XV
F.
1.

BIBLIOTECA NAZ
Vittorio Emanuele III
XV
F
1
NAPOLI

Digitized by Google

PROSPERI
FAGNANI
COMMENTARIA
IN QUINQUE LIBROS
DECRETALIUM.

Digitized by Google

Digitized by Google

PROSPERI

FAGNANI

JUS CANONICUM:

SIVE

COMMENTARIA

ABSOLUTISSIMA

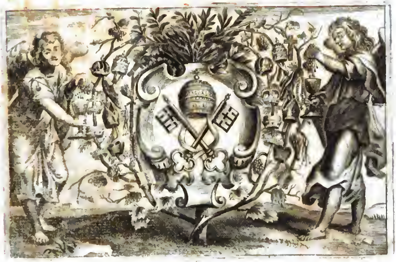
IN V. LIBROS DECRETALES,

Cum Indice copioſiſſimo rerum ac verborum alphabetica ſerie digeſto, & juxta materiarum varietatem diſtincto.

TOMUS PRIMUS

COMPLECTENS PRIMAM PARTEM PRIMI LIBRI

DECRETALIUM.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud HÆREDES IOANNIS WIDENFELT.
ANNO M. DC. LXXVI.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

SANCTISSIMO AC BEATISSIMO PATRI ET D. N.

ALEXANDRO VII. PONT. MAX.

PROSPER FAGNANUS F.

QVod tuum eſt, Tibi reddo, beatiſsime Pater, in libros DECRETALIUM vigilias, & commentationes meas; tributum veriùs, quàm munus, atque id ipſum leve, & mole majus, quàm virtute; tamen fortaſſe haud ingratum, cui ſupplet pietas, atque obſequium, quod ab ingenio, vel ab induſtria non datur.

Anni ſunt octo ſupra viginti, cum me triſtis oculorum caſus ſecedere in ſolitudinem aliquam improviſò coegit, ut qui diù aliis vixeram, graviſsimarum rerum curis implicitus, exſolutus tandem ac liber mihi viverem aliquando, & negotium otio, laborem quiete commutarem. At non deſidere inter hortorum delicias molliter, neque ſopore inerti, aut nihil agentem marceſcere conſilium fuit; ſed relegentem ſedulò ſtudiorum meorum curſus, ſubnotare quæ obſervaveram, dictare quæ partim lectione, partim uſu didiceram, & quanquam alienis utentem oculis, alienis utentem manibus, impenſiùs tamen vacare meditationi, & libris, atque hæc ipſa ab humana ſapientia levamenta animo, & ſolatia quærere, cum à Divina multò plura, ac majora ſuppeterent; ut jam, Superis gratia, meam illam acerbiſsimam calamitatem, quam in oculis ferrem, nec intelligerem, nec ſentirem. Ita opus paulatim ad juſtam ſuam magnitudinem crevit, & conſtare mihi ſeceſſus mei ratio, atque aliquod operæ pretium cæpit; tametſi brevis admodum, nec multorum annorum quies illa, ac ſolitudo, in quam me dederam; cum neque ab ſupremis VRBANI temporibus, & toto deinceps INNOCENTII Pontificatu, & mox tuo, Beatiſsime Pater, ab umbratili ſtudio in ſolem ac pulverem rurſus vocor, ut qualemcumque navare operam ſanctæ Sedi Apoſtolicæ, vel in hac orbitate mea, pergam, quam navaſſe me annis propè quinquaginta jam puto, & immortales æterno Numini gratias ago, agamque dum vivam, cujus & hoc maximum in me beneficium eſt.

Nunquam tamen ea mihi mens fuit, ut prodire in lucem paterer, quicquid illud erat lucubrationum; quas laborioſè quidem, & temporis impenſa multiplici, non tamen ſuis numeris omnibus abſolutas compoſuiſſem; ſed veluti privatum quoddam inſtrumentum, ac familiarem ſupellectilem intra domeſticos parietes mihi haberem, ut inſerviret uſui, non pompæ. At contra nimis urgebant crebræ amicorum, ſive admonentium, ſive etiam objurgantium voces; ajebant enim, oportere opus eſſe publici Iuris, quod non pauca contineret, Scriptoribus aliis non animadverſa; quæ ſi vulgarentur, haud minimi momenti in rem communem futura, utpotè variis Congregationibus, quibus ipſe per multos annos fueram à Se-

cretis,

cretis, accuratè diſcuſſa, & examinata ſapienter; quarum nempè decreta, ut altiori ſancita conſilio, ac propemodum Oraculorum inſtar, haberi ſolent. Nec talentum, ſi quod à Domino acceptum ſit, defodiendum ſub terram, ſed mercatura, quæſtuque aliquo exercendum, ut multiplicetur & fœnus afferat; lumenque accendi, non ut ſub modio lateat, ſed ut luceat omnibus, qui in domo ſunt; relinquendum etiam aliquid poſteris, quo & ipſi juvari ſe ſentiant, & nos aliquando vixiſſe ſciant, neque ſocordiæ, neque inertiæ deditos; eoſque hæredum loco habendos, in quos tranſmittamus, quantum quantum nobis eſt, ingenii, ſive doctrinæ patrimonium; cùm veriſsimum illud ſit, quod ajebat legum noſtrarum ſplendor Baldus; *quemadmodum triſte eſt diviti ſinè hærede decedere, ita miſerum habenti à Deo gratiam intellectus, Poſteris ſuis, id eſt ſtudioſis, nihil ſcriptum dimittere.*

Quæ tamen amiciùs, quàm veriùs, nec tam judicio, quàm benevolentia quadam erga me decantata ſæpiùs ac repetita, apud conſcium imbecillitatis ſuæ animum vix ullam habere vim potuiſſent, niſi major auctoritas, & qua nulla in terris ſanctior, hoc eſt tua, Beatiſsime Pater, dubium aliàs, ac reluctantem impuliſſet. Nam cum is aliquando incidiſſet ſermo, ut plus nimio exuberantem neotericorum voluminum copiam haud ita multùm probare Te diceres, cum typorum expedita facilitas tot quotidie immaturos ingeniorum fœtus, ac veluti abortivos paſsim fundat, cum neque ipſi vetera meliùs, neque nova, ſi quæ ſunt ingenioſiùs, ac ſapientiùs, & quæ probari ſemper ad lydium lapidem digna ſint, procudamus; ſcilicet hunc mihi putavi clypeum adamantinum, quo me adversùs illos nimiùm amantes, ac ſtudioſos mei, tueri poſſem, ſi quid ultra contenderent; ut omni editionis conſilio abjecto, labores meos mecum tumulatos præoptarem, non veritus hunc animi mei ſenſum, ea data occaſione, aperire ultrò Sanctitati tuæ. ſed Tu, Beatiſsime Pater, mitiſsimi ingenii Princeps, qua comitate es, ut alter Moyſes, incomparabili, ac propè Divina, ſtatim reprehendens, longè aliter, ac benigniùs cenſere Te de ſtudiis, ac rebus meis affirmaſti; quin imperare, ne ultra differrem, addito in rem veteri verſiculo,

Stultus ſapienter tacet, ſapiens ſtultè;

& quæ meminiſſe equidem ſine multo rubore non poſſum. Itaque opus, cui nulla, niſi ab indulgentiſsima Clementia tua ſpes, quod tuo juſſu, & Te auctore exit, quod vitalem ſpiritum à Te ducit, tuum planè eſt, Beatiſsime Pater, & Sanctitati tuæ tot nominibus debitum, ut à me prorsùs nihil habeat, præter ſimplicem nuncupationem, & nudum nomen; imò hoc quoquè tuum, & qualecumque Tibi à me tributum penditur, de tuo eſt. Nam profectò cum mecum repeto, quod facere ſæpiſsimè ſoleo, innumera ſunt, Beatiſsime Pater, eaquè ampliſsima, cùm in meos, quos tam inſigniter, & tam liberaliter ornatos voluiſti, tum in meipſum beneficia, quem tam frequenter, & tam humaniter ſanctioribus conſiliis de rebus maximis atque graviſsimis, & ſuaviſsimis colloquiis tuis, ex tuo ſacro pendentem ore, & Pontificiæ ſapientiæ reſponſa admirantem, adhibere non dedignaris, & in iſta ſupereminenti, ac Cœlo proxima dignitate compati infirmitatibus meis; ut quod olim dixiſſe fertur Gratianus Cæſar, multò equidem juſtiùs, ac reverentiùs apud Sanctitatem tuam uſurpem; *cum ſolvam quod debeo, adhuc debeam quod ſolvo*; atque illud veriſsimè;

Quod ſpiro, & placeo, ſi placeo tuum eſt.

Sed & opus ipſum ſponte ſua humiliter ſupplex ibat ad Te, patrocinii indigens, & mutuari ſibi ſplendoris particulam geſtiens, properabat ad Solem; atque ità, Beatiſsime Pater, ſicubi per imbecillitatem humani ingenii ſim lapſus, ſi quid per occupationes, & has oculorum meorum tenebras minùs viderim, aut ſi opinionum quarundam laxior novitas parùm mihi placita interdùm auctores, atque aſſertores ſuos offendat; habeam ab appellatione Auguſtiſsimi nominis cum facili venia grande præſidium, & cum præſidio aliquod fortaſſe duraturum ad poſteros decus; atque hoc ſaltem titulo opus videatur in pretio eſſe, quod tanto Pontifici dedicatur; in quo videlicet quicquid uſpiam nobilitatis, ingenii, pietatis, doctrinæ, prudentiæ, majeſtatis, venerabundi ſuſpicimus; in quo magnos illos redivivos Leones, Gregorios, Damaſos, Alexandros, Pios, gratulamur; quem niſi aliter conſtaret, arcano quodam Divinitatis

conſilio,

conſilio,certantibus purpuratorum Patrum ſtudiis,ad unum votis omnibus extollendum, in Apoſtolico faſtigio conſtitutum ; ſatis tamen heroica illa, & ſupra humanam Virtus, & factorum immortalium gloria oſtenderet. Neque illa ſunt , ad quæ obſtupeſcimus , quamquam præclara & maxima, ſtratæ viæ, laxata fora, exculti fontes, ornata Templa, Sapientiæ ædes toto ambitu perfectæ, novæ paratæ bibliothecæ, amphitheatrales Vaticanæ areæ additæ porticus, & tot ſuperinducta ornamenta URBI, ut jam non marmorea , ſed prope aurea dici debeat,& veterem illam magnificentiam provocare in certamen poſsit; Neque hæc ipſa rerum incrementa , prolatis imperii finibus, & Caſtrenſi Ducatu Eccleſiaſtica ditione nuper aucta, & PII Prædeceſſoris ſanctione, ſepoſito omni carnis affectu , ſaluberrimis dec arationibus explicata, & extenſa ; ſed Viri ſapientes liberaliter habiti,ſed reformati hominum mores, ſed inſtaurata tam in Clero ſæculari , quàm regulari diſciplina, ſed excubantes pro ſalute publica perpetuò vigiles curæ , ſed per omnes partes diffuſa , & nunquam defeſſa charitas. Nam,ut cætera ſileantur, meminimus, Beatiſsime Pater , in quantas rerum , ac temporum difficultates initia Pontificatus tui inciderint, & quæ ſubitò inexpectata agrorum ſterilitas,excidia populis illatura, meminimus ; & qua providentiſsima vigilantia tua convectis è longinquo frugibus expleta horrea , fami occurſum , annonæ vilitas reſtituta, obliti non ſumus; Neque oblviſci illud poſſumus, quamquam animus meminiſſe horret, quæ peſtilens lues non fines modò, ſed ipſam imperii ſedem invaſerit; tum quæ paſtoralis ſolicitudinis , paternæque curæ documenta ſint edita, quid humanis diviniſque conſiliis ſit actum, memoria tenemus nunquam obliteranda , nihil ut excogitari potuerit amplius , ſive ad placandum iratum Numen , ſive ad illam tam ſævam, & tam facilè renaſcentem hydram penitùs obtruncandam;ut non mirum, ſi tot ampliſsimis tuis meritis SENATUS, POPULUSQUE ROMANUS Statuam in CAPITOLIO decreverit; quam tamen modeſtia tua recuſavit,Beatiſsime Pater; qui beneſeciſſe contentus, & omnia in Deum referens , unde omne datum optimum , animorum monumenta maluiſti , quàm marmorum.

Adhuc in oculis,atque auribus vibrat recens ab extremo Aquilone turbo, qui Poloniam, illud Catholicæ Religionis propugnaculum, propè concuſsit; hinc Coſacco,& Moſcho, inde Tartaro,& Sueco, ut conſpiratione facta, inferentibus bella ; tum quantum temporalium auxiliorum,quantum ſpiritualium,per Sanctitatem tuam ſubminiſtratum periclitanti Regno ſit, pariter ſcimus, Beatiſsime Pater; ut illas è Cœlo triumphales palmas , laureaſque pepererint, quibus ſecuri jam plaudimus, religioſiſsimo atque invictiſsimo Regi gratulantes, victoria parta longè pulcherrima, tot captis militaribus ſignis,tot commeatibus, tormentis,omnique militari apparatu in poteſtatem redacto,fuga,cæde perculſis hoſtibus , ac profligatis. Sic *Tibi militat Æther*,ſic tua vota Cœlos penetrant, Beatiſsime Pater;ut etiam alibi auditus es, & quam anhelanti corde tot profuſis *Nocturnis lachrymis*, tot vocibus ac ſuſpiriis , *Gemituque diurno* expoſcebas; pro qua tot difficillimis itineribus, ac legationibus exantlatis tot congreſsibus, ſinè ſucceſſu quidem, at non ſinè ingenti gloria habitis,laboraveras,redditam Chriſtianæ Reipublicæ tranquillitatem beatiſsimorum temporum vides; nimirùm ut veriſsimus olim auguratus es Vates ,

. . . *Ego pacem faciens Deus ; illius ergo*
Unius hæc donum ;

Et unius donum Deiparæ, cui ſoſpitæ, ac tutelari magnæ æternæ PACIS (inter primas Sanctitatis tuæ curas nec taciti mirabamur) & repetita toties ſuppliciter vota , & ſplendidè operoſis cultibus renovata ſunt templa. Nam cætera humanarum contentionum molimina , ac tentamenta vix ullius ponderis , ac verè fluxa evaneſcunt,niſi Numine impellente, cujus in manu, ac poteſtate ſunt cogitationes Regum,

Cujus ad arbitrium flectuntur corda potentum,

ut non niſi magnis Cœlitibus hanc tantam gratiam debeamus, quòd ipſi tandem,ipſi miſerti terrarum, ac tuis evicti precibus, exoptatiſsimam felicitatem tuo ſæculo reſervaverint, ut Te

MAXI-

MAXIMO OPTIMOQVE PONTIFICE imperante, ſublatis bellorum tumultibus, ut quondam Auguſti ævo, catenata diſcordia, Iano clauſo, voluerint

Europam pacare omnem, & componere certis
Legibus Auſtriacam Borboniamque domum.

Atque illud conſequens ſit, ut ſtabilem in ſocietatem conſpirantibus animis, Imperator ſemper Augustus, & conſanguinei Reges Regum maximi, quos novus jungit è Cœlo amor, jungant ſacrum in bellum fœderata arma, quibus non modò tot jam annos laboranti Cretæ ſuppetias ferant, ſed & Solymas repetant, Græciam vindicent, Thraciam proterant; Tuis hic quoque, Beatiſsime Pater, haud dubiè non tam paternis monitis, quàm exemplis excitati, quē ſubmiſsis in Ægeum claſsibus, expeditis in Illyrium militibus, auctoritate, pecunia, conſilio, cæteroque omni ſtudio, atque ope juviſſe rem Venetam ſciunt, & nova quotidie meditantem ſubſidia, ubicumque res poſcat, adversùs communem hoſtem intelligunt. Sed iſta æternis monumentis conſignanda, & clarioribus ingeniis celebranda ſunt, Beatiſsime Pater, quibus dicendi facultas major, & copia. Me quidem familiariùs compellando Sanctitatem tuam progreſſum, reverentia inhibet, pudor retrahit. Igitur ſcripta hæc qualiacumque typis commiſſa, tuo certè juſſu in publicum prodeuntia, obſequii humillimi & devotiſsimæ venerationis in Sanctitatem tuam pignora, quæ ſervitutis & mancipii jure ad Te ſpectant, quæ ut votivæ quædam tabulæ templis appenſæ, Tibi offeruntur, & dedicantur; ea ætatis aliquid, & famæ ſperaverint, ſi Tu, Beatiſsime Pater, qua benignitate, & clementia auctorem complecteris, operi benedixeris, & quod verè tuum eſt, tuum dici patiaris.

Deus Optimus Maximus, quem præſidem, ac rectorem Eccleſiæ ſuæ dedit, Sanctitate, ſapientia, providentia SVMMVM, ſoſpitem, atque incolumem ſui muneris cuſtos clementiſsimus diutiſsimè velit,

Et STVDVS æternùm triumphet;

ut te regnante, Innocentia, Religio, Concordia, Fides, Vbertas, Salus, Felicitas regnet, & *ſupereffluat lætitia, & dilatetur cor tuum.*

A V-

AUTHORIS MONITIO
AD LECTOREM.

QVæ in his Commentariis Reſponſa S.Congregationis Eminentiſſimorum Patrum, Concilii Tridentini Interpretum, ſparſim pro re nata referuntur, quamquam ferè omnia exſcripta fideliter, dum eidem S. Congregationi eſſem à Secretis; ea tamen minimè habenda pro authenticis, ſcire debes, quando Eminentiſſimi Cardinalis Præfecti, & Secretarii ſubſcriptione, ſignoque carent. Neque aliud mihi conſilium, aut voluntas alia; imò ſi quid fortaſſe vel Amanuenſis incuria, vel imperitia Typographi, vel imbecillitate humanæ mentis exciderit, nota & animadverſione dignum, id totum ejuſdem Sacræ Congregationis auctoritati, judicio, cenſuræ ultro ſubjicimus.

Imprimatur

Si videbitur Reverendiſſimo Patri Magiſt. Sacri Palatii Apoſtolici.

M. A. Oddus Epiſcopus Peruſinus Viceſg.

Vidi juſſu Reverendiſſimi P. Raimundi Capiſucchi Saeri Apoſtolici Palatii Magiſtri, ac maxima cum voluptate perlegi ***Commentarios, ſive Lecturas in quinque Decretalium*** libros, compoſitas ab Illuſtriſſimo, ac Reverendiſſimo Domino Proſperò Fagnano Viro integerrimo, ac ob profundam Vtriuſque Juris, aliarumque ſcientiarum peritiam, & res in Vrbe præclarè geſtas nulli prorſus ignoto; ut qui per multos annos Sacrarum Congregationum Concilii, & Epiſcoporum, ac Regularium ſucceſſivè fuit, nunc verò Sac. itidem Congregationis ſuper ſtatu, ſeu reformatione Regularium, nec non S. Viſitationis Apoſtolicæ ſimul eſt à Secretis, & inſuper S. Pœnitentiariæ Apoſtolicæ Sigillaror. Quas Lecturas in omnibus inveni conſonas Orrhodoxæ fidei, bonis moribus, Sacris Canonibus, œcumenicis Conciliis, Summorum Pontificum Conſtitutionibus, ac Sacrarum Congregationum, præſertim ſuperius expreſſarum, decretis, & declarationibus; nec non in penetrandis, & enucleandis intimis, ac genuinis cujuſque Sacri textus ſenſibus adeò ſingulares, & efficaces, ut Juris lumen, Anima Canonum, difficilis, & anfractuoſi forenſium Diſcrepationum itineris fidiſſimus, ac certiſſimus Dux non immeritò nuncupari valeant, uti quicquid Ecclesiaſtico inprimis foro uſui eſſe poteſt locupletiſſimè continentes. Præcipuè admiratus ſum inſignes de Annatis, & opinione probabili Tractatus. Quorum alter in materia perneceſſaria, adeoque deſiderata nihil omnino deſiderandum relinquit: alter verò ſolidam rationum, ac fundamentorum catenam delectatione præcipuam, utilitate præclaram exhibet contra ſenſim ſerpentem Animarum perniciem antidotum, remediumque præſentaneum & efficax. Quare opus cenſui digniſſimum, quod, ſi eidem Reverendiſſimo videbitur, ad communem omnium, & ſingulariter in eodem Eccleſiaſtico foro verſantium commoditatem quamprimum in lucem edatur. In quorum, &c. Datum ex Eccleſia S. Mariæ de Populo hac die 19. Septembris 1659.

Fr. Hieronymus Nicolius Romanus, Ord. Eremitarum S. Auguſtini Congr. de Obſer. nuncup. Lombardiæ, Sac. Theol. Lector, I. V. D. nec non ejuſdem Congregationis in Romana Curia Procurator Generalis.

Imprimatur

Fr. Raimundus Capiſuccus Magiſt. Sac. Pal. Apoſt.

PRI-

Digitized by Google

PRIVILEGIUM SACRÆ CÆSAREÆ MAJESTATIS.

LEOPOLDUS DIVINA FAVENTE CLEMENTIA electus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ, &c. Rex, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ & Wirttembergæ: Comes Tyrolis &c. Agnoſcimus & notum facimus tenore præſentium univerſis; Quòd cùm Nobis noſtri, Sacrique Imperii fideles dilecti, Nicolaus Hôſing Bibliopola Pragenſis, & Ioannis Widenfelt q.^m Bibliopolæ Colonienſis Hæredes, humillimè exponi curârint, ſe PROSPERI FAGNANI COMMENTARIA in quinque libros DECRETALIUM ſumptibus ſuis prælo in folio excudenda ſuſcepiſſe; vereri autem debere, ne quod ſæpè fieri ſoleat, aliorum commodis ſuis inhiantium æmulatione atque invidiâ ſperato impenſarum ac laboris ſui fructu fruſtrentur, adeoque Nobis humillimè ſupplicârint, ſuæ ſuorumque Hæredum indemnitati hac in parte privilegio Noſtro Cæſareo conſulere clementer dignaremur: Nos attentâ ſupplicantium juſtâ petitione, & præſatorum Commentariorum utilitate æquis eorum precibus deferendum duxerimus. Mandantes proinde omnibus & ſingulis Bibliopolis, Typographis ac Bibliopegis, cæteriſque quibuſcunque rem ſeu negociationem librariam exercentibus, & ſeriò atque diſtrictè vigore præſentium, ac ſub pœna decem marcarum auri inhibentes & vetantes, ne quiſquam eorum intra decennium proximum à primâ editionis die computandum, præfatum Commentariorum opus, præter Impetrantes eorumque Hæredes intra Sacri Romani Imperii, Regnorumque & Dominiorum Noſtrorum Hæreditariorum fines, ſivè integrum, ſivè aliquam ejus partem, quocunque modo, caractere aut formâ majori vel minori imitando recudere, vel alio recudendum dare, aut alibi etiam impreſſum clàm vel palàm apportare, vendere vel diſtrahere præſumat: ſi quis autem edictum hoc noſtrum tranſgredi, violare aut contemnere deprehendatur, eum non ſolùm libris iſtiuſmodi perperam quippe recuſis & apportatis, (quos dicti impetrantes eorumvè Hæredes ubicunque inventi fuerint, ſivè propriâ, ſivè Magiſtratûs loci authoritate atque auxilio ſibi vendicare poterunt) privandum, ſed & præſcriptâ pœnâ ex ſemiſſe ſæpedictis impetrantibus eorumvè hæredibus pendendâ: ex altero verò ſemiſſe Fiſco noſtro Imperiali tanquam fraudis vindici toties, quoties contrafactum fuerit, inferendâ omni ſpe veniæ ſublatâ mulctandum decernimus; dummodo tamen ſæpedicta Commentaria fidei noſtræ orthodoxæ, vel conſtitutionibus Imperii contrarii nihil contineant, eaque tenorem hujus Noſtri Privilegii Cæſarei pro publica aliorum notitia atque cautela in fronte impreſſum exhibeant, & quatuor ad minùs exemplaria ad Cancellariam noſtram Imperialem Aulicam tranſmittantur. Mandamus ergò univerſis & ſingulis Noſtris, Sacrique Imperii, Regnorumque & Dominiorum noſtrorum Hæreditariorum ſubditis ac fidelibus dilectis cujuſcunqu ſtatûs, gradûs, ordinis, conditionis, dignitatis aut præeminentiæ fuerint, præſertim verò Magiſtratibus tam Eccleſiaſticis quàm ſæcularibus, ne quenquam huic noſtro Privilegio Cæſareo impunè contravenire patiantur, quin tranſgreſſores ſuprafatis pœnis, aliiſque modis idoneis coerceant, quatenus & ipſi eandem mulctam evitare voluerint. Harum teſtimonio litterarum manu noſtrâ ſubſcriptarum, & ſigilli Noſtri Cæſarei appreſsione munitarum. Quæ dabantur in civitate Noſtrâ Viennæ die vigeſimâ Menſis Auguſti, Anno milleſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo quarto, Regnorum Noſtrorum Romani decimo ſeptimo, Hungarici vigeſimo, Bohemici verò decimo octavo.

LEOPOLDUS

Vidit LEOPOLDUS GUILIELMUS Comes in Kinigſegg.

Ad mandatum Sacræ Cæſareæ Majeſtatis proprium
CHRISTOPHORUS BEUER m. p.

RUBRICÆ, ET CAPITULA HUJUS PRIMÆ PARTIS PRIMI LIBRI DECRETALIVM.

de *Conſtitutionibus.* pag. 16

Canonum ſtatuta. 16
Cum acceſsiſſent. 143
Cum M. 149
Cum omnes. 124
Eccleſia S. Mariæ. 159
Ex parte. 167
Ne innitaris. 31
Quæ in Eccleſiarum. 130
Quoniam. 172

de *Conſuetudine.* 252

Conſuetudines. 252
Cum dilectus. 266
Quanto. 259
Venerabilis. 265

de *Poſtulatione Prælatorum.* 275

Bonæ memoriæ. 275
Etſi unanimiter. 282

de *Reſcriptis.* 188

Ad audientiam, il primo. 206
Ad audientiam. 230
Cauſam quæ. 207
Cæterum. 188
Dilectus. 247
Eam te. 202
Edoceri. 245
Inter cæteras. 196
Nonnulli. 220
Super litteris. 210

de *Summa Trinitate, & fide Catholica.* 1

Damnamus. 12
Firmiter. 1

PRO-

PROSPERI FAGNANI
COMMENTARIA
IN PRIMAM PARTEM
PRIMI LIBRI
DECRETALIUM.

DE SVMMA TRINITATE, & Fide Catholica.

Cap. Firmiter.

SVMMARIVM.

1 *Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. cur ſimpl citer Generale Concilium fuerit appellatnm.& n. 11.*
2 *Conciliorum generalinm præſtantia, quibus ex cauſis ſit deſumenda.*
3 *Nicani Concilij authoritas, & præeminentia qua. & num. 6.*
4 *Fides una eſt ſimplex, & incommutabilis, qua in omnibus univerſalibus Concilijs declaratur.*
5 *Conciliorum quatuor univerſalium dignitas.*
6 *Miraculum in Nicana Synodo.*
7 *Concilia nationalia, quibus Summi Pontifices, vel eorum Legati præfuerunt, an, & quomodo univerſalia, ſeu generalia nuncupari poßint.*
8 *Oecumenicum Concilium quod dicatur.*
9 *Concilia œcumenica qua, & quot in Eccleſia fuerint hactenus celebrata.*
10 *Concilia omnia univerſalia ſolius Romana Eccleſia authoritate fiunt, & roborantur.*
12 *Firmitas quid ſit.*
13 *Fidei diffinitio qua, & num. ſeq.*
14 *Spes eſt cupidorum.*
15 *Fidei articulos explicitè credere, an neceſſarium ſit ad ſalutem cuilibet habenti uſum liberi arbitrij, an verò ſufficiat illos credere implicitè. & num. ſeqq. uſque in finem.*
16 *Pueris, & ſtultis baptizatis ſuffragatur meritum Chriſti, cujus facti ſunt participes in perceptione Sacramenti.*
17 *Fides implicita, & explicita quid ſit.*
18 *Adulti omnes etiam ſimplices, & laici tenentur explicitè credere Deum eſſe, & eſſe remuneratorem omnium bonorum.*
19 *Laicis & ſimplicibus an ſufficiat implicitè credere articulos fidei, & num. 41 & ſeqq.*
20 *Erranti in fide non imputatur, ſi ex ſimplicitate deficiat, & fidem ſuam ſupponat fidei Eccleſia. Hareticus, & erraticus, qualiter differant. ibid.*
21 *Clerici inferiores, qualiter teneantur laicos excedere in cognitione diſtincta fidei. & num. 50.*
22 *Clericis an liceat explicitè cognitioni articulorum fidei præponere alia opera pietatis, aut alias ſcientias.*
23 *Prælati Eccleſiarum, & alij curam animarum habentes, & officium docendi fidem, tenentur explicitè ſcire articulos Symboli Patrum, & Athanaſij. num. ſeq. & num. 49.*
24 *Epiſcopi tenentur de fidei articulis reddere rationem omnem omni poſcenti, & hareticos perſequi, & confutare.*
25 *Epiſcopus ordinandus ſuper quibus examinari debeat ex decreto. Concilij Carthaginenſis IV.*
26 *Symbolum quid ſit, & quotuplex.*
27 *Symbolum Apoſtolorum ubi, quando, & cur ab Apoſtolis compoſitum fuerit.*
28 *Symbolum unde dictum.*
29 *Fidei articuli in Symbolo Apoſtolorum comprehenſi quot numerentur, & qualiter ſinguli ſingulis Apoſtolis attribuantur.*
30 *Symbolum Nicanum, ubi, quando, & cur dictum.*
31 *Spiritum Sanctum à Filio procedere, quando, & cur ab Eccleſia diffinitum fuerit & num ſeq.*
32 *Symbolum majus cujus authoritate decantetur in Miſſa.*
33 *Symbolum* Quicumque vult, *ubi & cur editum ab Athanaſio, & quomodo Eccleſia authoritate receptum fuerit.*
34 *Symbolum fidei ordinare Summi Pontificis munus eſt, non privatorum Patrum. & num. 38.*
35 *Symbolo Apoſtolorum alia Symbola à diverſis Concilijs fuerunt addita ad explanationem veritatis, & excluſionem errorum inſurgentium, & n. ſeq.*
36 *Conſtitutio, de qua hic, an congrue dici poßit quaſ-*

quartum Symbolum.

37 *Fidei profeſſionis formula à Pio IV. praſcripta Symbolum appellari poteſt.*

38 *Papa poteſt fidei Symbolum ordinare, etiam ſine Concilio.*

39 *Articulus fidei quid ſit.*

40 *Articulus fidei tripliciter accipitur.*

41 *Fidei articulos, qui continentur in Symbolo Apoſtolorum explicitè credere unicuique neceſſarium eſt ad ſalutem.*

42 *Laicos non teneri ad aliquem fidei articulum explicitè credendum, eſt hareſis.*

43 *Fidei objectum duplex.*

44 *Myſteria Christi pracipuè qua ab Eccleſia ſolemnizantur tam majores, quàm minores tenentur explicitè credere.*

45 *Symbolum Apoſtolorum, & Orationem Dominicam omnis Chriſtianus ex neceſſitate ſalutis tenetur memoriter retinere; Symbolum verò Patrum Sacerdotes, & omnes gradus Eccleſia. & n. 50.*

46 *Concilij Foro-Iulienſis decretum de Symbolo fidei expenditur.*

47 *Confeſſores ex Concilio Provinciali Mediolanenſi, quomodo prohibeantur abſolvere pœnitentes, qui memoriter neſciunt Orationem Dominicam, Angelicam Salutationem, Symbolum fidei, & pracepta Decalogi.*

Compatres fidei rudimenta ignorantes quomodo ex Concilio Mediolanenſi prohibeantur infantes de ſacro fonte ſuſcipere. ibid. verſ. Item in Concilio.

48 *Concilia Provincialia Mediolanenſia approbantur per literas in forma Brevis. alia recognoſcuntur & emendantur à S. Congregatione Concilij.*

49 *Epiſcopi legem ſcire debent ſcrutabiliter, non perfunctoriè.*

50 *Clericus an ſufficiat habere fidem implicitam de articulis ab Eccleſia diffinitis.*

51 *De articulis circa fidem continentibus ſententiam veram, ſed ab Eccleſia non diffinitam an liceat dubitare, aut contrarium aſſerere.*

52 *Propoſitionum in fide peccantium gradus varij.*

53 *Errare, id eſt aliud pro alio putare in his, qua ad fidem, aut mores non pertinent, an & quando liceat.*

54 *Propoſitiones multa ab Inquiſitoribus haretica pravitatis cenſura temeritatis notantur in articulis non diffinitis, ſi ratione, & authoritate ſint destituta.*

55 *Actus fidei duplex.*

1 Firmiter. Hæc Conſtitutio inſcribitur, *Innocentius III. in Concilio Generali*, id eſt, in Concilio Lateranenſi IV. Ubi enim in ſacris Canonibus ſimpliciter fit mentio de Generali Concilio, etiamſi nomen Pontificis non exprimatur, intelligitur de hoc Lateranenſi, ut in *c. Quia nonnulli, infra de Cler. non reſid. in c. 2. de ſtat. Monach.* ubique in ſupraſcriptione, & ſæpè alibi; & in corpore in *c. Eccleſia veſtra, il. 2. de elect. in c. Quamquam. in c. Si cui, eod tit. lib. 6. & in c. final. de Capell. Monacho, ubi gloſ. 2.* dicit Concilium Innocentij ſic ſemper appellari. Non tamen putes ita appellatum fuiſſe ex præeminentia, ſeu prærogativa authoritatis, ut aliqui perperam opinati ſunt. Nam etſi hæc Synodus, ut ait Surius in illius præfatione, in primis inſignis fuerit, & verè œcumenica, eique interfuerint Epiſcopi 412. inter quos Patriarcha Conſtantinopolitanus, & Hieroſolymitanus, Archiepiſcopi tum Latini, tum Græci ſeptuaginta, ac præterea Abbates, & Priores ultra
2 octingentos: tamen ſi præſtantia Conciliorum ſumenda eſſet ex numero Patrum, Concilium hoc præferendum eſſet Nicæno, & ex quatuor Lateranenſibus prima authoritas tribuenda eſſet Lateranenſi II. ſub Innocentio II. in quo fuerunt Epiſcopi circiter mille, ut teſtatur Abbas Urſpergenſis *in Chronic.* & habetur in hiſtoria ejus Concilij *tom. 3. Concil. p. 2. pag.* 489. Et
3 tamen ut de Nicæna Synodo ſcribit Leo *epiſt.* 53. *ad Anatolium*; (Nulla ſibimet de multiplicatione Congregationis Synodalia Concilia blandiantur, neque trecentis illis decem & octo Epiſcopis quantumlibet copioſior numerus Sacerdotum vel comparare ſe audeat, vel præferre, cum tanto divinitus privilegio Nicæna ſit Synodus conſecrata, ut ſive per pauciores, ſive per plures eccleſiaſtica judicia celebrentur, omni penitus authoritate ſit vacuum, quidquid ab illorum fuerit Conſtitutione diverſum.) Ex parte
4 autem materiæ tametſi una & eadem ſit fides ſimplex, & incommutabilis, quæ in omnibus univerſalibus Concilijs declaratur, ac diffinitur, ut infra in §. *Una verò.* & *in Extravag. Unam ſanctam. de major. & obed.* & explicat D. *Thomas in 1. p. q. 36. art.* 2. *ad* 2. & Turrecrem. in *c. Domino Sancto. n.* 2. *& 7. verſ. Nobis autem*
5 *videtur*, 50. *diſt.* Tamen præſtat authoritas quatuor Conciliorum Nicæni, Conſtantinopolitani, Epheſini, & Calcedonenſis, quæ, ut Iſidor. ait *lib.* 1. *etymolog. c.* 16. totam principaliter fidem complectuntur, quaſi quatuor Evangelia, vel totidem Paradiſi flumina. In eis enim diffinita ſunt altiora fidei principia, & Religionis Catholicæ fundamenta, majoreſque & pernicioſiores fidei hoſtes convicti, & proſtrati fuerunt Arius, Eunomius, Macedonius, Neſtorius, Eutyches, & Dioſcorus, impiaque eorum dogmata condemnata, ut in *c. Canones*; & ibi Turrecr. *in 2. p. n. 1. verſ. In oppoſitum, & in c. Sancta Romana.* 15. *diſt.* Ac propterea ſicut Evangelij quatuor libros, ita quatuor hæc Concilia ſe ſuſcipere, & venerari fatetur Gregor. *lib.* 1.

Re-

Regeſt. Epiſt. 24. quia in eis veluti in quadrato
6 lapide fidei ſtructura conſurgit, ut refertur in c.
Sicut, ead. diſt. Quod ſi in præeminentia Con-
ciliorum, ſicut arguit Turrecr. loc. cit. haben-
da ſit ratio Sanctitatis Patrum, in Nicæna Sy-
nodo, ut Ambroſius inquit, lib. 1. c. 1. de fid. ad
Gratian. Auguſtum, trecenti decem & octo Sa-
cerdotes tanquam Abrahæ electi judicio conſo-
na fidei virtute victores velut trophæum toto or-
be ſubactis perfidis extulerunt, & inter hos quam
plurimi Confeſſionis gloria, martyrio, &
miraculis clari, ut videre eſt in hiſtoria ejus Con-
cilij tom. 1. Concil. par. 1. pag. 263. & in notis
pag. 298. & uberius apud Cardin. Baron. ad
annum 325. à n. 20. uſque ad num. 48. Ex quibus
duo Epiſcopi jam vita functi a reliquis Patribus
ad ſepuchrum requiſiti propria manu ſubſcripſe-
runt Synodo in hæc verba: (Chryſanthus, &
Manſonius, qui cum Patribus omnibus in ſancta prima
œcumenica Nicana ſynodo conſentimus, quamvis corpo-
re tranſlati, manu tamen propria nos quoque libel-
lo ſubſcripſimus) ut refert Nicephorus lib. 8. Hi-
ſtoria Eccleſiaſticæ cap. 23. Unde non mirum ſi
hæc Synodus ab Euſebio lib. 3. de vita Conſtan-
tini, & Auguſt. lib. 1. de Bapt. c. 18. Orbis
terræ Concilium appellatur; & alibi, Ver-
bum Domini, Divinum, & Sanctiſſimum O-
raculum Spiritus ſancti, ut apud Athanaſium
epiſt. ad Epiſcopos Afric. Leonem Epiſt. 53. ad A-
natolium, & Cylyllum 1. de Trinit. & ſimplici-
ter Magnum Concilium in c. Non oportet, 7. q. 1. &
7 in VI. Synodo act. 18. Denique ſi in dignitate
Conciliorum ſpectanda ſit antiquitas, juxta
textum in c. Domino Sancto in fin. 50. diſt. eo-
dem modo inter omnia Concilia univerſalia ſu-
premum locum obtinuit Nicænum, quod fuit
primum œcumenicum in Eccleſia celebratum.
Nam quatuor Apoſtolorum Concilia, quorum
prima eſt Authoritas, & Concilia nationalia,
quibus Summi Pontifices per ſe, vel per ſuos le-
gatos aliquando præfuerunt, quamvis univer-
ſalia, ſeu generalia appellari poſſint ſecundum
hoc, quod ab univerſalis Eccleſiæ capite congre-
gata de univerſalibus rebus tractent, & genera-
liter omnes fideles ad legum ſuarum obſervan-
tiam adſtringant ſecundum Turrecrem. in d. c.
Canones in 1. parte n. 3. diſt. 15. ideoque Concilium
Turonenſe ſimpliciter dicatur Generale Conci-
lium in c. 1. de Vſur. ut ibi per gloſ. in ver. Con-
cilij, & Card. in Clem. unic. n. 6. de Imm.
Eccl. & Athanaſius Apolog. 2. Generale Conci-
lium appellet primam Synodum Alexandrinam,
cui tantùm interfuerunt Epiſcopi, qui Alexan-
drino Primati parebant, una cum Eſio Cordu-
8 beoſi Epiſcopo Sylveſtri Papæ legato: tameo di-
ci non poſſunt œcumenica, ſeu univerſalia ab
univerſitate orbis; quia œcumenicum Conci-
lium eſt, cui Epiſcopi totius Orbis, niſi legitimè
impediantur, intereſſe poſſunt, ac debent,
cuique nemo alius, quàm Romanus Pontifex
per ſe, vel per legatos ſuos præſidet. Quod et-
iam ab Auguſtino plenarium Concilium appel-
latur, ut per Turrecrem. in d. c. Canones in 1.
9 parte n. 3. In præcedentibus autem annis, ut
inquit Iſidor. ibidem relatus, perſecutione
fervente doceodarum plebium minimè dabatur
facultas; inde Chriſtianitas in diverſas
hæreſes ſciſſa eſt, quia non erat licentia

Epiſcopis in unum conveniendi, niſi tempore
Conſtantini Imperatoris, ſub quo Sancti Patres in
in Nicæno Concilio de omni terrarum orbe con-
venientes ſecundum poſt Apoſtolos Symbolum
tradiderunt. Itaque quod ſpectat ad antiquita-
tem, Concilium Innocentij Tertij fuit habitum
anno Domini 1215. Pontificatus illius decimo
octavo, & fuit duodecimum œcomenicum. Nam
ante illud præceſſerant Nicænum ſub Sylveſtro,
Conſtantioopolitanum ſub Damaſo, Epheſinum
ſub Cœleſtino, Calcedonenſe ſub Leone, Con-
ſtantinopolitanum II. ſub Vigilio, Conſtan-
tinopolitanum III. ſub Agathone, Nicænum II.
ſub Adriano I. Conſtantinopolitanum IV. ſub
Adriano II. quæ octo ex ordine recenſentur in c.
Sancta. 16. diſt. & collecta fuerunt intra quin-
gentos quadraginta quinque annos ſecundum
Cardin. Albao. in tract. de poteſt. Papæ, & conci-
lij par. 2. n. 33. Concilium enim Sardicenſe
in numero univerſalium Conciliorum non com-
potamus; quia etſi fuerit verè œcumenicum ſub
Julio I. ex 376. Epiſcopis congregatum, ut
probant Baron. ad. ann. 347. n. 7. 8. & 9. &
Bellarm. lib. 2. de Roman. Pontif. c. 21. tamen
fuit appendix Nicænæ Synodi, & tantummo-
do illius canones explicavit, ut patet ex notis
ad illud Concilium tom. 1. par. 1. pag 445. &
idem dicimus de œcumenico Ariminenſi ſub Li-
berio I. in quo tantùm Nicæna fides fuit confir-
mata, ut in notis ad idem Concilium eod. tom.
pag. 482. Item Concilium Innocentij præceſſe-
runt Lateranenſia ſub Caliſto II. Innocentio II.
& Alexandro III. Poſt illud verò ſex tantùm ce-
lebrata fuerunt, nempè duo Lugdunenſia, ſub
Innocentio IV. & Gregorio X. Viennenſe ſub
Clemente V. Florentinum ſub Eugenio IV. La-
teranenſe noviſſimum ſub Leone X. & Tri-
dentinum, quod fuit decimum octavum & ulti-
mum œcumenicum ſub Paulo III. Iulio. III. &
Pio IV. Omittimus enim Conſtantienſe ſub
Martino V. & Baſileenſe ſub Eugenio. IV. quia
etſi fuerint œcuminica, tamen ex parte repro-
bata fuerunt, ut dixi in c. ſignificaſti infra de elect. &
in c. 1. de ſchiſmat. Hæc de ratione antiquitatis.
10 In reliquis verò una & eadem eſt authoritas, qua
univerſa Concilia congregantur, & roboran-
tur. d. c. Significaſti, ibi; Cum omnia Concilia
per Romana Eccleſia authoritatem & facta ſint, &
robur acceperint. c. 1. & per totam. 17. diſt. &
docet D. Thom. in 2. 2. q. 1. art. 10. &
Turrecr. in c. Sancta Romana. n. 3. 15. diſt.
idemque & unus Spiritus Sanctus, utpotè magi-
ſter veritatis eſt inſpirator mentium Patrum, in
Concilio, ac illuſtrator, & doctor ſecundum
illud ad Hebr. 11. Viſum eſt Spiritui Sancto, & no-
bis. Unde & eodem Spiritu Sancto Canones uni-
verſalium Conciliorum conditi ſunt. c. Violatores.
25. q. 1. quare hoc reſpectu inter Concilia u-
11 niverſalia non conſtituitur differentia. Turrecr.
loco cit. Dicendum eſt igitur hac tantùm ratione
Concilium hoc Innocentij ſimpliciter fuiſſe ap-
pellatum generale, quia cum paulò ante fuiſ-
ſet celebratum aliud concilium Lateranenſe ſub
Alexandro III. idque jam ubique appellaretur
Concilium Lateranenſe, etiam ſine ulla Pon-
tificis mentione, ut in c. 2. in inſcript. de Stat.
Monach. & in c. Quod Dei timorem, in corporu
eodem. tit. & alibi ſæpè ad conſtituendam

differentiam inter hæc duo Concilia, & majoris facilitatis gratia hoc poſterius fuit ſimpliciter nuncupatum Generale, quod inſinuatur *in Clem. unic. de Immun. Eccleſiar.* in illis verbis: *in Lateranenſi, & generali Concilijs*, ubi in ſpecie hoc obſervat Cardin. *nu* 6 & ante eum Hoſt *in c. fin. de Capell. Monach. n. 4.* dicens: *& Lateranenſe generale fuit, quod Dominus Alexander III tenuit, & ſimiliter generale fuit quod Dominus Innocentius III. celebravit*; Utrumque ergo ſic appellari poteſt. Ad differentiam autem Concilium Alexandri vocatur Lateranenſe propriè, & Concilium Innocentij Generale. Hæc de nuncupatione generalis Concilij.

An autem Conſtitutiones in Concilio editæ denominandæ ſint à Papa, vel à Concilio, dicam *infra in c. 1. de Pact. ubi Abb. & DD.* tractant materiam. Rurſos an Conſtitutiones editæ à Papa in Concilio cenſeantur Conciliares ad effectum derogationis, examino *in c. Ex parte. de Capel. Monach.*

12 His circa inſcriptionem expeditis, hæc Conſtitutio dividitur in duas partes principales. In prima uſque ad §. *Una vero.* tractat *de Sum. Trinitate, & ejus operibus; de fide Catholica, & articulis fidei. In 2. de Sacramentis Eucharistiæ, Baptiſmi, Pœnitentiæ, & Conjugij, nec aliter ſolet ſummari.*

In principio textus nota illud verbum, *firmiter*, id eſt conſtanter, & ſine ulla hæſitatione, ſecundum illud Iacobi. 1. *Poſtulet autem in fide nihil heſitans.* Fides enim ambiguum non habet, aliàs ſi habet, fides non eſt, ſed opinio, ut Bernard. inquit *lib. 5. de conſideratione ad Eugenium III.* & Turrecr. *in Summ. de Eccleſ. lib. 2. c. 99.* & dubius in fide infidelis eſt. *c. 1. infra de Hæret. c. Apertè*, & ibi gloſ. *in ver. titu-*
13 *babat. 24. q. 1. gloſ. 2.* & Hoſt. *hic in princ.* Io. Andr. *ſupra in rubric. num* 11. & Bald. *n. 5.* Firmitas autem ſecundum Iſidorum hic relatum à Jo. Andr. & Bellam. *in princ.* eſt animæ conſtantia, qua quis rei apprehenſæ ita tenaciter adhæret, ut ab ea aliquo impulſu evelli, vel ſeparari non poſſit. Tanta enim debet eſſe fidelium conſtantia, ut prius auferatur vita, quam fides. *c. Convenior. 23. q. 8.* Unde fides prout accipitur hic, ita diffinitur per gloſ. Hoſt. & Jo. Andr. *ſupra in rubr. Fides eſt voluntaria certitudo abſentium infra ſcientiam, & ſupra opinionem conſtituta*; quam quidem certitudinem ac firmitatem inſinuat Apoſtolus *ad Hebr.* 11. cum ait: *Fides eſt ſubſtantia ſperandarum rerum, argumentum non apparentium.* Nam per *argumentum* intellectus inducitur ad alicui firmiter adhærendum. Unde alia litera habet, *convictio*, quia ſcilicet per authoritatem divinam intellectus credentis convincitur ad aſſentiendum his, quæ non videt, ut explicat D. Thom. *in. 2. 2. q. 4. art.* 1. Quod enim fide tenetur, propter fidei certitudinem exiſtimatur impoſſibile aliter ſe habere, ut idem ait *q. 1. art. 5. ad.* 4. Declaratio tamen Apoſtoli non videtur propriè diffinitio, ſed quædam notificatio fidei, cùm non ſit convertibilis cum ſuo diffinito, ſecundum gloſ. *ſupra in rubr.* & Huſtien. *n.* 4. Nam ſpes ſimiliter eſt ſubſtantia ſperandarum rerum, & tamen non eſt fides. Deinde diffinitio hæc videtur tantùm loqui de futuris; cum tamen fides ſit tam de præſentibus, quam de præteritis, & futuris, eo quod habet ſe ad omnia. Ad præterita, quia credendum eſt Chriſtum fuiſſe natum, & paſſum. Ad præſentia, quia credendum eſt in Sacramento Altaris Chriſti corpus, & ſanguinem ſub ſpeciebus panis, & vini veraciter contineri. Ad futura, quia credere debemus ipſum venturum, & judicaturum vivos, & mortuos. Addo quòd
14 multa ſunt credenda, quæ tamen non ſunt ſpetanda, ut infernus, & alia id genus, de qoibus non poteſt eſſe ſpes, ſed timor, ut per D. Thomam *in 1. 2. q. 23. art. 2.* Quia ſpes eſt cupidorum, *c. 1. §. fin. de elect. lib. 6* ubi id notat. Archid. *in ver. Spem. n. 7.* & dicit extenſionem appetitus in id, quod appetibile eſt, *ut idem. S. Thom. declarat in 3. diſt. 26. q. 1. art.* 1. Doctores tamen communiter ſalvant diffinitionem Apoſtoli, ut dicit Abb. *ſupra in rubr. n. 1.* eamque in ſpecie tuentur ibi Io. Andr. *n.* 15. Anton. de Butr. *n. 3.* Bellam. *n 5. &* Card. *n. 6.* qui amplius in quæſtione ſequenti impugnat ſupradictam diffinitionem gloſſæ Bernardi. Verùm ſolutiones eorum non adæquant intellectum quoad præterita, & in appetibilia, de quibus quamvis eſſe poſſit argumentum non apparentium, non tamen poteſt eſſe ſubſtantia ſperandarum rerum. Unde de his conſule Theologos *in 3. diſt.* 23. & præſertim S Thomam ibi *q. 2. art.* 1. ubi ait, prædictam aſſignationem Apoſtoli eſſe rectam, & propriam diffinitionem fidei quantum ad ea, quæ exiguntur ad modum diffinitionis. *& in 2. 2. q. 4. art.* 1. ubi oſtendit illam eſſe perfectiſſimam diffinitionem, & omnes alias diffinitiones, quæ de fide dantur, ut ab Auguſtino *tract. 40. in Ioan. à medio tom.* 1. à Damaſceno *lib. 4. c.* 12. & à Dionyſio. *c. 7. de divin. nominib.* eſſe explicationes hujus, quam ponit Apoſtolus. De varijs autem acceptionibus fidei *vide ſupra in rubr.* per gloſ. Hoſt. *num.* 3. Io. Andr. *n.* 14. Bellam. *n.* 4. Card. *n. 5. in 5. quæſt. & per* Sylveſtrum, & Summiſtas *in ver. Fides.*

15 In textu, ibi (*Credimus*) Quæro an cuilibet habenti uſum liberi arbitrij neceſſarium ſit ad ſalutem explicitè credere articulos fidei, an vero ſufficiat illos credere implicitè.

Extra controverſiam eſt, cuilibet uſum rationis habenti neceſſarium eſſe ad ſalutem articulos fidei credere, ut in Symbolo Athanaſij: *Quicunque vult ſalvus eſſe.* & in verſ. *Hæc eſt fides, quam niſi quiſque, &c.* Nam ſine fide impoſſibile eſt placere Deo. *ad Hebr.* 11. & prima ſalus eſt rectæ fidei regulam cuſtodire. *c. Pri-*
16 *ma ſalus. 25. q.* 1. Dixi cuilibet uſum rationis habenti, quoniam, ut inquit D. Thom. *in. 3. diſt. 25. q. 2. art. 1. q.* 1. Pueris, & ſtultis baptizatis ſuffragatur meritum Chriſti, cujus facti ſunt participes in perceptione Sacramenti; quia meritum proprium habere non poſſunt, cum non habeant uſum liberi arbitrij, quod exigitur ad meritum. At vero quicumque uſum liberi arbitrij habent, tenentur ad merita Chriſti & meritum proprium addere: meritum autem conſiſtit in actu virtutum; unde ad ſalutem ipſorum oportet ut ſit & actus, & habitus virtutum. Actus autem virtutum dependet ab actu fidei, quæ intentionem dirigit; unde in omni, qui habet liberum arbitrium, exigitur ad ſalutem ejus, ut habeat actum fidei, & non ſolum habitum.

Hæc

Hæc D. Thomas. In modo tamen credendi eſt diverſitas ſecundum perſonarum diverſitatem, ut hic per Compoſt. in princ. Unde dubitant hic Doctores, an cuilibet adulto neceſſarium ſit articulos fidei explicitè credere.

17 Ad evidentiam præmittendum eſt cum Archid. in *c. Canones, n. 7. 15. diſt.* Implicite credere eſſe generaliter credere, quod Catholica tenet vel credit Eccleſia, & in hoc conveniunt omnes. Explicite autem credere eſt ſpecialiter, & actualiter credere, ſecundum eum, quod fuſius explicat Cajet. *in 2. 2. q. 2. art. 5.* ſed Jo. Andr. *ſupra in rubr. n. 25.* Bellam. *n. 3. Cardin. n.* 13. Abb. *n. 5.* dicunt, Explicitè credere eſt ſcitè articulos explicare, diſtinguere, & defendere. Verùm magis videtur congruere declaratio Archid. quia multi ſunt articuli, quos etiam rudes, & ſimplices tenentur explicite credere, ut inferius patebit; & tamen nec ſciunt, nec poſſunt illos explicare, aut defendere. Unde, ut inquit S. Thom. *in 3. diſt. 25 q. 2. art. 1. q. 1. ad* 4. ea quæ ſunt ſupra rationem ad fidem pertinentia, non ponuntur hominibus ſimplicibus ita quod res ipſa diſcutiatur, ſed in verborum ænigmate, quibus aſſentiant. Præterea reſpondere, & confutare circa fidei articulos, eſt peculiaris obligatio Epiſcoporum. *c. Excommunicamus, il 1, infr. de Hæret.* & patebit paulò *infr. in 5. concl. n.* 24. Reliqui verò ad id non tenentur, & tamen obligantur ad credendum explicitè, ut inferius dicemus. *n.* 41. Ergo explicitè credere non eſt ſcitè articulos fidei explicare, & defendere, ut dicunt Jo. Andr. & alij ſupra relati.

His præcognitis, quo ad quæſtionem propoſitam *gloſ. 1. ſupr. in rubr.* ſic ait: Principales autem articuli fidei noſtræ ſunt ſeptem, ſecundum quod ſeptem ſunt dona Spiritus Sancti, quos quilibet Chriſtianus ſcire tenetur, Clerici explicite, Laici implicite, & credere ſicut tenet Eccleſia, & ſunt hi: Incarnatio, ſive Nativitas, Baptiſmus, Paſſio Chriſti, ſive Mors eius, Deſcenſus ad inferos, Reſurrectio, Aſcenſus in Cœlum, Adventus ejus in judicium. Innocentius verò hic latius diſtinguit, ex cujus dictis eliciuntur concluſiones infraſcriptæ.

18 Prima concluſio eſt; omnes adulti, etiam ſimplices, & laici tenentur explicite credere Deum eſſe, & eſſe remuneratorem omnium bonorum. Ita Innocentius hic, & Jo. Andr. *ſupra in rubr. n.* 27. Cardin. *n. 15. &* Abb. *nu. 6.* Hæc enim ſunt mentibus hominum infixa, ut in pſal. 4. *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine.* Secundum Compoſtel. *hic. nu.* 4. & hæc prima concluſio nullam habet dubitationem: nam, ut inquit Apoſt. ad Hebr. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia eſt, & quod inquirentibus ſe remunerator eſt.* Addit. Hoſt. *ſup. in rubr. n.* 12. *& punitor omnium malorum*: & bene, quia contrariorum eadem eſt ſcientia, ſeu ratio cognoſcendi, ut habetur. 1. *Topic. c. 12. & inſtit. de his qui ſunt ſui, vel alien. jur. in princ. verſ. Nam ſi congnoverimus*, & ibi Aretin. Id quod alijs verbis explicat Sylveſter *in ver. fides, n. 6.* ex mente S. Thomæ *in 2 2. q. 2. art. 8. ad primum*, dicens, teneri quemlibet Chriſtianum explicite credere Deum eſſe, & providentiam ejus.

19 Secunda Concluſio: Simplices, & fortè omnes laici non tenentur alios fidei articulos à ſupradictis explicitè credere, ſed ſatis eſt, ut credant verum eſſe quidquid credit Eccleſia Catholica. Quod procedit etiam quoad laicos, quibus Deus dedit talentum perſpicacis ingenii; nam quamvis melius faciant ſi ſuum ingenium impendant in cognitione diſtincta fidei; tamen, ut inquit Innoc. *hic n. 6.* non videntur peccare ſi ei non intendant, ſed videtur eis ſufficere, ut talenta eis credita non abſcondant in terra, id eſt in terrenis, ſed bonis operibus inſiſtant. Cujus dictum totidem verbis ſequuntur ſupra *in rubr.* Hoſt. *n.* 17. Jo. Andr. *n. 27. & 31.* Butr. *n. 10. verſ. Imo* & ſecundum eos. Card. *n. 16. verſ. de laicis autem.* Imol. *n. 12. verſ. de laicis* Abb. *nu.* 7. & Bellam. *hic num. 9. verſ. Verum tamen dicit.* Idemque de Laicis litteraris concludit hîc compoſt, *n.* 11. Nam etſi ex dono ſcientiæ, quam à Deo habent, & ex debito rationis videantur teneri ad diſtinctam cognitionem articulorum fidei, tamen non peccant mortaliter ſi ignorant, vel ſi de his quærendis non ſint ſolliciti; quia eorum profeſſio ad hoc non eſt. Ita Compoſt. quem referunt, & ſequuntur Jo. Andr. *n.* 31. Butr. Card. Imol. & Bellam. in locis proximè citatis. Verum hæc ſecunda concluſio cum prædictis ampliationibus quam ſit periculoſa patebit ex his, quæ dicemus *infra* n. 41. *& ſeqq.*

Proſp. Fagn. in 1. Decretal.

20 Tertia Concluſio. Secundum Innoc. *hic n.* 7. Si quis habeat fidem implicitam, eo quod credat quidquid Eccleſia credit, ſed falsò opinetur ratione naturali motùs Patrem eſſe majorem, ſeu priorem Filio, vel tres perſonas eſſe tres res à ſe invicem diſtinctas, non eſt hæreticus nec peccat, dummodo errorem ſuum non defendat, & hoc ipſum credat, quia credit Eccleſiam ſic credere, & ſuam opinionem fidei Eccleſiæ ſupponit; nam etſi malè opinetur, tamen hæc non eſt fides ſua, imo fides ſua eſt fides Eccleſiæ, ut infra eod. *c. Damnamus, circa fin. Ad hoc. c. Dixit Apoſtolus*, & ibi *gloſ. in ver. pertinaci*, 24 *q.* 3. & idem hic repetit Compoſt. *n.* 16 Bellam. *n.* 10. *verſ. Item quæro. & ſupra in rubr.* Hoſtien. *n.* 18. Jo. Andr. *n.* 20. Bald. *n.* 12. Card. *n.* 14. *Butr. n. 11. & Abb. nu.* 7. & in hoc ultimo conſentit B. Thomas in 2. 2. *q. 2. art. 6. ad* 2. dum ait; non imputari laicis ſi non inveniuntur pertinaciter perverſæ doctrinæ adhærere, ſed in talibus ex ſimplicitate deficiant, & ibi Cajet. & idem S. Thom. *1. Corinth. c. 11. lect. 4 & in 3. ſent. diſt. 25. q. 2. art. 1. q. 3. ad primum, & ſæpe alibi.* Direct. Inquiſ. *par. 1, q. 4.* Alphonſ. Caſt. *lib. 1. c 9. de iuſta Hæret. punit.* Albertin, *tract. de agnoſcen. Aſſert. q.* 12. *n.* 4. *& q.* 23. n. 3. Navar. *in manual. prælud.* 1. *n.* 10. *verſ Nono infertur.* Unde Bald. *hic nu.* 1. dicit eſſe differentiam inter erraticum, & hæreticum; nam ſimplices homines ſunt erratici, quia errant, & tamen non ſunt hæretici, quia nolunt diſcedere à Chriſto. Super quibus tamen conſule Franciſcum Pegniam *in direct. par. 1. in quæſt. 7. ſchol.* 20. ubi in hac materia diſtincte tradit regulas, quibus in foro exteriori utendum ſit in caſibus contingentibus.

21 Quarta concluſio. Clerici Inferiores ſi ſint pauperes, quos oportet victum proprijs manibus quærere, *c. Clericus.* 12. *diſt.* & ideo non poſſunt ſtudiis vacare, quia non habent magi-

ſtros, vel expenſas ; ſatis eſt ut ſciant fidei articulos ſicuti ſimplices laici , & aliquantulum plus. *arg. c. Clericus. in fin.* 21. *diſt.* ſicut de Sacramento Altaris , quia oportet eos credere in eo Sacramento confici verum Corpus Chriſti, & hoc ideò , quia circa illud quotidie verſantur pluſquam laici. Ita Innoc. *hic n.* 4. Compoſt. *n.* 8. & Bellam. *n.* 9. *verſ. Si verò loquimur, & ſup. in rubr.* Hoſt. *n.* 16. adjiciens turpe eſſe, & opprobrioſum ignorare id , circa quod quis quotidie verſatur. *l.* 2. §. *Servius autem Sulpitius. ff. de orig. Iuris.* Jo. Andr. *n.* 30. Butr. *n.* 10. Card. *n.* 15. *verſ. de Clericis vero interioribus* , Imol. *n.* 12. & Abb. *n.* 6. Sin autem Clerici habeant magiſtros , & expenſas ad diſcendum , tunc peccant, niſi in cognitione diſtincta fidei magis proficiant, quam laici, ſecundum Innoc. & alios locis citatis. Gemin. *in c. Canones.* 15. *diſt.* dicens peccare Clericum, qui habet unde vivat , ſi magis explicitè neſciat quæ ſunt fidei , quam laici ; quem refert , & ſequitur ibi Præpoſitus
22 *n.* 11. quod tamen procedit niſi ſubſit aliqua rationabilis cauſa, cur Clerici habentes magiſtros, & expenſas non profecerint in cognitione diſtincta fidei. puta propter duritiem ingenii, vel quia oportuit eos circa alia opera pietatis intendere, veluti circa exhibita neceſſaria confratribus pauperibus , vel hoſpitibus , aut circa alia opera charitatis. Ratio eſt ſecundum Innoc. *hic n* 5. quia cum ejuſmodi Clerici non teneantur ad explicitam cognitionem articulorum , bene licet eis explicitæ cognitioni præponere alia opera pietatis. Codex enim eſt mendoſus in ver. *poſtponere.* & corruptè etiam refertur ab Eymerico *in Direct. Inquiſ. part.* 1. *in princ. pag.* 19. legendum eſt enim *præponere* : alioquin ratio illa, cum non teneantur, non congrueret, & Innoc. eſſet ſibi contrarius: unde ſic refertur à Jo. Andr. ſupra *in rubr n.* 30. Butr. *n.* 10 Card. *n.* 16. & Bellam. *hic. n.* 9.

Debebit autem Sacerdos ſecundum Innocentium diligenter ſcrutari cauſam cur Clerici non proficiant , & pro modo ignorantiæ , vel negligentiæ eis pœnitentiam injungere. Addit Innoc. ex cauſa poſſe Clericos ſine peccato ſcientiæ fidei præponere alias ſcientias , ut ſi velint addiſcere ſcientiam Juris , ut pauperes in judicio defendant, ne opprimantur. Et ſequitur hic Compoſt. *n.* 10. dicens, Clericos teneri magis intendere circa cognitionem fidei , quàm Juris , & aliarum ſcientiarum , niſi obediendo Superiori, vel ex alia cauſa circa alias ſcientias intendant; & conſentiunt aliis locis citatis. Verum hæc quarta Concluſio dum in ſua diſtinctione , & declaratione excuſat Clericos à cognitione explicita, ſeu diſtincta articulorum fidei, ſi ita generaliter accipiatur , itidem non vacat periculo, & confunditur in his, quæ dicemus infra *num.* 41. *& num* 50.

23 Quinta & ultima Concluſio, ex Innoc. *n.* 2. & Compoſt. *n.* 5. Prælati Eccleſiarum quicumque curam animarum habentes debent excedere hanc fidei menſuram : oportet enim eos explicitè, & diſtinctè ſcire articulos fidei , qui continentur in Symbolo, *Credo in unum Deum* , & in Symbolo, *Quicumque vult*, *c.* 1, & *per tot.* 38. *diſt.* Idemque de omnibus habentibus officium docendi fidem, ſcilicet Sacerdotibus , Profeſſoribus , Doctoribus , & prædicatoribus , ex D. Thom. *in* 3 *diſt.* 25. *q.* 2. *art.* 1 *q.* 3. S. Bonav. & Richar. tradit Sylveſt. *in ver. fides. num.* 6. *verſ. Quilibet autem habens officium docendi.* Inter hos autem
24 Epiſcopi debent alios excedere in hujuſmodi cognitione , quia tenentur de his articulis reddere rationem omni poſcenti, §. *Ecce.* 36. *diſt. c. Omnes,* 38. *diſt.* &, ut inquit. Hoſt. *ſup. in rubr. n.* 13. Scire debent circa prædicta opponere , & reſpondere, & Hæreticos perſequi, & confutare. *c. Excommunicamus il.* 1. §. *Adjcimus* & §. *penult. infra de Hæret.* Quamvis non teneantur ex tempore ad omnia reſpondere, ſed ex deliberatione, ac ſi oportuerit etiam cum aliorum conſilio, ſecundum prædictos , cum quibus concordant Jo. Andr. Butr. Cardin. & alij locis præallegatis. Rationem reddit D. Thomas. *in* 2. 2. *q.* 2. *art.* 6. quia ſicuti Superiores Angeli, qui inferiores illuminant, habent pleniorem notitiam de rebus divinis, quam inferiores, ut dicit. Dionyſ. *c.* 12. *cæleſt. Hierarchiæ*: ita etiam ſuperiores homines, ad quos pertinet alios erudire , tenentur habere pleniorem notitiam de credendis , & magis explicitè
25 credere , & ſequitur Direct. Inquiſ. *part* 1. *quæſt.* 4. Quid autem in ſpecie oporteat Epiſcopos explicite ſcire , conſtat ex Concilio Carthaginenſi IV. *c.* 1. ſub Anaſtaſio ab Epiſcopis 214. (inter quos Auguſtinus) celebrato, & approbato à Leone III. quod habetur *tom.* 1. *Concil. par.* 1. *pag.* 588. & plenius ex Pontificali Romano *in rubr. de ordinatione electi in Epiſcopum.*

Cæterum etſi cum Innocentio in prædictis concluſionibus tranſeant cõmuniter Canoniſtæ ; tamen quia illius doctrina in aliquibus patitur difficultatem ; pro clariori quæſtionis ſolutione obſervandum eſt ante omnia quid , & quotuplex ſit Symbolum. Item quid ſit articulus, & quot modis accipiatur.

26 Symbolum , quod ſpectat ad rem præſentem, nihil eſt aliud, quam collectio ſententiarum fidei, ut patet ex D. Thoma *in* 2. 2. *q.* 1. *art.* 9. & S. Antonin. *par.* 4. *tit.* 8. *c* 4. §. 3. vel ſecundum Jo. Gerſonem *in Compendio Theologia* , eſt omnium credendorum ad ſalutem ſpectantium compendioſa collectio: nam, ut ait Caſſianus *lib.* 6. quidquid per univerſum divinorum voluminum corpus immenſa diffunditur copia , totum in Symbolo colligitur brevitate perfecta. Et eſt triplex ſecundum Præpoſitum *in c. Canones. n.* 8. 15. *diſt* & Concilium Lingonien. *anno* 1404. ut in Decretis Eccleſiæ Gallicanæ Laurentij Bucchelli *lib.* 1. *c.* 24. *de Symbolis fidei pag.* 11. *littera B.*

27 Primum Symbolum eſt Apoſtolorum, videlicet ab Apoſtolis compoſitum in Conventu habito in Judæa *anno Chriſti.* 44. ut apud Cardin. Baron. *eod. anno. n.* 14. Nam, ut ſcribit Beatus Clemens *in epiſtola ad Iacobum fratrem Domini* , Chriſto reſurgente , & aſcendente in cælum , miſſo Sancto Spiritu , collata Apoſtolis ſcientia linguarum , adhuc in uno poſiti Symbolum , quod fidelis nunc tenet Eccleſia , unuſquiſque quod ſenſit docendo condiderunt , ut diſcedentes ab invicem , hanc regulam per omnes
28 gentes prædicarent. Unde ſecundum gloſ. *ſup. in rubr. circa fin.* & Hoſt. *n.* 21. & gloſ. *in c. Canones, in verb. Apoſtolos*, & ibi etiam Archid. *n.* 5.

15.

15. diſt. dictum eſt Symbolum, quia unuſquiſque Apoſtolorum partem ſuam contulit. Symbolum enim Græcè, Latinè collatio dicitur, ut patet ex eadem epiſtola Clementis, ex Caſſian. *lib. 3. de Incarnat. c. 3.* & Ruffin. in *expoſ. Symboli.* Ideoque in *c. 13. ſeſſ. 24.* Concil. Trident. Parochianorum Symbola appellantur contributiones illæ, quas Parochiani pro ſua quiſque parte tenentur in unum conferre pro augendis redi-
29 tibus exiguis Parochialium Eccleſiarum. Quam ob cauſam reſpectu cauſæ efficientis, id eſt, duodecim Apoſtolorum, qui eâdem horâ inſtinctu Spiritûs Sancti Symbolum ediderunt, fidei articuli dicuntur eſſe duodecim, ſecundùm Hoſtien. *ſup. in rubr. num. 21.* Butr. *num. 15.* Card. *num. 11.* & alios communiter. Nam Petrus dixit: *Credo in Deum Patrem Omnipotentem Creatorem cæli, & terræ.* Andreas, *Et in Ieſum Chriſtum Filium ejus unicum Dominum noſtrum.* Jacobus, *Qui conceptus eſt de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine.* Joannes, *Paſſus ſub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & ſepultus.* Thomas, *Deſcendit ad inferos, tertiâ die reſurrexit à mortuis.* Jacobus Alphæi, *Aſcendit ad cælum, ſedet ad dexteram Dei Patris Omnipotentis.* Philippus, *Inde venturus eſt judicare vivos, & mortuos.* Bartholomæus, *Credo in Spiritum Sanctum.* Matthæus, *Sanctam Eccleſiam Catholicam.* Simon, *Sanctorum communionem, remiſſionem peccatorum.* Judas Jacobi, aliàs Thadæus (Judam vocat Lucas 6. Thadæum Matthæus 10. & Marcus 3. & 10.) *Carnis reſurrectionem.* Matthias, *Vitam æternam.* Alij verò aliter prædictos articulos attribuunt Apoſtolis, ut patet in verſibus, quos recenſet Cardin. *ſup. in rubr. num. 11. in fin.* qui conſonant cum ſententia D. Thomæ in *3. diſt. 25. quæſt. 1. artic. 2.* Sed in hoc ſecundùm B. Thomam non eſt magna vis. Reſpectu autem cauſæ materialis fidei articuli à Theologis, & Canoniſtis communiter dicuntur eſſe quatuordecim, quorum ſeptem reſpiciunt Divinitatem, & alij ſeptem Humanitatem, ut per Hoſt. *ſuprà in rubr. num. 26.* Butr. *num. 15.* Card. *num. 12.* Et hanc diviſionem ponit etiam D. Thomas *loco citato*, dum ait: articulos fidei dupliciter diſtingui: Uno modo, quantum ad ipſa credibilia, & ſic ſunt quatuordecim: Alio modo, quantum ad ipſos, qui articulos diſtinxerunt, & ſic ſunt duodecim Apoſtolorum. Sed alij aliter dividunt, ut per Hoſtien. in *ſumma hujus tit. §. Quoties.* In hac tamen diverſitate videtur ſufficere Catholicis ſtare Symbolo prout jacet, & ſic ponere tantum duodecim articulos, ut inquit Cardin. *num. 12. in fin.*

30 Secundum Symbolum eſt Nicænum, quod ſcilicet trecenti, & octodecim Patres authoritate beati Sylveſtri Papæ in Nicæa Bithyniæ urbe congregati in prima univerſali Synodo ediderunt adverſus Arij impietatem, qui coæternum Patri Filium non agnoſcens, diverſas in Trinitate ſubſtantias aſſerebat, ut in *c. Quidam. verſ.*
31 *Arian. 24. quæſt. 3.* & in *d. c. Canones. 15. diſt.* non autem adverſus Græcos, qui non credebant Spiritum Sanctum à Filio procedere, ut incautè ſcripſit gloſ. Bernardi *ſuprà in rubr. circa fin.* & Hoſtien. *num. 21.* Hoc enim primum explicitè diffinitum fuit in tertia Synodo univerſali, id eſt, Epheſina contra Neſtorium, ut refertur in *c. De Spiritu, de conſ. diſt. 5.* nimirum quia hic error de proceſſione Spiritûs Sancti prius nondum irrepſerat, & ideò in Nicæno Symbolo, quod incipit: *Credimus in unum Deum*, nulla de hoc fit explicita mentio. Et in Symbolo ſecundæ Synodi univerſalis, id eſt, primæ Conſtantinopolitanæ, tantùm legitur: *Credimus in Spiritum Sanctum Dominum, & vivificantem, ex Patre procedentem, cum Patre & Filio adorandum, & glorificandum.* Sed hæc verba: *Filioque*, apud Latinos authoritate Leonis Primi ab Hiſpanis Epiſcopis primùm fuerunt in Symbolo expreſſa ad confutandos Hæreticos Priſcillianiſtas, ut patet in notis ad Concilium Conſtantinopolitanum I. *tom. 1. Concil. part. 1. pag. 544. col. 1.* quod dilucidè poſt gloſ. in *d. c. de Spiritu.* in ver. *ex Deo Patre*, explicat D. Thomas *in 1. part. quæſt. 36. artic. 2. ad 2.* dicens: (Quia in tempore antiquorum Conciliorum nondum exortus fuerat error dicentium, Spiritum non procedere à Filio, non fuit neceſſarium, ut hoc explicitè poneretur. Sed poſtea inſurgente errore quorundam in quodam Concilio in occidentalibus partibus congregato, expreſſum fuit authoritate Romani Pontificis, cujus authoritate etiam antiqua Concilia congregabantur, & confirmabantur: continebatur tamen implicitè in hoc ipſo, quòd dicebatur Spiritus Sanctus a Patre procedere.) Hæc D. Thomas. Unde in Concilio Florentino *ſeſſ. 6.* diffinitum eſt explicationem verborum illorum, *Filioque*, veritatis declarandæ gratiâ, & imminente tunc neceſſitate licitè, ac rationabiliter Sym-
32 bolo fuiſſe appoſitam. Itaque hoc Symbolum Nicænum eâdem ferè verborum ſerie, & ſententiâ penitus eadem ſervata in Synodo Conſtantinopolitana prima adverſus Macedonium repetitum eſt, & ex Decreto ipſius Synodi Damaſus Papa conſtituit, ut caneretur in Miſſa poſt Evangelium, ut referunt Rupert. Tungren *de Can. obſer. prop. ult.* & Archid. in *d. c. Canones*, & ibi etiam Præpoſitus *num. 9. verſ. Et non ſolùm quòd Damaſus Papa conſtituit 15. diſt.* Sed in hoc graviter aberrant; quia, ut ſcribit Magiſter *in 1. ſentent. diſt. 11.* Cùm Leo III. à Carolo Magno rogatus fuiſſet, ut verba prædicta, *Filioque*, ad Symbolum adderentur, non modò renuit id facere, ſed etiam Symbolum abſque eo additamento in argentea tabula exaratum in Altari poſt corpus ſancti Pauli cuſtodiri voluit, ne quibuslibet liberum eſſet aliquid ad ſanctum Symbolum ſuperaddere. Sed cùm poſtea Franci, alijque omnes Boreales populi offenderentur, & periculum Schiſmatis ſubeſſet, quòd Romana Eccleſia publicè confiteri nollet eam doctrinam, quam ad probandos Catholicos, & confligendos hæreticos Magnus Leo ante tot ſæcula Hiſpaniarum Epiſcopis tradidiſſet: placuit tandem Benedicto VII. ut idem Symbolum cum expreſſione eorundem verborum: *Filioque*, ad petitionem Henrici Imperatoris Romæ publicè decantaretur in Miſſa & incipit: *Credo in unum Deum*, ut teſtatur Bernard. Abbas Augienſis *de rubr. ad Miſſam ſpectant.* vide Cardin. Baron. *anno 447. num. 12.*

33 Tertium eſt Symbolum Athanaſij, quod canitur inter horas Canonicas, ſcilicet in Prima Dominicali, & incipit: *Quicunque vult.* Siquidem Athanaſius Romam à Julio Pontifice voca-

tus, ut judicaretur, cùm Euſebianorum adven-
tum annum integrum, & ſex menſes expectaret;
hoc fidei Symbolum Romæ ſcripſit, ac tanquam
Catholicæ fidei ſuæ profeſſionem publicè edidit:
ſabula enim eſt quod ab aliquibus aſſeritur, hoc
Symbolum ſcriptum fuiſſe ab Athanaſio Treve-
ris in puteo latitante. Baron. *anno Chriſti* 340. *n.*
14. Quod quidem Symbolum unà cum actis Ni-
cænæ Synodi in Archivio Romano diu aſſerva-
tum, tandem poſt multa annorum curricula tra-
di meruit Eccleſiæ recitandum, ut in notis ad
Concilium Romanum II. *tom.* 1. *part.* 1. *Concil:*
34 *pag.* 420. *col.* 1. Atque ita quamvis Athanaſius
cùm non eſſet Summus Pontifex, ſed Alexandri-
nus Patriarcha, authoritatem non haberet Sym-
bolum ordinandi; tamen ut advertit D. Thomas
in *quæſtione de Potentia Dei quæſt.* 10. *art.* 10. &
Præpoſ. in *c. Canones. num.* 10. 15. *diſt.* hoc non
fecit per modum cujuſdam doctrinæ, ut ex ipſo
modo loquendi apparet: ſed quia integram fi-
dei veritatem ejus doctrina breviter continebat,
authoritate Sedis Apoſtolicæ recepta eſt, ut qua-
ſi regula fidei habeatur. Et propterea in omni-
bus codicibus legitur, Regula, non Symbolum:
& regulam fidei vocat Eugenius IV. in decreto
fidei edito in Concilio Florentino. §. *Sexto* ibi,
compendioſam illam fidei regulam. Quoniam Sym-
bolum fidei edere Summi Pontificis munus eſt,
non privatorum Patrum S. Antoninus. *p.* 4. *tit.*
35 8. *c.* 4. §. 3. Symbolo autem Apoſtolorum
addita ſunt duo Symbola antedicta, ut inquit
D. Thomas in 2. 2. *quæſt.* 1. *articul.* 9. non quia
minus plenè, aut inſufficienter fides Catholica
continetur in Symbolo Apoſtolorum, ſed ad ex-
planationem veritatis, & excluſionem errorum.
Undè gloſ. *ſup. in rubr.* & Hoſtienſ. *num.* 21. di-
xerunt Conſtitutionem, de qua hic, eſſe quar-
tum Symbolum, quod ab Innocentio in genera-
li Concilio editum fuit contra Albigenſium, &
Almerici hæreſes, & Abbatis Joachimi errores.
Etenim, ut ait S. Thomas in 2. 2. *quæſt.* 1. *artic.*
9. *ad* 2, & Turrecr. in *c. Canones. num.* 15. *diſt.*
15. in omnibus Symbolis eàdem fide docetur
veritas, ſed ibi oportet populum diligentius in-
ſtrui de fidei veritate, ubi errores inſurgunt, ne
fides ſimplicium per Hæreticos corrumpatur. Et
hæc fuit cauſa quare neceſſe fuit edere plura Sym-
bola, quæ in nullo alio differunt, niſi quòd in uno
plenius explicantur, quæ in alio continentur
implicitè; ſecundum quod exigebat Hæretico-
rum inſtantia. Itaque gloſ. & Hoſtien. Conſtitu-
36 tionem, de qua hic, congruè appellant Symbo-
lum, ſed non benè dicunt eſſe quartum, quia alia
quinque in præcedentibus Concilijs edita fuerunt,
& quinque Symbola univerſalium Conciliorum
fuerunt recitata in Concilio Lateranenſi ſub
Martino I. ut patet *tom.* 2. *part.* 2. *Concil. pag.*
452. Et propterea S. Thomas in 1. *part. quæſt.*
36. *artic.* 2. *ad* 2. ſcripſit in ſingulis ferè Conci-
lijs inſtitutum fuiſſe Symbolum aliquod propter
aliquem errorem, qui in eo Concilio damnaba-
tur, ſequens tamen Concilium non faciebat aliud
Symbolum, quàm primum, ſed id, quod impli-
citè continebatur in uno Symbolo, in alio expla-
37 nabatur contra hæreſes inſurgentes. Unde non
incongruè Symbolum appellari poteſt etiam for-
ma profeſſionis fidei à Pio IV. præſcripta in Con-
ſtitutione, quæ incipit, *In Sacroſancta*, edita *Idi-*
bus Novembris 1564. in ea enim inſertum eſt ad
litteram Symbolum majus, & alij multi ar-
ticuli explicitè poſiti, & in fine, ſicut in Sym-
bolo Athanaſij dicitur: *Hæc eſt fides*, &c. Nam
& Symbolum appellatur fides, ut in *c. Quiſque.*
junctâ gloſ. in *ver. ad fidem*, *de vita & honeſtate*
Clericor. Jo. Andr. *ſupr. in rubr. num.* 14. & Bel-
lam. *num.* 4. fides, id eſt collectio articulorum fi-
dei. *c. Hæc eſt fides.* 2. *quæſt.* 1. ſecundum gloſ. *ibid.*
38 & Hoſtien. *num.* 4 Spectat enim ad Summum
Romanum Pontificem, etiam ſine Concilio, fidei
Symbolum ordinare, ut docet S. Thomas 2. 2.
quæſt. 1. *art.* 10. Quoniam ad ejus authoritatem
pertinet editio Symboli, ad cujus authoritatem
finaliter pertinet determinate ea, quæ ſunt fidei,
ut ab omnibus inconcuſſâ fide teneantur. Hoc
autem pertinet ad authoritatem Summi Pontifi-
cis, ad quem majores, & difficiliores Eccleſiæ
quæſtiones referuntur. *c. Multis.* 17. *diſt.* *c. Hæc*
eſt fides. c. Et eſt aliud. c. Quotiens, & *per tot.* 24 *qu.*
1. & *c. Majores. in princ. de Bapt.* & patet in Sym-
bolo Athanaſij, quod non authoritate alicujus
generalis Concilij, ſed Romani Pontificis tan-
tummodò traditum eſt. Idipſum docuit idem S.
Thomas in *opuſc. contra error. Græcorum*, ut re-
fert Sylveſter in *ver. fides. num.* 2. Atque ita
Symbolum dicit eſſe fidei profeſſionem. Turrec.
in *c. Canones. part.* 1. *num* 9 *ad* 3. 15. *diſt.* Hæc de
Symbolis.

39 Articulus verò fidei eſt individualis veritas de
Deo ſupra rationem nos arctans ad credendum,
ut diffinit Richard. de S. Victore, relatus *ſuprà* in
rub. à Jo. Andr. *num.* 22. Bellam. *num* 5. & Card.
num. 11. & à D Thoma in 3. *diſt.* 25. *quæſt.* 1. *ar-*
tic. 1. niſi quòd S. Thomas omittat verba: *ſupra*
rationem, quæ tamen videtur ſupponere in 3. ar-
gumento contrario, & loco illius verbi, *indivi-*
dualis, ponit, *indiviſibilis.* Nam articulus nomen
Græcum eſt, & importat indiviſionem; unde
membra, quæ non dividuntur in alia membra, di-
cuntur articuli, & ſecundùm iſtū modum conclu-
ſiones, quæ inquiruntur in aliqua ſcientia, vel ali-
quo tractatu, dicuntur articuli, quia ex eis ſicut
ex quibuſdam principijs indiviſibilibus conſur-
git tota collectio, quæ tractatum perficit, & ſic in
judicijs ea, quæ per teſtes probata ſunt, vel pro-
banda, dicuntur articuli; prout hæc notantur in *c.*
2. *in gloſ. in ver. articulis. de teſtib. lib.* 6. & à D.
Thoma *loco citato*, & latius in 2. 2. *qu.* 1. *art.* 6. ubi
etiam poſt gloſ. præalleg. explicat quot modis
dicatur fidei articulus.

40 Accipitur autem fidei articulus tripliciter ſe-
cundùm Vincentium, & Alanum in *c. Cùm Chri-*
ſtus, infr. de Hæretic. quos ibi ſequuntur Hoſt. Jo.
Andr. Butr. Cardin. & reliqui omnes, & Archid.
in *c. Canones. num.* 6. & ibi etiam Præpoſt *num.* 11.
15. *diſt.*

Primò ſtrictè, & ita dicuntur fidei articuli il-
li tantùm, qui in Symbolo Apoſtolorum conti-
nentur.

Secundò largiùs, prout accipitur in prædicta
Decret. *Cùm Chriſtus*, & ſecundùm hoc compre-
hendit omnia, quæ ſunt determinata, ſeu diffini-
ta à Summis Pontificibus, vel generalibus Con-
cilijs, qualis eſt articulus, tres perſonas eſſe æqua-
les, & alij plures, de quibus hîc in textu, & in *c.*
prox. infr eod. in c. 1. 2. & 3. *diſt.* 15. & in *c. penult.* &
ult. de conſecr. diſt. 3.

Ter-

Tertiò largiſſimè, ſecundùm quod comprehendit omnem ſententiem veram circa fidem, ſive ſit diffinita, ſive non, qoem aliter articularia fidei appellat Speculat. *in tit. de Diſpenſ. legat. §. Nunc breviter. verſ. 2. contra*, ut referunt Jo. Ant. & elij *in d. c. Cum Chriſtus.*

41 Quibus ſuppoſitis, ut jem ed propoſitam qoæſtionem accedamus, fidei erticulos ſtrictè ſumptos, qui ſcilicet continentur in Symbolo Apoſtolorum, Alanus, & Vincentius in *d. c. Cùm Chriſtus.* affirmant, unicuique intellectum habenti neceſſarium eſſe ad ſalutem explicitè ſcire, *c. Ante viginti. c. Baptizandos*, & *c. Prima igitur. de conſecr. diſt.* 4. Quorum ſententiæ accedunt in eod. *c. Cùm Chriſtus*, Jo. Andr. *num.* 2. Card. *num.* 3. Butr. *num* 4. Anchar. *num.* 2. Itaque ut vides, Vincentius & Alanus non diſtinguunt inter articulum, quòd Deus ſit, & ſit remunerator omnium bonorum, & alios articulos Symboli Apoſtolorum, ſicuti faciunt Innoc. Compoſt. & alij, de quibus *ſuprà in* 1. 2. *&* 3. *Concluſ. num.* 18. *& ſequentib.* ſed abſolutè aſſerunt hos articulos explicitè credere neceſſarium eſſe ad ſalutem unicuique intellectum habenti.

Porrò prima opinio, quòd omnibus Laicis ſufficiat credere Deum eſſe, & eſſe bonorum remuneratorem, alios verò articulos ſufficiat illis implicitè credere; Item opinio gloſſæ Bernardi ſuprà in rubr. quòd Incarnationem, Paſſionem, & Reſurrectionem, & alia Chriſti myſteria Laici non teneantur credere, niſi implicitè, non vacat periculo erroris, ut propterea non ſine cauſa Innoc. & Compoſt. uſi fuerint dictione illâ, *Fortè ſimplices, & fortè omnes Laici*, quam poſtee repererunt Hoſt. Jo. Andr. & reliqui Canoniſtæ citati ſuprà *in* 2. *Concluſ. num.* 19. Quoniam ut efficaciter probat S. Thom. *in* 3. *diſt.* 25. *qu.* 2. *art.* 1. *q.* 1. in quocunque habente uſum liberi arbitrij exigitur ad ſalutem ejus, ut habeat actum fidei, & non ſolùm habitum, fides autem non poteſt exire in actum, niſi aliquid determinatè, & explicitè cognoſcendo, quod ad fidem pertineat. Et ideò omni ei, qui habet uſum liberi arbitrij, habere fidem explicitam quantum ad aliquid, eſt de neceſſitate ſalutis. Quod clarè etiam ſupponit Tridentina Synodus, dum in *c.* 2. *ſeſſ.* 5. præcipit quibuſcunq; curam animarum habentibus, ut per ſe, vel elios idoneos, ſi legitimè impediti fuerint, diebus ſaltem Dominicis, & feſtis ſolemnibus plebes ſibi commiſſas pro ſua, & earum capacitate paſcant ſaluteribus verbis, docendo quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad
42 ſalutem. Undè non immeritò Eymericus in *direct. inquiſ. part.* 2. *quæſt.* 10. de Hæreſibus ab Inquiſitionibus Aragoniæ demnatis D. Papæ mandato: Octava, inquir, hæreſis eſt, quòd Laicus non tenetur ad aliquem fidei articulum explicitè credendum, ſed ſufficit ſibi iſta concluſio in genere, quòd credat omne illud, quod credit ſancta Mater Eccleſia Dei. Hæc autem determinatio, & explicita cognitio eſſe decet principaliter quantum ad ea, quæ ſunt veluti univerſalia principie, et prima Catholicæ fidei fundamenta. Stultum enim eſt dicere, ut inquit Sylveſter redarguens errorem Summæ Roſellæ in *ver. Fides. num.* 6. *in fin.* Quòd ſcilicet liceat utenti ratione, & adulto ignorare Netivitatem, & Mortem Crucis, quam impoſſibile eſt talem ignorare, niſi omninò ſuam contemnat ſalutem, & aures verbis di-
43 vinis obturet. Quamobrem S. Thomas in 2. 2. *quæſt.* 2. *art.* 5. Objectum, inquit, fidei per ſe eſt id, per quod homo beatus efficitur. Per accidens autem, & ſecundariò ſe habent ad objectum fidei omnia, quæ in ſacra Scriptura divinitus tradita continentur, ſicut quòd Abraham habuit duos filios, quòd David fuit filius Iſai, & alia hujuſmodi. Quantum ad prima credibilia, quæ ſunt articuli fidei, tenetur homo explicitè credere, ſicut & tenetur habere fidem. Quantum autem ad alia credibilia non tenetur homo explicitè credere, ſed ſolùm implicitè, vel in præparatione animi, in quantum paratus eſt credere quidquid Divina Scriptora continet; ſed tunc ſolùm hujuſmodi tenetur explicitè credere, quando hoc ei conſtiterit in doctrina fidei contineri. &
44 in 2. 2. *quæſt.* 2. *art.* 7. Poſt tempus autem gratiæ revelatæ tam minores, quàm majores tenentur habere fidem explicitam de myſterijs Chriſti, præcipuè quantum ad ea, quæ in Eccleſia ſolemnizantur, & publicè proponuntur. Idemque de myſterio Sanctiſſimæ Trinitatis docuit *art.* 8. Itaque S. Thomas concordar cum 2. opinione Vincentij, & Alani, dum docet tam majores, quàm minores, id eſt, tam Clericos, quam Laicos, & tam litteratos, quàm rudes teneri ex neceſſitate ſalutis explicitè credere articulos fidei, & præcipuè myſteria, quæ ab Eccleſia ſolemnizantur, ut explicat Turrecr. in *c. Symbolum* . 4. *de conſecr. diſt.* 4.

45 Sed ne in re tam gravi tam inſignis diſcrepantia inter primarios Canoniſtas ullum dubitandi locum relinquat, jam proferamus quid ſuper hoc diffinitum fuerit probatorum Conciliorum, & Sanctorum Patrum decretis. In Concilio Foro-Julienſi in cauſa Sanctiſſimæ Trinitatis, & Incarnationis Verbi Divini habito ſub Adriano Papa I. *Anno Domini* 791. & Caroli Magni 13. *tom.* 3. *Concil. parc.* 1. *ſect.* 2. *pag.* 137. *col.* 1. poſt declarationem articulorum fidei ita ſcriptum eſt. (Hanc igitur Catholicæ fidei ſinceriſſimam puritatem volumus omnes Dei Sacerdotes, omneſque gradus Eccleſiæ ſummo cum ſtudio, & abſque ullo vitio, ita ut ne unus quidem apex intermittatur, vel augeatur, diſtinctè, & ſenſatim diſcendo memoriâ retinere, & poſteris diſcenda relinquere.) & paulò infra.
46 (Symbolum verò, & orationem Dominicam omnis Chriſtianus memoriter ſciat, omnis ætas, omnis ſexus, omniſque conditio, maſculi. fœminæ, juvenes, ſenes, ſervi, liberi, pueri, conjugati, innuptæque puellæ; quia ſine hac benedictione nullus poterit in cœlorum regno percipere portionem) Hæc ibi. Per *Symbolum* autem fidei intellige Symbolum Apoſtolorum, ad quod omnia alia Symbola tanquam Catholicæ expoſitiones reducuntur, & quod implicitè continet quidquid ab alijs explicitè digeſtum poſtea fuit. S. Thomas in 3. *diſt.* 25. *quæſt.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 2. Cùm enim ad hoc memoriter tenendum Synodos obliget omnem ætatem, ſexum, conditionem, videtur ſolùm intellexiſſe de Symbolo Apoſtolorum, quod facilius addiſcitur, quàm Symbolum Patrum Nicænæ Synodi, quod vix memoriâ retinetur ab hominibus provectis. Ac propterea cum in Symbolo Apo-

ſtolo-

ſtolo rum contineantur omnia neceſſaria pro omnibus, non videtur Concilinm loquens de omnibus hominibus voluiſſe obligare ipſos ad Symbolum continens neceſſaria ad explicitè credendum ſolummodò à majoribus. Adde quòd Synodus loquitur adverſativè ibi, *Symbolum verò*, atque ita contra diſtinguit Symbolum Patrum, de quo prius mentionem fecerat, ab alio Symbolo obligando ad illud memoriter retinendum Sacerdotes, & gradus Eccleſiæ tantùm; ad hoc verò indifferenter omnes. Quæ diſtinctio inepta eſſet, ſi omnis ætas, omnis ſexus, omnis conditio teneretur Symbolum Patrum addiſcere, atque ita uſus univerſalis obtinuit, quia minores, & Laici addiſcere non conſueverunt, niſi Symbolum Apoſtolorum. Quod advertendum duxi, ne alicui ſuboriatur ſcrupulus, quòd cùm Synodus initio expreſſerit de Symbolo Patrum, poſteà ſimpliciter repetendo verbum *Symbolum*, videatur de eodem Symbolo Patrum intellexiſſe. In Concilio itidem Moguntiaco I. celebrato *anno ſalutis* 813. tempore Leonis Papæ III. & Caroli Magni Imperatoris, *c.* 45. *to.* 3. *Concil. part.* 1. *ſect.* 2. *pag.* 201. *col.* 2. ſic legitur. (Symbolum, quod eſt ſignaculum fidei, & Orationem Dominicam diſcere ſemper admoneant Sacerdotes Populum Chriſtianum; volumuſque ut diſciplinam condignam habeant, qui hæc diſcere negligunt, ſive in jejunio, ſive in alia caſtigatione emendentur. Propterea dignum eſt, ut filios ſuos mandent ad ſcholam, ſive ad monaſteria, ſive foras Presbyteris, ut fidem Catholicam rectè diſcant, & Orationem Dominicam, ut domi alios edocere valeant, & qui aliter non poterit, vel in ſua lingua hoc diſcat.)

Et in Concilio Rhemenſi habito eodem anno ſub eodem Pontifice, & Imperatore *c.* 1. *eodem tom.* 3. *part.* 1. *ſect.* 2. *pag.* 203. *col.* 1. (Eſt de fidei ratione, ut unuſquiſque juxta intellectum ſuæ capacitatis Domino largiente diſceret, & intelligeret, atque operibus pleniter obſervaret) & *c.* 2. (Ut orationem, quam Dominus noſter Jeſus Chriſtus diſcipulos ſuos orare docuit, verbis diſcerent, & ſenſu benè intelligerent, quia illam ignorare nulli Chriſtiano licet.) Item Iſidor. *lib.* 2. *de offic. c.* 11. quem refert Ivo *part.* 1. *de Bapt. c.* 88. Competentibus ſalutare Symbolum traditur quaſi commonitorium fidei, & ſanctæ confeſſionis indicium, quo inſtructi agnoſcant quales jam ad gratiam Chriſti exhibere ſe debeant. Et Auguſtinus *lib.* 1. *de Symbol. c.* 1. relatus itidem ab Ivone *par.* 1. *c.* 8. (Incipite regulam fidei, quod Symbolum dicitur, & cùm acceperitis, in corde ſcribite, & quotidie diſcite apud vos: antequam
47 dormiatis, Symbolo veſtro vos munite.) Amplius in Concilio Mediolanenſi V. *in tit.* Quæ ad prædicationem verbi Dei, & doctrinam Chriſtianam pertinent, ſtatutum eſt his verbis. (Ad ſalutem cùm omnibus fidelibus neceſſarium ſit Chriſtianæ fidei rudimenta ſcire, omnibus, ſinguliſque animarum curatoribus, & cæteris Confeſſarijs ſive Secularibus, ſive Regularibus in virtute ſanctæ obedientiæ id præcipimus, ut faciant antequam confeſſiones audiant, Orationem Dominicam, Angelicam Salutationem, Symbolum fidei, & decem præcepta Dei, quæ in Decalogo continentur, ut pœnitentes recitent, ac ipſis audientibus referent. Quarum rerum ſi quos ignaros rudeſque offenderint, hanc eorum ſpiritualem ſocordiam acriter reprehendant, oſtendantque quàm gravis eſſe debeat illorum conſcientiæ ignoratio rerum ad ſalutem, quæ tantoperè neceſſariæ ſunt. Cùm autem eos abſolvunt, præter alias pœnitentias, id etiam imponant, ut quatuor hæc ſaltem potiſſima doctrinæ Chriſtianæ capita inpoſterum accuratè ediſcant, certo illis pro arbitratu ſuo præfinito congruo tempore, quo tamen ob neceſſariam aliquam cauſam ſemel, aut ad ſummum iterum prorogari liceat: eo autem temporis ſpatio confecto, ſi eadem adhuc illos ignorare viderint, tunc ne illorum confeſſionem audiant, niſi conſilio, & aſſenſu aut Vicarij foranei, ſi Diœceſani ſunt, aut illorum, quos huic curæ in civitate Epiſcopus præfecerit, ſi in civitate vivunt. Si qui verò ſemel ita admiſſi ad Sacramentum Pœnitentiæ eos poſtea in rudi hac, craſſaque ignorantia perſiſtere compertum erit, de ijs ad Epiſcopum ipſum referatur, antequam amplius admittantur, qui illorum ſaluti diligentius & efficacius conſulat, ut viderit in Domino expedire.) Hæc ibi.

Item in Concilio Provinciali Mediolanenſi II. *Decreto* 10. Statutum eſt, ut ea cura ſit Parochis, ut quos Compatres ita imperitos noverint, ut Symbolum fidei, ſive ea quæ in ſymbolo continentur, ignorent, illos eo officio ſuſcipiendi de baptiſmo infantes fungi ne patiantur. Et cùm actum eſſet in Sacra Congregatione Concilij de correctione hujus Decreti, Patres cenſuerunt addendum, quando in ipſo actu baptiſmi commodè haberi poſſet copia peritorum: his rationibus, quia Compatres docere tenentur infantes fidei rudimenta; Unuſquiſque enim obligatus eſt munus, ad quod obligatur, exercere. *c. Vos ante omnia de conſecr. diſt.* 4. hujus enim ſacræ tutelæ adminiſtratio non eſt committenda ijs, qui eam gerere, aut fideliter non valent, aut ſedulò, ſeu accuratè non quærunt. Levatio enim ſi non eſt de neceſſitate Sacramenti, eſt tamen de rationabili admodum convenientia. Sed cùm baptizati nutriuntur inter fideles, ubi hujuſmodi, quæ pertinent ad Chriſtianam fidem publicè, & omnibus nota ſunt; ideò excuſantur Compatres, quia parentes præſumuntur hæc diligentius docere pueros ſuos; & ideo hujuſmodi pædagogiâ non indigemus. Turrecr. *in d. c. Vos autem de conſecr. diſt.* 4.

48 Quo loco omittendum non eſt, Concilia Provincialia Mediolanenſia conſueviſſe approbari à Summo Pontifice per litteras in forma Brevis, cùm tamen alia Provincialia Concilia non confirmentur, ſed tantummodò recognoſcantur, & emendentur à S. Congregatione Concilij ad præſcriptum Conſtitutionis Sixti V. ſuper inſtitutione ejuſdem Congregationis.

Ex quibus dilucidè apparet omnes Chriſtianos uſum rationis habentes teneri explicitè ſcire ſaltem Symbolum Apoſtolorum, & Orationem Dominicam ex neceſſitate ſalutis, & quoad hoc nullam eſſe conſtituendam differentiam inter Clericos, & Laicos, inter literatos, ac rudes. Hactenus de articulis ſtrictè ſumptis.

Quòd ſi fidei articuli accipiantur ſecundo mo-
49 do, id eſt largius, prout comprehendunt omnia, quæ à Pontifice Maximo, vel generalibus Concilijs ſunt diffinita, Prælati quidem, & alij curam

ani-

animarum, vel offieium docendi habentes, tenentur hujuſmodi articulos explicitè ſcire, cùm legem ſcire debeant non perfunctoriè, ſed ſcrutabiliter, *c. Omnes*, 38. *diſt.* *c. Qui Epiſcopus*, 28. *diſtinct.* ſecundum Innocent. & alios ſuprà relatos in 5. *concluſ. num.* 23. & in hoc conveniunt omnes tam Canoniſtæ, quàm Theologi.

50 Reliquis verò ſufficit fides implicita, dummodò in contrarium ſpecialiter non ſentiatur, ſecundùm Archid. in *c. Canones. num.* 7. 15. *diſt.* & conſentit gloſ. in *c. Cùm Chriſtus*, in ver. *Sub anathemate, infrà de Hæret.* Itaque Archid. ſimpliciter & abſolutè tenet, ſatis eſſe hos articulos ab Eccleſia diffinitos implicitè credere, nullâ factâ diſtinctione inter Laicos, & Clericos. At Innocentius conſentit quoad Laicos, ut non teneantur explicitè: ſed quoad Clericos dicit, ſi ſint pauperes, & rudes, ſatis eſſe ut ſciant fidei articulos ſicuti ſimplices Laici, & aliquantulum plus, & exemplificat in articulo de Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, qui explicitè non habetur in Symbolo Apoſtolorum. Sed *infr. in* §. *Unà verò.* Si verò habeant Megiſtros, & expenſas, dicit eos peccare niſi magis proficiant, quàm Laici in explicita cognitione fidei. Diſtinctio Innocentij abſque dubio eſt tutior, & magis etiam conſonat verbis Concilij Foro-Julienſis paulò ſuperiùs relatis *num.* 45. quæ obligant non tantùm Dei Sacerdotes, ſed omnes gradus Eccleſiæ ad diſcendum diſtinctè, & ſenſatim, ac memoriæ retinendum Symbolum Patrum, Myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis, & alios articulos ibi declaratos. Verba enim illa: *omnes gradus Eccleſiæ*, comprehendunt non tantùm Diaconos, & Subdiaconos, ſed etiam Clericos inferiores. *c. Cleros.* 21. *diſt. c. Si officia.* & *c. Ordinatos.* 59. *diſtinct.* cum multis ſimil. Et eodem modo Concilium Rhemenſe *c.* 1. de quo ſuprà *num.* 46. *verſ. & in Concilio*, per illa verba: *juxta intellectum ſuæ capacitatis* deſignat differentiam inter majores, & minores.

Demum ſi fidei articuli accipiantur tertio modo, id eſt, largiſſimè, ſecundùm quod comprehendunt omnem ſententiam veram circa fidem, ſive ſit diffinita, ſive non, Alan. & Vincent. in *d. c. Cùm Chriſtus, de Hæret.* dicunt ſecundùm hanc acceptionem licitum eſſe de articulis fidei dubitare, ſi nondum diffiniti fuerint, quemadmodum licebat dubitare de jam diffinitis ante diffinitionem, allegant *c. Dixit Apoſtolus* 24. *quæſt.* 1. inferentes propterea ante diffinitionem prædictæ Decretalis *Cùm Chriſtus*; videlicet quòd Chriſtus ſit verus Deus, & verus homo ex anima rationali, & humana carne ſubſiſtens, licuiſſe contrarium aſſerere. Quibus videtur ſuffragari quod ait Auguſtinus relatus à Præpoſ. in *c. Sicut.* 15. *diſt.* Evangelio non crederem, niſi Eccleſia illud reciperet. Undè enim nobis conſtaret quod illud Chriſti Evangelium foret, niſi propter Eccleſiæ approbationem. Et cum opinione Alani, & Vincentij tranſit gloſ. in *c. Canones.* in ver. *Eutychem.* 15. *diſt.* Archid. *nu.* 7. & Præpoſ. *nu.* 11. & in *d. c. Cùm Chriſtus* Jo. Andr. *nu.* 2. *in fin.* ubi exemplificat in Extrav. Benedicti XI. incipien. *Benedictus Deus.* diffinitum eſt animas juſtorum ſimul atque è corporibus migraverunt, divinam eſſentiam clarè videre, ſi nihil tamen habeant quod pœnis purgatorij expiandum ſit. Et ſequuntur Butr. *num.* 4. Anchar. *num.* 2. & Card. *numer.* 3.

Verùm hæc doctrina eo modo, quo proponitur à Canoniſtis, niſi aliquâ explicatione, vel interpretatione adjuvetur, eſt valdè periculoſa. Primò igitur Vincentius, & Alanus ſupponunt hunc articulum de duabus naturis, & quod Chriſtus ſit verus Deus, & verus homo, non fuiſſe diffinitum ante *d. c. Cùm Chriſtus, de Hæret.* quod tamen eſt falſum, quia multa ante ſæcula fuit diffinitum in quarta univerſali Synodo Calcedonenſi, cujus diffinitio in quinto poſtea, & ſexto univerſalibus Concilijs renovata fuit, prout refertur in Decreto fidei edito ab Eugenio IV. in Concilio Florentino in unione Armenorum cum Eccleſia Latina, §. *Secundò tradimus eis diffinitionem. tom.* 4. *Concil. part.* 1. *pag.* 612. *col.* 2. Idemque habetur in Concilio Carthaginenſi IV. *c.* 2. cujus verba ſuperiùs retulimus *numero* 25.

52 Deinde, quia propoſitionum contra articulos in hac latiſſima ſignificatione plures ſunt gradus; Hæretica, erronea, ſapiens hæreſim, piarum aurium offenſiva, temeraria, ſcandaloſa, bonis moribus contraria, blaſphema, ſchiſmatica, ſeditioſa, injurioſa, hæreticis favens, ac ſi quæ ſunt ſimiles, quarum cognitio magna ex parte à Theologis petenda eſt, quorum eſt propoſitionum qualitates, & gradus dijudicare, & expendere, & de his conſule Turrecr. in *Summa de Eccleſ. lib.* 4. *part.* 2. *c.* 11. Albertin. in *tract. de agnoſc. aſſer. quæſt.* 6. Melchiorem Canum *lib.* 12. *c.* 11. *de locis Theologicis*, Alphonſum Caſtrum *lib.* 1. *c.* 3. *de juſta hæretic. punit.* Simancam *Cathol. Inſtit. tit.* 54. Et præter hæreſim multæ prępoſitiones notantur cenſurâ in Concilio Conſtantienſi *ſeſſ.* 8. *contra VViclef.* & *ſeſſ.* 15. *contra Ioannem Hus*, & in Conſtitutionibus Pij V. & Gregorij XIII. contra Michaëlem Baicam. Ideoque Bald. *in c. Ne innitaris. nu.* 14. *de Conſtitut.* dixit hodiè eſſe proximum hæreſi affirmare corpus Beatiſſimæ Virginis non fuiſſe aſſumptum in cœlum. Prætereà aliæ dantur propoſitiones hæreticæ etiam in articulis ab Eccleſia non diffinitis, quales ſunt propoſitiones contra traditiones Apoſtolorum, ut in *Decreto de Canonicis Scripturis ſeſſ.* 14. Concil. Trident. & contra ea, quæ de fide Sancti Patres unanimi conſenſu docuerunt, ut declarat Turrecr. in *Summa de Eccleſ. lib.* 4. *part.* 2. *c.* 10. & Melchior Canus *de locis Theologicis lib.* 12. *c.* 7. Non ergo ſequitur: Articulus non eſt ab Eccleſia diffinitus: ergo licet contrarium aſſerere, aut de eo dubitare.

53 Imò quod magis eſt, etiam in his, quæ ad fidem, aut mores non pertinent, ita demum licitum eſt quidquid libet affirmare, ſi materia ſit indifferens. Quo ſenſu Auguſtinus in *c. In quibus*, 22. *quæſt.* 2. ait: In quibus rebus nihil intereſt ad capeſſendum regnum Dei, utrum credantur, an non; utrum vera putentur, an falſa, in his errare, id eſt unum pro alio putare, non arbitrandum eſt eſſe peccatum: aut ſi eſt, minimum eſſe, atque leviſſimum. ubi gloſ. 1. id explicat duobus exemplis, & Turrecr. addit tertium. An cœlum ſit rotundum, & alia plura Auguſtinus in

En-

54 *Enchirid. c.* 21. At verò in materia gravi Theologica etiam non diffinitâ, nec ad mores ſpectante aliquid affirmare, quod ſit deſtitutum ratione, & authoritate ex ſolo proprio judicio, imprudentia, negligentia, inconſideratio, præcipitatio, & temeritas eſſe poteſt, quia in rebus momenti leviter, & temerè abſque rationis regula judicatur, ut patet ex D. Thoma in 2.2. *quæſt.* 53. & 54. Ideoque in officio S. Inquiſitionis cenſurâ temeritatis notantur multæ propoſitiones conſimiles, ſi ſolo proprio judicio ſine authoritate, & ratione excogitatæ ſint, ut apud Cordubam *lib.* 1. *par.* 17. § 13. veluti ſi quis aſſereret locum Paradiſi Terreſtris eſſe extra portam Pincianam, aut Judicium finale intra decennium futurum, licet ignoretur quâ hebdomadâ. Quo exemplo utitur Suarez *tom.* 2. *de Gratia. diſp.* 19. *ſect.* 2. *n.* 20. Quod igitur dixerunt Doctores in *d. c. Cùm Chriſtus. de Hæret.* & in *d. c. Canonis.* 15. *diſt.* De articulis continentibus omnem ſententiam veram circa fidem licitum eſſe dubitare, aut etiam contrarium affirmare ſi nondum fuerint diffiniti, declarandum eſt procedere quoad hoc tantùm, ut ſic dubitare, vel affirmare non ſit formaliter hæreſis, ſecundùm ea, quæ ex mente S. Thomæ in 1. *p. q.* 32. *art.* 4. & in 2.2. *q.* 11. *art.* 1. & 2. explicat Eymericus in *Direct. Inquiſ. par.* 2. *q.* 2. non autem intelligi debet procedere quoad hoc, ut liceat contrarium aſſerere abſque peccato, aut cenſura erroris, vel temeritatis, &c. ut ex prædictis conſtat. Sed hæc meſſis Theologorum. Quocirca nos Canoniſtæ decidamus quæſtiones noſtras, & Theologi decidant quæſtiones ſuas, quia non eſt ſine culpa ponere falcem in meſſem alienam, ut de Legiſtis & Canoniſtis dicebant in *c. fin. infra de condit. appoſit.* Butr. *n.* 8. *in fin.* & Alex. de Nævo n. 26.

64 In textu ibi, *Confitemur*, nota actum fidei duplicem eſſe, ut docet D. Thomas, ſcilicet corde credere, & ore profiteri ſecundùm illud ad Roman. 10. *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem.* Ad primum referuntur verba illa hujus Conſtitutionis *firmiter credimus.* Ad ſecundum referuntur immediatè ſequentia, *ſimpliciter confitemur.*

Reliqua ad expoſitionem hujus Conſtitutionis vide hic per Hoſtien. Jo. Andr. & Collectar. & præcipuè per D. Thomam in *ſua gloſ.* quæ habetur *opuſc.* 23. Nam, ut inquit hic Bald. in princ. ea, quæ continentur in hoc capitulo, pertinent ad apicem Theologiæ, contra quam perniciosè erratur.

DE SVMMA TRINITATE, & Fide Catholica.

Cap. Damnamus.

SVMMARIVM.

1 *HÆreticus cenſeri non debet errans in fide, ſi Romana Eccleſia fidem ſuſcipere ſit paratus. & n.* 20.

2 *Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus verâ unione, & non ſimilitudinariâ, vel collectivâ ſunt una ſubſtantia, quæ non eſt generans, nec genita, nec procedens. & n.* 27.

27.

3 *Nec per hoc in Trinitate Dei eſt quaternitas, & n.* 27.

4 *Damnare, & reprobare an, & in quo differant.*

5 *Nullum ſimile eſt idem.*

6 *Veritas quid ſit.*

7 *Errorem in fide nulli fas eſt defendere.*

8 *De fide publice diſputare an, & quando liceat.*

9 *Ioachimus Abbas dicitur habuiſſe ſpiritum Prophetiæ, & nn. ſeqq.*

10 *Prædixit Ordines Prædicatorum, & Minorum.*

11 *De illius vaticiniis judicium, & nn. ſeqq.*

12 *Non Prophetico ſpiritu aliqui futura prædicunt, ſed conjecturâ mentis humanæ, quæ aliquando ad verum pervenit, aliquando fallitur.*

13 *Prout ſenſit Abbas Ioachimus ex ſententia D. Thomæ.*

14 *Hæreſes plures Ioannis de Parma de Doctrina Abbatis Ioachimi.*

15 *Libro damnato non cenſetur damnatus illius author, ſi librum ſupponat correctioni Romani Pontificis.*

16 *Sed damnato Authore ejus quoque libri cenſentur damnati.*

17 *Etiamſi aliàs ſint boni.*
Declaratur n. 18.

18 *Hæretici dictum, & ſi bonum ſit, reprobatur quantum ad hoc, ut authoritatem in ſe contineat: aliàs quaſi verum, non tamen authorizabile, approbatur.*

19 *Libros Hæreticorum continentes hæreſim, vel de Religione tractantes, qui legunt, aut retinent, excommunicantur in Bulla Cœnæ.*

20 *Ioannes de Poliaco Doctor Pariſienſis non fuit hæreticus: quia licet errorem ſuum defendere niteretur, tamen ſe ſubmiſit definitioni Apoſtolicæ Sedis.*

21 *Hæreſis initium eſt error in intellectu: Hæreſis complementum eſt pertinacia in voluntate.*

22 *Pertinax quis*

23 *Doctores Catholici in principio, vel in fine librorum ſuorum, quam faciant proteſtationem ad evitandam hæreſim. & nn ſeqq.*

24 *Ioachimus Abbas non fuit hæreticus, ſed erraticus. & n.* 26.

25 *Ejuſdem Epiſtola, quâ ſcripta ſua Apoſtolico ſubjecit examini, refertur.*

26 *Ioachimus declaratur Catholicus ab Honorio III. licet ejus libellus fuerit à Concilio damnatus.*

27 *Errores illi qui fuerint.*

28 *Almerici Hæreſes quæ.*

DAMNA-

1 DAMNAMUS. Licet quis erret in fide,
non debet hæreticus cenſeri, dum
tamen fidem Romanæ Eccleſiæ ſu-
ſcipere ſit paratus, vel ſe illam tene-
re fateatur. hoc dicit ſecundum Abb. Antiq.
num. 3. Sed ſecundum Joann. Andr, cum quo
concordant Bellamer. Butr. Cardin. Anchar.
Imol. Abb. Sicul. & Joan. de Anan. Summatur
ſic. Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus vera
2 unione, & non ſimilitudinaria, vel collectiva
ſunt una ſubſtantia, eſſentia, ſeu natura; quæ
ſubſtansia non eſt generans, nec genita, nec
procedens, quia illi actus non ſubſtantiæ, ſed
perſonis debent attribui. Neque per hoc in
3 Trinitate Dei eſt quaternitas. Contrarium ſen-
tientes Hæretici ſunt, niſi ſe Romanæ Eccleſiæ
correctioni ſubmittant, hoc dicit. Dividitur
in duas partes principales. Prima damnat do-
ctrinam Abbatis Joachim. Secunda ibi, *Repro-
bamus*, damnat doctrinam Almariei. Item pri-
ma pars facit quinque. Primò, reprobat opinio-
nem ipſius Joachim contra Magiſtrum Senten-
tiarum, quam proſequitur exprimens motiva,
& rationes ipſius. Secundo ibi, *Nos autem*,
approbat, & probat illam Sententiam Magiſtri,
quam damnabat Ioachim. Tertio ibi, *cum er-
go*, Reſpondet illi authoritati, qua Ioachim
principalius movebàtur. Quarto ibi, *ſi quis*,
damnat tenentes illam opinionem reprobatam.
Quinto ibi, *In nullo*, proteſtatur pro Monaſte-
rio ipſius Abbatis Ioachim, & pro intellectu
hujus capituli, vide Archidiaconum *in cap. In
Christi Pater. n. 1. de conſecrat. diſt.* 2. & Mel-
chiorem Canum *de locis Theologicis lib.* 12. *cap.* 7.
verſ. Secunda praſcriptis.

4 Nota primo, ex principio textus, verba *damna-
mus, & reprobamus*, hic poni tanquam diverſa.
Nam damnare eſt rem perpetuò, ſine ſpe ſuble-
vandi, tormentis, & ignominiæ ſententialiter
deputare. Reprobare autem eſt rem euidenti-
bus rationibus ream probare, ſeu demonſtrare;
unde dicunt quidam, damnat ſententiam, vel
opinionem, & reprobat rationes, ſecundum Jo.
Andr. *hic n. 6.* Bellam. *n. 1.* & Abb. *in. 1. notab.*
Licet alij exiſtiment hæc verba fuiſſe hic incul-
cata ad majorem exaggerationem, ſeu aggrava-
tionem.

Secundo nota ibi, *unitatem hujuſmodi non
5 veram, ſed ſimilitudinariam.* Illud, quod eſt
per ſimilitudinem, non eſſe per eſſentiam, &
veritatem, quia nullum ſimile eſt idem. *l. actio-
nu verba, § 1. cum gloſ. in verb. obtinent, ff.
de verb. obligat.* & veritas ſecundum Io. Andr.
hic *n.* 11. eſt perpetuæ exiſtentis rei tanta ſolidi-
tas, ut cæteris defluentibus, ipſa in ſuo eſſe
remaneat inconcuſſa; imo concuſſionibus, ſi
dici fas ſit, ampliùs roboratur. Alias veritatis
definitiones recenſet S. Thom. *in 1. p. q. 16. ar.* 1.
in corp.

7 Tertio nota ibi, *defendere, & approbare pra-
ſumpſerit*; nulli fas eſſe defendere errorem in
fide, ut hic, & in *cap. Qui aliorum*, 24. *q.* 3. &
in cap. Excommunicamus. il. 2. *§. Credentes. de
8 hareticis.* Imò nec diſputare de fide publicè
turbis coadunatis, tumultus; ſive perfidiæ
defendendæ cauſa, ut *l. penult. C. de Summa
Trinitate.* Innocent. *hic n.* 1. & Io. Andr. *n.* 31. Sin
autem ad confuſionem hæreticorum, vel ad fi-
dem clarificandam de fide aliquis diſputaret,
ut fecit B. Sylveſter, non eſſet malum, ut hic
dicunt Compoſtell. *in fin.* Hoſt. *n.* 21. *in verb.
Defendere.* Qui ad hoc allegat *cap. Inter, §.
Pracipias. de purgat. Canon.* Io. Andr. *d. n.* 31.
& Bellam. *n. 6. in verb. Defendere.* Butr. *n.* 25.
facit ſecundum eos *cap.* 2. *§.* 1. *de Haret. lib.* 6.
& eſt ex mente D. Thom. in 2. 2. *q.* 10. *ar.* 7. *ad* 2.
dum dicit *d. l. penult.* Mattiaoi Auguſti per Ca-
nones confirmatam prohibere publicam diſpu-
tationem de fide, quæ procedit ex dubitatione
fidei, non autem illam, quæ eſt ad fidei confir-
mationem, de quo dic pleniùs ut hic per Bellam.
n. 11. An autem hoc vendicet ſibi locum in Cle-
ricis tantum, an verò etiam in laicis, pendet ex
intellectu tex. *in d. cap.* 2. *§. Inhibemus. de Haret.
lib.* 6. ad quod vide quod ſcripſi in *cap. Cum veniſ-
ſent, n.* 113. *de Iudiciis.*

Quartò nota in verſ. *In nullo tamen*, Abba-
9 tem Joachim fuiſſe Inſtitutorem celebris Mona-
ſterij Florenſis, quod eſt in Calabria, unde ille
fuerat oriundus, qui etiam multos libros com-
poſuit, & futura prædixit, & fuit tempore Vr-
bani III. *in Martiniana* 1188. vt refert Alberic.
de Roſate *in ſuo Dictionario in ver. Abbas.* Et
ſic annis 27. ante Concilium Innocentii III. qui
illius errores damnavit, ut hic in littera: *De
iſto Ioachim*, vt inquit Jo. Andr. *hic n.* 9. Quo-
modo divinitus habuit donum intelligentiæ, &
ſpiritum Prophetiæ, vide in hiſtorijs *lib.* 30.
10 *cap.* 40. & ſuper Daniele prophetavit Ordinem
Prædicatorum, & Minorum. De eodem ſic le-
gitur in Regiſtro mundi impreſſo Norimbergæ
anno Salutis 1493. *ad annum à creatione Mun-
di* 6344. *fol.* 204. (Joachim Abbas Calaber ad
Urbanum Pontificem Veronæ aceeſſit. Is maxi-
mæ doctrinæ, & excellentiſſimi, ac prope divini
ingenij vir hac ipſa tempeſtate apud Guillelmum
Regem, & Calabros omnes clarus, & inclytus
fuit. Qui ſpiritu Prophetiæ, ut ajunt, repletus
futura quaſi præſentia diſſerebat, cum priùs
non multum ab homine Doctore didiciſſet, do-
num intelligentiæ, ut ferunt, divinitùs accepit,
adeo ut facundè Scripturarum difficultates eno-
daret, & cum plurimum eruditus eſſet, non-
nullos in ſacros Codices edidit Commenta-
rios, & quàm maximè in Apocalypſim, ubi &
multa prædixit, & potiſſimum de Ordinibus
Mendicantium. Item contra Petrum Lombar-
dum Theologum librum compoſuit, qui poſtea
damnatus, & reprobatus fuit, ſicut patet in
principio Libri Decretalium. Fertur quoque
multa ſcripſiſſe, libroſque ſuos Domino Papæ
emendandos obtuliſſe: & ei multa de futuris
reſerata ajunt de duobus Regibus Franciæ, &
Angliæ apud Meſſanam hyemantibus. Aliquan-
do interrogatus quid ſibi de expeditione Sara-
cenorum ſperandum eſſet, reſpondit, nondum
adeſſe tempus qui Ieruſalem recuperari poſſet.
Super his autem quæ ſcripſit de futuris tempo-
ribus, nos rerum incertarum præſagium relin-
quere convenit judicio poſteriorum. Alia quo-
que perpulcra ſcripto mandavit.) Hæc ibi. Si-
militer Card. Bellarm. *de Scriptor. Eccleſ.* (Ioa-
chimus (inquit) Abbas Florenſis Monaſterij, vi-
vebat anno 1198. Scripſit in Iſaiam, & Iere-
miam, & Apocalypſim, & concordiam Teſta-
menti veteris, & novi, quæ omnia extant. Cir-

cumferuntur quædam vaticinia ſub ejus nomine
de futuris Pontificibus Romanis, quæ quam fi-
dem mereantur, aliorum ſit judicium. Illud mi-
rum eſt; quòd cùm ea vaticinia ad ſolos quinde-
cim Pontifices pertineant; tamen curioſitas ho-
minum ad noſtra uſque tempora extendere illa
12 conatur.) Hæc ille. Verùm ſanctus Thomas in
4. ſentent. diſtinct. 43. artic. 3. quæſt. 2. ad. 3. re-
latis verbis Auguſtini 18. *de Civitate Dei* dicen-
tis aliquos exquiſitè, & ingenioſè futura prædi-
cere, non Prophetico ſpiritu, ſed conjecturâ
mentis humanæ, quæ aliquando ad verum per-
venit, aliquando fallitur: ſic ait. (Et ſimili-
ter videtur eſſe de dictis Abbatis Joachim, qui
13 per tales conjecturas de futuris aliqua vera præ-
dixit, & in aliquibus deceptus fuit.) Hæc ſan-
14 ctus Thomas. Romæ Alexander IV. condemna-
vit librum quemdam Evangelium æternum com-
muniter appellatum, cujus Author, ut fertur,
fuit quidam Jo. de Parma Monachus, in quo li-
bro plures hæreſes ſunt repertæ, & in ſpecie,
quòd doctrina Abbatis Joachim excellit doctri-
nam Chriſti, & conſequenter novum & vetus
Teſtamentum. Item quòd adveniente Evange-
lio Spiritûs Sancti, ſive clareſcente opere Joa-
chim, quod ibidem dicitur Evangelium æter-
num, ſive Spiritûs Sancti, evacuabitur Evange-
lium Chriſti. Refertur ab Eymerico in *Directo-
rio Inquiſitorum part. 2. q. 9. pag. 188. col. 2. littera C.*
& ibi vide de Joachimo aliam inſaniam in vigeſi-
ma hæreſi.

15 Quintò nota ibi, *Cùm ipſe Ioachim omnia ſcri-
pta ſua nobis aſſignari mandaverit.* Et ſigna regu-
lam, quòd damnato libro, non cenſetur damna-
tus illius Author, ſi librum ſupponat correctio-
ni Romani Pontificis, ut hîc apertè probatur.
Nam libellus Abbatis Joachim damnatur à Con-
cilio, ut in principio textûs; & tamen ipſe Joa-
chim non damnatur, quia libellum ſuum ſubje-
cit cenſuræ Apoſtolicæ Sedis, ut hîc paret, & la-
16 tiùs dicam in 6. *notabili.* Verùm hæc regula non
convertitur, quia damnato authore, ejus quoque
libri cenſentur damnati, ut *cap. Fraternitatis, de
hæretic.* Nam, ut ibi dicitur, cùm Cœleſtinus,
atque Pelagianus in Epheſina Synodo ſint dam-
nati, quomodo potuerunt illa capitula recipi,
quorum damnantur Authores? Concordat *cap.
Nullus. 3. quæſt. 4.* & *cap. Canones. 16. diſtinct.*
17 Quod locum habet etiamſi eorum libri aliàs ſint
boni, quia nihilominus non ſunt recipiendi,
ut firmat gloſ. unica *in d. c. Fraternitatis.* cum
quâ concordant ibi Innoc. *num. 1. verſ. Si tamen
publica perſona accuſata.* Butr. *num. 3. verſ. So-
lutio.*

18 Verùm, ut inquit Hoſtien. hîc *num.* 19. licet et-
iam ex dictis hæreticorum partem ſumere ubi be-
nè dixerunt, ut *cap. Si quid veri. 37.* & *cap. 1. in
princ. 19. diſt.* dictum tamen hæretici reproba-
tur, etſi bonum ſit quantum ad hoc, ut pro jure
habeatur quaſi authoritatem in ſe contineat;
aliàs quaſi verum, non tamen authorizabile ap-
probatur. Et ita intelligas jura, quæ in hoc con-
traria videntur, ſecundùm Goffred. & Hoſtien-
ſem. cum quibus concordant hîc Jo. Andr. *num.*
4. Bellamer. *num. 13. circa fin. verſ. Dictum tamen
hæretici.*

19 Sed hodie in prima excommunicatione Bullæ
Cœnæ excommunicantur Hæreticorum libros
hæreſim continentes, vel de Religione tractantes
ſine authoritate Sedis Apoſtolicæ ſcienter le-
gentes, retinentes, imprimentes, ſeu quomodoli-
bet defendentes ex quavis cauſa publicè, vel oc-
cultè, quovis ingenio, vel colore. Et ita ad hanc
excommunicationem incurrendam quatuor
conditiones requiruntur. Prima ſcilicet, ut li-
bri ſint hæreticorum. Secunda, ut hæreſim con-
tineant, vel de religione tractent. Tertia, ut
ſcienter legantur, retineantur, imprimantur, vel
defendantur. Quarta, ut id fiat ſine licentia Sedis
Apoſtolicæ.

20 Sextò nota ibi, *Apoſtolicæ Sedis judicio approban-
da & corrigenda.* Errantem in fide non eſſe hære-
ticum, ſi errorem ſuum ſupponat judicio Sedis
Apoſtolicæ, vel fidem Romanæ Eccleſiæ ſe tene-
re confiteatur. Ad idem *cap. Hæc eſt fides, 24. qu.
1. cap. Dixit Apoſtolus. quæſt. 3.* ubi dicitur: Qui
ſententiam ſuam quamvis falſam, atque per-
verſam, nullâ pertinaci animoſitate defendunt,
quærunt autem cautâ ſolicitudine veritatem, cor-
rigi parati cum invenerint, nequaquam ſunt
inter hæreticos deputandi. Ideoque in Extravag.
Vas electionis. de Hæreticis. Ioan. Poliach. Doctor
Pariſienſis non fuit hæreticus, quia licet in Con-
ſiſtorio Papæ articulos, quos docuerat, defen-
dere niteretur, aſſerebat tamen ſe paratum cre-
dere, & tenere in præmiſſis, & aliis, quæ cre-
denda, & tenenda eſſe Sedes Apoſtolica defini-
ret, ut ibi legitur, & hîc notant gloſ. in verb.
Corrigenda. Abb. Antiq. *num. 3.* Hoſtienſ. *num.*
18. Ioan Andr. & Bellam. *in princ.* Butr. *num.*
21 27. Abb. Sicul. *num. 5.* & reliqui omnes. Ra-
tio hujus aſſertionis eſt, quia hæreſis eſt error in
fide cum pertinacia. *cap. Qui in Eccleſiam. 24. qu.*
3. Archid. *in cap. Hæreſis num 1. eâd. cauſ. & quæſt.*
Sylveſter in verb. *Hæreſis. 1. num. 1.* undè ſecun-
dum Archidiac. ad rationem hæretici duo con-
currunt: unum eſt error in intellectu, quod eſt
hæreſis initium; alterum pertinacia in volunta-
te, quod eſt hæreſis complementum. At perti-
nax dici non poteſt, qui errorem ſuum corrige-
re paratus eſt, & profitetur ſe credere, quod cre-
dit Sancta Mater Eccleſia. Turrecr. *in Summa. de
Eccleſ. lib. 4. cap. 1. part. 2.* Sanctus Anton.
22 *in 2. part. tit. 12. cap. 1.* Pertinax enim idem
eſt ac durus, irrevocabilis, indocilis, obſtina-
tus, ut dicit gloſ. *in Clement. unic. §. Porrò.* in verb.
Pertinaciter, de Summa Trinitate, & fide Catholica,
& dicitur pertinax quaſi propoſiti tenax, ſeu
multum tenax. Facit tex. in *l. 3. §. Tutore. ff. De
ſuſpect. Tutor.*

23 Hinc Doctores Catholici cantè in principio,
vel in fine librorum ſuorum conſueverunt appo-
nere proteſtationem, quòd omnia eorum dicta,
aut ſcripta correctioni Sanctæ Eccleſiæ Catholi-
cæ ſubjiciunt, & per hoc evitant omne pericu-
lum hæreticæ pravitatis, licet in eorum ſcriptis
aliqui ſint errores ab Eccleſia damnati, prout
fecit Abbas Ioachimus dictans epiſtolam propriâ
manu ſubſcriptam, in qua firmiter confeſſus
fuit, ſe illam fidem tenere, quam Romana tenet
Eccleſia, quæ, diſponente Domino, cunctorum
fidelium Mater eſt, & Magiſtra, ut dicitur in tex-
tu *ad fin.* & notant Butr. hîc *num.* 17. plenè Car-
din. *in Clement. 1. §. Porrò. num. 50. de Summa Tri-
nitate & fide Fide Cathol. deciſion. conſ. 8. Gravia
ſunt. num. 128. vol. 1.* dicens de hoc eſſe tex. aper-
tum,

rum, & ad litteram in hoc cap. Navarr. *conſ. 6. Hypoteſ. n. 14. de Hæretic.* Jo. à Royas in *tract. de Hæretic. par. 1. nu. 62.* & hanc cautelam tradidit Barthol. Veronenſis *cautela* 155. Tenor autem Epiſtola Abbatis Joachimi eſt ejuſmodi.

25 *Univerſis, quibus litteræ iſtæ oſtenſæ fuerint, frater Ioachim dictus Abbas de Flore, æternam in Domino ſalutem.*

(Sicut ex litteris D. Papæ q. Clementis, quæ apud nos ſunt, percipi poteſt, ex mandato D. Papæ Lucii, & D. Papæ Urbani niſus ſum aliqua ſcriptitaſſe, & hucuſque quod occurrit ad gloriam Dei ſcriptitare non deſino: Denique librum concordiæ quinque luminibus comprehenſum, expoſitionem Apocalypſis octo partium titulis inſignitam, Pſalterium decem chordarum tribus voluminibus inciſum, prout Deus melius inſpiravit, & facultas ingenii afficit, ad conſumationem conduxi, præter alia, quæ in parvis libellis, ſeu contra Judæos, ſeu contra Catholicæ fidei adverſarios comprehendi: Et dum ſum in hoc corpore præſervatus, ad ædificationem fidelium Chriſti, & maximè Monachorum, dare operam non poſtpono. Quia verò pro anguſtia temporum non potui hucuſque opuſcula ipſa præter librum concordiæ Apoſtolico culmini præſentare, ut ab eo corrigerentur, ſi qua ibi (quod non abnuo, etſi mihi conſcius non ſim) occurrerint corrigenda, & incertus eſt homini numerus dierum ſuorum: ſi me contigerit prius egredi ex hac luce, quàm poſſim ſecundum quod accepi in mandatis, ſiquidem ea conditione ſuſcepi dictanda, ut omnes quidem libros ei, cui datum eſt omnimodè magiſterium, præſentarem: Rogo ex parte Dei omnipotentis Coabbates meos, & Priores, & cæteros fratres metuentes Deum, & ea qua poſſe videtur authoritate præcipio, quatenus præſens ſcriptum, aut exemplar habentes ſecum, ac ſi pro teſtamento opuſcula, quæ hactenus confeciſſe videor, & ſi quid me de novo uſque ad diem obitus mei contigerit ſcriptitare, quàm citius potuerint collecta omnia relictis in ſalva cuſtodia exemplaribus, Apoſtolico culmini repræſentent, recipientes ab eadem Sede ...ice mea correctionem, & exponentes ei meam ...irca ipſam devotionem, & fidem, & quod ea ...emper paratus ſim, quæ ipſa ſtatuit, vel ſta...erit, obſervare; nullamque meam opinionem ...ntra ejus defendere ſanctam fidem, credens ...integrum quæ ipſa credit, & tam in moribus, ...àm in doctrina ſuſcipiens correctionem, abji...ns quod ipſa abjicit, ſuſcipiens quod ſuſci... ipſa, credens firmiter non poſſe portas infe... prævalere adverſus eam, etſi ad horam tur...i, & procellis agitari contingat, non deſice... ...dem ejus uſque ad conſummationem ſæculi. ...oc ſcriptum feci ego Joachim Abbas, & ...ria manu roboravi anno Dominicæ Incar...onis 1200. & ſic me tenere confitebor, ſicut ...o continetur.)

...ante igitur hec proteſtatione, Joachim ...fuit hæreticus, ſed erraticus, quia noluit ...dere à Chriſto, ſecundum ea quæ tradit ... *in cap. 1. num. 1. ſupra eod.* & ita declarant ...rius Papa III. *anno Domini* 1221. ad ſup...ionem Abbatum, & Conventuum de Or...dine Floris, cujus declaratio extracta ex Regiſtro ejuſdem Honorii in Bibliotheca Vaticana; ſic ſe habet. (Honorius, &c. Cuſentino Archiepiſcopo, & Epiſcopo Biſiniacenſi: Ex patre, & infra. Licet igitur prædictus libellus, ſive tractatus condemnatus fuerit in Concilio memorato; quia tamen idem Joachim omnia ſcripta ſua Romano mandavit Pontifici aſſignari Apoſtolicæ Sedis judicio approbanda, ſeu etiam corrigenda, dictans Epiſtolam, cui propria manu ſubſcripſit, in qua firmiter eſt confeſſus, ſe illam fidem tenere, quam Romana tenet Eccleſia, quæ diſponente Domino cunctorum fidelium mater eſt, & Magiſtra: Fratem. V. per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus per totam Calabriam faciatis publicè nuntiari, quod eum verum Catholicum reputamus, & Regularem obſervantiem, quam inſtituit, ſalutarem, eos, qui Ordini memorato ex hoc detrahere, vel inſultare præſumpſerunt modo præm. ſub Apoſt. obſerv. caſtigantes: Dat. Later. 13. Kal. Januarii anno 5.)

27 Septimo nota, ex prima parte Textus duos errores iſtius Abbatis Joachim. Primus error fuit, quia redarguebat de hæreſi Petrum Lombardum Sententiarum magiſtrum, qui *lib. 1. ſent. diſt. 5.* dixerat, quod ſumma quædam res eſt Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, & illa non eſt generans, neque genita, neque procedens: ex hoc enim Joachimus arguebat Petrum aſtruere quaternitatem, quod eſt falſum. Secundus error fuit in unione ſubſtantiæ Divinæ quod ad perſonas Trinitatis, quam unionem ipſe Joachim aſſerebat non veram, & propriam, ſed quaſi collectivam, & ſimilitudinariam: & utrumque errorem damnat Concilium, & Joachimi fundamenta evertit, ut in tex. & notat Hoſtienſ. in princ. & Jo. Andr. *nu. 19. in verb. Quaternitas*, ubi de primo errore. & *n. 16. in verb. Potiſſimum*, ubi de 2.

28 Ultimo nota, ex 2. par. tex: doctrinam impii Almarici fuiſſe damnatam à Concilio, quod ea potiſſimum de cauſa fuit ab Innocentio III. celebratum. Cur autem Concilium appellet hanc doctrinam non tam hæreticam, quam inſanam, facilè intuebitur, qui ipſius Almarici errores legerit. Fuit Almaricus natione Gallus, patria Carnotenſis, Lutetiæ Pariſiorum impietatis Doctor: Inter veſanos mentis ejus errores recenſentur præcipui qui ſequuntur: Primo dicebat Corpus Chriſti non aliter eſſe in pane Altaris, quàm in alio pane, & in qualibet alia re, tranſubſtantiationem denegans. Secundo, Deum ſic locutum fuiſſe in Ovidio, ſicut in Auguſtino. Tertio, negabat reſurrectionem corporum, Paradiſum, & Infernum; ſed qui in ſe Dei cognitionem haberet, illum habere quoque in ſe Paradiſum: qui contrà mortale peccatum haberet, eundem infernum habere in ſe, non aliter, quam dentem putridum in ore. Quarto, Altaria Sanctis dicata, & Imagines thurificare, Sanctorumque invocationes idololatriam eſſe aſſerebat. Quinto, non ſolum cum Armenis Adam, & Evam nunquam carnali copula jungendos ſi permanſiſſent in ſtato illo, in quo Deus illos creavit; verum etiam ſexuum differentiam nullam, ſed hominum multiplicationem æquè, ac Angelorum futuram affirmabat.

ſtros, vel expenſas; ſatis eſt ut ſciant fidei articulos ſicuti ſimplices laici, & aliquantulum plus. *arg. c. Clericus. in fin. 21. diſt.* ſicut de Saeramento Altatis, quia oportet eos credere in eo Sactamento confici verum Corpus Chriſti, & hoc ideò, quia circa illud quotidie verſantur pluſquam laici. Ita Innoe. *hic n.* 4. Compoſt. *n.* 8. & Bellam. *n. 9. verſ. Si verò loquimur, & ſup. in rubr.* Hoſt. *n.* 16. adjiciens turpe eſſe, & opprobrioſum ignorare id, circa quod quis quotidie verſatur. *l.* 2. *§. Servus autem Sulpitius. ff. de orig. Iuris.* Jo. Andr. *n.* 30. Butr. *n.* 10. Card. *n.* 15. *verſ. de Clericis vero interioribus*, Imol. *n.* 12. & Abb. *n.* 6. Sin autem Clerici habeant magiſtros, & expenſas ad diſcendum, tunc peccant, niſi in cognitione diſtincta fidei magis proficiant, quam laici, ſecundum Innoc. & alios locis eitatis. Gemin. *in c. Canones.* 15. *diſt.* dicens peccare Clericum, qui habet unde vivat, ſi magis explicitè neſciat quæ ſunt fidei, quam laici; quem refert, & ſequitor ibi Præpoſitus
22 *n.* 11. quod tamen procedit niſi ſubſit aliqua rationabilis cauſa, cur Clerici habentes magiſtros, & expenſas non profecerint in cognitione diſtincta fidei, puta propter duritiem ingenii, vel quia oportuit eos circa alia opera pietatis intendere, veluti circa exhibita neceſſaria confratribus pauperibus, vel hoſpitibus, aut circa alia opera charitatis. Ratio eſt ſecundum Innoc. *hic n* 5. quia cum ejuſmodi Cletici non teneantur ad explicitam cognitionem articulotum, bene licet eis explicitæ cognitioni præponere alia opera pietatis. Codex enim eſt mendoſus in ver. *poſtponere.* & cotruptè etiam refertur ab Eymerico *in Direct. Inquis part. 1. in princ. pag.* 19. legendum eſt enim *præponere*: alioquin ratio illa, cum non teneantur, non congrueret, & Innoc. eſſet ſibi contrarius: unde ſic refertur à Jo. Andr. ſupra *in rubr n.* 30. Butr. *n.* 10 Card. *n.* 16. & Bellam. *hic. n.* 9.

Debebit autem Sacerdos ſecundum Innocentium diligenter ſcrutari cauſam cur Clerici non proficiant, & pro modo ignorantiæ, vel negligentiæ eis pœnitentiam injungere. Addit Innoc. ex cauſa poſſe Clericos ſine peccato ſcientiæ fidei præponere alias ſcientias, ut ſi velint addiſcere ſcientiam Juris, ut pauperes in judicio defendant, ne opprimantur. Et ſequitur hic Compoſt. *n.* 10. dicens, Clericos teneri magis intendere circa cognitionem fidei, quàm Juris, & aliarum ſcientiarum, niſi obediendo Superiori, vel ex alia cauſa circa alias ſcientias intendant; & conſentiunt aliis locis eitatis. Verum hæc quarta Concluſio dum in ſua diſtinctione, & declaratione excuſat Clericos à cognitione explicita, ſeu diſtincta articulorum fidei, ſi ita generaliter accipiatur, itidem non vacat periculo, & confunditur in his, quæ dicemus infra *num.* 41. *& num.* 50.

23 Quinta & ultima Concluſio, ex Innoc. *n.* 2. & Compoſt. *n.* 5. Prælati Eccleſiarum quicumque curam animarum habentes debent excedere hanc fidei menſuram: oportet enim eos explicitè, & diſtinctè ſcire articulos fidei, qui continentur in Symbolo, *Credo in unum Deum*, & in Symbolo, *Quicumque vult, c.* 1, & *per tot.* 38. *diſt.* Idemque de omnibus habentibus officium docendi fidem, ſcilicet Sacerdotibus, Profeſſoribus, Doctoribus, & prædicatoribus, ex D. Thom. *in 3 diſt.* 25. *q.* 2. *art.* 1. *q.* 3. S. Bonav. & Richar. tradit Sylveſt. *in ver. fides. num. 6. verſ. Quilibet autem habens officium docendi.* Inter hos autem
24 Epiſcopi debent alios excedere in hujuſmodi cognitione, quia tenentur de his articulis reddere rationem omni poſcenti, *§. Ecce.* 36. *diſt. c. Omnes,* 38. *diſt.* &, ut inquit Hoſt. *ſup. in rubr. n.* 13. Scite debent circa prædicta opponere, & reſpondere, & Hæreticos perſequi, & confutare. *c. Excommunicamus el.* 1. *§. Adjicimus* & *§. penult. infra de Haret.* Quamvis non teneantur ex tempore ad omnia reſpondere, ſed ex deliberatione, ac ſi oportuerit etiam cum aliorum conſilio, ſecundum prædictos, cum quibus concordant Jo. Andr. Butr. Cardin. & alij locis præallegatis. Rationem reddit D. Thomas. *in* 2. 2. *q.* 2. *art.* 6. quia ſicuti Superiores Angeli, qui inferiores illuminant, habent pleniorem notitiam de rebus divinis, quam inferiores, ut dicit Dionyſ. *c.* 12. *caleſt. Hierarch.* a: ita etiam ſuperiores homines, ad quos pertinet alios erudire, tenentur habere pleniorem notitiam de credendis, & magis explicitè
25 credere, & ſequitur Direct. Inquiſ. *part* 1. *quaſt.* 4. Quid autem in ſpecie oporteat Epiſcopos explicitè ſcire, conſtat ex Concilio Carthaginenſi IV. *c.* 1. ſub Anaſtaſio ab Epiſcopis 214. (inter quos Auguſtinus) celebrato, & approbato à Leone III. quod habetur *tom.* 1. *Concil. par.* 1. *pag.* 588. & plenius ex Pontificali Romano *in rubr. de ordinatione electi in Epiſcopum.*

Cæterum etſi cum Innocentio in prædictis concluſionibus tranſeant cõmuniter Canoniſtæ; tamen quia illius doctrina in aliquibus patitur difficultatem; pro clariori quæſtionis ſolutione obſervandum eſt ante omnia quid, & quotuplex ſit Symbolum. Item quid ſit articulus, & quot modis accipiatur.

26 Symbolum, quod ſpectat ad rem præſentem, nihil eſt aliud, quam collectio ſententiarum fidei, ut patet ex D. Thoma *in* 2. 2. *q.* 1. *art.* 9. & S. Antonin. *par.* 4. *tit.* 8. *c* 4. *§.* 3. vel ſecundum Jo. Gerſonem *in Compendio Theologia*, eſt omnium credendorum ad ſalutem ſpectantium compendioſa collectio: nam, ut ait Caſſianus *lib.* 6. quidquid per univerſum divinorum voluminum corpus immenſa diffunditur copia, totum in Symbolo colligitur brevitate perfecta. Et eſt triplex ſecundum Præpoſitum *in c. Canones. n.* 8. 15. *diſt* & Concilium Lingonien. *anno* 1404. ut in Decretis Eccleſiæ Gallicanæ Laurentij Bucchelli *lib.* 1, *c.* 24. *de Symbolis fidei pag.* 11. *littera B.*

27 Primum Symbolum eſt Apoſtolorum, videlicet ab Apoſtolis compoſitum in Conventu habito in Judæa *anno Chriſti.* 44. ut apud Cardin. Baron. *eod. anno. n.* 14. Nam, ut ſcribit Beatus Clemens *in epiſtola ad Iacobum fratrem Domini*, Chriſto reſurgente, & aſcendente in cælum, miſſo Sancto Spiritu, collata Apoſtolis ſcientia linguarum, adhuc in uno poſiti Symbolum, quod fidelis nunc tenet Eccleſia, unuſquiſque quod ſenſit docendo condiderunt, ut diſcedentes ab invicem, hanc regulam per omnes
28 gentes prædicarent. Unde ſecundum gloſ. *ſup. in rubr. circa fin.* & Hoſt. *n.* 21. & gloſ. *in c. Canones, in verb. Apoſtolos,* & ibi etiam Archid. *n.* 5.

15.

15. *diſt.* dictum eſt Symbolum , quia unuſquiſ-
que Apoſtolorum partem ſuam contulit. Sym-
bolum enim Græcè, Latinè collatio dicitur , ut
patet ex eadem epiſtola Clementis , ex Caſſian.
lib. 3. de Incarnat. c. 3. & Ruffin. in *expoſ. Sym-
boli.* Ideoque in *c. 13. ſeſſ. 24.* Concil. Trident.
Parochianorum Symbola appellantur contribu-
tiones illæ, quas Parochiani pro ſua quiſque par-
te tenentur in unum conferre pro augendis redi-
29 tibus exiguis Parochialium Eccleſiarum. Quam
ob cauſam reſpectu cauſæ efficientis, id eſt , duo-
decim Apoſtolorum , qui eâdem horâ inſtinctu
Spiritûs Sancti Symbolum ediderunt , fidei ar-
ticuli dicuntur eſſe duodecim , ſecundùm Ho-
ſtien. *ſup. in rubr. num. 21.* Butr. *num. 15.* Card.
num. 11. & alios communiter. Nam Petrus di-
xit : *Credo in Deum Patrem Omnipotentem Creato-
rem cœli, & terræ.* Andreas , *Et in Ieſum Chriſtum
Filium ejus unicum Dominum noſtrum.* Jacobus ,
*Qui conceptus eſt de Spiritu Sancto , natus ex Maria
Virgine.* Joannes , *Paſſus ſub Pontio Pilato , cru-
cifixus, mortuus , & ſepultus.* Thomas , *Deſcen-
dit ad inferos , tertiâ die reſurrexit à mortuis.* Ja-
cobus Alphæi , *Aſcendit ad cœlum , ſedet ad dex-
teram Dei Patris Omnipotentis.* Philippus , *Inde
venturus eſt judicare vivos , & mortuos.* Bartho-
lomæus , *Credo in Spiritum Sanctum.* Matthæus,
Sanctam Eccleſiam Catholicam. Simon , *Sancto-
rum communionem , remiſſionem peccatorum.* Ju-
das Jacobi , aliàs Thadæus (Judam vocat Lucas
6. Thadæum Matthæus 10. & Marcus 3. & 10.)
Carnis reſurrectionem. Matthias , *Vitam æternam.*
Alij verò aliter prædictos articulos attribuunt
Apoſtolis , ut patet in verſibus , quos recenſet
Cardin. *ſup. in rubr. num. 11. in fin.* qui conſonant
eum ſententia D. Thomæ in *3. diſt. 25. quæſt. 1.
artic. 2.* Sed in hoc ſecundùm B Thomam non
eſt magna vis. Reſpectu autem cauſæ materia-
lis fidei articuli à Theologis, & Canoniſtis com-
muniter dicuntur eſſe quatuordecim , quorum
ſeptem reſpiciunt Divinitatem , & alij ſeptem
Humanitatem , ut per Hoſt. *ſuprà in rubr. num.
26.* Butr. *num. 15.* Card. *num. 12.* Et hanc di-
viſionem ponit etiam D. Thomas *loco citato*, dum
ait : articulos fidei dupliciter diſtingui : Uno
modo, quantum ad ipſa credibilia, & ſic ſunt qua-
tuordecim : Alio modo, quantum ad ipſos , qui
articulos diſtinxerunt, & ſic ſunt duodecim Apo-
ſtolorum. Sed alij aliter dividunt , ut per Ho-
ſtien. in *ſumma hujus tit. §. Quoties.* In hac tamen
diverſitate videtur ſufficere Catholicis ſtare
Symbolo prout jacet , & ſic ponere tantum duo-
decim articulos , ut inquit Cardin. *num. 12. in
fin.*

Secundum Symbolum eſt Nicænum , quod
ſcilicet trecenti , & octodecim Patres authori-
tate beati Sylveſtri Papæ in Nicæa Bithyniæ ur-
be congregati in prima univerſali Synodo edide-
runt adverſus Arij impietatem , qui coæternum
Patri Filium non agnoſcens , diverſas in Trinita-
te ſubſtantias aſſerebat , ut in *c. Quidam. verſ.
Ariani. 24. quæſt. 3.* & in *d. c. Canones. 15. diſt.*
Non autem adverſus Græcos , qui non credebant
Spiritum Sanctum à Filio procedere , ut incautè
ſcripſit gloſ. Bernardi *ſuprà in rubr. circa fin.* &
Hoſtien. *num. 21.* Hoc enim primum explicitè
diffinitum fuit in tertia Synodo univerſali , id eſt,
Epheſina contra Neſtorium , ut refertur in *c. De
Spiritu, de conſ. diſt. 5.* nimirum quia hic error de
proceſſione Spiritûs Sancti prius nondum irre-
pſerat , & ideò in Nicæno Symbolo , quod inci-
pit : *Credimus in unum Deum*, nulla de hoc fit ex-
plicita mentio. Et in Symbolo ſecundæ Synodi
univerſalis , id eſt , primæ Conſtantinopolitanæ,
tantùm legitur : *Credimus in Spiritum Sanctum Do-
minum , & vivificantem, ex Patre procedentem , cum
Patre & Filio adorandum , & glorificandum.* Sed
hæc verba : *Filioque* , apud Latinos authorita-
te Leonis Primi ab Hiſpanis Epiſcopis primùm
fuerunt in Symbolo expreſſa ad confutandos Hæ-
reticos Priſcillianiſtas , ut patet in notis ad Con-
cilium Conſtantinopolitanum I. *tom. 1. Concil.
part. 1. pag. 544. col. 1.* quod dilucidè poſt gloſ.
in *d. c. de Spiritu.* in ver. *ex Deo Patre* , explicat D.
Thomas *in 1. part. quæſt. 36. artic. 2. ad 2.* di-
cens : (Quia in tempore antiquorum Concilio-
rum nondum exortus fuerat error dicentium ,
Spiritum non procedere à Filio , non fuit neceſ-
ſarium , ut hoc explicitè poneretur. Sed poſtea
inſurgente errore quorundam in quodam Con-
cilio in occidentalibus partibus congregato, ex-
preſſum fuit authoritate Romani Pontificis, cu-
jus authoritate etiam antiqua Concilia congre-
gabantur, & confirmabantur : continebatur ta-
men implicitè in hoc ipſo , quòd dicebatur Spi-
ritus Sanctus à Patre procedere.) Hæc D. Tho-
mas. Unde in Concilio Florentino *ſeſſ. 6.* diffi-
nitum eſt explicationem verborum illorum , *Fi-
lioque*, veritatis declarandæ gratiâ , & imminen-
te tunc neceſſitate licitè , ac rationabiliter Sym-
32 bolo fuiſſe appoſitam. Itaque hoc Symbolum
Nicænum eâdem ferè verborum ſerie , & ſenten-
tiâ penitus eadem ſervata in Synodo Conſtanti-
nopolitana prima adverſus Macedonium repeti-
tum eſt , & ex Decreto ipſius Synodi Damaſus
Papa conſtituit , ut caneretur in Miſſa poſt Ev-
angelium , ut referunt Rupert. Tuitgren *de Can.
obſer. prop. ult.* & Archid. in *d. c. Canones* , & ibi
etiam Præpoſitus *num. 9. verſ. Et non ſolum quòd
Damaſus Papa conſtituit 15. diſt.* Sed in hoc gra-
viter aberrant ; quia , ut ſcribit Magiſter *in 1.
ſentent. diſt. 11.* Cùm Leo III. à Carolo Magno
rogatus fuiſſet , ut verba prædicta, *Filioque* , ad
Symbolum adderentur , non modò renuit id fa-
cere , ſed etiam Symbolum abſque eo additа-
mento in argentea tabula exaratum in Altari poſt
corpus ſancti Pauli cuſtodiri voluit , ne quibusli-
bet liberum eſſet aliquid ad ſanctum Symbolum
ſuperaddere. Sed cùm poſtea Franci , alijque o-
mnes Boreales populi offenderentur , & pericu-
lum Schiſmatis ſubeſſet , quòd Romana Eccleſia
publicè confiteri nollet eam doctrinam , quam
ad probandos Catholicos , & confligendos hæ-
reticos Magnus Leo ante tot ſæcula Hiſpania-
rum Epiſcopis tradidiſſet : placuit tandem Be-
nedicto VII. ut idem Symbolum cum expreſſio-
ne eorundem verborum : *Filioque* , ad petitio-
nem Henrici Imperatoris Romæ publicè decan-
taretur in Miſſa & incipit : *Credo in unum Deum*,
ut teſtatur Bernard. Abbas Augienſis *de rubr. ad
Miſſam ſpectant.* vide Cardin. Baron. *anno 447.
num. 12.*

33 Tertium eſt Symbolum Athanaſij , quod ca-
nitur inter horas Canonicas , ſcilicet in Prima
Dominicali, & incipit : *Quicunque vult.* Siqui-
dem Athanaſius Romam à Julio Pontifice voca-

tus, ut judicaretur, cùm Euſebianorum adventum annum integrum, & ſex menſes expectaret; hoc fidei Symbolum Romæ ſcripſit, ac tanquam Catholicæ fidei ſuæ profeſſionem publicè edidit: fabula enim eſt quod ab aliquibus aſſeritur, hoc Symbolum ſcriptum fuiſſe ab Athanaſio Treveris in puteo latitante. Baron. *anno Chriſti* 340. *n.* 14. Quod quidem Symbolum unà cum actis Nicænæ Synodi in Archivio Romano diu aſſervatum, tandem poſt multa annorum curricula tradi meruit Eccleſiæ recitandum, ut in notis ad Concilium Romanum II. *tom.* 1. *part.* 1. *Concil.*
34 *pag.* 420. *col.* 1. Atque ita quamvis Athanaſius cùm non eſſet Summus Pontifex, ſed Alexandrinus Patriarcha, authoritatem non haberet Symbolum ordinandi; tamen ut advertit D. Thomas in *quæſtione de Potentia Dei quæſt.* 10. *art.* 10. & Præpoſ. in *c. Canones. num.* 10. 15. *diſt.* hoc non fecit per modum cujuſdam doctrinæ, ut ex ipſo modo loquendi apparet: ſed quia integram fidei veritatem ejus doctrina breviter continebat, authoritate Sedis Apoſtolicæ recepta eſt, ut quaſi regula fidei habeatur. Et propterea in omnibus codicibus legitur, Regula, non Symbolum: & regulam fidei vocat Eugenius IV. in decreto fidei edito in Concilio Florentino. §. *Sexto* ibi, *compendioſam illam fidei regulam.* Quoniam Symbolum fidei edere Summi Pontificis munus eſt, non privatorum Patrum S. Antoninus. *p.* 4. *tit.*
35 8. *c.* 4. §. 3. Symbolo autem Apoſtolorum addita ſunt duo Symbola antedicta, ut inquit D. Thomas in 2. 2. *quæſt.* 1. *articul.* 9. non quia minus plenè, aut inſufficienter fides Catholica continetur in Symbolo Apoſtolorum, ſed ad explanationem veritatis, & excluſionem errorum. Undè gloſ. *ſup. in rubr.* & Hoſtienſ. *num.* 21. dixerunt Conſtitutionem, de qua hic, eſſe quartum Symbolum, quod ab Innocentio in generali Concilio editum fuit contra Albigenſium, & Almerici hæreſes, & Abbatis Joachimi errores. Etenim, ut ait S. Thomas in 2. 2. *quæſt.* 1. *artic.* 9. *ad* 2. & Turrecr. in *c. Canones. num.* 15. *diſt.* 15. in omnibus Symbolis eâdem fide docetur veritas, ſed ibi oportet populum diligentius inſtrui de fidei veritate, ubi errores inſurgunt, ne fides ſimplicium per Hæreticos corrumpatur. Et hæc fuit cauſa quare neceſſe fuit edere plura Symbola, quæ in nullo alio differunt, niſi quòd in uno plenius explicantur, quæ in alio continentur implicitè; ſecundum quod exigebat Hæreticorum inſtantia. Itaque gloſ. & Hoſtien. Conſtitu-
36 tionem, de qua hîc, congruè appellant Symbolum, ſed non benè dicunt eſſe quartum, quia alia quinque in præcedentibus Concilijs edita fuerunt, & quinque Symbola univerſalium Conciliorum fuerunt recitata in Concilio Lateranenſi ſub Martino I. ut patet *tom.* 2. *part.* 2. *Concil. pag.* 452. Et propterea S. Thomas in 1. *part. quæſt.* 36. *artic.* 2. *ad* 2. ſcripſit in ſingulis ferè Concilijs inſtitutum fuiſſe Symbolum aliquod propter aliquem errorem, qui in eo Concilio damnabatur, ſequens tamen Concilium non faciebat aliud Symbolum, quàm primum, ſed id, quod implicitè continebatur in uno Symbolo, in alio expla-
37 nabatur contra hæreſes inſurgentes. Unde non incongruè Symbolum appellari poteſt etiam forma profeſſionis fidei à Pio IV. præſcripta in Conſtitutione, quæ incipit, *In Sacroſancta*, edita *Idibus Novembris* 1564. in ea enim inſertum eſt ad litteram Symbolum majus, & alij multi articuli explicitè poſiti, & in fine, ſicut in Symbolo Athanaſij dicitur: *Hæc eſt fides*, &c. Nam & Symbolum appellatur fides, ut in *c. Quiſque.* junctâ gloſ. in *ver. ad fidem, de vita & honeſtate Clericor.* Jo. Andr. *ſupr. in rubr. num.* 14. & Bellam. *num.* 4. fides, id eſt collectio articulorum fidei. *c. Hæc eſt fides.* 2. *quæſt.* 1. ſecundum gloſ. *ibid.*
38 & Hoſtien. *num.* 4 Spectat enim ad Summum Romanum Pontificem, etiam ſine Concilio, fidei Symbolum ordinare, ut docet S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 1. *art.* 10. Quoniam ad ejus authoritatem pertinet editio Symboli, ad cujus authoritatem finaliter pertinet determinare ea, quæ ſunt fidei, ut ab omnibus inconcuſſâ fide teneantur. Hoc autem pertinet ad authoritatem Summi Pontificis, ad quem majores, & difficiliores Eccleſiæ quæſtiones referuntur. *c. Multis.* 17. *diſt. c. Hæc eſt fides. c. Et eſt aliud. c. quotiens.* & *per tot.* 24 *qu.* 1. & *c. Majores. in princ. de Bapt.* & patet in Symbolo Athanaſij, quod non authoritate alicujus generalis Concilij, ſed Romani Pontificis tantummodò traditum eſt. Idipſum docuit idem S. Thomas in *opuſc. contra error. Græcorum*, ut refert Sylveſter in *ver. fides. num.* 2. Atque ita Symbolum dicit eſſe fidei profeſſionem. Turrec. in *c. Canones. part.* 1. *num* 9. *ad* 3. 15. *diſt.* Hæc de Symbolis.

39 Articulus verò fidei eſt individualis veritas de Deo ſupra rationem nos arctans ad credendum, ut diffinit Richard. de S. Victore, relatus *ſuprà in rub.* à Jo. Andr. *num.* 22. Bellam. *num* 5. & Card. *num.* 11. & à D Thoma in 3. *diſt.* 25. *quæſt.* 1. *artic.* 1. niſi quòd S. Thomas omittat verba: *ſupra rationem*, quæ tamen videtur ſupponere in 3. argumento contrario, & loco illius verbi, *individualis*, ponit, *indiviſibilis.* Nam articulus nomen Græcum eſt, & importat indiviſionem; unde membra, quæ non dividuntur in alia membra, dicuntur articuli, & ſecundùm iſtũ modum concluſiones, quæ inquiruntur in aliqua ſcientia, vel aliquo tractatu, dicuntur articuli, quia ex eis ſicut ex quibuſdam principijs indiviſibilibus conſurgit tota collectio, quæ tractatum perficit, & ſic in judicijs ea, quæ per teſtes probata ſunt, vel probanda, dicuntur articuli; prout hæc notantur in *c.* 2. *in gloſ. in ver. articulis. de teſtib. lib.* 6. & à D. Thoma *loco citato*, & latius in 2. 2. *qu.* 1. *art.* 6. ubi etiam poſt gloſ præalleg. explicat quot modis dicatur fidei articulus.

40 Accipitur autem fidei articulus tripliciter ſecundùm Vincentium, & Alanum *in c. Cùm Chriſtus, infr. de Hæretic.* quos ibi ſequuntur Hoſt. Jo. Andr. Butr. Cardin. & reliqui omnes, & Archid. in *c. Canones. num.* 6. & ibi etiam Præpoſt *num.* 11. 15. *diſt.*

Primò ſtrictè, & ita dicuntur fidei articuli illi tantùm, qui in Symbolo Apoſtolorum continentur.

Secundò largiùs, prout accipitur in prædicta Decret. *Cùm Chriſtus*, & ſecundùm hoc comprehendit omnia, quæ ſunt determinata, ſeu diffinita à Summis Pontificibus, vel generalibus Concilijs, qualis eſt articulus, tres perſonas eſſe æquales, & alij plures, de quibus hîc in textu, & in *c. prox. infr eod.* in *c.* 1. 2. & 3. *diſt.* 15. & in *c. penult.* & *ult. de conſecr. diſt.* 3.

Ter-

Tertiò largiſſimè, ſecundum quod compre-
hendit omnem ſententiam veram circa fidem, ſi-
ve ſit diffinita, ſive non, quem aliter articularia
fidei appellat Speculat. *in tit. de Diſpenſ. legat.* §.
Nunc breviter. verſ. 2. contra, ut referunt Jo. Ant. &
alij *in d. c. Cum Chriſtus.*

41 Quibus ſuppoſitis, ut jam ad propoſitam
quæſtionem accedamus, fidei articulos ſtrictè
ſumptos, qui ſcilicet continentur in Symbolo
Apoſtolorum, Alanus, & Vincentius in *d. c.*
Cùm Chriſtus. affirmant, unicuique intellectum
habenti neceſſarium eſſe ad ſalutem explicitè ſci-
re, *c. Ante viginti. c. Baptizandos*, & *c. Prima*
igitur. de conſecr. diſt. 4. Quorum ſententiæ ac-
cedunt in eod. *c. Cùm Chriſtus*, Jo. Andr. *num.*
2. Card. *num.* 3. Butr. *num* 4. Anchar. *num.*
2. Itaque ut vides, Vincentius & Alanus non
diſtinguunt inter articulum, quòd Deus ſit, &
ſit remunerator omnium bonorum, & alios ar-
ticulos Symboli Apoſtolorum, ſicuti faciunt
Innoc. Compoſt. & alij, de quibus *ſuprà in* 1.
2. *&* 3. *Concluſ. num.* 18. *& ſequentib.* ſed ab-
ſolutè aſſerunt hos articulos explicitè credere ne-
ceſſarium eſſe ad ſalutem unicuique intellectum
habenti.

Porrò prima opinio, quòd omnibus Laicis
ſufficiat credere Deum eſſe, & eſſe bonorum re-
muneratorem, alios verò articulos ſufficiat illis
implicitè credere; Item opinio gloſſæ Bernar-
di ſuprà in rubt. quòd Incarnationem, Paſſionem,
& Reſurrectionem, & alia Chriſti myſteria Lai-
ci non teneantur credere, niſi implicitè, non va-
cat periculo erroris, ut propterea non ſine cau-
ſa Innoc. & Compoſt. uſi fuerint dictione illâ,
Fortè ſimplices, & *fortè omnes Laici*, quam poſt-
ea reperierunt Hoſt. Jo. Andr. & reliqui Cano-
niſtæ citati ſuprà *in 2. Concluſ. num.* 19. Quoniam
ut efficaciter probat S. Thom. *in 3. diſt. 25. qu. 2.*
art. 1. q. 1. in quocunque habente uſum liberi ar-
bitrij exigitur ad ſalutem ejus, ut habeat actum
fidei, & non ſolùm habitum, fides autem non
poteſt exire in actum, niſi aliquid determinatè, &
explicitè cognoſcendo, quod ad fidem perti-
neat. Et ideò omni ei, qui habet uſum liberi ar-
bitrij, habere fidem explicitam quantum ad ali-
quid, eſt de neceſſitate ſalutis. Quod clarè et-
iam ſupponit Tridentina Synodus, dum in *c. 2.*
ſeſſ. 5. præcipit quibuſcunq; curam animarum ha-
bentibus, ut per ſe, vel alios idoneos, ſi legitimè
impediti fuerint, diebus ſaltem Dominicis, &
feſtis ſolemnibus plebes ſibi commiſſas pro ſua,
& earum capacitate paſcant ſalutaribus verbis,
docendo quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad
42 ſalutem. Undè non immeritò Eymericus in *di-*
rect. Inquiſ. part. 2. quæſt. 10. de Hæreſibus ab In-
quiſitionibus Aragoniæ damnatis D. Papæ man-
dato: Octava, inquit, hæreſis eſt, quòd Laicus
non tenetur ad aliquem fidei articolum explicitè
credendum, ſed ſufficit ſibi iſta concluſio in ge-
nere, quòd credat omne illud, quod credit ſan-
cta Mater Eccleſia Dei. Hæc autem determina-
tio, & explicita cognitio eſſe decet principaliter
quantum ad ea, quæ ſunt veluti univerſalia prin-
cipia, ac prima Catholicæ fidei fundamenta. Stul-
tum enim eſt dicere, ut inquit Sylveſter redar-
guens errorem Summæ Roſellæ in *ver. Fides. num.*
6. in fin. Quòd ſcilicet liceat utenti ratione, & ad-
ulto ignorare Nativitatem, & Mortem Crucis,
quam impoſſibile eſt talem ignorare, niſi omni-
nò ſuam contemnat ſalutem, & aures verbis di-
43 vinis obturet. Quamobrem S. Thomas in 2. 2.
quæſt. 2. art. 5. Objectum, inquit, fidei per ſe eſt
id, per quod homo beatus efficitur. Per accidens
autem, & ſecundariò ſe habent ad objectum fidei
omnia, quæ in ſacra Scriptura divinitus tradi-
ta continentur, ſicut quòd Abraham habuit duos
filios, quòd David fuit filius Iſai, & alia hujuſ-
modi. Quantum ad prima credibilia, quæ
ſunt articuli fidei, tenetur homo explicitè cre-
dere, ſicut & tenetur habere fidem. Quantum
autem ad alia credibilia non tenetur homo expli-
citè credere, ſed ſolùm implicitè, vel in præpa-
ratione animi, in quantum paratus eſt credere
quidquid Divina Scriptura continet; ſed tunc
ſolùm hujuſmodi tenetur explicitè credere, quan-
do hoc ei conſtiterit in doctrina fidei contineri. &
44 in 2. 2. *quæſt. 2. art.* 7. Poſt tempus autem gra-
tiæ revelatæ tam minores, quàm majores te-
nentur habere fidem explicitam de myſterijs
Chriſti, præcipuè quantum ad ea, quæ in Eccleſia
ſolemnizantur, & publicè proponuntur. Idem-
que de myſterio Sanctiſſimæ Trinitatis docuit *art.*
8. Itaque S. Thomas concordat cum 2. opinio-
ne Vincentij, & Alani, dum docet tam majores,
quàm minores, id eſt, tam Clericos, quam Lai-
cos, & tam litteratos, quàm rudes teneri ex ne-
ceſſitate ſalutis explicitè credere articulos fidei,
& præcipuè myſteria, quæ ab Eccleſia ſolemni-
zantur, ut explicat Turrecr. in *c. Symbolum* [illegible]. 4.
de conſecr. diſt. 4.

45 Sed ne in re tam gravi tam inſignis diſcre-
pantia inter primarios Canoniſtas ullum dubi-
tandi locum relinquat, jam proferamus quid
ſuper hoc diffinitum fuerit probatorum Conci-
liorum, & Sanctorum Patrum decretis. In Con-
cilio Foro-Julienſi in cauſa Sanctiſſimæ Trinita-
tis, & Incarnationis Verbi Divini habito ſub
Adriano Papa I. *Anno Domini* 791. & Caroli
Magni 13. *tom. 3. Concil. part. 1. ſect. 2. pag.*
137. *col.* 1. poſt declarationem articulorum fi-
dei ita ſcriptum eſt. (Hanc igitur Catholicæ fi-
dei ſinceriſſimam puritatem volumus omnes Dei
Sacerdotes, omneſque gradus Eccleſiæ ſummo
cum ſtudio, & abſque ullo vitio, ita ut ne unus
quidem apex intermittatur, vel augeatur, di-
ſtinctè, & ſenſatim diſcendo memoriâ retinere,
& poſteris diſcenda relinquere.) & paulò infra.
46 (Symbolum verò, & orationem Dominicam
omnis Chriſtianus memoriter ſciat, omnis ætas,
omnis ſexus, omniſque conditio, maſculi, fœ-
minæ, juvenes, ſenes, ſervi, liberi, pueri,
conjugati, innuptæque puellæ; quia ſine hac
benedictione nullus poterit in cœlorum regno
percipere portionem.) Hæc ibi. Per *Symbolum*
autem fidei intellige Symbolum Apoſtolorum,
ad quod omnia alia Symbola tanquam Catholi-
cæ expoſitiones reducuntur, & quod implici-
tè continet quidquid ab alijs explicitè digeſtum
poſtea fuit. S. Thomas in *3. diſt. 25. quæſt. 1.*
art. 1. quæſt. 3. ad 2. Cùm enim ad hoc memo-
riter tenendum Synodus obliget omnem ætatem,
ſexum, conditionem, videtur ſolùm intellexiſſe
de Symbolo Apoſtolorum, quod facilius addi-
ſcitur, quàm Symbolum Patrum Nicænæ Syno-
di, quod vix memoriâ retinetur ab hominibus
provectis. Ac propterea cum in Symbolo Apo-
ſtolo-

ſtolo um contineantur omnia neceſſaria pro omnibus, non videtur Concilium loquens de omnibus hominibus voluiſſe obligare ipſos ad Symbolum continens neceſſaria ad explicitè credendum ſolummodò à majoribus. Adde quòd Synodus loquitur adverſativè ibi, *Symbolum verò*, atque ita contra diſtinguit Symbolum Patrum, de quo prius mentionem fecerat, ab alio Symbolo obligando ad illud memoriter retinendum Sacerdotes. & gradus Eccleſiæ tantùm; ad hoc verò indifferenter omnes. Quæ diſtinctio inepta eſſet, ſi omnis ætas, omnis ſexus, omnis conditio teneretur Symbolum Patrum addiſcere, atque ita uſus univerſalis obtinuit, quia minores, & Laici addiſcere non conſueverunt, niſi Symbolum Apoſtolorum. Quod adverteodum duxi, ne alicui ſuboriatur ſcrupulus, quòd cùm Synodus initio expreſſerit de Symbolo Patrum, poſtea ſimpliciter repetendo verbum *Symbolum*, videatur de eodem Symbolo Patrum intellexiſſe. In Concilio itidem Moguntiaco I. celebrato *anno ſalutis* 813. tempore Leonis Papæ III. & Caroli Magni Imperatoris, *c.* 45. *to.* 3. *Concil. part.* 1. *ſect.* 2. *pag.* 201. *col.* 2. ſic legitur. (Symbolum, quod eſt ſignaculum fidei, & Orationem Dominicam diſcere ſemper admoneant Sacerdotes Populum Chriſtianum; volumuſque ut diſciplinam condignam habeant, qui hæc diſcere negligunt, ſive in jejunio, ſive in alia caſtigatione emendentur. Propterea dignum eſt, ut filios ſuos mandent ad ſcholam, ſive ad monaſteria, ſive foras Presbyteris, ut fidem Catholicam rectè diſcant, & Orationem Dominicam, ut domi alios edocere valeant, & qui aliter non poterit, vel in ſua lingua hoc diſcat.)

Et in Concilio Rhemenſi habito eodem anno ſub eodem Pontifice, & Imperatore *c.* 1. *eodem tom.* 3. *part.* 1. *ſect.* 2. *pag.* 203. *col.* 1. (Eſt de fidei ratione, ut unuſquiſque juxta intellectum ſuæ capacitatis Domino largiente diſceret, & intelligeret, atque operibus pleniter obſervaret) & *c.* 2. (Ut orationem, quam Dominus noſter Jeſus Chriſtus diſcipulos ſuos orare docuit, verbis diſcerent, & ſenſu benè intelligerent, quia illam ignorare nulli Chriſtiano licet.) Item Iſidor. *lib.* 2. *de offic. c.* 11. quem refert Ivo *part.* 1. *de Bapt. c.* 88. Competentibus ſalutare Symbolum traditur quaſi commonitorium fidei, & ſanctæ confeſſionis indicium, quo inſtructi agnoſcant quales jam ad gratiam Chriſti exhibere ſe debeant. Et Auguſtinus *lib.* 1. *de Symbol. c.* 1. relatus itidem ab Ivone *par.* 1. *c.* 8. (Incipite regulam fidei, quod Symbolum dicitur, & cùm acceperitis, in corde ſcribite, & quotidie diſcite apud vos: antequam
47 dormiatis, Symbolo veſtro vos munite.) Amplius in Concilio Mediolanenſi V. *in tit.* Quæ ad prædicationem verbi Dei. & doctrinam Chriſtianam pertinent, ſtatutum eſt his verbis. (Ad ſalutem cùm omnibus fidelibus neceſſarium ſit Chriſtianæ fidei rudimenta ſcire, omnibus, ſinguliſque animarum curatoribus, & cæteris Confeſſarijs ſive Secularibus, ſive Regularibus in virtute ſanctæ obedientiæ id præcipimus, ut faciant antequam confeſſiones audiant, Orationem Dominicam, Angelicam Salutationem, Symbolum fide, & decem præcepta Dei, quæ in Decalogo continentur, ut pœnitentes recitent, ac ipſis audientibus referant. Quarum rerum ſi quos ignaros rudeſque offenderint, hanc eorum ſpiritualem ſocordiam acriter reprehendant, oſtendantque quàm gravis eſſe debeat illorum conſcientiæ ignoratio rerum ad ſalutem, quæ tantoperè neceſſariæ ſont. Cùm autem eos abſolvunt, præter alias pœnitentias, id etiam imponant, ut quatuor hæc ſaltem potiſſima doctrinæ Chriſtianæ capita inpoſterum accuratè ediſcant, certo illis pro arbitratu ſuo præfinito congruo tempore, quo tamen ob neceſſariam aliquam cauſam ſemel, aut ad ſummum iterum prorogari liceat: eo autem temporis ſpatio confecto, ſi eadem adhuc illos ignorare viderint, tunc ne illorum confeſſionem audiant, niſi conſilio, & aſſenſu aut Vicarii foranei, ſi Diœceſani ſunt, aut illorum, quos huic curæ in civitate Epiſcopus præfecerit, ſi in civitate vivunt. Si qui verò ſemel ita admiſſi ad Sacramentum Pœnitentiæ eos poſtea in rudi hac, craſſaque ignorantia perſiſtere compertum erit, de ijs ad Epiſcopum ipſum referatur, antequam amplius admittantur, qui illorum ſaluti diligentius & efficacius conſulat, ut viderit in Domino expedire.) Hæc ibi.

Item in Concilio Provinciali Mediolanenſi II. *Decreto* 10. Statutum eſt, ut ea cura ſit Parochis, ut quos Compatres ita imperitos noverint, ut Symbolum fidei, ſive ea quæ in ſymbolo continentur, ignorent, illos eo officio ſuſcipiendi de baptiſmo infantes fungi ne patiantur. Et cùm actum eſſet in Sacra Congregatione Concilij de correctione hujus Decreti, Patres cenſuerunt addendum, quando in ipſo actu baptiſmi commodè haberi poſſet copia peritorum: his rationibus, quia Compatres docere tenentur infantes fidei rudimenta; Unuſquiſque enim obligatus eſt munus, ad quod obligatur, exercere. *c. Vos ante omnia de conſecr. diſt.* 4. hujus enim ſactæ tutelæ adminiſtratio non eſt committenda ijs, qui eam gerere, aut fideliter non valent, aut ſedulò, ſeu accuratè non quærunt. Levatio enim ſi non eſt de neceſſitate Sacramenti, eſt tamen de rationabili admodum convenientia. Sed cùm baptizati nutriuntur inter fideles, ubi hujuſmodi, quæ pertinent ad Chriſtianam fidem publicè, & omnibus nota ſunt; ideò excuſantur Compatres, quia parentes præſumuntur hæc diligentius docere pueros ſuos; & ideo hujuſmodi pædagogiâ non indigemus. Turrecr. *in d. c. Vos autem de conſecr. diſt.* 4.

48 Quo loco omittendum non eſt, Concilia Provincialia Mediolanenſia conſueviſſe approbari à Summo Pontifice per litteras in forma Brevis, cùm tamen alia Provincialia Concilia non confirmentur, ſed tantummodò recognoſcantur, & emendentur à S. Congregatione Concilij ad præſcriptum Conſtitutionis Sixti V. ſuper inſtitutione ejuſdem Congregationis.

Ex quibus dilucidè apparet omnes Chriſtianos uſum rationis habentes teneri explicitè ſcire ſaltem Symbolum Apoſtolorum, & Orationem Dominicam ex neceſſitate ſalutis, & quoad hoc nullam eſſe conſtituendam differentiam inter Clericos, & Laicos, inter literatos, ac rudes. Hactenus de articulis ſtrictè ſumptis.

Quòd ſi fidei articuli accipiantur ſecundo mo-
49 do, id eſt largius, prout comprehendunt omnia, quæ à Pontifice Maximo, vel generalibus Concilijs ſunt diffinita, Prælati quidem, & alij curam

ani-

animarum, vel officium docendi habentes, tenentur hujuſmodi articulos explicitè ſcire, cùm legem ſcire debeant non perfunctoriè, ſed ſcrutabiliter, *c. Omnes*, 38. *diſt. c. Qui Epiſcopus*, 28. *diſtinct.* ſecundum Innocent. & alios ſuprà relatos in 5. *concluſ. num.* 23. & in hoc conveniunt omnes tam Canoniſtæ, quàm Theologi.

50 Reliquis verò ſufficit fides implicita, dummodò in contrarium ſpecialiter non ſentiatur, ſecundùm Archid. in *c. Canones. num.* 7. 15. *diſt.* & conſentit gloſ. in *c. Cùm Chriſtus*, in ver. *Sub anathemate, infrà de Hæret.* Itaque Archid. ſimpliciter & abſolutè tenet, ſatis eſſe hos articulos ab Eccleſia diffinitos implicitè credere, nullâ factâ diſtinctione inter Laicos, & Clericos. At Innocentius conſentit quoad Laicos, ut non teneantur explicitè: ſed quoad Clericos dicit, ſi ſint pauperes, & rudes, ſatis eſſe ut ſciant fidei articulos ſicuti ſimplices Laici, & aliquantulum plus, & exemplificat in articulo de Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, qui explicitè non habetur in Symbolo Apoſtolorum. Sed *inf. in §. Unâ verò.* Si verò habeant Magiſtros, & expenſas, dicit eos peccare niſi magis proficiant, quàm Laici in explicita cognitione fidei. Diſtinctio Innocentij abſque dubio eſt tutior, & magis etiam conſonat verbis Concilij Foro-Julienſis paulò ſuperius relatis *num.* 45. quæ obligant non tantùm Dei Sacerdotes, ſed omnes gradus Eccleſiæ ad diſcendum diſtinctè, & ſenſatim, ac memoriæ retinendum Symbolum Patrum, Myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis, & alios articulos ibi declaratos. Verba enim illa: *omnes gradus Eccleſiæ*, comprehendunt non tantùm Diaconos, & Subdiaconos, ſed etiam Clericos inferiores. *c. Clerici.* 21. *diſt. c. Si officia.* & *c. Ordinatos.* 59. *diſtinct.* cum multis ſimil. Et eodem modo Concilium Rhemenſe *c.* 1. de quo ſuprà *num.* 46. *verſ. & in Concilio,* per illa verba: *juxta intellectum ſuæ capacitatis* deſignat differentiam inter majores, & minores.

51 Demum ſi fidei articuli accipiantur tertio modo, id eſt, latiſſimè, ſecundùm quam comprehendunt omnem ſententiam veram circa fidem, ſive ſit diffinita, ſive non, Alan. & Vincent. in *d. c. Cùm Chriſtus, de Hæret.* dicunt ſecundùm hanc acceptionem licitum eſſe de articulis fidei dubitare, ſi nondum diffiniti fuerint, quemadmodum licebat dubitare de jam diffinitis ante diffinitionem, allegant *c. Dixit Apoſtolus* 24. *quæſt.* 1. inferentes propterea ante diffinitionem prædictæ Decretalis *Cùm Chriſtus*; videlicet quòd Chriſtus ſit verus Deus, & verus homo ex anima rationali, & humana carne ſubſiſtens, licuiſſe contrarium aſſerere. Quibus videtur ſuffragari quod ait Auguſtinus relatus a Præpoſ. in *c. Sicut.* 15. *diſt.* Evangelio non crederem, niſi Eccleſia illud reciperet: Unde enim nobis conſtaret quod illud Chriſti Evangelium foret, niſi propter Eccleſiæ approbationem. Et cum opinione Alani, & Vincentij tranſit gloſ. in *c. Canones.* in ver. *Eutychem.* 15. *diſt.* Archid. *nu.* 7. & Præpoſ. *nu.* 11. & in *d. c. Cùm Chriſtus.* Jo. Andr. *nu.* 2. *in fin.* ubi exemplificat in Extravag. Benedicti XI. incipien. *Benedictus Deus,* quâ diffinitum eſt animas juſtorum ſimul atque è corporibus migraverunt, divinam eſſentiam clarè videre, ſi nihil tamen habeant quod pœnis purgatorij expiandum ſit. Et ſequuntur Butr. *num.* 4. Anchar. *num.* 2. & Card. *numer.* 3.

Verùm hæc doctrina eo modo, quo proponitur à Canoniſtis, niſi aliquâ explicatione, vel interpretatione adjuvetur, eſt valdè periculoſa. Primò igitur Vincentius, & Alanus ſupponunt hunc articulum de duabus naturis, & quod Chriſtus ſit verus Deus, & verus homo, non fuiſſe diffinitum ante *d. c. Cùm Chriſtus, de Hæret.* quod tamen eſt falſum, quia multa ante ſæcula fuit diffinitum in quarta univerſali Synodo Calcedonenſi, cujus diffinitio in quinto poſtea, & ſexto univerſalibus Concilijs renovata fuit, prout refertur in Decreto fidei edito ab Eugenio IV. in Concilio Florentino in unione Armenorum cum Eccleſia Latina, §. *Secundò tradimus eis diffinitionem. tom.* 4. *Concil. part.* 1. *pag.* 612. *col.* 2. Idemque habetur in Concilio Carthaginenſi IV. *c.* 2. cujus verba ſuperiùs retulimus *numero* 25.

52 Deinde, quia propoſitionum contra articulos in hac latiſſima ſignificatione plures ſunt gradus; Hæretica, erronea, ſapiens hæreſim, piarum aurium offenſiva, temeraria, ſcandaloſa, bonis moribus contraria, blaſphema, ſchiſmatica, ſeditioſa, injurioſa, hæreticis favens, ac ſi quæ ſunt ſimiles, quarum cognitio magna ex parte à Theologis petenda eſt, quorum eſt propoſitionum qualitates, & gradus dijudicare, & expendere, & de his conſule Turrecr. in *Summa de Eccleſ. lib.* 4. *part.* 2. *c.* 11. Albertin. in *tract. de agnoſc. aſſer. quæſt.* 6. Melchiorem Canum *lib.* 12. *c.* 11. *de locis Theologicis.* Alphonſum Caſtrum *lib.* 1. *c.* 3. *de juſta hæretic. punit.* Simancam *Cathol. Inſtit. tit.* 54. Et præter hæreſim multæ propoſitiones notantur cenſurâ in Concilio Conſtantienſi *ſeſſ.* 8. *contra VVicleff.* & *ſeſſ.* 15. *contra Joannem Hus*, & in Conſtitutionibus Pij V. & Gregorij XIII. contra Michaëlem Baicam. Ideoque Bald. *in c. Nemini*[illegible] *nu.* 14. *de Conſtitut.* dixit hodiè eſſe proximum hæreſi affirmare corpus Beatiſſimæ Virginis non fuiſſe aſſumptum in cœlum. Præterea aliæ damnantur propoſitiones hæreticæ etiam in articulis ab Eccleſia non diffinitis, quales ſunt propoſitiones contra traditiones Apoſtolorum, ut in *Decreto de Canonicis Scripturis ſeſſ.* 14. Concil. Trident. & contra ea, quæ de fide Sancti Patres unanimi conſenſu docuerunt, ut declarat Turrecr. in *Summa de Eccleſ. lib.* 4. *part.* 2. *c.* 10. & Melchior Canus *de locis Theologicis lib.* 12. *c.* 7. Non ergo ſequitur: Articulus nun eſt ab Eccleſia diffinitus: ergo licet contrarium aſſerere, aut de eo dubitare.

53 Imò quod magis eſt, etiam in his, quæ ad fidem, aut mores non pertinent, itidem non licitum eſt quidquid libet affirmare, ſi materia ſit indifferens. Quo ſenſu Auguſtinus in *c. In quibus,* 22. *quæſt.* 2. ait: In quibus rebus nihil intereſt ad capeſſendum regnum Dei, utrum credantur, an non; utrum vera putentur, an falſa, in his errare, id eſt unum pro alio putare, non arbitrandum eſt eſſe peccatum: aut ſi eſt, minimum eſſe, atque leviſſimum. ubi gloſ. 1. id explicat duobus exemplis, & Turrecr. addit tertium. An cœlum ſit rotundum, & alia plura Auguſtinus in En-

54 *Enchirid. c.21.* At verò in materia gravi Theologica etiam non diffinitâ, nec ad mores ſpectante aliquid affirmare, quod ſit deſtitutum ratione, & authoritate ex ſolo proprio judicio, imprudentia, negligentia, inconſideratio, præcipitatio, & temeritas eſſe poteſt, quia in rebus momenti leviter, & temerè abſque rationis regula judicatur, ut patet ex D. Thoma in 2. 2. *quæſt.* 53. & 54. Ideoque in officio S. Inquiſitionis cenſurâ temeritatis notantur multæ propoſitiones conſimiles, ſi ſolo proprio judicio ſine authoritate, & ratione excogitatæ ſint, ut apud Cordubam *lib.* 1. *par.* 17. § 13. veluti ſi quis aſſereret locum Paradiſi Terreſtris eſſe extra portam Pincianam, aut Judicium finale intra decennium futurum, licet ignoretur quà hebdomadâ. Quo exemplo utitur Suarez *tom.2.de Gratia. diſp.*19.*ſect.*2.*n.*20. Quod igitur dixerunt Doctores in *d. c. Cùm Chriſtus. de Hæret.* & in *d. c. Canones.* 15. *diſt.* De articulis continentibus omnem ſententiam veram circa fidem licitum eſſe dubitare, aut etiam contrarium affirmare ſi nondum fuerint diffiniti, declarandum eſt procedere quoad hoc tantùm, ut ſic dubitare, vel affirmare non ſit formaliter hæreſis, ſecundùm ea, quæ ex mente S. Thomæ in 1. *p. q.* 32. *art.* 4. & in 2. 2. *q.* 11. *art.* 1. *&* 2. explicat Eymericus in *Direct. Inquiſ. par.* 2. *q.* 2. non autem intelligi debet procedere quoad hoc, ut liceat contrarium aſſerere abſque peccato, aut cenſura erroris, vel temeritatis, &c. ut ex prædictis conſtat. Sed hæc meſſis Theologorum. Quocirca nos Canoniſtæ decidamus quæſtiones noſtras, & Theologi decidant quæſtiones ſuas, quia non eſt ſine culpa ponere falcem in meſſem alienam, ut de Legiſtis & Canoniſtis dicebant in *c. fin. infra de condit. appoſit.* Butr. *n.* 8. *in fin.* & Alex. de Nævo *n.* 26.

64 In textu ibi, *Confitemur*, nota actum fidei duplicem eſſe, ut docet D. Thomas, ſcilicet corde credere, & ore profiteri ſecundùm illud ad Roman. 10. *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem.* Ad primum referuntur verba illa hujus Conſtitutionis *firmiter credimus.* Ad ſecundum referuntur immediatè ſequentia, *ſimpliciter confitemur.*

Reliqua ad expoſitionem hujus Conſtitutionis vide hìc per Hoſtien. Jo. Andr. & Collectar. & præcipuè per D. Thomam in *ſua gloſ.* quæ habetur *opuſc.* 23. Nam, ut inquit hìc Bald. in princ. ea, quæ continentur in hoc capitulo, pertinent ad apicem Theologiæ, contra quam perniciosè erratur.

DE SVMMA TRINITATE, & Fide Catholica.

Cap. Damnamus.

SVMMARIVM.

1 *HÆreticus cenſeri non debet errans in fide, ſi Romanæ Eccleſiæ fidem ſuſcipere ſit paratus. & n.* 20.

2 *Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus verâ unione, & non ſimilitudinariâ, vel collectivâ ſunt una ſubſtantia, quæ non eſt generans, nec genita, nec procedens. & n.* 27.
27.

3 *Nec per hoc in Trinitate Dei eſt quaternitas, & n.* 27.

4 *Damnare, & reprobare an, & in quo differant.*

5 *Nullum ſimile eſt idem.*

6 *Veritas quid ſit.*

7 *Errorem in fide nulli fas eſt defendere.*

8 *De fide publicè diſputare an, & quando liceat.*

9 *Ioachimus Abbas dicitur habuiſſe ſpiritum Prophetiæ, & nn. ſeqq.*

10 *Prædixit Ordines Prædicatorum, & Minorum.*

11 *De illius vaticiniis judicium, & nn. ſeqq.*

12 *Non Prophetico ſpiritu aliqui futura prædicunt, ſed conjecturâ mentis humanæ, quæ aliquando ad verum pervenit, aliquando fallitur.*

13 *Prout fecit Abbas Ioachimus ex ſententia D. Thomæ.*

14 *Hæreſes plures Ioannis de Parma de Doctrina Abbatis Ioachimi.*

15 *Libro damnato non cenſetur damnatus illius author, ſi librum ſupponat correctioni Romani Pontificis.*

16 *Sed damnato Authore ejus quoque libri cenſentur damnati.*

17 *Etiamſi aliàs ſint boni.*
Declaratur n. 18.

18 *Hæretici dictum, & ſi bonum ſit, reprobatur quantum ad hoc, ut authoritatem in ſe contineat: aliàs quaſi verum, non tamen authorizabile, approbatur.*

19 *Libros Hæreticorum continentes hæreſim, vel de Religione tractantes, qui legunt, aut retinent, excommunicantur in Bulla Cœnæ.*

20 *Ioannes de Poliaco Doctor Pariſienſis non fuit hæreticus: quia licet errorem ſuum defendere niteretur, tamen ſe ſubmiſit definitioni Apoſtolicæ Sedis.*

21 *Hæreſis initium eſt error in intellectu: Hæreſis complementum eſt pertinacia in voluntate.*

22 *Pertinax quis.*

23 *Doctores Catholici in principio, vel in fine librorum ſuorum, quam faciant proteſtationem ad evitandam hæreſim. & nn. ſeqq.*

24 *Ioachimus Abbas non fuit hæreticus, ſed erraticus. & n.* 26.

25 *Ejuſdem Epiſtola, quâ ſcripta ſua Apoſtolicæ ſubjecit examini, refertur.*

26 *Ioachimus declaratur Catholicus ab Honorio III. licet ejus libellus fuerit à Concilio damnatus.*

27 *Errores illius qui fuerint.*

28 *Almerici Hæreſes quæ.*

DAMNA-

1 DAMNAMUS. Licet quis erret in fide, nun debet hæreticus cenſeri, dum tamen fidem Romanæ Eccleſiæ ſuſcipere ſit paratus, vel ſe illam tenere fateatur. hoc dicit ſecundum Abb. Antiq. *num.* 3. Sed ſecundum Juann. Andr. cum quo concordant Bellamer. Butr. Cardin. Anchar. Imol. Abb. Sicul. & Joan. de Anan. Summatur ſic. Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus vera
2 unione, & non ſimilitudinaria, vel collectiva ſunt una ſubſtantia, eſſentia, ſeu natura; quæ ſubſtantia non eſt generans, nec genita, nec procedens, quia illi actus non ſubſtantiæ, ſed perſonis debent attribui. Neque per hoc in
3 Trinitate Dei eſt quaternitas. Contrarium ſentientes Hæretici ſunt, niſi ſe Romanæ Eccleſiæ correctioni ſubmittant, hoc dicit. Dividitur in duas partes principales. Prima damnat doctrinam Abbatis Joachim. Secunda ibi, *Reprobamus*, damnat doctrinam Almarici. Item prima pars facit quinque. Primò, reprobat opinionem ipſius Joachim contra Magiſtrum Sententiarum, quam proſequitur exprimens motiva, & rationes ipſius. Secundo ibi, *Nos autem*, approbat, & probat illam Sententiam Magiſtri, quam damnabat Ioachim. Tertio ibi, *cum ergo*, Reſpondet illi authoritati, qua Ioachim principaliùs movebatur. Quarto ibi, *ſi quis*, damnat tenentes illam opinionem reprobatam. Quinto ibi, *In nullo*, proteſtatur pro Monaſterio ipſius Abbatis Iuachim, & pro intellectu hujus capituli, vide Archidiaconum *in cap. In Chriſto Pater. n.* 1. *de conſecrat. diſt.* 2. & Melchiorem Canum *de locis Theologicis lib.* 12. *cap.* 7. *verſ. Secunda praſcriptio.*

4 Nota primo, ex principio textus, verba *damnamus, & reprobamus*, hic poni tanquam diverſa. Nam damnare eſt rem perpetuò, ſine ſpe ſublevandi, tormentis, & ignominiæ ſententialiter deputare. Reprobare autem eſt rem evidentibus rationibus ream probare, ſeu demonſtrare; unde dicunt quidam, damnat ſententiam, vel opinionem, & reprobat rationes, ſecundum Jo. Andr. *hic n.* 6. Bellam. *n.* 1. & Abb. *in.* 1. *notab.* Licet alij exiſtiment hæc verba fuiſſe hic inculcata ad majorem exaggerationem, ſeu aggravationem.

Secundo nota ibi, *unitatem hujuſmodi non*
5 *veram, ſed ſimilitudinariam.* Illud, quod eſt per ſimilitudinem, non eſſe per eſſentiam, & veritatem, quia nullum ſimile eſt idem. *l. actionis verbo*; §. 1. *cum gloſ. in verb. obtinent, ff. de verb. obligat.* & veritas ſecundum Io. Andr. hic *n.* 11. eſt perpetuæ exiſtentis rei tanta ſoliditas, ut cæteris defluentibus, ipſa in ſuo eſſe remaneat inconcuſſa; imo concuſſionibus, ſi dici fas ſit, ampliùs roboratur. Alias veritatis definitiones recenſet S. Thom. *in* 1. *p. q.* 16. *ar.* 1. *in corp.*

7 Tertio nota ibi, *defendere, & approbare præſumpſerit*; nulli fas eſſe defendere errorem in fide, ut hic, & *in cap. Qui aliorem*, 24. *q.* 3. & *in cap. Excommunicamus.* 1*l.* 2. §. *Credentes. de*
8 *hæreticis.* Imò nec diſputare de fide publicè turbis coadunatis, tumultus, ſive perfidiæ defendendæ cauſa, ut *l. penult. C. de Summa Trinitate.* Innocent. *hic n.* 1. & Io. Andr. *n.* 31. Sin autem ad confuſionem hæreticorum, vel ad fidem clarificandam de fide aliquis diſputaret, ut fecit B. Sylveſter, non eſſet malum, ut hic dicunt Compoſtell. *in fin.* Hoſt. *n.* 21. *in verb. Defendere.* Qui ad hoc allegat *cap. Inter*, §. *Præcipias. de purgat. Canon.* Io. Andr. *d. n.* 31. & Bellam. *n.* 6. *in verb. Defendere.* Butr. *n.* 25. facit ſecundum eos *cap.* 2. §. 1. *de Hæret. lib.* 6. & eſt ex mente D. Thom. in 2. 2. *q.* 10. *ar.* 7. *ad* 2. dum dicit *d. l. penult.* Marciani Auguſti per Canones confirmatam prohibere publicam diſputationem de fide, quæ procedit ex dubitatione fidei, non autem illam, quæ eſt ad fidei confirmationem, de quo dic pleniùs ut hic per Bellam. *n.* 11. An autem hoc vendicet ſibi locum in Clericis tantum, an verò etiam in laicis, pendet ex intellectu tex. *in d. cap.* 2. §. *Inhibemus. de Hæret. lib.* 6. ad quod vide quod ſcripſi in *cap. Cum veniſſent, n.* 113. *de Iudiciis.*

Quartò nota in verſ. *In nullo tamen*, Abba-
9 tem Joachim fuiſſe Inſtitutorem celebris Monaſterij Florenſis, quod eſt in Calabria, unde ille fuerat oriundus, qui etiam multos libros compoſuit, & futura prædixit, & fuit tempore Vrbani III. *in Martiniana* 1188. vt refert Alberic. de Roſate *in ſuo Dictionario in ver. Abbas.* Et ſic annis 27. ante Concilium Innocentii III. qui illius errores damnavit, ut hic in littera: *De iſto Ioachim*, vt inquit Jo. Andr. *hic n.* 9. Quomodo divinitus habuit donum intelligentiæ, & ſpiritum Prophetiæ, vide in hiſtorijs *lib.* 30.
10 *cap.* 40. & ſuper Daniele prophetavit Ordinem Prædicatorum, & Minorum. De eodem ſic legitur in Regiſtro mundi impreſſo Norimbergæ *anno Salutis* 1493. *ad annum à creatione Mundi* 6344. *fol.* 204. (Joachim Abbas Calaber ad Urbanum Pontificem Veronæ acceſſit. Is maximæ doctrinæ, & excellentiſſimi, ac propè divini ingenij vir hac ipſa tempeſtate apud Guillelmum Regem, & Calabros omnes clarus, & inclytus fuit. Qui ſpiritu Prophetiæ, ut ajunt, repletus futura quaſi præſentia diſcernebat, cum priùs non multum ab homine Doctore didiciſſet, donum intelligentiæ, ut ferunt, divinitùs accepit, adeo ut facundè Scripturarum difficultates enodaret, & cum plurimum eruditus eſſet, nonnullos in ſacros Codices edidit Commentarios, & quàm maximè in Apocalypſim, ubi & multa prædixit, & potiſſimum de Ordinibus Mendicantium. Item contra Petrum Lombardum Theologum librum compoſuit, qui poſtea damnatus, & reprobatus fuit, ſicut patet in principio Libri Decretalium. Fertur quoque multa ſcripſiſſe, libroſque ſuos Domino Papæ emendandos obtuliſſe: & ei multa de futuris reſerata ajunt de duobus Regibus Franciæ, & Angliæ apud Meſſanam hyemantibus. Aliquando interrogatus quid ſibi de expeditione Saracenorum ſperandum eſſet, reſpondit, nondum adeſſe tempus qui Ieruſalem recuperari poſſet. Super his autem quæ ſcripſit de futuris temporibus, nos rerum incertarum præſagium relinquere convenit judicio poſteriorum. Alia quoque perpulcra ſcripto mandavit.) Hæc ibi. Similiter Card. Bellarm. *de Scriptor. Eccleſ.* (Ioachimus (inquit) Abbas Florenſis Monaſterij vivebat anno 1198. Scripſit in Iſaiam, & Ieremiam, & Apocalypſim, & concordiam Teſtamenti veteris, & novi, quæ omnia extant. Circum-

tum, & ad litteram in hoc cap. Navarr. *conſ. 6. Hypoteſ. n. 14. de Heretic.* Jo. à Royas in *tract. de Heretic. par. 1. nu. 62.* & hanc cautelam tradidit Barthol. Vetonenſis *cantela* 155. Tenor autem Epiſtolæ Abbatis Joachimi eſt ejuſmodi.

25 *Univerſis, quibus littera iſta oſtenſa fuerint, frater Isachim dictus Abbas de Flore, æternam in Domino ſalutem.*

(Sicut ex litteris D. Papæ q. Clementis, quæ apud nos ſunt, percipi poteſt, ex mandato D. Papæ Lucii, & D. Papæ Urbani niſus ſum aliqua ſcriptitaſſe, & hucuſque quod occurrit ad gloriam Dei ſcriptitare non deſino: Denique librum concordiæ quinque luminibus comprehenſum, expoſitionem Apocalypſis octo partium titulis inſignitam, Pſalterium decem chordarum tribus voluminibus inciſum, prout Deus melius inſpiravit, & facultas ingenii afficit, ad conſumationem conduxi, præter alia, quæ in parvis libellis, ſeu contra Judæos, ſeu contra Catholicæ fidei adverſarios comprehendi: Et dum ſum in hoc corpore præſervatus, ad ædificationem fidelium Chriſti, & maximè Monachorum, dare operam non poſtpono. Quia verò pro anguſtia temporum non potui hucuſque opuſcula ipſa præter librum concordiæ Apoſtolico culmini præſentare, ut ab eo corrigerentur, ſi qua ibi (quod non abnuo, etſi mihi inſcius non ſim) occurrerint corrigenda, & incertus eſt homini numerus dierum ſuorum: ſi me contigerit prius egredi ex hac luce, quàm poſſim ſecundum quod accepi in mandatis, ſiquidem ea conditione ſuſcepi dictanda, ut omnes quidem libros ei, cui datum eſt omnimodè magiſterium, præſentarem: Rogo ex parte Dei omnipotentis Coabbates meos, & Priores, & cæteros fratres metuentes Deum, & ea qua poſſe videtur authoritate præcipio, quatenus præſens ſcriptum, aut exemplar habentes ſecum, ac ſi pro teſtamento opuſcula, quæ hactenus confeciſſe videor, & ſi quid me de novo uſque ad diem obitus mei contigerit ſcriptitare, quàm citius potuerint collecta omnia relictis in ſalva cuſtodia exemplaribus, Apoſtolico culmini repræſentent, recipientes ab eadem Sede vice mea correctionem, & exponentes ei meam circa ipsam devotionem, & fidem, & quod ea ſemper paratus ſim, quæ ipſa ſtatuit, vel ſtatuerit, obſervare; nullamque meam opinionem contra ejus defendere ſanctam fidem, credens ad integrum quæ ipſa credit, & tam in moribus, quàm in doctrina ſuſcipiens correctionem, abjiciens quod ipſa abjicit, ſuſcipiens quod ſuſcipit ipſa, credens firmiter non poſſe portas inferi prævalere adverſus eam, etſi ad horam turbari, & procellis agitari contingat, non deficere fidem ejus uſque ad conſummationem ſæculi.

Hoc ſcriptum feci ego Joachim Abbas, & propria manu roboravi anno Dominicæ Incarnationis 1200. & ſic me tenere confitebor, ſicut in eo continetur.)

26 Stante igitur hac proteſtatione, Joachim non fuit hæreticus, ſed erraticus, quia noluit diſcedere à Chriſto, ſecundum ea quæ tradit Bald. *in cap. 1, num. 1. ſupra eod.* & ita declarant Honorius Papa III. *anno Domini* 1221. ad ſupplicationem Abbatum, & Conventuum de Ordine Floris, cujus declaratio extracta ex Regiſtro ejuſdem Honorii in Bibliotheca Vaticana; ſic ſe habet. (Honorius, &c. Cuſentino Archiepiſcopo, & Epiſcopo Biſiniacenſi: Ex patre, & infra. Licet igitur prædictus libellus, ſive tractatus condemnatus fuerit in Concilio memorato; quia tamen idem Joachim omnia ſcripta ſua Romano mandavit Pontifici aſſignari Apoſtolicæ Sedis judicio approbanda, ſeu etiam corrigenda, dictans Epiſtolam, cui propria manu ſubſcripſit, in qua firmiter eſt confeſſos, ſe illam fidem tenere, quam Romana tenet Eccleſia, quæ diſponente Domino cunctorum fidelium mater eſt, & Magiſtra: Fratern. V. per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus per totam Calabriam faciatis publicè nunciari, quod eum verum Catholicum reputamus, & Regularem obſervantiam, quam inſtituit, ſalutarem, eos, qui Ordini memorato ex hoc detrahere, vel inſultare præſumpſerunt modo præm. ſub Apoſt. obſerv. caſtigantes: Dat. Later. 13. Kal. Januarii anno 5.)

27 Septimo nota, ex prima parte Textus duos errores iſtius Abbatis Joachim. Primus error fuit, quia redarguebat de hæreſi Petrum Lombardum Sententiarum magiſtrum, qui *lib. 1. ſent. diſt. 5.* dixerat, quod ſumma quædam res eſt Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, & illa non eſt generans, neque genita, neque procedens: ex hoc enim Joachimus arguebat Petrum adſtruere quaternitatem, quod eſt falſum. Secundus error fuit in unione ſubſtantiæ Divinæ quod ad perſonas Trinitatis, quam unionem ipſe Joachim aſſerebat non veram, & propriam, ſed quaſi collectivam, & ſimilitudinariam: & utrumque errorem damnat Concilium, & Joachimi fundamenta evertit, ut in tex. & notat Hoſtienſ. in princ. & Jo. Andr. *nu. 19. in verb. Quaternitas*, ubi de primo errore. & *n. 16. in verb. Potiſſimum*, ubi de 2.

28 Ultimo nota, ex 2. pat. tex: doctrinam impii Almarici fuiſſe damnatam à Concilio, quod ea potiſſimum de cauſa fuit ab Innocentio III. celebratum. Cur autem Concilium appellet hanc doctrinam non tam hæreticam, quam inſanam, facilè intuebitur, qui ipſius Almarici errores legerit. Fuit Almaricus natione Gallus, patria Camotenſis, Lutetiæ Pariſiorum impietatis Doctor: Inter veſanos mentis ejus errores recenſentur præcipui qui ſequuntur: Primo dicebar Corpus Chriſti non aliter eſſe in pane Altaris, quàm in alio pane, & in qualibet alia re, tranſubſtantiationem denegans. Secundo, Deum ſic locutum fuiſſe in Ovidio, ſicut in Auguſtino. Tertio, negabat reſurrectionem corporum, Paradiſum, & Infernum; ſed qui in ſe Dei cognitionem haberet, illum habere quoque in ſe Paradiſum: qui contrà mortale peccatum haberet, eundem infernum habere in ſe, non aliter, quam dentem putridum in ore. Quarto, Altaria Sanctis dicata, & Imagines thurificare, Sanctorumque invocationes idololatriam eſſe aſſerebat. Quinto, non ſolum cum Armenis Adam, & Evam nunquam carnali copula jungendos ſi permanſiſſent in ſtatu illo, in quo Deus illos creavit; verum etiam ſexuum differentiam nullam, ſed hominum multiplicationem æquè, ac Angelorum futuram affirmabat.

Sexto, aſſerebat Deum non videri in ſe, ſed in creaturis, ſicut lumen in aëre. Septimo, illud quod alias eſt peccatum mortale, factum in charitate non eſſe peccatum, impunitatem peccatorum promittens. Octavo, affirmabat Ideas, quæ ſunt in mente Divina, & creare, & creari poſſe, cum tamen ſecundum Auguſtinum in mente Divina nihil ſit niſi æternum, & incommutabile. Nono, ſomniabat mentem contemplativi, vel Beati perdere ſuum eſſe in proprio genere, & redire in illud eſſe Ideale, quod habuit in mente Divina. Decimo, docebat omnes creaturas in fine in Deum redire, & in ipſum converti, ut ſint unum individuum cum ipſo; unde per conſequentiam negabat in reſurrectione duplicem fore ſexum. De his, & pluribus aliis veſanis erroribus, unà cum complicibus ab Epiſcoporum, & Theologorum Pariſienſium Concilio convictus, ex mœrore animi interiit, ejuſque cadaver juſſu Philippi Gallorum Regis poſtea exhumatum, & flammis exuſtum eſt anno Domini 1208. Supraſcriptas hæreſes recenſet Prateolus *de Sectis haretic. lib.* 1. & ex Chronico Summorum Pontificum viginti errores hujus Almarici colliguntur. Sex refert Vincentius in *Speculo Hiſtoriali. lib. 30. cap. 7.* quorum etiam meminit Eymericus in *Director. Inquiſit. per. 2. q. 7. n. 3.* & nonnullas referunt Genebrard. *lib. 4. Etymologiarum*, S. Anton. 4. *p. tit. 11. cap. 7. §. 1. verſ. Reprobatur etiam.* Hoſt. hic *num. 16. & 22.* Jo. Andr. *n. 36. & 37.* Bellam. *n. 9.* & Butr. *n. 29.* Vide notas ad Concilium Lateranenſe IV. *tom. 3. Conciliot. p. 2. pag. 697. littera F.*

DE CONSTITVTIONIBVS.

Cap. Canonum ſtatuta.

SVMMARIVM.

1 Intellectus veri ad hoc capitulum, & nn. ſeqq. uſque ad n. 10.
Canonum ſtatuta, de quibus loquitur hæc Conſtitutio, quot modis accipiantur. ibid.
2 Præcepta moralia legis veteris immutabilia ſunt.
3 Præcepta ceremonialia fuerunt viva uſque ad Paſſionem Chriſti, mortua deinceps, & mortiſera poſt divulgationem Evangelii.
4 Præcepta Iudicialia evacuata ſunt per adventum Chriſti, & quamvis non ſint mortiſera, ſunt tamen mortua.
5 Infideles ad fidem, & obſervantiam novæ legis non coguntur inviti. & n. 78. & 88.
6 Conſtitutiones Canonum ligant omnes, & eorum ritu tam in procedendo, quam in decidendo judicia ſunt regulanda.
7 Actionis verbum hic poſitum quo ſenſu accipiatur. & num. 9.
8 Canones tranſgredi non licet in Eccleſiaſticis negociis, vel judiciis, & proprium ſenſum ſequi.
9 Conſtitutiones Canonicæ ab omnibus ſunt ſervandæ tam in foro externo, quam in foro conſcientia.
10 Meldenſis Concilii cauſa, & authoritas quæ.
11 Canonis appellatione in latiori ſignificatione venit omnis Conſtitutio Eccleſiaſtica. & n. 18.
12 Rex Angliæ ſi de jure faciat mentionem, de ſuo jure regio intelligitur.
13 Conciliorum Provincialium decreta in Gregoriana compilatione inſerta vim habent generalium Conſtitutionum.
14 Concilia Provincialia etiam per Sedem Apoſtolicam confirmata regulariter non obligant extra provinciam, & nn. ſeqq.
15 Confirmatio dat robur actui confirmato, ſed illum non extendit.
16 Rex in ſuo Regno eſt Monarcha, & totum continens.
17 Papæ juriſdictio non reſtringitur ad limites alicujus territorii.
18 Decretalis epiſtola, decretum, dogma, mandatum, interdictum, & ſanctio in quibus differant.
19 Canon ſtrictè accipitur pro Conſtitutione in Generali Concilio edita.
20 Canones qui dicantur ex ſtylo Concilii Tridentini.
21 Canonis nomine frequentius uſurpantur Conſtitutiones in corpore juris clauſa, & nn. ſeqq.
22 Iuris Canonici corpus quæ complectatur. & n. 46.
23 Clauſula, (In his, quæ ſacris Canonibus, Tridentini Concilii decretis, & Conſtitutionibus Apoſtolicis non adverſantur,) de quibus Canonibus intelligatur.
24 Declarationes Apoſtolicæ, an dicantur ſtatuta Canonum. & n. ſeq. uſque ad n. 27.
Statuere ex propria ſignificatione eſt jus novum inducere. ibid.
25 Canones fidei non continent jus novum, ſed juris divini declarationem.
26 Statuere, & decernere ſe compatiuntur etiam cum verbo declarare.
27 Canonum appellatione, an veniant ſtatuta Epiſcopi. & n. ſeq. uſque ad n. 37.
28 Quid in materia odioſa, & pœnali. Et quid in materia favorabili. n. 30.
29 Ius municipale non eſt jus commune.
31 Canonis appellatione in materia favorabili venit etiam Conſtitutio Capituli. & n. 33.
32 Abſolvere poteſt inferior ab excommunicatione lata à Canone tam Papæ, quam Epiſcopi, ſi illius conditor abſolutionem ſibi non reſervavit.
33 Diſpenſare qui poteſt ſuper irregularitate impoſita à Canone, poteſt diſpenſare cum Monacho irregulari ex celebratione poſt incurſam excommunicationem latam ex Conſtitutione Ordinis.
34 Conciliorum Provincialium decreta an poſſint Canones appellari.
35 Canonis appellatione indiſtinctè venit ſtatutum Epiſcopi, ſi à Papa ſit confirmatum.
36 Et idem ſi ſtatutum ſit ſecundum terminos juris communis.
37 Gratiani dicta non ſunt pro Canonibus recipienda.
38 Leges Civiles in volumine Decreti inſertæ, ſi ſint contrariæ Canonibus, non ſunt ſervandæ in foro Eccleſiæ. & n. 45.
39 Nec cenſentur canonizatæ, niſi quæ à Papa Canonibus inſeruntur.
40 Rubricæ Decreti non ſunt authenticæ excepta prima. & nn. ſeqq.
41 An illarum author fuit Gratianus.
42 Rubrica prima Decreti quo ſenſu dicatur authentica.
43 Paleæ non habent Canonis authoritatem, unde dictæ.

dicta, & quis fuerit illarum author.

44 *Gratianus quid egerit coram Pontifice, ut ſe Decreti authorem oſtenderet.*

45 *Leges Civiles Canonibus non contraria ſervari debent etiam in foro Eccleſiæ.*

46 *Decreti liber in quibus hodie intelligatur approbatus.*

47 *Canones omnes ſunt in præcepto.*

48 *Canonum tranſgreſſores ex contemptu, vel neglectu, aut concupiſcentia qualiter peccent, & puniantur.*

49 *Cauſæ Eccleſiaſticæ decidendæ ſunt ſecundum Canones, & non ſecundum leges.*

50 *Cauſa etiam in foro ſæculari ſecundum Canones eſt decidenda, ſi de re Eccleſiaſtica agatur actione reali, ſecus ſi actione perſonali.*

51 *Sed in præparatoriis judicii indiſtinctè ſervandæ ſunt leges fori, ubi cauſa ventilatur.*

52 *Iudex an debeat judicare ſecundum conſcientiam, an verò ſecundũ acta, & probata. & n. ſeq.*

53 *Iudicis conſcientia triplex.*

54 *Princeps judicare poteſt ſecundum conſcientiam, adhibita tamen cautela hic poſita.*

55 *Conſtitutiones Canonicæ ligant omnem creaturam.*

Et an hoc ſit reſtringendum ad ſubditos. ibid. & n. ſeq. uſque ad n. 93.

56 *Canonum Conditori, & Vicario creatoris ſubjecta eſt omnis creatura.*

57 *Princeps non adſtringitur legibus ſuis, vel Prædeceſſorum vi coactiva; adſtringitur tamen vi directiva rationis jure naturali, & divino. & n. ſeq. uſque ad n. 64.*

58 *Prædeceſſorum ſuorum ſtatuta cuſtodiat, qui ſua à ſucceſſoribus deſiderat mandata ſervari.*

59 *Lex non habet vim coactivam, niſi à Principis poteſtate.*

60 *Papa quamvis non conſtringatur lege poſitiva, aſtringitur tamen mente legis, & æquitate naturali determinante aliquid circa peccatum.*

61 *Papa an ligetur c. Omnis utriuſque, de pœnit. & remiſſ.*

62 *Nemo cogitur à ſeipſo, ſed tamen à ſeipſo dirigitur, & obligatur.*

63 *Nulla authoritas, vel Senatus poteſt facere, quin Princeps ſit animal rationale, vel ut ſit ſolutus legibus naturæ.*

64 *Pagani, & infideles, an, & in quibus ſubſint juriſdictioni Eccleſiæ. & n. ſeq. uſque ad n. 93.*

65 *Oves Chriſti ſunt omnes tam fideles, quam infideles per creationem, licet non ſint de ovili Eccleſiæ.*

66 *Papa non ſolum ſuper fideles, ſed etiam ſuper infideles juriſdictionem habet de jure, licet non de facto.*

67 *Gentilis poteſt licitè puniri per Papam, ſi contra legem naturæ faciat, ut ſi colat Idola.*

68 *Iudæi poſſunt per Papam judicari, ſi contra Evangelium faciant in moralibus, vel hæreſes circa ſuam legem inveniant. & n. 83.*

69 *Thalmud Iudæorum librum plures Romani Pontifices juſſerunt concremari.*

70 *Infidelibus detinentibus terram, in qua juriſdictionem habuerunt Chriſtiani Principes, Papa poteſt prohibere, ne injuſtè divexent Chriſtianos, & contrafacientes juriſdictione, & dominio privare.*

71 *Item poteſt infidelibus præcipere, ut admittant Prædicatores Evangelii in terris eorum juriſdictioni ſubjectis.*

72 *Papa contra fideles mandatis ejus inobedientes poteſt juſtè bellum inducere.*

73 *Papa in criminibus Eccleſi[...]is exercere poteſt juriſdictionem contra infideles, ſicut contra fideles.*

74 *In mixtis verò locus eſt præventioni inter Papam, & Imperatorem.*

75 *Infidelium dominium, ſeu prælatio ſuper fideles poteſt juſtè tolli per ſententiam, & ordinationem Eccleſiæ.*

76 *Eccleſia authoritatem Dei habet ſuper regna.*

77 *Infideles non ſunt directè de foro Eccleſiæ, ſed alieni à Chriſto, & ſervi Diaboli.*

78 *Infideles Eccleſia non excommunicat.*

79 *Forum ſortiri, & ſtatutis ligari à pari procedunt.*

80 *Statuendi poteſtas à juriſdictione dependet.*

81 *Iuris Canonici ſtatuta ligant omnem creaturam in materia eidem adaptabili.*

82 *Præſcribens contra juriſdictionem Imperatoris non remanet Acephalus; ſed ſubeſt Papæ.*

83 *Iudæi delinquentes contra Legem Moyſis per Legem Canonicam puniuntur.*

84 *Item ſi obſint fidelibus, vel delinquant in opprobrium Chriſtianæ Religionis.*

Item ſi Dominicis, & feſtis diebus mercimonia vendant, & artificia, ſeu opera mechanica exerceant. n. 85.

Item ſi in die Paraſceves oſtia, vel feneſtras apertas habeant, aut in publicum proſiliant. & num. 86.

85 *Palentinum Concilium tempore Vrbani VI. celebratum nullam habet authoritatem.*

87 *Iudæi non ligantur c. Omnis utriuſque, de pœnit. & remiſſ.*

88 *Iudæi ſi matrimonium contrahant in gradibus lege Canonica tantum prohibitis, ad fidem converſi non ſeparantur, & eorum proles legitima eſt.*

89 *Nec tenentur ſervare formam à Concilio Tridentino præſcriptam in matrimoniis contrahendis.*

90 *Matrimonium validè ab infidelibus contractum poſt converſionem non eſt iterandum coram Parocho, & teſtibus.*

91 *Iudæi in ſucceſſionibus utuntur lege veteris Teſtamenti.*

92 *Laici in merè temporalibus, & prophanis, non ligantur Conſtitutionibus Canonicis, niſi in terris Eccleſiæ.*

93 *Conſtitutiones Eccleſiaſticæ ante publicationem non ligant.*

94 *Conſtitutiones particulares reſpectu certorum locorum, vel perſonarum ad alia loca, vel alias perſonas non extenduntur.*

95 *Conſtitutiones per contrariam legem, vel conſuetudinem abrogatæ non ſunt ſervandæ.*

96 *Et illis utentes incidunt in pœnam falſi.*

97 *Conſilii lex regulariter non eſt obligatoria.*

98 *Conſilii legem non ſervans ex contemptu mortaliter peccat.*

99 *Conſilium reverentiæ quod dicatur.*

100 *Verba hortatoria impropriantur quando ſubjecta materia eſt de præcepto.*

101 *Reſidere tenentur Epiſcopi apud ſuam Cathedralem temporibus Adventus, Quadrageſimæ, &c. nec ſufficit ut in Diœceſi reſideant.*

102 *Eccleſia Romana authoritatem Canonibus impertitur, ſed non eis alligatur.*

Declaratur num. 106.

103 *Papa an poſſit ſolo verbo facere ſacerdotem, vel Epiſcopum. & nu. ſeqq.*

104 *Imperator unico verbo, etiam procedendo, & extra ordinem prælato poteſt facere quem Doctorem.*

105 *Proviſus ante conſecrationem non dicitur Epiſcopus, ſed electus.*

107 *Lex eſt omne, quod ratione conſiſtit.*

108 *Iudex ex magna cauſa poteſt tranſgredi Canones.* *Contrarium n. 114. uſque in fin.*

109 *Pœna mortis ex ſtatuto impoſita commutari poteſt ratione ætatis in pupillo, qui homicidium perpetravit. & n. 117.*

110 *Pœnas legum licet exacerbare propter caſum terribilem.*

111 *Degradari an poſſit Clericus, & tradi curiæ ſæculari pro criminis parricidii, ſi non ſit incorrigibilis.*

112 *Mortuus ob criminis immanitatem poteſt tradi beſtiis in cibum.*

113 *Diſpenſare poteſt Epiſcopus ex magna cauſa neceſſitatis, & utilitatis contra Generale Concilium ex ſententia Rotæ.*
Contrarium n. 121.
Declaratur n. 122.

114 *Epicheia an, & quando Iudicibus uti liceat.*

115 *Innocentii doctrina de arbitrio tranſgrediendi leges expenditur. & n. ſeq. uſque ad n. 121.*

116 *Iudices poteſtatem habent ex cauſa pœnas temperandi, & exacerbandi.*

117 *Minor etiam proximus pubertati pro homicidio nunquam poteſt affici ultimo ſupplicio.*

118 *Minor viginti quinque, & major quatuordecim annis pro atrocibus delictis non punitur pœna mortis.*
Et quid in atrocioribus. ibid.

119 *Et quid in atrociſſimis.*

120 *Parricidium dolo malo, aut ex inſidiis patratum ruſticitatis, vel ætatis excuſatione non eſt velandum.*

121 *Diſpenſare nequeunt Epiſcopi contra Canones, niſi quatenus reperiatur eis à jure permiſſum.*

1 CANONUM STATUTA. Varias habet lecturas, quarum tres recenſet Abb. Antiq. hic in princ. Prima lectura eſt eorum, qui intellexerunt Statuta Canonum de præceptis Legis veteris, de quatuor Evangeliis, & quatuor Conciliis Generalibus, quæ ſicut quatuor Evangelia Catholica veneratur Eccleſia. *c. Sicut, 15. diſt.* Quo ſenſu verba textus ibi, ab omnibus exponuntur ſine ulla exceptione & ceſſat contrarium, de quo hic in *gloſ. 4.* Quia etiam Papa, & Imperator legem, & Evangelium ſervare tenentur. *c. Sunt quidam, 25. qu. 1.* & ſecundum hoc Decretalis ſic ſummari poteſt. Canones veteris, & novi Teſtamenti, & quatuor univerſalium Conciliorum ab omnibus ſervari debent.

Verum hic primus intellectus nullatenus videtur recipiendus. Primò, quia nimis reſtringit hanc litteram, quæ generaliter loquitur de Statutis Canonum, quorum appellatione in ſui latitudine comprehenduntur omnes Conſtitutiones Eccleſiaſticæ, ut in *Summa 3. diſt.* & ex communi uſu loquendi quæ in corpore juris ſunt clauſa, ut dicam infra *num. 1. notab.* Secundò, quia eſſet de indubitabili. Nemini enim dubium eſſe poteſt, quin omnes lege divina adſtringantur. *c. Quæ contra, 8. diſt.* Tertiò, quia eſſet contra mentem Gregorii Noni, qui propterea ſuæ compilationi præpoſuit hunc Canonem in his; quæ pertinent ad jus humanum, ut omnes intelligerent Decretales in hoc volumine inſertas ab omnibus eſſe cuſtodiendas, ut ſu-
2 pra *in proœmio in fin.* Quartò, quia non omnia
præcepta legis veteris obligant poſt legem
evangelicam, ſed moralia dumtaxat, quæ immutabilia
ſunt. *§. His itaque*, & ibi *gloſ. 1. 6. diſt.*
S. Thomas *in 4. Sentent. diſt. 2. qu. 1. art. 4. q. 1. ad*
3 *2.* Ceremonialia enim fuerunt viva uſque ad
Paſſionem Chriſti, mortua deinceps, & morti-
4 fera poſt divulgationem Evangelii. Judicialia
verò ſunt evacuata per adventum Chriſti. Et
quamvis non ſint mortifera, ſunt tamen mor-
tua, ut idem docuit in *1. 2. q. 103. art. 4. & q. 104.*
5 *art. 3.* Quintò, & ultimo aliis omiſſis, quia ni-
hilominus hic intellectus non ſolvit contrarium
de infidelibus, qui ad fidem, & obſervantiam
novæ legis non compelluntur inviti. *c. De Iudæis*, & *c. Ad fidem. 45. diſt. c. Sicut, infra de Iudæis.* Ad quod vide quod dicam infra *num. 78. & 88.*

6 Secunda lectura eſt Vincentii, qui intellexit hoc capitulum de Statutis localibus, ita ut exponatur ab omnibus, ſcilicet ſubditis juriſdictioni Judicis ſtatuentis, ut *c. Cum longè, 63. diſt.* & *c. Nihil, infra, de elect.* Sed huic lecturæ à fortiori obſtant prima, & tertia conſideratio, de quibus in præcedenti intellectu. Licet probabiliter dici poſſit has duas lecturas fuiſſe poſitas à Doctoribus non excluſivè ad Conſtitutiones Eccleſiaſticas generales, ſed comprehenſive, ita ut ſit ſenſus, ut Canones tam juris divini, quam juris poſitivi eccleſiaſtici, ſive ſint generales, ſive locales, reſpectivè ab omnibus ſint ſervandi.

Tertia, & communis lectura eſt, ut textus intelligatur de ſtatutis ab Eccleſia generaliter editis, ut per *gloſ. 1.* & Hoſtien. *in princ.* & hoc modo ſecundum Joan. Andr. Cardin. & Anchar. hoc dicit. Conſtitutiones Canonum ab omnibus ſunt ſervandæ. Vel plenius ſecundum Anton. de Butr. Joan. de Imol. Abb. Joan. de Anan. Alexand. de Nævo, Felin. & Dec. Juris Canonici ſtatuta omnes ligant, & eorum ritu tam in pronunciando, quam in decidendo judicia ſunt regulanda. Et quamvis hoc ſummarium impugnet Auguſtin. Bero. eo quod etiam in procedendo à judicibus Eccleſiaſticis ſervandi ſint Canones: tamen revera hunc ſenſum habuerunt Doctores, dum dixerunt tam in pronunciando, quam in decidendo, hoc eſt tam interloquendo, quam diffiniendo; & ſic tam in ordinatoriis judicii, quam in deciſoriis. Ad hoc *l. Quod juſſit.* cum ibi notatis per Barth. *ff. De re judic.* Præterquam quod non ſemper in præparatoriis ſervandi ſunt Canones, ſed leges fori, ubi judicium ventilatur, ut dicam infra *in 3. notab.* Clarius tamen ſic ſummat Aretin. & bene. Statuta Canonica ligant omnes, & ſecundum ea debent Judices procedere, & judicare, non ex ſuo capite. Quod ultimum eſt ex mente gloſſæ, & Innocentii, qui exponunt verba, ſuo ſenſu, ſcilicet malo.

Quar-

Quarta lectura eſt Petri de Anchar. *in repet.*
7 *hujus cap. num.* 31. qui expoſuit verbum, *actionibus*, non prout ſonat in jus, id eſt pro jure proſequendi in judicio, quod ſibi debetur, ut in *l. Extat*, *ff. Quod met. cauſ.* & Inſtit. *de action. in princ.* quemadmodum intellexerunt gloſ. Innoc. & Jo. Andr. qui expoſuerunt verbum, *Actionibus*, ſcilicet civilibus, & *Judiciis*, ſcilicet criminalibus: hoc enim eſſet nimis reſtringere hunc textum, ſcilicet ad civiles, & criminales cauſas in judicio ventilandas, & ad judicem tantum, ut in ipſis judiciis non ducatur ſuo ſenſu. Sed expoſuit verbum, *actionibus*, prout ſonat in factum, & in exercitio facti, & in actibus hominum explicandis, etiam cum privatis perſonis extra judicium, ut in teſtamentis, contractibus, & aliis quibuſcumque diſpoſitionibus occultis, ut in eis ducatur quis authoritate Canonica, & non ſpiritu ſuo, cum privata diſpoſitio non poſſit generalem Conſtitutionem Canonis immutare. *c. Requiſiſti*, *de teſtamen.* & *l. Nemo poteſt*, *ff. De legat.* 1. Verbum autem *Judiciis*, intellexit in ſua propria ſignificatione, prout refertur ad civiles, & criminales cauſas, in quibus nec litigatores, nec Judices duci debent privato ſenſu, ſed Canonum authoritate. *c. Ne innitaris*, *inſr. eod.* Et ita de decretis Concilii Tridentini ſanxit Pius IV. *in Bulla Confirmationis*, quæ incipit *Benedictus Deus*. ibi, *eadem decreta, & ſtatuta in judicio, & extra illud diligenter obſervent.*

8 Et hoc ſenſu ſecundum Anchar. text. ſummatur ſic. Nemini licet in eccleſiaſticis negotiis, vel judiciis tranſgredi Canones, & proprium ſenſum ſequi. Vel aliter ſecundum Beroium, Statuta Canonum in omnibus negotiis eccleſiaſticis ab omnibus ſervanda ſunt; intelligendo verbum, *negotiis*, large pro quibuſcumque actibus tam extrajudicialibus, quam judicialibus, juxta textum in *c. Forus*, §. *Negotium*, *infra*, *de verbor. ſignificat.*

Et hinc ſumi poteſt quinta, & nona lectura
9 ad hunc textum accipiendo verbum, *actionibus*, adhuc in latiori ſignificatione, non ſolum pro actibus humanis extrajudicialibus externis, ut in *l. Heredes palam*, & ibi gloſ. *in ver. actionis*, *ff. De teſtament.* & *in Auth. Hoc jus porrectum*, *C. de ſacroſ. Eccleſ.* Sed etiam pro actibus internis, ſecundum ea quæ ſcripſi in *c. Dolentes*, *num.* 58. & 64. *infra*, *de celebr. Miſſar.* ita ut Conſtitutiones Eccleſiaſticæ obligent etiam ad culpam ut in *c. Nulli fas.* 19. *diſt.* & in *c. Violatores*, 25. *qu.* 1. cum aliis adductis per Archid. in *c. Deteſtanda*, *num.* 4. *de conceſſ. præb. lib.* 6. & latius dicam infra *num.* 47. & *num.* 107. in ſeptima declaratione, & merito, quia legum eccleſiaſticarum præcipuus finis eſſe debet ad æternam felicitatem, & ſalutem dirigere, ut per D. Thomam *in* 1. 2. *q.* 90. *art.* 2. & alios, quos ſequitur Rota *deciſ.* 107. *num.* 16. *par.* 7. *recent.* & ſecundum hunc intellectum textus hoc intendit. Conſtitutiones Canonicæ ab omnibus ſunt ſervandæ tam in foro externo, quam in foro conſcientiæ.

Dividitur in duas partes juxta tertiam, & communem lecturam. Prima ponit dictum in genere. Secunda illud declarat, & exponit in ſpecie. ibi, *& nemo.*

10 Deſumpta eſt hæc Conſtitutio ex Concilio Meldenſi *c.* 34. *alias* 10. ſub Sergio II. ab Epiſcopis Galliæ Meldis inchoato *anno* 845. & abſoluto Pariſiis anno ſequenti; eo quod cum Reges Francorum res eccleſiaſticas laicis poſſidendas tradidiſſent, ea re cognita, Epiſcopi Galliæ ad divinam indignationem avertendam, & miſericordiam implorandam hanc Synodum congregarunt: in qua temporum iniquitatem inprimis deplorarunt, tribuentes huic ſacrilegio cauſam malorum, quibus eo tempore univerſa Gallia à Northmannis, aliiſque barbaris nationibus infeſtabatur. Mox pro rebus Eccleſiæ conſervandis plura decreta ediderunt, ut patet ex Synodi præfatione *tom.* 3. *Concilior. par.* 1. *ſect.* 2. *pag.* 345. & 350. Quæ quidem decreta à Sede Apoſtolica confirmata fuiſſe fatetur in ſua Præfatione Benedictus Levita, & patet ex inſcriptione, quæ habetur poſt præfationem Concilii *pag.* 346. Quare dum Beroius hic *num.* 3. aſſeruit Papam huic Concilio Meldenſi interfuiſſe, lapſus eſt ignorantia Hiſtoriæ, quia Sergius II. nunquam legitur profectus in Galliam, ubi Synodus coacta fuit, ut patet ex Anaſtaſio Bibliothecario in illius vita, quæ refertur eodem *to.* 3. *Concil. par.* 1. *ſect.* 2. *pag.* 341. ex Platina, & aliis Hiſtoricis.

11 Nota primò ex principio textus, appellatione Canonis in latiori ſignificatione venire omnem Conſtitutionem eccleſiaſticam, ut patet in Summa 3. *diſt.* ibi, *Conſtitutio eccleſiaſtica Canonis nomine cenſetur*, & ibi hoc notat gloſſa ab omnibus approbata in *c. De libellis*, *verſ. Quam ob cauſam*, 20. *diſt.* & firmant hic Card. Imol. Abb. Aretin. Alexan. de Nævo, Felin. & Bero. omnes in 1. *notab.* poſt Jo. Andr. *num.* 2. & ſic Canones appellantur omnes leges Eccleſiæ, ſicut Conſtitutiones Juris civilis dicuntur leges ſæculi, ſecundum Abbat. *num.* 1. *in fin.*

12 Sed adverſus hanc expoſitionem inſurgit Decius hic *in* 1. *notab.* quia cum textus ſimpliciter de Canonibus loquatur, & hæc Conſtitutio edita fuerit in Concilio Meldenſi, ut patet ex ſuprascriptione, conſonat, ut ſecundum qualitatem Concilii loquentis intelligatur; & ſic de Canonibus conciliaribus, per id, quod notat Bald. *in c. Cum veniſſent*, *num.* 2. *infra de eo qui mittit in poſſeſ.* ubi quod ſi Rex Angliæ faciat mentionem de jure, de ſuo regio intelligitur. Et quamvis ſubdat propter ſubjectam materiam quod hic ſtatuitur locum habere in qualibet Conſtitutione eccleſiaſtica, tamen contendit hoc non probari per hoc capitulum ob præmiſſam rationem.

13 Verum huic objectioni reſpondeo hunc Canonem vim habere generalis Conſtitutionis, non ex Concilio Meldenſi, ſed ex hac Gregoriana compilatione, ut ſupra in proœmio; quod inde etiam convincitur, quia in hoc volumine inſerta ſunt multa decreta Conciliorum Provincialium, ut ſcripſi in *c.* 1. *num.* 1. & *num.* 75. *infra*, *de pa-*
14 *ctis.* Quæ quidem decreta etſi Canonum nomine cenſerentur, ut in *c. Regula*, §. *Porro.* 3. *diſt.* & latius dicam infra *num.* 34. tamen non habent vim obligandi extra provinciam. *c.* 1. 5. *qu.* 2.
15 *c. Decernimus*, 3. *qu.* 9. etiamſi poſtea fuerint per Sedem Apoſtolicam confirmata; quia confirmatio, niſi aliud in litteris ſit expreſſum, dat robur, ſed non extendit actum confirmatum.

l. Aurelius, §. *Teſtamento*, *il.* 1. *ff. De liberat. legat.* & notat Bald. per illum textum *in l.* 1. *in fin. C. Si adverſ. rem judic.* Paul. de Caſtr. in *conſ.* 187. *Notandum eſt*, *in princ. lib.* 2. Rot. *in recent. deciſ.* 175. *nu.* 8 *par.* 5. *& deciſ.* 58. *num.* 30. *p.* 6. *& coram Gregor. XV. deciſ.* 267. *num.* 1. Unde Concilia provincialia Mediolanenſia quamvis fuerint confirmata per litteras in forma Brevis, receptum eſt ut vim obligandi non habeant extra iſlam provinciam, & nihilominus Canones provinciales, ſicut & aliæ Conſtitutiones particulares in corpore juris clauſæ non controvertitur quin habeant vim generalium Conſtitutionum, niſi appareat de contraria Principis voluntate, prout apparet in *c. Non autem*, 7. *q.* 1. & *in c. Et temporis qualitas.* 16. *q.* 1. & *in c. Sciendum*, 19. *diſt.* & ſæpe alibi; & ita declarat Hoſtien *in c. Cum ſuper*, *num.* 1. *de ſepultur.* allegat §. *Sed & quod Principi inſtit. de jur. natur. l. ſi imperialis*, *C. de legib. c. Conſtitutus*, *in fin. de conceſſ. preben.* Idemque firmant in d. *c. Cum ſuper*, Io. Andr. & Anton. de Butr. quos refert, & ſequitur ibi Felin. *num.* 16. *verſ. Hanc fallentiam intellige.* Archid. poſt Hugon. in *c.*
16 *De his*, *vl.* 2. *in princ.* 50. *diſt.* Et propterea non applicatur doctrina Baldi, quia Rex Angliæ poteſt jus condere in ſuo Regno dumtaxat, in quo, ut Bald. inquit, eſt Monarcha; & totum continens, ſed non extra illud. *l. fin. ff. De juriſd. omn. judic* & notat idem Bald. *in Auth. Hoc amplius*, *num.* 10. *verſ. Quaro an filii Regis*, *C. de fideicom.* Bart. *in l.* 1. *in princ. ff. Quod quiſque jur.* Butr. in *c. Tuam*, *in* 2. *notab. infra*, *de ord. cognit.* & docet S. Thom. *in* 1. 2. *qu.* 96. *art.* 5.
17 At ſummus Pontifex poteſt Conſtitutiones facere in univerſo orbe etiam ſine Concilio. *c. Cuncta per mundum.* ibi *etiam ſine ulla Synodo precedente.* 9. *qu.* 3. *c. Ad Apoſtolica*, *de re judic. lib.* 6. & ibi notat gloſ. 1. *Gemin. col.* 3 *verſ. In ea gloſſa.* & Philipp. Franc. *num.* 3. *verſ. In gloſſa* ibi, *præſente*, cum juriſdictio Papæ non reſtringatur ad limites alicujus territorii, ut poſt Innoc. in *c.* 1. *num.* 2, & Butr *nu.* 31. *de offic. de leg.* dixit Marian. Socio. *conſ.* 237. *Difficultatem*, *num.* 1. *col.* 2. *verſ. Quia cum juriſdictio*, *lib.* 2. *&* Aym. *conſ.* 128. *Proponitur*, *num.* 2.

18 Non igitur mirum ſi Canonis nomen hic largè accipiatur pro omni Conſtitutione eccleſiaſtica, quæ variis nominibus nuncupatur: nam aliquando dicitur decretalis epiſtola, aliquando decretum, aliquando dogma, aliquando mandatum, aliquando interdictum, aliquando ſanctio. Ad hoc *c. Si quis dogmata.* 25. *q.* 2. Epiſtola decretalis dicitur quam Papa ſtatuit ſolus, vel cum Cardinalibus ad conſultationem alterius. Decretum verò id, quod ſtatuit Papa de Cardinalium cõſilio ad nullius conſultationem. Dogma eſt id, quod conſiſtit in doctrina fidei Chriſtianæ. Mandatum, quod conſiſtit in doctrina morum. Interdictum quando fit prohibitio nulla pœna adjecta. Sanctio verò cum pœna adjicitur & ita hæc ſingula explicat, & juribus comprobat gloſ. 1. *in Summa.* 3. *diſt.* & ſequitur Imol. *hic num.* 1. Licet hæc multories cõfundantur, & unum pro altero uſurpetur, ut ibi notat Hugo, & Præpoſ. *in fine.* Canon ſtrictè
19 ſumitur pro Conſtitutione in generali Concilio edita, ut *c. Habec*, 16. *diſt. ibi*, *oportebat enim ut Synodus Canones Eccleſiaſticos promulgaret*, *c. Nicena Synodus*, 13. *diſt.* ibi, *poſuit leges*, *quas Canones vocamus*, §. 1. *in princ.* 21. *diſt.* & notat gloſ. præalleg. *in Summa*, 3. *diſt. verſ. Canon dicitur*, & ibi Archid. Bellam. hic *num.* 1. Abb. Aretin. & alii in 1. notab. & cum hac opinione omnes tranſire teſtatur Anton. Burgos in *repet. hujus cap. num.* 1. *tomo* 2. *Repeton*, *fol.* 76. Licet Jo. Baptiſta Ferret. in *ſua repet. num.* 1. pluribus contendat Canonis appellatione propriè loquendo comprehendi omnem Conſtitutionem eccleſiaſticam generalem. Canon autem Græcè, Latinè regula nuncupatur. *c. Canon*, 3. *diſt.* & regula dicta eſt, eo quod rectè ducat, vel quod regat, & normam rectè vivendi præbeat, vel quod diſtortum, pravumque corrigat, ut legitur in *c. Regula*, *ead. diſt.*

20 Ex ſtylo Concilii Tridentini Canones appellantur, qui continent diffinitiones in materia dogmatum, ut patet ex *ſeſſ.* 6. 7. 14. & 21. *cum trib. ſeqq.* in quibus diſtinguuntur, & ſeorſim ponuntur Canones fidei, & decreta de reformatione. Licet à Concilio quandoque dicantur Canones etiam extra materiam fidei, ut patet in fine proœmii *c.* 1. *ſeſſ.* 14. ibi *hos qui ſequuntur*, *Canones ſtatuendos*, *& decernendos duxit.* Nam quatuordecim capita quæ ſequuntur, non ad fidem, ſed ad reformationem ſpectant, ad idem *c.* 16. *ſeſſ.* 23. ibi, *veſtigiis Sexti Canonis Concilii Calcedonenſis inhærendo.*

21 Cæterum Canonis nomine frequentius uſurpantur illæ tantum Conſtitutiones, quæ in corpore juris ſunt clauſæ, ut *c. Si Romanorum*, 19. *diſt.* At vero Bullæ, Motus proprii, Brevia, Regulæ Cancellariæ, Decreta Conſiſtorialia, & alia hujuſmodi, quæ eduntur à Summis Pontificibus ſine Concilio, & ſunt extra corpus juris, non conſueverunt Canones appellari. Et
22 propterea Gregorius XIII. in Conſtitutione quæ incipit, *Cum pro munere*, edita die 1. Julii 1580. ſub corpore Juris Canonici complectitur tantummodo Decretum Gratiani, una cum Decretalibus Gregorii IX. in hac compilatione inſertis, librum Sexti, Clementinas, & Extravagantes. Sed & Franciſcus Boattinus Doctor antiquus relatus hic per Jo. Andr. *num.* 1. dicebat poſt tractatum fidei poſitam fuiſſe hanc Conſtitutionem, quæ oſtendit ſervandas Conſtitutiones infra ſcribendas: & ita intellexit verba illa, *Canonum ſtatuta*, pro Conſtitutionibus clauſis in
23 corpore juris. Prout etiam intellexit Tridentina Synodus in *c.* 20. *ſeſſ.* 25. *de reform.* dum diſtinxit ſacros Canones à generalibus Conciliis, & aliis Conſtitutionibus Apoſtolicis. Unde etiam in confirmationibus Privilegiorum, & Statutorum, quæ hodie à Sede Apoſtolica conceduntur in forma communi, conſuevit apponi hæc clauſula, *dummodo tamen ſacris Canonibus*, *Tridentini Concilii decretis*, *& Conſtitutionibus Apoſtolicis non ſint contraria*, Canonibus, id eſt redactis in corpus juris; Conſtitutionibus Apoſtolicis, id eſt Extravagantibus in corpore juris non inſertis: Non enim ſunt audiendi qui dixerunt illa verba, *ſacris Canonibus*, eſſe intelligenda de Canonibus Concilii Tridentini, ut probavi in *c. Iuuram*, *num.* 26. *infra*, *de privil.*
24 QUÆRO, quid de declarationibus Apoſtolicis, an dicantur ſtatuta Canonum?

Non

Non videtur, quia ſtatuere ex propria ſignifi-
catione eſt jus novum inducere. Clem. *fin.* §. *fin.*
de reſcript. gloſ. *in extravag. Suſcepti in ver.*
Statuimus. Joan. XXII. *de elect.* Aretin. *conſ.* 72.
In caſu ſupradicto , *col. fin. verſ. Nam iſta duo,*
num. 46. ubi quod ubicumque Princeps utitur
verbo *Statuimus*, vel *Sancimus* , ſemper inducit jus
novum. At declaratio jus novum non inducit,
ſed tantum explicat jam ſtatutum. *l. Hæredes*
palam , §. *Quod verò* , & §. *Sed etſi notam* , & ibi
Bart. Bald. Paul. de Caſtr. & cæteri notant,
ff. De teſtamen. c. Cum tu , cum ibi notatis,
de Vſur. & dicam plenius in *c. fin. num.* 2. *infr.*
eod.

Reſpondeo dicendum: Si declarationes edan-
tur immediatè à Summo Pontifice, abſque du-
bio veniunt Canonis appellatione, & faciunt jus
quoad omnes, *cap.* 1. *de bigam. lib.* 6. *cap.* 1. *de pri-*
vileg. eod. libr. d. c. fin. & *l. fin. C. De legib.*
25 Quinimò in Concilio Tridentino Canones pró-
priè accipiuntur pro declarationibus : nam dif-
finitiones fidei quæ à S. Synodo Canones appel-
lantur, non ſunt jus novum , ſed juris divini de-
clarationes. *c. Sunt quidam.* 25. *quæſt.* 1. *d. c. Cum*
tu, & ibi gloſ. *in verb. Sive poſt* , *de Vſur.* Jo. Andr.
Butr. & Anch. in *c. Cum Chriſtus* , *omnes in princ.*
de Hæret. & fuſius dicam in eod. *c. fin. num.* 55.
26 *infra, hoc tit.* Nec obſtat verbum *Statuere* , quia
conſonat etiam cum verbo *Declarare. c. Conſti-*
tutionem ibi , *Declarantes decernimus. de ſent.*
excomm. lib. 6. *& cap.* 1. & ibi Gemin. *in* 2.
notab. de Cler. ægrot. eod. lib. Clem. 2. & ibi gloſ.
in ver. Decernimus. de appellat. Quamobrem
declarationes hujuſmodi non incongruè dici
poſſunt Statuta , ſeu Conſtitutiones declarato-
riæ , ut notat Joan. Andr. in *cap.* 1. *in princ. in ver.*
Diffinimus , *de privil. lib.* 6. dicens non eſſe curan-
dum quod ille textus dicat , Decernimus,
quia licet ſit declaratio , tamen eſt Conſtitutio,
& cum eo tranſeunt ibi Gemin. & alii. Quod
ſi declarationes emanaverint non ab ipſomet
Summo Pontifice , ſed ab alio , Apoſtolica ta-
men authoritate , ut ſunt declarationes S. Con-
gregationis Concilii , dicam pleniſſimè in *præal-*
leg. c. fin. infr. eod.

27 2. QUÆRO. Quid de ſtatutis Epiſcopi , an
veniant Canonum appellatione?

28 Pro ſolutione diſtingue. Nam aut verſamur
in materia odioſa , aut in materia favorabili.
Primo caſu Canonum appellatione propter ex-
cellentiam comprehenduntur tantummodo pro-
mulgati à Papa , non autem ab inferioribus , ut
probat textus in *Clem.* 1. *poſt princ. de privileg.*
ubi Canon , & ſtatuta inferiorum ponuntur tan-
quam diverſa , & materia eſt pœnalis. & ita ibi
hoc notat Paul. de Eleazar. & reputat ſingulare
29 Cardin. in 26. *quæſt.* & in hoc primo caſu in-
telligi debet Bald. *hic num.* 4. dum ait ſtatutum
Epiſcopi non poſſe dici ſtatutum Canonum,
quia alias ſequeretur, ut jus municipale eſſet
jus commune , quod eſt falſum. Et quamvis
hoc Baldi argumentum pluribus hic impugnet
Andreas Barbatia contendens non eſſe abſo-
num , ut jus municipale dicatur jus commune;
tamen illius objectis cumulatè reſpondet Anton.
Burgos *in repet. hujus cap. num.* 7. & ante eum
Dec. *num.* 4. qui tamen limitat hoc primum mem-
brum ut non procedat ubi concurrit omnimo-
da ſimilitudo , & identitas rationis eo præcipue
fundamento , quia tunc etiam in materia odio-
ſa ſit extenſio ad caſum , qui ſublata ſignifica-
tione vocabuli continetur *l. Filium habeo* , *ff.*
Ad Macedon. l. 2. §. *Quod ſi Curatores* , *ff. Ad Ter-*
tull. & notat Butr. in *c. fin. in materia extenſionis*
in 1. *fallen. infr. de conſuet.* Gemin. in *c.* 1. *col.*
3. *circa med. verſ. Fallit primo hæc regula, de*
tempor. ordinat. lib. 9 & cum Decio conſentit hic
Alexan. de Nævo *num.* 7.

30 In ſecundo caſu , videlicet cum materia eſt
favorabilis , ſtatutum Epiſcopi large poteſt di-
ci Canon ; & ita notabiliter diſtinguit , & de-
31 clarat Calder. *in conſ.* 16. *incip. An Canonis ap-*
pellatione , *hoc tit.* ubi ex facto reſpondit , ap-
pellatione Canonis largè comprehendi etiam
Conſtitutionem Capituli in materia illa favora-
bili abſolutionis , licet ſecus dicat eſſe ſi mate-
ria ſit prohibitoria , & pœnalis , & ſicut eſt dicta
Clem. 1. *de privileg.* & conſentit Abbas in *c. Nu-*
32 *per* , *num.* 5. *infra, ſent. de excomm.* ubi tenet re-
gulam illius textus , quod ab omni excommuni-
catione lata à Canone poſſit quis inferior abſol-
vere , quoties conditor Canonis abſolutionem
ſibi non reſervavit , habere locum tam in Ca-
none Papæ , quam in Canone , ſeu ſtatuto cu-
juſcunque Epiſcopi , vel alterius Prælati. Ne-
que verò ex hoc læditur juriſdictio Epiſcopi , ut
putavit hic Anton. Burgos *n.* 22. Etenim cum
Epiſcopus ſtatuti conditor abſolutionem ſibi
non retinuit , eo ipſo conceſſiſſe videtur facul-
tatem aliis relaxandi , ut dicitur ad litteram in
d. *c. Nuper* , & ſic illa relaxatio procedit ex ta-
cita voluntate Epiſcopi ; volenti autem non fit
injuria. l. 1. §. *Vſque adeò* , *ff. De injur.* gloſ. *in*
Extravag. Dierum , Jo. XXII. *in ver. Detinuit,*
33 *de pœnis* , & ob eamdem rationem cum facul-
tas diſpenſandi ſit favorabilis , & latè interpre-
tanda , ut notat Jo. Andr. in *c. fin. num.* 3. & ibi
etiam Felin. *num.* 7. *infra* , *de ſimon.* habens facul-
tatem diſpenſandi ſuper irregularitate impoſita
à Canone , poteſt diſpenſare cum Monacho ir-
regulari ex celebratione poſt incurſam excom-
municationem latam ex Conſtitutione Ordinis,
ut idem Calder. conſuluit in *conſ.* 19. *incip. Ab-*
bas habet privilegium. in tit. De regular. Eam-
dem diſtinctionem an materia ſit favorabilis,
vel odioſa, probarunt hic Alex. de Nævo *num.* 13.
34 Felin. *num.* 2. & Dec. *num* 7. Et quamvis Beroius
num. 14. illam impugnet ductus authoritate gloſſæ
in *Summa* 3. *diſt.* & gloſ. 1. *in c.* 2. *de major. &*
obed. quæ ſimpliciter dicunt Epiſcopos poſſe
condere Canones Epiſcopales, & Archiepiſco-
pos provinciales : tamen illæ gloſſæ accipiunt
Canones largè ſumpto vocabulo , quod patet
ea ratione , quam immediatè ſubjiciunt , vide-
licet , quia quilibet populus , vel Eccleſia poteſt
ſibi ſtatuere aliquod jus. Nec obſtat textus , in
quo præcipuè ſe fundat Bero. in *c. Regula* , §.
Porro , 3. *diſt.* Quoniam dum dicitur ibi , Ca-
nonum alii ſunt decreta Pontificum , alii Conci-
liorum ; & Conciliorum alia ſunt univerſalia,
alia provincialia : hoc non probat Conciliorum
provincialium ſtatuta eſſe Canones , nec ille
§. hoc dicit , ſed Gratianus ibi diſtinxit , quia
illa provincialia interdum fiunt authoritate
Papæ , quo caſu non ambigitur quin ſint decre-
ta Pontificum , alias non , ut ibi aperte ſentit
Ge-

Gemin. *num.* 3. *in fin.* Sed ſtatuta illorum Conci-
liorum, ubi non intervenerit authoritas Papæ,
non eſſe Canones, oſtendit littera ibi in fine,
dum dicit, *hæc de generalibus regulis ſunt*, &c.
& ita illum textum ad hoc ponderant Anton.
Burgos in *repet. huius cap. num.* 14. & Io. Bapti-
ſta Ferrett. *num.* 3. *verſ. Non obſtat tertia ratio.*

35 Et hinc collige primam limitationem ad præ-
dictam concluſionem Baldi quod appellatione
Canonis non veniat ſtatutum Epiſcopi, ut ſcili-
cet non procedat ſi ſtatutum à Papa ſit confir-
matum, quia ratione confirmationis efficitur
ſtatutum Papale, ut notant Bald. & Salyc. in
l. Ex placito, *C. De rer. permut.* & in ſpecie
noſtra poſt Gemin. *ubi ſupra* firmant hic Alex.
de Nævo *n.* 8. & Anton. Burgos *n.* 7. ex cujus di-
36 ctis *n.* 9. collige & aliam limitationem, videli-
cet ut non procedat, ſi ſtatutum Epiſcopi ſit ſe-
cundum terminos juris communis, quia tunc
dicitur jus commune. *l. Ius autem civile*, *ff. De
juſt. & jur.* gloſ. notab. *in c.* 1. *in ver. Facti, de
Conſt. lib.* 6.

37 3. QVÆRO. Quid de dictis Gratiani, an
veniant Canonum appellatione.

Breviter negat Jo. Andr. *in c.* 2. *n.* 24. *infr. de
reſcript.* dicens Gratiani dicta non eſſe pro Ca-
nonibus recipienda, & quotidie reprobari, &
ſequuntur ibi Abb. *num.* 9. & communiter Docto-
res. Petr. de Anchar. *in repet. hujus cap. num.* 48.
& Gratiani errores plures commemorat Barthol.
Cæpol. *de cognit. libror. jur. Canon. n.* 14. *in-
ter tractat. commun. tom.* 1. *fol.* 185. & noviſſi-
mè Cardinal. Bellarmin. *de Scriptor. Eccleſ. in
verb. Gratianus*, *pag.* 319. & gloſſas plurimas,
quæ Gratiani opiniones reprobant, cumulat
Felin. in *d. cap.* 2. *num.* 43. *verſ. Opinionem Gratiani.*
38 Unde ſecundum eos leges Civiles in volumine
Decretorum inſertæ, ſi ſint contrariæ Canonibus,
non ſunt ſervandæ in foro Eccleſiæ. Generali-
ter enim decreta Conciliorum, Decretales, &
leges Civiles à Gratiano ibidem inſertæ non
aliam habent authoritatem, quam leges ipſæ, de-
creta, vel decretales, ut notat idem Joan. Andr.
ubi ſupra, & *in addit. ad Specul. in tit. De appellat.
§. In quibus*, *verſ. Sed pone*: & illæ tantum le-
39 ges cenſentur canonizatæ, quæ à Papa Canoni-
bus inſeruntur, ut in *c. In primis*, & ibi notat
gloſ. *in ver. Capitali.* 2. *quæſt.* 1. & Jo. Andr. in *d. c.* 2.
num. 25. Præpoſ. *in proœm. Decreti num.* 2. poſt Ar-
chid. *in c. Quicumque*, 11. *quæſt.* 1. Rota *deciſ.* 353.
num. 59. *part.* 6. *recent.*

Ex his deducitur primo ut rubricæ, quæ ſin-
40 gulis capitulis Decreti reperiuntur præpoſitæ,
Canonis authoritatem non habeant; & hoc
41 multiplici ratione. Prima ratio, quia alius fuit
conditor Decreti, alius Rubricatum, ut inquit
Speculat. *in tit. De diſputat. de allegat. Advocat.
§. fin. num.* 15. quibus verbis non obſcurè inſinua-
vit Canones Decreti fuiſſe Summorum Pontifi-
cum, & Conciliorum; Rubricas verò ipſius Gra-
tiani. Quod patet ex eo quia dixit conditor, &
non compilator, ut ibi accuratè obſervat Joan.
Andr. in *addit. littera H.* Idemque ſenſit Ge-
min. in c. *Quis neſciat*, *num.* 3. 9. *diſt.* Et quamvis
nonnulli opinentur Rubricarum authorem fuiſſe
quemdam Gratiani diſcipulum, qui vocabatur
Palea, vel alium, ut refert Joan. Andr. ubi ſupra,
idque verius putet Barthol. Cæpol. in *d. tract.
de cognit. libror. Iur. Canon. num.* 17. *verſ. Sed
advertendum*, poſt Felin. *in cap.* 2. *num.* 44. *verſ.
Rubrica*, *infra*, *de reſcript.* tamen quiſquis fue-
rit illarum author, certe neuter potuit illis tri-
buere Canonis authoritatem, quam non habe-
bat. *c. Translato*, *infr. eod. l. fin. C. De legib.*
& in hoc conſentiunt omnes ſupra citati; qui-
bus adde Baptiſtam de S. Blaſio *in rubr. Decreti
num.* 15. & 16. *tom.* 1. *Repeten. fol.* 3. Secunda
ratio, quia aliquæ ex prædictis rubricis ſunt fal-
ſæ, & non convenientes Magiſtro ſuo, ut patet
in *c. Charæ*, 2. *quæſt.* 9. & *in c. Placuit*, *il.* 2. 16.
quæſt. 3. Tertia ratio, quia non ſunt poſitæ per
omnia, & ubique in eodem libro, ut dicunt Jo.
de Imol. *in rubr. ff. De verb. obligat.* & Jo. de Anan.
in rubr. infra de teſtamen. quos refert Cæpol. *d.
num.* 17. Ultima ratio, quia ſecundum eos ſum-
maria ſunt, & non rubricæ, & ideo multi appel-
lant rubrum, & non rubricam, ad quod allego
Laurentium *ad fin. Commenti ſui ſuper rubrica De-
creti.* Ad hoc tamen vide quod notat ibi Ba-
ptiſta de S. Blaſio *num.* 15. *verſ. Tu autem dicas.*
42 Ab his excipe primam rubricam Decreti, quæ
à DD. habetur pro authentica, cum ſit genera-
lis ad totum decretum, ut notant Specul. & Jo.
Andr. *locis citatis*, & Butr. ſupra in *proœmio*, §.
Sanè, *num.* 10. & intellige authentica, id eſt ve-
ra rubrica compoſita à Gratiano Decreti au-
thore, non autem authentica, id eſt habens Ca-
nonis authoritatem, ut declarat Abb. *ſupra in
proœm. circa fin.* & Baptiſta de S. Blaſio *ubi ſupra
num.* 15. *verſ. Adde tamen.* Aliæ autem rubricæ
Decretalium, Sexti, Clementinarum, & Extra-
vagantium, nec non legum Civilium proculdu-
bio ſunt authenticæ, & allegari poſſunt ad deci-
ſionem cauſarum, ſi orationem perfectam ha-
beant, ut ſcripſi in c. *Cum creatura*, *num.* 30. *infra*,
de celebr. Miſſar. ubi etiam *num. præced.* idem fir-
mavi *de rubricis Miſſalis Romani.*

43 Deducitur ſecundo, ut illa capitula Decreti,
quæ inſcribuntur *Palea*, non ſint pro Canonibus
recipienda: etenim illorum author ab aliqui-
bus fuiſſe dicitur quidam Gratiani diſcipulus,
qui vocabatur Pochapalea; unde à nomine au-
thoris Palea ſunt appellata, ut refert Joan. Andr.
*in addit. ad Specul. in tit. De diſput. & allegat.
Advocat. §. fin. littera H.* Baptiſta de S. Blaſio
in rubrica Decreti in 24. *quæſtione num.* 42. Alii
dicunt hujuſmodi capitula ab interpretibus fuiſ-
ſe ad marginem Gratiani adſcripta, & ple-
rumque in emendationibus, & antiquioribus
exemplaribus omiſſa, ut obſervat Anton. Cont.
in emendatione Decreti, & poſt eum Joan. Calvin.
44 *in Lexic. in ver. Palea.* Alii demum referunt ne-
gotium ſic proceſſiſſe, videlicet: Cum Gratia-
nus Romam veniſſet pro confirmatione ſui De-
creti obtinenda, librumque tradidiſſet cuidam
Cardinali ut Summo Pontifici probandum præ-
ſentaret, Cardinalis alienæ gloriæ avidus per-
ſpecta operis nobilitate, ſe illius authorem
oſtendere animo inſtituit, & propterea multa
Sanctorum Patrum, & Pontificum dicta Decre-
to addidit. Itaque mota de authore operis quæ-
ſtione, ſiſtitur uterque coram Pontifice. Gra-
tianus ut ſe authorem oſtendat, ſummarim De-
creti ordinem, ſingulas partes, & Capitula me-
moriter recitat. Sed cum additiones ibi igno-
tas prætermitteret, & ex hoc Cardinalis argue-
ret

reteum convinci, quod libri author non eſſet: Gratianus reſpondit, ubi hujuſmodi capitula reperiuntur, Palea eſt, nec de grano meo. Indeque factum ut nomen paleæ ſortita fuerint. Et quamvis alij aliter ſentiant, hanc tamen dicit veriorem ſententiam Barthol. Cæpol. *in tract. de cognit. librer. Iur. Canon. in princ.* Sanè de his nihil certi affirmare poſſumus. Illud tamen ferè apud omnes in confeſſo eſt, Gratianum non fuiſſe illarum authorem. Quod inde convincitur, quod in vetuſtis, & emendatioribus Codicibus, ut prædixi, non reperiuntur. Sed quiſquis fuerit illarum author, ſive Gratianus, ſive illius diſcipulus, ſive interpretes, illud certum eſt, nullum ipſorum potuiſſe Paleis conferre authoritatem Canonis, ut de rubricis Decreti dictum eſt ſupra *Num.* 41. & propterea Paleæ non habent gloſſas, nec ſuper illis Hugo, Archid. & alii Commentaria ediderunt. Quod ſignum eſt ab illis non fuiſſe habitas pro authenticis, ut arguit Baptiſta à S. Blaſio *ſuper rubricis Decreti in 6. quæſtione num.* 9. Et quamvis aliqui etiam Canones repetiantur ſine gloſſis, ut patet in *c. Si quis laicus, & c. ult.* 22. *qu.* 5. hoc tamen in Paleis regulare eſt. *arg. l. Nam ad ea, ff De legib.* Neque dicas Joannem Theutonicum Paleas non gloſſaſſe, eo quod in ſuo libro illas non haberet. Hoc enim eſt falſum, quia de illis mentionem fecit in *c. Precaria, in gloſ.* 1. 10. *qu.* 2. Quo fit ut minoris etiam authoritatis habitæ fuerint, quam dicta Gratiani, ſuper quibus expoſitores gloſſas edere non ſunt dedignati. Quare Paleas non eſſe pro Canonibus recipiendas cenſuit Thomas Conanus in *procœmio Decreti nu.* 624. *tom.* 1. *Repeteu. fol.* 22. allegat Abb. & Felin. in *c.* 2. *infra, de reſcript.* qui tamen loquuntur de dictis Gratiani, & non de Paleis. Adde quod Arcbid. & alij Decreti interpretes paſſim dicunt, Palea eſt non habens legis authoritatem, & plerique illas non allegant tanquam Capitula, ſed dicunt ut in illa Palea, ut gloſ. 5. *in. d. c. Precaria.* Hoſt. *in c. Naviganti, num.* 5. *de Vſur.* & alibi ſæpe Doctores. Sed & Archidiac. in *c. presbyter, in princ.* 91. *diſt.* dicit; Hoc capitulum habetur hic pro Palea; ſed pro grano ponitur *extra. de celebr. miſſar. cap.* 1.

45 Verumtamen Præpoſ. in *c. In primis*, §. *De perſonau.* 14. 2. *q.* 1. affirmat Paleis, & textibus Paleæ, niſi detur jus in oppoſitum, communiter credi, ex notatis per Jo. Andr. & communiter Doctores in *d. c.* 2. *de reſcript.* Sed certè Jo. Andr. ibi *n.* 2. Abb. *n.* 9. & alij non loquuntur de paleis, ſed de legibus civilibus à Gratiano volumini Decreti inſertis, quæ non ex vi inſertionis, ſed quia etiamſi ſint extra corpus Decreti, tamen ſervati debent etiam in foro Eccleſiæ, ſi canonibus non ſint contrariæ. *arg. c. Paſtoralis, infra, de fid. Inſtrum.* & tenent. *in c.* 1. *infra, de novi oper. nunciat.* Abb. Antiq. *num.* 2. Jo: Andr. *num* 5. & Communiter Doctores. Anchar. hic in 1. *quæſt. num.* 44. Rot. *deciſ.* 172. *num.* 58.
46 *par.* 1. *recent.* Et quamquam hodie Decretum Gratiani ut pars juris Canonici ſit apprubatum per Gregorium XIII. ut dixi ſupra *n.* 22. tamen videtur intelligendum quoad dicta Sanctorum Patrum, & Romanorum Pontificum, *c. Si Romanorum*, 19. *diſt.* Sed quoad leges Civiles Canoni non inſertas, quoad rubricas, & dicta Gratiani, vel alterius non habemis poteſtatem condendi Canones, liber non videtur authenticus, licet ſit magiſtralis, ut notat. Jo. Andr. in *d.c.* 2. *n.* 2. *ſupra de reſcript.* quem ibi communiter Doctores ſequuntur, & Baptiſta de S. Blaſio *in rubrica Decreti in 6. quæſt. n.* 10.

47 Secundo nota Canones omnes eſſe in præcepto, ut hic probatur ponderando verbum imperativum *cuſtodiantur.* Nam quod imperatur, præcipitur; & quod præcipitur, imperatur. *c. Quiſquis præceptis*, 14. *q.* 1. *& c. In his, de verbor. ſignif.* ut hic per Ægid. Bellam. *in* 2. *notab.* & Anchar. *num.*
48 90. Unde infertur, ut Canones obligent non tantum ad pœnam, ſed etiam ad culpam. In quo tamen ſic poteſt diſtingui ſecundum Collectar. hic *n.* 21. & Bellem. *in* 22. *q.* Nam aut quis venit contra Canones ex contemptu credens Eccleſiam non habere condendi poteſtatem: & punietur ut hæreticus, *c. Nulli fas*, 19. *diſt.* & melius in *c.* 1. 22. *diſt.* Aut quis venit contra Canones præcipientes, vel prohibentes, quia non curat ſe legi ſubjicere: & tunc eſt propriè contemptus, & inobedientia, & mortale peccatum: & talis dicitur tranſgreſſor, & punitur pœna depoſitionis, *c. Dudum il* 2 *de elect. &* §. *ult.* 4. *diſt.* & conſentit gloſ. *in c. Generali, in ver. inhibemus, de elect. lib.* 6. & Anchar. *hic, nu.* 82. Subdunt tamen Collectar. & Bellem. hujuſmodi contemptum non convinci de æquitate niſi poſt monitionem, ſecundum ea, quæ colligit idem Collect. in *c. Novit. de judic.* Aut denique venit quis contra Canones, propter coucupiſcentiam, vel iram, aut negligentiam, & non dicitur tranſgreſſio, nec per conſequens peccatum mortale, ut poſt D. Thom. notat Atchid. in *c. Quicumque*, 18. *diſt.* Sed ad hoc videtu Abb. *hic num.* 9. & quod infra attingam, *nu.* 107. in ſeptima declaratione, & adde ſecundum Compoſtell. *hic n.* 1. quod qui Canones non habet, redarguendus eſt de neglectu: qui habet, & non ſervat, de temeritate increpandus eſt. *c. Si decreta*, 20. *diſt.* Qui verò in contemptum Eccleſiæ Romanæ non ſervat Canones, hæreticus eſt cenſendus. *c. De libellis, ead. diſt.*

Tertio nota ibi, *& Iudicijs eccleſiaſticis.* cau-
49 ſas eccleſiaſticas, vel Eccleſiæ decidendas eſſe ſecundum Canones, & non ſecundum leges.
50 Unde deducebat Gulielmus Naſo, ut ſi de re eccleſiaſtica ageretor in foro ſæculari ſecundum ea, quæ notantur in *c. Cum ſit generale, infra, de foro compet.* Judex deberet judicare non ſecundum leges Civiles, ſed ſecundum Canones, ut in præſcriptione, per hunc textum, & per *c. Lege Imperatorum*, 10. *diſt.* & *c.* 1. *de novi oper. nunciat.* & ſoquuntur hic. Jo. Andr. *nu.* 7. Bellem. *ante n.* 1. *in ver. Eccleſiaſticis.* Anchar. *n.* 2. & Jo. de Imol. *nu.* 2. *verſ. Nota quod Canones.* Hoc tamen intelligunt Doctores verum eſſe, ſi agatur actione reali de re jam quæſita Eccleſiæ. Secus ſi ageretur ſimpliciter actione perſonali, ſeu de re acquirenda, quia tunc judicandum eſſet ſecundum leges fori, ubi judicium agitatur: & ita, dictum Gulielmi declarant, & diſtinguunt hic Butr. *num.* 11. *in fin. verſ. Unum non omitto.* Aretin. & Alexan. de Nævo ambo *n.* 6. & Decius in *ſecunda lectura num.* 8. allegant Hoſtien. in *Summa de conſuet.* §. *fin. verſ. Sed.*

quid

quid ſi Clericus. Qui tamen loquitur in alio ca-
51 ſu, ut inferius attingam. Cæterum hæc diſtin-
ctio vendicat ſibi lucum in deciſorijs Judicij
dumtaxat, non autem in præparatoriis, in qui-
bus ſemper, & indiſtinctè ſervandæ ſunt leges
fori, ubi cauſa ventilatur, ut plenè tractatur in
c. Quod clericu, *infra*, *de foro compet.* & per
Jo. Andr. *in addit. ad Specul. in tit. De conſtit. in princ.* & hic notant Abb. *nu.* 3. Burr. Aretin.
& Alex. de Nevo *locu citatis*, & de communi
teſtatur Dec. *d. n.* 8. & in hoc caſu loquitur Ho-
ſtien. *ubi. ſupra*, videlicet in oblatione libelli, &
ſic in præparatoriis judicii, non autem in deci-
ſoriis, prout loquuntur Doctores in præcedenti
declaratione. Hanc tamen materiam latius pro-
ſequere, ut per Anchar. *in repet. hujus capitu in 1. queſt.* & per Jo. Andr. & Doctores in *d. c. 1. de novi oper. nunciat.*

52 Quartò nota ibi, *non ſuo ſenſu*, argumen-
tum, quod judex non debet judicare ſecundum
conſcientiam, ſed ſecundum allegata, & pro-
bata, ut *c. Iudicet*, 3. *qu.* 7. & §. *Si quando an-
tem*, 2. *qu.* 1. *c. Paſtoralis*, §. *Quia vero*, ubi
gloſ. *ult. infra*, *de off. deleg. l. Illicitas*, §. *Ve-
ritas*, & ibi Bart. & Legiſtæ, *ff. De offic. præ-
ſum.* gloſ. *in c. Summoperè*, *in ver. Et contra*,
11. *qu.* 3. Specul. *in tit. De diſput. & allegat. Ad-
voc.* §. *Satis*, *nu.* 13. Hæc tamen eſt ardua quæ-
ſtio, in qua, ut inquit Io. Andr. *ibidem in addit. littera E.* Doctores ſacræ paginæ tenent contra-
ria, & Legiſtæ in varias ſcinduntur opiniones,
53 quas ibi ſummatim recitat. Ipſe tamen diſtin-
guit in Judice triplicem conſcientiam. Prima
eſt, quam ſacerdos habet ut Deus per confeſſio-
nem ſibi factam in foro Sacramentali. Secunda
eſt, quam habet ut homo ex aliquo ſenſu corpo-
reo. Tertia eſt, quam habet ut Judex per pro-
bata coram ipſo. Primam ſequi debet indiſtin-
ctè, in foro ſcilicet pœnitentiali, nec illam pro-
dere propter veritatem ſibi notam ut homini,
c. 1. de. offic. ordin. & *c. Omnes*, *de pœnit. & re-
miſſ.* Secunda, & tertia ſi ſibi invicem adver-
ſentur, quia veritas aliter ſibi nota eſt ut homi-
ni, aliter nota ut Judici ex probationibus in
cauſa factis. In hac perplexitate conſulit Io.
Andr. ut pro viribus nitatur veritatem, quam
novit ut homo, ad concordiam reducere cum
veritate, quam novit ut Judex. Quod ſi ad
hanc concordiam pervenire non poſſit, tunc ſi
eſt ordinarius, vel delegatus à Principe, cau-
ſam alteri ſubdeleget, ut *c. Paſtoralis*, *de offic. deleg.* Si verò ſit delegatus ab alio quam à Prin-
cipe, vel exequutor, vel natura cauſæ ſubdele-
gationem non patiatur, inſtet quantum poteſt
apud ſuperiorem ut ipſum exoneret à judican-
do, vel exequendo. *c. Paſtoralis*, §. *Quia ve-
ro*, & eſt communis opinio, ut ibi teſtatur Imola
num. 49. in fin. Sin autem nec id aſſequi poſſit,
tandem ſequatur jura, & judicet ſecundum
acta, & probata, nec ſit clementior lege. Facit
c. Iudicantem, 30. *qu.* 6. & §. *Si vero. Auth. de Iudic.* & in hoc reſidet hic Perr. de Anchar.
nu. 41. & fuſius in repet. *c. Poſſeſſor*, *in 6. quaſt. principali*, *de reg. jur. lib.* 6. Et quamvis Joan.
Andr. ubi ſupra ſubdat in hac perplexitate tole-
rabilius eſſe non pronuntiare, & patienter pœ-
nam pati, *c. Inquiſitioni*, *de ſenten. excomm.*
quam contra conſcientiam judicare: & Io. Cal-
der. & Abb. in *d.* §. *Quia verò*, dicant tutius
eſſe ſequi conſcientiàm informatam de veritate,
quam allegata, & probata: tamen prima opi-
nio vera eſt, & tenenda, quis judicare pertinet
ad Iudicem ſecundum quod fungitur publica
poteſtate; & ideo informari debet in judicando
non ſecundum id, quod ipſe novit tanquam
privata perſona, ſed ſecundum id, quod ſibi
innoteſcit tanquam perſonæ publicæ, ut docet
S. Thomas *in* 2. 2. *q.* 67. *art.* 2. Cujus ſententiam
ex principiis more ſuo probat egregiè, & ab
objectis tuetur Cardin. Cajetan. dicens eam de-
duci ex Ambroſio, & Auguſtino, & teneri ab
Alexandro de Ales, Richardo, Petro de Palu-
de, Petro de Tarantaſia, & alijs Magiſtris,
Quam etiam magis communiter ſequuntur Do-
ctores noſtri, ut atteſtantur complures, quos
refert Covarr. *variar. reſol. lib.* 1. *c.* 1. *poſt nu.* 6.
& Iul. Clar. *in Praxi crimin.* §. *fin. queſt.* 8. *num.*
5. *verſ. Sed pone.* & latius *qu.* 66. *n.* 2. *verſ. Scias*
54 *autem.* Eam tamen limita ut locum non habeat
in ſupremo principe, qui poteſtatem habet le-
gis condendæ, & conditis derogandi. Is enim
utique poterit, imo & debebit ſententiam dicere
juxta propriam, & particularem ſcientiam con-
tra allegata, & probata, ut firmant Cyn. Bart.
& alii in *l.* 1. *C. Ut qua deſ. Advoc.* Alber. *in
l. Illicitas*, §. *Veritas*, *ff. De off. Præſid.* Felin.
in d. §. *Quia verò*, *num.* 23. *verſ. Secundo limita.*
Dec. *conſ.* 463. *num.* 24. & *ſeqq.* Rolan. *conſ.* 70.
num. 20. *libro* 1. Cacheran. *deciſ. Pedemon*, *deciſ.* 1.
num. 44. & Covarr. *variar. reſol. cap.* 1. *num.* 7. *ad fin. verſ. Princeps.* Conſulit tamen Cajetan. *d. art* 2.
ut Princeps veritatem ſibi notam palam teſte-
tur; ut evitet ſcandalum, & populo ſatisfaciat;
vel certè condemnet culpabilem ſecundum acta,
eique gratiam faciat, ut conſulit Covarr. *loco citato.*

55 Ultimo nota principalem regulam hujus tex-
tus videlicet Conſtitutiones Canonicas ligare
omnem creaturam. Concordat *c. Si quis om-
nem*, 1. *quaſt.* 7. *c. Si Romanorum*, 19. *diſt.* & *c.*
56 *fin. infr. eod.* Et quamvis gloſſa exponat verba
illa, *ab omnibus*, ſcilicet ſubditis: tamen ut in-
quit Innoc. *hic nu.* 1. hæc non eſt bona gloſſa,
quia conditori Canonum, & Vicario Creatoris
omnis creatura ſubiecta eſt. Et hoc dictum In-
nocentij quotidie à Doctoribus allegatur, &
probatur, ut per Abb *hic n.* 2. Idque eſſe ex ne-
ceſſitate ſalutis, diffinitum eſt in *Extrav. Unam
ſanctam*, *de majorit. & obed.* docet S. Thomas
contra errores Græcorum qu. 72. & poſt eum gloſ-
ſa *in Clem. fin*, *in ver. Eccleſia*, *de heret*, &
plura Doctorum dicta ad hoc cumulat more
ſuo Felin. *hic in* 2. *notab. num.* 5. *in fin.* Verùm
Hoſtien. *num.* 5. ſentit cum gloſſa, quia per eam
excludendi excluduntur, ſcilicet ſucceſſores, ut
in *c. Innotuit*, §. *Quamvis*, *infra*, *de elect.* &
ipſe legislator, *c. Cuncta per mundum*, 9. *q.* 3.
& *l. Princeps*, *ff. De legib.* Item pagani, & infi-
deles, qui in ſpiritualibus non ſunt ſubiecti. *c.
Gaudemus*, *in* 1. *reſponſ. de Divort.* ſed ſubſunt
tantum in temporalibus. Alijs igitur, quam
ſubditis non poteſt quis legem imponere. *l. Ne-
minem*, *C. De inceſt. nupt.* unde nec par ad-
ſtringitur, *d. c. Innotuit*, & *l. Nam magiſtratus*,
57 *ff. De arbitr.* Tu adverte, quia verba hujus Con-
ſtitutionis, Canonum ſtatuta ab omnibus cu-
ſto-

ſtodiantur, conveniumt legiſlatori, & ſucceſſo-
ribus, §. *Hu ita*, *25. quæſt. 2.* Nam quamvis Prin-
ceps ſit ſolutus legibus quoad vim coactivam,
tamen ad illarum obſervantiam adſtringitur vi
directivâ rationis, quia & ipſe tenetur ex ratio-
nis dictamine cuſtodire leges tam à ſeipſo, quàm
à ſuis Prædeceſſoribus latas, ut de utriſque eſt
textus in *l. Digna vox*, C. *de legibus*, *de legulatore*
ibi: *Majeſtate regnantis legibus adligatum ſe Prin-
cipem profiteri; adeò de authoritate juris noſtra pen-
det authoritas; & revera majus imperio eſt ſubmit-
tere legibus Principatum.* Et de ſucceſſoribus ibi:
Quod nobis licere non patimur, alijs indicamus, id eſt,
ſucceſſoribus, ut exponit gloſſa fin. & eſt ex-
preſſum in *c. ult. de reſcript. lib. 6.* ibi: *Quod no-
bis licere non patimur, noſtris ſucceſſoribus indicamus.*
& notat Caldet. *conſ. 256. circa medium*, *aliàs*
58 *11. de privileg.* Juſtitiæ enim, ac rationis ordo
ſuadet, ut qui ſua à ſucceſſoribus deſiderat man-
data ſervari, deceſſoris ſui proculdubio volun-
tatem, & ſtatuta cuſtodiat. *c. Iuſtitia*, *25. quæſt.
1. c. Iuſtum*, *9. diſtinct. c. deceſſorum*, *25. quæſt. 2.*
alioquin, ut Gregorius ait: (Si enim deſtrue-
rem, quæ anteceſſores noſtri ſtatuerunt, non
conſtructor, ſed everſor eſſe juſtè comprobarer,
teſtante Veritatis voce, quæ ait: Omne regnum
in ſeipſo diviſum non ſtabit, & omnis ſcientia,
& lex adverſum ſe diviſa deſtruetur.) refertur
in *c. Si ea deſtruerem*, *ead. cauſ. & quæſtione.* Undè
59 Sanctus Thomas in 1. 2. *quæſt. 96. artic. 5. ad. 3.*
(Princeps, inquit, dicitur eſſe ſolutus à lege
quantum ad vim coactivam legis; nullus enim
propriè cogitur à ſeipſo. Lex autem non habet
vim coactivam, niſi à Principis poteſtate. Sic igi-
tur Princeps dicitur eſſe ſolutus à lege, quia nul-
lus in ipſum poteſt judicium condemnationis
ferre, ſi contra legem agat. Sed quantum ad
vim directivam legis, Princeps ſubditur legi
propriâ voluntate, ſecundùm quod dicitur *ex-
tra. de Conſtit. c. Cùm omnes.* Quod quiſque juris
in alterum ſtatuit, ipſe eodem jure uti debet: &
Sapientis dicit authoritas: *Patere legem, quam tu
ipſe tuleris.* Improperatur enim his à Domino,
qui dicunt, & non faciunt, *& qui alijs onera gravia
imponunt, & digito nolunt ea movere*, ut dicitur
Matth. 23. 4. Undè quantum ad Dei judicium
Princeps non eſt ſolutus à lege, quantum ad vim
directivam ejus, ſed debet voluntarius, non coa-
ctus legem implere.) Hæc ſanctus Thomas, cui
ſubſcribit ibidem Cajetanus, oſtendens legem
humanam habere vim obligativam Principis ab
æterna lege, à qua devivatur, & Principem te-
neri ſuas leges in foro conſcientiæ obſervare ju-
re naturali & divino: & ſequuntur Sot. *de juſt.
& jur. lib. 1. artic. 7. concluſ. 3.* Coraſ. *lib. 2.
Miſcell. c. 25.* Navartus in *c. Si quando*, *except. 8.
num 12.* & 13. *de reſcript.* & Covarr. in *c. Alma
mater*, *par. 1 §. 1. num 3. & 4. de ſenten. excomm.*
60 *lib. 6.* Et propterea quamvis Papa non conſtrin-
gatur lege poſitivâ, adſtringitur tamen mente
legis, & æquitate naturali determinante aliquid
circa peccatum, ut videtur ſentire Joan. Andr.
61 in *c. Significâſti de foro compet. ſuper verb Iuriſdi-
ctioni*, dum dicit mentem *c. omnis utriuſque ſexûs*,
de pœnitent. & remiſſ. fortè adſtringere Papam
quoad Deum, & conſentit Imol. hic *num.* 8. di-
cens, Papam malè facere, ſi prædictum canonem
non ſervet, licèt in eo non habeat locum pœna

ibi ſtatuta: & expreſſiùs Gemin. in *d. c. Iuſtum*,
9. diſtinct ubi affirmat Papam peccare, ſi cano-
nem illum non ſervet ex quadam ratione natu-
rali, quæ ita aſtringit Papam, ſicut alium. Licèt
aliud videatur ſentire Anton, de Butr. in *d. c. O-
mnis utriuſque*, *num.* 18. Ex quibus apparet et-
iam Principem comprehendi ſub verbis genera-
libus hujus Conſtitutionis, cùm & ipſe tenea-
62 tur ſuas, & ſuorum prædeceſſorum leges cuſto-
dire ex vi dictaminis rationis naturalis: & pro-
pterea non benè gloſſa propter Papam, & Im-
peratorem reſtringit hunc Canonem ad ſubdi-
63 tos. Nam, ut Cajetanus inquit *loco citato.*
(Quamvis nemo cogatur à ſeipſo, tamen à ſei-
pſo utique dirigitur, & obligatur.) & ut ver-
bis Baldi utar in *l. 2. C. de ſervit. & aqua*; (Nul-
la authoritas, vel Senatus poteſt facere, quin
Princeps ſit animal rationale, vel ſolutus legi-
bus naturæ.) Ad hoc *c. Nos ſi incompetenter*, 2.
q. 7.
64 Quo verò ad Paganos, & Infideles primùm
omnium expendenda eſt littera Sacri Concilij
Tridentini *ſeſſ. 14. cap. 2. De differentia Sacramen-
ti Pœnitentiæ*, *& Baptiſmi*, ibi: *Cùm Eccleſia
in neminem judicium exerceat, qui non prius in ipſam
per Baptiſmi januam fuerit ingreſſus.* Deinde libet
referre ad litteram verba Innocentij in *c. Quod
ſuper his*, *n. 3. infrà*, *de voto*, quia ſunt magni pon-
deris, & valdè exemplaria. (Credimus (inquit
Innocentius, imò ſcimus ſecundùm Hoſtienſ. &
Joan. Andr.) quòd Papa, qui eſt Vicarius Jeſu
Chriſti, poteſtatem habeat non tantùm ſuper
Chriſtianos, ſed etiam ſuper Infideles. Etenim
cùm Chriſtus plenam receperit poteſtatem, un-
dè in Pſalmo: *Deus judicium tuum Regi da*; non vi-
deretur diligens Paterfamillas, niſi Vicario ſuo,
quem in terra dimittebat, plenam poteſtatem
65 ſuper omnes dimiſiſſet. Item Petro & ſucceſſori-
bus ejus dedit claves Regni cœlorum, & dixit:
Quodcunque ligaveris. Item alibi: *Paſce oves meas.*
Omnes autem tam fideles, quàm infideles oves
ſunt Chriſti per creationem, licèt non ſint de
ovili Eccleſiæ; & ſic per prædicta apparet, quòd
66 Papa ſuper omnes habeat juriſdictionem, & po-
67 teſtatem de jure, licèt non de facto. Undè per
poteſtatem, quam habet Papa, credo quòd Gen-
tilis, qui non habet legem niſi naturæ, ſi contra
legem naturæ facit, poteſt licitè puniri per Pa-
pam. Arg. *Geneſ.* 19. ubi habes, quòd Sodo-
mitæ, qui contra legem naturæ peccabant, pu-
niti ſunt à Deo. Cùm autem Dei judicia ſint
nobis exemplaria, non video quare Papa, qui
eſt Vicarius Chriſti, hoc non poſſit, & etiam
debeat, dummodò facultas adſit. Et idem di-
co, ſi colant idola: naturale enim eſt unum, &
ſolum Deum Creatorem colere, & non creatu-
68 ras. Item Judæos poteſt judicare Papa, ſi con-
tra legem Evangelij faciunt in moralibus, ſi
eorum Prælati eos non puniant. & eodem mo-
69 do ſi hæreſes circa ſuam legem inveniant: Et
hac ratione motus Papa Gregorius, & Innocen-
tius (loquitur de ſeipſo,) mandaverunt com-
buri librum Thalmud, in quo multæ contine-
bantur hæreſes, & mandaverunt puniri illos,
qui dictas hæreſes ſequerentur, vel docerent.
Hunc librum, teſte Hoſtienſe, in *d. c. Quod ſuper*
Judæi vocant *Calchamuth*, ſeu *Thalmuth*, ſecun-
dùm Joan. Andr. & Anton. de Butr. vel *Cal-*

mochani , ſecundùm Petr. de Anchar. de quo
Cardin. teſte habetur in Specul. Hiſtorial. c. 27.
num. 128. *& ſequentib.* Thalmud appellatur in
Conſtitutione Innocentij IV. quæ incipit : *Impia Iudæorum perfidia.* in Bullar. *tom.* 1. *pag.* 62.
ubi plenè videas de hoc execrabili libro, & in
Conſtitutione Julij III. *Cùm ſicut nuper. eodem
tomo* 1. *pag.* 716. & Clementis VIII. *Cùm Hebræorum tomo* 3. *pag.* 25. Proſequitur Innocentius,
& licet aliquando Papa omittat pœnas juſtas,
& debitas omnibus prædictis inferendas, eſt vel
quia facultatem non habet (ſcilicet de facto) vel
propter pericula, & ſcandala, quæ indè obveniunt, vel evenire timerentur ; poteſtas tamen
70 faciendi eſt apud eum, & infra. Contra Infideles, qui nunc tenent terram, in qua juriſdictionem habuerunt Chriſtiani Principes, poteſt Papa juſtè facere præceptum, & Conſtitutionem
quòd non moleſtent Chriſtianos injuſtè, qui
ſubſunt eorum juriſdictioni. Imò quod plus eſt,
poteſt eos eximere à juriſdictione eorum, & dominio in totum. *c. Cùm ſit. c. Ex ſpeciali. c.* 1. *&
fin. infrà de Iudæis. c. Mancipia.* & *c. ſeq.* 54. *diſtinct.* Imò ſi malè tractarent Chriſtianos, poſſet
eos privare per ſententiam juriſdictione, & dominio, quod ſuper eos habent, quamvis id facere non debeat, niſi magnâ ſubſiſtente causâ.
71 Item licet non debeant infideles cogi ad fidem,
quia omnes libero arbitrio relinquendi ſunt, &
ſola Dei gratia in hac vocatione valeat. *c. De
Iudæis,* 45. *diſtinct.* tamen mandare poteſt Papa
infidelibus, ut admittant Prædicatores Evangelij in terris ſuæ juriſdictionis : Nam cum omnis creatura rationabilis facta ſit ad Deum laudandum, ut in 2. *ſentent. diſtinct.* 1. *c. Etſi quæritur.* Si ipſi prohibent Prædicatores prædicare,
peccant contra Deum, & legem naturæ, ut Anton. de Butr. interpretatur ; & ideò puniri poſ-
72 ſunt. In omnibus autem prædictis caſibus, &
alijs, ubi licet Papæ aliquid mandare, ſi non obediant, compellendi ſunt brachio ſæculari, &
indicendum eſt bellum per Papam, & non per
alios, ubi quis de jure ſuo contendit. Ita Innocentius, quem totidem verbis referunt, & ſequuntur in eodem *c. Quod ſuper his, de voto.* Hoſtien, *num.* 14. Ioan. Andr. *num.* 10. Anton. de
Butr. *num.* 9. Cardin. *num.* 14. Petr. de Anchar.
73 *num.* 23. Io. de Anan. *num.* 13. & Abb. *num* 12.
qui amplius diſtinguit, an crimina ſint Eccleſiaſtica, & in his affirmat Papam poſſe exercere
juriſdictionem contra infideles, ſicut contra fideles, ideoq; Eccleſiam poſſe in Iudæos animadvertere ſi delinquant contra matrimonium, ut
74 in *c. In nonnullis, de Iudæis.* Si autem crimina non
ſint Eccleſiaſtica, Imperator exercebit juriſdictionem : in mixtis verò locus erit præventioni,
ad notata per eum in *c. Cùm ſit generale, de foro
competen.* Ideoque in crimine uſurarum ſe ingerit Eccleſia etiam contra infideles, ut in *c. Poſt
miſerabilem,* & *c. fin. infrà de Uſur.* Et cum præ-
75 dicta Innocentij doctrina conſentit etiam Divus Thomas in 2. 2. *quæſt.* 10. *artic.* 10. ubi docet *jus* dominij, vel prælationis, quod habent
infideles ſuper fideles, poſſe juſtè tolli per ſententiam, vel ordinationem Eccleſiæ authoritatem Dei habentis. ubi Cajetanus in 3. *concluſ.*
76 dicit ſemper eſſe memorandum hoc S. Thomæ
dictum, ſcilicet quòd Eccleſia authoritatem Dei
habet ſuper regna. Subdit tamen S. Thomas,
quod & Innocentius advertit, Eccleſiam quandoque hoc facere, & quandoque non. In illis
enim infidelibus, qui etiam temporali ſubjectione ſubjiciuntur Eccleſiæ, & membris ejus,
hoc jus Eccleſia ſtatuit. In illis verò infidelibus,
qui temporaliter Eccleſiæ, vel ejus membris
non ſubjacent, prædictum jus Eccleſia non ſtatuit ad ſcandalum vitandum, licet poſſet inſtituere de jure.

77 Neque obſtat quòd ſecundùm Apoſtolum 1.
ad Corinth. 3. ad Eccleſiam non ſpectat de his, qui
foris ſunt, judicare, *c. Multi,* 2. *quæſt.* 1. *Foris*, id
eſt, extra Eccleſiam, ſecundum gloſſ. Hugon.
Archid. & Turrecr. Infideles enim ſecundùm
D. Thomam relatum ibi à Turrecr. *num.* 10. non
ſunt directè de foro Eccleſiæ, ſed alieni à Chriſto, & ſervi Diaboli ; ideoque divino judicio re-
78 linquuntur. Id, inquam, non obſtat, quia ut reſpondet Innocentius, quem cæteri ſequuntur in
d. c. Quod ſuper his, num. 9. *de Voto.* & Dec. hic *n.*
59. illa authoritas ita debet intelligi, ut non
debeamus infideles judicare excommunicando,
vel compellendo ad fidem, ad quam ſolâ Dei
gratiâ vocantur. *c. de Iudæis,* 45. *diſtinct.* Eodem
modo reſpondet gloſ. in *d. c. Multi*, in verb. *judicare,* 2. *quæſt.* 1. & Turrecr. *num* 10. ubi reddit
rationem, quia tales infideles judicium, & pœnam, quâ excluderentur à communicatione fidelium, & Eccleſiæ, non multum curarent, tan-
79 quam illi, qui Eccleſiam non venerantur. Cùm
igitur, ut ex prædictis apparet, Apoſtolico omnis
anima ſive fidelis, ſive infidelis ſubjecta ſit ; conſequitur hinc, ut omnes ligentur ejus ſtatutis ;
quia forum ſortiri, & ſtatutis ligari à pari procedunt. *c. Ut animarum. de Conſt lib.* 6. & notat
Archid. in *c. Quo jure, num.* 18. 8. *diſtinct.* Specul.
in *tit. De Conſtit* §. 1. Et hanc regulam poſuit
Calder. *conſ.* 34. *quod incipit. Statuto de Teſtam.*
Anton. de Butr. in *rubr. de Conſuet. num.* 7. Dec.
in *c. Decernimus. num.* 197. *de Iudic.* Cardin. Se-
80 raph. *Dec ſ.* 1018. *num.* 6. & ſtatuendi poteſtas
à juriſdictione dependet, *c. A nobis, el.* 1. *de ſent.
excomm. d. c. Ut animarum, l. fin.* & ibi notat Bald.
ff. De juriſd. omn. Iudic. Bart. in *l. Omnes populi, in
1. quæſt. in princ. ff. De juſt. & jur.* Abb. in *c. Eccleſia S. Mariæ, num.* 10. *infrà eod.* & ideò quicunque poteſtati ſubjecti ſunt, ſubduntur legi,
quam fert illa poteſtas, ut inquit S. Thomas in
1. 2. *q.* 96. *a.* 5.

81 Concludendo pro conciliatione gloſſæ & Innocentij, arbitror ſic diſtinguendum. Aut quæritur, an Conſtitutiones Canonum ligent omnes
in univerſum in materia eis adaptabili : & tenendum eſt ligare omnem creaturam, & in hoc
rectè Innocentius redarguit gloſſam, quòd reſtringit textum ad ſubditos : in hoc enim gloſſa
ſupponit extare aliquos, qui non ſint ſubditi : at
hoc eſt manifeſtè falſum, quia nullus in orbe reperitur, qui non ſubſit Apoſtolico, & in
materia ſibi adaptabili ejus Conſtitutionibus
non ligetur, ſive Eccleſiaſticus, ſive Laicus ; ſive
Princeps, ſive ſubditus ; ſive Chriſtianus, ſive
Infidelis. Ad hoc *c. Novit, de Iud. c. Solitæ, de
major. & obed. c. Pro humani, de homicid. lib.* 6.
& quod notat Innocentius in *c. Ad Apoſtolicæ,*
82 *de re judic. eodem libro.* Ideoque procedit præſcriptio exemptionis ab Imperatore, nec præſcri-

ſcribens remanet acephalus, quia ſubeſt Papæ,
& ad eum recurritur pro juſtitia obtinenda ad-
verſus eos, qui in terris Superiorem non habent.
ut tradit Cardin, in *Clem. Paſtoralis*, §. *Rurſus, in*
2. not. de re judic. Abb. in c. 1, num. 2. & 6. & ibi
etiam Felin. in 2 *notab. de probat.* & idem Fe-
83 lin. hîc *num. 10. verſ. Et pro iſtu facit.* Et propte-
rea ſi Iudæi delinquant contra legem Moſaicam,
per legem Canonicam puniuntur, ut per Petr.
de Anchar. *in repet. c. Ea, quæ de regul. jur. lib. 6.*
quem refert, & ſequitur Felin. hîc *num. 38.* &
idem ſi obſint fidelibus. *c. Si inimicus, 93. diſtinct.*
84 Petr. Brixien. in *Repert.* in verb. *Infidelis.* Aut
ſi delinquant in opprobrium Chriſtianæ religio-
nis, ut in *c. Sæpè, 28. diſtinct.* & notat Anchar.
ubi ſuprà verſ. Sextò quæro, & in *conſ. 15. incipien.*
Spiritualis judex. Alios caſus recenſent. Gemin.
in *c. Multi, 2. quæſt. 1.* & Sylveſt in verb. *Iudæus,*
85 *verſ. Quartò quæro, num. 7. & ſequentib.* Undè in
Concilio Palentino celebrato *anno Domini* 1388
tempore Urbani Papæ VI. in rubrica de ferijs
per infideles colendis, ſic legitur. (Cedit in op-
probrium Religionis Chriſtianæ quòd Iudæi, &
Saraceni inter Chriſticolas habitantes diebus
Dominicis, & feſtivis mercimonia vendere, &
artificia, ac mechanica opera exercere publicè
non verentur. Cùm autem in divinæ Majeſta-
tis offenſam non ſint à Chriſti fidelibus aliqua-
tenus tolerandi, ipſis Iudæis, & Saracenis ne
mercimonia vendere, aut qualitercumque arti-
ficia, ſeu opera mechanica exercere præſumant
diebus Dominicis, & feſtivis, qui per Chriſtia-
nos coluntur, diſtrictiùs inhibemus, & ad id
compelli per locorum Ordinarios, ac Iudices
ſæculares, ſub quorum juriſdictione Iudæi, & Sa-
raceni vivere dignoſcuntur, per ſubtractionem
communionis fidelium, & alias pœnas tempo-
rales, authoritate, quâ fungimur, præcipimus,
& mandamus. Quòd ſi ſæculares Iudices negli-
gentes fuerint in præmiſſis, ad hoc per cenſu-
ram Eccleſiaſticam compellantur.) Hæc ibi.
Adverte tamen, quia hujus Concilij, ſeu potius
conciliabuli nulla eſt authoritas. Fuit enim ce-
lebratum à Petro de Luna Pſeudo-Cardinali in
Hiſpaniarum partibus Legato Clementis VII.
Antipapæ; ut patet ex illius præfatione, &
ſubſcriptione *tom. 7. Concil. pag. 975. & 978.*
Ex rationabili tamen conſuetudine receptum
eſt, ut infideles apud Chriſtianos commorantes
ad dies feſtos ſervandos teneantur, ut teſtatur
Bertach. in *tract. de Gabell. part. 7. quæſt. 1.* &
86 pro ſtatu Eccleſiaſtico extat Conſtitutio Pauli
IV. *Cùm nimis abſurdum. §. 5. in Bullar. tom. 1.*
pag. 721. facit textus in *c. Quia.* & in *c. In non-*
nullis, infrà de Iudæis, ubi interdicitur Iudæis, &
Saracenis, ne in die Paraſceves oſtia, vel fe-
neſtras apertas habeant, aut in publicum pro-
ſiliant; & præcipitur, ut præſumptores hu-
juſmodi condignâ animadverſione compeſcan-
tur.
87 Aut quæritur, an ſingulæ Conſtitutiones Ca-
nonicæ ligent omnes in materia eis non adapta-
bili. Et dicendum eſt, non ligare. non quia ſub-
diti non ſint, ſed quia materia eis non congruit,
ideoque in eo particulari caſu non ſubjiciun-
tur legi. Nemo enim dixerit Iudæos & Paganos
ligari edicto generalis Concilij, de confitendo
ſemel in anno, & communicando in Paſchate.
Quod accidit, non quia infideles non ſint ſubdi-
ti Eccleſiæ; ſed quia Sacramentorum perceptio
eis non adaptatur. *c. fin. cum ibi notat. de Presbyt.*
non baptiz. cùm baptiſmus ſit janua omnium Sa-
cramentorum. §. *Verum, 32. diſtinct.* Undè me-
ritò illa Conſtitutio reſtringitur ad fideles. Et
88 propterea ſi Iudæi matrimonium contrahant in
gradibus lege Canonicâ tantùm prohibitis, ad
fidem converſi non ſeparantur. *c. Gaudemus, in-*
frà de divort. c. De infidelibus, de conſang. & affinit.
& eorum proles legitima eſt, *c. fin. Qui fil. ſint*
legit. nam cùm habeant legem veteris Teſta-
menti, cui ſubjiciuntur, non tenentur ſervare
Canones de matrimonio loquentes, ſecundùm
Archid. poſt Hugon. in *c. Multi, num. 6. 2. quæſt.*
89 *1.* ac proinde non tenentur ſervare formam à
Concilio Tridentino præſcriptam in *c. 1. ſeſſ.*
90 *24. de reformat. matrim.* Imò nec poſt conver-
ſionem tenentur iterum contrahere coram Pa-
rocho & teſtibus, quia non contrahunt de no-
vo, ſed perſiſtunt in jam contracto, ut conſu-
luit Navarr. *conſ. 4. de pact. in antiq. impreſſ. &*
in nov. conſ. 2. incip. Iudæus, & Iudæa de converſ.
91 *infidel.* Et in ſucceſſionibus ſimiliter utuntur le-
ge veteris Teſtamenti, ut per Florian. in *l. Ma-*
ximum vitium. C de liber. præterit. ubi teſtatur
ita fuiſſe conſultum in hæreditate Iudæi triginta
ta millium ducatorum, ut refert hîc Felin.
num. 35. adjiciens idem procedere in Cathecu-
meno, poſt Gemin. in *c. Audite, in 2. notab. 34.*
diſtinct.
92 In his igitur caſibus, & alijs conſimilibus, in-
fideles non ligantur ſtatutis Canonum, quia
materia eis non congruit. Nec mirum; nam
nec Laici fideles in merè temporalibus, & pro-
phanis ligantur Conſtitutionibus Canonicis, ni-
ſi in terris Eccleſiæ. *c. Quoniam, 10. diſtinct.* c.
Si duobus, de appellat. gloſ. in c. Per venerabilem, in
verb. *Habeat poteſtatem, qui fil. ſint legit.* Anton.
de Butr. in *c. fin. num. 13. infrà eod.* & ſcripſi in
c. 1. num. 26. & ſequentib. infrà de pact, & tamen
non propterea vitiatur regula hujus textûs, nec
licet abſolutè affirmare laicos Chriſtianos non
ſubeſſe Romano Pontifici, aut non adſtringi ſta-
tutis Canonicis. Quæ diſtinctio in effectu eſt ex
mente Baldi hîc *num. 5.* dicentis: Aut eſt talis
Conſtitutio, quæ poſſit adaptari omnibus; &
tunc eſt verum quod dicit Innocentius. Aut non
poteſt adaptari omnibus, puta infidelibus; &
tunc bona eſt dicta gloſſa.
93 Nunc principalis regula hujus textûs, quòd
Conſtitutiones Canonum ab omnibus ſint ſer-
vandæ, multipliciter declaratur hîc à gloſſa &
Doctoribus.

Primo enim declaratur, ut procedat, dum-
modò Conſtitutiones ſint publicatæ, quia aliàs
non ligant. §. *Leges, 4 diſtinct. c. 1.* & ibi gloſſa
in verb. *Solemniter, de poſtul. Prælat. c. 1.* ubi et-
iam gloſſa in verb. *Duos menſes, de ſentent excom-*
mun. DD. & præſertim Felin. *num. 7. in c. 2. in-*
fra eod. Quinimò publicationem eſſe de eſſen-
tia legis, docet ſanctus Thomas in 1. 2. *quæſt. 90.*
art. 4. & Navarr. *conſ. 1. verſ. Quintò dico. hoc tit.*
De conſtit. & tenent Paul. & Matth. relati à Car-
din. in *proœmio Clementin.* in verb. *Univerſitati n.*
1. De hoc ſcripſi latiùs in *d. c. fin. nu. 43. & ſeqq.*
infr. eod. ubi etiam poſui, an declarationes requi-
rant publicationem.

94 Declaratur ſecundò, ut procedat in Conſti-
tutionibus generalibus tantùm, non autem in
Conſtitutionibus particularibus reſpectu certa-
rum perſonarum, vel locorum. *c. longè, 63. di-
ſtinct. c. Nihil, infrà, de elect.* & notant hîc gloſ. 1.
& omnes. Quomodo autem agnoſcatur an Con-
ſtitutio ſit generalis, declarat gloſſa in *c. Ut circa,*
in verb. *Perpetuò, de elect. lib. 6.* & proſequi-
tur Bald. in *l. 3. num. 2. C. De legib.* & Felin. hîc
num. 15.

95 Declarat tertiò, ut non procedat in Conſti-
tutionibus abrogatis per contrariam legem, vel
conſuetudinem: illæ enim non ſunt ſervandæ,
c. 1. 36 diſtinct. c. ult. 36. quæſt. 2. gloſ. 2. Inno-
cent. *in princ.* Abb. *num. 3. in gloſ. 2.* & Docto-
96 res hîc. Imò utens Conſtitutionibus à lege ab-
rogatis, incidit in pœnam falſi, ut eſt textus in
§. Hinc igitur, in prima Conſtitutione, Cod. & no-
tant gloſ. & Bart. in *l. fin ff. De falſis,* Aretin. in
§. In perſonam, & ibi etiam Iaſ. *num. 19. Inſtitut.
de action.* Dec. hîc *in prima lectura, num 37.* Præ-
terquam in aliquibus caſibus, quos poſt Butr. &
Imol. recenſet hîc Felin. *num. 19.* & Dec. *d.
num. 37. verſ. Et procedit dicta concluſio,* & *num.
ſequentib.* An autem Conſtitutio Eccleſiaſtica
liget ab initio, antequam a ſubditis recipiatur,
anne tollatur per non uſum; relatis octo Cano-
niſtarum opinionibus, examinavi latiſſimè in *c.
1. à numero 16. uſque in finem infrà, de treuga, &
pace.*

97 Declaratur quartò, ut locum habeat in Con-
ſtitutionibus, quæ præcipiunt, aut prohibent;
ſecus ſi ſimpliciter conſulant, vel adhortentur,
quia lex conſilij regulariter non eſt obligatoria,
*c. ult. §. Quod præcipitur, 14. quæſt. 1. §. Hæc eſt
legibus. 4. diſtinct.* gloſ. 2. Abb. & omnes hîc; ni-
ſi in tribus caſibus. Primus eſt, cùm quis adſtrin-
xit ſe conſilio, ut in Religioſis ſolemniter pro-
feſſis, *c. Cùm ad monaſterium, de ſtatu Monachorum,*
qui tamen non obligantur ex vi Canonis conſu-
lentis, ſed ex vi voti, ſecundùm Butr. Imol. &
98 Felin. hîc. Secundus eſt, cùm quis venit contra
legem conſilij ex contemptu; quia mortaliter
peccat, ut notat gloſ. *un. in c. Qui autem, 10. di-
ſtinct.* Tertius eſt, cùm lex continet conſilium
reverentiæ, *c. Ad aures,* & ibi gloſ. in verb. *Con-
99 ſilio, de ætat. & qualit.* Dicitur autem conſilium
reverentiæ, quando materia eſt neceſſitativa,
ſed lex ob reverentiam ejus, cui loquitur, utitur
verbis conſultivis, non præceptivis, ut hîc de-
clarant Doctores, & in ſpecie Abb. *num* 4. &
Felin. *num.* 23. Exemplum ſumi poteſt ex de-
cretis Concilij Tridentini in *c. 5. verſ. Quod an-
xilium, ſeſſ. 25. de Regular.* & in *c. 20. ſeſſ. 25. de
reſor. & ex decreto de recipiendis, & obſervandis de-
cretis Concilij, verſ. Supereſt nunc, ut Principes om-
nes.* & ex Bulla Pij IV. confirmationis Concilij,
quæ incipit: *Benedictus Deus, verſ. Ipſum verò cha-
riſſimum filium noſtrum Imperatorem.* Cæterùm his
100 caſibus obligatio non oritur ex conſilio, ſed ex
natura rei: nam verba hortatoria impropriàn-
tur, quando ſubjecta materia eſt de præcepto, ut
eſt textus in *c. Rogo* & ibi notat gloſ. 1. *11. qu. 3.*
& in *c. 1.* in verb. *Hortamur,* ubi gloſſa exponit,
id eſt, præcipimus, *infrà de teſtib.* & ſequitur Abb.
in *c. Nam concupiſcentiam, num. 3. infrà hoc tit.* Vel
certè, ut ait ibi Dec. *num.* 21. verba hortatoria
tunc non impropriantur, quia non eſt inconve-
niens aliquem hortari ad illud, quod facere te-
netur, *c. Pervenit, 84. diſtinct.* & ideò verbum, *ro-
go,* & verbum, *hortamur,* in locis præallegatis
propriè intelliguntur, & non inducunt præce-
ptum, ſed per alia jura materia præcepti eſſe di-
citur, ut ibi per eum.

101 Hinc Sacra Congregatio Concilij alias de-
claravit Epiſcopos temporibus præſcriptis in *c.
1. verſ. Eoſdem interim admonet, ſeſſ. 23:* teneri
apud ſuam Cathedralem Eccleſiam reſidere,
nec ſatis eſſe, ut in Diœceſi reſideant: nam etſi
decretum illud utatur verbo, *admonet,* quod eſt
conſilij, non præcepti; tamen obligatio reſiden-
di in Cathedrali Eccleſia ſurgit ex diſpoſitione
antiquorum Canonum, quos Tridentina Syno-
dus ibi penitus non ſuſtulit, ſed tantùm modera-
ta eſt; nempè ex *c. Placuit, 7. quæſt 1.* & ex *c. Epi-
ſcopus, de conſecr. diſt. 3.* ut ſcripſi plenè in *c Qua-
liter, à num. 27. uſque in fin, infrà, de Clericis non re-
ſiden.*

102 Declaratur quintò regula hujus textûs, ut lo-
cum non habeat in Summo Pontifice: ipſe enim
non ligatur ſtatutis Canonum, cùm ſit ſupra
omne jus humanum poſitivum, *c. Propoſuit, de
conceſſ. præben. §. His ita, 25. quæſt. 1.* ubi ſic legi-
tur.

(Sacroſancta Romana Eccleſia jus, & autho-
ritatem Sacris Canonibus impertitur, ſed non
eis alligatur. Habet enim jus condendi Cano-
nes, utpote quæ caput eſt, & cardo omnium
Eccleſiarum, à cujus regula nemini diſſentire
licet. Ita ergo Canonibus authoritatem præ-
ſtat, ut ſeipſam non ſubjiciat eis.) Hæc ibi. Et
docet Sanctus Thomas *quodlib. 4. artic. 13.* Un-
dè Bald. in *c. 1. circa fin verſ. Secundo caſu, de alien.
feudor.* (Deus, inquit, Papæ, & Imperatori le-
ges ſubjecit, & eorum celſitudini nulla lex im-
poni poteſt,) allegat textum in *Authen. de Con-
ſul.* & in *l. fin. C. De legib.* Et propterea Papa
poteſtatem habet diſpenſandi pro loco, & tem-
pore in omnibus ſtatutis Eccleſiæ, ut per Di-
vum Thomam, *ubi ſuprà,* & in *1. 2. quæſt. 96. ar-
tic. 5. ad 3.* Unde etiam ſimplici Sacerdoti com-
mittere poteſt, ut conferat Chriſma, ut per Do-
ctores in *c. Quanto, infrà, de conſuet.* & eſt diffini-
tum in Concilio Florentino in Decreto fidei Eu-
genij IV. *§. Secundum Sacramentum.* De quo ar-
ticulo ſcripſi plenè, in *c. unico, §. Per frontis Chri-
ſmationem, infra, de Sacra Unctione,* & complura
his ſimilia in propoſito congerunt hîc Felin. *nu.
23. verſ. Fallit quartò,* & Dec. *num.* 50 Qui am-
103 plius affirmant Papam poſſe unico verbo facere
Sacerdotem, vel Epiſcopum, allegant An-
gelum hoc dicentem de Sacerdote in *l. 2. in
princ. C. de crimin. ſacrileg.* & de Epiſcopo in *l.
104 1. num. 2. in fin. C. de ſenten. paſſ.* Exemplo Im-
peratoris, qui unico verbo etiam procedendo,
& extra ordinem prolato poteſt facere quem
Doctorem, ut in prædictis Juribus; & de ſervo
liberum, ut in *l. Apud eum, ff. De manumiſſ.
vindicta.* Sed adverte, quia hoc dictum Angeli
eſt erroneum: nam Sacramenta omnia, & con-
ſequenter eorum eſſentialia inſtituta ſunt im-
mediatè à Chriſto, ut docet Sanctus Thomas in
3. par. quæſt. 60. artic. 3. & 5. & eſt hodie diſ-
finitum à Tridentina Synodo *de Sacramentis in
genere, ſeſſ. 7. de Sacram. can. 1. & in ſpecie de ſacra
Ordinatione ſeſſ. 23. de Sacram. Ordin. can. 3.* & ideò
in

in Sacramentis requiruntur res, & verba determinata ex ipſa Chriſti inſtitutione, ut per eumdem D. Thomam d. *qu. 60. art. 7.* Unde ſine materia, & forma Sacramenti eſſentia non perficitur, ut ſimiliter diffinitur in Concilio Florentino in Decreto fidei Eugenij IV. §. *Quintò*, & in Trid. *ſeſſ. 14. c. 2. de differen. Sacram. Pœniten. & Baptiſ.* ibi, *Materia, & forma quibus Sacramenti eſſentia perficitur.* Neque Eccleſiæ relicta eſt poteſtas a Domino ſuper Sacramentorum ſubſtantia, *c. Sunt quidam, 25. qu. 1.* & conſtat ex decreto Concilii Tridentini in *c. 2. in princ. ſeſſ. 21. de commun. ſub utraque ſpecie.* Unde hanc doctrinam plenè confutavi in *c. un. num. 19.*
105 *& 67. de Sacr. Vnct.* Porrò reſpectu Epiſcopi dictum Angeli ſalvari poteſt tantummodo in non conſecrato. Poteſt enim Papa unico verbo eum facere Epiſcopum, id eſt conferre illi Cathedralem Eccleſiam, ut quotidie facit per propoſitionem in Conſiſtorio. Sed tamen ſi proviſus ante conſecrationem non dicitur Epiſcopus, ſed electus, ut notat Abb. in *c. Tua nuper, num. 2. de his quæ fiunt à Prælatis.* Anton. de Butr. *conſ. 19. incip. Quia hic agitur, num. 3. verſ. Hoc enim verbo.* Habet enim poteſtatem juriſdictionalem, quæ ex ſimplici injunctione hominis confertur, non autem poteſtatem Sacramentalem, quæ non confertur niſi per conſecrationem, *c. Tranſmiſſam*, & *c. Quod ſicut, §. Super eo, de elect.* Et declarat S. Thomas in *2. 2. quæſt. 39. art. 3.* Sed reſpectu Sacerdotis dictum Angeli de Peruſio nullo modo ſalvari poteſt. Ignoſcendum eſt tamen Legiſtæ, quia in hoc articulo lapſi ſunt etiam graviores Canoniſtæ, quorum opiniones retuli in d. *c. vnico. de ſacra Vnctione.*
106 Ceterum quod pertinet ad hanc quintam declarationem dic etiam Summum Pontificem comprehendi ſub regula hujus textus, ſecundum quod ei proportionabiliter convenit: & ita non quoad vim coactivam, cum nemo cogi poſſit à *ſeipſo*, vel à pari; ſed benè quoad vim directivam, quia poteſt quis dirigi, vel obligari etiam
107 à ſeipſo, ut latè oſtenſum eſt *ſupra num. 57. & ſeqq.* & cum Princeps ſubjicitur rationi, conſequens eſt ut ſubjiciatur & legi, quia lex eſt omne quod ratione conſiſtit, *c. Conſuetudo, 1. diſt.* Unde Seneca in *epiſtola ad Lucullum* relatus à gloſ. in *c. Exco, in ver. Quam rationis, de elect. lib. 6.* Si vis, inquit, omnia tibi ſubjicere, te ſubjicias rationi.

Declaratur ſextò principalis regula hujus textus, ut non procedat in infidelibus ſecundum Hoſt. & alios hic. Sed hæc declaratio non eſt vera, quia in materia eis adaptabili etiam infideles ſubjiciuntur Conſtitutionibus Canonum, ut patet ex dictis *ſupra à nu. 64. uſque ad nu. 93.*

Declaratur ſeptimò, ut non procedat in foro conſcientiæ, ut videtur tenere Abb. *in c. 1. n. 19. de reſtit. in integrum.* Sed hanc declarationem oſtendi falſam eſſe in *c. fin. num. 22. & ſeq. infr. eod.* & in *c. 2. à nu. 20, de regular.* ubi fusè probavi decreta Apoſtolics habere vim obligandi in foro conſcientiæ etiam ſub reatu mortalis peccati.

Declaratur ultimò prædicta regula, ut non procedat ſi judices ex magna cauſa tranſgrediantur Canones, ut videtur ſentire Innoc. *hic nu. 2. verſ. Quamuis*, & idem credimus. Quod ex ſequentibus confirmatur: nam Legatus ex juſta cauſa ſeveritati juris communis derogare poteſt, ut eſt expreſſum in *c. fin. de translat. Epiſc.* & Magiſtratus propter metum periculi, vel ſcandali poteſt legem tranſgredi, ſecundum Bald. in *l. Si quis filio, §. Hi autem, nu. 4. ff. De iniuſt. teſtam.* Et excuſatur in Syndicatu, qui ob multorum ſalutem tranſgreditur ſtatuta, ut idem tradit in *l. Obſervare, in 10. quæſtione, ff. De*
109 *offic. Proconſul.* Item ratione ætatis poteſt commutari pœna mortis ex ſtatuto impoſita in pupillo, qui homicidium perpetravit, ut per eum-
110 dem in *l. Etſi ſeverior, num. 10. C. De infam.* & è converſo propter caſum terribilem licere pœnas legum exacerbare ſcripſit idem Bald. in *c. Obertus. Qualiter olim feudum alien.* pollet.
111 Ideoque propter homicidium horribile, puta parricidium, clericus degradari poteſt, & tradi Curiæ ſæculari, etiam ſi non ſit incorrigibilis, & ſic non ſervata forma *c. Cum non ab homine, de judic.* ut concludit Petr. de Anchar. *conſ. 158. Ex narratis, num. 5. & ſeqq.* & in *c. Ea quæ, in 19 quæſtione de reg. jur. lib. 6.* Abb. in *c. At ſi clerici, n. 41. de judic.* & Felin. *hic n. 49.* Qui tamen articulus eſt admodum controverſus, & extant utrinque Doctores, de communi & veriori opinione atteſtantes, ut refert Bernardus Diaz in *Practica Crimin. Canon. c. 90 de Parricid.* & dicam latius in *d. c. Cum non ab homine, à nu. 36. uſque ad nu. 105.*
112 Et eodem modo propter immanitatem criminis fertur ſententia contra mortuum, ſecundum gloſ. in *§. Interdum autem, in ver. Damnata, inſtit. de hæredit. quæ ab inteſt. de fer.* Et propter eamdem immanitatem reus mortuus tradi poteſt beſtiis in cibum, ut per gloſ. *un. in l. un. ff. Arbor furt. Cæſar.* Sic noſtris temporibus vidimus cadaver Marci Antonii de Dominis olim Archiepiſcopi Spalatren Hæreſiarchæ relapſi in Arce S. Angeli vita functi, poſtea in Acie Campi Floræ una cum illius Imagine publicè concrematum fuiſſe, ob quam immanitatem etiam pecus traditur morti, ut in *c. Mulier, 15. quæſt. 1.* Alia his ſimilia ponit Ludou. Roman. *conſ. 428. incipit. In terminis propoſitæ conſultationis, nu. 13. & in l. Si verò, §. De viro, in 42. fall. ff. ſol. matrim.*
113 Et eadem ratione Epiſcopum ex magna cauſa neceſſitatis, & utilitatis poſſe contra Conſtitutiones Canonum etiam Generalis Concilii diſpenſare, decidunt Domini de Rota *deciſ. 262. incip. In religioſo, alias eſt 5. de jure patron. in non per c. Tais, & c. Exigunt, 1. qu. 7. & c. Propoſuiſti, de præben.* allegant Ioannem de Lignano in *c. At ſi clerici, de judic.* & eos ſequuntur Roman. *conſ. 325. incip. Quo ad primum conſultationis articulum, num. 7. verſ. Hinc eſt quod notabiliter concludunt Domini de Rota, & d. conſ. 428. & nu. 14.* Abb. in *c. Cum dilectus num. 5. de elect.* & Felin. *hic*, qui à *num. 48.* longam ſeriem cumulat caſuum conſimilium, & latius Hippol. de Manil. in *l. 1. col. 9 §. fin ff. de quæſt.* &. Jaſ. in *l. Omnes populi, num. 11 ff. De juſt. & jur.* Generaliter autem quæ veniant conſideranda in pœnis temperandis, vel exacerbandis, luculenter declarat Marian. Socin. in *c. Licet, à num. 22. infra, de pœnis*, & ante eum Henric. Boich, in *c. In Archiepiſcopatu, col. 2. verſ.*

Proſſ Fagn. in 1. Decretal.

Et in hac cauſa conſideratione, *De raptor.*
114 Cæterùm adverte, quia in his caſibus per Ju-
dices propriè non tranſgrediuntur Canones, ſed
potius interpretantur mentem, & rationem le-
gis ad illum caſum non extendi. Quod egregiè
explicat Sanctus Thomas in 2. 2. *quæſt.* 120.
artic. 1. ait enim: (Quia humani actus, de qui-
bus leges dantur, in ſingularibus contingentibus
conſiſtunt, quæ infinitis modis variari poſſunt,
non fuit poſſibile aliquam regulam legis inſti-
tui, quæ in nullo caſu deficeret; ſed legislato-
res attendunt ad id, quod in pluribus accidit,
ſecundùm hoc legem ferentes, quam tamen in
aliquibus caſibus ſervare eſt contra æqualita-
tem juſtitiæ, & commune bonum, quod lex in-
tendit. Sicut lex inſtituit, ut depoſita reddan-
tur, quia hoc ut in pluribus juſtum eſt; contin-
git tamen aliquando eſſe nocivum, putà ſi
furioſus depoſuit gladium, & eum repoſcat,
dum eſt in furia: vel ſi aliquis repoſcat depoſi-
tum ad patriæ impugnationem. In his ergo &
ſimilibus caſibus malum eſt ſequi legem poſi-
tam: bonum autem eſt prætermiſſis verbis legis
ſequi id, quod poſcit juſtitiæ ratio, & communis
utilitas. Et ad hoc ordinatur Epicheia, quæ a-
pud nos dicitur æquitas.) Hactenus Divus Tho-
mas, ubi Cardinalis Cajetanus latius explicat
quid ſit Epicheia: & ſubdit his caſibus legis in-
terpretationem authoritativè quidem ad Prin-
cipem pertinere, ſed doctrinaliter ad legis pe-
ritos. Idipſum docuit idem Sanctus Thomas in
2. 2. *quæſt.* 147. *artic.* 4. dicens: (Statuta com-
munia proponuntur ſecundùm quod multitudi-
ni conveniunt; & ideò legislator in eis ſtatuen-
dis attendit id, quod communiter habetur, &
in pluribus accidit. Si quid autem ex ſpeciali
cauſa in aliquo inveniatur, quod obſervantiæ
ſtatuti repugnet, non intendit talem legislator
ad ſtatuti obſervantiam obligare.) Hæc ibi. Ita-
que in his tantum abeſt ut Judices faciant con-
tra leges, ut potius contra eas facerent, ſi poſt-
habitâ ratione ſequerentur corticem verbo-
rum; quia non dubium eſt in legem committe-
re eum, qui verba legis amplexus, contra legis
nititur voluntatem, ut in *l. Non dubium*, C. *De
legibus.* quem textum ad hoc adducit Sanctus
Thomas *d. quæſt.* 120. *artic.* 1. *ad primum*, & hoc
eſt quod ſenſit hîc Innocentius *num.* 2. non e-
nim dicit Judices poſſe ex cauſa leges tranſgre-
di, ut refertur à Felin. hîc *num.* 48, quinimò *eo-
dem num.* 2. recenſet opinionem illorum, qui di-
xerunt adminiſtratores, & ordinarios quando-
que licitè tranſgredi leges ratione caſuum e-
mergentium, & ſic ex rationabili cauſa per tex-
tum in *Auth. Iusjurandum quod præſtatur ab his. cir-
ca princ. collat.* 3. & hanc opinionem reprobat
dicens: hoc non placet; nam ſicut in eadem
Auth. continetur, utrique parti tam in privatis,
quàm in publicis contractibus jurant ſervare ju-
ſtitiam. Undè dicimus, quòd adminiſtratori
115 non licet à Juſtitia diſcedere. Non obſtat præ-
dicta Authentica ubi dicit, ſervabo æquitatem
ſecundùm quod mihi viſum fuerit juſtum. Quia
illud intelligitur extra judicium, ut in officijs
dandis; vel etiam in Judicijs in his, quæ commiſ-
ſa ſunt ejus arbitrio, ut inducijs dandis, & ſimi-
libus. *l.* 1. *ff. De jur. deliber.* & *c. De inducijs*, 3.
quæſt. 3. & in diſpenſationibus, *c. Exigunt*, 1.
quæſt. 7. Et in pœnis ſaltem in extraordinarijs
criminibus. Ita Innocentius, qui, ut vides, re-
ſtringit ſe ad ea, quæ commiſſa ſunt Judicis ar-
bitrio. Et ſequitur totidem ferè verbis Com-
116 poſtell. *num.* 3. Et quamvis poſtea ſubdant ſe
idem credere in criminibus ordinarijs, ſi Judex
ex cauſa viderit pœnas temperandas; hoc ta-
men ideò dixerunt, quia jura tribuunt Judici-
bus hanc facultatem pœnas temperandi, & au-
gendi, ut in juribus per eos citatis. Nam in *l.
Aut facta*, §. *fin ff. De pœnis* legitur. (Nonnun-
quam evenit, ut aliquorum maleficiorum ſup-
plicia exacerbentur, quoties nimirum multis
perſonis graſſantibus exemplo opus ſit.) Et in
c. Ut conſtitueretur, 50 *diſtinct.* dicitur: (detra-
hendum eſſe aliquid ſeveritati, ut majoribus
malis ſanandis charitas ſincera ſubveniat.) In
c. Tanta, 86. *diſt.* (parcitur ſenectuti, & ſimplici-
tati.) & in *c. Circumcelliones*, 23. *quæſt.* 5. Auguſti-
nus ait: (Imple Chriſtiane Judex pij patris offi-
cium. Sic ſuccenſe iniquitati, ut conſulere hu-
manitati memineris, nec in peccatorum atroci-
tatibus exerceas ulciſcendi libidinem, ſed pec-
catorum vulneribus curandi adhibeas volunta-
tem.) Ad idem textus in *l. Reſpiciendum*, *ff. De
pœnis*, & in *l. Etſi ſeverior*, C. *De infam. cum con-
cordan.* de quibus ibi per gloſ. & Doctores, &
generaliter ſtatuitur in *l. Hodie*, *ff. De pœnis.* Un-
dè Bald. in *d. l. Etſi ſeverior*, *num.* 3. Videtur,
inquit, ſervare legem, quia ex generali po-
teſtate ſibi conceſſa per *d. l. Hodie*, alterat pœ-
nam.
117 Et ſecundùm hæc Judex, qui in crimine ho-
micidij non procedit ad pœnam mortis contra
pupillum, ut in exemplo ſuperiùs relato per
Bald. & per Felin. hîc *nu.* 48. non tranſgreditur,
quin potiùs exequitor leges, quia minor etiam
proximus pubertati, & doli capax pro homici-
dio nunquam debet affici pœnâ capitis, ſed mi-
tiori circa mortem, & membri mutilationem,
tex. eſt in *c.* 2. *in fin. de delict. puer.* & ibi notat gloſ.
in ver. *Indultum*, & alij communiter. Dec. in l. *Ferè
in omnibus*, *n.* 2. *ff. De reg. jur.* & in caſu contingenti
conſuluit Anchar. *conſ.* 283. *incip. Iure ſtricto.* Au-
guſt. ad Angel. *de maleſ.* in ver. *Scienter dolosè poſt
num.* 6. ubi refert ſe liberâſſe quendam, qui in
ripa Padi bajulum interfecerat, & alia exempla
recenſet Clar. in *Practic. Crimin.* §. *fin quæſt.* 60.
118 *verſ. Sed in omnem caſum.* Quinimò nec major
quatuordecim annis, & minor viginti quinque
pro atrocibus delictis plecti poteſt pœnâ ordi-
nariâ mortis, & in atrocioribus ſuccurritur ei,
quatenus interdum ad mediocrem pœnam mi-
ſeratio ætatis Judicem perduxerit, ut eſt caſus
in *l. Auxilium*, §. *In delictu*, *ff. De minor.* & in ho-
micidio voluntario reſpondit Rolan. à Valle
conſ 77. *Quia formata*, *num.* 3. *& ſeq. lib.* 3. The-
ſaur, *deciſ. Pedem.* 161. *num.* 4. ubi reprobat
contrariam obſervantiam Senatûs Pedemonta-
ni, affirmans illam eſſe nimis rigoroſam, & hu-
mano Judice indignam, & *nu.* 5. dicit concluſio-
nem minorandæ pœnæ procedere etiam in atro-
cioribus. Grammat. *deciſ.* 23. *num.* 11. ubi allegat
Dec. *conſ.* 535. loquentem in pluribus abortibus,
119 & *nu.* 12. atteſtatur de communi In criminibus
tantùm atrociſſimis majori quatuordecim annis
non ſuccurritur, ut probat textus in *d.* §. *In deli-
ctu*, *verſ. Sed ut ad leges*, & tenet gloſ. *in d. l. Fere*

in

in omnibus.ff.De reg.jur.& in *d.§.In delictu, in ver. Atrocioribus*, quæ ita exponit rextum illum, prout etiam exponunt. Alber*num.3.*Jo.de Anan. in *d. c. 2. num. 8. verſ. In gloſ. fin. de delict. puer.* & Franc.Cald. in *Repet.l.Si Curatorem,in ver.Vel ad-*
120 *verſarij dolo,nu.61. C.De. in integr. reſtitut.* & in parricidio exemplificat D. Auguſtin. in libro quæſtionum novi & veteris Teſtamenti, in hæc verba: (Non enim velandum eſt excuſatione ruſticitatis, vel ætatis parricidium, quod dolo malo, aut ex inſidijs patratum probatur.) Unde Vincen.de Franch. *deciſ.230. incip. Minori non ſuccurritur,* refert quemdam nobilem, qui parricidium veneno commiſerat, quamvis decimum octavum annum non complevisſet, tamen à magna Curia condemnatum fuiſſe amputatione capitis, utque illius corpus includeretur in ſacco, ſeu dolio, & in mare projiceretur, ita ut ſepultura careret, juxta textum *in l. Pœna parricidij.ff Ad leg.Pomp.de Parricid.*& Conſilium confirmaſſe hujuſmodi ſententiam, quæ ob criminis immanitatem in die feſto ipſorum Tribunalium fuit executioni demandata quoad capitis amputationem ſub die 16. Junij 1580. cætera Prorex remiſit ad quorumdam nobilium ſupplicationem. Sequitur prædictam deciſ. Menoch.*de arbitr.Iudic.lib.2.centur. 4. caſu 356. nu.18.*& noviſſimè Farinac. in *Praxi Crimin.qu. 92 num.107.& ſeq.*ubi pluribus relatis affirmat hanc opinionem eſſe communiter receptam, & ſervari poſſe in judicando duobus concurrentibus, videlicet ut delinquens ſit major annis quatuordecim & Principe conſulto. Hunc articulum plenè examino in *d.c. Cum non ab homine, de Indic. in quæſtione*, An novitius minor viginti-quinque annis qui ſuperiorem regularem interfecit, à Religione tradi poſſit, aut debeat Curiæ ſæculari.

121 Tenendum eſt igitur Ordinarijs, & Epiſcopis nullatenus licere jura tranſgredi, aut contra Conſtitutiones Canonum diſpenſare, niſi à jure repetiatur illis expreſsè permiſſum, ut eſt textus in *c. Dilectus, infra, de tempor. ordinat.* ubi poſt Lauren.& Jo.hanc regulam ponunt Innoc.*nu 2. in ver. Diſpenſatio*, Abb. Antiq. in *ver Permiſſa*, Hoſt. *num. 2. in ver. Hujuſmodi diſpenſatio.* Jo. Andr.*nu.7.* Bellam.*num. 1.* Butr. *num.6. verſ. Quintò nota regulam.*Cardin.*num.2.* Abb. *num. 3.* latè Archid.*in c.Licet Canon,num.3.verſ.Et ibi aſſertivè dixit,de elect.lib. 6.* & ita communiter teneri teſtatur Abb.in*c.At ſi Clerici,§.De adulterijs, num.6.verſ.Quandoque Conſtitutio loquitur generaliter,de Iudic.* Epiſcopi enim ſunt cuſtodes Canonum, & magiſtri, *c.Cum quibus.24.qu.3.* & debitores ſacras regulas cuſtodire, *c. Cum ſimus. 9. qu.3.* ad idem jurejurando ſe adſtringunt, *c. Ego N.de jurejur.* Unde nulli Pontificum licet Sedis Apoſtolicæ decreta in totum, vel in partem qualibet occaſione convellere, vel mutare, ut legitur in *c.Inſtitutionis,25.qu. 2. cum concord.* de quibus per Archid. *loco cit.* per Feder. de Sen. *conſ 17.incip.Quæſtio talis eſt,per tot.* & Perr. de Anchar. *hic nu 188. verſ. In contrarium. & num. 190.verſ.Accedit hic utilis quæſtio*, & ſcripſi plenius in *eod.c.Dilectus.* Hactenus de opinione Innocentij.

122 Deciſio autem Rotæ ſupra de jure patr. in nov. quod Epiſcopus ex magna cauſa neceſſitatis, & utilitatis poſſit contra Canones generalis Concilij diſpenſare; an, & quando procedat, dixi latè in *c. fin. infra, de fil. Presbyter.* ubi poſui octo requiſita, quæ debent ſimul concurrere ad hoc ut prædicta doctrina tuto ſervari poſſit in practica.

DE CONSTITVTIONIBVS

Cap. Ne Innitaris.

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutiones Decretorum ſingularibus ſunt opinionibus præferendæ.*
2 *Prudentiæ ſuæ inniti quis dicatur.*
3 *Sapientia, vel ſtultitia hominu ex dictu, vel factu dignoſcitur.*
4 *Facta magis ſpectanda ſunt, quàm verba.*
5 *Sanctorum Patrum dictu an, & quando ſit ſtandum.*
6 *Papæ interpretatio prævalet dictu Sanctorum Patrum, & contraria opinio Abbatu refellitur tanquam erronea.*
7 *Eccleſiæ Romanæ doctrina eſt regula fidei.*
8 *Hieronymi authoritas cur prævaluerit ſententiæ Concilij.*
9 *Sanctorum Patrum dicta in philoſophicis non ſunt majoris authoritatis, quàm dicta Philoſophorum, quos ſequuntur.*
10 *Iudex non debet judicare ſecundum propriam opinionem, ſed ſecundum Decreta Patrum, & aliorum habentium authoritatem legis condendæ.*
11 *Opinio propria, & ſingularis erronea eſt, & potius eſt quædam ſuperſtitio.*
12 *Captioſi, & nimium de ſe præſumentes volunt omnes opiniones ſuas alijs prævalere.*
13 *Opinionem probabilem an ſequi liceat in quacumque materia; latiſſime diſcutitur, & in n.ſeqq. uſque ad n.403.*
14 *Diviſio tractatus de opinione probabili.*
15 *Opinio etiam minus probabilis eligi poteſt in materia ad fidem, aut mores non pertinente, & num. 19.*
Declaratur n.117.
16. *Opiniones diverſæ ſi Sancti inter ſe habeant in his, quæ ab Eccleſia non ſunt definita, licitum eſt cuilibet quod vult dicere.*
17 *Mariæ Virginis corpus aſſerere non fuiſſe aſſumptum in Paradiſum, hodie eſt proximum hæreſi.*
18 *Opiniones non probabiles an ſequi liceat in articulis non diffinitis, remiſſivè. & n.117.*
20 *Opinionem alicujus Magiſtri eligens contra maniſeſtum ſcripturæ teſtimonium, ſive contra id, quod publicè tenetur ſecundum Eccleſiæ authoritatem, non poteſt ab erroris vitio excuſari.*
21 *Opinio illa ſemper eſt præferenda, quæ habet pro ſe legem, vel probatam conſuetudinem.*
22 *Opinio quid ſit. & n.78. & 91. & ſeq. & n.127.*
23 *Doctrinæ de libera electione opinionu probabilis origo, & progreſſus. & n.ſeq.*
25 *Probabilitatis gradus tres.*

26 Referuntur authores doctrina de libera electione opinionis probabilis, & eorum aſſertiones. ibid. & nn. ſeqq. uſque ad n. 44.
27 Videlicet licere omnibus illam ſequi, & in omni materia.
28 Et in ſpecie id licere Lectoribus, & Magiſtris.
29 Item Advocatis etiam in cauſa ſanguinis & nu. 381-390.
30 Item Conſiliarijs, & Conſultoribus animarum. & num. 354.
31 Item iudici etiam contra communem. & num. 298. & num. 355.
32. Ita ut reo non liceat appellare, etiamſi pro ſe habeat probabiliorem.
33 Item Medico. & n. 293. & n. 373.
34 Item Regi in bello gerendo. & n. 306. & n. 375.
35 Item Sacerdotibus in eſſentialibus Sacramentorum, & illorum adminiſtratione. & num. 303. & num. 376.
36 Ita ut liceat conſecrare in materia incerta.
37 Et Confeſſarius teneatur ſequi opinionem probabilem pœnitentis, etiamſi credat eam eſſe falſam. & num. 305.
39 Et Eccleſia tribuat juriſdictionem ad abſolvendum Sacerdoti eligenti opinionem probabilem. & num 380.
40 Et ſequi liceat opinionem minus tutam.
Etiam in articulo mortis.
41 Doctrina de libera electione probabilium opinionum eſt valdè utilis Chriſtiana Reipublica, & ſaluti animarum. & nn. ſeqq.
Imò valdè perniccioſa, ut late oſtenditur n. 293. & numeris ſeqq. uſque ad n. 340. & n. 401.
42 Reſtitutio pecunia an poſſit fieri per partes invito domino.
43 Famulus an poſſit ducere concubinam in domum heri abſque peccato.
44 Opinionem probabilem ſecundum ſe an in moralibus ſequi liceat, praſcindendo à quacumque probabilitate opinionis oppoſita. Latè diſcutitur ut numeris ſequentibus, uſque ad n. 121.
45 Referuntur fundamenta pro opinione affirmativa. & nn. ſeqq uſque ad n. 59.
Referuntur fundamenta pro opinione negativa à n. 59. uſque ad n. 111.
Solvuntur contraria à n. 111. uſque ad n. 121.
Et quid ſi fiat reflexus ad opinionem oppoſitam. num. 109
46 Opinionem probabilem eligens in actionibus humanis non agit temere, ſed prudenter. & n. 56.
Contrarium n. 66. & 69. & 70. & ſeqq. & n. 111.
47 Certitudo moralis de honeſtate operationis ſufficit ad honeſtè operandum.
48 Certitudo alia ſupernaturalis, alia naturalis, alia moralis.
49 Leges illa optimè ſunt conſtituta, qua quàm pauciſſima reliquerint arbitrio judicantium.
50 Certitudinem mathematicam non oportet in cunctis querere.
51 Moralis materia non nititur certa demonſtratione ſed conjecturis groſſis, & figurantibus.
Declaratur n. 99.
52 Certitudo eſt determinatio intellectus ad unum.
53 Prudentia eſt de non neceſſarijs.
Declaratur n. 116.
54 Prudentia hominis non eſt omnino certa propter variabilitatem ſingularium.
55 Deus, & lex non obligant ad impoſſibile.
57 Opinio tutior ex canonum praſcripto non eſt eligenda niſi res dubia ſit.
Declaratur n. 118.
58 Opinionem probabilem eligens non eſt in dubio, licet ſit cum formidine partis oppoſitæ.
Declaratur n. 71.
60 Actus humanos, ut ſint recti, & habeant bonitatem moralem, pracedere debent verbum verax, & conſilium ſtabile. & n. 87.
61 Veritas eſt indubitata rei certitudo.
62 Opinio probabilis indubitatam rei certitudinem habet. & n. 71.
63 Veritas nec fallit nec fallitur: opinio ſecus.
64 Veritas manet, & invaleſcit in aternum.
65 Opinio ſtabilitatem non habet, ſed variabilis eſt.
66 Prudentia quid ſit.
Opinio intellectus, & fides in quibus differant. ibid.
67 Prudentia eſt generalis regula humanorum actuum, & completiva omnium virtutum moralium.
68 Intellectus rectus eſt qui dirigitur à prudentia, ſcientia, & opinione vera; non rectus verò qui dirigitur ab eorum contrarijs.
69 Opinio contra diſtinguitur à virtutibus intellectualibus. & n. 85 & 87.
70 Certitudo ſaltem moralis de rectitudine, & honeſtate operationis requiritur ad rectè, & honeſtè operandum & n. 98.
71 Opinio probabilis moralem certitudinem non habet. & n. 72. & 76.
78 Opinionis diffinitio qua. & n. 91. & 92.
79 Intellectus rectus, & non rectus qui dicatur ex ſententia Alexandri de Ales, & D. Thoma. & num. 80.
81 Iudicium duplex in quolibet ratiocinato.
83 Intellectus inclinatur in objectum ſuum per modum natura.
84 Veritatem amat omnis homo natura non degenerans, & eam ſcire ſuper omnia deſiderat. & num. 115.
86 Intellectus ſpeculativi, & practici virtus in quo conſiſtat.
87 Iudicij bonitas non conſiſtit in ſola veritate, ſed in eo, quod ſit firmum & ſtabile.
88 Scrupulus mors eſt conſcientia, ſi applicatio ad opus fluctuat circa rectum, & obliquum. & n. 96.
89 Fluctuans quantum ſapit fluctuationis, tantum ſapit indeterminationis. & n. 96
91 Opinio probabilis habet inſeparabiliter annexam formidinem.
92 Opinio eſt credulitas cum aliqua levi dubitatione, & tenet medium inter ſuſpicionem, & plenam probationem. & n. 261.
93 Formido quid ſit
94 Suſpicio eſt credulitas ex levibus conjecturis, & tenet medium inter dubitationem, & opinionem. & n. 261.
95 Scrupuloſa cum conſcientia operari peccatum eſt, niſi prius error deponatur, & nn. ſeqq & n. 246.
96 Conjux qui habet conſcientiam impedimenti ex credulitate levi, non poteſt exigere debitum, niſi prius deponat ſcrupulum. & n. 241.
97. Opinionibus contrarijs ſi quis adducatur in ſuſpicionem, quod actus ſit illicitus, ex ſententia D. Thoma non poteſt actum illum explicare abſque peccato.
99 Certitudinem ex probabilibus ſufficere in moralibus quomodo ſit intelligendum, plenè explica-
tu-r

tur. ut nn ſeqq uſque ad num. 111.

100 *Ariſtoteles in.* 1 Ethicor. cap. 3 *Expenditur.*

101 *Salomonis judicium non fuit probabile, ſed omninò certum.*

102 *Sententia diffinitiva fertur ex violenta præſumptione.*

103 *Probationes plures imperfectæ ſimul junguntur ad faciendam plenam, & perfectam probationem.*

104 *Probationes duæ ſemiplenæ faciunt unam plenã.*

105 *Teſtis unus, & confeſſio facta abſente parte, plenè probat.*

106 *Probatio plena conficitur ex diverſis probationibus imperfectis, cum tendunt ad eundem finem.*

107 *Probatio plena conſurgit ex pluribus præſumptionibus ad idem tendentibus, & ex pluribus adminiculis, quando unum alteri adminiculatur*

108 *Iudex inquiſitor veritatis debet cuncta rimari, nec ſe adſtringere ad unam ſpeciẽ probationis.*

109 *Opinio probabilis poteſt amplecti, quando contraria, utcumque tutior, eſt rationibus deſtituta.*

110 *Opinio probabilis reſpectu non probabilis poteſt dici probabilior.*

112 *Certitudinem moralẽ habere de omnibus eligibilibus eſt ſupra humanam facultatem. & nn. ſeq.*

113 *In moralibus periculum eſt diverſa ſentire, & admodum utile veritatem inveſtigare.*

114 *Ad veritatem nati homines, & ut plurimum veritatem conſequuntur.*

116 *Prudentiæ materia ſunt agibilia ſecundum quod ſunt objectum rationis, ſcilicet ſub ratione veri.*

118 *Opinionem tutiorem ſequi tenetur non tantum qui dubius eſt, ſed etiam qui formidat.*

121 *Ex opinionibus duabus oppoſitis æquè probabilibus an liberum ſit cuilibet ſequi utramq́; vel alteram, quam maluerit. Latè diſcutitur. ut nn. ſeqq. uſque ad n. 253.*

122 *Referuntur fundamẽta pro opinione affirmativa*

Referuntur fundamenta pro opinione negativa. à n. 123. uſque ad n. 252.

Solvuntur contraria n. 252.

Propoſitiones duæ contradictoriæ poſſunt eſſe probabiles. n. 122. & n. 131.

125 *Opiniones oppoſitas qui judicat eſſe æqualiter probabiles, vel quaſi æqualiter, non eſt moraliter certus, ſed dubius. Latè firmatur, ut nn. ſeqq. uſque ad n 171.*

126 *Opiniones contrarias æquè probabiles eundem intellectum poſſe ſimul opinari non tantùm moraliter, ſed etiam naturaliter, & phyſicè eſt impoſſibile. & nn. ſeqq.*

127 *Opinari quid ſit.*

128 *Intellectus ca.* Ego ſolis, 9. *diſt.*

129 *Opinari non eſt in nobis, neceſſe enim falſum, aut verum dicere. & nu. 136. & 139. & nu 154. & ſeqq.*

130 *Propoſitionem judicare probabilem, & judicare propoſitionem probabiliter eſſe veram multum differunt, & in quibus. & nn. ſeqq.*

131 *Opiniones duæ contradictoriæ poſſunt judicari probabiles; ſed non poſſunt judicari probabiliter eſſe vera. & nn. ſeqq*

132 *Probabile eſt hoc eſſe verum, vel licitum, & probabile eſt hoc eſſe falſum, vel illicitum, non ſunt contradictoria.*

133 *Contradictoriæ propoſitiones non poſſunt unquam verificari etiam reſpectu duarum cauſarum, & nn. ſeqq.*

134 *Contradictoria ſimul eſſe vera, non poteſt eſſe in mente hominis, etiamſi voce proferantur.*

135 *Contradictoria duo judicari non poſſunt ſimul probabiliter eſſe vera, etiam ex diverſis principijs. & refellitur contraria opinio.*

136 *Aſſenſus duo contrarij opinativi ſimul eſſe non poſſunt in eodem intellectu, unus ſcilicet ex principijs intrinſecis rationum, & alter ex principio extrinſeco authoritatis.*

137 *Intellectus ſpeculativus, & practicus an, & in quibus differant. & n. 218.*

139 *Opiniones diverſæ in nobis quotidie generantur propter diverſa phantaſmata.*

Doctorem non eſſe ſibi aliquando contrarium, eſt ferè impoſſibile. ibid.

139 *Opiniones contrarias qui judicat eſſe æqualiter probabiles, non poteſt earum alteram opinari. & n. ſeq.*

Imaginari quidem poſſumus, ut volumus, ſed non opinari. ibid. & 140.

140 *Fingere aliud eſt, & aliud opinari. & n. 141.*

142 *Problema quid ſit.*

143 *Intellectus non habet libertatem opinandi ut libet, ſed cogitur objecto ſe conformare, & nu. 154. & ſeqq.*

144 *Sententia certa in re dubia ferri non poteſt.*

145 *Problemata quomodo intelligantur dubitationem habere.*

146 *Dei judicium ſemper innititur veritati, quæ nunquam fallit, nec fallitur.*

147 *Dubitatio unde oriatur. & nu. ſeqq. & n 162.*

150 *Dubitatio quid ſit. & n. 153. & 159.*

151 *Dubium quid. & n. 158.*

152. *Dubius ſimile quiddam ligatis patitur.*

154 *Quieſcere oportet in paritate contrariorum motuum, quod pluribus exemplis oſtenditur.*

155 *Intellectus ita movetur ab objecto veri, ut appetitus ſenſitivus bruti ab objecto delectabili.*

156 *Voluntas habet libertatem contrarietatis: intellectus ſecus.*

157 *Dubitans applicat animum ſuum ad plura, & neſcit quid eligat.*

158 *Dubium eſt motus indifferens in utramque partem contradictionis.*

160 *Probationes etiam certæ, & liquidæ per contrarias ſimiles conquaſſantur.*

161 *Legatum Sempronio amico relictum, ſi duo ſint Sempronij, æqua charitate conjuncti, cui debeatur.*

162 *Dubitatio fit ex principijs tam intrinſecis rationum, quàm extrinſecis authoritatum, ſi utrinq; ſint æquales. & nn ſeqq. uſque ad n. 171*

163 *Innocentij, Hoſtienſis, & Io. Andr. authoritas quanta ſit.*

164 *Archidiaconi opinio ſuper ſexto libro Decretalium prævalet communi.*

165 *Gloſſæ authoritas quæ. & n. 352.*

166 *Doctoris unius authoritas per contrariam authoritatem alterius enervatur.*

167 *Opinionum veritas, aut falſitas non ſeorſim eſt pendenda, ſed per differentiam, & comparationem ad oppoſita.*

168 *Intellectus Divinus, & Angelicus cognoſcunt compoſitionem, & diviſionem per intellectum ſimplicis quidditatis,*

Intellectus humanus cognoſcit componendo, dividendo, & ratiocinando. ibid.

169 *Dubium juris dicitur cum rationes pro, & contra congruunt, vel ubi ſunt diſcordes Doctorum opi-*

opiniones, nec conſtat de communi & n. 183.

170 *Iudex cum varia ſunt opiniones, nec diſcernitue quæ ſit verior, ſi unam ſequatur, an faciat litem ſuam.*

171 *Opinionem tutiorem in dubio eſſe eligendam, eſt velut quoddam Sacrorum Canonum axioma. & nn ſeqq. uſque ad n 191.*

172 *Et refellitur illorum opinio, qui dicunt hoc non eſſe in precepto, ſed in conſilio tantùm. & nn. ſeqq. uſque ad n. 191.*

173 *Poſsidentis melior eſt conditio in materia juſtitiæ, & in foro judiciali, non autem in materia aliarum virtutum, & in foro conſcientiæ, & refellitur opinio contraria, ut n. 191. uſque ad n. 211*

174 *Referuntur aliquot Theologorum aſſertiones de conſcientia dubia, videlicet,*

Dubitans an ſit excommunicatus, ſive dubium ſit juris, ſive facti, non debet ſe habere pro excommunicato, nec tenetur petere abſolutionem. ibid.

175 *Item dubitans an lex imponens pœnam excommunicationis ſit uſu recepta, poteſt exiſtimare non eſſe receptam.*

176 *Item dubitans an caſus ſit reſervatus, poteſt ab illo abſolvere.*

177 *Item dubitans, an commiſerit peccatum mortale, non tenetur illud confiteri.*

178 *Item dubitans de legitima poteſtate Prælati, non tenetur illi obedire.*

179 *Item dubitans an beneficium ſit tenue, non tenetur officium recitare.*

180 *Item dubitans in die Iovis an media nox ſit tranſacta, poteſt comedere carnes; ſecus ſi dubitet in die Sabbathi.*

181 *Aſſertiones ſupraſcripta confutantur. & nn. ſeqq. uſque ad n. 212.*

182 *Dubia cum conſcientia operari non licet, niſi prius dubium deponatur.*

183 *Cardinales, cum rationes ſunt utrinque probabiles, quomodo debeant in Conſiſtorio reſpondere.*

184 *Opinio tutior in dubio debet eligi ex præcepto. & nn. ſeqq. uſque ad n. 191.*

185 *Excommunicatum vitare jubetur Epiſcopus quoties abſolutio eſt dubia.*

186 *Dubitans de validitate ſponſalium cum puella ſeptennio proxima ſeparatur ab illius conſobrina, quam poſtea duxit in uxorem.*

187 *Presbyteri ordinati ab Epiſcopis incognitis, de quibus dubium eſt an ſint Epiſcopi, ſunt iterum ordinandi.*

188 *Parvuli à parentibus ſubtracti, de quibus dubitatur an ſint baptizati, ſunt iterum baptizandi.*

189 *Eccleſia, de qua incertum eſt, an fuerit conſecrata, iterum conſecrari debet.*

190 *Matrimonium, de quo dubitatur an valeat, non eſt iterum contrahendum, ſed præſumitur pro illius validitate.*

192 *Epiſcopus quamvis ſit in poſſeſſione communicandi cum fidelibus, tamen dicitur deponendus, eò quod in dubio non geſſit ſe pro excõmunicato.*

193 *Mulier dubitans de morte prioris conjugis non poteſt pergere in poſſeſſione debitum exigendi à ſecundo marito.*

194 *Interdictum* uti poſſidetis *datur vel cum poſſeſſor ab alio turbatur, vel cum duo contendunt de poſſeſſione.*

195 *Interdictum* retinendæ, *ut locum habeat, quæ ſint probanda.*

196 *Opinio tutior in dubio eligenda in foro pœnitentiali, vel quaſi pœnitentiali tantùm: in foro autem judiciali ubi agitur ad pœnam, eligenda eſt benignior. & nn. ſeqq. uſque ad n. 201.*

Declaratur. n. 204.

197 *Iudex in dubio non debet judicare quemquam irregularem, ſed quilibet in dubio tenetur ſe irregularem judicare.*

198 *Opinio tutior cur eligenda ſit in foro conſcientiæ, non autem in foro fori.*

199 *Interpretatio in dubio contra tertium facienda eſt in meliorem partem, contra ſeipſum in deteriorem, & cur.*

200 *In obligationibus quæ concernunt Deum, tutius eſt præſumere quem ligatum, quam ſolutum.*

201 *In judicio proprie non eſt reperire partem tutiorem.*

Iudex condemnando innocentem, peccat contra proximum; abſolvendo nocentem, peccat contra Rempublicam. ibid.

202 *Satius tamen eſt impunitum relinqui facinus nocentis, quàm innocentem damnari. & n. 267.*

203 *Pars tutior in foro conſcientiæ eſt etiam favorabilior.*

204 *Iudex an aliquando teneatur ſequi opinionem tutiorem.*

205 *Poſſeſſorium datur etiam in incorporalibus, in cauſis tamen civilibus non autem criminalibus*

206 *Pars tutior in moralibus eſt eligenda de jure naturali, & Divino, contra quod nulla poſſeſſio, aut Præſcriptio, vel conſuetudo ſuffragari poteſt, & nn. ſeqq uſque ad n. 211.*

207 *Periculo mortalis peccati ſe exponere eſt peccatum mortale.*

208 *Etiam ubi actus de genere ſuo non eſt peccatum mortale. & n. 213.*

209 *Interdictum* uti poſſidetis *non datur in materia nutritiva peccati.*

210 *Nec quando jus reſiſtit.*

211 *Poſſeſſio in foro conſcientiæ non ſtat pro libertate humana, ſed pro obligatione abſtinendi ab actu illicito.*

212 *Opinio tutior in dubio eligenda eſt ſive dubium ſit facti, ſive juris, vel perſonæ, & nn. ſeqq. uſque ad n. 218.*

Et tam in dubio juris practico, quàm ſpeculativo. num. 218.

Et in omni materia etiam extra caſum irregularitatis. n. 220.

213. *Cum conſcientia erronea etiam erroneitate juris operari non licet abſque peccato.*

214 *Dubium juris habens an ſit excommunicatus, tenetur ſecuriorem partem eligere.*

215 *Amylum an ſit materia conveniens ad faciendum panem conſecrabilem.*

216 *In dubiis omnibus tres maximæ ſunt ſervandæ ex ſententia Scoti.*

217 *Dubium perſonæ quo ſenſu accipiatur à juriſperitis.*

219 *Intellectum eſſe certum practicè, & dubium ſpeculativè, vel è converſo non eſt poſſibile.*

220 *Opinio tutior in dubio eligenda eſt in omni materia, ubi vertitur ſalutis periculum. & refellitur contraria opinio.*

221 *Furioſus habens lucida intervalla ad Subdiaconatum promotus, an teneatur continere.*

222 *Ratio generalis ampliat dictum ſpeciale.*

223 *Lex etiam pœnalis dicitur favorabilis, & extendend.*

deuda ubi agitur de ſecuritate animæ.

224 *Ratio ſi ſit expreſſa in Canone, ubicumque ratio illa viget, caſus dicitur à jure expreſſus.*

225 *Certum eſt moraliter, non autem dubium qui judicat unam opinionem eſſe alterâ probabiliorem.*

Opinio vehemens pro certitudine habetur. ibid.

226 *Circumſtantia notabiliter aggravantes an ſint neceſſariò in confeſſione aperiendæ ab eo, qui putat utramque opinionem eſſe probabilem, vel unam altera probabiliorem.*

227 *Confiteri ſtatim an ſit in præcepto poſt lapſum in mortale.*

228 *Opinio probabilior eligi poteſt quamvis contraria ſit tutior, dummodo deponatur conſcientia opinionis oppoſitæ.*

229 *In opinione deligenda ſervandæ ſunt regulæ juris, cum non apparet quæ opinio ſit tutior. & un ſeqq. uſque ad n. 242.*

Et quæ ſint ejuſmodi regulæ. n. 231.

230 *Pars tutior in dubio quæ dicatur.*

231 *Præſumptio validitatis actus eſt aliarum præſumptionum regina.*

232 *Opinio favens matrimonio, vel poteſtati Clavium præferenda eſt opinioni contrariæ etiam communi.*

233 *Iudex tenetur ſequi communem opinionem, aliàs facit litem ſuam. & n ſeq & n. 275.*

234 *Opinio communis habet vim conſuetudinis. & n. 277.*

235 *Opinionibus diſcrepantibus ſi res prorſus ambigua ſit, abſtinendum eſt à conſilio, & judicio, & conſulendus eſt princeps. & n. 244.*

236 *Opinio, & veritas ſi invicem ſe confundant, poteſt Iudex differentiam dividere.*

237 *Opiniones ſi utrinque ſint probabiles, inducendæ ſunt partes ad concordiam.*

238 *Arbitrium liberum, & abſolutum nullis ſubjacet regulis juris poſitivi.*

239 *Arbitrij verbum in dubio viri boni, & à jure regulatum ſignificat.*

240 *Clauſula* arbitrio Rotæ, *quid importet.*

241 *Intellectus* c. Inquiſitioni, de ſent. excom.

242 *Intellectus* c. Illud de Cler. excom. miniſtran.

243 *Depoſitionis pœna infligi non poteſt niſi pro culpa mortali.*

245 *Intellectus* c. Veniens, de Presbyter. non baptiz.

Ordinatus ante baptiſmum an recipiat characterem. ibid.

246 *Opinionem habens, quod actus ſit licitus ſi etiam habeat ſcrupulum de oppoſito, agit contra dictamen conſcientiæ. & n. 249.*

247 *Et multo magis ſi de oppoſito habeat opinionem æquè probabilem. & nn. ſeqq.*

248 *Scrupulus eſt credulitas ex levibus conjecturis, & plus credulitatis habet, quàm dubitatio, & minus quam opinio. & n 261.*

250 *Medicus peccat ſi propinet medicinam dubitans an ſit profutura, vel nocitura, etiamſi magis credat eam proficere debere. & n. 293.*

251 *Scrupulos vincendi ſaluberrimum eſt remedium contra illos operari.*

Declaratur ibid.

253 *Opinionem minus probabilem, & minus tutam an ſequi liceat, relicta probabiliori, ac tutiori plenè examinatur. & nn. ſeqq. uſque ad n. 403*

254 *Referuntur Authores, & fundamenta pro opinione affirmativa. & n. ſeq.*

Referuntur quadraginta duo fundamẽta pro opinione negativa, à n. 256. uſque ad n. 392.

Referuntur, & expenduntur Authores pro eadem ſententia. à n. 340. uſque ad n. 392.

Solvuntur contraria. n. 392. uſque ad n. 402.

255 *Nemo tenetur ad id quod perfectius eſt, ſed ſufficit, ut ſequatur perfectum, ac tutum.*

Declaratur, n. 293.

Formido non præjudicat morali certitudini. d. n. 255. verſ. Moventur ſeptimo.

Contrarium. n. 398. verſ. Ad ſeptimum.

Declaratur. ibid verſ. Ad rationem quintam.

257 *Intellectus non habet libertatem opinandi ut libet, ſed violenter inclinatur in eam partem, in qua ſunt fortiora motiva.*

258 *Dictamen rationis quid ſit.*

259 *Ratio eſt dux intellectus.*

260 *Conſcientia quid. & n. ſeq.*

261 *Credulitas quotuplex, & per quos gradus ad plenam credulitatem perveniatur.*

Fides, opinio, ſuſpicio, & dubitatio in quibus differant. ibid.

262 *Ignorantia vincibilis, & affectata æquiparatur ſcientiæ.*

263 *Argumentum à communiter accidentibus validum eſt.*

264 *Quæſtio omnis, in qua de peccato mortali quæritur, niſi expreſſè veritas habeatur, periculosè determinatur.*

365 *Roboam reprehenditur quod ſecutus fuerit conſilium juvenum, derelicto conſilio ſeniorum.*

266 *Senum gloria eſt canities.*

267 *Lex naturæ eſt impreſſio Divini luminis in rationali creatura.*

268 *Lumen naturale intellectus eſt manifeſtativum veritatis.*

269 *Opinionem erroneam ſequens alicujus Magiſtri ex ſimplicitate non excuſatur.*

270 *Dubijs in rebus non eſt de facili præſtandus aſſenſus.*

271 *Doctor referens plures opiniones in dubio, quam cenſeatur approbare.*

272 *Doctor qui ſimpliciter approbat unam opinionem, cenſetur contrariam refellere.*

273 *Idem ſi dicat unam opinionem eſſe probabiliorem, ſeu veriorem. & n. ſeq*

274 *Intellectus* c. Cum Marthæ, §. Quæſiviſti, de celebr. Miſſar.

275 *Opinio communis eſt probabilis, & amplectenda in judicando. & conſulendo.*

276 *Niſi contraria ſit probabilior, ſeu verior. n. 438.*

278 *Rationem dimittens propter authoritatem humanam, incidit in inſipientiam beſtialem.*

279 *Opinionem communem ſequens, poſthabita veriori, excuſatur à pœna in foro externo, ſed non excuſatur in foro conſcientiæ.*

Opinio communis inducit errorem probabilem ibid.

280 *Theodoſij Imperatoris edictum de opinione præferenda in diſcordia Iuriſconſultorum.*

181 *Probatio plenior abſorbet, & confundit minus plenam directè oppoſitam. & n. ſeq.*

282 *Teſtes plures in concurſu prævalent paucioribus.*

283 *Rationes duæ vincunt unam, & ratio fortis minus fortem collit.*

284 *Opinio in concurſu probabilioris non eſt probabilis, ſed reprobabilis.*

285 *Pars major, ac ſanior prævalet in omnibus actibus Univerſitatis.*

Con-

286 *Conſtitutiones nonnullorum Ordinum præcipiunt ſuis ſubditis Regularibus, ut in cõtroverſijs moralibus ſequantur opiniones magis probabiles.*

287 *Epiſcopi Graſſenſis Synodalis admonitio ad Confeſſarios nimis indulgentes, qui laxiores, minuſque probabiles opiniones ſequuntur.*

288. *Opinio ſemper eligenda, per quam Deus magis glorificatur, & quæ majorem habet conformitatem cum arcta via Evangelij.*

289 *Immunis eſt à peccato relinquens opinionem, quam veram credit, & magis tutam, ut ſequatur contrariam, eſt propoſitio non toleranda.*

290 *Certis incerta præponens in rebus ad ſalutem animæ pertinentibus graviter peccat.*

291 *Periculum qui non æſtimat imprudens, ac temerarius eſt, quod pluribus exemplis oſtenditur.*

292 *Doctrina de electione opinionis minus probabilis continet multa abſurda, quæ hic referuntur à n. 293. uſque ad n. 340.*

293 *Medicus præbens ægroto medicamentum, quod probabiliter poſſet obeſſe, peccat contra Iuſtitiam, & contra Charitatem. & nn. ſeqq.*

294 *Periculo ſe committens ſtultus & fatuus dicitur.*

295 *Medicus ſalutis gratia eſt.*

296 *Sacerdotes, & Paſtores Eccleſiæ ſunt Medici ſpirituales, qui medentur languoribus animæ.*

297 *Mors æterna longè magis eſt formidanda, quàm mors temporalis.*

298 *Iudicem poſſe judicare pro parte minus probabili oſtenditur eſſe abſurdum. & nu. ſeqq. & n. 355*

299 *Iudex eſt miniſter Dei, & debet conformare judicium cum veritate.*

300 *Nec poteſt contra eam pronunciare cum libera conſcientia, & ſecura.*

301 *Iudicium fori contentioſi non differt à judicio in foro animæ quoad obligationem eligendi opinionem magis probabilem.*

302 *Acceptio perſonarum gravius eſt peccatum in diſpenſatione rerum ſpiritualium, quàm temporalium.*

303 *Opinionem non dum probabilem, ſed nec probabiliorem ſequi licet in adminiſtratione Sacramentorum, quando ſuppetit materia certa.*

304 *Doctrina de libera electione opinionis probabilis invertit ordinem judicij in foro pænitentiali. & n. ſeq.*

305 *Confeſſor ſecundum aliquos non poteſt denegare abſolutionem eligenti opinionem minus probabilem, & minus tutam. Et denegando peccat mortaliter etiamſi credat pænitentis opinionem eſſe falſam ibid.*

306 *Bellum ex utraque parte juſtum non datur. & num. 318.*

307 *Poſſeſſor dicitur habere potiora jura, etiamſi nullum jus habeat.*

Rex, qui pacificè regnum poßidet, in paritate opinionum utrinque probabilium, iniquum eſt ut de ſua poſſeßione vi dejiciatur. ibid.

308 *Bellum à ſpoliato moveri poteſt ſolum incontinenti, non autem ex intervallo.*

309 *Doctrina de libera electione opinionis probabilis publicam pacem multoties turbat, & inflammat Principes ad bella gerenda.*

310 *Bellum eſt perditio animæ, corporis, & ſubſtantiæ.*

311. *Opinionum oppoſitarum utcumque probabiliũ oportet unam eſſe veram, & alteram falſam, & qui conſulit, vel judicat ſecundum utramq;, neceſſariò pro una parte eligit falſum tam materialiter, quàm formaliter. & n. ſeq.*

312 *Probabilitas indifferenter ſe habet ad verum, & falſum.*

313 *Advocato non licet pro utraque parte ſcienter patrocinari. & n. 315.*

314 *Doctrina de libera electione probabilium opinionum vix ad praxim deduci poteſt ſine ſcandalo.*

315 *Contrarietas turpis eſt in Doctore.*

316 *Amicis duobus in contrarijs opinionibus exiſtentibus, ſanctum eſt pro veritate pugnare.*

317 *Opinionibus diſcrepantibus conari quis debet habere Iudicem propitium, non tamen claudicantem.*

318 *Defenſio non competit ei, qui poteſt juſtè & impunè offendi.*

319 *Doctrina de libera electione opinionis probabilis convellit libertatem, & immunitatem Eccleſiaſticam.*

320 *Reddit homines ignavos, eoſque ab omni ſtudio contemplandæ veritatis abducit.*

Relaxat fideliũ conſcientias. & n. 322. & n. 337

Parit effrænatam opinionum multitudinem. n. 330. & 338.

Aperit viam opinionibus falſis, temerarijs, & ſcandaloſis. n. 335. & 338.

Non tollit ſcrupulos, ſed hebetat conſcientias. num. 401.

321 *Actus argumentandi eſt apud infinitos, concluſio reſpondendi, & medicina ſanandi apud paucos.*

322 *In occaſione proxima peccati ex ſententia cujuſdam Theologi licitum eſt perſeverare ob ſui, vel alterius commodum ſpirituale, vel temporale.*

324 *Concubinarius ex cujuſdam Theologi ſententia non tenetur concubinam è domo expellere, ſed tantum polliceri ſe cum ipſa non peccaturum, quando ea dimiſſa triſtius vitam duceret.*

325 *Miſſam audiens, & divinum officium recitans cum diſtractione voluntaria non ſatisfacit præcepto Eccleſiæ.*

326 *Regularibus nefas eſt reluctari Papæ reformationem indicenti.*

327 *Opinionem minus probabilem Confeſſor poteſt eligere, cùm per eam eximit pænitentem ab aliqua obligatione, ex quorumdam Theologorum ſententia.*

328 *Et tenetur opinionem liberantem, & laxiorem indicare pænitenti de illa interroganti.*

329 *Propoſitum habens varios Doctores conſulendi donec aliquem juxta deſiderium ſuum reſpondentem inveniat, an ſit tutus in conſcientia.*

330 *Opinionum probabilium hodie tam ingens eſt numerus, ut libera illarum electio videatur fovere quandam veluti libertatem conſcientiæ. & nu. ſeqq.*

331 *Doctoris unius authoritas an faciat opinionem probabilem ex eo, quod generaliter ſic doceant quatuor, vel quinque Doctores.*

332 *Opiniones probabiles efficere, ut quod olim peccatum erat, hodie amplius non ſit, aſſertio eſt non toleranda.*

333 *Opinionem erroneam ſequens alicujus Magiſtri à peccato non excuſatur.*

334 *Probabilitatum uſus eſt commentum Diaboli ad enervandam vim præceptorum. & n. 337.*

335 *Opiniones plurimæ hic referuntur, quæ non ſunt tolerandæ, & tamen hodie à quibuſdam Theologis probabiles reputantur.*

336 *Aſſertiones multæ, quas Parochi Pariſienſes, &*

Ro-

Rothomagenſes, Clero Gallicano authoritate Superiorum damnandas propoſuerunt, referuntur.

337 *Mechlinienſis Archiepiſcopi Epiſtola ad Sacram Congregationem Inquiſitionis adverſus Confeſſores, qui nimis laxant habenas peccatoribus, innixi pernicioſis opinionibus quorumdam Theologorum refertur. & nn. ſeqq.*

339 *Aſſertiones ſeptemdecim referuntur excerptæ ex libris nonnullorum Theologorum, quas facultas Theologica Lovanienſis judicavit in praxi non tolerandas, & authoritate Superiorum prohibendas.*

Gandavenſis Epiſcopi Epiſtola, & aſſertiones viginti ſex ad ejus requiſitionem cenſuratæ à facultate Theologica Lovanienſi. ſub d.n. 339. verſ. His addimus.

340 *Propoſitiones ſex à Congregatione S. Officii qualificata, ſub d.n. 339. verſ. His demum adjicimus.*

341 *Agere incertum, & dimittere certum in materia morali eſt peccatum mortale.*

342 *Pars periculoſa in controverſiis moralibus quæ dicatur ex ſententia Henrici Gandavenſis.*

343 *Iudex, gloſſis diſcrepantibus, eligere debet opinionem, cui magis ratio intellectus ſui conſentit.*

344 *Sententia judicis ſequentis unam opinionem in materia, in qua eſt magnus conflictus, valet. ſi non appareat quæ ſit communior, & illa non ſit apertè falſa.*

345 *Opinio verior, & probabilior à Iuriſperitis pro eodem accipitur.*

346 *Opinio tutior ſequenda eſt ubi agitur de periculo animæ, etiamſi oppoſita ſit ſatis probabilis ex ſententia Henrici Boich, & Bellamera.*

347 *Opinionem communem Curia non ſequitur ubi contraria eſt verior.*

348 *Opinio communis judicanda non eſt ex multitudine, ſed ex pondere Authorum materiam diligenter inquirentium.*

349 *Doctoribus antiquis magis deferendum eſt, quàm modernis, & quatuor numeris ſeqq.*

350 *Antiqui magni, & veræ Philoſophiæ Authores.*

351 *Doctores antiquos relinquens, ut modernis adhæreat, non rectè ſapit.*

352 *Gloſſa authoritas omnes alios antecedit.*

353 *Intellectus Clem. 1. §. fin. de Sum. Trinit. & fide Cathol.*

354 *Opinionem probabilem relicta probabiliori, ac tutiori ex ſententia multorum Theologorum noſtri temporis ſequi non licet conſiliario, ſeu conſultori animarum.*

355 *Item nec Iudici. & nn. ſeqq. uſque ad n. 373.*
Item nec Medico. n. 373. & nn. ſeqq.
Item nec Regi in bello gerendo. n. 375.
Et multò minus in eſſentialibus Sacramentorum. n. 376. & nn. ſeqq. uſque ad n. 381.

356 *Iudex in cauſis criminalibus ſequi poteſt opinionem probabilem, quæ favet reo, relicta probabiliori, quæ favet Fiſco, ſi probabilitas verſetur circa factum.*

357 *Imo tenetur eo caſu reum abſolvere, ex ſententia nonnullorum Theologorum.*

Contrarium defenditur ſive probabilitas verſetur circa factum. n. 358. & nn. ſeqq. Sive circa jus. n. 366. & n. ſeq. uſque ad n. 373.

378 *Iudex ſpectare non debet an probationes Fiſci præponderent probationibus rei, ſed an ex proceſſu reſultet probatio ſufficiens ad condemnandum. & nn. ſeqq.*

359 *Accuſatore non probante, reus abſolvitur.*

360 *Etiamſi reus nihil probaverit.*

361 *Exceptio negativa pro parte rei non eſt probanda.*

362 *Accuſatus, vel inquiſitus etiam poſt accuſationem, vel inquiſitionem non præſumitur culpabilis niſi delictum probetur.*

363 *Iudex abſoluto proceſſu offenſivo, ac defenſivo quomodo ſe debeat gerere in reo condemnando, vel abſolvendo.*

364 *Probationes in criminalibus debent eſſe luce clariores.*

365 *Iudicia etiam vehementia ad infligendam pœnam ordinariam non ſufficiunt.*

367 *Iudices proniores eſſe debere ad abſolvendum, quàm ad condemnandum, & conſimiles regulæ quando habeant locum.*

368 *Læſæ Majeſtatis crimen an committat occidens Conſiliarium Principis.*

369 *Andreas de Iſernia Reginæ Ioannæ Conſiliarius Neapoli trucidatur.*

370 *Fur de jure an ſit ſuſpendendus pro unico furto magnæ quantitatis.*

371 *Rapiens publicam meretricem an incidat in pœnam raptus.*

372 *Et quid in muliere rapiente virum.*

373 *Medicus peccat, ſi ſcienter applicat infirmo medicamenta dubia, etiamſi credat ea probabiliter profutura.*

374 *Ægrotũ melius eſt in manu Creatoris relinquere, quàm periculo exponere dubitabilis medicinæ.*

376 *Opinione probabili uti nõ licet in eſſentialibus Sacramentorum niſi in caſu extremæ neceſſitatis.*

377 *Periculum grave facit, ut formido præponderet opinioni.*

378 *Baptizandus eſt puer in periculo mortis conſtitutus, ſi quid appareat extra uterum.*

379 *Sacerdos exiſtens in peccato mortali ſi tempus ita urgeat, ut non ſit locus pœnitentiæ, poteſt miniſtrare Sacramentum abſque peccato.*

380 *Sacerdoti eligenti opinionem probabilem Eccleſia minimè tribuit juriſdictionem ad abſolvendum, niſi error ſit communis, & titulus putativus proveniat à legitimo Superiore.*

381 *Advocato an, & quando liceat patrocinari ſecundum opinionem probabilem. & nn. ſeqq. uſque ad n. 392.*

382 *Advocatus in cauſa, in qua utrinque ſunt opiniones æquè probabiles ſi proponat clientulo rem tanquam certam, mentitur, & tenetur ei ad damna, & intereſſe.*

383 *Sed non prohibetur in cauſa dubia patrocinari ſi aperiat clientulo rem dubiam eſſe.*

384 *Temerè litigare non dicitur qui dubius eſt, ſed qui ſcit jus non habere.*

385 *Lites plerumque de re dubia inſtituuntur.*

386 *Advocati recti meliorem vitam faciunt, quàm fratres Prædicatores, vel alii Religioſi.*

387 *Advocato non licet patrocinari pro parte minus probabili contra probabiliorem.*

388 *Etiamſi pandat clientulo rationes adverſarii eſſe probabiliores.*

Etiamſi non ſit cauſa ſanguinis, vel majoris partis bonorum. n. 390.

389 *Advocatus, qui in principio litis credidit rationes ſui clientuli eſſe probabiliores, ſi in proceſſu appareat contrarium, tenetur cauſam deſerere, aut illum ad concordiam inducere.*

391 *Furti actio datur etiam pro re minima.*

392 *Opinionem minus probabilem ſequens, ac minus tutam, relicta probabiliori, ac tutiori, eſt maximè imprudens, ac temerarius.*

394 *Verum eſt bonum intellectus; falſum autem eſt malum ipſius.*

395 *Veritas potiſſimum indaganda eſt in foro conſcientiæ, qui dicitur forum veritatis.*

396 *Conſcientia eſt quædam conſonantia, & harmonia cum veritate.*

397 *Lex Conſcientiæ debet dici lex Evangelica à Patre luminum oriens.*

Conſcientia eſt Angelus mentis præſes. ibid.

398 *Ratio naturalis ſe ipſam oſtendit, & veritatem occultam non ſinit.*

Formido duplex. ibid. verſ. Ad rationem quintam.

399 *Intellectus* c. Litteras, de reſtit. ſpol. *& n. ſeq.*

400 *Opiniones diſtinguens, & ad concordiam reducens, non videtur alias opiniones reprobare.*

Medium non opponitur extremis, ſed extrema ipſa invicem opponuntur, & mutuò ſe perimunt. ibid.

402 *Epilogus principalium trium quæſtionum, & praxis ſervanda in opinione deligenda cum ſecuritate conſcientiæ.*

403 *Opinionem probabilem an faciat authoritas unius Doctoris. Latè diſcutitur, & nn. ſeqq. uſque in finem.*

Quid ſi authoritas illa ſit rationibus deſtituta. n. 406. & nn. ſeqq. uſque ad n. 418.

Et quid ſi nitatur gravi aliquo fundamento. n. 417. & nn. ſeqq.

Et quid de authoritate alicujus, qui ſit princeps in aliqua facultate. n. 420.

Et quid ſi opinio unius Doctoris ſit contra legem Dei, vel Eccleſiæ. n. 425.

Et quid ſi contra communem aliorum opinionem. n. 433. & 442.

Et quid ſi opinio ſingularis ſit verior, quàm opinio communis. n. 438.

Et quid ſi ab utraque parte ſint totidem Authores æqualis ponderis, & rationes æquè ſuaſibiles. num. 444.

Et quid ſi pro una parte ſint Doctores numero plures, & pro contraria graviores. n. 445.

Et quid ſi utrinque Doctores ſint æquales numero, ſed pondere inæquales. n. 447.

Et quid ſi pro una parte ſtet authoritas unius gravis Doctoris, & pro contraria nullus occurrat Doctor, & rationes utrinq; ſint æquales. n. 448.

405 *Opinionem probabilem facit authoritas unius Doctoris etiamſi contineat errorem contra jus divinum.*

Contrarium. n. 412. & n. 425. & n. 432.

406 *Opinionem probabilem in moralibus non facit ſola authoritas unius Doctoris utcumque gravis, & probi.*

407 *Probabilia ſunt quæ videntur omnibus, aut pluribus, aut Sapientibus, & his vel omnibus, vel pluribus, vel maximè notis. & n. 421. & 434.*

408 *Doctorum dictis in tantum eſt credendum, in quantum Canonicis ſcripturis deſerviunt.*

409 *Vox unius, vox nullius.*

410 *Doctori atteſtanti de conſuetudine vel de communi uſu loquendi non creditur.*

411 *Cardinalis Zabarella nunquam voluit in opinionibus cedere niſi urgente ratione.*

415 *Teſti unico atteſtanti de morte mariti non eſt credendum.*

416 *Ingenio non procedendum, ſed auctoritatibus inſiſtendum.*

417 *Opinionem probabilem facit authoritas unius Doctoris probi, & docti, ſi nitatur gravi aliquo fundamento, & in contrarium nulla occurrat ratio, vel authoritas movens.*

418 *Opinionem ſequens alicujus Magiſtri non ſubtiliter indagatam, quæ poſtmodum apparet falſa, excuſatur à peccato quamdiù falſa non apparuerit.*

419 *Nec peccat mortaliter qui ſequitur intellectum alicujus gravis Authoris etiamſi erret, dummodò error verſetur circa ſubtilitates legum.*

420 *Opinionem probabilem facit ſola authoritas unius Sapientis clariſſimi, & principis in aliqua facultate.*

422 *Locus ab authoritate infirmus, & inartificialis.*

423 *Authoritatis pondus inclinat ad actum, præcipuè ſi gravis ſit.*

424 *Authoritas magni Doctoris in tantum facit aliquam probabilitatem, in quantum præſupponitur in ſcientia verſatus, vel ſapienter loquutus.*

425 *Opinio unius Doctoris quantumvis gravis, & prius ſi ab Eccleſia ſit reprobata, aut ſit contra jus divinum, eſt improbabilis, & falſa.*

426 *Jus ignorare licet indoctis, ac rudibus, non autem eis, qui ſua prudentia inſtructi ſunt.*

427 *Illiteratus debet conſulere peritiores: alioquin ex juris ignorantia non excuſatur. & n. ſeq.*

428 *Simoniam committens non excuſatur ex eo, quod ſe peccare non crediderit.*

429 *Ignorantia nulla invincibilis eſt peccatum.*

430 *Ignorantia craſſa, & ſupina neminem excuſat.*

431 *Et quæ dicatur hujuſmodi ignorantia.*

432 *Opinionem ſequens errantis Magiſtri in ſpectantibus ad fidem, & bonos mores, ex ſimplicitate, & juris ignorantia non excuſatur.*

433 *Opinionem probabilem non reddit ſola authoritas unius Doctoris, ſi in contrarium ſit communis opinio.*

Niſi ille Doctor ita ſolveret argumenta contraria, & confirmaret ſua, ut ſuam redderet aut certam, aut longe probabiliorem. n. 438.

434 *Vox communis præfertur dictis paucorum.*

Rarò benè loquitur qui contra omnes loquitur. ib.

435 *Opinio communis non dicitur quia plures Doctores habet eam ſequentes perfunctoriè.*

436 *Opinionem probabilem non facit multitudo Doctorum, ſi eam non confirment optimis rationibus.*

437 *Opinio probabilis communiter cenſetur ſi ſit approbata à ſex Doctoribus claſſicis rem ex profeſſo tractantibus, quàm ſi à quinquaginta ſola ferè authoritate priorum ductis.*

439 *Opinioni, quæ melioribus rationibus fulcitur juſtius, & æquius eſt inhærere, licet Imperator ſit in opinione contraria.*

440 *Verbo credendum, diſputatione pugnandum, ratione vincendum.*

441 *Ab opinione communi recedere non licet niſi habenti pro ſe rationem certam, & convincentem.*

442 *Opinionem probabilem non facit authoritas unius Doctoris, quando in contrarium ſunt plures æqualis, vel majoris ponderis.*

443 *Niſi opinio paucorum eſſet validioribus rationibus munita.*

444 *Opinionem unius, vel alterius, aut etiam plurium Doctorum ſequi non licet, quando in contrarium*

ſunt

ſunt totidem Doctores æqualis ponderis, & rationes utrinque pares.

445 *Idem ſi pro una parte ſint Doctores numero plures, & pro contraria graviores.*

Secus ſi Doctores utrinque ſint pares numero, ſed graviores pro una parte. num. 447.

446 *Dignitas perſonarum compenſatur cum numero.*

448 *Opinionem probabilem reddit authoritas unius gravis Doctoris, ſi pro contraria nullus occurrat Doctor, & rationes utrinque ſint æquales.*

449 *Probationes cùm utrinque ſunt æquales, qualibet minima præſumptio pro una parte facit eam prævalere.*

1 NE INNITARIS. Conſtitutiones Decretorum ſingularibus ſunt opinionibus præferendæ. Hoc dicit ſecundum Joan. Andr. Butr. Card. Imol. Anchar. Abb. & alios communiter, vel ſecundum Arec. In judicando non debet quis ſequi ſenſum proprium, ſed regulas Patrum, ſive Conſtitutiones; vel generalius, In quocumque negotio debent magis ſervari Conſtitutiones, quam ſenſus proprius. Sunt duæ partes. Prima ponit verba Salomonis *Proverb.* 3. Secunda expoſitionem Hieronymi ibi, *Prudentia ſua.*

2 Nota primò ſecundum Ant. Butr. ſignificatum horum verborum: *Non facias ſecundum prudentiam tuam.* intelliguntur enim de prudentia à jure informata. Unde gloſ. 3. Hoſtien. Jo. Andr. Imol. & Abb. interpretantur verba, *Prudentia tua*, id eſt in malo, ut in *c. Sciendum* 8. *qu.* 1. Exemplificant Abb. Antiq. & Jo. Andr. ſi alicui dicatur: Non debes hoc facere, quia contra jus eſt; & reſpondeat ille, non curo, quia mihi videtur ita fieri debere: hic proprium ſenſum præponit Patrum conſtitutis; contra quem Auguſtinus in *lib.* 50. *homiliarum, homilia* 28. (Vis videre (inquit) quid ſit homo? omnis homo mendax. Homo ergo ſi vult eſſe aliquid boni, non ſit de ſuo: ſi de ſuo eſſe voluerit, mendax erit: ſi verax eſſe voluerit, de Deo, non de ſuo erit.) Et in *lib. de vera Innoc. cap.* 311. (Nemo habet de ſuo niſi mendacium, & peccatum; ſi quid autem habet homo veritatis, & juſtitiæ, ex illo fonte eſt, quem debemus ſitire in hac eremo, ut ex eo quaſi guttis quibuſdam irrigati, non deficiamus in via)

3 Secundò nota, ex illis verbis, quæ ſibi agenda, vel dicenda videntur, ex dictis, vel factis cognoſci hominis ſapientiam, vel ſtultitiam. Ad hoc *l. Quidam in ſuo, ff. De condit. inſtit.* ut hic per Butr. *in* 3. *notab.* magis tamen in hoc ſpectan-
4 da ſunt facta, quàm verba. *l. Si tamen, §. Et qui, ff. De adil. edict, l. De quibus, in fin. ff. De legib. c. Dilecti, infra, de Appellat. cum Concordant*, de quibus ibi plenè per gloſ. *in ver. Facto provocare.*

5 Tertiò nota, ſtandum eſſe dictis SS. Patrum. Intellige ſecundum Innoc. & Compoſtell. ſi ſint ab Eccleſia recepta; & qui dicit quod ipſi dicunt, non poteſt de temeritate redargui, niſi ab ipſiſmet fuerint tetractata, ſicut Auguſtinus multa de dictis ſuis retractavit; vel niſi ſint per Eccleſiam correcta, *c.* 1. 16. *diſt.* Et cum Innoc. & Compoſtell. tranſeunt hic Hoſt. Io Andr. Butr.
6 Card. Imol. & reliqui omnes. Unde patet erro-
Proſp. Fagn. in 1. *Decretal.*

neum eſſe quod Abb. dixit *num.* 3. *verſ. Ultimo quæritur*, videlicet dictum unius Sancti adjutum authoritate novi, vel veteris Teſtamenti prævalere Papæ interpretationi. Et quod dixit *c. Significaſti, num.* 3. *de elect.* in concernentibus fidem, etiam dictum unius privati præferendum eſſe dicto Papæ, ſi ille moveretur melioribus rationibus, & authoritatibus novi, & veteris Teſtamenti. Imò enim in dubiis doctrina Eccleſiæ Romanæ, quæ principaliter eſt in Papa, eſt regula fidei. *c. Omnes*, 22. *diſt. c. Quis, in fin.* 11. *diſt. c.* 1. *& ſeq.* 12. *diſt.* & ad ipſum pertinet hujuſmodi dubia determinare. *c. Multis*, 17. *diſt. c. Hæc eſt fides, c. Et eſt aliud, c. Quoties, & per totam*, 24. *q.* 1. *c. Majores, inf. de Baptiſ.* & docet S. Thom. 2. 2. *qu.* 1. *art* 10. Unde meritò hanc Abbatis doctrinam confutat Sylveſt. *in ver. Opinio num.* 2. *in fin. verſ. Quod autem dicit*
8 *Panorm.* Nec obſtat, quod authoritas Hieronymi prævaluerit ſententiæ Concilii, ut in *c. Tria*, 36. *qu.* 2. Nam ut notat gloſ. & Turrecrem. in *c. Placuit, ead. cauſ. & quæſt.* hoc provenit quia dictum Hieronymi non ſolum fundatur, & roboratur veritate veteris Teſtamenti, ſed etiam in-
9 nititur authoritati Meldenſis Concilii. In philoſophicis verò, quæ ad fidem non ſpectant, dicta SS. Patrum non ſunt majoris authoritatis, quam dicta Philoſophorum quos ſequuntur, ut per D. Thomam in 2. *ſentent. diſt.* 14. *art.* 2. *in corp. & in reſponſ. ad* 1.

10 Ultimo nota, Judicem non debere judicare ſecundum propriam opinionem, ſed ſecundum decreta Patrum, & aliorum habentium poteſtatem legis condendæ. Concordat text. in *c.* 1. *ſup. eod.* ibi: (Et nemo in actionibus, vel judiciis Eccleſiaſticis ſuo ſenſu, vel eorum authori-
11 tate ducatur. (Nam ut inquit hic Bald. *num* 2. erronea eſt cõſcientia propria, & ſingularis, quæ eſt potius quædam ſuperſtitio. *l. Quæ ſub condi-*
12 *tione, ff. De condit. Inſtit.* Unde Anton. de Butr. Jo. de Imol. & Alex de Nævo dicunt hunc textum eſſe allegabilem contra capricioſos, qui plus de ſe præſumunt, quam ſit in rei veritate, & volunt omnes opiniones ſuas aliis prævalere.

13 QUÆRO generaliter utrum in omni materia ſequi liceat quamcumque opinionem probabilem?

14 Præſens diſputatio, ſeu potius tractatus de opinione probabili dividitur in quinque partes principales. In prima *num.* 13. proponitur quæſtio generalis ut ſupra, videlicet, Utrum in omni materia ſequi liceat quamcumque opinionem probabilem. Et *num.* 15. diſcutitur quid tenendum in materia ad fidem, aut mores non pertinente. Et *num.* 19. quid in articulis ab Eccleſia diffinitis. Et *num.* 23. Quid in materia morum, & ponitur origo, & progreſſus doctrinæ de libera electione opinionis probabilis. Et à *num.* 25. uſque ad *nu.* 44 recenſentur Authores probabilitatum, & eorum variæ opiniones. In ſecunda parte principali à *num.* 44. uſque ad *num.* 121. ponitur prima quæſtio. An in moralibus ſequi liceat opinionem probabilem ſecundum ſe, præſcindẽdo à quacumque probabilitate opinionis oppoſitæ. Et à d. *num.* 44. uſque ad *num.* 59. ponuntur undecim argumenta pro opinione affirmativa. Et à *num.* 59. uſque ad *num.* 98. ponuntur viginti ſex argumenta pro opinione negativa.

Et à *n.* 98. uſque ad *n.* 111. explicatur quomodo intelligendum ſit illud principium, quod, In moralibus ſufficiat certitudo ex probabilibus. Et à *n.* 111. uſque ad *n.* 121. ſolvuntur argumenta contraria. In tertia parte principali à *n.* 121. uſque ad *n.* 253. ponitur ſecunda quæſtio, An ex duabus opinionibus oppoſitis æquè probabilibus liberum ſit cuilibet ſequi utramque, vel alteram quam maluerit. Et d. *n.* 121. ponuntur argumenta pro opinione affirmativa. Et à *n.* 123. uſque ad *n.* 252. ponuntur ſex fundamenta principalia pro opinione negativa. Et à *n.* 125. uſque ad *n.* 171. ponitur prima concluſio, quod is, qui judicat duas opiniones oppoſitas eſſe æqualiter probabiles, non eſt moraliter certus, ſed dubius. Et hæc concluſio probatur ſeptemdecim argumentis. Et à *n.* 171. uſque ad *n.* 229. ponitur ſecunda concluſio, quod is qui dubius eſt, in moralibus tenetur ſequi partem tutiorem. Et à *n.* 172. uſque ad *n.* 191. ſolvitur prima objectio, quod ſequi partem tutiorem non ſit in præcepto. Et à *n.* 191. uſque ad *n.* 211. oſtenditur in moralibus, & in foro conſcientiæ non habere locum regulam juris, quod in pari cauſa melior ſit conditio poſſidentis. Et à *n.* 212. uſque ad *n.* 218. ſolvitur ſecunda objectio, quod regula de tutiori parte in dubio eligenda non habeat locum in dubio juris. Et *n.* 218. ſolvitur tertia objectio, quod non habeat locum in dubio juris ſpeculativo. Et *n.* 220. ſolvitur quarta objectio, quod procedat tantùm in materia irregularitatis. Et *n.* 225. ſolvitur quinta objectio de opinione probabiliori. Et à *n.* 229. uſque ad *n.* 242. ponitur tertia concluſio, quod ubi non conſtat quæ opinio ſit tutior, ſervandæ ſunt regulæ a jure præſcriptæ. Et à *n.* 242. uſque ad *n.* 252. ponuntur alia quinque fundamenta principalia pro eadem opinione negativa. Et *n.* 252. ſolvuntur contraria. In quarta parte principali à *n.* 253. uſque ad *n.* 403. ponitur tertia quæſtio, An ſequi liceat opinionem minus probabilem, & minus tutam, relicta probabiliori, ac tutiori. Et *n.* 254. & 255. ponuntur ſeptem argumenta pro parte affirmativa. Et à *n.* 256. uſque ad *n.* 402. ponuntur quadraginta duo fundamenta pro parte negativa. Et à *n.* 292. uſque ad *n.* 340. ponuntur duodecim abſurda, quibus oſtenditur quàm ſit perniciosa Chriſtianæ Reipublicæ, & ſaluti animarum hæc doctrina de libera electione opinionis probabilis. Et à *n.* 335. uſque ad *n.* 340. recenſentur quamplurimæ opiniones modernorum Theologorum, quas dicunt eſſe probabiles, cùm tamen non ſint tolerandæ. Et à *n.* 340. uſque ad *n.* 392. referuntur, & expenduntur Authores antiqui, & moderni pro hac ſententia negativa. Et à *n.* 392. uſque ad *n.* 402. ſolvuntur argumenta contraria. Et d. *n.* 402. ponitur epilogus præcedentium quæſtionum, & praxis ſervanda in opinione deligenda cum ſecuritate conſcientiæ. In quinta, & ultima parte principali à *n.* 403. uſque in finem ponitur quarta quæſtio, An authoritas unius Doctoris reddat opinionem probabilem, & abſolvitur per octo concluſiones.

15 Pro clariori ſolutione hujus graviſſimæ, ac perdifficilis quæſtionis duo membra principalia ſunt diſtinguenda. Primum eſt cum verſamur in materia quæ ad fidem, aut mores non pertinet. Et tunc abſolutum eſt licere unicuique eligere opinionem etiam minus probabilem, ut declarat S. Thom. *quodlib.* 3. *art.* 10. dicens hoc caſu habere locum quod Apoſtolus dicit ad *Roman.* 14. *Unuſquiſque in ſuo ſenſu abundat.* Et ſequitur Sylveſter in *Sum.* in ver. *Opinio num.* 1. ideoque in quæſtionibus Scholaſticorum, De numero Angelorum, De loco Paradiſi Terreſtris, De tempore Judicii finalis, Si Adam non peccaſſet utrum Chriſtus incarnatus fuiſſet, An major ſit numerus electorum, an reproborum, & his ſimilibus, poteſt quilibet ex probabilibus opinionibus eligere quam maluerit, licèt minus probabilem. Et propterea in *c. Cum Marthæ,* §. *Quæſiviſti, de celebr. Miſſar.* quamvis inter varias Scholaſticorum ſententias illa probabilior judicetur quæ aſſerit in conſecratione Calicis aquam cum vino in ſanguinem tranſmutari: tamen dicitur non eſſe inconveniens ſi aqua in
16 corpore Chriſti eſſe credatur. Et Innoc. hic affirmat ſi Sancti diverſas opiniones inter ſe habeant in his, quæ ab Eccleſia non ſunt diffinita, licitum eſſe cuique quod vult dicere. Et hoc dictum Innocentii ſequitur hic Hoſtien. *num.* 3. & Bartol. in *l. fin. C. De pæn. Iudic. qui malè judicat.* Oldr. *conſ* 286. *incipien. In electionis, num.* 5. *verſ.*
17 *Licitum erat eis.* Et Sylveſt. *in ver. Opinio, num.* 2. Exemplificat Innoc. in Salomone damnato, & in corpore B. Mariæ aſſumpto. Sed quoad hoc ultimum hodie communis opinio eſt in contrarium, & meritò, ut dicunt hic Hoſtien. *num.* 3. & Joan. Andr. *num.* 5. Unde Bald. *num.* 14. ait, olim non fuiſſe hæreticum credere corpus B. Mariæ non eſſe in Paradiſo propter varias opiniones Sanctorum Patrum: hodie vero eſſe proximum hæreſi, quia ſolemniſſimum feſtum fit de Aſſumptione Sanctiſſimæ Virginis, cujus corpus, & anima, ut verbis Baldi utar, piè creditur eſſe in Paradiſo apud pedes Jeſu Chriſti: vel à dextris Chriſti, ut loquar cum Ugone de S. Victore, Petro Damiano, D. Thoma, & Card. Bellarm. ita exponentibus Pſalmum, *Adſtitit Regina à dextris tuis,* &c. Cæterum an, & quando in his, & conſimilibus quæſtionibus ad fidem, aut mores non pertinentibus ſequi liceat opiniones non probabiles, ad rem præſentem non ſpectat, & dixi in *c.* 1. *ſup. de Sum. Trinit. & fide Cathol.*

19 Secundum membrum principale eſt cum verſamur in his, quæ ſpectant ad fidem, aut mores; & tunc ſubdiſtinguere oportet duos caſus. Primus eſt cum articuli ſunt determinati à lege, aut publicè tenentur ſecundum Eccleſiæ authoritatem: & habet locum quod Auguſtinus ait in *lib.* 3. *de Doctrina Chriſtiana*; (Conſulere debet quis regulam fidei, quam de ſcripturarum planioribus locis, & de Eccleſiæ authoritate percepit.) Et quod ait Hieronymus in *Parabol.* (Prudentiæ ſuæ innititur, qui ea, quæ agenda, vel dicenda videntur, Patrum Decretis præponit.) ut hic in litera. Ad idem ſunt textus in *c. Si inter*; 6. *quæſt.* 4. & in *c. Summopere,* 11. *qu.* 3.
20 *cum multis concordan.* Unde ſecundum D. Thomam d. *quodlib.* 3. *art.* 10. qui aſſentit opinioni alicujus Magiſtri, contra manifeſtum Scripturæ teſtimonium, ſive contra id, quod publicè tenetur ſecundum Eccleſiæ authoritatem, non poteſt

21 teſt ab erroris vitio excuſari. Itaque ſemper
præferri debet opinio, quæ habet pro ſe legem,
vel probatam conſuetudinem, ut ait Sylveſt. In
ver. Opinio, eod. num. 2. Et idem eſt ſi intellectus
moveatur ab ipſo objecto, ſive quia ſit per ſe-
ipſum cognitum, ut in primis principiis, quo-
rum eſt intellectus, ſive per aliud, ut patet de
concluſionibus, quarum eſt ſcientia, ut idem D.
Thom. declarat in 2. 2. *qu.* 1. *art.* 4. Sed hic non
eſt caſus noſter, quia verſamur in opinione.
22 Opinio autem dicitur cum intellectus declinat
in unam partem contradictionis, cum formidi-
ne tamen alterius; nam ſi id fieret cum certitu-
dine, non eſſet opinio, ſed fides, ut per D. Thom.
d. art. 4. & Sylveſtrum *loc. cit.*
23 Secundus caſus eſt cum articuli non ſunt à le-
ge determinati, nec publicè tenentur ſecundum
authoritatem Eccleſiæ. Et tunc quæſtio eſt ar-
doa noſtris temporibus excitata, & valdè peri-
culoſa, An in materia morum ſequi liceat quam-
cunque opinionem probabilem. Dixi, noſtris
temporibus, quia doctrina de libera electione
opinionis probabilis in moralibus hoc ſæculo
introducta eſt, & quaſi parva ſcintilla in ma-
gnum incendium excrevit. Nam illius ſectato-
res nullum aſſerunt ex Magiſtris, qui ante cen-
tum annos eam tradiderit; non quia Scriptores
illorum temporum de tali doctrina non cogita-
verint; incredibile enim eſt tot viros illumina-
tiſſimos, ac acutiſſimi ingenii, qui de humanis
actibus, & virtutibus moralibus ex profeſſo diſ-
ſeruerunt, vim probabilitatum per tot ſæcula
non agnoviſſe: ſed quia cognoverunt judicium
probabile non poſſe aſſumi pro regula rectè
operandi. Quare hæc doctrina ex hoc ſolo red-
ditur valdè ſuſpecta, quod ſit nova, & à conſue-
tudine Eccleſiæ exorbitans, dicente Apoſtolo *ad
Hebraos* 13. 9. *Doctrinis variis, & peregrinis nolite
abduci.* & Hieronymo *in Epiſtola Apologetica con-
tra Origenem, qua eſt* 33. *lib.* 1. (Cur poſt quadrin-
gentos aonos nos docere niteris quod ante ne-
ſcivimos? Cur profertur in mediom quod Pe-
trus, & Paulus edere noluerant? oſque ad hanc
diem ſine bac doctrina Mundus Chriſtianus
fuit.) Hæc Hieronymus. Ad hoc *c. qui neſciat,*
11. *diſt. c. Quod dilectio, in fin. de conſang. & affinit.*
& c. *Cum conſuetudines, de conſuet.* ubi Jo. Andr.
num. 7. Mutationes, inquit periculoſæ ſunt, ut
docet Aphoriſmus: & eſt contra Doctores,
qui perniciosas novitates inveniunt. Confert
text. *in l.* 1. *in fin. ff. De Senator.* per quem Bald.
in *l. ult. num.* 9. *ff. De pœn. judic.* qui male judicat,
dicit, præſumi imperitiam in eo qui tenet no-
vas, & inſolitas opiniones, & eum ſequitur An-
dreas Siculus in *Repet. rubr. de fide inſtrum. col.* 7.
verſ. Quot autem modis. Portò concors antiquo-
rum ſenteutia fuit, ad hoc ut quis rectè, & pru-
denter operetur, neceſſariò requiri, ut habeat
certitudinem, ſaltem moralem, de rectitudi-
ne, & honeſtate operationis, eamque certitu-
dinem nullatenus reperiri in opinione probabi-
li, quæ fallibilis eſt, & ſe habet ad verum, &
falſum, ac proinde vitioſum eſſe illam aſſume-
re pro regula, & fine humanorum actuum, ita
ut cum primum pervenerimus ad gradum pro-
babilitatis, illicò ſiſtamus pedem, nec ulterius
progrediamur: quin potius in controverſiis
moralibus, in quibus vertitur ſalutis periculum

Proſp. Fagn. in 1. *Decretal.*

ſumma ope nobis enitendum eſſe, ut certitudi-
nem, exploſa omni formidine, habeamus, &
veritatem aſſequamur. Et hanc Theoricam tra-
diderunt plurimi ex Claſſicis, & primariis Ma-
giſtris, quorum verba ad calamum referemus
infra à *n.* 79. *uſque ad n.* 98.
24 Verùm poſt multa ſæcula irrepſit alia doctri-
na, videlicet ad rectitudinem operationis non
requiri judicium certò, & evidenter dictans
actionem licitam eſſe, ſeu honeſtam, ſed ſuffice-
re probabile judicium cum formidine partis
oppoſitæ. Et in hac ſententia dicitur fuiſſe Jo.
Gerſon Cancellarius Pariſienſis in *tract. de præ-
par. ad Miſſam, conſider.* 3. *Alphab.* 37. *litera S.* &
eam probarunt Gabriel Vaſquez in 1. 2. *q.* 19.
art. 6. *diſp.* 62. *cap.* 5. *num.* 26. Jo. Salas *ibidem qu.*
21. *tract.* 8. *diſp. unic. ſect.* 4. *num.* 4. & Thomas
Sanchez in *Decal. lib.* 1. *c.* 9. *n.* 18. Et pluribus tue-
tur noviſſimè Candidus Philalethus, ſeu potius
Andreas Blancus è Societate Jeſu de opinionum
25 praxi in prima quæſtione. Et poſito hoc princi-
pio recentiores Theologi ſtatuerunt tres gra-
dus probabilitatis.
Primus gradus eſt, cum quis in aliquo articu-
lo, ſeu controverſia morali agnoſcit unam opi-
nionem eſſe probabilem, nempe illam, quæ af-
firmat actum eſſe licitum, & ſubeſt peccati pe-
riculo; nec ulterius inquirit, an opinio contra-
ria ſit æquè probabilis, aut probabilior, poteſt
tuta conſcientia opinionem illam probabilem
ſequi. Et in hoc primo gradu conveniunt Theo-
logi noſtri temporis ferè omnes. Sed ab hoc
primo gradu probabilitatis noſtro ſæculo fa-
ctus eſt tranſitus ad ſecundum multo laxiorem,
& gravioribus difficultatibus, & periculis invo-
lutum; videlicet cùm in aliqua morali contro-
verſia duæ ſunt opiniones oppoſitæ æquè proba-
biles, vel quaſi, liberum eſt unicuique amplecti
alterutram quam maluerit, etiam poſthabita
opinione tutiori, & ſpecificante actum pro illi-
cito.
Et quia abyſſus abyſſum invocat ab hoc ſecun-
do probabilitatis gradu Scholaſtici noſtri ſæculi
proceſſerunt ad tertium, diſſeminantes doctri-
nam novam, & anteactis ſæculis inauditam;
nempè cum in aliqua quæſtione de moribus duæ
ſunt opiniones contrariæ, quarum una eſt pro-
babilis, & minus tuta, quia affirmat actum eſſe
licitum, & ideo ſubeſt peccati periculo; Altera
verò eſt probabilior, ac tutior, quia affirmat,
& ſpecificat actum pro illicito, integrum eſt coi-
libet amplecti opinionem minus probabilem, &
minus tutam, propoſita opinione probabiliori,
26 ac tutiori. Et hujus ſententiæ Authores ſunt
Medina, qui primus videtur ſcripſiſſe in defen-
ſionem probabilitatum, in *c.* 2. *queſt.* 19. *art.* 6.
dub. penult. Vaſquez, Suarez, Gregorius de Va-
lentia, Azorius, Ledeſma, & alii ad numerum
ſeptemdecim, quos refert, & ſequitur Sanchez
in *Decal. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 9. *num.* 4. Idque hoc tem-
pore receptum eſſe teſtatur Petrus de Lorca in
1. 2. *tom.* 1. *de actibus humanis, diſput.* 39. *membr.*
1. Quinimò ita tenere omnino ferè omnes
Scholaſticos affirmat noviſſimè Ludovicus à
Cruce *ſuper Bulla Cruciata in tract. de opinione*
27 *probabili, dub.* 1. *num.* 6. & hoc procedere non
ſolum in materia Juſtitiæ, ſed etiam in alia
quacumque ſcripſerunt Vaſquez in 1. 2. *qu.* 19.

art.6.diſput.63.num.1. inprinc.& Sanchez d.c.9.
num. 22.

28 Mirum autem eſt quam longè, latèque hos
gradus poſtea dilataverint. Nam in ſpecie di-
xerunt licere uti hac doctrina tam Lectoribus,
& Magiſtris in Scholis, ut Salas *in 1.2.diſp.unic.*
29 *ſect.6.num.69.*& Sanchez *ubi ſupra nu. 26.* quàm
Advocatis, quos poſſe patrocinari ſecundum
opinionem probabilem, omiſſa probabiliori
etiam in cauſa ſanguinis, vel civili omnium bo-
notum, tradiderunt Villalob. *in Sum. tom. 1.*
tract. 1. diff. 14. num. 5. Turrian. *in 2. 2. tom. 2.*
quaſt. 71. art. 3. Lorca in *part. 2. tom. 1. diſp. 39:*
membr. 2. Vaſquez *in 1. 2. diſp. 19. art 6. & diſp.*
64. c. 1. num. 3. & alii, quos refert, & ſequitur
Sanchea in *Decal. lib. 1. d. c. 9. num. 53.*

30 Id ipſum de Conſiliariis, & Conſultoribus
animatum cenſuerunt Vaſquez in 1. 2. *diſp. 62.*
c. 9. num. 47. & Salas in 1. 2. *tract. 8. diſp. unic.*
ſect. 9. num. 85. Imò Sanchez *d. c. 9. num. 20.* dicit
poſſe Conſultores animarum modò juxta unam,
modo juxta aliam opinionem conſulere, &
quandoque prudenter facere minus probabilem
& minus tutam opinionem conſulendo, quando
judicat probabiliorem difficilem fore pœniten-
ti, vel conſilium petenti, & circa in eamdem
ſententiam Vaſquez *d. diſp. 62. c. 9. num 67.* Addit
Sanchea *d c. 9 num. 29.* in conſcientia tutum eſſe
illum, qui propoſitum habet varios Doctores
conſulendi, donec aliquem juxta deſiderium
ſuum reſpondentem inveniat.

31 Judicem quoque ſequi poſſe opinionem pro-
babilem etiam contra communem, & probabi-
liorem, tenet Ledeſma aſſerens hanc eſſe ſenten-
tiam multorum noſtræ ætatis, *tom. 2. tract. 8.*
c. 22. poſt 11. diffinit. & alii apud Sanchez *in*
praalleg. c. 9. num. 46. qui hanc opinionem dicit
probabilem: & ſequuntur ſex alii diligenter
conquiſiti ab Antonino Diana, ut ipſe ait *in tract.*
13. reſol. moral. reſol. 3. ubi propterea poſt multos
refert liberum eſſe judici ex duabus opinioni-
bus probabilibus quam maluerit eligere, & ſe-
cundum eam judicare pro amico, imò ſecluſo
ſcandalo, nunc ſecundum unam, nunc ſecundum
aliam etiam omiſſa probabiliori, & communio-
ri, nec teneri in ſyndicatu, & exemplificat in
decem caſibus congeſtis a Joanne Sancio in *pra-*
ctica diſp. 44. num. 72. in fin. & allegat Io. Vale-
rium cum aliis ab eo relatis in differentiis utri-
que fori in *ver. Opinio, differ. 3. num. 1.* & idem
tenet Sanchez *ubi ſupra num. 45.* ſi utraque opinio
32 ſit probabilis. Sunt etiam qui opinantur quo-
tieſcumque Judex fert ſententiam, ſecundum
opinionem etiam minus probabilem, non eſſe
licitum reo, qui habet pro ſe probabiliorem
opinionem, appellare, ut apud eumdem Dia-
nam *par. 3. tract. 5. reſol. 104.*

33 Similiter, & Medicum quamvis probabilius
judicet medicinam fore noxiam ægroto, tamen
ſi contrarium quoque putet probabile, dixerunt
poſſe illam abſque peccato propinare; idque
non ſolum ſi aliud certum remedium nõ ſuppe-
tat, & ſalus ægri ſit deſperata, ut Gregorius de
Valentia in 2. 2. *diſp. 3. q. 10. punct. 2. col. ult.*
paulo ante verſ. Altero modo: ubi ait, hoc caſu
eſſe intelligendum quod fertur ex Galeno, In-
terfice audacter: & Sanchez *in Decal. tom. 1.*
lib. 1. d. c. 9. num. 39. addens in fine hoc caſu Me-
dicum non ſolum poſſe, ſed teneri medicamen-
tum hoc minus tutum, & periculoſum adhibere:
verum etiam ſi præſtò ſit aliud certum medica-
mentum, ut tenent Azor *tom. 1. lib. 2. Inſtit. mo-*
ral. c. 17. qu. 11. Aragon *in 2. 2. quaſt. 64. art. 4.*
dub. penult. Salas *in 1. 2. qu. 2. art. 8. diſp. unic.*
ſect. 15. num. 158. quos refert, licet non ſequatur,
Sanchez *loco proximè citato, num. 41.*

34 Sed & Regem poſſe bellum gerere, ſi utrinque
ſint opiniones probabiles, & probabilitas ver-
ſetur circa jus, pluribus nititur probare Io. San-
cius *in pract. diſp. 44. num. 58.*

35 Quinimo propoſitam doctrinam putarunt
multi habere locum etiam in eſſentialibus Sacra-
mentorum, & illorum adminiſtratione adeo; ut
36 in ordine ad Deum, & virtutem Religionis, vel
reverentiam debitam Sacramento tradiderint
in Sacramentis omnibus fas eſſe uti opinione
probabili, & minus tuta, ac propterea licere
Sacerdoti conſecrare etiam in materia incerta,
eo quod probabile à nonnullis id reputetur, ta-
metſi contrarium ſit probabilius, & Miniſter ſe
exponat periculo faciendi irritum Sacramen-
tum, ut inter alios cenſet Petrus de Lorca *in p. 2.*
de actib. human. diſp 39. membr. 2. Nec diſſentit
Sanchez *in Decal. tom. 1. lib 1. d c. 9. num. 33.* ait
enim probabilius eſſe in Sacramentorum admi-
niſtratione licere uti opinione minus probabili,
relicta probabiliori, ac tuta, non obſtante ir-
ritandi Sacramenti periculo, dummodo non ſit
contra communem Eccleſiæ conſuetudinem, aut
contra obligationem Charitatis erga proxi-
mum, ut explicat *num. 33.* adducens pro eadem
ſententia, Vaſquez. Salon, Salas, & Sayr.

37 Amplius ſcripſerunt aliqui, Sacerdotem te-
neri in Sacramento Pœnitentiæ ſequi pœniten-
tis opinionem, etiamſi pœnitens eligat minus
probabilem, & minus tutam, & denegantem ex
hoc capite abſolutionem, mortaliter peccare,
ut Sanchez in ſæpius citat. *c. 9. num. 27. & 29. &*
38 Jo. Sancius *in Selectis diſp 33. num. 54.* quamvis
credat pœnitentis opinionem eſſe falſam, ut
dicemus *infra in 3. quaſt. in 32. fundamento*
num. 305.

39 Quid plura, non dubitarunt aliqui affirmare
Sacerdoti eligenti opinionem minus probabi-
lem circa ſuam juriſdictionem, poſthabita pro-
babiliori, Eccleſiam aſſiſtere, ac juriſdictionem
tribuere ad abſolvendum Sacramentaliter, licet
Sacerdos verè juriſdictionem non habeat, eo
quod ex electione illius opinionis oriatur titulus
putativus cum Communi errore tribuente juriſ-
dictionem ad præſcriptam *l. Barbarius, ff. De*
off. Prator. adeo ut Ludovicus à Cruce in *ſuis*
diſputationibus moralibus ſuper Bulla Cruciata
in tit. De opin. probab. dub. ult. glorietur ſe
dum eſſet Compluti, ſuaſiſſe hanc opinionem
Patri Suarez, qui in eam uſque diem ſenſerat non
licere in Sacramento Pœnitentiæ uti juriſdi-
ctione probabili; eumque poſtea illã typis man-
daſſe *4. tom. de pœnit. diſp. 26. ſect. 6. num. 7.*
Quam tamen opinionem Suarez dicit tantum
eſſe probabilem, non autem ſequitur: ſed multi
alii ſequuti ſunt, nempè Villalob. *in Sum. tom. 1.*
tract. 1. dub. 13. num. 5. Leſſius *lib. 2. de Iuſt. & Iur.*
c. 29. dub 8. nu. 68. Sanchez *in Decal. to. 1. lib. 1.*
d. c. 9. num. 35. & de matrim. lib. 3. diſp. 22. num. ult.
& alii apud Dianam *reſol. moral. tract. 13. re-*
ſol. 2.

ſol. 2. verſ. Et tandem, ubi propterea infert non peccare Sacerdotem non approbatum, qui præſente approbato abſolvit pœnitentem in articulo mortis conſtitutum: nec Parochum audientem confeſſiones ſibi non ſubditi, in alia Diœceſi abſque approbatione Ordinarii ejuſdem Diœceſis: item nec Sacerdotem, qui ex opinione probabili abſolvit è reſervatis.

40 Nec deſunt qui putant licere ſequi opinionem minus probabilem, & minus tutam in Sacramento Pœnitentiæ, etiam in mortis articulo, ut contra Sanchez *in Decal. tom. 1. lib. 2. c. 1. num. 6.* firmat Io. Sancius *in Selectis diſp. 19. num.* 8.

41 Ex quibus vides quam largè propalata ſit hæc doctrina probabilitatum in perniciem animarum. Et nihilominus illius defenſores paſſim conclamant eam eſſe valdè utilem, ac proficuam Chriſtianæ Reipublicæ, & quaſi antidotum ſaluberrimam conſcientiis fidelium curandis; audivimus enim nonnullos Theologos affirmare gratulandum eſſe huic ſæculo, quod inventa ſit via medendi morbis animarum longè uberiori, ac feliciori ratione, quàm medeatur corporibus medicina naturalis: quandoquidem Medicus corporis ſi ægroto egenti remediis calidis applicet frigida, vel è converſo, non minuit vim morbi, ſed auget. At non ſic in medico ſpirituali animarum, qui poteſt applicare contraria remedia probabilium opinionum, quæ omnia
42 ſint profutura. En tibi exempla. Tenetur pœnitens reſtituere aureos centum, confeſſor ſuadet ut ſtatim integrè reſtituat; neque enim eſt capax abſolutionis, qui cum poſſit totum reſtituere, ſine juſta cauſa vult differre, aut facere reſtitutionem per partes, ſecundum veram opinionem, de qua per Archid. *in c. Si res, num. 5.* 14. *quæſt.* 6. Jo. Major *in* 4. *diſt.* 15. *quæſt.* 26. & Sotum *de juſt. & jur. lib.* 4. *quæſt.* 7. *art.* 4. poſt D. Thom. *in* 2. 2. *q.* 62. *art.* 8. Concilium Senonenſe *anno* 1542. ibi: *Non abſolvantur, niſi promittant reſtituere bona fide quam citiſſime poterunt alienum*, ut in Decretis Eccleſiæ Gallicanæ *lib.* 2. *tit.* 7. *de Pœnitentia, cap.* 116. *& c.* 117. At pœnitens vix ad hanc reſtitutionem inducitur. Quare medicus ſpiritualis applicat illi contrarium remedium opinionis probabilis, dicens poſſe eum differre, aut per partes reſtituere, ut interea aliquid inde emolumenti ſibi percipiat, ſi dominus nolit dilationem parum ſibi noxiam concedere, quod tenet Navarr. *in Manual c.* 17. *num.* 62. *verſ. Infertur nonò.* Imò eum poſſe abſolvi etiamſi abſque ulla juſta cauſa diu differat reſtitutionem, dummodo habeat animum reſtituendi, cenſet Molina *de juſt. tom.* 3. *tract.* 2. *diſput.* 153. *num.* 1. quem refert, & ſequitur Diana *reſol. moral. tract.* 17. *num.* 1. *reſol.* 3. ubi ait ſe liberaſſe pœnitentem, qui ſæpius confeſſus fuerat ſe animum reſtituendi habere, ſed tamen cum poſſet, nunquam reſtituerat, adjiciens: Notent hanc Deciſionem Confeſſarii, nam multos tollit ſcrupulos maximè in confeſſione Nobilium, qui per multos menſes ſine aliqua juſta cauſa
43 differunt reſtitutionem. Similiter Confeſſor præcipit famulo, ne de cætero ducat concubinam in domum heri, ne præbeat illi occaſionem ruinæ, cùm id nefas ſit ſecundum opinionem, quæ procul dubio verior, ac tutior eſt. *Arg. c. Nullus.* ibi, *ſubintraductam mulierem, c. Præter hæc*, & *c. Interdixit*, 32. *diſt.* & *c.* 1. *de cohabit. cleric. & mulier.* & colligitur ex D. Thoma *in* 4. *diſt.* 38. *qu.* 2. *art.* 2. *ad* 4. & *in* 2. 2. *qu.* 43. *art.* 1. *ad* 3. & Sylveſtro *in verbo Occaſio.* Sed ægrè hoc præceptum fert famulus, timens ne ejiciatur è domino. Unde medicus animarum porrigit illi contrarium medicamentum opinionis, quam tenet Azorius *tom.* 2. *Inſtit. moral. lib.* 12. *cap. ult. qu.* 8. id eſt, licere famulo bona intentione deducere concubinam hora certa in domum heri, vel in alium locum, ubi ſcit eam ſolitam cum illo peccare. Quinimò idem de iis, qui lucri cauſa non ſolum aſſociant, ſed etiam ſella geſtatoria portant meretrices in domum amaſii, dicit ſe conſultum reſpondiſſe Diana alios referens *reſol. moral. par.* 3. *tract.* 6. *reſol.* 11. Utrumque igitur remedium ſecundum eos liberat pœnitentem à ſcrupulis, affertque illi ſerenitatem conſcientiæ. Hinc Baſſeus in *ver. Conſcientia*, apud Caramuelem *in Theol. Regular. diſp.* 6. (Ex opinionum varietate, inquit, jugum Chriſti ſuaviter ſuſtinetur: poſſet namque evenire pleroſque hominum rebelles ſe prodere, ſi ad aliquid determinatè agendum, vel committendum conſtringerentur eo modo, quo tenemur mandata naturalia Dei implere, quod in illis decretum jam ſit determinatè, & abſque opinionum varietate quod agere oporteat, vel minus. Providentia ergo ſuperna cautum eſt, unicam tantùm viam operationum mortalium non dari, ſed rectam inveniri poſſe actionem ſive juxta unam, ſive alteram opinionem operentur mortales, ſicuti eſt melius herclè plures eſſe vias Madritum ducentes, quàm ſi unica tantùm reperiretur: nam illam vel nimis latam eſſe oporteret, aut per eam tranſeuntes impediti, & cum moleſtia pergere eſſet opus: hanc non ſolum moleſtiam inveniendam eſt nocum, conſtringendo homines unicam tantùm opinionem in ſuis actionibus, ſive omiſſionibus amplexari; verum non navaturos operam, & conſequenter peccaturos potius, quàm ſibi placidam rem deſinerent, vel à ſibi exoſo abſtinere retraherentur. Huic damno bonitas Divina medens diverſa ingenia hominibus contulit, quibus diverſa inter ſe judicia rerum ferrent, & ſe rectè operari arbitrarentur; Deo namque nullum emolumentum accreſcit, quod quis operetur juxta unam, vel aliam opinionem, ſolum deſiderat mandatum ſuum non infringi. Cum igitur juxta opinionem probabilem operans, Dei præceptum non infringat, Dei non intereſt quidquam, quod juxta unam, vel aliam opinionem operatio deducatur.) Ita Baſſeus. Et idem Caramuel *ubi ſupra.* (Ergo, inquit, Eccleſia Catholica felicior debet dici, quod exuberet ſanctiſſimis, & doctiſſimis viris qui introduxerunt benignas opiniones, quia damnarentur plurimi, quos ſententiæ probabilitas ſalvat, nec inde Eccleſia infelix, quod Doctores opinentur paſſim, ſed & inde felicior, quod benignius, & facilius ſuos poſſit ad lauream empyream promovere.) Id ipſum, & iiſdem fere verbis repetit Spinula *De libera, & prudenti electione, diſput.* 3. *in fin.* & allegat Henriquez *in proœmio Summæ.*

Ego verò quamvis agnoſcam quam durum ſit impetum fluminis ſiſtere, & doctrinam hanc

prurientem auribus Principum, & privatorum, ac ferè omnium mentibus infixam convellere: tamen fretus clementia Dei, qui veritatem diu latere non ſinit, in medium afferam quæ magis conducere videbuntur ad illius manifeſtationem. Et quia ſuperius *num.* 25. diſtinxi tres gradus probabilitatis, proſequendo ordinem ibi propoſitum, totam hanc materiam ad mores pertinentem ſubdividam in quatuor principales quæſtiones, ex quarum reſolutione, ni fallor, clarè apparebit quantum à ſemita veritatis receſſerint Novatores probabilitatum. In prima examinabitur quid dicendum ſi in aliqua controverſia morali quis agnoſcat unam opinionem eſſe probabilem, non reflectendo ad contrariam. In ſecunda quid ſi agnoſcat duas opiniones oppoſitas eſſe æquè probabiles, vel quaſi. In tertia quid ſi agnoſcat unam opinionem eſſe probabilem, & alteram probabiliorem. In quarta diſcutietur an authoritas unius, vel alterius Doctoris reddat opinionem probabilem.

44 QUÆRO igitur primò, an in moralibus ſequi liceat opinionem probabilem ſecundum ſe, præſcindendo à quacumque probabilitate opinionis oppoſitæ. Quod eſt quærere, an opinio probabilis per ſe ſit regula morum, ſeu an in morali materia licitum ſit opinari.

45 Sententiam affirmativam ſequuntur recentiores Theologi ferè omnes, ut conſtat ex dictis ſupra *num.* 24. & *num.* 25. nec non Juriſperiti, qui ſcripſerunt non peccare eum, qui agit, conſulit, aut judicat ſecundum opinionem probabilem. Oldrad. *conſ.* 286. *In electionis, num.* 5. *ver. Sed qui admittunt*, Gemin. *conſ.* 66. *Pro declaratione num.* 6. Et pro ea adducuntur præcipuè fundamenta infraſcripta.

46 Et primo in actionibus humanis qui eligit quod probabile eſt, non agit temere, ſed prudenter. *c. Ego ſolis, verſ. vel probabiles rationes,* 9. *diſt c.* 1. *de homic. lib.* 6. ibi, *probabilibus conſtiterit argumentis. l. nam de ætate, ff. De probat. l. Ob carmen, §. fin. ff. De teſtib. l. Milites, C. De quæſtion.* cum ſimilibus, & probatur apertius in *l.* 4. *C. Manda, juncta l. Eum quem temere, ff. De judiciis.*

47 Secundò, ad hoc ut quis licitè, & honeſtè operetur, ſatis eſt ut moralem certitudinem habeat de rectitudine, & honeſtate operationis: Sed qui ſequitur opinionem probabilem, habet certitudinem hanc moralem de rectitudine, & honeſtate ſuæ operationis: Ergo licitè, & honeſtè operatur.

48 Major probatur, quia certitudo eſt in triplici differentia, ut notat S. Antoninus *p.* 1. *tit.* 3. *c.* 10. *reg.* 4. & poſt eum Angelus, & Sylveſter, in *ver. Opinio*, & Card. Paleottus *de Sacri Conſiſtorii conſult. par.* 5 *qu.* 13. *verſ. Attamen.* Alia enim eſt ſupernaturalis, id eſt fidei, alia naturalis, alia moralis, ſeu civilis. Quod etiam innuit S. Thom. *in* 3. *ſent. diſt.* 23. *qu* 2. *art.* 2. *qu.* 3. *& diſt.* 26. *qu.* 2. *art.* 1. Et quidem ad ſupernaturalem certitudinem impoſſibile eſt cuncta referre, quia non omnes articuli ſunt ab Eccleſia diffiniti. *c. Canones*, & ibi gloſ. *in ver. Eutychen.* Archid. *num.* 7. & Præpoſ. *num.* 11. 15. *diſt.* 6. *Cum Chriſtus, &* ibi Jo. Andr. *num.* 2. *in fin.* Butr. *num.* 4. Anchar. *num.* 2. & Card. *num.* 3. *inſr. de hæret.* Et ſcripſi plenius in *c.* 1. *num.* 51. *ſup. de Sum. Trinit.*
49 *& fide Cathol.* Quod etiam patet exemplo legum Civilium. Nam etſi leges illæ optimè ſint conſtitutæ ſecundum Ariſt. 1. *Rhetor.* quæ in omnibus, qui incidere poſſunt caſibus, ſancitæ ſunt, quæque quam pauciſſima reliquerunt iis, qui judicant: tamen omnia lege comprehendi non potuerunt. Quod & ante ipſum docuit Plato *lib.* 9. *de legib.* affirmans, impoſſibile eſſe magna, parvaque omnia lege determinare. Itaque neque leges, neque ſenatuſconſulta ita ſcribi poſſunt, ut omnes caſus, qui quandoque inciderint, comprehendantur, ut & Julianus ait in *l. Neque leges*, & in *l. non poſſunt, ff. De legib.* Simi-
50 liter ad naturalem certitudinem impoſſibile eſt omnia referre, quia non omnia patent per rei evidentiam: nam teſte Philoſopho *in* 4. *Metaph. c.* 2. *in princ.* Impoſſibile eſt omnium habere demonſtrationem; ideoque, ut idem ait in 2. *Metaph. text.* 16. certitudinem mathematicam non oportet in cunctis quærere, ſed in iis, quæ non habent materiam, id eſt in mathematicis, quæ abſtrahunt à materia. Neceſſe eſt igitur pleraque referre ad certitudinem civilem, ſeu
51 moralem. Hujuſmodi autem certitudinem non oportet eſſe demonſtrativam, ſeu mathematicam, cum moralia ſaltem ut in pluribus non ſint demonſtrabilia, unde ſatis eſt, ut ſit talis, qualem requirit moralis materia, nam ut habetur in 1. *Ethic. c.* 3. Diſciplinati eſt in unaquaque re certitudinem requirere juxta exigentiam materiæ; ſimile enim vitium eſt, mathematicum quærere perſuadentem, & moralem demonſtrantem. Et concordat S. Thom. *in* 2. 2. *q.* 60. *art.* 3. *in reſp. ad* 1. dum ait: In humanis actibus invenitur aliqua certitudo, non quidem ſicut in demonſtrationibus, ſed ſecundum quod convenit tali materiæ.

Minor probatur, quia cum in moralibus haberi non poſſit omnimoda certitudo per rei evidentiam, ut proximè oſtenſum eſt, ſufficit certitudo ex probabilibus ſecundum Philoſ. 1. *Ethic. c.* 3. ubi habetur in morali materia ſatis eſſe pingui quadam Minerva, & adumbrata figuratione verum oſtendere, atque de iis, quæ plerumque eveniunt ratiocinari, & ex iis ſimilia etiam concludere. Et idem tetigit in 2. *Ethic. c.* 2. & conſonant jura civilia in *l. Non poſſunt, ff. De legib.* & in *l. In obſcuris, ff. De regul. jur.* & notat Nicolaus de Lyra *ſup. cap.* 9. *Sapientiæ*, in hæc verba: (Agibilia humana, ſaltem ut in pluribus talia ſunt, ut quo ad ea non habeatur demonſtratio, ſed tantum probabilis ratio, quæ non facit intellectum aſſentire ſimpliciter uni parti, ſed cum formidine alterius.) & ſequuntur S. Antoninus, Angelus, Sylveſter, & Palæottus in locis proxime citatis, non enim, inquiunt, conſurgit certitudo moralis ex evidentia demonſtrationis, ſed ex probabilibus conjecturis groſſis figurantibus magis ad unam partem, quã ad aliam ſe habentibus, & idem Sylveſter in *ver. Opinio ante num.* 2. ubi ait: Non eſt in dubio qui probabilibus rationibus flectitur ad unam partem, & tenet iſte certum ſibi moraliter, cum in moralibus ſufficiat certitudo ex probabilibus.) Ergo qui opinionem probabilem ſequitur, moralem habet certitudinem de rectitudine, & honeſtate ſuæ operationis; & conſe-

quen-

quenter rectè, & cum virtute operantur.

52 Tertiò, certitudo nihil eſt aliud, quàm determinatio intellectus ad unum, ut diffinit S. Thom. *in 3. ſent. diſt. 23. qu. 2. art. 2. qu. 3.* Solus autem ille qui dubius eſt manet ſuſpenſus, & ad neutrum ſe determinat, ut dicemus infra *num.* 151. cum duobus ſequentibus, & *num.* 158. formido autem, quæ ineſt judicio probabili, non eſt tantæ potentiæ, ut excludat aſſenſum determinatum ad partem oppoſitam, ſed hoc tantùm operatur, ut intellectus per actum reflexum judicet rationes illius partis, cujus aſſenſum habet, non eſſe evidentes, ſeu infallibiles, ſed tantùm probabiles.

53 Quartò, Judicium probabile in actibus humanis ad mores non pertinentibus reputatur ſufficiens ad prudenter agendum; alias enim vix quidquam rectè ageretur propter incertitudinem rerum practicarum, & patet ex dictis ſupra in primo argumento. Ergo debet etiam in moralibus reputari ſufficiens ad honeſtè operandum, cum nulla afferri poſſit ſufficiens ratio diverſitatis, vulgata *lege Illud. ff. Ad l. Aquileiam*, cum ſimil.

Quintò Prudentia eſt de non neceſſariis, ut dicitur in 6. *Ethic. c.* 5. & in opinativa parte animæ, & circa objectum contingens aliter ſe habere, ut docet S. Thomas in 1. 2. *qu.* 57. *art.* 4. *ad* 2. & conſiderat non ſolum univerſalia, ſed etiam ſingularia, ut idem docuit in 2. 2. *qu.* 47.
54 *art.* 3. ideoque prudentia hominis non eſt omnino certa propter variabilitatem ſingularium, ut dixit in *eod. art.* 3. *ad* 2. Ergo habere certum, & infallibile judicium de omnibus eligibilibus eſt ſupra humanam facultatem, ac proinde dicendum eſt ſufficere judicium probabile de rectitudine operationis.

55 Sextò, Deus, & lex non obligant nos ad impoſſibile. *c. Erit autem lex. 4. diſt. l. Titius, §. fin. ff. De excuſ. tutor. l. Quæ ſub conditione, §. Quoties, ff. De condit. inſtit. cum ſuis concordant.* Sed in moralibus non poſſumus eligere certo ſcita, ut oſtenſum eſt *ſupra num.* 51. Ergo ſatis eſt ut eligamus probabiliter opinata.

56 Septimò, In ſpeculativis licet abſque periculo erroris, & deceptionis opinari, & defendere quaſcumque opiniones, modò illæ ſint probabiles. *c. In quibus, 22. quæſt.* 2. & dictum eſt *ſup. num.* 15. Ergo in moralibus idem licet abſque periculo peccati, cum de ſimilibus idem judicium ſit habendum, *c. Inter corporalia, §. Sicut enim, de translat. Epiſcopi.*

57 Octavò, Cum objectum prudentiæ ſit variabile, & contingens aliter ſe habere, ut paulo ſupra oſtenſum eſt in quinto argumento, neceſſe eſt ut intellectus, qui à tali objecto movetur, ſit cum formidine quod aliter ſe habere poſſit, & conſequenter qui eligit quod eſt probabile, prudenter agit, quamvis ſit cum formidine partis oppoſitæ.

58 Nonò, Ex Canonum præſcripto ille ſolum tenetur ſequi partem tutiorem, qui verſatur in dubio, nempe qui e ſuſpenſus manet, & neutri extremo aſſentitur, ut *c. Ad audientiam.* ibi, *cum in dubiis ſemitam debeamus eligere tutiorem. c. Significaſti* ibi, *in hoc dubio.* & *c. Petitio*, ibi *in hujuſmodi dubio. de homicid. cum concordant.* de quibus, *infra. num.* 113. Sed ille qui adhæret opinioni probabili, non verſatur in dubio, quia non manet ſuſpenſus, imò aſſentitur uni parti contradictionis, licet cum formidine alterius, ut patet ex diffinitione opinionis, & notat Bald. *in l. Cum antiquioribus, in 3. q. num. 6. C. De jur. deliber.* Ergo non tenetur ſequi partem tutiorem, & conſequenter poteſt adhærere opinioni ſpecificanti probabiliter actum pro licito, quamvis habeat formidinem partis oppoſitæ, quia non exponit ſe periculo peccati, quæ ſola ratio conſideratur in electione partis tutioris, ut in *d. c. Significaſti.* ibi: *pro eo, quod in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur. c. Si quis poſitus*, & *c. Si quis autem, de pœnit. diſt.* 7. Et hanc differentiam inter eum, qui dubius eſt, & eum, qui opinatur probabiliter, & cum formidine, conſtituunt præter alios modernos Petrus de Lorca *in 1. 2. tom. 1. de actib. human. diſp. 39. membr. 1.* & Suarez. *to. 5. de Cenſur. diſp. 40. ſect. 5.*

Ultimò, Niſi liceret quamcumque opinionem probabilem eligere, peccarent docentes opiniones probabiles pro parte minus tuta, quia præberent occaſionem, ut qui eorum opinionibus uterentur, errarent. *c. Error*, & ibi Hugo, Archid. & Præpoſ. *c. Quid enim prodeſt*, & *c. Conſentire, 83. diſt. c. Quod autem, 24. quæſt.* 3. Eſt autem abſurdum viros doctos, & pios condemnare, cum ſcholæ plenæ ſint probabilibus ſententiis contrariis, & diſſentientibus. Integrum enim eſt judicium, quod plurimorum ſententiis confirmatur, *c. Prudentiam, De off. Deleg.* & quod à pluribus quæritur ſapientibus, facilius invenitur. *c. De quibus, 10. diſt.* & per ampliores homines perfectiſſima veritas revelatur. *l. ult. ad fin. C. De fideicom.* & *c. Extra conſcientiam. 64. diſt.* Et confirmatur, quia illa regula morum eſt tuta, quæ ab omnibus Doctoribus comprobatur. *Arg c. In canonicis, cum gloſ. in verb. Præponat. 19. diſt.* S. Thom. in 1. 2. *qu.* 5. *art.* 3. *in tertio argumento contrario.* Sed omnes Doctores in materia morali videntur admittere doctrinam probabilem cum rectitudine conſcientiæ, ut proximè dictum eſt. Ergo probabilis doctrinæ uſus eſt admittendus.

59 Sed prædictis minimè obſtantibus, adhærendum videtur contrariæ ſententiæ, quæ licet Authoribus modernis ſit verè deſtituta, innititur tamen ſapientiæ antiquorum, & fulcitur ſolidiſſimis fundamentis.

60 Primo enim roboratur authoritate divinæ Scripturæ. *Eccleſ.* 32. *Ante omnia opera verbum verax præcedat te, & ante omnem actum conſilium ſtabile.* Ex quo loco expoſitores deſumunt duo eſſe neceſſaria in judicio, quod præcedit imperium prudentiæ, ad hoc, ut opera noſtra ſint recta, & habeant bonitatem moralem. Primum eſt veritas deſignata, per illa verba, *verbum verax*; ſecundum ſtabilitas, ſeu firmitas rationum ſignificata per verba ſequentia, *conſilium ſtabile*, ſecundum Janſenium. Utrumque autem requiſitum deficit in opinione utcumque probabili. Ergo noſtra opera, quæ opinioni probabili innituntur, nec recta ſunt, nec bonitatem habent moralem.

61 Minor probatur, quia veritas eſt indubitata rei certitudo, ut diffinit gloſ. *in Extrav. Io. XXII.*
62 *Sedes Apoſtolica, in ver. Veritatem, de conceſ.*

præ-

prebend. Opinio autem utcumque probabilis
indubitatam hanc certitudinem non habet; imò
quod opinamur, incertum eſt, ut ex Donato
ſcribit *Io. Calvinus in ver. Opinari*, & habetur
63 in *primo poſter. c. 26.* Item veritas nec fallit, nec
fallitur: opinionem verò fallere ſæpè contingit,
& falli, quæ ſunt verba *text. in c. A nobis, il. 2.*
de ſent. excom. Item ad veritatem cognitam ſe
determinat intellectus ſimpliciter, & abſque ulla
formidine, & in illa totaliter quieſcit tanquam
in ſuo fine, ut patet *in 2. Metaphyſ. text. 3.* opi-
nioni verò, & probabilitati intellectus non aſ-
ſentitur ſimpliciter, ſed cum formidine partis
alterius, ut ait Nicolaus de Lyra, de quo infra
in ſeptimo fundamento num. 27. & D. Thom. *in 2. 2.*
qu. 1. art. 4. & Bald. *in l. Cum antiquioribus, in*
3. qu. num. 6. C. De jure delibr. nec quieſcit in illa,
ſed fluctuat, ſecundum Card. Cajet. infra *allegat.*
in 20. fundamento, & ubi eſt opinio, ibi eſt va-
cillatio, inquit S. Bonaventura *in 3. ſent. diſt.*
24. qu. 14. verſ. Item opinio, ante num. 33. &
probatur clarè in *primo Magnorum moralium c.*
33. ante medium, ubi ſic legitur; (Exiſtimatio
eſt, qua in omnibus ferimur ancipites, ea ne ita,
an ſecus.) Unde opinionem à veritate meri-
tò contradiſtinxit Innocentius III. in *d. c. A no-*
bis, & ibi Canoniſtæ, & Ariſt. *in 6. Ethic. c. 3.*
in princ. Igitur in opinione probabili deeſt pri-
64 mum requiſitum veritatis, deeſt etiam ſecun-
dum ſtabilitatis, quia *veritas manet, & invale-*
ſcit in æternum, & vivit, & obtinet in ſæcula ſæcu-
65 *lorum. 3. Eſdræ 4. 38. c. Conſuetudo, 8. diſt.*
opinio verò variabilis, & fallibilis eſt, ut in *d. c. A*
nobis, & in *6. Ethic. d. c. 3. & 5.* & *in 1. poſter.*
d. c. 26. ubi dicitur opinionem eſſe circa verum,
aut falſum, contingens aliter ſe habere. Unde
opinio, quæ hodie videtur vera, tractu tempo-
ris fortè apparebit falſa, ſicut accidit in pluri-
bus opinionibus, quæ olim reputabantur pro-
babiles, & poſtea detectæ ſunt falſæ. Ad hoc *c.*
In multis, de ætat. & qualit. c. unic. in princ. de
Bigam. lib. 6. d. l. Cum antiquioribus, C. De ju-
re delibcr. cum multis ſimilibus. Quinimo de
pluribus articulis ad fidem pertinentibus, ante-
quam diffinirentur ab Eccleſia, extabant opi-
niones diverſæ inter ſanctos Patres, & liberum
erat unicuique quicquid vellet dicere, ut ait hic
Innoc. & poſt eum Hoſt. *num. 3.* & alii ſupracita-
ti *num. 16.* Et tamen poſteaquam articuli fuerunt
ab Eccleſia diffiniti, vel approbati; opiniones
illæ apparuerunt falſæ, & erroneæ, ut de corpo-
re B. Mariæ in cælum aſſumpto, notat Bald. *hic*
num. 14. & de duabus naturis in Chriſto notant
Canoniſtæ *in cap. Cum Chriſtus, de hæret.* De-
claratio enim Eccleſiæ novum jus non induxit;
ſed quod prius latebat, manifeſtavit. *l. Hæredes*
palam, §. Quod vero, & §. Sed etſi notam, ff. De
teſtam. Gemin. *conſ. 72. num. 1.* plenè Philippus
Probus ad *Monac. in c. 1. de privil. lib. 6.* Quare
cum opinio probabilis nec veritatem habeat,
nec ſtabilitatem, conſequens eſt, ut opera huma-
na, quæ fundantur in judicio probabili, non ſint
recta, & Deo grata, nec habeant bonitatem mo-
ralem, cùm contradicant Divinæ Scripturæ, *c.*
Quiſquis præceptis, 14. qu. 2.

Et confirmatur ex verbis D. Bernardi *in regu-*
lam S. Benedicti c. 38. ubi propoſita quæſtione,
An ſicut peccat qui operatur bonum, quod pu-
tat malum, ita mereatur qui operatur malum,
quod putat bonum, ſic fatur; (Ergo, ut interior
oculus verè ſimplex ſit, duo illi eſſe neceſſaria ar-
bitror, charitatem in intentione, & in intellectu
veritatem.) Ex quibus verbis arguitur ſic. Ad
rectitudinem conſcientiæ ex D. Bernardo exigi-
tur electio veritatis: Sed qui pro regula morum
eligit opinionem probabilem, non eligit verita-
tem, cum judicium probabile, ſeu opinativum
indifferenter ſe habeat ad verum, & falſum, ut
ſupra proximè monſtratum eſt: Ergo qui pro
regula morum utitur opinione probabili, non
agit ſecundum rectitudinem conſcientiæ. Præ-
terea oculus agentis rectè debet eſſe cautus, ut
falli non poſſit, ſecundum D. Bernardum: Sed
eligens opinionem probabilem non eſt cautus,
ut falli non poſſit, cùm opinionem fallere ſæpè
contingat, & falli, ut in *d. c. A nobis, il. 2. de ſent.*
excom. Ergo qui pro regula morum utitur opi-
nione probabili, non agit rectè.

66 Secundo probatur hæc ſententia authoritate
Ariſtotelis *6. Ethic. cap. 5.* ubi diffinit pruden-
tiam eſſe habitum cum ratione vera circa bona
humana activum: Opinio autem probabilis non
fundatur in ratione vera, ſed fallibili, cùm ſe
habeat ad verum, & falſum, ut *primo Magno-*
rum moral. c. 33. & in 6. Ethic. c. 3. & in d. c. A
nobis, & generatur argumentis inevidentibus,
& rationibus, quæ non concludunt omnino, ſed
perſuadent dumtaxat, ut fatentur ſequaces pro-
babilitatum, inter quos Petrus de Lorca *tom. 1.*
diſp. 39. in princ. & utitur conjecturis groſſis, &
figurantibus, ut aſſerunt S. Antoninus, & alii ſu-
pracitati in *ſecundo argumento contrario num. 51.*
Hinc præclarè S. Bernardus *de Conſideratione ad*
Eugenium lib. 5. c. 2. (Intellectus (inquit) ratio-
ni innititur, fides authoritati, opinio ſola ve-
riſimilitudine ſe tuetur. Habent illa duo certam
veritatem, ſed fides clauſam, & involutam, in-
telligentia nudam, & manifeſtam: cæterum opi-
nio certi nihil habens, verum per veriſimilia
quærit potius, quàm apprehendit. Omnino in his
cavenda confuſio, ne aut incertum opinionis fi-
des figat, aut quod firmum, fixumque eſt fidei,
opinio revocet in quæſtionem. Et hoc ſcien-
dum, quia opinio ſi habet aſſertionem, temera-
ria eſt: fides ſi habet hæſitationem, infirma eſt;
item intellectus ſi ſignata fidei tentet irrumpere,
reputatur effractor, ſcrutator majeſtatis.
Multi ſuam opinionem intellectum putaverunt,
& erraverunt. Et quidem opinio poteſt puta-
ri intellectus, intellectus autem opinio non po-
teſt. Unde hoc accidit? Profectò quia hæc falli,
& fallere poteſt, ille non poteſt; aut ſi falli
potuit, intellectus non fuit, ſed opinio; verus
nempè intellectus certam habet non modo ve-
ritatem, ſed notitiam veritatis. Poſſumus ſin-
gula hæc ita diffinire; Fides eſt voluntaria quæ-
dam, & certa prælibatio necdum propalatæ
veritatis: Intellectus eſt rei cujuſcumque inviſi-
bilis certa, & manifeſta notitia; Opinio eſt quaſi
pro vero habere aliquid quod falſum eſſe neſci-
as. Ergo ut dixi fides ambiguum non habet, aut ſi
habet, fides non eſt, ſed opinio.) Hæc D. Ber-
nardus. Ergo judicium probabile, ſeu opina-
tivum eſt extra ſphæram prudentiæ; ac proinde
qui pro regula ſuorum actuum aſſumit opinio-
nem probabilem, non agit prudenter, nec ha-

bet

bet virtutem moralem, cum prudentia ſit generalis regula humanorum actuum, & completiva omnium virtutum moralium, ut dicitur *in 6. Ethic. d. c. 5.* & docet S. Thomas *in 2.2. qu. 166. art. 2. ad 1. & in 3. ſent. diſt. 9. q. 1. art. 1. & diſt. 27. qu. 2. art 4. qu. 1.*

68 Tertio probatur ex eod. Ariſt. *in 2. de Anima, text. 152.* ubi ait: (Intelligere, in quo eſt recte quidem prudentia, & ſcientia, & opinio vera: non rectè autem contraria horum:) id eſt intellectus rectus eſt qui dirigitur à prudentia, ſcientia & opinione vera: non rectus verò qui dirigitur ab eorum contrariis, ut ex mente Alexandri de Ales, & S. Thomæ patebit *infra in 12. & 13. argumento.*

Dixit autem *opinio vera*, ut excluderet opinionem probabilem, de qua dubium eſt an vera ſit, vel falſa, cum ſe habeat indifferenter ad utrumque ut ex dictis patet. Ergo intellectus, qui dirigitur ab opinione probabili, eſt non rectus, & à ratione virtutis excluditur. Hinc Lactantius Firmianus *lib. 3. Inſtitut. c. 25. in princ.* (Stultiſſimum (inquit) eſt præceptis velle parere, quæ utrum vera ſint, an falſa dubitatur.)

Quarto, Prudentia, quæ virtus eſt intellectualis, habet pro objecto verum, & utitur mediis per ſe ducentibus ad ipſum, non autem per accidens, quia ut dicitur in *6. Ethic. c. 5.* eſt habitus cum ratione vera: ergo non poteſt uti principio, quod ſit ſibi cognitum probabiliter tantum, cum probabilitas ſe habeat ad verum, & falſum, ut habetur *in 6. Ethic. c. 3.* & in *1. Magnor. moral. d. c. 33.*

69 Quinto, Opinio ſeu judicium probabile non eſt virtus, nec inter virtutes à Philoſopho connumeratur, ut patet in *1. Poſterior. c. 26.* & *in 6. Ethic. c. 3.* ubi opinio contradiſtinguitur à virtutibus intellectualibus ob eam rationem, quia fieri poteſt, ut in opinione mentiamur: Item ut differt Franciſcus Piccolomineus in *philoſophia morali, gradu 5. c. 54.* (Prudentia eſt prima, & communis regula omnium actionum, & propterea ſupra ſe aliam regulam non habet; rectus enim cæterarum uſus prudentiæ ſubjicitur: probabile autem habet ſupra ſe probabilius, & certitudinem moralem, ac proinde ad prudentiam non pertinet.) Ergo qui in actibus humanis utitur opinione probabili, non agit prudenter, & cum virtute.

70 Sexto, Ad hoc ut quis rectè & prudenter operetur, neceſſario requiritur ut habeat certitudinem ſaltem moralem de rectitudine, & honeſtate operationis. *c. Si quis poſitus* & *c. Si quis autem, in fin. de pœnit. diſt. 7. c. Iuvenis, verſ. In his, de ſponſal.* Medina in *1. 2. qu. 19. art. 5.* Suarez *de actib. human. diſp. 2. ſect. 2.* Salas in *1. 2. tract 8. ſect. 4.* Leſſius *de juſt. & jure ca. 1.* Et eſt communis ſententia; imò nonnulli exiſtimant eſſe de fide propter illud: *Rom. 14. Omne quod non eſt ex fide peccatum eſt.* ubi gloſſa dicit, Fides noſtra vult ut homo agat hoc quod bene intelligit eſſe agendum, & peccatum eſt quod aliter fit, quàm probatum eſt. Ad idem *cap. Quoniam omne, de præſcript.* & *§. Ex his, 28. quæſt. 1.* S. Thom. *in præalleg. loco Apoſtoli*, & *quodlib. 8. art. 13.* Sed qui utitur opinione probabili, non habet hanc moralem certitudinem. Ergo non agit rectè, & prudenter.

71 Minor probatur, quia opinio incerta eſt, cum ſe habeat ad verum, & falſum: nam, ut inquit Ariſtoteles ſæpius allegatus in *1. Magnor. moral. cap. 33.* Exiſtimatio eſt qua in omnibus ferimur ancipites ea ne ita, an ſecus. Quem locum exponens Jo. Calvinus ait, Opinionem eſſe qua ad utramque partem declinamus, puta ad hoc ita eſſe, & non eſſe. Unde exiſtimatione, & opinione fieri poteſt ut mentiamur, ut dicitur *in 6. Ethic. d. c. 3.* eamque fallere ſæpè contingit, & falli, ut in *d. c. A nobis, el. 2. de ſent. excom.* Item ſemper eſt cum formidine partis oppoſitæ, ut patet ex illius diffinitione; formidans autem ſe omnino ad unam partem non determinat, ſed fluctuat, & titubat, ut eſt textus in l. fin. ibi, mente titubanti, & ancipiti animo, C. *De condict. indebit.* & oſtenſum eſt ſupra *num. 63.* & conſequenter moralem certitudinem non habet, cùm certitudo ſit determinatio intellectus ad unum, ut per D. Thom. ſupracitatum *in 3. ſent. diſt. 23. qu. 2. art. 2. qu. 3.* & apertius *de veritate q. 14. art. 1.* ubi ſic fatur: (Quandoque intellectus inclinat magis in unam, quam in aliam, ſed tamen illud inclinans non ſufficienter movet intellectum ad hoc, quod determinet ipſum ad unam partem totaliter.) Unde accipit quidem unam partem, tamen ſemper dubitat de oppoſita; & hæc eſt diſpoſitio opinantis, qui accipit unam partem contradictionis cum formidine alterius.

Et confirmatur, quia dictamen rectæ rationis debet conformari legi æternæ tanquam primæ regulæ. S. Thom. in *1. 2. qu. 19. art. 6* Sed dictamen cum formidine morali repugnat cōformari legi æternæ, quia hæc eſt immutabilis, *diſt. 5. in princ. & diſt. 6. §. His itaque.* Judicium vero opinativum in ſuo conceptu formali eſt variabile, & fallibile, habetque defectibilitatem moralem, quia ita creditur verum, ut etiam moraliter poſſit eſſe falſum, ut in ſuperioribus monſtratum eſt. Ergo dictamen opinativum moralem certitudinem non habet, & conſequenter non eſt per ſe conforme rectæ rationi.

72 Septimo in actibus humanis judicium, quod eſt incertum, non poteſt habere moralem certitudinem: ſed judicium probabile propter formidinem, quam intrinſecus habet infixam, eſt incertum: ergo moralem certitudinem habere non poteſt. Major patet, quia repugnat in humanis actibus aliquid eſſe ſimul certum, & incertum. *c. Si quis autem, in extremis verbis, de pœnit. diſt. 7.* & *d. §. Ex præmiſſis, 30. qu. 5.* ſicut repugnat, ut quis ſimul ſit ſecurus, & timidus, tutus, & formidans, ſtabilis, & fluctuans. Hæc enim ſunt oppoſita, quæ ſe mutuo deſtruunt: *l. Vbi repugnantia, ff. De regul. jur.* & ibi declarat Cagnol. *num. 2.* Decian. *conſ. 49. num. 11. lib. 3.* & patet ex Philoſ. *in 4. Metaphyſ. c. 6. circa medium.*

Minor eſt Nicolai de Lyra in oppoſitum mutilatè relati in *ſecundo argumento contrario ſub num. 51.* nam poſtquam dixit probabilem rationem non facere ut intellectus aſſentiatur uni parti ſimpliciter, ſed cum formidine alterius, immediate ſubjungit. (Et hoc eſt quod dicit, cogitationes enim mortalium ſunt timidæ, quia ſunt obnoxiæ formidini, & per conſequens ſunt incertæ providentiæ noſtrę, niſi dirigantur dono ſapientiæ Divinæ.) Hæc ille. Pondera illa verba

ba ; *& per conſequens*, quæ clarè demonſtrant judicium probabile ex eo, quod ſit obnoxium formidini, in neceſſariam conſequentiam eſſe timidum, & incertum; & ſic non habere moralem certitudinem requiſitam ad honeſtè operandum. Hinc rectè Breſſerius *de conſcientia lib. 3. c. 5. num. 64.* (Omnis opinio (inquit) etiam probabilis eſt incerta quatenus incertum eſt abſolutè quod opinamur.) Quinimò opinionem probabilem definiunt aliqui ex moderois eſſe illam, quæ ex rationabili motivo procedit citra certitudinem; ut noviſſimè Honoratus fabri *de opin. prob. pag. 11.*

73 Octavò, Qui facit actum probabiliter illicitum, diſcrimini ſe committit, & mortaliter peccat, ut eſt text. in *c. Inquiſitioni, de ſent. excom.* Ubi eſt expreſſum mortaliter peccare eum, qui facit actum illicitum ex conſcientia credulitatis probabilis. Et probatur à fortiori in *c. Ad audientiam, in c. Significaſti, il. a.* & in *c. Petitio, de homicid.* Sed qui facit actum probabiliter licitum facit actum probabiliter illicitum, cum probabilitas ſe habeat indifferenter ad utrumque extremum, ut in *6. Ethic. c. 3. & 5. & in 1. Magnor. moral. c. 33.* & in 1. *Poſter. text.* 44. ubi probabile, ſeu opinabile diffinitur eſſe illud, quod ita creditur eſſe, quod tamen aliter ſe habere poteſt. Ergo qui facit actum probabiliter licitum, committit ſe diſcrimini, & mortaliter peccat. Quo argumento utitur in effectu Card. Cajet. ut parebit infra *in a 1. fundamenta.*

74 Nonò, Si dominus adminiſtrationem, & diſpenſationem bonorum ſuorum committeret ſervo, qui ex imprudentia, vel infidelitate ſolitus eſſet falli, & fallere: utique ab omnibus judicaretur imprudens, ejuſque fatuitati imputaretur, ſi ſervus ſubſtantiam diſſiparet. Et idem eſſet in ægroto, ſi pro cura ſui corporis uteretur opera Medici imperiti, & infidelis: & in navigante ſi navis regimen committeret nautæ, qui ex imperitia rei nauticæ, vel dolo malo ſolitus eſſet falli, & alios fallere, & quandoque mentiendo navigantes in interitum perducere: Ergo multo magis judicandus eſt imprudens Chriſtianus, qui pro directione, & regula conſcientiæ ſuæ utitur medio opinionis probabilis, quam mentiri, & fallere ſæpè contingit, & falli, ut legitur in ſæpius allegato *cap. A nobis, il. a. de ſent. excom.* & in *6. Ethic. d. c. 3. in princ.* cum anima corpori ac rebus omnibus ſit præponenda, *c. Sedulo, 38. diſt. & l. Sancimus, C. De Sacroſ. Eccleſ.*

75 Decimò, Ex ſententia eorum, qui defendunt
probabilitates, authoritas unius gravis Doctoris facit opinionem probabilem, *l. Septimo menſe, ff. De ſtat. homin.* ut dicemus infra in 4 *qu.*
76 *in princ.* & tamen *text. in l. fin. C. de inſtit. &
ſubſtit.* opinionem graviſſimi Juriſconſulti Papiani dubitationem appellat. Ergo opinio utcumque probabilis certitudinem nō habet: alioquin textus ille incongruè dubitationem appel-
77 laret opinionem tanti Juriſconſulti, cujus quanta eſſet authoritas, patet ex edicto Theodoſii inferius relato *num.* 280. Et ita illum texum, ad oſtendendum in opinione probabili non adeſſe certitudinem, ponderat Bald. *in l. Cum in antiquioribus, in 3. qu. num. 6. C. De jur. deliber.* Ad idem *text. in c. Fraternitatis, de frigid. & malef.* ubi articulus dicitur dubitabilis non obſtante opinione probabili, ponderando eum, ut dicam infra *in 2. quæſt. principali num. 14. verſ. Probatur quinto.*

Undecimo, Omnis opinio probabilis ſecundum Authores cōtrariæ ſententiæ eſt eligibilis. Sed omnis opinio controverſa eſt probabilis: Ergo omnis opinio controverſa eſt eligibilis. Minor eſt eorundem adverſariorum, quia omnis opinio controverſa habet aliquos Doctores pro ſe. Doctores autem non modò plures, ſed etiam unus ſecundum eos facit opinionem probabilem, ut dictum eſt in præcedenti argumento, & conſequenter ſi licet ſequi quamcumque opinionem probabilem, licet etiam ſequi quācumque opinionem controverſam: At abſurdiſſimum eſt Chriſtianos in moralibus, in quibus vertitur ſalutis periculum, poſſe eligere quamcumque opinionem, de qua inter Doctores ſit controverſia; cum præſertim ex opinionibus controverſis ſemper altera ſit falſa, ut *in 4. Metaph. c. 1. & 6.*

78 Duodecimo, Et fortius, ſi liceret ſequi quamcumque opinionem probabilem, liceret ſequi abſolutè quamcumque opinionem, quia opinabile, & probabile pro eodem accipiuntur, nec poteſt eſſe opinio propriè, niſi ſit probabilis. Quod ſic oſtendo. Omnis opinio eſt aſſenſus intellectus pro una parte contradictionis cum formidine alterius, ut communiter diffiniunt Philoſophi. Non poteſt autem quis uni extremo aſſentiri niſi ex probabilibus rationibus, quia intellectus movetur ab objecto, nec eſt ei liberum opinari, ſecundum Ariſtotelem in 2. *de Anima text.* 153. & latius explicabitur infra *in 2. quæſt. num.* 129. Unde & Bald. in *d. l. Cum antiquioribus in 3. qu. num. 6. C. De jur. deliber.* dicit, opinionem eſſe quando quis ex probabilibus conjecturis credit id, quod eſt verum, licet certitudinariè non noverit. De natura igitur opinionis eſt, ut habeat pro ſe rationes moventes intellectum ad aſſentiendum, & conſequenter ſi licet ſequi quamcumque opinionem probabilem, licet etiam ſequi abſolutè quamcumque opinionem. Quid autem abſurdius quam inter Catholicos liberam eſſe quamcumque opinionem ſequi pro libito voluntatis? eſſet enim quaſi renovare errorem Protagoræ, qui dicebat opinione omnia conſtare; quem errorem confutat Ariſtoteles in *4. Metaph. c. 3.*

Decimotertiò, Probatur hæc ſententia ab aliis pluribus abſurdis, & inconvenientibus, quæ ex doctrina de libera electione opinione probabilis conſequuntur in detrimentum conſcientiarum, ut diffusè patebit infra, *in 3. quæſt. à num. 293. uſque ad num.* 340.

79 Decimoquarto, Probatur ex Alexandro de Ales in *Sum. p. 1. qu. 16. de falſit. membr. 2. in reſponſ. ad quæſt. collateralem.* ubi ſic ratiocinatur: (Ad ſecundum eſt dicendum, quod eſt intellectus rectus, & non rectus: rectus eſt cum eſt ad quod natus eſt, ſcilicet ad cognoſcendam rem ſecundum quod eſt. Unde intellectus dicitur ab intus loquendo, quia intuetur prout ſe habet veritas interius: & hoc modo nihil contemplatur intellectus quod non ſit verum. Intellectus non rectus eſt cum incidit in quod natus non eſt, non eſt autem natus, ut judicet per veri appa-

apparentiam.) Hæc ille. Sed intellectus qui judicat ſecundum opinionem probabilem, non intuetur veritatem interius, nec cognoſcit rem ſecundum quod eſt, ſed ſecundum veri apparentiam, cum probabilitas Indifferenter ſe habeat ad verum, & falſum, ut patet *in 6. Ethic. c. 3.* & *in 1. Poſter. c. 26.* Ergo intellectus judicans ſecundum opinionem probabilem eſt non rectus, & rectè judicat.

80 Decimoquintò, Probatur ex D. Thoma *in 2. 2. qu. 51. art. 2. ad 2.* ubi ad modum Alenſis Magiſtri ſui ratiocinatur dicens: (Rectum judicium in hoc conſiſtit, quod vis cognoſcitiva apprehendit rem aliquam prout in ſe eſt, quod quidem provenit ex recta diſpoſitione virtutis apprehenſivæ; ſicut in ſpeculu ſi fuerit bene diſpoſitum imprimuntur formæ corporum ſecundum quod ſunt; ſi vero ſpeculum fuerit malè diſpoſitum, apparent ibi imagines diſtortæ, & malè diſpoſitæ.) Hæc S. Thomas. Sed judicium, quod innititur opinioni probabili ex vi cognoſcitiva, non apprehendit rem prout in ſe eſt, nec ſub ratione veri, cum res poſſit aliter ſe habere, ut in *1. Poſter. d. cap. 26.* & ſupra proximè dictum eſt. Ergo judicium quod innititur probabilitati, ex mente D. Thomæ rectum non eſt, ſed potius diſtortum, & male diſpoſitum.

81 Decimoſextò, Probatur ex ſimilibus verbis D. Bonaventuræ *in 2. ſent. diſt. 7. art. 3. quæſt. 1. nu. 52.* quæ ſic ſe habent: (Dicendum quod deceptio, & error oritur ex deordinatione, ſive deviatione judicii. Judicium autem eſt duplex in quolibet ratiocinato; unum quod eſt cognoſcendorum quod eſt veri ſub ratione veri: aliud agendorum quod eſt veri ſub ratione boni.) Hæc ibi. Sed judicium de rectitudine operationis, quod fundatur in opinione probabili, non cognoſcit verum ſub ratione veri, quia opinio poteſt eſſe falſa; nec cognoſcit verum ſub ratione boni, quia operatio, quæ innititur opinioni fallibili, poteſt in ſe eſſe mala. Ergo judicium de rectitudine operationis quod fundatur in opinione probabili, deviat à recto, & ex mente S. Doctoris deceptionem, & errorem inducit.

82 Decimo ſeptimo, Probatur ex Scoto *quolib. 18. ſub littera E.* ubi ait: (Alia agunt ex cognitione intellectiva, quæ ſola propria eſt judicativa de tali convenientia. Et talia nata ſunt habere regulam intrinſecam rectitudinis in ſuo actu: & in ſolis iſtis poteſt eſſe actus bonus habens bonitatem moralem.). Ita Scotus. At judicium probabile non habet regulam intrinſecam rectitudinis in ſuo actu, ſed utitur principio fallibili, & indifferenter ſe habente ad rectum, & obliquũ, teſte Philoſ. *in 1. poſter. cap. 26. & in 6. Ethic. c. 3.* Ergo in tali judicio non poteſt eſſe actus bonus habens bonitatem moralem.

83 Decimoctavò, Probatur ex eodem Scoto *in collat. 12. poſt princ.* cujus hæc ſunt verba: (Intellectus inclinatur in objectum ſuum per modum naturæ · Ergo ſicut natura determinatur ad unum, ita intellectus ad unum objectum præcisè inclinatur. Ergo ſicut natura non quietatur niſi in illo, ad quod determinatur; ita nec intellectus quouſque habeat illud, ad quod ſummè, & maximè inclinatur.) Hactenus verba Scoti.

84 Sed intellectus ſummè, & maximè inclinatur ad cognitionem veritatis, quia, ut inquit S. Thomas in *princ. Opuſc. 73. de Vſuris.* (Omnis homo natura non degenerans veritatem amat, & eam ſcire ſuper omnia deſiderat.) Ergo quandiu intellectus non habet id, ad quod inclinatur, ſcilicet veritatẽ, manet inquietus, & fluctuans, nec præcisè ſe determinat, & per conſequens non habet moralem certitudinem requiſitam ad rectè operandum, cum certitudo ſit determinatio intellectus ad unum, ut per D. Thomam ſæpius citatum in *3. ſent. diſt. 23. qu. 2. art. 2. qu. 3.*

85 Decimononò, Probatur ex Patribus Salmanticenſibus *tom. 1. ſup. 1. 2. D. Thomæ ad qu. 57. art. 5. num. 8.* ubi ſic diſſerunt: (Quoniam judicium omnino practicum præcedens immediatè imperium prudentiæ eſt actus virtutis intellectualis, nempe ſyneſis, vel gnome, quæ junguntur prudentiæ ad rectè judicandum (eadem ratio eſt de conſilio, quod eſt actus eubuliæ deſervientis ad rectè judicandum.) Ergo debet eſſe perpetuò verum, alias prædicta virtus non eſſet diſpoſitio ad optimum, nec differret ab opinione, quæ eſt aliquando ad falſum, ob idque à ra-

86 tione virtutis excluditur.) Et in *eodem articulo nu. 4.* (Sicut ergo virtus intellectualis ſpeculativæ in eo conſiſtit, ut intellectus, per ſe fallibilis rebus neceſſariis, & infallibilibus conformetur: ita virtus practica in eo ſita eſt, ut res, ſeu actiones ex ſe contingentes, formæ infallibili, perquam intellectus practicus in eas influit, adæquentur.) Et in *articulo 6. ejuſdem quæſtionis nu.*

87 8. (Judicium ſtrictè ſumptum eſt determinatè de unico medio; & ideo bonitas ejus non conſiſtit in ſola veritate, ſed in eo, quod ſit firmum, & ſtabile.) Hactenus verba Salmanticenſium. Sed judicium probabile non eſt perpetuò verum, & infallibile, nec habet ſtatum, quia eſt aliquando ad falſum, ut habetur ex Philoſ. *in 1. poſter. c. 26.* ideoque opiniones plurimæ, quæ olim æſtimabantur probabiles, poſtea apparuerunt falſæ, ut fuſiùs oſtenſum eſt ſupra *in 1. argumento.* Ergo judicium probabile ſicut opinio ex mente eorumdem Patrum à ratione virtutis excluditur.

88 Vigeſimò, Probatur ex Cardinali Cajet. in *opuſc. tom. 1. tract. ult. reſp. 13. dub. ult.* ubi hæc ſcribit: (Si applicatio ad opus fluctuat circa rectum, vel obliquum, mors ſcrupulus eſt conſcientiæ, contra quem illicitè agitur, & obliquitas mortalis incurritur.) & *infra.* (Hinc enim fit, ut vacillatio conſcientiæ in applicatione deformem reddat actionem, quoniam fit applicatio modo quo non debet; debet enim potentia rationabilis determinari ad unum, ſi rectè exire debet in actum: alioquin diſcrimini exponitur utriuſque oppoſiti ſi fluctuante illa quis utitur.

89 Fluctuans enim quantum ſapit fluctuationis, tantum ſapit indeterminationis, ac per hoc indebiti modi operandi.) Hæc Cajetanus. Sed potentia rationabilis, quæ in applicatione ad opus utitur opinione probabili, utique fluctuat, & vacillat circa rectum, vel obliquum, cum probabilitas ſit cum formidine & indifferenter ſe habeat ad utrumque extremum. Nam, ut inquit Ariſtoteles aliàs citatus *in. 1. Magnorum moralium c. 33.* (Exiſtimatio, ſeu opinio eſt, qua in omnibus ferimur ancipites ea ne ita, an ſecus.) Et ubi eſt opinio, ibi eſt vacillatio, ut inquit S. Bonaventura ſupracit. *nu. 63.* Ergo formido il-

la, ſeu ſcrupulus eſt mors conſcientiæ, & qui cum tali indeterminatione operatur, ſecũdum Cajetanum exponit ſe diſcrimini, & indebito modo operatur, ideoque deformitatem moralem incurrit.

90 Vigeſimo primò, Probatur ex eodem Cajet. in *Sum. in ver. Opinionis uſus, ad fin.* ubi diſertis verbis aſſerit judicium practicum ad operandum debere eſſe certum, ita ut omnem contrariæ partis formidinem excludat, etiam ſi ſecundum propriam opinionem quis operetur. Idque probat efficaciter hoc argumento. (Quando potentia rationabilis ſolum practicè probabiliter judicat aliquid eſſe licitum, judicat etiam probabiliter aliquid eſſe illicitum: At judicans probabiliter aliquid illicitum eſſe. & id faciens, peccat, utpote qui peccandi periculo ſe exponit. Ergo, &c.) Et cum Cajet. concordant Jacobus Almaynus *tract. moral. c. 14. Summa* Armilla in *ver. Opinio. num* 2. Navar. *in c. Si quis autem, num. 58. & ſeqq. de pœnit. diſt. 7.*

Vigeſimo ſecundò, probatur ex verbis Gregorij de Valentia *tom. 2 diſp. 5. punct.* 2. quæ ſunt hujuſmodi. (Ad rationem virtutis intellectualis pertinet, ut habitus ſecundum rationem ſuam ſpecificam inclinet determinatè ad verum, quod non convenit opinioni acquiſitæ, etiamſi contingat eſſe veram. Nam etiam tunc conſiderata ſecundum ſuam ſpeciem, circumſcripta differentia individuali indifferens eſt ad verum, & falſum oſtenſum.

Vigeſimo tertiò, Probatur ex Leonardo Leſſio *de juſt. & jur. lib. 1. de Prudentia dub. 2.* ubi ait: (Opinionem honeſti non eſſe judicium prudentiæ, quia non ita fertur in ſuum objectum, ut non poſſit eſſe falſa, quam ob cauſam non eſt virtus, ut rectè Ariſtoteles *in 6. Ethic. c. 3.* Non obſtat, quod opinio interdum ſit vera, quia id non habet ex intrinſeco modo tendendi in ſuum objectum, ſed per accidens, & fortuitò; nam ſicut eſt vera, ita poterat eſſe falſa, nulla facta in ea variatione.) Et *paulo ante dub. 1. n. 2* (Certa (inquit) eſt notitia honeſti, & turpis: ita enim prudentia fertur in ſuum objectum, ut ex modo judicandi falli non poſſit circa proprium objectum, quia evidenter cognoſcit eſſe turpe, cujus ſignum eſt, quod is, qui judicat aliquid eſſe honeſtum, vel utile, de quo dubitat, vel formidat an in eo peccet, ſit imprudens, & imprudenter judicet, nempè quia judicium prudentiæ debet eſſe certum excludens omnem rationabilem formidinem.)

91 Vigeſimo quartò, Probatur, quia opinio probabilis eſſentialiter, & inſeparabiliter habet annexam formidinem, ut admittunt Authores contrariæ ſententiæ, & probatur in *1. Magnor. moral. c. 33.* & *5. Ethic. c. 3. in princ. in ſeptuageſimo c. A nobis, el 2. de ſent. excom in l. fin. Cod. De inſt. & ſubſt.* & patet ex illius diffinitione, quam communiter tradunt Philoſophi. Opinio enim dicitur aſſenſus intellectus pro una parte contradictionis non omnino firmus, & certus, ſed cum formidine alterius, ut per D. Antoninum in *1. p. tit. 3. c 10. §. 10.* Sylveſt. *in ver. Opinio, in princ.* Sotus in 4 *diſt. 27. quæſt 1. art. 3. verſ. Tunc ergo.* Navar. in *c. Si quis autem, num.* 11. & ante eos D. Bonaventura *in 3. ſent. diſtin. 28. qu. 24. verſ. Item opinio, ante num.* 33. (Opinio (inquit) eſt acceptio unius partis cum formidine alterius, & ubi eſt opinio, ibi eſt va-
92 cillatio. Et ſecundum Legiſtas in *l. Admonendi ff. De jurejur* Opinio eſt credulitas cum aliqua levi dubitatione, & tenet medium inter ſuſpicionem, & perfectam probationem, ut ibi per Bart. *num. 21. & 22.* Alioquin excluſa formidine non eſſet opinio probabilis, ſed veritas, & certitudo, ſeu opinio vera, ut patet in *2. de Anima text. 152.* Nec eſſet ſecundus gradus probationis, ut dicunt Legiſtæ, ſed eſſet perfecta credulitas, ſeu perfecta probatio ſecundum Bart. *ubi ſupra num. 23.* Itaque quiſquis habet opinionem, neceſſario habet formidinem, quia cui convenit diffinitio,
93 convenit & diffinitum, *l. 1. §. Dolum, ff. De dolo,* & notant omnes in *l. Omnis diffinitio ff. De regul. jur.* Quod cum ita ſit, inquiro quid ſit formido illa, quæ intrinſecè ineſt opinioni? Ariſtoteles paulo ſupra citatus in 1, *Magnorum moral. cap. 33.* (Exiſtimatio (inquit) ſeu opinio eſt, qua in omnibus ferimur ancipites ea ne ita an ſecus.) Quare ſecundum eum formido, quæ ineſt opinioni, eſt paſſio, quæ nos facit ancipites, id eſt ambiguos, & titubantes, an res ita ſe habeat nec ne, juxta *text. in l fin. C. De condit. indeb.* Unde in effectu talis formido nihil eſt aliud, quàm dubium poſitivum, & formale, aut ſaltem ſuſpicio quædam ſeu ſcrupulus, & levis credulitas, ne pars oppoſita ſit vera, ut explicant Theologi, & patebit *infra num. 261.* Hæc enim ſunt ſinonyma,
94 & idem importantia. & ſuſpicio illa, ſeu formido tenet medium inter dubitationem, & opinionem, plus enim credulitatis habet, quàm dubitatio, & minus, quàm opinio, cum ſit credulitas ex levibus conjecturis, ut inquit Sylveſter *in verb. Opinio. in princ.* & notat Bart. *in d. l. Admonendi, num. 21.*

95 His poſitis probatur hæc ſententia inevitabili hoc argumento. Quiſquis habet ſuſpicionem, formidinem, ſcrupulum, ſeu levem credulitatem, quod aliqua actio ſit illicita, non poteſt manente tali formidine abſque peccato operari, & actionem illam ad praxim deducere. Sed qui habet opinionem probabilem affirmantem actum eſſe licitum, neceſſariò habet ſuſpicionem, formidinem, & ſcrupulum, ſeu levem credulitatem de oppoſito, id eſt quod ille actus ſit illicitus, ut evidenter oſtenſum eſt ſupra, & admittitur ab adverſarijs. Ergo qui habet talem opinionem probabilem, non poteſt ſecundum eam licitè operari, & actum illum ad praxim deducere abſque peccato.

Major propoſitio probatur per textum rotundum, qui cavillari non poteſt, *in c. Per tuas, el 2. de ſimon.* vbi deciditur eſſe peccatum mortale operari contra conſcientiam ſcrupuloſam, ſeu ex credulitate levi, niſi prius formido, ſeu error deponatur, ut plenius explicabitur *infra in 2. qu. in 6. principali fundamento pro opinione negativa nu.* 249. & tradunt Innoc. Jo. Andr. & alij ibi allegati. Ecce igitur ibi textus expreſſus, quod agens contra conſcientiam ſcrupuloſam, & cum formidine mortaliter peccat; hoc enim important illa verba, *ædificat ad gehennam,* ut notat Abbas in *c. Litteras, de reſtit. ſpoliat.*

96 Ad idem eſt textus apertus in *c. Inquiſitioni, de ſenten. excom.* ubi proponitur dubium, An conjux qui habet conſcientiam de impedimento

diri-

derimente poſſit reddere, & exigere debitum, conjugale. Et deſtinguitur, An talis haber hujuſmodi conſcientiam ex credulitate probabili, & diſcreta, an verò ex credulitate levi, & temeraria. Et in hoc ultimo caſu textus dicit: Ad Paſtoris ſui conſilium (cooſcientia levis, & temerariæ credulitatis exploſa) licitè poterit non ſolum reddere, ſed exigere debitum conjugale. Poudera illud verbum, *exploſa*, quod clarè innuit, ut qui habet conſcientiam ex credulitate levi, ſeu formidine de nullitate matrimonij propter impedimentum dirimens, minimè poſſit abſque peccato exigere debitum conjugale, niſi prius formidinem illam, ſeu levem credulitatem explodat, ideſt deponat, ſeu abijciat, & repellat, ut ibi per gloſ.

Et ratio deciſionis eſt, quia ſecundum Cajetanum *ſupracitatum num.* 88. qui formidat, vacillat, & fluctuat: & qui fluctuat, ad neutram partem ſe determioat: Qui autem ſine hac determinatione operatur, certitudinem non habet de honeſtate ſuæ operstionis, cùm certitudo oihil ſit aliud, quàm determinatio intellectus ad unum, ut per D. Thom. *ubi ſup. nu.* 52. & ſine hac certitudine exponit ſe diſcrimioi, & levis illa credulitas, ſeu ſcrupulus eſt mors conſcientiæ. Patet igitur apertiſſimè peccare eum, qui operatur cum ſuſpiciooe, ſeu formidine, quod actus ſir illicitus, & conſequenter eodem modo peccate eum, qui opetatur ſecundum opinionem probabilem affirmantem actum eſſe licitum, cùm neceſſariò habeat formidinem de oppoſiro, id eſt quod actus ille ſit illicitus, ut ſupra proximè oſtenſum eſt.

97 Vigeſimoquinto, cùm juribus ut ſupra ponderatis concordat S. Thomas *quodlib.* 8. *art.* 13. ubi in puncto videtur determinare hanc quæſtionem: nam ſecundum eum is, qui habet certitudinem, quud ſibi licear habere plures præbendas, & ex contraria opinione Magiſtrorum in quamdam dubitationem inducirut, ſi maoente tali dubitarione, plures præbendas habet, periculo ſe committit, & ſic procul dubio peccato, utpote magis amans beoeficium temporale, quàm propriam ſalutem. Ibi enim Doctor Angelicus pro dubitatione videtut intelligere non verum dubium, ſed fotmidinem, quæ aliquo modo certitudinem tollat: ait enim (ex conſcientia quem obligari ad peccatum ſive habeat certam fidem de contrario ejus, quod agit, ſive etiam habeat opinionem cum aliqua dubitatione: at cum opinione non ſtat dubitatio vera, & propria, ſed tantùm formido, cum opinio includat aſſenſum pro una parte contradictionis cum formidine alterius, dubitatio verò excludat aſſenſum ab utroque extremo: nam ut habetur in 3. *Metaphyſ. c.* 1. quatenus dubitat, earenus ſimile quiddam ligatis patitur, utroque enim modo impoſſibile eſt ad ulteriora procedere.) Hæc ibi. Et propterea S. Thomas cum myſterio non dixit ſimpliciter in dubitationem inducitur, ſed in quamdam dubitationem; innuēs per hoc ſe non loqui de dubitatione propriè ſumpta, ſed de formidine, quæ ineſt opinioni; ſed hunc locum latius expendemus *infra num.* 70.

98 Vigeſimoſexto, & ultimò. Pro majori dilucidatione veritaris ante omnia ſupponendum eſt illud principium tanquam certum, & infallibile: videlicer in actibus humanis, ad hoc. ut quis rectè, & cum virtute operetur, requiritur, ut habeat certitodinem ſaltem moralem de rectitudine, & honeſtate operationis, ſecundum illud Auguſtini: Tene certum, dimitte incertum, ut in *c. Si quis autem, in fin. de pœnit. diſt.* 7. Idque a-
99 pud omoes eſt in confeſſo. Sed defenſores probabilitatum enixè contendunr in moralibus ſufficere certitudinem ex probabilibus, idque potiſſimum deducunt ex Ariſtotele *ſupracit. in* 1. *Eth. c.* 3. Et ex hoc fundamento apud eos ſolido, & inconcuſſo deducunt omnes ſuas concluſiones, videlicet qui in actibus humanis eligit quod eſt probabile, non agit temerè, ſed prudenter: eligit perfectum, ac tutum: non committit ſe diſcrimini: ſequitur dictamen rationis, & alia plura id genus. Quare vis tota præſentis diſputarionis verſatur in intelligentia aſſerti principij, quod in moralibus ſufficiat certitudo ex probabilibus; nam everſo hoc fundamento totam hanc machinam probabilitatum corruere neceſſe eſt. Et quidem nos credimus in eo magnam larere fallaciam, ſeu æquivocarionem Quod ut pro noſtri ingenij tenuitate quantum Deus dederit, dilucidè oſtendamus, accuratè obſervandum proponimus aliud eſſe in moralibus ſufficere certitudinem ex probabilibus, & aliud in moralibus ſufficere certitudinem probabilem. Hæc enim duo differunt ut cauſa, & effectus. Nam primum denorat cauſam, per quam certitudo moralis in nobis generatur, & in eſſe producirur: ſecundum verò denotat effectum, id eſt ipſam moralem certitudinem in nobis jam generatam, & in eſſe productam. Itaque cùm dicimus, in moralibus ſufficit certitudo, quæ oritur, & generatur in intellectu ex argumentis, & tationibus probabilibus, propoſitio vera eſt, quia plures rationes probabiles ſunt aptæ natæ producere, ac generare in potentia rationabili moralem certitudinem de honeſtate operationis abſque ulla formidine partis oppoſitæ; ſi rationes illæ ſint tanti ponderis, ut efficaciter moneanr inrellectum ad judicandum rem ira ſe habere, ut probatur in *c. Ego ſolis, verſ. Alios autem,* 9. *diſt.* Et hæc eſt illa certitudo ſurgens ex probabilibus, quæ in morali materia ſufficit ad rectè operandum. Cum vero dicimus, in moralibus ſufficit certitudo ex probabilibus, ſi intelligamus, ideſt in moralibus ſufficit certitudo probabilis, propoſitio eſt falſa. quia iſta certitudo probabilis non datur, imò implicat contradictionem, ut ſit certitudo, & ſit probabilis: quia certitudo eſt præciſa determinatio intellectus ad unum, ut in ſuperioribus dictum eſt. Probabilitas autem indeterminatè, & indifferenter ſe habet ad rectum, & obliquum. Unde judicium probabile oon eſt judicium prudentiæ cùm non habeat pro objecto verum, & ſub ratione veri, ſed eſt judicium obnoxium formidini, timidum, & incertum, atque indeterminatum, fluctuans, & inſtabile, quod non intuetur veritatem interius, nec cognoſcit rem ſecundum quod eſt, ſed ſecundum veri apparentiam; & ideo fallit, & fallitur, & à ratione virtutis excluditur non habens bonitatem moralē, ut ex aurboritaribus tanrorū Patrum, & Magiſtrorum primæ claſſis diffusè oſtenſum eſt ſupra. Quapropter tantū abeſt, ur in moralibus ſufficiat certitudo probabilis, ut po-

Proſp. Fagn. in 1. *Decretal.*

tius opponantur, ac mutuò ſe deſtruant certitudo, & probabilitas. Nec aliud ſenſit Ariſtote-
100 les exadverſo citatus in 1. *Ethic. c. 3.* Si ſedulò expendantur illius verba; ait enim (In morali materia ſatis eſſe ut verum oſtendatur pingui quadam Minerva, & adumbrata figuratione, atque de ijs, quæ plerumque eveniunt ratiocinari, & ex ijs ſimilia etiam concludere.) Quibus verbis tantùm intendit, ut in materia morum non requirantur probationes per rei evidentiam, ſeu demonſtrationem, ſed ſatis ſit verum oſtendere per conjecturas probabiles, arguendo etiam à communiter accidentibus, & à ſimilibus. Quod & nos fatemur. Verum tamen oportet ſecundum Ariſtotelem urhis conjecturis, & argumentis probabilibus oſtendatur verum, & ſic non ſufficit ut oſtendatur probabile, quod longe diſtat, & contra diſtinguitur à vero, ut pluribus monſtratum eſt ſupra in 1. *fundamento, n. 60.* Quare ſi tu probabilibus tuis ratiocinationibus oſtendis opinionem probabilem, non ſatisfacis menti Ariſtotelis requirentis, ut oſtendas verum, quia loco veri, quod eſt objectum virtutum intellectualium, & eſt immutabile, æternum, & infallibile, atque excludens omnem formidinem, ut ex dictis conſtat; tu oſtendis opinionem probabilem, quæ à ratione virtutis excluditur, & eſt fallibilis, & cum formidine. Unde perperam ex eo loco deducunt defenſores probabilitatum in moralibus ad rectè, & prudenter operandum ſufficere opinionem probabilem: hoc enim nunquam ſomniavit Ariſtoteles, quin potius opinionem excluſit, & contradiſtinxit à prudentia, & aliis virtutibus intellectualibus ea ratione, quia in opinione fieri poteſt, ut mentiamur. Quocirca ex mente ipſius in morali materia uti poſſumus rationibus, & argumentis probabilibus tanquam mediis, & inſtrumentis ad oſtendendum verum, & tanquam cauſis generantibus in nobis moralem certitudinem. Sed tamen illud verum oſtenſum, & certitudo ex probabilibus conſurgens debet eſſe ſine omni formidine partis alterius, cum veritas, & certitudo formidinem non admittant; ideoque non ſufficit in ſententia Ariſtotelis judicium probabile, quod ſe habet ad verum, & falſum, & de cujus ratione intrinſeca eſt, ut formidinem, & fluctuationem includat. Similiter cum S. Antoninus, & alij ex adverſo citati *n. 41.* dicunt moralem certitudinem conſurgere ex conjecturis probabilibus groſſis, & figurantibus: Hæc verba non importanc, ut in moralibus ſufficiat certitudo probabilis, ſed tantum, ut in moralibus ſufficiat illa certitudo, quæ conſurgit, id eſt naſcitur, ſeu generatur ex hujuſmodi probabilibus conjecturis, & argumentis. Et eodem modo dum leges, & Canones decidunt quæſtiones, & cauſas ex argumentis probabilibus, non intendunt, ut ſufficiat judicium probabile ad judicandum, & decidendum; ſed tantum ut ex probabilibus rationibus ſimul junctis poſſit judex ita illuminatus formare judicium certum, & infallibile de rei veritate; quia nimirum etſi argumenta hujuſmodi ſeorſim conſiderata non concludunt omnino, nec ſint evidentia, ſed tantùm probabilia: tamen ſi ſimul jungantur, & ſint multi ponderis, ſunt apta nata generare talem certitudinem, ut virtus apprehenſiva cognoſcat, & apprehendat abſque ulla trepidatione rem ita ſe habere; atque ita cauſæ ſunt probabiles ſed effectus ex illis reſultans eſt omnino certus, & infallibilis. Et hoc innuit textus in *c. Iudicantem, 30. qu. 5.* in illis verbis: (ut ibi actio ambarum partium illuminata ſit plenior.) Itaque ſi rationes probabiles ſint plures, & tanti ponderis, atque momenti, ut illis intellectus ſine ulla formidine acquieſcat, & judicet rem ita ſe habere: hæc eſt moralis certitudo, quæ ſufficit ad rectè operandum: Si verò rationes illæ ſint quidem plures, & probabiles, ſed tamen non adeò firmæ, & efficaces, ut adæquent omnino intellectum, ſed tantum perſuadeant, adeo ut intellectus eis non aſſentiatur ſimpliciter, & abſolutè, ſed tantum cum formidine, & fluctuatione, ne pars oppoſita ſit vera: hæc eſt opinio probabilis, quæ non ſufficit ad bonitatem moralem, ut ſolidis fundamentis, & authoritatibus majorum noſtrorum in ſuperioribus monſtratum eſt. Quare non eſt bona conſequentia, Certitudo moralis conſurgit, id eſt naſcitur, & generatur in nobis ex probabilibus: Ergo probabilia ſunt moraliter certa. Quia in primo caſu conſideratur illud totum, & aggregatum perfectum, quod reſultat, & emergit ex pluribus ſingularibus imperfectis. In ſecundo autem caſu conſiderantur ipſa ſingularia per ſe imperfecta, & inſufficientia. Quo fit, ut ſi aliqua propoſitio haberet pro ſe unam tantùm rationem, ſeu præſumptionem non convincentem, ſed ſolum probabilem, propoſitio illa non eſſet moraliter certa, quia eſſet cum formidine partis oppoſitæ: ſecus verò ſi ratio, ſeu præſumptio illa eſſet convincens, quia etſi non haberet evidentiam demonſtrationis, tamen ſufficeret ad generandam moralem cer-
101 titudinem, ut eſt textus in *c. Afferte, de præſumpt.* ubi proponitur judicium Salomonis, qui ex præſumptione violenta pronunciavit pro matre, dicens: *Date huic infantem vivum, & non occidatur; hæc eſt enim mater ejus.* Unde judicium Salomonis non fuit probabile, ſed omnino certum non quidem certitudine mathematica, ſed mo-
102 rali. Ideoque Jo. Andr. & cæteri Canoniſtæ poſt eum ſic ſummant illum textum, videlicet ex violenta præſumptione fertur diffinitiva, concordat textus in *c. Litteras, eod. tit.* ibi: ex hujuſmodi violenta, & certa ſuſpicione fornicationis poteſt ſententia divortij promulgari. Surgit igitur certitudo moralis ex unica præſumptione violenta, vel ex pluribus rationibus, & argumentis probabilibus ſimul junctis, quæ tamen ſeorſim conſiderata non ſunt certa, ſed ſolum probabilia, & cum formidine partis oppoſitæ. Et hæc eſt ipſa veritas, nam & in judiciis plures
103 probationes imperfectæ ſimul junguntur ad faciendam plenam, & perfectam probationem ſecundum illud vulgatum, *Et quæ non proſunt ſingula, multa juvant. l. 2. §. Ætas*, & ibi gloſ. *in ver. Legitimis, ff De excuſ. tutor. l. Inſtrumenta*, ubi etiam gloſ. *in ver. alijs quoque, C. De probat.* gloſ. *in c. Cum cauſam, in ver. Adminicula,*
104 *eod. tit. De teſtib.* Et duæ probationes ſemiplenæ etiam diverſi generis ſimiliter junguntur ad faciendam unam plenam probationem, ut notat Bart. in *Admonendi, num. 48. verſ. Veritas eſt*, quod duæ ſemiplenæ faciunt unam plenam,
105 *ff. De jurejurando.* Unde unus teſtis, qui fa-

qui facit ſemiplenam, & confeſſio facta abſente parte, quæ facit aliam ſemiplenam, ſimul juncta plenè probant. Caſus eſt in c. *Cum dilectus*, *de ſucceſſ. ab inteſt.* & notat. Bart. *ubi ſupra*. Item unus teſtis, & fama publica eo caſu, quo faceret ſemiplenam, ut in *c. 1. de Appellat.* & notatur in *l. 3. §. iiſdem quoque principijs. ff. De teſtib.* & per Bart. *loc. cit.* Et idem patet in fama, & ſcriptura privata recognita per comparationem, quæ tanquam ſingula non faciunt niſi ſemiplenam, & tamen conjuncta faciunt unam plenam, ut per Alex *conſ. 103. Inſuper eo, nu. 5. verſ. Tertio præſuppono, lib. 7.* & in alijs pluribus exemplis, quæ cumulat Antonius Gabriel
106 *commun. concluſ. 1. per tot.* Plena enim probatio conficitur ex diverſis probationibus imperfectis, cum tendunt ad eundem finem: nam junguntur ſcripturæ plures, teſtes, fama, confeſſio, & alia adminicula ad unum perfectum, ut notat Bald. *conſ. 397. Punctus talis, n. 2. verſ. Prædicta conſultationi, lib. 3.* Sed & ex pluribus præſump-
107 tionibus tendentibus ad idem conſurgit plena probatio, *l. Excipiuntur. ff. Ad Sillan.* cum concordantibus, ut per Ludovic. Roman. *conſ. 7. Viſis neceſſarijs, n. 3.* & Cravet. *conſ. 158. n. 11.* Quinimo plena probatio reſultat etiam ex pluribus adminiculis quando unum alteri adminiculatur. Socin. *conſ. 98. col. 6. lib. 1.* Et quod ex pluribus vehementibus adminiculis Judex reddatur certus, ita ut poſſit cauſam decidere. Eſt textus in *d. c. Cum dilectus, de ſucceſſ. ab inteſt.*
108 Nam ut formaliter ait Bald. in *d. c. Cum cauſam, n. 1. & 2. de probat.* Judex inquiſitor veritatis debet cuncta rimari, nec adſtringere animum ſuum ad unam ſpeciem probationis, quia una ſpecies coadjuvat alteram, & confirmat, ut *l. 3. §. 1 ff. De teſtib.* Sicut in corpore humano ex membris multis ſibi invicem cohærentibus fit perfectum corpus, ut *l. Rerum mixtura, ff. De uſucap.* & in melodiis ex multis conſonantijs conſtat harmonia. Unde in probationibus ſurgit certitudo ex diverſis conjecturis, quia cedunt ad eamdem concluſionem finalem, & habent cauſas, & ſimilitudines, & conſonantias contextas, & invicem colligatas, *l. Qui ſententiam, C. De pœn.* in illis verbis; *conſpirantes, concordanteſque in unum rei finem tendunt.* Quamobrem ſicut in judiciis plures probationes ſemiplenæ, & imperfectæ præſumptiones, & adminicula disjunctim conſiderata, & tanquam ſingula plenam probationem non faciunt, neque ex illis Judex informat cum certitudine animum ſuum, ſed dubius remanet; nam, ut ait Bald. in *l. In bonæ fidei, n. 15. C. de reb. cred.* dubius eſt qui applicat animum ſuum ad ſemiplenam probationem: & tamen ex illis ſimul junctis conſurgit plena probatio, & certitudo judicialis ſufficiens ad cauſam ſine ulla trepidatione decidendam juxta textum in *d. c. Cum dilectus.* ita & in moralibus plures conjecturæ, & argumenta probabilia, quamvis per ſe ſingula non generent in nobis aſſenſum omnino certum, ſed ſolum cum formidine contrarij: tamen ex omnibus ſimul junctis conſurgit certitudo moralis, quæ licèt non ſit demonſtrativa, nihilominus excedit limites probabilitatis, & eſt extra omnem formidinem. Et hoc ſenſu veriſſima eſt propoſitio, quod in moralibus ſufficiat certitudo ex probabilibus, ideſt certitudo illa, quæ reſultat, generatur, & in eſſe producitur ex pluribus conjecturis imperfectis, & argumentis probabilibus, quæ per ſe ſola, & tanquam ſingula non ſunt moraliter certa, nec ſufficiunt ad honeſtè operandum. Atque hanc ſententiam ex recentioribus amplectitur Antonius Merenda in ſuo opere de conſilio, ubi innumeris ferè Sacræ Scripturæ locis juxta Sanctorum Patrum interpretationem accurato ſtudio impugnat, & prorſus damnat uſum probabilitatum eo modo, quo admittitur à modernis, & concordant Carena *de offic. Sanct. Inquiſ. par. 2. tit. 5. §. 4.* & Julius Mercorus in tractatu poſt ſcripta noſtra impreſſo *de probabilitate opinionum par. 1.* ubi facili, & clara methodo eruditè, ac ſtrenuè pro eadem ſententia pugnat.

109 Supereſt nunc, ut reſpondeamus ad argumenta contraria, pro quorum ſolutione primum omnium advertere oportet duobus modis poſſe contingere, ut ex opinionibus oppoſitis aliquis judicet unam tantùm eſſe probabilem. Primo, ſcilicet cum examinatis accuratè motivis utriuſque partis, agnoſcit rationes ſuaſibiles, & authoritates moventes ſtare pro illa tantum opinione, quæ affirmat actum eſſe licitum, contrariam vero eſſe rationibus, & authoritatibus deſtitutam. Et hoc primo caſu admittimus licere opinionem illam ſequi quamvis oppoſita ſit tutior. Ratio eſt tum quia opinio illa propriè non debet dici probabilis, ſed magis opinio vera, de qua loquitur Philoſophus in *2. de anima, text. 152.* Non enim poteſt eſſe cum formidine, ne pars oppoſita vera ſit, cum intellectus cognoſcat oppoſitam eſſe deſtitutam rationibus, & authoritatibus; & ideo illi non convenit diffinitio opinionis, quæ eſt acceptio unius partis cum formidine alterius, ut per D. Bonaventuram *in 3. ſent. diſt. 24. qu. 24 verſ. Item opinio, ante n. 33.* Tum quia cum in moralibus non requiratur certitudo evidens, ſeu mathematica, imo vitioſum ſit illam quærere, teſte Philoſopho *in 1. Ethic. c. 3.* & plenius dictum eſt *ſup. n. 50. & 51.* Is, qui determinat ſe ad unum ſine ulla formidine contrarij, utique moralem habet certitudinem requiſitam ad rectè operandum, ut per D. Thom. *in 3. ſent. diſt 23. qu. 2. art. 2. qu. 3.* Tum quia alioquin nihil agere poſſemus, & Deus requireret à nobis impoſſibilia: etenim omnino impoſſibile eſt omnium eſſe demonſtrationem, ut legitur in *4. Metaph t. 2. poſt princ.* Tum quia cum ex duabus opinionibus de eodem oporteat unam eſſe veram, alteram falſam, ut per D. Thomam *quodlib. 8. ar. 13.* Is, qui judicat unam partem eſſe falſam, eo quod non habeat pro ſe ullas rationes ſuaſibiles, vel authoritates alicujus momenti: in neceſſariam conſequentiam judicat eſſe veram illius contradictoriam. Tum
110 denique quia ſi licitum eſt ſequi opinionem probabiliorem, cujus oppoſita eſt probabilis, ut patebit infra in *3. quæſt. principali*, multo fortius licitum eſt ſequi probabilem, cujus oppoſita eſt improbabilis: nam reſpectu improbabilis opinio probabilis dici poteſt probabilior. *Clem. unic. §. fin. verſ. Opinionem ſecundam, de Sum. Trinit. & fide Cathol. c. Capellanus, verſ. Sed poſterior ſententia, de ferijs, cum concordantibus, de quibus infra numero 270.*

tius opponantur, ac mutuò ſe deſtruant certitu-
do, & probabilitas. Nec aliud ſenſit Ariſtote-
100 les exadverſo citatus in 1. *Ethic. c. 3.* Si ſedulò
expendantur illius verba; ait enim (In morali
materia ſatis eſſe ut verum oſtendatur pingui
quadam Minerva, & adumbrata figuratione, at-
que de ijs, quæ plerumque eveniunt ratiocinari,
& ex ijs ſimilia etiam concludere.) Quibus ver-
bis tantùm intendit, ut in materia morum non
requirantur probationes per rei evidentiam, ſeu
demonſtrationem, ſed ſatis ſit verum oſtendere
per conjecturas probabiles, arguendo etiamà
communiter accidentibus, & à ſimilibus. Quod
& nos fatemur. Verum tamen oportet ſecun-
dum Ariſtotelem ut his conjecturis, & argu-
mentis probabilibus oſtendatur verum, & ſic
non ſufficit ut oſtendatur probabile, quod longe
diſtat, & contra diſtinguitur à vero, ut pluribus
monſtratum eſt ſupra in 1. *fundamento, n.* 60.
Quare ſi tu probabilibus tuis ratiocinationibus
oſtendis opinionem probabilem, non ſatisfacis
menti Ariſtotelis requirentis, ut oſtendas ve-
rum, quia loco veri, quod eſt objectum virtutum
intellectualium, & eſt immutabile, æternum, &
infallibile, atque excludens omnem formidi-
nem, ut ex dictis conſtat; tu oſtendis opinionem
probabilem, quæ à ratione virtutis excluditur, &
eſt fallibilis, & cum formidine. Unde perperam
ex eo loco deducunt defenſores probabilitatum
in moralibus ad rectè, & prudenter operandum
ſufficere opinionem probabilem: hoc enim nun-
quam ſomniavit Ariſtoteles, quin potius opi-
nionem excluſit, & contradiſtinxit à prudentia,
& aliis virtutibus intellectualibus ea ratione,
quia in opinione fieri poteſt, ut mentiamur.
Quocirca ex mente ipſius in morali materiâ uti
poſſumus rationibus, & argumentis probabili-
bus tanquam mediis, & inſtrumentis ad oſten-
deodum verum, & tanquam cauſis generanti-
bus in nobis moralem certitudinem. Sed tamen
illud verum oſtenſum, & certitudo ex probabi-
libus conſurgens debet eſſe ſine omni formidi-
ne partis alterius, cum veritas, & certitudo for-
midinem non admittant; ideoque non ſufficit
in ſententia Ariſtotelis judicium probabile, quod
ſe habet ad verum, & falſum, & de cujus ratio-
ne intrinſeca eſt, ut formidinem, & fluctuatio-
nem includat, Similiter cum S. Antoninus, &
alij ex adverſo citati *n.* 51. dicunt moralem cer-
titudinem conſurgere ex conjecturis probabili-
bus groſſis. & figurantibus: Hæc verba non im-
portant, ut in moralibus ſufficiat certitudo pro-
babilis, ſed tantum, ut in moralibus ſufficiat illa
certitudo, quæ conſurgit, id eſt naſcitur, ſeu ge-
neratur ex hujuſmodi probabilibus conjecturis,
& argumentis. Et eodem modo dum leges, &
Canones decidunt quæſtiones, & cauſas ex
argumentis probabilibus, non intendunt, ut ſuf-
ficiat judicium probabile ad judicandum, & de-
cidendum; ſed tantum ut ex probabilibus
rationibus ſimul junctis poſſit judex ita
illuminatus formare judicium certum, & infal-
libile de rei veritate; quia nimirum etſi argu-
menta hujuſmodi ſeorſim conſiderata non con-
cludunt omnino, nec ſint evidentia, ſed tantùm
probabilia: tamen ſi ſimul jungantur, & ſint
multi ponderis, ſunt apta nata generare talem
certitudinem, ut virtus apprehenſiva cognoſcat,
& apprehendat abſque ulla trepidatione rem i-
ta ſe habere; atque ita cauſæ ſunt probabiles ſed
effectus ex illis reſultans eſt omnino certus, &
infallibilis. Et hoc innuit textus in *c. Iudicantem,*
30. *qu.* 5. in illis verbis: (ut ibi actio ambarum
partium illuminata ſit plenior.) Itaque ſi ratio-
nes probabiles ſint plures, & tanti ponderis, at-
que momenti, ut illis intellectus ſine ulla formi-
dine acquieſcat, & judicet rem ita ſe habere:
hæc eſt moralis certitudo, quæ ſufficit ad rectè
operandum: Si verò rationes illæ ſint quidem
plures, & probabiles, ſed tamen non adeò fir-
mæ, & efficaces, ut adæquent omnino intelle-
ctum, ſed tantum perſuadeant, adeo ut intelle-
ctus eis non aſſentiatur ſimpliciter, & abſolutè,
ſed tantum cum formidine, & fluctuatione, ne
pars oppoſita ſit vera: hæc eſt opinio probabi-
lis, quæ non ſufficit ad bonitatem moralem, ut
ſolidis fundamentis, & authoritatibus majorum
noſtrorum in ſuperioribus monſtratum eſt. Qua-
re non eſt bona conſequentia, Certitudo mora-
lis conſurgit, id eſt naſcitur, & generatur in no-
bis ex probabilibus: Ergo probabilia ſunt mo-
raliter certa. Quia in primo caſu conſideratur
illud totum, & aggregatum perfectum, quod
reſultat, & emergit ex pluribus ſingularibus im-
perfectis. In ſecundo autem caſu conſiderantur
ipſa ſingularia per ſe imperfecta, & inſufficien-
tia. Quo fit, ut ſi aliqua propoſitio haberet pro ſe
unam tantùm rationem, ſeu præſumptionem
non convincentem, ſed ſolum probabilem, pro-
poſitio illa non eſſet moraliter certa, quia eſſet
cum formidine partis oppoſitæ: ſecus verò ſi ra-
tio, ſeu præſumptio illa eſſet convincens, quia
etſi non haberet evidentiam demonſtrationis,
tamen ſufficeret ad generandam moralem cer-
101 titudinem, ut eſt textus in *c. Afferte, de præſumpt.*
ubi proponitur judicium Salomonis, qui ex præ-
ſumptione violenta pronunciavit pro matre, di-
cens: *Date huic infantem vivum, & non occidatur;
hæc eſt enim mater ejus.* Unde judicium Salomo-
nis non fuit probabile, ſed omnino certum
102 non quidem certitudine mathematica, ſed mo-
rali. Ideoque Jo. Andr. & cæteri Canoniſtæ poſt
eum ſic ſummant illum textum, videlicet ex
violenta præſumptione fertur diffinitiva, con-
cordat textus in *c. Litteris, eod. tit.* ibi: ex hujuſ-
modi violenta, & certa ſuſpicione fornicatio-
nis poteſt ſententia divortij promulgari. Surgit
igitur certitudo moralis ex unica præſumptio-
ne violenta, vel ex pluribus rationibus, & ar-
gumentis probabilibus ſimul junctis, quæ tamen
ſeorſim conſiderata non ſunt certa, ſed ſolum
probabilia, & cum formidine partis oppoſitæ.
Et hæc eſt ipſa veritas, nam & in judiciis plures
103 probationes imperfectæ ſimul junguntur ad fa-
ciendam plenam, & perfectam probationem
ſecundum illud vulgatum, *Et quæ non proſunt
ſingula, multa juvant. l.* 2. *§. Ætas*, & ibi
gloſ. *in ver. Legitimus, ff De excuſ. tutor. l. In-
ſtrumenta,* ubi etiam gloſ. *in ver. alijs quoque, C De
probat* gloſ. *in c. Cum cauſam, in ver. Adminicula,*
104 *eod. tit. De teſt b.* Et duæ probationes ſemiplenæ
etiam diverſi generis ſimiliter junguntur ad fa-
ciendam unam plenam probationem, ut notat
Bart. in *Admonendi, num.* 48. *verſ. Veritas eſt,*
quod duæ ſemiplenæ faciunt unam plenam.
105 *ff. De jurejurando.* Unde unus teſtis, qui
fa-

quifacit ſemiplenam, & confeſſio facta abſente parte, quæ facit aliam ſemiplenam, ſimul juncta plenè probant. Caſus eſt in c. *Cum dilectus, de ſucceſſ. ab inteſt.* & notat. Bart. *ubi ſupra.* Item unius teſtis, & fama publica eo caſu, quo faceret ſemiplenam, ut in c. 1. *de Appellat.* & notatur in *l. 3. §. Iiſdem quoque principijs. ff. De teſtib* & per Bart. *loc. cit.* Et idem patet in fama, & ſcriptura privata recognita per comparationem, quæ tanquam ſingula non faciunt niſi ſemiplenam, & tamen conjuncta faciunt unam plenam; ut per Alex *conſ. 103. Inſuper ex, nu. 5. verſ. Tertio præſuppono, lib. 7.* & in alijs pluribus exemplis, quæ cumulat Antonius Gabriel
106 *commun. concluſ. 1. per tot.* Plena enim probatio conficitur ex diverſis probationibus imperfectis, cum tendunt ad eundem finem: nam junguntur ſcripturæ plures, teſtes, fama, confeſſio, & alia adminicula ad unum perfectum, ut notat Bald. *conſ. 397. Punctus talis, n. 2. verſ. Prædicta conſultationi, lib. 3.* Sed & ex pluribus præſump-
107 tionibus tendentibus ad idem conſurgit plena probatio, *l. Excipiuntur. ff. Ad Sillan.* cum concordantibus, ut per Ludovic. Roman. *conſ. 7. Viſis neceſſarijs, n. 3.* & Cravet. *conſ. 158. n. 11.* Quinimo plena probatio reſultat etiam ex pluribus adminiculis quando unum alteri adminiculatur, Socin. *conſ. 98. col. 6. lib. 1.* Et quod ex pluribus vehementibus adminiculis Judex reddatur certus, ita ut poſſit cauſam decidere. Eſt textus in *d. c. Cum dilectus, de ſucceſſ. ab inteſt.*
108 Nam ut formaliter ait Bald. in *d. c. Cum cauſam, n. 1. & 2. de probat.* Judex inquiſitor veritatis debet cuncta rimari, nec adſtringere animum ſuum ad unam ſpeciem probationis, quia una ſpecies coadjuvat alteram, & confirmat, ut *l. 3. §. 1 ff. De teſtib.* Sicut in corpore humano ex membris multis ſibi invicem cohærentibus fit perfectum corpus, ut *l. Rerum mixtura, ff. De uſucap.* & in melodiis ex multis conſonantijs conſtat harmonia. Unde in probationibus ſurgit certitudo ex diverſis conjecturis, quia cedunt ad eamdem concluſionem finalem, & habent cauſas, & ſimilitudines, & conſonantias contextas, & invicem colligatas, *l. Qui ſententiam, C. De pœn.* in illis verbis; *conſpirantes, concordanteſque in unum rei finem tendunt.* Quamobrem licut in judicijs plures probationes ſemiplenæ, & imperfectæ præſumptiones, & adminicula disjunctim conſiderata, & tanquam ſingula plenam probationem non faciunt, neque ex illis Judex informat cum certitudine animum ſuum, ſed dubius remanet; nam, ut ait Bald. in *l. In bonæ fidei, n. 15. C. de reb. cred.* dubius eſt qui applicat animum ſuum ad ſemiplenam probationem: & tamen ex illis ſimul junctis conſurgit plena probatio, & certitudo judicialis ſufficiens ad cauſam ſine ulla trepidatione decidendam juxta textum in *d. c. Cum dilectus.* ita & in moralibus plures conjecturæ, & argumenta probabilia, quamvis per ſe ſingula non generent in nobis aſſenſum omnino certum, ſed ſolum cum formidine contrarij: tamen ex omnibus ſimul junctis conſurgit certitudo moralis, quæ licèt non ſit demonſtrativa, nihilominus excedit limites probabilitatis, & eſt extra omnem formidinem Et hoc ſenſu veriſſima eſt propoſitio, quod in moralibus ſufficiat certitudo
Proſp. Fagn. in 1. Decretal.
ex probabilibus, ideſt certitudo illa, quæ reſultat, generatur, & in eſſe producitur ex pluribus conjecturis imperfectis, & argumentis probabilibus, quæ per ſe ſola, & tanquam ſingula non ſunt moraliter certa, nec ſufficiunt ad honeſtè operandum. Atque hanc ſententiam ex recentioribus amplectitur Antonius Merenda in ſuo opere de conſilio, ubi innumeris ferè Sacræ Scripturæ locis juxta Sanctorum Patrum interpretationem accurato ſtudio impugnat, & prorſus damnat uſum probabilitatum eo modo, quo admittitur à modernis, & concordant Carena *de offic. Sanct. Inquiſ. par. 2. tit. 5. §. 4.* & Julius Mercorus in tractatu poſt ſcripta noſtra impreſſo *de probabilitate opinionum par. 1.* ubi facili, & clara methodo eruditè, ac ſtrenuè pro eadem ſententia pugnat.

109 Supereſt nunc, ut reſpondeamus ad argumenta contraria, pro quorum ſolutione primum omnium advertere oportet duobus modis poſſe contingere, ut ex opinionibus oppoſitis aliquis judicet unam tantùm eſſe probabilem. Primo, ſcilicet cum examinatis accuratè motivis utriuſque partis, agnoſcit rationes ſuaſibiles, & authoritates moventes ſtare pro illa tantum opinione, quæ affirmat actum eſſe licitum, contrariam vero eſſe rationibus, & authoritatibus deſtitutam. Et hoc primo caſu admittimus licere opinionem illam ſequi quamvis oppoſita ſit tutior. Ratio eſt tum quia opinio illa propriè non debet dici probabilis, ſed magis opinio vera, de qua loquitur Philoſophus in 2. *de anima, text.* 152. Non enim poteſt eſſe cum formidine, ne pars oppoſita vera ſit, cum intellectus cognoſcat oppoſitam eſſe deſtitutam rationibus, & authoritatibus; & ideo illi non convenit diffinitio opinionis, quæ eſt acceptio unius partis cum formidine alterius, ut per D. Bonaventuram in *3. ſent. diſt. 24. qu. 24 verſ. Item opinio, ante n. 33.* Tum quia cum in moralibus non requiratur certitudo evidens, ſeu mathematica, imo vitioſum ſit illam quærere, teſte Philoſopho *in 1. Ethic. c. 3.* & plenius dictum eſt *ſup. n. 50. & 51.* Is, qui determinat ſe ad unum ſine ulla formidine contrarij, utique moralem habet certitudinem requiſitam ad rectè operandum, ut per D. Thom. *in 3. ſent. diſt 23. qu. 2. art. 2. qu. 3.* Tum quia alioquin nihil agere poſſemus, & Deus requireret à nobis impoſſibilia: etenim omnino impoſſibile eſt omnium eſſe demonſtrationem, ut legitur in 4. *Metaph c. 2. poſt princ.* Tum quia cum ex duabus opinionibus de eodem oporteat unam eſſe veram, alteram falſam, ut per D. Thomam *quodlib. 8. ar. 13.* Is, qui judicat unam partem eſſe falſam, eo quod non habeat pro ſe ullas rationes ſuaſibiles, vel authoritates alicujus momenti: in neceſſariam conſequentiam judicat eſſe veram illius contradictoriam. Tum
110 denique quia ſi licitum eſt ſequi opinionem probabiliorem, cujus oppoſita eſt probabilis, ut patebit infra in *3. quæſt. principali*, multo fortius licitum eſt ſequi probabilem, cujus oppoſita eſt improbabilis: nam reſpectu improbabilis opinio probabilis dici poteſt probabilior. *Clem. unic. §. fin. verſ. Opinionem ſecundam, de Sum. Trinit. & fide Cathol. c. Capellanus, verſ. Sed poſterior ſententia, de ferijs, cum concordantibus, de quibus infra numero 270.*

verſ. Decimum nonum fundamentum. Et hoc primo caſu qui ſequitur opinionem ſpecificantem actum pro licito, non eſt imprudens, nec exponit ſe diſcrimini, neque ex contrarietate opinionum in aliquam dubitationem adducitur, ſed eſt certus moraliter, & ſine omni formidine. Unde non intrant doctrinæ S. Thomæ, Scoti, & aliorum, quos ſuperius citavimus pro opinione negativa, nec vendicant ſibi locum rationes in ea ponderatæ. Et quamvis opinio oppoſita ſit tutior, tamen non tenetur aliquis eam ſequi quando eſt falſa, ſeu improbabilis, imò ſi eam ſequeretur, eſſet ridiculus tanquam vir modici judicij, & trepidans, ubi non eſt timor. Unde idem S. Antoninus in 1. *part. tit.* 3. *c.* 10. circa ſcrupuloſos, ait non obligare ita Dei, & Eccleſiæ præcepta, ut eorum obſervantia quis fiat ridiculoſus, ſaltem apud diſcretos, & bonos: Et S. Ambroſius in *pſalm.* 118. (Non ſit ergo (inquit) irrationabilis timor, nec eſt ſapientia ſine timore Dei, ita timor ſine ſapientia eſſe non debet.) Huc etiam ſpectat illud Eccleſiaſt. 7 *Noli eſſe juſtus multùm*. Et in terminis hujus primi caſus non reperi quamquam contradictorem ex antiquis aut modernis ſcriptoribus. Secundo modo poteſt una tantùm opinio judicari probabilis, quando intellectus flectitur ad unam partem dumtaxat propter rationes, quas habet ſuaſibiles, vel authoritates moventes, nec convertit ſe ad partem oppoſitam, diſcutiendo, & examinando illius motiva, ſed dicit, Sufficit mihi, ut opinio, quam ſequor, probabilis ſit ad hoc ut rectè, ac prudenter agam, vel ſaltem, ut errorem declinem: de oppoſita nihil curo, nec volo indagare an illa etiam ſit probabilis, vel probabilior. Et hic quidem aſſumit probabilitatem pro fine, & regula ſuarum operationum, quod minimè licet. Et in hoc ſecundo caſu procedit quæſtio ſuperius diſcuſſa, & concluſiones in ea firmatæ. Quibus ita conſtitutis, non obſtant contraria.

111 Ad primum namque reſpondetur negando aſſumptum; imò enim qui in actibus humanis ad mores pertinentibus eligit quod probabile eſt, imprudenter agit, quia tenetur pro regula ſuorum actuum eligere verum, quod eſt objectum prudentiæ, & tamen eligit probabile, quod ſe habet ad verum, & falſum. Item tenetur eligere quod eſt perpetuò verum, & ſtabile: & nihilominus eligit opinionem probabilem, quæ hodie videtur vera, & aliquando poterit detegi falſa. Item ut prudenter agat tenetur judicare de re ſecundum quod eſt: & tamen judicat ſecundum quod putatur eſſe probabiliter & ſecundum apparentiam. Item debet eſſe certus ſaltem moraliter de rectitudine ſuæ operationis; quam tamen certitudinem non habet judicium probabile, ſed fluctuat, & vacillat cum trepidatione, & ſcrupulo. Item debet uti principio infallibili; & utitur opinione probabili, quam mentiri, & fallere ſæpè contingit, & falli. Item ex prudentia tenetur eligere certum, & dimittere incertum; & tamen eligit judicium probabile, quod eſt obnoxium formidini, & ideo eſt timidum, & incertum. Item tenetur agere cum virtute: & ſequitur opinionem, quæ à ratione virtutis excluditur. Item utitur judicio probabili, ſeu opinativo, quod tanquam incertum, & indifferens ad verum, & falſum non poteſt eſſe objectum prudentiæ. Item tenetur eligere bonum, & rectum; & tamen eligit probabile, quod ſe habet indifferenter ad rectum, & obliquum. Item ne ſit imprudens tenetur cavere periculum: & nihilominus eligendo quod probabile eſt exponit ſe diſcrimini: prout hæc omnia, & alia plura his ſimilia patent per viginti ſex fundamenta ſuperius allata. Igitur hæc propoſitio, qui in actibus humanis eligit quod probabile eſt, non agit temerè, ſed prudenter, eſt omnino falſa. Et ad Jura civilia, & canonica, quæ decidunt cauſas, & quæſtiones ex argumentis probabilibus, reſponſum eſt ſupra in *ultimo fundamento*, n. 100. *verſ. Et eodem modo dum leges, & canones.*

Ad ſecundum reſpondetur negando minorem, quia judicium probabile moralem certitudinem non habet, ut plenè probatum eſt ſupra in *6. & 7 fundamento*, & in 20. *cum quatuor ſequentibus*. Ad id verò quod ſubjungitur in moralibus ſufficere certitudinem ex probabilibus, latiſſimè reſponſum eſt ſupra in *ultimo fundamento*, *à n.* 98. *uſque ad n.* 111. ubi evidenter oſtenditur æquivocatio, quæ irrepſit in intelligentia hujus propoſitionis, & n. 100. explicatur locus Ariſtotelis in 1. *Ethic. c.* 3. Diſcrimen igitur eſt inter judicium certum moraliter, & opinionem; quia judicium certum moraliter nullam formidinem habet de falſo. Unde ſi errat, hoc eſt omnino per accidens, & præter intentionem. At opinans ratione formidinis, quam habet, quod res poſſit aliter ſe habere, quam appareat, aliquo modo prævidet errorem, qui etiamſi rarò accidat, non poteſt dici per accidens, & præter intentionem evenire. Ita Julius Mercorus poſt ſcripta noſtra viſus in *Tractatu de probabilitate opinionum par.* 1. *art.* 14. *verſ. Verum.*

Ad tertium reſpondetur negando minorem. Nam qui opinatur probabiliter unam partem contradictionis, ad illam ſe non determinat ſimpliciter, & abſolute prout requiritur ad hoc, ut ejus operatio ſit recta, ſed ſolum illi aſſentitur cum formidine, & fluctuatione quæ moralem certitudinem tollit, ut in ſuperioribus probatum eſt, & præſertim in 7. & 20. fundamento.

Ad quartum reſpondetur negando antecedens, imò enim etiam in his, quæ ad mores non ſpectant, incautè, & imprudenter agit qui pro regula ſuorum actuum utitur judicio probabili, quod ſæpè fallit, & fallitur. Deinde reſpondetur negando conſequentiam, quia ab alijs actibus humanis non rectè infertur ad actus morales, in quibus vertitur periculum ſalutis æternæ. Ad hoc bonus textus in *d. c. Significaſt. il 2. de homic.* ibi: (pro eo, quod in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur.)

112 Ad quintum, & ſextum reſpondetur negando eſſe ſupra humanam facultatem habere moralem certitudinem de omnibus eligibilibus. Primum enim hoc eſt contra Divinam ſcripturam, quæ *Eccleſ.* 32 requirit, ut ante omnia opera verbũ verax præcedat nos, & ante omnes actus conſilium ſtabile, ut fusè explicatum eſt ſupra in 1. *fundamento n.* 60. Quare ſi Deus non requirit à nobis impoſſibilia, ut dicitur in argumento contrario, & tamen requirit, ut ante omnia opera ad veritatem perveniamus, conſequens eſt ut ad veritatem pervenire in actibus humanis nequaquam

quam ſit impoſſibile, ſeu ſupra humanam facul-
tatem. Atque ita argumentum adverſariorum
in oppoſitum retorquetur. Deindè hoc eſt con-
tra Cyprianum in *ſermone de Baptiſmo*, ubi ait:
(Neque lex tua ſcripta à lege naturali in aliquo
diſcrepat, ſed reprobatio mali, & electio boni
ſic animæ rationali infixæ ſunt divinitùs, ut de
hoc nemo rectè cauſetur, quia nulli ad harum
rerum proſequutionem deeſt ſcientia, ſive po-
tentia; quia & quod agendum eſt, ſcimus, &
113 quod ſcimus facere poſſumus.) Hæc Cyprianus.
Præterea hoc eſt contra Scholaſticos primæ
Claſſis, quos ſuprà retulimus in 14. *& in ſeqq.
fundamentis*, qui uno ore affirmant, veritatem in
omnibus quærendam eſſe, ac certum eſſe tenen-
dum ad hoc, ut actus noſtri ſint recti, & habeant
bonitatem moralem. Quibus addimus D. Tho-
mam in *opuſc. 73. de Vſuris poſt princ.* ubi ſic ait:
(Quoniam verò in dubijs, quorum veritas agni-
ta ſalutaris eſt, & incognita periculum ingerit
humanæ ſalutis, admodum utile eſt veritatem
inveſtigare: & temporibus noſtris audivimus
multas controverſias inter Doctores, non ſolùm
in naturalibus, verùm etiam in moralibus, in
quibus periculum eſt diverſa ſentire, & opina-
ri, & præcipuè in illa parte Juſtitiæ, quæ com-
mutativa dicitur à Philoſophis.) Hæc ibi. Rur-
ſus hoc eſt contra Philoſophorum traditiones;
ut quid enim diffinirent Prudentiam eſſe habi-
tum cum ratione vera circa bona humana acti-
vum, & illius objectum eſſe verum ſi eſſet ſupra
114 vires humanas verum attingere? Quippe ad ve-
ritatem nati homines, & ut plurimum veritatem
conſequuntur, ut inquit Ariſt. *lib. 1. Rhetoricor.
cap. 1.* Faciat ergo unuſquiſque quod in ſe eſt,
ut verum aſſequatur, id eſt, utatur ratione, per
quam poteſt comprehendere verum, & invocet
115 adjutorium Dei prout hæc verba exponit Alex.
de Ales in *2. par. Sum. qu. 29. num. 8. §. 1.* Demum
imaginariam hanc impoſſibilitatem aſſequendi
veritatem funditus evertunt aurea verba Sancti
Thomæ in *princ. opuſc. 73. de Vſuris*, quæ ſic ha-
bent. (Omnis homo naturâ non degenerans ve-
ritatem amat, & eam ſcire ſuper omnia deſide-
rat, quam ſi quis concupiſcit vero corde, & eam
quæſiverit in ſimplicitate cordis, ipſa ſeipſam
manifeſtabit: Et Deus, qui hoc promiſit, verax
eſt, & eam præbet diligentibus ſe, ſicut ſcriptum
eſt *Sap. 6.* Præoccupat eos, qui ſe concupiſcunt,
ut illis ſe prior oſtendat. Eccleſ. 1. *Fili concupi-
ſcens ſapientiam, accede ad illam, & Dominus præbe-
bit illam tibi.* Invoco ipſam, ne me errare per-
mittat in periculum animæ meæ, & in laqueum
aliorum, ſed illuminare dignetur oculos caligi-
noſos ipſo ſuo lumine, ſine quo nemo valet ad
lumen veritatis uſquequaque pertingere. A-
men.) Hactenus verba S. Thomæ. Confundan-
tur ergo, & erubeſcant ſequaces probabilita-
tum, qui aſſerunt eſſe ſupra facultatem huma-
nam habere certitudinem de eligibilibus, & ad
veritatem pervenire, & ideò Deum ad hoc non
obligare, ne requirat à nobis impoſſibilia. Imò
enim ex prædictis convincitur id non modo eſ-
ſe poſſibile, ſed etiam facile, ut plurimum con-
tingens, & ſecundùm naturam. Et hic junge
quæ dicentur *infrà in 3. quæſt. in reſponſione ad 6.
116 argumentum num. 394 & ſeqq.* Neque obſtat
quod prudentia ſit de non neceſſarijs, & verſe-
tur circa objectum contingens aliter ſe habere,
& circa particularia, quæ non ſunt ſcibilia.
Quoniam, ut inquit S. Thomas in *2. 2. quæſt. 47.
art. 5. ad 3.* Agibilia ſunt materia prudentiæ, ſe-
cundùm quod ſunt objectum rationis, ſcilicet
ſub ratione veri. Præterea etſi agibilia ſint con-
tingentia, tamen, ut inquit Schola Salmanticen-
ſis ſuperiùs relata in 19. *fundamento, num. 85.*
Virtus intellectûs practici in eo ſita eſt, ut res,
ſeu actiones ex ſe contingentes, formæ infallibi-
li, per quam intellectus practicus in eas influit,
adæquentur. Habet igitur prudentia aliquod
judicium certum & infallibile, quo etiam in ob-
jecta fallibilia infallibiliter tendat. Atque ita
objectum prudentiæ eſſe certum, tenent com-
muniter Doctores, & in ſpecie Cajetanus *in 2. 2.
q. 47. art 3.* Medina *in 1. 2. q. 19. art. 6.* Azor.
inſtit moral. par. 1. lib. 3. cap. 25. q. 2. poſt Alexan-
drum de Ales *in Sum par. 1. q. 16.*
117 Ad ſeptimum reſpondetur diſtinguendo an-
tecedens. Nam aut quærimus de Lectoribus, &
Magiſtris, qui habent onus docendi in ſcholis:
& tales ſi pro regula eorum doctrinæ ſpeculati-
væ aſſumerent, & docerent opiniones probabi-
les, quæ ſe habent ad verum, & falſum, & mul-
toties falluntur, & fallunt, vix poſſent à dece-
ptionis periculo excuſari ex his, quæ ſcripſit S.
Bonaventura ſupracit. in 16. *fundamento.* Aut
quæritur de alijs, qui onus docendi non habent:
Et hi nil mirum ſi poſſunt amplecti quaſcunque
opiniones probabiles, quia in ſpeculativis, ubi
de nullius præjudicio agitur, licitum eſt eligere
opiniones nedum probabiles, ſed etiam falſas;
ut eſt text. *in c. In quibus, 22. q. 2.* & ſcripſi pleniùs
*in c. Firmiter, à num. 53. ſup. de Sum. Trinit. & fide
Cathol.* Quæ diſtinctio in effectu eſt S. Thomæ in
quodlib. 3. art. 10. Deinde reſpondetur à ſpecu-
lativis non poſſe inferri ad moralia, in quibus
agitur de peccati periculo, ut dictum eſt *ſup. in
reſponſ. ad 4. argum.*
Ad octavum patet reſponſio ex dictis *ſup. in re-
ſponſione ad 5. & 6. verſ. Neque obſtat quod pruden-
tia.*
118 Ad nonum reſpondetur negando majorem,
quia ex præcepto Sacrorum Canonum tenetur
eligere partem tutiorem non ſolùm is, qui du-
bius eſt, ut in juribus in contrarium allegatis,
ſed etiam is, qui habet formidinem ex creduli-
tate levi, ut ſunt textus clari in *c. per tuas, il. 2.
de Simon.* & in *c. Inquiſitioni, de ſentent. excommun.*
ponderando illos, ut dixi *ſuprà in 24. fundamen-
to, num. 95. & 96.* Ratio eſt, quia etiam ſic for-
midans & fluctuans exponit ſe diſcrimini, ut ibi
dixi *verſ. Et ratio deciſionis eſt*, & conſtat ex dictis
in *6. & 7. fundamento:* & in hoc caſu etiam loqui-
tur S. Thomas *quolib. 8. art. 13.* ut plenè oſten-
ſum eſt in *fundamento 25. num. 77.*
119 Ad ultimum reſpondetur doctrinam hanc de
libera electione opinionis probabilis eſſe no-
vam in Eccleſia, & noſtro ſæculo introductam,
120 ut ſup. diximus *nu. 23.* Nam veteres Scholaſtici
oppoſitum docuerunt tradentes Theoricas, quæ
uſui probabilitatum omninò adverſantur, ut
conſtat ex dictis ſup, in 14. *fundamento cum pluri-
bus ſequentibus.* Quocirca non poſſumus doctri-
nam recentiorũ Theologorum approbare, quin
redarguamus & improbemus doctrinam Anti-
quorum Sapientum conſuetudine Eccleſiæ per

tot ſæcula roboratam, qui contrarias regulas tradiderunt. Conſultius autem eſt à Modernis recedere, & Veteribus numero pluribus adhærere ſecundum illud Job 12. 12. 13. *In antiquis eſt ſapientia.* & fusè patebit infra *nu* 349. Atque ita regula, quod à pluribus quæritur ſapientibus, facilius invenitur. & aliæ in argumento contrario adductæ in oppoſitum retorquentur. Et ex his expedita ſit hæc prima quæſtio.

121 Venio nunc ad ſecundam quæſtionem principalem, videlicet: An ex duabus opinionibus oppoſitis æquè probabilibus, vel quaſi, liberum ſit cuilibet ſequi utramque vel alteram, quam maluerit.

122 Pro ſententia affirmativa, quam ſequuntur recentiores Theologi ſupracitati per diſcurſum à *nu.* 25. & præſertim *nu.* 30. *&* 31. ſupponendum eſt non implicare duas contradictorias opiniones eſſe probabiles; nam probabilem eſſe nihil eſt aliud, quàm veram apparere ex aliquo fundamento non levi. Poteſt autem utraque contradictoria per diverſa motiva, ſive media cognoſcendi apparere vera, & ſic à potentia rationabili judicari probabilis. Et quamvis Vaſquez in 1 2. *qu.* 19. *art.* 6. *diſp.* 62. *c.* 3. *nu.* 10. & Azor. *inſtit. moral. tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 16. *qu.* 2. *&* 3. *& c.* 17. *qu.* 7. dicant non poſſe eumdem intellectum per propria, & intrinſeca rei principia, id eſt per cauſas rei, aut effectus illius, aut abſurda, & impoſſibilia inde deducenda, judicare utramque opinionem probabilem, quia id eſſet intellectum duobus contradictorijs aſſentiri, ſed bene poſſe per extrinſeca principia, id eſt Doctorum authoritatem judicare contrariam opinionem eſſe probabilem: tamen eos refellit Sanchez in *Decal. lib.* 1. *c.* 9. *num.* 12. ubi aſſerit etiam ex principijs intrinſecis poſſe intellectum utramque partem contradictionis opinari, ſeu illi aſſentiri, quia non repugnat ex eiſdem principijs diverſimodè intellectis, ſeu applicatis contrarias opiniones oriri.

Et poſito hoc fundamento probatur hæc ſententia ex omnibus argumentis ſuperiùs adductis in præcedenti quæſtione pro parte affirmativa à *nu.* 45. *uſque ad nu.* 59. Nam unumquodque illorum, videlicet qui eligit probabile, prudenter agit, non exponit ſe diſcrimini, habet certitudinem in moralibus requiſitam ad honeſtè operandum, & reliqua omnia vendicant ſibi locum, etiamſi utraque opinio ſit æquè probabilis; ſiquidem qui eligit alteram, vel utramque, adhuc eligit quod probabile eſt. Non enim una deſinit eſſe probabilis ex eo, quod contraria ſimiliter probabilis ſit, cum non implicet utramque partem contradictionis eſſe probabilem, ut dictum eſt ſup. proximè in ſuppoſito.

123 Verum his non obſtantibus, contrarium videtur tenendum, videlicet ex duabus opinionibus oppoſitis æque probabilibus, vel quaſi, nequaquam eſſe liberum ſequi alterutram, & longè minus utramque. Probatur autem hæc ſententia 26. fundamentis ſuperius adductis in 1. *q.* pro parte negativa à *num.* 59. *uſque ad n.* 111. cum enim ſingula probent non eſſe licitum ſequi opinionem ſpecificantem actum pro licito, quãdo illa ſola agnoſcitur eſſe probabilis, eo quod intellectus non reflectat ad contrariam, nec conſideret, an pro illa extent rationes, vel authoritates moventes: à fortiori probant non eſſe licitum ſequi opinionem probabilem, quando oppoſita agnoſcitur eſſe æquè probabilis. Unde ſuppoſita veritate concluſionis firmatæ in 1. *qu.* hæc 2. quæſtio eſt de indubitabili.

Sed nihilominus quatenus etiam ejus veritas revocaretur in dubium, adhuc tamen ex illa non liceret inferre ad caſum præſentem. Ratio diverſitatis eſt, quia cum una tantùm opinio judicatur eſſe probabilis juxta terminos quæſtionis præcedentis, intellectus non eſt proprie dubius, ſed illi aſſentitur licet opinativè, & cum formidine partis alterius. At verò cum utraque opinio eſt probabilis juxta terminos hujus quæſtionis, intellectus propter æquilibrium rationum manet ſuſpenſus, & dubius, ac neutri aſſentitur, ut mox probabitur lariſſimè à *nu.* 125. *uſque ad num* 171.

124 Primum igitur, & principale fundamentum pro hac ſententia conſtituitur in tribus concluſionibus infraſcriptis.

Prima Concluſio eſt: Qui judicat duas opiniones oppoſitas eſſe æqualiter probabiles, vel quaſi æqualiter, non eſt certus moraliter de illarum veritate, ſed dubius.

Secunda Concluſio: Qui dubius eſt, in morali materia, in qua vertitur ſalutis periculum, tenetur ex præcepto ſequi opinionem tutiorem.

Tertia Concluſio: Si minimè appareat quænam opinio ſit tutior, tenetur ſequi regulas à Jure præſcriptas. Hæ tres concluſiones, in quibus conſiſtit vis tota præſentis diſputationis, ſunt ſingillatim probandæ.

125 Prima Concluſio. id eſt, qui judicat duas opiniones oppoſitas eſſe æqualiter probabiles, vel quaſi æqualiter, non eſt moraliter certus, ſed dubius.

126 Probatur primo, Quia ut idem intellectus ſimul opinetur duas opiniones contrarias æquè probabiles, non tantùm moraliter, ſed etiam
127 naturaliter, & phyſicè eſt impoſſibile. Quod ſic oſtenditur, nam opinari nihil aliud eſt, quàm ex probabilibus conjecturis credere, ſeu judicare rem veram eſſe, illique aſſentiri, non quidem cum omnimoda certitudine, ſed cum formidine partis oppoſitæ, id eſt formidando, ne pars oppoſita vera ſit. Quod ſatis clarè adnotavit Bald. *in l. Cum in antiquioribus*, *in* 3. *qu. num.* 6. *C, De jur. deliber.* dicens: Opinio eſt quando quis ex probabilibus conjecturis credit id, quod eſt verum, licet certitudinariè non noverit, & docuit S. Bernardus *lib.* 5. *de conſideratione cap.* 2. ibi: (Cæterùm opinio certi nihil habens, verùm per veriſimilia quærit potios, quàm apprehendit.) Et apertius ibi: (Opinio eſt quaſi pro vero habere aliquid, quod falſum eſſe neſcias. Unde in effectu opinio aliud non eſt, quàm judicium probabile de veritate alicujus rei. Et probatur
128 in *c. Ego ſolis*, 9 *diſt.* ponderando illa verba: (Non ideò verum putem, quia ipſi ita ſenſerunt, ſed quia mihi per probabiles rationes quod à vero non abhorreat, perſuadere potuerunt.) Nam verbum, *putem*, deſignat judicium, quod fit de propoſitionibus Scriptorum, & ſequentia verba: *per probabiles rationes, perſuadere potuerunt*, denotant hoc judicium non eſſe ſcientificum: ſed opinativum, & probabile, cum nitatur rationibus probabilibus, quæ non,

con-

convincant omninò, ſed perſuadent dumtaxat.
Demum verbum illud, *verum* , nec non verba,
quod à verò non abhorreat , demonſtrant tale judi-
cium eſſe de veritate rei , quia intellectus credit
quod eſt verum, ſeu putat eſſe verum , quamvis
certò non noverit ; ſicut enim propoſitio neceſ-
ſaria generat aſſenſum neceſſarium de veritate
illius , ita probabilis propoſitio generat aſſen-
129 ſum probabilem de ejuſdem veritate. Idque non
obſcurè innuit Ariſt. in *2. de Anima, tex.* 153. dum
ait: (Opinari non in nobis eſt, neceſſe enim fal-
ſum, aut verum dicere.) Quæ ratio inepta eſſet,
niſi judicium opinativum penderet à veritate
130 objecti. Atque hinc notabiliter deducitur, ut a-
liud ſit propoſitionem judicare probabilem, &
aliud eam opinari, ſeu judicare probabiliter eſ-
ſe veram. Inter hæc enim quatuor ſunt differen-
tiæ , ad quas oportet diligenter advertere , quia
illarum confuſio multos traxit in errorem : Pri-
ma differentia eſt, quia cùm judicamus propoſi-
tionem eſſe probabilem, hoc judicium non ca-
dit ſuper illius veritate, ſed ſuper probabilitate;
non enim judicamus eam eſſe veram, ſed tantùm
eſſe probabilem. At contra, cùm propoſitionem
opinamur, judicium noſtrum eſt de illius verita-
te , quanquam cum formidine partis oppoſitæ,
quia opinando quis credit quod verum eſt , ſeu
putat eſſe verum , quamvis , ut cum Baldo lo-
quar, certitudinariè non noverit. Secunda dif-
ferentia eſt, quia propoſitionem judicare pro-
babilem , non eſt illi præbere aſſenſum opinati-
vum , ſeu probabiliter ei aſſentiri tanquam ve-
ræ, cùm hoc judicium, ut prædixi, non ſit de ve-
ritate propoſitionis, ſed tantùm de illius proba-
bilitate : ideoque multas opiniones probabiles
judicamus, & tamen eas non ſequimur, ut do-
cet experientia, & patet in exemplo P. Suarez,
de quo *ſuprà n. 39*. Sed è converſo, propoſitio-
nem opinari , ſeu judicare probabiliter veram
eſſe, utique eſt illi aſſenſum præbere , licèt non
cum omnimoda certitudine , cùm opinio ſit aſ-
ſenſus pro una parte contradictionis cum for-
midine alterius, ut diffiniunt Philoſophi. Tertia
differentia, quia cùm judicamus propoſitionem
probabilem eſſe , hujuſmodi judicium eſt evi-
dens, & ſcientificum, non opinativum : certò e-
nim cognoſcimus rationes illius eſſe ſuaſibiles,
& non convincentes ; undè non opinamur eſſe
probabiles, ſed ſcimus ; neque enim opinari ſi-
mul idem, & ſcire contingit, ut dicitur in *1. Po-
ſter. cap.* 26. Idque fatentur vel ipſi defenſores
probabilitatum, ut apud Sanchez *in Decal. lib.* 1.
c. 9. n. 18. *in fine*, dum aſſerunt, ad hoc ut liceat ſe-
qui opinionem probabilem, neceſſariò requiri,
ut omninò certum ſit eam probabilem eſſe ; &
alioquin ſi ſufficeret judicium opinativum de
probabilitate illius, daretur opinio opinionis,
& probabilitas probabilitatis, & fieret proceſ-
ſus in infinitum. Contra verò, cùm propoſitio-
nem opinamur, ſeu veram eſſe credimus , eique
aſſentimur cum formidine partis alterius , cer-
tum eſt hoc judicium non eſſe ſcientificum ,
quia opinio contradiſtinguitur à ſcientia , & a-
lijs virtutibus intellectualibus, ut in *6. Ethic. c.
3. in princ*, & in *1. Poſterior. c. 26.* & fuſiùs proba-
tum eſt *ſup. n. 69. & 85. & 87.* Quarta demum
131 differentia conſurgens ex prædictis, eſt, quia
cùm unam partem judicamus eſſe probabilem,
poſſumus ſimiliter probabilem judicare illius
132 contradictoriam. Ratio eſt, quia cùm hoc judi-
cium non ſit de veritate propoſitionis, ſed de il-
lius probabilitate , ut dictum eſt in prima diffe-
rentia, & probabilitas æquè convenire poſſit u-
trique parti contradictionis : conſequens eſt, ut
nihil repugnet quominus intellectus judicare
poſſit duas contradictorias ſimul eſſe probabi-
les : quanquam enim impoſſibile ſit ut idem in-
tellectus ſe determinet ad contradictoria, putans
aliquid eſſe verum, & falſum , licitum & illici-
tum: tamen hæ duæ propoſitiones: Probabile eſt
hoc eſſe verum, vel licitum; & Probabile eſt hoc
eſſe falſum, vel illicitum, non ſunt contradicto-
riæ , quia utrumque ſimul poteſt eſſe probabile,
cùm probabilitas , ut prædixi, æque conveniat
vero, & falſo; ac proinde non implicat, quin in-
tellectus poſſit utramque partem contradictio-
nis ſimul judicare probabilem; idque admittunt
Authores utriuſque ſententiæ. At è converſo
cùm opinamur unam partem contradictionis,
eique aſſentimur opinativè, & probabiliter, mi-
nimè poſſumus illius contradictoriam ſimul o-
pinari, & in praxi ſequi, quia cùm judicium opi-
nativum cadat ſuper veritate propoſitionis , ut
diximus in *prima differentia* , ſicut eſt impoſſibile
ut duæ contradictoriæ ſint veræ, ita impoſſibile
eſt ut illas ſimul opinemur, ſeu veras eſſe judice-
mus, etiam probabiliter, & cum formidine : id-
que clarè docuit Ariſtoteles in *4. Metaph. c. 1.
circa med.* ubi ſic ait : (Impoſſibile namque eſt
quempiam idem putare eſſe, & non eſſe.) Lo-
quitur ergo ibi Philoſophus de judicio opinati-
vo, & cum formidine , ponderando illud ver-
bum, *putare* ; nam quod opinamur , putamus:
quod putamus , incertum eſt , inquit Donatus
apud Joannem Calvinum *in verb. Opinari*. Igitur
ſecundùm Ariſtotelem non eſt poſſibile ut idem
intellectus ſimul opinetur , ſeu judicet cum for-
midine utramque partem contradictionis eſſe
veram. Et *prope finem*, idem docuit apertiſſimè
his præciſis verbis : (Impoſſibile eſt ſimul eun-
dem idem arbitrari eſſe, & non eſſe ; ſimul ete-
nim haberet opiniones contrarias, qui de ea re
haberetur mendax.) Patet ergo evidenter in
ſententia Ariſtotelis eſſe impoſſibile, ut quis ſi-
mul habeat duas contrarias opiniones , & opi-
netur , ſeu judicet etiam cum formidine duo
contradictoria eſſe vera. Præterea impoſſibile
eſt ut judicemus ſive cum formidine , ſive ſine
formidine aliquid eſſe , quod certò ſcimus non
ſic eſſe, ut patet in *4. Metaph. cap. 6.* ſed certò ſci-
mus utramq; contradictoriam non eſſe veram,
ut *in eod. cap. 6.* Ergo ſive cum formidine, ſive
non, utramque veram judicare non poſſumus; &
conſequenter ſi cum formidine judicamus unam
determinatè veram, neceſſe eſt ut cum formidi-
ne judicemus alteram determinatè falſam.
133 Quod adeò verum eſt, ut nec per diverſa media
poſſimus utrique ſimul aſſentiri. Ratio eſt, quia
utraque per diverſa media vera eſſe non poteſt:
nam ut ratiocinatur Gregor. Ariminen. *quæſt. 2.
prolog. in princ.* (Propoſitiones contradictoriæ
non poſſunt unquam verificari , etiam reſpectu
duarum cauſarum, quia alioquin tu, & ego poſ-
ſemus facere, ut duo contradictoria eſſent vera,
quod nec Deus facere poteſt cum toto mundo.)
Undè ſicut utraque etiam per diverſa media
vera

vera eſſe non poteſt, ita neque per diverſa me-
dia utraque credi poteſt, quia id, quod non po-
teſt eſſe, neque poteſt verum judicari, ut in 4.
Metaph. d. c. 6.

134 Ideoque Durandus in *prolog. quæſt. 1. num. 21.*
ait: (Æſtimare contradictoria ſimul eſſe vera,
non poteſt eſſe in mente hominis, etiamſi voce
proferatur.) & Angelus in *conſ. 87. incipien Hic
punctus, circa fin.* (Nec legiſlator (inquit) nec
Deus ipſe poteſt actum repugnantem in eſſe
producere.) cujus dictum ſequitur Decius in *l.*
135 *ubi repugnantia, ff. De regul. jur.* Atque ita non
poſſe intellectum phyſicè & naturaliter loquen-
do, utramque partem contradictionis opinari,
neque ex principijs intrinſecis rationum, neque
ex principijs extrinſecis authoritatum. Tradi-
derunt idem Gregorius de Arimino in *prolog.
artic. 1. quæſt. 2.* & Durandus *loco citato*, qui
ad hoc citat etiam Ariſtotelem, & S. Thomam,
& in hoc æquivocârunt Vaſquez in *1. 2. quæſt.
19. artic. 6. diſp. 62. c. 3. num. 10.* & ex il-
lo Azor. *Inſtit. moral. lib. 2. cap. 16. quæſt. 2. &
3. & c. 17. quæſt. 7.* qui ſcripſerunt, duos con-
trarios probabiles aſſenſus circa eandem propo-
ſitionem moralem haberi à nobis poſſe, alterum
ſcilicet ex principijs intrinſecis rationum, alte-
rum verò ex principijs extrinſecis authorita-
tum. Et Sanchez in *Decal. lib. 1. c. 9. num. 12.* qui
confutando Vaſquez amplius affirmavit etiam
per intrinſeca principia poſſe intellectum u-
tramque partem contradictionis opinari, & u-
trique aſſentiri, quia non repugnat ex eiſdem
principijs diverſimodè intellectis, ſeu applicatis
contrarias opiniones oriri. In hoc, inquam, æ-
quivocârunt, quia pro eodem acceperunt poſſe
intellectum præbere opinativum aſſenſum utri-
que parti contradictionis, & poſſe utramque par-
tem contradictionis judicare probabilem, cùm
tamen hæc duo multum differant, ut in ſuperio-
ribus monſtratum eſt. Nam primùm intellectus
nullo modo poteſt, etiam naturaliter & phyſi-
cè; poteſt autem ſecundum, quia ut prædiximus,
præbere aſſenſum opinativum uni parti contra-
dictionis, ſeu unam partem opinari, eſt judicare
illam eſſe veram, licèt cum formidine partis al-
terius: nam aſſenſus opinativus eſt judicium pro-
babile dictans rem ita eſſe. Non poteſt autem
quis ſimul judicare rem probabiliter eſſe, & pro-
babiliter non eſſe, ſed cùm unam partem judicat
probabiliter eſſe veram, neceſſe eſt ut ejus con-
tradictoriam judicet probabiliter eſſe falſam:
Quia ſicut duæ contradictoriæ veræ ſimul eſſe
non poſſunt, ita nec poteſt intellectus judicare
ſive per aſſenſum probabilem, ſive per aſſenſum
neceſſarium illas veras eſſe; ſed ſi uni aſſentitur
tanquam veræ, oportet ut alteri aſſentiatur
tanquam falſæ. At verò judicare propoſitionem
probabilem, non eſt præbere illi aſſenſum opi-
nativum, quia hoc judicium non eſt de veritate
propoſitionis, ſed de illius probabilitate; quæ
tamen confundunt Vaſquez, & Sanchez, non
conſtituentes inter hæc duo aliquam differen-
tiam, ad quod ſi advertiſſent, in prænominatam
æquivocationem non incidiſſent. Undè jure o-
ptimo illorum errorem redarguit, & latè confu-
tat Andr. Blancus ex eadem Societate Jeſu, ſub
nomine Candidi Philalethi, in libello, ſeu tra-
ctatu *de opinionum praxi, q. 3. per totam*, & præci-
puè *pag. 48. verſ. Dicendum.* & *qu. 5. pag. 77. verſ.
Adverte primò*, & *pag. 84. verſ. Confirmatur*, &
verſ. Secundò, & in *3. Corollario, pag. 171. verſ. Nam
quoad illud.* Cui libello præter ipſum Andream
ſubſcripſerunt, ejuſque doctrinam probârunt a-
lij octo non obſcuri nominis Sacræ Theologiæ
136 Profeſſores, & Magiſtri, ut patet in princ. libel-
li: & ante eum idipſum advertit Caſtro Palao
par. 1. diſp. 2. §. 2. nu 4. ubi impugnando Sanchez,
ait: (Neque ab intrinſecis, neque ab extrinſecis
motivis procedere poſſunt in eodem intellectu
duo aſſenſus probabiles contrarij, quia intelle-
ctus non habet libertatem, propoſitâ veritate
objecti, niſi ut aſſentiatur parti, quam veram exi-
ſtimat, qualis eſt una tantùm pars, & hæc ſola
probabilior. Et Sanchez æquivocavit, dum fecit
tranſitum à probabili objecto ad probabile judi-
cium: nam ſtat quidem de objecto contrario, ſeu
in contrarium movente formari poſſe judicium,
quod tale objectum ſit ex utraque parte proba-
bile: ſed hoc eſt judicium evidens de probabili-
tate honeſtatis, quod eſt inſufficiens ad honeſtè
agendum, & non eſt illud judicium probabile de
veritate honeſtatis, quod tanquam neceſſarium
ad honeſtè agendum requiritur ab omnibus;
quod cùm haberi non poſſit, niſi de una parte
contradictionis, manifeſtum eſt nondum inve-
niſſe Sanchez quomodo utramque poſſit quis o-
pinari, & in praxi ſequi.) Hæc ille. & concor-
dant Layman *lib. 1. Theol. moral. tr. 1 cap. 5.* Breſ-
ſerus *lib. 3. de conſcientia*, & noviſſime Julius Mer-
corus in *tract. de probabilitate opinionum, par. 2. a. 1.*
ubi pluribus oſtendit repugnare rationi, ut idem
intellectus ſimul poſſit aſſentiri aſſenſu opina-
tivo utrique parti contradictionis. Et pro hac
ſententia allegat etiam D. Cardinalem de Lugo
diſput. 10. de fide, ſect. 1. num. 14. affirmantem
(æquivocationem pati qui confundit hæc duo,
credere concluſionem illam eſſe probabilem, &
credere probabiliter illam, quæ ſunt valdè di-
verſa; nam qui tenent aliquam propoſitionem
probabilem, concedunt ſimul contrariam eſſe
probabilem, non tamen credunt veram etiam
aſſenſu probabili, alioquin haberent aſſenſus
duos probabiles de objectis contradictorijs.)
137 Hæc ibi. Nec admittenda eſt conſideratio Vaſ-
quez, quòd licèt intellectus ſpeculativus opine-
tur ex intrinſecis principijs unam opinionem
eſſe veram, tamen intellectus practicus hìc &
nunc poteſt aſſentiri opinioni oppoſitæ, & in pra-
xi illam ſequi ex principio extrinſeco, eò quòd
probati Authores eam ſequantur. Quoniam, ut
inquit S. Thomas in *1. par. qu. 79. ar. 11.* (intel-
lectus practicus, & ſpeculativus non ſunt diver-
ſæ potentiæ, quia, ut dicitur in *3. de Anima.* Intel-
lectus ſpeculativus per extenſionem fit practi-
cus: Una autem potentia non mutatur in aliam,
& *infrà.* Secundùm autem hoc differunt intelle-
ctus ſpeculativus, & practicus: nam intellectus
ſpeculativus eſt, qui quod apprehendit, non or-
dinat ad opus, ſed ad ſolam veritatis conſidera-
tionem: Practicus verò intellectus dicitur, qui
hoc, quod apprehendit, ordinat ad opus: & hoc
eſt, quod dicit Philoſophus, ubi ſuprà, quod ſpe-
culativus differt à practico fine, undè à fine de-
nominatur uterque, hic quidem ſpeculativus, il-
le verò practicus.) Hactenus verba D. Thomæ.
Cùm ergò intellectus ſpeculativus ex ſola veri-
tatis

ſactis conſideratione ſecundùm propria & intrinſeca rei principia apprehendit unam opinionem probabiliter eſſe veram, non poteſt intellectus practicus ſimul apprehendere probabiliter eſſe veram illius contradictoriam, eamque ad opus ordinare ex principio extrinſeco, eò quòd eam ſequantur probati Authores, ut putat Vaſquez; Tum quia hoc modo eadem potentia intellectûs ſpeculativi, & practici apprehenderet, & opinaretur duo contradictoria eſſe ſimul vera, quod nec Deus etiam per diverſa media facere poteſt, ut inquiunt Durandus, & Gregorius de Arimino ſupracitati *nu.* 133. Tum quia intellectus practicus hoc modo non ordinaret ad opus opinionem, quam intellectus ſpeculativus apprehendit probabiliter eſſe veram, ſed potius illam deſtrueret opinando, & ad praxim ordinando illius contradictoriam; nec iſto modo practicus intellectus eſſet extenſio intellectûs ſpeculativi, ſed magis eſſet illius deſtructio, & una potentia in aliam tranſiret, contra doctrinam Ariſtotelis, & S. Thomæ.

Fateor quidem intellectum poſſe ſucceſſivis temporibus nunc adhærere uni opinioni, & paulò poſt, relictâ illâ, adhærere oppoſitæ, *c. Certa*, 12 *q.* 1. *c. Beatus*, 22. *q.* 2. & habetur 35. *q.* 9. *per tot. c.* 1. *de ſequeſtr. poſſeſſ. & fruct. c. Non debet, de conſang. & affinit.* & tradit Anchar. *conſ.* 210 *Inter contraria, n.* 1. quia propter diverſa phantaſmata quotidie generantur in nobis opiniones diverſæ ſecundum Philoſ. 3. *de Anima*, cujus authoritate ſe excuſat Quintilianus Mandoſius, quod à priori ſententia deſciverit, in *reg.* 32. *de impetr. beneſ. vac. per obit. famil. Card. qu.* 21. *num.* 5. Quinimò ut Socinus ait *conſ.* 150. *nu.* 1. *lib.* 1. Variabilis eſt opinio ſpeculativa, & ideò quaſi impoſſibile eſt Doctorem non eſſe ſibi contrarium aliquando. Verùm, ut ſimul & ſemel idem intellectus opinetur, & in praxi ſequatur duas contrarias opiniones æquè probabiles, non tantùm moraliter, ſed etiam naturaliter & phyſicè eſt impoſſibile, ut ex prædictis conſtat; & conſequenter in æqualitate contrariarum opinionum intellectus eſt in pendenti, & manet ſuſpenſus ac dubius, *l. Duo judices*, junctâ gloſ. 1. *ff. De re iudic. l. In ambiguo, ff. De reb. dub. l. fin. C. De condit. indeb. gloſ.* 1. & Bal. *n,* 1. *in l. De ſtatu, ff De teſtam.* Bart. *in l. Admonendi, n.* 20 *ff. De jurejur.* S. Thom. in 3. *ſent diſt.* 17. *qu.* 1. *art.* 4. Durand. *ibidem. q* 2. *ad* 2. S. Antonin. *in* 1. *p. tit.* 3. *c.* 10. §. 9. Sotus in 4. *diſt.* 27. *q.* 1. *art.* 4. Navar. in *c. Si quis autem, nu.* 12. *de pœnit. diſt.* 7.

Probatur ſecundò hæc prima concluſio, quia ſecundùm Philoſophum opinari non eſt liberum: neceſſe eſt enim, ut potentia rationabilis moveatur ab objecto; undè ſi motiva intellectum moventia perſuadent aliquid eſſe verum, non poteſt intellectus exiſtimare, ſeu opinari illud eſſe falſum, neque è converſo: & cùm ex duabus opinionibus oppoſitis oporteat unam eſſe veram, alteram falſam, ut inquit S. Thomas *quodlib.* 8. *art.* 13. naturaliter impoſſibile eſt, ut intellectus ſimul opinetur utramque, ut evidenter monſtratum eſt in præcedenti argumento. Et ſimiliter impoſſibile eſt, ut opinetur earum alteram, quam maluerit, quia cùm rationes utrinque ſint æqualis ponderis, intellectus inſtar ſtateræ habentis ab utraque parte pondera æqualia, ſtat in pendenti, ut dicta *l. Duo judices* ibi: *utramque in pendenti eſſe ff. De re judic.* nec poteſt flecti & inclinari magis in unam partem quàm in alteram, quia non habet ſufficientia motiva ad judicandum probabiliter veram magis hanc, quàm illam, quod eſt opinari. Undè oportet intellectum quieſcere, quod evidentius monſtrabitur infra in 14. *argumento primæ concluſionis n.* 154. Hoc poſito. Si quis, reluctante rationabili potentia, adhuc vellet opinari, & ſequi utramque opinionem æquè probabilem, aut earum alteram: hic ſanè proditor eſſet perſpicaciæ ſui intellectûs, nec putaret ſic componendo ſe verum dicere, ideoque non opinaretur, ſed fingeret, quia non moveretur ab objecto, ſed à voluntate, ut patet exemplo ſtateræ exiſtentis in æquilibrio, quæ ſi paulìſper à manu moveretur, jam non libraret æquâ lance, nec verum diceret, ſed magis fingeret. Quippe tam in ſtatera, quàm in intellectu pondera ſunt
140 independenter à libertate. Nam imaginari quidem poſſumus, ut volumus, non autem opinari, quia imaginari eſt fingere pro libitu voluntatis, & componere ad ipſius imperium: ſed opinari eſt non pro arbitrio fingere, ſed examinare, & ſequi rationum momenta, à quibus intellectus determinatur ad hoc, vel illud opinandum, ita ut non ſit in voluntatis arbitrio. Idque apertè docuit Ariſtoteles 2. *de Anima. tex.* 153. nam ſecundum eum (Non eſt eadem imaginatio, & opinio: Hæc enim paſſio in nobis eſt cùm volumus; licèt namque cùm libet fingere quidquid volumus, ſicut qui in memorativis verſantur, & ſimulacra faciunt: opinari autem non in nobis eſt, neceſſe enim eſt aut falſum, aut verum dicere.) Hæc ibi. Porrò intellectus in in-
141 telligendo eſt veluti pictor, qui efformat rerum imagines: Et quidem interdum eſt pictor fingendo ad libitum, ſecundùm illud Horatij:

Pictoribus, atque Poetis
Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.

& tunc neque verum, neque falſum dicit, ſed fingit, ut libet: ideoque nec dicetur falſa imago Chimeræ, ſeu Hippocentauri: interdum verò eſt pictor imitando, puta hominis, vel leonis imaginem exprimendo: & tunc dicitur ſemper verum, vel falſum exemplar, ſecundùm quod conformatur, vel non conformatur prototypo, & in hoc ſecundo caſu non eſt liber, ſed omninò ſequi debet prototypum; quod ſi non ſequatur, ſed ad libitum voluntatis pingat, jam non imitatur, nec exprimit verum, ſed fingit. Nam exemplatum quatenus diſcrepat ab originali, eſt adulterium, & falſum, ut in Authen. *de Tabelli. n.* §. *Illud quoque*, junctâ gloſ. in *ver. Adulterum*, & notant Bald. *conſ.* 405. *Punctus quæſtionis, circa fin. verſ. Ex his apparet. lib.* 4. & *conſ.* 307. *Proponitur quid*, *in fin. lib.* 5. Angelus *conſ.* 347. *Patet ſtipulatus, num.* 1 Ergo ſimiliter cùm motiva ad judicandum utrinque ſunt æqualia, ſi intellectus non vult fingere, ſed verum dicere, & judicium ſuum objecto conformare, tunc neceſſario dubitat.

142 Probatur tertiò eadem concluſio authoritate Ariſtotelis 1. *Topic. c.* 9. *in princ.* ubi ſic diſſerit: (Sunt autem problemata, & de quibus contrarii ſunt ſyllogiſmi; dubitationem enim habent

utrum

utrum ſic ſe habeant, annon. eò quòd de utriſque ſunt rationes ſuaſibiles.) Hæc ibi. Ecce igitur textus clarus à defenſoribus probabilitatum, quod ſciam, adhuc non ponderatus, in quo propoſitio dicitur dubitationem habere, cùm pro utraque parte ſunt rationes probabiles ſeu quod idem eſt, ſuaſibiles. Nec obſtat ſi Authores contrariæ ſententiæ dicant hunc locum Ariſtotelis non procedere quando intellectus præbet aſſenſum opinativum propoſitioni problematicæ, & ex probabilibus rationibus ſe determinat ad utramque partem, vel ad alteram, quam maluerit, quaſi tunc, quamvis propoſitio ſit in ſe dubia, tamen intellectus in illius apprehenſione & intelligentia non ſit dubius, ſed moraliter certus. Id, inquam, non obſtat, tum quia naturaliter eſt impoſſibile, ut intellectus præbeat aſſenſum opinativum duabus propoſitionibus contradictorijs, vel earum alteri, quando rationes utrinque ſunt pares, ut evidenter monſtratum eſt in duobus argumentis præcedentibus. Tum quia cùm propoſitio propter æquilibrium rationum ſit in ſe dubia ſecundum Theoricam Ariſtotelis, oportet & intelle-
143 ctum in illius intelligentia eſſe dubium. Ratio eſt evidens, quia cùm intellectus non habeat libertatem opinandi ut liber, ſed cogatur objecto ſe conformare, ut ex Philoſopho oſtenſum eſt in præcedenti argumento, & docet S. Thomas in 1. *ſent. diſt. 48. artic. 3. ad* 1. utique propoſitioni in ſe dubiæ minimè poteſt aſſentiri, nec eam judicare probabiliter veram eſſe, quod eſt opinari, ſed violenter cogitur eam judicare, ſicut in ſe eſt; alioquin judicaret eſſe quod non eſt, nec opinaretur, ſed fingeret. Si igitur vult objecto ſe conformare, & non fingere, neceſſe eſt ut dubitet, quia in re dubia non poteſt eſſe mo-
144 raliter certus. Et hoc eſt quod Canones atteſtantur, in re dubia ſententiam certam ferri non poſſe, *c. Habuiſſe, 33. diſt. c. Grave, 11. quæſt. 3.* gloſ. *in c. Ad audientiam, in verb. In dubijs, de homic.* & in *c. Licet cauſam, in verb. uti poſſidetis, de probat.*
145 Vel dic meliùs. Problemata dubitationem non habent intrinſecè, & ſecundùm rei veritatem, ſed ſecundùm apprehenſionem, & intelligentiam humanam, *c. Intelligentia, de verb. ſignif.* Undè cùm dicimus res eſſe dubias, ut in *titulo ff. De reb. dub.* hoc non ideo dicimus, quòd verè & intrinſecè talis ſint, ſed impropriè loquimur, & ſecundùm noſtrum modum intelligendi: nam veritas cujuſque rei in ſe eſt certa & infallibilis; ſed intellectus humanus eſt dubius, quia propter ejus imbecillitatem non intuetur rem ſicut in ſe eſt, & ideò contraria ratiocinatur, & dubitat: & hoc eſt quod ait Philoſophus loco citato, dum dixit: ſunt autem problemata, de quibus contrarij ſunt ſyllogiſmi, id eſt, de quibus intellectus [illegible] format ſyllogiſmos: nam ſyllogizare [illegible] ratiocinari eſt operatio intellectus [illegible] ma[illegible], ut in Deo [illegible] nihil eſt [illegible] conditum, [illegible] ſunt plana & aperta, *c. Deus omnipotens, 2. quæſt. 1. c. Novit, de Iudic.* [illegible] pro[illegible] m[illegible] e probabilia ne[illegible] ſyllogiſmi, quia intellectus divinus compoſitum per intellectum ſimplicis quidditatis, non autem componendo, & ratiocinando, ut docet ſanctus Thomas in 1. *part. quæſt.* [illegible] *artic.* [illegible] & [illegible]ur legitur in *c. A*
146 *nobis, il. 2. de ſentent. excommun.* Judicium Dei ſemper innititur veritati, quæ nunquam fallit, nec fallitur. Judicium verò Eccleſiæ nonnunquam opinionem ſequitur, quam fallere ſæpè contingit, & falli. Et patent exempla in *c. Lator.* & in *c. Conſanguinei, de re judic.* & in *c. Fraternitatu, de frigid.* [illegible] *malef.* & in *c. Si quis non recto, 24 quæſt. 3.* Dum ergo Ariſtoteles dixit, problemata dubitationem habere propter rationes utrinque ſuaſibiles, nihil aliud ſenſit quàm intellectum in apprehenſione & intelligentia problematum eſſe dubium propter rationes quas cognoſcit eſſe ex utraque parte probabiles, & de quibus contrarios format ſyllogiſmos. Quare ibi eſt textus inevitabilis, quod is qui judicat duas opiniones oppoſitas, eſſe æqualiter probabiles, non eſt moraliter certus, ſed dubius. Idque diſertis verbis docuit S. Thomas *de Veritat. quæſt. 14. artic. 1.* ait enim: (Intellectus noſter reſpectu partium contradictionis ſe habet diverſimodè: quando enim non magis inclinatur in unam, quam in aliam, vel propter defectum moventium ſicuti in problematibus, de quibus rationes non habemus, vel propter apparentem æqualitatem earum, quæ movent ad utramque partem; & ita eſt dubitantis diſpoſitio, quæ flu-
147 ctuat inter duas partes contradictionis.) Hæc S. Doctor. Sed & Sylveſter in *Summa verb. Dubium, in princ.* inquit: (Primò dubitat de aliquo, vel circa aliquod, quando habet rationes ad utramque partem æqualiter, aut quaſi æqualiter moventes, ita quod non inclinatur ad hoc magis, quàm ad illud notabiliter.) & Card. Paleottus de *ſacr. Conſiſtor. conſulta. par. 4 quæſt. 4.* poſtquam declaravit quid ſit ſcientia, ſuſpicio, & ſcrupulus, *in verſ. Et tamen,* ſic ait: (Aliquando rationes utrinque æquales ſeſe offerunt, ita ut animus non magis in unam, quàm in alteram inclinet partem: & tunc oritur propriè dubitatio.) & *infra*: (Poteſt dubitatio ex ipſiſmet rationibus oriri, quæ utrinque probabiles occurrunt; perſæpè enim accidit, ut parem vim habere videantur, diſtrahiturque animus in deliberando, utrum hanc, an illam partem amplecti debeat.)

148 Probatur quartò hæc prima concluſio in *c. Nervi, 13. diſtinct.* ubi pluribus exemplis oſtenditur, eum qui agitatur contrarijs opinionibus, & per rationes ſuaſibiles impellitur in utramque partem, propriè habere conſcientiam dubiam, atque perplexam. Quem textum ad propoſitum noſtrum ponderat Petrus de Ancharano *conſ. 210. incip. Inter communia.*

149 Probatur quintò in *c. Fraternitatu, de frigid. & malef.* ubi lata fuerat ſententia ſeparationis thori ex errore probabili, ut patet ibi: *Sententiam divortij per errorem licèt probabilem, novimus eſſe probatam.* Et tamen Innoc. III. dicit rem tunc temporis fuiſſe dubiam, ut conſtat ex illis verbis: *quandiu articulus iſte dubitabilis erat* Quem textum ad hoc ſimiliter ponderat Oldrad *conſ. 286 incipien. In electionu, nu. 5* [illegible]

Probatur ſextò in *c.* [illegible] *de* [illegible] ubi in articulo, An inter liberam & ſervum fuerit contractum matrimonium, nec ne ponderatis rationes pro utraque parte probabil[illegible] res dubia æſtimatur, ut patet ibi, i[illegible] *modi dubitatione.*

Probatur ſeptimò efficaciter [illegible] *ſitioni*

de

de ſent. excom. inducendo illud, ut patebit infrà in *ſecundo fundamento* principali pro hac ſententia.

Probatur octavò in *c. Illud de cler. excomm miniſtr.* & in *c. Per venerabilem, §. Rat omnibus, qui fil. ſint legit.* nec non in *c. Veniens, de Preſbyt. non baptizat.* quos Canones itidem expendimus infrà in *3. 4. & 5. fundamento.*

Probatur nonò in *c. Litteras, de reſtitut. ſpoliat.* ubi Papa quamvis habeat omnia jura in ſcrinio pectoris *c. 1. hoc titulo lib. 6.* & *l. Omnium, C. De Teſtam.* tamen ubi videt opiniones Doctorum probabiles, reputat illam materiam dubiam, nec libenter illis detrahit. Atque ita illum textum ad hoc allegat Petrus Epiſcopus Brixien. in *Repert. in ver. Opinio.*

Probatur decimò, quia ut ex Ariſtotele de-
150 ducit Bald. *in l. De ſtatu. nu. 1. ff. De teſtam.* Dubitatio eſt æqualitas contrariarum ratiocinationum: nam ut ait Sylveſter *in verb. Opinio, num. 1.* dubitatio non habet rationem probabilem ad alteram partem tantùm, ſed ad utramque æqualiter, vel quaſi, & ſecundùm D. Thomam in *3. ſent. diſt. 17. quaſt. 1. artic. 4.* ſignat motum rationis ſuper utraque parte contradictionis cum formidine determinandi alterum. Sed qui judicat æquè probabiles eſſe opiniones inter ſe oppoſitas, æqualiter ratiocinatur contraria, cùm pro utraque parte formet argumenta, & ſyllogiſmos, ſecundùm Philoſophum ſupracitatum *1. Topic. c. 9. in prin.* vel certè utrinque habet rationes æquales cum formidine ſe determinandi ad alterum ſecundùm S. Thomam: ergo dubitationem habet.

Probatur undecimò, quia dubium eſt cùm in-
151 tellectus inter duas partes conſtitutus, quarum altera affirmat, altera negat, remanet ſuſpenſus, & neutri aſſentitur, quia non habet ſufficientia motiva pro una parte magis, quàm pro altera, quæ inclinent & moveant ad aſſenſum, *c. In canonicu, verſ. Si autem, 19 diſtinct. l. In ambiguo, ff. De reb. dub.* & notat gloſ. *in Rubrica ff. De jur. & fact. ignoran.* & Bart. *in l. Admonendi, num. 19. & 20. ff. De jurejuran.* Ideoque, ut inquit Ariſtote-
152 les *3. Metaph. cap. 1.* quatenus dubitat, eatenus ſimile quiddam ligatis patitur; utroque enim modo impoſſibile eſt ad ulteriora procedere. ubi Sanctus Thomas: (Dubitatio (inquit) de aliqua re hoc modo ſe habet ad mentem, ſicut vinculum corporale ad corpus, & eundem effectum demonſtrat; in quantum enim aliquis dubitat, in tantum patitur aliquid ſimile his, qui ſunt ſtrictè ligati; ſicut enim ille, qui habet pedes ligatos, non poteſt in anteriora procedere ſecundùm viam corporalem: ita ille, qui dubitat quaſi habens mentem ligatam, non poteſt in interiora procedere ſecundùm viam ſpeculationis.) Hæc B. Thomas. Sed inter duas opiniones oppoſitas æquè probabiles intellectus non habet ſufficientia motiva, cur magis flectatur ad unam, quàm ad alteram propter æquilibrium: ergo dubitat, & ſimile quiddam ligatis patitur.

Probatur duodecimò, quia, ex communi Theologorum ſententia, in actibus humanis ad hoc, ut quis licitè operetur, neceſſe eſt ut habeat certitudinem ſaltem moralem honeſtatis operationis, *c. Si quis poſitus, & c. Si quis autem,* *Preſb. Fagn. in 1. Decretal.*

in fin. de pœnit. diſtinct. 7. & conſtat ex dictis ſupra in præcedenti quæſtione *in 6. fundamento, num. 70. & num. 78.* Talis autem certitudo haberi non poteſt de utraque contradictoria, in qua ex una parte affirmatur honeſtas operationis, ex altera negatur, quando utraque eſt æquè probabilis, quia de neutra poteſt haberi, & intellectus fluctuat inter utramque, ut inquit Boërius *deciſ. 11. num. 28.* Ergo remanet conſcientia æquilibris, ut loquitur Joannes Gerſon apud Gabriel. *diſtinct. 15. quaſt. 8. art. 2. dub. 2.* velut Sylveſter loquitur *in verb. Dubium, & in ver. Opinio,* tunc ſumus in dubio probabili, prout hoc diſtinguitur a dubio ſcrupuloſo. Ad hoc bonus text. in *c. Inquiſitioni, verſ. In ſecundo autem caſu, de ſent. excom.*

Probatur decimotertio, quia ubi eſt contrarietas opinionum, non poteſt quis utrique aſſentiri; cùm impoſſibile ſit, ut de ſe determinet ad oppoſita etiam probabiliter, & cum formidine, ut ſæpius repetitum eſt, & probatur in *4. Metaph. c. 6.* & in *l. In ambiguo, ff. De reb. dub.* in *l. Inter me, & te ff. De except. rei judicata.* in *l. Pomponius, §. Si is, in fin. de Procurato.* & in *l. 1.* & ibi gloſ. ult. *C. De furtu.* Undè cùm non poſſit eſſe certus, & determinatus ad pugnantia, neceſſariò ſequitur, ut ſit dubius, *l. Siquidem, C. De except.*
153 & hoc eſt quod voluit Bald. in *rubr. C. De probat.* dum dixit, dubitationem nihil aliud eſſe, quam paſſionem animi cum præciſa ignorantia extremorum. Verè enim qui agnoſcit motiva ab utraque parte eſſe æqualiter moventia, agitatur inter duo extrema, & præciſè ignorat utrumque, cùm nemo poſſit intelligere contradictoria eſſe ſimul vera, ſecundùm Ariſt. in *4. Metaph. c. 1. circa med. & prope fin.* & *d. cap. 6.* Facit textus in *l. Ubi repugnantia*, & ibi Decius *num. 4. ff. De regul. jur.*

154 Probatur decimoquartò hæc prima concluſio, quia in paritate contrariorum motuum oportet quieſcere; ideoque corpus in vacuo nunquam movebitur, ut dicitur *4. Phyſicor.* quoniam non eſt cur magis determinetur ad hanc partem ſpatij, quàm ad alteram: & corpus ſi eſſet ex æquo grave, & leve, neque aſcenderet, neque deſcenderet, ſiquidem non eſſet potior ratio cur determinaretur ad aſcenſum, quàm ad deſcenſum. Et ob eandem rationem ſi bruto eſurienti proponerentur duo pabula in æquali diſtantia, ita ut omnia eſſent paria, brutum ad nullum pabulum moveretur, & fame periret. Quod clare docuit Ariſtotel. aſſignans rationem quietis terræ in medio *lib. 2. de cœlo, tex.* 3 in hæc verba: (Quemadmodum de capillo eſt ſermo validè quidem, ſed ſimiliter undique extenſo, quod non diſrumpetur: & de eſuriente ac ſitiente vehementer quidem, ſimiliter autem, & ab eſculentis, & poculentis æqualiter diſtante: etenim hunc quieſcere neceſſarium eſt.) Hæc ibi. Quod evidenti etiam experientia comprobatum eſt, ut dicitur in Aſino Buridani. Et Bartholomæus Medina *in 1. 2. qu. 13. art. 3.* in ſolutione primi, teſtatur ſe novisse hominem quemdam dementem, qui propoſitis duobus pomis in æquali diſtantia, cruciabatur ut comederet, & non poterat niſi ab alio applicaretur potius ad unum, quàm ad aliud. Ergo ſimiliter neceſſarium eſt intellectum quieſcere, ubi rationes

utrinque ſunt æquales, cùm non ſit pot or ratio quare flectatur in unam, quam in aliam partem: intellectus enim ita movetur ab objecto veri, ſicut appetitus ſenſitivus bruti ab objecto delectabili. S. Thomas in 1.2. *quæſt.* 13. *art.* 2. *in corp. & ad* 2. Et quemadmodum brutum non agit liberè, ſed naturaliter, cùm ſit determinatum ad unum particulare ſecundum ordinem naturæ, ut ibi dicitur: ſimiliter & intellectus; quoniam patitur ab intelligibili, ut ſenſus à ſenſibili, ut patet in 3. *de Anima, text.* . Unde ſicut ſenſum factum in actu per ſpeciem ſenſibilem neceſſe eſt ſentire, ita & intellectum factum in actu per ſpeciem intelligibilem neceſſe eſt intelligere, ut inquit S. Thomas *contra Gentiles lib.* 1 *c.* 46 *in* 2.
156 *notab* Et quamvis voluntas propoſitis duobus bonis per intellectum poſſit unum eligere, & alterum refutare, cùm habeat libertatem contrarietatis, *l. Libertas, ff. De ſtat. homin.* & docet S. Thomas in 1. *part. qu* 83. *art.* 1. tamen ſecus eſt in intellectu, quia non agit liberè, ſed cogitur ab intelligibili, licèt voluntas non cogatur ab appetibili, ut idem docuit in 1. *ſent. diſt.* 48. *art.* 3. *ad* 1. ait enim: (Defectus intellectûs non eſt in poteſtate noſtra, ſicut defectus voluntatis, quia intellectus violenter cogitur quandoque rationibus, ut in 5. *Metaph.* non autem voluntas.) Quamobrem ſicut brutum cum objectum delectabile utrinque eſt æquale, neceſſariò quieſcit, ut dictum eſt, ita & intellectum præ dubio quieſcere oporret, cùm objectum veri ex utraque parte eſt æquale: nam dubitatio ligat rationem, ne poſſit procedere, ut habetur in 3. *Metaph. text.* 1 & tradit idem S. Thomas in 3. *ſent. diſt.* 17. *quæſt* 5. *art.* 4. Quod enim in appetitu eſt proſecutio & fuga, in intellectu eſt affirmatio, vel negatio, ut docet Ariſtoteles *lib.* 6. *Moral. c.* 2. Undè ſicut appetitus in objectorum ſenſibilium æqualitate nec perſequitur, nec fugit, ſed quieſcit, ita & intellectus in æqualitate objectorum intelligibilium nec affirmat, nec negat, ſed neceſſariò hæret.

157 Probatur decimoquintò, quia certitudo nihil eſt aliud, quam determinatio intellectûs ad unum, ut diffinit S. Thomas aliàs citatus in 3. *ſent. diſt* 23. *qu.* 2. *art.* 2. *qu.* 3. Non poteſt autem intellectus ad unum ſe determinare cùm motiva hinc inde ſint æqualia, quia non eſt ratio cur ſe determinet ad unam partem magis, quam ad alteram; & ideò cogitur quieſcere, ut ſupra proximè probatum eſt. Ergo certitudinem non habet, ſed dubitat: nam, ut ait gloſ. prima *in l. De ſtatu, ff. De teſtam.* dubitans applicat animum ſuum ad plura: & neſcit quid eligat, & Bart. *in l. Admonendi, ff. De jurejuran.* Dubius (inquit) dicitur, qui non certitudine ſcit, ſed applicat animum ſuum ad ſemiplenam probationem.) & eum ſequitur Bald. *in l. In bona fidei, num.* 15. *C. de reb. cred.*

Probatur decimoſextò, quia judicare utram-
158 que partem contradictionis eſſe æqualiter probabilem eſt judicare utramque non minus apparere veram, quam falſam: nam quælibet ex proprio motivo apparet vera, & ex motivo ſuæ oppoſitæ apparet falſa; unumquodque enim motivum quantò magis ſuam partem facit apparere veram, tantò magis ſuam oppoſitam facit apparere falſam, *cap Hoſpitiolum, in fin.* 32. *diſtinct. l.* 1. *ff. De his, qui ſui, vel alien. jur.* & docet Card. Cajetan, *ſupr. acit. num.* 88. Cùm igitur ex utraque parte motiva ſint æqualia, utraque pars æqualiter apparebit vera, & æqualiter apparebit falſa: Sed nullus poteſt opinari de propoſitione, quæ ſibi æqualiter apparet vera, & æqualiter ſibi apparet falſa, cùm opinari ſit judicare propoſitionem veram cum ſola formidine quod ſit falſa, ut oſtenſum eſt *ſup. nu.* 2 Ergo cùm intellectus judicat utramque partem contradictionis eſſe æqualiter probabilem, de neutra poteſt opinari, ſed neceſſariò dubitat.

159 Probatur decimoſeptimò, & ultimò eadem Concluſio, quia, ut Iſidorus ſcripſit in *lib. Etymol.* Dubium eſt motus indifferens in utramque partem contradictionis: vel, ut ait Bald. in *d. l. De ſtatu, num.* 1. *ff. De teſtam.* Dubitatio eſt æqualitas contrariorum motuum mentis, & tenet medium inter errare, & ſcire. Quamvis autem aliqua opinio per ſe ſolum conſiderata videatur probabiliter vera, eò quòd habeat pro ſe rationes congruas & ſuaſibiles; tamen cum primum apparet oppoſitam quoque eſſe probabilem, rationes illius confunduntur per rationes alterius, & fit æqualitas contrariorum motuum mentis; & ſic dubitatio, quæ nihil aliud eſt quàm æquilibrium intellectûs inter duo extrema. Textus eſt clarus in *l. Si pater ff. De hæred. in-*
160 *ſtit.* Quemadmodum probationes etiam certæ, & liquidæ per contrarias ſimiles conquaſſantur, ſecundùm gloſ. communiter approbatam in *c. Licet cauſam, in ver. Vt poſſidetis. de probation.* Felin, & Dec. *in c. In præſentia, ſub num.* 12. *eod. tit.*
161 Seraph. *deciſ.* 619. *ſub. num.* 3. *&* 9. Exemplum deſumi poteſt ex quæſtione facta in *l. Si ita fuerit legatum, ff. D. reb dub.* Si legatum Sempronio amico fuerit relictum, & duo ſint Sempronij, æquâ charitate conjuncti, quæritur cui legatum debeatur? Unus Sempronius deducit aſſiduam cum teſtatore familiaritatem, mutua obſequia & beneficia, & alia plura his ſimilia. Habet ergo hic Sempronius rationes probabiles, ob quas ei legatum adjudicari debeat: Sed & alter Sempronius probat amicitiam pluribus argumentis ejuſdem ponderis; undè & hic habet pro ſe rationes ſuaſibiles, ſi ſeorſim expendantur. Verùm ſi conferantur invicem rationes utriuſque, res prorſus dubia eſt. Vis cognoſcere quam dubia? Legatum præ omnimoda ambiguitate, & incertitudine vitiatur, & neutri debetur, ut ibi deciditur, & concordat text. in *l.* 3. *§. Si duob. ff. De adimen. leg.a.* Simile in *l. Si duo ff. Vti poſſidetis,* & in *c. Tua fraternitatu, de præben.* Sic cùm duo Judices dati contrarias ſententias dederunt, Modeſtinus ait, utramque ſententiam inpedenti eſſe, *l. Duo Iudices dati,* juncta gloſ. 1 *ff. De re judica.* & ſcripturæ diverſæ fidem ſibi invicem derogantes ab una, eademque parte prolatæ nihil firmitatis habere potuerunt, dicit text. *in l. Scriptura, C. De fid. inſtrum.*

162 Quemadmodum autem fit æquilibrium intellectus, & dubitatio ex principijs intrinſecis rationum utrimque parium, ut plenè oſtenſum eſt ſupra, ita & ex principijs extrinſecis authoritatum, ſi ex utraque parte ſint æquales *c.* 1 *Ca-*
163 *nonicu. verſ. Si autem,* 19. *diſtinct.* Accipe exempla. Tenet aliquam opinionem Innocen. [illegible] ater, & Organum veritatis, ut ait Ar[illegible]d. in [illegible],

col

col. 2. propè fin. verſ. Quamvis Hoſtienſis, de, except. lib. 6. Item Pater Juris, & Canoniſtarum
ſecundum Speculat. *in proœmio. Specul.* & Ro-
man. in *repetit. l. Si vero, §. De viro in 54. fal-
lent. ff. ſolut. matrim.* Tu illico acquieſcis illius
authoritati, & opinionem illam probabilem re-
putas, ad text. *in l. Septimo menſe, ff. De ſtat.
homin.* At poſtea reperis oppoſitum ſentire Ho-
ſtienſem, quem idem Speculat. *ubi ſupra* lumen
Juris appellat: vel Joannem Andream, qui Juridi-
cæ ſcientiæ Juris Canonici Pater dicitur à Bald.
in *princ. lectur. feudor.* Pater, & Illuminator Ju-
ris Canonici à Federico de Sen. *conſ. 14. incip.
Monachus Perusinus, in fin.* Princeps Canoni-
ſtarum, & fons, & tuba utriuſque Juris à Jaſ. in
l. 1. in 2. lectur. C. De Sum. Trinit. & fide Cathol.
& in *l. Sancimus, C. De teſtam.* poſt Card. in
proœm. Clem. §. Cupientes, in princ. Jam ergo au-
thoritate quoque Hoſtien. & Jo. Andr. tu æqua-
liter perſuaſus neſcio quò flectas animum, ſed
fluctuas inter utramque, ut inquit Boer. *deciſ. 55.
num* 28. & dubiam reputas Innocentii opinio-
nem, quam ob illius authoritatem antea proba-
164 bilem judicaveras. Rurſus vides unam ſenten-
tiam probari ab Archidiacono, cujus dicta non
in gloſ. ſed in text. profitetur ſe recipere Jo. An-
dr *in proœm. Sexti in gloſ. 1.* & cujus opinio etiam
ſingularis ſuper Sexto libro Decretalium præ-
valet communi, ſecundum Felinum in *c. 1. num.
54. in 4 limit. ſup. eod.* ubi allegat *deciſ. Rota* 348.
165 *in antiq.* Sed deinde occurrit gloſ. contrarium
ſentiens, cujus opinio ſimiliter communi opi-
nioni dicitur eſſe præferenda à Jacobo Butrigar.
in *l. 1. C. Qui pro ſua juriſdictione*, & notat Bal.
in l. Cum hæreditas, C. Depoſi. & Felin. poſt alios
166 *loc. cit. in 2. limit.* Ecce jam vides authorita-
tem unius enervari per contrariam authorita-
tem alterius, & jus eſſe turbidum, *l. 1. §. No-
ſtram* ibi: *cum per contrarias interpretantium
ſententias totum penè jus conturbatum eſt. C. De
veter. Iur. enuclean.* Unde jure optimo Capyc.
deciſ. 10. num 18. in fin. (Ex quo (inquit) ſaltem
de jure articulus principalis cauſæ eſt intricatus
ob varias Doctorum opiniones, jus ipſum red-
167 ditur incertum, & dubium.) Et eum ſequuta
eſt Rota *deciſ. 659. par. 2. recent.* Opinionum
igitur veritas, aut falſitas non ſeorſim eſt per-
pendenda, ſed per comparationem ad oppoſi-
ta, ut habetur in 3 *Metaph. c. 1.* maximè in ex-
tremis verbis, & probatur in d. *c. In canonicis,
19. diſt. in c. Capellanus, de feriis, in l. 1. ff. De
contrahen. empt.* & in *§. Item pretium inſtit. eod.
in c. ult. de Presbyter. non bapt.* & in *c. 1. de ſent.
& re judic. lib. 6.* ibi: *Stateram geſtent in mani-
bus, lances appendant æquo libramine.* & tradit
Card. Paleot. de *Sacr. Conſiſtor. conſult. par. 4.
quæſt. 4.* ait enim: (Si conſiliarius perplexita-
tem inde profluere ſentiat, quod in utramque
partem pares ſe offerant rationes, poterit tunc
rationes ipſas inter ſe conferre, & tanquam in
libra lances impoſitas utra lanx deprimat conſi-
168 derare. Ratio eſt, quia, ut ait D. Thomas *in 1. q.
qu 85. art. 5.* (Solus intellectus Divinus, & Ange-
licus cognoſcunt compoſitionem, & diviſio-
nem, & rationem, non componendo, & ratio-
cinando, ſed per intellectum ſimplicis quiddita-
tis. Intellectus autem humanus cognoſcit com-
ponendo, & dividendo ſicut & ratiocinando.)

Proſp. Fagn. in 1. Decretal.

Et infra in reſponſione ad primam. (Compoſi-
tio (inquit) & diviſio intellectus per quamdam
differentiam, vel comparationem fit.) & *art ſeq.
in reſp. ad 1.* ſimiliter docet veritatem, & falſita-
tem. Item opinionem, & ratiocinationem eſſe
in intellectu ſecundum compoſitionem & divi-
169 ſionem. Unde rem dubiam eſſe cum rationes
pro, & contra congruunt, dixit Alberic. *in Di-
ctionar. in ver. Dubitabile.* Aut ubi ſunt conſi-
lia, & diſcordes Doctorum opiniones, ut inquit
Bart. in *l. Qui Roma, § Duo fratres, num. 9.
ff. De verb. obligat. in 1. oppoſit.* per notata in
*l. Ideo, ff. De legib. in l. Cum de novo, C. eod.
in prima Conſtitutione Codicis, in §. Quibus*, in
gloſ. in ver. Et ita; & ſequuntur Antonius de Bu-
trio, & Petr. de Aochar. *conſ. 210. Inter conſi-
lia Ancharani incip. Inter contraria, per tot.* ubi
pluribus probant rem dubiam eſſe, cum pro
utraque parte ſunt opiniones & rationes æquè
probabiles. *Alex. conſ. 222. Viſa facti narratio-
ne, num. 10 verſ. Et opiniones Doctorum faciunt
rem ambiguam, lib. 2.* Raphael. Cuman *conſ.
154. Viſis. in fin.* & Marcabr. ab Anguil. *conſ. 66.
num. 442.* ubi ait: dubium probabile Juris dici,
cum variæ ſunt opiniones Doctorum, & non con-
ſtat de communi, & Card. Paleot. de *Sacr. Con-
ſiſtor, conſult. par. 5. quæſt. 13. verſ. Primò igitur*,
ubi itidem affirmat ſtatum quæſtionis dubium à
Doctoribus conſtitui, cùm utrinque habet ratio-
nes, ſive authoritates. Et eſt text. *in l. Sed etſi
lege, §. Ades autem, ff. De petition. hæred.*
Unde mos eſt Doctorum in his caſibus dicere
hæc, vel ſimilia verba: Negari non poteſt, quin
articulus ſit dubius, cùm rationes, & authori-
tates urgeant pro utraque parte, ut per Cuman.
& Alex. *locis citatis*, & per alios Doctores paſſim
in conſilijs, & lecturis, idque haud obſcurè inſi-
nuat Conc. Trid. *ſeſſ. 18. in princ.* ibi: *Catholicæ fi-
dei doctrinam multorum inter ſe diſſidentium opinioni-
bus pluribus locis inquinatam, & obſcuratam.* Igitur
ob contrarias rationes, vel authoritates æqualis
ponderis animus indifferenter ſe habet ad u-
tramque partem contradictionis. Quæ quidem
indifferentia, & rationum, vel authoritatum æ-
qualitas neceſſariò parit dubitationem ſecun-
dum Iſidor. S. Thom & alios præcitat.

Veriſſima eſt igitur prima concluſio ſuperius
propoſita *num. 125.* id eſt: Qui judicat duas opi-
niones oppoſitas eſſe æqualiter probabiles, vel
quaſi æqualiter, non eſt moraliter certus, ſed
170 dubius: licet fateamur cùm variæ ſunt opinio-
nes Doctorum, nec diſcernitur quæ ſit verior, &
magis recepta, in foro externo, judicem qui
unam ex his opinionibus ſequutus eſt, non eſſe
puniendum, licèt alter eo prudentior, & do-
ctior fortè ſecundum aliam judicaſſet: nam opi-
nionum multiplicitas excuſat, ne litem ſuam
feciſſe dicatur, ut in ſpecie declarat Bald in *c 1.
§. Iudices, n. 4. de pace tenen. in uſib. feudor.* & in *l.
Obſervare, §. Proficiſci, qu 30 de offic. Proconſ.* ta-
metſi adijciat eſſe arbitrarium judicibus ſyndi-
cantibus an eo caſu, qui ſic judicavit excuſatione
dignus ſit. Et ſequitur Menoch. *de arbitr. lib. 2.
cent. 4. qu. 33. nu. 19.*

171 Secunda autem Concluſio, videlicet: Qui du-
bius eſt in morali materia, in qua vertitur ſalutis
periculum, tenetur ex præcepto ſequi partem
tutiorem, apud ſacros Canones eſt veluti quod-

dam axioma, & habetur diſertis verbis in *c. Ad audientiam, de homic.* ibi: (Quia verò utrum ex occaſione vulneris deceſſiſſet dubium habetur, cum in dubijs ſemitam debeamus eligere tutiorem, vos convenit injungere Presbytero memorato, ut in ſacris Ordinibus non miniſtret.) in *c. Significaſti, il 2. eod. tit.* in illis verbis: (Quod ſi diſcerni non poſſit ex cujus ictu percuſſus interijt, in hoc dubio tanquam homicida haberi debet ſacerdos; & ſi fortè homicida non ſit, à ſacerdotali officio abſtinere debet, cum in hoc caſu ceſſare ſit tutius, quam temere celebrare.) Et in *c. Petitio, eod. tit.* ibi: (Si de interfectione cujuſquam in illo conflictu tua conſcientia te remordet, à miniſterio Altaris abſtineas reverenter, cum ſit conſultius in hujuſmodi dubio abſtinere, quàm temerè celebrare.) Ad idem text. in *c. Si quis poſitus, de pœnit. diſt. 7.* ubi Auguſtinus ait: (Vis ergo à dubio deliberari? Vis quod incertum eſt evadere? Age pœnitentiam dum ſanus es.) & in *c. Si quis autem, ead. diſt.* (Duæ res ſunt: Aut ignoſcitur tibi, aut non ignoſcitur: quid horum tibi futurum ſit, neſcio. Ergo tene certum dimitte incertum.) & concordat *cap. Iuvenis, de ſponſal.* ibi: (In his quæ dubia ſunt, quod certius exiſtimamus, tenere debemus.)

172 Sed inſignem hanc regulam Canonum plures Theologi ex recentioribus multifariam conantur evertere. Objiciunt enim primo, quod in re dubia tutiorem partem eligere non ſit præcepti, ſed conſilii tantùm. Sic Suarez *de conſecr. par. 5. diſp. 40. ſect. 6. num. 9. & ſeqq.* Sanchez *in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 10. num. 11. & 64.* Malder. *in 1. 2.*
173 *diſp. 84 quæſt. 19. art. 5.* Moventur præcipuè hoc fundamento, quia cùm quilibet ſit in poſſeſſione ſuæ libertatis, & famæ, in dubio non debet ſpoliare ſe hac poſſeſſione judicando ſe culpabilem, aut nexu alicujus obligationis innodatum, cùm ſecundum regulam Juris in pari cauſa melior ſit conditio poſſidentis, *l. Res alienas, C. De rei vendicat. l. Sive autem, §. Si duobus,* & ibi Bald. *ff. De public. [illegible] act. c. Si a Sede, de praben. cum concord.* de quibus per Dec. in *l. In pari, ff. De regul. jur.* Quam regulam habere locum non ſolum in materia Juſtitiæ, ſed etiam in materia aliarum virtutum, & in foro animæ putat idem Sanchez *ubi ſupra num. 10.* Suarez *de Relig. par. 2. lib. 4. de voto, c. 5. num. 7.* Henriq. in *Sum. lib. 8. c. 3 in gloſ. littera P,* & alij multi.

174 Mirum autem eſt tam levi fundamento quàm graves, & pericul oſas quæſtiones decidant, inter quas non parvi ſunt ponderis infraſcriptæ. Qui dubius eſt an inciderit in excommunicationem, ſive dubium ſit juris, ſive facti, non debet ſe habere pro excommunicato, nec tenetur petere abſolutionem, quia cùm ſit in poſſeſſione communicandi cum fidelibus, non debet in dubio ea poſſeſſione privari. Sanchez *loco citato num. 56.* Layman. *lib. 1. tract. 5. c. 5. §. 4. num. 38.*
175 Et eadam ratione dubitans an lex imponens pœnam excommunicationis ſit uſu recepta, poteſt judicare non eſſe uſu receptam, & contra legem operari, nec propterea incidit in excommunicationem. Azor. *tom. 1. inſtit. moral. lib. 2. c. 19. quæſt. 12* quem citat Salas *par. 2. quæſt. 21 tract. 8.*
176 *diſp. unic. ſect. 18. num. 169.* Item dubitans an caſus ſit reſervatus, poteſt ab illo abſolvere, Suarez *de cenſur. tom. 5. diſp. 40. ſect. 6. num. 4.* & *de Relig. tom. 2. lib. 4. c. 15.* Emanuel Sà. in
177 *ver. Caſus reſervati num. 5.* Item qui dubitat, an commiſerit peccatum mortale, non tenetur illud confiteri. Io. Præpoſ. *in 3. par. D. Thom. quæſt. de integrit. Confeſſ. dub 3. num 17.* Henriq. *in Sum. lib. 8. De Euchariſtia, c. 45. nu. 3. in*
178 *gloſ. littera* P. Item dubitans de legitima poteſtate prælati, non tenetur illi obedire. Vaſquez in *1. 2. qu 19. art 6. diſp. 62. c. 6. in fin* Salas in *1. 2 qu. 21 tract. 8. diſp. unic ſect. 8. num. 78.*
179 Item dubitans an beneficium ſit tenue, necne, non tenetur officium recitare. Salas *d. tract. 8.*
180 *diſp. unic. ſect. 17. num. 154. in fin.* Item dubius in die Jovis an tranſacta ſit media nox, poteſt tuta conſcientia comedere carnes: At vero in die Sabbathi dubitans ſimiliter an media nox exceſſerit, carnes comedere non poteſt. Sanchez *de matrim. tom. 1 lib. 2. diſp. 41. num. 40.* Layman. *lib. 1. tract. 1. c. 5. §. 4. num. 36.* Villalob. *in Sum. tom. 1. tract 1. diff. 21. n. 7.* Rationem diverſitatis afferunt planè ridiculam, quia in primo caſu *, cum in die Jovis unuſquiſque poſſideat ſuam libertatem veſcendi carnibus, in dubio manuteneri debet in ea poſſeſſione contra diem Veneris, ſeu contra præceptum abſtinentiæ, pro quo nulla eſt poſſeſſio, & propterea comedens non peccat, cum in pari cauſa melior ſit conditio poſſidentis. In ſecundo autem caſu in die Sabbathi poſſeſſio ſtat pro præcepto, unde peccat qui carnes comedit, quia ſpoliat Sabbathum, ſeu præceptum ſua poſſeſſione abſtinentiæ à carnibus.

181 Porrò hæc doctrina multò pernicioſior eſt ſaluti animarum illà quàm nunc tractamus de electione opinionis probabilis, quia in contrarietate probabilium opinionum habet quis aliquam rationem apparentem exiſtimandi rem
182 non eſſe dubiam, ſed moraliter certam. At hæc theorica liberè profitetur licitum eſſe operari cum conſcientia abſolutè dubia contra manifeſtum Sacrorum Canonum teſtimonium, & contra unanimem Theologorum, & Canoniſtarum ſententiam. *c. Nervi, 13. diſt. c. illud. de Cler. excom. miniſtr. cum multis concordan.* Innoc. Jo. Andr. & DD. in *c. Per tuas, il. 2. de Simon.* Butr. & Anchar. *conſ. 210. inter conſilia ipſius Ancharani per tot.* Navar. *in manual. c. 27. nu-*
183 *mer. 288. verſ. Primum quod Iudex.* Ideoque Card. Paleot. de *Sacr. Conſiſtor. conſultat par. 4. quæſt. 4. poſteaquam in verſ.* Et tandem aliquando, docuit dubitationem propriè oriri, quando in utramque partem ſe offerunt rationes æquè probabiles.: in verſ. *Sed patet*, ſic ait: (Conſiliarius dubitationem, qua antea detinebatur, quærat ab animo ſuo expellere priuſquam ſententiam ferat, ſimulque ſtudeat ſibi in mentem inducere, aut certè opinari, ſecundum quam ſuffragium ferre ſtatuit, veram eſſe: alioquin conſcientiæ dubiæ contraveniens, peccato ſe involveret, ut Doctores affirmarunt.) & *infra verſ. Certe.* (Cum res prorſus dubia eſt propter rationes utrinque probabiles, & Conſiliarius non poteſt dubitationem depellere, conſulit ut in Conſiſtorio reſpondeat, ſibi non liquere.) & eſt doctrina D. Thomæ in ſæpius citato *quodl. 8. art. 13.* dicens, (ex conſcientia aliquem obli-

gati

gari ad peccatum , ſive habeat certam fidem de
contrario ejus, quod agit, ſive etiam habeat opi-
184 nionem cum aliqua dubitatione.) Veritas igi-
tur eſt regulam de tutiori parte in dubio eligen-
da in his , quæ animæ ſalutem reſpiciunt , eſſe
abſolutè in præcepto. Quod ſatis probant Ca-
nones præallegati, *nu.* 171. & proximè citandi,
qui utuntur verbis non ſimplex conſilium , ſed
obligationem importantibus, videlicet: Via eſt
tutior eligenda : Pars ſecurior eſt tenenda : Se-
mitam debemus eligere tutiorem: Quod certius
exiſtimamus, tenere debemus, & alijs hujuſmo-
di. Præterea in *c. Illud, de Cler. excom miniſtr.* de-
ciditur de rigore deponendum eſſe Epiſcopum,
qui in dubio illo tutiorem partem non elegit.
Ergo electio hujuſmodi eſt in præcepto , quia
pro tranſgreſſione Conſilij Epiſcopus deponi
185 non potuiſſet, *c. Quiſquis præceptu*, 14. *qu.* 1. Rur-
ſus in *c. Sicut nobis de ſent. excom.* Epiſcopus jube-
tur excommunicatum vitare, quoties abſolutio
186 eſt dubia. Et concordat textus in *c. Per tuas , eod.*
tit. ſimiliter in *d. c. Iuvenis de ſponſal.* Vir, qui
contraxit martimonium cum puella nondum
ſeptenni, de qua propterea dubitatur , an eſſet
viri potens, nec ne, jubetur ſeparari ab ejuſdem
puellæ conſobrina , quam poſtea duxit in uxo-
rem. Et redditur principalis ratio , quia in iis,
quæ dubia ſunt , quod certiùs exiſtimamus , te-
nere debemus. Ergo hæc regula abſque dubio
eſt in præcepto , quia ſi eſſet in conſilio tantùm,
vir non potuiſſet à ſecunda uxore judicio Ec-
cleſiæ ſeparari. Idem ſuadetur in *d. c. Ad audien-*
tiam, de homic. in illis verbis : *Poteris concedere,*
ut minoribus Ordinibus ſit contentus, quæ ſatis aper-
tè indicant neceſſitatem diſpenſationis, ſine qua
non licuiſſet iu minoribus Ordinibus miniſtra-
187 re. Hinc jura præcipiunt , ut Sacerdotes ordi-
nati ab Epiſcopis incognitis , de quibus dubium
eſt an ſint Epiſcopi, nec ne. debeant iterum ordi-
nari, ut Gregorius III. ſanxit in *c. Presbyteros* , 68.
188 *diſt.* & idem ſtatuit in *c. Parvulos , de conſecrat.*
diſt. 4. de parvulis , qui à parentibus ſubtracti
ſunt , & ignoratur an ſint baptizati , ut ſcilicet
iterum ſint baptizandi: utroque enim caſu abſq;
dubio tutiùs eſt , ut propter periculum ſalutis a-
nimæ Sacramentum iteretur. Hinc etiam cùm
Sanctiſſimus rejeciſſet ad ſacram Congregatio-
nem Concilij infraſcriptum dubium Vicarij
Viennenſis, videlicet : An conſtitutus in mino-
ribus Ordinibus de Baptiſmo dubitans , iterum
baptizatus ſub hac conditione, ſi baptizatus es,
non re baptizo, in Ordiuibus prius ſuſceptis mi-
niſtrare , aut ab integro ordinari debeat. Sacra
Congregatio cenſuit debere ei iterum ordines
conferri, ex *c. Veniens, de Presbyt. non baptiz.* ſed
ſub conditione , ſi non erat baptizatus quando
189 primùm eidem collati fuerunt. Et eodem modo
iterum conſecrari debet Eccleſia, de qua incer-
tum eſt , an fuerit conſecrata. *c. Solemnitates, de*
190 *conſecr. diſt.* 1. At è converſo cùm dubium eſt, an
matrimonium ſit validum , non eſt iterum con-
trahendum, ſed præſumitur pro matrimonio, *c.*
Si quis acceperit, 33. *quæſt.* 1. Cujus differentiæ
rationem aſſignans gloſ. in *d. c. Presbyteros, in ver.*
Et conſecrentur , quia, inquit, ſine omni pericu-
lo eſt, ſi Sacramenta illa iterentur : ſed pericu-
loſum eſſet , ſi judicaretur non eſſe matrimo-
nium , ubi eſt. Indiſtinctè igitur in dubio pars
tutior eligenda eſt , quæ neceſſitas ſurgit prin-
cipaliter ex obligatione , quâ quis tene-
tur vitare periculum peccati , ut mox di-
cemus.

191 Nec quidquam obſtat, quòd in pari cauſa me-
lior ſit condito poſſidentis. Siquidem hæc re-
gula procedit in materia Juſtitiæ , & in foro Ju-
diciali dumtaxat , non autem in materia alia-
rum virtutum, & in foro conſcientiæ, ſecundùm
veriorem ſententiam , quam ex recentioribus
tuentur Vaſquez *in* 1. 2. *diſp.* 65. *c.* 3. & *diſp.* 66,
c. 1. Sayr. in *Clavi regia, lib.* 1. *c.* 13. *num.* 9. & 36.
Salas *in* 1. 2. *quæſt.* 21. *tract.* 8. *diſp. unic. ſect.* 25.
num. 252 Azor *Inſtit. moral. tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 18.
quæſt. 4. & *lib.* 11. *c.* 15. *quæſt.* 2. Et tenent com-
muniter Canoniſtæ, quos inferiùs citabimus *nu.*
192 196. Eamque probant textus expreſſi 1. in *d. c.*
Illud, de Cler. excom. miniſtr. ubi quamvis Epiſco-
pus ille eſſet in poſſeſſione libertatis communi-
candi cum fidelibus , tamen dicitur deponendus
propter ea , quòd in dubio non geſſit ſe pro ex-
communicato, nec abſtinuit à Divinis. Secundò
193 in *c. Dominus, de ſecundis nuptijs*, ubi deciditur, mu-
lierem dubitantem de morte prioris conjugis,
non poſſe pergere in poſſeſſione debitum exi-
gendi à ſecundo marito, Tertiò in *c. Inquiſitio-*
ni , de ſent. excommun. ubi conjux dubitans pro-
babiliter de impedimento dirimente , ſimiliter
prohibetur debitum exigere. non obſtante exi-
gendi poſſeſſione. Quartò in *d. c. Significaſti , il.*
2. *de homic.* ubi non obſtante ratione adductâ,
quòd in dubio nemo debeat ſe judicare culpa-
bilem, & ſpoliare ſe ſuâ poſſeſſione, ſtatuitur, ut
ſi diſcerni non poſſit , ex cujus ictu percuſſus in-
terijt , in hoc dubio tanquam homicida haberi
debeat Sacerdos, et ſi fortè homicida non ſit, &c.
Et concordant textus præallegati *num.* 171. in
quibus deciditur , in dubio Sacerdotes debere
ſe reputare irregulares , & à miniſterio Altaris
abſtinere, nec ulla habetur ratio poſſeſſionis ſuæ
libertatis, quæ profectò ſi attendenda eſſet, nun-
quam daretur caſus, ut quis teneretur tutiorem
partem eligere, & hoc præceptum tam crebrò à
Sacris Canonibus inculcatum, eſſet ludibrio po-
ſitum, ut cum Baldo loquar *in c.* 1. *num.* 1. *in fin.*
194 *de pace juram. firman.* Præterea in interdicto, *Uti*
poſſidetis , ſeu *Retinendæ* , Prætor tuetur poſſeſſo-
rem , ne à litigatore de ſua poſſeſſione vi deji-
ciatur, *l.* 1. *in princ. ff. Uti poſſidetis*, & datur hoc
interdictum vel cùm poſſeſſor ab alio turbatur,
l. unic. C. eod. Lap. *alleg.* 73. *in quæſt. num.* 3.
verſ. Iſte videtur, & *num.* 4. *verſ Tertium probat.*
Vel cùm duo contendunt de poſſeſſione, Bartol.
in *d. l.* 1. *§. Hujus autem interdicti.* Anchar. *conſ.*
274. *Ad declarationem in princ.* Ergo hoc habet
locum dumtaxat in materia Juſtitiæ , quæ eſt
in ordine ad alium , non autem in alijs virtu-
tibus , quæ ſunt in ordine ad ſeipſum , quia ne-
mo in ſua poſſeſſione à ſe ipſo perturbatur , nec
de illa ſecum contendit , aut litigat. Nec , ut
ait Vaſquez *in* 1. 2. *diſp.* 65. *c.* 3. *verſ. Qui ve-*
rò priorem , poteſt quis contra Deum oppoaere,
quòd melior ſit conditio poſſidentis. Et ſanè.
Quis imaginari unquam poterit Deum litiga-
re, & contendere nobiſcum de anterioritate , &
potioritate poſſeſſionis , quinimo & ſuccum-
bere in cauſa, ſi noſtra poſſeſſio anterior ſit ? Ad
195 hæc , quæ traduntur à Doctoribus de hoc inter-

dicto *Uti poſſidetis*, veluti quòd in eo probanda
ſint duo extrema: alterum ut actor poſſideat
ante litem conteſtatam: alterum, ut inquietetur
ab adverſario, Angel. Aret. *conſ.* 19. *Videtur o-
mnino, in princip.* Quod uterque ſit actor, & uter-
que reus, *d. l.* 3. & §. *penult. Inſtit. de Interdict.*
Alex. *conſ.* 88. *Quoniam in princ. lib.* 5. & alia
his ſimilia. Item regulæ, quòd cum ſunt par-
tium jura obſcura, reo favendum ſit potius,
quam actori, *c. Cùm ſunt partium, de reg. jur. lib.* 6.
& *l. Favorabiliores, ff. Eod.* & quòd accuſatore
non probante, abſolvendus ſit reus, etiamſi ni-
hil præſtiterit, *c. un. ut Eccleſiaſtica beneficia.* Hæc,
inquam, omnia nullatenus verificari poſſunt in
foro conſcientiæ, ſed in materia Juſtitiæ, & in
196 foro fori dumtaxat. Ac propterea in dubio te-
netur quis ſequi partem tutiorem, & æſtimare
ſe culpabilem tantummodò in foro pœnitentia-
li, vel quaſi pœnitentiali, ubi non agitur ad pœ-
nam propriè; non autem in foro contentioſo,
ubi agitur merè ad pœnam imponendam, ut
diſtinguit Abb. *in c. Ad audientiam, num.* 2. *de
homic.* ubi etiam Marian. Socin. *quæſt.* 3 *num.*
18. *& ſeqq.* & Felin. *num.* 1. Et in *c. Significâ-
ſti, il.* 2. *eod. tit.* Idem Abb. *num.* 4 Jo. de Anan.
num. 23. Marian. Socin. *num.* 4. & *in verb Du-
bium.* Roſella *in princ.* Angel. *num.* 2. Sylveſt.
197 *quæſt.* 4 *num.* 7. & eſt ex mente aliorum *in d. c. Ad
audientiam*, qui in hac materia conſtituunt duas
regulas: alteram negativam, id eſt, Judex in du-
bio non debet judicare, quamquam irregula-
rem: alteram affirmativam, id eſt, quilibet in
dubio tenetur judicare ſe irregularem, & abſti-
nere à miniſterio Altaris, ut Hoſt. *in fin.* Jo.
Andr. *num.* 5. Anton. de Butr. *in fin.* Anchar.
num. 15. Jo. de Anan. *in fin.* Prima enim regula
procedit in materia Juſtitiæ, & in foro judiciali,
ubi agitur ad pœnam. Secunda verò in foro pœ-
nitentiali, vel quaſi, in quo neceſſario, ad evi-
tandum periculum pars tutior eſt eligenda, ut
declaratioi Card. *num.* 77. Majol. *de Irreg. lib.*
4. *c.* 2 *num.* 3. *reg.* 7. & *lib.* 5. *c.* 51. *n.* 10. *verſ Se-
cundò limitatur.* Navarr. in *Manual. c.* 27. *nu.* 194.
198 Unde patet non concludere illationem Suarez
de cenſur. d. diſp. 40. *ſect* 6 *nu.* 3. & Sanchez *in De-
cal. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 10. *nu.* 42. videlicet Judex
non cogitur imponere pœnam, quæ per ſenten-
tiam imponenda eſt, donec in ſuo foro certus ſit
de delicto. Ergo nec reus cogetur in conſcien-
tia exequi in ſe pœnam legis, donec in eodem
foro conſcientiæ ſit certus de delicto. Quando-
199 quidem plurimum intereſt inter utrumque ca-
ſum; & rationem differentiæ dilucidè aſſignat
D. Thom. in 2. 2 *q.* 60. *a.* 4. dicens: (Ubi non ap-
parent manifeſta indicia de malitia alicujus, de-
bet unuſquiſque eum ut bonum habere, in me-
liorem partem interpretando quod dubium eſt;
alioquin injuriatur ei, & contemnit ipſum. Nul-
lus autem debet alium contemnere, aut nocu-
mentum quodcumque inferre abſque cauſa co-
gente. At verò circa ſeipſum homo debet dubia
interpretari in pejorem partem ſecundùm illud
Job 9. *Verebar omnia opera mea.* Eo quòd cùm de-
beous multis malis adhibere remedium, expe-
dit ad hoc, ut ſecurius remedium apponatur, ut
ſupponatur id, quod eſt deterius.) Hæc D. Tho-
mas. Idem voluit gloſ. *in c. unic. in ver. Aeſtimare,
de ſcrutinio*, quæ conciliando jura in Articulo

An in dubio præſumatur culpabilis, nec ne,
hoc, inquit, generale eſt, & ubi vertitur pericu-
lum animæ, præſumatur in deteriorem partem,
de ſponſal. c. Juvenis, & 68. *diſtinct. c. Presbyteri.* Sed
circa judicia præſumitur potius juſtum, vel bo-
num, quàm è converſo, 86. *diſtinct. c. Si jus.* 11.
quæſt. 3. *c. In cunctis.* 22 *quæſt.* 4. *c. Innocens*, & *ff.
De probat. l. Ab ea parte.* Quam gloſſam dicunt
notabilem Abb. *in d. c. Ad audientiam, num.* 2. &
200 Marian. Socin. *num* 2. *de homic.* Et idem notat
Petrus de Anchar. *in c.* 2. *num.* 2 *in* 3. *notab. infrà
de obſerv. jejun.* dicens: (Licet in aliis facienda
ſit benigna interpretatio, ne quis ſit obligatus
in dubio, ut *l. Arrianus, de act. & obligat.* & *c.
Ex litteris de probat.* tamen in obligationibus,
quæ concernunt Deum, tutius eſt præſumere
quem ligatum, quàm ſolutum, ut ibi notat Ho-
201 ſtien.) Ad hæc in judicio neutra pars periculo
vacat; nam ſi judex damnat innocentem, peccat
contra proximum, cui ſine cauſa injuriatur. *l.* 1.
ff. De injuriis. Sanctus Thomas *ubi ſuprà.* Si ab-
ſolvit criminoſum, peccat contra Rempubli-
cam, cujus intereſt, ne delicta remaneant impu-
nita, *c. Ut famæ, de ſentent. excommun.* Ergo cùm
in Judice non ſit propriè reperire partem tutio-
rem, in dubio ſervandæ ſunt regulæ à jure præ-
ſcriptæ, ut dicemus *infrà in* 3. *concluſ. nu.* 235.
& præferendum quod eſt benignius, & favora-
bilius, *l. Majorem, ff. De pact.* 101: Sin autem
omnia undique in unam æqualitatem concur-
rant, humanior eſt ſententia à Prætore eligen-
da, *l. Semper in dubiis, ff. De regul. jur. c. In pœnis,
eodem tit. lib.* 6. ſecundum Innocentium *in d. c.
202 Ad audientiam, in fin.* nam ſatius eſt impunitum
relinqui facinus nocentis, quàm innocentem
damnari, ut legitur in *l. Abſentem, ff. De pœnis.*
Et quamvis Covarr. & multi Theologi appel-
lent tutiorem partem, & illam, cui ineſt minus
mali, propriè tamen illa dici non debet pars tu-
tior, quia vere utrinque imminet periculum, li-
cèt inæquale, ut dicam *infrà num.* 229. At verò
in foro animæ periculum regulariter eſt ex una
parte dumtaxat, *c. Significâſti, il.* 2. *de homic.* ibi:
(Prudeu, quod in altero nullum, in reliquo ma-
gnum periculum timeatur.) nam reus judican-
do ſe culpabilem, nullo periculo ſe exponit, nec
cuiquam infert injuriam, quæ non fit volenti
& conſentienti, *l. Cum donationis, C. De tranſ l.* 1
§. *Uſque adeò, ff. De injur. cum conco. dan.* Sed ju-
dicando ſe innocentem, exponit ſe periculo
peccati, & infert injuriam Deo, cujus præce-
ptum contemnit ſecundum D. Thomam *quodlib.*
8. *artic.* 13. Ergo tenetur abſolute ſequi par-
tem tutiorem. Quam differentiam clare etiam
poſuit Abb. *in d. c. Significâſti, num.* 4. dicens,
in foro conſcientiæ debere quem cenſeri irre-
gularem, quia in ceſſatione à miniſterio alta-
ris, nullum ſubeſt periculum: ſed ſi ageretur
ad pœnam, ibi ſubeſt periculum, quia innocens
non debet puniri, ut alius nocens relinquatur
impunitus. Et idem dixit *in d. c. Ad audientiam,
num* 2. *eod tit.* Unde Innoc. *in c. Cum tu, in fin. de
teſtibus.* docet abſolute in foro externo ample-
ctendam eſſe partem benigniorem; in foro au-
tem conſcientiæ tutiorem. Et ſequuntur i[illegible]
Hoſt. *nu.* 2. Jo. Andr *in fin.* Card *num.* 1. *in* 1 *op-
poſ. in fin.* Boich. *nu.* 2. & Bellame. *num.* 2. Nec
prædictis adverſatur *c. Eſtote miſericordes, infra*

d:

de regul. jur. ubi indiſtinctè cavetur, ut dubia in meliorem partem ſint interpretanda. Quoniam vel intelligitur in foro externo juxta primum membrum Innocentij: vel ſi intelligatur in foro conſcientiæ, verbum illud, *meliorem*, exponi debet, id eſt *ſecuriorem*, pro eo, quod in altero nullum, in altero verò magnum periculum timeatur: ut ibi declarat gloſ. 1. communiter approbata. Imò ſi bene advertatur, pars tu-
103 tior in foro conſcientiæ eſt etiam favorabilior; negari enim non poteſt quin utilius, & favorabilius ſit incedere per viam tutam, quàm per viam periculoſam, ut ex ſe patet. Unde gloſ. in *c. unic. in ver. Æſtimare, de ſervitute*, poſteaquam dixit generale eſſe, ut ubi vertitur periculum animæ, præſumatur in deteriorem partem, ſtatim ſubdit: ſed licet videatur deterior, tamen melior, & tutior eſt, allegat ſimile *de conſecr. diſt.*
104 *4 c. Parvulos* Porro ſi daretur caſus, ut etiam reſpectu Judicis verè una pars eſſet tutior, ita ut altera pars vacaret omni periculo, tunc electio tutioris partis eſſet in præcepto, etiam in foro judiciali propter identitatem rationis. Et in hunc ſenſum admitti poteſt opinio illorum Theologorum, qui ſcripſerunt regulam de tutiori parte eligenda procedere in utroque foro, ut Vaſquez in *1. 2. qu. 19. art. 6. diſp. 65. c. 3. verſ.*
105 *Qui vero priorem.* His accedit, quod etſi in quæſtione illa, An poſſeſſorium detur in incorporalibus, prævaluerit opinio affirmativa Innocentij, & Canoniſtarum, in *c. Querelam de elect.* contra opinionem negativam Legiſtarum, de qua per Speculat. *in tit. De reſt. ſpoliat, in 4. p. §. Nunc dicamus*, tamen controverſia hæc procedit in cauſis civilibus tantùm; At verò in criminalibus, quamvis inquiſiti allegare ſoleant, delictum non præſumi niſi probetur, eo quod unuſquiſque præſumatur bonus, quamdiu non probetur malus, & alia id genus: tamen non eſt hactenus auditum apud Juriſconſultos ut in hac materia allegaverint poſſeſſionem; imò ſi reus accuſetur, vel inquiſitus de homicidio, furto, vel rapina peteret ſe abſolvi, eo quod ſit in poſſeſſione non committendi hujuſmodi facinora, & [illegible] iaret eum eſſe manutenendum in dicta poſſeſſione, eſſet profectò ridiculus. Quare ſi ubi agitur de crimine, ineptè allegatur poſſeſſio in materia juſtitiæ, etiam in foro judiciali; multo ineptius allegatur in materia aliarum virtutum & in foro conſcientiæ, in quo non benignior, ſed tutior pars eligenda eſt, ut oſtenſum eſt ſupra. Præterea vis agnoſcere in quantas abſurditates te conjiciat aſſertio tua, quod in foro conſcientiæ homo ſit manutenendus in poſſeſſione ſuæ libertatis, & famæ contra Deum, & legem? attende diligenter.

Judicium conſtat ex tribus perſonis, id eſt judice, actore, & reo, *c. Forus, §. In omni, de ver. ſig. uſ. l. Ubi, C. Ad legem Corneliam, de falſ. l. Inter litigantes, ff. De judic.* Tu dicis hoc judicium de poſſeſſione agi inter Deum, & hominem. Inquiro, quis erit judex, qui in hac cauſa pronunciet, & hominem in ſua poſſeſſione contra Deum manuteneat? Bart. in tract. quæſtionis ventilatæ coram Jeſu Chriſto inter Virginem Mariam ex una parte, & Diabolum ex altera, facit Diabolum actorem, & humanum genus reum, ejuſque advocatam Beatiſſimam Virginem, & judicem Jeſum Chriſtum: Tu verò conſtituis Deum acturem, & hominem reum, ſed judicem non deſignas.

Item interdictum retinendæ datur, cum duo contendunt de poſſeſſione ne veniant ad arma. *l. Æquiſſimum, ff. De Uſufr.* Jaſ. in *l. Quidam exiſtimaverunt. col. 3. n. 4. ff. Si cert. peta.* Tu vero, qui dicis hoc interdictum habere locum inter Deum, & hominem de poſſeſſione contendentes in foro animæ, conſidera an inter tales perſonas, & in tali foro ſubſit hujuſmodi periculum ad arma veniendi.

Item judicium retinendæ eſt ſummatiſſimum. Rota diverſ. *deciſ. 641. n. 8. par. 1.* & momentaneum Cagnol. in *l. In pari. n. 6. ff. De reg. jur.* Cæſar de Graſſis *deciſ. 22. aliàs 2. n. 5. de reſtit. ſpoliat.* & eſt præparatorium judicij poſſeſſorij principalis, atque plenarij. Bero. *conſ. 11. n. lib. 1.* & datur quouſque cauſa cognoſcatur in pleno poſſeſſorio, vel petitorio, & ideo alicubi appellatur, *l. Interim*, quia expectat aliud judicium poſt ſe. Rota *in Tiraſonen. Decimarum. coram Cardinali Mantuemontio impreſſa apud Marcheſanum de Commiſ. p. 1. fol. 1262. n. 2.* Covar. *pract. quæſt. cap. 17. in Rubr. & n. 2.* Dic ergo tu, qui aſſeris hoc judicium agitari inter Deum, & hominem, ſi in eo Deus ſuccumbat, & potior ſit conditio hominis ſuam libertatem poſſidentis, quo pacto ſuccurratur Deo, & coram quo jus ſuum proſequetur in pleno poſſeſſorio, vel in petitorio judicio, ad præſcriptum legis *Exitum. ff. De acquir. poſſeſſ.*

Item regula juris, quod potior ſit conditio poſſidentis, procedit tantum in dubio, ut notat gloſ. 2. *ad fin. in c. In pari, de reg. jur. lib. 6.* & cum jura partium ſunt obſcura, ut *c. Inter dilectos, de fide inſtrum.* Idque ſatis clarè admittunt adverſarij, dum ad eludendam regulam, quod in dubio pars tutior ſit eligenda, opponunt eis contrariam regulam, quod imo in dubio ſit melior poſſidentis conditio. At quomodo fieri poteſt, ut res dubia ſit, & obſcura ex parte Dei, cui omnia ſunt plana & aperta, *c. Deus Omnipotens. 2. qu. 1. c. Novit, de off. Delegati.* Neque inſiſtas dicendo rem eſſe obſcuram ex parte hominis; quoniam hoc non ſufficit cum prædicta regula non intret niſi quando jura ſunt obſcura ab utraque parte; alioquin ſi jus actoris ſit clarum, & liquidum, & jus rei conventi ſit dubium, ac turbidum, non pro reo, ſed pro petitore, eſt pronunciandum. Arg. d. *c. Inter dilectos, de fide inſtrum.* & *l. Res alienas, C. De rei vendic.* a contrario ſenſu, & notat Bald. *conſ. 459. Qualiter probentur, numero, 2. verſ. Sed quid eſt, lib. 3.*

Item poſſeſſorium non datur contra titulo poſſidentem, quando titulus eſt juſtus, & cum bona fide, *c. Licet cauſam de probat.* Alexand. *conſ. 89. Excellentiſſimi, n. 7. verſ. Accedo ad poſſeſſorium, lib. 5.* Unde etiam ſi ſolo poſſeſſorio agatur, qui juſtificat poſſeſſionem ſuam cum titulo, præferri debet. Bald. *conſ. 161. in fin. verſ. Illud etiam, lib. 3.* Quinimo poſſeſſio titulata quantumcumque junior præfertur non titulatæ, quia magis dicitur juſtificata per punctum rationis. d. *c. Licet cauſam* Bart. in *l. Si duo, col. 2. ff. Uti poſſidetis*, Bald. in *l. Qui accuſare, in ult. notab. col. fin. C. De edendo.* Poſſeſſio autem

ex parte Dei præterquam quod eſt antiquior, ut inferius dicemus, ſemper eſt cum titulo juſto, & cum bona fide, quia *Domini eſt terra, & plenitudo ejus, orbis terrarum & univerſi qui habitant in eo*, ut in *Pſ.* 23. Nullo igitur caſu dari poteſt contra Deum potioritas poſſeſſionis ex parte hominis.

Item regula quod melior ſit conditio poſſidentis, non obtinet, niſi cum jura utriuſque ſunt paria; ut *l. In pari Cauſa, ff. De reg. jur. c. In pari, eod. tit. lib. 6. l. Sive autem, §. Si duobus, ff. De public. in rem act. l. Si ſervum ſtipulatus, §. Sequitur, in fin.* ibi. Cum par utriuſque cauſa eſt, quare non potentior ſit qui tenet, quàm qui proſequitur, *ff. De verb. oblig.* At quomodo poteſt eſſe par cauſa inter Deum, ſeu legem præcipientem, & libertatem hominis, cum Deus, & lex imperium, & poteſtatem habeant conſtringendi libertatem hominis. *l. Leges Sacratiſſima, C. De legib.* & homo cum tota ſua libertate vim nullam habeat reſiſtendi ſecundum illud Geneſis, 50. 19. *Num Dei poſſumus reſiſtere voluntati. c. Qui reſiſtit, 11. qu. 3. c. Quiſquis præceptis, 14 qu. 1.*

Item interdictum retinendæ non datur contra ſupremum ſuperiorem. Menoch. *de retinend. qu. 2. n. 152.* numquid ergo dabitur homini contra Deum, qui ut dicitur Deuter. 10. 17. *eſt Deus deorum, & Dominus dominantium*?

Item hoc interdictum datur poſſeſſori quantumcumque injuſto, quia etiam prædo in ſua poſſeſſione eſt manutenendus, *c. In literis, cum materia, de reſtit ſpoliat. d. l. Res alienas, Cod. De rei vendic.* Prædo autem, & qui rem alienam injuſtè detinet, utique eſt in peccato mortali quandiu non reſtituit, ut in regula Sexti. *Peccatum non dimittitur, &c.* At quomodo poteſt cadere in mentem hominis, ut in quæſtione inter Deum, & hominem, & in foro conſcientiæ homo ſit manutenendus in poſſeſſione mortalis peccati? Certum eſt enim non dari poſſeſſionem cauſativam peccati; quinimo judex etiam ex officio, & nemine petente debet amovere à tali poſſeſſione, Gemin. *conſ. 76. in princ.* Plenè Menoch. *de retinend. remed. 3. Nu. 156.* Ruin. *conſil. 28 lib. 4.* Igitur interdictum retinendæ in foro conſcientiæ locum non habet.

Item regula Sexti, de qua in d. *c. In pari*, eſt complicata; ſic enim ſe habet: In pari delicto vel cauſa, potior eſt conditio poſſidentis. Et quoad delictum gloſſa exemplificat in duobus caſibus, primo in eo, qui repetit pecuniam, quam dedit pro iniquo judicio. *c. Non ſanè, 14. qu. 5.* Secundo in eo qui uſuras quas ſolvit repetit. *c. Quia fruſtra, de uſur.* At hi duo caſus locum non habent in foro conſcientiæ; nam quoad primum quamvis ille, qui dedit pecuniam pro iniquo judicio repetere non poſſit, & potior ſit conditio judicis poſſidentis in foro externo; tamen ſecus eſt in foro animæ, quia non poteſt pecuniam malè acceptam ſibi retinere, ut in *Extravag. prima Bonifacij VIII. de ſent. excom. & in Bulla Sanctiſs. Domini noſtri Alexandri VII. de datis, & promiſſis.* Et quoad ſecundum Uſurarius quamvis uſuras, quas ſolvit, repetere non poſſit, tamen ille qui accipit non poteſt eas ſibi retinere in foro conſcientiæ, ſed tenetur pauperibus erogare; ut in *c. Cum tu, de uſur.* Quare cum regula in pari delicto, non habeat locum in foro conſcientiæ; Ergo nec in pari cauſa, quia una determinatio reſpiciens duo determinabilia, debet utrumque æqualiter determinare, vulgata *l. Iam hoc. jure, ff. De vulgar.*

Item cum hæc regula, ut prædixi, locum habeat tam in pari delicto, quàm in pari cauſa: Si tu pertinaciter contendis, eamdem regulam, habere locum etiam in foro conſcientiæ, & cum vertitur quæſtio inter Deum, & hominem. Ergo ſupponis in Deo poſſe cadere delictum. Quod eſt non tam impium, quàm impoſſibile, cum potentia Dei non ſe extendat ad peccatum. gloſ. in *c. Firmiter, in ver. Omnipotens, ſup. de Sum. Trinit. & fid. Cathol.* S. Thom. in *1. par. qu. 25. art. 3. ad 2.* Card. Bellam. in *c. Per principalem, nu. 87. verſ. Secundo igitur hoc probo, 9. quæſt. 3.*

Item ut dicunt adverſarii. In dubio nemo debet ſpoliari ſua poſſeſſione. Inquiro à quo? Non à Deo, quia Deus neminem ſpoliat, nec nocet, nec nocere patitur aliquem injuſtè. *c. Secundum, 11. quæſt. 3.* Cum non ſit auctor mali, gloſ. in *c. Nabuchodonoſor, in ver. Cum verò, 28. qu. 4.* ſed ſumma Juſtitia, *c. Quicumque, 11 q. 3.* Neque à ſe ipſo ſpoliari quis poteſt invitus; quia nemo cogitur à ſe ipſo S. Thomas in 1. 2. *q. 96. art. 5. ad 3.* Facit textus in *c. Debitum, cum concord.* de quibus ibi in gloſ. 1. *de Bapt. ſ.*

206 Ac demum, alijs omiſſis, regula de tutiori parte in dubio eligenda, habet fundamentum in jure naturali divino, quo prohibentur omnes exponere ſe periculo divinæ offenſæ ſeu propriæ ſalutis, ſecundum illud Eccleſ. 3. 7. *Qui amat*
207 *periculum in illo peribit.* Unde S. Thomas *quodl. 8. art. 13. in princ.* ait: (Quicumque committit ſe diſcrimini in his, quæ ſunt ad ſalutem, peccat.) & *quodlib 9, art. 15, in 4. argumento contrario*: (Quicumque (inquit) committit ſe diſcrimini, & periculo peccati mortalis, peccat mortaliter.) & *quodlib. 3. art. 9. ad. 3.* (Quicumque non cavet pericula, videtur contemnere id, cujus detrimentum pericula inducere poſſunt)
208 Et Scotus *in fine ſecundæ quæſtionis prologi ſententiarum* notabiliter ait: (Multa in actibus humanis ſunt dubia, utrum ſint peccata mortalia etiam ſuppoſitis omnibus doctrinis Doctorum, & Expoſitorum, tamen non eſt dubia via ſalutis, quia à talibus tanquam periculoſis debet homo ſibi cavere, & ſe cuſtodire, ne, dum exponit ſe periculo, incidat in peccatum. Quod ſi noluerit quærere ſalutem, ſed non curando, exponit ſe periculo, ubi fortè actus de genere ſuo non eſt peccatum mortale, tamen peccabit mortaliter ſeſe periculo exponendo.) Et *in 4. diſt. 17. quæſt. unic.* dicit: (Ubi via eſt facilior, id eſt magis in poteſtate hominis, & certior ad gratiam recuperandam, tenetur quilibet ad illam viam, ita quod, omiſſa illa, non attentet aliam difficiliorem, & incertiorem, & quia tunc ſe exponeret periculo ſalutis ſuæ, & videtur eſſe contemptor propriæ ſalutis.) Hactenus verba Scoti. Et hanc rationem periculi conſiderant Sacri Canones in præcepto de electione partis tutioris, ut patet ex verbis dicti *cap. Significaſti, il 2. de homic.* pro eo, quod in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur. & in *c. Inquiſitioni, de ſent excom.* ibi: *Ne contra judicium conſcientiæ committat offenſam,*

ſam. & in Clem. *Exivi.* §. *Item præterea, de verb. ſig-*
nif. ibi: . ulus, quæ animæ ſalutem reſpiciunt, ad
evitandos graves remorſus conſcientiæ pars tu-
tior eſt tenenda.) Et hæc eſt ratio cur non liceat
operari cum conſcientia dubia ſecundum com-
munem opinionem, de qua ſupra *n.* 182. At
cum ſit jus divinum, & ubi agitur de materia
peccati, certum eſt, nullam poſſeſſionem,
imò nullam præſcriptionem aut conſuetudinem
ſuffragari poſſe. *c. fin.* ubi DD. de conſuetudine.
Et propterea ſecundum S. Thomam *quodlib.* 8.
art. 13. qui poſſidet plures præbendas, & pro-
pter contrarietatem opinionum in dubitatio-
nem adducitur, non poteſt, manente tali
dubitatione ſe in ea poſſeſſione conſervare, quia
periculo ſe committit, & ſic procul dubio pecca-
to, utpote magis amans beneficium temporale,
quam propriam ſalutem. Ergo perperam alle-
gatur poſſeſſio ad vitandum præceptum Sacro-
rum Canonum de tutiori parte in dubio eligen-
209 da. Neque enim interdictum *Uti poſſidetis*, dari
poteſt in materia nutritiva peccati, & contra
jus divinum Menoch. *de retinend. q.* 24. *n.* 156.
210 Nec quando jus reſiſtit. Seraphin. *deciſ.* 1463.
num. 2.

Vides ergò quàm multæ ſequantur ineptiæ,
& abſurditates ex tua aſſertione, quod homo in
foro conſcientiæ ſit manutenendus in poſſeſſio-
ne ſuæ libertatis contra Deum, & legem, adeo
ut valde mirandum ſit, quod nonnulli Confeſſo-
res in foro Sacramentali talem theoricam in
praxi ſervare, & docere non vereantur in perni-
211 ciem animarum. Et nihilominus etiamſi conce-
deremus in dubio judicandum eſſe pro poſſeſ-
ſore, non ſolùm in materia Juſtitiæ, & in foro ju-
diciali, ſed etiam in materia aliarum virtutum,
& in foro conſcientiæ quod eſt omnino falſum:
tamen obſervandum eſt in foro interno, & in
materia aliarum virtutum poſſeſſionem non ſta-
re pro libertate humana, ſed pro Deo, & lege:
quandoquidem in ipſo inſtanti, in quo homo in-
cipit habere uſum rationis, & eſſe doli capax,
reperitur ligatus nexu obligationis ſervandi
præcepta divinæ legis, & contra eam non pec-
candi, ut legitur, & notatur in *c.* 1. *de Delict.*
puer. & conſequenter non exponendi ſe pecca-
ti periculo. Lex autem præcedit peccatum,
quia ut dicitur 2. ad Romanos 8. *ſine lege pecca-*
tum mortuum erat. Ergo poſſeſſio ſemper eſt pro
Deo, & lege, non autem pro libertate hominis;
ac proinde inepte allegatur, ex parte hominis,
quod potior ſit conditio poſſidentis, quia poſ-
ſeſſio ſtat ſemper pro obligatione abſtinendi ab
actu, de quo dubium eſt an ſit licitus, vel illici-
tus ut optime deduxit Candidus Philalethus in
præalleg. tract. de opinionum praxi, quæſt. 7. *ver.*
Dico quinto. pag 148. *& verſ. Dices in materia*
Juſtitiæ. pag. 149. *& verſ. Minor probatur, pag.*
151. Exemplificat in eo, qui emiſit votum, &
dubius eſt an illud adimpleverit nec ne: poſſeſ-
ſio enim ſtat pro præcepto, & non pro libertate,
cum præceſſerit obligatio. Et quamvis contra-
rium putet in eo, qui dubius eſt an votum emi-
ſerit, quia tunc ſecundum eum poſſeſſio ſtat pro
libertate, & non pro præcepto, tamen hoc ſta-
re non poteſt: ponamus enim re vera hominem
emiſiſſe votum, ſed poſtea non bene recordari,
& dubitare an illud emiſerit nec ne, ſane ſi dicat
homo ego prorſus ſum dubius an votum emiſe-
rim, & in hoc dubio nolo me ſpoliare poſſeſſio-
ne meæ libertatis, cum nulla lex me conſtrinxe-
rit ad vovendum, *c. Integritas.* 32. *q.* 1. Q a Do-
minus exigit oblatum, ſed non exigit offeren-
dum, *c. Nuptiarum. in fin.* 27. *q.* 1. Contra Deus
dicit, ſi tu es dubius, ego certus ſum te voviſſe,
& ideo nulla eſt poſſeſſio ex parte tua: Sequere
ergo in tuo dubio partem tutiorem, & *redde*
Altiſſimo vota tua, ut in pſalmo 49. 14. & in
c. ſup. Per tuas. de voto. Quod ſi adhuc inſiſtat ho-
mo, & dicat, fortè ego non novi, & Deus ſcit me
non voviſſe, & ideo volo pergere in poſſeſſione
libertatis meæ. Contra eſt, quia fortè tu voviſti,
& Deus ſcit te voviſſe, & ſic incerta eſt tua poſ-
ſeſſio; quia ſi voviſti, poſſeſſio ſtat pro Deo, &
præcepto, ſecundum illud pſal. 75. 12. *Vovete &*
reddite. Si non voviſti, poſſeſſio ſtat pro tua liber-
tate: tu dubius es quid egeris, & incertus es ita
ne ſit, vel non; quomodo ergo potes per-
ſeverare in poſſeſſione ſi dubitas te poſſidere?
cum & poſſeſſionem amittat qui ſuſpicatur ſe
poſſe repelli, *l.* 3. §. *Si quis nuntiet.* & ibi gloſ. in
verb. amiſiſſe. & *l. Si id quod, in princ. &* §. *fin.*
ff. de acquir. poſſeſ. l. 1. §. *ſive autem, ff. de*
vi, & vi armata. Quare ſi tu facis actum, de quo
dubitas an ſit contra votum nec ne, utique ex-
ponis te periculo mortalis peccati; & ideo
mortaliter peccas, etiam ſi actus ex ſuo ge-
nere non ſit malus, ſecundum D. Thomam, &
Scotum proximè citatos, nec tibi ſuffragari po-
teſt prætenſa poſſeſſio libertatis, cum incerta ſit,
& dubium non tollat. Quod tamen ex abundan-
ti dictum ſit, quia re vera ineptiſſima eſt hæc
contemptio de potioritate poſſeſſionis inter
Deum, & hominem, & ideo nihil obſtat regulæ
Sacrorum Canonum de optione partis tutio-
ris.
212 Objiciunt ſecundò, quod prædicta regula de
tutiori parte in dubio eligenda procedat tantùm
in dubio facti, in quibus terminis loquuntur. *c.*
Ad audientiam. c. Significaſti, il 2. *& c. penult. de*
homic. non autem in dubio juris. Quod tenent
Suarez *tom.* 5. *de cenſur. diſp.* 40 *ſect.* 5. & Sanchez
in Decal. tom. 1. *lib.* 1. *c.* 10. *n.* 37. Cæ-
terùm nullam rationem diverſitatis aſſignant,
& in contrarium eſt textus in *c. Illud, de Cler. ex-*
com. miniſtran. ubi in dubio juris, an ſententia ex-
communicationis lata à Delegato non præmiſ-
ſa monitione, & ante intimationem liget nec
ne, deciditur tutiorem partem eſſe eligendam.
Nec refert, quod ille textus procedat in dubio
juris perſonæ, id eſt cum jus eſt quidem cer-
tum in ſe ipſo, ſed quis putat illud eſſe dubium,
& habet conſcientiam erroneam, ut videtur
ſentire ibi gloſ. in fin non autem in dubio juris
abſoluto, ut diſtinguit Suarez *d. q.* 5. *verſ.*
Ulterius advertere oportet, & Sanchez *ubi ſu-*
pra. Siquidem neque inter hos duos caſus aſſi-
gnari poteſt ulla ſufficiens ratio differentiæ: nam
cum jus eſt abſolutè dubium, aut quis credit il-
lud eſſe certum, aut credit eſſe dubium: ſi credit
eſſe certũ tunc res eſt extra terminos præſentis
controverſiæ, quia is non verſatur in dubio; &
ideo poteſt ſequi opinionem minus tutam, et-
iam ſi illa ſit falſa, quia excuſatur propter igno-
rantiam juris obſcuri, & intricati, ſecundum
Innocentium in *c. Per tuas.* il 2. *de Simon.* aut
credit

credit illud eſſe jus dubium ſicuti eſt, & tunc du-
bium juris abſolutum concurrit cum dubio per-
ſonæ, cum quo operari non licet abſque pecca-
to, ut fatentur iidem Suarez, & Sanchez. Imo et-
213 iamſi jus ſit certum, & clarum, & quis operetur
ſecundum illud: tamen ſi opinetur eſſe du-
bium, peccat propter conſcientiam erroneam,
& ſcrupuloſam, ut eſt textus ſecundum verum,
& communem intellectum in d. *c. Per tuas.* ex
quo Burr. colligit in 3. *not.* peccare agentem
contra conſcientiam ſcrupuloſam etiam erro-
neitate juris. Ergo multo magis peccat ſi non
ſolum conſcientia, ſed etiam jus ipſum ſit du-
bium, quia in primo caſu agit contra conſcien-
tiam, quæ dubia eſt, ſed non contra legem, quæ
in ſe eſt clara. At in 2. cum dubium ſurgat ex u-
troque capite, agit non ſolum contra conſcien-
tiam, ſed etiam contra legem, ut declarat S.
Thom *quodlib 3 q. 12. art. 27* & *quodlib. 8. art. 13.*
Quamobrem Petrus de Lorca in 1. 2. *diſp.* 38.
membr. 2. dicit hanc doctrinam de opinione par-
tis tutioris eſſe univerſalem tam in dubiis juris,
quam in dubiis facti, vel perſonæ propter iden-
titatis rationem periculi vitandi, & eſſe unani-
mem omnium ſententiam, quam tradit S. Thom.
d. quodlib. 8. art. 13. Adrian. *quodlib.* 2 Covar. *in
Clem. Si furioſus, in princ. n.* 3. & omnes Summiſtæ
in *ver. Dubium.* Majol. *de Irreg. lib. 5 c. 51. n. verſ.* 2.
limitatur. Paulus Burgos. *eod. tract. par. 1. q. 3. n.*
10. & tuetur Vaſquez *in 1. 2, q 19. art. 6. diſp. 65.
n 9. & 13. & diſp. 66. c. 1. per totum.* Præterea et-
tiam in dubio juris abſoluti tutiorem partem
eſſe eligendam probant quatuor textus ad lit-
teram. Primus eſt in Clem. *Exivi. §. Item præterea
de verb ſignif.* ubi in quæſt. meri juris, an Fratres
Minores teneantur ſub præcepto mortalis pec-
cati ad ea obſervanda, quæ in regula verbo im-
perativi modi negativè vel affirmativè appoſi-
to inſeruntur, Pontifex utitur eadem regula ibi:
(Nos itaque attendentes, quod in his, quæ ani-
mæ ſalutem reſpiciunt, ad vitandos graves re-
morſus conſcientiæ, pars ſecurior eſt tenenda.)
Secundus eſt in *c. Veniens de presbyter, non baptiz.*
ubi ſimiliter in dubio juris abſoluti, an ordinatus
ante baptiſmum receperit characterem; Innoc.
III reſpondit: (In hoc dubitabili caſu quod tu-
tius eſt ſequentes, mandamus quatenus ipſum
per ſingulos ordines uſque ad Sacerdotium pro-
movere procures. Tertius in *c. Cum deſideres,
verſ. ſecunda quæſtioni, de ſent excom.* ubi conſultus
Pontifex de dubio juris meri, an communi-
care liceat cum eo, quem fama vulgarat per-
cuſſiſſe clericum, reſpondit in tutiorem par-
tem ab ejus participatione abſtinendum eſſe.
214 Quartus eſt in *c. fin.* 14. *diſt.* ibi: (In iis,
quæ dubia fuerint, aut obſcura, id noverimus
ſequendum,) Et propterea in dubio Juris debe-
re quem ſecuriorem partem eligere & reputa-
re ſe excommunicatum, tenet gloſ. *fin. in cap.
Conſulti de reg.* quæ quamvis de dubio genera-
liter loquatur, tamen propriè intelligenda eſt de
dubio juris, cum alleget jura, quæ de dubio
juris loquuntur, nempe d. *c. Illud.* & *c. Per tuas de
ſent. excom* Idem tenent Hoſt. & Jo. Andr.
in c. fin. ambo n. 3. de bigam. Burr. in *d. c. Illud in
fin.* Card. *in Clem 1. q. 15. n. 19. in fin. de Sepult.*
Soc. in. *d. c. Per tuas. n.* 18. Sylveſter. *in ver.
Abſolutio, 3. n. 14. dub.* 10. Rota *deciſ.* 1. *n.* 5. *in* 2.
fin. de bigam. in novis. De dubio juris videlicet
an liceat habere plures præbendas, ſimiliter lo-
215 quitur S. Thom. *prealleg. quodlib. 8. art.* 13. &
quodlib. 9. art. 15. prout etiam loquitur Scotus *in
4. diſt. 11. q. 6* cujus hæc ſunt verba: (Hic brevi-
ter poteſt dici, quod cum certum ſit farinam tri-
tici purgatam ſecundum communem purgatio-
nem eſſe materiam convenientem ad facien-
dum panem conſecrabilem, & dubium ſit an
amylum ſit hujuſmodi materia & pars negativa
multis ſit probabilior: non ſine peccato quis
ſe exponit tali dubio, maximè ille, qui præparat
216 hoſtias conſecrandas.) Et *diſt. 3. q.* 2. ubi ſic diſſe-
rit: (Et univerſaliter in omnibus dubiis, quan-
tum ad materiam, & formam ſunt tres maxi-
mæ. Prima eſt iſta, Si poſſibilitas adeſt tutiſſima
via eſt eligenda. Secunda, Si non adeſt poſſibili-
tas, viæ tutiſſimæ proxima eſt eligenda. Tertia
eſt iſta. Ceſſante impoſſibilitate, cautè eſt ſup-
plendum, quod impoſſibilitas prohibebat.) Hæc
Scotus. Et pondera illa verba *univerſaliter in
omnibus dubiis* quæ procul dubio includunt etiam
dubium juris, & non reſtringuntur ad mate-
riam, & formam Baptiſmi de quo Scotus loqui-
tur. Et ita hunc locum intellexit Tartaretus
217 hanc quæſtionem exponens in §. *ſi quis quærat à
Scoto.* Quo loco omittendum non eſt, diſtinctio-
nem inter dubium juris, facti, & perſonæ ad a-
lios effectus admitti etiam a Juriſperitis, ut no-
tatur in *c. ult in gloſ. in ver. Ambiguum 33. diſt.* & per
Card. Mantic. *de tacit. & amb. convent. lib. 1. tit.* 15.
n. 16. ſed tamen dubium perſonæ apud eos non
dicitur cum perſona dubitat, ſed cum perſona
dubitatur, juxta textum in *cap. Quidam.* 5.
q. 1.
218 Objiciunt tertio, quod regula de electione
partis tutioris procedat in dubio juris practico,
non autem ſpeculativo, ita ut ſpeculativè, & in
abſtracto ſi quis dubitet an contractus aliquis ſit
licitus, necne, liberè amplecti poſſit opinionem
minus tutam: ſed ſi poſtea velit hic & nunc eum-
dem contractum celebrare, tunc omnino tenea-
tur ſequi partem tutiorem: & è converſo, ſi
practicè ſit certus, licite poſſit illum celebrare.
Ita Sanchez *in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 10. n.* 2. *& de
matrim. lib. 2. diſp.* 41. *n* 6. Laym. *in Theo-
logia morali lib. 1 tract. 1. c. 5. §. 2. n.* 8. Becanus *in
1. 2. tract. 1. c. 4. q. 9. n.* 4. & conſentit Suarez *de
219 cenſ. diſp. 40. ſect. 6 n.* 8 Sed profecto ſecundum
hanc doctrinam licitum eſt aliud ſentire, &
aliud operari, & poteſt Magiſter in ſcholis ſpe-
culative docere opiniones illas quas nec ipſe,
nec auditores in practica ſequi poſſunt abſque
peccato, quod valde abſurdum eſt & contra
text. *in c. Error. c. Quid enim, & c. Conſentire* 83.
diſt. Item ſuppo[illegible] in[illegible]
cipiis poſſe al[illegible] certum practicè, licet
ſpeculativè ſit dubius, quod eſt impoſſibile, cum
intellectus practicus nihil aliud ſit, quam exten-
ſio intellectus ſpeculativi, nec differat ab
eo niſi reſpectu finis, ſecundum S. Thom. *in 1. p.
q. 79. art.* 11. Unde hanc diſtinctionem latè con-
futavimus ſupra *n.* 126. & præſertim *n.* 136. & *n.*
137. eamque reprobat Corduba *lib. 3. q.* 5. & in-
eptam dicit, ac ſimiliter refellit efficaciter Pe-
trus de Lorca in 1. 2 *de actib. hum. diſp.* 38.
membr. 1.
220 Objiciunt quarto, quod eadem regula de tu-
tiori

tiori opinione in dubio eligenda limitanda ſit ad terminos *c. Ad audientiam*, & *c. Significaſti*, & *c. penult. de homic.* ut procedat tantum in irregularitate, aſſerentes ita Pontifices ſtatuiſſe in odium homicidii, & propter ſpecialem indecentiam, quam habet ad miniſterium Sacrum. Ita Suarez *d. diſp. 40. ſect. 6. num. 4.* & 13. & Sanchez *d. c. 10. nu. 48.* & videtur ſenſiſſe Navar. in *c. Si quis autem, de pœnit. diſt. 7. num. 41.* dum ſcripſit tam in foro conſcientiæ, quam exteriori in dubijs tutiorem partem eſſe eligendam vi præcepti in caſibus à jure expreſſis: quaſi ſentiat extra illos non ſemper eſſe præceptum, ſed conſilium, ut dixerat *num. 34.* Verùm hæc objectio facilè diluitur. Primo, quia canones præcipiunt, ut eligatur pars tutior in omni materia, ubi vertitur ſalutis periculum, ut in excommunicatione eſt textus in *d. c. Illud, de cler. excom. miniſtr.* In matrimonio in *c. Iuvenis, de ſponſal.* In Pœnitentia in *c. Si quis poſitus*, & in *c. Si quis autem, de pœnit. diſt. 7.* In Sacramento Ordinis in *c. Veniens, de Presbyter. non baptiz.* In Baptiſmate in *c. Parvuli, de conſecr. diſtin. 4.* & generaliter ubi agitur de præcepto ſub culpa mortali, In Clem. *Exivi, §. Item præterea, de verb. ſignif.* & in alijs juribus ſupracita-

221 tis. Unde & Sacra Congregatio Concilii aliàs conſulta: An furioſus habens dilucida intervalla ad Subdiaconatus Ordinem promotus continere teneatur, reſpondit, Aut tempore ordinationis non agitabatur furore, durantibus nempè dilucidis intervallis; & teneri. aut agitabatur: & non teneri, niſi ante furorem habuiſſet animum ſuſcipiendi, aut non conſtat ſanæ, an inſanæ men-

222 tis tunc eſſet: & item teneri. Deinde quia etſi prædicti Canones *Ad audientiam. Significaſti, & penult. de homic.* loquantur in materia irregularitatis, quia ita contingit caſus: tamen non deducunt deciſionem ex indecentia miniſtrandi in ſacris Ordinibus cum dubio irregularitatis, prout facere debuiſſent, ſi deciſionem deduxiſſent ex natura Sacramentalium: ſed fundantur in principio illo, & ratione univerſali, quod ubi vertitur ſalutis periculum, in dubio pars tutior eſt eligenda. Unde extendendi ſunt ad latitudinem ipſius rationis, quia quandocumque ratio legis, vel Canonis eſt amplior, vel generalior dicto, ſeu diſpoſitio, tunc ad amplitudinem rationis extenditur ipſa diſpoſitio. Textus eſt in *l. Regula, § fin.* & ibi Bart. & Bald. notant *ff. De juris, & facti ignor.* & in *l. Nomen debitoris, §. fin. ff. De lega. 3. cum concord.* de quibus per Abb. in *c. Sicut, num. 8. de teſtib.* & Everardum in *ſua Centuria legali, in loco à ratione legis*

223 *larga*, &c. Præterim quia cum hoc caſu agatur de ſecuritate animæ, lex etiam pœnalis dicitur favorabilis & extendenda ex rationis identitate, ut in *c. penal. qui filii ſint legit.* adnotarunt Hoſt. *in fin.* Jo. Andr. *nu. 5.* Anton. de Butr. *n. 9.* Anchar. *nu. 5.* Abb. *nu. 5. & ſeq.* Præpoſ. *num. 3.* Barc. & D[illegible]. in *Authent. Sacramenta puberum, C. Si adve[illegible]*. Et ita jura illa intelligunt Expoſitor[illegible] ex eis colligunt regulam generalem [illegible] dubijs ſpectantibus ad ſalutem animæ, [illegible] de materia peccati pars tutior eſt e[illegible] in *d. c. Ad audientiam de homic.* Hoſt. *num. 3* [illegible] *n.* & *nu. 4.* Butr. *num. 2.* Abb. *eod. num. verſ. Aut agitur in foro pœnitentiali*, Jo. de Anan. *num. 1. verſ. Aut agitur*, Marian. Socin. *nu. 4. 8. 19. & 20.* & Felin. *nu. 1.* & in *d. c. Significaſti, il... eod. tit.* Idem Hoſt. *nu. 9. in fin. 10. & 15.* & Marian. Socin. *nu. 4.* &c *in verb. Dubium.* Angel. *num. 2.* Sylveſt. *quæſt. 4. n. 7.* Tabien. *qu. 2. n. 3.* & gener[illegible] et in omni dubio etiam extra materiam irreg[ul]aritatis loquuntur S. Thom. & Scotus, quorum verba ſuperius retulimus *nu. 207. & 208 & 216.* Nec diſ-

224 ſentit Navar. *loco prææleg.* quia cum ratio illa de tutiori parte eligenda ad evitandum periculum peccati ſit expreſſa in Canone, ubicumque viget illa ratio, caſus dicitur a jure expreſſus, ut per Caldet. *conſ. 147. in princ. alias incip.* [illegible] *pendent.*

225 Objiciunt denique quod ſi hæc ratio periculi indiſtinctè eſſet attendenda, non liceret ſequi opinionem etiam probabiliorem, quando contraria eſt tutior. Et tamen hoc licitum eſſe fatentur omnes tam Theologi, quam Juriſperiti. Et conſtat ex *c. Placet, in fin. de Converſ. conjugat.* & *c. Nicæna, 31. diſt.* cum multis ſimilibus. Sed & hæc objectio facile diluitur, quia idcirco non tenemur ſequi opinionem tutiorem quando oppoſita eſt verior, ſeu probabilior, quia tunc nullo modo verſamur in dubio, ſed flectimur ad illud extremum, quod probabilius judicamus, & ſumus moraliter certi; nam & opinio vehemens pro certitudine habetur ſecundùm gloſ. in *l. Irrepudianda, in ver. Certus, ff. De acquiren. hæred.* Bald. in *l. Si quis extraneus, §. Sciendum, ff. eod.* & in *l. Cùm in antiquioribus, in 3. quæſt. num. 6. C. De jur. deliber.* Anchar. *conſ. 354. Viſis diligenter, num. 4. verſ. Et quod vehemens opinio.* Facit textus in *c. Veniens, in fin.* ibi: *Et hæc præſumptio pro certitudine ſit habenda*, de Presbyter. non baptiz. & in *c. Dixit Dominus, 32. quæſt. 1.* & in *c. Afferte, de præſumpt.* cum multis ſimilibus. Non igitur mirum ſi eo caſu non ſit locus diſpoſitioni Sacrorum Canonum, qui non arctant ad electionem ſecurioris opinionis, niſi cùm res dubia eſt, ut patet ex dictis ſupra *nu. 57.* vel cum intellectus fluctuat inter utrumque extremum, ut dictum eſt *nu. 118.* At ſecus eſt cum quis judicat æquè probabilem utramque opinionem, quia tunc cum ſit dubius, ut abundè probatum eſt ſupra in prima Concluſione a *nu. 125. uſque ad nu. 171.* tenetur omnino ſequi opinionem tutiorem. Ita Sylveſter in *ver. Opinio, num. 1. juncto verſ. Non obſtat, paulò ante num. 2.* & clariùs in *ver. Dubium, quæſt. 2. nu. 2.* dicens: (Si detur caſus quod opinio ſecurior ſit minus probabilis notabiliter, non eſt eligenda neceſſariò, quia jam ceſſat ratio dubii; ſi autem probabilitas hinc inde eſſet æqualis, tutior eligenda eſt neceſſariò quando ex electione alterius imminet periculũ peccati mortalis.) Hæc ille. Et ſequitur Navar. *in manual. c. 27.*

226 *nu. 184.* Hinc in quæſtione illa, An circumſtantiæ notabiliter aggravantes ſint neceſſario in confeſſione aperiendæ, cùm res ſit admodùm controverſa, eo quod partem affirmantem teneant Antiſiodorus, Alenſis, Marſilius, Cajetanus, Victoria, Sotus, Suarez, & alii multi: partem verò negantem ſequantur S. Thom. S. Bonaventura, Scotus, Durandus, Paludanus, Gabriel, Adrianus, Turrecremata, S. Antoninus, Sylveſter, Covarruvias, & pleríque alii: utique in hoc

hoc conflictu qui judicat æque probabilem eſſe utranque opinionem, tanquam dubius tenetur omnino ſequi tutiorem, ne in re graviſſima exponat ſe ſalutis periculo. At vero ſi judicet probabiliorem eſſe ſententiam D. Thomæ, quam communiorem, [illegible] probabiliorem dicit Navar. *in manual. c. 6. n. 6 verſ. Infertur clarè*, & cui apertè hodie ſuffragatur Decretum Conc. Trident. *ſeſſ. 14. de Pœnitentia Sacramento. c. 5.* ut ſcripſi plenius in *c. Omnis utriuſque. n. 48. infra de pœn. & remiſſ.* utique poterit illi tutò adhærere, licet contraria ſit tutior, quia cùm ſit certus moraliter, jam ceſſat ratio periculi, ut ex
227 prædictis patet. Similiter B. Thomas tenet poſt lapſum in mortale, non oportere confiteri ſub præcepto ſtatim habita copia Confeſſoris, niſi in pauciſſimis caſibus, qui ab ipſo recenſentur *in 4 diſt. 17 quæſt. 3. art. 1. qu. 4.* & cum eo tenet Riccardus. Sed Ugo de S. Victore, & B. Bonaventura ſunt in hoc contrariæ opinionis. Neutra autem illarum reprobatur, etſi B. Thomæ opinio communiter teneatur, quæ tamen minus tuta videtur. Qui ergo ſequitur opinionem S. Thomæ tanquam probabiliorem utcumque minus tutam, non peccat. Ita formaliter B. Antoninus *in 1. par. tit. 3. c. 10. de conſcientia, reg. 4.*
228 In varietate igitur opinionum indiſtinctè poteſt quilibet amplecti probabiliorem, dummodo tamen non habeat conſcientiam opinionis oppoſitæ, ſed credat eam ſolam, quam ſequitur eſſe veram: Si enim contingeret, ut is, qui ſequitur opinionem probabiliorem ſpecificantem actum pro licito, ex reflexu ad contrariam opinionem probabilem, inciperet fluctuare, ac formidare de veritate probabilioris, manente tali fluctuatione, ac formidine non poſſet opinionem illam utcumque probabiliorem amplecti, ſed teneretur ſequi partem tutiorem, ut a peccati periculo ſe eximeret: alioquin haberet conſcientiam ex credulitate probabili, ſeu ex credulitate levi, qua manente, operari non licet. *c. Inquiſitioni, de ſent. excom.* & *c. Per tuas, il 2. de Simon.* ubi hoc tenet Jo. Andr. *col. 3. ſub. n. 7. verſ. Dicendum eſt igitur*, & ibi etiam Butr. *n. 9.* Abbas in *c. Litteras, n. 4. de reſtit. ſpoliat.* ubi (nota (inquit) quod etiam ad Eccleſiæ præceptum non debet quis venire contra conſcientiam probabilem, & quod veniens contra conſcientiam ædificat ad gehennam, id eſt peccat mortaliter,) & fuſius dictum eſt ſupra *n. 95. & 96.* Et in hoc præciſo caſu loquitur S. Thom. in *præalleg. quodlib. 8. art. 13.* ſi ſedulò illius verba expendantur. Agit enim de illo, qui ex conſcientia habet certitudinem de opinione, quod liceat habere plures præbendas; & tamen ſi ex contraria opinione Magiſtrorum adducatur in quamdam dubitationem, id eſt formidinem, & ea manente, plures præbendas habeat, exponit ſe diſcrimini, & procul dubio peccato, ut latius dictum eſt ſupra *in 25. fundamento n. 97.* Ex quibus itidem conſtat de veritate ſecundæ concluſionis, id eſt in dubijs, ubi vertitur ſalutis periculum, pars tutior neceſſario eſt eligenda.
229 Tertia nunc ſequitur concluſio videlicet cum ex duabus opinionibus oppoſitis non apparet quæ ſit tutior, in ea deligenda ſervandæ [illegible] re-
230 gulæ à jure præſcriptæ. Quo loco præmittendum eſt, a Theologis partem tutiorem appellari non tantùm illam in qua [illegible] peccatum eſt, ſed etiam illam, in qua [illegible] malum reperitur, ſi neceſſarium ſit ex duobus [illegible] unum eligere, ut explicat Covar. *in 2. par. de matrim.* [illegible] *§ 2. num. 7.* Cæterùm propriè illa dici non debet pars tutior, ſed potius minus periculoſa, quia verè utrinque imminet periculum, [illegible] alterum [illegible] altero gravius, ſicut ex duobus malis, quod [illegible] vius eſt, non dicitur melius, ſed minus malum, ut in *c. Duo mala*, & *c. Nervi, 13 diſt.* Et c[illegible] nihil ſine captione inveſtigari poteſt, quod minus habet captionis non dicitur æquius, ſed minus captioſum, vel minimum habens iniquitatis. *l. Quoties nihil, ff. De reg. jur.* & notat gloſ. in *d. c. Nervi* in *ver. Minimum.* Præterea ſæpe contingit, ut pro utraque parte ſubſit æquale periculum peccati, veluti cum dubium eſt an valeat primum, vel ſecundum matrimonium: quis ex concurrentibus præelegendus ſit tanquam dignior: cui facienda ſit reſtitutio ſi duo contendant de dominio rei furto ſubtractæ, cujus ſumptibus Eccleſia ſit reparanda: & in alijs hujuſmodi caſibus.

Quibus præhabitis ſtatuitur tertia concluſio videlicet cum res dubia eſt (quemadmodum [illegible] oſtendimus eſſe, cùm ſunt opiniones utrinque probabiles) liberum non eſt alterutram eligere. Sed in optione opinionis, ſi non appareat quæ tutior ſit, ſervandæ ſunt regulæ a jure præſcri-
231 ptæ. Jura enim in his quaſdam regulas tradiderunt, quas in dubijs ſequi oporteat quæ ſparſim habentur in titulis *de reg. jur. de reb. dub. de legib.* & paſſim alibi. Quales ſunt: In dubio judicandum ut actus valeat potius quam pereat. *l. Quoties*, & *l. 2. ff. De reb. dub.* quam reginam omnium interpretationum appellat Card. Mant. *de conjectu. ultim. volunt. a. lib.* [illegible] *tit. ult. nu. 13.* Item in dubijs præferendum quod in regione, in qua actum eſt, frequentatur. *l. Semper in ſtipulationibus, ff. De reg. jur.* Imo in opinionibus deligendis primo loco ſpectandam eſſe antiquam, & probatam conſuetudinem, quia minime mutanda ſunt quæ certam ſententiam ſemper habuerunt, *l. Minimè, ff. De legib.* cenſ[illegible] Matthæus Mattheſil. *in ſuo opuſculo electionum* [illegible] *riorum opinionum*, & Sylveſt. *in ver. Opinio, nu.* [illegible] ubi contrariæ extant ſententiæ, pronunciandum eſt pro poſſeſſore. *l. Res alienas, C. De rei*
232 *vic.* Et potius pro reo, quam pro actore, ni[illegible] cauſa favorabili, puta matrimonij, liber[illegible] dotis, ſeu teſtamenti, ut legitur in *c. fin.* [illegible] *re judica.* per quem textum præferendam e[illegible] opinionem, quæ favet matrimonio et a[illegible] contra communem, ſcripſerunt Hoſt. & A[illegible] *in c. Si vir. de cognat. ſpirit.* Barbos. co[illegible] *Scriptum, lib. 7.* & Dec. in *c.* [illegible] *5. ſu*[illegible] *tod.* Ideinque de opinione, quæ favet pote[illegible] Clavium, ſcripſit idem Hoſt. in *. Rurſus. Q*[illegible] *ries, vel reven.* & ibi etiam Jo. Andr. [illegible] *fin.* & Felin. *10 d. c.* [illegible] *n. 54 verſ. Quinto li*[illegible]*ta.*

233 Alias ubi ſunt opiniones diſcordes, Judex [illegible] netur ſequi communem. [illegible] *Norimus.* ibi [illegible] *quorandam ſit opinio a pluribus approbata* [illegible] *de* [illegible] *ſignif. c. De judi*[illegible] ibi [illegible] *in quo plurimi* [illegible] *dant. 3 qu. 3.* [illegible] *canonicu, 19. di*[illegible]
234 *quæſt.* Bald. poſt Jo. Andr. [illegible] red-dit rationem, quia comm[illegible] h[illegible]

vo[illegible]

vim conſuetudinis. Gemin. *conſ. 48. Pro examinatiom. n. 5. verſ. Item quia major numerus Doctorum*, Dec. poſt alios, in d. *c.* 1. *n.* 93. *ſup. eod.* Alioquin facit litem ſuam ſecundum Angel. Aret. *in conſ. 9. Videtur primò, n.* 10. *ver. Et clarum eſt in Iure.* Decian. *conſ.* 111. *n.* 17. *lib.* 7. Felin. in d. *c.* 1. *n.* 54. *verſ. Et ubi DD. diſcrepant*, & dicitur per imperitiam judicare. Bald. in *l. Propterea per illum textum, ff. De Senat.* & Alex. *conſ.* 95. *Viſis proceſſibus, n. 6. lib.* 2. Rurſus in dubijs præſcrendum quod benignius eſt, quod veriſimilius, quod plerumque fieri ſolet. *l. Semper in dubiis*, *l. In obſcuris*, & *l. Quoties idem, ff. De reg. jur.* & quamplures aliæ his conſimiles, quæ compendioſè recenſentur à Matth. Matthæſil. in *d. opuſc. electionis veriorum opinionum inter tractatum communes.*

Sed hujuſmodi regulæ funditus everterentur, & fruſtra legiſlatores in ijs præſcribendis tantopere laboraſſent, ſi pro cujuſque arbitratu liceret ſequi quamcumque opinionem probabi-
235 lem. Et tamen ut Ambroſ. ait in *Iudices, 3. qu. 7.* (Bonus Judex nihil ex arbitrio ſuo facit, & domeſticæ propoſito voluntatis, ſed juxta leges, & jura pronunciat.) Quod adeo verum eſt, ut Matth. Matthæſil. *ubi ſup. n.* 10. Si res prorſus ambigua ſit, cenſeat aut Principem eſſe conſulendum, aut omninò abſtinendum à conſilio, & judicio: ſed ſi omnino, inquit, ſint penitus paria, quod rarò accidit, dimittas conſulere, cum ſigillo in tali dubio, & ſi ſis Judex, neutram opinionem ſequaris. Idem ſenſit gloſ. in *c. Licet*
236 *cauſam, in ver. Uti poſſidetis, de probat.* Et in his caſibus cùm veritas & opinio invicem ſe confundunt, poſſe judicem dividere differentiam propter conflictum argumentorum; declarat Julianus in *l. Si Pater, ff. De hæred. inſtit.* ubi Bald. Imol. & alij, quemadmodum Tiberius imperator feciſſe dicitur in *l. Et hoc Tiberius, ff. eod.* & ubi probationes hinc inde factæ ſe obſcurant, & confundunt, tranſigi debere ſcripſit Bald. *conſ. 352. in fin. lib.* 4. latè Boer. *deciſ. 42. n.* 39. Quinimo partes eſſe reducendas abſolutè ad
237 concordiam, & diviſionem, cum utrinque ſunt opiniones probabiles, ſi materia ſit diviſibilis, ex facto in terminis noſtris reſponderunt Ant. de Burr. & Petr. de Anchar. *conſ.* 210, *inter conſ. Anchar. incipien. Inter contraria, per totum.* Sequitur Felin. in *c. 1. n. 55. verſ. Secundo nota. ſup. eod.* & Boer. *deciſ. 155. n. 24. verſ. Ideo in tanto diſcrimine opinionum*, poſt Bald. quem citat in *conſ. 164. Quædam nomine Catharina, ante finem exordij, lib.* 3. Idque exemplo Salomonis, qui dubius cujus eſſet filius, qui petebatur, dixit: *Date dimidiam partem uni, & dimidiam alteri*, ut in *c. Afferte, de præſumpt.* Quamvis enim ut advertunt Burr. & Anchar. *loc. cit. n.* 3. Salomon reſpectu diviſionis pueri hoc tentando dixerit, tamen reſpectu juſtitiæ ſententiæ ſuæ hoc ſenſit, quod ubi dubia ſunt jura partium propter conflictum opinionum, per medium dividere æquitatem habet. Ex quibus conſtat quàm variè loquantur moderni Theologi à Juriſtis: illi enim cenſent poſſe judicem indiſtinctè eligere quamcumque opinionem, modò ſit probabilis, quin etiam hodie judicare ſecundum unam, & cras ſecundum aliam, ut dictum eſt *Proſp. Fagn. in. 1. Decretal. ſup. n.* 31. Hi verè contra affirmant cum omnia utrinque ſunt paria, neutram ſequi licere, ſed potius eſſe conſulendum principem, aut controverſiam tranſactione dirimendam. Neque obſtat, quod in quampluribus caſibus jura decernant eſſe locum judicis arbitrio, *c. De cauſis, §. 1. de off. deleg. l. 1. ff. De jur. deliber.* cum multis ſimili-
238 bus. Quoniam etſi in abſoluto, & libero arbitrio nullam regulam, nullam normam, nullam legem, ſaltem poſitivam obſervare neceſſe ſit, ſecundum Bartol. in *Extravag. Ad reprimen. in ver. Videbis, n.* 2. & Dec. in *l. 1. n. 14. ff. De juriſd. omn. jud.* Ita ut qui plenum habet arbitrium, poteſtatem habeat præferendi iniquum æquo, juxta *l. Fidei commiſſa, §. Quamquam, de leg.* 3. ac proinde non habeat hic neceſſe ſequi juris, rationis, & æquitatis canones, ut inquit Jaſ. in *l. Si ſic legatum, n. 22. & 26. de leg.* 1. Aliud tamen dicendum eſt in arbitrio boni viri, quod non abſolutum, ſed regulatum dicitur, ut per Jaſ. & alios ſupracit. Unde Bald. in *c. 1. §. Iudices, n. 5. de pace juram. firma.* ſcriptum reliquit judicem hunc arbitrari debere ſecundum mentem legis juris, ac ratio-
239 nis, ac demum ſecundum æquitatem. Non ergo ſequitur; Judex in articulis à lege non diffinitis habet arbitrium: ergo poteſt ad libitum ſequi hanc, vel illam opinionem: Etenim arbitrij verbum, viri boni arbitrium, & à jure regulatum ſignificat. Aret. in *l. Videamus, §. Deſerre, n. 7. ff. De in litem, jur.* Jaſ. poſt multos in *d. l. Si ſic legatum, n. 10. de leg.* 1. Felin. in *c. 1. col. 7. circa med. ſup. eod.* ſemperque bonum, & æquum ſignificat, ſecundum Baldum in *c. Niſi cum pridem, col. ult. de renunc.* Et quotieſcumque committitur per clauſulas, *prudentiæ tuæ, judicio tuo, diſcretioni tuæ*, quod frequentiſſimum eſt apud ſacros Canones, boni viri arbitrium intelligitur eſſe collatum, ut pluribus exemplis comprobat Menoch. *de arbitr. Iudic. lib. 1. qu. 8, per totam.* Et in dubio cenſeri conceſſum arbitrium à jure regulatum, non autem liberum, ſeu plenum, crebrior ſententia eſt, ut multis relatis teſtatur idem Menoch. *qu. 9. n.* 1. Et
240 propterea cum à Signatura committitur cauſa cum clauſula, *arbitrio Rotæ*, ſervatur, ut arbitrium hujuſmodi debeat eſſe juri, & legibus conſonum, ut in terminis hujus clauſulæ fuit reſolutum in cauſa Hiſpalen. penſionis coram de Graſſis, 4. *Novemb. 1575. in impreſ. deciſ.* 100. *alias. 7. de ſent. & re judic.* & coram Card. Seraphin. *deciſ.* 1017. *n.* 1. Stat igitur pro hac ſententia primum, & principale fundamentum, videlicet: Qui judicat duas opiniones eſſe æqualiter probabiles, vel quaſi, non certus moraliter, ſed dubius eſt, ut probatum eſt in prima concluſione à *n.* 125. *uſque ad n.* 171. Qui autem dubius eſt, tenetur ex præcepto ſequi opinionem tutiorem, ut oſtenſum eſt in ſecunda concluſione à *n.* 171. *uſque ad n.* 229. Quod ſi non appareat quæ tutior ſit in opinione deligenda, tenetur ſervare regulas à jure præſcriptas, ut conſtat ex dictis in tertia concluſione à *n.* 229.

241 Secundo principaliter pro hac ſententia ponderandus eſt textus in c. Inquiſitioni, de ſent. excom. quia apertè probat omnes tres concluſiones ſuperius firmatas. Ibi enim proponitur quæſtio, An conjux qui habet conſcientiam impedimen-

ti dirimentis poſſit exigere, ac reddere debitum conjugale: & diſtinguuntur tres caſus. Primus eſt cum pro certo ſcit impedimentum. Secundus eſt cum de impedimento habet credulitatem levem, & temerariam. Tertius eſt cum de illo habet credulitatem probabilem, & diſcretam. Prima igitur concluſio, id eſt, Qui verſatur inter contrarias opiniones probabiles, non eſt certus, ſed dubius, probatur clarè in ea Decretali, tum quia certitudo impedimenti quæ ponitur in primo caſu contradiſtinguitur à credulitate, ſeu opinione probabili, quæ ponitur in tertio caſu: tum quia conjux, qui habet conſcientiam impedimenti ex credulitate probabili, in hac fluctuatione animi, An matrimonium ſit validum, vel nullum, poteſt reddere debitum, licet poſtulare non debeat, ut ibi eſt deciſum in ultimo caſu. Ergo non eſt moraliter certus, ſed dubius. Conſequentia patet, quia ſi certus eſſet de impedimento dirimente, nec poſſet debitum exigere, nec reddere ſine mortali peccato, ut ibi deciditur in prin. & in *c. Litteras, de reſtit. ſpoliat.* Secunda itidem concluſio, quod in concurſu opinionum probabilium eligenda ſit tutior, probatur ibidem, quia conjux, qui pro una parte probabiliter putabat matrimonium à ſe legitimè contractum eſſe validum, & pro alia habebat conſcientiam impedimenti dirimentis ex credulitate probabili, debitum exigere non poteſt, cum hoc proculdubio ſit tutius, ne, ut ibi dicitur, contra legem conſcientiæ committat offenſam. Tertia demum concluſio, quod ubi non conſtat quæ opinio ſit tutior, in eligenda opinione ſervandæ ſint regulæ juris, in eo textu probatur, quia conjux in conflictu probabilium opinionum nullitatis, & validitatis conjugij, debitum conjugale reddere poteſt, ne contra legem conjugii committat offenſam. Ergo quamvis peccatum eſſe poſſet tam in reddendo, quàm in denegando debitum conjugale, quia ſi matrimonium erat validum, non licebat denegare; ſi matrimonium erat nullum, non licebat reddere: tamen cum utrinque eſſet probabilis opinio validitatis, & nullitatis conjugij, in eo dubio Pontifex decidit eſſe eligendum quod favorabilius eſt matrimonio; juxta reg. *c. fin, de re judic.* ideoque debitum eſſe reddendum, ne contra legem conjugij committatur offenſa. Ad idem eſt textus Lucij III. in *c. Dominus, de ſecund. nuptijs.* ibi: (Si verò aliquis, vel aliqua de morte prioris conjugis adhuc ſibi exiſtimat dubitandum, ei, qui ſibi nupſit, debitum non deneget poſtulanti, quod à ſe tamen noverit nullatenus exigendum.) Affirmare etiam poſſumus eo caſu tutiorem partem eſſe, ut reddatur debitum ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra n. 230.

242 Tertio principaliter pro eadem ſententia eſt text. *in præalleg. c. Illud, de cler. excom. miniſtr.* ubi Epiſcopus credidit ſe non fuiſſe ligatum excommunicatione Delegati Apoſtolici, eo quod ſententia lata fuerat non præmiſſa monitione, & ad ejus notitiam non pervenerat niſi per famam, ac propterea probabiliter opinatus fuit ſibi licere divina officia etiam ſolemniter celebrare. Et tamen textus decidit eum de rigore juris eſſe deponendum. (Quia (inquit) cùm in dubiis via tutior ſit eligenda, & ſi delata in eum ſententia dubitaret, debuerat tamen potius ſe abſtinere, quam Sacramenta Eccleſiaſtica pertractare, licèt cum ipſo tanquam non omnino culpabili propter hujuſmodi probabilitatem miſe-
243 ricorditer diſpenſetur.) Patet igitur ex ea Decretali credulitatem, ſeu opinionem probabilem non excuſare à mortali peccato eum, qui tutiorem partem non eligit: pœna enim depoſitionis infligi non poteſt, niſi pro culpa mortali, ut notat gloſ. 1. *in c. Sicut noſtis*, & ibi Hoſtien. *n. 5.* & DD. *infra de jurejurand.*

244 Quarto principaliter afferuntur verba Deuteronomij. 17. 8. relata in *c. Per venerabilem, §. Rationibus, qui fil. ſint legit. Si difficile, & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris, & judicem inter portas videris verba variari, venies ad Sacerdotes, & ad Iudicem, qui fuerit illo tempore, &c. & facies quæcumque dixerint, ſequerisque eorum ſententiam.* Ex prioribus enim verbis apparet rem ambiguam cenſeri, cum judicium, ſeu intellectus in varios ſenſus, ſeu opiniones diſtrahitur, juxta text. in *c. Nervi, 13 diſt.* Et ex poſterioribus conſtat in hac opinionum varietate non eſſe liberum amplecti quamcumque. Sed opus eſſe ad Sedem Apoſtolicam recurrere, ut ibi exponitur, & illius ſententiam ſequi. Quo loco in hac ipſa materia opinionum utitur S. Thomas *quodl. 4 art. 14 de quo tamen dic ut ſcripſi in c. Cum veniſſent n. 42. & 51. infra de judic.* & adde quod dictum eſt ſup. *num. 235.*

245 Quinto principaliter adducitur textus in *c. Veniens, de presbyter. non baptiz. ubi in articulo.* An ordinatus ante Baptiſmum receperit Ordinis characterem, pro parte negativa aſſertur ratio, quod cum Baptiſmus ſit fundamentum omnium Sacramentorum, ante illius ſusceptionem deficiente fundamento non ſuſcipiatur aliud Sacramentum. Et hæc ratio proculdubio eſt probabilis; imo certa, cùm ſit fundamentum illius deciſionis. Contra verò adducitur, quod non ſolum per Sacramentum fidei, ſed per fidem etiam Sacramenti efficiatur quis membrum Chriſti, & reſpondetur argumento oppoſito, tum quia qui Chriſtum habet per fidem, etiamſi Baptiſmum non habeat, habet utique fundamentum, quod eſt Chriſtus Jeſus: tum quia contraria ratio non eſt generaliter vera, cum & Sacramentum conjugij. & Euchariſtiæ recipi poſſit à non Baptizatis, ſcilicet Baptiſmate fluminis ſed tamen Baptiſmo flaminis baptizatis, ut ibi exponit gloſ. Et hæc ratio itidem negari non poteſt quin ſit probabilis, quia per eam ſolvitur argumentum contrarium, & niſi eſſet probabilis, quæſtio propter primam rationem eſſet indubitabilis: & tamen Pontifex reſpondit: (In hoc dubitabili caſu quod tutius eſt ſequentes, mandamus quatenus ipſum per ſingulos Ordines uſque ad Sacerdotium promovere procuretis.) Conſtat ergo evidenter ex eo textu articulum effici dubium ex contrarietate probabilium rationum, & in eo dubio non utramlibet opinionem probabilem, ſed tutiorem tantùm eſſe eligendam.

246 Sextò, & ultimò efficaciter probatur eadem ſententia, quia qui judicat probabiliter aliquid eſſe licitum; tamen ſi habeat etiam ſcrupulum de oppoſito, agit contra dictamen conſcientiæ, & peccat, niſi deponat ſcrupulum, & conſcientiam

247 tiam erroneam. Ergo multo magis peccat, ſi de oppoſito non ſolum habeat ſcrupulum, ſed etiam opinionem æque probabilem. Conſequens
248 eſt manifeſtum; quia plus eſt habere opinionem, quàm ſcrupulum, ut patet apertè in d. *c. Inquiſitione, de ſent. excom.* nam in ſcrupulo quis habet conſcientiam ex credulitate levi, & temeraria: in opinione vero conſcientia pulſat animum ex credulitate probabili, & diſcreta, ut ibi deciditur, & declarat Sylveſter *in ver. Opinio, in princ.* (Scrupulus (inquit) plus aliquid credulitatis habet, quam dubitatio, & minus, quàm opinio, cum ſit credulitas ex levibus conjecturis, quæ idem eſt quod ſuſpicio,) ſeu, ut idem ait in ver Scrupulus, in princ. puſillanimitas ſpiritus, & ſequuntur Legiſtæ in *l. Admonendi, ff De jurejuran.* & ibi in ſpecie Bart. *n.* 21. ubi ait:) Poſt dubitationem autem poteſt incipere iudex inclinare animum ſuum ad aliquam partium: & tunc ſi hoc facit ex aliquo levi indicio, vel ex aliquo levi argumento, iſta appellatur ſuſpicio, quæ aliqualiter movet animum judicis, non tamen in totum removet dubietatem, & hic eſt primus gradus probationis, ſeu credulitatis, quia jam incipit animus judicis adhærere uni parti, licet remaneat dubius. Poſt iſtam autem ſuſpicionem cum judici appareat argumenta fortiora, tunc judex incipit opinari, cum adhoc dubitat ne ſit contrarium; modicum tamen dubium remanet, & iſta vocatur opinio.) Hactenus verba præciſa Bartoli, cum quo tranſeunt communiter DD. ut ibi teſtatur. Jaſ. *in 2. lectu, n. 66.* Ergo ſi non poteſt quis operari ſecundum opinionem ſuam probabilem, ſi in contrarium habeat ſcrupulum ex credulitate levi, & temeraria, quod minus eſt, longè minus poterit operari ſecundum eamdem probabilem opinionem, ſi in contrarium habeat aliam opinionem, ſeu conſcientiam ex credulitate probabili, & diſcreta, quod magis eſt, c. *Cum illorum, verſ. Cum majora, de ſent. excom. cum concordan.* de quibus ibi in
249 gloſ. *in ver. Minora.* Antecedens probatur per textum ſingularem in *c. Per tuas, il. 2. de Simon.* ubi de Monacho ordinato ab Epiſcopo, quem credidit ſimoniacum, & propterea formidabat ab eodem ad ſuperiores ordines promoveri, deciditur, ut (contra conſcientiam ad ſuperiores ordines non aſcendat, ne forte ædificet ad gehennam, licet ex eo, quod conſcientiam habuerit nimis ſcrupuloſam, in difficultatem hujuſmodi ſit collapſus, quam utique non evadet niſi deponat errorem.) Hæc ibi. Ad idem textus in *d. c. Inquiſitione, de ſent. excom.* ubi conjux qui ſuſpicatur adeſſe impedimentum dirimens ex credulitate levi, & temeraria, ad ſui Paſtoris conſilium, conſcientia hujuſmodi exploſa, poteſt reddere, & exigere debitum conjugale. Requirit ergo textus, ut ante copulam explodat, ſeu expellat, & ibi explicat gloſ. conſcientiam ſcrupuloſam, id eſt credulam, & de facili prurientem, ſecundum Jo. Andr. Atque ita non licere operari cum conſcientia ſcrupuloſa, niſi prius deponatur ſcrupulus, quidquid contra ſcripſerit Sylveſter *in ver. Scru-*
250 *pulus, n. 5.* clarè ſentit Innoc. in *c. Tua nos, n. 1. de homic.* dum determinat, Medicum peccare non ſolum cum adhibet medicinam dubitans an illa ſit nocitura, vel profutura, ſed etiam cum vehementer credit eam profuturam ſi aliquid dubitationis habeat, vel habere debeat ne noceat, quia ſemper in tutiorem partem intelligendum eſt. Ita innoc. cum quo concordat Jo. Andr. *circa princ.* dicens: (Peccat Medicus ſi propinat ſcienter medicinam nocituram, & etiam ſi dubitet ut non debeat proficere, vel nocere, etiam ſi magis credat eam proficere debere, quia in dubiis. &c.) Et ſequuntur ibi Anchar. *n. 3.* Jo. de Anan. *n. 5.* & alii communiter. Et eſt
251 ſententia D. Thomæ *quodlib. 8. art. 13.* Et quamvis Jo. Gerſon in *2. par. tract. de præpar. ad Miſſam, alphab. 37. littera ultima*, doceat ſaluberrimum remedium ſcrupulis vincendis eſſe frequenter contra illos operari, tamen per hæc verba ſenſit dumtaxat optimum remedium contra ſcrupulos eſſe illos parvi pendere, & ſic deponere audacter operando contra illos, non autem licere operari retenta conſcientia ſcrupuloſa, quia ſic loqueretur contra d. *c. Inquiſitioni*, & contra determinationem prædictæ Decretalis *Per tuas*, ſecundum intellectum Innoc. Ibi *in fin.* contra communem Canoniſtarum ſententiam, & contra naturalem rationem, quia ſcrupulus eſt mors conſcientiæ teſte Card. Cajet. ſuperius relato in *1. qu. n. 88. & n. 96. verſ. Et ratio deciſionis eſt.* Patet igitur apertiſſime contra conſcientiam ſcrupuloſam, ſeu ex credulitate levi, & temeraria non eſſe licitum operari abſque peccato, & conſequenter multo minus eſſe licitum operari contra conſcientiam ex opinione, ſeu credulitate probabili, atque diſcreta, ut ſuperius eſt oſtenſum.

Demum pro hac ſententia ſunt Ariſtoteles, cujus verba retulimus, & expendimus ſup. in 1. 2. & 13. *fundamento n. 124. n. 126. & n. 154.* dum enim docuit non eſſe liberum opinari, & in paritate contrariorum motuum oportere intellectum quieſcere: aperte ſenſit in æquilibrio opinionum non eſſe in nobis hanc, vel illam opinari. S. Thom. in *prælleg. quodlib. 8. art. 13.* qui apertè ſolùm concedit in contrarietate opinionum eſſe licitum ſequi illam tantùm, quæ ita judicatur vera, ut ab altera oppoſita nihil intellectus moveatur per illius rationes, & motiva. Unde ſi utraque eſt æquè probabilis, ex ſententia S. Doctoris, nequaquam licet utramque eligere, cum in altera eſt peccandi periculum, & *quodl. 3. art. 10.* admittit in alijs, quę ad mores non pertinent, eſſe liberum ſequi atque defendere utramque opinionem: non autem in his, quæ ſpectant ad mores, in quibus ſcilicet eſt periculum peccati. Scotus infra citatus *in 3. quæſt. in 10. fundamento pro ſententia negativa poſt n. 264.* Cum enim ſunt duæ opiniones, quarum una eſt probabilior altera, dicit non ſine peccato aliquem ſe exponere dubio, ſequendo ſcilicet minus probabilem. Eadem autem eſt ratio dubij, atque periculi, cum ambæ ſunt æquè probabiles, & non æquè tutæ. Jo. Gerſon Cancellarius Pariſienſis, cujus verba referuntur infra in *3. quæſt. in 42 fundamento n. 341.* Gabriel in 4. *diſt. 15 qu. 8 art. 13. dub. 2.* Jo. Major *in 4. quæſt. 2. Prolog.* Conradus de *contract. qu. 100.* ubi admittit poſſe quem in contrarietate opinionum alteram ſequi, dummodo formet ſibi bonam conſcientiam; & mox ſubdit, bonam conſcientiam, quæ formanda eſt, ſtare non poſſe cum æquilibri conſcien-

ſcientia dictante pariter, & quod ſit peccatum ſecundum aliquas rationes, & ſecundum alias quod non ſit peccatum: quia in tali dubio non poteſt formari bona, & non dubitativa conſcientia, & *concl.* 1. ait: (Quando agens habet æquilibrem conſcientiam, quod peccet, & quod non peccet, peccat.) Sylveſter in *ver. Dubium*, & in *ver. Opinio*, ubi in hanc rem multa egregiè colligit *ex. D. Thoma*, & alijs Theologis, ait enim: (Dubium probabile, quod diſtinguit à ſcrupuloſo, eſt quando rationes probabiles ex utraque parte ſunt quaſi æquales, & in tali dubio operando quis peccat.) Et iterum ſubdit: (Si probabilitas hinc inde eſſet æqualis, tutior eſt eligenda neceſſariò, quando ex electione alterius imminet periculum peccati mortalis.) Similiter ait ibidem ſecundum Philoſophum, & S. Thomam in 3. *ſent. diſt.* 17. (Dubium eſt contrariarum rationum æqualitas, & *diſt.* 18. *art.* 14. *ad* 2. (Dubitatio (inquit) cauſatur, quando aliquis rationem ejus, quod quærit, & de quo contraria appareot, videre non poteſt.) & alibi idem S. Doctor: (Dubium eſt cum intellectus non habet ſufficientia motiva ad veritatem cognoſcendam.) Unde ſubdit Sylveſter: (Propriè homo dubitat de aliquo, vel circa aliquid, quando habet rationes ad utramque partem æqualiter, vel quaſi æqualiter moventes. Opinio (inquit) eſt quæ habet credulitatem fundatam in humana ratione inſufficienti, & non concludente neceſſariò, ſed probabiliter pro una parte, & non pro alia; nam ſi habet rationem ad utramque partem æqualiter, non opinio, ſed dubitatio eſt, in qua non poteſt quis licitè operari.) Cordubenſis in *ſuo Quæſtionario lib.* 2. *quæſt.* 3. Paulus Comitolus *Reſponſ. moral. lib.* 5. *qu.* 17. Toletus in *Sum. de ſeptem peccat. mortal. c.* 20. & alii complures.

252 Non obſtat modò fundamentum ex adverſo ponderatum ſupra *nu.* 122. quia magnam continet æquivocationem; quamvis enim non implicet duas contradictorias opiniones eſſe probabiles, & ab intellectu probabiles judicari, tamen benè implicat, ut idem intellectus præbeat utrique aſſenſum opinativum, & judicet utramque probabiliter eſſe veram, quod eſt opinari. Unde licèt in terminis primæ quæſtionis vera eſſet prima ſententia, quæ affirmat eſſe licitum ſequi opinionem, quæ ſola probabilis eſt, eo quod contraria nullas habeat rationes, & authoritates moventes; tamen illæ non liceret inferre, ut licitum eſſet ſequi opinionem probabilem, quando oppoſita eſt æquè probabilis. Inter hæc enim magna eſt ratio diverſitatis, quia in primo caſu intellectus præbet aſſenſum opinativum uni tantum parti contradictionis, in quo nulla eſt repugnantia: ut in ſecundo præbet aſſenſum opinativum duobus contradictoriis, & judicat utrumque probabiliter eſſe verum, quod non tantum moraliter, ſed etiam phyſicè, & naturaliter eſt impoſſibile, ut latiſſime probatum eſt ſupra in prima concluſione verſ. Probatur primo à *n.* 126. Præterea ſententia illa quæ affirmat eſſe liberum ſequi opinionem ſpecificantem actum pro licito, quando illa ſola agnoſcitur eſſe probabilis, non eſt vera, eamque pleniſſimè confutavimus in 1. *qu.* 26. irrefragabilibus fundamentis à *num.* 44. *uſque ad num.* 111. Quare ſi non licet eam ſequi quando illa ſola eſt probabilis, longè minus eam ſequi licet quando habet oppoſitam æquè probabilem, ut oſtendimus *n.* 123. exemplo ſtateræ, quæ à pondere facillimè inclinatur, ſi ab alia parte nihil obſtet; at non movetur ſi à parte contraria obſtet tantundem ponderis. Hactenus de ſecunda quæſtione.

253 Progredior nunc ad tertiam quæſtionem principalem, videlicet, Cùm in aliquo articulo, ſeu controverſia morali duæ ſunt opiniones oppoſitæ, quarum una eſt probabilis, & minus tuta, quia affirmat actum eſſe licitum, & ideo ſubeſt peccati periculo; altera verò eſt probabilior, ac tutior, quia affirmat, & ſpecificat actum pro illicito; an ſit liberum unicuique amplecti opinionem minus probabilem, & minus tutam, relicta probabiliori, ac tutiori.

254 Affirmant ſeptemdecim ex modernis Theologis, quos refert, & ſequitur Thomas Sanchez *in Decal. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 9. *num.* 4. Idque hoc tempore receptum eſſe teſtatur Petrus de Lorca in 1. 2. *tom.* 1. *de actib. human. diſp.* 39. *membr.* 1. Imo ita tenere omninò ferè omnes Scholaſticos aſſirmat Ludovicus à Cruce *ſuper Bulla Cruciatæ in tract. de opinione probab. dub.* 1. *num.* 6. & Candidus Philalethus in *tract. de opinionum praxi quæſt.* 5. *in princ.* dicens: hanc ſententiam eſſe multorum Theologorum hujus ferè ſæculi, nam ex antiquioribus ait vix aliquem ſe legiſſe, aut citatum ab alijs reperiſſe. Et noviſſime Julius Mercorus in ſuo opere *de Probabilitate opinionum part.* 2. *art.* 25. recenſet pro hac ſententia catalogum Theologorum hujus temporis pluſquam ſexaginta, inter quos tamen non pauci numerantur inferioris notæ. Quàm verò longè, latèque defenſores probabilitatum hanc materiam poſtea dilataverint, plenè ſcripſi ſupra à *n.* 23. *uſque ad n.* 44.

Moventur primò quia in actibus humanis qui eligit quod probabile eſt, non agit temerè, ſed prudenter, *c. Ego ſolis, verſ. Vel probabiles rationes*, 9. *diſt. cum concordantibus ſupracitatis in* 1. *quæſt. num.* 46. Sed qui ſequitur probabilem opinionem, omiſſa probabiliori, adhuc eligit quod probabile eſt, ut per ſe patet. Ergo non temere, ſed prudenter agit. Et confirmatur; quia Deus nobis conſtituit pro regula morum dictamen rationis, ut homo id poſſit licitè agere quod ſibi probabiliter apparet honeſtum; ita ut formalis ratio certitudinis humanæ operationis conſtituatur in ipſa probabili apparentia honeſtatis, ut innuunt præcitata jura. Sed qui ſequitur minus probabilem in concurſu probabilioris, adhuc ſequitur id, quod ſibi apparet honeſtum. Ergo conformatur regulæ divinitus traditæ, & ſic non peccat, *can. Qui peccat*, 23. *q.* 4.

Moventur ſecundo quia is, qui moralem habet certitudinem de rectitudine operationis, rectè, & cum virtute operatur, & in hoc conveniunt authores utriuſque ſententiæ, ut conſtat ex dictis ſupra in 1. *quæſt. n.* 47. Sed is, qui ſequitur opinionem probabilem, utique habet huiuſmodi moralem certitudinem, licèt oppoſita ſit probabilior. Ergo ſequendo opinionem illam probabilem, rectè, & cum virtute operatur.

Minor probatur, quia certitudo nihil eſt aliud, quàm determinatio intellectus ad unum, ut ex D. Tho-

D. Thoma dictum eſt ſupra *n.* 57. ſolus autem ille qui dubius eſt manet ſuſpenſus, & ad neutrum ſe determinat, ut ibidem diximus. Formido autem, quæ ineſt opinioni probabili propter oppoſitam probabiliorem non eſt tantæ virtutis, ut excludat aſſenſum determinatum ad partem oppoſitam, ſed ut aliàs diximus hoc tantùm operatur, ut intellectus per actum reflexum judicet rationes illius partis, cujus aſſenſum habet, non eſſe convincentes, ſeu infallibiles, ſed probabiles tantùm.

Moventur tertiò, quia cum in moralibus haberi non poſſit omnimoda, & infallibilis certitudo per rei evidentiam, ſufficit certitudo ex probabilibus, ut patet ex Philoſopho *in* 1. *Ethic. c.* 3. & fuſiùs oſtenſum eſt ſupra *n.* 47. Sed talis certitudo reperitur in opinione probabili, quamvis oppoſita ſit probabilior, ut probatum eſt *n.* 15. *& ſeqq.* Ergo ſufficit in moralibus ad rectè operandum.

Moventur quartò, quia in ſpeculativis licet abſque periculo erroris, & deceptionis operari, & defendere quaſcumque opiniones, modò illæ ſint probabiles, quamvis oppoſitæ ſint probabiliores, ut conſtat ex dictis in 1. *quæſt. n.* 55. Ergo & in moralibus idem licet abſque periculo peccandi, cum de ſimilibus idem ſit judicium, *c. Inter corporalia, de translat. Epiſc.*

Moventur quintò, quia quamvis ſequi pro-
255 babiliorem, ac tutiorem ſit majoris profectionis, tamen nemo tenetur ad id, quod perfectius eſt, ſed ſufficit ut ſequatur perfectum, ac tutum, *c. Aliud*, 11. *qu.* 1. *c. Integritas*, 32. *qu.* 1. *c. Quæſitit*, & ibi gloſ. *in verſ. Noliti*, 33. *qu.* 5. opera enim majoris perfectionis non ſunt præcepti, ſed conſilij tantùm, quod non eſt obligatorium, *c. Quiſquis præceptu*, 14. *qu.* 1. & Clem. *Exivi*, §. *Cum igitur in primis. de verb. ſignif.* ſecundum illud Matth. 19. 21. *Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus*, & declarat S. Thom. in 1. 2. *qu.* 108. *art* 4. Sed qui ſequitur opinionem probabilem, relicta probabiliori ſequitur quod eſt perfectum, ac tutum; judicium enim probabile, non deſinit eſſe tale ex eo, quod contrarium ſit probabilius, nec via per ſe perfecta, ac tuta dicitur eſſe imperfecta, & periculoſa ex eo, quod alia ſit planior, ac ſecurior, imò comparativum præſupponit poſitivum, *l. Ubi autem non oportet*, *ff. De verb. obl.* Jo. Andr. in *c. Cum dilectus, ver. Digniores, de elect.* & comparativi natura eſt relinquere formam poſitivi in extremo, *l. Cum filius*, §. *Cum pater*, *ff. De legat.* 2. Ergo licitum eſt ſequi opinionem probabilem, omiſſa probabiliori, ac tutiori.

Moventur ſextò, quia intolerabile onus eſſet, & multis ſcrupulis obnoxium, ſi in omni materia teneremur inveſtigare opiniones magis probabiles. Eccleſia autem, cum ſit pia mater, non debet alicui laqueum injicere, *c. De viduis, il.* 2. 27. *qu.* 1. nec quemquam oneribus importabilibus alligare, *c. Alligant*, 26. *q. ult.* & notant Jo. Andr. & Anton. de Butr. in *c. Dolentes, circa fin. de celebr. Miſſar.* Adde quod *jugum Chriſti ſuave eſt, & onus leve*, ut legitur Matth. 11. *& mandata ejus gravia non ſunt.* Joan. Epiſt. 1. c. 5. &, *ducam te per ſemitas æquitatis, quas cum ingreſſus fueris, non arctabuntur greſſus tui.* Proverb. 4. At ſi nobis neceſſarium eſſet in noſtris actibus ſemper adinvenire probabiliores ſententias pro regula noſtrarum operationum, jugum Chriſti nimis grave redderetur, & admodum difficilia forent illius mandata, atque in via Evangelij multum arctarentur greſſus noſtri. Præſertim verò quia lex Chriſti videtur eſſe lex libertatis ſecundum illud Apoſt. ad Galatas 4. 31. *Iam non ſumus filij ancillæ, ſed liberæ, qua libertate vocavit nos Dominus.* & Jacob. 1. 25. *Qui perſpexerit in legem perfectam libertatis.* Servitus autem perquam dura eſſet, ſi præcepto adſtringeremur ad inveſtigandum ſemper ſententias magis probabiles; ut opera noſtra eſſent recta.

Moventur ſeptimò, quia fundamenta omnia quotquot ab impugnantibus uſum probabilitatum aſſeruntur, ad hoc unum tandem reduci videntur tanquam ad ſuum principium, nempe ad formidinem, quæ probabilitati inſeparabiliter annexa eſt. Ex hac enim formidine tanquam ex radice deducunt judicium probabile, ſeu, quod idem eſt, opinativum non habere certitudinem moralem ſecundum omnes requiſitam ad rectè operandum, quin potius eſſe incertum, variabile, & expoſitum periculo divinæ offenſæ; ideoque non eſſe regulam operandi rectè, & cum prudentia. Quamobrem ſi deſtruatur hoc fundamentum formidinis, totum ædificium ex adverſo conſtructum corruere neceſſe eſt, *c. Cum Paulus*, 1. *qu.* 1. *c. Veniens, de presbyt. non baptiz.* Conantur autem propugnatores probabilitatum hoc fundamentum evertere multiplici ratione.

Prima ratio eſt, quia Job procul dubio rectus fuit in ſuis operationibus: nam de ipſo legitur Job. 1. *Erat vir ille ſimplex, & rectus ac timens Deum, & recedens à malo.* Et tandem de illis habebat formidinem, ajebat enim cap. 4. *Verebar omnia opera mea, ſciens quia tu non parcis delinquenti.* Ergo poteſt quis habere formidinem de rectitudine ſuæ operationis, & ſimul operari ex conſcientia recta.

Secunda ratio, quia eatenus dubium poſitivum, & formale repugnat conſcientiæ rectæ, quatenus agens cum tali dubio exponit ſe periculo divinæ offenſæ, *c. Ad audientiam, verſ. Pro eo, de homic.* S. Thom. *quodlib.* 3. *art.* 13. Sed qui operatur cum formidine, non exponit ſe hujuſmodi periculo, ut patet ex dictis ſup. num. 52. Ergo formido non repugnat rectitudini conſcientiæ.

Tertia ratio, quia ſi intellectus non eſt moraliter dubius, eſt moraliter certus. Arg. *c. Hoſpitiolum, in fin.* & ibi gloſ. *unic. in princ.* 32. *diſt.* & *l.* 1. *ff. De his qui ſunt ſui, vel alien. jur.* Sed quando intellectus habet judicium probabile, ſeu opinativum de aliquo opere, quod ſit licitum, non eſt moraliter dubius, ut notat Bart. in *l. Admonendi, n.* 19. *ff. De jur. juran.* Ergo quando habet judicium probabile, eſt moraliter certus, & conſequenter judicium opinativum, ſeu probabile, de cujus eſſentia eſt formido, ſufficit ad rectitudinem operationis.

Quarta ratio, quia is qui ſequitur dictamen rationis, tuta conſcientia operatur; cum enim lex æterna, quæ eſt prima regula morum, ignota nobis ſit, fuit datum nobis à Deo præceptum naturale ſequendi dictamen rationis tanquam ſecundam regulam nobis notam, qua mediante

conformaremur legi æternæ. S. Thom. in 1. 2 *q. 19. art 4. & 5.* conſcientia enim dicitur ſpiritus, correctοr, & pædagogus animæ, id eſt dictamen rationis, ut ex Origene inquit idem S. Thom. in *p. 1 q. 79. art. 13.* ſed ſequens dictamen probabile, cui inſeparabiliter ineſt formido, ſequitur dictamen rationis, quia formido de oppoſita non impedit, quin intellectus determinatè dictet hoc opus eſſe rectum, ut conſtat ex dictis *ſupra eod. n. 52.* Ergo ſequens judicium probabile, formidine hujuſmodi non obſtante, tuta conſcientia operatur.

Quinta ratio, quia ſi ab humanis actibus oporteret excludere omnem formidinem de ipſorum rectitudine, vix eſſet qui tuta conſcientia poſſet operari: nam cogitationes hominum ſunt obnoxiæ formidini, ut inquit gloſſa Nicolai de Lyra *ſuper cap. 9. Sapientiæ.* Ergo formido non præjudicat conſcientiæ rectæ.

Sexta, & poſtrema ratio ſumitur ab exemplis: nam præfectus militum multoties cum prudentia prælium tentat, quamvis formidet ſe poſſe ab hoſte ſuperari, eo quod dubius ſit belli eventus, ut notat Paris à Puteo *de re militar. lib. 6 cap 31. n 11. inter tract. comm. tom. 12. fol. 141.* Item Mercator ſæpè emit merces, & prudenter agit etiam cum formidine damni ex tali contractu, ut *ff de periculo, & commodo rei venditæ, & de nautico fœnore quaſi per totum.* Item Medicus præbet ægroto medicamentum, quamvis formidet non profuturum, ut notatur per Innocentium in *cap. Tua nos, n. 1. de homic.* imo medici hoc ſæpius faciunt, ut de ſuis pharmacis experimentum capiant. Item Advocatus rectè patrocinatur clienti cum formidine ſuccumbendi, eò quod ambigua ſint facta cauſarum. *l. Advocati. in princ. c. De Advocatu diverſo. Iudic. l. Quod debetur ff. de pecul.* Nec temere dicitur litigate, qui formidinem habet de litis eventu, gloſ. 1. *in l. Eum, quem temere, ff de Iudic.* Item Judex juſtè condemnat reum nec convictum, nec confeſſum pœna extraordinaria quando contra ipſum urgent judicia violenta Grammat. *deciſ. 42.* Julius Clarus *in §. fin. quæſt. 20. prope finem.* Et tamen de delicto per talem reum patrato, judex non habet niſi cognitionem probabilem, de cujus ratione intrinſeca eſt formido Ergo talis formido non impedit quominus operatio ſit juſta, & recta.

Octavum, & ultimum fundamentum pro hac ſententia deduci poteſt ex *c. Literas de reſtit. ſpoliat.* ubi Innocentius III. in articulo reſtitutionis uxoris, quæ à viro abſque judicio Eccleſiæ diverterat propter occultum impedimentum, recenſet diverſas ſententias, & adductis pro unaquaque probabilibus rationibus, eligit ſententiam diſtinguentem tanquam veriorem; & tamen declarat pro hoc ſe nullam de prædictis ſententijs reprobare, nec cuiquam illarum ex ſua reſponſione aliquod præjudicium generare. Ex quo contextu colligitur in uno, & eodem articulo poſſe concurrere plures opiniones, quarum una ſit probabilis, & alia ſit probabilior, ſeu verior, & eſſe licitum ſequi etiam minus probabilem, cum Pontifex ibi declaret ſe illam non reprobare, nec ei præjudicium aliquod generare ex electione probabilioris. Unde ſicut in illo caſu Papa declaravit liberum eſſe unicuique amplecti quamcunque ex opinionibus probabilibus etiam poſthabita veriori, ſeu probabiliori, ita & in aliis caſibus hoc debet ſimiliter eſſe liberum, quia declaratio Papæ quamvis edita in aliquo ſpeciali caſu, facit jus commune. Caſus eſt in *c. Ex multa. De voto.* per quem textum ſic tradit gloſ. in *c. Ex tua in ver. Conſultat omen. de fil. Presbyter.* & Felin in *c. 1. n. 17. de Conſtit.* Ad idem text. *in l. final. &* ibi Bald. *n. 1. C. de Legib.*

256 Quibus tamen minimè refragantibus contrarium eſt dicendum, id eſt, minimè licere amplecti opinionem minus probabilem, ac minus tutam, ſed omnino eligendam eſſe probabiliorem, ac tutiorem.

Nititur autem hæc ſententia authoritate Ariſtotelis, S. Auguſtini, S. Jo. Chryſoſtomi, S. Thomæ, Scoti, & aliorum plurium tam Theologorum, quàm Canoniſtarum primæ claſſis, de quibus infra in 43. *fundamento à n. 340. uſque ad n. 348.* Nec eſt deſtituta Authoribus modernis, ut patebit *n. 354. uſque ad n. 392.* Et probatur efficaciter 26. *fundamenta ſupra adducta in 1. quæſt. pro parte negativa à n. 59. uſque ad n. 111.* quibus latiſſimè oſtenſum eſt non licere amplecti opinionem ſpecificantem actum pro licito, quando intellectus apprehendit illam ſolam eſſe probabilem, eo quod non reflectat ad opinionem contrariam, nec diſcutiat an illius motiva ſint probabilia nec ne. Hujuſmodi enim fundamenta omnia à fortiori convincunt non eſſe licitum ſequi opinionem probabilem, quando intellectus agnoſcit oppoſitam eſſe probabiliorem, ac tutiorem juxta terminos præſentis quæſtionis; Quandoquidem hoc caſu qui eligit minus probabilem, & minus tutam, procul dubio majorem habet incertitudinem de honeſtate ſuæ operationis, & graviori periculo ſe exponit, atque imprudentius agit, quam ille, qui non diſtrahitur inter contrarias opiniones, ſed flectitur ad unam tantum, licèt cum formidine partis oppoſitæ, ſecundum terminos primæ quæſtionis. Quippe in caſu illo, qui eligit opinionem, quam ſolam putat eſſe probabilem, habet conſcientiam de contrario ex credulitate levi dumtaxat propter formidinem, quam habet, ne pars oppoſita ſit vera. At in caſu præſenti eligens minus probabilem, & minus tutám habet conſcientiam de contratio ex credulitate nedum probabili, ſed probabiliori. Unde abſque dubio magis peccat cum majori diſcrimini ſe exponat, ut eſt textus clarus in *c. Inquiſitioni. de ſent. excom.* & fuſius dicetur infra *in 28. fundamento.*

Quare ſuppoſita veritate concluſionis firmatæ in 1. *quæſt.* hæc tertia quæſtio indubitabilis eſt, ut *de* 2. *quæſt.* dictum eſt ſupra *n. 123.* Præterea pro hac ſententia afferri poſſunt etiam fundamenta ſuperiùs allata in 2. *quæſt. pro parte negativa à n. 123. uſq. ad n. 252.* cùm enim ſingula plenè probēt inter duas opiniones æq; probabiles non eſſe liberum ſequi alteram, vel utramque, ſed omnino eligendam eſſe magis tutam; utique multò fortius probant non eſſe liberum ſequi opinionem probabilem, quando oppoſita eſt probabilior, ac tutior. Unde poſita illius veritate, præſens quæſtio ſimiliter eſt de indubitabili. Sed quatenus aliquis pertinaci-

ter

ter adhuc vellet illarum veritatem in dubium revocare, nihilominus hæc ſententia nititur ſuis peculiaribus fundamentis.

257 Et quidem primum, & principale fundamentum deducitur ex authoritate Ariſtotelis alias citati, quod tanquam deſumptum ex intimis rei viſceribus, aliarum quoque rationum in hac materia fundamentum eſt. Sic igitur liceat ratiocinari. Intellectus humanus non habet libertatem opinandi: quia ut legitur in 2. *de Anima text.* 153. non eſt eadem phantaſia, & opinio; imaginari namque poſſumus cum libet, & fingere quidquid volumus; opinari autem (ſunt præciſa verba Ariſtotelis) non in nobis eſt, neceſſe enim eſt aut falſum, aut verum dicere. Ergo intellectus non habet libertatem opinandi partem minus probabilem, ſed cogitur ſequi plura, & fortiora motiva partis probabilioris. Nam ſicut ſtatera violenter inclinatur in eam partem in qua gravius eſt pondus, ita intellectus dum æqua lance librat rationes utriuſque opinionis, violenter attrahitur in partem illam, in qua præponderant graviora motiva. At hoc *c.* 1. *& c. Abbate.* §. *Præfatus igitur, de ſent. & re judic. lib.* 6. Alioquin ſi flecteret ſe ad leviora motiva opinionis minus probabilis, haberet libertatem opinandi pro libito voluntatis contra authoritatem Philoſophi, nec veritati objecti ſe conformaret, neque opinaretur, ſed fingeret. Ob quam rationem in præcedenti *quæſt.* in 2. *&* 14. *fundamento pro parte negativa num.* 139. *& num.* 155. firmatum eſt in paritate contrariorum motuum oportere intellectum quieſcere, quia cum motiva utrinque ſint æqualia, non eſt ratio cur magis moveatur in partem unam, quam in aliam. ut *l. Sed etſi lege.* §. *Adeo autem, ff. de petition, hæredit. c. In canonicis. verſ. Si autem* 19 *diſt. l. fin. C. de condit. indeb.* Ergo vice verſa in imparitate contrariorum motuum neceſſe eſt intellectum moveri in eam partem, quæ fortioribus, & validioribus rationibus eſt munita §. *Item pretium verſ. Sed Proculi ſententia. Inſtit. de empt. & vendit. c. Capellanus, verſ. Poſterior. de feriis. c. Vides.* 23. *qu.* 6. & conferunt quæ dicta ſunt ſupra in 3. argumento pro eadem parte negativa ſecundæ quæſtionis principalis. *num.* 142. *verſ. Nec obſtat.*

Secundum fundamentum eſt, quia ut quis prudenter, & rectè operetur ſecundum Authores contrariæ ſententiæ debet habere ſaltem probabile judicium practicum, quod licitum ſit illud, quod operatur, ut apud Sanchez *in Decal. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 9. *num.* 18. Sed qui ſequitur minus probabilem, non poteſt formare hoc probabile judicium practicum, quod actus ſit licitus, quia eum habeat fortiora motiva pro illicito, impoſſibile eſt ut habeat judicium practicum de licito, cum opinari, ſeu judicare aliquid probabiliter eſſe verum in nobis non ſit, teſte Philoſopho proximè citato, ſed oporteat ſequi motiva fortiora, qualia non ſunt in minus probabili, ſed in oppoſita. Ergo qui minus probabilem ſequitur, non agit rectè, ac prudenter.

Tertium fundamentum eſt, quia ad hoc, ut actus noſtri ſint recti, & habeant bonitatem moralem ſecundum veriorem ſententiam, non ſufficit in judicio practico, ut ſequamur illud, quod judicamus eſſe probabile, ſed neceſſe eſt ut ſequamur quod opinamur verum, cum opinari nihil aliud ſit, quàm judicare propoſitionem probabiliter veram eſſe, ut fusè oſtenſum eſt ſupra *in* 2. *quæſt. à num.* 127. Sed non eſt poſſibile, ut opinemur veram utramque, tum quia ex Philoſopho proximè allegato non eſt nobis liberum opinari, ſed violenter flectimur in eam partem, in qua ſunt validiora motiva: tum quia ex duabus opinionibus oppoſitis oportet alteram eſſe veram, alteram falſam, inquit S. Thom. *quodlib.* 8. *art.* 13. & cum cogamur judicare veram eſſe opinionem, quæ melioribus eſt rationibus fulcita, ut oſtenſum eſt ſupra in 1. *fund. n.* 257. conſequenter adſtringitur ad judicandum illius contradictoriam eſſe falſam. Facit text. in *l. Ubi repugnantia. ff. de regul. Iur.*

Et confirmatur, quia opinari propoſitionem non eſt judicare eam eſſe probabilem, ſed eſt judicare probabiliter eſſe veram, ut proximè dictum eſt. Sed duas contradictorias non poteſt quis judicare ſimul eſſe veras etiam probabiliter, & cum formidine, quia cum utraque vera eſſe non poſſit, ita nec poteſt aliquo modo vera judicari, ut patet ex Philoſopho in 4. *Metaph. cap.* 6. & validè probatum eſt ſupra *nu.* 131. *& ſeqq.* Similiter non poteſt intellectus ex duabus contradictoriis opinari, ſeu veram probabiliter judicare alterutram quam maluerit, cum juxta Philoſophum d. *text.* 153. non ſit liberum opinari. Neceſſe eſt igitur, ut opinetur illam partem, quæ nititur melioribus rationibus, d. *c. Capellanus de feriis. cum concordan.* de quibus infra in 19. *fundamento.*

258 Quartum fundamentum eſt, quia ille non licitè agit, qui non ſequitur dictamen rationis, *c. Conſuetudo.* 1. *diſt. c. Fruſtra.* 8. *diſt. c. Ex eo. verſ. Cum tam juris, quam rationis*, cum ibi notatis per gloſſ. *de elect. lib.* 6. *l. Quod non ratione. ff. De legib.* Nam, ut Bald. inquit in *l.* 1. §. *In primo. c.* 1. *C. De caduc. tollen.* quod ratio naturalis dictat, intactum, atque illibatum perpetuò cuſtodiri debet. Sed qui ſequitur minus probabilem, relicta probabiliori, non ſequitur dictamen rationis. Ergo non agit licitè.

Minor probatur, quia dictamen rationis nihil eſt aliud, quam inclinatio potentiæ rationabilis ad aſſenſum; nam illud dictat ratio faciendum eſſe, ad cujus aſſenſum intellectus ſufficienter inclinatur ex motivis rationabilibus. *c. Ego ſolis, verſ. Alios autem ita ergo,* 9. *diſt.* & patet ex
259 D. Thom, in *p.* 1. *q.* 79. *art.* 13. Ratio enim eſt dux intellectus, ut inquit Bald. *in l. Princeps, n.* 101. *ff. de legib.* ſeu intellectus fundamentum, ut idem ait in *c.* 1. *num.* 24. *de probat.* & eſt motus intellectus præcedens per cauſas ſenſitivas, vel intellectivas ſecundum ſubjectam materiam ad aliquod neceſſario concludendum, vel diſponendum, ut idem Bald. diffinit in *l. Non omnium. num.* 3. *ff. de legib.* Qui autem ſequitur minus probabilem, poſthabita probabiliori, minimè ſequitur inclinationem rationis, ſeu potentiæ rationabilis ad aſſenſum, quod hoc ſit faciendum, vel non faciendum; quandoquidem inclinatio ad aſſenſum fit neceſſario ad illam partem contradictionis, in qua ſunt plura, vel fortiora motiva, quia intellectus non habet libertatem opinandi ut libet, ſecundum Philoſophum ſupracitatum

tatum in primo fundamento, ſed cogitur ab intelligibili, ut ſenſus a ſenſibili, ut habetur *in 3. de Anima, text. 3.* & quamvis voluntas, propoſitis duobus bonis, per illum poſſit unum eligere, & alterum refutare, cum habeat libertatem contrarietatis, *l. Libertas, ff. De ſtat. homin.* tamen ſecus eſt in intellectu, quia non agit libere, ſed cogitur ab intelligibili, licet voluntas non cogatur ab appetibili. Ita S. Thom. *in 1. ſent. diſt. 48. art. 3. ad 1.* & plenius dictum eſt ſup. in 2. *quæſt. num. 155. & 156.* itaque intellectus violenter rapitur in eam partem, in qua rationes graviores præponderant. In opinione autem minus probabili ſi comparetur cum magis probabili, non ſunt plura, & fortiora motiva, nec præponderant rationes graviores, quin potius illæ præponderant in magis probabili. Unde, qui ſequitur minus probabilem, poſthabita probabiliori, non ſequitur inclinationem intellectus ad aſſenſum, ſeu ad diſſenſum ipſum, neceſſe eſt enim ut intellectus illi aſſentiatur in quod fortius inclinatur, cum liberum non ſit opinari, ut ſæpius repetitum eſt. Ergo à primo ad ultimum is, qui ſequitur minus probabilem, relicta probabiliori, non ſequitur dictamen rationis, & conſequenter illicitè agit: quod argumentum in effectu eſt Henrici Gandavenſis, Conradi, & Cordubæ, quorum verba referuntur infra *num.* 342.

260 Quintum fundamentum eſt, quia is, qui facit actum ex ſuo genere licitum, ſi conſcientiam habeat quod ſit illicitus, abſque dubio peccat, ſive talis conſcientia ſit dubia, ut *c. Nervi, 13. diſt.* & *c. Illud de Cler. excom. miniſtr.* ſive ſit ex credulitate levi, & ſcrupuloſa, *c. Per tuas, il 2. de Simon. c. Inquiſitioni, verſ. in ſecundo, de ſent. excom.* Ponderando hæc jura, ut dixi ſupra *n. 95.* & *n. ſeqq. & num. 246.* ſive ſit ex credulitate, ſeu opinione probabili, ut in *d. c. Inquiſitioni, verſ. Verum.* Ergo multo magis peccat ſi habeat conſcientiam quod actus ſit illicitus ex credulitate, ſeu opinione magis probabili. Quod ſic oſtenditur evidenter. Conſcientia, quod ſpectat ad rem præſentem, nihil eſt aliud, quam credulitas, ſeu judicium de bonitate, vel malitia actus, ut colligitur ex D. Thoma in *1. par qu. 79. art. 13. in corp* & ex D. Bonaventura in *2. ſent. diſt. 39.*
261 *num. 19.* Ad hujuſmodi autem credulitatem pervenitur per quatuor gradus, ut optimè declarat Bartol. in *l. Admonend, num. 16. cum tribus ſeq. ff. De jurejuran.* & ex illo Bald. in *l. In bona fidei, num. 14. C. De reb. cred.* Primus gradus eſt cum quis incipit dubitare, an actus ſit malus, ſeu illicitus, vel non, & iſte nihil habet credulitatis; nam dubitare quis dicitur ſecundum Bartol. quando non applicat magis animum ſuum ad unam partem, quam ad aliam; ideoque talis dubitatio non eſt gradus probationis, ſeu credulitatis, ſed eſt illud, per quod pervenitur ad inveſtigationem, quæ ad credulitatem perducit. Secundus gradus, qui dicitur primus probationis, eſt cum quis ex aliquo levi judicio, vel ex aliquo levi argumento incipit inclinare animum ſuum in eam partem. quod actus ſit malus: & talis appellatur ſuſpicio, ſeu ſcrupulus, qui nihil eſt aliud, quam credulitas ex levibus conjecturis; & ideo plus habet credulitatis, quam dubitatio, ſed minus, quam opinio; & hæc dicitur conſcientia ex credulitate levi, ſeu temeraria in *d. c. Inquiſitioni, de ſent. excom.* & conſcientia ſcrupuloſa appellatur in *c. Per tuas, il 2. de Simon.* Tertius gradus, qui dicitur ſecundus probationis, eſt cum quis ex fortioribus argumentis credit actum eſſe illicitum, non tamen eſt omnino certus: & hæc eſt opinio, quæ plus credulitatis habet, quam ſuſpicio, & minus, quam plena credulitas: & hæc appellatur conſcientia ex credulitate probabili, & diſcreta in *d. c. Inquiſitioni.* Quartus & ultimus gradus, qui dicitur tertius probationis, eſt cum quis habet certam credulitatem quod actus ſit illicitus: & hæc appellatur fides, & plena credulitas, ut in *d. c. Inquiſitioni, in princ.* Conſtat autem apud omnes, eum, qui actum ex ſuo genere licitum credit eſſe peccatum mortale, ut levare feſtucam de terra, mortaliter peccare contra conſcientiam, quamvis non contra legem Dei, ſi faciat actum illum, quia ſecundum Apoſtolum *Omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt. c. Quoniam omne, de præſcript. c. Litteras, de reſtit. ſpoliat.* & omne, quod contra conſcientiam fit ædificat ad gehennam, quæ ſunt verba textus in *§. Ex his, poſt c. Omnes, 28. qu. 1.* & declarat S. Thom. *quodlib. 8. art. 15.* & egregiè S. Bonaventura in *2. ſent. d. diſt. 39 num. 19.* Quò fit, ut quanto proximius accedit aliquis ad certam fidem, ſeu plenam credulitatem quod actus ſit malus, tantò magis peccet contra conſcientiam ſi actum illum faciat, quia majori periculo ſe exponit, & quantum ſapit credulitatis, tantum ſapit determinationis ad peccatum. Quare ſi peccat is, qui agit cum conſcientia dubia, nihil habens credulitatis, utique magis peccat qui agit cum conſcientia ſcrupuloſa, cum habeat aliquid credulitatis quamquam levis: & adhuc magis peccat, qui agit cum conſcientia ex credulitate, ſeu opinione probabili, & diſcreta, cum talis plus habeat credulitatis de malitia actus, quàm ille, qui ſimplicem habet ſuſpicionem. Ergo fateri oportet longe magis peccare eum, qui de peccato habet conſcientiam, ſeu opinionem magis probabilem, quia talis abſque dubio propius accedit ad certam fidem ſeu plenam credulitatem quod actus ſit malus, & ideo ſe exponit majori diſcrimini, & gravius offendit Deum, cujus præceptum magis contemnit, prout hi gradus diſtinguuntur, & efficaciter probantur in præallegata Decretali Inquiſitione. Ubi conjux ſi habet conſcientiam impedimenti dirimentis ex credulitate levi, & temeraria, poteſt exigere, & reddere debitum conjugale, dummodo tamen prius hujuſmodi conſcientiam explodat, ſeu deponat. Sed ſi habeat talem conſcientiam ex credulitate probabili, & diſcreta, poteſt reddere, ſed non exigere debitum, ne contra legem conſcientiæ committat offenſam, ut ibi patet in 1. & 2. membro diſtinctionis. At vero ſi habeat certam fidem, ſeu plenam credulitatem de impedimento non poteſt debitum exigere, nec reddere ſine mortali peccato, ut ibi deciditur in princ. & concordat textus in *c. Litteras, de reſtit. ſpoliat.*

262 Sextum fundamentum eſt, quia in agibilibus quicumque non adhibet moralem diligentiam, quam debet ad cognoſcendum quod ſit verum, vel falſum, abſque dubio peccat, ut docet S. Thomas

mas in 1. 2. *qu. 76. art. 2.* talis enim ignorantia cum ſit eorum quæ ſcite poteſt, & debet, dicitur vincibilis, & affectata, quæ æquiparatur ſcientiæ, ut *c. ult. 37. diſt.* & ideo non excuſat à peccato omiſſionis, *c. Cum inhibitio, de clandeſt. deſponſ. c. 2.* & ibi gloſ. *in ver. affectata, de tempor. ordin. lib. 6.* & optimè declarat idem S. Tho. *ubi ſupra.* Sed qui ſequitur minus probabilem, relicta probabiliori, non adhibet moralem diligentiam quam debet, & poteſt ad cognoſcendum quod ſit verum, vel falſum. Ergo à peccato non excuſatur.

Minor probatur, quia minimè dicitur adhibere moralem diligentiam ad aliquod negotium recte peragendum is, qui ſponte utitur mediis minus probabilibus & congruis ad illud rectè expediendum: hic enim ut plurimum à fine aberrat, ad quem non pervenitur niſi per medium. *l. 1. de orig. jur.* cum ſimilibus. Quis enim dixerit illum diligentiam adhibere, ut cognoſcat peccatum, ſeu errorem, aut falſitatem, qui de dita opera ſequitur id quod magis apparet peccatum, & error, & falſitas, quam contrarium? Nam ſi magis probabilis apparet magis vera, oportet ut illius contradictoria minus probabilis appareat magis falſa, quam vera, quia unam falſam eſſe neceſſe eſt, ut in 4. *Metaph. c. 6.* Ideoque S. Thom. *quodlib. 8. art. 13.* ait; quem peccare ſi faciat contra legem, etiamſi non arbitretur facere: quod intelligendum eſt ſi non adhibuerit debitam diligentiam, ut veritatem cognoſceret.

Septimum fundamentum eſt, quia in nullo alio humano gravi negotio, in quo agatur de proprio cujuſque commodo, ſeu intereſſe, ſequitur quis minus probabilem partem, aut minus veriſimilia ad illius finem conſequendum; & ſi quis illa ſequatur, negligentiæ, ſeu culpæ ipſius imputabitur, *§. Igitur cum quis, in fin. inſtit. de obligat. quæ ex quaſi contractu. l. Haeredes, §. Non tantum, ff. Familiæ erciſcundæ. l. In rebus, ff. De jur. dot. l. Si conſtante, §. Si maritus ff. ſolut. matrim.* Ergo multo minus id faciendum eſt in negotio animæ, in quo agitur de offenſa Dei, & de vita æterna; ac ſi id fiat, majori negligentiæ, & culpæ erit imputandum, ad tradita per gloſ. 2. *in l. 1. ff. De pact.* & in Authent. *Ut cum, de appellat. cognoſc. §. Si quis de prædictis, in ver. Si enim, & in §. Sacra, in ver. excepta.* Inſtit. *de rer. diviſ.* Et conſtat ex D. Thoma *d. quodlib. 8. in fin. art. 13.* ibi: Periculo ſe committit, & ſic procul dubio peccato, utpote magis amans beneficium temporale, quàm propriam ſalutem. Confert text. in *c. Ubi periculum, de elect. lib. 6.*

263 Octavum fundamentum eſt, quia in morali materia verum, vel falſum ſufficienter oſtenditur ex iis, quæ plerumque eveniunt, ut habetur in 1. *Ethic. c. 3.* prout enim communiter, & frequenter accidit, ita exiſtimatur veritas ſe habere, *l. Evidens abeſt, ff. De adil. edict. l. Eum qui probabilem, C. De Epiſc. & Cler. l. Ideo quia*, & ibi gloſ. 1. *ff. De legib. c. 1.* & ibi notant Jo. Calder. Card. Jo. de Imol. Abb. & DD. *de Cler. non reſident.* Sed frequentius, & plerumque evenit, ut opinio minus probabilis ſit falſa. Ergo qui in materia morali ſequitur minus probabilem, poſthabita probabiliori, ſequitur id, quod oſtenditur eſſe falſum.

Minor propoſitio patet, quia cum ex duabus opinionibus oppoſitis oporteat alteram eſſe falſam, ut in 4 *Metaph.* c. 6. & per D. Thomam in ſæpius citato *quodlib. 8. art. 13.* neceſſè eſt fateri falſitatem potius ineſſe illi opinioni, quæ minus habet rationis, & probabilitatis, quam illi, quæ rationabilior, & probabilior eſt, *c. Capellanus, de feriis.* Et cum in exiſtimatione, & opinione fieri poſſit ut mentiamur, ut dicitur in *6. Ethic. c. 3. in princ.* & judicium, quod innititur opinioni ſæpè fallatur, & fallat, ut habetur in *c. A nobis, il. 2. de ſent. excom.* Quanto magis fallit, & fallitur judicium, quod innititur opinioni minus probabili, cujus oppoſita validioribus, & probabilioribus fulcitur rationibus?

264 Nonum fundamentum eſt, quia, ut inquit S. Thom. *quolib. 9. art. 15.* Omnis quæſtio, in qua de peccato mortali quæritur, niſi expreſſè veritas habeatur, periculosè determinatur. Sed qui conſulit opinionem minus probabilem, non habet expreſſè veritatem, quin potius conſulit id, quod plerumque contingit eſſe falſum, ut oſtenſum eſt in præcedenti fundamento. Ergo qui eam conſulit, quæſtionem periculosè determinat, & conſequenter exponendo ſe periculo peccati mortalis, mortaliter peccat, ut diſertis verbis inquiunt S. Thomas, & Scotus ſupra citati *num. 207.*

Decimum fundamentum deducitur ex verbis Scoti aliàs relati in *4. ſent. diſt. 17. quaſt. unic.* videlicet: (Ubi via eſt facilior, id eſt magis in poteſtate hominis, & certior ad gratiam recuperandam, tenetur quilibet ad illam viam, ita quod, omiſſa illa, non attentet aliam difficiliorem, & incertiorem, quia tunc ſe exponeret periculo ſalutis ſuæ, & videretur eſſe contemptor propriæ ſalutis.) Ita Scotus. Sed abſque dubio via eſt facilior, & magis in poteſtate hominis, & certior ad peccatum vitandum ſequi opinionem magis probabilem, & magis tutam, ad quam intellectus magis flectitur propter rationes validiores, quàm ad contrariam minus probabilem, & minus tutam. Ergo tenetur quis ſequi magis probabilem, nec poteſt omiſſa illa, attentare aliam minus probabilem, & minus tutam, quæ procul dubio incertior, ac difficilior eſt, cum ad eam difficilius flectatur intellectus, quam ad oppoſitam: alioquin ex ſententia Scoti exponit ſe periculo ſalutis ſuæ, & videtur eſſe illius contemptor. Ad hoc *cap. Si quis poſitus,* & *c. Si quis autem, de pænit. diſt. 7.*

Undecimum fundamentum eſt, quia cum utrinque ſunt opiniones æquè probabiles, tenetur quis ex præcepto ſequi partem tutiorem. Ergo multo magis tenetur quis ex præcepto tutiorem partem amplecti quando oppoſita eſt minus probabilis. Ut autem cum evidentia percipias vim hujus argumenti, apprehende ſtateram intellectus, qui lances appendit æquo libramine, ut dicitur in *c. 1.* & *in c. Abbate, §. Præfatus, de ſent. & re judic. lib. 6.* & pone in lance dextera opinionem probabilem affirmantem actum eſſe illicitum, quæ periculo vacat, ac tutior eſt: & in lance ſiniſtra pone alteram opinionem æqualiter probabilem, quæ affirmat actum eſſe licitum, & ſubeſt peccati periculo. Jam ſtatera ſtat in æquilibrio, cum pondera utrinque

ſint

ſint æqualia, & intellectus in neutram partem poteſt declinare; quia cùm non ſit ratio cur magis declinet in partem dextram, quàm in ſiniſtram, in hac paritate contrariorum motuum cogitur quieſcere, & ſtat ſuſpenſus ac dubius, ut ſexdecim ſolidiſſimis fundamentis monſtratum eſt in quæſtione præcedenti in 1. concluſione à *num. 125. uſque ad num. 171.* & ideò in tali dubio tenetur ex præcepto ſequi partem affirmantem, actum eſſe illicitum, quæ tutior eſt, ut ſimiliter probatum eſt in eadem quæſtione in 2. concluſione à *d. num. 171. uſque ad num. 191.* Pone modò in lance dextera ſtateræ opinionem probabiliorem, ac tutiorem, & in lance ſiniſtra opinionem minus probabilem, ac minus tutam. Certè lanx ſiniſtra, quæ propter leviora motiva minus habet ponderis, minus etiam habet inclinationis, quàm habeat quando rationum pondera utrinq; ſunt æqualia. Item quantum aſſenſus, & applicatio intellectûs augetur in lance dextera, in qua ſunt graviora motiva, tantum minuitur in lance ſiniſtra, in qua motiva ſunt leviora: ac proinde reſpectu partis ſiniſtræ intellectus magis fluctuat, & vacillat circa veritatem opinionis minus probabilis, ac minus tutæ, quàm faciat, quando rationes in utraque lance ſunt æqualis ponderis; & conſequenter cum reſpectu partis ſiniſtræ plus habeat fluctuationis, plus etiam habet indeterminationis, & indebiti modi operandi, ſecundùm Cajetanum aliàs citatum in *opuſc. tom. 1. reſponſ. 13. dub. ult.* Ergo ſi intellectus non poteſt inclinari in opinionem probabilem, & periculoſam, quando eſt in dubio propter æquilibrium rationum utrinque probabilium, multò minus poteſt in eam inclinari, quando illa eſt minus probabilis. Et per conſequens cùm magis probabiliter opinetur illicitum eſſe actum, & faciat illum contra inclinationem intellectûs, & ſic contra conſcientiam, & dictamen rationis, & ex perverſitate voluntaris utique magis peccat, quàm qui agit cum dubio. Præterea ſi in dubio non eſt liberum, neque licitum opinari partem, quæ non movet ad aſſenſum, quando propter æquilibrium neutra movet, multò minus erit liberum, aut licitum opinari unam partem non moventem, quando movet contraria, ſicut contingit in magis probabili: nam illa tantùm, non autem oppoſita movere poteſt, ut patet in duobus trahentibus pondus in contrarium, quorum unus ſit validior altero, quia validior ſolùm movet. Ac demum qui agnoſcit unam opinionem eſſe probabilem, & aliam probabiliorem, in ordine ad ſequendam licitè minus probabilem eſt in deteriori conditione, quàm is, qui eſt in dubio, quia dubitans non inclinatur in hanc partem magis, quàm in illam, *l. In ambiguo. ff. De reb. dub.* gloſ. *in rubr. ff. De jur. & fact. ignor.* Barthol. *in l. Admonendi, nu. 20. ff. De jurejur.* & conſtat ex dictis in 1. quæſt. *à d. nu. 125. uſque ad num. 171.* At qui agnoſcit unam eſſe probabilem, & aliam probabiliorem, magis inclinatur ad aſſenſum probabilioris tanquam veræ, & minus probabilis tanquam falſæ. Neque aliter, rebus ſic ſtantibus, inclinari poteſt, cùm non habeat libertatem ad libitum opinandi, ſed violenter trahatur à fortioribus motivis, ut in *2. de Anima, tex. 53.* & pleniùs oſtenſum eſt *ſupr. in 1. fundamento* pro hac ſententia *nu. 257.* Ergo qui falſam opinatam & periculoſam ſequitur, contra conſcientiam agit, & plus peccat, quàm qui eſt in dubio. Ac demum in dubio tutior pars eſt eligenda, & uſus hujus regulæ neceſſarius eſt in dubio æquilibri, ut latiſſimè probatum eſt *ſup. in 2. qu.* Ergo multò magis eſt neceſſarius, quando dubium augetur ex parte illius opinionis, quæ affirmat actum eſſe licitum: ratio enim quare hæc opinio in dubio æquilibri non poteſt eligi, eſt, quia habet annexum periculum, ut ibi demonſtratum eſt. Ergo minus eligenda eſt, quando majus habet periculum, quod tunc utique accidit, quando de ea magis poteſt dubitari, quàm de ſua contradictoria. Certum autem eſt magis de ea dubitari, quando minus eſt probabilis, quàm ſua oppoſita; ſi ergo quando eſt æquè probabilis non poteſt eligi, utique multò minus eligi poteſt quando eſt minus probabilis.

Duodecimum fundamentum deſumitur ex illo Eccleſ. 3. 27. *Qui amat periculum, in illo peribit.* Quem locum citant in noſtro caſu plerique ex Theologis, ex quo ſic formatur argumentum. Qui non vitat, quantum poteſt, periculum peccandi materialiter, quod quantum potes, id eſt adhibitâ morali diligentiâ, vitare tenetur, ipſe amat periculū, & perit in illo, ſeu peccat formaliter. Sed qui minus probabilem ſequitur relictâ probabiliori, non vitat quantum poteſt periculū peccandi materialiter, quod quantum poteſt, ſeu adhibitâ morali diligentiâ, vitare tenetur. Ergo formaliter peccat. Major eſt evidens, & eſt S. Thomæ, & Scoti, quorum præciſa verba ſuperius retulimus *num. 207.* & conceditur ab omnibus: nam omnes fatentur debere fieri moralem diligentiam in agibilibus, ut verum & rectum cognoſcatur, & falſum & obliquum vitetur, & niſi quis illam adhibeat, non excuſari ex ignorantia, quia eſt vincibilis, & affectata, quæ non excuſat à peccato, *cap. 2. de tempor. ordin. lib. 6.* S. Thom. in *1. 2. qu. 76. art. 2.* & fuſius dictum eſt *ſup. in 6. fundamento* pro hac ſententia, & patet etiam *num. 70. & 98.*

Minor propoſitio ſimiliter patet, quia cum ex duabus opinionibus oppoſitis oporteat alteram eſſe falſam, ut ſæpius repetitum eſt ex Philoſopho in *4. Metaphyſ. cap. 6.* & D. Thoma *d. Quodlib. 8. artic. 13.* & falſitas veriſimilius inſit minus probabili, quæ debilioribus nititur fundamentis: utique qui illam eligit, relictâ probabiliori, non vitat quantum poteſt periculum eligendi falſum, quod quantum poteſt, id eſt, adhibitâ morali diligentiâ, tenetur vitare. Et hic junge quæ in propoſito dicentur *infrà in 28. fundamento.*

265 Decimumtertium fundamentum deducitur ex lib. 3. Regum cap. 12. videlicet: *Reſpondit Rex populo dura, derelicto conſilio Seniorum; quod ei dederant, & locutus eſt eis ſecundùm conſilium juvenum.* Ex quo loco arguitur ſic. Reprehenditur Roboam, quòd ſecutus ſit conſilium deterius, non enim apparet hoc ideò factum fuiſſe, quia conſilium illud aliquam probabilitatem non haberet, videlicet populum eſſe tractandum durè, ne aſſueſceret ſic liberè loqui, & ſeditionem excitare: Sed quia juniorum conſilium prætulit conſilio ſeniorum, non alia ſanè de cauſa, niſi quia melius hoc, quàm illud cenſendum eſt.

eſt. Ad hoc bonos textus in *c. De qeibus*, &c. *diſtinct.* ibi : *Seniores provinciæ congrega, & eos interroga*; & pulcher textus in *c. eſt.* 84. *diſtinct.* ibi : *gloria ſenum canities*; hæc verò canities ſapientiam deſignat, de qua ſcriptum eſt : Canities hominum prudentia eſt. Et ibi gloſ. 1. dat concordantes: Sed qui ſequitur minus probabilem, probabiliori relictâ, conſilium ſequitur deterius, & minus ſapientum. Nam teſte Philoſopho in 1. *Topic. cap.* 1. Probabilia ſunt, quæ videntur ſapientibus, & maximè notis. Et probatur in *cap. Qeu neceſſitat*, ubi Præpoſitus *nu.* 7. *diſt.* 9. Ergo qui ſequitur opinionem minus probabilem, poſthabitâ probabiliori, eſt meritò reprehendendus. Et ſanè ſi licet amplecti minus probabiles opiniones, licet etiam vivere ſecundùm conſilium minus ſapientum, imò plerumque delipientium, ſeu errantium ; nam ex contradictorijs unam tantùm eſſe veram neceſſe eſt, ut in 4. *Metaph. d. c.* 6. & ut plurimum debet eſſe probabilior, & magis ſapiens dicitur, qui de rebus judicat juxta earum pondera, quæ ſunt momenta rationum, *c. Ego ſolu*, 9. *diſt. c. Iudicantem*, 30. *q.* 5.

Decimumquartum fundamentum deducitur ex Ariſtotele in 2. *de Anima*, *text.* 152. *ubi ait*: (intelligere, in qoo eſt rectè quidem prudentia, & ſcientia. & opinio vera, non rectè autem, contraria horum.) Ex quo loco arguitur ſic. Rectè intelligere, & ſapere, eſt ſequi opiniones veras : Sed qui ſequitur minus probabiles, ut plurimum ſequitur falſas, quia ut plurimum ratio humana poſt diligentem diſcuſſionem non
167 fallitur. Nam ratione naturali diſcernimus quid ſit bonum, & quid ſit malum : ſignatum eſt enim ſuper nos lumen vultûs Dei, & hoc lumen eſt lex naturæ, quæ eſt impreſſio Divini luminis in rationali creatura, ut inquit S. Thomas in 1. 2. *quæſt.* 91. *artic.* 2. & ex illo Fortunatus Gar-
168 zia *de ult. fin. utriuſque juris c.* 1. *num.* 80. *tract. cum. tom.* 1. *pag.* 130. & lumen naturale intellectûs nihil eſt aliud, quàm manifeſtatio veritatis, ut idem S. Thomas docuit in 1. 2. *quæſt.* 67. *art. c.* 1. Undè vix aliquid reperitur contra naturalem rationem, quod non remordeat conſcientiam, ut ait Bald. in *conſ.* 38. *incip. D. Thomas in fin. lib.* 1. Item argumenta rei iudicant ipſam rem, *c. Intelligentia, de verb. ſignif.* Ergo qui ſequitur minus probabiles, ut plurimum non rectè intelligit, neque ſapit, undè nec prudens cenſeri poteſt, nec bonus, quia cum ex duabus contradictorijs neceſſariò una ſit vera, altera falſa, & plerumque falſa ſit minus probabilis, utique talis voluntariè, ac reluctante conſcientiâ ſequitur id, quod plerumque eſt contra veritatem. Ad hoc bonus text. in *c. Abbas ſanè*, § *Cæterum*, ibi : (Nec etiam Judex ipſe, cognitâ realiter veritate, pronuntiare in contrarium poſſet cum libera conſcientia, & ſecura.) *de ſent. & re judic. lib.* 6.

Decimumquintum fundamentum deducitur ex *c. In canonicu*, 19. *diſtinct.* ubi Auguſtinus ait : In illis ſcripturis, quæ non ab omnibus recipiuntur, præponendas eas eſſe, quas plures, gravioreſque recipiunt, eis, quas pauciores, minoriſque authoritatis Eccleſiæ tenent : Ergo ex ſententia Auguſtini, juxta plura, & graviora motiva eſt judicandum; ac proinde opinio probabilior ſemper eſt ſequenda.

Decimumſextum fundamentum ſumitur ex S. Joanne Chryſoſtomo, ſive Auctore imperfecto *in Matth.* cujus tamen authoritas gravis eſt apud Theologos, & crebrò ab illis citatur ; ait enim *homiliâ* 44. *in cap.* 23. (Si veſtimenta empturus, gyras unum negotiatorem, & alterum, & ubi meliores veſtes inveneris, & pretio viliori ab illo comparas : Quomodo non oportet populum circuire omnes Doctores, & inquirere ubi ſincera veritas Chriſti venundatur, & ubi corrupta, & veriorem eligere plus quàm veſtimentum?) Et ſuperiùs dixerat, tales eſſe inexcuſabiles, ſi errant in fide. Cujus teſtimonium valdè etiam redarguit Authores modernos, qui auſi ſunt affirmare, tutum eſſe in conſcientia eum, qui propoſitum habet varios Doctores conſulendi, quouſque inveniat aliquem reſpondentem juxta deſiderium ſuum, ut dixi *ſup. nu.* 30.

Decimumſeptimum fundamentum ſumitur ex Tullio in *libro de Senectute*, ait enim : (Magnæ felicitatis eſt veras opiniones in ſenectute ſaltem aſſequi.) Sed veras opiniones per rei evidentiam aſſequi non poſſumus, cum moralia, ſaltem ut in pluribus non ſint demonſtrabilia, ut ex Philoſopho dictum eſt *nu.* 50. & 52. Ergo ut veras aſſequamur, magis probabiles ſequi debemus, non autem minus probabiles, quæ plerumque ſunt falſæ, ut dictum eſt in 14. *fundamento.*

169 Decimumoctavum fundamentum ſumitur ex Divo Thoma *quodlib.* 3. *art.* 10. ubi docet : In his, quæ ad fidem & mores pertinent, nullum excuſari ex ſimplicitate, ſi ſequatur erroneam opinionem alicujus magiſtri, & reddit ratio-
170 nem dicens : In rebus enim dubijs non eſt de facili præſtandus aſſenſus. Intelligit ergo Sanctus Doctor de dubio, quod oritur ex diverſitate opinionum, ideoque peccare illum, qui eas non examinat, ut ſequatur veras, ſed facilè ſequitur alterutram propter authoritatem alicujus Doctoris. Et *quodlib.* 8. *artic.* 13. affirmat, cùm ſunt contrariæ opiniones de aliquo articulo, oportere ad hoc, ut quis excuſetur a peccato, ut ex contrarijs opinionibus in nullam dubitationem adducatur, & poſt adhibitam diligentiam non inveniat aliquid, quod eum moveat ad credendum eſſe illicitum id, quod agere intendit. Sed qui ſequitur minus probabilem, relictâ probabiliori, utique invenit aliquid, quod eum movet ad opinandum illud eſſe illicitum, imò quod magis movet, quam moveat ad opinandum illud, quod putat eſſe licitum, & ex contrarietate opinionum in dubitationem adducitur ; imò in pejori ſtatu reperitur, & magis culpabiliter agit, quàm ille, qui eſt in dubio, quia agit contra inclinationem intellectûs in alteram partem, & ſic contra dictamen rationis propter fortiora motiva, quæ ſunt in magis probabili, quàm relinquit, ut evidenter monſtratum eſt ſupra in *undecimo fundamento* pro hac ſententia: Ergo iſte præſtat facilem aſſenſum his, quæ dubia ſunt, quin potius his, quæ magis apparent falſa, quam vera, contra Angelicum Doctorem, & citò credit, ideoque levis eſt corde contra Divinum teſtimonium, *Eccleſ.* 19. id eſt imprudenter agit, & peccat.

Et

Et confirmatur, quia S. Thomas vult in contrarietate opinionum, ſi una amplectenda eſt, ita nobis alteram improbabilem videri, ut nihil nos moveat, quin noſtram indubitatam teneamus. Quantò minus igitur ille concederet nos poſſe illam amplecti, cujus contraria ita nos moveat, ut ſolidiora argumenta veritatis illam habere exiſtimemus? Quam longè quæſo diſtant à ſenſu tanti Doctoris illi, qui, quantumvis reluctante conſcientiâ, quæ ſequitur validiores rationes, & fortiora motiva, nituntur eam detorquere in eam partem, in quam, præponderante parte contrariâ, nullo modo, neque etiam phyſicè inclinari poteſt? Nonne hoc eſt formare conſcientiam contra conſcientiam, & opinari non ſecundùm apparentiam rei, ſed fingere verum ex noſtro arbitrio, adverſus ea, quæ diximus *ſupra in 1. fundamento* pro hac ſententia.

Decimumnonum fondamentum eſt, quia jura expreſsè determinant in varietate opinionum eligendam eſſe magis probabilem. *Clem. unic. §. fin.* ibi: *Opinionem ſecundam tanquam probabiliorem.* & *c. Duximus eligendam, de Sum. Trinit. & fid. Catholic. c. Capellanus*, ibi. Sed poſterior ſententia meliori & ſubtiliori nititur ratione atque ibidem notant Abb. & Doctores, *de ferijs, l. Idem cum eodem, in fin.* cum ibi notatis per Bald. Angel. & Doctores. *ff. De juriſdict. omn. jud. c. l. Aemilius, ff. De minor. l. Pater, ff. De evict.* & textus fortis in *§. Item pretium, inſt. t. de empt. & vend.* ibi: Sed Proculi ſententia dicentis, permutationem propriam eſſe ſpeciem contractûs, meritò prævaluit, cùm & ipſe alijs Homericis verſibus adjuvaretur, & validioribus rationibus argumentaretur. Pondera illud adverbium, *meritò*, quod idem importat quod rationabiliter, & de jure. ut *l. Cùm de lege, ff. De probat. l. Merito, ff. Pro ſocio. l. 3. ff De penu legata. l. 1. §. De loco public. fruend.* Undè ille textus efficaciter probat, rationis & juris eſſe, ut in contrarietate opinionum prævaleat probabilior, & ſolidioribus argumentis vallata, & ideò jure optimo ſententia illa Proculi dicitur eſſe verior *in l. 1. prope fin. verſ. Sed verior, ff. De contrahen. empt.*

271 Vigeſimum fundamentum deducitur ex formulis loquendi, quibus utuntur Doctores claſſici in opinionibus eligendis, & in decidendis quæſtionibus. Nam gloſ. Innoc. Specul. & alij eo celebriores Canoniſtæ hoc ferè obſervant. Aliquando enim ſimpliciter referunt plures opiniones, & nullam expreſsè approbant: & tunc cenſentur tranſire cum illa, quam recenſent ultimo loco. gloſ. *in l. Qui filium, circa fin. ff. Ad Trebellian.* Hoſtien. qui loquitur de opinionibus Innocentij in *c. 1. de pæn. lib. 6.* & de opinionibus gloſ. Innoc. & Speculatoris ſcripſerunt Bald. & Angel. in *l. Si idem cum eodem. §. fin ff. De juriſd. omn. jud.* Niſi primo gloſ. ponat aliquam opinionem, & poſtea ſubjiciat, alij dicunt, ſeu quidam dicunt: quia tunc prima cenſetur opinio gloſſæ, ut per Jaſ. in *d. §. fin. nu. 3.* & Dec. in *c. 1. prope fin. ſup. eod.* ubi limitant etiam duobus alijs modis. Aliquando cogitando relinquunt cùm præ dubio non audent aliquid determinare. Plerumque autem aut unam opinionem refellunt, & aliam expreſsè approbant:
272 aut ſimpliciter uni adhærent, & cenſentur contrariam reprobare, licèt id clarè non explicent, ut notant Legiſtæ in *d. l. Si idem cum eodem, §. fin. ff. De juriſd. omn. judic.* & Canoniſtæ in *d. c. 1. ſup. eod.* Porrò Juriſtæ, præſertim in lecturis ex duabus opinionibus nonnunquam unam dicunt communem, aliam melioribus rationibus fulcitam, unam veriorem eſſe, æquiorem alteram unam defendi poſſe in via diſputativa, ſeu in puncto juris, ſed contrariam ſequendam eſſe in conſulendo, & judicando, & alia his ſimilia. At vix reperies claſſicos Canoniſtas in moralibus, & ſpectantibus ad ſalutem animæ unam ſententiam ſequutos fuiſſe, & aſſeruiſſe oppoſitam
273 eſſe probabilem, & ad praxim deduci poſſe. Et quamvis ſæpè affirment aliquid eſſe probabilius, ſeu verius; non tamen indè licet inferre, ut ſenſerint contrarium eſſe probabile, aut verum, quemadmodum perperam deducunt aliqui ex recentioribus. Quinimò per ea verba cenſentur approbare opinionem, quam dicunt probabiliorem, & contrariam rejicere, ut per Jo. Andr. in *c. Litteras, col. 2 in verb. Melius.* & in gloſ. *ſup. eod. ver. De reſtit ſpoliat.* & probatur in *Clem. unic. in fin de Summa Trinitate, & fide Catholica*, ubi in articulo illo, *An infantibus in Baptiſmo infundantur virtutes*, relatis duabus opinionibus, eligitur affirmativa tanquam probabilior. Et tamen gloſ. ibi in *ver. Diligendam* & Doctores communiter aſſeruot ſententiam illam eſſe ab omnibus tenendam, & contrariam rejectam cenſeri. Ad idem textus in *c. Tertio loco, in ver. Conſultius, de præſumpt.* Imò Juriſconſultus *in d. l. Si idem cum eodem*, ſimpliciter recenſet duas oppoſitas Juriſconſultorum ſententias, & neutram ex illis approbat, ſed tantùm in fine ait: illorum ſententia probabilior eſt. Et tamen per hæc verba opinionem illam cenſeri approbatam, nec quemquam poſſe contrariam ſequi, firmant ibi Bald. Angel. Jaſ. & cæteri Doctores. Et concordat textus in *l. Pater. verſ. Sed vi-*
274 *deamus ne probabilius dicatur, ff. De evict.* Nec refragatur textus in *c. Cum Martha, §. Quæſiviſti, de celebrat. Miſſarum.* Nam reſpondetur articulum, de quo ibi, videlicet utrum in Sacramento Altaris aqua cum vino tranſmutetur in ſanguinem, neque ad fidem, còm non ſit diffinitus ab Eccleſia, neque ad mores pertinere. Undè non mirum, ſi inter opinionem Scholaſticorum illa probabilior judicetur, quæ aſſerit aquam cum vino in ſanguinem tranſmutari, & tamen dicatur non eſſe inconveniens, vel abſordum, ſi aqua in corpore Chriſti eſſe credatur. In his enim licitum eſt ſequi opinionem minus probabilem ſecundùm Sanctum Thomam, Innocentium, & alios ſupracitatos *num. 16. & ſeq.* Prærerea in *d. §. Quæſiviſti*, ex eo quod Pontifex dicat unam ſententiam eſſe probabiliorem, non cenſetur contrariam reſpuere, quia hoc expreſsè declarat in *verſ. Sed non conveniens* ſicut fit in *c. Litteras* ibi: (Nos autem ad præſens nullam de prædictis ſententijs reprobamus,) *de reſtit ſpoliat.* Ergo oppoſitum eſt dicendum, cùm Canon expreſſe non declarat ſe non damnare ſententiam contrariam, ſed ſimpliciter unam eligit tanquam probabiliorem, juxta terminos dictæ *Clement. unica*, quæ hoc modo conciliatur cum *d. §. Quæſiviſti* Divus Thomas vero, adductis hinc inde argumentis, ſemper ultimo loco

de

docet quid tenendum , & reſpondet obje-
ctis ; idemque ferè obſervant reliqui graviores
Theologi. Sed & Patres ubique docent quid
nos tenere oporteat, necunquam in ſpectantibus
ad mores memini me legiſſe eos relinquere no-
bis libertatem eligendi opinionem , quam ma-
luerimus. Imo Auguſtinus *de unico Baptiſmo, lib. 7. c. 35.* in re gravi , & dubia , non auſus
quidquam diffinire , cenſet Divinum judicium
concordi oratione, & impenſis ſupplici devotio-
ne gemitibus eſſe implorandum. Quod refertur
in *c. Solet de conſecr. diſt.* 4.

275 Vigeſimum primum fundamentum eſt , quia
opinio communis procul dubio eſt probabilis ;
nam ſecundum Philoſop. 1. *topic. c.* 1. Probabi-
lia ſunt quæ videntur omnibus , vel pluribus.
Ideoque eſt amplectenda in judicando , & con-
ſulendo , ut eſt text. qui ad hoc communiter al-
legatur , in *l.* 1. ibi *: ſane crebrior apud veteres opi-
nio eſt.* Ubi Bald. notat *ff. De offic. quæſtor.* & in
c. Novimus , de verb. ſignif. & tradit Alexander
conſ. 134 *Præviſo themate , in fin. lib.* 1. & *conſ.*
22. *Viſo proceſſu , circa fin. lib.* 2. Felin in *c.* 1. *col.
penult. verſ. Nono fallit. ſup. eod.* Dec. *conſ.* 131.
Revocatur , in extrema verba. Idque facilè ad-
276 mittunt Theologi illi , qui , ut dicemus in *ult.
quæſt. in princ.* putant opinionem reddi proba-
bilem etiam ex ſola authoritate unius Doctoris.
Et tamen non licet opinionem communem ſe-
qui, ſi contraria ſit probabilior, ſeu , quod idem
eſt , verior , & melioribus rationibus ſubnixa,
ut eſt textus in *c.* 1. *de iis , quæ fiunt à major. par.
cap.* in *c. Sane quippe.* 9. *diſt.* & in *l.* 1. §. *Sed ne-
que C. de veter. iur. enuclean.* ubi Juſtinianus
ait : (Sed neque ex multitudine Authorum ,
quod melius , aut æquius eſt judicatote , cum
poſſit unius forſan , & deterioris ſententia , &
multos , & majores aliqua in parte ſuperare.)
Et tenet Hoſtien. in *c.* 1. *in fin. ſup. eod.* dum ait
(communem opinionem ſemper eſſe tenendam
niſi notoriè male dicat , vel rationabiliter con-
vincatur , quod bonus Judex , & acutiſſimi in-
genii æſtimabit) & ſequitur , ibi totidem verbis
Jo. Andr. *ibidem in fin.* & alii communiter. Ideo-
que in Nicæna Synodo etſi aliquibus videretur
ſtatuendum eſſe , ut Epiſcopi , & Presbyteri ab
uxoribus , quas ante conſecrationem duxerant
abſtinerent , tamen Synodus laudavit ſententiā
277 ſolius Paphnutii tanquam probabiliorem, licèt
nuptiarum eſſet inexpertus, ut refertur in *c. Nicæ-
na,* 31. *diſt.* quem textum ad hoc propoſitum pon-
derat gloſ. in *c. Capellanus , in ver. Rationabiliter
de feriis.* Et eſt communis opinio , ut dicemus
infra *nu.* 347. Ratio eſt, quia ad ſummum opinio
communis habet vim conſuetudinis , ſecundum
Bald. *hic. n* 8. At conſuetudo rationem non vin-
cit , 2. C. *Quæ ſit longa conſuetudo. l. Quod
non ratione. ff. De legib. c. fin. de conſuet.* Er-
278 go nec opinio communis. Imò ut dicibat Du-
randus in prologo, dimittens rationem propter
authoritatem humanam incidit in inſipientiam
beſtialem. Ad hoc bonus text. in *c. Ego ſolis.*
juncta gloſſa , *in verbo Quantalibet.* & in *c. Neque
279 quorumlibet , 9. diſt.* Et quamvis ſequens com-
munem opinionem, poſthabita veriori, excuſe-
tur à pœna in foro externo , eo quod opinio
communis inducat errorem probabilem , ut eſt
text. cum. gloſ. in *c. Unico , de Poſtul. Prælat. lib.* 6.
Presb. Fagn. in 1. *Decretal.*

tamen non excuſatur in foro conſcientiæ , ut ex
mente Innocentii declarat Bart. in *l. fin. C. De
pœn. judic. qui male judicant* ; quia debuit eligere
eam , quæ validioribus rationibus firmatur , §.
Item pretium, Inſt. de empt. & vendit. Et *l. Edicto, C.
de edict. D. Adriani tollen.* ſecundum eum, & ſequi-
tur Sylveſter in *ver. Opinio. num.* 2. Quamobrem
ſi opinio communis eſt probabilis, & tamen non
licet eam ſequi ſi oppoſita ſit magis probabilis:
Ergo non licet ſequi opinionem probabilem,
relicta probabiliori.
250 Vigeſimum ſecundum fundamentum ſumitur
ex Baronio *ad annum* 435. ubi refert edictum
Theodoſii tenoris infraſcripti , videlicet ; (ubi
diverſæ ſententiæ proferuntur , potior numerus
vincat Authorum ; vel ſi numerus æqualis ſit,
ejus partis præcedat authoritas , in qua excel-
lentis ingenii vir Papinianus emineat, qui ut ſin-
gulos vincit , ita cedit duobus.) Hæc ibi. Si
igitur ex edicto tanti Imperatoris ſequenda eſt
opinio, quæ probabilior eſt ex principio extrin-
ſeco authoritatis , cur itidem non ſit ſequenda
ſi probabilior ſit ex principio intrinſeco ratio-
num , aut ex intrinſecis, & extrinſecis ſimul jun-
ctis ? Confert textus in *c. Prudentiam. §. Ille
quippe , de off. Deleg.* & in *l. Duo ex tribus. ff.
De re judic.* & quod notat Feder. de Sen. *conſ.* 1.
n. 2. *verſ. Præter. a ſive dicamus , & n.* 3 *verſ. Præ-
terea ad hoc.*
281 Vigeſimum tertium fundamentum eſt , quia
probatio plenior abſorbet , & confundit minus
plenam directè oppoſitam , *c. Propoſuit de Cler.
excom. miniſtr.* gloſ. in *c. In noſtra , in ver. Men-
tionem , de Procurat.* Gemin. *conſ.* 27. *Super du-
282 biis , in prin. & num* 11. Et ideo teſtes numero
plures in concurſu prævalent paucioribus. *c.
Licet , de probat. c. In noſtra de teſtib.* Feder. de
Sen. *conſ.* 185. *Super eo. in princ.* & prævalet
probatio , quæ majori numero teſtium eſt mu-
nita , Bald. *conſ.* 452. *Quo melius , in prin. lib.* 4.
Et eſt regulare , quod probatio potentior extin-
guat minus potentem , Socin. *conſ.* 54. *n.* 13. *&
num.* 18. *lib.* 4. Alex. *conſ.* 84. *num.* 7. Cravet.
conſ. 6. *num.* 50. Rurſus in diſcordia prævalet ju-
dicium , quod plurimorum ſententiis confirma-
tur , *c. Prudentiam , de offic. Deleg. c. In cano-
nicis ,* 19. *diſt.* Anchar. *conſ.* 157. *Summa pru-
dentia , num.* 3. ideoque Doctores numero plu-
res prævalent paucioribus , *l.* 1. ibi *: ſanè cre-
brior apud veteres opinio eſt, ff. De offic. quæſto. c. No-
vimus ,* ibi *: & quorumdam ſit opinio à pluribus
approbata , de verb. ſignif.* & dictum eſt ſupra in
283 21. *fundamento , num.* 275. Rurſus duæ rationes
vincunt unam , *l. Nam & ſi ,* & ibi communiter
ſcribentes , *ff. De in off. teſtam.* Bart. *in Au-
thent. Itaque num.* 1. *Cod. cum. de ſucceſſio.* & ra-
tio fortis minus fortem tollit , arg. *l. Si duo Pa-
troni , §. Marcellus , ff. De Iureiur.* & arg. gloſ.
*in c. Cum inter R. in ver. Epiſcopus minus. de
elect.* & tradit Barbat. *in repet. l. Cum acutiſſi-
mi , col.* 2. *C. de fideicom.* & Antonius Nicellus
de concordia gloſſar. num. 32 *tract. com. tom.* 1. *fol.*
211. Sive igitur ſumatur probabilitas ex prin-
284 cipio extrinſeco authoritatis , ſive ex principiis
intrinſecis rationū , ſemper opinio probabilior,
quæ pluribus nititur Authoribus, aut validiori-
bus fundamentis , abſorbet , confundit , ac de-
ſtruit minus probabilem , quæ pauciores habet

Authores, ac leniora motiva. Ad quod eſt textus optimus in d. §. *Item pretium, Inſtit. de empt. & vendit.* & in *l.* 1. *ff. eod.* & ſic in concurſu probabilioris, opinio non eſt probabilis, ſed reprobabilis.

285 Vigeſimum quartum fundamentum deducitur ex more, & conſuetudine civitatum, rerumpublicarum, & regnorum totius Orbis, ſecundum quam decidi ſolent, ac terminari cauſæ, & controverſiæ ex pluralitate ſuffragiorum; & ſic ſequendo magis probabilem ex principio extrinſeco authoritatis. Quæ conſuetudo eſt etiam juri communi conformis, quo ſtatutum eſt, ut in omnibus actibus univerſitatum ſemper prævaleat ſententia majoris, ac ſanioris, ut de electionibus eſt cautum in *c. Licet devitanda, in fin.* & in *c. Quia propter. de elect.* cum multis ſimilibus: & de poſtulatione in *c. Scriptum, eod. tit.* & de præſentatione in *c. Quoniam de jur. patron.* & de collat. tradit Feder, de Sen. d. *conſ.* 1. *num. 3. verſ. Et hoc etiam declarat*, & de actibus capitularibus in *c. Cum in cunctis, de his, quæ fiunt à major. par. cap.* & *c. fin.* & generaliter de omnibus actibus Univerſitatum, in *l. Quod major. ff. Ad municipalem*, in *l. Nulli, ff. Quod cujuſque univerſit. nom.* & in *l. Nominationem, D. De Decurion. lib.* 10. Feder. de Sen. d. *conſ.* 1. *in princ. verſ. Hoc præſuppoſito.* Cur ergo non idem dicendum in controverſijs moralibus, ut ſententia probabilior prævaleat minus probabili? Quippe pars probabilior poteſt dici pars major ex principio extrinſeco, cum habeat Authores numero plures, & graviores, ut *c. In canonicis*, 19. *diſt.* Item dici poteſt pars ſanior ex principijs intrinſecis rationum, tum quia nititur motivis magis rationabilibus, tum quia propter majorem conſcientiæ ſecuritatem præ ſe fert majorem Dei zelum, quam oppoſita minus probabilis, & minus tuta, Ad text. in *c. In Geneſi de elect.*

286 Vigeſimum quintum fundamentum ſumitur ex Decretis Capitulorum Generalium, & Conſtitutionum nonnullarum Religionum, quæ præcipiunt ſuis ſubditis Regularibus, ut in controverſijs moralibus ſequantur opiniones magis probabiles, ut in ſpecie ex Decreto Quinti Capituli Generalis Clericorum Regularium Theatinorum, & ex duabus epiſtolis paſtoralibus Generalis ejuſdem Religionis, quas quidem Conſtitutiones obligare ſub reatu peccati mortalis defendit noviſſimè Antonius Merenda *in ſuo tractatu de hac materia in Præfatione pag.* 174. *num* 485. & 486. & ſuperius *pag.* 4. *num.* 8. redarguit Authorem, qui evulgavit libros de caſibus conſcientiæ, in quibus profitetur ſe ſequi modum determinandi probabilitatem opinionum Conſtitutionibus ſui Ordinis minime congruentem. Idem conſtat ex Conſtitutionibus Ordinis Sanctiſſimæ Trinitatis Redemptionis captivorum *cap. 3. de off. Patrum Lectorum*, ubi ſic legitur: In opinionum delectu habeant Patres lectores ſpecialem advertentiam, & enixè ſtudeant communiores, magiſque probatas ſententias tueri, nec ad oſtendendam ingenii ſubtilitatem adducant opiniones obſoletas, abſurdas, inutiles, præcipuève falſas, aut minus probabiles.

287 Vigeſimum ſextum fundamentum deducitur ex inſtructionibus Synodalibus R.P.D. Antonii Godeau Epiſcopi Graſſenſis ex Gallico idiomate tranſlatis in hæc verba: (Si Confeſſores omnes unanimiter abſtinerent à tanta indulgentia, qua peccatores abutuntur, eiſque eamdem viam oſtenderent pravos habitus dimittendi, atque ad Cælum perveniendi: ambigendum non eſſet, quin in Chriſtianis cerneretur notabilis mutatio. Cenſeo abſtinendum quidem eſſe à ferro, & igne extra caſus extremitatis: ſed ubi extremitas advenerit, negari non poteſt, quin ferro, & igne utendum ſit, & conſultius ægrum impellere ad gemitus, & clamores, quam ſinere ut moriatur. Quoties Judæi ſcandalizati ſunt ex ſermonibus Chriſti Salvatoris noſtri? nunquid propterea immutati ſunt? lenivit præcepta ſua abnegatione ſui ipſius, crucis amore, mundi abrenunciatione, & odio rerum omnium, quæ ſæculum redolent. Nunquid Chriſtianus eſt vir delitiarum? Quippe illius vita, ut Tridentinum Concilium aditruit, perpetua pœnitentia eſſe debet. Quod ſi verum eſt de Chriſtiano, quid de peccatore, qui Chriſtiani nihil habet præter nomen, & qui glorioſam hanc qualitatem ſæpius fædavit. Quomodo arcta erit via, quæ ducit ad Cælum, & à paucis inventa ſi maximæ, quæ hodie vigent, ſunt veræ, quibus mediantibus, hæc via tantoperè eſt prolata, per quam nemo eſt qui incedere non poſſit percommodè cum ſuis ambitionibus, uſuris, luxibus, ſuperfluitatibus ac deliciis? Nonne verum eſt hodie in multis occaſionibus ſatis eſſe, ut quis ingenium habeat ad rectificandas cum dexteritate ſuas intentiones ad multa peccata vitanda? Chriſtus ait Cælum eſſe pro idiotis, & parvulis, id eſt pro humilibus, & ſimplicibus. Verum hoc noſtro ſæculo juxta magis communes, magiſque receptas propoſitiones, Cælum eſt tantummodo pro ingeniis ſubtilibus, & pro magnatibus, pro quibus aſſiduè conclamatur pax, pax, & qui in vita canonizantur in ſtatu longe diſſito à ſanctitate. Quam menſuram accipiunt majori ex parte directores conſcientiarum, qui ſi non pro commoditate pænitentium, certe pro ſua exiſtimatione, & mundi judicio minimè reſpiciunt ad veram Dei gloriam, nec ad regulas Evangelii, nec ad Sanctorum exempla, nec ad proximi detrimentum, ut merito dicere poſſimus cum Pſalmiſta: *Salvum me fac Deus, quoniam defecit Sanctus, & diminutæ ſunt veritates à filiis hominum.* Ex recta adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ dependet inſtauratio Eccleſiaſticæ diſciplinæ, ac morum reformatio in Chri-
288 ſtianis. In declarationibus caſuum contingentium ſequimini hoc generale axioma, ut eligatis ſemper eam opinionem, per quam Deus magis glorificatur, & quæ majorem habet conformitatem cum arcta via Evangelii. Maxima valdè periculoſa eſt illa, quæ hodie currit inter nonnullos Confeſſores, quod poſſumus relinquere probabiliorem opinionem, ut ſequamur minus probabilem: & probabilem cenſeri, ſi duo Authores illam doceant, imò & ſi unus dumtaxat. Etenim aperta hac via, vix reperies actionem ullam pravam, quæ non ſit licita.

289 Vigeſimum ſeptimum fundamentum ſumitur ex quamplurimis aſſertionibus, quas Parochi Pariſienſes, & Rothomagenſes univerſo Clero

Gal-

Gallicano paucis abhinc annis propoſuerunt non tolerandas, & authoritate Superiorum prohibendas, inter quas primo loco tanquam aliarum præcipuam collocarunt hanc, de qua nunc diſputamus, videlicet, à peccato immunem eſſe qui relicta opinione, quam veram credit, & quæ magis tuta, contrariam ſequitur minus probabilem, minuſque ſecuram, ut fuſius patebit infra *num.* 335. Judicium autem tam magni cœtus Presbyterorum, qui in urbibus Regni præcipuis animas regunt, & conſcientias dirigunt, parvi non eſt faciendum, *c. Prudentiam*, §. *Illa quippe*, *verſ. Integrum enim eſt judicium, de off. Delega.* cum concordantibus, de quibus ibi per gloſſam in ver. Plurimorum.

Vigeſimumoctavum fundamentum eſt, quia imprudenter agit qui pro regula ſuarum operationum utitur judicio probabili, ſequiturque opinionem, quam ſolam putat probabilem eſſe, minimè reflectens ad motiva partis oppoſitæ, ut probatum eſt vigintiſex fundamentis in 1. *quæſt.* à *n.* 59. *uſque ad n.* 111. præſertim *n.* 66. & 69. & 70. & *ſeqq.* Agit autem imprudentius, qui ex duabus opinionibus æque probabilibus ſequitur minus tutam, ut ſimiliter eſt probatum latiſſimè in 2. *quæſt.* à *n.* 171. *uſque ad.* 229. Ergo agit imprudentiſſimè qui ſequitur minus probabilẽ & minus tutam, relicta probabiliori, ac tutiori, quia tunc magis accedit ad illud extremum; quod probabilius poteſt eſſe falſum, cum ejus contrarium probabilius ſit verum: opinio enim minus probabilis in concurſu probabilioris magis habet ſpeciem mali, quàm beni; nam quantò ſua contradictoria magis apparet vera, tantò hæc minus probabilis apparet falſa, ut conſtat
290 ex dictis ſupra in 11. *fundam.* In rebus autem ad ſalutem animæ pertinentibus, ut dicit Auguſtinus in *lib.* 1. *de Baptiſ. c.* 3. graviter peccat, qui certis incerta præponit, & magis incautè agit qui majori periculo ſe exponit, *c. Ubi periculum, de elect. lib.* 6. gloſ. 1. in *c.* 2. *de Iuram.*
291 *cal.* gloſ. fin. in *c. Venerabilis*, *de teſtib.* Et profectò nunquid non imprudens, ac temerarius dicendus eſſet, qui ſpontè ingrederetur ſylvam, quam probabilius crederet obſeſſam eſſe à latronibus, & graſſatoribus? ut per D. Ambroſium pſalmo 1. Quive ultrò ſe in altum puteum dimitteret per funem, quem probabilius judicaret protinus confractum iri? aut qui cum medicamentum tutum haberet, tamen illud ſumeret quod probabilius putaret eſſe mortiferum? Aut qui in duello pugnaret cũ milite ſtrenuo, ac forti, à quo probabilius opinaretur ſe fore interficiendum? Aut qui cum decem millibus bellum committeret adverſus Regem, qui cum viginti millibus veniret ad ſe? ut Lucæ 14. Rurſus tranſeundum eſt mihi flumen: conſulo aliquot viros fide dignos an vadum ſit tutum, reſpondent illi eſſe tutum, & plures ſæpè tranſmeare, nec alicui unquam aliquid mali accidiſſe. Si ergò illorum authoritate, & probabilibus rationibus adductus flumen ingrediar, non ſum dicendus imprudens, aut temerarius, licèt ſecurius poſſim per pontem tranſire. At ſi volenti mihi flumen ingredi occurrant viri multo plures, & majoris authoritatis, ac fidei, obteſtantes flumen eſſe profundum, ac rapidum, & multos in eo periiſſe, ac proinde periculoſum eſſe illi ſe committere. Certè ſi eorum teſtimonio, & rationibus validioribus auditis flumen intrarem, non ſolum imprudens, ac temerarius, ſed etiam fatuus dicendus eſſem, & meritò culpæ meæ omnes adſcriberent, ſi quid in aquis mihi deterius contingeret. Alia periculorum exempla his ſimilia habes apud S. Baſilium *de Inſtit. Monach. c.* 74. & S. Jo. Chryſoſt. *hom.* 9. *ſup. Epiſtolam ad Theſſalonicenſes.* Porrò quiſquis periculum non æſtimat, temerarius dicitur, Archid & Jo. Andr. in *c. Quia plerique in princ. de off. Ordinar. lib.* 6. Imò ſtultus, & fatuus ſecundum gloſ. in *c.* 1. *in ver. temerarius*, & ibi Ioan. Monach. & Joan. Andr. *de ſent. excom. eod. lib.* Quæ cùm ita ſint in periculo ſalutis corporis, longè magis vendicant ſibi locum in periculo ſalutis animæ, quæ corpori eſt præponenda, ut arguit gloſ. fin. in *c. Ille autem*, 32. *quæſt.* 5. Ad hoc *c. Sedule*, 38. *diſt cap. Præcipimus*, 12. *quæſt.* 1. & *c. Solicitè*, *de major. & obed.* Pulchrè Abb. in *c. Litteras*, *num.* 25. *de reſtit. ſpoliat.* Itaque maximè imprudens eſt, ac temerarius, ne dicam fatuus, quiſquis eligit opinionem minus probabilem, ac minus tutam, & exponit ſe ſalutis periculo, *c. Significaſti*, *il* 2. & *c. Petitio de homic.* Et propterea lethaliter peccat ſecundum S. Thomam. *quod lib.* 8. *art.* 13. Scotum ſuperius relatum *num.* 208. Sylveſtrum in *ver. Dubium, q.* 2. *num.* 4. Cajet. in *opuſc. tom.* 1. *tract ult.* & *in Sum. in ver. Opinio*, Paleot. *de Sacr. Conſiſt. Conſult. p.* 5. *quæſt.* 13. *verſ. Quod vero*, facit text in *c. Quia periculoſum*, *de ſent. excom. lib.* 6. ubi Archid. *in princ.* ait: quia periculoſum, ideo vitandum, in *c. Miratus*, 93. *diſt.* & in *l.* 1. §. *Si quis*, ibi, *Nam magis conſulendum*, de Carboniano edicto. Et his adde quæ dicta ſunt ſupra in 12. fundamento pro hac ſententia.

292 Vigeſimum nonum fundamentum deducitur ex pluribus abſurdis, quæ ſequuntur ex doctrina de libera electione opiniones minus probabilis: quæ quidem abſurda ſunt adeo gravia, ut diviſerint ab invicem authores contrariæ ſententiæ, & inter ſe pugnare coegerint: nam alii abſurda illa ingenuè fatentur, ſed rationem aliquam conati ſunt invenire, ſecundum quam hæc doctrina generaliter propoſita ſit limitanda in certis caſibus, & cum aliquibus declarationibus intelligẽda. Alij vero contra animadvertentes hujuſmodi limitationes afferri ſine ullo fundamẽto veræ rationis, audacter negant illa eſſe abſurda, quamquam reluctante conſcientia; quod enim aſſerunt abſurdum non eſſe, imò prudenter, & licitè fieri, id ipſi agi ſecum nullo modo vellent, nempè ſi ægrotarent, quærere Medicum, qui viam minus probabilem ſequeretur in eis curandis: aut ſi litigarent putantes ſe litigare pro juſtitia, habere judicem, qui pro minus probabili contra magis probabilem judicaret, & alia ejuſmodi, quæ oretenus tantùm concedere poſſunt ut vera, ad text. *in l.* 1. ibi, *non verbotenus*, *ff. Quod quiſque juris.*

293 Itaque vigeſimum nonum fundamentum deducitur ex primo abſurdo, quod eſt de Medico. Nam ex libera electione opinionis minus probabilis, ac minus tutæ ſequitur ut Medicus curans ægrotum, cui magis probabile ſit medicamentum non profuturum, minus verò probabile

ptofuturum, cum habeat aliud in promptu, quod magis probabile eſt proſuturum fore, poſſit licitè tunc dare iſtud medicamentum, quod minus ptnbabilitet eſſet ptofuturum, relicto eo, quod probabilius poſſet prodeſſe. Ruſus poſſet dare medicamentum quod magis probabiliter obeſſet, & minus probabilitet prodeſſet; & ſic ptobabilius occideret. Hoc autem eſſe perquam abſurdum, vel ex eo manifeſtum eſt, quia nemo vellet talem Medicum. Arg. *l. 1. ff. De decr. ab Ordin. facien.* & ſatis conſtat ex dictis Innocentij, Jo. Andr. & aliorum, quos ſupra retulimus *num* 250. Et quamuis negent id eſſe abſutdum Azut. *inſtit. moral. tom. 1. lib. 2. c. 17. q. 11.* Aragonius *2. quaſt. quaſ. 63. ad dubium penultimum.* Salas 1. 2. *quaſt.* 21. *tract* 8. *diſp. unic. ſect.* 15. *à nu.* 156. tamen convincuntur ratione illa naturali, & evidenti, quia, ut prædixi, nemo eligeret ſibi Medicum, qui probabiliùs occideret, quam ſanaret, & ſi quis talem eligeret, aut probatet, hunc ego cenſetem magis ægium mente, quam corpore; ſtultus enim, & fatuus
294 dicitur, qui diſcriminiſe committit. gloſ. *in c. 1. in ver. Temerarius*, & ibi Jo. Monach. & Jo. Andr. *de ſent. excom. lib. 6.* Talis igitur eſt meritò reprobandus, idque non propter ignorantiam, ſed propter maliciam, quia non Medici officium implet, ſed homicidam agit, juxta text. in *c. Abſit*, 50. *diſt. in fin.* ubi dicitur: Hoc non eſt curare, ſed, ſi dicere verum volumus, occidere. Et hoc non alia ex cauſa, niſi quia minus probabilem ſequitur, relicta probabiliori, atque tutiori. Alij vero, ut vitent abſurdum, ſibique & ægroto conſulant, reſpondent teneri Medicum ſequi partem magis probabilem, & magis tutam, ut Suarez, Sanchez, & alij apud eum *in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 9. num.* 41. Et ſic limitant generalem doctrinam, ut non procedat in Medico. Hujuſque limitationis duplicem afferunt rationem, una eſt Suarez quam reprobat Sanchez, & nos paulo infra examinabimus. Altera eſt ipſius Sanchez, videlicet quia Medicus tenetur ſequi partem tutiorem, non quidem ex obligatiuue juſtitiæ, & ſui officii, ſed ex debito charitatis, quæ poſtulat, ut certioti modo, quo
295 poſſumus, ægro ſubuentamus. Sed contra hanc rationem urget primò, quia Medici officium eſt adhibere medicamenta, quæ opinatur eſſe profutura, & non nocitura; nam Medicus ſalutis gratia eſt ut dicitur 8. *Phyſicoe. cap. 2. de reſpiratione, verſ. Oportet enim*, & notant Innoc. Jo. Andr. & alij in *c. Tua nos de homic.* Et quamquam Non eſt in Medico ſemper relevetur ut æger, tamen nihil debet omittere, ut quantum in ſe eſt, ſanitatem inducat. Sic docuit Ariſtoteles 1. *Topic. cap. 2.* ait enim: Nam nec Rhetor omni ex modo perſuadebit, neque Medicus ſanabit, ſed ſi ex ijs quæ contingunt, nihil omiſerit, ſufficienter diſciplinam eum habere dicemus. Idemque repetit 1. *Rhetoe. cap.* 1. dicens: (Neque enim medici eſt ſanitatem inducere, ſed quodusque poſſibile ſit, adhoc uſque perducere.) Et Boetius de Trinitate. (Neque enim (inquit) Medicus ſemper ægris affert ſanitatem, ſed nulla culpa eris medentis, ſi nihil eorum, quæ fieri oportebat, omiſerit.) Non poteſt autem Medicus opinari profuturum eſſe medicamentum, quod probabilius eſt nociturum, cum oporteat opinati illam partem, quæ habet fortiora motiva, ut conſtat ex dictis ſupra in 1. fundamento *n.* 257. & ſæpius repetitum eſt: Ergo Medicus, qui ſequitur partem minus probabilem, non ſatisfacit officio ſuo; & ſic peccat contra juſtitiam. *l. Idem juris, ff ad l Aquiliam, l Medicus, ff. De var. & extraor. cognit. l. Illicitas; §. Sicuti, ff. De. off. Præſid.* Deinde contra prædictam rationem urget, quia ſi charitas, aut amor proximi poſtulat, ut certiori modo, quo poſſumus, ægro ſubveniamus, ſicut fatetur Sanchez: cur etiam amor veri, & recti, quod in omnibus actionibus noſtris ſpectare debemus, *l. 1. ff. De juſt. & jur.* non itidem poſtulat, ut certiori modo quo poſſumus, illud aſſequamur? Quippe verum, & rectum eſt participatio quædam, & ſumma ſimilitudo Divini eſſe, & ſummè à Deo diligitur ſecundum illud Pſalmi 50. *Ecce enim veritatem dilexiſti*, & Oſeæ 14. 10. *Rectæ viæ Domini*: ac proinde anteferendum eſt omnibus temporalibus, & humanis commodis, quia eſt bonum quoddam præcellens, atque divinum, *c. Conſuetudo*, 8. *diſt. c. Nolite timere*, 11. *q.* 3. *c. Qui ſcandalizaverit*, cum ibi notatis, de reg. jur. Ergo ſi ex charitate erga infirmum tenemur uti medio certiori, ut ei ſubveniamus, certè non minus ex amore veri, & recti, quod à nobis diligi, & omni ſtudio inquiri debet, & quod niſi ſic inquiramus, & amemus, peccamus formaliter, non tantùm materialiter, neque excuſamur ex ignorantia, tenemur certiori uti medio, ut illud aſſequamur. Et quemadmodum qui non utitur certiori medio ad ſubveniendum infirmo, convincitur ex Sanchez, & Vaſquez, non diligere infirmum, & peccat: ita quicumque non utitur medio certiori ad aſſequendum verum, & rectum, ſeu boneſtum convincitur ex hoc ipſo eſſe malus, & non diligere Deum, qui eſt ipſa veritas. Joan. 14. *c. Si conſuetudinem*, 8. *diſt.* gloſ. *in Extravag. Sedes Apoſtolica, in verſ. Ve-*
296 *ritatem, de off. Deleg.* Præterea Sacerdotes, & Paſtores Eccleſiæ ſunt Medici ſpirituales, qui medentur languoribus animæ, *c. Inferiorum*, 86. *diſt.* & *c. ſeqq c. Non ios*, 5. *quaſt.* 5. *c. Reci dito*, 45. *diſt. c. Quod faciet*, 23. *quaſt* 4 & innuit Conc. Trident. *ſeſſ.* 14. *de Pœnitentia Sacramento cap. 5. verſ. Si enim erubeſcat ægrotus.* Quare ſi Medicus corporalis, ut dicunt Sanchez, & Vaſquez ex charitate tenetur uti certiori medio ad ſubveniendum proximo in ægritudine corporis, cur itidem Medicus ſpiritualis non tenetur ex præcepto charitatis uti certiori medio ad ſubveniendum proximo in ægritudine animæ, quæ
297 pretioſior eſt corpore? Item ſi cavendum eſt è Medico corporali, qui propinando medicinam probabilius nocituram occidit corpus, ut fatentur adverſarij, quanto magis cavendum eſt à Medico ſpirituali, & conſultore animarum, qui præbendo perniciosum conſilium opinionis minus probabilis, ac minus tutæ, occidit animam, cum mors æterna magis ſit formidanda, quam mors temporalis? *c. Factus homo, c. Omne genus*, & *c. Si quis*, 22 *quaſt.* 1. Quinimo ait Dominus in Evangelio: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere, ſed potius timete eum, qui poteſt & animam, & corpus perdere in gehennam.* Matthæi 10. 28. d. *c. Nolite timere*, 11. *quaſt.* 3. Et ſanè plurimum dolendum

lendum eſt, quod in cauſis noſtris, ubi agitur de periculo corporis, aut rerum temporalium, minus probabilem, ac minus tutam opinionem ſequi non liceat ſecundum prædictos Doctores; & tamen id liceat in cauſis ubi agitur de ſalute animæ, & peccati periculo.

Trigeſimum fundamentum ſumitur ex ſecun-
298 do abſurdo, quod eſt de Judice, qui ſecundum hanc doctrinam poteſt ſequi minus probabilem partem contra probabiliorem, ferendo ſententiam in favorem ejus, qui pro ſe habet rationes levioris momenti adverſus illum, pro quo militant rationes validiores. At hoc eſſe abſurdum nemo non videt, tum quia ſententia debet ſequi judicium intellectus, ut tradit Bald. in *c. Canonum ſtatuta, n. 35. ſupra eodem*, quod quidem judicium minimè flecti poteſt in illam partem, pro qua ſunt leviora motiva, cum opinari non ſit in nobis, ut ex Ariſtotele probatum eſt ſupra in 1. *&* 11. fundamento pro hac ſententia; & ideo non poteſt eligere opinionem, quæ minus habet rationis, ut notat idem Bald. in d *c. Canonum ſtatuta, n. 33.* Quare ſi ſententia fertur pro parte debiliori, fertur contra judicium, & dictamen rationis; & ſic omninò iniqua eſt, quod ſatis conſtat ex dictis ſupra in 4. fundamento. Tum quia talis ſententia eſt contra potiora jura alterius ex litigatoribus, & ideo injuſta, *l. Edicto, §. 1. C. De edict. D. Adrian. tollen.* & notat Bald in *conſ. 420. Verba principis, n. 2. verſ. Et revertendo, lib. 1.* Tum denique quia judex eſt miniſter Dei in ter-
299 ris, *c. Nec u, 15. qu. 1. c. Non ſolum, 23. qu. 5.* Ut igitur ipſius judicium prodeat de vultu Dei, qui eſt via, veritas, & vita, *c. Ut noſtrum, de appellat. c. 1. in princ. ut Eccleſ. benef.* debet conformare judicium ſuum cum veritate, & ipſam ſummoperè juvare, & ad lucem perducere. *l. penult. in fin. de probat. l. Illicitas, §. Veritas. ff. De off. Præſid.* cum ſimilibus, ut per Paulum de Caſtro in *conſ. 380. incip. Iudex eſt miniſter Dei, vol. 1.* Item debet ſequi veritatem, & legum, & juſtitiæ veſtigia, *l. Nemo, C. De ſent. & interloq. omn. Iudic.* Imò Judicantem oportet cuncta rimari, & tandiu actionem ventilare, quouſque ad veritatem perveniatur, *c. Iudicantem, 30. qu. 5.* gloſ. fin. in *l. 2. C. De eden.* Et contra veri-
300 tatem pronunciare non poteſt cum libera conſcientia, & ſecuta, ut dicitur in *c. Abbas ſanè, §. Ceterum, in fin. de ſent. & re judic. lib. 6.* Non ergo audiendi ſunt illi, qui apud Sanchez loco cit. putant abſurdum non eſſe, ut judex pronunciet pro parte minus probabili; nam profectò hoc ſibi nollent in ſua cauſa, & de injuſtitia conquererentur. Unde nec velle debent in cauſa aliorum contra præceptum juris naturalis, ac divini, ut legitur, in *princ. Decreti*, & in *l. 1. ff. Quod quiſque juris.* Quamobrem reſ-
301 ſpondent alij, & præſertim Sanchez, Vaſquez, & D. Card. de Lugo generalem doctrinam de libertate eligendi opinionem minus probabilem eſſe limitandam in judice, aſſignantes triplicem rationem diſparitatis. Prima eſt, quia judex tenetur reddere unicuique jus ſuum ſecundum merita cauſæ, & neminem lædere, *c. Forus, §. in omni, de verb. ſignif. c. 1. 23. qu. 2.* & d. *c. Iudicantem, 30. qu. 5.* Secunda, quia reſpublica conſtituit judicem ad lites dirimendas ſecundum quod ei melius videbitur, *l. Quidam exiſtimave-*
Proſ. Fagn. in 1. Decretal.
runt, & ibi gloſ. *fin. ff. Si certum petatur.* Tertia, quia videtur acceptio perſonarum, *c. Neceſſe, 3. quaſt. 9.* ſicut cum beneficium, digniori poſthabito, confertur minus digno, S. Thomas in 2. 2 *qu. 63. art. 2.* Cæterum etſi hujuſmodi rationes ſint in ſe veræ, nullam tamen diſparitatem inducunt inter regulam, & limitationem. Nam quoad primam non eſt minoris, imò pluris æſtimanda læſio recti, & offenſa Dei, quàm læſio partis in foro judiciali, *c. Sicut qui Eccleſiam*, ibi: *Majus eſt peccatum, quod in Deum committitur, quàm quod in hominem. 17, qu. 7. c. Vergentis*, cum gloſ. in *ver. Longè ſit gravius, de haret.* Læditur autem rectum, & Deus offenditur, quando non adhibetur debita diligentia ut rectum cognoſcatur. S. Thom. in 1. 2. *quaſt. 76. art. 2.* & latius probatum eſt ſupra in 6. fundamento à *n.* 262. qualem diligentiam utique non adhibet qui minus probabilem ſequitur, ut ibidem oſtenſum eſt, verſ. Minor probatur. Similiter quoad ſecundam rationem nulla eſt diſparitas, quia ſi Reſpublica exigit judicium magis probabile in cauſis minoris momenti, quales ſunt res temporales, cur Deus tale judicium à nobis non exigat in cauſis longè gravioribus, quales ſunt animæ, & æternæ vitæ. Ad hoc *c. Faciat homo, cum duobus capitulis ſeqq. 22. q. 2.* Et eodem modo quoad tertiam rationem nulla diſparitas conſiderari poteſt, imò in hoc judicio, in quo quæritur, An actus ſit bonus, vel malus, quoties eligitur opinio minus probabilis quod actus ſit bonus ſecundum opinionem minus probabilem, habetur acceptio perſonæ hominis contra Deum, & legem, cui favet opinio magis probabilis, quod actus ſit malus, & ſic eſt peccatum acceptionis perſonarum multo deterius, quàm ſit inter hominem, & hominem. Præterea Sacerdos in Sacramento pœnitentiæ eſt propriè judex, ut in Conc. Trident. *ſeſſ. 14. c. 7. de caſ. reſer.* & fuſius patebit infra in 32. fundamento. Et
302 propterea in pœnitentiis injungendis perſonarum acceptio non eſt habenda, *c. Sacerdos, 26. qu. 7.* Quinimo gravius eſſe peccatum acceptionis perſonarum in diſpenſatione rerum ſpiritualium, quam in diſpenſatione rerum temporalium docet S. Thom. proximè citat. in *2. 2. qu. 63. d. art. 2.*

303 Trigeſimum primum fundamentũ ſumitur ex tertio abſurdo, quod eſt de adminiſtratione Sacramentorum in quo ſequendo opinionem minus probabilem, quis exponit ſe periculo faciendi irritum Sacramentũ. At in re tanti momenti exponere ſe periculo errandi, cum poſſit quis tale periculum vitare eligendo opinionem magis probabilem, nemo negaverit grave eſſe peccatum, & ſatis conſtat ex verbis Scoti ſuperius relati *n. 210. & 215.* Sed nihilominus reſpondent nonnulli, ut Sanchez *in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 9. n. 33.* & Vaſquez in 1. 2. *diſp. 29. qu. 43.* hoc non eſſe abſurdum, nec inde ullam irreverentiam Sacramento exhiberi. Primò, quia partem probabilẽ ſequi poſſumus in materia ſacramentali, ſicut in alijs caſibus, in quibus periculum eſt, ne ſaltem materialiter peccemus contra præceptum divinæ legis. Et tamen quia ſequimur minus probabilem, non arguimur tanquam rei, & inobedientes præceptis divinis. Deinde quia etiam is, qui ſequitur magis probabilem, aliquo

modo exponit ſe diſcrimini faciendi irritum Sa-
cramentum, cum fieri poſſit ut illa opinio pro-
babilior ſit falſa. Tandem ſubjungunt iſti, quod
ſi ſubveniendum eſſet proximo indigenti effectu
illius Sacramenti, tunc non ſolùm ſequi non li-
ceret minus probabilem, ſed nec probabilio-
rem, ſi ſuppeteret aliqua alia ratio certa, & tuta
conficiendi Sacramentum, quia ex lege chari-
tatis eo caſu eſſet amplectenda. Sed contra
prædicta eſt, quia multum intereſt inter quæ-
ſtionem, An aliquid liceat, & quæſtionem, An
aliquid fiat: nam cum quæritur An aliquid li-
ceat, tunc ſufficit judicium probabile, quod ſit
licitum, ex regula illa generali, quod in mora-
libus ſufficiat certitudo ex probabilibus, de qua
tamen regula latè diſſeruimus ſupra *in 1. quæſt. à
n. 99. uſque ad n. 111.* At cum quæritur An ali-
quid fiat, quia effectus non tam pendet à judi-
cio noſtro, quàm à determinatione, ſeu opera-
tione alterius: non ideo illud fiet, quia ita judi-
camus, ſi determinatio, ſeu operatio alterius
aliter ſe habeat; nam ſolum judicium non ſuffi-
cit ubi factum requiritur, *c. Paſtoralis, in fin.* ubi
gloſ. *ult. de off. Ordinar. cap.* 1. & ibi gloſ. in *ver.
Voluntatem, de eo, qui mit. in poſſeſ.* Unde in pri-
mo caſu, ſcilicet in quæſt. An liceat, qui ſequitur
magis probabilem, non exponit ſe periculo
faciendi actum illicitum, ut conſtat ex dictis ſup.
n. 218. At in ſecundo, id eſt in quæſt. An fiat,
exponit ſe periculo non faciendi, ſive minus
probabilem ſequatur, ſive magis probabilem,
& imprudenter agit, atque in re gravi,
qualis eſt confectio Sacramenti, graviter pec-
cat, quia cum poſſit ſequi partem certam, ac
tutam illud conficiendi, ſequitur probabilem,
& non tutam. In primo igitur caſu non peccat,
quia ſequitur tutam, licèt non tutiorem; ſed in
ſecundo peccat, quia in re graviſſima non ſequi-
tur tutam, ſcilicet in ordine ad conficiendum; in
hac enim materia non dum tuta, ſed tutior, & tu-
tiſſima via eſt eligenda, ut Scotus docuit ſupra
relatus *n. 216.* Quamobrem non tantùm ex cha-
ritate, ſed etiam ex reverentia, quæ debetur Sa-
cramento, ſemper tenetur quis ſequi partem
omnino tutam, nempe certam non faciendi ir-
ritum Sacramentum. Et ita præter Scotum tra-
dit etiam expreſsè Suarez poſt alios *to. 4. in 3.
par. diſp. 26. ſect. 6. n. 5.* Unde patet reſponſio
ad duas rationes Vaſquez, & Sanchez, qui con-
trarium aſſerebant, quia in caſu conficiendi Sa-
cramentum, neque minus, neque magis proba-
bilem ſequi licet, cum alia eſt certa, quia hæc ſo-
la tuta eſt ut Sacramentum conficiatur. In cæte-
ris vero caſibus, in quibus quæritur An quid
liceat, opinio probabilior eſt tuta, & ideo licet
illam ſequi, ut fuſius oſtenſum eſt ſupra *eod.
num.* 228.

304 Trigeſimum ſecundum fundamentum ſumi-
tur ex quarto abſurdo, quod eſt in ſpecie de ad-
miniſtratione Sacramenti Pœnitentiæ. Nam
cum abſolutio Sacramentalis ſit actus judicia-
lis, & ſacerdos ſit verè, & propriè judex, ut diſ-
finitur à Tridentina Synodo *ſeſſ. 14. c. 7. de caſ.
reſer. &* ad eum ſpectet diſcernere inter lepram,
& lepram, & pœnitentem ſolvere, vel ligare, ei-
q; pro modo culpæ pœnitentiam injungere, *c. 2.
de pœnit. & remiſſ. lib. 6. c. Omnis utriuſq; infr. eod.*
per hanc doctrinã ſacerdos non fungitur ampl ius
Judicis officio, ſed ſubditus ordine inverſo aſſu-
mit ſibi judicium conſcientiæ ſuæ, & eligit ſuo
arbitratu ſententiam ligantem, vel ſolventem:
Nam cum ſacerdos judicat eſſe reſtituendum,
negotiationem dimittendam, votum adim-
plendum, occaſionem peccati relinquendam,
aut quid ſimile: ſtatim pœnitens objicit, extare
ſuper hoc opinionem probabilem ſibi faven-
tem, & eſſe in facultate ſua illam eligere. Unde
in foro animæ judex ſequi cogitur judicium rei,
non reus judicium ſacerdotis: quod quam ſit ab-
305 ſurdum, nemo non videt. Sunt enim qui putant
ſacerdotem non poſſe hoc caſu denegare bene-
ficium abſolutionis, eo quod teneatur ſequi pœ-
nitentis opinionem. Ita Soarez in *3. par. tom. 4.
diſp. 32. ſect. 5. n. 4.* Baſilius Pontios *de matrim. lib.
4. c. 25. n. 8.* Gregor de Valent. *tom. 3. diſp. 5. q. 7.
punct. 4. in fin.* Imo abſolutionem non eſſe dene-
gandam etiamſi pœnitens eligat opinionem mi-
nus probabilem, & minus tutam tenet Tho-
mas Sanchez alios referens *in Decal. to. 1. lib. 1. c.
9. n. 27. & 29.* qui amplius opinatur confeſſo-
rem ex hoc capite denegantem abſolutionis be-
neficium, mortaliter peccare. Et ſequitur Jo.
Sancius *in ſelect. diſp. 33. n. 54.* Quid plura? Con-
feſſorem ſequi debere pœnitentis opinionem,
etiamſi credat illam eſſe falſam, dummodo
probabilis reputetur inter Doctores probatæ
authoritatis, confidenter affirmant Gregor. de
Valent in *2. 2. diſp. 1. q. 7. punct. ult. in fin* Thomas
Sanchez, & Jo. Sancius locis citatis. Quod ab-
ſurdum eſſe, & contra legem conſcientiæ re-
luctantis, apertè conſtat ex doctrina D. Thomæ
quodlib. 3. art. 27. & *quodlib. 8. art. 13.* & S. Bona-
venturæ in *2. ſent. diſt. 39. n. 19.* & Scoti *quodlib.*
18 *ſub littera E*, ubi ſic ait: (Non ſufficit ad boni-
tatem moralem, ut in agente ſit potentia judi-
cativa de ſcientia ſui actus, ſed oportet, quod
actu rectè judicet de actu, & ſecundum illud re-
ctum judicium actus fiat: Si enim cognitio pro-
pria ſit erronea, licèt agat conformiter cogni-
tioni rectæ alterius cognoſcentis, quia tamen ta-
le agens natum eſt regulari in ſuo actu per pro-
priam cognitionem, & ſecundum illam non a-
git, ſed contra illam, ideo non rectè agit.) Hæc
Scotus. Atque ita hunc errorem pluribus confu-
tat Candidus Philalethus *de opinionum praxi qu.
5. verſ. Adverte tertio, pag. 79.* & conſtat ex iis quæ
dicta ſunt ſup. in 5. fundamento pro hac ſenten-
tia.

306 Trigeſimum tertium fundamentum ſumitur
ex quinto abſurdo, quod eſt de Bello. Nam de-
fenſores probabilitatum contendunt licere in-
vicem bellare, ſi utrinque ſint opiniones proba-
biles, quod bellum ſit juſtum, ut Jo. Sancius aliàs
citatus in *pract. diſp. 44. n. 58.* Hoc autem abſur-
dum eſt, quia bellum ex utraque parte juſtum
non datur: nam, ut ſcripſit Angel. Aret. *conſ. 96.
In themate, n. 44. in fin* cum bellum ſit contrario-
rum, neceſſe eſt ut una pars foveat injuſtitiam,
quia ſi unum contrarium eſt æquum, neceſſe eſt
ut aliud ſit iniquum, *l. 1. ff. De his, qui ſunt ſui, vel
alieni juris* Unde contra Jo. Sancium teneot
307 Vaſquez, & Villalob. *infra allegat n. 375.* Id quod
ſpecialem etiam habet rationem, quia cum
in pari cauſa melior ſit conditio poſſiden-
tis, *l. Qui accuſare, C. De edendo,* cum con-
cordan. & poſſeſſor dicatur habere potiora
jura

jura, etiamſi nullum jus habeat, *l. Uti frui. §. Fortè, ff. Si uſusfruct. petat.* Paul. de Caſtro *conſ. 76. In facto iſte, lib. 2.* Iniquum eſt ut Rex qui pacificè regnum poſſidet, in paritate opinionum utrinque probabilium, & longè magis ſi pro ſe habeat opinionem magis probabilem, de ſua poſſeſſione vi dejiciatur: nam & injuſtus poſſeſſor debet conſervari in ſua poſſeſſione, *c. In litteris, de reſtit. ſpoliat.* Imò nec ſpoliatus de facto poteſt propria authoritate poſſeſſionem accipere contra ſpoliantem, *l. Si quis ad ſe fundum. ff. De vi, & vi*
305 *armata.* Ideoque ſpoliatum poſſe tantùm incontinenti, non autem ex intervallo bellum movere, ſcripſit Angel. Aret. d. *conſ. 96. num. 50 verſ. Et benè facit*, poſt Bart. in *l. Idem. §. Cum igitur per illum textum ff. de vi, & vi armata*, quamquam præſcriptio nulla dari poſſit etiam poſt decurſum tempus mille annorum, ſi à principio ſpoliator doloſus, vel violentus, juxta receptiſſimam Canoniſtarum opinionem, ut atteſtatur Cardinalis Seraph. *deciſ. 1360. n. 2.* Præterea cum abſtinere à bello inſerendo abſque dubio ſit tutius, & res dubia ſit propter æqualitatem contrariarum rationum, ut oſtenſum eſt ſupra *in 2. quæſt. à n. 125 uſque ad n. 171.* In hoc dubio Rex tenetur ſequi opinionem, quæ periculo vacat, ut pariter conſtat ex dictis à d. *n. 171. uſque*
309 *ad n. 252.* Ex quibus patet quàm ſit pernicioſa Chriſtianæ Reipublicæ hæc doctrina probabilitatum, quæ publicam pacem ſæpè ſæpius turbat, & inflammat Reges ad bella gerenda. Timorati enim Principes priuſquam rem tam arduam aggrediantur, conſueverunt exquirere à ſuis Theologis, & Directoribus conſcientiæ quid ſibi liceat: a quibus audientes ſibi favere in puncto juris opinionem probabilem, quam tuta conſcientia ſequi poſſint, licet oppoſita ſit probabilior, ac tutior, huic damnabili conſilio acquieſcentes, bellum movent, quod eſt perditio animæ, corporis, & ſubſtantiæ, ut in *Authen. de Armis in princ.* & notat gloſ. 1. *in l. unic. C. publicæ lætitiæ, lib. 12.* quo etiam fit, ut hæc doctrina pariter non ſit à Chriſto, qui venit in mundum, ut pacem duceret, *c. Niſi bella, 23. quæſt. 1.* ſed potius ex Diabolo, qui eſt pacis æmulus, & ſator zizaniæ, ut in Extravag. *Super cathedram, §. Ab olim, de ſepult.*

311 Trigeſimumquartum fundamentum ſumitur ex ſexto abſurdo, nempè quia ſecundum hanc doctrinam licitum eſt ſequi opiniones oppoſitas, modò illæ ſint probabiles, & ſecluſo ſcandalo, modò judicare ſecundum unam, modò ſecundum aliam ut tenent Authores ſupracitati *n.*
312 31. Hoc autem eſſe perquam abſurdum ſic oſtenditur evidenter. Ex contrariis opinionibus oportet unam ſemper eſſe veram, & alteram falſam, ut patet in 4. *Metaph. c. 6.* & docet S. Thomas *quodlib. 8. art. 13.* Quamvis autem qui flectit ſe ad unam tantùm partem, quam putat eſſe probabilem, poſſit eligere falſum, quia humanum judicium fallere ſæpè contingit, & falli, *c. Lator, & c. Conſanguinei, de re judic. c. Si quis non rectè, 24. quæſt. 3. c. A nobis, el. 2. de ſent. excom.* tamen poteſt etiam eligere verum, cum probabilitas indifferenter ſe habeat ad verum, & falſum, ut in 1. *Magnor. moral. c. 33.* & conſtat ex dictis ſup. *num. 73. & 90.* Idque veriſimilius eſt ſi rationes utriuſque opinionis æquo libramine expendat juxta textum in *c. 1. de ſent. & re judic. lib. 6.* & eligat probabiliorem, & melioribus rationibus ſubnixam, ut in *c. Capellanus, de feriis* & in *§. Item pretium, inſtitut. de empt. & vend.* juncta *l. 1. ff. eod.* Verum qui conſulit, & judicat ſecundum utramque in rei veritate, neceſſario ſequitur falſum, ut patet ex Philoſopho in 2. *Periherm.* & docet idem D. Thom. in 1. *p. qu. 17. art. 4.* Etenim probabilitates harum opinionum oppoſitarum conſiſtunt in lineis contradictoriis ut patet in 4. *Metaph. cap. 6.* Nam probabilitas opinionis in ſe veræ eſt in linea veritatis, ſaltem ex parte rei: probabilitas vero opinionis in ſe falſæ eſt abſolutè in linea mendacii: Non enim habet fundamentum in re, ſed in obſcuritate intellectus circa eam ſpeculantis: Atque ita ex tenebris intellectus deducitur ſupponentis pro vero id, quod in ſe eſt falſum. Et ideo nec eſt duratura, niſi quamdiu duraverint tenebræ intellectus, ut in 1. *Poſter. cap. 26.* Non eſt igitur credendum voluiſſe Deum in Eccleſia hanc deceptionem permittere, ut ferè in qualibet materia fas ſit cuilibet ſequi quod neceſſario eſt falſum non ſolum materialiter, & quoad divinum judicium, quod veritati, quæ non fallit, nec fallitur, ſemper innititur, ut habetur in d. *c. A nobis*, & in *c. Spiritus Sanctus, 1. qu. 1.* ſed etiam formaliter reſpectu intellectus humani, qui quãvis non diſtinguat quænam opinio ex duabus oppoſitis ſit falſa, tamen certus eſt naturaliter in una ipſarum falſum latere, cum impoſſibile ſit utramque eſſe veram, ut in 4. *Metaph. d. c. 5.* & per D. Thom. *loc. cit.* Unde ſequendo utramque ſequitur neceſſario id, quod certo ſcit eſſe falſum. Et quemadmodum qui miſcuit venenum in una ex duabus potionibus, & oblitus eſt in qua portione illud miſcuerit, quamvis ſeorſim poſſit probabiliter æſtimare hanc, vel illam non eſſe veneno admixtam, tamen ſi ſumat utramque certus eſt formaliter ſe ſumere venenatam: ita qui conſulit, vel judicat ſecundum oppoſitas opiniones probabiles, formaliter certus eſt ſe pro una parte ſequi falſum, licet propter imbecillitatem intellectus humani non diſcernat qua in parte falſitas reperiatur, ut egregiè declarat Bartol. in *l. In ambiguo, num. 2. ff. De reb. dub.*
313 Et hæc eſt ratio cur advocato non liceat pro utraque parte ſcienter patrocinari, quia ſcilicet ex una parte ſemper tueretur injuſtam cauſam ſcienter. Et hæc eſt veritas, ut inquit Sylveſter in *ver. Advocatus, num. 7. §. 13.* Quamobrem doctrina hæc nova, quæ docet ſequi falſum, non eſt à Deo, quia Deus nec formaliter, nec materialiter poteſt eſſe author falſitatis, cum ſit ipſa veritas: Joan. 14. *c. Si conſuetudinem, 8. diſt.* Sed potius ex Diabolo, qui eſt pater mendacii. Jo. 8. 44. Archid. in *c. Nervi, n. 1. 13. diſt.*

314 Trigeſimumquintum fundamentum ſumitur ex ſeptimo abſurdo, quod eſt de ſcandalo, quia hæc doctrina vix ad praxim ſine ſcandalo deduci poteſt: nam ſecundum eam fas erit marito modo adhærere uxori ſuæ, & ab ea debitum exigere ſequendo ſententiam probabilem validitatis matrimonii; modò ei debitum denegare, illamque dimittere ut concubinam, & aliam ducere pro libito ſuæ voluntatis ſequendo contrariam opinionem æquè, vel magis probabilem nullitatis matrimonii, ſecundum ea, quæ legun-

tur, & notantur, in *c. Inquiſitioni, de ſent. excom.* & in *C. Literas, de reſtit. ſpoliat.* frequen-
tiſſime enim qui nuper ſcripſerunt tractatus de
matrimonio recenſent oppoſitas opiniones aſſe-
rendo utramque eſſe probabilem, aut unam pro-
babilem, & alteram probabiliorem, etiam ubi
315 de fœdere matrimonii agitur. Item licebit Ad-
vocato in eadem cauſa patrocinari tam pro
actore, quam pro reo, ſi uterque habeat pro ſe
rationes ſuaſibiles, contra text. in *l. 1. C. De Ad-
voc. diverſ. judic. in l. Athletas, §. penult. ff. De his, qui
notantur infamia*, & in *c. fin. 2. quæſt. 3.* Gloſ. Ge-
min. & Præpoſitus, in *c. Diſciplina, 45.* Et ta-
men Bald. *conſ. 94. Sciendum eſt, in fin. lib. 4.*
quia ſuſpicabatur in eodem articulo prius con-
ſuluiſſe, & copiam conſilii non invenerat, ut
ſibi eſſet contrarius, noluit conſulere etiam
pro ea parte, in quam ex probabilibus rationi-
bus inclinabat; quia, inquit, contrarietas tur-
pis eſt in Doctore. Item licebit judici in eodem
articulo nunc proferre ſententiam abſoluto-
riam, nunc condemnatoriam, & judicare pro
amico adverſus ea, quæ dicentur infra nu. 355.
cum tamen non deſit, qui ex antiquis ita horre-
tur: Si vis æquam ſententiam ferre, neminem
eorum, qui judicio aſſiſtunt, cognoſce, ſed nu-
dam ipſam, ſimplicemque veritatem; ut ex
Conſtantino Armenopolo refert Menoch. *de ar-
316 bitrar. judic. in princ. tractatus in cohortatione
ad judices.* Unde Bald. relatus à Boer. *deciſ.
155. num. 27.* Duobus, inquit, amicis in duabus
contrariis opinionibus exiſtentibus, ſanctum eſt
317 pro veritate pugnare. Et quamvis, ut idem Bald.
refert in *hoc cap. num. 10.* Io. Andr. det unum pru-
dens conſilium, ut quando opiniones ſunt ita
diverſæ, ut in utramque partem poſſit probabi-
liter inclinari, debeat quis conari, ut habeat ju-
dicem propitium: hoc tamen non ideo dixit,
quod liberum ſit judici pro utraque opinione
ſententiam ferre, ſed quia hoc caſu probabiliter
poteſt contingere, ut judex amicitia ductus de-
clinet in unam tanquam probabiliorem *c. Quan-
tuor modis*, & *Quicumque 11. qu. 3.* Nam cum in
dubio eſt animus, &c. ut advertit Boer. *loc. cit.*
& propterea Bald. *ubi ſup.* poſt illa verba: de-
bet quis conari ut habeat judicem propitium;
immediatè ſubjunxit: non dico claudicantem,
quia judex, & judicium claudicare non de-
318 bent. Licebit denique conſiliario ſecundum
hanc doctrinam conſulere Regi, ut bellum ge-
rat contra rebellem, & ſimul conſulere rebel-
li, ut vi armata reſiſtat Regi bellum gerenti,
ſi uterque habeat opinionem probabilem ſibi
faventem, & tamen certum eſt bellum ex utra-
que parte juſtum non dari, ut oſtenſum eſt ſu-
pra in 33. fundamento, & defenſionem non
competere illi, qui poteſt juſtè, & impunè of-
fendi, ſecundum communem ſententiam, de
qua teſtatur Claudius de Seyſel. in *l. Ut vim, in
lectura, num. 26 ff de juſt. & jur.* Quæ ſanè omnia,
& ſexcenta alia ſimilia, nemo ſani capitis infi-
ciabitur abſurda eſſe, & ſcandaloſa, & ideo vi-
tanda, *c. 2. de præſcript. c. Ad aures, de temp. ordi-
nat. cum concord.* de quibus in gloſ. in ver. Scan-
dalo.

319 Trigeſimum ſextum fundamentum ſumitur
ex octavo abſurdo, nimirum quia quàm enormi-
ter hæc doctrina in dies lædat libertatē, immuni-
tatemque Eccleſiaſticam Dei ordinatione, &
canonicis ſanctionibus conſtitutam, deploran-
dum eſt magis, quam commemorandum; quan-
doquidem ſuborta aliqua de his controverſia,
Principes ſæculi nihil ex arbitrio ſuo faciunt,
ſed quid ſibi liceat, percunctantur à Theologis,
quos ad ſua deſideria coacervant ſibi magiſtros.
Hi verò ut ſe præbeant zelatores laicalis juriſ-
dictionis prurientes auribus, & quærentes quæ
ſua ſunt, non quæ Jeſu Chriſti, ut plurimum quid
Divina Scriptura, Sacri Canones, & probata
Concilia ea de re ſtatuant parum inveſtigantes,
tantum laborant in perquirendo aliquem Do-
ctorem, qui in eo articulo amplectatur opinio-
nem juriſdictionem ſæculari faventem, aut ſal-
tem affirmet illam eſſe probabilem: eoque modi-
ca cum difficultate reperto (in tanta enim Scrip-
torum hujus ſæculi multitudine nūquam deſunt
qui palam Potentatibus adulentur, & juriſdi-
ctioni Eccleſiaſticæ ſint infenſi) protinus conſu-
lunt, ſuadentque Principibus, & Magiſtratibus
ſæcularibus, ut opinione illa liberè utantur. Et
ab hac potiſſimum radicè, ni fallor, provenit, ut
multi cenſuris eccleſiaſticis irretiti, deſpiciant
abſolutionem à Sede Apoſtolica obtinere, nec
abſtineant à perceptione Sacramētorum, exiſti-
mantes ſe tutos eſſe in conſcientia; & tamen ma-
nifeſtum eſt magiſtrorum conſilia, quæ dantur
contra præcepta legis, aut contra id, quod pu-
blicè tenetur per Eccleſiæ authoritatem, à pec-
cato erroris non excuſare, ut per D. Thom. *d.
quolib. 3. art. 10.* & *quodlib. 8. art. 13.* Unde fa-
teri oportet hanc doctrinam non eſſe à Deo, cum
tam crebro occaſionem præbeat convellendi
jura, privilegia Eccleſiæ. Ad hoc *c. Concilia
§. hinc 17. diſt. c. Quis dubitet, Duo ſunt*, & *c.
fin. 96. diſt.* & *c. 1. De immunit. Eccleſ. lib. 6. cum mul-
tis concordantibus.*

320 Trigeſimum ſeptimum fundamentum dedu-
citur ex nono abſurdo, nempè quia hæc doctrina
reddit homines ignavos, eoſque ab omni ſtudio
contemplandæ veritatis abducit. Nam ubi pri-
mum quis in aliqua controverſia morali intelli-
git extare opiniones probabiles, & ſe habere li-
bertatem ſequendi quam maluerit, licet minus
probabilem, ac minus tutam, non laborat pro
veritate ulterius aſſequenda: quo fit, ut hoc ſæ-
culo pauci inveniantur profundæ ſcientiæ, qui
velut ſplendor effulgeant firmamenti, & velut
ſtellæ in perpetuas æternitates, manſuri ad juſti-
tiam valeant plurimos erudire, ſecundum quod
legitur in *c. Super ſpecula, de Magiſtris.* Imò
321 ut ait Bald. *conſ. 343. num. 4. lib. 1.* actus argu-
mentandi eſt apud infinitos, concluſio reſpon-
dendi, & medicina ſanandi apud paucos. Con-
fert textus in *c. Nec mirum, verſ. Nec poteſtas*
ibi: *Semper diſcentes, & nunquam ad ſcientiam
veritatis pervenientes. 26. q. 5.* Addit Julius Mer-
corus *de probabilitate opinionum par. 3. art. 4.* fu-
turum eſſe, ut admiſſo uſu probabilitatum libri
qui tractant de morali materia brevì tempore
contemptibiles fiant, imò tota ſcientia moralis
contemptui habeatur; nam caſus qui poterit
unicuique occurrere, aut erit facilis, aut diffici-
lis. Si facilis, non erit opus ſtudio, nec revolu-
tione librorum pro ejus reſolutione: ſi difficilis,
jam experimur difficultatem propoſitionis ex
eo provenire, quia utrinque ſunt rationes ſuaſi-
biles,

biles , ut habetur 1. *Topicor. cap. 9. in princ.*
Unde ſtatim, atque aliquis apprehendit caſum
propoſitum eſſe difficilem , ſimul etiam appre-
hēdet illum eſſe pro utraque parte probabilem,
& ſine alio ſtudio ad quam maluerit partem tuta
conſcientia ſe applicabit. Ad quid ergo pro
dirigendis conſcientiis deſudare , ac libros vol-
vere labore ſupervacuo? *cap. fin 7. q. 1.* gloſ. ult.
in *c. Charitatem 12. q. 2.*
322 Trigeſimumoctavum fundamentum ſumitur
ex decimo abſurdo , quod eſt de relaxatione
conſcientiæ. Nam cum ſenſus hominis proni
ſint ad malum ; Geneſ. 8. *c. Omnis ætas, 12. q. 1.*
ex libertate eligendi quamcunque opinionem
probabilem fit , ut plerique eligant opiniones
prurientes auribus , & indulgentes ſenſui. *c. Nec
mirum , verſ. Hæc poteſtas , 25. q. 5.* Unde pluri-
mum relaxantur fidelium conſcientiæ, & fran-
guntur nervus Eccleſiaſticæ diſciplinæ , *c. Diſci-
plina , 45. diſt.* gloſ. in *c. 2. §. Nulla quoque , in
ver. Conſuetudine de pœnit. & rem. ſſ. lib. 6.* & in
c. fin. in ver. Rationabilibus , propè fin. De con-
ſuetudine obſervatum eſt namque homines alio-
quin in jejuniis auſteros , à ſancta obſervatione
deſtitiſſe , auditis Scriptorum noſtri temporis
opinionibus jejunandi obligationes relaxanti-
bus , ut dicemus infra in 40. fundamento ſub *n.
336. verſ. Obligationes*, contra ea, quæ in hac ipſa
jejunii materia conſulit Pontifex in *c. 1. de*
323 *obſerv. jejun.* Et nonnulli, qui parati erant re-
linquere occaſionem proximam peccandi , mo-
dum invenerunt in ea perſeverandi, poſteaquam
audierunt ſententiam Authoris affirmantis non
modo eſſe licitum in hujuſmodi occaſione ma-
nere, ſed etiam in eam ultro ſe conjicere; ob ſpi-
rituale, aut temporale ſuum, aut proximi bonum
324 ut patebit eod. *n. 336. verſ. Tametſi.* Et ſimili-
ter alii , qui propoſuerunt è domo concubinam
eiicere, à propoſito receſſerunt, audita alterius
Theologi ſententia aſſerentis concubinarium
non teneri eam repellere , ſed tantum polliceri
ſe cum ipſa non peccaturum , quando ea dimiſſa
triſtius vitam duceret , ut pariter inferius pate-
bit eod. *n. 335. verſ. Concubinarium.* Item alii,
325 qui (quantum humana fragilitas patitur) con-
ſueverunt cum interna attentione Miſſam audi-
re, atque Officium Divinum recitare, faſſi ſunt
omnem ſolicitudinem, & ſcrupulum depoſuiſſe,
poſteaquam intellexerunt ſatisfieri præcepto
Eccleſiæ Miſſam audiendo, & officium recitan-
do etiam cum diſtractione voluntaria, eo quod
Eccleſia non poſſit præcipere ut aſſiſtant, & reci-
tent cum attētione, ſeu devotione interna, quod
affirmarunt Ægidius Coninch *de Sacram. in 3. p.
q. 83. art. 6. n. 291. & 297.* Paulus Layman. *tract.
7. c. 3. n. 2.* Henriq. *in ſum. lib. 9. c. 25. nu. 3. in
gloſ. litera P* Quotum tamen opinionem nec
veram , nec probabilem eſſe latiſſime oſtendi-
mus in *c. Dolentes , a nu. 17. uſque ad n. 67. de*
326 *celebr. Miſſar.* Rurſus paucis abhinc annis qui-
dam Regulares audita opinione , quam non-
nulli Authores probabilem dicunt , quod Sum-
mus Pontifex non poſſit Regularibus ad præ-
ſcriptum Regulæ reformationem indicere, præ-
ter conſuetudinem , quæ in Religione vigebat
tempore profeſſionis emiſſæ, auſi ſunt debitam
mandatis Apoſtolicis obedientiam denegare. Et
tamen nedum hoc caſo, in quo hujuſmodi opi-
nio eſt manifeſtè falſa , & contra *c. Ex parte, de
Regular. Recolentes*, & ibi dixi , *num. 7. & 9, &
c. fin. de ſtat. Monac.* & contra Conc. *Trid. c. 1.
ſeſſ. 25. de Regular.* Sed etiam ſi eſſet dubia, ni-
hilominus parendum eſſet propter bonum obe-
dientiæ. *c. Quid culpatur , in fin. 23. qu. 1.* gloſ.
fin. in c. 2. De major. & obed. Et profectò ſi quis
intelligat ſecundum unam opinionem ſe non te-
neri votum Religionis adimplere, aut damnum
illatum reficere, aut uſuras acceptas reſtituere,
vel quid ſimile , & liberum ſibi eſſe utramlibet
opinionem amplecti cum ſecuritate cōſcientiæ,
quis credat eum velle ſervituti Religionis ſe
mancipare , aut reputare ſe reſtitutioni obno-
xium , cum ab his poſſit ſe eximere eligendo
opinionem minus probabilem ſibi faventem,
relicta contraria probabiliori , ac tutiori? Præ-
327 ſertim vero quia multi affirmant in conflictu
opinionum probabilium poſſe virum doctum,
relicta opinione , quam probabiliorem credit,
juxta probabilem conſulere, quando pœniten-
tem eximit ab obligatione reſtitutionis , & alia
quacunque: Secus autem quando ipſum ad quip-
piam obligat. Atque ita ſecundum hanc Theo-
ricam conſultores , & judices animarum ſequi
non poſſunt opinionem minus probabilem,
quando illa eſt ſtrictior , & ſecurior pro ſalute
animæ pœnitentis, ſed ſolum quando eſt laxior,
& periculoſa. Quod affirmarunt Vaſquez *in 1.
2. diſp. 62. c. 9. n. 47.* & Salas *in 1. 2. tract. 8 diſp.*
328 *unic ſect. 9. n. 85.* Quinimò (quod hactenus non
eſt auditum) Confeſſorem teneri opinionem li-
berantem & largiorem, minuſque tutam decla-
rare pœnitenti de illa interroganti , ſcripſerunt
idem Salas *ubi ſup.* & Sanchez *in Decal. to. 1. lib.
1. c. 9. num. 47.* Ac demum in conſcientia tutum
329 eſſe illum, qui propoſitum habet varios Doctores
conſulendi , donec aliquem juxta deſiderium
ſuum reſpondentem inveniat , Author eſt idem
Sanchez *d. c. 9. num. 29.* Licèt hunc in peſſimo
ſtatu eſſe rectius affirmet Adrianus *in 4. de reſtit.
quæſt. de præſcript. dub. 1. verſ. Hu præmiſſu*, & Navar
in manual. c. 17. num 83. vides ergo per quam la-
tam viam ducantur pœnitentes à defenſoribus
probabilitatum: & tamen Dominus ait Matth.
7. 14 *Quam anguſta porta, & arcta via eſt , quæ ducit
ad vitam , & pauci ſunt qui inveniunt eam.* Quare
noſtro ſæculo verificata videntur verba Apoſto-
li 2. *ad Timoth. 4 Erit enim tempus cum ſanam do-
ctrinam non ſuſtinebunt*, &c. Quē locum præclarè
ad rem noſtram explicans Beatus Dionyſius
Carthuſianus ait : (Erit enim tempus cum ho-
mines ſanam, id eſt animarum languores ſanan-
tem, doctrinam non ſuſtinebunt, id eſt patienter
non audient: ſed ad ſua deſideria, id eſt, ut ea au-
diant, & faciant quæ deſiderant vitioſo affectu,
coacervabunt , id eſt congregabunt ſibi ma-
giſtros pro eorum beneplacito docentes, & ope-
rantes.)
330 Trigeſimum nonum fundamentum elicitur
ex undecimo abſurdo, quod eſt de effrænata mul-
titudine probabilium opinionum. Cum enim
nulla ferè ſit veritas moralis, quæ plauſibili ali-
qua ratione oppugnari non poſſit, nulli dubium
eſt , quin omnis regula morum poſſit everti ex
libertate opinandi , non modo in præceptis hu-
manis , verumetiam in divinis , & naturalibus,
dum de ipſis interdum non occurrunt nobis ra-
tiones

tiones demonſtrativæ. Vnde his temporibus eò
res perducta eſt, ut nullus ferè ſit articulus in
moralibus, in quo non ſit varietas, vel contra-
rietas opinionum, adeo ut in ſolo opere non ita
pridem impreſſo reſolutionum moralium Anto-
nini Dianæ numerentur in unum collectæ quæ-
ſtiones ſupra ter mille cum opinionibus, & Au-
thoribus pro utraque parte plerumque affirman-
tibus aut ambas eſſe probabiles, aut unam pro-
babilem & alteram probabiliorem, & in quibus
ferè omnibus agitur de mortali peccato, ut de
Sacramentis, de Cenſuris, de Votis, de Jejunio,
de reſtitutione, & aliis hujuſmodi, quæ ample-
ctuntur univerſam fere materiam ad forum con-
ſcientiæ pertinentem. Quem ſcribendi morem
paſſim obſervant & alii plures ex recentioribus
331 Theologis. Quinimo apud multos receptum
videtur, ut probabilitas opinionis non ſolum eli-
ciatur ex rationibus, & argumentis congruenti-
bus, ſed etiam ex ſimplici authoritate unius do-
cti, & pii Doctoris, ut tenent Gregor. de Valent.
in 1.2. diſp. 2. qu. 12. punct. 4. qu. 4. Emanuel Sà
in Summ. in ver. dubium. num. 1. Sanchez *in De-
cal. to. 1. lib. 1. c. 9. nu.* 7. Filliucius *to. 2. tract. 21.
c. 4. num.* 134. & alii apud Dianam *reſol. moral.
par. 4. tract. 4. Miſcell. reſol.* 30. Quod tamen vix
dixerunt Doctores noſtri de opinionibus gloſſa-
rum, ut notat Decius in *c. 1. n. 94. ſup. eod.* Et
quamvis hæc opinio ita generaliter, & abſolutè
concepta ſuſtineri non poſſit, ut dicemus infra
in 4. quæſt. tamen quidam Author modernus viã
quamdam adinvenit eam defendendi veriſimi-
liter quidem, ſed non verè, ut loquar cum Ari-
ſtotele in 4. *Metaph. c. 3. poſt med.* ſic enim ratioci-
natur: (Sententia illa proculdubio eſt probabi-
lis, quæ pro ſe habet quatuor ſaltem Doctores
probos, & doctos: Sed hæc ſententia quæ docet
opinionem reddi probabilem ex authoritate
unius doctoris, habet pro ſe quatuor ſaltem au-
thores doctos, & probos, videlicet quos ſupra
proximè retulimus. Ergo probabilis eſt. Quam-
obrem ſi unicuique licet ſequi quamcumque
opinionem probabilem, & probabilitas oritur
etiam ex authoritate unius Doctoris: jam licet
ſequi opiniones ferè omnes etiam erroneas, ac
temerarias, cum hodie in moralibus nullum
quaſi ſit paradoxum, quod non fulciatur authori-
tate alicujus Doctoris, aut certè negari non po-
teſt quin errandi occaſio hinc præbeatur minus
doctis, qui veritatem profundius ſcrutari nec ſo-
lent, nec ſciunt. Non enim deſunt, ut ſæpè audi-
vimus, qui dicant: ſufficit mihi, ut pro meæ con-
ſcientiæ quiete ſic doceat talis, vel talis Theo-
logus ex neotericis, quibus magis deferendum
eſſe, quàm antiquis, quorum opiniones poſſunt
eſſe antiquatæ, confidenter affirmat Thomas
Sanchez *in Decal. tom. 1. d. c. 9. n.* 11. Quare hæc
doctrina probabilitatum videtur fovere veluti
quamdam libertatem conſcientiæ; ac proinde
magnopere indigere dextera Dei, & Beatiſſimi
Romani Pontificis proviſione, ne venenum jam
plus nimio dilatatum ulterius ſerpat. Etenim ſi
optimæ ſunt leges, quæ quam pauciſſima judicis
arbitrio reliquerunt ſecundum Philoſophum
1. *Rhetor.* fateri oportet peſſimam eſſe hanc do-
ctrinam, quæ ferè omnia relinquit libero cujuſ-
que arbitratui. Nam qui legem imperare jubet,
is legem, & Deum imperare jubet: qui vero ho-
minem, belluam adjungit, ut idem docuit 3. *Po-
332 liticor.* Præſertim vero quia idem Author Mo-
dernus non erubuit ſua epiſtola diſſeminare
hanc propoſitionem, videlicet, Opiniones pro-
babiles efficere, ut quod olim peccatum erat,
modò amplius non ſit. Quod ſi verum eſt, jam
opiniones probabiles ſunt ſupra legem Dei, &
333 naturæ, & tamen D. Thomas *quodlib. 8 art 13. &
quodlib. 3. art.* 10. palàm docuit opiniones Ma-
giſtrorum minimè efficere ut quis excuſetur à
peccato, ſi agat contra legem Dei, ſicut etiam
tetigimus ſupra *num.* 319. Nam, ut dicitur Mat-
thæi 15. *Si cæcus ducatum cæco præſtet, ambo in fo-
veam cadunt.* Sed quicumque errat, cæcus eſt in
quantum errat, *c. Hinc etenim*, 49. *diſt.* Ergo qui-
cumque ſequitur opinionem errantis magiſtri,
in foveam peccati cadit. Ad idem *c. Cum ſit ars,
334 in fin. de ætat. & qualit.* Quapropter non imme-
ritò Antonius Merenda *in ſuo tractatu de hac ma-
teria noviſſimè impreſſo in Præfatione pag 7 num* 14.
rotundis verbis affirmat, uſum probabilitatum
eſſe commentum Diaboli ad enervandam vim
præceptorum. Ad quod vide Epiſtolam Archi-
epiſcopi Mechlinienſis inferiùs relatam *n.* 337.
nec non epiſtolam fratris Vincentii Baronii
Diffinitoris Toloſæ Ordinis Prædicatorum im-
preſſam initio Tractatus de probabilitate opi-
nionum fratris Julii Mercori ejuſdem Ordinis,
in qua refertur Sanctiſſimi D. N. Alexandri præ-
ceptum, ſeu conſilium in Generali Capitulo
evulgatum, ac Theologis Thomiſtis quotquot
ſunt in Orbe Chriſtiano à Diffinitoribus defe-
rendum, videlicet: Tædere Beatiſſimum Patrem
tot novarum opinionum hoc ſæculo in Theolo-
logiam moralem inductarum, quibus diſciplina
Evangelica reſolvitur, ac conſcientiis cum gra-
vi animarum periculo illuditur, & ſe maximè
velle à Theologis noſtris in Eccleſiæ hoc mor-
bo occulto laborantis remedium, opus parari
ex ſeveriori, & tuta Sanctiſſimi Præceptoris do-
ctrina, quo hæc morum, & opinionum licentia,
quæ in dies graſſatur, quaſi cauterio cohibere-
tur.

335 Quadrageſimum fundamentum deſumitur ex
duodecimo abſurdo de innumeris ferè opinioni-
bus falſis, temerariis, & ſcandaloſis, quæ ex li-
bertate eligendi quaſcumque opiniones proba-
biles, tanquam ex æquo Trojano in dies pro-
deunt, & quàm plurimæ pallio probabilitatis
tectæ, traduntur à Scriptoribus noſtri temporis,
quæ revera non ſunt tolerandæ. Ex quibus libet
referre infraſcriptas, ut ex iis poſſit unuſquiſque
intelligere quouſque progreſſi fuerint in mora-
li materia hodierni conſultores animarum.

Ut leges etiam Pontificiæ obligent, requiri-
tur conſenſus, & acceptatio Populi, qui propte-
rea non peccat, etiamſi abſque ulla cauſa non
recipiat legem à Principe promulgatam. Azor.
inſtit. moral. par. 1. lib. 5. c. 4. quæſt. 1. Villalob. *in
Sum. tom. 1. tract. 2. dub. 16. num.* 6. & alii, quos
ſequitur Antonin. Diana *reſol. moral lib. 1. tract.
10. reſol.* 1.

Poteſt Epiſcopus jure ordinario diſpenſare
contra legem Concilii generalis, vel Summi
Pontificis, quoties diſpenſandi facultas illi non
adimitur, etiamſi facilis ſit aditus ad Papam.
Baſil. Pont. *de matrim. lib. 6. c. 8. nu.* 11. allegat
Sotum *in 4. diſt. 32. qu. unic. art. ult.*

Qui

Qui perdidit aliquam authenticam ſcripturam, licitè poteſt aliam ſimilem falſam confingere. Emanuel Sa *in Sum. ver. Falſarius.*

Qui facit confeſſionem voluntarie nullam, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ. Probabile dicit Fagundez *reſol. mor. pracep. 2. lib. 1. c. 4. num. 4. in fin.*

Famulus, qui ſubmiſſis humeris ſcienter adjuvat herum ſuum aſcendentem per feneſtram ad ſtuprandam virginem, & multoties eidem inſervit deferendo ſcalam, aperiendo januam, aut quid ſimile cooperando, non peccat mortaliter. Caſtr. Palao, Merula, Hurtad. & Alphonſus de Leon apud Dianam *par. 5. tract. 7. reſol. 23.* & Julium Mercorum de Probabilitate opinionum *par. 3. art. 9. verſ. Famulus.*

Titius decies ingreſſus eſt domum cujuſdam mulieris, quinquies peccavit, & quinquies non peccavit. Si iterum ingrediatur, quamvis probabiliter timeat ſe peccaturum, non peccat, ſi etiam ſperet ſe non peccaturum, quia nemo tenetur vitare periculum probabile peccandi, ſed ſolum periculum proximum, quod tunc eſſet, quando Titius decies acceſſiſſet ad illam domum & octies peccaviſſet. Ita Caramuel *in Theol. Regul. diſput. 70.* apud Julium Mercorum *d. par. 3. art. 24. verſ. Secundus caſus.*

Clericus, ſi res ei ſubreptæ excedant valorem trium, quatuor, aut quinque ducatorum, poteſt ſine peccato, & incurſu irregularitatis occidere furem cum dictis rebus fugientem catapulta in eum exploſa. Valerius Reginaldus *in praxi fori pœnitentialis, tom. 2. lib. 2. & totius operis lib. 21. c. 5. nu. 64. & ſeqq. & præcipuè nu 68,* poſt Molin. quem citat *de juſt. & jur. tract. 2. diſp. 16.*

Regulares in foro conſcientiæ poſſunt uti privilegiis ſuis, quæ ſunt expreſſe revocata per Concilium Tridentinum, Henriquez *in Sum. de pœnit. Sacram. c. 6. num 6.* Rodriquez *in quæſt regular. to. 1. qu. 8. art. 9.* Sanchez *in Decal. tom 2 lib. 5 c. 4. num. 18.*

Prælati Religionum, ut ſunt Priores, Guardiani, Miniſtri, & ſimiles licèt non habeant approbationem, & licentiam ab Epiſcopis, poſſunt nihilominus audire confeſſiones ſæcularium, quia quamvis non habeant beneficium Parochiale, largo tamen modo dicuntur ipſum habere, quia habent curam animarum, & ſunt communiter probatiores, & digniores plerisque ſæcularibus habentibus curam; & conſequenter per eos ſatisfit menti Concilii Tridentini. Sunt verba Joannis Valerii *in differen. utriuſque fori, in ver. Nullitas, differ. 5. n. 3.*

Cum ſubditis, qui ob paupertatem ad Urbem accedere non valent, poſſunt Epiſcopi diſpenſare in caſibus Sedi Apoſtolicæ reſervatis. Sanchez *in Decal. to. 1. lib. 4. c. 40. num. 39.* & Salas *de legib. diſput. 20. sect. 3. num. 27.*

Moniales exire poſſunt à Monaſterio non ſolum in tribus caſibus magni incendii, epidimiæ, & lepræ, juxta Bullam Pii V. ſed etiam dum imminet periculum probabile gravis, & diuturni morbi. *Bonac. in tract. de leg. diſp. 1. quæſt. 1. punct. 3. num. 19.* & alii apud Dianam *reſol. moral. lib. 1 tract. 1. reſol. 13.* ubi addit non obſtare declarationem Sac. Congregationis ab eo relatam quia de ea non conſtat authenticè.

Licet jurare falſum etiam in judicio, ſi jurans gerat aliquid in mente, quod efficiat ſenſum verum. Filliuc. *in quæſt. moral. tom. 2. tract. 25. c. 1. num. 236.* Sanchez *in Decal. to. 1. lib. 3. c. 6.* Leſſius *lib. 2. c. 31. dub. 3. num. 14.* exempla plura habentur apud eoſdem Authores.

Diſpenſatio inter conſanguineos, vel affines non eſt ſubreptitia non facta mentione de copula habita inter eos ante, vel poſt matrimonium ſtylo Curiæ non obſtante, Baſil. Pont. *de matrim. lib. 8. c. 17.* Probabilem dicit Sanchez *eod. tract. tom. 3. lib. 8. diſp. 25. num. 12.* & probabiliſſimam, & tutam in praxi Diana *reſol. moral. tom. 1. tract. 10. de leg. reſol. 44.* addens in tali caſu non teneri obtinentes diſpenſationem reſpondere Epiſcopo de copula interroganti, ſed poſſe ſine peccato negare reticendo in mente, ut tibi dicam.

Epiſcopi poſſunt ex magna neceſſitate diſpenſare etiam ante matrimonium contractum in impedimentis dirimentibus. Sanchez *de matrim. lib. 2. c. 7. num. 40.* Baſil Pont. *eod. tract. lib 8. c. 13. num. 6.* qui citat Vaſquez & Salas, & exemplificat; Si morti proximus vellet contrahere ad legitimandos liberos, vel reſtaurandum honorem, aut pro bono pacis.

Principes ſæculares ex genere, & natura ſuæ poteſtatis poſſunt impedimenta matrimonium dirimentia fidelibus ſibi ſubditis ex juſta cauſa ſuis legibus indicere eo modo, quo Summus Pontifex id poteſt. Thomas Sanchez *de matrim. lib. 7. de imped. d 4. qu. num. 2.*

Bulla Sixti V. contra Aſtrologos non obligat in foro conſcientiæ, ſed in foro externo tantum. Probabilem dicunt Suarez, Valentia, & Rodriquez apud Sanchez *in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 38. num. 34.*

Judices laici advocantes ad ſe cauſas Eccleſiaſticas, excuſantur ex tolerantia Summi Pontificis. Coriolan. *in Bulla Cœnæ ad fin.* & alii, quos refert, & ſequitur Ceval. *in tract. de cognit. per viam violentiæ gloſ. B. num. 42.*

Regulares qui ſub pœna excommunicationis prohibentur colloqui cum Monialibus, non prohibentur colloqui cum Abbatiſſa, quia non venit appellatione Monialium. Diana *reſol. moral. par. 3. reſol. 48. in 3. notab.* ſubdens nec incidere in pœnas Decreti Sac. Congreg. ſi explicent alicui Moniali caſum conſcientiæ, cum talis locutio ſpeciem habeat ſermonis & exhortationis. Allegat Laurentium de Peyrinis *in privil. Minor. tom 2. conſt. 6. Pii V. §. 10. num. 36.*

Confeſſor ob ſolatium ſcrupuloſi anxiè petentis abſolutionem, cum tamen indiſpoſitus ſit, poteſt verba abſolutionis ſine intentione proferre. Et licet ſacerdoti miniſtrare hoſtiam non conſecratam pro conſecrata mulieri, quam cogit maritus ad communicandum, quæ ſine jactura famæ non poteſt communionem omittere. Jo. Sanc. *in ſelect. diſp. 35. nu. 6* Ludovic. de S. Jo. *in Sum. tom. 1. qu. 7. de Euchar. art. 8. differ. 3.*

363 Libet etiam hic referre aſſertiones periculoſas plurimorum recentiorum in materia Theologiæ moralis, quas Parochi Urbis Pariſienſis, & Rothomagenſis, ut mihi relatum fuit, univerſo Clero Gallicano authoritate Superiorum damnandas propoſuerunt excerptas ex eorum libello ſupplici oblato in Novembri 1656. cum perſpicuè D. Thomas ſentiat *quodlib. 3 art. 10. & quodlib 8. art. 23.* opiniones Doctorū minimè impedire,

pedite, quo minus quis reus fiat, dum agit contra legem Dei. Contra aſſerunt hi recentiores, opinionem aliquam probabilem eſſe, cum ab uno ſolo Doctore gravi ſuſtinetur; & à peccato immunem eſſe qui relicta opinione, quam veram credit, & quæ magis tuta, contrariam ſequitur minus probabilem, minuſque ſecutam. Felliuc. moral. quæſt. tract. 21. c. 4. nu. 128. Tannerus Theol. ſchol. tom. 2. diſp. 2. quæſt. 6. dub. 3. Sanchez in Sum lib. 1 c. 9. n. 7. Layman. Theol. moral. lib. 1. tract. 1. c. 5. §. 2. num. 6.

Opiniones probabiles efficere, ut quod olim peccatum erat, modò amplius non ſit. Vide Caramuel epiſt. ad Antonin. Dianam, poſſe Caſuiſtas reſpondere juxta opiniones non ſuas, tametſi eas falſas credant, ut ſuis conſultoribus faveant, atque adeò eoſdem reſpondere poſſe juxta ſententiam unam, atque oppoſitam. Laym. Theol. moral. lib. 1. tract. 1. c. 5. §. 2. num. 7. Eſcobar Theol. moral. tract. 1. cap. 3. num. 24. Conditiones ad actum peccandi tot, atque tantas ab iis requiri, ut innumera crimina excuſari poſſint. Baunii Sum. peccat. c. 39. p. 906. edit. 6.

Enervare eoſdem Eccleſiæ canones in molliſſima punitione criminum quantumvis atrocium. Eſcobar. Theol. moral. tract. 1. exem. 8. c. 3.

Poſſe quempiam occidi, ut ejus impediatur alapa, aut percuſſio fuſtis. Azor. inſtit. moral. art. 3. lib. 2. p 105. Filliuc. tom. 2. tract. 29. c. 3. num. 50. Leſſius de juſt. & jur. lib. 2. c. 9. d. 12. n. 77. Eſcobar Theol. moral. tractat. 1. exemp. 7. c. 3. Becanus Summ. part. 3. tom. 2. c. 69. de homicid. quæſt 8.

Etiam Eccleſiaſtico, uti & Religioſo licere ſcientia, ac virtute partum honorem tueri hominem perimendo, qui contumeliis, atque calumniis illum appeteret. Amicus tom. 5. diſp. 36. num. 118.

Doctrinam hanc Amici, quæ dat facultatem Religioſo hominem perimendi, qui calumniam illi comminatur, à Caramuel propugnari, tanquam omnium communem, cujus contraria neque ſit probabilis. Theol. fundamental. fundamen. 55. §. 6. pag. 544.

Jure ambigi poſſe ſi Religioſo mulierem à ſe turpiter cognitam occidere haud liceat, quando factum vulgat. Caramuel. ibid. §. 7 pag. 551.

Sicut haud eſt nefas tueri honorem contra invadentem, falſum crimen illi impingendo, & fas eſſe illum occidendo, Caramuel Theol. fundamental. fundam. 55. §. 6 pag. 550.

Licitum eſſe juxta quoſdam (ſpeculativè) aut juxta alios etiam (practicè) ſauciare, ac interimere qui colaphum impegerit, tametſi aufugiat. Leſſius de juſt. & jur. lib. 2. c. 9 dub. 12. nu. 90. Reginaldus in praxi lib. 21. num. 62. Filliuc. tract. 29. c. 3 nu 5. Layman. lib 3. tract. 3. part. 3. tom. 3. num. 3. Eſcobar. Theol. moral. tract. 1. exemp. 7. c. 3. Praxis Caramuel Theol. fundamental. fundam. 55. §. 8. pag. 551.

Falſum accuſatorem, atque adeo teſtes, & judicem licere occidere, quando aliter oppreſſio innocentis impediri nequit. Tannerus to 3. diſp. 4. qu. 8. d. 4. num. 83. Sanchez oper. moral. in Decal. lib. 2. c. 39. num. 7.

Procurare abortum licere ante animationem fœtus, ut conſulatur vitæ, & honori puellæ. Ægidius Trullench. in Decal. tom. 3. lib. 5. c. 1. dub. 4. num. 1. Et quidam Theologus apud Dianam part. 6. tract. 8. reſol. 37.

Jure poſſe occidi qui dicit, mentitis, aut injurias profert. Eſcobar Theol. moral. tractat. 1. exem. 7. c. 3. Reginaldus lib. 21. c. 5. n. 60.

Poſſe quoque occidi qui bona noſtra eripit etiam fugientem, dummodo pretioſum quid auferat. Leſſius de juſt. & jur. lib. 2. c. 9. d. 11. num. 66. & 72. Eſcobar Theol. moral. tractat. 1. exem. 7. c. 3.

Quibuſdam caſibus permitti acceptationem duelli. Eſcobar Theol. moral. tract. 1. exem. 7. c. 3. Layman lib. 3. tract. 3. p. 3. c. 3. num. 2 & 3. Hurtado de Mendoza in 2. 2. diſp. 170. ſect. 9. §. 82. apud Dianam part. 5. tract. 19. Miſcell. 2. reſol. 99. Simoniam non eſſe dare, aut recipere bonum temporale pro ſpirituali, quando datur ut motivum, & non quaſi pretium. Gregor. de Valent. diſp. 6. quæſt. 16. punct. 3. pag 2039 & ſeq. Eſcobar Theol. moral. tract. 6. exem. 2. c. 6. n. 40. Milhardas in Manuductione Curatorum c. 63. inſtit. 1. num. 2.

Item ſimoniam non eſſe beneficium acquirere promittendo pecuniam, quando intentio numerandi deeſt. Eſcobar Theol. mor. tract. 6. exam. 2. c. 2. num. 19.

Divinatorem teneri ad reſtituendam rem acceptam pro divinatione, ſi ſolum conſuluit aſtra; ſi dæmonem, non item. Sanchez Sum. Caſuum l. 2. c. 38. n. 96.

Neminem teneri, aut jure naturæ, aut legum reſtituere acceptum pro proferenda ſententia injuſta, aut aſſaſſinatu committendo, vel adulterio, verùm licitè illud retinere. Leſſius de juſt. lib. 2. c. 19. dub. 8. num. 52.

Lata janua aperta furtis domeſticis per Baunii Sum. peccat. p. 213. & 219. edit. 6.

Reſtituenda non eſſe damna, quæ tertius fecit nobis authoribus. Baunii Sum. peccat. p. 307. edit. 6.

Sub pœna peccati mortalis obligationem non eſſe ad reſtituendam totalem ſummam per minutiora plurima furta acquiſitam. Baunii Sum. peccat. p. 220. edit. 6.

Uſura palliata ab iſtis Caſuiſtis ſub nomine Majoris, cui perperam imponunt Baunii Sum. peccat. p. 33. & ſeq. edit. 6.

Invidiam non eſſe peccatum mortale ob proximi bonum temporale conceptam. Baunii Sum. peccat. p. 123. edit. 6.

Quod ſacerdos pecunia accepta pro Sacrificio Miſſæ celebrando, aliam poſſit recipere pro ſacrificii parte ad ipſum ſpectante. Eſcobar Theol. moral. tract. 1. exam. 11. c. 9.

Miſſam ritè audiri dum quatuor ejuſdem partes eodem tempore audiuntur. Eſcobar Theol. moral. tract. 1. exam. 11. c. 9. p. 146. edit. Lugdunen. 1644. Baunii Theol moral. p. 1. tract. 6. de præcepto audiendæ Miſſæ quæſt. 9. p. 312.

Obligationes jejunandi relaxat Eſcobar Theolog. mor. tract. 1. exam. 13. c. 3

Curam Confeſſarii de judicando ſtatu pœnitentis huc demum reduci ſi petenti num doleat de peccatis cum propoſito non amplius ea perpetrandi, id verbulo affirmet, eique Confeſſarium credere oportere. Filliuc mor. quæſt. to. 1. tract. 7. num. 359. Suarez in 3. part. tom 4. diſp. 32. ſect. 2. num. 2.

Quod

Quòd pœnitens, tametſi interrogatus à Confeſſario, non ſit obligatus ei confiteri peccatum, de quo ſe accuſat conſuetudinis eſſe, ſeu in quod frequentiùs labatur. Baunij *Theol. mor. part. 1. tract. 4. de pœnit. qu. 15. p. 157.*

Tametſi occaſio proxima peccandi dicenda ſit, quæ per ſe ad peccatum ducit, & in qua homo conſtitutus nunquam, aut ferè nunquam immunis eſt à lapſu, poſſe nihilominus in ea manere, imò ſeſe ultrò in hanc conjicere ob ſpirituale, aut temporale ſuum, aut proximi bonum. Baunij *Theol. mor. p. 1. tract. 4. de pœnit. q. 1. pag. 93. & 94.*

Concubinarium haud teneri pellere domo concubinam, verùm ſolùm polliceri ſe non deinceps cum ea peccaturum, quando eâ relictâ triſtius vitam tranſigeret. Sancius in *Select. diſp. 10. n. 20.* apud Dianam *5. par. tract. 19 reſol* 108.

Quòd ratio damni temporalis facit, ut abſolvi queat conſtitutus in proxima occaſione peccandi, tametſi eam non relinquat. Baunij *Theol. mor. par. 1. tract. 9. de pœnit. q. 19. p* 94.

Abſolvendos eſſe qui ſunt in proxima occaſione peccandi, tametſi inceſtûs, abſque obligatione, ut ſeſe ſejungant, quando horum lapſus frequentes non ſunt, aut ferè quotidiani, ſed ſolùm quoto menſe ſemel atque iterum. Imò abſolvendum toties quoties filiumfamilias, qui domum paternam deſerere nequit, aut pellere ancillam è domo, qua ſæpè abutitur, etiamſi ſpes nulla affulgeat à peccato eum abſtentorum, quamvis promittentem. Baunij *Sum. peccat. c. 46. p. 1084. edit. 6.*

Toties quoties item abſolvendos eſſe juniores, qui ſeſe polluunt, atq; recidunt ſemper in eadem mortalia peccata, etiamſi non conantes ab his abſtinere. Baunij *Theol. mor. par. 1. tract. 4. de pœnit. qu. 15. p. 96.*

Neque denegandam, neque differendam abſolutionem eſſe ijs, qui ſolent ex habitu mortaliter peccare contra legem Dei, naturæ, & Eccleſiæ, tametſi nulla ſpes appareat horum emendationis. Baunij *Theol. mor p. 1. tract. 4. de pœnit. q. 22. p.* 109.

Quòd dolor de peccato admiſſo conceptus ratione mali temporalis, quod propterea incurſum ſit ob jacturam factam ſanitatis, aut pecuniæ, ſufficiat ad recipiendam gratiam abſolutionis, modò in animum inducat hoc malum à Deo immiſſum fuiſſe. Eſcobar *p. 11. tract. 7. exam 9. nu. 91.* Amicus *tom. 8 diſp. 3. nu.* 13.

Homines non obligari præcepto Charitatis unicum amoris Dei actum elicere, aut aliquod præceptum obſervare motivo ejuſdem amoris, quodque non tam injunctum ſit Deum diligere, quàm hunc non odiſſe. Antonius Sirmond. in *defenſ. vir. tract.* 2.

Quadrageſimum primum fundamentum ſu-
337 mitur ex Epiſtola typis excuſa Archiepiſcopi Mechlinienſis ad Eminentiſſ. Cardinales Inquiſitionis Romanæ Præfectos, cujus tenor talis eſt.

Eminentiſſimi, ac Reverendiſſimi Patres ac Domini.

Sacræ Veſtræ Congregationis litteras die 18. Aprilis ſignatas, ſequentis Maij die 21. recepi, quibus indicat ſe precibus N. inclinatam, cenſuiſſe injungendum mihi, ut Presbyteris.... alioquin examinatis & approbatis, licentiam audiendi Confeſſiones perſonarum ſæcularium concedere non prætermittam; niſi forſan aliquid in hoc ſubſit, quod animam meam contriſtet, juſtaſque cauſas intra trimeſtre coram ipſa Sac. Congregat. allegandas, hujuſmodi licentias denegandi habeam: futurum alioqui, ut alteri Epiſcopo facultas demandetur eoſdem examinandi, atque approbandi, ſi intra præfixum ſpatium congruas denegationis meæ rationes proferre neglexero. Hoc eſt, Eminentiſſimi Patres, quod urgente extremâ ſenectâ meâ ad dandam ſupremo Judici totius villicationis meæ rationem, ſupra quam dici poteſt animum meum contriſtat, quòd non tantùm mundum in maligno eſſe poſitum, ſed quotidie videam in pejus & pejus refrigeſcente charitate declinare. Hujus miſerandæ declinationis cauſâ, (ut partim experientiâ propriâ obſervavi, partim ex judicio & relatu virorum, qui mihi ab integritate morum, zelo animarum, doctrinâ, & rerum uſu probati ſunt, ſæpius cognovi) prima & potiſſima eſt hodierna multorum Confeſſariorum indulgentia, qua nimis laxant habenas peccatoribus, fidentes quibuſdam noviter inventis opinionibus quorundam Theologorum, quorum ſtudium non tendit ad ſectandam Evangelicam veritatem, & traditam nobis à Sanctis Patribus vitæ normam; ſed ad excuſandas excuſationes in peccatis, & eorum turpitudinem pallio probabilitatis obvelandam. De quibus Propheta Ezechiel: *Væ qui conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis ad*
338 *capiendas animas.* In ejuſmodi pernicioſis exceſſibus eò uſque proceſſum eſt, ut ſi quis omnia inſolentia paradoxa ex quorundam libris, & praxi excerpere velit, quibus hodie Eccleſiæ præcepta de obſervandis jejunijs, feſtis, lectione Horarum Canonicarum eluduntur, ſimoniæ, privatæ venditæ, mendacia, perjuria palliantur; obligatio vitandi occaſiones peccatorum extenuatur, Sacramentorum valor, & effectus evidenti periculo nullitatis exponuntur, non epiſtula una, ſed liber integer conſcribendus foret. Cùm autem laxæ regulæ, quæ depravatis hominum affectibus allubeſcunt, facilè eorum judicio probentur, viſi ſibi hoc ſucceſſu earum authores utilem Eccleſiæ operam præſtitiſſe, & auſi petulanter gloriari, ſe probabilitatum rotis quotidie cœli viam ampliare, hoc eſt, eſſe terminos arctæ vitæ, quæ ducit ad vitam ſemel à prima, & inflexibili veritate fixos, denuò proprijs ſuis adinventionibus refigere. Dum adverſus adulterinam hanc Theologiam ſolidioris doctrinæ, Chriſtianæque diſciplinæ cultorum querelas audivi, & non ceſſant hæretici nobis vicini improperare Eccleſiæ noſtræ Catholicæ, talia à quibuſdam ejus Doctoribus circa mores tradi, qualia nec inter gentes audiuntur, laxiores & periculoſiores articulos, quorum copia hiſce jungitur, partim ex libris publicè editis, partim ex obſervatione praxis quorundam mihi fideliter relata, colligi curavi, deſuperq; eruditorum meæ diœceſeos tum ſæcularium, tum regularium judicium & cenſuram exquiſivi. Quibus viſis & expenſis conatus ſum mollioribus remedijs huic malo occurrere per me, & examinatores meos, monendo admittendos ad excipiendum Confeſſiones, ut ſibi à laxiori doctrina caverent; ſub-

ſubinde quoque erudito aliquo ſcripto curavi unum, vel plures ex hujuſmodi articulis refutari. Sed cùm obſervaverim hanc cautelam nequaquam ſufficere, & acrioribus remedijs opus eſſe, propoſui non admittere vel ſæculares, vel regulares ad munus Confeſſarij, niſi prætermitterent etiam juramento, quòd a dictorum articulorum praxi ſibi caverent. Contigit ſub hoc tempus, hoc eſt, anno 1652. die 28. Aprilis ſeſe præſentare examini plures Regulares .... judicavi me opportunè tunc poſſe exequi, quod animo conceperam. & ſiquidem inchoando à dictis Religioſis: tum quia exiſtimabam, quòd dum illi ad dictam promiſſionem præſtandam, & obſervandam eſſent voluntarij, aliorum quoque Ordinum Religioſi non eſſent refractarij: tum quia ipſi laxioribus doctrinis inveniendis & practicandis præ cæteris eſſe addictos certis experimentis didici: è quorum multis unum obſervatum eſt in examine annuo, & die ſupradictis coram Examinatoribus à me deputatis inſtituto; In illo enim dicti Religioſi ex propoſito circa articulos periculoſos examinati, multos ex illis mordicus ſuſtinuerunt, nominatim illum (quem etiam aliunde mihi conſtat ab iiſdem Religioſis fuiſſe practicatum, quòd liceat ſacramentaliter abſolvere dimidiatè tantùm confeſſos ratione magni concurſus pœnitentium, qualis v. g. poteſt contingere in die magnæ feſtivitatis, aut indulgentiæ. Quo ſemel admiſſo, paſſim confeſſiones non integræ erunt, cùm dicti Religioſi ad ſua Templa trahant magnam populi frequentiam, & inſuper graves peccatores metu explicandi graviora ſua crimina avidè arrepturi ſint opportunitatem obtinendi abſolutionem, præmiſsâ tantùm explicatione unius, alteriuſve levioris delicti. Hinc ſeptem ex dictis Religioſis, qui cæteroquin ſpecimen ſufficientis doctrinæ dederant, diſtuli admittere ad Confeſſiones ſæcularium audiendas, donec cum juramento promitterent, quòd non conformarent ſe præfatis articulis in dirigendis conſcientijs. Quia verò prævidebam fore, quòd juramentum non præſtarent ſine Superiorum ſuorum aſſenſu, hinc dictam copiam articulorum illis tradidi, ut Superioribus ſuis exhiberent, promiſeruntque ſe illis exhibituros. Sed nullum hactenus reſponſum vel illi, vel Superiores eorum mihi dederunt, niſi
339 quòd ab uno ex .... quem judicabam eſſe Profeſſorem in eorum .... Lovanienſi, mihi dictum ſit aliquos quidem ex dictis articulis editos eſſe a .... in Francia: ſed Belgas ad ea non attendere. Ad quod replicabam, quod cùm non ſolerent permitti impreſſiones librorum ..... niſi poſtquam à tribus Theologis per Provincialem deputatis approbati eſſent, nemini dubium eſſe poſſet, quin omnes de .... haberent pro probabili id, quod tot Theologis cum Authore libri viſum fuiſſet imprimi poſſe. Quibus omnibus conſideratis huc uſq; non potui comprehendere, cur per exactionem dictæ promiſſionis dicti Religioſi ſibi per me aliquod gravamen inferri exiſtimarent. Quòd ſi prætenſa ſua gravamina allegaſſent, ea maturè expendiſſem; & ſi juſtas aliquas querelas propoſuiſſent, nequaquam inhærere propoſito meo voluiſſem; non enim mihi mens fuit quidquam iniquo animo adverſus illos ſtatuere, ſed ruinam ſalutis ovium mihi commiſſarum ab invaleſcente hodie laxitate quorundam Confeſſariorum, quam præſertim à ... verebar, avertere. Quia verò ſuſpicari nõ potui alio ipſos prætextu ad ſubterfugiendũ uti, quàm quia fortè inter cenſuratos articulos aliqui ſunt, quos forſan exiſtimant benignâ interpretatione ſe poſſe in meliorem partem trahere, vel plauſibilibus argumentis ita ſtabilire, ut non videantur tam acrem cenſuram mereri, ne multas intricatas diſputationes ſine ſpe utilitatis cogeret ingredi; eoſdem articulos tranſmiſi facultati Theologicæ Academiæ Lovanienſis maturius expendendos, ut tantummodo exceptis indè aſſertionibus, quæ planè evidentis ſunt abſurditatis, digna eos cenſura perſtringeret: & ſi quas alias paria abſurditatis vel ex libris, vel ex praxi Confeſſariorum comperiiſſet, illis excerptis adjiceret; prout factum eſt partim 30. Martij, partim 26. Aprilis 1653. dum aſſertiones numero 17. judicavit in praxi non tolerandas, & authoritate Superiorum meritò prohibendas, ut ex adjuncta copia videri poteſt. Ut igitur, Eminentiſſimi Domini, mandato veſtro in omnibus paream, quantum poſſum, & interim in eliminandis pernicioſis doctrinis, id, quod Epiſcopalis eſt muneris, non prætermittam, paratus ero Religioſos prædictos, quando nihil obſtabit aliundè ad excipiendum confeſſiones admittere, dummodo cum juramento debitæ auctoritati promittant, quòd ſaltem iſtis 17. aſſertionibus, quas ſimiliter alijs tam ſæcularibus, quàm Regularibus proponam, nunquam in praxi ſe conformabunt: quod confido Eminentias Veſtras æquiſſimum judicaturas. Duo inſuper ſunt, de quibus Eminentias Veſtras hac occaſione certiores reddere volui: nimirum, quòd à Regularibus non obſervetur Decretum Sacræ Congregationis negotijs, & conſultationibus Epiſcoporum, & Regularium præfectæ de die 15. Junij anni 1647. quo declaratur Regularibus non competere licentiam abſolvendi a caſibus Ordinario loci reſervatis, aut inpoſterum reſervandis; proinde non poſſe illâ facultate uti ſine licentia ab Ordinario obtenta; tametſi dictum Decretum curaverim tertiâ menſis Octobris 1647. omnium Ordinum Regularium Superioribus inſinuari. Nam unus tantùm Regularis ex Ordine S. Auguſtini facultatem illam à me petijt, cui etiam tanquam viro cordato, & timorato conceſſi. Cæteri prætendunt neſcio quæ privilegia, aut privilegiorum communicationes, inſuper decreti nullitatem, quia ipſis inauditis, emanârit. Alij dicunt illud tantùm eſſe declaratorium, proindeque non valere adverſus ſua privilegia, quæ non ceſſant ſine Decreto, ut ajunt, abrogatorio. Quin etiam aliqui ſunt tam temerarij, ut audeant dicere, ne quidem Sanctiſſimum Dominum ipſorum privilegia revocare, aut limitare poſſe, cùm ſint eis conceſſa ob ſua merita. Alterum eſt, quòd Regulares plurimi in mea Diœceſi confeſſiones excipiunt, etſi nec à me, nec à prædeceſſoribus meis approbati ſint, prætendentes ſatis eſſe, quòd approbati ſint ab alterius Diœceſis Epiſcopo. Ideoque nuper mandavi, ut ex Copia mandati adjuncta patet, omnibus Regularibus ut nomina, & tempus approbationis à me, aut prædeceſſoribus meis datæ exhibeant: quod à pleriſque factum eſt, & deprehenſum quoque mul-

multos ſe intruſiſſe in manos Confeſſarij in mea diœceſi ſine dicta apprubatione. Sed quod non ſatis mirari potui, ubi mandatum illud venit ad notitiam Abbatis S. Angeli in Belgio Suæ Sanctitatis Internuncij, voluit, & mihi inſinuari curavit, ut dictum mandatum revocarem: cùm tamen præterquam quod antiquitus id obſervatum ſit, & in Synodo provinciali Mechlinienſi à Summo Pontifice Paulo V. confirmata, pro regula conſtitutum ſit tit. 5. c. 1. de Sacramento pœnitentiæ verbis comprehenſis articulo hic juncto, etiam Sanctiſſimus Dominus noſter nuper ſuo Brevi expedito anno Domini 1648. 14. Maij in cauſa Epiſcopi Angelopolitani idipſum voluerit obſervari, decernens Regulares etiam Societatis Jeſu in una diœceſi ab Epiſcopo approbatos ad confeſſiones perſonarum ſæcularium audiendas nequaquam poſſe in alia diœceſi hujuſmodi confeſſiones audire ſine approbatione Epiſcopi diœceſani; prout Eminentijs Veſtris ſcio eſſe notorium. Hæc ſunt, Eminentiſſimi, ac Reverendiſſimi Patres, ac Domini, quæ pro diſciplinæ Eccleſiaſticæ bono, Sacræ Congregationi Veſtræ ſignificare volui, confidens pio ejus zelo & vigilantia, quod non gravabitur mihi adhuc alios efficaciores modos, & media præſcribere, quibus ejuſmodi non negligendis abuſibus obviare poſſim, & cum omni ſubmiſſione venerando purpuras Veſtras maneo)

Em. Dominationibus Veſtris,

Bruxellis 17. Iulij 1654.

Humillimus famulus

Jacobus Archiepiſcopus Mechlinienſis.

Subſequuntur ſeptendecim aſſertiones non tolerandæ in praxi, & authoritate Superiorum meritò prohibendæ.

1. Pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Eccleſiæ, etſi emendationis futuræ ſpes nulla appareat, nec eſt neganda, nec differenda abſolutio, dummodo ore proferat ſe dolere, & proponere emendationem.

2. Poteſt aliquando abſolvi qui in proxima occaſione peccandi verſatur, quam poteſt, & non vult omittere, quinimò directè, & ex propoſito quærit, aut ſe ingerit.

3. Copula cum conjugata, conſentiente marito, non eſt adulterium. Et mollities, ſodomia, beſtialitas ſont peccata ejuſdem ſpeciei infimæ; adeoque ſufficit in primo caſu dicere in confeſſione, ſe eſſe furnicatum; & in ſecundo, ſe procuraſſe pollutionem.

4. Licet Sacramentaliter abſolvere dimidiatè tantùm confeſſus ratione magni concurſûs pœnitentium, qualis v. g. poteſt contingere in die magnæ alicujus feſtivitatis, aut indulgentiæ.

5. Licitum eſt tam in judicio, quàm extra judicium jurare cum reſtrictione mentali, non habito reſpectu ad intentionem ejus, qui petit juramentum.

6. Licet aliquando interficere adverſarium, aut illum infamare (etiam imponendo illi falſa crimina) ſine peccato mortali.

7. Licet Clerico, vel Religioſo calumnietorem, gravia crimina de ſe, vel de ſua Religione minantem occidere, quando alius defendendi modus non ſuppetit; uti ſuppetere non videtur ſi calumniator ſit paratus ea vel ipſi Religioſo, vel ejus Religioni publicè, ac coram graviſſimis viris impingere, niſi occidatur.

Proſp. Fagn. in 1. Decretal.

8. Præceptum ſervandi feſta non obligat ſub mortali, ſepoſito ſcandalo, ſi abſit contemptus.

9. Quidam putant probabiliter nondum animato fœtu licere abortum ad vitandum ſcandalum, aut mortem procurare. Ex quo apparet non condemnandam facilè puellam abortum facientem, cùm nondum eſt animatus fœtus, ne, deprehenſa gravida, occidatur, aut infametur.

10. A parato maleficium maleficio ſolvere licet idipſum petere.

11. Qui apud Mendicantes communicant intra dies Paſchales, ſatisfaciunt præcepto Eccleſiæ de communione annua, nec tenentur illi in ſua Parochia communicare.

12. Peccata in confeſſione omiſſa ob inſtans periculum vitæ, aut aliam cauſam, non tenemur poſtea in confeſſione exprimere.

13. Non ſolùm licitum eſt defendere (defenſione occiſivâ) quæ actu poſſidemus, ſed etiam ad quæ jus ijs inchoatum habemus, & quæ nos poſſeſſuros ſpetamus: quare licitum eſt tam hæredi, quam legatario contra injuſtè impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata ſolvantur, ſe taliter defendere, ſicut & jus habenti in Cathedram, vel Præbendam contra eorum poſſeſſionem injuſtè impedientem.

14. Vocare Deum in teſtem mendacij levis non eſt tanta irreverentia, propter quam velit, aut poſſit damnare hominem.

15. Ad defendendum honorem ſuum acceptare duellum, & occidere provocantem, non eſt mortale peccatum.

16. Non tenetur quis ſob pœna mortalis peccati reſtituere quod ablatum eſt per parva furta, quantacunque ſit ſumma totalis.

17. Abſolutionis capax eſt homo quantumvis laboret ignorantiâ myſteriorum fidei, & etiamſi per negligentiam quoque culpabilem neſciat myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti.

Supraſcriptas aſſertiones numero ſeptendecim ſacra facultas Theologica in ſtudio generali oppidi Lovanienſis congregata in Curia Academica 30. Martij, & 26. Aprilis 1653. judicavit, & reſolvit in praxi non tolerandas, & ſuperiorum authoritate meritò prohibendas.

His addimus aliam conſimilem Epiſtolam Epiſcopi Gandavenſis ad facultatem Theologiæ Lovanienſem tenoris infraſcripti, videlicet:

Admodum Reverendi, ac eximij Domini,

Illuſtriſſimus, ac Reverendiſſimus Dominus Archiepiſcopus Mechlinienſis nuper defunctus piæ & recolendæ memoriæ, pro ſingulari ſua erga gregem ſibi commiſſum vigilantia, & ſolicitudine miſerat ante annos aliquot ſacræ veſtræ Facultati nonnullas propoſitiones morales admodum laxas, & pernicioſas examinandas, ac cenſurandas, ut ſi ita judicium ferret, eatundem praxim in diœceſi ſua prohiberet, & animarum Rectoribus ac Confeſſarijs expreſsè mandaret, ne ullo pacto eas ſequerentur, admitterent, aut docerent: quod & juxta cenſuram veſtram præſtitit, ac facti ſui rationem ſacræ Congregationi Cardinalium S. Conc. Trid. Interpretum aperuit;

runt; dictaſque propoſitiones, ut præfertur, cenſuratas tranſmiſit, ut authoritate ſua ſuperiori pium illud inceptum promovere dignarentur. Eminentiſſimi Patres zelum atque prudentiam ipſius, ut accepimus, ſummopere laudàrunt, literis ad ipſum datis Romæ 14. Novembris 1654. & renuntiàrunt dictas propoſitiones à ſe remiſſas ad S. Congregationem generalis Inquiſitionis examinandas & qualificandas, ut eo peracto opportunè tanto malo proſpiceretur. Remedium illud Chriſtianæ Religioni, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ pernecesſarium hactenus expectatum eſt, nondum tamen obtentum. Interea experimur ſummo animi noſtri, & proborum omnium dolore nimiam illam quorundam recentiorum licentiam in excogitandis vanis, & inutilibus quæſtionibus, quæ proficiunt potius ad impietatem, & ſerpunt ut cancer, ſtabiliendiſque novis opinionibus & commentis continuè augeri, & invaleſcere; probabilitates, quibus ſolis innititur, magis, magiſque recipi & confirmari, Eccleſiaſticam diſciplinam paulatim peſſumdari, dogmata Evangelica negligi, mores perverti, virtutes ſperni, vitia ſpecioſis prætextibus obvolvi, & à corrupta natura paſſim magnis amplexibus arripi, ac ſenſim omnem ſolidæ & ſinceræ pietatis normam à fidelium cordibus exulare: quibus enim modis & authoribus, quæ vix ferme jam ſunt probabilia, iiſdem fiunt & licita; mendacia, fraudes, perjuria, calumniæ, homicidia, uſuræ, furta, ſimoniæ, & ſi quid nefandi ipſa quoque natura abhorret, nonniſi à rudibus & idiotis modò perperam videntur. Acutiores verò, & ſagaciores illi rerum inſpectores tot circumſtantiis, ſuppoſitionibus, modis, conditionibus, involucris iſta vitia norunt obducere, & fucatâ malitiâ in virtutes quodammodo transformare, ut non ſolùm hominibus, ſed ipſimet Deo facilè imponerent, ſi poſſent. Imò verò principiis ipſorum inhærendo leges omnes, & jura tam poſitiva, quàm naturalia probabilitatibus tandem cedere debebunt: Docent enim nonnulli authoritatem unius Doctoris probi & docti reddere opinionem probabilem; & hanc unicuique licitum eſſe, etiam reluctante conſcientiâ ſequi: cui præmiſſæ ſi ſubſumantur aliæ duæ ſequentes opiniones, quòd nempè Confeſſarius teneatur ſub peccato mortali abſolvere eum, qui juxta probabilem ſententiam operatus eſt, quamvis à parte rei ſit falſa, & talis à Confeſſario judicetur, neque Judex ſæcularis poſſit talem illæsâ conſcientiâ punire: Quid quæſo inde ſequetur niſi graviſſimorũ etiam criminum reos, modò doceant ſe unius Doctoris probi, & docti opinionem ſecutos, ab omni lege & pœna tam in foro poli, quàm in foro fori immunes eſſe, & liberos. Et hæc quidem fuſiùs fortaſſis, quàm neceſſe erat apud eximias DD. Veſtras depoſuimus, ut doloris noſtri & ſcriptionis unius cauſas cognoſcant: quæ animum noſtrum eò penitius feriunt, quòd intelligamus laxas & pernicioſas hujuſmodi opiniones non modò nimis liberè per diœceſim noſtram diſſeminari, & practicari, verùm etiam quandoq; pro concione plebi non ſine prudentiorum & cordatorum ſcandalo publicè tradi, doceri, & inculcari. Quid autem in privatis colloquiis, & præſertim ſacris confeſſionibus agatur, ſupremus animorum ſcrutator, & arbiter noſcit, pravos ſaltem effectus, & conſcientiarum corruptelas Confeſſarii plurimi, aliique viri probi quotidie experiuntur, ac deplorant. Urget interim ſubditarum ovium cura a ſupremo Paſtore Chriſto Domino nobis commiſſa, premit officii debitum, & inſtat reddenda miniſterii ratio, ut pro viribus noſtris opportunum quantocitius remedium adferamus; à nobis enim illam exiget, non ab illis, ad quos non pertinet de ovibus: ſed ſi ſpeculator, id eſt, Epiſcopus, viderit gladium etiam perverſæ doctrinæ, venientem, & non inſonuerit buccinâ, & populus ſe non cuſtodierit, veneritque gladius, & tulerit de eis animam, ille quidem in iniquitate ſua captus eſt, ſanguinem autem ejus de manu ſpeculatoris requiram, inquit Dominus apud Prophetam ſuum Ezechielem. Neque enim ſolummodò conqueritur paulò inferius, quòd Paſtorum incuria & deſidia greges facti ſint in rapinam luporum, ſeu hæreticorum; verùm etiam quòd oves factæ ſint in devorationem omnium beſtiarum agri, quæ licèt apertè non invadant, aut rapiant, occultè tamen inficiunt, & devorant gregem. Ac per eas non incongruè intelligi poſſent pernicioſarum illarum opinionum magiſtri, qui ſpeculationibus ſuis nun niſi terrena & carni allubentia ſapere videntur, animos autem ad cœleſtia, & verè Chriſtiana non dirigunt; & cum puriſſimam aquam biberint, reliquam pedibus ſuis turbant, & ovibus præbent bibendam, quod omnes hæretici faciunt, inquit S. Hieronymus in hunc locum, ut carpant eloquia ſcripturarum, & quantum in ſe eſt, maculent. Sed & Eccleſiaſtici viri, qui dogmatum non cuſtodiunt veritatem, ſed de ſuo corde confingunt, magiſtramque habent præſumptionem ſuam, ſimili errore teneantur, qui cum populo perſuaſerint vera eſſe quæ fingunt, & in theatralem modum plauſus concitaverint, & clamores, immemores ſiunt imperitiæ ſuæ, & adductu ſupercilio, libratiſque ſermonibus, atque trutinatis magiſtrorum ſibi aſſumunt authoritatem. Ut itaque conſcientiæ meæ, & officiu hac in re ſatisfaciam, præter antedictas propoſitiones nuper 30. Maii, & 26. Aprilis 1653, à veſtra facultate cenſuratas, nonnullas alias hiſce injungo ad me delatas, atque judicio meo, & virorum doctorum ſæcularium, & regularium, quos ſuper iis conſului, pernicioſas, eaſque ne temerè, aut leviter in re tanti momenti procedam, ad eximias DD. veſtras tranſmitto, & unicè rogo, ut dignentur pro ſingulari ſuo in Religionem, & veritatem Catholicam zelo jam toties comprobato dictas propoſitiones, prout hîc jacent expreſſæ, maturè perpendere, & examinare: & quas in praxi pernicioſas, aut non tolerandas judicaverint, cenſura ſua ſingulis, & junctim appoſita notare, ut ego deindè, quod muneris mei fuerit, ſtatuam, & eaſdem ad ſanctam Sedem tranſmittam, opemque denuò pro univerſali remedio implorem, ſi eximiis DD. Veſtris operæ pretium aut neceſſe videatur, ſuper quo earum judicium gratum quoque erit intelligere, & non ſolùm mihi, ſed & fidelibus univerſis ſingulare beneficium præſtabunt, Deus ſacrum veſtrum cœtum Eccleſiæ, & Reipublicæ Chriſtianæ diutiſſimè ſervet, quod animitus fovet, & precatur.) Inferius habebatur (Admodum Reverendarum,

darum, & eximiarum DD. Veſtrarum humilis ſervus.) ſignabat (Antonius Epiſcopus Gandavenſis. Gandavo 9. Aprilis 1657.)

Reſponſum ſacræ Facultatis Theologicæ Lovanienſis ad prædictas litteras.

Illuſtriſſime ac Reverendiſſime Domine.

(QUandoquidem Illuſtriſſimæ gratiæ veſtræ pro pio, & ſancto illo zelo, quo gregi ſibi commiſſo diu, noctuque ſollicitè (uti Præſul, & Paſtor bonus) invigilat, noſtrum judicium expoſcere placuerit ſuper ſuſpectis quibuſdam, quæ in diœceſi ſua invehi incipiunt, dogmatibus: nolentes vel officio noſtro, vel obſervantiæ, quam Ill. G. V. debemus, deeſſe, eadem iſta dogmata attentè, & iteratis ſæpè vicibus, tam collegialiter, quàm ſeorſim ante, pro materiæ gravitate perpendimus, & examinavimus; ac deprehendimus (uti ſchedæ hiſce junctæ indicabunt) quod tantoperè ab orthodoxis Doctrinæ Chriſtianæ principijs exorbitent, tamque latam portam varij generis vitijs aperiant, ut omnes in eā unanimiter ſimus ſententiā, Præſulum Eccleſiæ eſſe illa tanquam ſalutari Chriſti doctrinæ diſſentanea profligare, & à diœceſibus ſuis omni convenientiori, quo id expedire judicaverint, modo eliminare; recurrendo etiam in iſtum finem ad Sanctam Sedem, eique ſupplicando, ut & ipſa manum ſalutarem huic tam pernicioſo utrique Reipublicæ malo adhibere dignetur. Neque enim dubitare de ea poſſumus, quin viſā enormitate, poteſtate ſibi à Domino in ædificationem conceſſā uſura ſit, & ne illud peſtilenti ſuo afflatu latiùs in Eccleſia pretioſo Chriſti ſanguine redempta proſerpat, efficaciter præpeditura. Interea preces noſtras apud D.D. M. enixè interponemus, ut Ill. S. G. in adulto hoc ſenio renovari faciat ut aquilæ juventutem ſuam, eamque Eccleſiæ, & nobis multis adhuc annis ſoſpitem conſervet, & incolumem.) Infrà ſubſcribitur. (Illuſtriſſimæ ac Reverendiſſimæ Gratiæ Veſtræ ad omne obſequium devotiſſimi famuli Decanus, & Facultas S. Theol. in Acad. Lovan.) ſignabat Gerardus Vanuerm pro tempore Decanus, ſuo & totius S. Facultatis nomine, Lovanij 5. Maij 1657.

Aſſertiones quadam doctrinæ moralis per Facultatem Theologicam Lovanienſem ad requiſitionem Reverendiſſimi Domini Epiſcopi Gandavenſis examinatæ, & ſua ſigillatim cenſura perſtrictæ, die 4. Maij anni 1657.

Aſſertio I.

Licitum eſt quærere directè occaſionem proximam peccandi pro bono ſpirituali, aut temporali noſtro, vel proximi.

Cenſura.

Falſa, temeraria, pernicioſa, atque ab auditu fidelium procul arcenda aſſertio.

I I.

Nemo tenetur occaſionem proximam peccati *Proſp. Fagn. in 1. Decretal.*

vitare cum magno ſuo detrimento; unde nec concubinarius tenebitur dimittere concubinam, quæ ipſi nimis utilis eſt ad lucrandum bona temporalia mediâ negotiatione, vel etiam ad oblectamentum concubinarij, vulgò *regalo*, dummodo deficiente illâ, nimis ægrè ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno afficerent concubinarium, & alia famula ad id nimis difficilè inveniretur.

Cenſura.

Præcedenti aſſertioni conſectaria, & ſimilibus notis inurenda aſſertio, continens præterea corollarium uti Epicureorum placitis conſonum, ita Chriſtianorum regulis, quibus manum, pedem, & oculum quoque dextrum ſcandalizantem abſcindere, atque à nobis abjicere præcipimur adverſum.

I I I.

Probabile eſt non peccare mortaliter qui imponit falſum crimen alicui, ut ſuam juſtitiam, & honorem defendat, & ſi hoc non ſit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

Cenſura.

Ne umbram quidem præfert probabilitatis, ſed cumulum complet temeritatis, ſpatioſum calumniatoribus, & impoſtoribus portam aperiens.

I V.

Fas eſt viro honorato occidere invaſorem, qui fuſtem vel alapam nititur impingere, vel calumniam inferre, ſi aliter hæc ignominia vitari nequit. Idem quoque licet, quamvis poſt illatam fugiat.

Cenſura.

Prior pars ſub indiſcreta ſua generalitate nefariam, & humanæ vitæ injurioſam continet doctrinam. Poſterior quoque non tam juſtam violentiæ repulſionem, quàm privatæ vindictæ executionem ſpirat.

V.

Licitum eſt occidere calumnioſum actorem, teſtes, & injuſtum Judicem ad ſervandam vitam, honorem, & res familiares.

Cenſura.

Abominanda, execrandaque aſſertio, aſſaſſinatibus, ſicariatibus, alijſque publicis Juſtitiæ miniſtris, quin & ipſis quoque Principibus præſentiſſimum procreaos periculum.

V I.

Videtur probabile omnem fœtum, quamdiu in utero eſt, carere animâ rationali, & tunc primùm incipere eandem habere cùm paritur; ac conſequenter dicendum erit in nullo abortu homicidium committi.

Cenſura.

Falſa, & Philoſophiæ, ac Theologiæ princi- pijs

pijs diſſentanea aſſertio, pernicioſè quoque concludens, ſiquidem ut in *Apologetico pro Chriſtianis, cap. 9.* monet Tertullianus: (Homicidij feſtinatio eſt prohibere naſci, nec refert natam quis eripiat animam, aut naſcentem diſturbet: homo eſt, & qui futurus eſt, & fructus omnis jam in ſemine eſt.) Quapropter ad homicidij reatum quod attinet, inculcanda potius fuerit fidelibus Auguſtini ſententia iſta *ſerm. 244. de tempore.* Mulier quæcunque fecerit hoc, per quod jam non poſſit concipere, quantoſcunque parere poterat, tantorum homicidiorum ream ſe eſſe cognoſcat.

VII.

Clarum, & certum eſt Judicem non poſſe punire aliquem, qui ſecutus eſt opinionem probabilem.

Cenſura.

Aſſertio relata ad eam probabilitatem, quam aſſertio 26. ſeu ultima obtendit, prorſus falſa eſt, & judiciariæ poteſtatis perperam coarctiva, ſeditionum, ac rebellionum invectiva, publicæ tranquillitatis turbativa, nec in Republica rectè ordinata ullatenus toleranda.

VIII.

Permiſſum eſt furari non ſolùm in extrema neceſſitate, ſed etiam in gravi.

Cenſura.

Furari nullo caſu permiſſum eſt, quia intrinſecè malum: ſurripere autem alienum permiſſum eſt in extrema neceſſitate, quando aliter haberi non poteſt; ſed illud extendere indiſſinitè ad neceſſitatem gravem, eſt dare anſam pauperibus ad paſſim furandum.

IX.

Famoli, & famulæ domeſticæ poſſunt occultè heris ſurripere ad compenſandam operam ſuam, quam majorem judicant ſalario, quod recipiunt.

Cenſura.

Hæc aſſertio falſa eſt, naturam hominis de ſe pronam ad malum præcipitans in furta, ac domeſticam pacem perturbans, eò vel potiſſimùm, quòd iſta compenſatio ipſorum famulorum & famolarum judicio relinquatur.

X.

Qui ceſſit foro, poteſt ſibi retinere bona, quibus indiget ad ſuſtentationem familiæ, ne indecorè vivat, licèt debita, pro quibus cedit, ſint ex injuſtitia & notorio delicto contracta.

Cenſura.

Hæc aſſertio in ſua generalitate falſa eſt, & pernicioſæ ſequelæ, utpote pleroſque fures, & alienorum bonorum uſurpatores liberans à reſtitutione.

XI.

In cauſa æquali poteſt Judex aliquid ab una partium accipere, ut ſententiam in ejus favorem ferat.

Cenſura.

Falſa eſt, juſtitiæ perverſiva, & immanibus, ac quotidianis corruptelis viam ſternens.

XII.

Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad reſtitutionem iſtius damni illati.

Cenſura.

Apertè falſa eſt, & receptiſſimis juſtitiæ regulis contraria.

XIII.

Uſura non eſt, dum ultra ſortem aliquid exigitur tanquam ex benevolentia & gratitudine debitum, ſed ſolum ſi exigatur tanquam ex juſtitia debitum.

Cenſura.

Hæc aſſertio periculoſa eſt, & ſerviens ad excuſandum, & palliandum uſuras de jure præſumptas.

XIV.

Contractus Mohatra licitus eſt etiam reſpectu ejuſdem perſonæ, & cum contractu venditionis præviè inito cum intentione lucri.

Cenſura.

Falſa eſt, & palliativa uſurarum, præſertim cùm emptori imponitur onus revendendi, uti in aſſertione.

XV.

Dare temporale pro ſpirituali non eſt ſimonia quando temporale non datur tanquam pretium, ſed dumtaxat tamquam motivum conferendi, vel efficiendi ſpirituale; vel etiam quando per temporale ſit ſolum compenſatio gratuita pro ſpirituali, aut è contra. Et id quoque locum habet etiamſi temporale ſit principale motivum dandi ſpirituale, imò etiamſi ſit finis ipſius rei ſpiritualis, ſic, ut illud pluris æſtimetur, quàm res ſpiritualis.

Cenſura.

Variæ iſtæ formalitates ut plurimum pallia ſunt latentis ſimoniæ; & quamvis fieri ſubinde poſſit, ut nulla propriè dictæ ſimoniæ labes ſubſit, plerumque tamen ſubſunt ſordes ſimoniæ affines.

XVI.

Pro interceſſione ad beneficium obtinendum poteſt aliquid dari ſine ſimoniæ ſuſpicione.

Cenſura.

Falſa eſt, & pernicioſa, hominibuſque ambitioſis,

tioſis, & indignis aditum aperiens ad beneficia per pecuniam promiſcuè procuranda.

XVII.

Satisfacit præcepto Eccleſiæ de audiendo ſacro, qui duas ejus partes, imò quatuor ſimul à diverſis celebrantibus audit.

Cenſura.

Falſa eſt, & præceptorum Eccleſiæ eluſiva, nec majorem habet apparentiam de quatuor ſacri partibus, quàm de viginti.

XVIII.

Urgens metus gravis eſt cauſa juſta Sacramentorum adminiſtrationem ſimulandi.

Cenſura.

Irreligioſa eſt, & Sacramentis Chriſti injurioſa.

XIX.

Qui mediante commendatione, vel munere ad Magiſtratum, vel officium publicum promotus eſt, poterit cum reſtrictione mentali præſtare juramentum, quod de mandato Regis à ſimilibus ſolet exigi, non habito reſpectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

Cenſura.

Patrocinatur humanæ ambitioni, juſtificat perjuria, & mandatum regium inutile reddit.

XX.

Superfluum non eſt quod homines ſervant pro ſtatus ſui, vel parentum qualitate, habita, vel adipiſcenda; ideoque vix poterunt inter ſæculares inveniri qui ſuperfluum habeant.

Cenſura.

Prior pars in ſua generalitate falſa eſt, & cum poſteriori, quæ inde deducitur, elidit obligationem eleemoſynæ, & miſericordiæ impendendæ à Scriptura ſacra crebro inculcatam.

XXI.

Non eſt niſi veniale, etiam abſque utilitate ſe cibo, & potu uſque ad vomitum ingurgitare, niſi ex hujuſmodi vomitibus gravia valetudini incommoda oriantur.

Cenſura.

Scandaloſa eſt, & falſa in ſua generalitate, ac laxans habenas potatoribus ad ſe liberaliter ingurgitandum, & inebriandum.

XXII.

Qui dormire nequit niſi veſperi ſumpta cœna, non tenetur jejunare; Imo neque in prandio collationem ſumere, quamvis hoc modo iſti incommodo obviare poſſet, quia nemo te netur pervertere ordinem refectionum.

Cenſura.

Falſa eſt, & fundata ſuper frivolo prætextu.

XXIII.

Defeſſos ex quocumque labore licito, vel illicito, v.g. cum fœminis commixtione, liberatur à lege jejunii.

Cenſura.

Falſa, & caſtis auribus horribilis.

XXIV.

In rigore loquendo videtur, quo homo non teneatur unquam per totam vitam ſuam elicere actum amoris Dei.

Cenſura.

Impia, & primam legem Chriſtianæ vitæ evertens.

XXV.

Ut actio quæpiam ſit peccaminoſa, oportet ut procedat ab homine qui noſcit, & percipit quid boni malive in ea ſit, & antequam id videat, aut animum reflectat, actio neque bona eſt, neque mala.

Cenſura.

Eſt contra communia Chriſtianæ Theologiæ principia, & innumera etiam immaniſſima hominum peccata excuſat cum pernicie animarum.

XXVI.

Authoritas unius Doctoris probi, & docti reddit opinionem probabilem.

Cenſura.

Pernicioſa eſt, & innumeras abſurditates invehens in omni materia doctrinæ moralis.

Inferius habebatur.

(Ita judicatum per Collegium S. Facultatis Theologicæ Univerſitatis Lovanienſis die 4. Maij 1655. ac de mandato DD. Decani & reliquorum Magiſtrorum ejuſdem Facultatis ſubſcripſit. Signatum, Gregorius Lipſius illius Facultatis Bedellus, & Notarius publicus.

His demum adjicimus ſex alias propoſitiones in Urbe noviſſimè qualificatas ut ſequitur.

Decretum die 30. Ianuarij 1659.

In Congregatione generali S Romanæ, & univerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Montis Quirinalis coram Sanctiſſimo D. N.D. Alexandro VII. ac Eminentiſſimis & Reverendiſſimis D.D.S R. E. Cardinalibus in univerſa Republica Chriſtiana contra hæreticam pravi-

pravitatem generalibus inquiſitoribus à S. Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

Cum nuper à Regularibus Mendicantibus dioeceſis Andegavenſis judicio Sedis Apoſtolicę (ad quam dumtaxat fidei controverſias, & morum univerſalis Eccleſiæ pertinet definire) infra inſertæ propoſitiones fuerint oblatæ: de mandato Sanctiſſimi D.N.D. Alexandri Divina Providentia Papæ VII. plurium Theologorum, & Canoniſtarum a Sanctitate ſua ad id ſpecialiter deputatorum examini ſint commiſſæ: quo peracto, ac relata Sanctitati ſuæ unanimi eorumdem Theologorum atque Canoniſtarum cenſura; idem Sanctiſſimus, auditis votis Eminentiſſimorum & Reverendiſſimorum D.D. Cardinalium generalium Inquiſitorum eaſdem propoſitiones prout infra qualificatas auctoritate Apoſtolica declaravit, & declaratas decrevit, & tales ab omnibus haberi præcepit.

I.

Concilium Tridentinum non obligat Regulares in Gallia ad obtinendas approbationes ab Epiſcopis, ut ſecularium confeſſiones audire poſſint: neque de illius Concilij auctoritate privilegia Regularium reſtringi poſſunt, cum id in Gallia receptum non ſit, præterquam in deciſionibus fidei. Neque etiam Bulla Sixti IV. pro illius confirmatione promulgata.

Eſt falſa, temeraria, ſcandaloſa in hæreſim, & ſchiſma inducens, Sacro Concil. Trid. & Sedi Apoſtolicæ injurioſa.

II.

Ubi Concilium Tridentinum eſt receptum, non poſſunt Epiſcopi reſtringere, vel limitare approbationes, quas Regularibus concedunt ad confeſſiones audiendas: neque illas ulla ex cauſa revocare. Quin imò ordinum Mendicantium Religioſi ad eas approbationes obtinendas non tenentur. Etſi ab Epiſcopis Religioſi non probentur, rejectio illa valet tantum ac ſi approbatio conceſſa fuiſſet.

Complexè accepta eſt falſa, temeraria, ſcandaloſa, & erronea.

III.

Regulares Ordinum Mendicantium ſemel approbati ab uno Epiſcopo ad Confeſſiones audiendas in ſua dioeceſi habentur pro approbatis in aliis dioeceſibus, neque nova indigent Epiſcoporum approbatione. Regulares habent poteſtatem abſolvendi à peccatis Epiſcopo reſervatis, etiamſi ab Epiſcopo auctoritas iſta ipſis indulta non fuerit.

Quoad primam partem eſt falſa, & ſaluti animarum pernicioſa. Quoad ſecundam partem eſt falſa, auctoritati Epiſcoporum ac Sedi Apoſtolicæ injurioſa.

IV.

Nullus in foro conſcientiæ Parochiæ ſuæ intereſſe tenetur, nec ad annuam confeſſionem, nec ad Miſſas Parochiales, nec ad audiendum verbum Dei, Divinam legem, fidei rudimenta, morumque doctrinam, quæ ibi in Catecheſibus annunciantur, & docentur.

Quoad primam, & ſecundam partem ſimpliciter accepta eſt erronea, & temeraria. Suppoſitis vero privilegijs Apoſtolicis, nullam meretur cenſuram. Et quoad tertiam partem de auditione verbi Dei, ſervetur diſpoſitio S. Concilii Tridentini.

V.

Talem legem in hac materia nec Epiſcopi, nec Concilia provinciarum, nec nationum ſancire, nec delinquentes aliquibus pœnis, aut Eccleſiaſticis cenſuris mulctare poſſunt.

Suppoſitis itidem privilegijs Apoſtolicis, nullam meretur cenſuram. Verùm iſta non eſt prædicanda, nec publicè docenda, prout nec præcedens quarta.

VI.

Regulares Mendicantes petere poſſunt licitè à judicibus ſæcularibus, ut injungant Epiſcopis quatenus ipſis mandata concedant ad prædicandum in Adventu, & Quadrageſima. Quod ſi renuant facere Epiſcopi, decretum judicum ſæcularium tantundem valet, ac ſi permiſſio dictis Religioſis conceſſa fuiſſet.

Eſt falſa, erronea, & in hæreſim, & ſchiſma inducens.

Hanc ergo qualificationem, & declarationem à cunctis tenendam, & ſequendam, & in praxi obſervandam Sanctitas Sua declaravit, & mandavit ſub pœnis contra ſchiſmaticos, temerarios, ſeditioſos, ac de hæreſi ſuſpectos impoſitis, contrarijs quibuſcumque non obſtantibus.

Ioannes Lupus S. Romanæ, ac Univerſalis Inquiſitionis Notarius.

340 Quadrageſimum ſecundum, & ultimum fundamentum pro hac ſententia, alijs omiſſis, ſumitur ex authoritate graviſſimorum Patrum, & Magiſtrorum primæ Claſſis, qui eam ſuis ſcriptis probarunt, inter quos primo loco affertur Ariſtoteles ſupracitatus in 1. fundamento n. 257 Nam cum docuerit intellectum non habere libertatem opinandi ad libitum, ſed violenter cogi à motivis falſis, aut veris; quia neceſſe eſt aut falſum, aut verum dicere: apertè ſenſit non eſſe poſſibile, ut opinetur partem minus probabilem, in qua ſunt leviora motiva, quin potius violenter eum adſtringi ad opinandum partem magis probabilem, in qua ſunt motiva gravioris ponderis, ut ibi latiùs deduximus. Item huic ſententiæ adſcribuntur

Sanctus Auguſtinus *in 2. de Doctrina Christiana* relatus in *c. In Canonicis, diſt.* 19. ponderando eum ut dixi ſupra in 15. fundamento.

S. Joannes Chryſoſtomus *in Matth. homil.* 44. *c.* 23. cujus verba ſuperius retulimus, & expendimus in 16. fundamento.

S. Thomas *quodlib. 8. art.* 13. ubi vult ut cum de eodem ſunt opiniones contrariæ, liceat ſequi alteram, dummodo non habeatur opinio de oppoſita, & modò non habeatur aliquod motivum ad contrarium opinandum, & ad dubitandum de ſua: quæ omnia manifeſtant relinqui non poſſe opinionem probabiliorem. & eſt adeo evidenter in hac ſententia, ut omnino pertinax ſit

in

in ſuo errore qui idnegaverit. Quinimò Adrianus, & Corduba in locis proxime citandis explicaot quædem dicta S. Thomæ, ex quibus colligitur eum ſequi viam adhuc ſtrictiorem, quàm ſit iſta, ſicut & nos ſupra diximus num. 269. & num. 270.

Scotus *in 4. diſt. 11. q. 6.* in illis verbis: (Cum multis probabilior ſit pars negativa. oon ſine peccato aliquis ſe exponit dubio, ſequendo ſcilicet affirmativam minus probabilem.)

Joannes Major *in 4. ſent. q. 2. prolog. 3. & 5.* & contra quintam cooclusionem circa finem, ubi latè, ac ſtrenuè pro hae ſententia pugnat.

341 Gabriel *in 4. diſt. 15. qu. 8. art. 13. dub. 2. ubi* etiam citat Joannem Gerſonem Cancellarium Pariſienſem *in regulis moralibus*, ubi ponit regulam infraſcriptam, videlicet: (Agere incertum, & dimittere certum in materia morali eſt peccatum mortale.) & ſpecificat eamdem regulam ſubjungens: (Si tale ſit incertum, quod ſit mortale, non ſolùm per conjecturas leves, aut ſuſpicione trepida, & ſcrupuloſa proveniente ex nimio timore cadendi in viam Domini, ſed intelligitur dum eſt tale vehementer, & probabiliter incertum æquè ſicut oppoſitum, vel magis; tunc illud quod agitur non carebit peccato mortali.) Hæc Gerſon.

324 Henricus Gandavenſis *quodlib. 4. qu. 33.* ubi ait: (Si peritus vir novit ſtatum Doctoris, qui ſententiat coorra partem periculoſam, nempè in qua poteſt eſſe peccatum, ſi ponatur in actu habere omnes bonas conditiones prædictas, aut plures ex eis, quàm alius, nempè qui ſententiat pro parte periculoſa, ut v. g. ſi quæratur: An liceat habere plura beneficia, periculoſa vocatur illa, quæ affirmat; nam in illa poteſt eſſe peccatum, non in oppoſita, novit etiam rationes ejus eſſe efficaciores, & expreſſiores authoritates, quas adducit: iſte proculdubio exponens ſe illi periculo, mortaliter peccat: quia quod agit, non eſt ex fide, ſive conſcientia, ſed contra dictamen conſcientiæ, & rationis rectæ. Conradus *de contractib. qu.* 100. ubi ſic habet: (Si cauſæ adhærendi opinioni damnanti actum ſunt magis prægnantes, tunc ſunt natæ inducere eum ad magis credendum, quod ſit illicitus, quàm quod ſit licitus: modò intellectus eſt potentia rationalis non potens non credere id, quod ſibi oſtenditur, ut magis credibile: igitur talis magis credit, quod ſit damnatus actus; & ſic agens agit contra conſcientiam reclamantem, & peccat.

Antonius Cordubenſis *lib. 2. Quæſtionarii q. 3.* ubi citans Adrianum *in 4. de reſt.* ſic diſſerit: (Agendo contra rectam rationem peccatur; ſed agens contra probabiliorem opinionem agit contra rectam rationem, quia agit contra rationem, & authoritatem, cui reſiſtere noo licet; nam ideo eſt probabilior opinio, quia rationabilior, & quia validioribus innititur ratiooibus, & fundamentis, quibus naturaliter convincitur intellectus ut huic parti potius, quàm oppoſitæ aſſentiat.) Sanctus Antoninus *par. 1. tit. 3. c. 10. §. 10. reg. 4. verſ. Revertendo*, cujus hæc ſunt verba. (Notandum quod cum bona conſcientia poteſt quis tenere unam partem alicujus opinionis, & ſecundum eam operari, ſecluſo ſaltem ſcandalo, quæ ſcilicet pars habeat pro ſe notabiles Doctores, dummodo talis opinio non ſit contra aothoritatem expreſſam Sacræ Scripturæ, oec contra determinationem Eccleſiæ Catholicæ, & quod etiam ex contrarietate talium opinionum non inducatur ad dubitandum, ſed bonam ſibi conſcientiam, & credulitatem formet de eo, quod credit tanquam de probabiliori parte, & præcipuè quando quis adhibet diligentiam inquirendo, An liceat, oec invenit aliquid quod eum ſufficienter moveat ad hoc, quod ſit illicitum.) Sylveſter in *ver. Dubium num. 4.* Cajetao. *in Sum. in ver. Opinio.* Sot. *lib. 3. de juſt. & jur. quæſt 5. art. 5.* Navar. in *c. Si quis autem, num. 53. de præſcript.* & *in Sum. c. 27. num. 286. verſ. Quinto*, & alii quos refert, & ſequitur Paulus Comitulus in reſponſis moralibus, lib. 5. q. 15. Card. Paleot. *de Sacr. Conſiſt. conſult. p. 5. q. 13. verſ. Quod verò.* Et ex Canoniſtis Innocentius. Jo. Andr. Abbas, & alii in *c. Per tuas, el 2. de Simon.* & in *c. Tua nos, de homic.* Hoſtien. *in proœmio Summæ col.* 2. ubi ait: (Tu ergo, perlectis, & intellectis juribus, & rationibus, quibus unaquæque fulcitur opioio, amplectere quam malueris, & elige, cui dicas, Tu mihi ſola places. Ex mente igitur Hoſtienſis non poteſt eligi minus probabilis, quia illa non eſt talis, cui poſſit dici, tu mihi ſola places: & ſi quis hoc diceret, utique non opinaretur, ſed fingeret. Bald. in *l. Ab eo, num. 11. C. Quomodo, & quando Iudex.* ubi qoamuis dixerit, ſi propter intricationes probationum hinc inde judex dubitat, & ſtatutum municipale eum cogat pronunciare, poſſe illum pronunciare, quod ſibi videbitur: nihilominus ſtatim hoc temperavit dicens; tamen in ſententia exprimat qualitatem probationum, ex quibus movetur, & reſpon-
343 deat quibus non movetur. Et idem Bald. in *c. 1. n. 35. ſup. eod.* ubi ait, gloſſis diſcrepantibus judicem eligere debere opioionem, cui magis ratio intellectus ſui conſentit. Et Abb. in *c. 2. de*
344 *ſent. & re judica.* relatus ibi à Felino *n. 15. in. 7. fallent.* dum ait; (ſententiam judicis ſequentem unam opinionem in materia, in qua eſt magnus conflictus, valere ſi non appareat quæ ſit opioio communior, & illa non ſit aperte falſa.) Ergo à contrario ſi appareat quæ ſit communior, ſeu probabilior ex principio extrinſeco authoritatis, illa eſt ſequenda. Navar. *Sum. Hiſpan. c. 28. addit. ad n. 283. r. 27.* Et pro hac parte ex profeſſo conſuluerunt Antonius de Burrio, & Petrus de Ancharano inter conſilia ipſius Ancharani *conſ. 210. incip. Inter contraria, per totum.* Bald. Angel. & Legiſtæ in *l. Si idem cum eodem, §. fin ff. De juriſd. omni. judic.*

Eidem ſententiæ adſcribendi ſunt Juriſconſul-
345 ti, qui affirmant in opinionum diſcrepantia eligendam eſſe veriorem; pro eodem enim uſurpatur a Doctoribus noſtris opinio verior, & opinio probabilior, ut probatur in *l. 1. prope fin. verſ. Sed verior, ff. De contrahen. empt. juncto §. Item pretium, verſ. Sed Proculi ſententia, Inſt. de empt. & vendit.* inter quos numerantur Oemin. *conſ. 48. Pro examinatione num 4. verſ. Primum quia, & Matthæ.* Matheſil. *in ſuo opuſculo de elect. veriorum opinionu, inter Tract. communes*
346 *vol. 6. fol.* 203. Quinimo Henric. Boich in. *c. Quæſitum, circa med. verſ. Et licet iſta opinio, de tempor. ordin.* dicit ſequendam eſſe opinioοem tu-

tutiorem ubi agitur de periculo animæ, etiamſi contraria opinio ſit ſatis probabilis. Et idem repetit ibi Card. Bellame. *in 2. oppoſ. n. 12. verſ. Et dicit hic Dominus Henricus.* Nec diſcrepat Navar. in *Manual. c. 27. n. 185.* dum ait: (Ad ſerenitatem conſcientiæ eligendam eſſe ex variis bonam opinionem, & quieſcendum in ea.

347 Quibus adjungi poſſunt Doctores omnes, qui ſentiunt ex duabus opinionibus, quarum una ſit communis, alia ſit verior, eligendam eſſe veriorem, & melioribus rationibus fulcitam. Nam cum communis opinio ſit probabilis, *c. Novimus, de verb. ſignif.* & latius dictum eſt ſupra in 21. fundamento; hi proculdubio cenſent non eſſe licitum ſequi opinionem probabilem, relicta probabiliori, ſeu (quod idem eſt) veriori. Cujus ſententiæ ſunt gloſ. in *c. 1. in ver. Rationabiliter, per illum textum*; & Abb. *in penult. notab. de his, quæ fiunt à major. part. Capituli*, Bald. *hic*, & in *c. 1. § Iudices, col. pen. de pac. juram. firman.* Gemin in *c. 1. in 1. col. in. 3. notab. de Sum. Trinit. lib. 6.* Jo. de Anan. in *c. Tua, in 1. col. de uſur.* Abb. *conſ. 1. in fin. lib. 1.* & in *c. Capellanum in 2. col. per illum textum de feriis.* Imol. in *l. Cum quidam la 2. ff. De acquir. hered.* Præpoſitus in *c. Qui neſciat, num 7. 9. diſt.* Angel. *conſ. 100. Sanctiſſima, col. 5.* Dec. *conſ. 259. Viſis his, in princ.* Surd. *conſ. 294.* Menoch. *de arbitr. iudic. lib. 2. centur. 4. caſ. 339. num. 21.* Sylveſter in *ver. Opinio, num. 2.* Navar. *conſ. 9. An nepotes, num 3. de fil. Presbyter.* Et eſt communis opinio, teſte Riminaldo Junior. *conſ. 405. num. 20.* Imò eam tenent Jo. Andr. *in fin.* Abb. *n. 15.* & Canoniſtæ omnes in *c. 1.* ſupra eodem, ut ibi teſtatur Felinus *n. 54. in 1. limit.* Quæ etiam de jure veriſſima eſt, & conſtat ex dictis ſup. in eod. 21. fundamento; & ſervatur tam in Rota, quæ communem opinionem non ſequitur, quando apparet contrariam eſſe veriorem, & validioribus ſubnixam rationibus, quàm in Sac. Congregatione Concilii, quæ propterea in caſibus contingentibus ſæpius mandavit; ut videretur de veritate communis opinionis.

Unde his authoritatibus ſimul junctis ſatis ſuperque patet hanc poſteriorem ſententiam videri magis communem, ſive gravitatem, ſive numerum Doctorum conſideremus. Et tamen
348 ut inquit Paulus Comitolus *ſupracit. lib. 5. in reſponſis moralibus quæſt. 15.* Non ſunt in delectu opinionum attendendi plures numero, qui ſequuntur tanquam oves aliæ aliam, ſed exiſtimanda communior illa, quam ſex, vel ſeptem Authores Claſſici rem ex profeſſo tractantes aſſerunt, quam probata à quinquaginta ſola authoritate aliorum ductis, quod ante eum dixerat Jo. Major *loc. cit* in hæc verba: (Non ſemper habendus eſt oculus ad multitudinem dicentium, ſed ſapientiam cum numero conſiderabis; quia ſicut duos, vel tres debiliores valet unus fortis, ſic unus oculatus materiam diligenter inquirens tres alios inferiores valet.) Hæc ille. Confert optimè illud Exodi 23. *Ne ſequaris turbam ad faciendum judicium.* Et bonus text. in *l. 1. §. Neque ex multitudine authorum, C. De vet. jur. enucleand:* & *c. In noſtra, de teſtibus, & concordant Alexander conſil. 202. in fin. in. ver. Numerus, lib. 7.* poſt Baldum in *l. Magiſtratus, in fine, C. Quando provocare non eſt neceſſe*, & alii plures, quos adducemus *infra in 4. quæſt. poſt tertiam concluſionem, verſ. Verum tamen oportet adver-*
349 *tere.* Negari autem non poteſt, quin Authores, qui hanc ſententiam probatunt, ſint ex antiquis ſapientibus, quibus quidquid contra ſcripſerunt Sanchez *in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 9. nu. 11.* ſtando limitibus authoritatis, magis eſt deferendum, quàm Doctoribus modernis ſecundum illud Job 12. ta. 13. *in antiquis eſt ſapientia, & in multo tempore prudentia.* Et Eccleſ. 39. 1 4. *Sapientiam omnium antiquorum exquiret ſapiens.* Et Eccleſ. 8. *Non te prætereat narratio ſeniorum, ipſi enim didicerunt à patribus ſuis.* Et notat Hoſt. in *c. unic. n 51. & 52.* & ibi etiam Jo. Andr. *n. 40. & 41. de Sacr. unct.* quia temporis diuturnitas videtur eis authoritatem attuliſſe. Sylveſt. *in ver. Opinio, n. 2. in fin.* Pract. Papien. *in form. c. Quando teſt. prod. ad æternam rei memoriam, in fin.* Everar. *in loco Ab authoritate, num. 16. verſ. Ad*
350 *unum tantùm adverte.* Ideoque antiqui Doctores magni, & veræ Philoſophiæ authores appellantur à Baldo *conſ. 327. num. 2. verſ. Sed in hoc non conveniunt, lib. 3* & Specular. *in proœmio nu. 15.* (Tanta (inquit) nobis antiquitati habita eſt reverentia, ut nomina ſapientum taciturnitati tradere nullo patiamur modo.) Item, (Antiquos cum reverentia lego, ſine injuria recentes,) dicebat Lampridius à Sidonio relatus. Et Plinius; (Sum (inquit) ex his, qui miror antiquos, non tamen, ut quidam noſtrorum
351 temporum ingenia, deſpicio; imo eum qui relinquit antiquos Doctores, ut modernis adhærear, non rectè ſapere ſcripſit Signoroll. de O-
352 mod. *conſ. 245. n. 45.* Quod maximè procedit in opinionibus gloſſæ, cujus authoritas omnes alias antecedit, ſi credimus Baldo in *l. Cum hereditas, C. Depoſ.* & propterea idem Bald. *in l. fin. §. Neceſſitatem, C. De bonis, quæ liber.* (Adhæreas (inquit) Odofredi veritati, id eſt gloſſæ, & in perpetuum non errabis.) Et in *c. Contingit, de dol. & contum.* aſſerit Baldum ſomniaſſe, ſicut accidit Doctoribus volentibus infringere opiniones gloſſarum, & Cynus in *l. Non mortuum, Cod. De contrahen. & committen. ſtipul.* (Advocare (inquit) audi idolum tuum, id eſt gloſſam.) Et plura de veterum Doctorum authoritate congerit Jo. Andr. ad Speculat. *in princ. & in Proœmio hujus compilationis.* Petrus de Anchar. *in proœmio 6.* & Cardinalis *in proœmio Clem.* & alij paſſim. Facit text. in *l. 1. ibi: & ſanè crebrior apud veteres opinio eſt, ff. De off. quæſt.* & in *c. De quibus, 20. diſt. ibi*: (Facilius namque invenitur quod à pluribus Senioribus quæritur.) Et in *c. Domino Sancto, 50. diſt in fin.* ibi: (Quotieſcumque in geſtis Conciliorum diſcors ſententia invenitur, illius Concilij magis teneatur ſententia, cujus antiquior, aut potior extat authoritas.)

353 Nec refragatur textus in *Clem. 1. §. fin. de Sum. Trinit. & fid. Cathol.* ibi: (Opinionem ſecundam tanquam probabiliorem, & dictis Sanctorum, ac Doctorum modernorum Theologiæ magis conſonam, & concordem, ſacro approbante Concilio duximus eligendam.) Etenim ex facto tunc accidit, ut ſecunda opinio, quam moderni Theologi ſequebantur, probabilior eſſet, & magis conſona dictis Sanctorum. Unde ex eo, quod Clemens V. cum Concilio eam elegerit

gerit tanquam probabiliorem,& dictis Sancto-
rum & modernorum Theologorum magis con-
ſonam,non licet generaliter arguere,ut majoris
ſit ponderis authoritas modernorum quàm
antiquorum. Nam veriſimiliter Papa eo modo
meminiſſet de Theologis antiquis , ſi eamdem
opinionem fuiſſent amplexi , ſicut meminit de
dictis Sanctorum quod ad veteres referendum
videtur. Et Auguſtinum adducit ibi gloſ. in ver.
Sanctorum. Præterea paulo ante Concilij Vien-
nenſis celebrationem de articulo illius Clemen-
tinæ, id eſt de virtutibus , quæ in Baptiſmo par-
vulis infunduntur, ſcripſerunt Alexan. de Ales,
Albertus Magnus, S.Thomas,& ante eos Petrus
Lombardus Magiſter Sententiarum, quos citat
ibi gloſ. præallegata, & ad quos veriſimiliter re-
ſpexerunt patres Concilij Viennenſis. An au-
tem ex authoritate tantorum Theologorum ſit
inferendum ad ſcriptores hujus ætatis, judicent
alij.

354 Sed tamen , ut Theologis modernis alios iti-
dem modernos Theologos opponamus , non
pauci ex his numerantur,qui exiſtimant eſſe pec-
catum ſequi opinionem minus probabilem , &
minus tutam in concurſu probabilioris ac tu-
tioris , inter quos præter Cajetanum , Navar-
rum, Cordubam, Corradum, Comitolum, Gra-
vinam, & alios ſupra citatos, recenſentur Sotus
de juſt. & jur. lib. 3. qu. 5. & 6. Henricus *quodlib.* 4.
quæſt. 33. Paulus Freſanellus *de oblig. Miſſæ.* Peje-
rinus *tom. 3. cap. 1. n.* 10. Antonius Perez *in Lau-
rea Salmantina certamine* 10. *n.* 55. Et ex profeſſo
tuentur Candidus Philalethus, qui primus liber-
tatem opinandi in materia morum fortiter
compeſcuit, in ſuo opuſculo de opinionum pra-
xi quæſt. 5. Antonius Merenda probabilitatum
impugnator acerrimus in tractatu de conſilio,
&c. ferè per totum, & Julius Mercorus *de Proba-
bilitate opinionum par 2. præſertim art.* 4. 7. *&* 8.
cum pluribus ſequentibus uſque in finem. In ſpe-
cie autem id non licere conſiliario , ſeu conſul-
tori animarum contra Vaſquez, & Salas, de qui-
bus ſup. *n.* 30. tradit Thomas Sanchez *in Decal,
tom. 1. lib. 1. c. 9 n* 21.

355 Item nec judici, ut contra authores relatos n.
31. tenet idem Sanchez ubi ſupra r. 10. *n.* 46.
quamvis affirmet contrariam quoque opinio-
nem eſſe probabilem. Villalob. *in Sum. to. 1. tract.
1 diſ.* 15. *n.* 6. Bannes in 2. 2. *qu.* 63 *art.* 4. *dub.* 1. *ad*
2. ubi refellit ſententiam illorum, qui dixerunt
in concurſu opinionum probabilium poſſe judi-
cem judicare pro amico , & nunc ſecundum u-
nam , nunc ſecundum aliam. Layman *in Theol.
moral. lib* 1. *tract.* 1. *c.* 5. §. 3. *n.* 16. Malderus *in* 1.
2. *qu.* 19. *art.* 5. *diſp.* 86. *propè fin.* Filliuc. *to.* 2. *tract.*
21. *c.* 4. *n.* 144. Becan. *in Sum. to.* 2. *tract.* 1. *c.* 4. *qu.* 9.
n. 13. Tanner. *in* 2. 2. *diſp.* 4. *q.* 4. *dub.* 6. *n.* 128. Et
probatur efficaciter: nam certum eſt judicem in
dubio non poſſe ſententiam ferre , ut tenent
communiter Theologi cum D. Thom. *in* 2. 2.
quæſt. 60. *art.* 2. & Juriſperiti in *l. Admonendi* , poſt
Bart. *ibi n.* 19. *ff. De jur. juran.* Sed quando par-
tium jura ita ſe habent, ut ſtent probabiliter pro
una parte, & probabilius pro altera, judex du-
bitat tunc de minus probabili, imò magis dubi-
tat, quàm ſi rationes pro utraque parte eſſent æ-
què probabiles : magis enim dubitat de illa par-
te, quæ licet ſit probabilis, tamen contra eam ur-
gent fortiora motiva, ut evidenter monſtratum
eſt ſupra in 11. fundamento. Ergo in tali caſu Ju-
dex non poteſt ſententiam ferre pro parte mi-
nus probabili.

356 Non me latet in cauſis criminalibus quando
opinio circa factum eſt probabilis pro reo , &
probabilior pro fiſco , pleriſque ex Theologis
modernis arbitrari eo caſu judicem ſequi poſſe
probabilem, quæ favet reo, omiſſa probabilio-
ri, quæ favet fiſco , ſeu accuſatori. Sic Sayr. *in
clavi regia lib.* 1. *c.* 11. *n.* 13. Salon. *in* 2. 2. *q.* 63.
357 *art.* 4. *controver.* 2. *concl.* 2. Imò in tali caſu ju-
dicem teneri reum abſolvere cenſent Salas *in* 1.
2. *qu.* 63. *art.* 4. *controver.* 2. *concl.* 2. & alij, quos
cumulat Diana *reſol. moral. in* 2. *addit, reſol.* 15.
Moventur, quia judex ſequi non poteſt proba-
biliorem opinionem pro fiſco, cum ad condem-
nandum requirantur probationes luce meridia-
na clariores, juxta text. in *l. Sciant cuncti*, C. De
358 *probat.*

Verùm obſervandum eſt diligenter judicem
hoc caſu minimè ſequi opinionem minus pro-
babilem pro reo : nam ad ferendam ſententiam
ſpectandum non eſt an probationes fiſci præpon-
derent probationibus rei , ſed attendi debet an
ex proceſſu in univerſum reſultet talis proba-
359 tio, quæ ſufficiat ad condemnandum , ut decla-
rat Clarus *in* §. *fin. qu.* 22. *&* 63. Et quidem ſi pro-
batio non ſit omninò plena & concludens, reus
eſt in cauſa abſolutionis : nam regula *l. Eum qui
accuſare, ff De eden.* id eſt actore non probante,
reus abſolvitur, maximè procedit in judicio cri-
minali. Dyn. *conſ.* 48. *in quæſt. n.* 2. *verſ. Super* 2. *&*
3. Angel. Aret. *conſ.* 63. Clarus *n.* 20 *verſ.
Secundò principaliter.* Et eſt communis opinio,
360 teſte Jaſone , *in l. Non eſt novum* , *n.* 5. C. *De
eden.* & Clar. *in* §. *fin. qu.* 62. *in princip.* Et
habet locum etiam reo nihil probante , c. *unic.*
361 *Ut Eccleſiaſtica beneficia.* Bald. *conſ.* 285. *Ca-
ſus* , *in princ. verſ. reſpondeo* , *lib.* 2. Ratio eſt,
quia exceptio negativa pro parte rei non eſt
probanda , *l. Quoniam contra* , ubi Lanfranc. *de
probat.* Unde judex qui accuſatore minus ſuffi-
ciente probante, abſolvit reum, qui nihil pror-
ſus probavit, non judicat pro reo ſecundum opi-
nionem minus probabilem , ſed ſecundum id,
quod eſt certum , & à legibus determinatum,
gloſ. *in c. Juvenis, in ver. Dubia, verſ. Sed non dicitur
dubia res, quia actor non probavit clarè, &c. de ſpon-*
362 *ſal.* Bartol. in *l. Quoties* , *n.* 1. *ff. Si quis cau-
tion.* Nam etiam poſt accuſationem & inquiſi-
tionem ſuper delicto; niſi delictum probetur, non
præſumitur accuſatus, vel inquiſitus culpabilis
ut ait Bald. *conſ.* 410. *in cauſa, & in quæſtione
numero.* 1. *in fin. verſ. Sed quia non ſtatim* ,
363 *lib.* 2.

In practica tamen quæ ſuprà proximè dicta
ſunt aliter ſe habent, quàm ſpeculativè differan-
tur (Nam (ut ait Clar. *d. q.* 62) ubi nihil ulterius
ſupereſt ad agendum tam ex parte accuſatoris,
quàm ex parte accuſati, tunc debet judex diligē-
ter conſiderare proceſſum tam offenſivum , quā
defenſivum, & recta trutina perpendere quid ex
ipſo proceſſu reſultet, & qualia contra reum ex-
tēt judicia, ſeu probationes, quæ per ejus defēſio-
nes eliſæ non fuerint; ſi enim reus ex eis eſt planè
convictus, vel confeſſus, debet condemnari; ſi
ſemiplena tantùm reſultat contra eum probatio,
eſt

eſt torturæ ſubjiciendus, quam ſi ſuſtinuerit, purgatis indicijs, eſt abſolvendus, non quidem diffinitivè ex capite innocentiæ, ſed rebus ſic ſtantibus.) Et hanc practicam ſervari in Hiſpania teſtatur Covar. *variar. reſol. lib.* 1, *c.* 1. *poſt n.* 8. & in Gallia Rebuff. *in proœm. Conſt. Franc. gl. ſſ.* 5. *n.* 58. & in Senatu Mediolanen. Clar. *loc. cit.* Judices noſtri abſolvunt tanquam non repertum culpabilem, nec de jure punibilem. Atque ita judex, qui eo caſu reum abſolvit, ſequitur omnino quod juſtius, & probabilius eſt. Quamobrem ineptè aſſeritur in cauſis criminalibus judicem ſequi debere opinionem pro reo minus probabilem. Imò enim ſtat pro reo opinio probabilior quotieſcumque probationes pro fiſco, vel accuſatore non ſunt planæ, & concludentes, juxta *d. l. Sciant cuncti, C. de probat. &* §. *Sciant cuncti,* 2. *q.* 8. Neque enim ad infligendam pœnam ordinariam ſufficiunt judicia etiam vehementia. *c. Litteras, de præſumpt.* Alex. *conſ.* 2. *Viſo proceſſu. in princ. lib.* 7. Et probabilitas opinionis non eſt ſumenda ex probationibus rei, qui multoties eſt abſolvendus, etiamſi nihil probaverit, ſed ex probationibus fiſci, vel accuſatoris, ex cujus perſona jus metimur, *l.* 1. *in princ. ff. ſi pars hæred. petat, l. fin. de rei vendic.* Paul. de Caſtr. *conſ.* 76. *In facto iſto, n.* 2. *in fin. verſ. Et poſito. lib.* 2. Surd. *conſ.* 150 *n.* 89.

366 Sed & ſi opinio probabilis pro reo verſetur circa jus, tamen quidquid in contrarium ſenſerit Villalob *in Sum. tom.* 1 *tract.* 1. *difficult.* 15. *n.* 3. *&* 4. & alij plures, tenendum eſt omnino judicem ſequi debere probabiliorem opinionem, etiam contra reum. Ratio eſt, quia cum in difficultatibus juris rarò accidat, ut judices ſint certi per rei evidentiam, neceſſe eſt, ut judicent ſecundum id, quod eſt certum moraliter, ſeu civiliter, ſive pro reo, ſive pro accuſatore: Nam jura, quæ dicunt judices proniores eſſe debere ad abſolvendum, quàm ad condemnandum, *cap.* 3. *de probat.* eo quod ſanctius ſit nocentem abſolvere, quàm condemnare innocentem, *l. Abſentem ff. de pœn.* Item d. ſpoliato *l. Reſpiciendum ff. eod.* quam Bald. ibi dicit eſſe philoſophicam, procedunt tantùm cum judex verſatur in dubio. At cùm contra reum eſt opinio magis probabilis, judex non eſt dubius, ſed moralem, ſeu civilem habet certitudinem, quam Doctores plenam credulitatem appellant, ut notat Bartol. communiter receptus in *l. Admonendi, n.* 21. *&* 22. *ff. de Iureiuran.* & probatum eſt *ſup. n.* 225. *& n. ſeqq.* Ergo etiam pro fiſco tenetur ſequi opinionem magis probabilem, & melioribus rationibus fulcitam, ne alioquin agat contra dictamen conſcientiæ, ut ſimiliter oſtenſum eſt ſupra in 4. fundamento, pro hac ſententia. Id quod aliquibus exemplis evidentiùs confirmari poteſt.

368 Inquiſitus eſt aliquis de crimine læſæ majeſtatis, eò quod occiderit Conſiliarium Principis. Opinio minus probabilis quorumdam eſt, quos tacito nomine refert Clarus in §. *Læſæ majeſtatis, Verſ. Quaro etiam*, homicidam in hoc caſu non eſſe reum læſæ majeſtatis, ſi homicidium patraverit ex privato odio ipſius Conſiliarij, non autem in odium Principis. Tamen probabilior eſt opinio, homicidam indiſtinctè incidere in crimen læſæ majeſtatis, pro qua in facti contingentia conſuluit Rubeus *conſ.* 154. Nemo autem hoc caſu juſtè reprehenderet judicem, qui contra reum ſequeretur opinionem probabiliorem, pro qua fuit judicatum Neapoli contra reum, qui trucidavit Andream de Iſernia celebrem feudiſtam Reginæ Joannæ conſiliarium, ut refert Paris de Puteo *de Syndicatu fol.* 124. *n.* 14 & Afflict. *ſup.* 1. *part. Conſtit. Regni, rubric.* 29. *num.* 6.

370 Item quamvis ſecundum communem opinionem pro unico furto magno fur ſuſpendi non poſſit, ſecundum Angel. de Ubaldo inter conſilia criminalia diverſ. *conſ.* 71. *n.* 2. *lib.* 2. tamen contrariam opinionem docuit Bald. *in Auth. ſed novo jure poſt n.* 3. *C. de ſerv. fugit.* Nec eſſet damnandus Angel. qui *in tract. de malefic. in ver. Veſtem caleſtinam, n.* 13. dicit ſe illam ſemel practicaſſe dum Peruſij aſſideret, quam etiam ex conſuetudine invaluiſſe in Hiſpania affirmat Diaz *in practica criminali Canonica*, c. 84. *poſt num.* 2.

371 Rurſus probabilis opinio eſt pœnam *l. Unica, C. de raptu virginu*, non habere locū in rapiente publicam meretricem; atque ita tenere Doctores teſtatur Hippol. de Marſil. *in d. l. unic. n* 26. *&* conſuluit Cephal. 140. *lib.* 1. Verumtamen non eſſet condemnandus judex, qui ſequeretur contrariam opinionem, ſecundum quam Cyn. *in ead. l. unic.* aſſerit ſe vidiſſe aliquos ultimo ſupplicio puniri, prout illum refert Afflict. *ſuper* 1. *part. Conſt. Regni, rubric.* 20. *n.* 17. & ſecundum quam teſtatur etiam Grammaticus *in Con. Regni fol.* 19. *col.* 1 *n.* 2. Cum plures juvenes quamdam meretricem è proſtibulo violenter rapuiſſent, unum ex eis Florentinum, qui fuit principalis, fuiſſe furca ſuſpenſum, & alios ſocios per triennium ad triremes damnatos.

Et eodem modo quamvis probabilis, & com-
372 munis opinio ſit pœnam *d. l. unic, C. de rapt. virg.* non habere locum in muliere rapiente virum, ut teſtatur Grilland *de diverſ. crimin. lib* 3 *qu.* 10. *n.* 23. non tamen eſſet de injuſtitia redarguendus, qui in judicando ſervaret opinionem gloſſæ in *d. l. unic. in ver. Sponſam*, quam itidem tenent communiter Doctores, teſte Marſil. *ibidem n* 23. & etiam practicatur in Gallia, ut refert Papo *lib.* 22. *tract* 6 *areſto.* 3 ſecundum quam & *Angel. in d. l unic.* teſtatur ſe Florentiæ vidiſſe comburi quamdam meretricem, quæ adoleſcentulum libidinis cauſa rapuerat. Hæc atque alia innumera paſſim reperiuntur apud Doctores, ex quibus licet intelligere juſtè agere judicem, qui ſequitur opinionem, quam putat veriorem, ac probabiliorem, etiam contra reum & in cauſis capitalibus. Et hic junge quæ de obligatione judicandi ſecundum opinionem magis probabilem generaliter dicta ſunt ſupra in 20. fundamento.

Similiter nec Medico licere uti opinione pro-
373 babili abſque reatu mortalis peccati, contra Theologos citatos ſup. n. 33. ſcripſerunt Sot. *lib.* 3 *de Iuſt. & Iur. qu.* 6. *art* 6. *ad* 4 Suarez 4. *tom. in* 3. *par. diſp.* 26. *ſect.* 6 *n*, 32 Villalob. *in ſum. tom.* 1. *tract.* 1. *difficult.* 1. *n* 6. Vaſquez. *in* 1. 2. *tom.* 1. *diſp.* 64. *c.* 4. *in fin.* Sanchez *in Decal. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 9. *n.* 41. Bonaven. *de legib diſp.* 2. *qu.* 4. *punct.* 4. *n* 22. Becan. *in Sum. tom.* 1. *cap.* 4. *qu.* 9. *n.* 13. Et ex Canoniſtis noſtris tenent in *c. Tua nos, de homic.* Innoc. *n.* 1 Jo. Andr. *circa princ.*

princ. Anton. de Butr. *n.* 15. Anchar. *n.* 3. Jo. de Anan. *num.* 5. Abb. in §. *Ad ultimum n.* 4. Felin. *verſ. Poſtremò ſcias* Angel. in *verſ. Medicus n.* 2. Sylveſt. *eod. ver. quæſt.* 4. *dub.* 1. quibus in locis affirmant peccare Medicum, qui ſcienter applicat infirmo medicamenta dubia, & aliqui ex eis etiamſi Medicus probabilius credat ea profutu-
374 ra, ut dictum eſt ſup. n. 250. Reddunt rationem Butr. & Anchar. quia melius eſt ægrotum relinquere in manu Creatoris, quàm ipſum periculo exponere, ſupponendo eum dubitabili medicinæ. Quinimò adjiciunt Innoc. & Jo. de Anan. id vendicare ſibi locum etiamſi Medicus vehementer opinetur fore ut remedium hoc dubium proficiat infirmo. Mirum eſt tamen pleroſque ex Theologis ſupra proximè ita citatis ſentire in Medico corporum, cum oppoſitum ſenſerint in Medico animarum, quaſi majori charitate obſtringemur ad procurandam valetudinem corporis, quàm ſalutem animæ contra ea, quæ in propoſito dicta ſunt ſup. in 19. fundamento.

375 Sed nec Regem poſſe bellum indicere ſi pro utraque parte ſint opiniones probabiles, & longè minus ſi contra eum ſtet opinio probabilior contra authores ſupracitatos n. 34. Cenſent Vaſquez in 1. 2. *tom.* 1. *diſp.* 29. *q.* 5. *n.* 224. Villalob. *in ſum. tom.* 1. *tract.* 1. *difficult.* 17. *nu.* 6. & 7. & alii multi. Et hic junge quæ dicta ſunt ſupra in 33. fundamento.

376 Longè autem minus licitum eſſe uti opinione probabili in adminiſtratione Sacramentorum, adverſus Theologos ſupra allegatos n. 35. ſcripſerunt Medina *in.* 1. 2. *qu.* 19. *art.* 6. §. *Ad argumenta in contrarium.* Henriquez *de Sacramentis in genere cap.* 9. *n.* 5. Bartholomæus à Ledeſma *de Sacram. in gener. dub.* 5. *concluſ.* 4. Sanch. de matrim. *lib.* 3. *diſp.* 20. *n.* 4. & propterea Petrus à Soto *in inſtitut. Sacerdotum lect.* 2. *de Eucharistia*, & Alanus *lib.* 1. *de Eucharistia c.* 19. affirmant inter diverſas opiniones de materia Sacramenti Euchariſtiæ eligendam eſſe tutiorem, & peccare eum, qui utitur materia non certa, idemque vult Scot. *in.* 4. *diſt.* 11. *qu.* 6. Et contrariam ſententiam tantum admitti poſſe cum ex oppoſito magnum periculum immineret, cenſet Sotus *de Secretò, membr.* 3. *qu.* 2. *concl.* 3. cui ſubſcribit Navar. in *c. Inter verba*, *in* 2. *edit corol-*
377 *lar.* 13. *nu.* 135. 11. *q.* 3. his verbis: licet quis habeat opinionem alicujus partis, & ſolum alterius formidinem, non tenetur ſequi opinionem, ſi inde magnum immineat alicui periculum, & formido alterius apparentem habeat probabilitatem; quia periculum grave facit, ut formido præponderet opinioni. Et ſequitur Card. Bellar. *lib.* 2. *de pœnit. cap.* 7. & Baſil. Pont. *de matrim.*
378 *lib.* 4. *c.* 25. *n.* 8. Unde Card Zabar. *in Clem. unic.* §. *final. n.* 1. *de Sum. Trinit. & fid. Cathol.* ſcripſit conſilium eſſe, ut quidquid appareat de puero extra uterum, imminente periculo mortis, baptizetur propter penetrabilem, & occultam operationem S. Spiritus, *c. Multi. circa med.* 1. *qu.* 1. Et Card. Paleot. *in compendio ordinationum pro Parochis Bononienſibus fol.* 38. (Pueri (inquit) apparentes extra uterum matris cum brachio, vel pede, vel digitis, cum imminente mortis periculo, baptizentur: ſed egreſſi vivi iterum ſub conditione, ſi non es baptizatus, &c. baptizari
379 debent.) Inde etiam inferunt Gabriel Vaſquez *tom.* 2. in 3. *par. diſput.* 136. *c.* 4. & Baſil. Pont *de matrim lib.* 10. *c.* 15. *nu.* 5. in Caſu neceſſitatis extremæ, eum, qui eſt in peccato mortali, miniſtrare poſſe Sacramentum ſine peccato, ſi tempus ita urgeat, ut miniſtro non ſit locus pœnitentiæ; reddentes rationem, quia quamvis ſit major virtus religionis erga Deum, quam miſericordiæ erga proximum; tamen quia Deo plus placet, ut proximo, in cujus utilitatem inſtitutum eſt Sacramentum, ſuccurramus, quam ut diſpoſitionem alias debitam erga Sacramentum ſervemus: ideò tunc licitè, & ſanctè Sacramentum in peccato mortali celebratur. Quam rationem, ut advertit Baſil. Pont. breviter attingit D. Thom. 2. 2 *q.* 30. *art.* 4 *ad* 1. & hoc ſenſu intelligitur illud Oſeæ 6. *Miſericordiam volo, & non ſacrificium, & ſcientiam Dei, quam holocauſtum.* At vero extra caſum neceſſitatis non debet ullatenus admitti diſtinctio ſuperius poſita num. 35. quod in ordine ad Deum, & virtutem Religionis non peccet Sacerdos, qui utitur opinione probabili in eſſentialibus Sacramentorum, ſed tantum in ordine ad proximum. Quoniam minus malum eſt peccare contra miſericordiam, quam contra Religionem, ut benè explicat idem Pont. *ubi ſupra num.* 4. Unde ſi non licet eligere opinionem probabilem quando ſubeſt periculum inferendi injuriam, vel præjudicium proximo, multo minus id licet extra neceſſitatem cum ſubeſt periculum irrogandi injuriam Deo, & faciendi irritum Sacramentum. Et his adde quæ in propoſito dicta ſunt ſupra in 21. fundamento.

380 Eodem modo nequaquam ſuſtineri poteſt quod dictum eſt ſup. n 39. Sacerdoti eligenti opinionem probabilem, prætermiſſa probabiliori, Eccleſiam tribuere juriſdictionem ad abſolvendum, eo quod inde oriatur titulus putativus cum communi errore. Etenim error, unde elicitur præſumptio Juriſdictionis ab Eccleſia tributæ, debet eſſe communis, & titulus putativus provenire debet à legitimo Superiore ut in *c Dudum, il.* 2. *de elect.* & ibi docent Innoc. *nu.* 3. Hoſtien *ſuper ver. Damnabiliter*, Jo. Andr. *num.* 42. Anton. de Butr. *nu.* 26. Card. *qu.* 6. & Abb. *num.* 20. qui expreſſius loquitur de utroque requiſito, dicens gloſſam ibi eſſe ſingularem, & à Doctoribus communiter approbari. Idem tenet in *c. Nihil, de elect.* gloſ. *fin. verſ. Sed pone quod talis Prælatus*, per text. in *c. Infamis*, 3. *qu.* 7. & alia jura ibi allegata, Innoc. *nu.* 3. & 4. *verſ. Si autem non ſit intruſus ſua authoritate*, Jo. Andr. poſt Hoſtien. & compoſtel. *col. fin. in ult.* gloſ. *verſ. Et dicunt, quod omnia, quæ facit electus.* Et Abb. *num.* 11. *verſ.* (Nec communis error juvat, ex quo deeſt authoritas Superioris, nam lex *Barbarius*, *ff. De offic. Prætor*, fundat ſe ſuper communi errore, & ſuper authoritate Superioris: nam ille ſervus, qui putabatur liber, habuit officium à Superiore, & ſic concurrebant ibi duo, ſcilicet authoritas Superioris, & communis error; ſecus autem ubi adeſſet unum tantum, ut tenuit hic Innoc. & Bald. *in repet. d. l. Barbarius.*) Hactenus verba Abbatis. Roſella *in ver. Confeſſio Sacramentalis* 3. *num.* 41. Angel. *Confeſſio*, 4. *nu.* 12. Sylveſt. *Confeſſor* 2. *n.* 15. Navar. in *c. Placuit*, *de pœnit. diſt.* 6. *nu.* 177. & in Manuali *c.* 9 *n.* 11. quam ſententiam bis etiam ſequuta eſt Sac. Congregatio Concilii, ut ſcripſi

pleniùs in *c. Super eo, de cr mine falſi.* Atqui utrumque requiſitum deficit hoc caſu: Nam eo ipſo quod Sacerdos eligens opinionem probabilem cognoſcit contrariam eſſe probabiliorem excluditur communis error: probabiliora enim ſunt quæ videntur omnibus, vel multis, vel Sapientibus, & id vel omnibus, vel plurimis, ut habetur in 1. *Topic. c.* 1. ad quod ponderanda ſunt etiam verba illa Innoc. in *d. c. Dudum*, videlicet; poteſt dici animas non deceptas, cum ab omnibus habeatur Prælatus. Item eo ipſo, quod Sacerdos affirmat titulum putativum oriri tantùm ex ſua propria opinione & credulitate probabili, ſatis clarè hinc excluditur titulus proveniens a legitimo ſuperiore; unde prædictum opinionem merito refellit Jo. Sancius *in Select. diſp.* 44. *nu.* 19.

Ex quibus patet etiam ex Theologis noſtri temporis non multos eſſe, qui generaliter, & indiſtinctè affirment licere in concurſu probabilium opinionum eligere minus probabilem, & minus tutam, cum plurimi ſentiant oppoſitum in Conſiliario, in Judice, in Medico, in Rege, & in adminiſtratore Sacramentorum.

381 His adjice quod authores moderni, qui allegantur pro contraria ſententia, ſunt inter ſe admodum varii, & diſſidentes. Nam alii generaliter tenent in quacumque materia licitum eſſe amplecti opinionem minus probabilem habentem minimum probabilitatis, etiamſi de hac minima probabilitate habeatur minima probabilitas ſive evidentia. Sic Paſqualigus *deciſ.* 18. *n.* 2. Alii limitant, ut ita demum ſit licitum ſequi minus probabilem, ſi habeamus evidentiam de illius probabilitate. Breſſerus *de conſcientia lib.* 3. *cap.* 5. Merula *diſp.* 3. *cap.* 4. Alii magis limitant, ut ſolum liceat ſequi minimam probabilitatem, quando aliter grave damnum evitari nō poteſt. Salas *par.* 2. *tract.* 8. *diſp. unic. ſect.* 5. Valentia *diſp.* 9. *quæſt.* 14. Alii affirmant uſum opinionis minus probabilis eſſe licitum in foro conſcientiæ dumtaxat, non autem in foro fori. Ita Sanchez in *Decal. lib.* 1. *cap.* 10. Layman *de Doctr. moral. lib.* 6. *cap.* 5. Alii dicunt ad hoc, ut liceat ſequi minus probabilem, prius diligentiam adhibendam eſſe an poſſimus certificari de magis probabili oppoſita. Baldellus *de conſcientia diſp.* 3. *ca.* 4. Alii non admittunt regulam ſequendi magis probabilem in materia Sacramentorum. Vaſquez *diſp.* 60. *cap.* 3. Suarez *tom.* 4. *diſp.* 26. *ſeſſ.* 6. Fillucius *tract.* 21. *cap.* 4. Alii ab hac regula accipiunt caſus ſpectantes ad materiam fidei. Sic Bardi *diſp.* 11. *Select. moral.* §. 8. & Bannes 2. 2. *quæſt.* 1. *art.* 10. Sed contrarium tenet Spinula *de Libera, & prudenti electione diſp.* 3. *ſect.* 2. Alii adhuc magis limitant prædictam regulam ut locum non habeat in materia juſtitiæ commutativæ, & in caſibus ubi agitur de intereſſe proximi. Idem Bardi *loco cit.* Valentia diſp. 5. *par.* 4. *quæſt.* 7. Alii ſentiunt probabiliorem opinionem ſequendam eſſe de conſilio tantùm. Sanchez ubi ſupra. Alii verò nec de conſilio nec de præcepto. Joannes Sancius *in Selectis diſp.* 44. Caramuel *Theol. Regul. diſp.* 6. Alii affirmant ex præcepto ſequendam eſſe ſententiam minimam habentem probabilitatem ad vitandam infamiam, vel aliud grave damnum; Paſqualigus *deciſ.* 30. Alii vero negant. Villalob. *tract.* 1. *Sum. diſp.* 1. *cap.* 8. & Sanchez *de matrim. lib.* 2. *diſput.* 36. Alii cenſent eſſe licitum ſequi minus probabilem, quando non imminet aliquod periculum, ad quod vitandum prudentia dictat contrariam ſententiam eligi debere. Bonacina *diſput.* 2. *de pecc. quæſt.* 4. *punct.* 4. Demum alii exiſtimant hanc regulam de ſequenda opinione minus probabili eſſe tantum probabilem. Sanchez *loco cit.* Alii vero eſſe certiſſimam. Paſqualigus *deciſ.* 5. *n.* 4. Plura etiam alia diſcrimina, & varietates patebunt legentibus eorum ſcripta. Quare cum præallegati Doctores ſint adeò varii in explicanda ſententia de ſequenda opinione minus probabili, utique non ſunt tantæ authoritatis, ac ſi uniformiter loquerentur; ac proinde pro una ſententia univoca ſimul omnes ſupra enumerati citari non poſſunt, ut accurate obſervat noviſſimè Julius Mercorus *de Probabilitate opinionum par.* 2 *art.* 27.

381 In Advocato tantùm ſubeſt aliqua difficultas. In quo tamen videtur diſtinguendum an ex duabus opinionibus oppoſitis utraque ſit æquè probabilis, an verò una ſit probabilis, & altera probabilior.

382 Primo caſu ſi quidem Advocatus proponat clientulo ſuo unam ex prædictis opinionibus veluti certam, affirmetque illam abſolutè fovere bonum jus, utique peccat, tum quia cum articulus propter conflictum argumentorum, & rationum utrinque probabilium ſit dubius, ut latè firmatum eſt ſupra in 2. quæſt. pro parte negativa in 2. concl. à nu. 125. uſque ad nu. 171. Advocatus, qui proponit rem dubiam, & periculoſam, tanquam certam, ac tutam, mentitur. Atqui nec artificioſo mēdacio, nec ſimplici verbo oportet decipere quemquam, quia quomodolibet mentitur quis, occidit animam, ut legitur in *c. Nec artificioſo*, 22. *quæſt.* 2. At idem text. in *c. Ne quis*, *c. Faciat*, *c. Omne genus* ibi: *Nec ut præſtes mentiri ſtudeas, nec quaslibet fallacia vitam alterius defendas.* & *c. ſeq. ead. cauſ. & quæſt.* Et in cauſarum patrono eſt text. in *l. Rem non novam*, §. *Patroni*, *C. De jud.* Et docet D. Thom. 2. 2. *qu.* 71. *art.* 3. *ad* 3. tum quia proponendo rem dubiam veluti certam, inducit clientulum per deceptionem ad litigandum, qui fortè non litigaret, ſi rem dubiam intelligeret, Ideoque tenetur et ad damna, & intereſſe, *l. Non eſt ignotum*, *C. De adminiſtr. tut.* & tradit Sylveſter *in ver. Advocatus num.* 5. *verſ. Quamdiu cauſa eſt dubia.* Atque in hunc ſenſum videntur accipiendi Theologi, qui ſimpliciter aſſerunt, advocatum nō poſſe in cauſa dubia patrocinari.

383 Sin autem advocatus proponat articulum tanquam dubium, ſicuti eſt propter rationes utrinque ſuaſibiles: tunc poteſt tuta conſcientia in illa cauſa patrocinari ut probatur in *d. l. Advocati*, *in princ. C. De advoc. diverſ. judic.* ubi advocati in primis inde laudantur, quia dirimunt ambigua fata cauſarum. Ergo ſi patrocinium præſtent in cauſa ambigua, non peccant, ſed magis laudandi ſunt, *c. Qui peccat*, 23. *quæſt.* 4.

384 Præterea proponendo rem tanquam dubiam, non inducunt clientulum ad temerè litigandum quia temerè litigare non dicitur qui dubius eſt, ſed qui ſcit ſe jus non habere, gloſ. 1. *in l. Eum*

quem

quem temere, *ff. De judic.* Item ut inquit Ariſt.
lib. Rhetor. litigantis nihil eſt niſi oſtendere quia
res eſt, vel non eſt, vel quia facta eſt, vel non fa-
cta eſt: verum autem ſit juſta, vel injuſta, opor-
tet ipſum judicem cognoſcere, & non diſcere à
litigantibus. Itaque Advocati nec ſententiam
proferunt, nec judicem cogunt proferre, ſed tan-
tum proponunt, quæ ſui clientuli jus confirmare
poſſunt, quæ præponere judici in cauſa dubia
non eſt injuſtum, & multum prodeſſe poteſt ut
à judice cauſa melius expendatur, *c. Iudican-
tem 30. q. ult.* gloſ. 2. *in c. Grave 35. q. 9.* Cum
cauſarum merita partium aſſertione pandantur,
l. fin. C. ſi per vim, vel alio modo. Et propterea
verba illa text. *Advocati, qui dirimunt ambigua
facta cauſarum, &c.* gloſſ. exponit dicens, diri-
munt, id eſt dicunt ea, propter quæ dirimuntur:
nam ipſi non dirimunt, ſed judex. Et in ver. *lapſa*
dicit cauſam ejus, qui ſententiam contrariam
reportavit ob omiſſas juris allegationes poſtmo-
385 dum inſtaurari per advocati induſtriam. Ad hæc
niſi advocato liceret conſulere in cauſa dubia,
ſequeretur ut ſorè nullo caſu eidem liceret pa-
trocinari, & ſupprimi poſſent ferè univerſa orbis
tribunalia; plerumque enim non conſuevit liti-
gari niſi de rebus dubiis, & propterea incertus
dicitur litis eventus, *l. Quod debetur*, *ff. De pe-
cul.* & cauſæ rei minus manifeſtate poterit qui
timidiùs, quique audacius judicium vel reliquе-
runt, vel protulerunt, *d. l. Rem non novam § Pa-
troni*, *C. de judic.* & gloſſ. in *d. l. Advocati*, ex-
ponit verba illa, *ambigua fata*, id eſt fines.
Hinc paſſim videmus ſententias latas in prima
inſtantia revocari per judices appellationis, &
has rurſus retractari in 3. inſtantia, & deciſiones
crebro variari. Ad hoc *c. Nec novum*, & ibi gloſſ.
1. 8. *q.* 1. & *l. Si unus*, *§. Principaliter*, ibi:
*propter naturalem hominum ad diſſentiendum faci-
litatem*, *ff. De recept. arbitr.* Satis eſt igitur ut
advocatus moveatur probabilibus rationibus,
386 *l. 4. C. Manda.* Et cum advocati in cauſis ex utra-
que parte debeant eſſe æquales, *l. Providendum:
C. De poſtulan.* & idcirco in omni cauſa quoti-
die videamus ſcribere utrinque advocatos; ſi hoc
licitum non eſſet, conſequens eſſet, ut advocati
penè omnes damnarentur, & falſum eſſet quod
ait Hoſt. in proœmio ſummæ: (Advocatos rectos
meliorem vitam facere, quam Fratres Prædica-
tores, vel alios Religioſos.) Sunt pro hac ſen-
tentia D. Antonin. *part. 2. tit. 1. c. 19. §. 8. alias
eſt 3. par. tit. 6. c. 2. §. 14.* Angel. *in ver. Advoca-
tus. n. 17.* Sylveſter *eod. verſ. q. 10.* Armilla *n. 20.*
Navar. *in Manual. c. 25. nu. 28. verſ. Quamvis ſi cau-
ſa eſt dubia*, Sot. *lib. 1. de Iuſt. & jur. quaeſt. 8.* Tolet.
in Sum. lib. 5. c. 60. n. 2.

387 Secundo caſu, cum ſcilicet una opinio eſt pro-
babilis, altera probabilior, verius videtur ad-
vocatum non poſſe conſulere, nec patrocinari
pro parte minus probabili. Ratio eſt, quia nemo
poteſt conſulere alteri id, quod ille abſque pec-
cato exequi non poteſt, *c. Error. cum duobus
ſeqq. 83. diſt.* S. Thom. *in loco proximè allegan-
do.* Canoniſtæ in *c. Tua nos de homic.* Sed cliens
non poteſt agere cauſam minus probabilem, nec
judex pro illa parte ſententiam ferre, ſed utri-
que tenetur omnino ſequi partem probabilio-
rem, ut latiſſimè probatum eſt ſupra quadragin-
ta duobus fundamentis. Ergo advocatus non po-
teſt in ea cauſa conſulere, aut patrocinari. Quod
clarè ſenſit Navar. *in Manual. c. 25. n. 28. verſ. Et
qui*, dum affirmat peccare advocatum, qui pa-
trocinatur in cauſa, quam licet neſciat omnino
eſſe injuſtam, magis tamen reputat eſſe injuſtam
quam juſtam. Poſt Antun. de Butr. quem citat in
388 *c. Brevi. de Iureiuran.* Idque quidquid ſenſerint
Theologi relati à Sanchez *in Decal. tom. 1. lib. 1.
c. 9. n. 52.* vendicat ſibi locum, etiamſi advocatus
pandat clientulo ſuo rationes adverſarii eſſe
probabiliores; ſiquidem adhuc ei non licet cli-
entulo etiam ſcienti, & conſentienti auxilium
389 ferre. Imò ſi in principio litis credat rationes ſui
clientuli eſſe veriores, ſeu probabiliores, & in
proceſſu comperiat illas eſſe minus probabiles,
& minus juſtam cauſam, tenetur cauſam ipſam
deſerere, vel eum, cujus cauſam agit, ad ceden-
dum inducere; ſive ad componendum ſine dam-
no adverſarii, ſecundum S. Thom. 2. 2. *quaeſt. 71.
art. 3.* Sylveſt. in *ver. Advocatus, nu. 5. §. 10.* Navar.
*in Manual. c. 25. n. 201. ver. Et qui à principio
credit juſtam.* & eſt text. in *d. l. Rem non novam*,
§. Patroni, *C. De judic.* ibi: (Sed etſi certa-
mine procedente aliquid tale ſibi cognitum fue-
390 rit, à cauſa recedant.) Et quamvis multi exiſti-
maverint non eſſe prohibitum advocato ſequi
opinionem minus probabilem, niſi in cauſa ſan-
guinis, vel civili omnium bonorum, ut Scotus
Tolet. & alii relati à Sanchez *d. c. 9. num. 52.* Ve-
rè tamen ſive cauſa ſit criminalis, ſive civilis, &
ſive agatur de omnibus bonis, ſive de illorum
parte, nunquam licet advocato patrocinari in
cauſa minus probabili, ſeu minus juſta. Bartol.
in l. 1. §. Si quis apud, *ff. Quod quiſque juris*, *&*
S. Tho. *loc. cit.* Quippe major, aut minor quan-
titas controverſa auget, vel minuit injuſtitiam,
391 ſed peccati ſpeciem non mutat. Ideoque vide-
mus furti actionem dari etiam de re minima, pu-
ta pro gallina, pro anſere, imo etiam pro ovo,
ut dicit gloſ. in *§. Gallinarum*, *in ver. Qui lucran-
di animo*, *inſtit. de rer. diviſ.* quam ſequuntur
omnes, teſte Tiraquell. *in tract. de judic. in re-
bus minimis*, *fol. 50. col. 2. verſ. decimo.* Et Cla-
rus in *§. Furtum, verſ. Pariter etiam adjicimus.* Hæc
de advocato.

392 Non obſtant modo argumenta contraria. Ad
primum namque reſpondetur, negando majo-
rem; imò enim qui in actibus humanis ad mo-
res pertinentibus eligit opinionem minus pro-
babilem, imprudenter agit, quia tenetur pro
regula ſuorum actuum eligere verum, quod eſt
objectum prudentiæ: & tamen eligit minus pro-
babile, quod plerumque eſt falſum. Item tene-
tur eligere quod eſt perpetuo verum, & ſtabile:
& nihilominus eligit opinionem minus probabi-
lem, quæ hodie videtur vera, ſed poſtea veriſi-
milius apparebit falſa. Item ut prudenter agat
tenetur judicare de re ſecundum quod eſt; & ta-
men judicat ſecundum quod putavit eſſe minus
probabiliter. Item debet eſſe certus ſaltem mo-
raliter de rectitudine ſuæ operationis, quam ta-
men certitudinem profecto non habet judicium
minus probabile, ſed prorſus fluctuat, & vacillat
propter fortiora motiva opinionis oppoſitæ.
Item debet uti principio infallibili: & tamen
utitur opinione minus probabili, quam menti-
ri, & fallere plerumque contingit, & falli. Item
ex prudentia tenetur eligere certum, & dimitte-

Proſp. Fagn. in 1. Decretal.

re incertum : & tamen eligit judicium minus probabile, quod eſt obnoxium magnæ formidini propter validiora motiva partis alterius : & ideo eſt omnino timidum , & incertum. Item tenetur agere cum veritate : & tamen ſequitur minus probabilem opinionem, quæ ut in pluribus eſt falſa; & ideo à ratione virtutis proculdubio excluditur. Item tenetur eligere bonum, & rectum , & eligit minus probabile , quod plerumque ſe habet ad malum, & obliquum. Item ne ſit imprudens tenetur cavere periculum ; & nihilominus eligendo quod minus probabile eſt, ac minus tutum, exponit ſe manifeſto diſcrimini ; prout hæc omnia , & alia plura his ſimilia patent per vigintiſex fundamenta ſuperius allata in prima quæſtione pro parte negativa a nu. 59. uſque ad nu. 112. & probantur in 2. 3. & 7. fundamento pro hac ſententia.

Ad cõfirmationem reſpondetur primo negando aſſumptum . quia etſi Deus dederit nobis dictamen rationis ad recte operandum, non tamen conſtituit formalem rationem rectitudinis humanæ operationis in ipſa probabili rectitudinis apparentia, cum hæc indifferenter ſe habeat ad rectum, & obliquum, ſed in ſola rectitudinis veritate ſecundum illud Eccleſ. 37. 20. *Ante omnia opera verbum verax præcedat te*, ut fuſe explicatum eſt ſupra in prima quæſtione nu. 60.

Deinde reſpondetur argumentum retorqueri ex eodemmet principio ; cui præcipuè innituntur Defenſores probabilitatum, videlicet : qui operatur id , quod probabiliter apparet rectum, ſecundum eos non peccat. Ergo à contrario peccat qui operatur id , quod apparet non rectum , *cap. Hoſpitiolum , in fin. 32. diſt.* & ibi gloſ. *unica in princ.* Sed qui ſequitur opinionem minus probabilem in concurſu probabilioris operatur id quod ſibi apparet non rectum , quia fortiora motiva probabilioris opinionis oppoſitæ negant hujuſmodi opus eſſe rectum , ut conſtat ex dictis in pluribus fundamentis pro hac ſententia, & præcipuè in primo, & a 2. num. 257. & num. 281. Ergo qui ſequitur opinionem minus probabilem concurrente probabiliori, peccat. Si igitur æquanimiter obſervanda eſt regula à Deo tradita hominibus pro morum directione, quæ, ut ipſi affirmant , conſiſtit in hoc , ut id ſolum liceat operari, quod nobis probabiliter apparet rectum; in concurrentia opinionis minus probabilis , & probabilioris ſi illa dictet opus eſſe rectum , hæc verò non eſſe rectum , utique potius abſtinendum eſt ab opere , quia attenta ratione apparentiæ, quæ ſecundum eos eſt ratio formalis dictæ regulæ , hujuſmodi opus magis apparet non rectum. quàm rectum, & eidem regulæ adverſatur potius, quàm conſurmetur. Id quod pulchro exemplo confirmat Julius Mercorus in ſuo opere *de Probabilitate opinionum par. 2. art. 8.* videlicet : Rex in expeditione militari præcipit duci ſui exercitus, ut in gravioribus negotiis ſequatur conſilium ſeptem Seniorum, quos ei collaterales nominatim conſtituit. Occurrit hoſtis , conſuliturque an acie ſit dimicandum , ex iis , qui ſunt à conſiliis, tres affirmant, reliqui negant. Si dux tunc nihilominus vellet prœliari quippe ageret cõtra præceptum Regis , apud quem non excuſaretur . ſi vocatus ad reddendam rationem pugnæ, vellet ſic paralogizare. Rex præcepit mihi agere juxta conſilium Seniorum. Sed tres , quorum conſilium ſum ſequutus , ſunt ſeniores. Ergo pugnando feci juxta præceptum Regis. Nam protinus fiſcalis ipſum tanquam deluſorem Regii mandati redargueret ſimili ſyllogiſmo. Imò feciſti contra mandatum Regis , quod erat , ut ſequereris conſilium Seniorum. Sed quatuor , quorum conſilium non es ſequutus , erant Seniores conſtituti à Rege pro conſilio. Ergo pugnando feciſti contra mandatum Regis ; ideoque puniri debes, tametſi res bene ceſſerit , ut *l. Deſertorem, §. In bello , ff. De re milit.* Porrò non ſecus apud Regem Regum ſe excuſant, qui indiſtinctè utuntur ſententia minus probabili in concurſu probabilioris, dum illum paralogiſmum replicant. Deus ſolum à nobis exigit , ut ſequamur conſilium rationis. Sed dictamen juxta opinionem minus probabilem concurrente probabiliori eſt conſilium rationis Ergo qui ſequitur opinionem minus probabilem concurrente probabiliori, non facit contra divinum mandatum. Non enim animadvertunt ex adverſo remordere, ac redarguere ſynderеſim, quæ in interiori foro gerit vicem vigilantiſſimi fiſcalis. Arguit enim. Si fateris id ſolum eſſe opus licitum , quod ex conſilio rationis apparet honeſtum , fugere debes quod tibi apparet ex conſilio ejuſdem rationis non honeſtum. Igitur contra divinum mandatum agis , qui eligis opus , quod tibi ſuggerit opinio minus probabilis , cum idem ex conſilio opinionis probabilioris magis appareat non honeſtum.

Ad ſecundum, & tertium reſpondetur negando minorem; imo enim etiam is, qui opinionem probabilem eligit, moralem certitudinem non habet de honeſtate operationis, quin potius vacillat, & fluctuat, quia opinio eſt acceptio unius partis cum formidine alterius, & ubi eſt opinio, ibi eſt vacillatio, quæ ſunt præciſa verba S. Bonaventuræ *in 3. ſent. diſt. 24. qu. 24. verſ. Item opinio , alienum.* 33. Et probatum eſt ſupra in 1. quæſt. in 6. & 7. fundamento , & in 22. cum quatuor ſequentibus pro ſententia negativa, & in reſponſione ad ſecundum argumennim n. 111 Ergo multo magis caret morali certitudine, qui ſequitur opinionem minus probabilem in concurſu probabilioris , ut conſtat ex dictis ſupra in 2 3. 11. & 12. fundamentis pro hac ſententia.

Ad quartum reſponſum eſt ſupra in 1. quæſt. num. 111. in reſponſione ad quartum argumentum, negando ſcilicet antecedens , & negando conſequentiam. Nam ibi dicta concludunt à fortiori in caſu præſenti , in quo agitur de electione opioionis minus probabilis , relicta probabiliori, & ibi vide rationem diverſitatis inter ſpeculativa, & moralia.

393 Ad quintum reſpondetur negando minorem, imò enim qui ſequitur opinionem minus probabilem affirmantem actum eſſe licitum , nec ſequitur perfectum, nec tutum, ſed exponit ſe peccati periculo, & ſic procul dubio peccato . ut efficaciter probatum eſt ſupra in 12. & 28. fundamento.

Nec obſtat quod non teneamur eligere perfectius, ac tutius. Quoniam hoc vendicat ſibi locum, hæc electione partis oppoſitæ non imminear

neat periculum peccati, prout contingit in omnibus operibus bonis, quæ non ſunt in præcepto; quamvis enim ea facere ſit tutius, tamen qui non facit, non peccat, ut in ingreſſu Religionis, in quo exemplificat Sylveſt. in *ver. Scrupulus, num.* 3. & in his terminis loquuntur. *c. Aliud* 11. *quæſt.* 1. & alia jura in contrarium allegata; ideoque Apoſtolus 1. *ad Cor.* 7. 38. dicit: *Qui matrimonio jungit virginem ſuam, benè facit, & qui non jungit, melius facit.* Et tamen inquit: *de virginibus præceptum Domini non habeo; conſilium autem do.* Et mox ſubdit: *Si autem acceperis uxorem, non peccaſti, & ſi nupſerit virgo, non peccavit.* Ergo propterea quis non arctatur ad electionem melioris boni, id eſt virginitatis, quia in electione minoris boni, id eſt matrimonii, non committitur peccatum. At ſecus eſt ubi in electione unius partis vertitur peccati periculum, quia tunc tutiorem partem eligere non in conſilio, ſed in præcepto eſt, ut latè in ſuperioribus probatum eſt; & declarat idem, & Sylveſter *in ver. Dubium, quæſt.* 2. *num.* 4. Præterea quamvis non teneamur ſemper ſequi perfectius, ac tutius, ſemper tamen ſequi tenemur perfectum, ac tutum, *c. Si quis poſitus*, & *c. Si quis autem, de pœnit. diſt.* 7. At cum ſequimur opinionem minus probabilem affirmantem actum eſſe licitum, nec perfectum ſequimur, nec tutum, ut ſupra proximè dictum eſt.

394 Ad ſextum diffusè reſponſum eſt ſup. *in* 1. *qu.*
in reſponſione ad 5. *&* 6. *à numer.* 112. *uſque ad*
numer. 117. Quibus addimus D. Thomam *in* 2.
2. *qu.* 60. *art.* 4. *ad* 2. ubi ait: Unuſquiſque debet
niti ad hoc, quod de rebus judicet ſecundum
quod ſunt: quia verum eſt bonum intellectus,
falſum autem eſt malum ipſius, ut dicitur in 6.
395 *Ethic.* Potiſſimùm autem veritas indaganda eſt
in foro conſcientiæ, qui dicitur forus veritatis,
ut latè per Feder. de Sen. *conſ.* 21. *per tot.* & Anton.
de Butr. in *c. Inquiſitioni, in* 5. *not. de ſent.*
396 *excom.* Unde Archid. relatus hic à Bald. *nu.* 3. dicit
conſcientiam eſſe quamdam conſonantiam,
397 & harmoniam cum veritate. Et in idem recidit
quod ſcripſit idem Bald. *num.* 1. lex conſcientiæ
debet dici lex Evangelica à Patre luminum oriens.
Et quod dixit in *l.* 2. *C. De fideicommiſ.* Conſcientia
eſt Angelus mentis præſes. Nec cuiquam
398 erit grave, aut importabile onus inveſtigare opiniones
probabiliores. Quia ratio naturalis ſe
ipſam oſtendit, & veritatem occultam non ſinit,
ut idem Bald. ait *hic nu.* 9. Quinimo ſi credimus
Federico de Senis *conſ.* 254. *in princ.* Qui veritatem
dicit, non laborat, ſed cum magno labore, &
languore trahuntur argumenta, quæ inducuntur
pro oppoſitione veritatis.

Ad ſeptimum argumentum, & ad primam illius rationem reſpondetur. Beatum Job ibi non loqui de formidine, an ejus opera eſſent recta, ſed de metu, an facta eſſent debita cum diligentia, & intentione ſine ulla culpa veniali. Nam ut D. Gregorius inquit: (Sæpè ſordet in conſpectu ſuperni judicis, quod in conſpectu fulget operantis.) Et ita exponunt D. Hieronymus, & S. Thomas ſuper illud Apoſtoli ad Philippenſes 2. 18. *Cum metu, & tremore veſtram operamini ſalutem.* Et 3. *par. ſuper qu.* 6. *art.* 4.

Ad rationem ſecundam reſpondetur negando minorem: nam qui agit cum dubio poſitivo, & formali exponit ſe periculo peccati mortalis, & mortaliter peccat, ut conſtat ex dictis ſupra à nu. 206. & latius in 2. quæſt. principali in ſecunda concluſione à nu. 171. uſque ad nu. 229.

Ad rationem tertiam reſpondetur eum, qui habet judicium opinativum de aliquo opere, non habere quidem dubium negativum, de quo loquitur Bart. ex adverſo allegatus, ſed tamen habere dubium poſitivum, & formale, ex quo oritur fluctuatio, & vacillatio intellectus, & conſequenter incertitudo, & imprudentia operationis, ut latè monſtratum eſt in ſuperioribus, & compendiosè nu. 111.

Ad rationem quartam reſpondetur negando minorem: nam qui ſequitur opinionem minus probabilem, in concurſu probabilioris, minimè ſequitur inclinationē intellectus, qui violenter attrahitur in partem oppoſitam, in qua præponderant graviora motiva, ideoque nec ſequitur dictamen rationis. quod nihil eſt aliud, quam inclinatio intellectus in opus rectum, ut ex mente D. Thomæ probatum eſt ſupra in 4. fundamento pro hac ſententia nu. 258.

Ad rationem quintam reſpondetur diſtinguendo duplicem formidinem. Alia enim eſt formido Logica, ſeu remota, quæ in intellectu naſcitur ex eo, quod objectum cognitum, quamvis conſideratis particularibus rationibus intrinſecis, & extrinſecis ſit moraliter certum: tamen non repugnat quominus poſſit aliter ſe habere, attentis quibuſdam rationibus communibus, & remotis, ſecundum quod aliquando in humanis actibus accidere ſolet, ut *l. Si major. C. De legit. hæred.* exemplum patet in ſcriptura tabellionis, quæ facit planam fidem, cum tabellio ſit perſona publica, quæ mentiri non præſumitur, *c. Quoniam contra, de probat.* & *c. Ad audientiam, de præſcript.* Et tamen attenta quadam ratione communi, id eſt humanitate, poſſibile eſt, ut tabellio mentiatur, & inſtrumentum ſit falſum, ut *l.* 2. *C. De fid. inſtrumentor.* & *l.* 1. & 2. *C. Ad l. Corneliam, de falſ.* cum ſimilib. Verum quia hoc rarò contingit, cenſetur omnino per accidens, & non attenditur, ut *l. Iura*, & *l. Ex his*, *l. Nam ad ea*, & *l. Quoniam, ff. De legib.* Et formido ſi quæ remanet ex tali poſſibili contingentia de oppoſito non præjudicat certitudini requiſitæ ad rectè operandum, imò cum ſit de periculo erroris valdè remoto, & rarò contingente, tanquam levis contemnitur à viro prudenti. Ad hoc bonus textus in *d. l. Quoniam*, ibi: *Quæ ſemel, aut bis accidunt, contemnunt legiſlatores.* Alia verò eſt formido moralis, ſeu prudentialis, quæ ſcilicet eſſentialiter ineſt judicio opinativo, ſeu probabili, & oritur ex eo, quod intellectus aſſentitur quidem uni parti contradictionis, ſed tamen propter particularia, & urgentia motiva alterius partis fluctuat, & formidat, ne pars oppoſita ſit vera. Et de hac formidine loquitur Ariſtoteles in 1. *Magnor. moral. cap.* 33. *ante med.* dum diffinit exiſtimationem, ſeu opinionem eſſe, qua in omnibus ferimur ancipites eane ita ſe habeant, an ſecus. Et in 1. *Poſter. cap.* 26. dum ait opinionem eſſe circa verum, aut falſum contingens aliter ſe habere, & Nicolaus de Lyra ſuptacit, *num.* 72. *verſ. Minor.* Et hæc formido prorſus perimit moralem certitudinem; ita ut qui operatur cum tali formidine

ſeu dubio poſitivo, & formali in materia morum exponat ſe periculo, & peccet, ut dictum eſt ſupra in reſponſione ad rationem ſecundam. Quávis igitur admitteremus timoratæ conſcientiæ homines dum rectè operantur experiri aliquam formidinem, ut dicitur in argumento contrario: tamen hæc non eſt formido moralis, de qua nunc loquimur, ſed eſt formido logica, ſeu remota, quæ rectitudini conſcientiæ non præjudicat, nec moralem adimit certitudinem.

Ad rationem ſextam, & poſtremam ab exemplis deductam reſpondetur: Perfectum militum incautè prorſus, & imprudenter agere, ſi hoſtem adoriatur moraliter formidans ſe poſſe ab eo ſuperari. Idemque dicendum de mercatore, qui timet contractum ſibi fore damnoſum, præſertim ſi iſti opinantur ita probabilius eventurum, ut pluribus monſtratum eſt ſupra in reſponſione ad primum argumentum nu. 392. Ad exemplum de Medico reſponſum eſt ſupra nu. 250. & 293. In Advocato viget ſpecialis ratio cur poſſit in cauſa dubia patrocinari, ut latè probavimus nu. 381. Ad objectum verò de Judice dicimus ex præſumptione violenta ferre poſſe ſententiam, quæ ſanè non eſt probabilis, nec obnoxia formidini, ſed moraliter certa, cum ſit diffinitiva, ut *c. Afferte, de præſumpt.* & latius dictum eſt ſup. *nu. 101. & ſeq.*

399 Ad octavum, & ultimum argumentum deſumptum ex *cap. Literas, de reſtitut. ſpoliat.* reſpondetur idcirco ibi ex electione ſententiæ verioris, alias ſententias non cenſeri reprobatas, quia Innocentius III. in illo ſpeciali articulo declarat ſuæ intentionis non eſſe illas reprobare, aut cuiquam earum aliquod præjudicium generare; atque ita utitur quadam veluti clauſula præſervativa reprobationis, quæ illas conſervat in eo ſtatu, in quo reperiebantur, *c. Salvo, 9. quæſt. 3. c. Cum longè, 63. diſt. l. Si debitor, ff. Quibus mod. pign. vel hypotheca ſolvat.* At ſecus eſſet ſi ſimpliciter probabiliorem ſententiam elegiſſet, quia ex hoc ipſo intelligeretur reliquas omnes reprobare juxta textum in *Clem. unic. §. fin. de Summ. Trinit. & fid. Cathol.* & *l. Si idem, §. fin. ff De juriſd. omn. judic.* & fuſius dictum eſt ſupra in 20.

400 fundamento *verſ. Quintò.* Deinde reſpondetur id eſſe ſpeciale in electione opinionis mediæ, & diſtinguentis: nam ut colligit Butrius ex eo text. in 7. *notab.* & Abb. *nu. 2. in fin.* inter opiniones diſtinguens, & illas ad concordiam reducens non videtur alias opiniones reprobare, vel alicui ex eis derogare. Et ratio naturalis eſt, quia medium non opponitur extremis, ſed extrema ipſa invicem opponuntur, & mutuo ſe perimunt, ut habetur in 1. *Phyſic. cap. 3.* & in 4. *Metaphyſ. cap. 6. circa med.* & in *c. Majores, §. penult. in fin. de Baptiſmo.*

401 Ad illud verò, quod generaliter tanti faciunt, & extollunt ſequaces probabilitatum, ut dictum eſt ſup. nu. 41. & ſeqq. nempè quod hæc doctrina tollat ſcrupulos, & afferat ſerenitatem conſcientiæ, quod medeatur morbis animarum, eaſque ad cælum perducat per viam ſuavem, & planam, ſecundum illud Matth. 11. 30. *Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve*: Reſpondemus mirandum eſſe, quod viri docti, & pij ore, ſcriptoque talia effuderint paradoxa. Nam ſi ſermo ſit de præceptis juris naturalis, Chriſtus Dominus *non venit ſolvere legem, ſed adimplere*; ideoque mandavit, ut ab ea non præteriretur unum jota, aut unus apex, ut Matth. 5. 17. & 18. Si verò ſit ſermo de præceptis juris divini poſitivi, lex evangelica ab ipſo promulgata non ideo ſuavis appellatur, quod ejus obſervatio ſecundum ſe careat difficultatibus: alioquin præceptum de captivando intellectum in obſequium fidei, præceptum de fide confitenda etiam cum periculo vitæ, præceptum charitatis de diligendo inimico, nec non præceptum de confeſſione peccatorum in quibus experimur ingentem ſenſus repugnantiam, ad jugum Chriſti nequaquam pertinerent. Sin autem ſermo ſit de præceptis Eccleſiæ, audi verba Agathonis Papæ relata in *c. In memoriam, 19. diſt.* (Servanda cum manſuetudine humilitas, ut licet vix ferendum ab illa S. Sede imponatur jugum, tamen feramus, & pia devotione toleremus.) Ad idem *c. In memoriam 100. diſt.* & *c. Quid ergo, 11. qu. 3.* facit text in *l. Proſpexit, ff. Qui, & à quib.* ibi: quod perquam durum eſt, ſed ita lex ſcripta eſt. Jugum ergo Chriſti non propterea dicitur ſuave, quod indulgeat ſenſui, & faveat concupiſcentijs, ſed quia divinæ gratiæ dono, & virtute charitatis mandata alioquin aſpera, & laborioſa redduntur nobis ſuavia, & plana ſecundum illud 1. ad Corint. 15. *Abundantius omnibus his laboravi, non ego, ſed gratia Dei mecum.* Et ita expreſsè docuit S. Thomas in 3. *ſent. diſt 40. art. 4. verſ. Sed contra, juncta quæſt. 3. verſ. Si autem ſecundo modo, & ad ſecundum*, ubi exponens hunc ipſum locum Matthæi, *Jugum meum ſuave eſt*, &c. ſic ſtatuit: (Non ideo Dominus hoc dixit, quod ſecundum ſe non ſit laborioſum, & aſperum, ſed quia lex Evangelica ad mandata implenda inducit ex amore, qui omnia levia facit; & quia virtuoſus ea quæ ad virtutem pertinent delectabiliter exequitur, ut dicitur in 1. *Ethic. c. 11.* & ideo virtus perfecta leviùs quantumcunque difficilia exequitur, quàm carens virtute facilia, cui hoc ipſum triſte eſt, quod à delectationibus illicitis abſtineat.) Hæc D. Thomas. Similiter S. Auguſtinus exponens illud Joan. *epiſt. 1. cap. 5. Mandata ejus gravia non ſunt.* dicit: (Non ſunt gravia amanti, ſed non amanti gravia ſunt.) Et *cap. 49.* (Omnia (inquit) fiunt facilia charitati cui uni Chriſti ſarcina levis eſt, aut & una eſt ſarcina ipſa, quæ levis eſt; ſecundum hoc dictum eſt, & præcepta ejus gravia non ſunt, ut cui gravia ſunt conſideret non potuiſſe divinitus dici gravia non ſunt, niſi quia poteſt eſſe cordis affectus, cui gravia non ſunt, & petat quod deſtituitur, & impleat quod jubetur) Sic Auguſtinus. Igitur ſuavitas in jugo Chriſti, & libertas in lege Evangelica nullatenus eſt petenda ex doctrina de libera electione opinionis probabilis, ſed ex humili imploratione divini auxilii: & Scriptores Catholici, qui tantopere hoc argumentum magnificant, reminiſci deberent, & cordi infigere aurea verba Hieronymi *in Joan. cap. 27.* videlicet: (Hæreticos cuncta proſpera polliceri, ſemper Cælorum regna facili negotio peccatoribus pandere; Sibi ſunt regna cælorum: Potes imitari Majeſtatem Dei, ut abſque peccato ſis? cœpiſti enim perfectæ libertatis legem. Decipiunt blanditijs miſeros, & maximè mulierculas oneratas peccatis, quæ circumferuntur omni ven-

vento doctrinæ.) Hactenus verba Hieronymi.

Quod ergo magnificant probabilitatem ſectatores per hanc doctrinam homines ad Empyreum duci per viam ſuavem, & planam, eſt merum commentum ad animas decipiendas: nam cum Evangelium dicat. Matth. 7. 14. *Quàm anguſta porta & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt qui inveniunt eam.* Inquiro ab ipſis num ſit alia via eundi ad cælum ab illa; quam Evangelium docuit. Si dicant eſſe aliam, ſcilicet ſuavem, & latam probabilitatum, quam hoc noſtro ſæculo ipſi ſuo ingenio adinvenerunt: inſiſto, Cur ergo Evangelium nos eam non docuit, ſed tantùm meminit viæ arctæ, & portæ anguſtæ? & ſaltem cur Apoſtoli, & eorum Diſcipuli, ac Sancti Patres per quindecim ſæcula hanc viam facilem, & planam nobis non indicarunt? Sanè non immeritò genus humanum conqueri poſſet de Divina Clementia, ſi exiſtentibus duabus viis eundi ad Cælum cum eadem ſecuritate, oſtendiſſet nobis illam tantùm, quæ anguſta eſt, & occultaſſet eam, quæ lata eſt, & plana. Et ſaltem negari non poſſet, quin Evangelium fuiſſet diminutivè loquutum, manifeſtando nobis portam anguſtam, & viam arctam, & abſcondendo aliam latam, & facilem. quod impium eſt affirmare. Nec ſe tueri poſſunt adverſarii ſi dicant Evangelium docuiſſe nos hanc quoque viam per illa verba: *Iugum meum ſuave eſt, &c.* & *mandata ejus gravia non ſunt.* Quoniam hujuſmodi authoritates alium habent ſenſum, ut ex Auguſtino, Hieronymo, & D. Thoma ſupra proxime oſtenſum eſt.

Sin autem dicant unam tantùm eſſe viam, quæ ducit ad vitam, ſcilicet anguſtam & arctam, quam docuit Evangelium: Ergo via larga, & plena probabilitatum, quæ Evangelio opponitur, non eſt via evangelica, nec ducit ad vitam, ſed magis ad interitum, cap. *Hoſpitiolum in fin. 32. diſt.*

Manifeſta quoque eſt illuſio, quod doctrina de libera electione opinionis minus probabilis tollat ſcrupulos, & ſerenet conſcientias. Ad quod demonſtrandum repetenda eſt differentia inter ſcrupulum, & opinionem. Scrupulus eſt credulitas levis, & temeraria. Opinio eſt credulitas probabilis, & diſcreta. Utrumque probatur clarè in *cap. Inquiſitioni, de ſent. excom.* & ex communi ſententia Theologorum & Juriſtarum fuſius oſtenſum eſt ſup. *n. 24. & 261.* Unde habere conſcientiam ſcrupuloſam nihil eſt aliud, quàm habere crudelitatem levem, ac temerariam de malitia actus: & habere conſcientiam opinativam aliud non eſt, quam habere credulitatem probabilem, & diſcretam, quod ſimiliter actus ſit malus, ut in *d. cap. Inquiſitioni,* & in *cap. Per tuas il. 2. de Simon.* Hoc poſito, is, qui ſequitur opinionem minus probabilem affirmantem actum eſſe licitum relicta probabiliori oppoſita, utique non habet ſimplicem ſcrupulum, ideſt credulitatem levem, & temerariam, ſed potius credulitatem probabilem, imò magis probabilem, & diſcretam de malitia actus, cum opinioni ſuæ minus probabili, quod actus ſit licitus, opponatur opinio probabilior, quod ſit illicitus. Ergo doctrina, quæ docet ſequi minus probabilem, & minus tutam in concurſu probabilioris, ac tutioris, nequaquam tollit ſcrupulum, ideſt levem, & temerariam credulitatem, quod actus ſit malus, quia impoſſibile eſt ut tollat id quod non eſt, cum privatio præſupponat habitum, *l. Decem. ff. De verb. obligat. cap. Ad diſſolvendum, de ſponſat. impub.* Opinionem verò, ſeu credulitatem magis probabilem, & diſcretam de malitia actus hæc doctrina tollere non poteſt, quia ratio nulla ſubeſt cur talis credulitas poſſit ſuſpendi, aut tolli; neque enim poſſumus ad libitum conſcientiam noſtram formare, quia ſecundum Philoſophum ſæpius citatum in 2. *de Anima text.* 153. imaginari quidem poſſumus, & fingere quidquid volumus. opinari autem non eſt in nobis. Unde cum opinio, quod actus ſit licitus, ſit minus probabilis, & ejus contradictoria ſit probabilior, impoſſibile eſt etiam naturaliter, & phyſicè, ut intellectus, propoſita veritate objecti, non inclinetur in partem probabiliorem, in qua ſunt fortiora motiva, ut pleniùs ſuprà in 1. fundamento n. 257. Cum igitur libertas eligendi opinionem minus probabilem in concurſu probabilioris, nec tollat ſcrupulum, nec opinionem de malitia actus, conſequens eſt, ut nec ſerenet conſcientias, nec earum ſanet vulnera, ut perperam conclamant propugnatores probabilitatum. Quid ergo facit hæc doctrina? dicam paucis: hebetat, & obtundit conſcientias. Dicam vulgarius: efficit conſcientias groſſas, & largas, & in cauſa eſt, ut homo minimè ſequatur dictamen rationis, & inclinationem intellectus, qui cognita opinione probabiliori, quod actus ſit illicitus, non poteſt illi non adhærere, cum non ſit potentia libera, ſed cogatur ab intelligibili, ſicut ſenſus à ſenſibili, ut planè probatum eſt ſupra in ſecunda quæſtione n. 155.

Quare electio opinionis minus probabilis affirmantis actum eſſe licitum, non eſt actus intellectus, ſeu potentiæ rationabilis, ſed eſt actus voluntatis, quæ cum ſit potentia libera, ex perverſitate, & malitia eligit quod deterius eſt reluctante conſcientia, ac proinde ædificat ad gehennam, ut in *d. cap. Per tuas. il. 2. de Simon.* & in *cap. Quoniam omne, de præſcription.* & conſtat ex dictis ſupra in 5. fundamento pro hac ſententia *n.* 260.

Ad motiva Baſſei, quod expediat duas habere vias pro mandatis Dei adimplendis, ſicut expedit duas habere vias, quæ ducunt Matritum: Reſpondetur hoc poſſe admitti ſi ambæ eſſent tutæ. At via probabilitatum, & libertas eligendi opinionem minus probabilem, quæ favet libertati in concurſu probabilioris, quæ favet præcepto, nullatenus tuta eſt, imò evidenti periculo expoſita, ut in ſuperioribus monſtratum eſt. Quibus nunc addimus illud proverb. 6. *Eſt via, quæ apparet homini recta, ſed noviſſima ejus ad inferna deducunt.* Ubi Sapientia Divina non loquitur de via mala ſecundum ſe, & à parte rei, quæ tamen certò, & invincibiliter apparet recta: Alioquin conſcientia erronea ex ignorantia invincibili non excuſaret contra id, quod docent communiter Theologi cum D. Thoma in 1. 2. *q.* 19. *art.* 6. Nec loquitur de via non recta, quam aliquis ſine ullo fundamento judicat rectam. Nam quod apparet rectum, ex aliquo fundamento apparet tale, *c. Ego ſolus. verſ. Alios verò,* 9. *diſt.* & oppoſitum eſt impoſſibile, ut ſup. oſtendimus *num.*

tutiorem ubi agitur de periculo animæ, etiamſi
contraria opinio ſit ſatis probabilis. Et idem
repetit ibi Card. Bellame. *in 2. oppoſ. n. 12. verſ. Et
dicit hic Dominus Henricus.* Nec diſcrepat Navar. in
Manual. c. 27. n. 185. dum ait: (Ad ſerenitatem
conſcientiæ eligendam eſſe ex variis bonam opi-
nionem, & quieſcendum in ea.
347 Quibus adjungi poſſunt Doctores omnes, qui
ſentiunt ex duabus opinionibus, quarum una ſit
communis, alia ſit verior, eligendam eſſe ve-
riorem, & melioribus rationibus fulcitam. Nam
cum communis opinio ſit probabilis, *c. Nevi-
mus, de verb. ſignif.* & latius dictum eſt ſupra in
21. fundamento; hi proculdubio cenſent non
eſſe licitum ſequi opinionem probabilem, reli-
cta probabiliori, ſeu (quod idem eſt) veriori.
Cujus ſententiæ ſunt gloſ. in *c. 1. in ver. Rationa-
biliter, per illum textum*; & Abb. *in penult. no-
tab. de his, quæ fiunt à major. part. Capituli*,
Bald. *hic*, & in *c. 1. § Iudices, col. pen. de pac.
juram. firman.* Gemin in *c. 1. in 1. col. in. 3. no-
tab. de Sum. Trinit. lib. 6.* Jo. de Anan. in *c. Tua,
in 1. col. de uſur.* Abb. *conſ. 1. in fin. lib. 1.* & in
*c. Capellanus in 2. col. per illum textum de fe-
riis.* Imol. in *l. Cum quidam la 2. ff. De acquir.
hered.* Præpoſitus in *c. Qui neſciat, num 7. 9.
diſt.* Angel. *conſ. 100. Sanctiſſima, col. 5.* Dec. *conſ.
259. Viſis his, in princ.* Surd. *conſ. 294.* Menoch.
de arbitr. Iudic. lib. 2. centur. 4. caſ. 339. num. 21.
Sylveſter in *ver. Opinio, num. 2.* Navar. *conſ. 9.
An nepotes, num 3. de fil. Presbyter.* Et eſt com-
munis opinio, teſte Riminaldo Junior. *conſ. 405.
num. 20.* Imò eam tenent Jo. Andr. *in fin.* Abb.
n. 15. & Canoniſtæ omnes in *c. 1.* ſupra eodem, ut
ibi teſtatur Felinus *n. 54. in 1. limit.* Quæ etiam
de jure veriſſima eſt, & conſtat ex dictis ſup. in
eod. 21. fundamento; & ſervatur tam in Rota,
quæ communem opinionem non ſequitur, quan-
do apparet contrariam eſſe veriorem, & validio-
ribus ſubnixam rationibus, quàm in Sac. Con-
gregatione Concilii, quæ propterea in caſibus
contingentibus ſæpius mandavit; ut videretur
de veritate communis opinionis.

Unde his authoritatibus ſimul junctis ſatis
ſuperque patet hanc poſteriorem ſententiam vi-
deri magis communem, ſive gravitatem, ſive
numerum Doctorum conſideremus. Et tamen
348 ut inquit Paulus Comitolus *ſupracit. lib. 5. in re-
ſponſis moralibus quæſt. 15.* Non ſunt in delectu
opinionum attendendi plures numero, qui ſe-
quuntur tanquam oves aliæ aliam, ſed exiſti-
manda communior illa, quam ſex, vel ſeptem
Authores Claſſici rem ex profeſſo tractantes aſ-
ſerunt, quam probata à quinquaginta ſola au-
thoritate aliorum ductis, quod ante eum dixe-
rat Jo. Major *loco cit* in hæc verba: (Non ſem-
per habendus eſt oculus ad multitudinem dicen-
tium, ſed ſapientiam cum numero conſiderabis;
quia ſicut duos, vel tres debiliores valet unus
fortis, ſic unus oculatus mate etiam diligenter in-
quirens tres alios inferiores valet.) Hæc ille.
Confert optimè illud Exodi 23. *Ne ſequaris tur-
bam ad faciendum judicium.* Et bonus text. in *l. 1.
§. Ne autem ex multitudine authorum, C. De vet.
jur enucleand:* & *c. In noſtra, de teſtibus, & con-
cordant Alexander conſil. 202. in fin. in. ver. Nume-
rus, lib. 7.* poſt Baldum in *l. Magiſtratus, in fine,
C. Quando provocare non eſt neceſſe*, & alii plures,

quos adducemus *infra in 4. quæſt. poſt tertiam
concluſionem, verſ. Verum tamen oportet adver-*
349 *tere.* Negari autem non poteſt, quin Authores,
qui hanc ſententiam probarunt, ſint ex anti-
quis ſapientibus, quibus quidquid contra ſcri-
pſerunt Sanchez *in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 9. nu.
11.* ſtando limitibus authoritatis, magis eſt de-
ferendum, quàm Doctoribus modernis ſecun-
dum illud Job 12. 12. 13. *in antiquis eſt ſapien-
tia, & in multo tempore prudentia.* Et Eccleſ. 39.
1. 4. *Sapientiam omnium antiquorum exquiret ſa-
piens.* Et Eccleſ. 8. *Non te prætereat narratio ſenio-
rum, ipſi enim didicerunt a patribus ſuis.* Et notat
Hoſt. in *c. unic. n 51. & 52.* & ibi etiam Jo. Andr.
n. 40. & 41. de Sacr. unct. quia temporis diutur-
nitas videtur eis authoritatem attuliſſe. Sylveſt.
in ver. Opinio, n. 2. in fin. Pract. Papien. *in form. c.
Quando teſt. prod. ad æternam rei memoriam, in fin.*
Everar. *in loco Ab authoritate, num. 16. verſ. Ad*
350 *unum tantùm adverte.* Ideoque antiqui Docto-
res magni, & veræ Philoſophiæ authores appel-
lantur à Baldo *conſ. 327. num. 2. verſ. Sed in hos
non conveniunt, lib. 3* & Speculat. *in proœmio
nu. 15.* (Tanta (inquit) nobis antiquitati habita
eſt reverentia, ut nomina ſapientium taciturni-
tati tradere nullo patiamur modo.) Item, (An-
tiquos cum reverentia lego, ſine injuria recen-
tes,) dicebat Lampridius à Sidonio relatus.
Et Plinius; (Sum (inquit) ex his, qui miror
antiquos, non tamen, ut quidam noſtrorum
351 temporum ingenia, deſpicio; imo eum qui re-
linquit antiquos Doctores, ut modernis adhæ-
reat, non recte ſapere ſcripſit Signoroll. de O-
352 mod. *conſ. 245. n. 45.* Quod maximè procedit in
opinionibus gloſſæ, cujus authoritas omnes
alias antecedit, ſi credimus Baldo in *l. Cum hære-
ditas, C. Depoſ.* & propterea idem Bald. *in l. fin.
§. Neceſſitatem, C. De bonis*, quæ libet. (Ad-
hæreas (inquit) Odofredi veritati, id eſt gloſſæ,
& in perpetuum non errabis.) Et in *c. Contin-
git, de dol. & contum.* aſſerit Baldum ſomniaſ-
ſe, ſicut accidit Doctoribus volentibus infrin-
gere opiniones gloſſarum, & Cynus in *l. Non
mortuum, Cod. De contrahen. & committen. ſtipul.*
(Advocate (inquit) audi idolum tuum, id eſt
gloſſam.) Et plura de veterum Doctorum au-
thoritate congeſſit Jo. Andr. ad Speculat. *in
princ. & in Proœmio hujus compilationis.* Petrus de
Anchar. *in proœmio 6.* & Cardinalis *in proœ-
mio Clem.* & alij paſſim. Facit text. in *l. 1. ibi:
& ſanè crebrior apud veteres opinio eſt, ff. De
off. quæſt.* & in *c. De quibus, 20. diſt. ibi*: (Facilius
namque invenitur quod à pluribus Senioribus
quæritur.) Et in *c. Domino Sancto, 50 diſt in fin.*
ibi: (Quotieſcumque in geſtis Conciliorum diſ-
cors ſententia invenitur, illius Concilij magis
teneatur ſententia, cujus antiquior, aut potior
extat authoritas.)
353 Nec refragatur textus in *Clem. 1. §. fin. de
Sum. Trinit. & fid. Cathol.* ibi: (Opinionem ſe-
cundam tanquam probabiliorem, & dictis San-
ctorum, ac Doctorum modernorum Theologiæ
magis conſonam, & concordem, ſacro appro-
bante Concilio duximus eligendam.) Etenim
ex facto tunc accidit, ut ſecunda opinio, quam
moderni Theologi ſequebantur, probabilior eſ-
ſet, & magis conſona dictis Sanctorum. Unde
ex eo, quod Clemens V. cum Concilio eam ele-

getit

gerit tanquam probabiliorem, & dictis Sancto-
rum & modernorum Theologorum magis con-
ſonam, non licet generaliter arguere, ut majoris
ſit ponderis authoritas modernorum quàm
antiquorum. Nam veriſimiliter Papa eo modo
meminiſſet de Theologis antiquis, ſi eamdem
opinionem fuiſſent amplexi, ſicut meminit de
dictis Sanctorum quod ad veteres referendum
videtur. Et Auguſtinum adducit ibi gloſ. in ver.
Sanctorum. Præterea paulo ante Concilij Vien-
nenſis celebrationem de articulo illius Clemen-
tinæ, id eſt de virtutibus, quæ in Baptiſmo par-
vulis infunduntur, ſcripſerunt Alexan. de Ales,
Albertus Magnus, S. Thomas, & ante eos Petrus
Lombardus Magiſter Sententiarum, quos citat
ibi gloſ. præallegata, & ad quos veriſimiliter re-
ſpexerunt patres Concilij Viennenſis. An au-
tem ex authoritate tantorum Theologorum ſit
inferendum ad ſcriptores hujus ætatis, judicent
alij.

354 Sed tamen, ut Theologis modernis alios iri-
dem modernos Theologos opponamus, non
pauci ex his numerantur, qui exiſtimant eſſe pec-
catum ſequi opinionem minus probabilem, &
minus tutam in concurſu probabilioris ac tu-
tioris, inter quos præter Cajetanum, Navar-
rum, Cordubam, Corradum, Comitolum, Gra-
vinam, & alios ſupracitatos, recenſentur Sotus
de juſt. & jur. lib. 3. qu. 5. & 6. Henricus *quodlib. 4.
quaſt. 3 3.* Paulus Freſanellus *de oblig. Miſſa.* Peje-
rinus *tom. 3. cap. 1. n. 10.* Antonius Perez *in Lau-
rea Salmantina certamine* 10. *n.* 55. Et ex profeſſo
tuentur Candidus Philalethus, qui primus liber-
tatem opinandi in materia morum fortiter
compeſcuit, in ſuo opuſculo de opinionum pra-
xi quæſt. 5. Antonius Merenda probabilitatum
impugnator acerrimus in tractatu de conſilio,
&c. ferè per totum, & Julius Mercorus *de Proba-
bilitate opinionum par. 2. præſertim art.* 4. 7. & 8.
cum pluribus ſequentibus uſque in finem. In ſpe-
cie autem id non licere conſiliario, ſeu conſul-
tori animarum contra Vaſquez, & Salas, de qui-
bus ſup. *n.* 30. tradit Thomas Sanchez *in Decal,
tom. 1. lib. 1. c. 9 n* 21.

355 Item nec judici, ut contra authores relatos n.
31. tenet idem Sanchez ubi ſupra *c.* 10. *n.* 46.
quamvis affirmet contrariam quoque opinio-
nem eſſe probabilem. Villalob. *in Sum. to. 1. tract.
1 diſſ. 15. n. 6.* Bannes in 2. 2. *qu. 63 art. 4. dub* 1. *ad*
2. ubi refellit ſententiam illorum, qui dixerunt
in concurſu opinionum probabilium poſſe judi-
cem judicare pro amico, & nunc ſecundum u-
nam, nunc ſecundum aliam. Layman *in Theol.
moral. lib 1. tract. 1. c. 5. §. 3. n. 16.* Malderus *in* 1.
2. *qu. 19. art. 5. diſp. 86. propè fin.* Filliuc. *to.* 2. *tract.*
21. *c. 4. n. 144.* Becan. *in Sum. to. 2. tract. 1. c. 4. qu. 9.
n. 13.* Tannet. *in 2. 2. diſp. 4. q. 4. dub. 6. n.* 128. Et
probatur efficaciter: nam certum eſt judicem in
dubio non poſſe ſententiam ferre, ut tenent
communiter Theologi cum D. Thom. *in* 2. 2.
quaſt. 60. art. 2. & Juriſperiti in *l. Admonendi*, poſt
Bart. *ibi n.* 19. *ff. De jur. juran.* Sed quando par-
tium jura ita ſe habent, ut ſtent probabiliter pro
una parte, & probabilius pro altera, judex du-
bitat tunc de minus probabili, imò magis dubi-
tat, quàm ſi rationes pro utraque parte eſſent æ-
què probabiles: magis enim dubitat de illa par-
te, quæ licet ſit probabilis, tamen contra eam ur-
gent fortiora motiva, ut evidenter monſtratum
eſt ſupra in 11. fundamento. Ergo in tali caſu Ju-
dex non poteſt ſententiam ferre pro parte mi-
nus probabili.

356 Non me latet in cauſis criminalibus quando
opinio circa factum eſt probabilis pro reo, &
probabilior pro fiſco, pleroſque ex Theologis
modernis arbitrari eo caſu judicem ſequi poſſe
probabilem, quæ favet reo, omiſſa probabilio-
ri, quæ favet fiſco, ſeu accuſatori. Sic Sayr. *in
clavi regia lib.* 1. *c.* 11. *n.* 13. Salon. *in* 2. 2. *q.* 63.
357 *art. 4. controver.* 2. *concl.* 2. Imò in tali caſu ju-
dicem teneri reum abſolvere cenſent Salas *in* 1.
2. *qu. 63. art. 4. controver.* 2. *concl.* 2. & alij, quos
cumulat Diana *reſol. moral. in 2. addit, reſol.* 15.
Moventur, quia judex ſequi non poteſt proba-
biliorem opinionem pro fiſco, cum ad condem-
nandum requirantur probationes luce meridia-
na clariores, juxta text. in *l. Sciant cuncti*, C. De
358 *probat.*

Verùm obſervandum eſt diligenter judicem
hoc caſu minimè ſequi opinionem minus pro-
babilem pro reo: nam ad ferendam ſententiam
ſpectandum non eſt an probationes fiſci præpon-
derent probationibus rei, ſed attendi debet an
ex proceſſu in univerſum reſultet talis proba-
359 tio, quæ ſufficiat ad condemnandum, ut decla-
rat Clarus *in §. fin. qu. 22. & 63.* Et quidem ſi pro-
batio non ſit omninò plena & concludens, reus
eſt in cauſa abſolutionis: nam regula *l. Eum qui
accuſare, ff De eden.* id eſt actore non probante,
reus abſolvitur, maximè procedit in judicio cri-
minali. Dyn. *conſ. 48. in quaſt. n. 2. verſ. Super* 2. &
3. Angel. Aret. *conſ.* 63. Clarus *n.* 20 *verſ.
Secundò principaliter.* Et eſt communis opinio,
360 teſte Jaſone, *in l. Non eſt novum, n.* 5. C. *De
eden.* & Clar. *in §. fin. qu.* 62. *in princip.* Et
habet locum etiam reo nihil probante, c. *nunc.*
361 *Vt Eccleſiaſtica beneficia.* Bald. *conſ.* 285. *Ca-
ſus, in princ. verſ. reſpondeo, lib.* 2. Ratio eſt,
quia exceptio negativa pro parte rei non eſt
probanda, *c. Quoniam contra*, ubi Lanfranc. *de
probat.* Unde judex qui accuſatore minus ſuffi-
cienter probante, abſolvit reum, qui nihil pror-
ſus probavit, non judicat pro reo ſecundum opi-
nionem minus probabilem, ſed ſecundum id,
quod eſt certum, & à legibus determinatum,
gloſ. *in c. Iuvenis, in ver. Dubia, verſ. Sed non dicitur
dubia res, quia actor non probavit clarè, &c. de ſpon-*
362 *ſal.* Bartol. in *l. Quoties*, *n.* 1. *ff. Si quis cau-
tion.* Nam etiam poſt accuſationem, & inquiſi-
tionem ſuper delicto; niſi delictum probetur, non
præſumitur accuſatus, vel inquiſitus culpabilis
ut ait Bald. *conſ.* 410. *in cauſa, & in quaſtione
numero.* 1. *in fin. verſ. Sed quia non ſtatim*,
363 *lib.* 2.

In practica tamen quæ ſuprà proximè dicta
ſunt aliter ſe habent, quàm ſpeculativè differan-
tur (Nam (ut ait Clar. *d. q.* 62) ubi nihil ulterius
ſupereſt ad agendum tam ex parte accuſatoris,
quàm ex parte accuſati, tunc debet judex diligē-
ter conſiderare proceſſum tam offenſivum, quā
defenſivum, & recta trutina perpendere quid ex
ipſo proceſſu reſultet, & qualia contra reum ex-
tēt judicia, ſeu probationes, quæ per ejus defenſio-
nes eliſæ non fuerint; ſi enim reus ex eis eſt planè
convictus, vel confeſſus, debet condemnari; ſi
ſemiplena tantùm reſultat contra eum probatio,
eſt

eſt torturæ ſubjiciendus, quam ſi ſuſtinuerit, purgatis indicijs, eſt abſolvendus, non quidem diffinitivè ex capite innocentiæ, ſed rebus ſic ſtantibus.) Et hanc practicam ſervari in Hiſpania teſtatur Covar. *variar. reſol. lib.* 1, *c.* 1. *poſt n.* 8. & in Gallia Rebuff. *in proœm. Conſt Franc. gloſſ.* 5. *n.* 18. & in Senatu Mediolanen. Clar. *loc. cit.* Judices noſtri abſolvunt tanquam non repertum culpabilem, nec de jure punibilem. Atque ita judex, qui eo caſu reum abſolvit, ſequitur omnino quod juſtius, & probabilius eſt. Quamobrem ineptè aſſeritur in cauſis criminalibus judicem ſequi debere opinionem pro reo minus probabilem. Imò enim ſtat pro reo opinio probabilior quotieſcumque probationes pro fiſco, vel accuſatore non ſunt planæ, & concludentes, juxta *d. l. Sciant cuncti, C. de probat. &* §. *Sciant cuncti,* 2. *q* 8. Neque enim ad infligendam pœnam ordinariam ſufficiunt judicia etiam vehementia. *c Litteras, de præſumpt.* Alex. *conſ.* 2. *Viſo proceſſu, in princ. lib.* 7. Et probabilitas opinionis non eſt ſumenda ex probationibus rei, qui multoties eſt abſolvendus, etiamſi nihil probaverit, ſed ex probationibus fiſci, vel accuſatoris, ex cujus perſona jus metitur, *l.* 1. *in princ ff. ſi pars hæred. petat, l fin. de rei vendic* Paul. de Caſtr. *conſ.* 76. *In facto iſto, n.* 2. *in fin. verſ. Et poſito. lib.* 2. Surd. *conſ.* 150 *n* 89.

366 Sed & ſi opinio probabilis pro reo verſetur circa jus, tamen quidquid in contrarium ſenſerit Villalob *in Sum. tom.* 1 *tract.* 1. *difficult.* 15. *n.* 3, *&* 4. & alij plures, tenendum eſt omnino judicem ſequi debere probabiliorem opinionem, etiam contra reum. Ratio eſt, quia cum in difficultatibus juris rarò accidat, ut judices ſint certi per rei evidentiam, neceſſe eſt, ut judicent ſecundum id, quod eſt certum moraliter, ſeu civiliter, ſive pro reo, ſive pro accuſatore: Nam jura, quæ dicunt judices proniores eſſe debere ad abſolvendum, quàm ad condemnandum, *cap* 3. *de probat.* eo quod ſanctius ſit nocentem abſolvere, quàm condemnare innocentem, *l. Abſentem ff. de pœn.* item d ſpolitio *l. Reſpiciendum ff. eod.* quam Bald. ibi dicit eſſe philoſophicam, procedunt tantùm cum judex verſatur in dubio. Ac cùm contra reum eſt opinio magis probabilis, judex non eſt dubius, ſed moralem, ſeu civilem habet certitudinem, quam Doctores plenam credulitatem appellant, ut notat Bartol. communiter receptus in *l. Admonendi, n.* 21. *&* 22. *ff. de Iurejuran.* & probatum eſt *ſup. n.* 225. *& n. ſeqq.* Ergo etiam pro fiſco tenetur ſequi opinionem magis probabilem, & melioribus rationibus fulcitam, ne alioquin agat contra dictamen conſcientiæ, ut ſimiliter oſtenſum eſt ſupra in 4. fundamento, pro hac ſententia. Id quod aliquibus exemplis evidentiùs confirmari poteſt.

368 Inquiſitus eſt aliquis de crimine læſæ majeſtatis, eò quod occiderit Conſiliarium Principis. Opinio minus probabilis quorumdam eſt, quos tacito nomine refert Clarus in §. *Læſa majeſtatis, Verſ. Quæro etiam*, homicidam in hoc caſu non eſſe reum læſæ majeſtatis, ſi homicidium patraverit ex privato odio ipſius Conſiliarij, non autem in odium Principis. Tamen probabilior eſt opinio, homicidam indiſtinctè incidere in crimen læſæ majeſtatis, pro qua in facti contingentia conſuluit Rubeus *conſ.* 154. Nemo autem hoc caſu juſtè reprehenderet judicem, qui contra reum ſequeretur opinionem probabiliorem, pro qua fuit judicatum Neapoli contra reum, qui trucidavit Andream de Iſemia celebrem feudiſtam Reginæ Joannæ conſiliarium, ut refert Paris de Puteo *de Syndicatu fol.* 124. *n.* 14 & Afflict. *ſup.* 1. *part. Conſtit. Regni, rubric.* 29. *num.* 6.

370 Item quamvis ſecundum communem opinionem pro unico furto magno fur ſuſpendi non poſſit, ſecundum Angel. de Ubaldo inter conſilia criminalia diverſ. *conſ.* 71. *n.* 2. *lib.* 2. tamen contrariam opinionem docuit Bald. *in Auth ſed novo jure poſt n.* 3. *C. de ſerv. fugit.* Nec eſſet damnandus Angel. qui *in tract. de maleſic. in ver. Veſtem caleſt. m. n.* 13. dicit ſe illam ſemel practicaſſe dum Peruſij aſſideret, quam etiam ex conſuetudine invaluiſſe in Hiſpania affirmat Diaz *in practica criminali Canonica, c.* 84. *poſt num.* 2.

371 Rurſus probabilis opinio eſt pœnam *l. Unica, C. de raptu virginu*, non habere locũ in rapiente publicam meretricem; atque ita tenere Doctores teſtatur Hippol. de Marſil. *in d. l. unic. n* 26. *&* conſuluit Cephal. 140. *l b.* 1. Verumtamen non eſſet condemnandus judex, qui ſequeretur contrariam opinionem, ſecundum quam Cyn. *in ead. l. unic.* aſſerit ſe vidiſſe aliquos ultimo ſupplicio puniri, prout illum refert Afflict. *ſuper* 1. *part. Conſt Regni, rubric.* 20. *n.* 17. & ſecundum quam teſtatur etiam Grammaticus *in Con. Regni fol.* 19. *col.* 1 *n.* 2. Cum plures juvenes quamdam meretricem è proſtibulo violenter rapuiſſent, unum ex eis Florentinum, qui fuit principalis, fuiſſe furca ſuſpenſum, & alios ſocios per triennium ad triremes damnatos.

Et eodem modo quamvis probabilis, & com-
372 munis opinio ſit pœnam *d l. unic, C. de rapt. virg.* non habere locum in muliere rapiente virum, ut teſtatur Grilland *de diverſ. crimin. lib* 3 *qu.* 10. *n.* 23. non tamen eſſet de injuſtitia redarguendus, qui in judicando ſervaret opinionem gloſſæ in *d. l. unic. in ver. Sponſam*, quam itidem tenent communiter Doctores, teſte Marſil. *ibidem n* 23. & etiam practicatur in Gallia, ut refert Papo *lib.* 22. *tract* 6 *areſto.* 3 ſecundum quam & *Angel. in d. l unic.* teſtatur ſe Florentiæ vidiſſe comburi quamdam meretricem, quæ adoleſcentulum libidinis cauſa rapuerat. Hæc atque alia innumera paſſim reperiuntur apud Doctores, ex quibus licet intelligere juſtè agere judicem, qui ſequitur opinionem, quam putat veriorem, ac probabiliorem, etiam contra reum & in cauſis capitalibus. Et hic junge quæ de obligatione judicandi ſecundum opinionem magis probabilem generaliter dicta ſunt ſupra in 20. fundamento.

Similiter nec Medico licere uti opinione pro-
373 babili abſque reatu mortalis peccati, contra Theologos citatos ſup. n. 33. ſcripſerunt Sot. *lib.* 3 *de Iuſt. & Iur. qu.* 6. *art.* 6. *ad* 4 Suarez 4. *tom. in* 3. *par. diſp.* 26. *ſect.* 6 *n,* 32 Villalob. *in ſum. tom.* 1. *tract.* 1. *difficult.* 1 *n* 6 Vaſquez. *in* 1. 2. *tom.* 1. *diſp.* 64. *c.* 4. *in fin.* Sanchez *in Decal. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 9. *n.* 41. Bonaven. *de legib diſp.* 2. *qu.* 4. *punct.* 4. *n* 22 Becan. *in Sum. tom.* 1. *cap.* 4. *qu.* 9. *n.* 13. Et ex Canoniſtis noſtris tenent in *c, Tuanss, de homic.* Innoc. *n.* 1 Jo. Andr. *circa princ.*

princ. Anton. de Butr. *n.* 15. Anchar. *n.* 3. Jo. de
Anan. *num.* 5. Abb. in §. *Ad ultimum n.* 4. Felin.
verſ. Poſtremò ſcias Angel. *in verſ. Medicus n.* 2.
Sylveſt. *eod. ver. quæſt.* 4. *dub.* 1. quibus in locis
affirmant peccare Medicum, qui ſcienter appli-
cat infirmo medicamenta dubia, & aliqui ex eis
etiamſi Medicus probabilius credat ea profutu-
374 ta, ut dictum eſt ſup. n. 250. Reddunt rationem
Butt. & Anchar. quia melius eſt ægrorum relin-
quere in manu Creatoris, quàm ipſum periculo
exponere, ſupponendo eum dubitabili medici-
næ. Quinimò adjiciunt Innoc. & Jo. de Anan. id
vendicare ſibi locum etiamſi Medicus vehemen-
ter opinetur fore ut remedium hoc dubium pro-
ficiat infirmo. Mirum eſt tamen pleroſque ex
Theologis ſupra proximè ita citatis ſentire in
Medico corporum, cum oppoſitum ſenſerint in
Medico animarum, quaſi majori charitate ob-
ſtringamur ad procurandam valetudinem cor-
poris, quàm ſalutem animæ contra ea, quæ in
propoſito dicta ſunt ſup. in 19. fundamento.
375 Sed nec Regem poſſe bellum indicere ſi pro
utraque parte ſint opiniones probabiles, & lon-
gè minus ſi contra eum ſtet opinio probabilior
contra authores ſup tacitatos o. 34. Cenſent Vaſ-
quez *in* 1. 2. *tom.* 1. *diſp.* 29. *q.* 5. *n.* 224. Villalob.
in ſum. tom. 1. *tract.* 1. *difficult.* 17. *nu.* 6. *&* 7. &
alii multi. Et hic junge quæ dicta ſunt ſopra
in 33. fundamento.
376 Longè autem minus licitum eſſe uti opinione
probabili in adminiſtratione Sacramentorum,
adverſus Theologos ſupra allegatos n. 35. ſcrip-
ſerunt Medina *n.* 1. 2. *qu.* 19. *art.* 6. §. *Ad argu-
menta in contrarium.* Henriquez *de Sacramentis
in genere cap.* 9. *n.* 5. Bartholomæus à Ledeſma
de Sacram. in gener. dub. 5. *concluſ.* 4. Sanch. de
matrim. *lib.* 3. *diſp.* 20. *n.* 4. & propterea Petrus
à Soto *in inſtitut. Sacerdotum lect.* 2. *de Eucha-
riſtia*, & Alanus *lib.* 1. *de Euchariſtia c.* 19. affir-
mant inter diverſas opiniones de materia Sacra-
menti Euchariſtiæ eligendam eſſe tutiorem, &
peccare eum, qui utitur materia non certa. idem-
que vult Scot. *in.* 4. *diſt.* 11. *qu.* 6. Et contrariam
ſententiam tantum admitti poſſe cum ex oppo-
ſito magnum periculum immineret, cenſet So-
tus *de Secretò, membr.* 3. *qu.* 2. *concl.* 3. cui ſub-
ſcribit Navar. in *c. Inter verba, in* 2. *edit corol-
377 lar.* 13. *nu.* 135. 11. *q.* 3. his verbis: licet quis ha-
beat opinionem alicujus partis, & ſolum alte-
rius formidinem, non tenetur ſequi opinionem,
ſi inde magnum immineat alicui periculum, &
formido alterius apparentem habeat probabili-
tatem; quia periculum grave facit, ut formido
præponderet opinioni. Et ſequitur Card. Bellar.
lib. 2. *de pœnit. cap.* 7. & Baſil. Pont. *de matrim.*
378 *lib.* 4. *c.* 25. *n.* 8. Unde Card Zabar. *in Clem. unic.*
§. *final. n.* 1. *de Sum. Trinit. & fid. Cathol.* ſcripſit
conſilium eſſe, ut quidquid appareat de puero
extra uterum, imminente periculo mortis, ba-
ptizetur propter penetrabilem, & occultam ope-
rationem S. Spiritus, *c. Multi. circa med.* 1. *qu.* 1.
Et Card. Paleot. *in compendio ordinationum pro
Parochis Bononienſibus fol.* 38. (Pueri (inquit)
apparentes extra uterum matris cum brachio,
vel pede, vel digitis, cum imminente mortis pe-
riculo, baptizentur: ſed egreſſi vivi iterum ſub
conditione, ſi non es baptizatus, &c. baptizari
379 debent.) Inde etiam inferunt Gabriel Vaſquez
Proſſ. Fagn. in 1. *Decretal.*

tom. 2. *in* 3. *par. diſput.* 136. *c.* 4. & Baſil. Pont
de matrim lib. 10. *c.* 15. *nu.* 5. in Caſu neceſſitatis
extremæ, eum, qui eſt in peccato mortali, mi-
niſtrare poſſe Sacramentum ſine peccato, ſi tem-
pus ita urgeat, ut miniſtro non ſit locus pœni-
tentiæ; reddentes rationem, quia quamvis ſit
major virtus religionis erga Deum, quam miſe-
ricordiæ erga proximum; tamen quia Deo plus
placet, ut proximo, in cujus utilitatem inſtitu-
tum eſt Sacramentum, ſuccurramus, quam ut
diſpoſitionem alias debitam erga Sacramentum
ſervemus: ideò tunc licitè, & ſanctè Sacramen-
tum in peccato mortali celebratur. Quam ratio-
nem, ut advertit Baſil. Pont. breviter attingit D.
Thom. 2. 2 *q.* 30. *art.* 4 *ad* 1. & hoc ſenſu intelli-
gitur illud Oſeæ 6. *Miſericordiam volo, & non
ſacrificium, & ſcientiam Dei, quam holocauſtum.*
At vero extra caſum neceſſitatis non debet ulla-
tenus admitti diſtinctio ſuperius poſita num. 35.
quod in ordine ad Deum, & virtutem Religio-
nis non peccet Sacerdos, qui utitur opinione
probabili in eſſentialibus Sacramentorum, ſed
tantum in ordine ad proximum. Quoniam mi-
nus malum eſt peccare contra miſericordiam,
quam contra Religionem, ut benè explicat idem
Pont. *ubi ſupra num.* 4. Unde ſi non licet eligere
opinionem probabilem quando ſubeſt pericu-
lum inferendi injuriam, vel præjudicium proxi-
mo, multo minus id licet extra neceſſitatem cum
ſubeſt periculum irrogandi injuriam Deo, & fa-
ciendi irritum Sacramentum. Et his adde quæ in
propoſito dicta ſunt ſupra in 21. fundamento.
380 Eodem modo nequaquam ſuſtineri poteſt
quod dictum eſt ſup. n. 39. Sacerdoti eligenti opi-
nionem probabilem, prætermiſſa probabiliori,
Eccleſiam tribuere juriſdictionem ad abſolven-
dum, eo quod inde oriatur titulus putativus cum
communi errore. Etenim error, unde elicitur
præſumptio Juriſdictionis ab Eccleſia tributæ,
debet eſſe communis, & titulus putativus prove-
nire debet à legitimo Superiore ut in *c Dudum, il.
2. de elect.* & ibi docent Innoc. *nu.* 3. Hoſtien *ſu-
per ver. Damnabiliter*, Jo. Andr. *num.* 42. Anton.
de Butr. *nu.* 26. Card. *qu.* 6. & Abb. *num.* 20. qui
expreſſius loquitur de utroque requiſito, dicens
gloſſam ibi eſſe ſingularem, & à Doctoribus
communiter approbari. Idem tenet in *c. Nihil, de
elect.* gloſ. *fin. verſ. Sed pone quod talis Prala-
tus*, per text. in *c. Infamis*, 3. *qu.* 7. & alia jura
ibi allegata, Innoc. *nu.* 3. *&* 4. *verſ. Si autem non
ſit intruſus ſua authoritate*, Jo. Andr. poſt Ho-
ſtien. & compoſtel. *col. fin. in ult.* gloſ. *verſ. Et
dicunt, quod omnia, quæ facit electus.* Et Abb.
num. 11. *verſ.* (Nec communis error juvat, ex
quo deeſt authoritas Superioris, nam lex *Barba-
rius*, *ff. De offic. Prætor*, fundat ſe ſuper com-
muni errore, & ſuper authoritate Superioris:
nam ille ſervus, qui putabatur liber, habuit of-
ficium à Superiore, & ſic concurrebant ibi duo,
ſcilicet authoritas Superioris, & communis er-
ror; ſecus autem ubi adeſſet unum tantum, ut
tenuit hic Innoc. & Bald. *in repet. d. l. Barba-
rius.*) Hactenus verba Abbatis. Roſella *in
ver. Confeſſio Sacramentalis* 3. *num.* 41. Angel.
Confeſſio, 4. *nu.* 12. Sylveſt. *Confeſſor* 2. *n.* 15.
Navar. in *c. Placuit, de pœnit. diſt.* 6. *nu.* 177. &
in Manuali *c.* 9 *n.* 11. quam ſententiam bis etiam
ſequuta eſt Sac. Congregatio Concilii, ut ſcripſi

Digitized by Google

pleniùs in *c. Super eo*, *de crimine falſi*. Atqui utrumque requiſitum deficit hoc caſu: Nam eo ipſo quod Sacerdos eligens opinionem probabilem cognoſcit contrariam eſſe probabiliorem excluditur communis error: probabiliora enim ſunt quæ videntur omnibus, vel multis, vel Sapientibus, & id vel omnibus, vel plurimis, ut habetur in 1. *Topic. c.* 1. ad quod ponderanda ſunt etiam verba illa Innoc. in *d. c. Dudum.* videlicet; poteſt dici animas non deceptas, cum ab omnibus habeatur Prælatus. Item eo ipſo, quod Sacerdos affirmat titulum putativum oriri tantùm ex ſua propria opinione & credulitate probabili, ſatis clarè hinc excluditur titulus proveniens a legitimo ſuperiore; unde prædictam opinionem merito refellit Jo. Sancius *in Select. diſp.* 44 *nu.* 19.

Ex quibus patet etiam ex Theologis noſtri temporis non multos eſſe, qui generaliter, & indiſtinctè affirment licere in concurſu probabilium opinionum eligere minus probabilem, & minus tutam, cum plurimi ſentiant oppoſitum in Conſiliario, in Judice, in Medico, in Rege, & in adminiſtratore Sacramentorum.

380 His adjice quod authores moderni, qui allegantur pro contraria ſententia, ſunt inter ſe admodum varii, & diſſidentes. Nam alii generaliter tenent in quacumque materia licitum eſſe amplecti opinionem minus probabilem habentem minimum probabilitatis, etiamſi de hac minima probabilitate habeatur minima probabilitas ſive evidentia. Sic Paſqualigus *deciſ.* 18. *n.* 2. Alii limitant, ut ita demum ſit licitum ſequi minus probabilem, ſi habeamus evidentiam de illius probabilitate. Breſſerus *de conſcientia lib.* 3. *cap.* 5. Merula *diſp.* 3. *cap.* 4. Alii magis limitant, ut ſolum liceat ſequi minimam probabilitatem, quando aliter grave damnum evitari nō poteſt. Salas *par.* 2. *tract.* 8. *diſp. unic. ſect.* 5. Valentia *diſp.* 9. *quæſt.* 14. Alii aſſirmant uſum opinionis minus probabilis eſſe licitum in foro conſcientiæ dumtaxat, non autem in foro fori. Ita Sanchez *in Decal. lib.* 1. *cap:* 10. Layman *de Doctr. moral. lib.* 6. *cap.* 5. Alii dicunt ad hoc, ut liceat ſequi minus probabilem, prius diligentiam adhibendam eſſe an poſſimus certificari de magis probabili oppoſita. Bildellus *de conſcientia diſp.* 3. *ca.* 4. Alii non admittunt regulam ſequendi magis probabilem in materia Sacramentorum. Vaſquez *diſp.* 60. *cap.* 3. Suarez *tom* 4. *diſp.* 26. *ſeſſ.* 6. Filliucius *tract* 21. *cap.* 4. Alii ab hac regula accipiunt caſus ſpectantes ad materiam fidei. Sic Barōi *diſp.* 11. *Select. moral.* §. 8. & Bannes 2. 2. *quæſt.* 1. *art.* 10. Sed contrarium tenet Spinula *de Libera, & prudenti electione diſp.* 3. *ſect.* 2. Alii adhuc magis limitant prædictam regulam ut locum non habeat in materia juſtitiæ commutativæ, & in caſibus ubi agitur de intereſſe proximi. Idem Bardi *loco cit.* Valentia diſp. 5. *par.* 4. *quæſt* 7. Alii ſentiunt probabiliorem opinionem ſequendam eſſe de conſilio tantùm. Sanchez ubi ſupra. Alii verò nec de conſilio nec de præcepto. Joannes Sancius *in Selectis diſp.* 44. Caramuel *Theol. Regul. diſp.* 6. Alii affirmant ex præcepto ſequendam eſſe ſententiam minimam habentem probabilitatem ad vitandam infamiam, vel aliud grave damnum; Paſqualigus *deciſ* 30. Alii vero negant. Villalob. *tract.* 1. *Sum. diſp.* 1. *cap.* 8. & Sanchez *de matrim. lib.* 2. *diſput.* 36. Alii cenſent eſſe licitum ſequi minus probabilem, quando non imminet aliquod periculum, ad quod vitandum prudentia dictat contrariam ſententiam eligi debere. Bonacina *diſput.* 2. *de pecc. quæſt* 4. *punct.* 4. Demum alii exiſtimant hanc regulam de ſequenda opinione minus probabili eſſe tantum probabilem. Sanchez *loco cit.* Alii vero eſſe certiſſimam. Paſqualigus *deciſ.* 5. *n.* 4. Plura etiam alia diſcrimina, & varietates patebunt legentibus eorum ſcripta. Quare cum prællegati Doctores ſint adeò varii in explicanda ſententia de ſequenda opinione minus probabili, utique non ſunt tantæ authoritatis, ac ſi uniformiter loquerentur; ac proinde pro una ſententia univoca ſimul omnes ſupra enumerati citari non poſſunt, ut accurate obſervat noviſſimè Julius Mercorus *de Probabilitate opinionum par.* 2 *art.* 27.

381 In Advocato tantùm ſubeſt aliqua difficultas. In quo tamen videtur diſtinguendum an ex duabus opinionibus oppoſitis utraque ſit æquè probabilis, an verò una ſit probabilis, & altera probabilior.

382 Primo caſu ſi quidem Advocatus proponat clientulo ſuo unam ex prædictis opinionibus veluti certam, affirmetque illam abſolutè ſovere bonum jus, utique peccat, tum quia cum articulus propter conflictum argumentorum, & rationum utrinque probabilium ſit dubius, ut latè firmatum eſt ſupra in 2. quæſt. pro parte negativa in 2. concl. à nu. 125. uſque ad nu. 171. Advocatus, qui proponit rem dubiam, & periculoſam, tanquam certam, ac tutam, mentitur. Atqui nec artificioſo mēdacio, nec ſimplici verbo oportet decipere quemquam, quia quomodolibet mentitur quis, occidit animam, ut legitur in *c. Nec artificioſo*, 22. *quæſt* 2. At idem text. in *c. Ne quis*, *c. Faciat*, *c. Omne genus* ibi: *Nec ut praſtes mentiri ſtudeas, nec qualibet fallacia vitam alicujus defendas.* & *c. ſeq. ead. cauſ. & quæſt.* Et in cauſarum patrono eſt text. in *l. Rem non novam*, §. *Patroni*, *C. De jud.* Et docet D. Thom. 2. 2. *qe.* 71. *art.* 3. *ad* 3. tum quia proponendo rem dubiam veluti certam, inducit clientulum per deceptionem ad litigandum, qui fortè non litigaret, ſi rem dubiam intelligeret, Ideoque tenetur ei ad damna, & intereſſe, *l. Non eſt ignotum*, *C. De adminiſtr. tut.* & tradit Sylveſter *in ver. Advocatus num.* 5. *verſ. Quamdiu cauſa eſt dubia.* Atque in hunc ſenſum videntur accipiendi Theologi, qui ſimpliciter aſſerunt, advocatum nō poſſe in cauſa dubia patrocinari.

383 Sin autem advocatus proponat articulum tanquam dubium, ſicuti eſt propter rationes utrinque ſuaſibiles: tunc poteſt tuta conſcientia in illa cauſa patrocinari ut probatur in *d. l. Advocati*, *in princ. C. De advoc. diverſ. judic.* ubi advocati in primis inde laudantur, quia dirimunt ambigua fata cauſarum. Ergo ſi patrocinium præſtent in cauſa ambigua, non peccant, ſed magis laudandi ſunt, *c. Qui peccat*, 23. *quæſt* 4.

384 Præterea proponendo rem tanquam dubiam, non inducunt clientulum ad temerè litigandum quia temerè litigare non dicitur qui dubius eſt, ſed qui ſcit ſe jus non habere, gloſ. 1. *in l. Eum*

quem

quem temere , *ff. De judic.* Item ut inquit Ariſt.
lib. Rhetor. litigantis nihil eſt niſi oſtendere quia
res eſt, vel non eſt, vel quia facta eſt, vel non fa-
cta eſt: verum autem ſit juſta, vel injuſta, opor-
tet ipſum judicem cognoſcere, & non diſcere à
litigantibus. Itaque Advocati nec ſententiam
proferunt, nec judicem cogunt proferre, ſed tan-
tum proponunt, quæ ſui clientuli jus confirmare
poſſunt, quæ præponere judici in cauſa dubia
non eſt injuſtum, & multum prodeſſe poteſt ut
à judice cauſa melius expendatur, *c. Iudicantem 30. q. ult.* gloſ. 2. *in c. Grave 35. q. 9.* Cum
cauſarum merita partium aſſertione pandantur,
l. fin. C. ſi per vim, vel alio modo. Et propterea
verba illa text. *Advocati, qui dirimunt ambigua
facta cauſarum, &c.* gloſſ. exponit dicens, diri-
munt, id eſt dicunt ea, propter quæ dirimuntur:
nam ipſi non dirimunt, ſed judex. Et in ver. *lapſa*
dicit cauſam ejus, qui ſententiam contrariam
reportavit ob omiſſas juris allegationes poſtmo-
385 dum inſtaurari per advocati induſtriam. Ad hæc
niſi advocato liceret conſulere in cauſa dubia,
ſequeretur ut ſerè nullo caſu eidem liceret pa-
trocinari, & ſupprimi poſſent ferè univerſa orbis
tribunalia; plerumque enim non conſuevit liti-
gari niſi de rebus dubiis, & propterea incertus
dicitur litis eventus, *l. Quod debetur, ff. De pecul.* & cauſæ terminus manifeſtare poterit qui
timidiùs, quique audacius judicium vel reliqne-
runt, vel protulerunt, *d. l. Rem non novam § Patroni, C. de Iudic.* & gloſſ. in *d. l. Advocati*, ex-
ponit verba illa, *ambigua fata*, id eſt fines.
Hinc paſſim videmus ſententias latas in prima
inſtantia revocari per judices appellationis, &
has rurſus retractari in 3. inſtantia, & deciſiones
crebro variari. Ad hoc *c. Nec novum*, & ibi gloſſ.
1. 8. *q.* 1. & *l. Si unus*, §. *Principaliter*, ibi:
propter naturalem hominum ad diſſentiendum facilitatem, *ff. De recept. arbitr.* Satis eſt igitur ut
advocatus moveatur probabilibus rationibus,
386 *l. 4. C. Manda.* Et cum advocati in cauſis ex utra-
que parte debeant eſſe æquales, *l. Providendum:
C. De poſtulan.* & idcirco in omni cauſa quoti-
die videamus ſcribere utrinque advocatos; ſi hoc
licitum non eſſet, conſequens eſſet, ut advocati
penè omnes damnarentur, & falſum eſſet quod
ait Hoſt. in proœmio ſummæ: (Advocatos rectos
meliorem vitam facere, quam Fratres Prædica-
tores, vel alios Religioſos.) Sunt pro hac ſen-
tentia D. Antonin. *part. 2. tit. 1. c. 19. §. 8. alias
eſt 3. par. tit. 6. c. 2. §. 14.* Angel. *in ver. Advocatus. n. 17.* Sylveſter *eod. verſ. q.* 10. Armillan. 20.
Navar. *in Manual. c. 25. nu. 28. verſ. Quamvis ſi cauſa eſt dubia*, Sot. *lib. 1. de Iuſt. & jur. quæſt.* 8. Tolet.
in Sum. lib. 5. c. 60. n. 2.

387 Secundo caſu, cum ſcilicet una opinio eſt pro-
babilis, altera probabilior, verius videtur ad-
vocatum non poſſe conſulere, nec patrocinari
pro parte minus probabili. Ratio eſt, quia nemo
poteſt conſulere alteri id, quod ille abſque pec-
cato exequi non poteſt, *c. Error. cum duobus
ſeqq. 83. diſt.* S. Thom. *in loco proximè allegando.* Canoniſtæ in *c. Tua nos de homic.* Sed cliens
non poteſt agere cauſam minus probabilem, nec
judex pro illa parte ſententiam ferre, ſed utet-
que tenetur omnino ſequi partem probabilio-
rem, ut latiſſimè probatum eſt ſupra quadragin-
ta duobus fundamentis. Ergo advocatus non po-
teſt in ea cauſa conſulere, aut patrocinari. Quod
clarè ſenſit Navar. *in Manual. c. 25. n. 28. verſ. Et
qui*, dum aſſirmat peccare advocatum, qui pa-
trocinatur in cauſa, quam licet neſciat omnino
eſſe injuſtam, magis tamen reputat eſſe injuſtam
quam juſtam. Poſt Anton. de Butr. quem citat in
388 *c. Brevi. de Iurejuran.* Idque quidquid ſenſerint
Theologi relati à Sanchez *in Decal. tom. 1. lib. 1.
c. 9. n. 52.* vendicat ſibi locum, etiamſi advocatus
pandat clientulo ſuo rationes adverſarii eſſe
probabiliores; ſiquidem adhuc ei non licet cli-
entulo etiam ſcienti, & conſentienti auxilium
389 ferre. Imò ſi in principio litis credat rationes ſui
clientuli eſſe veriores, ſeu probabiliores, & in
proceſſu comperiat illas eſſe minus probabiles,
& minus juſtam cauſam, tenetur cauſam ipſam
deſerere, vel eum, cujus cauſam agit, ad ceden-
dum inducere; ſive ad componendum ſine dam-
no adverſarii, ſecundum S. Thom. 2. 2. *quæſt. 71
art. 3.* Sylveſt. in *ver. Advocatus, nu 5. §. 10.* Navar.
*in Manual. c. 25. n. 201. ver. Et qui à principio
credit juſtam.* & eſt text. in *d. l. Rem non novam*,
§. *Patroni*, C. *De judic.* ibi: (Sed etſi certa-
mine procedente aliquid tale ſibi cognitum fue-
390 rit, à cauſa recedant.) Et quamvis multi exiſti-
maverint non eſſe prohibitum advocato ſequi
opinionem minus probabilem, niſi in cauſa ſan-
guinis, vel civili omnium bonorum, ut Scotus
Tolet. & alii relati à Sanchez *d. c. 9. num. 52.* Ve-
rè tamen ſive cauſa ſit criminalis, ſive civilis, &
ſive agatur de omnibus bonis, ſive de illorum
parte, nunquam licet advocato patrocinari in
cauſa minus probabili, ſeu minus juſta. Bartol.
in l. 1. §. Si quis apud, ff. Quod quiſque juris, &
S. Tho. *loc. cit.* Quippe major, aut minor quan-
titas controverſa auget, vel minuit injuſtitiam,
391 ſed peccati ſpeciem non mutat. Ideoque vide-
mus furti actionem dari etiam de re minima, pu-
ta pro gallinâ, pro anſere, imo etiam pro ovo,
ut dicit gloſ. in §. *Gallinarum, in ver. Qui lucrandi animo, inſtit. de rer. diviſ.* quam ſequuntur
omnes, teſte Tiraquell. *in tract. de judic. in rebus minimis, fol. 50. col. 2. verſ. decimo.* Et Cla-
rus in §. *Furtum, verſ. Pariter etiam adncimus.* Hæc
de advocato.

392 Non obſtant modo argumenta contraria. Ad
primum namque reſpondetur, negando majo-
rem; imò enim qui in actibus humanis ad mo-
res pertinentibus eligit opinionem minus pro-
babilem, imprudenter agit, quia tenetur pro
regula ſuorum actuum eligere verum, quod eſt
objectum prudentiæ: & tamen eligit minus pro-
babile, quod plerumque eſt falſum. Item tene-
tur eligere quod eſt perpetuo verum, & ſtabile:
& nihilominus eligit opinionem minus probabi-
lem, quæ hodie videtur vera, ſed poſtea veriſi-
milius apparebit falſa. Item ut prudenter agat
tenetur judicare de re ſecundum quod eſt; & ta-
men judicat ſecundum quod putavit eſſe minus
probabiliter. Item debet eſſe certus ſaltem mo-
raliter de rectitudine ſuæ operationis, quam ta-
men certitudinem profecto non habet judicium
minus probabile, ſed prorſus fluctuat, & vacillat
propter fortiora motiva opinionis oppoſitæ.
Item debet uti principio infallibili: & tamen
utitur opinione minus probabili, quam menti-
ri, & fallere plerumque contingit, & falli. Item
ex prudentia tenetur eligere certum, & dimitte-

re incertum : & tamen eligit judicium minus probabile. quod eſt obnoxium magnæ formidini propter validiora motiva partis alterius : & ideo eſt omnino timidum , & incertum. Item tenetur agere cum veritate : & tamen ſequitur minus probabilem opinionem, quæ ut in pluribus eſt falſa, & ideo à ratione virtutis proculdubio excluditur. Item tenetur eligere bonum, & rectum , & eligit minus probabile , quod plerumque ſe habet ad malum, & obliquum. Item ne ſit imprudens tenetur cavere periculum ; & nihilominus eligendo quod minus probabile eſt, ac minus tutum, exponit ſe manifeſto diſcrimini ; prout hæc omnia , & alia plura his ſimilia patent per vigintiſex fundamenta ſuperius allata in prima quæſtione pro parte negativa à nu. 59. uſque ad nu. 112. & probantur in 2. 3. & 7. fundamento pro hac ſententia,

Ad cõfirmationem reſpondetur primo negando aſſumptum . quia etſi Deus dederit nobis dictamen rationis ad recte operandum, non tamen conſtituit formalem rationem rectitudinis humanæ operationis in ipſa probabili rectitudinis apparentia, cum hæc indifferenter ſe habeat ad rectum, & obliquum, ſed in ſola rectitudinis veritate ſecundum illud Eccleſ. 37. 20. *Ante omnia opera verbum verax præcedat te*, ut fuſe explicatum eſt ſupra in prima quæſtione nu. 60.

Deinde reſpondetur argumentum retorqueri ex eodemmet principio ; cui præcipuè innituntur Defenſores probabilitatum, videlicet : qui operatur id , quod probabiliter apparet rectum, ſecundum eos non peccat. Ergo à contrario peccat qui operatur id , quod apparet non rectum , *cap. Hoſpitiolum* , *in fin.* 32. *diſt.* & ibi gloſ. *unica in princ.* Sed qui ſequitur opinionem minus probabilem in concurſu probabilioris operatur id quod ſibi apparet non rectum , quia fortiora motiva probabilioris opinionis oppoſitæ negant hujuſmodi opus eſſe rectum , ut conſtat ex dictis in pluribus fundamentis pro hac ſententia, & præcipuè in primo, & 22. num. 257. & num. 281. Ergo qui ſequitur opinionem minus probabilem concurrente probabiliori, peccat. Si igitur æquanimiter obſervanda eſt regula à Deo tradita hominibus pro morum directione, quæ . ut ipſi affirmant , conſiſtit in hoc , ut id ſolum liceat operari, quod nobis probabiliter apparet rectum; in concurrentia opinionis minus probabilis , & probabilioris ſi illa dictet opus eſſe rectum , hæc verò non eſſe rectum , utique potius abſtinendum eſt ab opere , quia attenta ratione apparentiæ, quæ ſecundum eos eſt ratio formalis dictæ regulæ , hujuſmodi opus magis apparet non rectum, quàm rectum, & eidem regulæ adverſatur potius, quàm conformetur. Id quod pulchro exemplo confirmat Julius Mercurius in ſuo opere *de Probabilitate opinionum par. 2. art. 8.* videlicet : Rex in expeditione militari præcipit duci ſui exercitus, ut in gravioribus negotiis ſequatur conſilium ſeptem Seniorum, quos ei collaterales nominatim conſtituit. Occurrit hoſtis, conſuliturque an acie ſit dimicandum , ex iis , qui ſunt à conſiliis, tres affirmant, reliqui negant. Si dux tunc nihilominus vellet præliari, quippe ageret cõtra præceptum Regis , apud quem non excuſaretur . ſi vocatus ad reddendam rationem pugnæ, vellet ſic paralogizare. Rex præcepit mihi agere juxta conſilium Seniorum. Sed tres , quorum conſilium ſum ſequutus , ſunt ſeniores. Ergo pugnando feci juxta præceptum Regis. Nam protinus fiſcalis ipſum tanquam deluſorem Regii mandati redargueret ſimili ſyllogiſmo. Imò feciſti contra mandatum Regis , quod erat , ut ſequereris conſilium Seniorum. Sed quatuor , quorum conſilium non es ſequutus , erant Seniores conſtituti à Rege pro conſilio. Ergo pugnando feciſti contra mandatum Regis ; ideoque puniri debes, tametſi res bene ceſſerit , ut *l. Deſertorem*, §. *In bello* , *ff. De re milit.* Porrò non ſecus apud Regem Regum ſe excuſant, qui indiſtinctè utuntur ſententia minus probabili in concurſu probabilioris, dum illum paralogiſmum replicant. Deus ſolum à nobis exigit , ut ſequamur conſilium rationis. Sed dictamen juxta opinionem minus probabilem concurrente probabiliori eſt conſilium rationis. Ergo qui ſequitur opinionem minus probabilem concurrente probabiliori, non facit contra divinum mandatum. Non enim animadvertunt ex adverſo remordere, ac redarguere ſynderesim, quæ in interiori foro gerit vicem vigilantiſſimi fiſcalis. Arguit enim. Si fateris id ſolum eſſe opus licitum , quod ex conſilio rationis apparet honeſtum , fingere debes quod tibi apparet ex conſilio ejuſdem rationis non honeſtum. Igitur contra divinum mandatum agis , qui eligis opus , quod tibi ſuggerit opinio minus probabilis , cum idem ex conſilio opinionis probabilioris magis appareat non honeſtum.

Ad ſecundum, & tertium reſpondetur negando minorem; imo enim etiam is, qui opinionem probabilem eligit, moralem certitudinem non habet de honeſtate operationis, quin potius vacillat, & fluctuat, quia opinio eſt acceptio unius partis cum formidine alterius, & ubi eſt opinio, ibi eſt vacillatio, quæ ſunt præciſa verba S. Bonaventuræ *in 3. ſent. diſt. 24. qu. 24. verſ. Item opinio . alienum.* 33. Et probatum eſt ſupra in 1. quæſt. in 6. & 7. fundamento , & in 22. cum quatuor ſequentibus pro ſententia negativa, & in reſponſione ad ſecundum argumentum n. 111 Ergo multo magis caret morali certitudine, qui ſequitur opinionem minus probabilem in concurſu probabilioris , ut conſtat ex dictis ſupra in 2. 3. 11. & 12. fundamentis pro hac ſententia.

Ad quartum reſponſum eſt ſupra in 1. quæſt. num. 111. in reſponſione ad quartum argumentum, negando ſcilicet antecedens , & negando conſequentiam. Nam ibi dicta concludunt à fortiori in caſu præſenti , in quo agitur de electione opinionis minus probabilis , relicta probabiliori, & ibi vide rationem diverſitatis inter ſpeculativa, & moralia.

393 Ad quintum reſpondetur negando minorem, imò enim qui ſequitur opinionem minus probabilem affirmantem actum eſſe licitum , nec ſequitur perfectum, nec tutum , ſed exponit ſe peccati periculo, & ſic procul dubio peccato ut efficaciter probatum eſt ſupra in 12. & 28. fundamento.

Nec obſtat quod non teneamur eligere perfectius, ac tutius. Quoniam hoc vendicat ſibi locum, ſi ex electione partis oppoſitæ non immi-

neat

neat periculum peccati, prout contingit in omnibus operibus bonis, quæ non ſunt in præcepto; quamvis enim ea facere ſit tutius, tamen qui non facit, non peccat, ut in ingreſſu Religionis, in quo exemplificat Sylveſt. in *ver. Scrupulus, num.* 3. & in his terminis loquuntur *c. Aliud* 11. *quæſt.* 1. & alia jura in contrarium allegata; ideoque Apoſtolus 1. *ad Cor.* 7.38. dicit: *Qui matrimonio jungit virginem ſuam, benè facit, & qui non jungit, melius facit.* Et tamen inquit: *de virginibus præceptum Domini non habeo; conſilium autem do.* Et mox ſubdit: *Si autem acceperis uxorem, non peccaſti, & ſi nupſerit virgo, non peccavit.* Ergo propterea quis non arctatur ad electionem melioris boni, id eſt virginitatis, quia in electione minoris boni, id eſt matrimonii, non committitur peccatum. At ſecus eſt ubi in electione unius partis vertitur peccati periculum, quia tunc tutiorem partem eligere non in conſilio, ſed in præcepto eſt, ut latè in ſuperioribus probatum eſt; & declarat idem, & Sylveſter *in ver. Dubium, quæſt.* 2. *num.* 4. Præterea quamvis non teneamur ſemper ſequi perfectius, ac tutius, ſemper tamen ſequi tenemur perfectum, ac tutum, *c. Si quis poſitus,* & *c. Si quis autem, de pœnit. diſt.* 7. At cum ſequimur opinionem minus probabilem affirmantem actum eſſe licitum, nec perfectum ſequimur, nec tutum, ut ſupra proximè dictum eſt.

394 Ad ſextum diffusè reſponſum eſt ſup. *in* 1. *qu. in reſponſione ad* 5. *&* 6. *à numer.* 112. *uſque ad numer.* 117. Quibus addimus D. Thomam *in* 2. 2. *qu.* 60. *art.* 4. *ad* 2. ubi ait: Unuſquiſque debet niti ad hoc, quod de rebus judicet ſecundum quod ſunt: quia verum eſt bonum intellectus, falſum autem eſt malum ipſius, ut dicitur in 6.
395 *Ethic.* Potiſſimùm autem veritas indaganda eſt in foro conſcientiæ, qui dicitur forus veritatis, ut latè per Fedet. de Sen. *conſ.* 21. *per tot.* & Anton. de Butr. in *c. Inquiſitioni, in* 5. *not. de ſent.*
396 *excom.* Unde Archid. relatus hic à Bald. *nu.* 3. dicit conſcientiam eſſe quamdam conſonantiam,
397 & harmoniam cum veritate. Et in idem recidit quod ſcripſit idem Bald. *num.* 1. lex conſcientiæ debet dici lex Evangelica à Patre luminum oriens. Et quod dixit in *l.* 2. *C. De fideicommiſ.* Conſcientia eſt Angelus mentis præſes Nec cuiquam
398 erit grave, aut importabile onus inveſtigare opiniones probabiliores. Quia ratio naturalis ſe ipſam oſtendit, & veritatem occultam non ſinit, ut idem Bald. ait *hic nu.* 9. Quinimo ſi credimus Federico de Senis *conſ.* 254. *in princ.* Qui veritatem dicit, non laborat, ſed cum magno labore, & languore trahuntur argumenta, quæ inducuntur pro oppoſitione veritatis.

Ad ſeptimum argumentum, & ad primam illios rationem reſpondetur. Beatum Job ibi non loqui de formidine, an ejus opera eſſent recta, ſed de metu, an facta eſſent debita cum diligentia, & intentione ſine ulla culpa veniali. Nam ut D. Gregorius inquit: (Sæpè ſordet in conſpectu superni judicis, quod in conſpectu fulget operantis.) Et ita exponunt D. Hieronymus, & S. Thomas ſuper illud Apoſtoli ad Philippenſes 2. 18. *Cum metu, & tremore veſtram operamini ſalutem. Et* 3. *par. ſuper qu.* 6. *art.* 4.

Ad rationem ſecundam reſpondetur negando minorem: nam qui agit cum dubio poſitivo, & formali exponit ſe periculo peccati mortalis, & mortaliter peccat, ut conſtat ex dictis ſupra à nu. 206. & latius in 2. quæſt. principali in ſecunda concluſione à nu. 171. uſque ad nu. 229.

Ad rationem tertiam reſpondetur eum, qui habet judicium opinativum de aliquo opere, non habere quidem dubium negativum, de quo loquitur Bart. ex adverſo allegatus, ſed tamen habere dubium poſitivum, & formale, ex quo oritur fluctuatio, & vacillatio intellectus, & conſequenter incertitudo, & imprudentia operationis, ut latè monſtratum eſt in ſuperioribus, & compendiosè nu. 111.

Ad rationem quartam reſpondetur negando minorem: nam qui ſequitur opinionem minus probabilem, in concurſu probabilioris, minimè ſequitur inclinationē intellectus, qui violenter attrahitur in partem oppoſitam, in quà præponderant graviora motiva, ideoque nec ſequitur dictamen rationis, quod nihil eſt aliud, quam inclinatio intellectus in opus rectum, ut ex mente D. Thomæ probatum eſt ſupra in 4. fundamento pro hac ſententia nu. 258.

Ad rationem quintam reſpondetur diſtinguendo duplicem formidinem. Alia enim eſt formido Logica, ſeu remota, quæ in intellectu naſcitur ex eo, quod objectum cognitum, quamvis conſideratis particularibus rationibus intrinſecis, & extrinſecis ſit moraliter certum: tamen non repugnat quominus poſſit aliter ſe habere, attentis quibuſdam rationibus communibus, & remotis, ſecundum quod aliquando in humanis actibus accidere ſolet, ut *l. Si major. C. De legit. hered.* exemplum patet in ſcriptura tabellionis, quæ facit plenam fidem, cum tabellio ſit perſona publica, quæ mentiri non præſumitur, *c. Quoniam contra, de probat.* & *c. Ad audientiam, de præſcript.* Et tamen attenta quadam ratione communi, id eſt humanitate, poſſibile eſt, ut tabellio mentiatur, & inſtrumentum ſit falſum, ut *l.* 2. *C. De fid. inſtrumentor.* & *l.* 1. *&* 2. *C. Ad l. Corneliam, de falſ.* cum ſimilib. Verum quia hoc raro contingit, cenſetur omnino per accidens, & non attenditur, ut *l. Iura,* & *l. Ex ys, l. Nam ad ea,* & *l. Quoniam, ff. De ligib.* Et formido ſi quæ remanet ex tali poſſibili contingentia de oppoſito non præjudicat certitudini requiſitæ ad rectè operandum, imò cum ſit de periculo erroris valdè remoto, & rarò contingente, tanquam levis contemnitur à viro prudenti. Ad hoc bonus textus in *d. l. Quoniam,* ibi: *Quæ ſemel, aut bis accidunt, contemnunt legulatores.* Alia verò eſt formido moralis, ſeu prudentialis, quæ ſcilicet eſſentialiter ineſt judicio opinativo, ſeu probabili, & oritur ex eo, quod intellectus aſſentitur quidem uni parti contradictionis, ſed tamen propter particularia, & urgentia motiva alterius partis fluctuat, & formidat, ne pars oppoſita ſit vera. Et de hac formidine loquitur Ariſtoteles in 1. *Magnot. moral. cap.* 33. *ante med.* dum diffinit exiſtimationem, ſeu opinionem eſſe, qua in omnibus ferimur ancipites eane ita ſe habeant, an ſecus. Et in 1. *Poſter. cap.* 26. dum ait opinionem eſſe circa verum, aut falſum contingens aliter ſe habere, & Nicolaus de Lyra ſupracit. *num.* 72. *verſ. Minor.* Et hæc formido prorſus perimit moralem certitudinem; ità ut qui operatur cum tali formidine

ſeu dubio poſitivo, & formali in materia morum exponat ſe periculo, & peccet, ut dictum eſt ſupra in reſponſione ad rationem ſecundam. Quávis igitur admitteremus timoratæ conſcientiæ homines dum rectè operantur experiri aliquam formidinem, ut dicitur in argumento contrario: tamen hæc non eſt formido moralis, de qua nunc loquimur, ſed eſt formido logica, ſeu remota, quæ rectitudini conſcientiæ non præjudicat, nec moralem adimit certitudinem.

Ad rationem ſextam, & poſtremam ab exemplis deductam reſpondetur: Perfectum militum incautè prurſus, & imprudenter agere, ſi hoſtem adoriatur moraliter formidans ſe poſſe ab eo ſuperari. Idemque dicendum de mercatore, qui timet contractum ſibi fore damnoſum, præſertim ſi iſti opinantur ita probabilius eventurum, ut pluribus monſtratum eſt ſupra in reſponſione ad primum argumentum nu. 392. Ad exemplum de Medico reſponſum eſt ſupra nu. 250. & 293. In Advocato viget ſpecialis ratio cur poſſit in cauſa dubia patrocinari, ut latè probavimus nu. 381. Ad objectum verò de Judice dicimus ex præſumptione violenta ferre poſſe ſententiam, quæ ſanè non eſt probabilis, nec obnoxia formidini, ſed moraliter certa, cum ſit diffinitiva, ut *c. Afferte, de præſumpt.* & latius dictum eſt ſup. *nu.* 101. *& ſeq.*

399 Ad octavum, & ultimum argumentum deſumptum ex *cap. Literas, de reſtitut. ſpoliat.* reſpondetur idcirco ibi ex electione ſententiæ verioris, alias ſententias non cenſeri reprobatas, quia Innocentius III. in illo ſpeciali articulo declarat ſuæ intentionis non eſſe illas reprobare, aut cuiquam earum aliquod præjudicium generare; atque ita utitur quadam veluti clauſula præſervativa reprobationis, quæ illas conſervat in eo ſtatu, in quo reperiebantur, *c. Salvo, 9. quæſt. 3. c. Cum longè, 63. diſt. l. Si debitor, ff. Quibus mod. pign. vel hypotheca ſolvat.* At ſecus eſſet ſi ſimpliciter probabiliorem ſententiam elegiſſet, quia ex hoc ipſo intelligeretur reliquas omnes reprobare juxta textum in *Clem. unic. §. fin. de Summ. Trinit. & fid. Cathol.* & *l. Si idem, §. fin. ff. De juriſd. omn. judic.* & fuſius dictum eſt ſupra in 20.

400 fundamento *verſ. Quinimo.* Deinde reſpondetur id eſſe ſpeciale in electione opinionis mediæ, & diſtinguentis: nam ut colligit Butrius ex eo text. in 7. *notab.* & Abb. *nu. 2. in fin.* inter opiniones diſtinguens, & illas ad concordiam reducens non videtur alias opiniones reprobare, vel alicui ex eis derogare. Et ratio naturalis eſt, quia medium non opponitur extremis, ſed extrema ipſa invicem opponuntur, & mutuo ſe perimunt, ut habetur in 1. *Phyſic. cap. 3.* & in 4. *Metaphyſ. cap. 6. circa med.* & in *c. Majores, §. penult. in fin. de Baptiſmo.*

401 Ad illud verò, quod generaliter tanti faciunt, & extollunt ſequaces probabilitatum, ut dictum eſt ſup nu. 41. & ſeqq. nempè quod hæc doctrina tollat ſcrupulos, & afferat ſerenitatem conſcientiæ, quod medeatur morbis animarum, eaſque ad cælum perducat per viam ſuavem, & planam, ſecundum illud Matth. 11. 30. *Iugum meum ſuave eſt, & onus meum leve*: Reſpondemus mirandum eſſe, quod viri docti, & pii ore, ſcriptoque talia effuderint paradoxa. Nam ſi ſermo ſit de præceptis juris naturalis, Chriſtus Dominus *non venit ſolvere legem, ſed adimplere*; ideoque mandavit, ut ab ea non præteriretur unum jota, aut unus apex, ut Matth. 5. 17. & 18. Si verò ſit ſermo de præceptis juris divini poſitivi, lex evangelica ab ipſo promulgata non ideo ſuavis appellatur, quod ejus obſervatio ſecundum ſe careat difficultatibus: alioquin præceptum de captivando intellectum in obſequium fidei, præceptum de fide confitenda etiam cum periculo vitæ, præceptum charitatis de diligendo inimico, nec non præceptum de confeſſione peccatorum in quibus experimur ingentem ſenſus repugnantiam, ad jugum Chriſti nequaquam pertinerent. Sin autem ſermo ſit de præceptis Eccleſiæ, audi verba Agathonis Papæ relata in *c. In memoriam, 19. diſt.* (Servanda cum manſuetudine humilitas, ut licet vix ferendum ab illa S. Sede imponatur jugum, tamen feramus, & pia devotione toleremus.) Ad idem *c. In memoriam 100. diſt.* & *c. Quid ergo, 11. qu. 3* facit text. in *l. Proſpexit, ff. Qui, & à quib.* ibi: quod perquam durum eſt, ſed ita lex ſcripta eſt. Jugum ergo Chriſti non propterea dicitur ſuave, quod indulgeat ſenſui, & faveat concupiſcentiis, ſed quia divinæ gratiæ dono, & virtute charitatis mandata alioquin aſpera, & laborioſa redduntur nobis ſuavia, & plana ſecundum illud 1. ad Corint. 15. *Abundantius omnibus his laboravi, non ego, ſed gratia Dei mecum.* Et ita expreſsè docuit S. Thomas in 3. *ſent. diſt* 40. *art. 4. verſ. Sed contra, juncta quæſt. 3. verſ. Si autem ſecundo modo, & ad ſecundum*, ubi exponens hunc ipſum locum Matthæi, *Iugum meum ſuave eſt*, &c. ſic ſtatuit (Non ideo Dominus hoc dixit, quod ſecundum ſe non ſit laborioſum, & aſperum, ſed quia lex Evangelica ad mandata implenda inducit ex amore, qui omnia levia facit; & quia virtuoſus ea quæ ad virtutem pertinent delectabiliter exequitur, ut dicitur in 1. *Ethic. c.* 11. & ideo virtus perfecta leviùs quantumcumque difficilia exequitur, quàm carens virtute, facilia, cui hoc ipſum triſte eſt, quod à delectationibus illicitis abſtineat.) Hæc D. Thomas. Similiter S. Auguſtinus exponens illud Joan. *epiſt* 1. *cap. 5. Mandata ejus gravia non ſunt.* dicit: (Non ſunt gravia amanti, ſed non amanti gravia ſunt.) Et *cap.* 49. (Omnia (inquit) fiunt facilia charitati, cui uni Chriſti ſarcina levis eſt, aut & una eſt ſarcina ipſa, quæ levis eſt; ſecundum hoc dictum eſt, & præcepta ejus gravia non ſunt, ut cui gravia ſunt conſideret non potuiſſe divinitus dici gravia non ſunt, niſi quia poteſt eſſe cordis affectus, cui gravia non ſunt, & petat qui deſtituitur, & impleat quod jubetur) Sic Auguſtinus. Igitur ſuavitas in jugo Chriſti, & libertas in lege Evangelica nullatenus eſt petenda ex doctrina de libera electione opinionis probabilis, ſed ex humili imploratione divini auxilii: & Scriptores Catholici, qui tantopere hoc argumentum magnificant, reminiſci deberent, & cordi infigere aurea verba Hieronymi *in Ioan cap.* 27. videlicet: (Hæreticos cuncta proſpera polliceri, ſemper Cælorum regna facili negotio peccatoribus pandere; Sibi ſunt regna cælorum: Potes imitari Majeſtatem Dei, ut abſque peccato ſis? cœpiſti enim perfectæ libertatis legem. Decipiunt blanditiis miſeros, & maximè mulierculas oneratas peccatis, quæ circumferuntur omni

ven-

vento doctrinæ.) Hactenus verba Hieronymi.

Quod ergo magnificant probabilitatem ſectatores per hanc doctrinam homines ad Empyreum duci per viam ſuavem, & planam, eſt merum commentum ad animas decipiendas: nam cum Evangelium dicat. Matth. 7. 14. *Quàm anguſta porta & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt qui inveniunt eam.* Inquiro ab ipſis num ſit alia via eundi ad cælum ab illa; quam Evangelium docuit. Si dicant eſſe aliam, ſcilicet ſuavem, & latam probabilitatum, quam hoc noſtro ſæculo ipſi ſuo ingenio adinvenerunt: inſiſto, Cur ergo Evangelium nos eam non docuit, ſed tantùm meminit viæ arctæ, & portæ anguſtæ? & ſaltem cur Apoſtoli, & eorum Diſcipuli, ac Sancti Patres per quindecim ſæcula hanc viam facilem, & planam nobis non indicarunt? Sanè non immeritò genus humanum conqueri poſſet de Divina Clementia, ſi exiſtentibus duabus viis eundi ad Cælum cum eadem ſecuritate, oſtendiſſet nobis illam tantùm, quæ anguſta eſt, & occultaſſet eam, quæ lata eſt, & plana. Et ſaltem negari non poſſet, quin Evangelium fuiſſet diminutivè loquutum, manifeſtando nobis portam anguſtam, & viam arctam. & abſcondendo aliam latam, & facilem. quod impium eſt affirmare. Nec ſe tueri poſſunt adverſarii ſi dicant Evangelium docuiſſe nos hanc quoque viam per illa verba: *Iugum meum ſuave eſt, &c.* & *mandata ejus gravia non ſunt.* Quoniam hujuſmodi authoritates alium habent ſenſum, ut ex Auguſtino, Hieronymo, & D. Thoma ſupra proxime oſtenſum eſt.

Sin autem dicant unam tantùm eſſe viam, quæ ducit ad vitam, ſcilicet anguſtam & arctam, quam docuit Evangelium: Ergo via larga, & plena probabilitatum, quæ Evangelio opponitur, non eſt via evangelica, nec ducit ad vitam, ſed magis ad interitum, cap. *Hoſpitiolum in fin. 32. diſt.*

Manifeſta quoque eſt illuſio, quod doctrina de libera electione opinionis minus probabilis tollat ſcrupulos, & ſerenet conſcientias. Ad quod demonſtrandum repetenda eſt differentia inter ſcrupulum, & opinionem. Scrupulus eſt credulitas levis, & temeraria. Opinio eſt credulitas probabilis, & diſcreta. Utrumque probatur clare in *cap. Inquiſitioni, de ſent. excom.* & ex communi ſententia Theologorum & Juriſtarum fuſius oſtenſum eſt ſup. *n. 24. & 261.* Unde habere conſcientiam ſcrupuloſam nihil eſt aliud, quàm habere crudelitatem levem, ac temerariam de malitia actus: & habere conſcientiam opinativam aliud non eſt, quam habere credulitatem probabilem, & diſcretam, quod ſimiliter actus ſit malus, ut in *d. cap. Inquiſitioni,* & in *cap. Per tuas il. 2. de Simon.* Hoc poſito, is, qui ſequitur opinionem minus probabilem affirmantem actum eſſe licitum relicta probabiliori oppoſita, utique non habet ſimplicem ſcrupulum, ideſt credulitatem levem, & temerariam, ſed potius credulitatem probabilem, imò magis probabilem, & diſcretam de malitia actus, cum opinioni ſuæ minus probabili, quod actus ſit licitus, opponatur opinio probabilior, quod ſit illicitus. Ergo doctrina, quæ docet ſequi minus probabilem, & minus tutam in concurſu probabilioris, ac tutioris, nequaquam tollit ſcrupulum, ideſt levem, & temerariam credulitatem, quod actus ſit malus, quia impoſſibile eſt ut tollat id quod non eſt, cum privatio præſupponat habitum, *l. Decem ff. De verb. obligat. cap. Ad diſſolvendum, de ſponſat. impub.* Opinionem verò, ſeu credulitatem magis probabilem, & diſcretam de malitia actus hæc doctrina tollere non poteſt, quia ratio nulla ſubeſt cur talis credulitas poſſit ſuſpendi, aut tolli: neque enim poſſumus ad libitum conſcientiam noſtram formare, quia ſecundum Philoſophum ſæpius citatum in 2. *de Anima text.* 153. imaginari quidem poſſumus, & fingere quidqoid volumus, opinari autem non eſt in nobis. Unde cum opinio, quod actus ſit licitus, ſit minus probabilis, & ejus contradictoria ſit probabilior, impoſſibile eſt etiam naturaliter, & phyſicè, ut intellectus, propoſita veritate objecti, non inclinetur in partem probabiliorem, in qua ſunt fortiora motiva, ut pleniùs ſuprà in 1. fundamento n. 257. Cum igitur libertas eligendi opinionem minus probabilem in concurſu probabilioris, nec tollat ſcrupulum, nec opinionem de malitia actus, conſequens eſt, ut nec ſerenet conſcientias, nec earum ſanet vulnera, ut perperam conclamant propugnatores probabilitatum. Quid ergo facit hæc doctrina? dicam paucis: hebetat, & obtundit conſcientias. Dicam vulgarius: efficit conſcientias groſſas, & largas, & in cauſa eſt, ut homo minime ſequatur dictamen rationis, & inclinationem intellectus, qui cognita opinione probabiliori, quod actus ſit illicitus, non poteſt illi non adhærere, cum non ſit potentia libera, ſed cogatur ab intelligibili, ſicut ſenſus à ſenſibili, ut planè probatum eſt ſupra in ſecunda quæſtione n. 155.

Quare electio opinionis minus probabilis affirmantis actum eſſe licitum, non eſt actus intellectus, ſeu potentiæ rationabilis, ſed eſt actus voluntatis, quæ cum ſit potentia libera, ex perverſitate, & malitia eligit quod deterius eſt reluctante conſcientia, ac proinde ædificat ad gehennam, ut in *d. cap. Per tuas. il. 2. de Simon.* & in *cap. Quoniam omne, de præſcription.* & conſtat ex dictis ſupra in 5. fundamento pro hac ſententia *n. 260.*

Ad motiva Baſſei, quod expediat duas habere vias pro mandatis Dei adimplendis, ſicut expedit duas habere vias, quæ ducunt Matritum: Reſpondetur hoc poſſe admitti ſi ambæ eſſent tutæ. At via probabilitatum, & libertas eligendi opinionem minus probabilem, quæ favet libertati in concurſu probabilioris, quæ favet præcepto, nullatenus tuta eſt, imò evidenti periculo expoſita, ut in ſuperioribus monſtratum eſt. Quibus nunc addimus illud proverb. 6. *Eſt via, quæ apparet homini recta, ſed noviſſima ejus ad inferna deducunt.* Ubi Sapientia Divina non loquitur de via mala ſecundum ſe, & à parte rei, quæ tamen certò, & invincibiliter apparet recta: Alioqoin conſcientia erronea ex ignorantia invincibili non excuſaret contra id, quod docent communiter Theologi cum D. Thoma in 1. 2. *q. 19. art. 6.* Nec loquitur de via non recta, quam aliquis ſine ullo fundamento judicat rectam. Nam quod apparet rectum, ex aliquo fundamenro apparet tale, *c. Ego ſolis, verſ. Aliis verò, 9. diſt.* & oppoſitum eſt impoſſibile, ut ſup. oſtendimus *num.*

139. 140. & 143. Supereſt ergo, ut loquatur de via non recta ſecundum ſe, quæ non certò, ſed probabiliter tantùm apparet recta: id enim propriè dicitur probabile quod eſt apparens verum ut in *d. c. Ego ſolis*. Et hæc via non ad lauream Empyrei, ut putat Caramuel, ſed ex divino oraculo ad inferna deducit. Ad quod libet referre verba Religioſi viri Patris Gravinæ in *ſuo Cherubim Paradiſi, lib. 4. cap. 5.* quæ ſic ſe habent (Pro certo ſtatuant qui varias ſemitas opinionum iſtarum probabilium inducunt, vel varia itinera aperiunt innovandæ veritatis, & ſpeciem bonorum oſtendunt, quod non viæ dicendæ ſunt, ſed diverticula, & ſemitæ, quæ nunquam tandem ad unum exitum terminantur. Utinam inſtitueretur quod ſicuti in foro contentioſo accipiuntur communiter receptæ ſententiæ, ita & in foro pœnitentiali idem ſtatueretur decretis proviſivis, præſcribendo has, non illas recipiendas. Quàm bene id eſſet conſultum Eccleſiæ! brevi tempore reformaretur mundus, qui ex licentia opinandi in præceps ruit, latiſſimam viam ingrediendo, quæ ducit ad perditionem) Hæc ille. Præterea ſi novæ felicitati Eccleſiæ, quam exaggerant Moderni congaudendum eſt, quia nunc exuberat multitudine opinantium, qui facilius deducuntur ad lauream Empyrei: ergo vice verſa eſt condolendum infœlicitati Eccleſiæ ſæculorum præcedentium, & fideles illorum temporum dicendi ſunt miſerrimi, quibus hæc porta Empyrei fuit clauſa, quatum plurimi eſſent damnati, quia quod honeſtum eſt, turpe exiſtimantes, à propriis Sacerdotibus malè inſtructi, ac decepti ex conſcientia erronea peccaverunt, ſecundum ea quæ leguntur, & notantur in *c. Per tuas il 2. de Simon. & in §. Ex his, 18. quæſt. 1.* & per D. Thomam *quodlib. 8. art.* 13. Infelix ergo fuit Eccleſia, quæ hujuſmodi laboravit ignorantia per quindecim ſæcula, ſi nunc dicenda eſt felix ex multitudine opinantium.

Ad alia objecta, quæ à defenſoribus probabilitatum poſt Medinam, & Sanchez noviſſimè afferuntur, nempe ad imaginariam demonſtrationem Caramuelis, ad quinque rationes Marci Vidal, & ad ſeptem argumenta P. Spinulæ, adæquatè reſpondet Julius Mercotus *de probabilitate opinionum par. 2. art. 28.*

420 Ad extremum, ut omnia in ſuperioribus quæſtionibus enucleata in compendium redigantur: ſi quæris an in omni materia tibi ſequi liceat quamcumque opinionem probabilem, diſtingue, Aut quæſtio eſt de his, quæ ad fidem, aut mores non pertinent: & in his liberum eſt tibi amplecti quam malueris opinionem, etiam minus probabilem, ſecundum ea quæ dicta ſunt ſupra n. 15. Aut eſt quæſtio de his quæ ſpectant ad fidem, aut mores: & tunc ſubdiſtingue, Nam aut agitur de articulis ab Eccleſia diffinitis; & conſule regulam fidei, & ſequere decreta Patrum: alioquin ſi adhæreas opinioni alicujus Magiſtri contra manifeſtum Scripturæ teſtimonium, aut contra id, quod publicè tenetur ſecundum Eccleſiæ authoritatem, non poteris ab erroris vitio excuſari, ut conſtat ex dictis n. 19. cum duobus ſequentibus. Aut articuli non ſunt diffiniti ab Eccleſia, & tunc ut ſcias omni cum ſecuritate conſcientiæ ad praxim deducere, attende diligenter cum tibi occurrit aliqua controverſia, aut à te conſilium petitur in materia ad mores pertinente, ſi vis periculum evadere, hæc obſerva. Primùm invoca divinum auxilium, ne te errare permittat ſecundum id, quod docuit S. Thom. ſupra cit. n. 115. & mox ſuper quæſtione illa, in qua conſulere aut judicare debes, aggredere opinionem, quæ negat actum eſſe licitum, & periculo vacat, & examina diligenter illius motiva: & ſi agnoveris eam non habere rationes ſuaſibiles, vel authoritates moventes, tunc convertas te ad opinionem oppoſitam, quæ affirmat actum eſſe licitum, & ideo eſt periculo expoſita, accuratoque ſtudio expende, & diſcute ſeorſim, & ſingillatim unamquamque rationem illi faventem: & ubi cognoveris eas eſſe ſuaſibiles, ſeu probabiles, tunc illas omnes ſimul conjunge, ac trutina intellectus ſedulò in univerſum perpende: & ſi illis ſimul junctis, & in unum conflatis uſque adeo acquieſcat intellectus tuus, ut concipiat, & apprehendat rem ita eſſe, & judicet ſine ulla trepidatione ac formidine opinionem illam eſſe veram; intrepidè eam ſequaris, quia quamvis non ſis certus de illius veritate per rei evidentiam, ſeu demonſtrationem, quam in moralibus quærere vitioſum eſt; tamen certus es moraliter, cum ex illis probabilibus conſurgat, & generetur in te certitudo talis, quæ ſufficiens eſt ad recte operandum; ac proinde bona cum conſcientia potes opinionem illam amplecti, & ſecundum eam præbere conſilium petenti, prout hæc patent à n. 98. uſque ad n. 111. & præſertim n. 109. & 110. Sed ſi agnoveris hanc partem habere pro ſe unam tantum rationem probabilem, aut plures quidem, ſed non tanti ponderis, ut eis etiam ſimul junctis intellectus tuus omnino acquieſcat, & ad eas ſimpliciter ſe determinet, ſed tantùm aſſentiatur fluctuans, & cum trepidatione ac formidine de illius veritate: & hoc caſu adhibe diligentiam an poſſis formidinem illam explodere, & abjicere: & quidem ſi hoc aſſequi potueris, tunc ea exploſa, poteris tutò ſequi eamdem opinionem, & juxta eam conſulere; quia judicium tuum, quod manente formidine erat probabile, ea depoſita, deſinit eſſe tale, & incipit eſſe certum, ea planè certitudine quam exigit moralis materia. Et hic proprie eſt caſus *cap. Inquiſitioni, verſ. In ſecundo, de ſent. excom.* At ſi omni diligentia adhibita non potes formidinem illam à te repellere, ac deponere, tunc intellectus tuus vacillat, & fluctuat, nec ſimpliciter ſe determinat; ideoque judicium tuum non eſt moraliter certum, ſed tantùm probabile, timidum, ac incertum, utpote obnoxium formidini; ac proinde teneris ab illa opinione protſus abſtinere, nec ſecundum eam tibi fas eſt conſulere; alioquin exponis te diſcrimini, & lethaliter peccas, cum in judicio practico formido, & ſcrupulus niſi deponatur ſit mors conſcientiæ, ut conſtat ex dictis n. 88. & 95. & numeris ſequentibus, & n. 216. Verùm ſi à principio occurrat tibi opinio affirmans actum eſſe licitum & illius rationes tibi videantur probabiles, & ideo tu velis in illa ſtatim quieſcere abſque eo quod reflectas ad opinionem contrariam, aut conſideres illius motiva, tunc cave ne decipiaris, quia non licet tibi opinionem illam utcumque probabilem ſequi, nec ſecundum eam conſulere aut judicare:

ſic

ſic enim aſſumeres judicium probabile pro regula tuarum operationum, quod in moralibus ſine peccato fieri non poteſt, ut viginti ſex fundamentis probatum eſt ſupra in prima quæſtione à num. 59. uſque ad num. 98. Sin autem perpenſis motivis, utriuſque partis agnoveris utramque opinionem eſſe æqualiter probabilem, vel quaſi æqualiter, eo caſu non eſt tibi liberum ſequi utramque vel alteram, quam malueris, quia non es moraliter certus, ſed dubius, ut probatum eſt in 2 quæſt. à num. 125. uſque ad num. 171. & ideo teneris ex præcepto ſequi partem tutiorem, ut ſimiliter eſt probatum à num. 171. uſque ad num. 229. Neque enim extra materiam Juſtitiæ, & in foro conſcientiæ habet locum regula: In pari cauſa melior eſt conditio poſſidentis, ut conſtat ex dictis à num. 191. uſque ad num. 212. Unde teneris ſequi partem tutiorem ſive dubium ſit juris, ut à num. 212. uſque ad num. 218. & in omni materia, etiam extra caſum irregularitatis, ut num. 220. Quod ſi non appareat quæ opinio ſit tutior, ſervabis regulas à jure præſcriptas, ut patet à num. 229. uſque ad num. 242. Quod ſi omni ſtudio, ac diligentia adhibita in perquirenda veritate cognoveris omnia utrinque eſſe prorſus paria, quod raro accidit: tunc ſecundum ea, quæ dicta ſunt num. 235. & ſeqq. aut partes adige ad tranſigendum, aut divide rem diviſibilem, aut conſule Eccleſiam Romanam omnium Eccleſiarum matrem, & magiſtram, ut *c. Per venerabilem §. Rationibus, qui fil. ſint legit.* Cæterum ſi conſideratis motivis utriuſque partis, agnoveris probabilem eſſe opinionem affirmantem actum eſſe licitum, contrariam verò eſſe probabiliorem, tunc non licet tibi ſequi minus probabilem, ac minus tutam, ſed teneris ex præcepto ſequi probabiliorem, ac tutiorem, ut quadraginta duobus fundamentis probatum eſt in 3. quæſt à num. 253. uſque ad num. 402. Idque ſive ſis Conſiliarius, ut nu. 254. ſive Judex, ut n. 298. & 355. uſque ad num. 373. ſive medicus, ut num. 373. & num. ſeq. ſive Rex in bello gerendo, & num. 375. præcipuè verò in adminiſtratione Sacramentorum extra caſum extremæ neceſſitatis, ut n. 303. & 304. & n. 376. *uſque ad num.* 381. & ſive ſis Advocatus, ut n. 381. & num. ſeqq. uſque ad num. 292. Hæc ſequere & in perpetuum non errabis.

Quarto & ultimò QUÆRO pro complemento materiæ: An authoritas unius Doctoris in morali materia, in qua vertitur peccati periculum, reddat opinionem probabilem, ita ut ſit ſufficiens fundamentum eam tenendi, & ad praxim deducendi.

Sententiam affirmativam probarunt ex recentioribus Theologis Gregorius de Valentia, Emanuel Sà, Thomas Sãchez, Filliuccius, & alii quos ſupra citavimus in 3. quæſtione in 39. fundamento pro parte negativa n. 331. Qui omnes aſſerunt probabilitatem opinionum oriri etiam ex ſola authoritate unius docti, & pii Doctoris. & allegant Angelum in *ver. Opinio, n.* 2. & Sylveſt. *ibid. quæſt.* 1. & Navarrum *in Manuali cap.* 27. *num.* 288. dum dicit, poſſe nos eligere pro vera opinionem ejus, quem meritò cenſemus eſſe virum ſcientiæ, & conſcientia præditum. Quibus addi poſſunt Bonacina *de Peccatis, diſp.* 2. *q.* 4. *punct.* 9. *num.* 1. ibi. (Sufficit authoritas unius Doctoris valde periti, & bonæ conſcientiæ.) Martinus Breſſeius *lib.* 3. *de conſcientia cap.* 3. ibi: (Unius viri pii, & docti authoritas.) Caſtro-Palaus *parte prima diſp.* 3. *punct.* 1. *num.* 4. ibi: (Alicujus Doctoris pii, & gravis.) & Jacobus Granad. in *p.* 2. *controv.* 2. *tract.* 12 *diſp.* 4. *ſect.* 1. ubi ſic ait: (Dico ergo breviter per ſe loquendo eſſe probabilem opinionem, quæ habetur in aliquo Doctore ex recentioribus, qui ſit doctus in morali Theologia, pius, & minimè ſingularis, id eſt non docens frequenter opiniones ſingulares.)

404 Moventur quia opinio probabilis eſt, quæ non levi innititur fundamento: Authoritas autem viri docti, & pii non eſt leve fundamentum. Nam ſi in agibilibus prudenter agit qui credit homini gravi, & pio aſſerenti aliquid factum Romæ, vel Pariſiis, cur non item in moralibus, & practicis prudenter agat qui fidem adhibeat viro probo, & in ea materia verſato?

Nec placet Thomæ Sanchez limitatio Adriani *quodlib.* 4. *art.* 1. *littera N. verſ. Ex hoc patet.* & Cordubæ *in ſuo quæſtionar. lib.* 2. *quæſt.* 3. *in ſolutione ad ſecundum. Confirmat.* 1. *arg. verſ. Ad Landulphum, fol.* 58. ut hoc intelligatur ſi ſit error juris humani, ſecus ſi divini. Hæc, inquam, limitatio eidem Sanchez non placet, quia in utriſque eſt magni ponderis, ac momenti authoritas viri gravis, & pii. Itaque hic Auctor apertè ſentit ſolam authoritatem unius Doctoris reddere opinionem probabilem, & excuſare a peccato erroris, etiamſi error ſit juris divini; aſſeritque ſuæ opinioni favere D. Thomam *quodlib.* 3. *art.* 10. dicentem poſſe quemquam amplecti opinionem erroneam, quam à Magiſtro audivit in jis, quæ ad mores pertinent. Sed certè S. Doctor dicit totum oppoſitum, ut cuilibet legenti patere poteſt, & pleniùs paulo infra explicabitur.

Ego verò pro clariori ſolutione hujus quartæ quæſtionis exiſtimo ſtatuendas eſſe concluſiones infraſcriptas.

406 Prima concluſio eſt: ſola authoritas unius Doctoris utcumque docti, & probi nequaquam reddit opinionem probabilem, nec eſt ſufficiens fundamentum eam tenendi, & licitè ad praxim deducendi.

407 Probatur primo authoritate Ariſtotelis 1. *Topic. cap.* 1. ubi ait: (Probabilia autem ſunt, quæ videntur omnibus, aut pluribus, aut Sapientibus, & his maximè notis.) Quem locum explicans Alexander ait: (Probabilia ſunt quæ omnibus, vel pluribus, vel Sapientibus, probantur, iiſque vel omnibus, vel pluribus, vel maximè cognitis, ac probatis.) & Boetius *de differ. Topic.* 1. 4. *poſt. princ.* (Probabile vero (inquit) eſt quod videtur vel omnibus, vel pluribus, vel maximè notis, atque præcipuis. Ergo quæ videntur uni tantum Sapienti, non ſunt probabilia. Et conſequenter authoritas unius viri, utcumque gravis, & docti non reddit opinionem probabilem.

408 Probatur ſecundo *c. Noli meis, 9. diſt.* ubi Auguſtinus interrogatus reſpondit, ſcripturis ſuis pro firmo credendum non eſſe, niſi certum appareat. Per quem textum Petrus Brixienſis *in Repertorio in ver. Credere.* dicit; in tantum eſſe credendum dictis Doctorum, in quantum canonicis ſcripturis deſerviunt.

Probatur tertiò in *c. Si habes, 24. quæſt.* 3. ubi

idem

idem Auguſtinus *ad Auxilium Epiſcopum*. (Si habes (inquit) de hac re ſententiam certis rationibus, vel ſcripturarum teſtimoniis exploratam, nos qooque docere digneris quomodo rectè anathematizetur pro pattis peccato filius?) Ergo ſentiebat Auguſtinus ſolum Epiſcopi ſententiam rationibus, & ſcripturis nudatam non eſſe ſufficiens fundamentum ſic opinandi, & operandi.

Probatur quarto in *c. Ego ſolis*, *9. diſt.* ubi ſimiliter Auguſtinus profitetur ſe non credere Sctiptoribus non Canonicis, quamvis doctis, & piis, niſi eorum dicta confirment vel per alios authores, vel per canonicas, aut probabiles rationes. Ait enim: Alios autem (id eſt Scriptores non canonicos) ita lego, ut quantalibet ſanctitate, doctrinaque polleant, non ideo verum putem, quia ipſi ita ſenſerunt, ſed quia mihi per alios authores, vel canonicas, vel probabiles rationes, quod à verò non abhorreat, perſuadere potuerunt. Ergo ſola authoritas unius Sancti, & docti ſcriptoris ſine congruis rationibus ſecundum Auguſtinum non ſufficit ad opinandum, nec reddit opinionem probabilem. Concordat textus in *cap. Neque quorumlibet, ead. diſt.* & in *c. Per tuas, de ſent excom.* ubi probator non eſſe credendum cuilibet opinioni, neque cuilibet magiſtro, prout ibi notant. Hoſt. *n.* 1. & Jo. Andr. *nu.* 12.

Probatur quintò in *l. fin. Cod. De inſtitut. & ſubſtitut.* ubi Imperator opinionem graviſſimi Juris conſulti Papiniani appellat dubitationem. Dubitatio autem minus eſt, quam opinio, quia eſt infimus gradus, per quem primo ad ſuſpicionem, deinde ad opinionem pervenitur, ut notat Bartolus communiter receptus in *l. Admonendi*, *num.* 12. *ff. De jurejur.* & plenius dictum eſt ſupra nu. 248. Ergo ſola authoritas unius Doctoris quantumcumque gravis non eſt tantæ potentiæ, ut attingat gradum opinionis probabilis.

409 Probatur ſexto ex generali regula, quod dicto unius non eſt credendum, quia vox unius, vox nullius, ut *c. Licet univerſis*, *c. Veniens*, *c. Iurejurando*, & *c. In omni negotio*, *de teſtib. l. Iuris jurandi*, *C. eod.* *Roman. ſingul.* 622. *incipien. Dictum unius.* Quantumcumque ſit gravis, & fide dignus, ut *c. A nobis*, & ibi Abbas *num.* 1. *verſ. Nota pulchrum textum*, *de teſtib.*
410 Et ideo non creditur magno Doctori atteſtanti de conſuetudine, ſeu de communi uſu loquendi, ut de Bartolo notat Baldus in *l. Cum quidam*; *§. Quod dicitur*, *in fine*, *ff. De acquiren. hæred.* & pluribus relatis ex communi firmat Decius in *conſ.* 472. *incipien. Teſtator legavit*, *nu.* 16. *in fin. verſ. Secundo reſponderi poteſt.* Ergo nec creditur Doctori atteſtanti de probabilitate, ſeu veritate alicujus opinionis; cum præſertim dicti ſui nullam congruentem rationem adducat, & deponat non de veritate ipſa, ſed de judicio, & credulitate ſua, & de his, quæ ſunt juris. Unde longe minus ei fides adhibetur, ut notat Baldus *conſ.* 286. *incipien. Thema proponitur*, *num.* 3. *verſ. Supereſt igitur lib.* 2. Card. Zabarel *conſ* 24. *Quæ enim poſſedit.* Alex. *conſ.* 148. *Excellentiſſime Domine*, *num.* 4. ubi atteſtatur ita om-
411 nes tenere, *lib.* 2. Hinc idem Card. *conſ.* 77. *incipien. Frater unice.* Scripſit ſe nulli unquam voluiſſe in opinionibus cedere, niſi urgente ratione, cujus dictum refert Felinus *in c.* 1. *in fine ſupra eod.* Ad idem textus in *c. Sanctum eſt*, *de conſecr. diſt.* 4. & in *c. Nolite timere*, 11. *qu.* 3. quem textum notat Archid. contra Scholares, qui quotidie dicunt, hæc eſt gloſſa communis: nam ut ipſe ait. (Cuicumque magno Doctori non habeo credere niſi ſuum dictum approbetur per authenticam ſcripturam.) & ſequitur Joannes Lupus *in repetitione c. Per veſtras*, *§.* 20. *in* 3 *art. num.* 12. *de donat. inter vir. & uxor.* ubi amplius ait, non eſſe credendum Doctoribus quantumcumque doctrina polleant, dum carent fundamento.

412 Probatur ſeptimo authoritate S. Thomæ in præallegato *quodlib.* 3. *art.* 10. ubi docet in his quæ pertinent ad fidem, & bonos mores, nullum excuſari a peccato erroris ſi ſequatur opinionem alicujus Magiſtri, quia in rebus dubiis non eſt de facili præſtandus aſſenſus, quem locum latius expendemus infra in 2. concluſione num. 425. & 432. Ergo ex ſententia S. Doctoris ſola authoritas unius Magiſtri nequaquam reddit opinionem probabilem, nec eſt ſufficiens fundamentum rectè opinandi, & licitè operandi.

Probatur octavo ex ſententia parochorum Pariſienſium, & Rothomagenſium, qui cum anno 1656. propoſuerint univerſo Clero Gallicano quam plurimas aſſertiones periculoſas auctoritate Superiorum prohibendas, primo loco tanquam aliarum præcipuam poſuerunt hanc, de qua nunc diſputamus, videlicet opinionem probabilem eſſe, cum ab uno ſolo Doctore gravi ſuſtinetur, ut dictum eſt ſupra in 3. *quæſt.* in 40. *fundamento*, *num.* 336.

Probatur nono ex cenſura facultatis Theologicæ Lovanienſis ad requiſitionem Epiſcopi Gandavenſis, de qua ſupra *nu.* 339. *verſ. Illud addimus.* Nam vigeſimam ſextam, & ultimam aſſertionem, videlicet: Authoritas unius Doctoris probi, & docti reddit opinionem probabilem: facultas hac cenſura perſtrinxit: Pernicioſa eſt & innumeras abſurditates invehit in omni materia doctrinæ moralis. Et ſeptimam aſſertionem id eſt, clarum, & certum eſt Judicem non poſſe punire aliquem, qui ſequutus eſt opinionem probabilem; facultas Theologica notavit cenſura ut infra: Aſſertio relata ad eam probabilitatem, quam aſſertio vigeſima ſexta, ſeu ultima obtendit, prorſus falſa eſt, & judiciariæ poteſtatis perperam coarctiva, ſeditionum, ac rebellionum invectiva, publicæ tranquillitatis turbativa, nec in Republica rectè ordinata ullatenus toleranda.

Probatur decimò & ultimò hæc prima concluſio ab abſurdo, quia hoc ſæculo in moralibus nulla fere eſt opinio quantumcumque exorbitans, quæ aliquem non habeat ſequacem. Quod enim vix tolerandum eſſet in philoſophicis, Theologi noſtræ ætatis non pauci in nulla re magis côtendunt, quam ut certatim in materia morum adinveniant plauſibiles, & ingenioſas opiniones pallio probabilitatis tectas, adeo ut, quod maximè deplorandum eſt, is præclarius agere, & majori laude dignus videatur, qui majus profert paradoxum. Quare ſi ſequi liceat quamcumque opinionem probabilem, & probabilitas oritur ſola auctoritate unius doctoris, jam

licet

licet omnia tenere, & in praxi ſequi pro libera cujuſque conſcientia. Quod quam ſit abſurdum, & alienum ab arcta via Evangelii, nemo non videt. & ſatis conſtat ex dictis ſupra nu. 77 & in 3. quæſt. in. 37. fundamento cum duobus ſequentibus.

413 Et hanc ſententiam probarunt Ariſtoteles, S. Auguſtinus, Archidiaconus, & Jo. Lupus ſupra citati *num.* 407. & *num.* 411. Baſſeus *in Floribus Theologiæ moralis, in ver. Conſcientia, num.* 8. §. *Vt opinio cognoſcatur*, qui amplius tenet, nec turbam Doctorum ſine rationibus efficere opinionem probabilem, ut fuſius patebit *infra num.* 431. Salon in 2. 2. *qu.* 63. *art.* 3. *controverſ.* 2. dicens, eos, qui in rebus moralibus parum verſati ſunt, non poſſe tuta conſcientia quod in uno, vel altero invenerint, ſequi, & noviſſimè Antonius Merenda quamvis prædicta non alleget in ſuo tractatu hac de re edito in *præfatione pag.* 75. *à num.* 181. *præſertim num.* 185. & 192. *verſ. Vide*, ubi pluribus oſtendit opinionem probabilem non oriri ex authoritate Doctorum, ſed ex rationibus. Candidus Philalethus in *tractatu de opinionum praxi*, *qu.* 8. ubi multis fundamentis itidem concludit opinionem unius Doctoris non eſſe ſufficiens fundamentum opinandi, & operandi; & reſpondet objectis. & D. Cardinal. de Lugo, *de pœnit. diſput.* 22. *num.* 43. ubi ait: (Ergo non eſt ſatis, quod pœnitenti ſit probabilis opinio, ſed requiritur quod verè ſit talis propter authoritatem, & rationes quas pro ſe habet, vel communiter exiſtimetur probabilis. Ergo ſecundum eum ſola authoritas unius Doctoris ſine ratione ad hoc non ſufficit.

414 Nec contradicunt Angelus, & Sylveſter initio quæſtionis in contrarium adducti nu. 403. Nam Angelus dicit in cauſa dubia pro multitudine eſſe præſumendum, & loquitur de dubio, quod naſcitur ex opinionibus contrariis. Quod ſi non appareat quæ ſit communis opinio, præponendam eſſe illam, quæ validioribus rationibus firmatur. Quare quod aſſerit in fine poſſe quem ſine peccato ſequi ſui Doctoris opinionem, debet intelligi juxta prædicta, id eſt ſi ſit communior, vel probabilior, vel niſi, ut ibidē dixerat, ita probaret ſuam, ut alios ſuperaret; unde cum ſuis limitationibus Angelus nullo modo potuit citari pro hac ſententia. Simili modo Sylveſter concedit poſſe quem ſequi opinionem Magiſtri ſui non abſolutè, ſed ſi magis videtur rationi conſona. Unde nec ipſe aſſirmat ſimpliciter unius Doctoris opinionem eſſe ſufficiens fundamentum eam ſequendi, ſed potius oppoſitum.

Non obſtat ratio ſupra in contrarium adducta, quod aſſertio unius probi, & docti non ſit leve fundamentum ad reddendam opinionem probabilem. Quoniam hæc ratio petit principium, hoc enim quærimus an aſſertio unius ſit fundamentum ſufficiens opinandi, & rectè operandi. Unde aſſumi non debet pro fundamento id, de quo diſputatur, ut notat Ripa *in rubrica, ff. Soluto matrimonio num.* . . . Nec ſubſiſtit quod ſubjungitur credendum eſſe fide digno aſſerenti aliquid eſſe geſtum Romæ, vel Pariſiis. Imò nullus prudens ſub hujuſmodi aſſertione concluderet aliquod grave, & periculoſum negotium. Et ideo ſi Epiſcopus in remotis noviter proviſus à Papa intelligeret ex litteris ſui agentis, vel alterius fide digni Romæ expeditas fuiſſe bullas ſuæ proviſionis, & huic atteſtationi fidem adhibendo, non viſis bullis, acciperet poſſeſſionem ſui Epiſcopatus, & illius adminiſtrationi ſe immiſceret, utique non evaderet pœnas Extravagantis Bonifacii VIII. *Injuncta, de elect.* ut alias vidi obſervatum; & meo tempore Sac. Congregatio Concilii laudavit Archiepiſcopum Goanum Indiarum Primatem, quod quamvis ex litteris ſui agētis intellexiſſet bullas Papales ſuæ proviſionis fuiſſe levatas, & caſu periiſſe, tamen illis non receptis, numquam potuit adduci ut Archiepiſcopatus adminiſtrationem ſuſciperet cujuſcumque neceſſitatis prætextu, ut ſcripſi plenius in *c. Nihil, num.* 20. & 34.

415 *infra de elect.* facit quod notat Bartol. in *l.* 2. § *Si dubitetur, num.* 1. *ad finem verſ. Quædam ſunt, ff. Quemadmodum teſtam. aper.* ubi tradit ſtandum non eſſe teſti unico in his, quæ ſunt magni præjudicii, veluti ſi atteſtetur de morte mariti, quia eſſet magna infamia ſi mulier vivente viro nuberet; non enim poſſet in priſtinum ſtatum reponi, ejuſque ſententia magis placet Thomæ Sanchez *de matrim. tom.* 1. *lib.* 3. *diſp.* 46 *nu.* 12.

416 Item non obſtat quod notat Archidiaconus in *c. Domino Sancto*, 19. *diſt. num.* 2. ubi dicit non eſſe ex ingenio procedendum, ſed authoritatibus inſiſtendum, & invehit contra gloſſas, quæ procedunt ex ingenio non informato authoritatibus. Etenim hoc intelligi debet non de authoritate probabili alicujus Doctoris, ſed de authoritate neceſſaria ſcripturarum Canonicarum, de quibus loquitur Auguſtinus in *c. In canonicis*, 19. *diſt.* & in *c. Ego ſolis*, 9. *diſt.* Stat igitur concluſio, quod ſola authoritas unius Doctoris utcumque docti, & pij non reddit opinionem probabilem, nec eſt fundamentum ſufficiens eam tenendi, & ſecundum illam operandi.

417 Limita primò hanc concluſionem, ut locum non habeat ſi authoritas talis Doctoris nitatur aliquo gravi fundamento & in contrarium nulla occurrat ratio, vel authoritas movens. Quod vix poteſt contingere niſi in caſu novo, & ab aliis non ventilato: tunc enim tuta conſcientia quis poteſt opinionem illam tenere, & ad praxim deducere; licet eo caſu affirmare poſſimus probabilitatem opinionis oriri magis ex vi rationis quam authoritatis, arg. *d. c. Ego ſolis. verſ. Alios autem.* 9. *diſt.* & C. *Si habes*, *in princ.* 24. & patebit infra num. 424. Et in his terminis tantum admitti poteſt quod dicunt Sanchez, & alii ſupra ex adverſo citati n. 403. videlicet probabilitatem opinionis oriri ex authoritate unius Doctoris. Procedit enim ſolummodo, cum Doctor ille, diſcuſſo articulo, movetur rationibus, quæ intellectum adæquent, prout etiam loquitur Sylveſt. in *ver. Opinio. qu.* 1. cujus verba ſupra proximè retulimus ſub num. 414. & noviſſime declarat Laurentius Portellus in *dub. regular. in ver. Opinio eligenda, num.* 4. & ex illo Antonin. Diana *reſolut. moral. par.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 30. & Doctor Sorbonicus Du Val. *tract.* 1. *q.* 4. *art.* 15. *pag.* 116. & 117. in hæc verba: (Dicimus Doctorem Claſſicum magnæ authoritatis, & famæ poſſe opinionem aliquam firmiſſimis rationibus roboratam introducere, eamque ita introductam, & confirmatam tuto aliquem ſequi poſſe.) & Ja-

cob.

Digitized by Google

cob. Granad.in 1 2.*contr.2.tract.* 21.*diſp*.4.*ſect.*
1. dicens, non poſſe tuto reputari probabilem
opinionem alicujus Doctoris, quando ille nõ re-
ſpondet ſerio, ſed veluti obiter, & parum conſi-
deratè: tunc enim illius authoritas non facit ſuf-
ficientem fidem. Et concordant alii ſupracitati
418 ſub *nu.* 413. Et in hunc etiam ſenſum accipien-
dum eſt dictum Abbatis in *c.Cappellanus,de feriis.*
quod ſequens opinionem alicujus Magiſtri non
ſubtiliter inveſtigatam, quæ poſtmodum appa-
reat falſa, excuſatur à peccato quamdiu falſa nõ
apparuerit. Quod dictum refert & ſequitur Syl-
419 veſter in *ver.Opinio,nu.*1. In quibus etiam termi-
nis loquitur Innoc.in *c.Per tuas il.2. de Simon.* dum
ait; (Non peccare mortaliter eum, qui ſequi-
tur intellectum alicujus gravis Authoris, etiamſi
erret, dummodo tamen error hujuſmodi verſe-
tur circa ſubtilitates legum.) cujus dictum ſe-
quitur Baldus in *l. Ab eo, n.* 11. C. *Quomodo, &*
quando Iudex. & dicit communiter receptum
Navar.in *conſ* 10.*N.tractabat.nu.* 5. *de conſang. &*
affinit.

420 Limita ſecundo hanc primam concluſionem, ut
non procedat in authoritate alicujus ſapientis,
qui ſit clariſſimus, & maximè notus, ac Princeps,
ſeu præcipuus in aliqua facultate: nam hoc caſu
in ſola authoritate videtur quis poſſe quieſcere,
& ſecundum eam opinari, & operari, ut probat
textus in *l. Septimò menſe, ff. De ſtat. homin.* ubi
dicitur: (Septimo menſe naſci perfectum par-
tum jam receptum eſt, propter authoritatem
doctiſſimi viri Hippocratis.) non dicit propter
rationem, ſed propter authoritatem. Ergo ſola
authoritas tanti viri ſufficiens eſt. Ad idem te-
xtus in *l. Si Pater, ff. De ſolut.* ubi probatur au-
ctoritate Ariſtotelis partu uno quinque naſci
poſſe & in *l. Antiqui, ff. Si pars hæred. petat.* Unde
& Pythagorici opinionibus Pythagoræ aequieſ-
cebant non alia ratione, niſi quia ipſe dixit.
421 Idem ſuadetur ex verbis Ariſtotelis in 1. *Topic.*
cap. 12. videlicet, propoſitiones eligendæ ſunt
aut omnium opinione, aut plurium, aut ſa-
pientum; & horum vel plurium, vel notiſſi-
morum; ubi Alexander ait: (Etenim ea quæ vi-
dentur omnibus oportet eligere, & ea, quæ vi-
dentur pluribus, & ea, quæ clariſſimis fama.) Igi-
tur opiniones clariſſimorum virorum ſunt præ-
ponendæ opinionibus plurium ſapientum; vel
422 certè æqualis ponderis ſunt habendæ. Quippe
magna eſt vis authoritatis, ut egregiè declarat
S.Bonaventura in *opuſc.* 1. cujus titulus eſt, *Prin-*
cipium ſacræ Scripturæ, ubi ſic diſſerit: (Licet au-
tem locus ab authoritate concludens, infirmus,
& inartificialis appelletur, pro eo quod non pro-
prio argumento, ſed aliunde parato teſtimonio
utatur qui arguit, ut Boetius docet, plerumque
in authoritate proborum ratio ſuæ credulitatis
aſſenſum citius exhibet, quam diſputationi com-
423 muni, ut pulcherrime docet Tullius. Et hoc
quidem in notitia fidei manifeſtum eſt, ubi cum
ratio veriſſima licet profundiſſima lateat, ſecun-
dum Riccardum, ipſa tamen vis authoritatis ad
aſſentiendum inclinat, quia quod ſcimus, & in-
telligimus rationi, quod verò credimus, debe-
mus authoritati dicit Auguſtinus. Sic etiam in
operabilibus conſuevit accidere, ut pondus
authoritatis incimet ad actum, præcipuè ſi gra-
424 ve ſit.) Hæc D. Bonaventura. Poteſt tamen dici
inclinationem, & acquieſcentiam intellectus in
caſu hujus limitationis non fundari in ſolo prin-
cipio extrinſeco, ſeu inartificiali authoritatis,
ſed etiam in principio intrinſeco rationis, ſaltem
implicitè, nimirum quia cognoſcimus generali-
ter viros clariſſimos, atque præcipuos nunquam
fuiſſe loquutos ſine fundamento rationis. Quod
clarè adnotavit Joannes à S Thoma *ſuper* 1. 2.
S. Thomæ qu. 18. *diſp.* 12. §. *Quid de probabili-*
tate ex principiis extrinſecis: dicens. (In tantùm
authoritatem alicujus Doctoris ſive antiqui, ſive
moderni facere aliquam probabilitatem, in
quantum præſumitur in ſcientia verſatus, ac
ſapienter loquutus.) unde tandem ſic conclu-
dit: (Solet communiter dici, quod ille poteſt
facere opinionem, qui præſumitur talis eſſe ſci-
entiæ, & ingenii, quod poſſit fundamenta pro-
babilitatis tradere.) Unde cæteris paribus opi-
nio antiquorum, & ſeniorum probabilior cenſe-
tur, quia in antiquis, & ſenibus maximè præſu-
mitur ſapientia.

425 Secunda concluſio eſt: Opinio unius Docto-
ris quantalibet ſanctitate, & doctrina præditi
tuta conſcientia teneri, & ad praxim deduci non
poteſt, ſi ab Eccleſia ſit reprobata, aut ſit contra
Eccleſiæ determinationem, nec talis opinio ul-
latenus eſt probabilis, ſed potius improbabilis,
& falſa.

Hæc concluſio eſt S Thomæ d.*quodli.3.ar.*10.
ubi docet in ſpectantibus ad fidem, & bonos
mores neminem excuſari à peccato erroris, ſi ſe-
quatur opinionem alicujus Magiſtri contra ma-
nifeſtum Scripturæ teſtimonium, aut contra id,
quod publicè tenetur per Eccleſiæ authoritatem.
Et eum ſequuntur S. Antoninus *in* 3. *par. tit.* 5.
*cap.*3.§ 9. Angel. Sylveſt. & alii Summiſtæ in *ver.*
Opinio. Idem tradit Suarez in 1. 2 *diſp* 12. *ſect.*6.
num. 11. ubi ponit exemplum in opinione illa de
abſolutione abſentis reprobata à Clemēte VIII.
Sanchez *in Decal.to.*1.*lib.*1.*cap* 9.*n.* 11. ubi ponit
pro conditione opinionis probabilis, ut non
contineat errorem: quod eſt dicere, ut ab Eccle-
ſia non ſit rejecta. Caſtr.Pal. *par.* 1. *diſput.* 2.*nu.*
4. & alii Recentiores. Quibus adjungi poſſunt
Adrianus, & Corduba ſupracitati num.404. dum
tradunt opinionem ſingularem unius viri quan-
tomvis docti, & probi nullam facere probabili-
tatem in his, quæ ſunt contra jus divinum.

Probatur primò hæc ſecunda concluſio, quia
ut ratiocinatur S. Thomas ubi ſupra *ſi cæcus du-*
catum cæco præſtet, ambo in foveam cadunt. Mat-
thæi 15. *c. Cum ſit ars, de ætate, & qualitate.* Sed
quicumque errat, cæcus eſt in quantum errat.
Ergo quicumque ſequitur opinionem errantis
magiſtri in foveam peccati cadit.

Probatur ſecundo, quia Conſtitutiones Ca-
nonum, & ſic determinationes Eccleſiæ ſingula-
ribus ſunt opinionibus præferendæ, ut eſt caſus
in hac Decretali ſecundum Jo. Andr. Butr Card.
& omnes in Summ. textus. Ergo ſingularis opi-
nio unius Doctoris contra determinationem Ec-
cleſiæ nullam facit probabilitatem.

Probatur tertiò, quia opinio ſingularis unius
Doctoris non eſt tenenda quando communiter
ab aliis Doctoribus reprobatur, ut dicemus in-
fra in tertia concluſione. Ergo longè minus te-
nenda eſt quando reprobatur ab Eccleſia, aut il-
lius determinationi adverſatur; quia Eccleſia
Ro-

Romana eſt majoris authoritatis, quàm Docto-
rum conſenſus, ut conſtat ex dictis ſup. numer.
6. & 7.
426 Nec prædictis adverſatur, quod ſufficiat in-
docto conſilium unius ſapientis, & probi viri,
ut illud ſequi poſſit. Ergo & docto ſufficere
debet.

Primò enim reſpondent nonnulli apud Azo-
rium *inſtit. moral. tom. 1. lib. 2. c. 7. quæſt. 5.* ne-
gando conſequentiam, & bene judicio meo: quia
jus ignorare licet indoctis, ac rudibus, non au-
tem eis, qui ſua prudentia inſtructi ſunt, *l. Regula,*
ff. De jur. & fact. ignor.
427 Deinde reſponderi poteſt negando antece-
dens; nam ſi ille indoctus dubitat de veritate opi-
nionis, aut habet rationem dubitandi, eo quod
audiverit alios aliter opinari; & poteſt illos con-
ſulere, imò & debet, quia, ut inquit S. Thom. d.
quodlib. 3. art. 10. in dubijs oportet non cito cre-
dere: alioquin ex juris ignorantia non excuſa-
tur, ut eſt text. in d. *l. Regula*, §. *Sed juris igno-
rantiam*, & in *c. Non omnis*, 37. *diſt.* & tradit
Corradus *de contract. quæſt.* 100. dicens: (Illi-
teratus inquirat à literatis timentibus Deum;
& ſicut faceret imminente ſibi periculo corpo-
ralis vitæ, aut rerum, ſic etiam & multò magis
in periculo animæ.)
428 Aut tali indocto nullum occurrit dubium de
veritate opinionis; & nihilominus non excuſa-
tur ex ignorantia juris, ut eſt textus clarus in. *c.
Per tuas, il 3. de Simon.* ubi ordinatus in. Subdia-
conum, qui prius præſentatori ſuo promiſit
quod nil ab eo peteret, in ſuſcepto miniſtrare,
vel ad ſuperiores Ordines aſcendere ſine diſpen-
ſatione non poteſt, etiamſi peccare non credi-
derit, ut ibi eſt caſus ſecundum Jo. Andr. Card.
Abbatem, & omnes *in Summar.* & gloſ. 1. expo-
nens illa verba textus, *nec ſe in hoc illicitum
egiſſe aliquid intellexit*; reddit rationem dicens:
propter hoc non excuſatur, ut bene ſequentia no-
tant, quia potuit conſulere peritiores: & con-
cordant ibi Hoſt. *num. 2. in ver. illicitum*, Joan.
429 Andr. *num. 5.* & alij communiter. Nec ſubſiſtit
quod dicebat quidam Theologus illum textum
non habere locum in foro conſcientiæ, quia nul-
la ignorantia invincibilis eſt peccatum, ut in-
quit S. Thom. in 1. 2. *quæſt. 76. art. 2. in corpor.*
Imò enim illa Decretalis expreſſe loquitur de
eo, qui credidit ſe non peccaſſe, ſeu illicitum ali-
quid commiſiſſe, & ita communiter exponitur à
Doctoribus, & imponit pœnam, quæ afficit ani-
mam, & ideo dubitari non poteſt, quin habeat
locum etiam in foro interno; præſertim quia,
ut latè probavi in *c. Si quis, num. 37. & ſeqq. de
Regular.* Abſurdum eſt aſſerere legem juſtam hu-
manam, & præſertim Eccleſiaſticam non obli-
gare in foro conſcientiæ, præterquam in duo-
bus caſibus ibi expreſſis, qui præſenti non ap-
430 plicantur. Neque verò talis dici poteſt ignoran-
tia invincibilis, ſed potius vincibilis, ut egregiè
declarat S. Thom. loco proximè citato, ſeu craſ-
ſa, & ſupina, quæ neminem excuſat, *c. 1. de
ordinat. ab Epiſc. qui renunc. Epiſcopat. c. penult.
de Cler. excom.* gloſ. in *c. 1. in verſ. Neſcire, &
in verſ. Pro hujuſmodi negligentia, de Cler. per ſal-
431 tum promoto.* Dicitur enim craſſa, & ſupina igno-
rantia, quando de facili potuit quis ſcire, & non
indagavit, gloſ. a. *in d. c. penult.* Ad hoc bo-
Proſſ. Fagn. in 1. Decretal.

nus textus in *l. Si aviam*, ibi: *Si cum peritioribus
tractatum habuiſſes, facilè cognoſceres, C. De ingen.
& manu.*
432 Demum hæc doctrina eſt ipſius S. Thom. in
præallegato *quodl. 3. art.* 10. cujus hæc ſunt præ-
ciſa verba: (In his, quæ pertinent ad fidem, &
bonos mores nullus excuſatur, ſi ſequatur erro-
neam opinionem alicujus magiſtri; in talibus
enim ignorantia non excuſat. & infra: nec po-
teſt excuſationem habere propter ſimplicita-
tem, ſi in talibus erroneam opinionem ſequatur:
in rebus enim dubijs non eſt de facili præſtandus
aſſenſus, &c.) Loquitur ergo S. Thom. de indo-
cto, qui per ſimplicitatem, & juris ignorantiam
ſequitur opinionem errantis magiſtri, nec dubi-
tat de illius veritate: imò credit eam eſſe veram;
& tamen S. Doctor concludit talem ex ſimplici-
tate, & ignorantia hujuſmodi in ſpectantibus ad
fidem, & bonos mores a peccato erroris non ex-
cuſari. & concordant S. Antonin. & alij ſupra-
citati *num* 425.

Et ex his patet defendi non poſſe opinionem
Sanchez citati ſup. *nu.* 405. qui reprobando A-
drianum, & Cordubam exiſtimavit authorita-
tem unius Doctoris reddere opinionem probabi-
lem, etiamſi contineat errorem contra jus divi-
num ea ratione, quia etiam in hoc eſt magni pon-
deris, & momenti authoritas viri gravis, & pij.
Etenim ſi hoc verum eſſet, Arius quoque, Ne-
ſtorius, & alij hæreſiarchæ, qui antequam con-
demnarentur ab Eccleſia, à multis reputaban-
tur viri graves, & docti, ſua authoritate feciſ-
ſent eorum falſas opiniones probabiles. Quod
abſurdiſſimum eſt aſſerere, ut arguit S. Thomas
d. quodlib. 3. dicens: (In talibus enim ignoran-
tia non excuſat, alioquin immunes à peccato
fuiſſent, qui ſequuti ſunt opinionem Arij, Neſto-
rii, & aliorum hæreſiarcharum, quod falſum
eſt; quia, ut Auguſtinus dicit in *lib. 3. de Doctri-
na Chriſtiana* in his conſulere debet quis regu-
lam fidei, quam de ſcripturarum planioribus lo-
cis, & Eccleſiæ authoritate percepit. Quibus
adde quod Abbas Joachimus divinitus habuit
donum intelligentiæ, & ſpiritum prophetiæ, &
ſuper Daniele prophetavit Ordinem Prædicato-
rum, & Minorum, ut inquit Jo. Andr. in *c. Dam-
namus, num. 9. ſup. de Sum. Trinit, & fid. Cathol.*
& fuit vir doctrina, & pietate clarus, nec fuit hæ-
reticus, ſed erraticus, ut ibi plenè ſcripſi num. 9.
& 26. & tamen nemo auderet affirmare opinio-
nes erroneas Joachimi fuiſſe probabiles propter
ejus authoritatem, & à peccato immunes fuiſſe
qui ſequuti ſunt illius errores antequam eſſent
damnati ab Innocentio III. in generali Concilio,
ut in prædicta Decretali *Damnamus*. Ergo ab-
ſonum eſt aſſerere authoritatem unius viri quan-
talibet ſanctitate, & doctrina polleat, reddere
opinionem probabilem, quamvis contineat er-
rorem juris divini. Demum ſi opinio ſingularis
errantis magiſtri eſt improbabilis, & vitioſa,
quando eſt contra conſtitutionem Eccleſiæ, ut ſu-
perius probatum eſt *n.* 425. quanto magis quan-
do eſt contra legem Dei? Et idem met Sanchez
ſibi contrarius videtur hanc veritatem agno-
viſſe *in Decal. tom. 1. lib. 1. d. c. 9. n. 11.* dum di-
xit, ad hoc ut opinio cenſeatur probabilis,
oportere ut communiter reputetur non contine-
re errorem. Quomodo ergo fieri poteſt, ut pro-

probabilitatem habeat opinio errantis magiſtri, ſi actus probabilitatis requiritur, ut errorem non contineat?

433 Tertia concluſio eſt: ſola authoritas unius Doctoris non reddit opinionem probabilem, nec eſt ſufficiens fundamentum eam tenendi, & ſecundum illam operandi, ſi in contrarium ſit communis opinio, ita tenent Bart. Bald. & Legiſtæ in *l.* 2. C. *De pœn. judic. qui malè judicavit*. Innoc. Jo. Andr. & Canoniſtæ *hic*, & in *c.* 1. *ſupra eodem*, & communiter Doctores ſupra copiosè relati in 3. *quæſtione in* 21. *fundamento pro parte negativa*, *n.*276. Et probatur authoritate Ariſtotelis aliàs citati in 1. *Topic. c.* 1. dum ait: Probabilia autem ſunt quæ videntur omnibus vel pluribus. Ergo à contrario quæ videntur uni tantùm, minimè ſunt probabilia. Item probatur in *l.* 1. ibi: *Sanè crebrior apud veteres opinio eſt*, *ff. De offic. Quæſto.* & in *c. Novimus*, *ibi: & quorundam eſt opinio à pluribus approbata, de verb. ſignif.* Item probatur ratione, quia communis ſententia facit rem claram, & apertam. Decian *conſ.* 2. *n.*76 *volum.* 1. integrum enim eſt judicium, quod plurimorum ſententiis confirmatur, *c. Extra conſcientiam*, 64. *diſt. c. Prudentiam*, §. *illa quippe*, *de offic. deleg.* Quod ſi vox populi, vox Dei, quanto magis vox ſapientum communiter conſentientium? Ad hoc *c. De quibus*, juncta gloſ. *in ver. Seniores*, 20. *diſt.*

434 & *l. ult. C. De fideicom.* Confert quod notat Innoc. in *c. Inquiſitionis*, *n.* 5 *de accuſ.* ubi ait, vocem communem præferri dictis paucorum, & quod ſcripſit Bald. in *conſ.* 112. *incip. De generali natura*, *n.*7. *lib.* 2. videlicet, raro bene loquitur qui contra omnes loquitur, & quod notat Petrus Hiſpanus in *Summul. tract.* 6. *in c. de redargut.* & falſo, ubi dicit: (Inopinabile eſt quod eſt contra opinionem omnium, vel plurium, vel maximè ſapientum. (Et hic junge quæ dicentur in ſe-

435 quenti concluſione *n.*442. Verumtamen, ut inquit Menoch. *de præſumpt. lib.* 2. *præſumpt.* 7. *n.* 39. Non dicitur communis opinio, quæ plures Doctores eam aſſerentes habet, nulla diſputatione præmiſſa, ſed profunctoriè, &, ut ajunt, per tranſennam illam ſequentes. Et concordat Alciatus *de præſumpt. reg.* 1. *præſumpt.* 51. *n.* 2 *verſ. Item intellige.* Card. Mantic. *de conjecturis ultim. volunt. lib.* 11. *tit.* 3. *n.* 4. Thom. Sanchez. *in Decalog. lib.* 1. *cap.* 9. *n.* 9. ubi ſimiliter ait: Non dicitur autem communis ex Authorum numero, qui priorum veſtigia inſtar ovium ſequentes, nulla diſcuſſione præmiſſa, eam affirmant: ſed communis dicetur ſi pauciores Doctores habeat, qui utriuſque partis rationibus diſcuſſis, & perpenſis, illam affirment.

436 Et idem monuit Baſſæus *in Floribus Theologiæ moralis in ver. Conſcientia*, *n.* 8. §. *Ut opinio cognoſcatur*, in hæc verba: (Opinionem probabilem non facit multitudo Doctorum eam ſequentium, ſi eam non confirment optimis rationibus; quia negare non poſſumus turbam Doctorum aliquando amplecti opinionem abſque delectu rationum, aut ſaltem rationibus non exactè

437 ponderatis. Unde optimè Navar. *in Manual. cap.*27 *n.*289. ait (communiorem cenſeri opinionem approbatam à ſex, vel ſeptem authoribus Claſſicis rem ex profeſſo tractantibus, quàm à quinquaginta ſola ferè pejorum authoritate ductis) Allegat Alexandrum *conſ.* 202. *Viſo tò meto n.* 7. *lib.* 7. & conſentiunt Sanchez *de Matrim. tom.* 1. *lib.* 3. *diſp.* 44. *n.* 2. & Paulus Comitolus, & ante eos Jo. Major. quorum verba ſuperius retulimus *in* 3. *q.* *n.* 348.

438 Limita nunc tertiam concluſionem ſuperiùs firmatam, ut procedat ſi rationes opinionis ſingularis, & opinionis communis ſint æquales, vel quaſi æquales, tunc enim explorati juris eſt opinionem ſingularem unius Doctoris nullam facere probabilitatem contra opinionem communem. ſecus verò ſi opinio unius Doctoris ita reſolveret argumenta contraria, & confirmaret ſua, & ſuam redderet aut certam, aut longè probabiliorem; tunc enim eſſet ſufficiens fundamentum eam tenendi, & ſecundum illam operandi etiam contra communem. Hanc limitationem admittunt communiter omnes Theologi, ut atteſtatur noviſſimè Candidus Philalethus in *tract. De opinionum praxi*, *quæſt.* 8. *pag.* 158. *verſ. Dico primo*, & in ſpecie eam tenent Vaſquez in 1. 2. *qu.* 19. *art* 6. *diſp.* 62. *cap.* 4. *in princ.* Azorius *Inſtit. moral. lib* 2 *cap* 17. *quæſt.* 6. Salaa 1. 2. *quæſt.* 21. *diſp. un. ſect.* 7. *n.* 74. & alii apud Sanchez in *Decal. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 9. *n.* 10. & conſentiunt Juriſperiti, qui unanimiter tradunt communem opinionem non eſſe attendendam, cum contraria melioribus rationibus, & argumentis probatur. Ita Jo. Andr. Abb. & Felin. *in cap.* 1. *ſupra eod.* & compluresalii, quos ſupracitavimus in 3 *q n.* 276. quibus addimus Rotam *deciſ.*501. *poſt princ. part.* 1. *diverſ.* Seraph. *deciſ.* 1360. *ãn.* 2. & in Romana de Ghezzis, 9. Februarii 1635. coram Card. Panzirolo, & ſæpe aliàs: & probatur efficaciter in d. *l.* 1. §. *Sed neque. C. de vet. Iur. enucl in cap.* 1. *de iis, qua ſiunt à major. par. Capit.* & in *c. Sane quippe* 9. *diſt.* Quinimo juſtius, & æquius eſt illi ſententiæ inhære-

439 re, quæ melioribus rationibus fulcitur, etiam ſi Imperator ſit in opinione contraria, *l. Æmilius*, *ff. De Minor.* Dec. *conſ.* 219. *Viſis bis*, *in princ.* Quò enim quis magis ratione nititur, eo majoris authoritatis ejus verba eſſe videntur, ut le-

440 gitur in 9. 1. *diſt.* 20. Unde Auguſtinus dicebat: verbo credendum, diſputatione pugnandum, ratione vincendum, ut refertur in *cap. Vides*, 23. *q.* 6.

441 Cæterùm admonendi ſumus in hoc magna cum circumſpectione, & cautela procedendum eſſe, ne crebro, & paſſim à communi opinione recedamus ſub prætextu, quod contraria ſit probabilior: nam, ut inquiunt Angelus in *ver. Opinio*, *n.* 1. & Sylveſt. *ibidem num.* 2. Non licet à communi ſententia recedere, niſi habenti pro ſe rationem certam, & convincentem. & Salon. *in* 2. 2. *quæſt.* 63. *art.* 4. *controv.* 2. *in ult notab.* ſcripſit, eos, qui in rebus moralibus parum verſati ſunt, non poſſe tuta conſcientia quod in uno, vel altero Doctore invenerint, ſequi: quia poteſt illis probabilis videri ea ſententia, cum tamen apud peritos non talis habeatur. Quare concludendum eſt cum Hoſtien. in *cap* 1. *in fin. ſup. eod.* videlicet communem opinionem ſemper eſſe tenendam niſi notoriè male dicat, vel rationabiliter convincatur & concordant ibi Joan. Andr. itidem in fin. & reliqui omnes, ut ſuſius dictum eſt ſupra in eod. 21. fundamento n.276.

442. Quarta

442 Quarta concluſio à præcedenti non abſimilis,
Sola authoritas unius Doctoris non reddit opi-
nionem probabilem, nec eſt ſufficiens funda-
mentum opinandi, & rectè operandi, quando in
contrarium ſunt plures Doctores æqualis vel ma-
joris ponderis. Ita Jo. Major *in 4. quæſt. 3.
prol. concl. 5.* ubi ait: Duobus circumſpectis
major fides datur, quàm uni; tribus, quàm duo-
bus; quatuor plus quam tribus, & ſic ſine fine.
Et probatur quia ſecundum Philoſophum alias
citatum 1. *Topic. c. 1.* & S. Thomam *in opuſc. de
fallac. cap* 2. Probabilia ſunt quæ videntur om-
nibus, vel pluribus. Ergo quæ videntur paucio-
ribus, non ſunt probabilia. Item probatur in
c. In canonicu. 19. *diſt.* ubi Auguſtinus ait: (In eis
verò (ſcilicet ſcripturis canonicis) quæ non
accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quas
plures, gravioresque accipiunt, eis, quas pau-
ciores, minoriſque authoritatis Eccleſiæ te-
nent.) Item probatur ex verbis Edicti Theodoſij
Imperatoris ſuperius relatis in 3. quæſt. in 22.
fundamento pro parte negativa, videlicet, (Ubi
diverſæ ſententiæ proferuntur, potior numerus
vincat Authorum, vel ſi numerus æqualis ſit, ejus
partis præcedat authoritas, in qua excellentis
ingenij vir Papinianus emineat, qui ut ſingulos
vincit, ita cedit duobus, facit textus in *c. Pruden-
tiam*, §. *Illa quippe*, ib: *Duobus quàm uni,
tribus, quàm duobus, de offic. deleg.* & in
l. Duo ex tribus, ff. De re judic. Item probatur
ratione, quia cum pro una parte ſint plures Do-
ctores æqualis, vel majoris ponderis, & pro alia
pauciores, neceſſe eſt. ut ſtatera intellectus de-
clinet in eam partem, quæ majori pondere au-
thoritatis prægravatur, cum ſecundum Philoſo-
phum in 2 *de Anima text.* 153. opinari non ſit in
in nobis, ut fuſius explicatum eſt ſupra in 3. qu.
in 1. fundamento partis negativæ n. 257. De-
mum cum opinió, in qua rationes ſunt æquales,
ſed præponderant Authores, ſit probabilior, ut
in 1. *Topic. d. cap.* 1. Hæc. 3. concluſio probatur
omnibus fundamentis, quibus in 3. quæſt. proba-
tum eſt in conflictu opinionum eligendam eſſe
probabiliorem.

443 Procedit tamen hæc concluſio, ut prædixi, in
eo tantùm caſu, in quo rationes utrinque ſunt æ-
quales, vel quaſi; tunc enim opinio unius non eſt
opinabilis contra opinionem plurium æqualis,
vel majoris gravitatis: ſecus vero ſi opinio u-
nius eſſet verior, ſeu probabilior, & validiori-
bus rationibus munita, quia tunc præferenda eſ-
ſet opinioni nedum plurium, ſed etiam commu-
ni, ut pluribus probatum eſt in præcedenti con-
cluſione n. 438.

444 Quinta Concluſio: Authoritas unius, vel alte-
rius, aut etiam plurium Doctorum non reddit
opinionem probabilem, ita ut ſit ſufficiens fun-
damentum opinandi, & operandi, quando in
contrarium ſunt totidem Doctores æqualis pon-
deris, & rationes utrinque ſunt pares; Imò in-
tellectus nec moraliter, nec phyſicè poteſt eli-
gere utramque vel alteram, quia ſecundum Phi-
loſophum ſæpius citatum in 2. *de Anima, text.*
153. Non habet libertatem ad libitum opinan-
di, ſed in æquilibrio authoritatum utrinque æ-
qualium, & rationum æquè probabilium, & ſic
in paritate contrariorum motuum cogitur qui-
eſcere, & remanet ſuſpenſus, ac dubius, ut pluri-
bus argumentis ad hominem probatum eſt ſup.
in 2. *quæſt. in 1. concluſione pro parte negativa, à n.
125. uſque ad n.* 17. & præſertim in 1. & 2. & 14.
& 16. *fundamentis, n.* 162. Et in hoc dubio tene-
tur ex præcepto ſequi opinionem tutiorem, ut
ibidem lariſſime firmatum eſt in 2. concluſione
ab eod n. 171. uſque ad n. 191.

Sexta concluſio: Cum pro una parte ſunt Do-
445 ctores numero plures, & pro contraria gravio-
res, cenſentur eſſe æqualis authoritatis, ut eſt
text ſingularis in d. *c. In canonicu, in fin.* 19. *diſt.* ubi
Auguſtinus ait: (Si autem alias (ſcilicet canoni-
cas ſcripturas) invenerit à pluribus, alias à gra-
vioribus haberi (quamquam hoc inveniri vix
poſſit) æqualis tamen authoritatis eas habendas
446 puto.) Ratio eſt, quam ibi reddit gloſſ. *in verſ.
Plures*: quia dignitas perſonarum compenſatur
cum numero, & eſt ſimile in teſtibus, ut *cap. In
noſtra de teſtib. & in creditoribus*, ut *l. Majorem ff. De
pactis.* Et patet exemplo ſtateræ, quæ ſi in una
parte habeat unicum pondus unius libræ, & in
alia duodecim diſtinctas unius, remanet æquili-
bris, & in neutram partem inclinatur. Sic intel-
lectus ſi pro una parte habeat plures authores, &
pro alia graviores, & rationes utrinque ſint æ-
quales, in hac paritate contrariorum motuum
neque in hanc, neque in illam partem declina-
re poteſt, ſed cogitur quieſcere, & remanet ſuſ-
penſus, ac dubius: Et in hoc dubio non habet fa-
cultatem eligendi utramque opinionem. vel al-
teram, cum opinari non ſit in nobis, ſed tenetur
omninò ſequi partem tutiorem, ut dictum eſt in
præcedenti concluſione.

447 Septima concluſio eſt: Cum pro una parte
ſtat opinio unius, vel alterius, aut plurium Do-
ctorum, & pro alia ſtant totidem authores, qui
tamen ſunt magis fide digni, & majoris ponderis
rationes verò utrinque ſunt æquales, vel qua-
ſi æquales, & tunc authoritas Doctorum minoris
ponderis non reddit opinionem probabilem,
ita ut ſit ſufficiens fundamentum opinandi, & o-
perandi. Imò, ut inquit Paulus Comitolus *lib. 5.
quæſt.* 17. niſi quis habeat conſcientiam, ſeu fi-
dem quod illi Doctores, quos ſequitur, ſint ma-
gis fide digni, quàm alij. peccat illos ſequendo,
qui ſentiant pro parte periculoſa. Probatur
in d. *cap. In canonicu, in fin.* 19. *diſt.* nam ibi
Auguſtinus dicit: (Scripturas canonicas, qua-
rum aliæ recipiuntur a pluribus, & aliæ à gra-
vioribus, æqualis authoritatis eſſe habendas,)
nimirum quia gravitas æquipollet numero, &
fit æquilibrium, ut dictum eſt in concluſione
præcedenti. Ergo ſi pro utraque parte ſint nu-
mero pares, ſed pro una ſint graviores, non
fit amplius æquilibrium, ſed præponderat pars
illa, in qua graviores reperiuntur, ſicut ſi in
dextera parte ſtateræ ſint duodecim diſtinctæ
unciæ, & in parte ſiniſtra duodecim diſtinctæ
libræ, proculdubio numerus unciarum utcum-
que æqualis minimè æquipollet ponderi duo-
decim librarum, ſed libræ unciis præponderant.
Item probatur ex præcitato loco Ariſtotelis *pri-
mo Topic. cap.* 1. ubi habetur (probabilia eſſe
quæ videntur ſapientibus, vel pluribus, vel ma-
ximè notis, atque præcipuis,) ut ibi explicat
Alexander, & Boetius *de differ. Topoc. c. 4. poſt
principium.* Ergo in paritate numeri ſapientum
ſolùm maximè noti, & præcipui reddunt opinio-

nem probabilem. Ac demum probatur omnibus motivis, quibus in 3. quæſt. probatum eſt in conflictu opinionum ſequendam eſſe magis probabilem, & præſertim ex illo, quod non ſit liberum opinari, de quo ſupra n. 257. Ergo nec phyſicè opinari poſſumus, niſi illam partem, quæ habet graviora motiva: & conſequenter in paritate rationum utrinque probabilium, ubi ſunt authoritates majoris ponderis, illam partem opinari neceſſe eſt.

448 Octava, & ultima concluſio: Authoritas unius gravis Doctoris reddit opinionem probabilem, & eſt fundamentum ſufficiens eam tenendi, & ad praxim deducendi, ſi in contrarium nullus occurrat Doctor, & utrinque ſint rationes æquè probabiles. Ratio hujus concluſionis eſt, quia rationes opinionis authoritate munitæ præponderant rationibus æquè probabilibus alterius opinionis authoritate deſtitutæ; Nam, ut inquit S. Thom. in 1. 2. *quæſt. 13. art. 6 ad 3*. Nihil prohibet ſi aliquando duo æqualia proponantur ſecundum unam conſiderationem, quin circa alteram conſideretur aliqua conditio, per quam emineat, & magis flectatur voluntas in ipſum, quàm in aliud. Unde in æquilibrio rationum opinio, cui favet authoritas, judicari debet probabilior, & conſequenter hæc concluſio probatur omnibus 42 fundamentis, quibus in 3. quæſt. probatum eſt ex duabus opinionibus oppoſitis probabiliorem eſſe eligendam. Confert. text. in *c. fin. de Presbyt. non baptiz.* ubi in quæſtione An ordinatus ante Baptiſmum recipiat ordinis characterem, referuntur rationes hinc inde probabiles, & tandem præeligitur ſententia, cui favet authoritas Concilij. Item confert dictum S. Bonaventuræ ſupracitati, n. 423. videlicet pondus authoritatis inclinat ad actum, præcipuè ſi grave ſit. Ergo cum ſtatera intellectus habeat rationum pondera utrinque æqualia, & in altera lance ultra pondus rationum habeat etiam pondus authoritatis, neceſſe eſt ut inclinetur in eam partem, in qua pondera ſimul juncta ſunt graviora. Sicut cum probationes ex utraque parte ſunt

449 æquales omninò, & pares, quælibet minima præſumptio, vel probatio pro una parte facit illam prævalere, ut notat Alex. *conſ. 236. Perſpectis, n. 6 verſ. Et qualibet probatio levis etiam minus legitima, lib. 6.* Allegat Baldum poſt gloſſam in *cap. 1 §. Si duo. de pace tenend. in uſib. feudor.* & idem Alex. *conſ. 112. In cauſa n. 8. in fin. lib. 4.* Marſil. *ſingul. 271. Teſtis de auditu.*

Itaque pro coronide concludamus ita demum authoritatem unius Doctoris in moralibus efficere opinionem probabilem, ita ut liceat eam tenere & ad praxim deducere, ſi ſex conditiones infraſcriptæ ſimul concurrant.

Prima eſt, ut Doctor ille ſit in morali materia peritus, & timoratæ conſcientiæ, ut conſtat ex dictis ſupra in princ. hujus quartæ quæſtionis, n. 403. alioquin ejus authoritas nihil conferret ad probabilitatem, ſed vis tota conſtituenda eſſet in momentis rationum, *arg. l. 1. §. Sed neque C. De veter. Iur. enucl.*

Secunda eſt, ut articulo examinato moveatur non levibus fundamentis; nam authoritas rationibus deſtituta nihil habet probabilitatis ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra à n. 406. uſque ad n. 418.

Tertia eſt, ut opinio illa non contineat errorem contra legem Dei, vel Eccleſiæ, ut patet ſup. in 2. concl. n. 425.

Quarta, ut non ſit contra communem aliorum opinionem ut in 3. & 4. concluſ. n. 433. & 442. niſi opinio ſingularis ſit verior, ut n. 438.

Quinta, ut opinio unius Doctoris non habeat contra ſe opinionem æquè probabilem, eo quod in oppoſitum ſit alius Doctor paris authoritatis, & rationes utrinque ſint æquales: nam eo caſu ex æquilibrio, & æqualitate contrariorum motuum mentis oritur propriè dubitatio; & ideo ex præcepto oportet ſequi partem tutiorem, ut patet ex dictis ſupra in 5. & 6. concluſ. n. 444. & 445.

Sexta & ultima conditio eſt, ut contraria opinio non ſit magis probabilis, quia tunc tam phyſicè, quàm moraliter neceſſe eſt illam ſequi ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra in 7. & 8. concluſione n. 447 & 448 & latiſſimè probatum eſt quadraginta duobus fundamentis in 3. quæſt. principali per totam.

Qui vero his conditionibus non concurrentibus in materia morum ſequitur opinionem unius Doctoris pro parte periculoſa, is plane agit contra conſcientiam, & dictamen rationis, & ideo ædificat ad gehennam, ut *c. Per tuas il 2.* cum ibi notatis per Abb. & Doctores de Simon. & *c. Quoniam omne, de præſcrip.* & fuſius dictum eſt ſupra in 3. q. n. 260.

Quæ tamen omnia reverenter ſubjicio determinationi, ac cenſuræ Sanctæ Matris Eccleſiæ.

Et ex his abſolutus ſit præſens tractatus de opinione probabili ad laudem Dei omnipotentis, qui eſt glorioſus in ſæcula. Amen.

DE CONSTITVTIONIBVS

Cap. Cum omnes.

SVMMARIVM.

1 *INtellectus triplex hujus cap. & n. ſeq. uſque ad n. 11.*

2 *Conſtitutio capituli ſuper his, quæ pertinent communiter ad Epiſcopum, ſine Epiſcopo facta non valet.*

3 *Capitulum ſine Epiſcopi conſenſu non poteſt ſtatuere ſuper reſidentia.*

4 *Nec ſuper ſtatu Eccleſiæ.*

5 *Conſuetudo non inducitur per obſervantiam juris communis.*

6 *Reſcripti, vel privilegij idem continentis quod jus commune, non oportet mentionem facere in ſecundo reſcripto, vel privilegiis.*

7 *Idem in ſtatuto, vel conſuetudine.*

8 *Conſtitutio Capituli, quæ non eſt communis omnibus, & per quam tollitur antiqua conſuetudo, non valet.*

9 *Conſtitutio Collegij in damnum aliquorum, & commodum aliorum, ceſſante rationabili cauſa, non tenet.*

10 *Major pars Capituli ſine rationabili cauſa non poteſt tollere conſuetudinem, utilitatem privatam nutriendo.*

Con-

11 *Conſuetudine non reſidendi, & percipiendi fructus beneficij in abſentia an valeat. & n. ſeq. uſque ad n. 36*

Quid in beneficiis ſimplicibus. n. 12. Et quid in beneficiis in cathedralibus, & collegiatis eccleſiis, n. 18. Et quid in beneficiis curatis. n. 36.

12. *Beneficia omnia de jure communi ſcripto reſidentiam requirunt.*

13 *Beneficium datur propter officium.*

14 *Beneficia ſimplicia de generali conſuetudine perſonalem reſidentiam non requirunt,*

15 *Sed ſatis eſt illis deſervire per ſubſtitutum.*

16 *Conſuetudo non reſidendi in beneficiis ſimplicibus valida eſt.*

17 *Conſuetudo obtinendi plura beneficia ſimplicia, ſi unum ſit ſufficiens ad ſuſtentationem, an valeat.*

18 *Conſuetudo percipiendi fructus præbendæ in abſentia in cathedralibus eccleſiis valet de jure communi.*

19 *Clericus vagabundus poteſt ad reſidentiam revocari, licet ejus beneficium perſonalem reſidentiam non requirat.*

20 *Conſuetudo percipiendi fructus præbendæ in abſentia an valeat eo caſu, in quo Canonicus abſens non inſervit per ſubſtitutum.*

21 *Et quid poſt Concilium Tridentinum.*

22 *Conſuetudo immemorabilis, ſecundum quam ex quavis cauſa, & ultra tres menſes ab eccleſiis cathedralibus abeſſe licet, ſublata eſt à Concilio Tridentino.*

23 *Conſuetudo eccleſiæ Compoſtellanæ, qua dignitates abſentes pro juſtitia miniſtranda habentur pro præſentibus, ſublata eſt à Concilio.*

24 *Conſuetudo etiam immemorabilis non excuſat Canonicos ab aliqua hora illius diei, quo choro intereſſe tenentur eo prætextu, quod adſint alij ab ipſis miſſi.*

25 *Conſuetudo non reſidendi cum eccleſia, vel dignitas nullos habens reditus, licet valeat de jure communi, tamen ſublata eſt à Concilio Tridentino in canonicatibus, & curatis.*

26 *Archidiaconus, & Archipresbyter Auximanus tenentur reſidere, licet nullos habeant reditus, ſed ſolum ſtallum in choro.*

27 *Decanatus Clodien. habens nudam præeminentiam in eccleſia ſine juriſdictione, fructibus, dote, voce, & loco in capitulo, reſidentiam non requirit.*

28 *Canonici an poſſint in ſervitio eccleſiæ, & chori ſe invicem ſubſtituere.*

29 *Et quid in abſentibus à civitate.*

30 *Et quid in pernoctantibus in ſuburbiis.*

31 *Conſuetudo etiam immemorabilis non reſidendi in collegiatis eccleſiis inſignibus non valet.*

Et quid in non inſignibus. ibid.

32 *Immemorabilis conſuetudo non reſidendi intelligitur ſi à nullo prorſus ſolitum fuerit reſideri; ſecùs ſi aliqui reſederint, alij non.*

33 *Canonici collegiatarum etiam non inſignium, quibus cura animarum incumbit, tenentur reſidere non obſtante contraria conſuetudine, etiam immemorabili.*

34 *Conſuetudo immemorabilis percipiendi in abſentia quotidianas diſtributiones non tenet.*

35 *Canonici abſentes tribus menſibus à Concilio permiſſis non lucrantur diſtributiones, etiamſi ab immemorabili tempore illas percipere conſueverint.*

Proſp. Fagn. in 1. Decretal.

36 *Conſuetudo etiam immemorabilis non reſidendi in beneficiis curam animarum habentibus, eiſque per alium deſerviendi eſt corruptela.*

37 *Capitulum cathedralis etiam ſine Epiſcopo poteſt ſtatuere de his, quæ propria ipſius Capituli negotia reſpiciunt.*

Et an poſſit ejuſmodi ſtatutis, quo firmius obſerventur, pœnas adjicere. ibid. & n. ſeq. uſque in finem.

38 *Pœnam imponendi facultas à juriſdictione dependet.*

39 *Canonici poſſunt ſe obligare ad pœnam quaſi conventionaliter pro obſervantia ſtatuti.*

40 *Pœnam ſtipulari poſſunt paciſcendo partes etiam privatæ.*

41 *Capituli major pars ubicumque de neceſſitate, vel utilitate Eccleſiæ agitur, poteſt præjudicare minori in his, quæ competunt Canonicis, ut univerſis.*

24 *Abſentes vocati, aut non vocati in caſibus, in quibus non ſunt vocandi, tenentur ſtare deliberationi factæ à majori parte præſentium.*

43 *Capitulum poteſt pœnas adjicere quaſi conventionaliter ex his, quæ pacto privatorum promitti, ac in conventionem deduci poſſunt.*

Et ſufficit conſenſus majoris partis. ibid.

43 *Statuta Capituli cùm pœnæ adjectione non afficiunt ſucceſſores, niſi ab Epiſcopo fuerint confirmata.*

CUm omnes. Legitur tripliciter. Prima
1 lectura eſt Innocentij ſub. *n. 1. verſ. Vel dic*
illud habere locum. & Bernardi Compo-
ſtell. *n. 4, verſ. Unde cum ſtatutum*, exiſti-
mantium hunc textum eſſe intelligendum in
Conſtitutione edita à Canonicis ſuper Reſiden-
tia ſine conſenſu Epiſcopi: potiſſima enim cauſa
cur non valuit hæc conſtitutio ſecundum Com-
poſt. *n. 5.* fuit quia non intervenit Epiſcopi con-
ſenſus, non autem quia eſſet injuſta: non enim
iniquum eſt ſecundum ſuprà, ut antiqui Ca-
nonici in ſuis conſuetudinibus remaneant per-
cipiendi fructus in abſentia, & novi, qui ſcienter
legem novam admiſerunt, ea ligentur, & fructus
in abſentia non percipiant; quia Conſtitutio fu-
tura reſpicit, non præterita, *c. Cognoſcentes, ſupra*
eod. c. Ante, 31. diſt. & *c. fin. inf. eod.* Et ſecundum
hanc lecturam. Hæc Decretalis hoc intendit:
Conſtitutio capituli ſuper his, quæ pertinent et-
2 iam ad Epiſcopum ſine Epiſcopo facta non valet.
Verùm hæc lectura non congruit litteræ, quæ
nihil dicit de Epiſcopo ſecundum Cardinalem
hic in prin. & *n. 3. in 3. oppoſit. verſ. Tertiò ſolvit In-*
nocentius. Eſt tamen in ſe vera, quia Capitulum
3 ſine Epiſcopo non poteſt ſuper reſidentia conſti-
tutiones condere. *c. penult. ſuprà eod.* & not. gloſ.
in *c. 2. in ver. Ex hoc de verbor. ſignific. in lib 6.* Facit.
c. Cum conſuetudinis infra de conſuetud. & tenent hic
Innoc. & Compoſt. *locis citatis* Card. *ubi ſup.* & *in 5.*
oppoſitione n. 4. & Abb. *n. 3. verſ. ſecundus intellectus,*
Cum reſidentia Clericorum ſpectet ad officium
Epiſcopi ſine cujus licentia Clerici peregrinari
non debent. *c. Non oportet. de conſecr. diſt. 5.*

Nec obſtat textus in *c. Cum dilectus. infrà de Cler.*

non reſident. ubi Capitulum ſtatuit ſuper reſidentia, ut ibi patet in ſupraſcriptione. Quoniam illud factum fuit authoritate Epiſcopi ſui, vel non erat qui illud impugnaret, aliàs non valuiſſet, niſi Papa illud ex certa ſcientia confirmaſſet. Et ita etiam poteſt intelligi *cap. 2. & 3. infra eod.* ſe-
4 cundum Compoſt. & Jo. Andr. Et ex hoc intellectu collige generaliter Capitulum ſtatuere non poſſe ſuper ſtatu Eccleſiæ ſine conſenſu Epiſcopi. Quod tenet Innoc. in d. *c. Cum conſuetudinis*, ubi eſt bonus textus. *infrà de conſuet.* Et præter Innocen. & Compoſt. tenent. hic Butr. *n.* 45. Abb. *n.* 4 Felin. *n.* 9 Bero. *n.* 36. Calder. *conſ.* 2. *de Conſtitut.* quos ſequitur Rota *deciſ.* 21. apud Farinac. *par. 2. recent.* Abb. *conſ.* 7. & *conſ. 9. lib.* 2. Archid. & Gemin. in *c. Catholica* 11. *diſtinct.* & in *c. Contumaces. 50. diſtinct.* & alibi paſſim Doctores,

Quid autem in caſu converſo, An ſcilicet Epiſcopus ſuper ſtatu Eccleſiæ ſtatuere poſſit ſine conſenſu Capituli, dicam in *c. Novit, de his, quæ fiunt à major. par. Cap.*

Secunda lectura, quam recitat hic Anton. de Butr. *in princip.* eſt illorum, qui putant conſuetudinem antiquam, contra quam Canonici fecerunt ſtatutum, fuiſſe conformem juri communi; quia omnes Canonici in abſentia nihil percipiebant. Et ſic ſtatutum in ea parte, in qua diſpoſuit ut Canonici antiqui perciperent fructus in abſentia, fuit contra conſuetudinem. Et ſecundum hoc Pontifex mandat ut antiqui, & novi Canonici in omnibus coæquentur, ità ut neque his, neque illis liceat aliquid percipere in abſentia. Et ſecundum hanc lecturam caſus ſic ſe habet. Stante conſuetudine ut Canonici Curcen. in abſentia reditus non poſſent percipere, Canonici antiqui ſtatuerunt ut novi ſtarent conſuetudini, & ipſi antiqui in abſentia poſſent fructus percipere. Et de vineis annexis præbendis ſtatuerunt ut novi nihil perciperent: Pontifex conſiderans unumquemque eodem jure uti debere, quod in alium ſtatuit, & dictum Sapientis *Patere legem, quam tu ipſe tuleris* præcipit ut quod ſtatuerunt in alios, ſervent in ſeipſis, & nihil percipiant, & nullus eorum habeat vineas annexas. Et ſecundum hunc intellectum verba illa textus, *in hoc conſerverent eſſe pares*, exponuntur, videlicet ut in
5 abſentia nihil perciperent. Sed hanc lecturam utcunque ſubtilem, & in ſe veram ſimiliter arbitror non eſſe congruentem litteræ hujus Decretalis. Moveor, quia conſuetudo, ſecundum quam abſentes nihil percipiunt, cum ſit juri conformis, *c. Conquerente, c. Tuæ,* & *c. Cum ad hoc, infra, de Cler. non reſident.* cum multis ſimilibus, & notat gloſ. 1. *hic in princip.* non dicitur conſuetudo, ſed obſervantia juris communis, quo utentes non videntur voluiſſe novam conſuetudinem inducere ut firmat Jo. Andr. in *c. un. de cler. conjugat. lib. 6.* quem ibi ſequuntur Anchar. Gemin. & alij. Fulgoſ. *conſ.* 123. *Præſuppoſitu, n. 2.* Alexan. in *l. De quibus, in princip. ff. De legib.* & Roch. de Curte in *tract. de conſuetud. n.* 11. Si ergo Canonici Trecenſis Eccleſiæ conſuevissent nihil percipere in abſentia, hujuſmodi actus abſtinendi à perceptione fructuum non fuiſſent fundati ſuper conſuetudine, ſed ſuper jure. Atque ita defeciſſet animus conſuetudinis introducendæ, ut formaliter inquit Jo. Andr. in d. *c. unico, n. 2. in ver. Nolumus*,

& conſequenter Pontifex hic non fundaſſet ſuam deciſionem in eo, quod ſtatutum Capituli eſſet contra conſuetudinem Eccleſiæ Trecenſis,
6 ſed potius in eo quod eſſet contra jus commune. Facit quod notat Innoc. Hoſt. & alij in *c.* 1. *infra de reſer.* ubi tenent de reſcripto, vel privilegio idem continente quod jus commune, non opor-
7 tere mentionem facere in ſecundo reſcripto, vel privilegio. Et idem in ſtatuto, vel conſuetudine diſponente idem, quod jus commune, determinat glo. notab in *c. 1. in ver. Facit, de Conſtitut. lib. 6.* quam ſequuntur ibi Gemin *col. 1. in 2. oppoſ.* & Franc. *col. 7. verſ. In ea gloſſa.*

Tertia, & communis lectura eſt, quod antiqua conſuetudo hic diſponeret contra jus commune, ut Canonici reditus Canonicatuum perciperent in abſentia. Et ſecundum hanc lecturam ſtatutum, ut antiqui Canonici abſentes poſſent fructus percipere, erat conforme conſuetudini, ſed contra jus commune. Sed in ea parte, in qua ſtatuebat ut Canonici juniores nihil perciperent in abſentia, erat contra conſuetudinem, ſed conſonabat juris communis diſpoſitioni. Et juxta hanc lecturam mandatur, ut in hoc juniores coæquentur antiquis, ità ut omnes in abſentia fructus percipiant. Et caſum pone ſic: Vigebat conſuetudo in Eccleſia Curcen. ut Canonici omnes in abſentia poſſent fructus percipere, & cuilibet præbendæ eſſent annexæ vineæ. Canonici antiqui in ea Eccleſia tunc exiſtentes ſtatuerunt ut iidem antiqui perciperent fructus ut prius; novi autem ſupervenientes nihil haberent. Item ut vineæ decedentium dividerentur inter antiquos, & non tranſirent ad ſucceſſores. Canonici poſtea recepti de hoc conqueſti ſunt Papæ, qui conſiderans prædicti ſtatuti irrationabilitatem, eo quod jus diſponat, & naturalis ratio dictet, ut quod quiſque juris in alium ſtatuit, ſervet in ſeipſo; Et Sapientis dicat auctoritas, *Patere legem*, &c. præcipit ſtatutum caſſari, & omnes ad conſuetudinem antiquam reduci. Et juxta hanc le-
8 cturam ſummatur ſic ſecundum glo Jo. Andr. & alios communiter. Conſtitutio Capituli, quæ non
9 eſt communis omnibus, & per quam tollitur antiqua conſuetudo, non valet. Vel ſic, Non valet conſtitutio collegij in damnum aliquorum, & commodum aliorum, ceſſante rationabili cauſa.
10 Vel aliter ſic, ſecundum Abb. & Felin. Abſque rationabili cauſa non poteſt major pars Capituli tollere conſuetudinem, utilitatem privatam nutriendo. Hoc dicit Et dividitur in duas partes. In prima recitat duo ſtatuta ſucceſſive facta. In ſecunda duplici ratione utrunque caſſat, man-
11 dat. ibi, *Cum igitur.*

Nota primò valere conſuetudinem non reſidendi, & percipiendi fructus beneficii in abſentia, de quo eſt textus optimus hic, qui ad hoc quotidie a Doctoribus allegatur. Et per hanc litteram tenet hic glo. *pen*, Item glo. *penult. in c. Dudum, el. 2. de elect.* & glo. 1. *in c. Ad audientiam, de Cler. non reſident.* Abb. & Dec. *hic* ambo *n. 1. in 1. notab.* Sed tu plenius diſtingue. Nam, Aut quæritur an ejuſmodi conſuetudo valeat in beneficiis ſimplicibus. Aut quæritur an valeat in beneficijs in Cathedralibus, aut collegiatis Eccleſiis. Aut denique an valeat in beneficiis curam animarum habentibus.

Circa

12 Circa primum quamvis de jure communi
ſcripto beneficia omnia reſidentiam requirant,
ut in *c. Super ordinata, de præb.* & in *c. Conque-*
rente, de Cler. non reſident. & notat Innocen-
tius in *c. fin. in fine*, & ibi Abb. *n. 3. eodem tit.*
13 & Abb. *in c. Extirpanda, §. Qui verò, num. 30.*
verſ. Nam beneficium quantumcunque minimum, de
jure communi requirit reſidentiam, de præb. Oldrad.
conſ. 140. In Eccleſia Calagerritan. num. 3. verſ.
Etſi dicatur. Rebuff. *in praxi titul. Diſpenſatio de*
non reſidendo, num. 7. & ſequent. Quia propter of-
ficium datur beneficium, *cap. fin. de reſcriptis lib.*
6 Feder. de Senis *conſ. 246. in princip.* & bene-
ficia omnia ad divinum cultum, atque Eccle-
ſiaſtica munia obeunda ſunt inſtituta, in de-
creto Concilij Tridentini *c. 3. ſeſſ. 21.* Abb.
14 *ubi ſuprà num. 32. ad finem*, tamen generalis con-
ſuetudo inolevit, ut beneficia ſimplicia perſo-
nalem reſidentiam non requirant, ut teſtantur
Lap. *alleg. 118. n. 1. prope finem. verſ. Sed nec*
etiam. Oldrad. *loco citato.* Abb. hîc in 1. *notab.*
& *conſ. 47. in princip. lib. 2.* Rebuff. *ubi ſuprà n.*
8. Et Rota apud Card. Serap. *deciſ. 639. n. 5.*
15 Sed ſatis eſt eis deſervire per ſubſtitutum. An-
16 char. *conſ. 233. n. 3.* Quæ quidem conſuetudo
hodie videtur approbata in *c. Gratia, de reſer.*
lib. 6. & in *Clem. Gratiæ, eod. tit.* eamque vali-
dam eſſe tenent utrobique gloſſ. & Doctores, &
eſt communis opinio, ut teſtatur Abb. in *d. §.*
Qui verò, n. 31. de præb. Hinc Epiſcopo Vinti-
milien. alias petenti, ut ob Sacerdotum Paro-
chorum penuriam, ac populi frequentiam poſ-
ſet revocare Presbyteros abſentes habentes in
diocœſi unde viverent, atque in primis obtinen-
tes capellanias, ac beneficia ſimplicia, eoſque
cogere in diœceſi permanere: S. Congregatio
17 Concilij cenſuit non concedendum, licet An-
ton. de Butr. *c. fin. n. 4. verſ. Secundus caſus, infrà de*
Cler. non reſident. poſt Innocent. dicat abſentes
revocari poſſe ob clericorum penuriam, etiamſi
obtineant beneficia perſonalem reſidentiam
non requirentia, *argum. c. Qui frater. 7. q. 1.* An
autem valeat conſuetudo obtinendi plura bene-
ficia ſimplicia, ſi unum ſit ſufficiens ad ſuſtenta-
tionem, vide Abbatem pluribus concludentem
non valere tanquam irrationabilem, & impræ-
ſcriptibilem in *eod. §. Qui verò, n. 36. verſ. Aut quæ-*
ritur de beneficijs ſimplicibus. Cujus opinio videtur
hodie approbata à Concilio Tridentino in *cap.*
17. ſeſſ. 24.
18 Circa ſecundum duo caſus ſunt diſtinguen-
di. Primus eſt, an valeat conſuetudo, ſecundùm
quam obtinentes in Cathedralibus, vel Colle-
giatis Eccleſijs Dignitates, Canonicatus, aut
portiones percipiunt in abſentia fructus præ-
bendæ. Secundus eſt, an valeat conſuetudo, ſe-
cundùm quam iidem percipiunt in abſentia di-
ſtributiones quotidianas.

In primo caſu Doctores communiter tenent
de jure validam eſſe hujuſmodi conſuetudinem,
quia de hoc eſt textus clarus hîc, & tenent
gloſſ. præallegatæ *ſup. c. 11.* Innocent. Hoſtien.
Jo. Andr. & omnes hîc Abb. poſt alios *in d. cap.*
Extirpanda. §. Qui verò, n. 31. verſ. Quoad ſecun-
dum. Limitat primò hanc concluſionem Inno-
19 centius *in c. Ego tua, de Cler. non reſident.* ut non
procedat ſi clericus vagetur, quia tunc poteſt ad
reſidentiam revocari, etiamſi beneficium perſo-
nalem reſidentiam non requirat, & privari, ſi
monitus non redierit; quia ſufficit delictum va-
gationis ad privationem, *c. Non oportet Epiſco-*
pum, & cap. ſeq. 7. qu. 1. Et ita ſentit Innoc. non
valere conſuetudinem non reſidendi datâ vaga-
tione ex non reſidentia, prout illum intelligit,
& ſequitur Abb. *in d. §. Qui verò. n. 32. verſ. Alia*
poteſt elici limitatio, & Dec. hîc in 2. *lect. n. 5.*
20 Deinde limitat eandem concluſionem Hoſtien.
hîc *num. 10.* dummodo Canonicus abſens per
Vicarium, vel aliàs Eccleſiæ deſerviat; alioquin
putat conſuetudinem non valere tanquam Ec-
cleſiæ oneroſam, ut in *cap. 1. De conſuet.* Et cum
hac limitatione tranſeunt communiter DD. ut
hîc teſtatur Abb. *num. 10.* Qui tamen temperat
hoc dictum Hoſtienſis, & reſtringit ad caſum, in
quo Eccleſia propter hujuſmodi conſuetudinem
deſtitueretur miniſtris, aliàs tenet conſuetudi-
nem percipiendi fructus in abſentia validam eſ-
ſe, etiamſi abſentes per ſubſtitutos non inſer-
viant; quia quilibet clericus, ex quo in ſortem
Domini aſſumptus eſt, inſervit Eccleſiæ univer-
ſali, ut notat Innoc. *in c. fin. de Cler. non reſid.* Et
hoc ipſum poſt Goffred. & Alan. firmat idem
Abb. *in d. c. Extirpanda, §. Qui verò, n. 31. verſ.*
Sed advertendum eſt, de præb.
21 Verùm hodie ceſſant hujuſmodi ambages,
quia conſuetudo inſerviendi per ſubſtitutum &
fructus in abſentia percipiendi in Cathedralibus,
& Collegiatis Eccleſijs expreſsè ſublata eſt à
Concilio Tridentino *in cap. 12. verſ. Præterea,*
ſeſſ. 24. ubi ſtatuitur, ut obtinentibus in eiſdem
Cathedralibus, aut Collegiatis Dignitates, Ca-
nonicatus, præbendas, aut portiones, non liceat
vigore cujuſlibet ſtatuti, aut conſuetudinis ul-
tra tres menſes ab eiſdem Eccleſijs quolibet an-
no abeſſe; ſalvis nihilominus earum Eccleſiarum
Conſtitutionibus, quæ longius ſervitij tempus
requirunt; alioquin primo anno priveturunuſ-
quiſque dimidiâ parte fructuum, quos ratione
etiam præbendæ ac reſidentiæ fecit ſuos: Quòd ſi
iterum eadem fuerit uſus negligentiâ, privetur
omnibus fructibus, quos eodem anno lucratus
fuerit; Creſcente verò contumaciâ, contra eos
juxta ſacrorum Canonum Conſtitutiones pro-
cedatur: id eſt, ad privationem ad quam in to-
tum non eſt procedendum, niſi lapſo trium an-
norum ſpatio, ut S. Congregatio declaravit. Et
infrà in *§. Omnes verò*, expreſsè diſponitur, ut o-
mnes divina per ſe, & non per ſubſtitutos com-
pellantur obire officia. Atque ita eo decreto
corrigitur textus noſter, quatenus præcipit ab
omnibus æqualiter ſervandam eſſe conſuetudi-
nem, ſecundùm quam Canonici non reſidentes
percipiebant fructus præbendarum in abſentia.
Item corrigitur opinio Hoſtienſis, exiſtimantis
conſuetudinem eſſe validam eo caſu, in quo Ca-
nonici abſentes inſerviunt per ſubſtitutum. Ac
demum corrigitur opinio Goffredi, Alani, &
Abbatis tenentium valere conſuetudinem hanc,
etiam abſentes per Vicarium non deſerviant,
excepto caſu, in quo Eccleſia eſſet miniſtris de-
ſtituta. Nam ex Concilio abſentes ultra tres
menſes privandi ſunt fructibus, etiamſi inſerviãt
per alios, & ſive Eccleſia abundet miniſtris, ſive
non, & tollitur quævis contraria conſuetudo.

Hinc cùm eſſent Canonicatus in Eccleſijs Pa-
rochialibus & Collegiatis Aquileien. diœceſis,

in quibus Canonici deſervierunt per ſubſtitu-
tum ante Concilium Tridentinum, ſicut hodie
etiam inſerviebant, fuit dubitatum an hoc eſſet
tolerandum, vel deberent cogi ad perſonaliter
reſidendum: Sacra Congregatio cenſuit ita co-
22 gendos, Quinimò ex ejuſdem Congregationis
ſententia eo decreto ſublata eſt conſuetudo et-
iam immemorabilis, ſecundùm quam ex quavis
cauſa, & ultra tres menſes ab eiſdem Eccleſijs
23 quolibet anno abeſſe liceat. Unde conſuetudo
Eccleſiæ Compoſtellanæ, qua Dignitates haben-
tur pro præſentibus eâ ratione, quia coguntur
abeſſe pro juſtitia miniſtranda in ejus juriſdictio-
ne, eo decreto ſublata intelligitur, ut eadem
Congregatio declaravit. Quia Concilium exci-
pit tantummodò caſum, quando pro cura ani-
marum abſunt, ut in *c. 3. verſ. Quod ſi alicui, ſeſſ.*
22. Quæ ratio poterat excuſare ſolum Archi-
presbyterum, qui generaliter curæ incumbit.
24 Et aliàs propoſito dubio, an Canonici ſint excu-
ſandi, ab aliqua hora illius diei, quo choro inter-
eſſe tenentur eo prætextu, quòd eorum nomine,
velut in matutino, adſint alij ab ipſis miſſi, præ-
ſertim ſtante immemorabili conſuetudine: ſa-
cra Congregatio cenſuit non eſſe excuſandus.
25 Quinimò theſaurarius Eccleſiæ Coſentin.
cùm Dignitas Theſaurariatûs nec fructus ali-
quos, nec curam haberet, licèt ſit major poſt
Pontificalem in *d. Eccleſia*, dubitavit an tenere-
tur reſidere ſtante conſuetudine non reſidendi,
quæ valet cùm Eccleſia, vel Dignitas nullos re-
ditus habet, Abb in *d. c. Extirpandæ, §. qui verò,
de præb.* ſacra Congregatio cenſuit Theſaura-
rium, licèt nullos fructus haberet, teneri ex Con-
cilio ad reſidentiam, quia illa conſuetudo non
reſidendi, quæ valet de jure communi cùm nulli
ſint fructus, ſublata eſt à Concilio in Canonica-
tibus, & Curatis.
26 Et ſimiliter cùm Cardinalis.... Epiſcopus
Auximanus petijſſet, an duæ dignitates ſuæ Ca-
thedralis, videlicet Archidiaconus, & Archi-
presbyter, qui nullos reditus habent, ſed ſolùm
ſtallum in choro, teneantur ad reſidentiam, &
ad quod genus reſidentiæ: die 18. Januarij 1614.
reſponſum eſt ſupradictas dignitates, licèt nul-
los habeant reditus, teneri omninò reſidere
juxta formam à Concilio præſcriptam in c. 12. *ſeſſ.*
24. licèt aliàs declaratum fuerit Decanatum, cu-
jus proviſus habet nudam præeminentiam in
Eccleſia Clodien. ſine Juriſdictione, & fructibus,
& dote ac voce, & loco in Capitulo, nec parti-
cipat de diſtributionibus, & alijs incertis, reſi-
dentiam non requirere, nec inducere incompa-
tibilitatem.

Patet igitur ex ſupradictis ſublatam eſſe
quamcunque conſuetudinem inſerviendi per
28 ſubſtitutum in Cathedralibus Eccleſijs. Verunta-
men Sacra Congregatio cenſuit debere Epiſco-
pum concedere facultatem Capitularibus ſeſe
invicem ſubſtituendi in ſervitio tum Eccleſiæ,
tum chori, dum tamen non ijs temporibus ſubſti-
tuantur, quibus ſervitio Eccleſiæ adſtricti ſunt.
Item Epiſcopum curare debere, ut hac ſubſti-
29 tuendi facultate non abutantur. Sed hoc decre-
tum aliàs declaravit habere locum tantummo-
dò inter præſentes. Et cùm incidiſſet dubitatio,
an cenſeri debeat abſens is qui extra mœnia me-
dium milliare, vel circa in ſuburbijs pernoctet, &
in loco præcipuè, à quo poſſit ad ſervitiũ oppor-
tunè accedere; reſponſum nõ cenſeri abſentem.

Hæc de conſuetudine non reſidendi, & fru-
ctus præbendæ in abſentia percipiendi in Ca-
thedralibus Eccleſijs.

31 Quo verò ad Collegiatas, Cùm Epiſcopus Co-
mien. habens in ſua diœceſi plures Collegiatas
Eccleſias, non tamen inſignes, conſuluiſſet ſa-
cram Congregationem Concilij, An ſi in eis à
tempore immemorabili nunquam conſueverit
reſideri, poſſet compellere Canonicos ad reſi-
dendum juxta *c. 12. verſ. Præterea, ſeſſ.* 24. ſacra
Congregatio cenſuit *cap. 12. verſ. Præterea.* ſupra-
dictum, intelligi de omnibus Collegiatis etiam
non inſignibus; niſi tamen illæ non inſignes Col-
legiatæ eſſent rurales prorſus deſtitutæ, aut in
quibus nunquam antea ſupra hominum memo-
riam ſolitum eſſet reſideri; aut quæ adeò tenuis
reditûs eſſent, ut Canonicos non habentes undè
vivant, alere non poſſent.

Sed poſtea cùm ſubdubitatum eſſet, an deci-
ſio Sacræ Congregationis, ut immemorabilis
excuſet à reſidentia, procederet in Collegiata
non inſigni rurali tantùm, an verò etiam in ur-
bana, ita ut illa verba, *aut in quibus*, non repete-
rent dictionem, *rurales*. Cùm autem quidam di-
cerent Gregorium XIII. in una Patavin. de im-
memorabili in non inſignibus aliter ſenſiſſe, re-
latum eſt ad eum decretum Congregationis:
Sanctitas Sua probavit quod viſum eſt Congre-
gationi, ut ſcilicet quando Eccleſiæ non ſunt in-
ſignes, ſola immemorabilis conſuetudo non re-
ſidendi excuſet Canonicos à reſidentia; ſed in
Cathedralibus, & Collegiatis inſignibus imme-
morabilis nullo modo excuſet.

Amplius cenſuit S. Congregatio in Collegia-
tis Eccleſijs unumquemque ex titulatis, ſeu Ca-
nonicis teneri per ſeipſum inſervire, niſi aliquæ
ex ipſis adeò modici reditus ſint, ut titulares
aliunde non habentes unde vivant, alere non
poſſint, ac propterea adſit etiam conſuetudo
non reſidendi.

32 Poſtea S. Congregatio eadem de re rurſus ha-
bita declaravit illa verba decreti à ſe editi, vi-
delicet, in quibus nunquam antea ſupra homi-
num memoriã ſolitum eſſet reſideri, intelligen-
da eſſe, ſi à nullo prorſus ſolitum fuerit reſideri;
ſecus ſi alij reſederint, alij non; tunc enim qui
non reſederunt compellendos eſſe, ut reſideant.

33 Cæterùm ſi Canonicis cura animarum incum-
beret, immemorabilis inſerviendi per ſubſtitu-
tum, non valeret etiam in Collegiatis non inſi-
gnibus. Unde in Caſtro Ariciæ, ubi ſunt centum
familiæ, adeſt Parochialis Eccleſia Sanctæ Ma-
riæ, quæ ſex beneficiatos habet, qui Canonici
vocantur pares, & nullum Caput habentes, nec
dignitatem, nec ſigillum, nec aream commu-
nem, nec locum Capitularem, nec aliqua ſigna
indicantia Eccleſiam eſſe Collegiatam. Itaque
ipſi beneficiati ipſam Eccleſiam Parochialem
eſſe cenſentes, & arbitrantes non convenire loci
qualitati, ut omnes ibi reſideant; à tempore im-
memorabili ſemper obſervatum eſt, ut ipſi Ec-
cleſiæ deſerviatur per unicum ſacerdotem ab eis
conſtitutum. Et cùm dubitâſſent nunquid ulte-
rius omnes, vel aliqui eorum reſidere teneren-
tur: Sacra Congregatio cenſuit teneri omninò
reſidere; tum quia Canonici; tum quia Curati.

In

34 In ſecundo autem caſu concludendum eſt abſolutè, conſuetudinem percipiendi in abſentia quotidianas diſtributiones nullam prorſus, atque irritam eſſe ex Conſtitutione Bonifacij VIII. quæ incipit, *Conſuetudinem*, relatâ in *c. unico, de Cler. non reſident. lib. 6.* & à Concilio Tridentino innovata in *d. c. 12. verſ. Diſtributiones verò, ſeſſ. 24.* & notat gloſ. communiter approbata in *d. c. unico, in verb. Improbantes*, & Dec. hic *n. 2.* Imò hoc procedit, etiamſi conſuetudo ſit immemorabilis. Nam cùm Conſtitutio Bonifacij non ſimpliciter tollat conſuetudinem, ſed eam improbet, ibi, *Improbantes*, per hoc cenſetur ſuſtuliſſe etiam illam, cujus initij non eſt memoria, arg. *c. Cùm venerabilis*, & *c. fin. ſuprà de conſuetud.*

35 Quod adeò verum eſt, ut nec tribus menſibus à Concilio permiſſis in *d. c. 12. verſ. Præterea*, valida ſit conſuetudo, etiam immemorabilis percipiendi in abſentia quotidianas diſtributiones, ut ſæpius cenſuit Sacra Congregatio. Et ſanè cùm diſtributiones quotidianas non lucrentur duo Canonici abſentes pro ſervitio Epiſcopi, *c. De cætero*, & *c. Ad audientiam*, juncta gloſ. in *ver. Integre, infrà de Cler. non reſident.* nec abſentes ſtudiorum causâ. *c. Licet, de præben.* nec in alijs caſibus privilegiaris, quos poſui in *c. Licet, infrà de præben.* nec valeat in his caſibus contraria conſuetudo; licet immemorabilis, ut pluries fuit reſolutum, cùm non ſint de tribus caſibus exceptis in *d. c. unico*, longè minus valere debet in caſu abſentiæ trium menſium recreationis causâ. Et dignum eſt memoratu quod cùm Canonici Cathedralis Eccleſiæ Æſinæ ab immemorabili tempore conſuevilſent quatuor menſes quotannis ab Eccleſia abeſſe, & eo tempore diſtributiones quotidianas percipere; eaque conſuetudo ab omnibus Epiſcopis tolerata fuiſſet, & præſertim à ſanctæ mem. Paulo V. qui in minoribus eidem Eccleſiæ præfuit; & ſupplicâſſent propterea, ut ſibi liceret pergere in eadem conſuetudine: Sacra Congregatio cenſuit non concedendum, ſed de cætero abſentiæ tempus tres menſes ad ſummum excedere non debere, & abſentes eo tempore percipere poſſe fructus præbendæ duntaxat, amiſſis diſtributionibus quotidianis.

36 Circa tertium ſimiliter tenendum eſt ſine dubio in beneficijs curatis talem conſuetudinem non valere, quia eſt irrationabilis, & Eccleſijs onerosa. & periculum continet animarum, ut dicit Abb. in *c. Extirpanda, §. Qui verò, n. 32. verſ. Et ex prædictis puto, de præb.* Quod procedit etiam ſi quis per Vicarium inſerviat, ut tenet Archid. in *c. Sacerdotibus, 31. diſtinct.* Abbas *loco citato*, & Dec. hìc in *2. lect. n. 7.* Ratio eſt ſecundùm eos, quia in commiſſione curæ electa eſt induſtria perſonæ, cùm per ſeipſum debeat illam exercere, ut in *d. § Qui verò*, in *c. Quia nonnulli, de Cler. non reſiden.* & in *c. Clericos, de offic. Vicar.* Ergo conſuetudo ut alij committatur, non eſt rationabilis, ad hoc *c. fin. de offic. Deleg.* & *c. Is cui, eod. tit. lib. 6.* Tu dic reſidentiam in beneficijs curam animarum habentibus eſſe de jure divino, & naturali, & abſentes mortaliter peccare, & fructus ſuos non facere, & contrariam conſuetudinem etiam immemorabilem eſſe corruptelam, prout hæc omnia habentur in decreto Concilij Tridentini *c. 1. ſeſſ. 23.* & probavi latiſſimè in *c. Ex parte, de Cler. non reſident.*

37 QUÆRO, an Capitulum Cathedralis Eccleſiæ, cui ex juris communis præſcripto, & Sacræ Congregationis Concilij declaratione etiam abſque Epiſcopo competit facultas ſtatuendi de his, quæ propria ipſius Capituli negotia reſpiciunt, poſſit ejuſmodi ſtatutis, quò firmiùs obſerventur, pœnas adjicere?

Capitulum poſſe ſtatuere de his, quæ non reſpiciunt Epiſcopum, nec generalem ſtatum Eccleſiæ, ſed ſingularia ipſius Capituli negotia, puta ut certis modis dividantur quotidianæ diſtributiones, vel ut certis temporibus ad Capitulum non vocati conveniant, vel ſuper adminiſtratione bonorum communium Capituli, in quibus Capitulum habet adminiſtrationem ſeorſim ab Epiſcopo, & ſuper alijs ſimilibus, Gloſſa eſt receptiſſima in *c. 2. in ver. Statuto, ubi omnes, de verbor. ſignif. in 6.* Et notant hic Compoſtellan. Jo. Andr. & alij, & in *c. Cùm conſuetudinis, de conſuetud.* Idque jam declaravit Sacra Congregatio.

An verò Capitulum cùm hæc ſtatuta condit, poſſit etiam pœnam ſtatuere in ipſos Canonicos tranſgreſſores, videtur diſtinguendum. Nam aut quæritur an valeat ſtatutum pœnale tanquam
38 conditum ab habente juriſdictionem. Et hoc pacto non valet, quia Capitulum juriſdictione caret, & facultas imponendi pœnam à juriſdictione procedit *l. 1. ff. Si quis judic. non obtemper.* & notat hic Jo. Andr. *n. 11.*

39 Aut quæritur, an Canonici ſtatuentes poſſint ſe obligare ad pœnam quaſi conventionaliter pro obſervantia ſtatuti. Et hoc modo tenet adjectio pœnæ. Ita diſtinguit hic Butr. in *6. col. verſ. Nunquid autem, qui cùm loquatur de univerſitate habente juriſdictionem, idem videtur ſentire de Capitulo*, cujus poteſtatem in hac materia poteſtati Univerſitatis ſimilem eſſe, *ſuprà eadem col.* oſtendit. Quam opinionem non obſcurè amplectitur gloſ. recepta in *c. Cum aliquibus, in ver. Firmitate, de reſcr. in 6.* dum verbum, *firmitate*, quod habetur in textu, accipit pro vinculo pœnæ, cui ſe Canonici ſtatuentes ſponte obligaverunt, & comprobat Capella Tholoſana *deciſion. 405.* Et quamvis Imol. hic *num. 22.* velit hanc adjectionem pœnæ ita demum obligare, ſi Canonici promittant obſervare ſtatutum ſub certa pœna applicanda Superiori: tamen hæc limitatio ab alijs non ponitur. & ra-
40 tioni repugnat; quia cùm partes etiam privatæ poſſint inter ſe paciſcendo pœnam ſtipulari, *l. Si pacto quo pœnam, C. De pactis cum ſimilibus*, non eſt dare rationem diverſitatis, cur Capitulares non poſſint & ipſi tanquam privati ſe ad pœnam obligare, ubi ſtatuto contrafecerint. Nec eſt quòd replicetur, contrahentes ideò poſſe pœnam promittere, quia conſentit tunc is, cujus intereſt, nec obligatur invitus. At in caſu noſtro loquimur de ſtatuto, in quo cùm ſufficiat conſenſus majoris partis Capituli, *l. Quod major. ff. Ad municip.* & hic per DD. hujuſmodi pœna non videtur poſſe afficere eos, ſaltem qui fuerunt abſentes, vel ſtatuto non conſenſerunt.

41 Reſpondetur enim majorem partem Capituli ubi-

ubicunque de neceſſitate, vel utilitate Eccleſiæ agitur, poſſe præjudicare minori quoad ea, quæ competunt Canonicis, non ut ſingulis, ſed collegialiter, *c. Cùm in cunctis, infr. de his, quæ fi. à major. par. Cap* & notant hîc DD. & præcipuè Imol. *n. 9.* & Abb. *n. 7. verſ. Venio ad ſecundum.*

42 Abſentes autem ſive vocati in caſibus, in quibus ſunt vocandi, ſive non vocati, ubi eos vocari non oportet, tenentur ſtare deliberationi factæ à majori parte præſentium, ſecundùm gloſ. magn. *hîc* & *in c. Præſentium, in ver. Ipſorum, de teſtib. lib 6.* Itaque ad dubium videtur reſpondendum, adjectionem pœnarum valere quaſi conventionaliter, dummodo ſint ex eo genere pœnarum, quæ pacto privatorum promitti, atque in conventionem deduci poſſunt.

Illud tamen omittendum non eſt hujuſmodi pœnas non afficere Canonicos ſucceſſores, quia Canonici ſtatuere non poſſunt in ſucceſſorum præjudicium, ut tenent DD. hîc, ubi in ſpecie Jo. de Anan. *num. 5.* dicit per ſtatuta Canonicorum non poſſe inferri præjudicium reale quoad omnes, niſi de conſenſu Epiſcopi.

43 Die 31. Maij 1607. propoſito hoc dubio in Sacra Congregatione Concilij Patres unanimiter cenſuerunt, Capitulum poſſe pœnas adjicere quaſi conventionaliter, ex his videlicet, quæ pacto privatorum promitti, ac in conventionem deduci poſſunt, ſufficereque conſenſum majoris partis Capituli; ſed Canonicos ſucceſſores non affici hujuſmodi ſtatutis, niſi ab Epiſcopo fuerint confirmata.

DE CONSTITVTIONIB.

Cap. Quæ in Eccleſiarum.

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutio facta ſuper rebus non ſuppoſitis juriſdictioni ſtatuentis ipſo jure non valet.*

2 *Conſtitutio laicorum non poteſt tribuere vaſſallo poteſtatem alienandi feudum quod tenet ab Eccleſia.*

3 *Cives habent facultatem condendi ſtatuta in ſuis civitatibus.*

Etiam contra jus commune, num. 5.

4 *Dum tamen ſint licita, & de rebus eorum juriſdictioni ſuppoſitis.*

6 *Statuta à Clero etiam cum Epiſcopo fieri non poſſunt contra Canones, ſed bene à populo contra jus commune.*

7 *Et quæ ſit ratio differentiæ.*

8 *Paupertas non eſt juſta cauſa auferendi bona aliena.*

9 *Eleemoſynam tempore egeſtatis poteſt facere monachus de bonis monaſterij, etiam ſine licentia Prælati.*

10 *Si neceſſitas ſit extrema, aliàs ſecus.*

11 *Pauperi ſubveniendum eſt de proprio, non de alieno, ſive ſuâ culpâ in egeſtatem inciderit, ſive non. & num. ſeq.*

12 *Eleemoſyna pro nutrimento indiſtinctè danda eſt.*

13 *Pauper & inops in quibus differant, remiſſivè.*

14 *Statutum laicorum ſpecificè diſponens de Eccleſiis, vel earum bonis, non valet etiamſi alios conjungat.*

Idem in conſuetudine laicorum n. 52. & n. 100.

Nec inde ullum præjudicium Eccleſiis generatur. n. 19.

Ampliatur novem modis, ut n. 20. & ſeqq. & n. 57

15 *Et ſtatuentes ſunt ipſo facto excommunicati, & privandi ſunt feudo quod habent ab Eccleſia.*

16 *Laici ſuper Eccleſiis, earumq; perſonis ac bonis nullam habent juriſdictionem, & n. 26. & 31.*

17 *Statuendi poteſtas à juriſdictione regulatur.*

18 *Statutum excedens poteſtatem ſtatuentium, eſt ipſo jure nullum.*

20 *Statutum laicorum diſponens ſuper rebus, quæ ratione ſolius dominij directi pertinent ad Eccleſias, & ratione utilis dominij pertinent ad laicos, vel è converſo non tenet.*

21 *Idem ſi diſponat de bonis patrimonialibus clericorum.*

22 *Bona patrimonialia clericorum non ſunt de foro laicorum, nec eorum ſtatutis ligantur.*

23 *Forum ſortiri, & ſtatutis ligari à pari procedunt.*

24 *Statutum factum à laicis contra perſonas ſæculares intuitu clericorum, puta contra eorum conſanguineos, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam.*

25 *Leges Imperatorum ac Principum de Eccleſiis, earumve perſonis ac bonis ſpecificè diſponentes, ſunt nullæ ex defectu poteſtatis.*

26 *Etiam in materia, in qua contrarium non reperitur ſtatutum de jure canonico.*

27 *Nec ſervari debent etiam de honeſtate.*

Quod procedit etiamſi fuerint edita ab Imperatoribus ad inſtantiam Eccleſiæ. n. 28.

Item procedit etiamſi concernant favorem, & commodum Eccleſiarum. n. 30.

Item procedit etiamſi à Gratiano ſint inſerta in volumine decreti. n. 33.

Item procedit etiamſi fuerint edita ex juſta cauſa. num 41. 44. & ſeqq.

28 *Eccleſia non poteſt ſe ſubmittere ſuperioritati, ac legibus Imperatorum.*

29 *Lex civilis per Papam inſerta Canoni ſervari debet tanquam lex Canonica.*

32 *Lex Principis generaliter loquens, ubi Canon non contradicit, ſervari debet etiam quoad Eccleſias, niſi de ipſis Eccleſiis vel bonis earum ſpecificè diſponat.*

34 *Leges civiles, quæ procedunt privilegiando Eccleſias, vel perſonas Eccleſiaſticas, an valeant. & nn ſeq. uſque ad n. 41.*

35 *Privilegium eſt lex licèt ſpecialis, & privata, & differt à lege communi ſicut ſpecies à genere.*

36 *Genus à quo removetur, & quælibet ejus ſpecies.*

37 *Privilegium regulariter ſubdito eſt concedendum, & non alij.*

Sed contrà, n. 39.

38 *Princeps propriâ authoritate non poteſt in favorem Eccleſiæ privilegium concedere.*

39 *Contrarium.*

40 *Declaratur.*

41 *Statuti ad validitatem non ſufficit juſta cauſa, ſed præcipuè poteſtas ſtatuentis requiritur & n. 44.*

42 *Alienationem feudi in Eccleſiam an capitula feudalia prohibere poſſint, & nn. ſeqq. uſque ad n. 57. & n. 94. & ſeqq*

43 *Eccleſia eſt cultrix juſtitiæ, nec in ſe injuſtum patitur, nec in alium tolerat.*

Can-

44 *Cauſa etiam graviſſima non tribuit ſtatuendi poteſtatem non habenti.*

45 *Lex injuſta eſt ex auctore, quando fertur ab eo ultra ſibi commiſſam poteſtatem, etiamſi ordinetur ad bonum commune.*

46 *Statuendi poteſtas magis eſt neceſſaria ad legem condendam, quàm cauſa boni publici.*

47 *Lex civilis ſpecificè diſponens de Eccleſiis inducta ſuper ratione naturali, nec contradicens Canoni, ſervatur non ratione legis Principis, ſed ratione naturali ſuper quam fundatur.*

48 *Canone, vel lege deficiente recurrendum eſt ad rationem naturalem.*

49 *Statuta laicorum an poſſint præjudicare Eccleſiæ in acquirendis. & nu. ſeqq.*

50 *Argumentum à pacto, vel teſtamento ad legem, ſtatutum, vel conſuetudinem, an, & quando procedat. & n. ſeq.*

51 *Princeps in bonis ſubditorum nullum habet directum, vel utile dominium, ſed tantùm protectionem, juriſdictionem, & quoddam dominium univerſaliter conſideratum. & n. 113.*

52 *Feudales conſuetudines ſpecificè diſponentes de rebus ſpectantibus ad Eccleſias, vel perſonas Eccleſiaſticas ratione utilis domini, non valent. & n. 94. & ſeqq.*

53 *Feudum an tranſeat in monaſterium, ſi feudatarius fiat Monachus. & n. ſeq. & n. 57. uſque ad n. 66.*

54 *Feudum perpetuum ad omnem hæredem tranſit, quia redigitur adinſtar proprietatis, & poteſt appellari francum.*

55 *Sed ſi ſit ad vitam, morte naturali finitur.*

56 *Finito jure datoris, finitur jus acceptoris.*

57 *Regularis ex Ordine Fratrum Prædicatorum ad Epiſcopatum aſſumptus an ſuccedat in feudo aperto poſtquam fuit conſecratus Epiſcopus, latiſſimè diſcutitur, ut n. ſeq. uſque ad n. 108.*

58 *Feuda ſecundùm Canones habere poſſunt Clerici, Religioſi, & Epiſcopi.*

59 *Vaſſallus ſi fiat Clericus, vel Monachus, in feudo non ſuccedit, & ſi quod habet, perdit.*
Declaratur n. 61. & ſeqq. uſque ad n. 66.

60 *Feudum ita demum tranſit in monaſterium ſi tale requirat ſervitium, quod à religioſo vaſſallo, vel monaſterio poſſit honeſte per ſe, vel per alium explicari: aliàs ſecus. & n. ſeqq. uſque ad n. 66. & 79. uſque ad n. 108.*
Declaratur, ut n. 105.

61 *Miles ſeculi eſſe deſinit, qui factus eſt miles Chriſti.*
Declaratur n. 104.

62 *Beneficium non pertinet ad eum, qui non debet gerere officium.*

63 *Feudalia jura in excluſione Regularium à ſucceſſione feudi ſolummodò contemplantur eorum inhabilitatem ad ſerviendum.*

65 *Feudum ſive fuerit apertum ante, ſive poſt profeſſionem vaſſalli, tranſit in monaſterium, ſi ſervitia poſſint honeſte à monacho, vel monaſterio per ſe, vel per alium exhiberi.*

66 *Feudi ſervitium, an, & quando poſſit explicari per ſubſtitutum. & n. ſeqq. uſque ad n. 79*

67 *Feudum ſi ſit nobile, antiquum, & honorificum, liberum, francum, & expeditum, vaſſallus intelligitur abſolutus ab omni ſervitio præterquam ab expreſſo in inveſtitura.*

68 *Servitium, quod præſtatur in ſignum recognitionis, cùm ſit annuum, in quocunque ſtatu præſtari poteſt.*

69 *Obſequia à vaſſallo præſtanda ſunt adinſtar eorum, quæ libertus debet patrono.*

70 *Obſequia, quæ debet patrono libertus, ſunt honoris & reverentiæ.*

71 *Homagium, & ſacramentum fidelitatis honeſtè à religioſo vaſſallo præſtari poteſt per ſeipſum.*

73 *Abbatiſſa vel Prioriſſa exire debet è clauſura ad homagium, & juramentum fidelitatis præſtandum pro feudo, quod monaſterium habet à domino temporali, ſecus poſt Bullam Pii V.*

74 *Forma fidelitatis nihil continet, quod à vaſſallo religioſo, & Epiſcopo non poſſit honeſte per ſe, vel per alium explicari.*

75 *Vaſſallus ex forma fidelitatis non tenetur ad militandum, præſertim in propria perſona.*

76 *Et eſt in optione ipſius an ad expeditionem bellicam velit ire, vel mittere, an ſubminiſtrare dimidium reditûs unius anni. & n. 78.*

77 *Non tenetur ſequi dominum in bello, neque ad alia ſervitia perſonalia, niſi hoc expreſſè ſit cautum in inveſtitura.*

79 *Monachus factus Epiſcopus paternam hæreditatem vendicat, non ſibi, ſed Eccleſiæ. & n. 88.*

80 *Spolia Epiſcopi Regularis morientis ab inteſtato in Indiis Orientalibus ad propriam Eccleſiam pertinent.*

81 *Feudum Regularis ad Epiſcopatum aſſumpti tranſit in Eccleſiam, ſi ſervitium honeſte præſtari poſſit per ſe, vel per ſubſtitutum. & n. ſeqq. uſque ad n. 108.*

82 *Monachus factus Comes per Papam, ſuccedit in feudo aperto poſtquam factus eſt Comes.*

83 *Vaſſallus factus Epiſcopus cenſetur habilitatus ad inſerviendum per ſubſtitutum, licèt feudum requirat ſervitium perſonale. & n. 85.*

84 *Epiſcopus eſt ſucceſſibilis in feudo paterno.*

85 *Epiſcopi & Cardinales retinent feuda ad eos devoluta jure ſucceſſionis.*

86 *Regularis ſi fiat Epiſcopus, non per hoc abſolvitur à voto paupertatis & n. 89.*

87 *Et cùm nihil habeat, nihil donare poteſt.*

88 *Regularis Epiſcopus quicquid poſt ſuam conſecrationem acquirit, non ſibi, ſed Epiſcopatui acquirit.*

89 *Frater minor ſi fiat Epiſcopus, non efficitur capax ſucceſſionis, ſed tamen bona in ſuam Eccleſiam deferuntur.*

90 *Feudum eſt beneficium Principis, & latiſſimè interpretandum.*

91 *Clericorum appellatione in materia feudali veniunt clerici etiam Regulares, & Epiſcopi, etiamſi vocetur clericus major natu. n. 93.*

92 *Inhabilis ad ſerviendum feudo ſi habilitetur ad ſuccedendum, cenſetur etiam habilitatus ad ſerviendum per ſubſtitutum.*

94 *Feudorum liber eſt authenticus, & alligari poteſt ad deciſionem cauſarum, & ligat etiam Eccleſiam, & Eccleſiaſticas perſonas.*

95 *Fallit quoad Capitula, quæ de Eccleſiis, vel perſonis, ac rebus earum ſpecificè diſponunt.*

96 *Leges civiles, quæ loquuntur de emphyteuſi Eccleſiæ, ſervari non debent.*

97 *Feudorum liber non emanavit à Principe, ſed à privatis hominibus non habentibus authoritatem legis condendæ.*

98 *Et ideò ſecundùm aliquos non ligat.*
Sed contrà, & cur. n. 99.

99 *Conſuetudines feudorum cùm ſint ſupra hominum*

Digitized by Google

num memoriam, habent vim privilegij, & videntur ab Eccleſia approbata.

100 *Fallit in capitulis, quæ fiunt contra immunitatem Eccleſiaſticam.*

101 *Epiſcopi propter excellentiam dignitatis non comprehenduntur in capitulis feudalibus excludentibus clericos & monachos à ſucceſſione feudi.*

102 *Feudum proveniens ab Eccleſia Romana eſt Eccleſiaſticum.*

103 *Et ad illud non extenduntur jura feudalia excludentia à ſucceſſione feudi clericos & monachos.*

104 *Religioſus, & Epiſcopus ſi fiat vaſſallus Eccleſiæ Romanæ, non deſinit eſſe miles Chriſti.*

105 *Feudum apertum Religioſo ad Epiſcopatum aſſumpto tranſit in Cathedralem Eccleſiam quoad commoditatem dominij utilis durante vita naturali ipſius Epiſcopi. & n. 107.*

106 *Feudalia jura, quæ ex ſui natura non tranſeunt niſi ad heredes ſanguinis, ut Regnum, Ducatus, & Baronia, non tranſeunt in monaſterium, vel Eccleſiam, ſed remanent generi.*

107 *Declaratur.*

108 *Principis reſcriptum, lex, vel ſtatutum in læſionem juris alterius an valeat nec ne, diſtinguitur. & n. ſeqq. uſque in finem.*

109 *Quid ſi Princeps auferat jus quæſitum vel acquirendum de jure naturali, id eſt gentium.*

Et quid ſi procedat ſine juſta cauſa, & hoc ſit certum. n. 112.

Et quid ſi ex juſta cauſa, & hoc pariter ſit certum. n. 118.

Et quid ſi dubium ſit an juſta cauſa ſubſit. n. 120

Et quid ſi auferat jus alteri competens de jure civili. n. 133.

Et quid ſi jus ex toto non auferatur, ſed differatur. n. 139

110 *Dominia ſunt de jure gentium*

Sed modi acquirendi per jus civile diſtinguuntur. n. 116.

111 *Ius gentium dicitur etiam jus naturale.*

113 *Imperator quamvis habeat juriſdictionem in univerſos, non tamen habet dominium rerum privatarum.*

114 *Leges auferentes rem alterius ſine juſta cauſa ſunt tyrannicæ.*

115 *Conſuetudo, per quam ſine cauſa jus alterius aufertur, non valet.*

117 *Papa an ſine cauſa poſſit auferre alicui officium, vel beneficium remiſſivè.*

119 *Cauſa juſta auferendi rem alterius eſt favor publicus.*

120 *Princeps in auferendo rem alterius in dubio præſumitur motus ex juſta cauſa.*

Contrarium. n. 124.

121 *Et contra hujuſmodi præſumptionem probatio non admittitur.*

122 *Contrarium. & n. 123.*

Declaratur quatuor modis, ut n. 125. & ſeqq.

123 *Principis aſſertio non probat juſtam cauſam auferendi rem alterius, ſed tantùm transfert onus probandi in adverſarium.*

125 *Princeps reſcribendo contra jus quæſitum ex ſuo contractu non præſumitur motus ex juſta cauſa.*

126 *Princeps non poteſt ſuo vaſſallo ſine cauſa cognitione feudum auferre. & n. ſeq.*

127 *Feudum eſt contractus ultrò citroq; obligatorius.*

128 *Princeps reſcribendo contra conceſſionem ſuam etiam gratuitam, non præſumitur ex juſta cauſa motus, ſed circumventus.*

129 *Et hæc præſumptio eſt juris, & de jure non admittens probationem in contrarium.*

130 *In conceſſionibus Principum prima attenditur, nec per ſecundam primæ derogatur.*

131 *Princeps reſcribendo contra jus tertio quæſitum de jure gentium non præſumitur motus ex juſta cauſa reſpectu non ſubditorum.*

132 *Idem ſi cauſa in reſcripto expreſſa ſit frivola, ſeu irrationabilis.*

133 *Actiones à jure civili ſunt proditæ.*

134 *Principis reſcriptum, lex, vel ſtatutum auferens ex toto jus alteri competens de jure civili non valet niſi adjiciatur clauſula: Non obſtante lege, &c.*

135 *Vel niſi aliàs conſtet de expreſſa voluntate Principis.*

136 *Sed in reſcriptis Papæ requiritur derogatio regulæ de non tollendo jus quæſitum*

137 *Princeps non poteſt actionem alteri competentem ſic auferre, quin reddat juſtitiam.*

138 *Et hoc caſu ſine actione formali agi poteſt ex ſola obligatione naturali.*

139 *Princeps poteſt modicam læſionem inferre dando dilationem debitori, ut non poſſit interim conveniri.*

140 *Ius merè civile tolli poteſt ab eo, qui juriſdictioni præeſt, ſi ſuper eo faciat legem municipalem.*

141 *Lex civilis poteſt jus naturale diſtinguere, & adjuvare, eiq; addere vel detrahere.*

142 *Princeps ſæcularis an poſſit diſtinguere, limitare, & interpretari jus divinum.*

1 QUÆ IN ECCLESIARUM. Conſtitutio laicorum Eccleſiam, ſeu ejus bona non adſtringit, hoc dicit Jo. Andr. vel aliter ſecundùm Petrum de Anchar. Conſtitu-
2 tio facta ſuper rebus non ſuppoſitis juriſdictioni ſtatuentis, ipſo jure non valet. Vel ſpecialius ſecundùm Cardinal. Conſtitutio laicorum non poteſt tribuere vaſallo poteſtatem alienandi feudum, quod tenet ab Eccleſia. Dividitur in duas partes. In prima ponitur Conſtitutio. In ſecunda ejus caſſatio, ibi, *volentes.*

3 Nota primò ibi: *Cives Terviſini conſtituerunt.* Cives habere facultatem condendi ſtatuta in ſuis civitatibus, prout hic notant Abb. in 1. *notab.* & Dec. *num* 10. poſt gloſſ. primam, & Bald. *n.* 1. dicentes, id eis licere tam jure fori, quàm jure poli. Hujuſmodi enim poteſtas competit cuilibet populo, ſeu univerſitati populum conſtituenti, *l. Omnes populi:* & ibi plenè Bart. *ff. De Iuſt. & Iur. §. Ius autem, inſt. de jur. natural. gent. & civil. cap. Ius civile, 1. diſtinct.* Butr. & Anchar.
4 hîc in *primo notab.* & Imol. *n.* 4. dum tamen aliàs ſint licita, & de rebus ſuæ juriſdictioni ſuppoſi-
5 tis, ſecundùm Anchar & Imol. Quod locum habet etiamſi ſtatuta ſint contra jus commune, ut probatur in *l. Item eorum, ff. Quod cujuſque univ. nomin* in *l. Prohibere, §. Plane, ff. Quod vi, aut clam*, & in *l.* 1. *C. De emancipat. liber.* & firmat Albericus de Roſate in 1. *part. ſtatut. q. 7. verſ. Sed quid ſi ſtatutum*, quem ſequitur Felin in *cap. quod ſuper his, n. 2. de major. & obedient.* & Dec. hic *n.* 18.

6 Et in hoc ſigna differentiam inter populum & clerum. Nam clerici etiam cum Epiſcopo pote-

teſtatem non habent ſtatuendi contra Canones,
ut eſt textus in d. *cap. Quod ſuper his*; & ibi dixi,
n 26. plenè Federic. de Senis, *conſ.* 17. *Quæ-
ſtio talis eſt, per totum.* Petr. de Anchar. *in repetit.
Cap. Canonum ſtatuta, numer.* 188. *verſ. In contra-
rium*, & *numer.* 190. *verſ. Accedit his utilis quæ-
ſtio, ſupra eod.* Jaſ. in d. *l. Omnes populi, col.* 2.
num. 30. *de Iuſt. & Iur.* Dec. *hic num.* 12. Ratio-
nem diverſitatis aſſignat Abbas in *cap. fin. num.*
9. *verſ. Sed pulchrum eſt videre, infr. de conſuet.*
Quæ tamen ratio fortè eſt magis ſubtilis, quàm
vera; & eum refellit Felin. in d. *cap. Quod ſuper
his, numer.* 2. *verſ. Sed difficile eſt inveſtigare ra-
tionem, de major. & obedient.* & *numer.* 3. appro-
bat rationem differentiæ, quam ponit Jo. de
Imol. in *cap. fin. num.* 10 *verſ. Sed certe poteſt dici,
de offic. legat.* nempe quod populus idcirco po-
teſt ſtatuere contra jus civile, quia ſtatuendi po-
teſtas fuit ei conceſſa, & approbata per Impera-
torem in d. *l. Omnes populi.* Alias enim fortè non
poſſet contra jus ſtatuere, cùm omnis poteſtas
translata fuerit de populo in Imperatorem, ſe-
cundum ea quæ notantur in *l. fin. in verb. Solus
Imperator. C. de legib.* Quod latiùs proſequere, ut
per Felin. ubi ſupra.

8 Secundò nota ibi: *Se ad inopiam vergere proba-
biliter allegaverit.* Inopiam non eſſe juſtam cau-
ſam auferendi bona aliena. Cardin. & Imol. *hic
in* 2. *notab.* Nam etſi ſubveniendum ſit in ege-
ſtate conſtitutis, *cap. Non ſatis, verſ. Si quis ta-
men*, 83. *diſtinct.* & tempore neceſſitatis omnia
ſint communia, *cap. Sicut hi*, 47. *diſtinct. cap.* 3.
9 *infr. de furt.* ideoque in tali caſu liceat etiam mo-
nacho, qui nihil habet, facere eleemoſynam
de bonis monaſterii, etiam ſine Prælati licentia,
ut notatur in *cap. Non dicatis, in gloſſ. in verb. Poſſi-
dere*, 12. *quæſt.* 1. & in *cap. Alia, in verb. Si mu-
nus*, 16. *quæſt.* 1. tamen hæc vera ſunt quoad
10 conſtitutos in extrema neceſſitate, & ne quis fa-
me pereat, juxta text. in *c. Paſce fame morien-
tem*, 86. *diſtinct.* At in caſu ſtatuti Ferviſini, de
quo hic, potuiſſet eſſe feudum longè majoris
11 valoris: & nihilominus exiſtenti in neceſſitate
ſubveniendum eſt de proprio, non de alieno, ſi-
12 ve ſua culpa in egeſtatem inciderit, ſive non, *cap.
Quieſcamus*, 42. *diſt.* quod intelligit ibi gloſſ. *in
verb. poſtulat. circa finem de eleemoſyna*, quæ da-
tur pro nutrimento, quæ indiſtinctè danda eſt,
ut ibi, & in *cap. Quam pio* 1. *quæſt.* 2. & in
13 aliis concordant, in gloſſ. alleg. Sed de alieno
nunquam licet facere eleemoſynam. *cap. Tua,
il* 2. *cap. Ex tranſmiſſa* & ibi gloſſ. magna circa
finem. verſ. Alias ſi dominum, infra de decimis: &
notatur in *cap.* 2. *in gloſſ.* 2. *de conſuet.* & per Car-
din. *hic n.* 10. *in* 7. *opposit.* Quibus adde D. Tho-
mam in 2. 2. *quæſt.* 32. *art.* 7. *ad* 3. Quis autem
dicatur inops, & de differentia inter inopem, &
pauperem, vide hic per Card. *in* 2. *not.* Bellam.
in princ. in verb. Inopiam, & Dec. *n.* 5. poſt Archid.
in *cap. Quo jure*, 8. *diſt.*

14 Tertiò nota ibi: *Conſtitutionem hujuſmodi.* Sta-
tutum Laicorum ſuper rebus eccleſiaſticis non
valere, ut hic eſt text. celebris, qui quotidie à
Doct. allegatur. Quod clarum eſt ſecundum om-
nes, quando de ipſis rebus eccleſiaſticis ſpeci-
ficè diſponit, etiamſi alios conjungat, ut hic per
Butr. *num.* 3. & Imol. *num.* 4. & notat Bart. in *l.
Omnes populi, numer.* 36. *ff. De juſt. & jure*, & in
Proſſ. Fagn. in 1. *Decretal.*

15 *l. Cunctos populos, numer.* 28. *C. De Sum Trinit.
& fid. Cathol.* & ſtatutarii, niſi infra duos
menſes ſtatuta hujuſmodi deleri fecerint, ſunt
ipſo facto excommunicati, ut *cap. Noverit, de
ſentent. excommunicat.* & not. gloſ. in *cap. Gra-
vem in verb. Promulgare, eod. tit.* Cardin. *hic
numer.* 2. Abb. *conſ.* 83. *Præſens dubium, numer.*
2. *verſ. Quinimo ſtatuentes, libr.* 1. & privandi
ſunt feudo, quod habent ab eccleſia, ut in di-
16 cto *cap. Gravem*, cum gloſ. in *verb. Privates.* Ra-
tio concluſionis eſt ſecundum Innocent. *hic in
princ.* quia laici ſuper eccleſiis, & earum per-
ſonis, ac bonis nullam habent juriſdictionem,
c. 1. 10. *diſt. c. Bene quidem*, 96. *diſt. c. Cum cauſa,*
17 *de re & jud.* ſtatuendi poteſtas à juriſdictione
regulatur, ut notat Barthol. in d. *l. Omnes popu-
li, in prima quæſtione principali, ff. De Iuſt. & Iure.*
Bald. *in l. final per illum text ff. De iuriſdict. omn.
Iudi.* & in *l. Decernimus, col.* 2. *numer.* 7. *verſ.
Redeo ad primum C. De ſacroſ. eccleſ.* Butr. *in cap.
Cum omnes, col. penult. numer.* 29. & 30. *ſupra
eod.* Anchar. *in repetit. cap. Canonum Statuta,
in* 9 *quæſt. ſupra eod.* Dec. *in cap. Eccleſia San-*
18 *cta Maria, numer.* 89. *infra eod.* Quare hujuſmo-
di ſtatuta tanquam excedentia limites poteſta-
tis ſtatuentium ſunt ipſo jure nulla, ut hic per
Abb. *in* 2. *notab.* & Dec. *num.* 14. nec inde ul-
19 lum præjudicium eccleſiis generatur, ut hic pa-
tet, & in dicto *cap. Bene quidem*, 96. *diſt.* gloſ.
prima *hic*, & Innoc. *in princip.* & quod hic dicitur
de ſtatuto, idem intelligas de conſuetudine, ut
dicam *infra num.* 52.

20 Ampliatur primò, etiamſi ſtatuta laicorum
diſponant ſuper rebus, quæ ratione ſolius do-
minii directi pertinent ad eccleſias, & ratione
utilis dominii pertinent ad laicos, prout hic
erat in bonis feudalibus, quæ laici habebant ab
eccleſia. Et ad hoc quotidie allegatur hoc cap.
ſecundum Abb. *in* 3. *notab.* & idem dicendum ſi
ſtatuta diſponant ſuper rebus, quæ ad Eccleſiam
ſpectant ratione utilis dominii duntaxat, ut hic
per Decium *num.* 19.

21 Ampliatur ſecundò etiamſi ſtatuta hujuſmo-
di diſponant de bonis patrimonialibus clerico-
rum, ut concludit. Butr. *hic num.* 20 *col. penult.
poſt med. verſ. Si autem loquimur in patrimoniali-
bus.* Et Abb. in d. *cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ, in
ultima num* 21. Felin. *num.* 8. & Dec. *num* 176.
22 Ratio eſt, quia ejuſmodi bona non ſunt de foro
laicorum, ut eſt text. in *l. Decernimus C. De
Epiſcopali audient.* & notat. Oldrad. *in conſ* 83.
An Epiſcopus numer. 4 *verſ. Cum ergo clerici.* Er-
go nec eorum ſtatutis ligantur, quia forum ſor-
23 tiri, & ſtatutis ligari à pari procedunt, cap. *Ut
animarum de Conſtitut. lib.* 6. & eſt regula,
quam poſt Innoc. tradit Anton. de Butr. *in rubr.
de conſuetud. numer.* 7. *verſ. Nam regulam habe-
tis.* Archid. in *cap. Quo jure num.* 18. 8. *diſtinct.*
Speculat. *in tit. de Conſtitut.* §. 1. Cald. *conſ.* 34.
Statuto, de teſtam. Dec. *hic numer.* 15. Card. Se-
raph. *deciſ.* 1018. *num* 6. & hoc modo arguit
Dec. in d. *cap Eccleſia ſancta Maria, num.* 176. &
adde quod ibi dixi, nu. 79 de exemptione bono-
rum patrimonialium clericorum à ſæculari po-
teſtate.

Ampliatur tertiò etiamſi ſtatuta fiant à laicis
24 contra perſonas ſæculares intuitu clericorum,
puta contra eorum conſanguineos, quia dicun-

tur contra libertatem Eccleſiaſticam, ut notab. dicit Angel. in *l. prima*, *numer. 3. ff. In jus vocat. ut eant.* & ante eum Bart. in *l prima in fine, ff De his qua pœn. nomin.* & in *l. Hi penes*, *C. De agric. & cenſit. lib. 11.* quos ſequitur Dec. in *d. cap. Eccleſia Sancta Mariæ, numer. 180. infrà eodem.* Ad quod eſt bonus textus in *cap. Sciant cuncti, de elect. libro 6.* cum ſimilibus, & per eum

25 Ampliatur quartò etiam in legibus Imperatorum, ac Principum utcumque ſupremam in temporalibus juriſdictionem habentium, ut ſunt leges Codicis, & Authentic, quæ de Eccleſijs, Eccleſiaſticiſque perſonis, ac bonis ipſarum loquuntur, quia non valent ex defectu poteſtatis, ut concludit Abbas in *d. cap. Eccleſia Sancta Mariæ, in lectura, num. 10. verſ. Ad primum dico, infra eodem*; quem ibi ſequuntur Felin. *numer. 40. verſ. Recipit autem prædicta regula, in 1. limitatione.* & Dec. *num. 91.* & fuit theorica Jo. Andr. *in cap. Non minus, nu. 14. infra de immunitat. Eccleſ.* ibi: (Non video quòd lex non ſolùm Digeſtorum, ſed etiam Codicis, vel Authenticorum poſſit conſtringere Eccleſias ad talia:) Quam illic approbant Butr. *numer. 10.* & Abbas dicens communem theoricam, *numer. 18. & 20.* Idem docuit Bart. in *l. 1. num. 80. C. De Sacroſanct. Eccleſ.*

26 Ampliatur quintò, etiamſi lex civilis diſponat de rebus, vel perſonis Eccleſiaſticis, vel bonis earum in materia, in qua contrarium non reperitur ſtatutum de jure canonico, quia nihilominus non eſt ſervanda, licet Canon non contradicat. talis enim lex eſt nulla, tanquam condita à non habente poteſtatem, *l. fin. de juriſdict. omn. judic. cap. A nobis, il primo de ſentent. excommunic. cap. ut animarum, de Conſtitut. lib. 6.* cùm certum ſit Imperatorem nullam habere poteſtatem ſuper Eccleſias, & perſonas Eccleſiaſticas, earumque bona, ut in *dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ*; & melius in *cap. Si Imperator*, & in *cap. Cùm ad verum, 96. diſtinct.* & firmant Abbas in *dicto cap. Eccleſia Sancta Maria, in lectura, num. 10. verſ. Ad primum dico*, & in *repetit. num. 15. verſ. Sed nihilominus.* & Felin. *dicto num. 40. verſ. Recipit autem.*

27 Ampliatur ſextò, ut hujuſmodi leges de Eccleſijs, vel earum bonis, aut perſonis ſpecificè diſponentes ſervari non debeant etiam de honeſtate, ut idem Abbas firmat in *dicto cap. Eccleſia, in lectura, num. 10. verſ. Ad primum dico*: & in *repetitione, num. 10. circa finem. verſ. Unde nec de honeſtate talis lex ſervanda eſt*, idque duabus rationibus. Prima eſt, ob defectum honeſtatis in legislatore. Secunda eſt, quia ex hoc denotaretur ſuperioritas imperij ad Eccleſiam, confunderetur ordo totius monarchiæ, & eſſet res pernicioſi exempli: & ſequitur Felin. *loco citato.*

28 Quod latiùs proſequor in *dicto cap. Eccleſia Sancta Mariæ, num. 21.* quamvis Abbas in *repetit. dicto nu. 15. ad finem verſ. Et procedunt hæc*, dicat prædicta procedere, quando Imperator facit legem motu proprio, non ad inſtantiam Eccleſiæ, ut *cap. 2. 97. diſtinct.* hoc tamen, ſalvâ illius reverentiâ, non puto verum, quia Eccleſia cùm jure divino ſit exempta à ſæculari poteſtate, non poteſt etiam ſponte ſe ſubmittere ſuperioritati, ac legibus Imperatoris, ut notat Jo. Andr. in *dicto cap. Eccleſia Sancta Maria, num. 50. verſ. Ille verò qui eſt ſuper omne forum, infra eodem*, & probavi latiſſimè in *cap. Significaſti, à num. 71. de elect.*

29 Nec obſtat quòd lex civilis ſervari debeat, ſi ab Eccleſia ſit canonizata, ut dicitur in ſequenti ampliatione, *num. 33.* quoniam eo caſu ſervari debet non tanquam lex civilis, ſed tanquam lex canonica, quia: Omnia noſtra facimus, &c. *l. 1. §. Sed neque. C. De veteri jur. enucleand. cap. Cum aliquibus, de reſcript. lib. 6. cap. Si cum. & cap. Hi qui, de præbend. eodem lib.* Unde lex canonizata dicitur Canon, & ſic mutat nomen, ut notat gloſſ. in *cap. Imprimis, in verb. Capitali, 2. quæſt. 1.* quam alijs relatis ſequitur Felin. in *cap. 1. not. de præſumptionibus*, & ſecundùm hoc Romani Pontifices ſæpiſſimè fundant ſuas deciſiones in dictis legum, ut *cap. Ex antiquis, 54. diſtinct. cap. Accuſatores*, & *cap. Cujus in agendo 3. quæſt. 8.* cum multis ſimilibus, ut per Felin. in *dicto cap. Eccleſia Sancta Maria, num. 36. infr. eod.*

30 Ampliatur ſeptimò, etiamſi ſtatuta laicorum & leges Imperiales redundent in favorem, & commodum Eccleſiarum, quia nihilominus non valent ex defectu poteſtatis, ut eſt textus apertus in *dicto cap. Eccleſia Sancta Maria, infra eodem,*
31 & in *cap. Benè quidem, 96. diſtinct.* ubi laici licèt religioſi ſint, & potentes, de facultatibus Eccleſiaſticis aliquid decernere quolibet modo prohibentur. Et hic tenent gloſſ. 1, Hoſtienſ. *num. 1.* & alij communiter, Abbas *conſ. 83. Præſens dubium, num 2. lib. 1.* & in *dicto cap. Eccleſia, in lectura num. 10. verſ. Ad primum dico*; & in *repetit. num. 26.* & in *cap. Non minus, num. 20. de immunit. Eccleſiar.* & in *cap. In præſentia, num. 29. verſ. Et in hoc dubio aliter ſentio, de probat.* ubi ait, legem civilem ſpecificè diſponentem ſuper rebus Eccleſiæ, præſertim prohibendo, vel certam ſolemnitatem dando, eſt in favorem Eccleſiæ non tenere, cùm non habeat poteſtatem: allegat text. in *dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ*, & Joan. Andr. qui hoc tenet in *cap. Conſtitutus, num. 17. verſ. Circa primam ſolutionem, de relig. domib.* Calder. in *cap. 1. De nov. oper. nuntiat.* Item bona gloſſ. in *cap. 1. in verb. Tractatus, circa med.* & ibi Innocent. *num. 2. in dicto verb. Tractatus, verſ. Nec credimus neceſſaria, de reb.*
32 *Eccleſ. non alien. lib. 6.* Et quamvis Abbas ſubdat legem Principis generaliter loquentem debere obſervari quoad Eccleſias ubi canonibus non contradicit, ut *dicto cap. 1. de nov. oper. nuntiat.* tamen dicit ſecus eſſe, quando ſpecificè diſponit de Eccleſia, vel ejus bonis, quia non poteſt Imperator ponere falcem in meſſem alienam, contra *cap. novit. de judic.* & *cap. Duo ſunt, 96. diſtinct.* & ſequitur Felin. in *dicto cap. Eccleſia Sanctæ Maria, num. 40. verſ. Recipit autem prædicta regula*, & ibi etiam Dec. *numer. 91. infra eodem.*

33 Quæ ampliatio locum habet etiamſi leges hujuſmodi ſint inſertæ à Gratiano in volumine Decreti, quia per hoc non dicuntur canonizatæ, niſi à Papa canonibus ſint inſertæ, ut per Felin. *dicto num. 40. verſ. Et iſta limitatio*: & ſcripſi pleniùs in *cap. Canonum ſtatuta, num. 38. 39. & 45. ſupra eod.*

34 Ampliatur octavò, etiamſi leges civiles procedant

dant privilegiando Eccleſias, vel perſonas Ec-
cleſiaſticas, ſecundùm opinionem Gaſp. Calder.
in *Repet. cap. Poſtulaſti, num 62. de pœnitent. &*
35 *remiſſ.* Ejus fundamentum eſt, quia privilegium
eſt lex, licet ſpecialis & privata, *cap. Privilegia, 3.*
diſtinct. §. fin. verſ. Cùm ergo, 25. quæſt. 1. & diſ-
fert à lege communi ſicut ſpecies à genere; ſed
per legem non poteſt quis locum, & perſonam
non ſubditam includere, *l. Cunctos populos, in*
princip. C. de Summa Trinitate, & Fide Catholica,
35 & *cap. Ut animarum, de Conſtitut. lib. 6* Ergo
nec per privilegium. Tenet conſequentia, quia
à quo removetur genus, & quælibet ejus ſpe-
cies, *cap. Pœnale, 14. quæſt. 5. l. Filius, in fin. ff. De*
donat. & *nu. 63.* allegat Hoſtienſ. *in Summa, de*
37 *privileg. §. Cui concedendum*, ubi ait: (Privile-
gium regulariter ſubdito eſſe concedendum, &
non alij.) Et regulam tradit, quod illi poteſt
concedi privilegium, quem conſtitutio conce-
38 dentis arctare poteſt. Et ſubdit Calder. hanc
eſſe rationem, quare etiam deinceps in favo-
rem Eccleſiæ non poteſt privilegium concedere
propriâ auctoritate, quia non poteſt ei, ſive ſu-
per eam legem condere, per *cap. Bene quidem,*
96. diſt. & notat per Innoc. hic, & *in cap. Auditis,*
de in integr. reſtit

39 Sed contrarium ex diametro tenet Abbas *in*
d. cap. Eccleſia, in lectura, num 10. verſ. Dicerem
tamen, & *in repetitione, num. 15. circa finem. verſ.*
Dicit enim hæc eſſe vera, ubi concluſionem ſuprà
firmatam, quòd leges ſpecificè diſponentes de
Eccleſijs non ſint ſervandæ, etiam de honeſta-
te, limitat, niſi ſint merè privilegiativæ; quia
tunc ceſſat ratio ſuperioritatis, cum poſſit privi-
legiari etiam non ſubditus; & ita intelligit tex.
in *cap. Novit. De judicijs*, ubi allegatur lex Theo-
doſij Imperatoris, & cum eo tranſit ibi Felin. *d.*
num 40. verſ. Duobus tamen caſibus, dicens hunc ca-
ſum eſſe ſatis clarum. Sed & Hoſt. in *Summa de*
privileg. §. Quis poſſit, verſ. Sed nunquid Impera-
tor. generaliter tenet Imperatorem poſſe privi-
legiare Eccleſias & perſonas Eccleſiaſticas, &
idem notat in *tit. De immunit. Eccleſ. §. A quibus*
muneribus, col. 3. verſ. Ego puto, & *col. ſeq. verſ.*
40 *Item hæc vera ſunt ibi: Cùm ergo Princeps.* Pro
concordia dici poſſet Imperatores, ac Principes
ſæculares non poſſe privilegiare Eccleſias, &
perſonas Eccleſiaſticas in ſpiritualibus, ſed benè
in temporalibus, quæ habent in eis, *cap. In Syno-*
do, 63. diſt juncta gloſ. *in verb. Conceſſionis.* & eſt
diſtinctio Innocentij *in d. cap. Auditis, in princ. de*
in integr. reſtit. cum quo concordat Hoſtienſ. *in*
Summa de appell. §. A quo, col. 3. verſ. Sed pone, ibi
nec enim puto. dum ait, laicos quoad laicos, vel
quoad jus ſuum pertinet, poſſe Eccleſias privi-
legiare, & ſic intelligit *cap Auditis, de præſcript. c.*
Inter delectos, de fid. inſtr. d. cap. Auditis, de in integr.
reſtit. cap. Conſtantinus, 96 diſtinct & *cap. Dudum,*
de decim. unde privilegium indultum ab Impe-
ratore alicui Eccleſiæ valet contra privatos ſibi
ſubditos, ſed non contra alias Eccleſias, niſi au-
thoritas Papæ interveniat, *cap. Hinc etiam, 17.*
diſt. & hic notat Henric. Boych *nu. 1. in fin. verſ.*
Unde privilegium. poſt Archidiacon. *in cap. Quo ju-*
re, 8. diſt.

41 Ampliatur ultimò, etiamſi ſtatuta & leges hu-
juſmodi edantur ex juſta cauſa, prout erat in ca-
ſu hujus decretalis propter paupertatem, quia
nihilominus ob defectum poteſtatis non valent,
ut hic deciditur, & in notab. caſu tradit Angel.
conſ. 23. Nulla perſona, quem ſequitur Dec. hic
num. 18. & ratio eſt evidens, quia ad validita-
tem ſtatutorum, ac legum non ſufficit juſta cau-
ſa, ſed præcipuè poteſtas ſtatuentis requiritur, ut
in eodem caſu tradit Abbas *conſ. 83. Præſens du-*
bium, per totum lib. 1. & Dec. *d. num. 18.* &
notat Bald. *in conſ. 326. Rex Romanorum, num. 2.*
in princip. verſ. Item certum eſt quod potentia, lib. 1.
Surdus *conſ. 301. ſub num. 45. verſ. Et non movet,*
cum ſeq. col. 3. dicens, & benè, quòd licèt ad
Principem ſæcularem ſpectet providere circa
politicam temporalem, & ea, quæ publicum bo-
num circa temporalia reſpiciunt, non tamen
perſonas, & res Eccleſiæ, vel Clericorum attin-
gere poteſt, quia ad illius ſtatuti validitatem
non ſufficit juſtitia cauſæ, ac bonum publicum,
niſi concurrat authoritas.

42 Et ex hoc redditur valdè dubitabile, quod hîc
notat idem Bald. *num. 19. & 20.* videlicet Ca-
pitula feudalia prohibentia alienationem feudi
in Eccleſiam valere, nec dici poſſe contra liber-
tatem Eccleſiaſticam, cùm ſint feuda [illegible] ratio-
43 ne naturali, & inconvincibili; quia Eccleſia eſt
cultrix juſtitiæ, nec in ſe injuſtum, nec in alium
tolerat, *cap. 1. De feud. alien.* ubi textus unicus
verſ. Nec feudatarius.

44 Sed certè hæc ratio non eſt concludens, quia
cauſa etiam graviſſima non tribuit ſtatuendi
poteſtatem non habenti, ut ipſemet Bald. no-
tat in *l. Cunctos populos, num. 55. verſ. Ita ratio*
non valet. C. De Summa Trinit. & fide Catholica.
Butr. in dicto *cap. Eccleſia Sancta Maria, num. 20.*
ubi etiam Felin. *num. 39. verſ. Et dicuntur juſta,*
inſr. eod. Crotus in *l. Filiusfamilias §. Divi. num.*
80. ff. De legat. 1. Fortun. Gartz. in *tract. de ulti-*
mo fin. num. 153. in fin. verſ. nec obſtat ratio. Be-
ro in *cap. 1. num. 220. ſuprà eod.* Quibus conſo-
nat doctrina Divi Thomæ *in 1. 2. quæſt. 96. artic.*
4. in fin. ubi docet leges dici juſtas tribus modis.
Primò ex fine, quia ordinantur ad bonum com-
mune. Secundò ex authore, quia lex lata non
excedit poteſtatem ferentis. Tertiò ex fama,
quando onera imponunt ſubditis ſecundùm æ-
45 qualitatem. Quamobrem cauſa boni publici,
quæ requiritur ad legem condendam, ſola non
ſufficit, niſi etiam conditor habeat poteſtatem,
& intra ejus fines ſe contineat. Quod ibidem
expreſsè D. Thomas animadvertit dicens: le-
gem eſſe injuſtam ex auctore, cùm aliquam le-
gem fert ultra ſibi commiſſam poteſtatem, et-
46 iamſi ordinetur ad bonum commune. Imò po-
teſtas ſtatuendi magis eſt neceſſaria ad legem
condendam, quàm cauſa boni publici, quia hæc
reſpicit legis qualitatem, illa verò ſubſtantiam,
ſine qua nulla qualitas conſiderari poteſt. *l. Si*
47 *nullam, §. Si abſentn. ff. De petit. hæredit.* Quan-
do autem lex civilis ſpecificè diſponens de Ec-
cleſijs eſt inducta ſuper ratione naturali, nec re-
peritur Canon contrarius, poteſt illa ſervari in
foro Eccleſiaſtico, non ratione legis Principis,
ſed ratione naturali, ſuper qua fundatur, *arg. cap.*
45 *Paſtoralis. de fid. inſtrum* Nam deficiente canone,
vel lege, recurrendum eſt ad rationem natura-
lem, *arg. l. Sive oportet, §. Sufficit, ff. De excuſat.*
tutor. & *cap. Secundò requiris, in fin de appellation:*
& declarat Abbas in *dicto cap. Eccleſia Sancta Ma-*

gereret officium annexum feudo. Ergo ex mente dicti capitis ſecus dicendum, ſi tal a honeſtè præſtare poſſit per ſe, vel per ſubſtitutum: ſimiliter in *cap. 1. An mutus, vel alius imperfectus feud. retin.* cavetur, ut clericus, fœmina, & conſimiles, id eſt, Religioſi, feudum retinere non poſſint, quia, ut ibi dicitur, ipſum ſervire non valent. Et quamvis in *d. cap. 1. §. Qui clericus, ſi de feud. defunct. &c.* Regulares indefinitè repellantur a feudo: tamen gloſſ ibi *in verb. Amittit*, & Baldus *num. 4.* dicunt hoc ideo eſſe, quia cum pro mortuis reputentur quoad mundum, nec debeant ſe implicare negotijs ſæcularibus, ſunt inhabiles ad ſerviendum feudo; alioquin ſine reſtitutione gloſſæ ille textus videtur Judaicus, ut dicit Baldus in *cap. 1. in fin.*
93 *de feud. fœmin.* Jura igitur feudalia in excluſione Regularium ſolummodò contemplantur eorum inhabilitatem, & impotentiam ad ſerviendum, & tunc feudum redit ad Dominum, non mutatione perſonæ, ſed extinctione finalis cauſæ, ut idem Baldus ait hic *num. 10. verſ. Imò dicas.* & poſt eum Alex. *conſ. 10. num. 1. verſ. Ita dicit Bald lib. 5.* Unde ſi ſervitia annexa feudo ſint talia, quæ à monaſterio poſſint honeſtè exhiberi per ſe, vel per alium, eo caſu ceſſante cauſa excluſionis, ceſſant memorata capitula. Debent enim reſtringi. & limitari ad limites rationis, cui innituntur, ut optimè declarat Calderin. *conſ 2. num. 2. verſ Per prædicta, & verſ. Scias ergo. de feud.* Abbas in *cap. In præſentia, num 69.* & ibi etiam Felin. *num. 46. verſ. Et hoc modo, de probat.* Salyc. *in auth. Ingreſſi, in fin. C. De Sacroſ Eccleſ.* Curt, Senior *conſ. 62. nu. 6, verſ. Septimò.* Alex. *d. conſ. 10. num. 16. lib. 5.* Jacobin. de ſancto Georgio, in *tract. de feud in verb. Et quibuscunque, num. 4. circa fin. verſ. Ad motiva ad lucta.* Quinimò Ægidius Bellam. *conſ. 48. An Comes, num 31. verſ. Sed contra,* dicit ex generali conſuetudine dicta jura feudalia debere intelligi, quando eſſet feudo annexum ſervitium perſonale, quod non poſſet per alios commode expediri.

64 Et ita originaliter diſtinxit pater juris, & originum veritatis Innocentius in *d. cap. In præſentia, numer. 3. de probationibus,* ſic enim ait: (Et feudalia tranſeunt in monaſterium, ſi debeant talia ſervitia, quæ monaſterium honeſtè poſſit exhibere per ſe, vel per alium. *Arg. l. Ad ſimilitudinem, & l. Quiſquis, C. De Epiſcop. & cleric.* alias redit ad Dominum.) Hæc Innocentius, quem ibi totidem ferè verbis ſequuntur Hoſtienſ. *num. 8. in verb. Oblationis. verſ. Feuda etiam.* Jo. Andr. *num. 16. verſ. Sed nunquid feuda.* Bellamer. in *6 queſt num. 16.* Anchar. *num. 21.* Abbas *num. 69.* Felin *num. 49.* & Dec. *num. 290.* Archid. *in cap. Si qua mulier, num. 4. 19. quæſt. ult.* Jo. Andr. in *addit. ad Speculat. in tit. De ſtat. monach §. 1. verſ 45. littera N. in verb. In præſentia.* Baldus hic *num. 20. verſ. Imò dicas.* Bellamer. *d. conſ. 48. num. 31. verſ. Sed contra,* & ita diſtinctionem Innocentij ſequuntur Canoniſtæ omnes, ut dicit Pedemont, *deciſ. 22. nu, 7.* & ex Legiſtis eam probârunt Cyn. poſt Martin. Sylvan. in *Auth. Ingreſſi, num. 13. C. De Sacroſ. Eccleſ.* & ibi etiam Bart. in 2. *lectur. num. 44. verſ. In hoc teneo opinionem Innocentij.* Et Salycet. *num. 11,* dicens ita communiter Doctores

Proſſ. Fagn. in 1. Decretal,

tenere. Bald. in *cap. 1. §. Qui clericus. num. 1. verſ. Si de feud. defunct.* & idem Bald. in *cap. 1. nu. 1. verſ. Si ergo feudum, de milit. vaſſall. qui arm. bell. depoſuit.* Jacobin. in *tract. de feud. in verb. Et quibuscunque, num. 4. verſ. Contrariam.* ubi refert ſe ita reſpondiſſe, & re ipſa obtinuiſſe pro Priore Sancti Andreæ de Taurino ex Comitibus Valpergiæ. Curt. Sen. *conſ. 62. Primo aſpectu, num. 2.* Alex. *d. conſ. 10. num. 8. lib. 5.* ubi ait ita omnes tenere. Capyc. *d. deciſ. 10. num. 4. verſ. Videndum eſt,* ubi alios refert, & *num. 10.* dicit in hac opinione non eſſe contradictorem.

65 Neque verò conſtituenda eſt differentia, An feudum fuerit apertum ante, vel poſt emiſſam profeſſionem, quia utroque caſu tranſit in monaſterium, ſi ſervitia ſint ejus qualitatis, ut à Monacho, vel monaſterio poſſint honeſtè per ſe, vel per alium exhiberi. Felin. alios citans in *d. cap. In præſentia, num. 48 de probat.* Calder. *d. conſ. 2. num. 1. & 2. de feud.* Curt, Senior *d. conſ. 62. per totum.* ubi latè conſuluit Canonicum Regularem, vel monaſterium poſſe ſuccedere in feudo aperto poſtquam erat profeſſus, quia ſervitia poterant decenter præſtari per ſe, vel per ſubſtitutum. Jacobin. *ubi ſuprà num. 4. ad fin.* Imò minor eſt dubitatio de ſucceſſione monaſterij in feudo aperto poſt monachatum. quia tunc ceſſat ratio, quòd vaſſallus ingrediendo Religionem videatur feudo renuntiare. Ideoque hoc caſu ſi ſervitium ſit perſonale, debet admitti de æquitate ad inſerviendum per ſubſtitutum: ſin autem ſervitium poſſit per alium explicari, tunc admitti debet etiam de rigore: ita Bald. in *cap. 1. num. 3. de benefic. fœmin.* Bellamer. *d. conſ. 48. num. 31. verſ. Ultra prædicta.* Curt. Senior. *d. conſ. 62. num. 6. verſ. Octavò.*

66 His ita conſtitutis, pro ſolutione quæſtionis inquirendum eſt quæ, & qualia ſervitia huic feudo ſint annexa; & quidem perſpecto tenore inveſtituræ nullum apparet ſervitium, quod a monaſterio, vel Eccleſia non poſſit honeſtè per ſe, vel per alium exhiberi.

67 Nam in bulla inveſtituræ cavetur, ut feudum hoc ſit nobile, antiquum, & honorificum, liberum, francum, & expeditum. Quæ verba maximè ſimul juncta faciunt vaſſallum omni libertate liberum, & ab omni ſervitio abſolutum, ut formaliter inquit Calderin. *conſ. 7. An feudatarius, num. 1. verſ. Not. feudum, tit. De feud.* Oldrad. *conſ. 234 Factum tale enim. Quidam, numer. 2. verſ. Ego conſiderabam.* Et denotant libertatem, & franchitiam in omnibus, præterquam in inveſtitura exaratis, ut declarat Jo. Andr. in *addit, ad Speculat. tit. De præſcript. col. penult. & ultim.* Alex. *conſ 30. Quoniam omne, numer. 19. verſ. Sed per hoc dicit.* Jo. Andr. *lib. 1.* Jacobin. *de feud. in verb. Et promiſerunt. n. 2.* Seraphin. *deciſ. 1105. nu. 9.*

68 Servitia autem, quæ in hac inveſtitura exprimuntur, ſunt tantùm infraſcripta, videlicet ut feudatarius in ſignum, & recognitionem feudi ſummam duorum millium ſcutorum annis ſingulis Cameræ Apoſtolicæ perſolvere teneantur, ac jura colonorum ſervare Et hoc ſervitium reale eſt, & abſque dubio præſtari poteſt per ſubſtitutum. Andr. de Iſern. *in cap. 1. §. Qui clericus, numer. 6. verſ. Ubicunque, ſi de feud. fuer. controverſ.* Nam, ut inquit, Felin. *in cap. In*

praſentia, *num* 47. *verſ. Fallit* 2. *de probationib.*
ſervitium, quod præſtatur in ſignum recogni-
tionis, cùm ſit annuum, in quocunque, & quali-
cunque ſtatu mutato præſtari poteſt. Sequitur
Decius *ibid. num.* 290. Ruin. *conſ.* 42. *Propon-*
69 *tur*, *num.* 10. *lib.* 1. Deinde ſequitur in inveſti-
tura, ut ſeudatarij teneantur ad obſequia, quæ
pro ſimilibus feudis Papæ, ac Sedi Apoſtolicæ de
jure, vel conſuetudine præſtari ſolent. Quæ qui-
dem obſequia domino per vaſſallum præſtan-
da ſunt, adinſtar eorum, quæ libertus debet pa-
trono, ut per Andr. de Iſern. *in cap.* 1. *num.* 5. *quib.*
70 *mod. feud. amitt.* Obſequia autem, quæ debet
patrono libertus, ſunt honoris & reverentiæ,
quia liberto ſemper honeſta, & ſancta patroni
perſona videri debet, *l. Liberto*, *ff. De obſequ.*
gloſſ. *in rubr. Cod. de obſeq. Patron. præſtand.*
Quare ambigendum non eſt, quin obſequia
hujuſmodi à religioſo vaſſallo, & Epiſcopo ho-
neſtiſſimè poſſint ac debeant Summo Pontifici,
ac Sanctæ Sedi per ſeipſum exhiberi. Ad hoc
Extravagans *Quorundam*, *col.* 10. *verſ Habent in*
illis minores obſequi majoribus, *de verbor. ſignifi-*
cat.

Tandem in inveſtiturà cavetur, ut ea omnia,
ad quæ tenentur ſeudatarij, & Marchiones
Sedis Apoſtolicæ Papæ, & eidem Sedi impen-
dere, & præſtare teneantur. Quæ verba referun-
tur ad ea, quæ ſunt ex natura contractûs feuda-
lis, id eſt, ad homagium, & fidelitatem, ut per
71 Joan. Andr. & Alex. *locu proximè citatis.* Homa-
gium autem, & ſacramentum fidelitatis hone-
ſtè à Religioſo præſtari poteſt per ſeipſum, ut
72 eſt caſus in *cap. Periculoſo*, §. *Verum*, *de ſtat. Re-*
gular. lib. 6. ubi pro ſeudo, quod monaſterium
habet à Domino temporali, etiàm Abbatiſſa,
vel Prioriſſa clauſuram exire debet ad homa-
gium, & juramentum fidelitatis præſtandum. Et
ibi notant omnes in Summario text. & Franc.
73 in 2. *notab.* Nec illa conſtitutio fuit ſublata, imò
expreſsè innovata à Còncilio Tridentino in
cap. 5. *ſeſſ* 25. *de Regularib.* Licèt poſtea hac in
parte ſublata fuerit per declaratoriam Pij V.
quæ incipit *Decori. Sub Conſtitutione octava de clau-*
ſura Montalium: Unde ſi hæc præſtare poteſt
Abbatiſſa clauſuræ adſtricta, multò magis Re-
ligioſi, & maximè Epiſcopi, qui etſi feudum
non habeant, tamen præſtant Papæ juramen-
tum fidelitatis, ut in *cap. Ego N. de jurejurand.*
Quod juramentum eſt bigium, ut dicunt ibi
Baldus *num.* 11. *verſ. Ibi contra.* & Alex. de Næ-
74 vo, *num.* 24. *verſ. Ex quo infert.* In forma autem
fidelitatis, quam Domino præſtant ſeudata-
rij, nihil continetur, quod à Religioſo, & Epi-
ſcopo non poſſit honeſtè per ſe, vel per alium
explicari, ut patet in *cap. de forma*, 25. *quaſt.* 5.
quod refertur in *cap.* 1. *de form. fidelitat.* & in
75 *tit. De nov. form. in uſib feud.* Nam ad militan-
dum, præſertim in propria perſona, ex forma
fidelitatis, utique vaſſallus non tenetur. Oldrad.
conſ. 234. *num.* 2. *in fin. verſ. Inter hæc autem non*
eſt aliquem ad exercitum ſequi. Baldus *in cap.* 1.
num. 17. *verſ. Inter hæc autem*, *in tit. De capita-*
neo, *qui curiam vendidit.* Jacobin *de feud. in verb.*
76 *Et promiſerunt*, *num.* 2. & clarè probatur in *cap.*
Imperialèm, § *Firmiter*, *de prohib. feud. alienat.*
per Frider. ubi cautum eſt, ut vaſſallus tenea-
tur ire, vel mittere cum Domino ad expedi-
tionem bellicam, vel ipſi Domino ſubminiſtra-
re dimidium, reditus unius anni. Et ſic eſt in
optione vaſſalli an velit ire, vel mittere; an ve-
rò reditus ſubminiſtrare. Et eſt communis Do-
ctorum opinio, ut teſtantur Jacobin. *ubi ſuprà*,
77 *num*, 26. & Clar. in §. *Feudum*, *quaſt.* 22. & quòd
vaſſallus non teneatur ſequi Dominum in bello,
neque ad alia ſervitia perſonalia, niſi hoc ex-
preſsè ſit cautum in inveſtitura, cùm hoc non ſit
de natura feudi, tenuerunt Bellam *d. conſ.* 48.
num. 31. *ſub verſ. Sed contra.* Socin. Sen. *conſ.*
257. *viſis inveſtituris*, *nu.* 1. *circa fin. verſ. Et licet.*
lib. 2. Decian. *conſ* 58. *Quaritur nunc*, *num.* 42.
verſ. Neque hic dicitur, *lib.* 2 Rota *deciſ.* 41. *num.*
75 2. *par.* 1. *diverſ.* Et generaliter quòd in omni
feudo ſit in electione vaſſalli an velit perſonali-
ter inſervire, an vero pecuniam ſolvere, poſt
antiquos deducit Alvarot. *in cap.* 1. *in fin. de pac.*
juram. firm. & in *d. cap. Imperialem*, §. *Firmiter.*
Jacobin. *loco cit.* Capyc. *deciſ.* 10. *num.* 11. Et
in Epiſcopo, qui tenet magnum & nobile feu-
dum ab aliquo Principe, notat Hoſt. in *Sum. de*
immunit. Eccleſiar. §. *A quibus muneribus*, *verſ. Ab an-*
garijs ver. ibi: *Secus puto ſi Epiſcopus.*

Ex quibus patet omne ſervitium in hac inve-
ſtitura expreſſum poſſe à vaſſallo religioſo, &
Epiſcopo honeſtè per ſe, vel per ſubſtitutum ex-
pediri. Et conſequenter ſi feudum fuiſſet aper-
tum antequam memoratus Religioſus eſſet E-
piſcopus, utique tranſiviſſet in monaſterium
juxta primum membrum diſtinctionis Innocen-
tij, de quo *ſuprà*, *num.* 64. Religio enim Fratrum
Prædicatorum hodie eſt capax bonorum immo-
bilium ex Concilij Trid. *cap.* 3. *ſeſſ.* 25. *de Regular.*
79 Verùm cùm fuerit apertum, poſtquam eſt in
Epiſcopum conſecratus, ſuccedit Eccleſia: nam
monachus, quem Canonica electio à jugo regu-
læ monaſticæ profeſſionis abſolvit, & ſancta
ordinatio de monacho Epiſcopum facit, velut
legitimus hæres paternam ſibi hæreditatem
poſtea jure vendicandi poteſtatem habet. Quæ
ſunt verba Concilij Toletani relata in *cap. Statu-*
tum 18. *q.* 1. & illud pronomen, *ſibi*, exponitur,
id eſt, Eccleſiæ; ſive, ut ibi per gloſſ. *in verb. Le-*
gitimus, Archid. & Turrecrem.
80 Ideoque cùm Archiepiſcopus Goanus in In-
dijs Orientalibus in viſitatione liminum inter
alia quæſiviſſet, an ſpolia Epiſcopi Regularis
morientis ab inteſtato pertinerent ad Cameram
Apoſtolicam, an ad ſucceſſorem beneficij, &
bo. me. Cardinalis Serra teſtatus eſſet, Cameram
Apoſtolicam ibi quoad ſpolia nihil prætendere:
Sacra Congregatio Concilij reſpondit bona poſt
conſecrationem acquiſita ad propriam Eccle-
ſiam pertinere per *d. cap. Statutum*, *& doctrinam.*
Navarr. *de reditib. Eccleſ. q.* 1. *in* 9. *admonit. n....*
& ſeq.
81 Unde quemadmodum Cathedralis Eccleſia ad
quam Regularis aſſumptus eſt, ſuccedit in bonis
allodialibus ei poſt conſecrationem delatis: ita
& in feudalibus, de quibus agitur, quia cùm ſer-
vitia illis annexa non ſint incompatibilia cum
ſtatu Regulari, ſicut in illis ante conſecrationem
ſucceſſiſſet Religioſus ad utilitatem monaſterij,
ut fusè oſtenſum eſt ſupra, ita poſt conſecratio-
nem ſuccedit Epiſcopus ad utilitatem Eccleſiæ.
Idque ad exemplum monachi, qui effectus eſt
Comes per Papam: ſuccedit enim in feudum
aper-

apertum poſtquam factus eſt Comes, tanquam poſtliminio reverſus, in integrum reſtitutus, & habilitatus. Ita Bald. *in conſ.* 275. *quod prære-*
83 *gu.a*, *numer.* 7. *verſ. Pene quod Monachus*, *lib.* 2. Quod longè magis procedit in Regulari ad Epiſcopatum evecto. Nam etiamſi ſervitia feudo annexa requirerent induſtriam perſonæ juxta tex. in *l. Inter artifices*, *ff. De ſolut.* & in *cap. fin. de off. deleg.* Tamen ex quo factus eſt Epiſcopus, cenſetur habilitatus ad inſerviendum per ſubſtitutum, ut eſt tex. in *l. Ad ſimilitudinem*, *C. De Epiſcop. & cleric.* & tradunt Præpoſitus in *cap.* 1. *§. Et quia*, *col.* 6. *poſt med. verſ. Reſpondeo*, *de his qui feud. dar. poſſ.* Calder. *d. conſ* 2. *numer.* 2. *verſ. Item hoc probatur*, *de feud.* Jaſ. *conſ.* 117. *In cauſa & lite*, *num.* 2. *verſ. Ad prædicta accedat, quod etiam effectus Epiſcopus*, *volum.* 4. Cephal. *conſ.* 1. *numer.* 4. *verſ. Tertio quicquid.* Martin. Lauden. in *cap.* 1. *§. Et quia vidimus*, *qui feud. dar. poſſ.* ubi refert hanc controverſiam de facto contigiſſe in Epiſcopo Palmen. & præſtantiores Doctores Bononienſes, & Papienſes conſuluiſſe, Epiſcopum eſſe ſucceſſibilem in feudo paterno, prout etiam refert Jacobin. in *tract. de feud. in verb. Et quibuſcumque. numer.* 4. *verſ. Contrariam.*

85 Et ita communiter ſervatur. Nam Epiſcopi, & Cardinales retinent feuda ad eos devoluta jure ſucceſſionis, ne dignitas potiùs decrementum, quàm incrementum eis attuliſſe videatur, & ſine controverſia admittuntur ad præſtandum quodcunque ſervitium per ſubſtitutum, ut atteſtatur Julius Clarus in *§. Feudum*, *q.* 76. *circa fin. verſ. Cæterum communiter ſervatur.*

86 Neque obſtat, quod hoc caſu verſemor in Epiſcopo Regulari, qui per conſecrationem non fuit abſolutus à voto paupertatis, ſed adhuc remanſit in ſtatu incompatibili cum acquiſitione dominii feudalis gloſ. *in cap. Statutum in verb. Legitimus*, 18. *quæſt.* 1. & in *cap. De Monachis*, *in verb. Diſcedere*, 16. *quæſt.* 1. S. Tho. in a. 2. *qu.*
87 185. *art.* 8. & probatur in *cap. Cum olim*, *il* 2. *verſ. Præterea*, *de privileg.* ubi Monaſterium, cui Canonicus Regularis in Epiſcopum jam promotus mille marabatinorum donaverat, fuit condemnatum ad illorum reſtitutionem, quia, ut ibi dicit gloſ. in *verb. Reſtitutionem*, qui nihil habet, nihil donare poteſt.

88 Id inquam non obſtat, quoniam, ut reſpondet d. gloſ. quicquid Religioſus poſt ſuam conſecrationem acquirit, non ſibi, ſed Epiſcopatui acquirit. Et, ut inquit D. Thom. *ubi ſupra in reſponſ. ad* 3. non vendicat hæreditatem ut propriam, ſed quaſi Eccleſiæ debitam. Et ſic non
89 frangitur votum paupertatis. Imo quod pluseſt ſi frater Minor promoveatur ad Epiſcopatum, quamvis talis dignitas non faciat eum capacem ſucceſſionis, quia non liberat à ſubſtantialibus regulæ: tamen bona, quæ ipſi fratri Minori jam aſſumpto obveniunt, remanent apud Eccleſiam, ad quam eſt aſſumptus, ut poſt Bart. Bald. & Federic. de Sen. firmat Nicolaus de Ubald. *in tract. de ſucceſſ. ab inteſtat. clericor. in* 1. *part. num.* 3. & 4. & ex modernis Navarr. *conſ.* 7. *incipit, Quidam Archiepiſcopus olim frater Minor. num.* 1. *de ſolut.* & reſolvit Rota *deciſ.* 115. *per tot p.* 4. *tom.* 2. *recent.*

Confirmantur prædicta, quia in hac inveſtitura ex deſcendentibus maſculis Diomedis primo loco vocantur filius major natu, & nepos major natu laici, excluſis perſonis eccleſiaſticis, quæ matrimonium contrahere non valuerint, id eſt clerici in ſacro ordine conſtituti, & ſolemniter profeſſi. Nam his duobus modis ſolemnizatur votum impediens matrimonium contrahendum, & dirimens poſtea contractum, ut *cap.* 1. *De voto*, *lib.* 6. & paulò poſt ſequitur in inveſtitura: laicis verò omnibus ceſſantibus ex præfatis clericis major natu ſubintret. Quæ verba videntur intelligenda de illis clericis, ſeu perſonis eccleſiaſticis, quæ extantibus maſculis fuerant à feudo excluſæ; & ſic de conſtitutis in ſacro Ordine, vel ſolemniter profeſſis. Non enim inveſtitura diſcretivè loquitur de clericis, vel monachis, ſicut fit in *cap.* 1. *§. Quicloricus*, *ſi de feud. defunct. &c.* & in alijs concordantibus; ſed
90 loquitur ſimpliciter de clericis. Et cum feudum ſit beneficium Principis, *cap.* 1. *§. Beneficium, in quibus cauſ. feud. amitt.* ac proinde ſit pleniſſimè interpretandum, *l. fin. ff. De conſtit. princ.* Præpoſ. in *cap.* 1. *§. Et quia*, *col.* 18 *ante med. verſ. Item quia beneficia Principu*, *de hu qui feud.*
91 *dar. poſſ.* utique in hac favorabili materia clericorum appellatione veniunt clerici etiam regulares, ut per Abb. *in rubr. de vit. & honeſt. cleric. numer.* 15. Paul. de Caſtr. *conſ.* 336. *in hac ſubſtitutione*, *numer.* 3. *lib.* 1. Imò veniunt etiam Epiſcopi ſecundum Abbatem in *cap. Cum tibi*,
92 *numer.* 40. *de verb. ſignificat.* Unde quatenus prædicti aliàs eſſent inhabiles ad ſerviendum; tamen cum ex forma inveſtituræ ſint habilitati ad ſuccedendum, intelliguntur etiam habilitati ad ſerviendum per ſubſtitutum, arg. *l. Quidam conſulebant*, *ff. De re judicat.* Et hanc regulam ponit Andr. de Iſern. in *cap.* 1. *in fin.* & poſt eum Bald. *ibidem n.* 6. *verſ. Adde talem regulam*, & Afflict. *col.* 4. *in princip. de milit. Vaſſall. qui arma bellic. depoſuit.* Alex. *d. conſ.* 10. *n.* 16. & 17. *lib.* 5. Pedemon. *deciſ.* 27. *n.* 15. & 16.

93 Nec refert quod in inveſtitura vocetur clericus major natu, Quia nihilominus ſuccedit monachus, & Epiſcopus. Paul. de Caſtr. *conſ.* 336. *In hac ſubſtitut. numer.* 30. *libr.* 1. *junctis themate conſilij.*

94 Poſtremò in hac materia illud accuratè obſervandum videtur, quod etſi liber feudorum ſit authenticus, & allegari poſſit ad deciſionem cauſarum in materia feudali, & liget etiam eccleſiam, & eccleſiaſticas perſonas, Bald. in *cap. Cæterum*, *num.* 2. *de judic.* & alii apud Clar. in *§. Feudum*, *q.* 3. *verſ. Sed nunquid*: tamen hoc vi-
95 detur omnino limitandum quo ad illa capitula, quæ ſtatuunt nominatim contra eccleſias, & perſonas eccleſiaſticas, prout facit *d. cap.* 1. *§. Qui clericus*, *ſi de feud. defunct. &c.* & alia capitula ſupra citata *n.* 59. Quia talia ſunt contra libertatem eccleſiaſticam, & non valent, ut per Bald. *conſ.* 275. *Quod regula*, *nu.* 9. *verſ. Papa etiam*, *lib.* 2. Oldrad. *conſ.* 270. *In quæſtione propoſita*, *nu.* 9. *verſ. Et tu inſtabis amicè.*

Nam & leges Imperiales, quæ ſpecificè diſponunt de eccleſijs, & eccleſiaſticis perſonis, ac bonis earum, quales ſunt quæ habentur in titulis, *de ſacroſ. eccleſ. de Epiſc. & cleric*, & conſimiles, non valent ex defectu poteſtatis, ut eſt text. celebris in *cap. Eccleſia S. Mariæ*, & ibi notant omnes, infra eodem, & fusè dictum eſt

96 ſupra *num.* 25. *& ſeqq.* unde leges civiles, quæ lo-
quuntur de emphyteuſi eccleſiæ, ſervari non
debent ſecundum Abb. in *cap. in præſentia*, *num.*
28. *verſ. Ego in hoc dubio*, *de probation.* Et idem eſt
in conſtitutionibus laicorum ſuper rebus ſpe-
ctantibus ad eccleſias, vel perſonas eccleſiaſti-
cas, etiam ratione dominij utilis tantum, ut pro-
batur in hoc capitulo ſecundum ea, quæ dicta
97. ſunt ſupra, *num.* 20. *&* 52. Quod ſi ita eſt in legi-
bus Imperatorum, ac Principum, multo fortius
obſervandum erit in conſtitutionibus feudali-
bus, quæ non emanarunt à Principe, ſed à priva-
tis hominibus; nempe Roberto Otto, & Gerardo
Agapite non habentibus authoritatem leges
condendi, ut advertit Bellamer. *d. conſ.* 48. *num.*
33. *verſ. Item fac quod quæſtio loquitur de jure.* Qui
98 propterea, *num.* 33 *verſ. Quid dicendum*, *in fin.* fir-
mat communem eſſe opinionem, quod jura
feudorum non ligent. Et quamvis hodie contra-
ria opinio frequentius ſit recepta: tamen hoc i-
99 deo eſt, quia ex quo liber feudorum fuit pro
authentico obſervatus, & allegatus ſupra homi-
num memoriam, uſus tanti temporis vim habet
privilegii, ut ait Molin. in *conſuetud. Pariſ. feud. in*
100 *princip. numer.* 46. & Clar. *loc. citat.* At hæc ratio
non militat in capitulis, quæ ſunt contra liberta-
tem eccleſiaſticam, quia in talibus conſuetudo
utcumque immemorabilis non valet, nec habet
vim privilegii, *cap. Cum terra*, & ibi Abb. in 2. *no-
tab. de elect.* Collect. *in cap.* 1. *numer.* 30. *cir-
ca fin. De conſuetudin.* & hodie expreſſum in *Con-
ſtitutione ſanct. mem.* Urbani VIII. quæ incipit:
Romanus Pontifex edita die 5. Iuny 1631. Et
hic junge quæ dicta ſunt ſupra *n.* 52.

Nec refert quod Dec. *conſ.* 131. *Revocatur in
dubium, numer.* 3. dicat jura feudorum videri ap-
probata ab Eccleſia: ubi canones expreſſe non
contradicunt: quoniam hoc poteſt admitti in il-
lis tantum juribus feudalibus, quæ generaliter
loquuntur, prout colligitur ex ipſomet Dec. *n.* 2.
verſ. ad hoc facit, & ita intelligi debet Bald quem
Dec. allegat, in *cap. Cæterum*, *numer.* 2. *de judic.*
dum ait conſuetudines feudales habere locum
etiam in feudis eccleſiaſticis. At ſecus eſt in illis
juribus, quæ de eccleſiis, & earum perſonis ac
rebus ſpecificè diſponunt, quia ponunt falcem
in meſſem alienam, & non valent, prout de legi-
bus Imperatorum diſtinguitur per canoniſtas in
cap. 1. *infr. de nov. oper. nunciat.* & poſt Abbat. &
alios dixi ſupra *n.* 32. Quare cum capitula feuda-
lia excludentia à ſucceſſione Clericos, & mo-
nachos hac in parte non habeant legis authori-
tatem; Conſequens eſt, ut in hoc articulo ſer-
vandi ſint canones, qui clericos, & monachos
non repellunt, ut ſupra diximus *num.* 5 Felin. in
d. *cap. In præſentia*, *num.* 44. *verſ. Et non dicas*, *de pro-
bat.*

101 Hic accedit quod in prædictis capitulis ex-
cludentibus clericos, & monachos non compre-
henduntur Epiſcopi propter excellentiam dig-
nitatis Epiſcopalis Cephal. *conſ.* 1. *num.* 4. *verſ.
Quicquid*; ac proinde in eorum ſucceſſione ſerva-
bitur jus commune, ut diſponitur in *cap.* 1. §.
Strenuus, *de cognit. feud.* Bald. *conſ.* 328. *Cum
in cauſa*, *in fin. verſ. Declarando id, quod dixi
lib.* 3. Paul. de Caſtr. *conſ.* 262. *Dico quod E-
piſcop. in fin. libr.* 2. Clar. *in* §. *Feudum*, *in
quæſt.* 3.

102 Ac demum cum præſens feudum uti proveni-
ens ab eccleſia Romana ſit eccleſiaſticum. Bald.
in *Prælud. feud. in tit. diviſion* Imol. in *c. fin. numer.*
36 *verſ. Item feudorum aliud eſt eccleſiaſticum*, *infra
103 de feudo.* Iura feudorum ſuperiùs allegata, quæ
prohibent clericos, & religioſos ſuccedere in
feudo ſæculari conceſſo à Principibus ſæculari-
bus, ad hoc feudum Eccleſiaſticum non exten-
duntur; Nam Principes laici veriſimiliter no-
lunt in ſuis feudis ſecularibus admitti eccleſia-
ſticos: ſed è contra in feudis eccleſiaſticis non eſt
veriſimile, ut apoſtolicus voluerit excludere
ſuum genus eccleſiaſticorum. Ita in terminis Ja-
ſon in *conſ.* 117. *In cauſa & lite*, *numer.* 1. *col.* 2. *verſ.*
104 *Secundo principaliter vol.* 4. ubi etiam ſubdit in
feudo eccleſiaſtico ceſſare rationes ponderatas
in præallegatis capitulis excludentibus cleri-
cos, & religioſos à ſucceſſione feudi, nempe
quod deſinant eſſe milites ſæculi qui facti ſunt
milites Chriſti, & nemo militans Deo implicet
ſe negotiis ſæcularibus. Hæ namque rationes
non applicantur feudo eccleſiaſtico, quia Reli-
gioſi, & Epiſcopi propter hoc non deſinunt eſſe
milites Eccleſiæ, & poſſunt impendere ſervitia
feudalia ſecundum eorum qualitatem, & con-
ditionem, ut latius per eum, & ſequitur deciſio
Pedemontana 27. *n.* 47. *in* 5. *fallentia.*

105 Ex quibus concludendum videtur feudum
hoc debere in Eccleſiam Epiſcopalem tranſire
quoad commoditatem dominii utilis, durante
tamen vita naturali ipſius Epiſcopi. Nam, ut in-
quit Bald *in auth. Niſi rogati*, *n.* 15. *C. Ad Trebell.* in-
terim donec vivit vaſallus feudum non redit ad
dominum, ſed eccleſia habet commoditatem ſi
ſervitium juxta conditionem feudi non minus
decenter præſtare poſſit eccleſia, quam vaſſal-
lus. Et idem Bald. in *cap.* 1. *n.* 1. *verſ. Si ergo feudum
de milit. vaſſal. qui arm. bellic. depoſuit.* Et ibi etiam
Alvarot. *col.* 2. *Alex. dicto conſ.* 10. *n.* 10. 14. *&* 17.
lib. 5. Felin in d. *c. In præſentia*. *num.* 46. *verſ. Secun-
do.*

106 Nec prædictis obſtat quod jura feudalia, quæ
ex ſui natura non tranſeunt, niſi ad hæredes ſan-
guinis, ut Regnum, Ducatus, Baronia minimè
tranſeant in monaſterium, vel eccleſiam, ſed
remaneant generi, ut inquit Bald in *l. Deo nobis.*
§. *Hoc etiam*, *n.* 4. *C. De Epiſcop. & cleric.* poſt gloſſ.
ordinariam in *cap. Scripſit nobis*, *in verb. Dignita-
tem*, 27. *qu.* 2. Felin. in *d. cap. In præſentia*, *numer.*
44. *verſ. Ad idem quod notat Bald.* & ibi etiam Dec.
numer. 289. *de probat.* Spec. in *tit. De ſtat.
Monach.* §. 1. *numer.* 15. dicens ita ſervari de fa-
cto.

107 Etenim hujuſmodi authoritates vendicant
ſibi locum in ſucceſſione, per quam feudum
tranſit in perpetuum ad manus mortuas, adeo ut
nunquam ſit reverſurum ad dominum, juxta
text in *cap.* 1. §. 1. *De alien. feud.* At in caſu præſen-
ti ſecundum concluſionem ſuperius firmatam
monaſterium, & eccleſia non ſuccedunt in feudo
in perpetuum, nec ſunt vaſalli, ſed habent ſolam
commoditatem dominii utilis vivente feuda-
tario; unde prædictæ authoritates non applican-
tur. Et ita ſeipſum declarat Bald. in *cap.* 1. *n.* 1.
verſ. Si ergo feudum, & ibi etiam Alvarot *col.* 2.
de milit. vaſſall. qui arm. bell. depoſ. & idem Bald.
his numer. 19. Alex. *d. conſ.* 10. *numer.* 17. *lib.* 5.
Capyc. *deciſ.* 10. *num.* 5. *&* 10. & quamvis Præpoſ.
in

in cap. 1. §. Et quia, col. 13, ante med. verſ. Aut loquimur de ijs qui feud. dar. poſſ. opinatus fuerit monaſterium etiam durante vita feudatarij non ſuccedere in feudu, quod tranſit ſolum in hæredem ſanguinis: tamen loquitur ex capite ſuo, & in prima opinione non eſt contradictor, ut dicunt Capyc. d. deciſ. 10. n. 6. & 10. & Clar. in § Feudum, quæſt. 78. verſ. Quæ tamen opinio.

108 In glo. prima. Quæro cum Innocentio, an Principis reſcriptum, lex, vel ſtatutum in læſionem juris alterius valeat, necne.

Pro ſolutione duo caſus principales ſunt di-
109 ſtinguendi. Primus eſt cum Princeps aufert jus alteri quæſitum, vel acquirendum de jure naturali ideſt gentium, ut ſunt dominia, obligationes, & hujuſmodi, quæ non dantur à jure civili,
110 ſicut dantur actiones, l. Ex hoc jure, ff. De Juſtit. & jur. inſtit. de rerum diviſ. §. Feræ quoque beſtiæ; ſed proveniunt à jure gentium, quod etiam dicitur jus naturale, quia naturali ratione inductum eſt,
111 ut inſtit. de rerum diviſ. §. Singulorum, ſecundum Innoc hic. n. 3. circa fin verſ. De jure autem naturali. & Compoſtel. n. 3.

112 Et in hoc primo caſu ſubdiſtingue: Nam aut princeps auferendo jus alterius procedit ſine juſta cauſa & hoc eſt certum: & concludendum eſt ſecundum Innocentium, n. 2. hujuſmodi reſcriptum, aut legem, vel ſtatutum non valere, ut l. fin. C. Si contra jus, vel utilitat public. Et concordant Compoſtell. n. 1. Hoſt. eod. n. in verb. Ve ſi quis, verſ. Hic enim Joan. Andr. n. 15. & 16. Felin. n. 27. & reliqui omnes. Et hanc dicit eſſe opinionem Canoniſtarum. & Legiſtatarum Abb. hic. n. 11. verſ. Si autem non ſubeſt cauſa, per text. in Clement. Paſtoralis de re judicat. ubi habetur, Imperatorem non poſſe tollere ea, quæ ſunt de jure naturali; & ſic
113 non poteſt Imperator alicui rem ſuam auferre, quia licet habeat juriſdictionem in univerſos, l. De precario, ff Ad leg. Rhod. de jact. non tamen habet dominium rerum privatarum, quæ a principio fuerunt conceſſæ occupantibus, ut inſt. de rerum diviſ Quaſi per totum, ſecundum Abbatem, & Felin. loco proximè citato, & conſtat ex dictis ſupra n. 51. Eandem concluſionem poſuit Bart. in proœmio Digeſtorum, per text. Quem dicit meliorem de mundo in l. venditor. §. Si conſtat. ff. Commun. prædiorum, per quod dicit nec principem, nec civitatem poſſe aliquem privare dominio rei ſuæ ſine cauſa. Et quamvis non deſint contradictores, ut hic per Felin n. 33. verſ Secundum vero membrum, tamen
114 hæc opinio eſt communior, & rationabilior, ut dicit Raphael Fulgoſ. in d. l fin. C. Si contra jus & Felin. loco proximè citato. Et patet ex cumulat. per Ant Gabr. comm. concl. libr. 3. in tit. De jure quæſit. non toll. concl. 1. n. 1. & eam ſequitur D. Thom. dicens hujuſmodi leges eſſe tyrannicas in quodlib. 12. art. 24. in fin Et hoc membrum declara ſeptem modis, ut hic per Fe-
115 lin. n. 40. Et ſicut non valet reſcriptum, lex, vel ſtatutum; ita nec conſuetudo, ſecundum Innoc. d. n. 2. verſ. Et ſicut reſcriptum, Hoſt. n. 4. & Jo. Andr. n. 16. verſ. Et ſicut non valet.

116 Non obſtat quod rerum dominia videantur haberi per leges Imperatorum, ut cap. Quo jure, 8. diſt. Ergo legibus, & ſtatutis poſſunt auferri. Quoniam ut reſpondet Compoſtell hic. n. 6. ad fin verſ. Sed videtur, & Jo. Andr. num. 24. a jure gentium deſcendunt dominia, ſed per leges principum diſtinguuntur modi per quos dominia acquiruntur, ut ff. De acquir. rer. domin. per totum. ſequitur Ruin, conſ. 21. Viſis omnibus n. 3. vol. 1 & Felin hic. n. 49. verſ. Secundum eſt An au-
117 tem Papa ſine cauſa poſſit auferre alicui officium, vel beneficium, examinavi latiſſime in cap. Conſultationibus, inſr. de cler. ægrotant. & plura in utramque partem congerit hic Felin. n. 40. uſque ad n. 45.

118 Aut princeps auferendo jus alterius procedit ex juſta cauſa, idque ſimiliter eſt certum: & tenendum eſt reſcriptum, legem vel ſtatutum valere, vel ſi quis ſepulcrum, ff. De religioſ. & ſumpt. funer. C. Pro quib. cauſ. ſerv. pro præmio liber. accipiant. per totum Innoc. hic n. 2 in fin. verſ. in caſibus tamen, & n. 3. Compoſt. n. 4. Hoſt. eod. num. verſ. Et hoc verum eſt. Jo. Andr n. 18. verſ. Et hæc vera. Abb. n. 11. Ideoque per præſcriptionem à jure civili inductam privatur quis jure ſuo l. Bene à Zenone, C. De quadrien. præſc. & propter delictum bona confiſcantur, C. De bon. damn per tot Item per legem humanam certo caſu inducitur ſervitus, ut in cap. Ita quorumdam, de Judæis, contra libertatem, quæ eſt de jure naturali, ut c. Jus naturale 1. diſt.

119 Et juſta cauſa auferendi jus quæſitum de jure gentium eſt favor publicus, ut l. Item ſi verberatum, §. 1. ff. De rei vendicat. l. Lucius, ff. De evict. & not. in l. Antiochenſium, ff. De privil. credit. Abb. d. n. 11. circa fin. verſ. Sed cauſa exiſtente & Felin. n. 27. verſ. cauſa autem plene Anton. Gabriel, commun. concluſ. lib. 3. in tit. De jure quæſit. non tollen. concl. 2. n. 1. adeò ut in hoc caſu valeat reſcriptum, etiam ſi in eo non fuerit derogatum regulæ de non tollen. jus quæſitum. Sayr. ſuper d. regula quæſt. 19. & deciſ. penult. lib. 2. & fuit multoties reſolutum in Rota, ut dixi in cap Cæterum, n. 32 & 49. infra de reſcriptis. Et hoc ſecundum membrum, quod princeps ex juſta cauſa poſſit rem alterius auferre, declara notabiliter quatuor modis, ut hic per Felin. à n. 28. uſque ad n. 32.

120 Aut denique dubium eſt, an juſta cauſa ſubſit, necne: & tunc Cyn & communiter legiſtæ, in l. Reſcripta. C De precib. Imper. offerend. tenent præſumi pro Principe, quod fuerit motus ex juſta cauſa. Et idem tenet gloſſ. gloſſ. fin in l. Relegati ff. De pœn. dicens magnam, & juſtam cauſam eſſe principis voluntatem Butr hic. n. 22. verſ. aut eſt dubium, & Cardin. in 6. quæſt. & Imol. n. 18. verſ. Si autem eſſet dubium; & pro hac opinione plurimos cumulat, eamque dicit eſſe magis communem Anton Gabriel commun. concl. lib 3. d. tit. De jure quæſito non tollen. concl. 3 n. 4. & 5.

121 Quinimo dicunt Doctores in Principe, qui ſuo reſcripto aufert dominium de jure gentium quæſitum privato, uſque adeo cauſam præſumi, ut contra hujuſmodi præſumptionem contraria probatio non admittatur, Cyn. in d. l. Reſcripta, circa fin. C. De precib. Imper. offerend. Butrius & Imol. loco citat. Felin hic. n. 60. verſ. Et
122 adeo procedit, ſed hoc dictum, ut inquit Abb. hic

hic.n.14.videtur ſatis durum,& nullo jure apertè probatur, & in contrarium poteſt allegari text.in Clem.Paſtoralis, de re judicat. & illud dictum reprobat Cravet.in conſ.135.Verba decreti, n.42.verſ. Imo iſto caſu.ubi citat plurimos, & in princ. ejuſdem, n. 42. concludit aſſertionem
123 Principis ſuper juſta cauſa non eſſe probationem, ſed tantum operari, ut transferatur onus probandi in adverſarium, & allegat Angel. in conſ.368.Sereniſſimus Princeps Vinceſlaus, n. 2. & Roman.in conſ.369.Circa primum,n.38.Com.in conſ 32.In hac conſultatione,n.9.col.6, verſ. Et maximè cum Pontifex libr.1.alios citat Gabr. d. concl. 3.n.3.

Imo in Principe reſcribente contra jus tertio
124 quæſitum de jure gentium abſolutè cauſam non præſumi tenuerunt Abb.hic d.n.14.verſ. Hoc dictum,Dec.n.27.& Felin n.66 verſ.Ex quibus redditur dubia,& alij plures apud Anton.Gabriel d. concl.3.n.1.

125 Quia tamen in practica ſervaretur prima opinio,ut dicit,Abb. loco cit. eam poteris limitare quatuor modis.Et primo eam limitabis ut non procedat quando Princeps reſcribit contra jus quæſitum ex ſuo contractu; ad hoc l. Caſar. ff. de publican & vectigal. & cap. 1. de probat.ubi text. optimus. Quam limitationem poſuit etiam idem Abbas in conſ.3. Notat in præſenti in penult. col.in 27.qu lib.2 & Bertrand in conſ 15.n.4 vol. 1,verſ.Secundò reſpondetur,& in conſ.233.n.3.vol. 2.& Gabr. d.concl.3.n.13. & ex hoc infert Abb.
126 hic n.15.ut Princeps non poſſit ſuo vaſſallo ſine cauſæ cognitione feudum auferre,quia in feudo eſt quidam contractus, ex quo ultro citroque
127 naſcitur obligatio,ut in cap.De forma, 22. qu. 5. juncta gloſ.in l.Liber homo,ff.De verb.obligat.Item de natura feudi eſt, ut non auferatur niſi cauſa cognita,ut in cap 1. de natur.feud. & in cap. 1. de feud.ſine culpa non amitt.in uſib.feud.& in hac ſpecie conſuluerunt Dec.conſ.689.viſo puncto.Pariſ. conſ.11 Caſtrum iſtud, n. 55. & 111. lib. 1.Socin. Jun.conſ.94.Conſilium,n.3.vol.2.& paſſim alij.

128 Limitabis ſecundo, ut non procedat ſi princeps reſcribat contra conceſſionem ſuam etiam gratuitam,puta conferendo officium,vel beneficium à ſe prius alteri collatum: in tali enim reſcripto non præſumitur cauſa, ſed potius Princeps præſumitur circumventus. tex. eſt in cap. Cum olim infra de re judicar. ubi ſi Papa conferat alicui beneficium unius,& dicta collatio repugnet ordinationi à ſe prius factæ in favorem alterius, ſecunda diſpoſitio irritatur, prima remanente,ea ratione,quia ipſam ſecundam feciſſe cenſetur tanquam circumventus in ea, quam prius fecerat,vel ex oblivione, vel facto ipſius collatarij. Et ita de hoc eſſe ibi caſum expreſſiſſimũ dixit Roman.conſ.298.circa præmiſſam,n. 1. verſ Secundò eadem concluſio,quem,ſequitur Ruin. conſ.98.Quia per privilegium,n.22. volum. 4. Dec. conſ.588.Viſo puncto,n.18 Soccin.Jun d.conſ. 94. n.3.vol.2.& Ferrett.conſ.6.Factum tale eſt,alias n.
129 4. & hæc præſumptio circumventionis eſt juris & de jure, quæ contrariam probationem non admittit,ut ibi voluit ſingulariter Innoc.in princ. cum quo concordant Hoſt.n.5 Joan. Andr. n. 4. Bellam.n.2.Cardin.n.9. verſ. Et dicit Innocen. Alex.de Nevo,n.22 & Felin.n.5.col.5. verſ. Amplia iſta,& conſuluit eleganter Bald in conſ 327. Pridie enim,n.4.volum.1.Ruin. ubi ſupra. & concordant plures,quos citat. Apoſtil. ad Rom. d.
130 conſ. 298. lit. B. Porro in conceſſionibus Principum prima attenditur,nec per ſecundam primæ derogatur,ut conſuluit Roman. d. conſ. 298. per totum,& alij quos cumulat Anton. Gabr. comm. concl.lib.3.in tit.De jure quæſito non toll.conſ.7.n. 4.
131 & 5.

Limitabis tertiò; ut præſumatur pro Principe reſpectu ſubditorum dumtaxat, non autem reſpectu aliorum,ut notabiliter voluit Innocen. in cap.Inquiſitioni,n.4 de ſentent.excommunicat. ubi quod ſi Papa mandat laico ſibi non ſubjecto in temporalibus,ut det alicui rem ſuam, talis non tenetur ei obedire niſi appareat legitima cauſa ſic præcipiendi,cum non ſit ei temporaliter ſubjectus:& idem colligitur ex Clem. Paſtoralis de re judicar. ubi ponderatur, quod Rex Siciliæ non ſuberat Imperio. & hanc limitationem approbat hic Abb.n.15.verſ.Item limito,& Felin.n.62. in fin.verſ.Limita 3.& idem Abb.in cap.1.n. 4. in fin.de cauſ.poſſ.& propriet Ruin.conſ 91.Quæritur,
132 n.5.volum.1.& conſ. 123. Viſa facti ſentent. n. 23. volum. 3.

Limitabis quartò,niſi cauſa in reſcripto Principis expreſſa ſit frivola,ſeu irrationabilis.Tunc enim princeps quamvis reſcribat ex certa ſcientia,motu proprio, & de plenitudine poteſtatis;tamen præſumitur circumventus. & tales literæ ſunt ipſo jure nullæ,& ita ſingulariter limitat Dec.in conſ.576.Pro reſolutione,n.10. Bolognett.conſ.2.n.45.ſocm ſen.conſ. 273. . . . . . ante fin. volum.2.Ruin. conſ.123. . . . . . . .n.3. vol. 3. alias limitationes ad prædictam regulam ponit Anton.Gabr.dicta concl.3.De jure quæſit non toll.& latius 2n, & quando cauſa præſumatur in principe reſcribente contra jus tertij,vide Præpoſitum in
133 cap.Venerabilem,§.Quod autem,col.1.in 3. notab. & ſeq.Qui filij ſint legit.

Secundus caſus principalis eſt quando reſcriptum, lex, vel ſtatutum lædit jus alterius in eo, quod ad eum pertinet de jure civili, prout ſunt actiones,quæ à jure civili ſunt proditæ,ut l. 2. ff. De origin.Iuris,& l.Ex hoc jure in fin.ff.De juſt.& jur. & in hoc.2.caſu Innoc.hic, num. 3. verſ. Vbi vero
134 reſcriptum.Compoſtell.n.5.Hoſtien n.4.verſ.Vbi vero,Joan,Andr.n.19.& Felin. n. 54 in fin. verſ. Quarta concluſio,diſtinguunt ſic:Aut reſcriptum, lex, vel ſtatutum perimit jus alterius omnino, vel denegat ex toto agendi poteſtatem: & non valet niſi adjiciatur clauſula,non obſtante lege,&c. arg.l.Si quis in princ.teſt.ff.De legat. 3. & authent. Hoc inter liberos,C. De teſtam. arguendo à lege ad ultimam voluntatem, quæ ſimiliter lex dicitur, ut §. Diſponat. auth. de nup. & meliùs ſecundum
135 Hoſt ubi ſup. probatur in cap. Nonnulli infra de reſcript.& in cap. ult. De Capell monach.& quod dictum eſt niſi adjiciatur clauſula non obſtante,&c.
136 locum habet etiam quando alias conſtat de expreſſa voluntate Principis ſecundum Compoſt. d.n.5.Hæc tamen non procedunt in litteris Papæ contra jus tertij, quia non dicitur conſtare de illius voluntate per quaſcunque derogationes, niſi expreſsè fuerit derogatum regulæ de jure quæſito non toll. ut reſolvit Rota coram Card. Seraphin.deciſ.1082.n.6.7.& 8.Quæ quidem deroga-

rogatio requiritur in jure quomodo libet quæſito, & cujuſcumque ſit generis, Cæſ. de Graſſ. *deciſ. 1. n. 4. de verb. ſignif.*

137 Verum tamen etſi reſcriptum, vel lex auferre poſſit actionem modis prædictis, ut eſt communis opinio ſecundum Abb. *hic num. 3.* non tamen poteſt illam ſic auferre quin reddat juſtitiam, quia id eſſet contra jus naturale. Et ita ex mente aliquorum declarant Innoc. *hic num. 3. verſ. Sed & tunc, ut quidam dicunt*, & Compoſtell. *num. 6. eod. verſ.* & tenent Jo. Andr. *num.* 21. Abb. *d. numer.* 13. & Felin. *numer.* 55. Nam hoc caſu ſit reditus ad primævum jus in 138 quo non erant actiones, ſed manu regia adminiſtrabatur juſtitia, d. *l.* 2. & ſic habes caſum, in quo ſine actione formali quis poteſt agere ex ſola obligatione juris gentium, ſecundum Abbat. & Felin. locis citatis, & ſequitur Alex. *conſ. 1. Ponderatu, num. 31. verſ. Non obſtat, lib. 5.*

139 Aut ex hujuſmodi reſcripto, lege, vel ſtatuto jus alteri competens de jure civili non aufertur, ſed differtur, & tunc valent, ut *l. Quoties, C. De precib. Imper. offerend.* Innoc. *d. numer. 3. poſt med verſ. Si vero non auferatur jus.* Compoſtell. *numer. 6. eod verſ.* Hoſt. *numer. 4. verſ. Ubi verò reſcriptum*, Jo Andr. *numer.* 22 Abbat. *num.* 12. & Felin. *numer.* 47. dicentes Principem poſſe inferre modicam læſionem, puta dare dilationem debitori, ut non poſſit interim conveniri, d. *l. Quoties.* Idem tradit Alex *conſ. 216. Non arguendi, n. 15. lib. 2.*

140 Cæterum indiſtinctè jus merè civile tolli poteſt, ſi is, qui habet Juriſdictionem ſuper eo jure, de hoc facit legem municipalem, ſecundum Innoc. *n.* 4. & Jo. Andr. *n.* 23.

141 Poſtremò addunt Innoc. d. *numer. 4. verſ. Ius autem naturale.* Compoſtell. *numer* 8. Jo Andr. *numer.* 25. & Felin. *numer.* 26. quod etſi lex civilis non poſſit tollere in totum jus naturale; poteſt tamen illud diſtinguere, & adjuvare, eique addere, vel detrahere, ſicut lex civilis, vel Canonica diſtinguit illud Evangelij. *In ore duorum, vel trium ſtat omne verbum, cap. In omni infra de teſtibus*, ut non procedat in multis caſibus. in quibus plures requiruntur, ut *l. fin* C. *De teſtam. l. Hac conſultiſſima, C. Qui teſtam facer. poſſ. l. Teſtium, C. De teſtib. cap. 1. & 2. 2. qu. 4* & hoc expreſſe dicit tex. in *l. Ius civile, ff. De juſt. & Iur.* ibi *Cum aliquid addimus, vel detrahimus juri communi.* (id eſt naturali) ut ibi in gloſ. 1. Idque exemplo juris Prætorij, quod Prætores introduxerunt adjuvandi, vel ſupplendi vel corrigendi juris civilis, gratia ut *l. Ius autem*, §. *fin. ff. eod.* & ibi plena gloſ. in *verb Adjuvandi.* Et ita Innoc. & ſequaces videntur ſentire non modo jus naturale, id eſt gentium, ſed etiam jus divinum poſſe diſtingui, limitari, & declarari per leges civiles, ut hic per Felin, *numer.* 2. Circa quod Cyn, & Legiſtæ multa dicunt in *l. Reſcripta, C. De precib. Imper offer.* & Bald. poſt gloſ. in *l. fin.* 142 *C. Si contra jus, vel utilitat. publicam.* Et alii apud Felin. *hic numer. 2. & 16* & concludunt Principem poſſe limitare jus divinum in illis articulis, qui reperiuntur ab ipſo jure divino limitati; in alijs ſecus, niſi ſubſit juſta cauſa limitandi, & in dubio præſumi pro lege Principis. Sed Abbas *hic n.* 4. limitando dicta Legiſtarum dicit Principem ſæcularem poſſe ſtatuere interpretando jus divinum in rebus prophanis, in quibus habet juriſdictionem, & dummodo ſubſit cauſa aperta; ſed in ſpiritualibus interpretationem pertinere ad Papam, ut eſt tex. in *cap. Per venerabilem, in fin. Qui filij ſint legitimi.* Quod pluribus exornat Felin. *hic. numer. 17. & ſeqq.*

Ego verò exiſtimo hæc dicta non procedere per ea, quæ ſcripſi in *cap. Cum pridem à numer. 76. uſque ad numer 84. de pact.* ubi latiſſimè probavi legem humanam ex quatumque cauſà non poſſe legi Divinæ quidquam detrahere, nec illam modificare, ſeu limitare, aut ſuper ea diſpenſare ibi plenè videas. Et ad authoritatem illam: *In ore duorum, vel trium ſtat omne verbum.* Quæ videtur diſtingui, & limitari per legem Canonicam, in *cap. Licet univerſis, infr. de teſtib.* & in *cap. Præſul, 2. qu. 4.* Reſponde ut dixi in *cap. Cum eſſes, numer. 144. & numer. 149. de teſtam.* & in d. *c. Licet univerſis, in 2. not.* Diſtinctio autem Cyn. & Legiſtarum eſt ſine ſucco, quia ineptum eſt ut lex civilis limitet jus divinum in illis caſibus, in quibus jus divinum ſeipſum limitat. Jam enim illa non eſt limitatio juris civilis, ſed juris divini. Arg. *cap. Litteris de reſcript.* & *l. Item eorum, §. Si decuriones, ff. Quod cujuſque univerſ. nomin.* ubi verò jus divinum non limitat ſeipſum, lex civilis ex cauſa quantumvis gravi nequaquam poteſt illud limitare. Nam ſi id non poteſt Apoſtolicus, ut dixi in d. *cap. Cum pridem, numer. 76. & ſeqq.* longè minus id poterit Princeps ſæcularis, *cap. Cum ad verum*, & *cap. Si Imperator, 96. diſt.*

DE CONSTITVTIONIBVS

Cap. Cum acceßiſſent.

S V M M A R I V M.

1 *Dignitatis collatio devolvitur ad Papam ſi omnes collatores habuerunt ſex menſes ad conferendum, & neglexerunt conferre.*

2 *Papa confert beneficia devoluta poteſtate ſpeciali, non generali tantum, quia poteſt omnia beneficia conferre.*

Papa duobus modis conferre poteſt beneficia devoluta. ibid. verſ. Porro.

3 *Dignitas, perſonatus, & officium an differant.*

4 *Nomen dignitatis non ſufficit in reſcripto ex ſtylo curiæ, ſed requiritur nomen proprium, & cognomen.*

5 *Canonici non poſſunt ſupprimere aliquam dignitatem in Eccleſia, & illius reditus ſibi applicare ſine authoritate Papæ.*

6 *Præbendarum tenuitas eſt juſta cauſa ſuppreßionis dignitatis.*

7 *Epiſcopus cum conſenſu Capituli poteſt aliquot præbendas ſupprimere, & earum fructus reliquarum præbendarum diſtributionibus ſi ſint tenues appli-*

applicare ex Concilio Trid

8 *Non tamen ex Concilio poteſt ſupprimere dignitatem.*

9 *Collatio beneficii dicitur donatio.*

10 *Qualitas non poteſt eſſe ſine ſuo ſubjecto.*

11 *Beneficium non vacat per obitum beneficiati, in tribus caſibus, id eſt ſi ſit ſuppreſſum, ſi præbenda non ſint diſtincta, & ſi ſit de menſa.*

Littera ad beneficium vacaturum non extenduntur ad beneficium de menſa. ibid. verſ. Tertius eſt.

12 *Statuentes poſſunt recedere à ſtatuto edito contra jus, non obſtante confirmatione Apoſtolica.*

Declaratur. n. 19.

13 *Capitulum generale an poſſit recedere à conſtitutionibus per Sedem Apoſtolicam confirmatis præſcribentibus tempus faciendi decreta circa electionem Generalis in ſede vacante. & n. ſeq. uſque in fin.*

14 *Actus contra prohibitionem legis eſt ipſo jure nullus, quamvis lex non procedat ulterius irritando actum.*

15 *Niſi eadem, vel alia lex declaret actum valere. & num 38.*

16 *Geſta contra conſtitutiones Ordinis confirmatas cum decreto irritanti non valent.*

Declaratur. n. 21. & 27.

17 *Conſtitutio Capituli generalis confirmata à Sede Apoſtolica cum clauſula decreti à ſtatuentibus revocari non poteſt, etiam quatenus concernit eorum favorem.*

Contrarium. n. 21.

18 *Clauſula decreti quando apponitur videtur data forma cui renunciari non poteſt.*

Declaratur n. 22.

19 *Statutum poteſt à ſtatuentibus revocari quatenus concernit eorum favorem non obſtante confirmatione Superioris.*

20 *Et cenſentur revocaſſe per unicum actum capitulariter geſtum contra ſtatutum, aut ſaltem ſuſpendiſſe pro illa vice.*

21 *Statutum poteſt revocari à ſtatuentibus quatenus concernit eorum favorem etiamſi fuerit confirmatum cum decreto irritanti.*

22 *Formæ renunciari poteſt quando privatam reſpicit utilitatem.*

23 *Præceptum reſpiciens utilitatem ejus cui præcipitur conſilium dicitur.*

24 *Prohibitio legis concernens principaliter favorem ejus cui fit habet vim exhortationis. & n. 38*

25 *Privilegio ſicut poteſt renunciari, ita & decreto irritanti tanquam acceſſorio.*

26 *Decretum appoſitum in regreſſu, vel alia gratia non habet effectum niſi volente eo, in cujus favorem eſt appoſitum.*

27 *Decretum irritans in confirmatione conſtitutionum quarum aliquæ habent clauſulam annullativam actus contrarii, & aliæ non, minime inducit nullitatem quoad omnia uſque ad n. 34.*

28 *Confirmatio Pij IV. cum clauſula decreti non operatur ut omnia geſta contra Concilium Trident. ſint nulla.*

29 *Matrimonia contracta non præmiſſis denuntiationibus valida ſunt.*

30 *Concilium Tridentinum ubi voluit imponere pœnam nullitatis actus, id diſertis verbis expreſſit.*

31 *Profeſſio non eſt irrita ex eo quod facta fuerit à puella ante explorationem voluntatis.*

32 *Electio Provincialis facta non prævio juramento de eligendo digniorem contra Conſtitutiones Ordinis confirmatas cum decreto irritanti, non eſt nulla.*

33 *Decretum irritans apponitur ad finem removendi obſtacula impedientia executionem actus ſuper quo decernitur.*

34 *Cauſa finali conſtitutionis ceſſante, ceſſat ipſa conſtitutio.*

35 *Decretum irritans non impedit manutentionem dum diſcutitur an principalis diſpoſitio locum habeat, nec ne.*

36 *Verba futuri temporis non imperativè prolata non ſunt diſpoſitiva.*

37 *Actus contra legis præſcriptum factus ab eo qui prius juriſdictionem non habebat, eſt nullus, ſecus ſi habebat.*

38 *Intellectus* c. Ad Apoſtolicam, de Regul.

39 *Actus contra legem non habentem perpetuam cauſam prohibitionis non eſt irritus.*

40 *Actus contra ſtatuti prohibitionem ſi fiat ab ipſiſmet ſtatuentibus valet.*

CUM ACCESSISSENT. Dignitas ſublata de Eccleſia per ſtatutum Capituli à Papa confirmatum ulterius non cenſetur vacare niſi poſtea per contrarium actum ſtatutum illud fuerit revocatum. Hoc dicit. Dividitur in tres partes ſecundum Hoſt. & Jo. Andr. In prima ponitur allegatio pro Primicerio. In ſecunda allegatio contra eum pro Capitulo. In tertia diffinitivæ commiſſio. Secunda ibi, *ſunt inſuper*. Tertia ibi, *Quocirca*

1 Nota primo ibi, *tanto tempore vacaviſſet, &c.* dignitatem poſſe tamdiu vacare, ut ejus collatio ad Sedem Apoſtolicam devolvatur. Quod contingit quando ſuperiores omnes ordinarij collatoris unà cum ipſo collatore habuerunt ſex menſes ad conferendum; & neglexerunt conferre: Ultimo enim collatio devolvitur ad Papam juxta terminos decreti Lateranen. Concilij, de quo in *c. 2 infra, de conceſſ. præben.* Et tunc

2 Papa confert ex poteſtate propria, & ſpeciali, non ex generali tantum, qua poteſt omnia beneficia conferre. *c. 2. de præb. in 6.* & Clem. *1. in fin. ut lite pend.* & tradit Samen. *in proœm. regul. Cancell. qu. 2. n. 7. verſ. Conſiderata perſona ipſius Papæ,* & plenius in *regul. de jur. quæſ. non tollen. qu. 1. n 7.* Quintil. Mandoſ. in *reg. 2. qu. 2 n. 2.* Porrò beneficia devoluta duobus modis Papa conferre poteſt. Primò poſteaquam ad eum ſunt devoluta omnibus inferioribus in ſtatutis temporibus ad conferendum negligentibus. Deinde quando beneficia ſunt tantum devoluta ad aliquem ſuperiorem ordinarij collatoris, ut potè ſi ob negligentiam Abbatis, vel Capituli devoluta ſit collatio ad Epiſcopum, vel ob negligentiam Epiſcopi ad Metropolitanum, ad præſcriptum d. *c. 2. de præb. in 6.* Papa enim concurrere poteſt cum Epiſcopo, vel Metropolitano; atque ita ſemper conferre poteſt vel ratione devolutionis ad ipſum, vel ratione concurſus, ut declarat Rebuff. *ſuper concord. in tit. De collat. §. Si quis verò, in ver. Devolutio,* & Mandoſ. *in reg. de ann. quæſt. ult. num. 6.*

3 Secundo nota dignitatem, perſonatum, & officium eſſe ſynonyma, ſeu idem importantia;

nam

Digitized by Google

nam in hac decretali Primiceriatus quandoque appellatur dignitas, quandoque perſonatus, & quandoque officium. Quod tamen verum eſt largè ſumpto vocabulo, ſed in ſtrictiori ſignificatione differunt, ut plenè notat Jo. Andr. poſt Archid. in *c. 1. de conſuet. lib. 6.* & in *c. De multa ſuſr. de præbend.* Butr. *hic n.* 4. Imol. *n.* 2. & Abb. *in princip.* & ſcripſi in *c. Ad hæc, infra, de præb.* ubi plene videas.

4 Tertio nota ibi, *Archidiaconus Tullenſis*, ad certitudinem perſonæ ſufficere in reſcripto exprimere nomen dignitatis, quod tamen hodie non ſervatur, quia ex ſtylo Curiæ apponitur nomen integrum, & cognomen ad evitandam æquivocationis fallaciam: ut dicunt hic Hoſt. Jo. Andr. Butr. Cardin. & Imol, & not. in *c. fin. infr. de reſcript.* Nam & in legibus crimen falſi committitur, ſi nomina prudentum per ſpecialia ſigna, non per conſequentiam litterarum exprimantur, *l. 1. circa fin. §. Ne autem per ſcripturam, C. De veter. jur. enucl.*

5 Quartò nota ibi, *ac ſtatutum ipſum authoritate Sedis Apoſtolicæ fuiſſe poſtmodum confirmatum* Canonicos non poſſe ſupprimere in Eccleſia aliquam dignitatem, & illius redditus ſibi applicare ſine Papæ authoritate: hic enim fundatur validitas ſtatuti in confirmatione Apoſtolica. Unde ſine illa ſtatutum non valet, etiam ſi fiat de epiſcopi conſenſu, ut poſt multa concludit hic gloſſ. in *ver. confirmatum.* Cardin. *n.* 1. & alij communiter.

6 Quinto nota ibi, *inter Canonicos ipſos Primiceriatus proventibus, & poſſeſſionibus diſtributis*; legitimam cauſam eſſe ſupprimendi aliquam dignitatem in Eccleſia, ut redditus convertantur in utilitatem Canonicorum, quibus proprij redditus non ſufficiunt, ut hic per Abb. *in 4. notab.* Cauſa tamen hujuſmodi non eſſet ſufficiens ad dignitatem ſupprimendam, niſi etiam concurreret authoritas Sedis Apoſtolicæ, ut dictum eſt in præced. notab. licet ſecus ſit in ſuppreſſione Canonicatus, ut eſt caſus in *c. Ex parte,* ibi, *Licet redditus non ſint diminuti infr. eod.*

Portò in *c.* 15. *ſeſſ.* 24 Concil. Trid. ſtatutum
7 eſt ut in cathedralibus, & collegiatis inſignibus, ubi frequentes, adeoque tenues ſunt præbendæ, ſimul cum diſtributionibus quotidianis, ut ſuſtinendo decenti Canonicorum gradui non ſufficiant, liceat Epiſcopis cum conſenſu Capituli vel aliquot ſimplicia beneficia, non tamen regularia iis unire, vel ſi hac ratione provideri non poſſit, aliquibus ex iis ſuppreſſis eas ad pauciorem numerum reducere, & illarum fructus, & proventus reliquarum præbendarum diſtributionibus applicare. Verum circa hoc decretum cùm Capitulum, & Canonici Eccleſiæ Elnen. qui obtinuerunt ab Ordinario uniri Præcentoriam ejuſdem Eccleſiæ, quæ inibi dignitas exiſtit eidem Capitulo ob præbendarum tenuitatem, dubitaſſent an ea valida eſſet, ex *d. c.* 15. Sac. Congregatio Concilii cenſuit vigore *c.* 15. *ſeſſ.* 24. non potuiſſe uniri dignitatem. Quamobrem cum caſus ſuppreſſionis dignitatis ſit omiſſus à
8 Concilio, ſalva manet juris communis prohibitio: nam quod non mutatur, cur ſtare prohibetur? *l. Sancimus, C. De teſtam. l. Præcipimus, in fin. C. De appellat.* Hoſt. in *c. Ad Apoſtolicam, n.* 2. *de regular.* An autem Capitulum poſſit numerum Canonicorum augere, dixi in *c. Dilecto, inf. de præb.*

Sextò nota ibi, *perſonatus eſſet donatio devoluta.*
9 Collationem beneficii dici donationem, ut hic, & in *c. Poſtulaſti, infra, de conceſſ. præben.* eſt enim quædam liberalitas, *c. Relatum, inf. de præb. c. fin. de off. Vicar. lib. 6.* quod eſt verum reſpectu ejus, cui confertur: non enim tenetur collator magis ei, quam alteri conferre. Unde illi conferendo gratiam facit; ſed non dicitur liberaliter in dando ſimpliciter, quia abſolutè tenetur conferre, ut infra. *Ut eccleſ. benef. in rubro & nigro.* Et in neceſſitatibus non eſt liberalitas, *l. Rem legatam, ff. De adimen. legat.* & declarat gloſ. in *d. c. Relatum, in ver. Liberalitas*, Cardin. Imol. & Abb. *hic.*

Septimò nota caſum, in quo per mortem beneficiati non vacat beneficium quando ſcilicet beneficium eſt ſuppreſſum ut hic. Alius caſus eſt in Eccleſia non numerata, vel ubi præbendæ non ſunt diſtinctæ, *c. Dilecto, de præb.* & *c. Ex parte, de conceſſ. præben.* Tertius quando beneficium eſt de menſa, gloſ. in *clem.* 1. *in ver. Non vacet, de exceſſ. Prælat.* conſolidantur enim menſæ mortuo clerico ad inſtar uſus fructus, *c. Cum conſtet, de pignor.* Unde Imol. in *c. Abbate, in 2. col. infr. de reſcript.* relatus hic à Felin *n.* 2 tenet contra Jo. Andr. & Butr. Litteras ſuper beneficio vacaturo non extendi ad beneficia de menſa. Et hos tres caſus recenſent hic Butr. *n* 8 Card *n.* 2. Anchar. *in princ.* Imol. *numer.* 3. & Felin. *eod. num.*

10 Octavò nota ibi, *Primiceriatus ipſe tanto tempore non vacaverit.* extincta dignitate eſſe impoſſibilem ipſius vacationem, quia non entis nullæ ſunt qualitates *l. Divus, ff De milit. teſtam. l.* 2. *ff De uſufruct. ear. rer.* Oldrad. *conſ.* 203. *Quoniam tale eſt, verſ. Ad ſecundam quæſtionem.* Et ubi deficit ſubjectum, deficit prædicatum, quia impoſſibile eſt prædicari de non ente, ut dicit Angel. *conſ.* 3/0. *Chariſſime frater, num.* 1. Nec accidentia eſſe poſſunt ſine ſubjecto, *c. Baptizari, in,* ſ*ta.* 5. *diſt. l.* 1. *Cod. De condit. ob turp. cau. l. Ejus qui in Provincia, ad fin. ff. Si cert. petat.* Bald. in *l. Omnium, col.* 2. *verſ. Nam impoſſibile eſt intelligere accidentia, C. De teſtam.* Rom. *conſ.* 91. *Viſis, numer.* 8. Plura ſimilia congerit Philipp. Prob. ad Jo. Monach. *in c.* 1. *numer.* 35. *& ſeqq. de conſtit. lib. 6.*

11 Ultimò nota in verſ. *Niſi poſtea dicti Canonici contravenerint.* Canonicos quamvis non poſſint contra jus ſtatuere, tamen poſſe tollere ſtatutum contra jus ab ipſis editum, etiam authoritate Apoſtolica confirmatum: nam hic Canonici ſtatuerunt, ut dignitas Primiceriatus non eſſet amplius in Eccleſia, quod eſt contra jus, ut dictum eſt ſupra in 4. *notab.* & ſtatutum fuerat à Papa confirmatum. Et tamen ſi contraveniant facto ipſo aliquem in Primicerium eligendo dignitas extincta reviviſcit. Et ita hanc concluſionem firmat Bart. in *l. Omnes populi,* 13. *col. verſ. Iuxta prædicta quæro ff. De juſt. & jur.* & alii hic copioſè relati à Felin *numer.* 5. Verum hoc impugnat Dec. *hic numer.* 16. ubi confirmatio fuit neceſſaria; quia tunc ſtatutum dicitur abſolutè ſuperioris quod ab inferiore tolli non poteſt ex defectu
12 poteſtatis, ut hic per eum. Sed in contrarium ſtat littera hujus Decretalis. Nam hic ſta-

tutum de ſuppreſſione dignitatis fuit editum contra jus, & ſic confirmatio Apoſtolica fuit neceſſaria, & tamen Canonici poſſunt contravenire. Abb. ſic diſtinguit conciliando opiniones *n.* 2. Aut ſtatutum concernit principaliter favorem ſtatuentium, & procedit opinio Bartholi. Aut concernit favorem aliorum, vel bonum publicum; & tunc procedit opinio contraria, & ſequitur Felin. *num 4. verſ. Prima declaratio.* Sed tu adverte, quia etſi DD. videantur hic fundare validitatem revocationis ſtatuti confirmati in eo, quod per illam fiat reditus ad jus commune; tamen ſtante ſupradicta diſtinctione Abbatis, non eſt jus in hoc. Nam ſi ſtatutum editum fuerit ob favorem aliorum, vel ob publicam cauſam, revocari non poterit à ſtatuentibus, licet per revocationem fiat reditus ad jus commune; imo hoc procedit etiamſi ſtatutum non fuerit confirmatum per ſuperiorem ſecundum Innocentium communiter receptum in *c. Cum olim, il 2. numer. 7. verſ. Imò plus dicimus*, alias eſt in *c. Accedentibus, de privil.* Exemplum in decreto edito per Capitulum Generale ex cauſa publicæ quietis, ut Generalis Ordinis eligi non poſſit de eadem natione, de qua fuit immediatus prædeceſſor. Quamquam enim per revocationem hujus decreti fiat reditus ad jus commune, ſecundum quod electio generalis tam activa, quam paſſiva libere ſpectat ad univerſam Congregationem, ut decidit Rota *deciſ. 65. num. 5. par. 1. in recent.* tamen durante cauſa illa quietis publicæ, decretum ab eodem Capitulo generali revocari non poteſt, ut ſcripſi in eadem decretali, *Cum dilectus, à numer. 9. uſque in fin.* Sin

13 autem ſtatutum concernat tantummodo favorem ipſorummet ſtatuentium, poterit ab ipſis revocari, licet per revocationem non fiat reditus ad jus commune, non obſtante confirmatione Apoſtolica etiam facta cum decreto irritanti, ut plenè dicam in quæſtione ſeq. præſertim num. 19. & 21.

Poſita conſtitutione Congregationis Somaſchæ cum reliquis conſtitutionibus ejuſdem Congregationis ex certa ſcientia, & cum decreto irritanti per Sedem Apoſtolicam confirmata tenoris infraſcripti, videlicet: Priuſquam ad præpoſitum Generalem eligendum deveniant Patres electores, ſi quid ſtatuendum erit, ad ipſius, vel majorum officialium perſonas, jura, modum procedendi, & ad electiones attinens, hic erit locus.

Item, poſito decreto poſt electionem Præpoſiti Generalis in Capitulo generali propoſito, & ſuffragijs Patrum obtento, quo determinatum eſt pro publica quiete, ut poſteaquam Præpoſiti Generales Congregationis ſui triennalis regiminis tempus expleverint, ſucceſſor immediatè eligi non poſſit ex eadem natione, ſeu ſtatu, ſed ex alio.

QUÆRITUR, An decretum ut præfertur editum ſit validum, & in proximo generali capitulo obſervandum, nec ne?

Ex duplici capite videtur hoc decretum poſſe impugnari. Primum ex eo, quod propoſitum & obtentum fuerit ante electionem Præpoſiti generalis contra præſcriptum dictæ conſtitutionis. Secundum ex eo, quod reſtringat libertatem electionis contra diſpoſitionem ſacrorũ Canonum.

14 Quod primum caput contra validitatem Decreti facit, primò, quòd actus geſtus contra prohibitionem legis eſt ipſo jure nullus, licet lex ulteriùs non procedat irritando actum, *l. Non dubium*, ubi id not. Bart. Bald. & Legiſtæ, *Cod. De legib. c. Ne nimia, de relig. domib. c. un. in princ. eod. tit. lib. 6. c. Quæ contra jus, de regul. jur. eod. lib.* gloſ. in *c. Vides, in ver. Diſſolvi, 10. diſt.* Canoniſtæ in *c. Ad Apoſtolicam, infra, de regul.* Sufficit enim legislatorem tantum prohibuiſſe ad hoc ut ea quæ lege fieri prohibentur, ſi fuerint facta non ſolum inutilia, ſed pro infectis habeantur, ut legitur in *d. l. Non dubium, quæ eſt canonizata, in c. Imperiali, 25. qu. 2.*

15 Neque obſtat text. in *d. c. Ad Apoſtolicam*, ubi valet profeſſio facta infra annum in Ordinibus non Mendicantium contra legis prohibitionem; Siquidem hoc procedit ibi, *quia Decretalis procedit ulterius, declarando actum valere.* Secus autem eſt ſi canon ſimpliciter prohibeat, quia tunc ex vi ſolius prohibitionis actus redditur nullus. Et ita ad illum textum, & ad *c. Non nov imus, 17. quæſt. 2* & *c. Si vir. 27. diſt.* poſt Goffred. reſpondent ibi Jo. Andr. *num. 3.* Cardin. *num. 8. verſ. Septimò oppono*, & Henric. *circa med. verſ. Super eo.* Et cum hoc intellectu tranſeunt ibi communiter DD. ut Abbas teſtatur, *numer. 11.*

Ergo cum decretum, de quo agitur propoſitum fuerit à Capitulo generali, & Patrum ſuffragijs firmatum poſt electionem Generalis contra præſcriptum conſtitutionis initio propoſitæ videtur ipſo jure nullum, licet conſtitutio ulterius non procedat ad irritationem actus.

16 Deinde quatenus conſtitutio ex vi ſolius prohibitionis non importaret nullitatem actus; tamen cum poſtea fuerit confirmata una cum cæteris conſtitutionibus Congregationis è Sede Apoſtolica cum inſertione tenoris, & cum clauſula decreti irritantis, actus in contrarium geſtus non tenet, *c. Si ſoli, verſ. Nos ſi nos in gratia tibi facta decreviſſemus irritum, & inane, de conceſ. præb. lib. 6. cum concord.*

17 Quod adeo verum eſt, ut conſtitutio propter clauſulam decreti in confirmatione appoſitam è ſtatuentibus revocari non poſſit, etiam quatenus concernit favorem ſtatuentium, text. eſt notab. in *c. Dilecto, de præb* in illis verbis: (Niſi forte ſtatutum aliquod obviaret, cui Sedis Apoſtolicæ confirmatio acceſſiſſet, hujuſmodi clauſula prohibitionis adjecta, ut ſi quidquam contra id fieret, non valeret.) Et ibi notat gloſ. *in ver. Hujuſmodi clauſula*, dicens verius eſſe, ut non obſtet ſtatuentibus confirmatio Papæ cum eorum favore facta ſit, quin poſſint contravenire ſi velint, niſi clauſula hujuſmodi ſit appoſita, *decernimus irritum, & inane.* Sequitur ibi Abb. *col. 3. nu. 14. verſ. Nota gloſſam*, juncto text. in *l. Ius publicum in fin. ff. De pact.*

18 Quod eam habet rationem, quia quando clauſula decreti apponitur, videtur data forma, ſecundum Bald. in *l. 1. nu. 2. ff. De liber. & poſth.* Formæ autem renunciari non poteſt, ut notat Bart. in *l. Debu, de tranſact.* Albert Brun. in *tract. de forma fol. 33. col. 1.* Et propterea ubi tale decretum apponitur, conſenſus partium nihil operatur, ut per gloſ. in *c. Statutum, in princ. in ver. Committatur, de reſer. in 6.*

Ve-

19 Verum his non obſtantibus, verius videtur ſupraſcriptum decratum ex hoc capite propoſitionis poſt electionem Præpoſiti Generalis infirmari non poſſe: nam cum conſtitutio capituli præſcribens locum, ſeu tempus propoſitionibus faciendis in ſede vacante, edita fuerit in favorem vocalium, ne ſcilicet authoritas Generalis electi impedimento eſſet illorum libertati, licuit eiſdem vocalibus capitulariter ab ea reſilire, non obſtante confirmatione Apoſtolica. Nam regula eſt, quod ſtatuentes recedere poſſunt à ſtatuto confirmato per Superiorem abſque alia licentia Superioris, qui confirmavit, quatenus ſtatutum concernit eorum favorem. Textus eſt in *l. Omnium, C. De teſtam.* ubi teſtamentum confirmatum à Principe revocari poteſt. Et in terminis ſtatuti capitularis caſus eſt hic, per quem text. ita tenet gloſſ. in *d. c. Dilecto. in ver. Hujuſmodi clauſula, de prab.* Abb. *n.* 10, *verſ. Et ex contrario,* Bart. in *l. Omnes populi, col.* 13. *verſ. Iuxta prædicta quaro, ff. De juſt. & jur.*

Ratio eſt quia licet ſtatuentibus favori ſuo renunciare *c. Ad Apoſtelicam, de Regular.* gloſſ. *in Clem.* 1. *in verſ. inhibentes, verſ. Item cum hac princi-*
20 *paliter, de Iurepatr.* Nec requiritur ut expreſſè renunciaverint; imò per unicum actum capitulariter geſtum contra conſtitutionem, cenſentur illam ſuſtuliſſe, ut probat hæc littera in fin. in ver. *Contra venerint*, & fuit opinio Tancredi, quam gloſſa hic dicit eſſe veriorem; & ſequitur Oldrad. *conſ.* 259. *Impugnatur electio, col.* 1. *num.* 1. *verſ. Secundo, quia illud ſtatutum.* Aut ſaltem pro illa vice cenſentur conſtitutioni renonciaſſe, aut illam ſuſpendiſſe, ſecundum opinionem Decij *hic n.* 26. *verſ. Vltimo nota.*

21 Hæc autem regula quod ſtatuentes poſſint ad ſui præjudicium recedere à ſtatuto confirmato, procedit etiamſi in confirmatione adſit clauſula decreti irritantis, quod probatur.

22 Primo quia etſi talis clauſula videatur formam, ſeu præceptum continere; nihilominus etiam formæ renunciari poteſt quando privatam reſpicit utilitatem, *c. fin. §. His autem,* ubi Abb. in 2. *not. de off. deleg.* & notat Bart. in *l. Filio præterito, ff. De injuſt. rupt.* & ſufficit tacita renunciatio
23 ſecundum Abb. ubi ſuprà, ac ſimiliter præceptum, quod reſpicit utilitatem ejus cui præcipitur in effectu conſilium dicitur, *l. Cum Pater. §. Mando,* ubi gloſſ. *in ver. conſilii, ff. De leg.* 2. & *l.* 2. *§. fin. ff. Mand.* Dec. *hic n.* 22. Quemadmodum & prohibitio legis concerneos principaliter favorem ejus, cui fit, habet vim exhortationis *cap. Denique §. Hac etſi legibus,* 4. *diſt.* per quem textum ita ſcripſit Abb. in *c. Ad Apoſtolicam, n.* 11. *verſ.* 2. *Solve, de regul.*

Neque obſtat text. in d. *cap. Dilecte, de prab.* quia ibi agitur de favore eccleſiæ, & non ſimpliciter de favore ſtatuentium. Unde non mirum ſi ſtatutum revocari non poſſit, ut benè obſervat Dec. *hic n.* 24. adjicimus eodem modo procedere gloſſ. in *d. c. Statutum,* quia ibi agitur de favore mixto cui merito renunciari non poteſt, ut notant DD. ibi poſt Jo. de Imol. Secus quando ſolum tractatur de favore ſtatuentium, ut ex prædictis patet.

Unde hanc ſententiam tuetur hic Dec. *n.* 22.
25 & eam dicit magis juridicam Rota apud Cardin. Creſcen. *deciſ.* 79. *alias* 3. *ſub tit. De privil.* & *deciſ.* [illegible] *Proſp. Fagn. in* 1. *Decretal.* *ſub tit. De præter.* quæ incipit: *Eſt privilegium.* Quia ſicut privilegio quis poteſt renunciare, ità & decreto irritanti tanquam acceſſorio; Aretin. in *l. Duobus, §. Etiam col.* 2. *verſ. Bald. tamen, de vulg. & pupil.* Expreſſius Cardin. *in Clem.* 1. *n.* 18. *quaſt. de elect.* Eandem opinionem tenet Caſſad. *deciſ.*
26 2. *de decret.* & Sarnen. *in reg. de trienn. q.* 49. *n.* 11. ubi ait; decretum appoſitum in regreſſu, vel alia quacumque gratia non habere effectum niſi volente eo, in cujus favorem eſt appoſitum per text. in *c.* 1. *De conceſſ. prab. in* 6. *cum concord.*

27 Secundo principaliter quando actus confirmatus alicubi habet clauſulam annullativam actus contrarij, & alicubi non, ut in caſu noſtro in quo conſtitutio, de qua agitur, non habet prædictam clauſulam, ſicuti habent plures aliæ conſtitutiones hujus Congregationis, tunc decretum irritans appoſitum in confirmatione non inducit nullitatem quoad omnia, ſed regulatur, & modificatur ſecundum naturam actus confirmati, *cap. Quia cunctis, de conceſſ. prab. lib.* 6. Gemin. *conſ.* 143. *Ex narratis, n.* 1. *verſ. Decretum enim.* Put. *deciſ.* 1. *n.* 3. *lib.* 1. Card. Seraphin. *deciſ.* 341. *n.* 4. poſt Caſſad. & Sarnen. *loc. cit.* Quod clare oſtenditur exemplo Bullæ confirmationis Concilij Tridentini a Pio IV. editæ, quæ incipit, *Benedictus Deus:* in ea enim appoſitum eſt decretum irritans, & tamen certiſſimum eſt hoc decretum non importare nullitatem omnium, & ſingulorum, quæ fiant contra diſpoſitionem Concilij; alioquin ſequerentur plurima abſurda. Et in ſpecie
29 matrimonia contracta non præmiſſis denunciationibus nulla eſſent, cum id prohibeatur fieri in *cap.* 1. *ſeſſ.* 24. *de reform. matrim.* Item profeſſiones emiſſæ a puellis ante explorationem voluntatis eſſent invalidæ cum ante hujuſmodi explorationem emitti prohibeantur in *cap.* 17. *ſeſſ.* 25. *De*
30 *regul.* Et tamen contrarium, in utroque caſu ſæpius declaravit S. Congregat. Quandoquidem Concilium ubi voluit imponere pœnam nullitatis actus, id diſertis verbis expreſſit, ut fecit in matrimoniis clandeſtinis in *d. c.* 1. & in profeſſione emiſſa infra annum probationis, aut ante annum ætatis 16. in *c.* 15. *ſ. ſeſſ.* 25. *De regul.* Item in electionibus Regularium, quæ non fiunt per vota ſecreta in *c.* 6. *ejuſdem ſeſſionis,* & ſæpe alibi. Unde ubi hanc pœnam nullitatis non appoſuit, cenſetur noluiſſe actum eſſe irritum *cap.* 2. *verſ. Unde ſi circa tranſlationem, de tranſl. Epiſc.* Oldrad *conſ.* 266. *Quod autem, num.* 10. & conſequenter decretum irritans in confirmatione Bullæ Pij IV. appoſitum non debet hanc nullitatem indiſtinctè inducere, ſed potius regulari ſecundùm naturam actus confirmati. Alioquin non confirmaret, ſed potius inverteret verba & mentem Concilii.

31 Et ponderandum eſt in præſentia dictum *cap.* 17. *ſeſſ.* 25. *De Regul.* præſcribens tempus profeſſionibus emittendis poſt explorationem voluntatis fuiſſe editum in favorem libertatis Virginum Deo dicandarum, ut ibi dicitur in princ. Quemadmodum & præſens Conſtitutio præſcribens tempus propoſitionibus faciendis ante electionem Generalis, edita fuit in favorem libertatis electorum. Ergo ſicut profeſſio emiſſa contra diſpoſitionem Concilij eo caſu ex ſententia S. Congregationis non redditur irrita in vim

decreti irritantis poſiti in Bulla Confirmationis Concilii: ita nec propoſitio decreti de quo agitur, facta contra antedictam Conſtitutionem debet reddi irrita ex decreto irritaori appoſito in litteris confirmationis conſtitutionum hujus Congregationis.

32 Et ex prædicta conſideratione Bullæ Pij IV. cum nuper dubitatum eſſet in S. Congregatione Regularium de validitate electionis Provincialis Mediolanen. ordinis Minorum Conventualium celebratæ, non prævio juramento de eligendo digniore contra prohibitionem conſtitutionis Ordinis; & opponeretur quod eſſet nulla propter decretum irritans appoſitum in Bulla confirmationis conſtitutionum ejuſdem ordinis: S. Congregatio hoc non obſtante reſolvit pro validitate electionis, cum conſtitutio illa de juramento præſtando non haberet in ſpecie clauſulam annullativam actus contrarii.

Et confirmatur, quia etiam in conſtitutionibus hujus Congregationis plurima reperiuntur præcepta, & ordinationes, ex quorum tranſgreſſione valdè abſurdum eſſet, ut electiones eſſent invalidæ. Nam pag. 22 mandatur ut Cancellarius ante ſingulorum officialium electionem ea legat, quæ in conſtitutionibus de ipſis atque ipſorum officijs decreta ſunt, item pag. 27. ſtatuitur, ut dum calculi extrahuntur, a ſolis ſcrutatoribus videantur, non ab alijs electoribus. Et pag. 30. præſcribitur forma juramenti à capitularibus præſtandi ante electionem præpoſiti Generalis, & tamen nemo aſſereret ex omiſſione alicujus ex prædictis ſolemnitatibus vitiari electionem propter clauſulam decreti appoſitam in confirmatione conſtitutionum. Et in omiſſione juramenti hoc jam declaravit S. Congregatio Regularium, ut ſupra proximè dictum eſt. Similiter pag 22. cavetur ut quinque, aut ſex pagellæ electoribus diſtribuantur. Item ut præſes propriam ſchedulam duobus digitis ſublatam in urnam immittat. Quid ergo ſi ſeptem, aut octo pagellæ diſtribuantur electoribus? Quid ſi præſes ſchedulam ſublevet tribus digitis? numquid proptetea irritabitur electio? Patet igitur ex prædictis, & aliis, quæ in conſtitutionibus habentur, decretum irritans non poſſe referri ad ſingulas conſtitutiones abſque eo, quod mille ab-
33 ſurditates ſequantur. Unde generaliter dicendum eſt decretum irritans, ſiquidem adjiciatur alicui particulari ordinationi, vel prohibitioni tunc indiſtinctè importare nullitatem actus in contrarium attentati juxta textum in *cap. Quia propter de elect.* & in *cap. Si cui, eod. tit. lib. 6.* Si verò apponatur in clauſulis executivis, ut fieri ſolet ex ſtylo, tunc referri debet ad judices, ut verba ipſa ſonant: apponitur enim ad finem removendi obſtacula impedientia executionem actus, ſuper quo decernitur, *cap. Si eo tempore, de elect. lib. 6.* & notat Gemin. *conſ* 143. *Ex narratis, n.* 1. & ex eo tollitur juriſdictio aliter judicandi, ex notatis per Cardinal. in *cap. Quia diligentia, in 3. quæſt. de elect.* Seraph. *deciſ* 351. *n.* 1. Rota *deciſ.* 174. *n* 13 *part.* 7. *recent.*

Tertiò, & ultimò quod ſpectat ad præſentem quæſtionem obſervandum eſt, conſtitutionem Congregationis initiu propoſitam, idcircò præſcripſiſſe tempus propoſitionibus faciendis circa perſonas, jura, & electionem præpoſiti Generalis, vel majorum officialium ante ipſorum electionem, ne iidem poſtea electi quoquomodo læderēt, aut imminuerent libertatem capitularium. Hæc autem libertas non eſt conſideranda reſpectu ſuffragiorum; quia cum ſuffragia ferantur per calculos; ratio ipſa ſecreti ſatis tuetur libertatem capitularium adverſus authoritatem ſuperiorum, ut not. in d. *cap. Quia propter, de elect.* & patet ex decreto, *cap* 6. *ſeſſ.* 25. *De Regul.* Concil. Trid. Sed conſiderari debet reſpectu propoſitionum in capitulo; quia Generalis electus, ſi aliquis articulus ſibi diſpliceret, facilè impedire poſſet, ne à vocalibus proponeretur. At hæc ratio omnino ceſſavit in decreto, de quo agitur; quia omnes, & ſinguli capitulares ſede vacante ante electiones jurejurando ſe obſtrinxerunt non impedire, quominus decretum hoc proponeretur in capitulo, caſu quo aliquis eorum in
34 Generalem eligeretur: ergo cum beneficio juramenti ſatis conſultum fuerit libertati electorum, ut effectus ipſe comprobavit, quia decretum fuit propoſitum, & obtentum poſt electionem præpoſiti Generalis abſque ullo ejus impedimento: utique ceſſante cauſa finali conſtitutionis ceſſavit conſtitutio, *cap. Etſi Chriſtus,* & ibi gloſſ. in *verſ. Ceſſante, de jure jur.*

35 Et ad ſummum remanet ſaltem dubium, an diſpoſitio ejuſdem conſtitutionis afficiat ſupradictum decretum. At quando eſt dubium an aliqua conſtitutio vindicet ſibi locum in certo caſu, necne, tunc clauſula decreti irritantis non impedit, quin pendente articuli examinatione, res conſervari debeat in eo ſtatu, in quo reperitur. Ita Seraph. *deciſ.* 1471. *n.* 5. Nam decretum irritans eſt acceſſorium ad conſtitutionem, in qua eſt appoſitum; & ideo dum diſcutitur, an conſtitutio intret, decretum nihil operatur Gemin. & Franc. in *cap. Præſenti, in princ. num.* 2. *de offic. legat. lib.* 6. Gabriel in tit. *De clauſulis concl.* 3 *num.* 85. Rot. *in Recent. deciſ.* 523. *n.* 3. *part.* 3. Et conſequenter eſto res dubia ſit, quod negatur; tamen decretum irritans non debet impedire, quin vocales illius nationis, de qua fuit Generalis, remaneant in proximo capitulo in eo ſtatu excluſionis ab electione paſſiva, in quo non reperiuntur, ex vi ſupraſcripti decreti capitularis.

Nec prædictis obſtant adducta in contrarium: ad primum enim quod actus factus contra prohibitionem legis ſit ipſo jure nullus.

36 Reſpōdetur primo, conſtitutionem Congregationis hoc caſu non prohibere, ne propoſitiones fiant poſt electionem Generalis, imo nec præcipere, ut an fiant antea: nullum enim verbum ibi legitur, quod prohibitionem, aut præceptum importet, ſed ſimpliciter indicatur quod fieri expediat per illa verba, *hic erit locus.* Quæ cum non ſint imperativè prolata, ſed futuri temporis, non ſunt diſpoſitiva. Alex. *conſ.* 190. *Plura n.* 31. *verſ. Fortius dico. lib.* 6. & potius ſunant in conſilium, quod non eſt obligatorium, l. 2. §. *fin. ff. Mand.*

37 Reſpondetur ſecundò, actum geſtum non ſervatis conditionibus, & modificationibus à lege præſcriptis ita demum eſſe nullum, ſi eodem contextu lex tribuat poteſtatem, & præſcribat conditiones, tunc enim recipitur poteſtas qualificata, ſeu modificata: & ideo actus non ſervatis

modis

modis præſcriptis à lege redditur nullus ex defectu poteſtatis; ſecus verò ſi lex præſcribat modum, vel conditiones obſervandas ab eo, qui prius poteſtatem, vel juriſdictionem habebat; quia tunc actus ſuſtinetur in vim poteſtatis præexiſtentis, licet tranſgrediens ſit puniendus. Hæc eſt notabilis theorica gloſſ. *in Clem. 1. in ver. Inhibentes, verſ. Sed quæro, de Iurepatr.* quam ſequitur Anchar. in *cap. ſtatutum. § fin. verſ. Adverte, de reſcr. lib. 6.* Abb. in *cap. Ex parte, n. 5. infr. eod.* Roman. *conſ. 203. Quod primum n. 7.* At Capitulum generale ante præſcriptum modum in propoſitionibus obſervandum habebat poteſtatem faciendi decreta à jure communi, *c. In ſingulis, §. Hujuſmodi*, & *§. Si verò, de ſtat. monach.* Ergo propoſitio ab ipſo facta contra modum à conſtitutione præſcriptum, & decretum inde ſecutum non vitiatur.

35 Reſpondetur tertiò etiam à lege prohibitoria poſſe recedi per eum, in cujus favorem edita fuit. Et videtur de hoc textus clarus in *cap. Ad Apoſtolicam, de regul.* ubi prohibetur fieri profeſſio infra annum; & tamen ſi fiat in Ordinibus non Mendicantium, tenet. Et redditur ratio, quia cum tempus probationis ſit indultum in favorem converſi, & Monaſterij per profeſſionem infra annum emiſſam pariter & acceptam utrique renunciare videtur ei, quod pro ſe noſcitur introductum. Et quia multa fieri prohibentur quæ ſi facta fuerint, obtinent roboris firmitatem, ex quo contextu colligitur profeſſionem emiſſam contra legis prohibitionem non ideo ſuſtineri, quia textus procedat ulterius decernendo actum valere, ut habet communis intellectus, quem propterea meritò reprobat ibi Abb. *n. 11. verſ. Sed certe:* nam textus non procedit diſpoſitivè ſuſtinendo profeſſionem, ſed loquitur declarativè, quod patet ex eo, quia reſpondet ad conſultationem, ut notatur in *cap. Conſultationi, de tempor. ordin.* Item declarat profeſſionem tenere ex ratione antiqua. Ergo etiam ante illam decretalem tenebat profeſſio, ut per Abbat. *ubi ſupra.*

39 Reſpondetur quartò, ubi legis prohibitio non habet perpetuam cauſam prohibitionis, actus in contrarium geſtus non eſt nullus, ut notatur in *cap. Vides*, in gloſſ. *in ver. diſſolvi 10. diſt.* & in *cap. Tua, de ſponſ. duor.* Conſtitutio autem de qua agitur, non habet hujuſmodi cauſam prohibitionis perpetuam, quia propoſitiones poſſunt fieri aliquando, id eſt dum ſedes vacat, nec prohibentur fieri, niſi in tempore Sedis plenæ. Ita declarat Abb. in *d. c. Ad Apoſtolicam, n. 11. verſ. Ideo ſolvo.* Ad idem eſt gloſſ. quæ ſic limitat regulam, *l. Non dubium, C. De legib. in d. Clem. 1. in ver. Inhibentes, de Iurepatr.*

40 Reſpondetur denique quidquid ſit in lege ſuperioris, in quibus terminis loquuntur contraria; certè actus geſtus contra prohibitionem ſtatuti, ab ipſiſmet ſtatuentibus non eſt nullus, quia licitum eſt conditoribus recedere à ſua conſtitutione, quatenus concernit eorum favorem, non obſtante confirmatione Apoſtolica juxta textum hic, & dictum eſt ſupra in principio primi fundamenti pro hac ſententia, *verſ. Nam regula eſt, n. 19.*

Ad ſecundum argumentum quod ſcilicet decretum capituli Generalis ſit nullum propter decretum irritans appoſitum in confirmatione conſtitutionum Congregationis, abunde patet reſponſio ex dictis in ſuperioribus fundamentis.

Secundum caput, videlicet, An hoc decretum poſſit impugnari ex eo, quod reſtringat libertatem electionis contra diſpoſitionem ſacrorum Canonicum, plenè examino in *c. Cum dilectus, infr. de conſuet. à n. 10. uſque ad 56.*

DE CONSTITVTIONIBVS

Cap. Cum M.

SVMMARIVM.

1 *Canonicis ſupranumerariis capitulum de fructibus ſuperexcreſcentibus providere tenetur, non obſtante conſtitutione de certo numero, & contraria proteſtatione.*

2 *Præbendarum, & Canonicorum numerus determinatur ſecundum varias eccleſiarum conſuetudines.*

3 *Fructus ſuperexcreſcentes debentur canonicis ultra numerum receptis, quandò præbendæ non ſunt diſtinctæ, ſed ſit diviſio per certam menſuram fructuum.*

4 *Fructus induſtriales cedunt lucro præbendati, ubi præbendæ ſunt diſtinctæ, & n. 40.*

5 *Nomina propria in reſcriptis an, & quando exprimi poſſint abbreviatè per primam litteram.*

6 *Litis conſors admittitur ſine mandato ad agendum pro conſorte, ſicut conjunctus pro conjuncto, dummodo caveant de rato.*

Et quid in requirentibus ſpeciale mandatum, n. 10.

7 *Litis conſortium inducitur ex ſimultanea lite, & cauſa.*

8 *Canonicus pro Concanonico non poteſt agere ſine mandato.*

9 *Amicus an admittatur pro amico in judicio.*

11 *Præbendas aliquot ſupprimendi legitima cauſa ut reliquorum reditus tenues augmententur.*

12 *Præbendæ ut poſſint ſupprimi ad augendos reliquarum reditus ex Concilio Trid. quinque conditiones requiruntur.*

13 *Capitulum ex cauſa publicæ utilitatis poteſt ſtatuta facere contra antiquam eccleſiæ conſuetudinem, etiam non facta mentione conſuetudinis.*

14 *Et etiam ſi conſuetudo foveret utilitatem publicam, & ſtatutum ſit nutritivū utilitatis privatæ.*

15 *Dummodò principaliter, & directè concernat utilitatem eccleſiæ, & fiat de Epiſcopi conſenſu.*

16 *Præbenda non eſt de ſubſtantia Canonicatus.*

17 *Canonica poteſt eſſe actu ſive præbenda, ſed non ſine ſpe, & expectatione futuræ præbendæ.*

18 *Proteſtatio contra ſubſtantiam rei, ſuper qua interponitur, non relevat.*

19 *Proteſtatio contraria facto regulariter non prodeſt. Declaratur n. 22.*

20 *Proteſtationis materia quam ſit profunda, & periculoſa.*

21 *Proteſtatio contraria conſecutivū facti, ſeu dependentibus à facto an, & quando valeat.*

22 *Et quid ſi ſit contraria facto.*

23 *Et quid ſi ſit declaratoria facti multipliciter intelligibilis.*

24 *Proteſtatio relevat quando non eſt contraria facto, ſed tollit mentem à facto.*

25 *Canonia aliud eſt, aliud præbenda.*

26 *Canonia quid ſit.*

27 *Præbenda quid ſit.*

28 *Præbenda collata, cenſetur eo ipſo collatus etiam Canonicatus.*

29 *Canonicus præbendatus ſi aliud beneficium impetret facta mentione de præbenda, & non de Canonicatu, gratia non eſt ſubreptitia.*

30 *Et quid in caſu converſo.*

31 *Laicus quamvis non poſſit eſſe Canonicus, poteſt tamen eſſe præbendatus.*

32 *Secus ex ſtylo curiæ.*

33 *Simoniacum non eſt recipere aliquem in Canonicũ eo pacto ut de præbendis diſtinctis nihil percipiat.*

Secus ſi reciperetur cum pacto, ut nec de Canonia, nec de præbendis diſtinctis, nec de communibus proventibus aliquid haberet, & n. 35.

34 *Pactum juri conſonum ſimoniam non inducit, & num. 36.*

37 *Statutum excludens Canonicos ſupranumerarios à reditibus ſuperexcreſcentibus, quamvis ſit malum, non tamen eſt ſimoniacum.*

38 *Pactum initum inter eligentes non nocet electo.*

39 *Canonicis ſupranumerariis debentur reditus ſuperexcreſcentes, etiam ſi provenerint ex Canonicorum induſtria.*

40 *Quod procedit ſi prædia ſint communia, & reditus communiter augmententur.*

Secus ſi præbendæ ſint diſtinctæ, ibidem.

41 *Paludes melioratæ cultorum cura non debent ſeoparatim cenſeri.*

42 *Clauſula conſueta omiſſio reſcriptum non vitiat.*

43 *Statutum taxans numerum Canonicorum habet tacitam conditionem, niſi reditus eccleſiæ augmententur, & n. ſeqq.*

Etiam ſi fuerit à ſede Apoſtolica confirmatum cum decreto irritanti, n. 46.

44 *Diſpoſitio qualibet intelligitur rebus ſic ſtantibus.*

45 *Monialium numerus etiam in Monaſteriis exemptis ab ordinario præfixus augeri poteſt, ſi reditus Monaſterii augmententur, & n. ſeqq.*

47 *Statutum, & confirmatio ſtatuti limitatur ad limites cauſæ ſtatuti.*

48 *Numerus familiæ à capitulis generalibus, vel provincialibus præfinitus à Superioribus regularibus augeri non poteſt etiam prætextu augmenti redituum abſq; licentia S. Congregationis Concilii.*

49 *Canonicis ſupranumerarii non tenentur Canonici antiqui communicare ſuas præbendas, ſed tantum reditus ſuperexcreſcentes.*

50 *Numerus præbendarum an frangatur per receptionem Canonicorum ultra numerum, & per ſuperexcreſcentiam fructuum.*

51 *Canonicis ultra numerum receptis debentur fructus ſuperexcreſcentes uſque ad quantitatem valoris præbendarum antiquarum, & non ultra.*

52 *Et quid ſi fructus non ſufficiant niſi ad unam præbendam, & n. ſeq.*

53 *Præbenda non eſt ita affecta Canonico noviter recepto, ut collatio alteri facta non teneat, & n. 62*

54 *Attentata ante omnia ſunt revocanda, prævia tamen cauſæ cognitione.*

55 *Attentare eſt delictum.*

Attentata ſunt plenè probanda ibidem.

56 *Attentata turbida non ſunt revocanda, & poteſt Rota illa non attendere quando cauſa fuit commiſſa ejus arbitrio.*

57 *Canonici an recipi poſſint cum expectatione futuræ præbendæ, & n. ſeq. uſque in fin.*

58 *Quid ſi receptio fiat pure, & ſimpliciter, cum intentione tamen ut receptus habeat præbendam cum primum vacaverit.*

59 *Et quid ſi primò recipiatur purè, & poſtea ex intervallo promittatur ei præbenda proximè vacatura.*

Et quid ſi eodem tempore fiat receptio, & promiſſio ſub diverſa conceptione verborum, ea tamen intentione, ut ſtatim ſit Canonicus, ſed præbendam non habeat niſi cum vacaverit, n. 64.

Et quid ſi effectus utriuſque conferatur in tempus vacaturæ, n. 67.

Et quid ſi receptio, & promiſſio fiant ſub unica verborum ſtructura, n. 68.

60 *Expreſſio ejus, quod de jure ineſt, quandoque eſt illicita.*

61 *Maxime ſi alio modo exprimatur, quam inſit.*

62 *Canonicus receptus cum promiſſione vacaturæ præbendæ debet illam habere non ex vi promiſſionis ſed ex vi receptionis.*

65 *Canonici ſupranumerarii qualiter ab Epiſcopo creari poſſint ex ſententia S. Congregationis Concilii.*

66 *Canonici ultra numerum recepti non poſſunt præbendam poſtea vacantem propria authoritate apprehendere, niſi eis conferatur, nec habent jus in re, ſed jus ad rem.*

69 *Actus licet inſpecta unitate orationis videatur unicus, tamen propter diverſitatem effectuum cenſentur duo, & utilis ab inutili non vitiatur.*

1 CUM M. FERRARIENSIS Si Capitulum contra ſuam conſtitutionem de certo Canonicorum numero aliquos receperit ultra numerum, de ſuperexcreſcentibus reditibus illis providere tenetur. Hoc dicit ſecundum Joan. Andr. cui conſentiunt Bald. Bellam. Butr. Anchar. Imol. & Jo de Anan. vel ſic ſecundum Abbatem. Non obſtante certo Canonicorum numero etiam per Papam confirmato, providendum eſt receptis ultra numerum de ſuperexcreſcentibus fructibus, maximè ſi voluntariè per Canonicos fuerint recepti, vel aliter ſecundum Aretin. Proteſtatio contraria facto non relevat proteſtantem; & ideò ſi Capitulum contra ſuum ſtatutum aliquos recipit in Canonicos, non obſtante proteſtatione, de fructibus ſuperexcreſcentibus eis providere tenetur. Dividitur in tres partes principales ſecundum Hoſtien & omnes. In prima ponitur allegatio pro Martino, & ſociis receptis. In ſecunda ibi, *Verum* allegatio in contrarium pro Canonicis recipientibus. In tertia ibi, *mandamus*, diffinitionis commiſſio & quælibet earumdem partium ſubdividitur in a-
2 lias tres, ut hic per Joan Andr. Ad intelligentiam textus præmittendũ eſt, in Cathedralibus, & Collegiatis eccleſiis varias extare conſuetudines circa diſtinctionem. & determinationem numeri præbendarum, & Canonicorum, ut in *c. fin. de conceſ. præb. lib. 6.* Interdum enim ſe determinant in numero tam Canonicorum, quam præbendarum, interdum in neutro, interdum verò in altero tantum; ſemperque contingit eccleſias variari altero de quatuor modis, quos hic latè proſequitur Anton. de Butr. *numer.* 1. Et quidem in caſu hujus Decretali

talis per ſtatutum Capituli erat determinatus nu-
merus præbendarum dumtaxat, ſecundum u-
num intellectum, qui colligitur ex illis verbis
textus, quatuordecim præbendas tantum ſtatue-
runt, vel erat determinatus nũerus tam præben-
darum, quam Canonicorum, ſecundum alium in-
tellectum, qui magis congruit litteræ ibi, contra
conſtitutionem venientes alios quinque in Ca-
nonicos receperunt. Non enim veniſſent contra
conſtitutionem recipiendo Canonicos ultra nu-
merum, niſi Canonicorum numerus fuiſſet per
conſtitutionem taxatus. Sed nihilominus præ-
bendæ non erant hic diſtinctæ, ſed unicuique ex
Canonicis certa menſura, vel portio fructuum
aſſignabatur. Et quia ultra illam menſuram re-
ditus Eccleſiæ erant adaucti, in hujuſmodi aug-
mento conſiſtebant reditus ſuperexcreſcentes,
de quibus controvertebatur inter Canonicos an-
4 tiquos, & noviter receptos. Alioquin ſi præ-
bendæ fuiſſent realiter diſtinctæ ut beneficia ſe-
parata, ſeparatéque inſtituta ſecundum ea, quæ
habentur in *c. Ex litteris, de probat.* Reditus ſuper-
excreſcentes ceſſiſſent lucro illius Canonici
tantum, cujus erat illa præbenda, ut dicam in-
fra in 9. notab. num. 40. Quod ſi præbendæ non
eſſent diſtinctæ, & nihilominus non eſſet deter-
minata certa menſura, ſeu portio fructuum, ſed
omnibus in communi redactis tot fierent præ-
bendæ, quot redius ſuppetunt; eo caſu non eſſet
dare fructus ſuperexcreſcentes, nec haberet lo-
cum iſte textus, quamvis numerus Canonico-
rum, & præbendarum eſſet taxatus; exempli
gratia, ſi in Eccleſia eſſent decem præbendæ, &
totidem Canonici, & in fine anni divideretur
communis acervus frumenti per decem portio-
nes æqualiter, & cuilibet Canonico decima pars
illius acervi aſſignaretur; quantumcunque ille
acervus excreſceret, tamen ſemper unicuique
Canonico contingeret decima pars pro ſua præ-
benda, & nihil ſeparatum diſcerni poſſet, quod
ſuperexcreſceret. *Arg. l. fin.* & ibi bona gloſ. in
ver. Exigi, C. De alluvion. Ad hoc igitur ut dari
poſſint hujuſmodi reditus ſuperexcreſcentes, ne-
ceſſe eſt ut portio fructuum ſit taxata, puta in vi-
ginti ſalmis frumenti pro quolibet Canonico,
& ita erat in Eccleſia Ferrarienſi, de qua agitur
in hoc cap.

5 Nota primo ex principio textus, in reſcriptis
ſatis eſſe exprimere primam litteram nominis
proprii, ut hic, & in *c. P. & G. de off. deleg.* &
c. Cum I. & A. de ſent. & re judic. cum ſimil. ſecun-
dum Barbat. & modernos hic. Sed an hoc ſit ve-
rum, & an probetur jure, examinat plenè Rip.
in 2. notab. Ex ſtylo Curiæ nomina eorum, con-
tra quos reſcripta impetrantur, ſcribi poſſunt
abbreviatè per unam litteram; ſed nomina im-
petrantium debent ſcribi extenſè, & prima lit-
tera debet eſſe capitanea, & magna, ut notat
Specul. in *tit. De reſcript. præſent. §. Primo igi-
tur, verſ. Et quoniam ex forma, numer.* 4. Archid.
in *Summa, 25 qu. 2. numer.* 4. & Ripa *ubi ſupra.*
Confert textus in *l. 2. ante fin. C. De veter. jur.
enucl.* ubi præcipitur ut nomina prudentum, qui
leges compoſuerunt, per conſequentiam litte-
rarum manifeſtentur, & ſic ceſſat quæſtio duo-
decima in lib. Jo. de Deo fundata ſuper littera
Apoſtolica, in qua ponebantur litteræ pro nomi-
ne, ſecundum Jo. Andr. *in addit. ad Specul. loco
cit. littera P.* Nec obſtat hic textus cum concord.
quia fuit compilator operis, qui brevitatis ſtu-
dio reſecavit antiquas decretales, ubi omnia
erant extenſè ſcripta, & tantum appoſuit pri-
mam litteram, ut notat Jo. Andr. ſup. *in proœm.
in ver, Superfluus num. 32.* & in *c. Nobis, num. 2. infr.
de jure patr.* & Rip. *hic num. 2.*

6 Secundò nota ibi, *pro ſe, & ſociis*, poſſe quem
agere pro litis conſortibus etiam ſine mandato,
prout hic notat gloſ. 1. Hoſt. *num.* 1. Jo. Andr.
num. 27. Cardin. in 1. *notab.* Abb. *nu.* 9. Decius
num. 31. Ripa, *num.* 53. & alii communiter. Et
quamvis hoc non benè probetur hic, quia iſte
Martinus habebat mandatum a Concanonicis,
quorum erat procurator, ſecundum gloſ. *præal-
leg.* & Innoc. *hic in princ.* & patet in antiqua re-
lata ab Anton. Auguſt. *in 3. compilat. Decretal.
lib. 1. hoc tit.* tamen eſt in ſe verum, & eſt ſpe-
ciale in hoc caſu; nam ſicut conjuncta perſona
poteſt agere pro conjuncta ſine mandato, præ-
ſtando tamen cautionem quod dominus habe-
bit ratum, ut in *l. Sed & hæ, ff. De Procur.* & in
c. Nonnulli, in fin. inf. de reſcript ita conſors ejuſ-
dem litis admittitur ad agendum pro conſorte
ſine mandato, dummodo tamen ſimiliter caveat
de rato, licet non admittatur niſi prius cum om-
nibus fuerit lis conteſtata, ut *l. 2. C. De conſort.*
7 *ejuſd. lit.* Et hujuſmodi conſortium contrahit
ex communione cauſæ, & litis, ut notatur in *l.
Si petitor. ff. De judic.* & per Butr. *hic num. 22. verſ.
Quia conſortium inducitur ex ſimultanea lite, &
cauſa*, & Abb. *nu* 9.

8 Regulariter verò qui non admittitur ad agen-
dum nomine alterius ſine mandato, unde iſte
Canonicus fuit admiſſus ad agendum pro Con-
canonico, vel quia, ſicut prædixi, mandatum ha-
bebat, ut in antiqua, vel quia erat litis conſors,
aliuquin contra, ut hic per gloſ. 1. Butr. *d. n. 22.
verſ. Ad primum*, & Jaſ. in *l. Exigendi, nu. 7. verſ.
Ad idem facit textus, C. De procur.* adeò ut ſine
mandato nec amicus admittatur pro amico, quia
jura, quæ dicunt conjunctam perſonam poſſe
agere pro conjuncta, loquuntur de conjuncta
ſanguine, ut in d. *l. Sed & hæ, ff. De procur.* &
in d. *c. Nonnulli*, ubi eſt caſus, ut per Butr. *hic*
9 *numer. 26. verſ. Hoc fallit in conjuncta.* Et quam-
vis in amico contrarium teneant Cyn. & Salyc.
in d. l. Exigendi. Guglielm. de Cun *in d. l. Sed
& hæ*, & Bart. in *l. Non ſolum, §. Qui alieno, ff.
De procur.* Et hanc opinionem in puncto juris
poſſe defendi in amico magno, & ſingulari exi-
ſtimat Jaſ. in *d. l. Exigendi, numer. 4 in 4. extrinſ.*
nihilominus eam reprobant Butr. loco proxime
citato. Angel. in d. *l. Sed & hæ* Gemin. in *c.
Qui ad agendum, de procur. lib.* 6. & alii plures,
quos refert Jaſ. in d. *l. Exigendi, num.* 7. & vide-
tur verior etiam in puncto juris. Secundum quia
etiam in amico ſingulari non viget eadem ratio,
quæ in ſanguine conjuncto, quia amicitia diſſol-
vi poteſt, ſed jura ſanguinis deleri non poſſunt.
l. Ius agnationis, ff. De pact. Tum quia cum ma-
teria ſit exorbitans, non debet trahi ad conſe-
quentiam, *c. Quæ a jure, de reg. jur. lib.* 6. ut be-
nè per Butr. *hic d. numer. 26. verſ. Hoc tamen pu-
to*, Et hanc partem veriorem putat, & pluri-
bus confirmat Ludovic. Roman. in *ſingul. ſuo*
560. *incip. Cyuus*, & in *l. Si verò, §. De viro, in
26 fallen. ff. ſol. matrim.* ubi latè probat hanc eſſe

communem opinionem, & eum refert, & ſequitur Felin. alios adducens in *c. Coram, num. 2. infrà de offic. deleg.*

10 Limita concluſionem ſuperiùs firmatam in omnibus caſibus, qui requirunt ſpeciale mandatum. In his enim litis conſors non admittitur ad agendum pro conſorte, ſicut nec conjunctus pro conjuncto, *l. Patri pro filio*, & *l. Illud, §. 1. ff. De minor.* Jaſ. *in d. l. Exigendi, in 4. Fallen. num. 9. C. De procur.* Felin. dicens ita omnes tenere *in d. c. Nonnulli, §. Sunt & alij, num. 16. de reſcript.* Et ita in litis conſorte videtur firmare Abb. *hic num. 10.* Sed contrarium tenent Dec. *num. 36.* & Ripa *num. 58.* aſſignantes rationem differentiæ inter conjunctas perſonas, & litis conſortes. Alias fallentias ad prædictam regulam proſequitur Ripa à *num. 54.* & ex ejus dictis collige novem eſſe neceſſaria ad hoc, ut litis conſors poſſit agere pro conſorte, ut *hic* per eum *num. 59. verſ. Ex præmiſſis.*

11 Tertiò nota ibi, *ut eò amplius ſuos reditus augmentarent.* unam cauſam legitimam ſupprimendi aliquot præbendas, eaſque ad pauciorem numerum redigendi, nempè ut augeantur reditus tenues aliquarum præbendarum; tot enim in Eccleſia ſunt ponendi, quot ex illius reditibus poſſint congrue ſuſtentari, *c. 1. de inſtit.* & *c. 1. §. Sanè, de ſtatu regul. lib. 6.* Quantò autem inter pauciores Eccleſiæ dividuntur proventus, tantò majores ſiunt ſingulorum percipientium portiones, ut *hic*, & in *c. ult. verſ. Quantoque inter paucìores, de conceſſ. præb. lib. 6.* & ita *hic* notant Abbas *num. 1.* Aretin. in 2. *notab.* & Ripa *num. 20.* Facit quod notat gloſ. *in c. Pulchra, in ver. Dato, 86. diſt.* & Butr. *hic num. 8.*

12 Hodie hæc cauſa partim approbatur, & partim modificatur a Concilio Tridentino in *c. 15. ſeſſ. 24.* ubi ſtatuitur, ut in Eccleſijs Cathedralibus, & Collegiatis inſignibus, in quibus frequentes, adeoque tenues ſunt præbendæ, unà cum diſtributionibus quotidianis, ut ſuſtinendo decenti Canonicorum gradui non ſufficiant, liceat Epiſcopo cum Capituli conſenſu, vel aliquot beneficia ſimplicia, non tamen regularia, ijs unire (& in hoc primo membro reſtringitur *c. Expoſuiſti, infrà de præb.* quo permittebatur, ut propter paupertatem præbendarum poſſent eis annecti etiam Capellæ, id eſt, Parochiales Eccleſiæ, ut ibi dicitur) vel ſi hac ratione provideri non poſſit, aliquot ex ijs ſupprimere, & illarum fructus reliquarum diſtributionibus applicare. Et circa hoc ſecundum membrum nota ſuppreſſionem præbendarum hodie fieri non poſſe niſi in ſubſidium, nempè cùm deficit remedium unionis beneficiorum ſimplicium; nam alternativa, *vel*, non eſt electionis, ſed ordinis, ut oſtendit conditio illa, ſi hac ratione provideri non poſſit, & cenſuit Sacra Congregatio ejuſdem Concilij interpres, & de intellectu illius decreti vide quod plenè ſcripſi in *d. c. Expoſuiſti.* Et quod ſpectat ad rem præſentem, ex eo decreto collige quinque conditiones requiſitas ad hoc, ut fieri poſſit præbendarum ſuppreſſio. Prima ſcilicet, ut Eccleſiæ ſint inſignes. Secunda, ut præbendæ ſint frequentes. Tertia, ut præbendæ ſimul cum diſtributionibus ſint adeò tenues, ut non ſufficiant ad decentem Canonicorum ſuſtentationem. Quarta, ut ſuppreſſio non fiat à Capitulo, ſed ab Epiſcopo de Capituli conſenſu. Quinta, ut fiat in ſubſidium, id eſt, deficiente remedio unionis ſimplicium beneficiorum.

13 Quartò nota ibi, *contra antiquam conſuetudinem ſtatuerunt.* Canonicos poſſe ſtatuta facere contra conſuetudinem Eccleſiæ diu obſervatam, dummodò id faciant ex cauſa communis utilitatis, gloſ. *hic in ver. Conſuetudinem.* Hoſt. *num. 2. in eod. ver.* Butr. *num. 13.* Imol. *num. 8. verſ. Et nota etiam.* Quod procedit etiam non factâ mentione conſuetudinis, ut *hic* per Butr.

14 *num. 10.* per rationem *c. 1. de conſuet. lib. 6.* Quinimò hoc procedit, etiamſi conſuetudo foveret utilitatem publicam, & ſtatutum ſit nutritivum utilitatis privatæ ipſorum ſtatuentium, dum tamen hoc faciant ex rationabili cauſa, ſecundùm Abb. *hic num. 2.* & Aretin. *num. 4.* Hoc intelli-

15 gas tu cum duplici declaratione. Prima eſt, dummodò ſtatutum concernat directè, & principaliter publicam utilitatem Eccleſiæ, ſecundariò autem & indirectè privatum commodum ſingulorum Canonicorum, prout declarat *hic* Ripa *nu. 22.* Secunda declaratio eſt, dummodò ſtatutum fiat à Capitulo de Epiſcopi conſenſu, vel etiam ſine, ſi verum eſt confirmationem Papæ interceſſiſſe, ſecundum Jo. And. *hic num. 2. in ver. Statuerunt.* An autem, & ſuper quibus Capitulum poſſit abſque conſenſu Epiſcopi ſtatuta facere, eiſque pœnam adjicere plenè notavi ex ſententia Sac. Congregationis Concilij in *c. Cum omnes, num. 37. ſup. eod.*

16 Quintò nota ibi, *in Canonicos receperint nullis præbendis aſſignatis eiſdem.* Præbendam non eſſe de ſubſtantia Canonicatûs, quia poteſt eſſe Canonicus ſine præbenda, ut *hic* patet ſecundùm Bald. *num. 18.* Abb. in 3 *notab.* Aretin. *num. 6.* & Rip. *num. 26.* Idem tenet Innocent. *in C. fin. infrà de Cleric. non reſiden.* & probatur *in c. Sanctorum, 70. diſt.* ubi expreſſum eſt quem non debere eſſe Canonicum præbendatum in diverſis Eccleſijs, quaſi innuat, ut quis poſſit in diverſis Eccleſijs habere Canonicatus ſine præbenda, cùm id ſit utile Eccleſiæ, ut contingit ſi Canonici habeant unde vivant ex diſtributionibus quotidianis, ut ſcripſi pleniùs *in c. Cùm jam dudum, nu. 24. & 25. infrà de præben.* Item in principio erant Canonici ſine præbendis diſtinctis, maximè quando

17 Eccleſia non habebat temporalia, *c. Videntes, 12 quæſt. 1.* Abb. *hic num. 30. in fin.* Sed hoc intelligunt Doctores reſpectu temporis præſentis: nam reſpectu futuri utique non poteſt eſſe Canonicus ſine præbenda, id eſt, ſine ſpe & exſpectatione futuræ præbendæ, *c. Relatum, infr. de præbend. c. Cùm ſuper, de conceſſ. præben.* & ſic debet intelligi gloſ. *in c. un. in ver. Receperit, de Cler. non reſid. lib. 6.* dum ait, non eſſe Canoniam ſine præbenda. Hæc enim duo ita ſunt naturaliter conjugata, ut cui confertur Canonicatus, debeat aſſignari & præbenda ſi qua vacat; ac ſi non vacet, debeat expectari vacatio, ad quod vide bonam gloſ. *in c. Dilectus, el 1. in ver. Approbantes, infrà de præben.* & ita *hic* declarant Bald. *d. num. 18.* & Ripa, *num. 26. & 77. verſ. Nec obſtat dictum Innocentij.*

18 Sextò nota ex illis verbis, *ſine præjudicio dictæ Conſtitutionis.* Et ſigna duas regulas valdè practicabiles in materia proteſtationis. Prima regula eſt, quòd proteſtatio contra ſubſtantiam

rei, ſuper qua interponitur, non prodeſt. Et ita contigit in caſu hujus decretalis. Nam novi Canonici fuerunt recepti cum proteſtatione, ut non frangeretur numerus præbendatum in conſtitutione præfixus, & ſic ut præbendam non haberent, quæ eſt ſubſtantia negotij; nam receptus non debet carere præbendà ut *c. Cum ſuper. inſ. de conceſſ. præb.* & dictum eſt in præced. notab. merito proteſtatio hîc non profuit, & Papa illam non admiſit. Ad idem *c. Dilectus, il.* 1. & *c. Inter cætera, infra de præbend.* 1. *Si quis objecerit,* 1. *quæſt.* 3. & eſt ſimile in profeſſo cum proteſtatione ut habeat proprium, *c. Cum ad monaſterium, in fin. infra de ſtatu Monach.* & *c. Inſinuante,* §. 1. *qui Cler. vel vovent.* & in contrahente matrimonium cum proteſtatione ut vitetur proles, *c. ult. de condit. appoſ.* & ita hanc regulam ex hoc textu elicit gloſſ. *in ver. Sine præjudicio.* Hoſtien. *num.* 12. Jo. Andr. *num.* 3. Henric. Boich. *num.* 1. Bellam *num.* 3. *verſ. Secunda concluſio,* eamque confirmat, & tripliciter limitat Felin. *num.* 7. *verſ. Secunda concluſio.*

Secunda regula eſt, quòd ubi quis per con-
19 trarium factum contradicit ſuæ proteſtationi, nec proteſtatio, & factum ſe ſimul compatiuntur, non ſuffragatur proteſtatio. Et ad hoc quotidie allegatur hic textus. Nec obſtat quòd hoc fiat corruptè, ut poſt Butr. dicit Abbas *hic num.* 14. eò quòd proteſtatio hîc non fuerit contraria facto. Nam Canonici antiqui receperunt iſtos in Canonicos, & volebant eos eſſe Canonicos, nec proteſtatio repugnabat, ſed veniebat ad tollendum jus conſecutivum ad factū geſtum. Nam ex quo quis eſt receptus ad jus Canoniæ, conſequenter ex diſpoſitione juris debet habere præbendam, *c. Relatum, de præb.* & ad hoc jus conſecutivum tollendum tendebat iſta proteſtatio. Id, inquam, non obſtat, quia ſi benè advertatur, hæc proteſtatio cantabat ſic, videlicet: Recipimus vos in Canonicos cum proteſtatione, quòd non intendimus derogare conſtitutioni noſtræ de numero quatuordecim. Pugnabant autem ex diametro proteſtatio ut ſalva maneret conſtitutio de certo numero, & factum receptionis ultra numerum. Et hoc eſt quod dicit littera, contra conſtitutionem ipſam, voluntariè venientes, quinque in Canonicos receperunt, & *infrà* ibi, in derogationem ſuæ Conſtitutionis: hoc enim apertè demonſtrat Canonicos recipiendo alios ultra numerum feciſſe actum derogatorium conſtitutioni, quam proteſtabantur ſalvam fore. Nam numerum in ea præfixum manere integrum, & numerum frangere alios recipiendo ultra numerum, ſe invicem non compatiuntur, meritò rejicitur proteſtatio uti contraria facto, & ſic puto ſalvari poſſe communem intellectum, prout poſtea reperi illum defendi per Rip. *hic num.* 77. *verſ. Defendendo inductionem* Unde hanc regulam ex hoc *c.* deſumunt gloſſ. *hic in ver. præjudicio.* Innocent. *numer.* 1. Compoſtell. *num.* 6. Abb. Antiq. *num.* 2. *in fin.* Henric. Boich. *num.* 3. Jo. de Anan. *num.* 5. & reliqui Interpretes, & Domini de Rota *deciſ.* 6. incipit. *Si ſi pendent, de cau. poſſeſſ. & propriet.* & *deciſ.* 15. *Si index, in fin. de off. deleg. in novïſſ.* & *deciſ.* 260. *num.* 5. *par.* 5. *recent.* Nam per actum contrarium receditur à proteſtatione, ut dixit Rot. *in præalleg. deciſ.* 6. & 15. & *deciſ.* 563. *num.* 1. *part.* 3. *diverſ.* & hoc pro regula videntur præſupponere communiter Doctores, *hic*, ut Felin. teſtatur, *num.* 77. Quam tamen limitat ſex modis, ut ibi in *verſ. Recipit tamen iſta regula;* eamque fuſiùs proſequitur Ripa *hic in* 4. *quæſt.* à *num.* 70. *uſque ad num.* 101.

20 Porrò occaſione receptionis, quam hîc fecerunt Canonici antiqui ſine præjudicio fractionis numeri, Doctores multum inſiſtunt circa proteſtationis materiam, quæ ſecundùm Abb. hîc eſt prolixa, ſubtilis, & periculoſa. Secundùm Felin. profundiſſima. Secundùm Alex. de Nævo; longa, & difficilis, ſed tamen utilis. Secundùm Barbar. famoſa utilis, & ſubtilis. Secundùm Jo. Bepiſt. Ferretr. ſubtilis, & intricata, practicabilis tamen; & ſecundùm Dec. verſatur in magno pelago. Eamque fundamentaliter examinat Jo. And. *in reg. In general. lib.* 6. in Mercur. & Bart adeò copiosè & ordinatè eam tractavit in *l. Non ſolum*, § *Morte*, *ff. De novi oper. nunciat.* ut nullus poſtea ſit auſus illam ingredi, ut *hic* dicunt Felin. *num.* 26. *verſ. Reſtat poſtremò,* & Rip. *num.* 66. *verſ. Pro intelligentia*, licèt Butr. *num.* 35. dicat Bartolum eam non perfectè explicare. Canoniſtæ tamen *hic* dilatant fimbrias, præſertim Butr. à *num.* 35. Felin. à *num.* 27. & Ripa, qui eam ulterius tractat à *num.* 66. *uſque ad num.* 167. Sed proprius ad materiam hujus capit. vide tu compendioſam diſtinctionem, quam *hic* poſuit Hoſtien. *num.* 12. & ſequuti ſunt Jo. And. *num.* 30. Henric. Boich *in princ.* & Cardin. *num.* 7. *verſ. Generaliter autem.* Moderni tamen videntur ſequi trimembrem diſtinctionem Abb *hic num.* 15. quam reaſſumunt Dec. à *num.* 61. & Ferrett. *num.* 1. *tom.* 2. *Repeten. fol.* 183. & colligitur ex dictis Antonij de Butrio à *num.* 35. videlicet quandoque proteſtatio fit
21 ad tollendum id, quod venit conſecutive ad factum, & valet ſi fiat ſuper dependentibus à ſola voluntate proteſtantis, & actus vitiatur, *l. Per ſervum*, §. *Uſufructus, an fructus legetur. ff. De uſu & habit.* Secus ſi fiat ſuper dependentibus à conſenſu plurium, quia requiritur omnium conſenſus, alias non valet, per ea, quæ notantur, in *c. fin. de condit. appoſ.* & idem eſt ſi proteſtatio fiat ſuper non dependentibus à poteſtate partium, ſed à diſpoſitione juris, quia non valet. Quandoque
22 eſt contraria facto, & ſimiliter valet ſi fiat ſuper dependentibus à mera voluntate proteſtantis, allegatur *c. Hæc eſt fides,* 24. *quæſt.* 1. & *l. Si quis, in princ. ff. De legat.* 3. & idem ſi fiat ſuper his, quæ pendent à voluntate proteſtantis, & alterius, quia valet de conſenſu utriuſque, *c. Cumana, de elect.* Etiamſi ſit contra præſumptionem juris, & de jure, dummodo abſit turpitudo, per ea, quæ notantur in *c. Is qui fidem, de ſponſal.* & per Innoc. *in c. Veniens. il* 2. *eodem tit.* Secus ſi fiat ſine conſenſu alterius, quià non valet, niſi fiat ex cauſa probabili, ut *c.* 1. *infrà quod met. cau.* Quan-
23 doque proteſtatio fit ad declarandum factum multipliciter intelligibile, & ad dandum intellectum contra communem intelligentiam; & proteſtatio valet, & operatur ut factum intelligatur ſecundùm ſenſum proteſtationis, *l. Neſennius, ff. De negot. geſt.* *l. Si quis.* §. *Plerique. ff. De relig. & ſumpt. funer.* Singula hæc membra per diſtinctas concluſiones latiſſimè proſequitur, in aliquibus temperat, pluribus illationibus exornat,

nat, & ab objectis tuetur. Rip. hîc in 4. *quæſt*, *à numer.* 71. *uſque ad numer.* 101. ad quem recur-
24 re. Et ad tertium membrum adde Dominos de
Rota *deciſ.* 218. *num.* 1. *& ſeqq. part.* 7. *recent.*
ubi notabiliter declarant proteſtationem ſuffra-
gari, quando non eſt contraria facto, ſed tollit
mentem à facto, allegant *l. Non ſolum*, *§. Morte*,
& ibi Doctores, maximè Rubeum *num.* 349. *ff. De
novi oper. nunciat.* Burſatt. *conſ.* 214 *num.* 16.
lib. 2. & fuit theorica Abb. in *c.* 1. *num.* 16. *&*
17. *infrà de lit. conteſt.* quem ſequitur Alex. *conſ.*
130 *In cauſa Strazorolorum*, *col. ult. num.* 17. *lib.*
4. quam prolixiùs examinat Ripa hîc *num.* 70.
ubi etiam videas an, & quando proteſtatio dica-
tur contraria facto.

25 Septimò nota ibi, *de Canonia nihil perciperent*,
donec primi duo eſſent præbendas integras aſſecuti,
aliud eſſe Canoniam, aliud præbendam, ut hîc,
& in *c. Eam te*, *infrà de reſcript.* ibi, in Canonicum
reciperent, & præbendam ſibi conferre debe-
26 rent, & in *c. Dilectus*, *il.* 2. *infra*, *de præb.* Cano-
nia ſecundùm gloſſ. hîc *in verb. receperunt*. Innoc.
num. 2. & Compoſt. *num.* 7. eſt quoddam jus
proveniens ex electione, & receptione in fra-
trem, ut hîc, & in *c. Dilecto*, *inf. de præbend.* & ſe-
cundùm Compoſt. hîc *num.* 8. & Hoſtien *num.*
4. conſiſtit in jure, & honore, ut *c. Propoſuit*, *in
fin. de conceſſ. præb.* ſcilicet ſtallo in Choro, lo-
co in Capitulo, & ſimilibus, ut in prædictis juri-
bus, in *c. Pro illorum*, & in *d. c. Dilecto*, *de præb.*
Vel, ut deſcribit Baldus hîc *num.* 13. Canonia
eſt jus ſpirituale in Eccleſia, quo jure communi
competit locus in Choro ad divina officia, &
cætera, quæ debent fieri in Capitulo, ſicut ſunt
tractatus electionis, alienationis, & ſimilia, quæ
27 collegialiter debent fieri. Præbenda verò prout
ſtrictè, & propriè accipitur *hîc*, *& infrà de præb.
per totum*, ſecundùm Compoſt *hîc num.* 9. Eſt jus
ordinatum, ſeu inſtitutum pro Canonico ad
utendum, & fruendum rebus, & juribus ad hoc
deputatis, & recipiendum, & adminiſtrandum
ipſa, quod jus ex Canonia, ſive officio deſcendit
tanquam ſequela, quia ex quo quis habet Cano-
niam, ſive officium, debet habere præbendam,
ſive beneficium, *c. Relatum.* & *c. Dilectus*, 1. *&*
2. *infrà de præb.* *c. Si quis.* & *c. Eos*, 81. *diſtinct.*
Et hinc fit ut ob reſpectum, quem habet præ-
28 benda ad Canoniam, quia ſcilicet ex ea proce-
dit, & pro Canonico inſtituta eſt, ſi alicui præ-
benda vacans conferatur, vel de ipſa quis inve-
ſtiatur, perinde ſit, ac ſi inveſtiretur de Canoni-
catu; ut notatur in *c. Tranſmiſſam*, *infrà de elect.*
Nam ex hoc ipſo & Canonia intelligitur colla-
ta. Secundùm Compoſt *hîc num.* 10 & Bald.
num. 19. quia unum trahit ad ſe reliquum ratio-
nem connexionis, & cujuſdam unionis. Undè
ſufficit, ut in litteris Papæ, vel Epiſcopi fiat men-
tio de altero, quia correlativa ſunt, & unum ab
altero dependet. Fatetur tamen Compoſt. con-
ſultiùs eſſe, ut collator dicat: Confero tibi præ-
bendam cum plenitudine juris Canoniæ, ut *cap.*
29 *Propoſuit*, *infrà de conceſſ. præb.* Tu adde Dominos
de Rota *deciſ.* 547. *Utrum Canonicus*, *aliàs* 72. *de
reſcript. in antiq.* ubi decidunt gratiam non eſſe
ſubreptitiam, ſi Canonicus præbendatus impe-
tret aliud beneficium factâ mentione de præ-
benda quam obtinebat, non autem de Canoni-
catu, licet contrarium reſolvant in caſu conver-
30 ſo, videlicet in eo, qui fecit mentionem de Ca-
nonicatu, & non de præbenda, ut in *deciſ.* Biſi-
gnetti 2. *Utrum Canonicus*, *de præb.* & fuſiùs *de-
ciſ.* 449. *Quidam habens*, *alias* 33. *de reſcript. in no-
vis.* De quo tamen vide quod plenè ſcripſi in *c.
Eam te*, *infrà de ætat. & qualit.*

31 Quandoque verò præbenda accipitur largiùs
pro jure. quod alicui non tanquam de collegio,
ſed ratione miniſterij, vel officij, vel pauperta-
tis, aut utilitatis conceditur ad utendum, &
fruendum certis rebus Eccleſiæ, ut reditibus,
quos Canonici, vel alij percipiunt. De qua præ-
benda habetur in *c. Quia nonnullis*, *infrà de magiſtr.*
in *c. Poſſeſſiones*, 16. *quæſt.* 1. & in *c. Illud*, *quæſt.*
6. Nec talis præbendatus intererit communibus
tractatibus, cùm non ſit ei collata præbenda ut
Canonico. Unde laici nobiles, qui ab Eccleſia
Compoſtellana, & Eccleſia ſancti Martini Tu-
ronis recipiuntur in Canonicos, vocem in ele-
ctionibus, vel alijs tractatibus non habent, cùm
ſit jus ſpirituale, quod in laicum non cadit *c. Sa-
croſancta*, & *c. Maſſana*, *de elect.* Sed per talem
receptionem intelliguntur ipſi nobiles jus con-
ſequi quantùm ad ea, quę de jure capere poſſunt,
cujuſmodi ſunt temporalia, quotidianæ diſtri-
butiones, & ſimilia, *Arg. c. Paſtoralis de donat.* &
l. Spal quando, *ff. De leg.* 1. & ita hîc declarat
Compoſtell. *num.* 10. *& ſeq* & ſecundùm hæc
accipiendum eſt quod hîc notant Vincentius &
gloſſ. *in ver. Receperunt.* & Hoſt. *num.* 6. cùm di-
cunt laicum, quamvis non poſſit eſſe Canonicus,
poſſe tamen eſſe præbendarium. *Arg. c. In Eccle-
ſia*, *infrà de inſtit.* Hoc enim debet intelligi de
præbenda non canonicali. Secus verò ſi ſit an-
nexa Canoniæ, quia tunc quamvis habeat ali-
quid temporalitatis, tamen propter illam anne-
xionem eſt jus ſpirituale, ut probat textus in *c.
Dilecto*, & ibi dixi *num*, 7. poſt Card. & Abb.
infrà de præb. & propterea merus laicus talis præ-
bendæ non eſt capax, ut ibi declarat Abb. in 3.
32 *notab.* & in *c. Majoribus*, *eod. tit.* Hodie tamen hæc
differentia non videtur ampliùs admittenda,
quia præbendæ conſideratæ ſeorſim à Canonia
nihil aliud ſunt, quàm ſtipendia, ſeu penſiones
ſuper reditibus Eccleſiarum; quæ quidem pen-
ſiones hodie multum habent ſpiritualitatis, &
non reſervantur niſi primâ tonſurâ initiatis, ut
ſervat Curia, & ſcripſi latè in *c. Cùm in cunctis*, *à
num* 94. *inf. de elect.* & in *c. Ad audientiam*, *à n.*
40. *uſque ad n.* 121. *de reſcript.*

33 Octavò nota, ex iiſdem verbis, *ita quod de Ca-
nonia nihil perciperent*, non eſſe ſimoniacum reci-
pere aliquem in Canonicum eo pacto, ut de
præbendis diſtinctis nihil percipiat, & ita intel-
ligunt hanc litteram gloſſ. *in ver. Perciperent*, *&*
34 Innocent. *num.* 5. Ratio eſt quia hîc ſtatuto or-
dinabatur, ut antiquæ præbendæ inter Canoni-
cos diſtinctæ non minuerentur; & hoc juri con-
ſonabat: pactio autem juri conſona ſimoniam
non inducit. quia hæc promiſſio aliàs illicita
35 propter juris concurſum efficitur licita; ſecus
verò ſi reciperetur cum pacto, ut nec de Cano-
nia, nec de præbendis diſtinctis, nec de commu-
nibus proventibus aliquid perciperet, hoc enim
eſſet ſimoniacum, ut *c. Dilectus*, *il.* 1. *infrà de
præb.* Ad hoc Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 24.
c. 14.

36 Hæc concluſio non probatur hîc, quia ex pro-
teſta-

Digitized by Google

teſtatione, & pacto Canonici antiqui intende-
bant excludere noviter receptos à reditibus ſu-
perexcreſcentibus, quod non erat juri conſo-
num; eſt tamen ío ſe vera, quia quæ de jure in-
ſunt, licitè deducuntur in pactum etiam in ſpiri-
tualibus, *c. Significatum*, & *c. Per tuas, de Simon.*
gloſ. *in c. Ad audientiam, in ver. Renunciantes, de*
reſcript. gloſ. *a. in c. 1. de reſtit. ſpoliat. lib. 6.*
Butr. *hic num.* 49. Abbas *num.* 24. & Dec. *num.*
37 131. & alij communiter. Hic verò proteſtatio
non damnatur tanquam ſimoniaca, quia inter
electores, & electum nulla interceſſit pactio, vel
conventio, ſed tantummodo Canonci inter ſe
ſtatuerunt, ut receptus nihil perciperet. Con-
dendo autem ſtatutom quamvis malum, non
commiſerunt ſimoniam, licèt alias peccaverint:
Sed ſi hoc in pactum deduxiſſent, utrique fuiſſent
ſimoniaci, ut *c. Artaldus, 8. quaſt. 3.* & *c. Quam*
pio, 1. quaſt. 2. & hunc intellectum approbat
Innoc. *d. num. 5. In vec. Perciperent, verſ. Vel dic*
38 *melius* Abb. Antiq. *num. 2. in vec. Ita quod.* Hoſt.
num. 6. Jo. And. *num.* 36. qui ex hoc notabili-
ter inferont, ut pactum initum inter eligentes
non noceat electo. Sed circa hoc vide tu quod
ſcripſi *in c. Nobis, de ſimon.* ubi lariſſimè in utram-
que partem diſſerui, an electio facta per ſimo-
niam cum electoribus commiſſam, electo igno-
rante, ſit ipſo jute nulla, à *num. 35. uſque ad num.*
83. Item pondera Concilium Tridentinum *ſeſſ.*
24. c. 14. & Conſtitutionem Pij V. quæ incipit:
Dum nimis, in Bullar. tom. 2. pag. 310.

39 Nonò nota ibi, *per Canonicorum induſtriam*,
Canonicis de novo receptis providendum eſſe
de reditibus ſuperexcreſcentibus, et iamſi hujuſ-
modi incrementum provenerit ex induſtria an-
tiquorum Canonicorum: hic enim Papa non
admiſit allegationem eorundem Canonicorum
dicentium, fructus excreviſſe per eorum indu-
ſtriam, quia alios recipiendo ſibi præjudicium
intulerunt, cùm tot ponendi ſint in Eccleſia, quot
ex ejus rèditibus poſſunt commodè ſuſtentari,
c. 1. infra de inſtit. Ideoque Papa ſimpliciter
maodat, ut receptis aſſignentur reditus ſuperex-
creſcentes, nec diſtinguit unde augmentum
provenerit. Neque id attendi debet, ex quo
reperiuntur adaucti, *c. ult. de verb. ſignif.* gloſ. *hic*
in ver. Induſtriam. Hoc enim favore divini cul-
tûs introductum eſt in ampliandis Eccleſiæ mini-
ſtris, ſecundùm Innoc. *hic num. 8. in ver. Super-*
excreſcentes. Sed hoc notabiliter declarant Do-
40 ctores ut procedat ſi prædia ſiot communia, &
reditus communiter augmententur. Secus verò
ſi præbendæ ſint omninò diſtinctæ, & ſeparatæ,
& per induſtriam Canonici ſua præbenda au-
gmentetur; qoia tunc augmentum cedit ei ſoli,
nec eos dividere, aut cum alijs communicare
compellitur. *Arg. l. Caterùm, ff. De rei vendic. c.*
ult. in 1. reſp. infra de pecul. Cleric. c. 1. in fine de uſu-
41 *ra*, & *c. Cum cauſam, de preb.* Nam & paludes
melioratæ curâ cultorum non debent ſeparatim
cenſeri, nec diligentiam ſuam ſibi damnoſam
intelligunt, dicit textus in *l. ult. Cod de alluvion.*
& ita *hic* declarant Hoſt. *num.* 17. Jo Andr. *num.*
37. & Butr. *num.* 56.

42 Decimò nota ibi, *ſicut conſuevit*, ex omiſſione
clauſulæ ex ſtylo Curiæ apponi conſuetæ re-
ſcriptum non vitiari, quia ſubintelligitur, ut hic
eſt textus apertus, quem ad hoc ponderat Ro-
man, in *conſ. 376. Quaſtio eſt, in fine.* Butr. *hic*
num. 19. Imol. *num. 9. verſ. Item potes notare*
quòd clauſula, concordet textus *in c. Accepi-*
mus, & ibi dixi in 2. *notab. infra de atat. &*
qual.

43 Undecimò nota ibi, *niſi in tantum excreſcerent*
Eccleſia facultates, in Conſtitutione Eccleſiæ,
qua taxatur certus Canonicorum numerus, ſub-
intelligi tacitam conditionem, niſi Eccleſiæ
reditus augmententur, ut hic eſt caſus ſecundùm
Cardin. *in princip.* & notat gloſ. *in ver. ſufficere*,
44 cum qua omnes tranſeunt. Ratio eſt, quia quæ-
libet diſpoſitio intelligitur rebus ſic ſtantibus, *c.*
Beatus, 22. quaſt. 2. & *c. Quemadmodum, cum*
ibi notat. de jurejur. Domini de Rota apud Cæ-
ſar. de Graſſ. *deciſ. 4. num. 17. de reb. Eccleſ. non*
alienan.

45 Ex quo notabiliter infero ut decretum Con-
cilij Tridentini *c. 3. ſeſſ. 25. de Regular.* quo præ-
cipitur, ut in monaſterijs Monialium is tantum
numerus conſtituatur, & impoſterum conſerve-
tur, qui vel ex reditibus proprijs monaſterij, vel
ex conſuetis eleemoſynis congruè poſſit ſu-
ſtentari, ſit intelligendum, & declarandum, niſi
reditus monaſterij adeò excreverint, ut ad plu-
rium Monialium ſuſtentationem congruè ſuffi-
46 ciant, juxta textum *hic*. Nam iſti Canonici fece-
runt conſtitutionem, ut præbendæ eſſent qua-
tuordecim tantùm, & conſtitutio fuit à Sede
Apoſtolica confirmata, ut patet in *verſ. Verum*,
& *infrà in verſ. Mandamus.* Per quam quidem con-
firmationem Conſtitutio effecta fuerat Papalis,
nec videbatur poſſe à Canonicis revocari, *c. Si*
Apoſtolica, c. Si eum. & *c. Si qui, in fin. de prabend.*
lib. 6. c. Cum aliquibus, de reſcript. eodem lib. Car-
din. *conſ. 130. Ad primam partem, num. 5.* Dec.
in c. Cùm acceſſiſſent, num 12. ſupr. eodem, & ta-
men textus decidit hujuſmodi Conſtitutionem
eſſe intelligendam juxta clauſulam conſuetam:
Dummodò reditus Eccleſia non fuerint augmentati.
Quinimò hoc vendicat ſibi locum, etiamſi con-
firmatio facta fuiſſet à Papa cum decreto irri-
tanti, qoia nihilominus Canonici potuiſſent
frangere numerum, ſi fructus ſuperexcreviſſent:
nam, ut inquit Butr. *hic num. 2. verſ. Si eſt confir-*
47 *matus*, ſtatutum, & confirmatio ſtatuti limitatur
ad limites cauſæ ſtatuti. Cauſa ſtatuti determi-
nativa, & refrænativa numeri eſt ſola penuria
fructuum, quia aliter non conceditur. Augmen-
tatio ergo fructuum debet eſſe cauſa reſolutiva
ſtatuti ex defectu cauſæ. Et hoc eſt quod dici-
mus, ſtatutum recipere conditionem reſoluti-
vam ſtatuti, niſi fructus ſuperexcreverint. Hæc
Butrius, & ſequuntur Felin. in *d. c. Cùm acceſſiſ-*
ſent, num. 13. ſup. eodem. & Jaſ. in *l. Quod Servum,*
num. 11. ff. De condit. cauſ. data non ſeq. Ita ergo
in propoſito videtur dicendum io decreto præ-
fixionis & conſervationis numeri in monaſte-
rijs Monialium.

Et in hunc ſenſum videtur accipienda Conſti-
tutio Gregorij XIII. *Deo ſacratis Virginibus, §. 6 in*
Bullar. to. 2. pag. 368. dum mandat ut locorum Or-
dinarij etiam in monaſterijs exemptis cum illo-
rum Superiorum interventu numerum Monia-
lium præfigant, neq; ſupra illum numerum aliæ
recipi poſſint, etiam de conſenſu ſuorum Supe-
riorum: ex hoc enim non videtur interdicta au-
gmentatio numeri ex reditibus ſuperexcreſcen-
tibus, per ſupradicta. Hæc

48 Hæc tamen obtinent in Monaſterijs Monialium duntaxat ubique locorum, & in Monaſterijs virorum ultra montes, ut ſcripſi pleniùs in *cap. 1. in ſuprad. quæſt. infr. de inſtit.* non autem in Monaſterijs virorum Italiæ, & Inſularum adjacentium, quia in decretis *de celebr. Miſſar.* non ita pridem editis à S. Congregatione Concilij in §. 13. *in Bullar, tom. 4. pag. 316.* ſpecialiter cautum eſt, ut Superiores regulares perpetuò ſervare teneantur numerum familiæ in prædictis monaſterijs Capituli generalis, vel provincialis authoritate præfinitum, nec poſſint quoquo modo augere, etiam prætextu augmenti redituum abſque ſacræ ipſius Congregationis licentia, ſub pœna privationis officiorum vociſque activæ ac paſſivæ, & perpetuæ inhabilitatis eo ipſo incurrenda. Idemque priùs ſanxerat Paulus V. in *Conſtit.* quæ incipit: *Sanctiſſimus. edita die 4. Decemb. 1605. ut in Bullar. tom. 3. pag. 187.*

Duodecimò nota ibi, *ad vacaturas præbendas quatuor receperunt.* De jure communi non videri prohibitam receptionem Canonicorum cum expectatione futuræ præbendæ, ſed quia hoc videtur obviare Concilio Lateranenſi in *c. Nulla, infra de Conceſſ. præbend.* & à Doctoribus dantur variæ ſolutiones, ego hunc articulum expediam infra cum gloſſ. *in verſ. Ad vacaturas præbendas,* diſtinguendo quinque caſus.

49 Decimotertiò nota ibi, *antiquis Canonicis præbendas cum integritate percipientibus conſuetas.* Canonicis de novo receptis non teneri antiquos Canonicos communicare ſuas præbendas, ſed tantùm reditus ſuperexcreſcentes. Sed contrà.
50 Canonici antiqui venerunt contra Conſtitutionem ſuam recipiendo Canonicos ultra numerum in Conſtitutione præfixum. Ergo non debent beneficio ipſius Conſtitutionis juvari, *cap. Cùm acceſſiſſent, ſuprà eodem.* nec Canonicis nuper receptis debent negari præbendæ, *c. Dilectus, el. primo, infrà de præb.* Doctores ſolvunt contrarium tripliciter.

Prima ſolutio eſt Innocentij, hic *num. 7* quòd hic propterea non debebant communicari præbendæ, quia Conſtitutio non loquebatur de numero Canonicorum, ſed de numero præbendarum duntaxat: aliud enim eſt Canonica, aliud præbenda; unde recipiendo Canonicos ultra numerum, non venerunt contra Conſtitutionem: meritò Papa determinat ut conſuetæ præbendæ antiquis Canonicis cum integritate permaneant. Et ex hoc ſingulariter nota numerum præbendarum non frangi per receptionem ultra numerum Canonicorum: & hæc ſolutio communiter tenetur, ut hic teſtatur Imol. *nu. 30.* ſed repugnat littera ibi, *in derogationem ſuæ conſtitutionis,* ut latius dixi *ſup.* in *evidentialibus. num. 3. & 19.*

Secunda ſolutio eſt Compoſtellani hic *nu. 5. in verſ. Conſuetas.* Quòd ideo Canonici antiqui non debuerunt ſuas præbendas communicare, quia proteſtati fuerunt, ut per hoc præbendarum numerus in Conſtitutione taxatus non frangeretur: alioquin niſi fuiſſent proteſtati, debuiſſent ſuas præbendas communicare, ut *c. Dilectus, el primo infrà de præb.* ubi diſponitur, ut dentur eis quotidianæ diſtributiones. Sed hæc ſolutio non recipitur à Doctoribus. Tum quia proteſtatio fuit contra jus, tum quia fuit contraria facto, ut dixi *ſuprà in 6. notab.*

Tertia ſolutio eſt gloſſæ hic *in ver. Cum integritate,* quòd numerus antiquarum præbendarum fuit fractus per receptionem ultra numerum, & communicatio earundem præbendarum juſta fuit, ſed eam Pontifex non conceſſit, quia recepti eam non petierunt. Hæc ſolutio eſt optima ad textum, quia revera novi Canonici non petierunt niſi fructus ſuperexcreſcentes. Sed reſtat dubium, an per ſuperexcreſcentiam fructuum, & receptionem Canonicorum ultra numerum frangatur numerus præbendarum. In quo dubio diſtingue plures caſus, ut hic per Butr. *num. 33.* & vide quæ ſcripſi in *c. Dilectus, el primo num. 21. & 25. infrà de præb.*

51 Decimoquartò nota ibi, *pares cum alijs ſortiri præbendas.* Canonicis ultra numerum deberi fructus ſuperexcreſcentes, uſque ad quantitatem valoris præbendarum antiquarum, & non ultrà: quod verò ſuperfuerit, in communes uſus Canonicorum, vel aliter, ut melius videbitur, eſſe
52 convertendum, ut dicitur in littera. Sed quid ſi reditus ſuperexcreſcentes non ſufficiant niſi ad unam præbendam? Innoc. hic *num. 8. in verſ. Superexcreſcentes.* Hoſtienſ. *num. 19.* Petrus de Sampſone, & Compoſtell. *num. 25. verſ. Item pone,* tenent adhuc eſſe dividendos inter omnes receptos æqualiter, *arg. hujus litteræ;* & quia ſi Papa concedit noviter receptis, quod plus eſt, ſcilicet fructus quando ſunt pares præbendis, cenſetur etiam concedere quod minus eſt, ſcilicet quando non ſufficiunt, *arg. c. 1. 16. quæſt. 2. & cap. Ex parte, el 3. de Decim.* Sed Vincentius, Ægid. & Abb. Antiq. hic *n. 5. in verſ. Pares,* dicunt eſſe in arbitrio ſuperioris eligere cui det, & ſic eſſe locum gratificationi, *arg. c. Quod autem, inf. de iurepatr.* & *l. Privilegia, ff. De privil. credit.* placet diſtinctio Jo. Andr. hic *num. 11.* quod ait: Apparet quis ſit primò receptus; & tunc debentur illi fructus ſuperexcreſcentes, etiamſi non ſufficiant niſi ad unam præbendam, quia gratificatio non habet locum niſi ubi eſt paritas, *c. penult. de reſcr. lib. 6.* Item ſi hoc habet locum in præbenda, ut ſcilicet debetur prius recepto; ergo & in fructibus, qui ſuccedunt loco præben-
53 dæ, *arg. c. Eccleſia, inf. Ut lit. pend.* Fatetur tamen Jo. Andr. præbendam non ita eſſe affectam, ut collatio alteri facta non teneat ſecundùm ea, quæ notantur in *c. Si ſol. de conceſſ. præb. lib. 6.* Aut non apparet quis ſit primò receptus, & tunc fructus æqualiter ſunt dividendi juxta primam opinionem Innocentij, & ſequacium, quæ diſtinctio fuit originaliter Compoſt. *loc. cit.*

54 Ultimò nota ibi, *revocatis in irritum,* quicquid ab alteroutra parte fuerit innovatum poſt motam litem, in irritum eſſe revocandum tanquam attentatum, ut hic, & in *c. Eccleſia Sanctæ Mariæ, inf. Ut lit. pend.* cum alijs hic alleg. in gloſſ. *in ver. Poſt motam quæſtionem,* revocatio tamen fieri debet prævià diligenti cauſæ cognitione, ne alioquin lite pendente quis privetur commodo ſuæ poſſeſſionis contra id, quod habetur in *c. Volumus, 16. quæſt. 4.* & in *c. Conſultationibus, de jurepatr.* ſecundùm Innocent. hic *num. 9. in ver. Revocatis,* & Imol. *num 38.* Idem firmant Innocent. & Jo. Andr. in *c. Epiſcopi, de rebus Eccleſ. non*
55 *alien.* Cùm enim attentare ſit delictum, Bellam. *deciſ. 18. incip. Oneratio conſcientiæ nu. 1.* Lancellott. *de Attentat. in præfat. nu. 104. & 105.* & delicta

con

Digitized by Google

concludenter probari debeant, *c. Super his,* ubi Felin. *num.* 17. *de accuſat.* Butr. *deciſ.* 440. *incip. Franciſcus de Arala, num.* 3. *part.* 1. Inde fit ut attentata ſint plenè probanda, ut decidunt Domini de Rota *deciſ.* 411. *num.* 1. *part.* 2. *recent.*
56 Unde in primis, & ante omnia non eſſe revocanda attentata quando ſunt turbida, dixit Rota *deciſ.* 651. *num.* 1. *part.* 3. *recent.* & poteſt Rota hujuſmodi attentata turbida non attendere, quando cauſa fuit commiſſa ejus arbitrio, ut *deciſ.* 657. *num.* 4 *in recent. part.* 3. De materia attentatorum, & intellectu hujus textûs vide *hic* plenè per Compoſtell. *n.* 19. *in ver. Revocatis* Butr. *num.* 58. Imol. *num.* 38. & Abb. *in gloſ. fin. num.* 32.

57 In gloſſ. ad vacaturas præbendas. Quæro an Canonici recipi poſſint cum expectatione futuræ præbendæ? Pro clariori quæſtionis ſolutione quinque caſus videntur diſtinguendi ex mente Doctorum, præſertim Antonij de Butr. *hic num.* 32. & Jo. de Imol. *nu.* 25. *verſ. In gloſ. ad præbendas.*

58 Primus caſus eſt, cùm receptio fit purè & ſimpliciter, cum intentione tamen, ut receptus habeat præbendam cumprimùm vacaverit: & indubitanter concludendum eſt, receptionem valere, ut *c. Dilectus, il* 1. & *cap. Pro illorum, de præb.* & tali provideri debet, cùm ſe facultas obtulerit, *c. Relatum, eodem tit.* & *c. Attendens, de Conceſſ. præben.* & in hoc primo caſu intelligi debet littera hujus decretalis ibi, *Ad vacaturas Præbendas receperunt.* nam Canonici antiqui recipiebant ſupranumerarios in Canonicos, & in fratres purè & ſimpliciter: ſed non intendebant ais aſſignare præbendas, niſi cùm vacarent. Undè verba illa non denotant formam receptionis, ſed intentionem recipientium, & noviter recepti agebant ad præbendas ex vi receptionis ad jus Canoniæ, non ex vi promiſſionis. Et hic intellectus colligitur ex gloſſâ noſtra, & communiter recipitur à Doctoribus, exploſâ interpretatione Innocentij, quòd hæc decretalis contineat diſpenſationem, & non jus commune, & hic primus caſus eſt ſatis planus.

59 Secundus caſus eſt, cùm quis primò recipitur purè in Canonicum, & deinde ex intervallo ei promittitur præbenda proximè vacatura. Et cùm aliud ſit Canonia, aliud præbenda, valet receptio ad Canoniam ſecundum omnes, ut *hic* teſtatur Butr. *num.* 32. *verſ. Secundus caſus.* Sed an valeat vacaturæ promiſſio, ſunt opiniones. Gloſſ. 1. *in c. Relatum, de præb.* ſenſit promiſſionem valere: & hanc partem tuetur Dec. *hic num.* 128. per textum in *d. c. Relatum,* & quia promiſſio vacaturæ habet fomentum juris, cùm non debeat carere præbendâ qui in Canonicum eſt electus, *c. Cùm ſuper, de conceſſ. præbend.* & aliàs illicitum propter concurſum juris efficitur licitum: unde non eſt ſimonia ſi promittatur quod de jure communi debetur, ut dixi *ſuprà num.* 34. & 36. In contrarium eſt communis opinio, à qua non videtur recedendum, ut *hic* per Ripam, *num.* 185. quia promiſſioni vacaturæ præbendæ reſiſtit Concilium Lateranenſe in *c. Nulla, de conceſſ. præbend.* ob eam rationem, quia inducit votum captandæ mortis, ut ibi, & in *c. Deteſtanda.* & *c. ſeq. eod. tit. lib.* 6. Hæc autem ratio militat etiam eo caſu, in quo collato Canonicatu promittitur præbenda vacatura.

60 Non obſtat quòd hæc promiſſio ſit expreſſio ejus, quod de jure communi tacitè inerat: nam ut reſpondent Butr. & Imol. *locis citatis*, hoc caſu iſtud non ſufficit, ne detur occaſio ex tali promiſſione captandi mortem alterius, ſicut in ſimili: quamvis ex diſpoſitione juris communis poſſit quis licitè expectare hæreditatem proximi, vel propinqui ſui ab inteſtato decedentis: tamen de hæreditate illa paciſci non licet, ut *l. fin. C. De pact.* Accedit regula expreſſa, *Nocent, &c. ff. De reg. jur. cum concordant.* de quibus ibi
61 in gloſ. *nn.* Unde & fortè melius reſpondet Ripa, *d. num.* 185. expreſſionem ejus, quod de jure ineſt, hoc caſu vitiari, quia alio modo exprimitur, quàm inſit, *arg. l. Si ita, §. Illi ſi volet, ff. De*
62 *legat.* 1. Nam collato ſimpliciter Canonicatu per Capitulum, ſeu Ordinarium, præbenda vacatura non eſt affecta, quominus cùm vacaverit poſſit alteri conferri, ut *hic* tenet Jo. Andr. *num.* 11. poſt Innocent. & alios *in cap. Inter cætera, de præbend.* Ideoque ceſſat eo caſu ratio captandi mortem alterius à Lateranenſi Concilio conſiderata. At quando vacatura præbenda promittitur, ſi promiſſio obligaret, præbenda illa eſſet quodammodo affecta, & jus Canonico acquiſitum ad vacaturam, *arg. c. Si capitulo,* & *c. Si ſoli, de conceſſ. præb. lib.* 6. Quod quidem jus ad vacaturam nullus inferior à Papa dare alicui poteſt propter votum captandæ mortis: & ſic promiſſio dicitur aliter fieri, quàm de jure communi tacitè ſubintelligeretur: meritò tanquam contra Concilium Lateran. facta non valet. Non obſtat textus, cui Decius innititur in *d. c. Relatum,* nam ut reſpondet Ripa, ubi ſuprà, etſi Papa mandet ibi præbendam conferri juxta promiſſa, non tamen ex promiſſione jus aliquod erat acquiſitum Canonico, ſed ad majorem aggravationem Capituli recuſantis conferre præbendam Papa ponderat illam promiſſionem, ſecundùm Abb. in *d. c. Dilectus, il* 1. *de præb.* Concludo igitur in hoc ſecundo caſu valere receptionem in Canonicum, ſed non promiſſionem vacaturæ præbendæ, & ſic utile per inutile non vitiari juxta Regul. Sexti, *utile.*

63 Cave tamen, quia ſic recepto nihilominus conferri debet præbenda cùm vacaverit, non quidem ex vi promiſſionis, quæ nulla eſt, ſed ex vi connexionis, quam habet præbenda ad Canoniam, textus eſt in *d. c. Dilectus.* & firmat gloſſ. *in c.* 2. *verſ. Indirectè, de conceſſ. præbend. lib.* 6. Innocent. *hic num.* 6. *verſ. Ubi autem ſimpliciter.* & Abb. *num.* 29 Et quamvis contrarium ſenſerit Innoc. *in d. c. Dilectus,* tamen ejus dictum damnant communiter Doctores, ut illic teſtatur Butr. *num.* 9. *verſ. Hæc eſt in effectu.* Non enim ſubſiſtit illius motivum, quòd hinc aperiatur via ad vacatura. Quandoquidem quòd debeatur vacatura ubi promittitur, eſt ex diſpoſitione hominis, quod improbatur à jure: & ita loquitur *c.* 2. *de conceſſ. præb.* Quòd autem debeatur ex diſpoſitione juris ſurgentis ex receptionis actu, hoc jure non damnatur, quinimo permittitur, ut in *d. c. Relatum cum ſimil.* Nec obſtat quòd ſecundum Innocentium Canonico ſupranumerario non debeatur præbenda cùm vacat, ſed numerario: hoc enim eſt falſum, quia cùm vacat præbenda, Canonicus ſupranumerarius extinguitur, & numerum antiquum ingreditur: unde cùm

lam reperiatur numerarius, nil repugnat quominus vacantem habere poſſit, ut benè ibi per Butr. *num. 16. verſ. Sed adverte.*

64 Tertius caſus eſt, cùm quis recipitur in Canonicum, & eodem tempore, ſub diverſa tamen conceptione verborum promittitur ei vacatura eâ intentione, ut illicò ſit Canonicus, & poſtea tempore vacationis ſtatim habeat præbendam: & tunc ſecundùm omnes valet receptio in Canonicum, ſed non promiſſio vacaturæ, ut *hic* teſtatur Butr. *num. 32. verſ. Tertius caſus.* Ratio eſt, quia iſti ſunt duo actus ſeparati; & ideò unus non inficitur ab alio, & cùm receptio ad jus Canoniæ ſit ſimplex, & ſola promiſſio vacaturæ habeat vitium, ut in *c. 2. de conceſſ. præb.* hæc ſola debet infici per reg. *Utile per inutile. lib. 6.* & hoc tenet Innoc. *hic num. 6. verſ. Ubi autem ſimpliciter,* & gloſſ. in *d. c. Dilectus, il 1. in ver. Approbantes. de præb.* Itaque tertius caſus, & ſecundus à pari procedunt.

65 Nec prædictis adverſatur declaratio Sanctæ Congregationis Concilij, dum cenſuit poſſe ab Epiſcopo Canonicos ſupranumerarios creari, eâ tamen conditione, ut nullum jus ad præbendam vacaturam habeant, vel vendicent ſibi ex tali erectione. Hæc enim declaratio non ita intelligi debet, ut Canonici ſupranumerarij non debeant habere jus ad præbendam poſtquam vacaverit, idque in pactum deduci debeat. Hoc enim eſſet contra jura, quia eò ipſo quòd quis recipitur ultra numerum, habet jus ad vacaturam præbendam, ut *c. Cùm ſuper, de conceſſ. præb. c. Relatum,* & *c. Dilectus, il 1. de præb.* Nec poteſt in receptione apponi contraria conditio, ut patet ex

66 dictis *ſup. nu. 17.* & in *6. & 8. notab.* ſed declaratio in hunc ſenſum videtur accipienda, ut Canonici ſupranumerarij non poſſint præbendam poſtea vacantem propriâ authoritate apprehendere, ut innuunt illa verba: *Nullum jus ſibi vendicent, &c.* Per receptionem namque ultra numerum non cenſetur collata præbenda; & ideò vacante præbendâ non poteſt illam jure proprio ſibi vendicare quia antequam ſit ei collata etiamſi petierit illam ſibi conferri, habet jus ad rem, ſed non in re; ut eſt textus in *c. Si poſtquam,* & in *c. penult. de conceſſ. præb. lib. 6.* & declarat *hic* Felin. *num. 16. verſ. Sed hæc opinio.* Caveant igitur Epiſcopus vel Capitulum, ne in creandis vel recipiendis Canonicis ſupranumerarijs paciſcantur ut præbendam vacaturam habeant, vel non habeant: utrumque enim pactum eſt illicitum; & à jure improbatum, ut ex dictis conſtat, ſed hoc relinquant in diſpoſitione juris communis, vel certè apponant conditionem, ut ſic recepti non poſſint abſque nova collatione præbendam poſtea vacantem propriâ authoritate ſibi vendicare, juxta declarationem S. Congregationis.

67 Quartus caſus eſt, cùm eodem tempore, & ſub diverſa conceptione verborum quis recipitur in Canonicum, & promittitur ei præbenda vacatura, effectus tamen receptionis utriuſq; confertur in tempus vacaturæ: ita ut ſic receptus non ſit Canonicus ſtatim, ſed ſolùm habeat præbendam, & Canonicatum cùm præbenda vacaverit: & hoc 4. caſu Innoc. *in d. c. Dilectus, il 1. De præb. in princ.* ſup. gloſſ. *in ver. Proximo,* firmat non valere receptionem, habitâ conſideratione magis ad unitatem effectûs in tempore ſimultaneam, quàm ad diverſitatem conceptionis verborum: & ſic concludit tam receptionem, quàm promiſſionem vitiari, quaſi judicentur unus actus conjunctus, & individuus propter unionem effectûs; & ſequitur Butr. *hic num. 32. verſ. Quartus caſus,* dicens, benè notandum, & Imol. *num. 26. verſ. Secus ſi conſtaret de mente.*

68 Quintus & ultimus caſus eſt, cùm receptio & promiſſio vacaturæ ſit ſub unica verborum ſtructura, velut ſi dicatur: Recipio te ad vacaturam præbendam, & tunc gloſſ. in *præall. c. Dilectus, il 1. de Præb. in ver. Approbantes,* & Innoc. *hic num. 6. in ver. Vacaturas,* tenet abſolutè receptionem non valere. Tu vero ex mente Doctorum diſtingue tres caſus: nam aut conſtat effectum tam receptionis ad Canonicatum, quàm promiſſionis præbendæ collatum fuiſſe in tempus vacationis: & exploratum juris eſt receptionem non valere, ut probatur à fortiori ex dictis in caſu præcedente: & tenet *hic* Butr. *num. 32. verſ. Quintus caſus,* & Imol. *num. 26. verſ. Et idem*

69 *multò fortius.* Aut conſtat recipientes voluiſſe, ut receptio ſtatim valeret, ſed collatio præbendæ ſortiretur effectum tempore vacationis: & tunc Innocentius *in d. c. Dilectus filius, il 1. num. 1. in ver. Proximo,* tenet receptionem valere, & ſolam promiſſionem vitiari, quia licet inſpectâ unitate conceptionis verborum videatur unicus actus, & individuus, tamen habitâ conſideratione ad mentem, & effectum, cenſentur duo actus ſeparati; & ideò utilis ab inutili non inficitur, conſentiunt *hic* Butr. *d. num. 32. verſ. Sextus caſus,* & Imol. *num. 26. verſ. Si autem conſtaret.* Aut denique verſamur in dubio, eò quòd non appareat an recipientes voluerint effectum receptionis differre in tempus vacationis, nec ne. Et in hoc dubio unitas orationis, & conceptionis verborum efficit ut non teneat receptio, quia effectus tam receptionis, quam promiſſionis videtur collatus in tempus vacationis futuræ, ut in *præalleg. c. Dilectus,* & ibi gloſ. *in ver. Approbantes.* Secus quando in diverſis orationibus fit receptio, & promiſſio vacaturæ, ut in ſecundo & tertio caſu; quia tunc in dubio mens videtur fuiſſe ut receptio ſtatim valeat; & propterea hæc valebit, licèt non valeat promiſſio vacaturæ, ut *hic* benè per Imol. *d. num. 26. verſ. In dubio tamen.*

Inveſtigandum hic eſſet, an receptus ultra numerum debeat habere ſtallum in Choro, vocem in Capitulo, & quotidianas diſtributiones. Sed hanc quæſtionem pleneexamino *in d. c. Dilectus, il primo, de præbend.* Ubi etiam vide, an per hujuſmodi receptionem numerus frangatur.

DE

DE CONSTITVTIONIB.

Cap. Eccleſia S. Maria.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa Eccleſiarum per conſtitutiones laicorum diffiniri non debent.*

2 *Lex ſacularis generaliter lata ad Eccleſias, vel perſonas Eccleſiaſticas, aut earum bona in earum prajudicium non extenditur.*

3 *Statutum generale laicorum non ligat clericos ſive redundet contra ea, qua ſunt clericis conceſſa in privilegium ſive contra ea, qua illis competunt de jure communi, & nu. ſeqq.*

4 *Diſpoſitio generalis non comprehendit illicita.*

5 *Ius commune difficilius tollitur, quàm privilegium.*

6 *Laici cogi poſſunt per judicem Eccleſiaſticum ad declarandum eorum ſtatutum non comprehendere Eccleſias.*

7 *Lex ſacularis diſponens de Eccleſijs, perſonis Eccleſiaſticis, vel earum bonis, etiamſi reſpiciat earum commodum vel ſavorem, non valet.*

8 *Statuendi poteſtas à juriſdictione dependet.*

9 *Princeps laicus in Eccleſias, vel Eccleſiaſtica negotia nullam habet juriſdictionem.*

10 *Clerici exempti ſunt à ſaculari juriſdictione jure humano, & divino.*

11 *Presbyteri cadaver, qui ſibi mortem conſciverat, areſto Pariſienſi remittitur ad judices Eccleſiaſticos.*

12 *Iudex Eccleſiaſticus cognoſcit de clericis vivis, & mortuis.*

13 *Eccleſiaſtica poteſtas lege Evangelicâ à Christo ſupernaturaliter conſtituta eſt.*

14 *Ozias cùm minaretur Sacerdotibus, à Deo leprâ percuſſus eſt.*

15 *Bona Eccleſiarum, & clericorum exempta ſunt à juriſdictione Principis ſacularis jure tam humano, quàm divino.*

16 *Eccleſia nunquam humanis legibus conſtringitur.*

17 *Leges civiles C. De ſacroſ. Eccleſ. de Epiſc. & Cler. & conſimiles non valent ex defectu poteſtatis.*
Imperator recognoſcit Imperium ab Eccleſia ibid.

18 *Solemnitas introducta ab Imperatore in alienatione bonorum Eccleſia non attenditur.*

19 *Leges civiles loquentes de emphyteuſi Eccleſiaſtica non debent ſervari.*

20 *L. Ad inſtructionem; C. de ſacroſ. Eccleſ. non tenet.*

21 *Clerici etiam de honeſtate non tenentur ad obſervantiam legum ſacularium, qua de clericis, & earum bonis expreſsè diſponunt,*

22 *Actus ipſo jure nullus, & cui lex reſiſtit, nec naturalem parit obligationem.*

23 *Statuentes contra immunitatem, ſeu libertatem Eccleſiaſticam ſunt ipſo jure excommunicati.*

24 *Arma deferendi licentia adverſus edictum Principis Laici, à quo ſit clericis concedenda.*

25 *Clerici an ligentur edicto Principis ſacularis de armis non deferendis vi coactivâ.*

26 *Et an vi directivâ rationis.*
Clerici cum armis reperti an poſſint à curia ſaculari armis ſpoliari. ibid.

27 *Arma clerico ablata à curia ſaculari an ſint ei reſtituenda.*

Proſſ. Fagn. in 1. Decretal.

28 *Clerici cum armis prohibitis deprehenſi quâ pænâ ſint puniendi.*

29 *Lex civilis generaliter lata ob bonum publicum an comprehendat etiam clericos vi directivâ rationis.*
Clerici an ſint membra Reipublica, & veniant populi appellatione, ibid.

30 *Clericis non licet judicem ſacularem adire pro licentia deferendi arma.*

31 *Epiſcopus habet merum imperium in ſua Diæceſi.*

32 *Legis civilis non eſt habenda ratio, quando opponitur Canonica.*

33 *Solvendi & ligandi eadem eſt poteſtas.*

34 *Clerici an & quomodo eximi poſſint per laicum ab obligatione legis de armis non deferendis.*

35 *Armorum uſus jure canonico eſt clericis interdictus.*

36 *Laicus non poteſt relaxare clericis prohibitionem juris Canonici de armis non deferendis.*

37 *Arma edicto Principis ſacularis prohibita an liceat miniſtris curia laicalis in Eccleſia perquirere, & inde auferre.*

38 *Eccleſia eſt extra territorium judicis laici.*

39 *Delinquens in Eccleſia non privatur immunitate, niſi propter homicidium, vel membri mutilationem.*

40 *Eccleſia eſt immunis tam quoad perſonas, quàm quoad bona.*

41 *Immunitas conceſſa fuit Eccleſia non intuitu perſona, ſed ob reverentiam Deo, & ejus Eccleſia debitam.*

42 *Familia Epiſcopi de ipſius licentia an poſſit deferre arma prohibita edicto Principis ſacularis.*

43 *Lex civilis prohibens uſum armorum non comprehendit familiam Epiſcopi, uſque in fin.*

44 *Familia Epiſcopi exempta eſt à juriſdictictione ſaculari.*

45 *Epiſcopi debent habere familiam armatam immunitate Eccleſiaſticâ gaudentem.*

1 ECCLESIA S. MARIÆ. Cauſæ Eccleſiarum per conſtirotiones laicorum diffiniri non debent. Hoc dicit ſecundùm Jo. Andr. cui ſubſcribunt Ant. de Burr. Cardin. Anch. Imol. Bald. & Bellam. Sed pleniùs ſecundùm Abb. cum quo tranſeunt Aretin. Felin. & alij recentiores. Hoc intendit ſtatutum generale laicorum ad Eccleſias, vel Eccleſiaſticas perſonas, vel earum bona in earum præjudicium non extenditur, nec ſpeciale etiamſi earum commodum, & favorem concernat. Dividitur ut per Jo. Andr.

Nota ex hac Decretali duas concluſiones, quæ ſunt veluti claves, & axiomata quædam in materia juriſdictionis, immunitatis, ac libertatis Eccleſiaſticæ.

2 Prima concluſio eſt. Lex ſæcularis generaliter lata, id eſt, nulla Eccleſiarum, vel Eccleſiaſticarum habitâ mentione, quantumcunque rationabilis non comprehendit Eccleſias, aut perſonas Eccleſiaſticas, vel earum bona in earum præjudicium. Hæc eſt concors ferè omnium juris civilis, & canonici interpretum determinatio; & in ſpecie ita tenent *hic* poſt Jo. de Lignan. Anton. de Butr. *num.* 20. Perr. de Anchar. in 3. *notab.* Jo. de Imol. *sub, num.* 11. Abb. in 1. *notab.* Felin. *numer.* 81. *verſ. Ex hoc infert.* Dec.

nn. 233. Mantuan ſub. nu. 1. Idem firmant Oldrad. relatus à Feder. de Sen. conſ. 85. numer. 4. Calder. relatus à Cardin. conſ. 144. num. 5. Feder. de Sen d. conſ. & num. Card. d. conſ. & num. & in repet. c. Perpendimus, numer. 13. verſ. Aut ſi obſervaretur, de ſent. excomm. Jo. Andr. & Lap. in c. fin. de Immun. eccleſ. in 6. & ibidem Gemin. numer. 3. verſ. Sed pone. Anchar. numer. 1. quaſt. 1. verſ. Quaro. poſt Jo. Andream. Franc. numer. 2. verſ. Et ultra etiam. Bartol. in l. Filius familias, §. Divi, num. 11. de legat. 1. quem ibi ſequuntur Angel. Imol. Florian. Crott. n. 8. Alex. nn. 12. Ripa nu. 81 Jaſ. num. 106. qui quamuis poſtea multa in ptopoſitum alleget, ibi tamen ait omnes ita ſentire, & ita indubitanter eſſe tenendum. Ferdinand. Loaz nu. 157. Bolognett. nu. 200. Ex quibus Crott. Alex. Jaſ. & Loaz teſtantur hanc opinionem communi ſcribentium conſenſu eſſe receptam, & Ripa affirmat eam ſequi communiter Legiſtas, & Canoniſtas. Eamdem probant Bald. in l. Vt inter divinum, nu. 17. C. De Sacroſ. Eccleſ & in conſ. 133. lib. 3. Anton. de Butr. in c. Tua il 1. num. 4. de decim. Redoan. in tract. de reb. eccleſ. non alien. qu. 10. num. 6. Cuman. conſ. 85. Praſuppoſito caſu, prope ſin. Jacob. à Canib. in tract. de repreſſal. in 2. par. num. 10 Bertach. in tract. de Epiſcop. in 4 par. numer 147. Fabian de Monte in tract. de empt. & vendit. 3. p.
3 principali num. 45. verſ. Sed non valeret. Qui ferè omnes exemplificant in lege, vel ſtatuto laicali prohibente alienationem fieri in non ſubditum, Et quamuis Bart. in l. Cunctos populos, numer. 27, verſ. Quinto quaro, C. De Summ. Trinit. teneat ſtatuta laicorum ſi de eccleſia, vel clericis expreſſè non diſponant, non valere quatenus redundent contra ea quæ ſunt conceſſa eccleſijs, vel clericis in privilegium. Auth. Caſſa. C. eod. tit. Secus ſi contra ea quæ non competunt eccleſijs, vel clericis ex privilegio, ſed ut cuilibet, quia ligant clericos, & ſunt ſervanda in foro epiſcopali, dummodo ſint honeſta, per c. Cum veniſſent, de eo qui mitt. in poſſeſſ. c. Conſtitutus, de in integr. reſtit. c. Cum cauſa, de re judic. tamen ejus opinionem reprobant communiter Doctores, & contra eam præter Cyn. in l. fin. circa fin. C. Quæ ſit longa conſuetudo, relatum à Bartolo ubi ſupra, tenent Bald. in l. 1. col. 8. verſ. Sed hic ulterius quaritur, & in l. Omnis innovatione, C. de Sacroſ. Eccleſ. Calder. conſ. 11. hoc tit. & alij, quos refert, & ſequitur hic Felin. num. 81. verſ. Sed contra Bartolum. Et hoc dictum Bartoli communiter damnari per Canoniſtas, dicit hic Anton. de Butr. num. 20. & Dec. nu. 233. referens Dominic. idem dicentem in c. 1. de jurejur. Principalis ratio eſt, quia dicuntur contra libertatem eccleſiaſticam non ſolum ſtatuta illa, quæ auferunt eccleſijs, ſive clericis, quod illis competunt tamquam clericis, & in privilegium ſecundum Innocent. & omnes in c. Noverint, de ſent. excomm. Sed etiam quæ auferunt quod illis competit de jure communi, & ut cuilibet de populo, c. fin. de immun. eccleſ. lib. 6. c. Cum terra, & ibi Butr. infr. de elect. Lap. alleg. 92. Inſpeximus. Paul. de Caſtr. in d. Auth. Caſſad. numer. 4. & ſeq. & ibi etiam Dec. num. 17. Felin. alios adducens hic numer 69 verſ. Tertia fuit opinio, & Dec. numer. 3. verſ. Quando auferuntur ea, qua conceſſa ſunt eccleſijs, vel eccleſiaſticis perſonis de jure communi canonico, vel civili. Et
4 cum eccleſiæ, & perſonæ eccleſiaſticæ, & earum bona ſint prorſus exempta à ſæculari juriſdictione, ac proinde ex defectu poteſtatis non liceat Principibus laicis in eccleſias, vel earum perſonas, aut bona nominatim ſtatuere, ut hic deciditur, & latius dicam infra in 2. concluſ. Leges laicales generaliter diſponentes ad hunc perverſum intellectum trahi non debent, ut inquit Petr. de Anchar. in d. c. fin. numer. 1. verſ. Præterea, poſt Jo. Andr. ibi num. 4. quoniam ſub generali diſpoſitione non veniunt illicita c. Cauſam, de elect. c. Si gratioſè, de reſcr. in 6. l. Si Procurator, ff. De cond. indeb. Et ſicut expreſſè non poſſunt laici per ſua ſtatuta ligare clericos, vel eccleſias: ita nec tacitè generaliter diſponendo, quia tacitum, & expreſſum æquiparantur. l. Cum quid, ff. Si cert. pet. ut hic per Imol. num. 11. Et in his paria ſunt aliquid directè, vel indirectè facere, c. Quanto, de privil. c. fin. de immunit. eccleſiar. in 6. cum concordan. de quibus ibi per glo. & Jo. Andr. Menoch. conſ. 291. nu. 25. & ſeq. lib. 3.

Quamobrem lex generalis perſonas eccleſiaſticas, & earum bona non comprehendit tam ex defectu poteſtatis, quam voluntatis. Abb. in c. A nobis, il primo, num. 4. de ſent. excom. Alex. conſ. 210. num. 1. lib. 2. Socin. Sen. conſ. 40. num. 9. lib. 4. Crot. conſ. 75. numer. 13. & ſeq. lib. 1. & alii paſſim. Unde Butr. hic prope ſin. verſ. Vnum tamen adverte. Si laicus inquit facit ſtatutum in genere loquens, in dubio illud ſtatutum ex mente condentis non ligat Eccleſiam, tum quia non eſt veriſimile ut diſpoſitionem extendat ad non ſubjectum poteſtati, c. A nobis, de ſent. excomm. niſi in quantum privilegiaret, tum quia non eſt præſumptio in genere loquentem ſe extendere ad prohibita per quæ delinqueret, c. Si compromiſſarius, de elect. ſubdens hoc eſſe notabile verbum Joannis Monachi in c. Vt animarum, de conſt. lib. 6. Eò autem magis inveriſimile eſt ſtatuentes velle clericos includere, quia alioquin in ſententiam excommunicationis inciderent, ut in c. Noverint, de ſent. excomm. c. Non minus, de immun. eccleſ. c. 1. & c. fin. eod. tit. lib. 6. & in Bulla Cœnæ Domini c. 15. verſ. Seu noſtræ, & dicta ſedis. plenè Navarr. in Manual. c. 27. numer. 118. Præterea ſi non valet ſtatutum quando diſponit contra privilegium eccleſiarum, licet generaliter loquatur, ut fatetur Bar-
5 tol. Longè minus debet valere ſi diſponat contra concernentia jus commune, quia facilius tollitur quod competit de jure ſpeciali, quam quod de jure communi, l. Eius militis, §. Militia, ff. De milit. teſtam. & tradunt hic Butr. num. 20 Imol. num. 11. Felin. num. 81. & Dec. num. 2. Barbat. in rubr. de reb. eccl. non alien. numer. 138. Alber. de Roſat. de ſtatut. par. 2. qu. 2. numer. 6. Galliaula in Repet. l. Centurio, numer. 157. De vulg. & pupill.

Nec refert quod ſtatutum ſit bonum, & æquum, quia hoc non tribuit poteſtatem ſtatuenti ſecundum Bald. in l. Cunctos populos numer. 15. verſ. Iſta ratio non valet, C. De Summ. Trinit publica enim utilitas qualitatem legis reſpicit. Sed poteſtas, & authoritas ſubſtantiam, ſine qua nulla poteſt conſiderari qualitas. l. 2. ff. De uſufruct. & l. Nec ullam, aliàs eſt, l. Etiamſi, §. Si

quis

quu abſentu, & ibi notat Angel. *in princip. ff. De petit. hered.* Unde parum refert ut in laico adſit modus condendi legem, ſcilicet utilitas & neceſſitas, niſi etiam adſit poteſtas, & voluntas; quæ omnia ad cujuſcunque actus validitatem concurrere debent. Bald. *conſ. 326. Rex Romanorum, num. 2. lib. 1.* Bero. *conſ. 76. num. 26. vol. 1.* Purpurat. *conſ. 335. num 2.*

Ad jura per Bart. allegata reſpondetur, ea loqui in conſuetudine clericorum, & laicorum ſimul, ut per Felin. *d. num. 81.* ubi etiam dicit opinionem Bartoli poſſe ſalvari in quinque caſibus, quos proſequere, ut per eum.

Addit Jo. Andr. *in d. c. fin. num. 4.* non eſſe abſurdum dicere ſtatuentes compelli poſſe per Judicem Eccleſiaſticum ad declarandum ſtatutum non includere Eccleſias, & ſequuntur ibi Petr. de Anchar. *ſub num. 1. poſt med. verſ. ſubdit tamen,* Gemin. *ſub num. 4. verſ. Imò non eſſet abſurdum,* & Franc. *num. 2. verſ. Quod autem,* & *infrà circa fin. verſ. Et ultra etiam.* Butr. *conſ. 40. Statuto civitatu, num. 2. verſ. Quinimò compellere poſſet Iudex Eccleſiaſticus.* Et idem Butr. *hic in fin.* & Felin. *num. 75.* dicens hanc eſſe ſolemnem, & efficacem practicam per totam materiam hujus decretalis, plenè Gabr. *conſ. 47. vol. 2.* Surd. alios citans *conſ. 301. num. 45. vol. 3.* Ad quod eſt bonus textus in *c. Pervenit, de arbitr.*

7 Secunda concluſio. Lex Principis laici utcunque ſupremam in temporalibus juriſdictionem habentis, quæ ſpecialiter de Eccleſijs, aut Eccleſiaſticis perſonis, vel earum bonis loquitur, etiamſi reſpiciat earum commodum, vel favorem, non valet ex defectu poteſtatis. Textus clarus eſt *hic*, ubi hoc notat Abb. *in lectura, num 10. verſ. Ad primum dico*, & in *repetitione num. 26.* Felin. *num. 40. verſ. Recipit autem prædicta regula,* & Dec. *num. 87.* A qua concluſione nemo diſſentit, nec

8 diſſentire poteſt, quoniam poteſtas ſtatuendi à juriſdictione dependet, *l. fin.* & ibi Bald. *ff. De juriſd. omn. judic. c. Ansbu, il primo, de ſentent. excommunicat. c. Ut animarum, de conſt. lib. 6.* Bart. *in l. Omnes populi, in 1. quæſt. in princip. ff. De juſt. & jur.* Roman. *conſ. 118. num. 2.* Abb. *hic d. num. 10.* Dec. *num. 8.* & alibi ſæpe DD. & in quocunque actu ad illius validitatem præter voluntatem neceſſaria eſt juſta poteſtas, *c. Cum ſuper, de offic. deleg. c. Super inordinata,* & ibi Butr. *in primo notab. de præbend. l. Cum te,* ubi Bald. *num. 1. C. De donat. ante nupt.* Et poteſtatis defectus ſemper, & indiſtinctè nullitatem producit, ut ait *hic* Butr. *num. 20.* & Dec. *num. 233.* Crott. *in l. Filiusfamilias, §. Divi, num. 80. in fin. ff. de leg. 1.*

Explorati autem juris eſt Eccleſias, perſonas Eccleſiaſticas, & earum bona frui omnimodâ exemptione à juriſdictione ſæculari. Et quidem

9 in Eccleſias, vel Eccleſiaſtica negotia admittunt omnes, Principem ſæcularem non poſſe ullam authoritatem ſibi vendicare: Catholicus enim Princeps filius eſt, non præſul Eccleſiæ, & quod ad religionem pertinet & diſciplinam, diſcere convenit, non docere, *c. Si Imperator, 96. diſtinct.* Quippe ad Dei Sacerdotes Deus voluit quæ Eccleſiæ ſunt diſponenda, pertinere, non ad ſæculi poteſtates, *d. c. Si Imperator, c. Benè quidem, ead. diſt.* Unde Ambroſius in *c. Convenior, 23. quæſt. 8.* allegatur, inquit, Imperatori licere omnia ipſius eſſe univerſa. Reſpondeo. Noli te gravare Imperator, ut putes te in ea, quæ divina ſunt, imperiale aliquod jus habere. Noli te extollere, ſed ſi vis diutius imperare, eſto Deo ſubditus. Scriptum eſt: Quæ Dei Deo, quæ Cæſaris Cæſari. Ad Imperatorem palatia pertinent, ad Sacerdotem Eccleſiæ. Publicorum tibi mœnium jus commiſſum eſt, non ſacrorum. Plena ſunt hujuſmodi teſtimoniorum Concilia, quibus optimi quique Imperatores, ac Reges aſſenſum præbuerunt, & illuſtris eſt ea de re confeſſio Baſilij Imperatoris in fine octavæ Synodi. Non datum eſt, inquit, laicis ſecundùm Canones decernendi quicquam de Eccleſiaſticis cauſis; opus enim hoc eſt Pontificium. Habetur & Regis Theodorici reſponſum, profitentis ſynodalis eſſe arbitrij in negotijs Eccleſiæ majoribus ſequenda præſcribere, nec aliquid ad ſe præter reverentiam de Eccleſiaſticis negotijs pertinere, ut refertur in *c. Concilia, 17. diſt.*

10 Perſonas itidem Eccleſiaſticas exemptas eſſe à juriſdictione laicali diſertis verbis cavetur in *d. c. Si Imperator. 96. diſtinct.* ubi habetur non à legibus publicis, non à potentatibus ſæculi, ſed à Pontificibus & Sacerdotibus omnipotentem Deum voluiſſe Clericos & Sacerdotes ordinari, & diſcuti, hoc eſt, ut ibi omnes notant, judicari. concordant *c. Continua, c. Si quiſquam, c. Clericum, c. Volumus, cum ſeqq. 11. quæſt. 1.* Idemque ſancitur in Concilio Calcedonenſi *can. 9.* in Matiſconenſi II. *can. 9.* Item in Concilio Milevitano, ſeu potius in Toletano III. *can. 13.* relato in *c. Inolita, 11. quæſt. 1.* & in Concilio Carthaginenſi VIII. aliàs Matiſconen. *can. 9.* relato in *c. Placuit, ead. cau. & quæſt.* in *c. 2.* & in *c. Si diligenti, de for. compet.* in *c. Cùm non ab homine,* in *c. Atſi clerici, de judic.* in *c. Si judex laicus, de ſentent. excommunicat. in 6.* & in *c. Quanquam de cenſib. eodem lib.* & noviſſimè in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. *ſeſſ. 9. tit. Reformationes curiæ, & aliorum, verſ. Et cùm à jure* Licet hanc exemptionem permulti hæretici conati ſint convellere, ut in ſpecie Marſilius de Padua, Joannes de Janduno relati à Turrecr. in *Summ. de Eccleſ. lib. 4. par. 2. c. 37.* Joannes Calvinus, Petrus Martyr, quorum fundamenta evertit Card. Bellarmin. *tom. 2. Controverſ. lib. 1. c. 28. in tit.* An Clerici ſint liberi à jugo poteſtatis ſæcularis. Et quanquam non conveniant inter ſe DD. quo jure hujuſmodi exemptio inducta ſit; crebrior tamen graviſſimorum interpretum ſententia eſt eam exemptionem eſſe de jure divino. Ita tenet gloſ. penult. *in d. c. Si Imperator,* dum ait, Clericos ante omnem humanam conſtitutionem à ſæculari poteſtate exemptos eſſe, & conſtitutiones Clericos eximentes non novum jus continere, ſed juris declarationem. Idem ſentiunt Turrecr. & Præpoſ. *in d. c. Si Imperator, num. 1.* gloſ. & DD. *in d. c. Quanquam, de cenſib. lib. 6.* Cardin. in *Repet. c. Perpendimus, num. 50 verſ. Ego tamen dico, de ſentent. excomm.* Bald. in *c. 2. num. 50 de major. & obed.* & in Authen. *Statuimus, in princ. C. de Epiſc. & Cler.* ubi loquens de dicta Authentica prohibente trahi perſonam Eccleſiaſticam ad judicium ſæculare, notat ſecundùm Canoniſtas id non eſſe jus novum, ſed recedere ab errore veterum legum. Quia (inquit) clerici nunquam fuerunt de temporali juriſdi-

ctione judicum laicorum ; & hæc eſt ipſa veri-
tas , quia Deus à principio hujuſmodi juriſdi-
ctiones diſtinxit. Idemque tradunt Hoſtien *in d.*
c. 2. de major. & obed. dicens. Clericos à poteſta-
te Imperatoris exemptos eſſe à Summo Impe-
ratore, id eſt, Deo, & etiam ab Imperatore infe-
riori. Goffred. *ibid.* Abb. & Felin. *num.* 1. Mil.
in *Repert. in ver. Clericus.* Imol. in *Clem.* 1. *col.* 1.
de off. ordin. Roman. in *Sing.* 414. Lap. *alleg.*
92. *num.* 7. Anchar. *conſ.* 96. *num.* 1. Prob in
addit. ad Monach. in c. Si iudex laicus, de ſent. ex-
commun. in 6. num. 1. Hieron. Gig. in *tract. de cri-*
min. laſæ majeſt. quæſt. 68. *num.* 15. Tiber. De-
cian. in *tract. criminal. l. 9. c. 9. num.* 1. Hippolyt.
Riminal. in *Reper. c. Quæ in Eccleſiarum, num.* 54.
Everar. *conſ.* 19. *num.* 13. *incipien. In materia quæ-*
ſtionis, & in *conſ* 42. *incipien. Viſit, & benè diſcuſ-*
ſis, num. 25. *&* 26. & alij plures. Et hanc eſſe
communem ſententiam teſtatur Alciat. *in c. Cùm*
non ab homine, num. 2. *de judic.* Stephan. Aufrer.
de poteſt. ſæcul. ſuper Eccleſiaſticu perſonu in introdu-
ctione, num. 7. Navarr. in *relect. c. Novit, de judic.*
notab. 6. *num.* 6. Covarr. *pract. quæſt.* 31. *num.*
1. & noviſſimè Gregor. de Valent. alios alle-
gans *tom.* 4. *diſp.* 9. *quæſt.* 5. *punct.* 4. *de exemptione*
Clericorum, verſ. Tertia aſſertio. Atque ita deci-
ſum fuit in Rota Romana in Antiq. *deciſ* 10. *de*
conſuet. In Concilio Neapolitano , ut apud
Gram. *deciſ.* 61. Et in Senatu Pariſienſi , ut re-
fert Rebuff. in *Concord. rub. de poteſt. Concord* adji-
ciens, id eſſe contra rationem naturalem, ut lai-
ci inferiores judicent de perſonis Eccleſiaſti-
cis, quæ ſunt ipſis digniores ; teſtaturque areſto
11 Senatus Pariſienſis die 5. Aprilis anno 1431.
remiſſum eſſe ad judicem Eccleſiaſticum cada-
ver Presbyteri, qui laqueo ſibi mortem conſci-
verat in vicu S. Germani. Ex quo, inquit, pa-
12 tet, quòd judex Eccleſiaſticus cognoſcit de Cle-
ricis vivis & mortuis, quia character eſt impreſ-
ſus animæ & oſſibus.

Et probatur efficaciter hæc ſententia in *d. c.*
Si Imperator, in d. c. Quanquam, in pracit. loco Con-
cilij Lateranenſis. Ac demum in Concilio Tri-
dentino in *c.* 19. *ſeſſ.* 25. ubi dicitur immunita-
tem Eccleſiæ , ac perſonarum Eccleſiaſticarum
Dei ordinatione, ac Canonicis ſanctionibus con-
ſtitutam.

Præcipua hujus determinationis ratio eſt, quia
13 cùm Eccleſiaſtica poteſtas ſit à Chriſto Salvato-
re noſtro lege Evangelicâ ſupernaturaliter con-
ſtituta, & Petro ut Principi Apoſtolorum, ejuſ-
que ſucceſſoribus, non autem Principibus laicis
commiſſa, *c. In novo,* 21. *diſtinct. c. Solita, de ma-*
jor. & obed. & habetur 96. *diſtinct. per tot* , ea-
que circa ſpiritualia verſetur : conſequens eſt,
ut ad Eccleſiaſticam , non laicam poteſtatem
pertineat juriſdictio in perſonas Eccleſiaſticas ,
quæ omninò corpus & animam in ſortem Do-
mini tranſtulerunt , & Dei ſervitio dedicârunt,
c. Cui portio, 12. *quæſt.* 1. Qua ratione uſus eſt
Hoſt. in *d. c.* 2. cui ſubſcribunt Jo. And. Imol. &
alij. Marian. Socin. in *c.* 2. *num.* 3. *de for. compet.*
Et plura in hanc rem cõgerit eleganter Oldrad.
conſ. 83. *incip. An Epiſcopus poſſit decimare forum Re-*
gis. Sed & multis alijs rationibus , & ſacrarum
14 litterarum teſtimonijs hanc opinionem com-
probârunt Authores præallegati, & Turrecr. *in*
d. c. Si Imperator, 96. *diſtinct.* ubi prope finem re-
fert illud *Paralipomenon.* 26. Ozias Rex iratus
tenens thuribulum in manu , ut adoleret incen-
ſum, minitabatur ſacerdotibus, ſtatimque orta eſt
lepra in fronte ejus : cumque aſpexiſſet eum
Azarias Pontifex , & omnes reliqui ſacerdotes
viderunt lepram in fronte ejus , & feſtinatò ex-
ſpuerunt in eum , ſed ipſe perterritus accelera-
vit egredi , eò quòd ſenſiſſet plagam Domini.
Subdit deinde Turrecrem : Caveat ergo Prin-
ceps Catholicus ſi vult juvari à Domino , & vi-
ctorias obtinere , ne uſurpare velit ad ſacerdo-
tem pertinentem authoritatem; alias ejiciendus
eſt è templo per ſententiam excommunicatio-
nis, & leprâ deteſtandæ culpæ percuſſus à com-
munione fidelium ſeparandus.

15 Denique bona Eccleſiarum, & clericorum eſ-
ſe & ipſa exempta à juriſdictione Principis ſæcu-
laris magnâ Patrum conſenſione , & vehementi
in laicos ſibi in illa jus aliquod vendicantes in-
crepatione declaratum eſt in Synodo Romana
III. *c.* 1. relato in *c. Benè quidem,* 96. *diſtinct.* & in
Synodo Romana VI. cujus decretum refertur in
c. In canonibus, 16. *quæſt* 1. In Concilio generali
ſub Innocentio III. *c.* 44. relato in *c. Cum laicus,*
de reb. Eccleſ. non alienan. de quo etiam eſt textus
apertus hic. Et hanc quoque exemptionem eſ-
ſe de jure divino, conſtat evidenter ex *d. c. Quam-*
quam, de cenſib. lib 1. ibi : Cùm igitur Eccleſiæ,
Eccleſiaſticæque perſonæ , ac res ipſarum non
ſolùm jure humano ; quinimò & divino à ſæcu-
larium exactionibus ſint immunes.) Ad idem
textus irrefragabilis in *c. Non minus , infrà, de im-*
mu. Eccleſ. inducendo eum ut *ibi dixi in* 2. *notab.*
& dicit eſſe communem & veram ſententiam Ca-
noniſtarum , eamque pluribus argumentis tue-
tur ex recentioribus Gregor. de Valent. *tom.* 4.
d. diſp. 9. *quæſt.* 5. *punct.* 4. *verſ. Tertia aſſer-*
tio. Cardinal. Bellarmin. *Controverſ. tom.* 2.
lib. 1. *de Cleric. c.* 28. *in* 4. *&* 5. *propoſit.*
Idemque firmârunt Jo. Montaig. *de collat. par-*
lam. par. 2. *num.* 11. Burſatt. *conſ.* 42. *num* 1.
lib 1. & *conſ.* 186 *num.* 8. *lib.* 2. Plot. in *addit. ad*
ultim. conſ. Lauden. *num.* 8. Everar. *conſ.* 30. *nu.*
23. *ad fin.* & noviſſimè deciſum fuit in Rota Ro-
mana *in cauſa Albanen. Gabellæ, ſeu onerum* 28. *Iu-*
nij 1630. coram R.P.D. Merlino, articulo accu-
ratiſſimè examinato.

Quamobrem cùm tam Eccleſiæ, quàm perſo-
næ Eccleſiaſticæ, & earum bona ſint prorſus ex-
empta à ſæculari juriſdictione : neceſſariò hinc
16 ſequitur , ut Princeps ſæcularis nullam ibi au-
thoritatem, aut juriſdictionem in Eccleſias per-
ſonas , & bona hujuſmodi poſſit vendicare, ut
de his omnibus eſt textus *hic* in *d. c. Cùm laicu,* &
in *c. Inter hæc,* 33. *quæſt* 2. ubi dicitur ſanctam
Dei Eccleſiam nunquam humanis legibus con-
ſtringi . & clamant paſſim interpretes omnes in
locis ſupracitatis.

Unde etiam infertur, ut omnes leges, quæ ha-
17 bentur in tit. C. *De ſacroſanct. Eccleſ. de Epiſ. & cler.*
& in Authen *de Sanctiſſ Epiſ. cum ſimil.* non va-
leant ex defectu poteſtatis , cum de Eccleſijs,
de perſonis Eccleſiaſticis , & earum bonis ſpe-
cialiter loquantur , ut concludit *hic* Abb. num.
10. *verſ Ad primum dico,* & fuit theorica Jo. Andr.
in *c. Non minus, num.* 14. *infrà, de immu. Eccleſ.*
quam ibi ſequuntur Butr. *nu.* 10. & Abb. *nu.* 18.
& Calderin. *conſ.* 2 *incip. Statuto Peruſino, num.* 3.
verſ.

verſ. Reperio, de cenſib. Addit Abb. *hic loco citato*, hodie Imperatorem recognoſcere Imperium ab Eccleſia; ideoque ab Eccleſia coronari, & confirmari, & Imperium de gente in gentem per Eccleſiam transferri, ut fuit olim translatum de Græcis in Germanos *c. Venerabilem, de elect.* Cujus quidem translationis veritatem pluribus Romanorum Pontificum atteſtationibus, & ipſorummet Principum confeſſionibus comprobat, & a mendaciis, & impoſturis Matthiæ Flaccii Illyrici latiſſimè vendicat Cardin. Bellarm. *tom. 1. Controver lib. 1. de translatione Imperij à Græcis ad Germanos per tot.*
18 Hinc etiam fit, ut ratio habenda ſit ſolemnitatis ab Imperatore introductæ in alienatione bonorum Eccleſiæ, ut in Auth. *Hoc jus porrectum, C. de ſacroſ. eccleſ.* prout tenet Abb. *d. numer.* 10. & Dec. *numer.* 91. poſt Innoc. in *c.* 1. *numer.* 2. *verſ. Nam ſtatuta*
19 *legalia, de reb. eccl. non alien.* & idem Abb. in *c. Nulli, in fin. eod. tit.* & in *c. In præſentia numer.* 28. *Verſ. Ego in hoc dubio, de probat.* ubi eadem ratione concludit jura civilia quæ loquuntur de emphyteuſi
20 Eccleſiæ non debere obſervari. Et eodem modo diſpoſitio *l. Ad inſtructionem, C. De ſacroſ. eccleſ.* ſervari non debet, ut tradunt Bartol. & DD. in *d. l. Ad inſtructionem*, & plenè Barbat. *conſ.* 1. *lib.* 3. & *conſ.* 29. *lib.* 4. & Dec. *hic numer.* 42. *& ſeqq.* poſt gloſ. in *c. Generaliter, §. Novarum, in ver. Collationibus* 16. *qu.* 1. Abb. *conſ.* 3. *Caſus ſuper quo, lib.* 1. & ſcripſi plenius in *c. Non minus, numer.* 50. *infr. de immun. eccleſiaſt.*

21 Uſque adeò autem leges ſæculares nominatim diſponentes de perſonis eccleſiaſticis & earum bonis etiam in earum favorem ſunt nullæ, ut clerici ne ex vi quidem directiva rationis ad illarum obſervantiam teneantur, ut ſenſit hic Abb. *n.* 10. *verſ. Et credo*, dicens ejuſmodi leges non eſſe obſervandas etiam de honeſtate, cum ſint nullæ tanquam conditæ à non habente poteſtatem Facit quod notat Jaſ. in *l. Cum quis n.* 7.
22 *C. De jur. & facti. ignor*, ubi tenet ex actu ipſo jure nullo, & cui lex reſiſtit, nec naturalem oriri ob-
23 ligationem. Ejuſmodi autem legibus Sacri Canones vehementer reſiſtunt, ita ut earum conditores etiam ſententiæ excommunicationis ſubjiciant, ut in *c. Noverint, infra, de ſent. excom.* & dictum eſt ſupra, n. 4. verſ. Et eo magis. An autem clerici teneantur vi directiva ad obſervantiam legis generaliter latæ abſque ulla mentione perſonarum eccleſiaſticarum, dicam plenè in quæſt. ſeq n. 26.

24 QUÆRO. Suppoſito Principis ſæcularis edicto ad bonum publicum lato de armis non ferendis, aut domi retinendis,

Primò, An clerici ex Epiſcopi licentia poſſint eadem arma deferre, & retinere, ita ut ejuſmodi licentia non ab eodem Principe, ſed Epiſcopo tantum ſit eis concedenda.

Secundo, An Principis familiæ in eccleſijs, & alijs locis eccleſiaſtica immunitate gaudentibus arma perquirere, vel inde à quovis auferre liceat.

Tertiò an Epiſcopi familia de ipſius Epiſcopi licentia impunè uti poſſit quovis armorum genere perinde ac familia Principis ſæcularis.

25 Quoad primam quæſtionem ardua eſt dubitatio, an clerici ejuſmodi edicto ligentur: Sunt enim qui putant ligari non modo vi directiva rationis, ſed etiam coactiva, ita ut ſi arma contra Principis laici prohibitionem detulerint, poſſint civiliter puniri à ſæcularibus judicibus, inter quos recenſentur Jo. Fab. in *l. Addictos*, per illum textum in *ver. Ultio procedat, C. De Epiſ. audien.* Aufrer. *in tract. de poteſt. ſæcul. ſeu in Repet. Clem.* 1. *de off. ordin. numer.* 21. *verſ. Decimo tertio fallit, in ver. Armorum.* Guilhelm de Benedic. *in Repet. c. Raynutius, in ver. Et uxorem nomine, fol.* 87. *numer.* 36. Jo. Redin. in *tract. de Majeſt. Princip. in ver. Non armis ſolum decoratam, 2. par. numer.* 162. *& ſeq. inter Tract. commun. 5 fol.* 152 ubi nititur hanc opinionem tueri & rationibus, & authoritatibus, quas in præſentia refellere non oportet, ut inferius patebit.

26 Alij verò quam plures arbitrantur clericos teneri tantum edicto laicali vi directiva rationis; ita ut propterea poſſint quidem à curia ſæculari armis ſpoliari, ſed non puniri, etiam civiliter, cum hoc ſit juriſdictionis, quam non habent ſæculares in perſonas eccleſiaſticas. Ideoque pœnam eſſe petendam à judice eccleſiaſtico tantum. Atque hujuſmodi ſententiæ ſunt Jo. de Plat. *in § Item lex Iulia, inſtit. de publ. iudic.* Jo. Lup. *in Repet. c. Per veſtras in 2. notab. §.* 1 *num.* 13. *de donat. inter vir. & uxor.* Afflict. *in conſt. intentionis, n.* 13 *ad fin. de illicit. port. armor.* Covarr. *practicar. quæſt. in* 33. *quæſt. n.* 7. *& var. reſol. c.* 20. *in fin.* Menoch. *de arbitr jud. caſ.* 394. *n.* 31. *& ſeq.* Clar. *in §. fin. qu.* 36. *verſ. Ulterius quæro*, ubi teſtatur hanc eſſe magis communem opinionem. Sot. *in 4. diſt.* 25. *qu.* 2. *art.* 2. *concl.* 4. Farinac. *de Armis qu.* 8. *n.* 96.

27 Quorum plerique probant uſque adeò licere familiæ ſæculari clericos cum armis deprehenſos abſque metu excommunicationis apprehendere, atque armis ſpoliare, ut nec deinde teneantur eadem arma reſtituere judici eccleſiaſtico, uti opinantur Cavar. Clar. & quidam alij locis citatis, ubi Covarr. (Cenſeo (inquit) clericum quemcumque arma prohibita portantem poſſe per ſæcularem judicem, & miniſtrum laicæ juriſdictionis armis his ſpoliari, & privari abſque ullo metu excommunicationis: hoc enim ad ſæcularem judicem, & reipublicæ Rectorem dubio procul pertinet, nec compelli poterit judex ſæcularis a judice eccleſiaſtico arma illa reſtituere; ſiquidem laica lex arma prohibere potuit, eaque prohibitio clericos etiam complectitur, ut probavimus ſuperius, & licet non poſſet judex ſæcularis punire clericum arma prohibita portantem, pœna etiam pecuniaria; ipſa tamen arma quibus armatus deprehenſus
28 clericus eſt, juſtiſſimè poteſt eidem auferre, nec eſt lex divina, vel humana quæ contrarium probet Imò hæc conſuetudo, aut tacita juris permiſſio ſanctiſſima eſt, atque in maximam vergit Reipublicæ utilitatem) Hactenus Covarr.

29 Quæ opinio ſupponit illud principium, quod lex civilis generaliter lata ad bonum publicum & commune tam laicorum, quam clericorum utilitatem, etiam clericos comprehendat, ſaltem vi directiva, & ex vi dictaminis rationis, cum & ipſi ſint cives, & membra Reipublicæ. Quod docuit gloſ. in *c. Generaliter, in ver. Neceſſitatis*, 16. *qu.* 1. Salic. in *Authen. Caſſa, & irrita, n.* 12.

C. De ſacroſ. eccleſ. Calder. conſ. 2. col. 3. verſ. Ad hæc tamen clerici hoc tit. Barbat. conſ. 1. col. 12. verſ. Et dicit quod ſtatuta lib. 3. Abb. in c. Non minus, col. fin. propè fin. verſ. Fateor tamen quod ſi clericus, de immun. eccleſ. Paul. de Caſtr. in l. Ad inſtructionem, C. De ſacroſ. eccl. Natta conſ. 311. numer. 4. Guiliel. de Benedict. in d. c. Raynutius, in ver. Et uxorem nomine Adalaſiam, num. 70. Bellam. conſ. 45. in princ. poſt Innoc. inter conſilia ejuſdem Bellam. conſ. 46. num. 4. & conſ. 47. verſ. Super ſexto articulo. Idque aliis relatis fuſius comprobat Dominus meus Jo. Franciſcus Fagnanus in tract. de juſt. & valid. cenſur. Pauli V. part. 3. ver. quintò arguitur. Ideoque Card. Bellarm. tom. 2. Controverſ. lib. 1. c. 28. An clerici ſint liberi à jugo poteſtatis ſæcularis, in ſecunda propoſitione, cum primo docuiſſet clericos quoad vim rationis directivam, non autem coactivam ligari conſtitutione Principis jubentis neminem noctu cum armis incedere, ſubdit deinde: Nam clerici præterquam quod clerici ſunt, ſunt etiam cives, & partes quædam Reipublicæ politicæ: igitur ut tales vivere debent civilibus legibus: Non ſunt autem aliæ, quam quæ a Magiſtratu politico latæ ſunt. Gregor. de Valent. tom. 4. diſp. 9. qu. 5. punct. 4. in princ. Igitur illas clerici ſervare debent; alioquin magna confuſio & perturbatio in Republica oriretur, ſi clerici non ſervarent politicas leges in rebus humanis, & politicis.) Hæc Bellarmin.

Quæ tamen non tranſeunt abſque difficultate, & in contrarium valde urget text. in l. Placet. C. De Epiſc. & Cler. ubi dicitur, Clerici cum publicis actionibus vel ad Curiam pertinentibus, cujus corpori non ſunt annexi, nihil commune habeant; Per quem text. Abb. in c. Non minus, in fin. de immun. eccleſ. tenet clericos non eſſe de univerſitate laicorum, allegat Innoc. in c. Dilecta, de except. Prælat. & ſequuntur Thom. Parpal. in repet. d. l. Placet, & Jo. Maur. in repet. l. unic. C. De mulier. & in quo loco, lib. 10. Quod abſque dubio procedit in odioſis, in quibus clerici non veniunt appellatione populi, c. Si ſententia, de ſent. ex. comm. in 6. & eſt communis opinio, ut teſtatur hic Dec. num. 36. licet ſecùs ſit in favorabilibus, cap. Dilecti, de for. compet. & ibi Abb. num. 3. in 2. notab. Anchar. Imol. & Abb. in c. 1. de preb. Præpoſ. in cap. De iis, 12. diſt. Dec. hic eod. n. 36.

Verùm eſto ſententia Covarr. & aliorum vera ſit in ea parte, in qua affirmat clericos ligari edicto Principis ex dictamine, & vi directiva rationis tantum. At certè nullo jure defendi poteſt in alia parte, in qua vult clericos poſſe a Curia ſæculari apprehendi, atque armis ſpoliari: nam aut executor, vel officialis Curiæ apprehendit clericum, eumque armis vi ſpoliat de facto, & tanquam privata perſona; & tunc non excuſatur à violenta manuum injectione. Nam, ſicut non liceret alteri privato clericum ſiſtere, repellere, dimovere, aut aliquid ex ejus manibus per vim abſtrahere abſque incurſu cenſurarum Canonis, Si quis ſuadente, 17. q. 4. ut illic omnes notant: & in c. Pervenit, & in c. Tua nos, de ſent. excomm. ita nec licebit hoc miniſtro ſæculari, ſi de facto, & tanquam privatus procedat: textus eſt ſingularis in c. Si verò, il 1. in fin. de ſent. excom. cui reſponderi non poteſt, ut inquit Aretin. in c. Cum non ab homine, de judic. ubi propterea miratur de DD. contrarium aſſerentibus contra caſum illius decretalis: & cum eum tranſit Felin. in d. c. Si verò, num. 2. verſ. Contrariam partem. ſin autem clericum ſiſtat, & armis privet tanquam officialis, & executor Curiæ ſæcularis: tunc negari non poteſt, quin hujuſmodi actus ſit juriſdictionis, cum procedat a Curiæ miniſtro tanquam miniſtro, & de mandato judicis ſæcularis: executio enim eſt pars juriſdictionis, c. Si delegatus, de offic. deleg. in 6. Jo. de Anan. in c. Significaſti, in fin. inf. eod. titul. Quinimò quoad perſonas, alioquin non ſubditas in multis caſibus jura permittunt cognitionem, ſed non executionem, ut l. A D. Pio, ff. De re judic. gloſſ. 1. in Clem. 1. de for. compet. fusè Anchar. in c. Eam qua, num. 15. de reg. jur. in 6. Et patet ex notatis per Innoc. in d. c. Significaſti, in fin. Unde palam eſt tam ipſum exequutorem, qui clericum armis ſpoliat, quam judicem mandantem incidere in excommunicationem ſtatutam in c. Ut fama, de ſent. excomm. & in Bulla Cœnæ, c. 17. ut in ſpecie advertit Navarr. in man. c. 27. nu. 71. & Bellarm. tom. 2. controv. lib. 1. c. 28. An clerici ſint liberi à jugo poteſtatis ſæcularis, in 2. propoſitione.

Nec urget ratio quod Clerici ſint membra Reipublicæ civilis, & quod non deceat eos publicam tranquillitatem perturbare: nam hæc ratio ſolum concludit eos teneri ex rationis dictamine ad obſervantiam legis ſæcularis, ut cenſent Authores poſtremo citati; ſed inde non poteſt inferri, ut ſi eam non obſervent, ſint eis arma auferenda per familiam ſæcularem: habent enim ſuos judices eccleſiaſticos, a quibus apprehendi, armis ſpoliari, ac pro modo culpæ coerceri, & puniri valeant. Unde opinio Covarr. tanquam periculoſa ob metum cenſurarum minus vera, & quæ adverſatur eccleſiaſticæ libertati nullo modo eſſet ſequenda in practica, nec eam ſequi ſolent judices timoratæ conſcientiæ; cum præſertim non deſint authores maximè ex recentioribus qui eam refellant.

Cæterum in ſolutione dubitationum, de quibus agitur, non eſt opus de veritate dictarum opinionum uberius diſſerere: nam etſi edictum Magiſtratus ſæcularis arma prohibentis obliget clericos vi directiva rationis: non tamen hinc ſequitur ut Epiſcopus non poſſit ex juſta cauſa licentiam deferendi arma eodem edicto prohibita ſuis ſubditis impertiri.

30 Neque enim fas eſſet clericis judicem ſecularem adire pro hujuſmodi licentia obtinenda, à quo jure Divino, & humano exempti ſunt, ut late oſtenſum eſt ſupra n. 10. Et cum princeps ſæ-
31 cularis poſſit eam ſuis ſubditis in ſuo territorio tribuere, nulla ratio ſuadet, cur non idem liceat Epiſcopo, cum & ipſe habeat merum imperium in ſua diœceſi, c. Si quis epiſcopus, & ibi gloſ. in ver. Quia alibi, 2. qu. 7. Gundiſal. de hæret. quæſt. 11. nu. 16 & ſeq. ideoque poſſe Epiſcopum hujuſmodi licentiam concedere, ſupponit Præpoſ. in c. Clericum, 50. diſt. Marſ. in pract. crim. §. Pro complemento, ſub num. 5. & Guido Papa deciſ. 437. n. 7.

32 Cum itaque Epiſcopus poſſit hanc licentiam impertiri, manifeſtum etiam erit non legem lai-

cam

cam prohibentem, ſed eccleſiaſticam concedentem eſſe quoad clericos obſervandam : neque enim eſt habenda ratio legis ſæcularis, quando opponitur canonicæ, *c.* 1. ubi gloſſ. & DD. *de nov. oper. nunc.* Bero. *conſ.* 196. *n.* 23. *lib.* 1. & in materia Cardin. Bellarm. *tom.* 2. *Controverſ. lib.* 1. *c.* 27. *An clerici ſint liberi à jugo poteſtatis ſæcularis in* 2. *propoſit.* ubi affirmat Clericos ne vi quidem directiva rationis ligari hujuſmodi lege civili quando adverſatur eccleſiaſticæ: atque ita cum pugnent hoc caſu prohibitio laici, & conceſſio eccleſiaſtici, lex utriuſque obſervanda erit quoad ſuos ſubditos, gloſſ. in *c. Poſſeſſor*, *de reg. Iur. in* 6. & ibi Jo. Andr. *in Mercurial.* Anton. de Butr. in *c. Clerici*, *n.* 12. *verſ. Si materia eſt mixta*, & ibi etiam Abb. *num.* 2. *de Iudic.* Felin. *hic n.* 43. & ſcripſi plenius in *c.* 1. *n.* 27. *infr. de Pact.*

33 Neque obſtat quod cum Princeps ſæcularis poſſit ſuo edicto clericos ligare, ſaltem ex rationis dictamine, poterit quoque illos à nexu hujuſmodi obligationis abſolvere: atque ita licentiam deferendi arma concedere, cum eadem ſit ſolvendi & ligandi poteſtas, *cap. Verbum de pœnit. diſt.* 1. *cap. Cum inferior*, *de major. & obed.* Feder. de Sen. *conſ.* 14. *num.* 4. *verſ. In* 2. *quæſt.*

34 Nam reſpondetur clericos duobus modis ab edicto hujuſmodi abſolvi poſſe. Primò cum Princeps generaliter revocat legem, quam condiderat de armis non deferendis: & tunc non eſt dubitandum, quin etiam clerici ſint ſoluti à lege, cui ex vi rationis ſubjiciebantur. Sublata enim eſt vis legis ex ipſius conditoris revocatione; in gl. *c. In iſtis*, §. *Leges*, 4. *diſt.* Bart. in *l. Omnes populi*, *in fin de juſt. & jur.* gloſſ. & DD. in *c.* 1. *ſupra eod.* ubi in ſpecie Dec *n* 37.

Deinde abſolvi poſſunt clerici à dicta obligatione nominatim, cum ſcilicet Princeps relaxat legis vinculum in ſpecie quoad clericos per conceſſionem licentiæ, & hoc non licet. Ratio eſt quia quæcumque lex ſæcularis quæ ſpecialiter, & nominatim de clericis, vel rebus eccleſiaſticis ſtatuit etiamſi in eorum favorem ſit lata, nulla eſt ex defectu poteſtatis. Sic probat textus expreſſus hic in illis verbis, *quod eccleſiarum etiam reſpiciat commodum, & favorem.* Et latius dictum eſt ſupr. in 2. concl. Ergo quemadmodum non poſſet laicus clericis nominatim prohibere armorum delationem, ita nec poterit illis hanc licentiam ſpecificè impertiri, cum utroque caſu careat juriſdictione, à qua poteſtas ſtatuendi dependet, *l. fin. ff. De juriſd. omn. Iudic.*

35 Quod evidenter alia etiam ratione probatur. Nam non eſt dubitandum, quin uſus armorum lege canonica ſit clericis interdictus : id enim ſancitum eſt in *c. Clerici*, ubi gloſſ. & omnes notant *infr de vit. & honeſt. Cleric. in Clem.* 1. *eod. tit.* & in *can. Clerici*, *& ſeqq.* 23. *q.* 8. quod latius proſequitur Marſil. *in practic. crim* § *Pro complemento hujus ſpecis*, *n.* 1. *& ſeq.* & Menoch. *de arbitr. Iud.*
36 *caſu* 394. *n.* 31: Itaque ſi admittamus clericos ligari etiam edicto laicali de armis non deferendis, manifeſtum erit illos conſtringi hac in re duplici vinculo obligationis; id eſt civilis, & canonicæ. At princeps ſæcularis utrumque tollere poſſit vinculum à ſe injectum ſublata ſuæ legis obligatione: nulla tamen ratione poterit eximere clericos ſibi alias non ſubditos ab obligatione juris canonici : facultas enim eſt juſta cauſa ſuper hoc jure diſpenſandi, non ſæcularibus poteſtatibus, ſed eccleſiaſticæ tantum eſt à Chriſto Domino attributa *c. Translato*, ubi Abb. *in Summ.* & cæteri notant *infr. eod.* & habetur 69. *diſt. per tot.* DD. in *c. Per venerabilem*, *qui Fil ſint legit.* Specul. *in tit. De legat*, §. *Poſtremo*, *verſ. Sed illud quæritur.* cum alijs adductis per Ruin. *conſ.* 75. *Quia de pluribus quæritur*, *n.* 2. *vol.* 3. Atque hinc patet clericis nihil prodeſſe licentiam cum armis incedendi à ſæculari poteſtatè impetratam, ſed opus eſſe ut nexus jure canonico injectus ab eccleſiaſtico judice relaxetur.

37 Ad ſecundam quæſtionem videtur reſpondendum, non licere officialibus laicis in eccleſiis, & aliis eccleſiaſticis locis immunibus arma vetita perquirere, vel inde auferre. Nam cum
38 perquiſitio, & ablatio illa ſit actus Juriſdictionis contentioſæ, non poteſt à judice laico exerceri in Eccleſia, quæ eſt extra territorium ipſius *l.* 2. *in fin. C. De Summ. Trinit. & fid. Cath.* Paul de Caſtr. in *l. Si quis in hoc genus*, *num.* 3. *C. De epiſc. & Cler.* Abb. in *c. Inter alia*, *num.* 29. *de Immun. eccleſ.* Atque ita expreſſè ſtatuitur in *l. Pateant*, *C. De his qui ad eccl. confuger.* in hæc verba. (Hos vero qui templa cum armis ingredi audent, ne hoc faciant præmonemus; alias ſtatim eos ut arma deponant authoritate Epiſcopi à ſolis clericis ſecurius conveneri præcipimus.) & infra. (Etſi Eccleſiæ voce moniti per tot, tantorumque denunciationes renuerint arma relinquere: jam clementiæ noſtræ apud eum, & epiſcopum cauſa purgata, armatis, ſi ita res exegerit intromiſſis abſtrahendos eſſe cognoſcant.) Ad idem Concilium Tolet. relatum in *c. Diffinivit* 17. *quæſt.* 4 cujus hæc ſunt verba) Diffinivit S. Concilium, ut nullus audeat confugientem ad Eccleſiam, vel reſidentes abſtrahere, aut quodcumque nocibilitatis, vel damni, ſeu ſpolij reſidentibus in loco ſancto inferre.) Ad idem text. in *c.* 1. *infr. de Immun. eccleſ.* & in *c.* 2. *eod. tit. in* 6.

Et quamvis Covar. *variar. reſol. lib.* 2. *c.* 20. *ſub. n.* 18. relatus à Foller. *in praxi crim. canon. c. Miſcellanea quædam n.* 30. ſentiat Iudicem laicum etſi non poſſit fugientes ad eccleſiam inde invitos abducere: poſſe tamen ab eis arma prohibita etiam intra Eccleſiam auferre, eo quod cum arma deferens intra eccleſiam delinquat, à judice ſæculari ſit puniendus, aut ſaltem armis ſpoliandus: ejus tamen opinio eſt contra jura ſuperius expreſſa, nec ulla valida ratione fulcitur. Leviſſima enim eſt illa ratio, quod deferens arma delinquat in eccleſia. Tum quia quatenus etiam hoc delictum eſſet tale, ut privaret delinquentem immunitate eccleſiæ, non tamen hinc ſequeretur (ut male inquit Covar.) ut abſtractio ulla fieri poſſet à Curia ſæculari, ſed ab eccleſiaſtica tantum, juxta d. *l. Pateant*, *& Conſtitutionem*
39 *Gregorij XIV.* hac de re editam. Tum quia non quodcumque delictum in eccleſia perpetratum privat immunitate eccleſiaſtica, etſi ſit grave, ſed homicidium tantum vel mutilatio, ut expreſſè ſtatuitur in *c. fin. de Immun. eccleſ. & in prædicta Gregorij Conſt.* & quemadmodum Ec-
40 cleſia eſt immunis quoad perſonas ad eam

con-

confugientes; ita, & quoad bona, ut etiam probatur in d. *c. Sicut*, 17. *q*. 4. ibi (aut perſonam hominis, vel bona ejus inde ſubtraxerit,) & in c. *Quiſquis*, ibi: (aliquid inde eripiendo, vel aufe-
41 rendo :) neque enim immunitas fuit eccleſiæ conceſſa intuitu perſonæ confugientis, ſed ob honorem, & reverentiam quæ ipſi Deo, atque ejus eccleſiæ debetur, ut per Vaſquez *de ſucceſſ. creat. lib.* 3. § 22. *limitat.* 17. *n.* 55. Remig. *de Immun. eccleſ. n.* 2. & probatur in d. *c.* 2. *de Immun. eccleſ.* in *c. Reum ad Eccleſiam, & in cap.* Si *quis* il 4. 17. *q*. 4. atque ex eis cenſet Remig. & bene judices, vel officiales arma in eccleſia perquirentes incidere in pœnas violantium Eccleſiæ immunitatem.

42 Ad tertiam quæſtionem videtur ſimiliter reſpondendum familiam Epiſcopi quovis genere
43 armorum impunè uti poſſe, perinde ac familiam Curiæ ſæcularis. Nam lex civilis prohibens generaliter uſum armorum, ut C. *Vt armorum uſus*, *lib.* 11. & *in rubr. de Fabri, eod. lib.* & in *Auth. de armis, §. Si autem*, non comprehendit familiam Epiſcopi, ut ſcripſit Bald. in *l.* 3. *§. Ait enim. ff. De offic. præf. Vigil.* ubi ex textu illo, Nota (inquit) officiales communes poſſe & debere portare arma: & idem puto de familia Epiſcopi cum ipſe habeat imperium in ſua diœceſi: & ſequuntur Marſil. in *pract. crimin. in ver. Pro complemento, n.* 5. Socin. *reg.* 30. *in* 1. *Fall* Barbar *de Cardin. legat. qu.* 5. *n.* 17. Amad. *de Syndic. n.* 92. ubi propterea reprehendit quemdam judicem, qui juſſit capi familiarem Epiſcopi pro delatione armorum : & Menoch. *de arb. jud. caſu* 394. *numer.* 6.

Quæ concluſio iiſdem fere nititur fundamen-
44 tis quibus primæ quæſtionis ſolutio : nam cum familia Epiſcopi ſit exempta à juriſdictione ſæculari, ac de foro eccleſiæ *c. fin.* & ibi omnes notant de *offic. Archid.* Dec. in *cap. Cum non ab homine, n* 4. *de judic de communi* Abb in. *c.* 2. *n.* 6. *verſ. In familia vero Epiſcopi, de foro competen.* tenetur ſervare legem Epiſcopi uſum armorum concedentis, non edictum laici prohibentis, ut de clericis ſupra probavimus.

Neque his obſtat quod Epiſcopus pro executione juſtitiæ debeat implorare auxilium brachij ſæcularis, *c. Adminiſtratores*; & *cap. Principes*, 23. *q*. 5. & quod ſicut pro ſpiritualibus debent Principes recurrere ad eccleſiam, ita in temporalibus debeant Prælati recurrere ad Principes ſæculares, *c. Cum ad verum*, & *c. imperator.* 96. *diſt.* nec promiſcuis actibus ſunt eorum officia perturbanda. *l. Conſulta Divalia, Cod. De teſtam.* Pulchre Oldrad. *conſ.* 83. *incipien An Epiſcopus, per tot.* Nam reſpondetur hoc idem obſervari inter ſæculares judices, ut unus imploret auxilium alterius, ubi vires ipſius non ſufficiunt ad exequendum quod ſibi incumbit: text. eſt in *l. Si quis in hoc genus, C. De Epiſc. & Cler.* ſed & judices ſæculares in ſubſidium invocant auxilium Eccleſiæ, ubi per ſe non poſſunt ſuos ſubditos coercere, ut notat Innocent. in *c. Licet ex ſuſcepto, infra de foro compet.* Ergo hinc non bene infertur, ut Eccleſia non habeat poteſtatem exequendi etiam per ſuos miniſtros. Et propterea jura non ſtatuunt præciſè, ut Epiſcopus teneatur implorare brachium ſæculare, ſed adjectis verbis *ſi opus fuerit*, ut in *c.* 1. ibi : Et cum opus fuerit publicum convocent auxilium *de offic. ordinar.* in *c. Periculoſo, §. ult. verſ. invocato ſi opus fuerit, & c. De ſtatu. Regular. lib.* 6. innovato a Concilio Trid. in *cap.* 5. *ſeſſ.* 25. *De Regular.* & ſæpe alibi. Per quod inſinuant eſſe arbitrarium Epiſcopo ad brachii ſæcularis invocationem confugere cum ſibi vires non ſuppetunt ad juſtitiam exequendam : item non obſtat quod Eccleſiæ ſit interdicta executio gladij temporalis, cum Petro Dominus dixerit, Converte gladium tuum in locum ſuum, ut legitur & notatur in *c. Novit, de judic*, & *in ſumma* 23. *q*. 8. & arma clericorum ſint lacrymæ & orationes, *c. Convenior*, *ead. cau. & quæſt.*

Reſpondetur enim eccleſiam non habere gladium materialem ad mortem alicui inferendam, vel membri mutilationem. Et in hunc ſenſum accipienda ſunt jura in contrarium adducta, ut plenè notatur in *cap. Cum non ab homine, de judic.* & in *c. Novimus, de verb. ſignif.* At ſecus eſt ad exequendam juſtitiam ſibi incumbentem, ut patet ex *Clem.* 2. *§. fin. de hæret.* ubi tribuitur facultas Inquiſitoribus hæreticæ pravitatis, ut poſſint armatos officiales habere. Ex quo innuitur penes eccleſiam eſſe hanc poteſtatem utendi officialibus armatis in criminibus ad ſuum forum pertinentibus; alioquin non potuiſſet ea Inquiſitoribus concedere. Ad hoc *Extravag. Vnam Sanctam, de major & obed.* Atque ita contrarias oppoſitiones Abbatis in d. *cap. Significaſti, de off. delegat.* diluit Gundiſal Villadiego *de hæret. q.* 11. *n.* 16. adjiciens ſic obſervare communem uſum.

Adde quod ex decreto Concilii Trident. in *c.* 3. *ſeſſ.* 25. Epiſcopus antequam utatur gladio excommunicationis, debet ad executionem realem vel perſonalem etiam contra laicos procedere per ſuos proprios, vel alienos executores. Quod neceſſario ſupponit eum uti poſſe officialibus armatis, cum perſonarum diſtrictio vix, ac ne vix quidem fieri poſſit ſine miniſterio armorum.

Neque vero hac in re videtur hodie ſubeſſe ulla difficultas; nam etſi olim eſſet opinio ab aliquibus controverſa in d. *c. Cum non ab homine, de judic.* An liceret Epiſcopis habere familiam ar-
45 matam, nihilominus S. Congregatio Epiſcoporum, jam ſæpius probavit ſententiam Epiſcopis faventem veluti gravioribus authoritatibus, & ſolidioribus rationibus munitam; cenſuitque Epiſcopum non ſolum poſſe, ſed debere etiam habere familiam armatam immunitate eccleaſtica gaudentem. Idemque reſpondit S. Congreg. Concilij ab Epiſcopo Serano conſulta ſub die 23. Novembris 1613. Quamobrem non videtur amplius dubitandum quominus poſſit Epiſcopus uſum armorum cujusvis generis ſuis officialibus pro executione juſtitiæ concedere ad inſtar Principis ſecularis.

Præſertim verò quia eandem ſententiam in fortioribus terminis, ideſt in familiaribus Epiſcopi, etiam non neceſſarijs pro executione juſtitiæ hoc ipſo tempore probavit Curia in memorabili caſu Reipublicæ Lucanæ : nam vexilliferi, antiani, miniſtri, & officiales, qui pro tempore extiterunt denunciati fuerunt excõmunicati ab Epiſcopo civitatis Caſtelli commonitorio Apoſtolico in vim ſpecialis facultatis deſuper habitæ

habitæ per litteras in forma Brevis ſub die 23. Februarii 1640. Civitas vero cum univerſo dominio Lucano ſuppoſita fuit eccleſiaſtico interdicto, propterea quod duos familiares Cardinalis Epiſcopi cum armis deprehenſos, & duos ejuſdem Cardinalis fratres germanos in depreſſionem, & violationem eccleſiaſticæ libertatis carceribus mancipaverint, & eumdem Commiſſarium à S.D.N. Urbano VIII. illuc ablegatum admittere recuſaverint, ut in ſententia declaratoria ſub die 29. Martii, & in alia interdictoria 5. Aprilis 1640. Confert text. in *l. 1. §. Sed & ſi quæ leges, Cod. De veteri jur. enucl.* & dicta per Cardin. Zabar. *conſ. 136. n. 1. verſ. Præmitto quod etiam*, & per Lap. *alleg. 55. n. 3. verſ. Iſtam opinionem ſequitur Romana Curia.*

DE CONSTITVTIONIBVS

Cap. Ex parte.

SVMMARIVM.

1 *Statutum non valet, per quod cultus divinus ſine cauſa diminuitur, etiamſi in forma communi à Papa fuerit confirmatum. & n. 3 & 4.*

2 *Præbendarum numerus per conſtitutionem Canonicorum reſtringi non poteſt, ſi eccleſiæ reditus non ſint diminuti.*

3 Inhiare *quid ſit.*

4 *Confirmatio in forma communi, quid operetur.*

5 *Confirmatio ſubreptitia non convalidat præbendarum ſuppreſſionem nullam.*

6 *Præbendarum reductio invalida non impedit vacationem præbendæ iis remanentibus ultra numerum.*

7 *Impetratio beneficii ex taciturnitate ſuppreſſionis nullæ non redditur ſubreptitia.*

8 *Præbendarum numerus reduci poteſt à Canonicis authoritate Epiſcopi, ſi Eccleſiæ reditus diminuti ſint.*

9 *Fallit ſi præbendæ non ab Epiſcopo, vel Capitulo, ſed ab aliis fuerint dotatæ. & n. 15. & 29.*

10 *Item fallit ſi præbendarum numerus fuerit ordinatus, aut confirmatus authoritate Apoſtolica. & num. 16.*

11 *Vel juratus à Canonicis. ibid.*

Item fallit ſi negotia Epiſcopi, & Capituli ſint communia.

12 *Et quid poſt Concilium Tridentinum. & nn. ſeqq.*

13 *Præbendarum numerum an, & quando Epiſcopus poſſit reſtringere in vim Concilii Tridentini, & in quibus jus commune fuerit à Concilio alteratum, ſeu declaratum.*

14 *Præbendas non poteſt hodie Epiſcopus ſupprimere, ſi illarum tenuitati providere poſſit per unionem beneficiorum ſimplicium.*

15 *Præbendas patronatus laicalis Epiſcopus ſupprimere non poteſt ſine conſenſu patroni, ſecus ſi ſint patronatus eccleſiaſtici.*

17 *Præbendarum numerum Epiſcopus poteſt ex cauſa reducere, ſed non tenetur. Nec Metropolitanus poteſt in hoc ſupplere.*

18 *Abbatibus, & aliis inferioribus etiam exemptis, & juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentibus non licet præbendas ſupprimere ex c. 15. ſeſſ. 24.*

19 *Nec Capitulo Sede vacante.*

20 *Miſſas, & Anniverſaria, aut eleemoſynas pauperibus erogandas, an Epiſcopus ex cauſa tenuitatis reducere poſſit de jure communi.*

Et an ex Concilio Tridentino, n. 30.

21 *Papa ſolus alterare poteſt uſum illorum, quæ per fideles donata ſunt, vel relicta.*

22 *Commutatio voluntatis ab inferiori à Principe regulariter fieri non poteſt.*

23 *Et quid ſi proventus hæreditatis non ſufficiant ad onera adimplenda. & n. 25.*

24 *Miſſarum onera beneficio incumbentia Epiſcopus reducere non poteſt.*

25 *Miſſarum onera beneficio injuncta, an Epiſcopus moderari poſſit, ſi reditus poſtea diminuti ſint. & nn. ſeqq.*

Quid ſi ejuſmodi reditus ſpectent ad hæredem. ibid.

Et quid ſi ſpectent ad beneficiatum. n. 27. & ſeqq.

26 *Onus pro rata minuitur reditibus diminutis.*

27 *Voluntas teſtatoris poteſt ab Epiſcopo in alium pium uſum commutari ſi de jure, vel de facto adimpleri non poſſit.*

28 *Commutandi ultimas voluntates ſi qua facultas de jure Epiſcopo competebat, non eſt ſublata à Concilio Tridentino.*

30 *Anniverſaria, & officia defunctorum Epiſcopus poteſt reducere ad præſcriptum Concilii Tridentini cap. 4. ſeſſ. 25.*

31 *Eleemoſynas pauperibus erogandas Epiſcopus reducere non poteſt in vim cap. 4. ſeſſ. 25. Concilii Tridentini. & nn. ſeqq.*

32 *Diſpenſandi facultas ut favorabilis eſt amplianda, niſi agatur de præjudicio tertii.*

33 *Diſpenſandi poteſtas in ſimplicibus non extenditur ad mixta.*

34 *In Miſſis, vel Anniverſariis, aut eleemoſynis reducendis quis ordo ſervari debeat.*

1 EX PARTE. Non valet ſtatutum, per quod cultus divinus ſine cauſa diminuitur, etiamſi in forma communi à Papa fuerit confirmatum. Hoc dicit. Vel ſpecialius. Non poſſunt Canonici ſine cauſa reſtringere numerum Canonicorum, ſeu præbendarum. Dividitur ab Hoſt. in duas partes. Prima ponit factum corrigendum: Secunda correctionem, ibi *Nolentes.*

2 Nota ex decretali duas concluſiones, quarum prima eſt negativa, videlicet. Statutum Capituli reſtringens numerum Canonicorum, ſeu præbendarum non valet, ſi eccleſiæ reditus non ſint diminuti: & ita hic eſt caſus ſecundum Abb. Antiq. Panormit. Aretin. & Felin. & notant gl. 2. Innoc. *in princ. in verſ. Diminuti*, & communiter Doctores. Cujus concluſionis duplex ratio colligitur ex textu. Prima eſt, quia hujuſmodi ſtatutum procedit ex radice avaritiæ: nam ut legitur in *c. fin. de conceſſ. præben. lib. 6.* quantò inter pauciores cujuſvis eccleſiæ dividuntur proventus, tantò majores fieri poſſunt ſingulorum percipientium portiones. Simile in *c. Cum M. ſupra eod.* Et hanc rationem indicat littera ibi, *pro-*
3 *priis commodis inhiantes*; id eſt cupiditati intendentes ſecundum gloſ. 1. Inhiatio enim eſt vehemens cupiditas, ut *l. 1. C. De petit. bonor. ſublat. lib. 10.* Eodem loquendi modo utitur textus in

in *c. fin.* ibi, *turpe lucrum inhiantes*, 20. *queſt.* 3. & in *c. Ex parte*, *in fin.* ibi, *lucris temporalibus inhiare*, infra, *de cenſib.* & in *l. Per diverſas*, *C. Mandati*, ibi, *alienis rebus, fortuniſque inhiantes*, cum ſimil. ut hic per Dec. *nu.* 1. Secunda ratio eſt, quia hoc ſtatutum cedit in diminutionem divini cultus, ut patet ibi, *Nolentes divini numinis minus cultum, ſed potius augmentari.* Ad idem *c. Vaſa*, cum gloſ. in *ver. Succrevit*, *de conſecr. diſt.* 1. Atque ita niſi rationabilis cauſa ſubſit, non valet ſtatutum divini cultus diminutivum, ut dicunt in Summa hujus textus Jo. And. Bald. Bellam. Butr. Card. Anchar. Imol. & Jo. de Anan. ad hoc *l. In novis*, *ff. De conſtit. Princip.* ſecundum Innoc. *hic in princ.* & Hoſt. *nu.* 2. Nec obſtat textus in *c. ult. de relig. domib* Quoniam illud fit ibi propter honorem eccleſiæ, ne nimia religionum diverſitas confuſionem inducat, ſecundum Jo. Andr. *hic num.* 8. & Imol. *in* 2. *notab.*

4 Procedit autem hæc prima concluſio etiamſi ſtatutum reſtringens numerum Canonicorum fuerit à Sede Apoſtolica confirmatum in forma communi. De hac enim confirmatione intelligitur hoc capitulum ibi, *non obſtante confirmatione à nobis obtenta*, nam talis confirmatio ſub communi forma nihil novi tribuit, *c. Cum dilecta*, §. *Nos igitur*, *de Confirm. util. vel inutil.* *c. Quia diverſitatem*, *in fine*, *de conceſſ. præben.* & *c. Ex parte il primo*, *de privileg.* & tenet hic gloſ. in *ver. Confirmatione.* Hoſt. *numer.* 6. Jo. Andr Bald. Butr. Cardin. Anchar. Imola, & Jo. de Anan. omnes *in princip.* Sed dices; Ad quid igitur hujuſmodi confirmatio membranas occupat? Reſpondet Bald. *num.* 19. dicens: Confirmatio facit de aliquo validius, ut non poſſit revocari per ſtatuentes; ſed de nullo non facit aliquod, niſi Papa apponeret clauſulam, *non obſtan.* & ex certa ſcientia ſcriberet, vel in contradictorio examine decerneret, ut *l. Adoptio ff. De adopt.* Et eſt ratio ſecundum eum, quia illud, quod non eſt confirmabile de jure, non præſumitur per incuriam confirmatum, ut *l.* 2. §. *Ne quis à Principe*, *ff. Ne quid in loco publ.* *l. Meminerint*, *C. Unde vi*, & *c. Qualiter*, *& quando*,
5 *il primo*, *de accuſation.* Poteſt etiam intelligi hoc cap. de confirmatione ſubreptitiè impetrata, eo quod ſtatuentes mentionem non fecerint de ſtatuto antiquo, nec de reditibus eccleſiæ non diminutis: talis enim confirmatio non validat præbendarum ſuppreſſionem nullam. Arg. *c.* 2. *de reſcript.* & tenet hic gloſ. in *ver. Confirmatione.* Innoc. *in eod. ver.* Hoſt. *numer.* 4. *verſ. Nec etiam prodeſt*, *& numer.* 7. Jo. Andr. *in fine.* Butr. *numer.* 6. & reliqui poſteos. Et idem eſt ſi non meminerint de aſſenſu Epiſcopi neglecto, *c. Cum conſuetudinem*, *de conſuetud.* ſecundum Innoc. & Jo. Andr. *locis citatis*, & Card. *numer.* 2. *verſ.*
6 *Et de conſenſu.* Et nota hoc ſtatutum non obſtante confirmatione ſub communi forma impetrata uſque adeò eſſe nullum, ut reſtrictio numeri non impediat vacationem præbendarum in remanentibus ultra numerum, ut probat littera ibi, *præbendas, quas à tempore ultimi ſtatuti invenerit vacaſſe in Eccleſia memorata.* Et notat Butr. *numer.* 6. & Bald *numer.* 3. qui ex hoc notabi-
7 liter infert, ut ſi quis poſt ultimum ſtatutum reſtringens numerum impetraverit vocaturam facta mentione numeri antiqui, & non novi, valeat impetratio, quia novus numerus non eſt numerus juris, ſed facti, de quo non oportet mentionem facere. Ergo taciturnitas ſuppreſſionis invalidæ ſubreptionem non inducit, ad hoc *c. Non præſtat*, *de regul. jur. lib.* 6. & vide bonam gloſſam in *c. Cum noſtris*, *in ver. Non vacaret*, *de conceſſ. præben.* Rota *in antiq. deciſ.* 176. *aliàs* 69 *de reſcript. quæ incipit*, Nota quod de gratia adverſarii, quæ nulla eſt, non teneor in gratia mea facere mentionem, Gemio. *conſ.* 120. *numer.* 4. *verſ. Item de jure iſtius.* Felio. plenè in *c. Ex tenore*, *numer.* 2. *& ſeqq* poſt gloſſ. 1. *ibi in fin. de reſcr.*

8 Secunda concluſio eſt affirmativa, & colligitur à contrario ſenſu ex illis verbis, *licet ejus non ſint diminuti reditus*, videlicet, poſſunt Canonici aliquot præbendas ſupprimere, eaſque ad pauciorem numerum reducere Epiſcopi authoritate, ſi Eccleſiæ reditus diminuti ſint. Arg. *c. Quoniam*, *infra*, *de vita*, *& honeſt. Cleric.* & tenet hic gloſ. 1. Hoſt. *num.* 2. *in ver. Diminuti.* Card. *num.* 2. *in* 1. *quæſt.* Abb. & Aretin. ambo in 2. *notab.* & ita communiter teneri teſtatur Cardin. *in c. Cum accesſiſſent*, *in* 4. *quæſt. ſupra eod.* Nec mirum, quia auctis facultatibus Eccleſiæ augeri poteſt Canonicorum numerus authoritate Epiſcopi, *c. Cum M.* & ibi plenè notatur, *ſupra*, *eod.* & arg. *c. Quantò*, *de cenſib.* *c. Innovo*, 21. *diſt.* & *l. In eccleſiis*, *C. De Epiſc. & cler.* Ergo eadem authoritate diminui poteſt reditibus diminutis; quia omnis res per quaſcumque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur, *c.* 1. *de regul. jur.* & *l. Nihil tam naturale*, *ff. eod.* & eadem authoritas, quæ requiritur in conſtructione actus, requiritur in illius deſtructione, *c. Verbum*, *de pœnit. diſt.* 1. Roman. *conſ.* 65. *Viſo themate*, *num.* 2. *Verſ. Hoc enim*, & *conſ.* 116. *Viſo*, *in princ.* & ſicut in augmento numeri, ita & in illius coarctatione facultates eccleſiæ ſunt conſiderandæ, ut *c.* 1. & *c. Authoritate*, *de inſtit.* ſecundum Hoſt. *hic numer.* 3. ut idem operetur oppoſitum in oppoſito quod propoſitum in propoſito, *l. Si ex toto*, *ff. De legat. primo*, *l.* 3. §. *fin.* *l.* 4. & *l. Legata. in fine*, *ff De adimen. legat.* Non obſtat textus in *c. fin. de verbor. ſignificat.* Nam, ut reſpondet Compoſtell. & poſt eum Cardin. in d. *c. Cum acceſſiſſent*, *in* 4. *quæſtione* ibi, *voluntariè fuit petita confirmatio Sedis Apoſtolicæ*; Et eodem modo reſpondet ad *c. Cum olim*, *de conſuetud.* Fatetur enim utilè eſſe, ut in talibus authoritas Papæ interveniat, & concordat hic Vincentios.

9 Hæc tamen ſecunda concluſio procedit, dummodo præbendæ fuerint dotatæ ab Epiſcopo, vel Capitulo. Secus ſi ab aliis, quia tunc in præjudicium Patroni, qui illas fundavit, vel dotavit, nequeunt Epiſcopus, & Capitulum iſtas ſupprimere, & ad pauciorem numerum reducere, ut *c. Monaſterium*, & *c. Rationis*, & ibi notatur, 16. *quæſt.* 7. & tenent Innoc. & Compoſtell. in *c. Cum acceſſiſſent*, *ſup.* Bellam. *ibid. num.* 7. *verſ. Sed numquid* Cardin in 5. *quæſt.* & Abb. *num.* 4. *in fin.* *& num* 5. & Hoſt. *hic num.* 9. *verſ. Et hoc eſt verum* De quo latiùs dicam infra, nu. 15. & numer. 29.

10 Rurſus procedit eadem concluſio, ſi Canonicorum numerus fuerit in Eccleſia judicio Epi-

ſcopi

ſcopi ordinatur juxta textom in *l. In Eccleſiis*, *Cod. De Epiſ. & cler.* Secus ſi ab initio inſtitutus fuerit, vel poſtea confirmatus authoritate Apoſtolica cum clauſula decreti irritantis, quia tunc à Canonicis authoritate Epiſcopi reſtringi non poteſt. Arg. *c. Cum veniſſent, de judic. c. 1. & 2. de confirm. util, vel inutil. c. Omnis res, de reg. jur.* & *l. Nihil tam naturale*, *ff. eod.* Et idem eſt ſi numerus fuerit juratus, ut *c. Dilecto*, *de præben*, & ita intelligunt hanc decretalem Hoſtien. *numer.* 2. & 4. Collect. & Bellam. ambo *numer.* 2. & idem Bellam. in d. *c. Cum acceſſiſſent*, *num.* 7. *verſ. Sed numquid*, & ibi etiam Card. *in 5. quæſtione*, *ſupra*, *eod.* de quo tamen dic plenius, ut ibi ſcripſi.

11 Demum procedit concluſio prædicta ſi negotia Epiſcopi, & Capituli ſint diviſa: ſecus ſi ſint communia, quia tunc non poteſt Capitulum præbendas ſupprimere, etiam authoritate Epiſcopi, ne ſit author in facto proprio, *l. Pupillus*, *ff. De author. tutor.* & Clem. *Si una*, *de reb. eccl. non alienan.* & tenent hic Hoſt. *numer.* 4. *verſ. Item nec authoritate Epiſcopi.* Henric. Boich *poſt princ. verſ. Sed ſi quæras*, *in d. c. Cum acceſſiſſent. numer* 2. *verſ. Sed ſi quæras*, ubi etiam Abb. *num.* 5. *ſup. eod.* gloſ. in d. Clem. *Si una*, *in ver. Menſa ſua.* Quam ibi ſequuntur Card. *nu.* 1. & reliqui omnes, de quo tamen dic ut plenè ſcripſi in *c. Expoſuiſti*, *de præb.*

12 Sed hodie in his ſervari debet decretum Concilii Tridentini *cap. 15. ſeſſ.* 24. quo ſtatuitur, (ut in eccleſijs cathedralibus, & collegiatis inſignibus, ubi frequentes, adeoque tenues ſunt præbendæ ſimul cum diſtributionibus quotidianis, ut ſuſtinendo decenti Canonicorum gradu, pro loci, & perſonarum qualitate non ſufficiant, liceat Epiſcopis cum conſenſu capituli, vel aliquot ſimplicia beneficia, non tamen regularia, iis unire; vel ſi hac ratione provideri non poſſit, aliquibus ex iis ſuppreſſis cum patronorum conſenſu, ſi de Jure patronatus laicorum ſint, quarum fructus. & proventus reliquarum præbendarum diſtributionibus quotidianis applicentur, eas ad pauciorem numerum reducere; ita tamen ut tot ſuperſint, quæ divino cultui celebrando, ac dignitati Eccleſiæ commodè valeant reſpondere: non obſtantib. quibuſcumque conſtitutio-
13 nibus. & privilegijs.) Hæc ibi. Ex quo contextu omiſſo unionis remedio, de quo egi latiſſimè in d. *c. Expoſuiſti, de præb.* Quod ſpectat ad materiam ſuppreſſionis obſervandum eſt, jus commune ſuiſſe in multis alterarum, ſeu declaratum à Concilio. Primò enim Concilium voluit præbendarum ſuppreſſionem fieri poſſe ab Epiſcopo in cathedralibus, & collegiatis inſignibus dumtaxat, ut patet ex princ. *d. c.* 15. Non autem in non inſignibus, quod non reperiebatur cautum de jure communi. Deinde noluit Concilium fieri poſſe hanc ſuppreſſionem in prædictis eccleſijs omnibus; ſed in illis tantum, ubi præbendæ eſſent frequentes. Quod de jure communi ſaltem expreſſè cautum non erat. Unde Epiſcopus hodie non poteſt præbendas ſupprimere, & ad pauciorem numerum reducere, niſi tot ſuperſint, quæ ſufficiant ad divinum cultum peragendum, & dignitatem Eccleſiæ conſervandam, ut patet in *d. c.* 15. ibi, *frequentes*; nec non ibi, *ita tamen ut tot ſuperſint.* Præterea Concilium voluit licere Epiſcopo numerum præbendarum reſtringere ex cauſa tenuitatis redituum, non diſtinguendo an reditus fuerint tenues ab initio, an poſtea diminuti fuerint: cum tamen jus commune diſpoſuerit in eo tantum caſu, in quo reditus ex poſt facto ſint imminuti, ut patet in hac decretali. Similiter jus commune non exigebat, ſaltem expreſſe, ut eſſent tenues niſi præbendæ, ut hic patet: at ex Concilio oportet ut tales ſint non ſolùm fructus præbendæ, ſed etiam diſtributiones, ut patet in *d. cap.* 15. ibi, *tenues ſunt præbendæ, ſimul cum diſtributionibus quotidianis.* Quamobrem ſi ſolæ diſtributiones eſſent tenues, deveniendum non eſſet ad ſuppreſſionem, ſed Epiſcopus uti poſſet remedio *cap.* 3. *ſeſſ.* 21. ut
14 S. Congregatio declaravit. Inſuper jure communi inſpecto ubi facultates Eccleſiæ erant diminutæ, poterat Epiſcopus cum capitulo immediatè procedere ad ſuppreſſionem præbendarum: ſed ex Concilio Epiſcopus debet primo conſulere præbendarum tenuitati per unionem beneficiorum ſimplicium. atque hoc remedio deficiente, tunc demum confugere poteſt ad aliud remedium ſuppreſſionis præbendarum: illa enim alternativa, vel qua Concilium utitur in d. c. 15. non eſt electionis, ſed ordinis, ut clarè oſtendit conditio illa, quæ immediate ſubſequitur, videlicet *ſi hac ratione provideri non poſſit.* Ad hoc *c. Metropolitano*, & ibi gloſſ. *in ver. Ex Presbyteris*, *63. diſt.* & quod ſcripſi in *c. Inter cæteras*, *numer.*
15 47. *de reſcript.* Ad hæc Concilium in illis verbis, cum patronorum conſenſu, approbavit opinionem Innocentii, & Compoſtellani, de qua ſupra numer. 1 . aſſerentium non poſſe Epiſcopum præbendas ſupprimere ſi fuerint ab alijs fundatæ, vel dotatæ: & in ſequentibus verbis, *ſi de jure patronatus laicorum ſint*, eamdem opinionem limitavit, ſeu declaravit procedere in præbendis patronatus laicalis dumtaxat; unde ſi fuiſſent dotatæ de bonis eccleſiaſticis etiam ab alijs quàm ab Epiſcopo, vel Capitulo ſecundum ea, quæ notantur in c. *Cum autem*, *de Iurepat.* & in *cap. Unico*, *in fine*; *eod. tit. lib. 6.* tunc ex decreto Concilii à contrario ſenſu poſſet Epiſcopus concurrentibus requiſitis illas ſupprimere, & ad pauciorem numerum reducere, etiam ſine conſenſu patroni eccleſiaſtici, quod eſt valde notabile: & vide bonam gloſſam in *c. Cum dilectus*, *in ver. Quempiam præſentare*, *verſ. Sed num-*
16 *quid*, *de Iurepatron.* Amplius in derogatione illa, non obſtantibus quibuſcumque conſtitutionibus, & privilegijs, S. Synodus non obſcurè ſuſtulit opinionem Hoſtien, & aliorum, qui dixerunt reductionem numeri præbendarum ab Epiſcopo, & Capitulo fieri non poſſe, ſi ejuſmodi numerus fuerit ordinatus ab initio, aut poſtea confirmatus authoritate Apoſtolica. Cum enim talis ordinatio, vel confirmatio nihil ſit aliud, quàm conſtitutio, vel privilegium, utique dum Concilium conſtitutionibus, & privilegijs derogavit, in neceſſariam conſequentiam permiſit Epiſcopis, ut poſſent ex cauſa numerum præbendarum reſtringere, non obſtante ordinatione, vel confirmatione Apoſtolica. Accedit quod cū cathedrales, & collegiatæ eccleſiæ non eriganturniſi à ſede Apoſtolica, & in illarum erectione ſemper conſueverit præfiniri numerus præbendarum; ſi Epiſcopus non poſſet illarum numerū redu-

reducere, proviſio Concilii eſſet ſupervacua
contra textum in *c. Commiſſa, de elect. libr. 6.*
17 cum ſimil. Ponderatis quoque illis verbis Con-
cilii, *Liceat Epiſcopo.* S. Congreg. cenſuit præ-
bendarum tenuitati cathedralis, vel collegiatæ
inſignis poſſe Epiſcopum providere, juxta *c. 15.*
ſeſſ. 24. ſed non teneri, nec Metropolitanum in
hoc poſſe ſupplere. Atque ita reprobavit opi-
nionem Hoſtien. *hic num.* 4. qui putavit in caſu
hujus cap. poſſe haberi recurſum non ſolum ad
Papam, ſed etiam ad Metropolitanum per *cap.*
Nullus, de Iure patron. Et approbavit contra-
riam opinionem Joan. Andr. de qua per Bel-
lam. *hic numer. 2. verſ. Sed in hoc quod dicit*; quia
hic caſus non eſt de his, qui notantur per gloſſ.
in *c. Paſtoralis, de offic. ordin*, & per Jo. Monach.
18 in *c. 1. De ſupplen. neglig. prælat. lib. 6.* Ac de-
mum hæc decretalis cum decidat Canonicis non
licere præbendas ſupprimere, quando eccleſiæ
reditus non ſunt diminuti; à contrario ſenſu
probat id licere Canonicis ſi reditus imminuti
ſint. Sed quia mentionem non facit de Epiſcopo,
gloſſ. 2. Hoſt. *nu.* 2. & Doctores ſupplent, Epi-
ſcopi authoritate, non autem propria. Verum
hoc explicitè declaravit Concilium. Unde S. Con-
greg. cenſuit Abbatibus, vel Archidiaconis,
qui ſunt principales dignitates in collegiatis ec-
cleſiis, & ad quos tanquam ad ordinarios infe-
riores pertinet collatio præbendarum, non li-
cere præbendas ſupprimere in vim *cap. 15. ſeſſ.*
24. Sed Epiſcopo tantum cum conſenſu Capi-
tuli, ſi modò ipſa Collegiata ſit inſignis, & ſer-
ventur alia, de quibus in *d. c.* 15. Et aliàs cenſuit
Abbati juriſdictionem quaſi epiſcopalem ha-
benti, etiamſi exemptus ſit, ac ordinarius eccle-
19 ſiæ collegiatæ, etiamſi in dicta eccleſia concur-
rant omnia requiſita *cap. 15. ſeſſ.* 24. non licere
Canonicatus ſupprimere. Et eodem modo cen-
ſuit hanc facultatem non competere Capitulo
ſede vacante.

20 Nunc cum in ſuperioribus firmatum ſit licere
Epiſcopo cum conſenſu Capituli ob redituum
tenuitatem reducere numerum Canonicorum,
ſeu præbendarum; hinc ſumpta occaſione inve-
ſtigandum eſt, an ſimiliter ex eadem cauſa tenui-
tatis eidem liceat reducere onera Miſſarum, ſeu
Anniverſariorum, aut eleemoſynæ pauperibus
erogandæ. Sæpe enim contingit ut ex teſtatorum
diſpoſitionibus hæredes teneantur per ſacerdo-
tes peculiares, Anniverſaria pro defunctis, vel
Miſſas quotidianas, ſeu certis diebus celebrare;
& interdum etiam eleemoſynas pauperibus di-
ſtribuere, & conſimilibus oneribus multoties
etiam gravantur in fundationibus beneficiati
futuri. Verum quandoque evenire ſolet ut fru-
ctus hæreditatis, vel beneficii non ſufficiant pro
omnibus oneribus à fundatore, ſeu teſtatore im-
poſitis ſupportandis. Unde ad locorum Ordina-
rios per gravatos recurritur, ut opportunè pro-
videant, maxime juxta facultatem ſibi traditam
a Concilio Tridentino *c. 4. ſeſſ. 25.*

Quamobrem circa prædicta dubitatur primò
an Epiſcopus de jure communi facultatem ha-
beat reducendi, ac moderandi non ſolum onera
Miſſarum celebrandarum, & Anniverſariorum,
ſed etiam eleemoſynæ pauperibus erogandæ.
Secundò, an id ſaltem poſſit auctoritate Concilii
Tridentini *cap. 4. ſeſſ. 25.* Tertiò, quatenus poſ-
ſit, quo ordine debeat moderationem facere, vi-
delicet an in ipſis Anniverſarijs, vel Miſſis quo-
tidianis, ſeu potius in eleemoſynis.

21 Ad primum dubium reſpondetur reductio-
nem, ſeu moderationem onerum prædictorum,
cum reſpiciat commutationem piæ voluntatis,
ſoli Romano Pontifici eſſe reſervatam. Textus
eſt clarus in Clem. *Quia contingit*: & ibi gloſſ.
in, *vel. Sedis Apoſtolicæ, de relig. domib.* ibi:
(Nota per hanc litteram ſolum Papam alterare
poſſe uſum illorum, quæ per fideles donata ſunt,
vel relicta.) Quam gloſſam ſequuntur ibi Card.
in 10. *notab.* & *in 2. oppoſ. numer. 9. & q.* 4. *num.*
11. Imola *num.* 16. Abb. *num. 3. in ver. Solus Pa-*
pa, Vitalin. *numer.* 17. & reliqui omnes. Quod
etiam ſupponit Concilium Tridentinum *cap. 6.*
22 *ſeſſ. 22.* Diſpoſitio enim teſtatoris ut lex debet ſer-
vari, *cap. Vltima voluntas*, & ibi gloſſ. *unic.* 13.
quæſt. 2. §. Diſponat in Auth. de nupt. quam non po-
teſt inferior a Principe tollere, *l. Si quis ad decli-*
nandam. §. Sin autem, C. De Epiſc. & Cler. cap. A
nobis, & ibi Abb. *numer.* 4. & Covart. *numer.* 7.
de teſtam. Et hanc ſententiam in propoſito non
obſcurè probavit Concilium Tridentinum in *d.*
c. 4. ſeſſ. 25. Dum facultatem reducendi onera
Miſſarum tribuit Epiſcopo non ſimpliciter, &
abſolutè, ſed in diœceſana Synodo: nam ſi hæc
reductio, & moderatio de jure Epiſcopis licuiſ-
ſet, utique Concilium, quod emanavit ad am-
pliandam facultatem Epiſcoporum, non eam
reſtrinxiſſet ad tempus Synodi diœceſanæ. Arg.
l. legatam utiliter, ff. De adm. legat. l. Quod fa-
vore, C. De legib. & *c. Quod ob gratiam, de reg.*
23 *jur. lib. 6.* Quod ſi proventus hæreditatis non
ſufficiant ad implenda omnia onera injuncta,
videtur poſſe inferior à Principe facere dictam
moderationem uſque ad ea, quæ poſſunt ex dictis
reditibus adimpleri, *l. Legatam municipio. ff.*
De adminiſtr. rer. ad civit. pertin. & ibi gloſſ. *uni-*
ca, quæ adducit. concord. *c. Nos quidem, de te-*
ſtam. & notat Cardin. *ubi ſupra quæſt. 4. & 5.* ne-
que enim hoc caſu hæres potuit plus gravari,
quam fuerit honoratus. Arg. *l. Imperator, §. Cum*
24 *quidam*, & ibi Bart. *ff. De legat.* 2. Ceterum ſecus
dicendum eſt quoad onera beneficijs in eorum
fundatione injuncta, quæ ſervari mandat Con-
cilium Trid. *ſeſſ. 25. cap. 5.* Et meritò: nam fun-
datio, & dotatio illa habet ſe per modum quaſi
contractus ultrò citroque obligatorii, ſeu dona-
tionis ſub modo; quam cum Epiſcopus admiſe-
rit, & proviſus dum inſtitueretur non recuſave-
rit, non poteſt modo onus detrahere. Arg. *d. l.*
Imperator. §. Enimverò, imputetque ſibi bene-
ficiatus ſi paſſus eſt ſe ad tenuem ordinari eccle-
ſiam ſeu beneficium, *c. Conquerente*, & ibi Do-
ctores, *de Cler. non reſiden.* gloſſ. in *c. Clericus*
victum, in ver. Vigilius, 91. *diſt.* Hinc S. Congre-
gatio Concilii cenſuit non eſſe concedendum
indultum, quod petebatur, reductionis onerum
Miſſarum beneficio incumbentium; tum quia
Concilium juncta declaratione ipſius Congrega-
tionis non permittit reductionem Miſſarum,
quarum celebratio in fundatione beneficii injun-
cta fuit; tum quia ex hoc fideles ſcandalizaren-
tur, & à fundationibus retraherentur; tum quia
ceſſant cauſæ Concilii, quod non reperiantur, qui
tale onus ſubire velint, cum beneficiati acce-
ptantes beneficia ſponte onus etiam ſuſceperint.

Quod

Google

2 Quod ſi à principio erant quidem ſufficientes, ſed poſtea imminuti ſint, adeò ut non ſufficiant ad onera ſupportanda, tunc in quantum hujuſmodi reditus ſpectant ad hæredem poterit fortè ordinarius illa moderari, quia videtur hæres inſtitutus ut ex reditibus ipſis curet hæc & hæc obſervari; unde ſufficit ut adimplenda curet, quæ poteſt ex erogatione omnium proven-
26 tuum: nam imminutis reditibus, imminutum dicitur & onus, ex gloſſ. citata in *l. Plautius in gloſ. fin. ff. De condit. & demonſtr.*

27 At reſpectu ipſius beneficiati duo caſus videntur diſtinguendi. Primus eſt reſpectu eleemoſynarum, quas ipſe beneficiatus tenetur alijs Sacerdotibus erogare pro Miſſis celebrandis; & hoc primo caſu ſi reditus beneficij ſint adeo imminuti, ut non ſufficiant ad hujuſmodi onera adimplenda, ſimiliter videtur poſſe ordinarius illa moderari, quia quotieſcumque pia voluntas teſtatoris ſive de jure, ſive de facto adimpleri non poteſt, tunc per Epiſcopum una cum hærede, vel executore poteſt in alium pium uſum commutari: textus eſt clarus in *cap. Nos quidem, de teſtam.* ubi id notant Innocent. n. 1. in ver. Per teſtatorem Hoſt. *n. 5. in ver. Et alibi placet.* Jo, Andr. *n. 7. in gloſſ.* Et alibi placet, Butr. *n. 4.* & Abb. *n. 6.* Ad idem textus in d. *l. Legatam, ff. de adminiſtr. rer. ad civit. pertin.* & in *l. Legatum civitati*, ubi Bart. *n. 2. 3. & 4. proſequitur eamdem theoricam. ff. De uſufruct. leg.* Ad quod facit optimè decretum Concilij Tridentini *cap. 8. ſeſſ. 25.* ubi ſtatuitur ut ſi hoſpitalia ad certum peregrinorum, aut infirmorum, aut aliarum perſonarum genus fuerint inſtituta, nec in loco ubi ſunt dicta hoſpitalia ſimiles perſonæ, aut perpaucæ reperiantur; fructus illorum in alium pium uſum, qui eorum inſtitutioni proximior ſit, ac pro loco, & tempore utilior convertantur ab Ordinario cum duobus de Capitulo per ipſum deligendis; & ita in ſpecie noſtra tenent Felin. in *c. Cum acceſſiſſent. n. 19. in fin. ſupra eod.* & Roch. de Curte poſt alios in *tract. de Iurepatr. in ver. Pro eo quod, qu. 12.* ubi concludit poſſe Epiſcopum reducere onera Miſſarum beneficio incumbentia, ſi eleemoſynæ pro illarum celebratione erogandæ ſint adeo diminutæ, ut ad onera ſupportanda non ſufficiant. Quamobrem ſi in aliqua eccleſia eſſent celebrandæ plures Miſſæ quotidianæ, & Rector eccleſiæ ſive ex lege fundationis, ſive ex teſtatoris præſcripto teneretur ex reditibus beneficij eleemoſynas tribuere pro illis celebrandis, ſi ejuſmodi reditus poſtea diminuti eſſent, fortè beneficiatus non teneretur niſi tot eleemoſynas erogare, quot caperent fructus beneficij, juxta moderationem Epiſcopi, & non ultra. Etenim cum non teneatur ex bonis patrimonialibus has eleemoſynas tribuere, ſed ex fructibus beneficij tantum; utique ſi fructus hujuſmodi ad illas non ſufficiant; & ſic voluntas teſtatoris, nec de jure, nec de facto adimpleri poſſit; intrat facultas ordinariis attributa in d. *c. Nos quidem*, & ibi dixi in 4. notab. & conferunt, quæ de hærede dicta ſunt ſupra, n. 23. & 25. Neque verò hæc facul-
28 tas competens Epiſcopo de jure communi videtur ſublata à Concilio in *c. 4. ſeſſ. 25.* Quia cum emanaverit ad ampliandam Epiſcoporum authoritatem in hujuſmodi reductionibus, non eſt veriſimile ut voluerit illius diminutionem inducere. Arg. d. *l. Legata inutiliter, ff. De adimen legat.* cum alijs ſupracitatis numer. 22. in fin.

Decretum verò *cap. 5. ejuſdem ſeſſ.* quod jubet ut oneribus beneficio incumbentibus non derogetur, recipit declarationem à jure communi, & à *cap. 8. verſ. Quod ſi, ſeſſ. 25.* ut locum habeat, ſi onera hujuſmodi de jure, vel de facto adimpleri poſſint, aliàs ſecus. Et hanc interpretationem jampridem videtur admiſiſſe Sac. Congregatio: nam conſulta, an facultas commutandi ultimas voluntates de jure communi Epiſcopo competens cenſeatur ſublata per ſpeciale remedium *cap. 4. ſeſſ. 25.* quo cavetur ut Epiſcopus circa hæc in diœceſana Synodo provideat: reſpondit non eſſe ſublatam, ſi quæ Epiſcopis de jure communi competebat circa ultimarum voluntatum commutationem.

Secundus caſus eſt reſpectu Miſſarum, quas beneficiatus per ſeipſum celebrare tenetur. Et hoc caſu etiamſi reditus beneficii poſtea diminuti fuerint, non videtur Epiſcopus ullam facultatem habere illas reducendi, ex gloſ. citata in *c. Clericus victum, 91. diſt.* quæ hanc reductionem nec Epiſcopo videtur concedere. Et eſt ratio, quia cum hoc caſu pia voluntas teſtatoris, vel fundatoris tam de jure, quam de facto per ipſum beneficiatum impleri poſſit; non eſt cur liceat Epiſcopo illam commutare; ſed hæc facultas eſt ſoli Papæ reſervata ex dicta Clem. *Quia contingit, de relig. domib.* ut abundè oſtenſum eſt ſupra. Nec
29 prædictis obſtat hæc decretalis cum gloſ. *in ver. Diminuti*, & *c. Cum acceſſiſſent*, cum ſua gloſ. *in ver. Confirmata, ſupra, eod.* Quoniam imminutis redditibus tunc demum poſſunt præbendæ ad pauciorem numerum reduci authoritate Epiſcopi, quando illarum numerus fuit ab ipſis eccleſiis, vel eccleſiam ordinantibus, ſeu gubernantibus inſtitutus, & determinatus, ut in *l. In eccleſijs, C. De Epiſ. & cler. & in Auth. Ut determinatus ſit n. Cleric. in rubro, & nigro collat. 1. & in c. 1. de inſtit.* Secus ſi ſit inſtitutus à patronis in beneficiorum fundatione, ut plenè oſtenſum eſt ſupra n. 9. & 15. Atq; ita argumentum ex his juribus deſumptum in oppoſitum retorquetur, ut quemadmodum Epiſcopus facultatem non habet reducendi numerum præbendarum, ita nec numerum Miſſarum eis annexum, quando ex lege fundationis eſt præfinitus, ut idem ſit judicium de corpore beneficii, ac de oneribus illi annexis. Arg. *cap. Si quis objecerit, 1. quæſt. 3. lib. Cum principalis, ff. De reg. jur. & reg. Acceſſorium, lib. 6.*

30 Ad ſecundum dubium cum clara ſit diſpoſitio Concilii in d *c. 4. ſeſſ. 25.* tribuentis Epiſcopo facultatem reducendi in ſynodo diœceſana numerum Miſſarum, quæ in aliquibus eccleſijs ex varijs defunctorum relictis impoſita ſunt, ſi numerus ſit adeò magnus, aut eleemoſynæ pro illis celebrandis ſint adeò tenues, ut non facile inveniatur qui velit huic ſe muneri ſubjicere: idem videtur reſpondendum de anniverſariis; omnia enim ſacra ſunt, gloſ. 1. *in c. Cum creatura, de celebr. Miſſar.* nec eſt ratio quàre anniverſaria ſubtrahantur ab ipſa Concilij diſpoſitione. Et propterea Sac. Congregatio cenſuit d. *c. 4. ſeſſ. 25.* habere locum etiam in reductione officiorum

pro defunctis. Et in individuo cum Capitulo cathedralis Neapolitanæ pro tenui eleemoſyna incumberet onus celebrandi tot anniverſaria, ut ad remedium Concilij in *d. c. 4.* recurrendum foret, & hæſitaretur de facultate Archiepiſcopi, eo quod in *d. c. 4.* fieret mentio de Miſſis tantum, & non de Anniverſarijs: Sac. Congregatio ad ipſius Capituli conſultationem reſcripſit Archiepiſcopo in hæc verba. (Cum ex libello hoc Capituli iſtius Cathedralis nomine oblato cognitum eſſet ab Illuſtriſſimis Cardinalibus, qui ſacra Tridentini Concilij decreta interpretantur, dubitari abs te an eiuſdem Concilij decretum *ſeſſione 25. c. 4.* intelligatur etiam de Anniverſarijs; ij Amplitudini tuæ ſignificandum cenſuerunt, decretum prædictum in ſacrorum etiam Anniverſariorum reductione locum habere, ut in margine ipſius libelli adſcriptum eſt. Quamobrem Amplitudo tua præfati Canonis authoritate in caſu propoſito uti non dubitabit, &c.) 26 *Novembris 1583. Philippus Boncompagnus. Card. S. Sixti*

Recipit tamen hæc facultas moderandi Miſſas, & anniverſaria duplicem limitationem. Altera eſt, ut procedat tantummodo in oneribus impoſitis ante Concilium. Altera ut locum non habeat in obligationibus Miſſarum, quæ impoſitæ ſunt Capellis erectis in titulum, ut ex ipſius Sac. Congregationis ſententia dixi in *c. Significatum, n. 15. de praben.*

31 Verum quoad moderationem eleemoſynarum pauperibus erogandarum verius videtur à
Concilio nullam facultatem Epiſcopis attributam fuiſſe: nam quamvis diſpenſatio prout reſ-
32 ſpicit perſonam, cui diſpenſandi facultas conceditur, ſit tanquam favorabilis amplianda, ut notat Anton de Butr. in *c. Niſi cum pridem, §. Perſonæ verò, n. 36. de renunc.* & Felin. in *c. Poſtulaſti, in 4. limit. de reſcript.* tamen hoc fallit quando agitur de præiudicio tertij, ut ibi per Felin. *verſ. Secundus caſus, ſicut contingit hoc caſu.* Item dicta concluſio non ita admittitur ut facultas conceſſa in uno genere extendatur ad aliud genus, ut per Navarr. *in Manuali cap. 12. n. 79.* ut ſimiliter hoc caſu accederet, ſi Epiſcopus facultatem ſibi conceſſam quoad moderationem Miſſarum vellet extendere ad moderationem eleemoſyna-
33 rum. Accedit ad prædicta communis concluſio Canoniſtarum, aſſerentium poteſtatem diſpenſandi in ſimplicibus conceſſam non extendi ad mixta, Felin. in *c. At ſi clerici, §. De adulterys, notab. 8 & 9. de judic.* & ita Sac. Congregatio cenſuit ordinarium ex *cap. 4. ſeſſ. 25.* non poſſe diminuere onus à teſtatore impoſitum hæredibus, ut certis diebus eleemoſynas erogent.

Ad tertium dubium cùm Epiſcopus, ut prædi-
34 xi, facultatem non habeat ex Concilio niſi quoad Miſſas, & Anniverſaria; dicendum videtur debere eum moderari Anniverſaria potius, quam Miſſas quotidianas, plus enim ſuffragii capiet anima defuncti, ſi pro eleemoſyna decem juliorum celebrentur pro ipſa decem Miſſæ per decem ſacerdotes, quam ſi pro eadem fiat unum anniverſarium cum interventu viginti, aut plurium ſacerdotum, quia ſuffragium, quod provenit ex virtute ſacrificij, & operis operati multum præponderat ei, quod provenit ex virtute meriti, & operis operantis, *c. Verum, de conſecr. diſt. 2.* & eſt unanimis Theologorum. & Canoniſtarum ſententia, ut ſcripſi latiſſimè poſt alios in *c. Fraternitatem, de ſepultur.* & inde provenit ut præferenda ſit hæc ſolutionis, ſeu ſatisfactionis conditio, quæ ex virtute ſacrificij proficiſcitur, cum debitori in Purgatorio exiſtenti ſit magis utilis. Arg. *l. 1. & 3 ff. De ſolut.* Suffragia enim proſunt per modum ſolutionis debiti, ut per D. Thomam *in 4. diſt. 45. qu. 2. art. 4. qu. 2. ad 1.* Quod ſi Epiſcopus haberet facultatem moderandi etiam eleemoſynas pauperibus erogandas, ſimiliter conſultius foret ab ea moderationem exordiri, quia ex dicta erogatione defuncti anima minus habebit ſuffragij, quam ſi ex eadem eleemoſyna miſſæ, vel anniverſaria celebrentur, *c. Non æſtimemus, c. Animæ defunctorum, & c. Tempus, 13. qu. 2.* & hoc eadem ratione, de qua in *d. l. 1. & l. 3 ff. De ſolut.* Et hunc ordinem in reductionibus ſervandum aliàs probavit Sac. Congregatio Concilij. Cenſuit enim ſi Rectori beneficij ex fundatione incumbat onus celebrandi, & faciendi eleemoſynas, & ob redituum tenuitatem facienda ſit reductio ab habente poteſtatem, potius reducendas eſſe eleemoſynas, quam Miſſas, vel Anniverſaria.

DE CONSTITVTIONIBVS

Cap. Quoniam.

SVMMARIVM.

1 *Lex nihil debet obſcurum, vel ambiguum continere.*
Declaratur n. 3. verſ. Non tamen intelligas.

2 *Lex habens plures intellectus allegari non debet ad deciſionem cauſarum.*

3 *Sententia lata contra caſum legis, vel ſtatuti de cujus intellectu probabiliter dubitatur, non dicitur continere errorem expreſſum.*

4 *Conſtitutio futura reſpicit, non præterita niſi in ea de præteritis caveatur.*

5 *Conſtitutio quid ſit, & an illius appellatione veniant declarationes Apoſtolicæ.*

6 *Congregationis Concilij declarationes an habeant legis authoritatem, ita ut obligent in utroque foro. & nn. ſeqq. uſque ad n. 69.*

7 *Congregationis Concilij inſtitutio, & facultates. & n. 35. & ſeqq.*

8 *Congregationis Concilij authoritas in decretis Tridentini Concilij interpretandis eſt Apoſtolica, & facit jus quoad omnes. & nn. ſeqq.*

9 *Conſtitutiones factæ authoritate Papæ cenſentur Papales, & ab inferioribus revocari non poſſunt.*
Declarationes editæ Principis authoritate habent vim Conſtitutionis generalis. ibid. verſ. Et in terminis.

10 *Declarationes à Congregatione Concilij fieri debent conſulto Romano Pontifice, & cur.*

11 *Conſultatio Papæ etiam edita in aliquo particulari caſu facit jus commune inter omnes.*
Dubia emergentia in audientia Papæ referenda ſunt ad ipſum Apoſtolicum. ibid

Ver

12 *Verbum,* decernere, *neceſſitatem inducit, & referri poteſt tam ad novæ legis editionem, quàm ad legis jam editæ declarationem.*

13 *Cardinalium authoritas in dubiis & cauſis decidendis tam ex veteri, quam ex novo Teſtamento cauſam trahit.*

Intellectus c. Per venerabilem. §. Rationibus, qui fil. ſint legit. *ibid.*

14 *Declaratio legis ab eo facta qui à Principe authoritatem habet legem interpretandi eſſentialiter non differt à lege declarata.*

15 *Declarans non inducit jus novum, ſed tantum manifeſtat quod prius latebat.*

Enucleare quid ſit. ibid. verſ. Quod ſatis confirmant.

16 *Interpretatio ſtatuti dicitur ſtatutum ſi ſit intrinſeca & ſubſtantialis, & inſeparabilis à ſtatuto. & n. 19*

17 *Declarare quid ſit.*

18 *Verba* reſolvere, decidere, reſpondere, *quid importent.*

19 *Interpretatio quid ſit, & quid differat à declaratione.*

20 *Congregatio Concilij in ſuis reſcriptis frequentius utitur verbo cenſuit, & cur.*

21 *Declarationes Congregationis Concilij inſunt Concilio, & obligant in utroque foro ex vi legis declarata.*

22 *Decreta Apoſtolica, & Conciliaria obligandi vim habent etiam ſub reatu mortalis peccati.*

23 *Qualitates omnes, quæ inſunt legi declarata, cenſentur ineſſe illius declarationi.*

24 *Baptizati à Calviniſtis, ſunt verè baptizati, nec ſunt iterum baptizandi etiam ſub conditione.*

25 *Matrimonium contractum coram Parocho etiam invito, &c. aut ex alia cauſa vocato; adhibito tamen ad illum actum; aut interdicto; vel non ſacerdote, validum eſt. & n. ſeq.*

27 *Procuratio poſt Concilium Tridentinum non debetur Epiſcopo viſitanti Eccleſias, & loca pia ſuæ civitatis.*

28 *Sacerdos excommunicatus, & denuntiatus non poteſt ſacramentaliter abſolvere pœnitentem etiam in articulo mortis.*

29 *Epiſcopi non poſſunt abſolvere in caſibus occultis in Bulla Cœnæ Sedi Apoſtolicæ reſervatis.*

30 *Item poſt Bullam Pij V. Nequeunt abſolvere Moniales in materia clauſuræ ſecretò delinquentes.*

31 *Epiſcopi abſolventes, ac diſpenſantes in caſibus Sedi Apoſtolicæ reſervatis, incidunt in Bullam Cœnæ.*

32 *Epiſcopus non poteſt diſpenſare cum vero bigamo ad primam tonſuram, aut beneficia ſimplicia.*

33 *Ignorantia juris dubij an, & quando excuſet.*

34 *Legem Canonicã male intelligens non peccat mortaliter, niſi poſt declaratam ejus obſcuritatem.*

35 *Congregationis Concilij ſtylus in dubijs decidendis, & cauſis expediendis.*

36 *Congregatio Concilij inhibet officialibus Urbis in cauſis Conciliaribus, in quibus habet juriſdictionem privative quoad omnes.*

37 *Congregatio Epiſcoporum de ijs quæ ad interpretationem Concilij pertinent, aut de ipſis Congregationis Concilij decretis cognoſcere non poteſt.*

38 *Stylus in cauſis Rotalibus cum dubia emergunt ad interpretationem Concilij pertinentia. & n. ſeq. & n. 72.*

39 *In commiſſionibus cauſarum, quando in ſupplicatione non exprimitur articulus certus juris, jubetur addi clauſula, Dummodo non agatur de interpretatione decretorum Concilij.*

Proſp. Fagn. in 1. Decretal.

40 *Citatio partis in declaratione legum an, & quando requiratur.*

41 *Papa dat litteras in forma Brevis, & Auditor Cameræ monitoria pro obſervatione declarationum Congregationis Concilij. & n. 70.*

42 *Lex ante prohibitionem non ligat.*

43 *Declarationes Congregationis Concilij non requirunt publicationem. & nn. ſeqq.*

44 *Declaratio legis etiam obſcura, ac dubia publicationem non requirit.*

45 *Declaratio triplex, & propriè fit ſuper dubio. ibid. verſ. Et ſanè.*

Declaratio legis trahitur etiam ad præterita, imo & ad pendentia, & n. 53. & ſeqq.

46 *Ignorantia declarationum Congregationis Concilij an, & quando excuſet. & n. 50.*

47 *Conſtitutiones Apoſtolicæ ante illarum publicationem an, & quando ligent ignorantes.*

48 *Lex declarata intelligenda erat juxta declarationem habentis authoritatem eam declarandi, etiam antequam declaratio emanaſſet.*

49 *Ignorantia juris dubij non excuſat, quando conſuli poſſunt peritiores.*

50 *Ignorantia Iuris an, & quando excuſet.*

51 *Conſtitutio nova etiam ante publicationem ligat eos, qui illius habent notitiam.*

52 *Conſtitutiones Papales non continentes tempus, & locum, an valeant.*

In declarationibus Congregationis Concilij non conſuevit apponi tempus, neque locus, & cur. ibid. & nn. ſeqq.

53 *Declaratio legis habet vigorem ex tempore legis declaratæ.*

54 *Excommunicatus per declarationem amplius non ligatur, cum ab initio ligatus non fuerit.*

55 *Canones Concilij Trid. circa dogmata juris divini ſunt declarationes, & ideo non incipiunt obligare à Kal. Maij 1564. Sicut alia decreta reformationẽ concernentia; ſed à divina inſtitutione.*

56 *Declarationes Congregationis Concilij an careant legis authoritate, eo quod aliquando videantur ſibi contraria.*

57 *Epiſcopi comprovinciales, nec perſonaliter, nec per Procuratorem tenentur accedere ad Metropolitanam Eccleſiam, non obſtante contraria conſuetudine etiam immemorabili.*

58 *Concurſus non requiritur in parochiali juris patronatus mixti laicorum, & eccleſiaſticorum.*

59 *Declarationibus Congregationis Concilij impreſſis vel manuſcriptis ſigillo, & ſubſcriptione carentibus an, & qua fides ſit adhibenda.*

60 *Interpretatio legis quotuplex ſit.*

61 *Congregationis Concilij interpretatio non eſt probabilis tantum, ſed neceſſaria. & n. 63.*

62 *Innocentius IV. Pater juris, & cur.*

64 *Iuriſdictiones omnes ſunt principaliter apud principem, tanquam apud fontem.*

65 *Congregatio Concilij reſpondet ad dubia juris; ea vero quæ factum concernunt rejicit ad judices ordinarios.*

66 *Declarationes Congregationis Concilij quamvis edantur in aliquo ſpeciali caſu, tamen faciunt jus quoad omnes.*

67 *Sententia Principis declaratoria juris habet vim generalis ſtatuti.*

68 *Congregationis Concilij reſcripta ſunt veluti reſponſa prudentum.*

69 *Congregatio Concilij occaſione viſitationis Liminum, & recognitionis Conciliorum Provincialium, reſpondet etiam ad dubia non Conciliaria.*

70 *Rota Romana teſtimonium de authoritate reſolutionum S. Congregationis Concilij, & num. 71. & 72.*

QUONIAM. Conſtitutio futura reſpicit non præterita, niſi in ea de præteritis caveatur. Hoc dicit ſecundum omnes. Dividitur in tres partes. Prima ponit in genere declarationis cauſam. Secunda declarationem ibi, *declaramus*. Tertia declarationis rationem ibi, *cum leges*.

1 Nota primo ibi, *nihil debet obſcurum, vel ambiguum continere*; legem ſeu conſtitutionem quamvis non feratur niſi ſuper dubio, *l. Labeo, ff. De Carbon. edict.* tamen debere eſſe claram, *cap. Erit autem lex, 4. diſt.* ibi: *manifeſta quoque ne aliquid per obſcuritatem in captionem contineat*, id eſt ne aliquis poſſit eam captioſè interpretari, ut ibi explicat glo. vel ne per obſcuram conſtitutionem in laqueum incidamus, *c. De viduis, 27. q. 1.* Unde nihil eſt tam proprium legum ſicut claritas, ut
2 in *Auth. de teſtam. imperf. §. Nos igitur*, ideoque ſtatutum quod eſt ambiguum non meretur in cauſis allegari ſecundum Bald. *hic n. 13.* & lex habens varios intellectus allegari non debet ad deciſionem cauſarum, *l. In ambiguo*, & ibi Bart. *n. 2. ff. De reb. dub.* Jaſun. *in rubr. n. 21. & ſeq. ff. De tranſact.* Idemque in ſtatuto & conſtitutione tradit Felin. *ſupra in proœm. num. 2.* & ſententia lata contra caſum legis, vel ſtatuti de cujus intellectu
3 probabiliter dubitat, non dicitur continere errorem expreſſum, ut notat Bart. in *l. Cum prolatis, ff. De re judic.* & Bald. *hic n. 14* Decian. *conſ. 32. n. 24. lib. 2.* & Vant. *de nullit. ex defectu proceſſus, n. 118. verſ. Et præmiſſa intellige*; dicitur autem obſcurum quantum ad litteram, ambiguum quantum ad mentem, ſecundum Joan. Andr. & Card. hic qui etiam referunt illud Hieronymi in Oſeam, videlicet: (Obſcuritas tribus modis naſcitur, aut rerum difficultate, aut magiſtri imperitia, aut diſcentis nimia tarditate) Non tamen intelligas ſecundum Joan. Andr. legem ita claram eſſe debere, ut nihil dubium relinquatur, quod præcipuè patet ex eo, quod ibi debet eſſe generalitas, d. *c. Erit autem lex, 4. diſt. c. Cum omnes infr. eod.* glo. *in rubr. hoc tit. lib. 6.* Generalitas vero obſcuritatem inducit, *l. Ita fides. ff. De Iur. fiſc. cap. Venerabilibus, infr. de confir. util. vel inutil.* Sed ideo dicitur non eſſe obſcura, quia ad conditorem poterit haberi recurſus pro declaratione & ita nihil remanebit ambiguum, *l. fin. C. De leg.* & cum Joan. Andr. tranſeunt hic Butr. Cardin. & alij Veruntamen dicit Petr. in *l. Omnes populi, numer. 56. verſ. 3. Quæro, ff. De juſt. & jur.* non recurri ad Principem pro interpretatione, niſi in ſubſidium, cum ſcilicet alia interpretatio, quæ congrua ſit, haberi non poteſt, & ſeq. Dec. in *l. In ambiguis, la. 2. n. 1. ff De reg. jur.* de quo ſcripſi plenè in *c. Cum veniſſent, infr. de judic.*

4 Secundò nota conſtitutionem reſpicere futura tantum, & non præterita: concordat text. in *cap. Cognoſcentes, ſupra eod. c. 1. 31. diſt. cap. Præpoſuiſti, 82. diſt. l. Leges, C. De legib.* Quinimò trahere leges ad præterita eſt quædam calumnia *l. penult. C. De Decurion. lib. 10.* ibi; cum conveniat leges futuris regulas imponere non præteritis calumnias excitare, & notat hic Bald. *num. 19.* Fallit tamen hæc regula præcipuè in duobus caſibus. Primus eſt cum in conſtitutione expreſſè cavetur, ut trahatur etiam ad præterita, ut hic, & in *c. Sic quidam, 10 qu. 1.* & in *cap. Cum in cunctis, inf. de elect.* Secundus eſt ſi conſtitutio ſit declaratoria: hæc enim ex ſui natura etiam præterita comprehendit, *c. fin. infr. De fil. Presb. c. pen. De conſ. eccl. vel alt.* & plenè dicam inf. num. 45. & ſeqq. & propoſitio non eget publicatione ut ſimiliter dicam, infra num. 45. & ſeqq.

Ultimò nota ex principio litteræ, conſtitutiones Apoſtolicæ ſedis aſtringere omnes, ad idem *c. 1. ſupra eod. c. Si quis omne, 1. qu. 7. c. Si Romanorum, 19. diſt.* & *c. Nolite, 11. diſt.* cum concord.

5 Quid de declarationibus? Non videtur, quia conſtitutio dicitur à *con*, quod eſt ſimul, & *ſtatuo*, quaſi *ſimul ſtatutio*; vel dicitur communis ſtatutio, ut inquit gloſ. *in rubr. hoc titul. lib. 6.* Statuere autem ex propria ſignificatione eſt jus novum inducere, *Clem. fin. §. fin. De reſcr.* glo. in extr. *Suſcepti. Ioan. XXI. in ver. Statuimus de elect.* At declaratio jus novum non inducit, ſed tantum explicat jus antea editum, *l. Hæredes palam, §. Quod verò, & §. Sed etſi notam, ff De teſtam. cap. Cum tu, cum ibi not. de uſur.* & dicam plenius inf. n. 12.

Reſpondeo, ſi declarationes ſint editæ immediatè à ſummo Pontifice, abſque dubio ligant omnes *c. 1. De Bigam. lib. 6. cap. 1. De privil. eod. lib.* Nec obſtat verbum *conſtitutio*, quia quamvis ſtrictè accipiatur prout differt ab alijs partibus juris ſcripti, & tunc nihil aliud ſit quam quod Princeps ſtatuit, & ordinat animo condendi legem, ut *inſtit. de jur. nat. §. Sed & quod Principi placuit*: tamen in latiori ſignificatione complectitur etiam reſponſa prudentum, & alias partes juris ſcripti, & ſic etiam declarationes, ut declarat gloſſ. præalleg. *in rubr. hujus tit. lib. 6.* quam ibi ſequuntur Gemin. Anchar. & Franc. Unde declarationes quoque dicuntur conſtitutiones nō quidem novi juris promulgatoriæ, ſed juris præexiſtentis declaratoriæ, ut probatur in *c. fin. de fil. Presb.* & in *c. pen. de conſ. eccl. vel alt.* & not. Jo. Andr. in *c. 1. in princ. in ver. Diffinimus, de privil. in 6.* dicens non eſſe curandum quod ille text. dicat, *decernimus*; quia licet ſit declaratio, tamen eſt conſtitutio, & cum eo tranſeunt ibi Gem. & alij. Sin autem declarationes emanaverint non immediatè à ſummo Pontifice, ſed de illius authoritate, dic latiſſimè, ut in quæſtio ſeq.

QUÆRO, Utrum declarationes ſacræ Con-
6 gregationis Cardinalium Concilij Tridentini interpretum obtineant legis authoritatem, adeo ut non ſolum in exteriori judicio, ſed etiam in foro animæ obligandi vim habeant.

Emerſit nuper hæc quæſtio, quia nonnulli Epiſcopi innixi ſententiæ ſcriptorum aliquot recentiorum viſi ſunt exiſtimare ſacræ Congregationis Concilij declarationes, etſi magnum habe-

habeant pondus authoritatis, earumque præcipua habenda ſit ratio in dubijs, & cauſis decidendis; tamen legis vigorem non obtinere cùm promulgari non conſueverint, & nondum ſanxerit Romanus Pontifex, ut tanquam leges recipiantur. Quod tamen longè aliter ſe habere patebit ex his, quæ de S. Congregationis inſtitutione & authoritate; de ipſarum declarationum natura, ac vi; deque obſervantia ac ſtylo inferiùs dicentur.

Primum igitur Pius IV. anno 1563. 7. Calend. Februar. in Conſtitutione, quæ incipit, *Benedictus Deus*: poſteaquam confirmavit Oecumenicam Tridentinam Synodum; mox ad evitandam perverſionem, & confuſionem, quæ oriri poſſet, ſi unicuique liceret in decreta Concilij commentaria, & interpretationes ſuas edere, inhibuit omnibus tam Eccleſiaſticis, quam laicis, Prælatis quidem ſub interdicti ingreſsûs Eccleſiæ; alijs verò ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœnis, ne quis ſine ejus authoritate auderet ullos commentarios, gloſſas, annotationes, ſcholia, nullumve omninò interpretationis genus ſuper ipſius Concilij decretis quocunque modo edere, difficultateſque & controverſias, quæ ex ijs decretis exorirentur, ſibi ac Sedi Apoſtolicæ declarandas & decidendas reſervavit. Et ſubinde idem Pius IV. in Conſtitutione incipiente, *Sicut ad ſacrorum Conciliorum, edita anno 1564. 15. Cal. Aug.* declaravit ejuſdem Concilij decreta omnia ad reformationem, juſque poſitivum duntaxat ſpectantia à Cal. Maij ejuſdem anni 1564. omnes obligare cœpiſſe, neque poſt eam diem excuſationem cujuſquam, quòd ea ignoraverit, admittendam.

7 Hoc ipſo tempore initium habuit S. Congregatio Concilij ſub eodem Pontifice Pio IV. qui cùm paulò ante edidiſſet nonnullas Conſtitutiones & ordinationes concernentes reformationem ſacræ Pœnitentiariæ, Vicarij Urbis, Camerarij, Auditoris Cameræ, Palatij Apoſtolici cauſarum Auditorum, Gubernatoris, aliorumque Urbis & Romanæ Curiæ Tribunalium, & officiorum; deputavit octo S. R. E. Cardinales, qui eaſdem Conſtitutiones, & pariter Decreta Tridentini Concilij per quoſcunque tribunalium prædictorum Judices, & officiales ſub excommunicationis latæ ſententiæ, ac privationis officiorum, & alijs eiſdem Cardinalibus benè viſis eò ipſo incurrendis pœnis firmiter, & cum effectu ſervanda curarent, niſi tam in executione dictorum decretorum Concilij, quàm dictarum conſtitutionum aliqua dubietas, aut difficultas emergeret; quo caſu ad Sanctitatem Suam referrent, ut in motu proprio incipien. *Alias nos, edito eo anno 1564. 4. Nonas Auguſt.* Itaque ſacra Congregatio ab initio Tridentini Concilij decretis non interpretandis, ſed exequendis duntaxat perfecta eſt: ſed paulò pòſt cùm multis conſultationibus reſpondiſſet ad Concilij intelligentiam pertinentibus, & dubitatum eſſet de illius facultate ob prohibitionem Pij IV. in Conſtitutionibus ſuprà editis: Pius V. indulſit eidem, ut poſſet decidere caſus, quos tanquam claros putaret decidendos; quos verò tanquam dubios exiſtimaret referendos, Sanctitati Suæ referret: quos in eam uſque diem tacerat: moxque ipſi Congregationi ampliores etiam facultates pro decidendis cauſis, & controverſijs Concilij interpretationem concernentibus, idem Pius V. attribuit, ut in libris ejuſdem Congregationis adnotatum reperitur manu Cardinalis Caraſæ. Creſcente verò cauſarum & negotiorum mole, quæ ex omnibus terræ partibus ad eam confluebant, conſtitutum eſt, ut pro faciliori expeditione quatuor Cardinales ex corpore generalis Congregationis delecti frequentiùs convenirent ſub nomine Congregationis particularis. Quam quidem Congregationem Sixtus V. die 8. Maii 1586. declaravit in præteritum potuiſſe, & in futurum poſſe expedire caſus aliàs deciſos in Congregatione generali, atque etiam eos, quos pro claris haberet omnium ſententia.

Poſt hæc idem Sixtus V. in Bulla, quæ incipit: *Immenſa æterni Dei, §. Deo autem Patri, edita 11. Cal. Febr.* 1587. eorum quidem decretorum, quæ ad fidei dogmata pertinent, interpretationem ſibi ipſi reſervavit, ac poſtea ſubdit: Cardinalibus verò præfectis interpretationi, & executioni Concilij Tridentini. ſi quando in his, quæ de morum reformatione, diſciplina, ac moderatione, & Eccleſiaſticis judicijs, alijſque hujuſmodi ſtatuta ſunt, dubietas aut difficultas emerſerit, interpretandi facultatem, nobis tamen conſultis, impartimur. Ac deinde attribuit eidem Congregationi alias facultates, nempè provinciales & diocœſanas Synodos in uſum inducendi: Item provincialia Concilia expediendi, & recognoſcendi: Prælatorum Limina viſitantium poſtulata audiendi: adjiciens, ut quæ Congregatio ipſa per ſe poſſet, ex charitatis & juſtitiæ norma expediret, majora ad Sanctitatem Suam referret. Præterea ſtatuit, ut Congregatio haberet authoritatem promovendi reformationem Cleri & Populi, nedum in Urbe, & ſtatu Eccleſiaſtico temporali, ſed etiam in univerſo Chriſtiano orbe. Et in declarationibus editis paulò poſt idem Pontifex diſpoſuit, ut Cardinales Congregationum jam erectarum, inter quas Congregatio Concilij ſibi viros S. Theologiæ & Pontificij, ac Cæſarei juris peritos in Conſultationibus adhiberent, ut quæ juſtitiæ, atque æquitati conſentanea maximè eſſent, decernerentur; graviora verò quæcunque ad ſe, vel ſucceſſores ſuos deferrentur. & in alijs declarationibus in Conſiſtorio editis die 11. Maij 1588. in fin. decrevit, ut ſi alicui Congregationi occurreret pro rebus ad ipſam Congregationem ſpectantibus brachio ſæculari indigere tunc recurreretur ad Gubernatorem, Auditorem Cameræ, Vicarium, ſive ad alium judicem, qui præceptis ab ipſa Congregatione factis obedire teneretur: ut in Bullar. *tom. 2. fol 616. & ſeq.* Ac demum ut omittamus alias facultates, quæ ad rem præſentem non pertinent, Greg. XIV. per litteras in forma Brevis eidem Congregationi impertitus eſt authoritatem ſcribendi nomine Papæ.

8 His ita conſtitutis, manifeſtum videtur declarationes S. Congregationis Concilij vim legis obtinere, & in utroque foro obligare: cujus quidem aſſertionis veritas nititur præcipuè his fundamentis.

Et primò, cùm facultas Concilium Tridenti-

num interpretandi ſit Sedi Apoſtolicæ reſervata per Conſtitutionem Pij IV. initio relatam; & quòd Sixtus V. in ſua Conſtitutione hanc interpretandi facultatem ipſi Congregationi impertitus fuerit, jam Congregatio in his decretis interpretandis non ſua, ſed Papæ utitur authoritate: nam quotieſcunque Papa tribuit aliquam facultatem alteri, qui eam prius non habebat, tunc authoritas illa intelligitur eſſe Apoſtolica, *cap. Cum aliquibus, de reſcriptis in 6.* Ex quo textu hanc regulam deſumunt Archid. Joan. Mon. Joan. Andr. Anchar. & alij omnes. Ideoque S. Congregatio multoties inſcribitur Tridentini Concilij Sanctiſſimi Domini noſtri authoritate, ſeu Apoſtolicâ authoritate interpres. Et concordat tex. in *c. Si certe, de præbend. in 6.* ibi: (Talis receptus hujuſmodi noſtrâ authoritate mandati, non legati, ſed noſtrâ intelligitur authoritate receptus): & in *c. Hi qui, in fin. eod. tit. & lib.* in illis verbis (Eum quoque, qui ad mandatum legati, vel alterius authoritate Apoſtolicâ ſibi ſpecialiter in hac parte conceſſâ fungentis recipitur; authoritate Apoſtolicâ receptum eſſe dubium non exiſtit.) Ad idem eſt textus formalis, qui claré hanc ſententiam probat, in *l. 1. C. De veter. jur. enucl.* Nam ibi in §. *Noſtram autem conſummationem*, Juſtinianus prohibet ne ad ſuum Codicem edantur Commentaria; ſicut Pius IV. ſua conſtitutione prohibuit ad decreta Tridentini Concilij, & in §. *Hu itaque collectis*, dicit prudentibus interpretandarum legum authoritatem ſacratiſſimos Principes tribuiſſe; quemadmodum illam Sixtus V. attribuit Congregationi, demum in §. *Sed neque*, Imperator declarat prudentum interpretationes habere legis authoritatem, tanquam, inquit, ſi eorum ſtudia ex principalibus conſtitutionibus profecta, & à noſtro divino fuerint ore perfuſa; & mox reddit rationem: quia meritò omnia noſtra facimus, quibus authoritatem impartimur. Quam rationem in his terminis adducit etiam Joan. Monachus, in *d. cap. Cum aliquibus, num. 15. de reſcriptis in 6.* & illâ utitur Bonifacius VIII. in *cap. Si Apoſtolica*, ibi: certum eſt quòd cùm ipſa proviſio ipſius legati poſt impertitam à nobis authoritatem, noſtra cenſeatur effecta. & *c. de præbend. eod. lib.* quem text. ad hoc allegat Dec. poſt Abb. in *cap. Cùm acceſſiſſent, num 8. ſup. eod.* & cùm Papa ſit cauſa & origo authoritatis Congregationis, debet etiam eſſe cauſa cauſati, id eſt, interpretationum ab ea editarum, *l. Manumiſſiones, ff. De juſt. & jure, cap. fin. De iejur.* Jaſon, in *l. Si pecuniam, num. 21. ff De cond. cauſ. data*, actus enim tribuitur primæ cauſæ, *l. Item eorem, §. Si decetiones, ff. Quod cujus, univer. nom. c. Litteris, de reſcript.* Bart. in *l. Unum ex familia, §. Si rem, de leg. 2.* & Papæ ordinanti, non exequenti: ut eſt

9 caſus in *d. c. Litteris*, Rom. *conſ. 366.* Et propterea conſtitutiones authoritate Papæ editas ab eo, qui alias poteſtatem ſtatuendi non habebat, cenſeri Papales, & ab inferioribus revocari non poſſe determinat Bart. in *l. Omnes populi, num. 33. verſ. Iuxta prædicta quæro, ff. De juſt. & jure*, & idem Bart. in *l. 2. in fin. C. De oper. lib.* Bald. in *l. Ex placito, col. 2. C. De rer. permut.* Felin. in *c. Cùm acceſſiſſent. num. 9. ſup. eodem.* ubi Dec. *num. 16. verſ. Secundò, concluſio*, teſtatur hanc concluſionem ab omnibus ſimpliciter teneri. Pro qua conſuluit Lud. Rom. *conſ. 116.* ubi *in numer. 1. in fin.* reddit rationem, quia cum authoritate ſuperioris inferior ſtatuerit, non ipſe hoc feciſſe videtur; ſed ille, cujus authoritate hoc factum eſt. Et Navarr. *conſ. 8. in 1. quæſt. De conſtit.* ubi reſpondet, conſtitutiones editas a Capitulo generali in vim privilegiorum ordinis tolli non poſſe à Capitulo repræſentativo Capituli generalis, imò neque ab ipſo generali Capitulo; quia inquit, cùm editæ fuerint authoritate Apoſtolicâ, facta illa ſunt facta Papæ, & inferior non poteſt tollere facta ſuperioris. Et propius ad rem noſtram declarationes, ſeu interpretationes factas ab eo, qui habet authoritatem à Principe, habere vim conſtitutionis generalis, tradit gloſſ. communiter approbata in *l. 1. in ver. Inſque ie fin. C. De legib.* per tex. qui maximè congruit Cardinalibus in *l. Non ambigitur, ff. eod.* in *l. 1. ff. A quib. appell non liceat*, in §. *Lex eſt, inſt. de jur. nat.* Item in *l. Formam, ff. De offic. Præf. Præt.*

10 Secundò Sixtus V. dat facultatem Congregationi Concilium interpretandi, adjectis verbis: Nobis tamen conſultis. At hujuſmodi verba ſupervacanea eſſent, ſi Congregationis interpretatio non haberet legis authoritatem: neque enim eſt opus, ut cùm magiſtri, aut judices interpretantur canones, aut leges ante interpretationem conſulant Principem, *l. Unica, C. De profeſſ qui ie Urb. Conſtant. lib. 12. l. Non poſſunt, ff. De legib.* gloſſ. *in cap. 1. in ver. Interpretatus, de poſtul. Præl.* Innoc. *in cap. Cum ſpeciali, de appell.* Sylveſt. *in ver. Opinio, num. 2. verſ. Quia judex poteſt interpretari.* Et de Tridentina Synodo cautum eſt expreſsè in *cap 2. ſeſſ. 25. De reform.* ibi: ab iiſdem Univerſitatibus Canones, & decreta hujus ſanctæ Synodi integrè recipiantur; ad eorumque normam Magiſtri, Doctores, & alij in eiſdem Univerſitatibus, ea quæ Catholicæ fidei ſunt, doceant, & interpretentur, ſeque ad hoc inſtitutum initio cujuslibet anni ſolemni

11 juramento obſtringant. Dicendum eſt igitur idcircò Pontificem voluiſſe prius ſe conſuli à Congregatione, ut illius declarationes majorem acciperent roboris firmitatem ex Pontificia conſultatione, & facerent jus quoad omnes, ad quod eſt tex notab. in *cap. Ex multa, de voto*, ibi: In conſultatione noſtra jus editur: & notat gloſſa in *c. Ex tua, in ver. Conſultationem, de fil. Presb.* & gloſſ. fin. in *c. Conſultationi, de temp. ordin* Cardin. *in Clem. ultim. in 2. opp. de præbend.* Abb. *in c. Venerabilis, in 2. col. de judic.* Felin. in *c. 1. num. 17. verſ. Et per iſtam declarationem, ſuprà eod.* Propterea enim cùm dubia emergunt in audientia Papæ, referendum eſt ad ipſum Apoſtolicum, ut inquit Bald. *in l. Cùm de novo, in fin. C. De legib.*

Tertiò, conſtitutio eadem agit primò de authoritate interpretandi dubia, quæ pertinent ad fidei dogmata, & hanc Pontifex ſibi reſervat. Deinde agit de authoritate interpretandi dubia, quæ ſpectant ad morum reformationem, diſciplinam ac moderationem, & Eccleſiaſtica judicia. Et hanc ſacræ Congregationi impartitur: ſed authoritas interpretandi, quam in primo caſu Papa ſibi reſervat, eſt Apoſtolica, & facit jus quoad omnes, *c. 1. De juram. calum. c. Sunt quidam, 25. quæſt. 2.* Sylveſt. *in ver. Interpretatio, num. 2.*

num. 2. Ergo & authoritas interpretandi, quam in ſecundo caſu tribuit Congregationi *c. Majores*, ibi; tota authoritas intelligenda eſt de adultis, ne ad alios prima, & ad alios ſecunda clauſula referatur, *de Baptiſ.* ubi Ant. de Butr. *nu.* 7. notat clauſulam in dubio individuè prolatam cenſeri ne diverſo jure cenſeatur. Et idem Butr. in *c. Per venerabilem*, *in princ. in 6. not. Qui fil. ſint legit.* ubi ex eo textu ſimiliter notat eamdem vim non poſſe cenſeri jure diverſo, etiamſi conſideretur prout applicatur ad diverſos reſpectus. Et confirmatur, quia exceptio Apoſtolicæ authoritatis interpretandi dubia ad fidem pertinentia, quam Papa ſibi reſervat, declarat regulam ſecundæ authoritatis interpretandi dubia ad reformationem ſpectantia, quam tribuit Congregationi, eſſe ſimiliter intelligendam de authoritate Apoſtolica. Nam, ut inquit Bald. *conſ.* 407. *nu.* 2. *verſ. Secundò quæritur*, *lib.* 5. de natura exceptionis eſt ut eximat ſe à genere, & declaret prædicata generis eſſe debere ejuſdem qualitatis cum exceptione: aliàs exceptio non eſſet de regula, contra textum in *l. Nam quod liquide*, *§. fin. ff. De pen. leg.* & eſſet deriſoria, ut dixit Paul. de Caſtr. *conſ.* 79 *nu.* 3. *lib.* 1.

Quartò in declarationibus à Xiſto V. ut ſupra editis ſtatuitur, ut quæ pertinent ad reformationem, à Congregatione pro juſtitia, & æquitate
12 decernantur. Verbum autem *decernere* neceſſitatem inducit, *c. Inter cætera*, & *c. Dilecti*, *in fin.* ubi notatur, *de præben. c. Decernimus*, ubi Felin. *de judic.* glo. & Cardinalis in *Clem. Eos*, *de Regul.* Et quamvis in ſtrictiori ſignificatione referatur ad novæ legis editionem, tamen ſe compatitur etiam cum verbo *declarare*, & in ſui latitudine aptum eſt importare etiam legis jam editæ declarationem, textus eſt in *c. Conſtitutionem*, ibi, Declarantes decernimus, *de ſent. excomm. in 6.* & in *c.* 1. & ibi Gem. *in 2. not. de Cler. ægrot. eod. lib.* Et propterea Sacræ Congregationis reſolutiones, etiam decreta aliquando appellari conſueverunt. Et eodem ſpectat, quod in prædicta Conſtitutione legitur, ut quæ Congregatio ipſa per ſe poterit, ex Charitatis, & Juſtitiæ norma expediat, majora ad Pontificem referat.

Quintò, ſub eadem oratione, & verborum ſtructura tam in eadem Sixti Conſtitutione, quam in aliis litteris Apoſtolicis eadem Congregatio paſſim dicitur aſſumpta, ſeu præfecta decretis Tridentini Concilii interpretandis & exequendis. Sed authoritas exequendi inducit quoad omnes parendi neceſſitatem, ut patet in Conſtitutione Pii IV. in princ. relata, in qua pro Concilii executione tribuitur Congregationi ampliſſima authoritas procedendi pœnis, & cenſuris Eccleſiaſticis etiam uſque ad officiorum privationem. Ergo & authoritas interpretandi per regulam *l. Jam hoc jure*, *§. fin. ff. De vulg. & pupill.* & *l. fin. Cod. De ſent.* de qua per Dec. in *c. Nerit*, *numer.* 56. *infra*, *de judic.* Veritas enim orationis de pluribus loquens regulata ab eodem verbo operatur, ut æqualis ſit determinatio quo ad omnes. *l. Hæreditatem*, & *l. Quamvis*, *C. De impuber.* & aliis ſubſtit. Bald. in *l. In teſtamento*, *C. De milit. teſt.* quod pluribus exemplis confirmat Flurian. à S. Petro *conſ.* 14. *numer.* 9 *& ſeq. per totum.* Et cum utrumque jus interpretandi, & exequendi manaverit ab eodem fonte Apoſtolicæ poteſtatis, ſuccedit dictum Bald. relatum à Felin. in *c. Tranſlato*, *num.* 6. *§. ſupra eod.* Quod propter ſimultaneam originem ſpecies diviſa in unam naturam annectuntur. Et quæ procedunt à pari potentia & virtute ſunt unius effectus. *l.* 1. *§. Non eſſe*, *ff. Ne quid in loco publ.* Petr. Brixien. in *Repert. in ver. Effectus.*

Sextò facultates quæ in eadem Sixti Conſtitutione, & in declarationibus poſtea editis conceduntur Sacræ Congregationi, omnes inducunt neceſſitatem, veluti præcipiendi, ut Provincialia Concilia ex omnibus mundi partibus ad eam referantur: illaque recognoſcendi, & emendandi, atque in uſum inducendi unà cum Synodis diœceſanis: Item promovendi reformationem Cleri, & Populi, nedum in Urbe & ſtatu Eccleſiaſtico, ſed etiam in univerſo Chriſtiano orbe; atque alia quæ ibi recenſentur. Ergo idem dicendum de interpretandi facultate. Uniformis enim debet eſſe cujuslibet authoritatis intellectus, ut inquit glo. in *c. Majores*, *in princ. in ver. Tota authoritas*, *de Baptiſ.*

Septimo, ex litteris in forma Brevis Gregorii XIV. quarum initio meminimus, Sacra Congregatio authoritatem habet ſcribendi nomine Papæ; ergo ambigendum non eſt quin ejus reſcripta cenſeantur Papalia, & Apoſtolica, ut conſtat ex d. *c. Cum aliquibus*, *in 2. reſponſ. de reſcript. in 6.* & *c. Si qui*, *de præben. eod. lib.*

13 Octavò, Cardinalium authoritatem in dubiis, & cauſis decidendis cenſeri Apoſtolicam, & tam ex veteri, quam ex novo teſtamento cauſam trahere apertè probat textus valde ſingularis, in *c. Per venerabilem*, *§. Rationibus*, *qui fil. ſint legit.* ubi Innocentius III. exponens verba illa Deuteronomii: Si difficile, & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris inter ſanguinem, & ſanguinem: cauſam, & cauſam; lepram, & lepram, & judicium inter portas tuas videris variari, venies ad ſacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit illo tempore, qui judicabunt tibi judicii veritatem, & facies quæcumque dixerint, qui præſunt loco, quem elegerit Dominus, ſequeriſque eorum ſententiam: ſic ait. Sunt autem ſacerdotes Levitici generis fratres noſtri, qui nobis jure Levitico in executione ſacerdotalis officii coadjutores exiſtunt. Quæ quidem verba de Cardinalibus eſſe intelligenda tradunt ibi Jo. Andr. *col.* 3. *in ver. Fratres noſtri.* Anchar. *num.* 18. & Abb. *nu.* 19. Specul. *in tit. De legato*, *§. Sequitur*, *num.* 2. Et hanc authoritatem non de Epiſcopis, ſed de Cardinalibus intelligendam eſſe clare conſtat ex Epiſtola decretali Eugenii IV. ad Archiepiſcopum Cantuarienſem, quæ incipit, *Non mediocri*, data Florentiæ, ubi Eugenius præſidebat in Concilio Florentino. Anno ſui Pont. 8. *in verſ. Imo*, ut inquit, Innocentius III. In quem ſenſum etiam accipitur a Sixto V. in Conſtitutione, quæ incipit, *Poſtquam verus*, edita 3. Non. Decembris 1586. *verſ. Ut inter ſanguinem, & ſanguinem, cauſam & cauſam*, &c. ubi propterea, inquit, Cardinalium verba, & reſponſa pro oraculis; monita, & præcepta ab Univerſis Chriſtianis regulas, ac normam rectè vivendi, recteque ſentiendi exiſtimari. Quinimò ex eo tex. *in ver. Angelos* colligit Guil. Cardinales participare in plenitu-

dine

Digitized by Google

dine poteſtatis. Et cum eo tranſit ibi Jo. Andr. *col. 7. in eod. ver, Angelos.* Quod citta controverſiam vendicat ſibi locum in Cardinalibus à Summo Pontifice decidendi authoritatem habentibos, quemadmodum habent Cardinales Sac. Congregationis Concilii; tunc enim propriè verificantur ſimulranea illa verba Deuteronomii; Ipſi, id eſt Summus Pontifex, & ejus fratres Cardinales, ſeu Cardinales ab ipſo authoritatem habentes judicabunt tibi judicii veritatem. Eorum autem deciſioni neceſſario parendum eſſe apertè oſtendunt ſubſequentia verba: Et facies quæcumque dixerint, ſequeriſque eorum ſententiam, &c. Hinc Cardinalis Paleot. *de Sacri Conſiſtorij Conſultat. par. 5. qu* 40. dixit Congregationes Cardinalium, quas Summi Pontifices, & præſertim Sixtus V. ad cauſarum difficultates ipſius auctoritate cognoſcendas, & definiendas inſtituerunt, eſſe tanquam fiſtulas Conſiſtorii ab eo veluti fonte prumanantes. Et quemadmodum ſol non ſolum ipſe lucet, verum etiam ſtellis lumen impertitur, quo & cœlum ornant, & illuminant orbem univerſum; ſic ſummum Pontificem, non ſuis decretis modo Eccleſiam per ſeipſum docere, & moderari; verum etiam ita Cardinales ſua tum auctoritate fulcire, tum poteſtate augere, ut ſociatis laboribus facile omnes difficultatum nodos diſſolvant.

Nonò declaratio legis ab eo facta, qui à Prin-
14 eipe, ſeu legis conditore jus habet legem interpretandi, eſſentialiter non differt à lege declarata *l. Hominis & rei, §. Verbum ex legibus, ff. De verb. ſignif. l. Qui teſtamento, §. Mulier, in ver. Argumento, ff De teſtam.* Abb. *conſ 75. n. 6. verſ. Nam mens*
15 *legis, lib. 1.* Ergo eamdem authoritatem, & obligandi vim habet quam ipſa lex Nam qui declarat, novum jus non indueit, ſed tantum detegit, quod prius latebat. *l. Hæredes palam, §. Quod vero, & §. Sed etſi notam, ff. De teſtam.* ubi Ulpianus ait: Quod vero quis obſcurius in teſtamento vel nuncupat, vel ſcribit, an poſt ſolemnia explanari poſſit quæritur? ut puta Sticum legaverat, cum plures haberet; nec declaravit de quo ſenſerit: Titio legavit, cum multos Titios amicos haberet, &c puterit ne poſtea declarare de quo ſenſerit? Et puto poſſe; nihil enim nunc dat, ſed datum ſignificat. Atque ita ibi eſſe caſum ad litteram. Bellam. *deciſ. 746. col. 2. verſ. Ideo talis dicitur propria declaratio.* Idem probatur in prooemio Sexti ibi: Nunc antiquorum declaratione, nunc vero novorum editione jutium. In Clem. *Exivi, verſ. Horum autem, de verbor. ſignificat.* & in *Clem. fin.* ibi, ipſam declarare, ac quædam adjicere, *de jurepatr.* Et per hæc jura ita ſcripſerunt. Gemin. *conſ. 72. n. 1.* quem referr, & ſequitur Philipp. Prob. qui in hanc rem plura cumulat ad Joan. Monach. in *c. 1. de privil. lib. 6.* Anchar. *conſ. 65. numer. 3.* & Fulgoſ. *conſ. 147. in fin. verſ. Ad ſecundum.*

Quod ſatis confirmant duæ ſimilitudines, quibus inter alias utuntur Juriſconſulti in exprimenda declarationis natura. Altera ducta eſt à nucleo, qui tener in nuce clauditur, eaque confracta enucleatur, unde illud Plauti. Qui ex nuce nucleum eſſe vult, frangat nucem Enucleare igitur eſt quaſi nucleum alicujus rei eruere, & quia lex eum explicatur, ejus perplexitas, & dubietas inſtar nucis frangitur, enucleari dicitur. Ideoque gl. *in rubr. digeſtorum, in ver. Enucleati*, explicat id eſſe per ſimilitudinem dictum à nuce & nucleo & Alber. *in Diction. Enucleare*, inquir, vetus jus, id eſt extra nuclei obſcuritatem ponere. Altera ducitur a ſpica, & granis, qua ut itur Raphael Fulgoſ. *conſ. 157. in fin verſ. Ad ſecundum*, dicens eum qui declarat nihil de novo referre, ſed jam relatum ſignificare. exemplo ejus qui excurit grana ex ſpicis, quia non dicitur novam ſpeciem facere, ſed eam, quæ erat, declarare *l. Adeò, §. Cum quis, ff. De acquir. rer. dom.* ubi Cajus: cum grana quæ ſpicis continentur perfectam habeant ſuam ſpeciem, qui excurit ſpicas, non novam ſpeciem facit, ſed eam quæ eſt detegit Eodem exemplo utitur Ægid. Bellam d. *deciſ. 796. col. 2.* & Vitalin. *in Clem. unica, §. Nos itaque. n. 22. de jure jur.* Quemadmodum igitur cum nucleus ex nuce, & grana ex ſpicis eruuntur ſpeciem non mutant, ſed ſunt idem nucleus, & eadum grana; ita & declaratio cum ex viſceribus legis educitur, nihil eſt aliud quam ipſa lex. Id-
16 que apertè docuit Bald. in *c. 1. n. 52 ſupra eod.* allegans ad hoc gluſſ. ord. quam dicit non eſſe alibi in *l. Qui teſtamento, §. Mulier, ff. De teſtam.*

Quibus etiam conſonat quod Sacræ Congregationis reſcripta appellari conſueverint declarationes, reſolutiones, deciſiones, interpretationes, reſponſa; his enim reſcribendi modis uti ſolet, nempè declaravit, reſpondit, cenſuit, &c.

17 Declarare autem nihil eſt aliud, quam aperire, ſeu manifeſtare ſuper aliqua lege, ſeu Conſtititutione intellectum, ſive ſenſum, quem habuit Princeps tempure editionis legis, quando ſcilicet lex eſt obſcura, vel erratur in ejus intellectu, ut apud Paul. de Caſtr poſt *conſ. 339 in alleg. ad conſ. 340. col. 1. verſ. Non obſtantibus prædictis, lib. 1.* Unde & Oldrad. *conſ. 318. in fin. verſ. Ad articulos*, dicit effectum declarationis eſſe verbum obſcurum clarius explicare, quod colligitur ex hac decretali, ex *c. 1. de libell. oblat.* & *Clem. 1. §. 2. de Summ. Trinit. & fid. Cath.*

18 Similiter reſolvere nihil aliud eſt quam modum ambiguitatis explicare, ſeu enodare, *c. Inter alia, de ſent. excomm. l. fin. C. De leg.* unde legis obſcuritas appellatur nudoſa, id eſt involuta *in proœm. Clem.*

Item decidere cum proprie idem ſit quod abſcindere, ſeu ſuccidere per translarionem ſignificat rem dubiam dirimere; nam cum lex declaratur, quaſi certum à dubio ſecernitur, & obſcurum ſucciditur. Ac propterea in eod. proœm. Clem. legis declaratio appellatur deciſio lucida ſuæ nodoſæ ambiguitatis. Et mox ſubnectitur: Neceſſaria eſt ſuperioris anthoritas, ut tollat ambigua, lites auferat, altercationes dirimat, & obſcura ſuccidat, & in *c. unic. de bigam. in 6.* legitur, altercationis antiquæ dubium præſentis declarationis oraculo decidentes.

Item interpretatio ut diffinit Bald. *ſupra in*
19 *proœm. n. 95.* eſt ſermonum difficilium, vel perplexorum expoſitio, vel ſecundum Sylveſt. *in ver. Interpretatio in princip.* eſt unius verbi per aliud, vel unius ſententiæ per aliam declaratio; Proprie tamen loquendo cum exponimus illud, quod verbis legis comprehenditur, legem non in-

interpretamur, ſed declaramus, ut notat Bart. *in l. Gallus. §. Etiamſi nu. 1. ff De liber. & Poſthum.* Unde, ut Bald. inquit in *conſ. 21 t. in princ. & verſ. E. eſt vulgaris doctrina, lib. 5.* Ea, quæ veniunt per modum declarationis, verè & propriè ineſſe dicuntur. Qui enim explicat, nil novi facit, ſed diſcooperit. Ea verò, quæ veniunt per modum ſupplectionis, per interpretationem inſunt, non verè, & propriè, & in *c. 1. n. 52. ſup eod.* dixit, interpretationem ſtatuti eſſe ſtatutum, ſi ſit intrinſeca. & ſubſtantialis & inſeparabilis à ſtatuto. Hæc enim eſt mera declaratio, ſecus ſi ſit argumentalis, vel extrinſeca, quæ dicitur interpretatio, vel potius correctio, ſeu enodificatio, juxta textum in *l. 1. § Qui operas,* junctâ gloſ. *in ver. Interpretatione, ff. Ad Tertull.* & not. gloſ. 2 *in l. 1. ff. De orig. jur.* Paul. de Caſtro *conſ. 338. nu.* & *conſ. 340. n. 1. lib. 1.* Verbo autem *Reſpondit* utebantur prudentes, qui conſultationibus reſpondebant, ut habetur in *c. Reſponſa prudentum, 2. diſt.* & in *§. Reſponſa. inſtit. de jur. nat. Ideoque juriſconſultus in l. fin. ff. De author. tutor* Reſponſum, inquit habes, ſcis, quid agere debes.

20 Verbo itidem *cenſuit*, olim utebatur Senatus, cùm de re aliqua ſententiam dicebat, *ut l. Senatus, ff. de contrahen. empt.* & *l. cenſert, ff. De donat. cau. mor.* cum Concord. Hoc autem verbo frequentius utitur S. Congr. & quidè congruè, cùm Cardinales authoritatem habeant Senatorum, ut inquit Innoc. *in c. Cum te, de re judic. ſub n. 1. per tex. in c. Eccleſia, 16 q. 1.* & Specul. *inſt. De legato, §. Sequitur, n. 1. in fin. per c. Conſtantinus, 96 diſt.*

Ex quibus reſcribendi formulis cum ſimiliter ſatis liqueat ſac. Congregationis declarationes editas Apoſtolicâ authoritate nihil aliud eſſe eſſentialiter, quàm decreta ipſa Concilij ex ſe obſcura ac dubia, ſeu, ut ait Vitalin. *in eod. proœm. Clem. §. Nunc igitur, nu. 32.* malè ab aliquibus intellecta, explicatione dilucidata & clarificata:
21 hinc neceſſariò ſequitur ut obligandi vim habeant perinde ac decreta ipſa declarata, quod expreſsè aſſeruit Paul. de Caſt. *conſ. 339. col. pen. n. 5. verſ. 5. Quæritur, lib. 1.* ubi ait vim omnē, quæ ineſt diſpoſitioni declaratæ, cenſeri etiam ineſſe illius declarationi. Et ante eum Oldrad. *ad conſ. 263. n. 5. & ſeq. verſ. Et advertendum eſt.* Subdens declarationem eſſe dependentem, implicitam,
22 & conſequentē ad declaratum. Explorati autem juris eſt decreta Apoſtolica & Conciliaria generaliter omnes obſtringere in utroq; foro. etiam ſub reatu mortalis peccati, *c. De bu.il primo, in fin. 50. diſt. c. Quia. 64. diſt. c. Nulli fas eſt,* ubi hoc tenet Hugo, *19. diſt c. Si quis omnem. 19. q. 7. c. Violatores, 25. q. 1. cap. 1. 15. diſt.* Archid. *in c. Deteſtanda, n. 4 de conceſſ. preb. in 6.* quem refert. & ſequitur ibi Gemin. *in princ. verſ.* An ſcienter faciens contra præceptum, vel prohibitionem Canonis peccet mortaliter. Felin. *ſup. in c. 1. n. 11.* gloſ. & DD. *in c. Nam concupiſcentiam, ſupra eod.* & *in rubr. de obſerv. jejun.* Et de Trid. Concilio ſatis conſtat ex Conſtitutione Pij V. quam initio retulimus: & ex alia ejuſdem, quæ incipit: *In principio Apoſtolorum.* Et quamvis conſtitutio ut obliget ſub mortali debeat præcipere, aut prohibere, ut advertunt Authores proximè citati. Declarationes autem nihil præcipiant, aut prohibeant, ſed tantùm ſignificent quid agi oporteat, ut dictum eſt: tamen ſatis eſt ut præcipiant, aut vetent decreta
23 ipſa Concilij, cui declarationes ipſæ inſunt; nam qualitates omnes legis declaratæ cenſentur ineſſe illius declarationi, textus eſt in *l. Nihil,* & ibi Bart in *princ. ff. De conjungen. cum emancip. liber.* & in *Auth. de filijs ante dotalia inſtrumenta natu, ad fin.* Roman. *conſ. 93. num. 4. verſ. Quia in lege nova.* Paul. de Caſtr. *d. conſ. 339. col. fin. num. 5. verſ. Quintò quæritur, lib. 1.* Et obligatio ad culpam & pœnam oritur ex lege declarata, non ex declarante, ut declarat Vitalin. in *Clem. unica, n. 7. de immun. Eccleſ.* Et probatur in *l. Aſſe toto,* ubi id notat Bart. in *Summ. ff De hæred. inſtit.*

Quod clariùs patebit ſi recenſeantur aliquot exempla declarationum Sac. Congreg. ad rem pertinentium.

24 Primò igitur cùm decreto Concilij *can. 4 ſeſſ. 7 de Bapt.* diffinitum ſit, ut ſi quis dixerit baptiſmum, qui etiam ab hæreticis datur In nomine Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti, cum intentione faciendi quod facit Eccleſia, non eſſe verū baptiſmum, anathema ſit: magnoperè hæſitatum eſt de baptiſmo Calviniſtarum: nam cùm hi nullam vim, efficaciam ac virtutem tribuant baptiſmo: videbatur illis deeſſe intentio, ſaltem univerſalis faciendi quod facit Eccleſia. Et tamen compluribus Theologis conſultis, & articulo pro rei gravitate maturè diſcuſſo S. Congregatio Concilij authoritate ſibi tributâ cenſuit baptizatos à Calviniſtis verè baptizatos eſſe, ut iterum baptizandi non ſint etiam ſub conditione, ſi non ſint baptizati. Concilium ergo etſi generaliter dicat baptiſmum hæreticorum eſſe verum baptiſmum ſi habeant intentionem faciendi quod facit Eccleſia tamen non aperit qualis eſſe debeat hujuſmodi intentio, & an in hæreticis Calviniſtis eadē intentio concurrat, nec ne, ſed S. Congr. ita declaravit. Quis ergo baptiſmum à Calviniſtis, qui quamvis haberet notitiam declarationis à Congregatione ut ſuprà editæ: tamen faceret ſe iterum baptizari, auderet excuſare à mortali culpa & ſacrilegio, de quo in *c. Qui bis, & c. Eos, de conſecr. diſt. 4.* & *c. 2. de Apoſt. & reiter. baptiſ.*

25 Simili modo ad decretum *c. 1. ſeſſ. 24. de refor. matrim.* S. Congregatio declaravit validum eſſe matrimonium contractum coram Parocho etiā invito, & per vim adhibito, quanquam nihil eorum, quæ agebantur, vidit & intellexit, ſi affectavit non intelligere: ut in Parocho, qui ſibi aures obturaverat; etiamſi ex alia cauſa vocatus, adhibitus tamen ad illum actum: Item coram Parocho tam viri, quàm mulieris. etiam in aliena Parochia; imò etſi Epiſcopus illi matrimonium
26 interdixerit. Item coram Parocho etiam minoribus tantùm Ordinibus initiato. Fingamus nunc pœnitentem contraxiſſe matrimonium cum muliere aliquo ex prædictis modis, & poſtea quaſi non ſervaverit formam Concilij, de facto aliam duxiſſe, quis Sacerdos auderet eum ſacramentaliter abſolvere, ſi ille poſthabitâ legitimâ uxore, adhuc vellet commiſceri adulteræ? Et tamen Concilium hoc expreſsè non aperuit. ſed tantùm ita interpretata eſt Sacra Congr. Quo loco illud eſt notatu dignum, quod Navar. quamvis *conſ 9. de clandeſt. deſp.* optimis rationibus ſentiret validum eſſe matrimonium contractum coram Parocho non Sacerdote, non obſtantibus verbis *d. c. 1.* vel alio Sacerdote: tamen quia audivit, licet falsò, S. Congregationem inclinâſſe

in

in contrariam partem; conſeq profeſſus eſt ſe
non audere recedere a ſententia, in quam per er-
rorem credidit S. Congregationem inclinâſſe.
27 Rurſus etſi de jure communi Epiſcopus poſſit
accipere procurationem etiam cùm viſitat Ec-
cleſias, & loca pia ſuæ civitatis, *c. Venerabili*, ubi
gloſ. *in ver. Cænomanenſi*, *de cenſ.* tamen Sacra
Congregatio reſolvit, Epiſcopo id non licere
poſt decretum *cap. 3. ſeſſ.* 24 licet verbis Conci-
lij non adeò clarè id exprimatur. Eos verò, qui
in caſu prædicto, aut in alijs non permiſſis pro-
curationem exigere præſumpſerunt; non modò
S. Congregatio acriter corripuit, atq; ad reſtitu-
tionem ejus, quod indebitè acceperunt, coëgit;
ſed ſanctiſſimus aliquando etiam dupli pœnâ
mulctavit juxta tex. in *c. Quia plerique, de immun.
Eccleſ.* Ad quam quidem reſtitutionem adacti
ſunt etiam Epiſcopi, qui contra declarationem
S. Congregat. prætextu conſuetudinis mulctas
pecuniarias ſibi, aut ſuis officialibus applicâ-
runt, & tamen ea conſuetudo nullibi reperitur
expreſſe ſublata a Conc.
28 Ad hæc quamvis *ſeſſ.* 14. *de Sacram. Pœnit. c.* 7.
de caſ. reſerv. diffinitum ſit, ut nulla ſit reſervatio
in articulo mortis; atque ideò omnes Sacerdo-
tes quoslibet pœnitentes à quibuſvis peccatis &
cenſuris abſolvere poſſint: tamen Epiſcopus
Valentin. petijt declarari, utrum pœnitentes in
articulo mortis conſtitutos poſſit in caſibus re-
ſervatis abſolvere quilibet Sacerdos, etiam ex-
communicatus, & denuntiatus, ut tenuit Na-
var. *de regul. Confeſſariorum, c.* 27. *num.* 272. *verſ.
Quod per eadem verba, fol.* 551.
Congregatio Generalis. Moron. Alciat. Se-
non. M. Alt. Alban. S Sixt. cenſuit, non poſſe.
Quia communis opinio videtur illa, quòd tales
excommunicati non poſſint, etiam in caſu ne-
ceſſitatis. Magiſt. Sent. *in 4. diſt.* 19. S. Th. in *3. p.
q. 1. art. 2. q. 2. ad* 3. Durand. in *4. diſt. 19. q. 1. ar.* 3.
Turrecr. in *c. 1. n. 3 de Pœnit. diſt.* 6. S. Ant. in *3. p.
tit. 14. c. 19. § Quintadecima conditio.* Bacchon. *in* 4
diſt. 15. q. 2. ar. 2. Scot. *in 4 diſt. 19 q unic. a.* 4. Ric-
card. *in 4 diſt. 18. a. 9. q.* 3. Alex. de Ales in *4. p. q.
20. memb. 8. a.* 2. Navar. in *Manuali, c. 26. n.* 26. Fa-
cit *c. Audivimus.* 24. *q.* 1. Abb. *in c. Cum clericus de
Ordin. ab Epiſcopo, qui ren.* Decius in *l. more, ff. de ju-
riſd. omnium indic.* Licet contra teneant Palud.
Sylveſt. & Sor. Nec obſtat *c. 7. de Caſ. reſerv.* quia
debet intelligi de omnibus Sacerdotibus in uni-
tate Eccleſiæ viventibus, referendumque ad eos
Sacerdotes; de quibus *eod. c. 7. in 1. & 2. par.* agi-
tur, qui habent vel Ordinariam, vel delegatam
poteſtatem. De hac quæſtione ſcripſi latiſſimè *in
c. Non eſt vobis, infrà de ſponſal.*
29 Denique ut alia omittamus, cùm Sac. Congre-
gatio declaraverit ex Bulla Cœnæ ſublatam eſſe
facultatem Epiſcopis tributam decreto Concilij
c. 6. ſeſſ. 24. & ſimiliter ex Bulla Pij V. ademptam
30 eſſe facultatem Epiſcopis competentem in vim
d. c. 6, abſolvendi Moniales ſecretò delinquentes
in materia clauſuræ; nemo affirmaret lethali cul-
pâ vacare Epiſcopos, qui ab hæreſi occulta, & ab
alijs caſibus occultis per eaſdem Bullas Sedi A-
31 poſtolicæ reſervatis, auderent abſolvere. Quini-
mò nec excuſandi eſſent à cenſuris latis in eadē
Bulla Cœnæ Domini contra uſurpantes juriſdi-
ctiones ac jura ad Sedem Apoſtolicam pertinen-
tia, ut in his & ſimilibus caſibus multoties datæ
32 ſunt litteræ ad Epiſcopos. Et in ſpecie cùm qui-
dam Epiſcopus cum ſibi ſubdito vero bigamo
diſpensâſſet ſuper bigamia, eique primam ton-
ſuram, & beneficium ſimplex contuliſſet contra
ſententiam ſac. Congregationis, quæ declaravit
Epiſcopo hanc facultatem non competere,
quamvis Congregatio niteretur eum excuſare;
tum quia pœna ſuſpenſionis à jure impoſita non
videtur latæ ſententiæ, ſed ferendæ; tum quia
ſuper hoc articulo inter primarios DD. maximè
diſſidetur: tamen Sixtus V. in Conſiſtorio reſpon-
dit ſignificādum Epiſcopo ipſum eſſe ſuſpenſum
à collatione Ordinum: Item promotum incidiſſe
in pœnas juxta declarationem Congregationis,
licet adjecerit ſe benignè acturum cum utroque
ubi abſolutionem, & diſpenſationem peterent.
Quòd ſi dicas, in ſupradictis caſibus, & alijs
conſimilibus obligationem non oriri ex eo,
quod ita Sacra Congregatio declaraverit, ſed
ex eo quòd ita Concilium diſpoſuerit, fateor
ita eſſe; quia declarationes intrinſecè inſunt
Concilio, & obligatio ex Concilio ipſo profici-
ſcitur, ut late oſtenſum eſt ſuprà; & poſt Abba-
tem declarat *hic* Felin. *num.* 4. In hoc tamen
conſiſtit differentia, quòd cùm poſt declaratio-
nem ſuper aliquo decreto editam, jus, quod ex
eo decreto oritur, dicatur clarum; ejus ignoran-
tia amplius allegari non poteſt: ſicut aliquando
allegari potuiſſet ante ipſam declarationem.
33 Manifeſtum eſt enim ignorantiam juris dubij, ac
difficilis intellectu in aliquibus caſibus excuſare,
quemadmodum docent Innoc. *in c. Per tuas*, n. 2.
col. 2. de Simon. Card. *in Clem. fin* in 4 *qu. de reg.* Fe-
lin. *in c. 2. col. 7. de re judic.* & Navarr. *conſ. 7. de re-
34 gul.* Et propterea malè intelligens legem Cano-
nicam non peccat mortaliter, niſi poſt declara-
tam ejus obſcuritatē. Fel. *in d. c. Per tuas, col. 2* n. 6.
verſ. Quinta concluſio, de ſimon poſt Innoc. ibi ad fin. &
Bald *in l. Ab eo, in 3 col. C. Quomodo, & quando judex.*
35 Decimò & ultimò, his omnibus accedit uſus,
& longiſſima obſervantia Summis Pontificibus
ſcientibus & approbantibus. Nam & in eorum
præſentia Congregationes Concilij multoties
haberi conſueverunt, ut in ſpecie obſervatum
fuit tempore Clementis VIII. Et aliàs quotieſ-
cumque emergentia dubia nondum deciſa reſol-
vuntur, ad præſcriptum Conſtitutionis Sixti V.
de omnibus conſuevit fieri relatio Papæ à Cardi-
nali Præfecto, vel à Secretario Congregationis,
ut ego ipſe diu obſervavi, licet id in declaratio-
nibus exprimi nec opus ſit, nec ſemper ſoleat.
36 Qui teſtari etiam poſſum, Sac. Congregationem
frequenter inhibuiſſe Auditori Cameræ, ac Vice-
gerenti, & illis ſignificâſſe, ut ſuas moderarentur
inhibitiones, ſeu monitoria, eoſque ſemper
promptè paruiſſe, cùm Congregationis juriſdi-
ctio in materijs Conciliaribus ſit privativa quoad
37 omnes. Et Greg. XIII. dixit nunquam ſuæ inten-
tionis fuiſſe committere Epiſcoporum Congre-
gationi, ut de ijs, quæ ad interpretationem Con-
cilij pertinerent, aut de ipſis Congregationis
Concilij decretis cognoſceret. Illud autem ſe
rectè meminiſſe ait Sanctitas Sua, cōmiſiſſe Con-
gregationi Concilij ea omnia, quæ ad Concilium
interpretandum pertinent, ut eſt adnotatum in
libris publicis Sac. Cong. *tom* 10 *fol.* 557.
38 In caſibus autem Rotalibus etſi aliquando ſi-
gnificatum fuerit Ponenti, ut partes remitteret

ad

ad Congregationem; illud tamen ferè ſemper obſervatum eſt, ut quoties incidit quæſtio ſuper intelligentia alicujus decreti Concilii ſi caſus ſit dubius, & aliàs à Congregatione non deciſus; Rota ipſa aut Congregationem conſular, aut ſignificet partibus, ut ipſæmet adeant Congregationem, à qua ubi reſolutionem obtinuerint, redeunt poſtea cum ipſa ad Rotam pro cauſæ expeditione. Imò idem Greg. *die 7. Junij* 1574 audita
39 Congregatione juſſit ſignificari Cardinali Aquavivæ, ut quando in ſupplicationibus non exprimitur articulus certus juris, ſuper quo cognoſcendum eſt, ſed in genere, & confuſè petitur commiſſio cauſæ, addatur ſemper hæc clauſula, Dummodo non agatur de interpretatione decretorum Concilii. Et *die 14. April.* 1581. dixit non eſſe tractandum in Rota ſuper reſolutionibus Congregationis.

40 Item quamvis in declaratione legis citatio partis non requiratur. Oldrad. *conſ. 293. in princ. c. Olim*, ubi id notat. Innoc. *de ver. ſignif.* Paul. de Caſtr. *conſ. 338. n. 1. col. 2. verſ. Præterea.* tunc videtur pars citanda, tamen cum declarationes eduntur ad inſtantiam partis: S. Congregatio conſuevit audire quorum intereſt, & dare etiam litteras ad Epiſcopos, ut moneant partes ad jura ſua in Congregatione deducenda. Quod præcipuè obſervat cum dubia proponuntur in concreto, & decreta Concilii caſibus particularibus applicantur propter varias factorum circumſtantias, velut ſi quæſtio ſit, an tale jus patronatus ſit à Concilio ſublatum; an in tali examine per concurſum fuerit ſervata forma à Concilio præſcripta; an certa Eccleſia vel Hoſpitale poſſit ab Epiſcopo viſitari, & alia id genus. Porrò in ſimilibus caſibus tametſi agatur de declaratione, tamen requiri citationem partis ſatis colligitur ex his, quæ ſcripſit Bald in *l. fin. n. 1. & ſeqq. C. De leg.* Alex. *conſ. 11. n. 1. & ſeqq. lib. 7.* Marian. Soc. *conſ. 12. col 2.* per tex. in *l. Ejus qui delatorem ff. De jure fiſci*, & Philipp. Prob. ad Monach. in *c. 1. n. 8. De privil. in 6.* Ut autem decla-
41 rationes debitæ executioni demandentur, S. Congregatio non ſolum præcipere conſuevit, ſed etiam in contumaces, & refractarios animadvertere pœnis, & cenſuris Eccleſiaſticis. Et à Secretaria Brevium paſſim expediuntur litteræ Apoſtolicæ, & ab Auditore Cameræ Monitoria pro obſervatione declarationum à Congregatione editarum. Quas itidem Epiſcopi, & Sedis Apoſtolicæ Nuntii quin & S.R.E. Cardinales, & de latere Legati ſuſcipiunt, & exequuntur. Imò cum olim Alphonſus proviſus de Canonicatu in Eccleſia Oxomen. qui ab Epiſcopo erat erectus pro Theologo, obtinuiſſet declarari à S. Congregatione, quod decretum, *c. 1. ſeſſ. 5.* non comprehendat præbendas ſedi Apoſtolicæ reſervatas; opponebatur apud auditores Regij Conſilii, quod de tali declaratione aut per Breve ſub annulo piſcatoris, aut per Bullas plumbeas conſtare deberet: ideoque Alphonſus adiit S. Congregationem pro remedio: Congregatio parva cenſuit referendum Sanctiſſimo ſi velit Nuntium curare, ut litteræ Card. S. Sixti mittantur executioni, prout in aliis. an velit concedere Breve, ut litteris illis fides præſtetur, *die. 23. Februarij* 1577. Sanctitas ſua dixit. quod ſcribantur litteræ ad Nuntium, ut teſtetur Regi, & cui opus erit. quod decreta Congregationis Concilii ſolita ſunt ſignificari ſolis litteris; & ita hactenus executæ ſunt ſemper, nec opus eſſe Breve. Congregatio parva cenſuit poſt ver. Litteris, addenda eſſe hæc verba, ſcilicet Cardinalis S. Sixti.

42 Sed prædictis objicitur primò. Declarationes S. Congregationis non conſueverunt publicari; neque enim affiguntur ad valvas in locis publicis, ut moris eſt in conſtitutionibus Apoſtolicis, ſed ſimpliciter eduntur partibus quarum intereſt, ſigillo, & ſubſcriptione munitæ. Ergo non ligant, ut in Authent. *ut facta nova conſtit.* Nam leges inſtituuntur, cum promulgantur; firmantur cùm moribus utentium approbantur, *c. In iſtis, §. Leges, 4. diſt* per quem textum Paul. & Matth. relati à Cardin. *in proœm. Clem in verſ. Univerſitati, n. 1.* dicunt tria requiri ad eſſe legis, primò ut inſtituantur, ſecundò ut promulgentur. tertiò ut moribus utentium approbentur; ac ſi quid horum deficiat non eſſe legem, quamvis gloſſ. magna ibi poſt med. teneat publicationem eſſe ultimum actum perficientem legem per tex. in *l. Humanum. C. De leg.* idque verius eſſe affirmat Cardin. *ubi ſupra* & eſt ex mente Divi Thomæ, in *1. 2. quæſt. 90. art. 4.* relati à Navarr. *conſ. 1. verſ. Quintò dico, de conſtit.* Quod procedit etiam in conſtitutionibus Apoſtolicis, *c. 1.* ubi gloſſ. *in ver. Solemniter editur, de Poſtul. Pral. c. Noverit*, ubi etiam gloſſ, in *ver. Infra duos menſes, de ſent. excomm.* gloſſ. & DD. in *c. 2.* Ubi in ſpecie Felin. *n. 7. ſup. eod.* Et de declarationibus S. Congregationis tradit Petrus de Ledeſma *in Summ. tom 1. De Sacram. Pœnit. c. 13. difficult. 7.* Affirmans ob defectum publicationis eas non habere legis authoritatem.

43 Verum hæc objectio tollitur, quia ſolemnitas publicationis exigitur quidem in legis editione, idque ſervat etiam S. Congregatio in decretis, quæ per modum novæ legis ab ipſa eduntur, ut patet in decretis de Apoſtatis, & ejectis, de rebus regularium non alienandis, de celebratione Miſſar, & aliis hujuſmodi: At ſecus eſt in legis declaratione, ut tradunt hic communiter Canoniſtæ *in proœm. Clem.* quia cum legis declaratio non faciat novum jus, ſed tantum manifeſtet quod prius erat, ut latè oſtenſum eſt ſupra n. 12. & ſeqq. & lex declarata ab initio promulgata fuerit, ſolemnitas publicationis ſemel adhibita in principali diſpoſitione, non eſt ulterius repetenda in illius declaratione. Ita declarat Bart. in *l. Heredes palam, §. Si quid, col. 1. verſ. Venio ad ſequentem gloſſam*, ubi etiam Imol. *col 1. verſ. Quæro quot teſtibus*, Aret, *col. 1. in 2. not.* Bald. *in §. Sed ſi notam, in fin. verſ. Quartò, & ultimò nota*, & Ang. in *verſ. Ibi & etiam ff. De teſtam.* Bellam. *deciſ. 746. col. 2. verſ. Tertio ſuſius probatur hoc.* Rebuff. *in pract. de non toll. jur quæſt. in gloſſ. 3.* Rom. *conſ. 482. n. 7. verſ. Et pro hoc*, quia videmus. Atque ita defectum publicationis non impedire quo minus declarationes S. Congregationis habeant legis authoritatem ex recentioribus tradit Rodriq. *de Regul. tom. 1. q. 11. art. 1. & 2.*

Quod procedit etiamſi lex declarata ſit prorſus obſcura, & dubia Nam nihilominus in illius declaratione publicatio non requiritur ut clarè probatur d. *l. Heredes palam, §. Quod vero*, ubi diſpoſitio erat ambigua, ut niſi teſte tot

illam declaraſſet, propter incertitudinem fuiſſet nulla, ut eſt text. in *l. Si ita fuerit legatum, ff. De reb.* & *l. 3. §. Si duobus, ff. de adim. leg.* Et tamen in §. *Quod vero*, deciditur illius declarationem fieri poſſe abſque ſolemnitatibus requiſitis, & ſatis eſſe ut ſolemnia præceſſerint in diſpoſitione declarata; atque in hunc ſenſum, DD. communiter illum text. interpretantur. Ad idem eſt tex. apertus in *l. Aſſe toto, ff. De hæred. inſtit.* ubi teſtator cavit. Quem hæredem Codicillis fecero, hæres eſto. Et ita perſona hæredis erat prorſus incerta. Et tamen quia in Codicillis Titium hæredem inſtituit; inſtitutio valet, licet Codicillis dari hæreditas non poſſit, ut ibi deciditur. Ergo ſolemnitas teſtamenti requiſita in inſtitutione hæredis non requiritur in illius declaratione.

Et ſane mirum eſt quoſdam ex Theologis affirmare declarationes S. Congregationis eſſe publicandas, cum decreta Concilii ſunt dubia, non autem cum ſunt clara, ut Salas *de legib. trac. 14. diſp. 21. qu. 97. ſect. 12. verſ. Quintò colligunt.* Imò enim oppoſitum potius dicendum fuit; Nam ſemper declaratio propriè loquendo fit ſuper dubio d. §. *Sed ſi notam*, aliàs non diceretur propriè declaratio, ſed potius nova conſtitutio, vel correctio, ut explicat Paul. de Caſtr. *conſ. 22. n. 4. verſ. Nam ſemper declaratio, lib. 1.* Petr. de Anchar. *conſ. 127. n. 3. verſ. Nec talis dicitur propriè declaratio.* Et idem Paul. de Caſtr. *conſ. 340. n. 1. lib. 1.* ubi ait declarationem tribus modis fieri. Primò modo propriè cum Papa, vel alius declarat illud quod eſt dubium in jure; & hæc eſt mera declaratio quæ non facit novum jus, ſed factum declarat. Secundò per modum correctionis ſuper eo quod certum eſt. Tertiò per modum modificationis, vel augmenti: & his duobus caſibus dicitur nova conſtitutio, non autem declaratio, quia ſupponitur res certa, & quæ certa ſunt declaratione non indigent, *l. Ille, aut ille, §. Cum in verbis ff. De leg. 3.* cum concord. per eum alleg. Ergo ſolemnitas publicationis potius adhibenda eſt cùm declaratio fit ſuper lege clara, quæ dici poteſt nova lex, ſeu correctio legis antiquæ quam cum fit ſuper lege dubia, quæ verè, & propriè dicitur declaratio.

45. Hujus concluſionis intrinſeca ratio eſt, quia cum certum ſit leges futuris tantum dare formam negotiis, ut *hic* & *c. 2. ſup. eod.* & *l. Leges, C. De legib.* idcirco novæ conſtitutiones publicari debent, ut omnes intelligant ſe à tempore publicationis, vel poſt duos menſes teneri ad illarum obſervantiam, ut declarat gloſſ. in d. *c. 2. in ver. Ante Prohibitionem*, & Vital. in *proœm. Clem. verſ. Nunc igitur:* at hæc ratio ceſſat in propria conſtitutionis declaratione, quia non incipit obligare ex eo tempore quo fit, ſed trahitur etiam ad præterita, ut in Auth. *de fil. ante dotal. inſtrum. nat. §. 1.* Et in *l. Aſſe toto ff. De hæred. inſtit.* gloſſ. *fin. in proœ. in da: a Sexti libri.* Bald. in *l. Non dubium, in 2. col. C. De legib.* Felin. *hic n. 4* ubi Dec. *n. 44.* dicit implicare contradictionem, & repugnantiam quandam, ut ſit conſtitutio declaratoria, & non habeat locum in præteritis. Quinimò trahitur etiam ad negotia pendentia, Anchar. in *proœm. 6. n. 6.* Vital. *in d. §. Nunc igitur, n. 32. in proœm. Clem.* Et propterea cum Rota in cauſis in eo Tribunali pendentibus conſulit S. Congregationem ſuper aliquo articulo conciliari, poſtea conſuevit cauſam expedire juxta Congregationis declarationem. Ergo conſtitutio declaratoria non eget publicatione, quia cum extendatur ad præterita, & pendentia, fruſtra expectaretur lapſus duorum menſium à publicatione. Ita formaliter dicit Felin. *in d. c. 2. n. 8. in 6. limit. ſup. eod.* ſubdens ita ibi omnes ſentire: facit *c. Cum contingat, de off. de leg.*

46 Nec refragatur quod abſque publicatione, declarationum notitia haberi non poſſit, & iniquum videatur, ut ignorantes ad illarum obſervantiam teneantur, *l. ult. ff. De decret. ab ordin. faciend. l. Si ignorantes, ff. Locati*, Archid. in *c. Si Apoſtolica, in gl. Decernat, de præb. in 6.*

47 Si quidem reſpondetur primò conſtitutiones Apoſtolicas obligare ignorantes etiam ante illarum publicationem quoad obſervantiam, qua ligantur ſubditi etiam ignorantes, ut obſervent tempore ſcientiæ veræ, vel præſumptæ, non autem ad pœnam quaſi contemptores: non enim poſſunt dici contemptores veri, vel præſumpti ante publicationem debitè factam. Ita reſpondet ad literam Vital. *in proœm. Clem. §. Hunc igitur, paulò ante, n. 22. vers. Et ideò quia talis objectio:* & eſt ex mente Bald. in *c. 1. n. 17. ſupra eod.* Ubi ait conſtitutionem eſſe arctativam ignorantiæ, ſaltem propter naturalem juſtitiam, & poſſe arctare actum, ſed non agentem, quia parcitur ignoranti in pœnis.

48 Reſpondetur ſecundo, legem declaratam fuiſſe intelligendam juxta declarationem habentis authoritatem eam declarandi, etiam antequam declaratio emanaſſet. Ita tradit gloſſ. in *c. Sicut nobis, in ver. Reſpondemus, de verb. Signif.* & eſt textus ſingularis in Authen. *de raptor. mulier. quæ raptor. n. in fin.* ibi: tanquam ſi lex noſtra ab initio cum tali interpretatione promulgata fuiſſet: quem textum ad hoc propoſitum dicit meliorem de jure Felin. *hic n. 4. in 2. fall.* Unde cum decreta Concilii etiam circumſcriptis Congregationis declarationibus eſſent à principio intelligenda, & obſervanda ad eum modum, quo Congregatio ipſa interpretata eſt, defectus publicationis declarationum, & conſequenter illarum ignorantia juſtam excuſationem non parit. Qua de re innumera exempla afferri poſſent, ſed ſatis erit unicum attuliſſe. Epiſcopus ultra montes in vim *c. 12 ſeſſ. 24.* pronunciavit irritam eſſe collationem canonicatus nullum ſacrum Ordinem annexum habentis in Collegiata Eccleſia, eò quod proviſus non exegiſſet annum vigeſimum ætatis ſuæ; Idque contra reſolutionem S. Congregationis, quæ declaravit Concilium *in d. cap. 12.* Nihil diſpoſuiſſe circa ætatem ad obtinendos Canonicatus in Eccleſiis Collegiatis. Quæſitum eſt an ſententia Epiſcopi ſuſtineatur ex eo quod ipſe habuerit ignorantiam invincibilem prædictæ declarationis. Et manifeſtum eſt non ſuſtineri, quia ſi licuit Epiſcopo ignorare declarationem non publicatam; non tamen licuit ignorare decretum Concilii, quod etiam ante Congregationis declarationem ita erat intelligendum, cum declaratio non faciat aliquid novi. Et ignorantia potuit quidem excuſare à pœna, ſed non validare actum nullum, ut ſunt jura aperta in *c. Si poſt-*

quam

quam.in c.Dudum,§.Hos igitur,in c.Si beneficium, & *in c.penult.verſ.Licet ab ignorantibus, de præb. in 6.* & tradit Anch. in *cap.Si Apoſtolica,circa med.eod. tit. & lib.* & Felin. *in c.2.n.7.verſ.Quarto limita, ſup.eod.*Et ſecundum præallegatã reſolutionem ſe vidiſſe judicari in Hiſpan.teſtatur Eman.Rodrig.*de Regul.tom.1.qu.11.art.2.*Quinimò Sixtus V. non excuſavit a pœna ſuſpenſionis Epiſcopum,qui ignorans declarationem Congregationis diſpenſavit cum bigamo ad primam tonſuram,& beneficia ſimplicia,ut dictum eſt ſupra n.

49 33. Quod ſi quid in decretis Concilii aliquid obſcurius dictum videatur; non tamen propterea ab illius obſervantia quiſquam excuſatur, cum ſuper eo poſſit, ac debeat ſedem Apoſtolicam conſulere, ut cavetur in conſtitutione Pii IV. initio relata; certum eſt enim ignorantiam juris dubii non excuſare, cum conſuli poſſunt periti otes,*l.Regula,in princ.verſ.Sed juris ignorantia, ff. De jur. & fact. ignorant.* Specul. *in tit. De Summ.Trinit.num.6.* Antron. de Butt. *conſ.18. in fin.verſ.Aut enim erravit.*

50 Reſpondetur 3.Statum præſentis quæſtionis eſſe,an declarationes S. Congregationis obtineant vim legis; & quoad hoc certum eſt, illarum vim non impediri ex eo quod publicatæ non fuerint,cum ad hoc ſufficiat promulgatio legis declaratæ,ut oſtenſum eſt ſupra. An autem ſuppoſita illarum vi,& efficacia obligandi excuſentur ab earum obſervantia, qui earumdem notitiam non habent; alterius eſt judicii; in hoc enim articulo examinandum eſſet an ignorantia ſit affectata,vel craſſa,aut probabilis,ſeu invincibilis: quinam ſint qui in ejuſmodi erroris, vel ignorantiæ prætextu ſe excuſant,num Epiſcopi,vel alii rerum eccleſiaſticarum periti, quibus non licet jus,in quo verſantur ignorare; an vero milites, minores, ac rudes. Rurſus an jus quod ignoratur ſit dubium,an clarum; habenda etiam eſſet locorum ratio & diſtantiæ ab Urbe; non enim idem judicium ſtatuendum eſſet de eo qui Romæ,ac de eo qui in remotioribus Provinciis moram traheret,ut in Auth. *Ut facta nova conſ.§.Ne igitur,*ibi: in provincias directa, &c. & advertit Vital.*in proœm.Clem.§.Nunc igitur,n.28.* Item diſtinguendum eſſet inter forum interiorem quoad Deum & forum exteriorem quoad Eccleſiam, ut ex D. Thom. fusè explicat Navarr.*conſ.2. in princ. de conſtit.* Et alia hujuſmodi, quæ copioſè cumulantur ab Ant. Gabr. *In concl. Ignorantia præſumitur,*quæ eſt quinta: & *in concl. Ignorantia excuſat,*quæ eſt ſexta:& *concl. ſeq. tit. De reg. Jur.* quæ tamen ad præſentem quæſtionem non pertinent,non enim ſequitur:non habentes notitiam declarationum S. Congregationis propter ignorantiam excuſantur ab illarum obſervatione.Ergo Congregationis declarationes non habent legis authoritatem: ſicut non ſequitur, Ignorantes in aliquibus caſibus excuſantur ab obſervatione legis. Ergo lex vim
51 obligandi non habet. Præſertim verò, quia etiam nova conſtitutio, quamvis ante publicationem non liget ignorantes ſaltem reſpectu pœnæ, valet tamen, & ligat eos, qui illius habent notitiam,ut videtur textus in *c.1.in verſ. Nec obſtaret, de conceſſ præbend. lib. 6.* & videtur communis traditio,ut patet ex allegatis per Felin.in *c. 2. n.7.in 2.fall.ſup.eod.* Quandoquidem ſecundum Feder.de Sen.*conſ.211.circa finem,n.3.verſ. Item eſt advertendum,uſque in fin.* ne nova quidem lex, ſeu conſtitutio requirit ad ſui eſſe publicationem, ſed tantum ad effectum, ut liget ignorantes: & ſequitur Abb. *conſ. 35. in princ.lib. 2.* Quæ tamen ex abundanti dicta ſint, quia hoc caſu non verſamur in novæ legis editione,ſed in legis jam editæ declaratione, quæ declaratio ligat etiam ignorantes ex tempore editionis legis declaratæ,ut oſtenſum eſt ſupra.

52 Objicitur 2.Conſtitutiones Papales continere debent tempus,& locum, alias non valent, ut in proœm.Clem.*verſ.Datum,* ubi id notat Vital. *n.2.*& *l.Si beneficium,C. De diverſ reſcript.* ſed in declarationibus Congregationis,quæ eduntur partibus in forma authentica regulariter non conſuevit apponi tempus, neque locus. Ergo non valent.

At ſimiliter hæc objectio tollitur, quia hæc ſolemnitas temporis,& loci,quatenus requiratur, de quo articulo aliter loquitur Bald. *in 1. conſtit.Cod.*Requiritur tantum in novæ legis editione,non autem in legis jam editæ declaratione; nimirum quia declaratio retrotrahitur ad
53 tempus conditæ legis,cui intrinſecè ineſt, & ab illius promulgatione obligandi vim habet,*l. Aſſe toto,ff de hered.inſtituend.*Bartol.in *l.Omnes populi, ff.De juſt.& jur.in 5.quæſt.principali.*Joan.Andr.*in addit.ad Specul.in tit.De teſtam.col.penult. verſ. Hoc etiam nota.* Et in *c. Licet cauſam, col. 3.* ubi etiam Butt.*verſ.Ex his deciditur,& probat.* Paul.de Caſtr. *conſ.340.lib.1.*& in d.*l.Hæredes palam, §. Et ſi quid poſt col.2.ff.De teſtam.* ubi propterea infert declarationes a Pontifice editas ſuper gratiis ab eo factis valere,& præjudicare eis,quibus erat jam jus quæſitum, quaſi illud quod declaratur à principio dictum fuiſſet;à primordio enim tituli poſterior formatur eventus, ut in his terminis conſtitutionis declaratæ dixit Anchar.*conſ.65.*
54 *n. 3.* Et propterea excommunicatus per declarationem amplius non ligatur,cum ab initio ligatus jam fuerit,ſed ſolum declaratur;ut ab aliis vitetur.Rom.*conſ.482.& prob. in d.c.Volentes, de privil.in 6.*poſt Gem.in *c.Epiſcoporum. eod. tit. & lib.verſ. Sed poſſet ſalvari*; ubi ſi delictum inquit exemptorum eſſet notorium, & ex tali delicto ipſo facto incurrerent excommunicationem ex juris diſpoſitione, tunc Ordinarii locorum poſſent illos denunciare excommunicatos ad finem,ut per ſuos ſubditos evitentur. Nec dici poteſt, quod tunc imponant eis pœnam, quia illa eſt à jure inducta,nec denunciatio aliquid addit. Et ſequitur ibid. Franc. *verſ. Si tamen ex delicto.* Marian.Socin.*in c. Accepimus col. 11. verſ. Secundum Lapum,de privil.*& Felin.in *c.Non poteſt.n. 3. de re judic.*

55 Unde etiam factum putamus ut Pius IV. dum in conſtitutione in princ.relata declaravit Tridentini Concilii decreta cœpiſſe obligare à Calend.Maii anno 1564.reſtrinxerit ſe ad decreta pertinentia ad reformationem & jus poſitivum dumtaxat.Nam ſummus Pontifex cum ſit ſupra omne jus humanum poſitivum, *c. Propoſuit, de conceſſ.præben.*S.Thom *quolib.4.art. 13.* & abſolutè poſſit nova decreta condere, ac vetera etiam conciliaria abrogare, c. *Significaſti*, & *c.*

Innotuit, de elect. Turrecrem. in *c. Sicut, n. 7. 15. diſt.* utrique decretis reformationem, ac jus poſitivum concernentibus jure potuit annectere tempus, à quo inciperent obligare, *c. Cum ſingula, de preb. in 6. c. Noverit, de ſent. excom.* Dec. in *c. 2. n. 37. ſupra eod.* Vital. *in §. Nunc igitur, n. 30. in proœm. Clem.* At verò præcepta divina cum Eccleſia poſſit tantum interpretari, & declarare, non autem tollere, ſeu immutare, *c. Majores, de Baptiſ. c. Sunt quidam. 25. qu. 1.* gloſ. *fin.* Archid. Turrecrem. & Præpoſ. in d. *c. Sicut, 15. diſt.* S. Thom. *ubi ſup.* meritò doctrinæ editæ à Patribus in concilio circa dogmata, tempus à Pio IV. non eſt adjectum; quia nimirum cum non ſint jus novum, ſed juris divini declarationes, ut in d. *c. Sunt quidam,* non incipiunt obligare ab eo tempore, quo fuerunt in Concilio editæ, aut promulgatæ, ſed à divina inſtitutione, ut clarè probatur in *c. Cum tu, de uſur.* ubi cum quidam uſurarij contenderent ſe non teneri ad uſurarum reſtitutionem, niſi poſt publicationem prohibitionis decreti Concilii Lateranenſis, Alexander III. reſpondit illos teneri reſtituere ſive ante, ſive poſt interdictum uſuras extorſerint; quia cum hoc divinum ſit præceptum, lex Pontificia eſt juris divini declaratoria, non novi juris promulgatoria; ideoque non incipit obligare ab eo tempore, quo publicatur, ſed trahitur etiam ad præterita, ut not. ibi glo. *in ver. Sive poſt,* quam Doctores communiter ſequuntur. Item gloſſa *hic in ver. Futura,* & Felin. *n. 4.* Et tradunt in *c. Cum Chriſtus, de hæret.* Jo. Andr. Butr. & Anchar. omnes in princ. Card. n. 2. in fin. verſ. Nam Conſtitutio hæc cum ſit juris divini, debet reſpicere præterita. Et Abb. *in fin. verſ. Et ex hoc infertur.* Et propterea Patres in his quæ ad fidem pertinent uſi non ſunt verbis novum jus inducentibus, ſed juris præexiſtentis declarationem importantibus, qualia ſunt, Sancta Synodus definit, declarat, tenet, profitetur, docet, damnat, anathematizat, & alia his ſimilia.

Non eſt igitur opus ut declarationibus Sacræ Congregationis adjiciatur tempus, aut locus, cum incipiant obligare à tempore publicationis Concilij, & qualitates omnes, quæ inſunt Concilio, cenſeantur ineſſe illius declarationibus, ut late in Superioribus monſtratum eſt, præſertim n. 21. 23. 45. & 48.

56 Objicitur tertiò. Multæ ſolutiones Sac. Congregationis ſibi contrariæ inveniuntur, ut patet ex declarationibus impreſſis, & manuſcriptis, quæ circumferuntur. Ergo vim obligandi non habent, *l. Ubi repugnantia, ff. De regul. jur.* Lex enim debet eſſe poſſibilis, *c. Erit autem lex, 4. diſt.* & reg. *Nemo poteſt, de regul. jur. in 6.* Nam impoſſibile eſt contrariis declarationibus aſſenſum præbere, aut obtemperare, *l. In ambiguo. ff. De reb. dub.*

At reſpondetur multas etiam leges reperiri ſibi contrarias, nec tamen inde licet inferre ut careant virtute obligandi, cum debeant invicem conciliari, ſi congruè id fieri poſſit, *c. Litteras, de reſt. ſpol. §. Huic ita reſpondetur, 25. quæſt. 2. c. 1. de cognat. ſpirit.* Nam conveniens eſt jura juribus concordare. *c. Cum expediat, de elect. in 6. l. Præcipimus. C. De appell.* gloſ. in *c. Cum dilectus, in ver. jure communi, de conſuet.* præſertim cum multæ declarationes videantur ſibi contrariæ, quæ tamen deprehenduntur tales non eſſe, ſi factorum diverſitas, & circumſtantiæ ſedulo expendantur. Quod ſi ad concordiam reduci nequeant, poſteriores derogant prioribus, *l. Sed & poſteriores, C. De leg. c. 1. de Conſtit. in 6.* Et de deciſ. ſibi contrariis cenſet Jo. Franc. Pavin. *in Præludijs Extravag. Ioan. XXII. col. 3. verſ. Deciſiones.*

Deinde reſpondetur falſam, & commentitiam eſſe hanc multiplicem declarationum repugnantiam; quandoquidem ſpacio quindecim fere annorum, quo fuimus ſac. Congregationis Concilij à ſecretis, nunquam contigit, ut Congregatio ex deliberatione retractaverit ullam reſolutionem prius editam. Nec anteactis temporibus in ſcripturis, & libris publicis uſquam reperi, eam ex propoſito receſſiſſe à deciſis, niſi
57 in duobus caſibus. Nam cum ante cenſuiſſet decretum Concilii *c. 2. ſeſſ. 24.* quo diſponitur, ne in poſterum Epiſcopi Comprovinciales ad Metropolitanam Eccleſiam accedere inviti compellantur; intelligendum eſſe de perſonali acceſſu ipſorum Epiſcoporum, non autem de Procuratore mittendo: poſtea tamen *die 17. Iunij 1578.* de ead. re maturius deliberans cenſuit Concilium liberaſſe ſuffraganeos etiam ab onere mittendi Procuratorem non obſtante contraria conſuetudine etiam immemorabili. Sed quia prius diverſum ſenſerat, dixit referendum Sanctiſſimo qui probavit ſententiam poſteriorem Congregationis, juſſitque dari litteras ad Epiſcopos, præſertim Regni Neapolitani, quibus eis ſignificaretur. Etſi alias Sac. Congregatio aliud cenſuiſſet; tamen poſtea perpenſis aliis rationibus, & facta relatione Sanctitati Suæ ita fuiſſe decretum. Et iterum cum antea declaraſſet in
58 Parochialibus juris patronatus mixti laicorum, & Eccleſiaſticorum requiri formam examinis per concurſum; tamen poſtea animadvertens in mixto prævalere qualitatem, quæ magis favet patronatui; facta relatione Sanctiſſimo, ac de ejus mandato iterum articulo diſcuſſo receſſit à prima declaratione. Aliàs verò dubia ſemel reſoluta in Congregatione ne conſueverunt quidem denuò proponi, ne dum retractari. Quod eſt etiam juri conſonum; nam ſemel interpretatum non poteſt iterum interpretari, quia rei declaratæ nihil addi poteſt, vel detrahi, ut dicit gloſſ. ordinar. in *l. Quidquid adſtringendæ ff. De verbor. oblig.* quod non reperitur alibi ſecundum Bald. in *c. 1. n. 57. ſupra eod.* & omnes ſcribentes in d. *l. Quidquid adſtringendæ,* allegant illum textum pro ſingulari ſecundum unam lecturam in ver. *Nec rurſus,* ad hoc quod habens poteſtatem interpretandi non poteſt interpretari niſi ſemel tantum.

Unde etiam colligitur falſum eſſe quod vulgus credit S. Congregationem idcirco non permittere, ut ſuæ deciſiones imprimantur, ne impediatur illas revocare pro rerum, ac temporum diverſitate, neve appareat illarum contrarietas. Etenim hæc impreſſionis prohibitio alias habet altiores, ac rationabiles cauſas, quas hic recenſere non oportet. Et quamvis longiſſimi temporis curſu mutatis perſonis Congregationis ob varios hominum ſenſus poſſibile ſit, ut in aliquo articulo reſolvatur contrarium ejus, quod ignoratur prius reſolutum fuiſſe: tamen hic caſus,

meo

meo tempore, quod meminerim nunquam accidit, & ferè vix poteſt accidere: tum quia Cardinalium, Præfecti, aut Secretarii mutationes ob mortem, vel aliam cauſam non fiunt repente omnium ſimul, ſed ſemper ſuperſunt multi habentes notitiam præteritarum declarationum: tum quia ſcripturæ ſunt adeò benè digeſtæ, ac diſpoſitæ per materias, titulos, tempora, ac diœceſes, ut quotieſcumque aliquod novum dubium diſputandum proponitur, brevi, ac parvo labore dignoſci poſſit an aliquid circa illud
59 prius diffinitum fuerit. Nec refert quod in declarationibus manuſcriptis, vel impreſſis, quæ deferuntur per manus, multæ appareant contrariæ; ſiquidem illis non eſt fidendum, cum quamplures ſint apocriphæ, aut falſæ, & undique ſcateant erroribus; ut proptetea mirum non ſit, ſi Sac. Congregatio die 27. April. 1621. de mandato Greg. XV. decreverit hujuſmodi declarationes Indici librorum prohibitorum eſſe adiiciendas. Ergo deciſionibus quæ Congregationis nomine inſcribuntur fides adhibenda non erit, niſi appareant manu Cardinalis Præfecti, & Secretarii ſuſcriptæ, & conſueto ſigillo obſignatæ. Tantum præbere poſſunt cauſam viris prudentibus, ac timoratæ conſcientiæ inquirendi de illarum veritate, de qua ſi probabiliter conſtaret ex alicujus fide digni teſtimonio, licet non authenticè, non eſſet laudandus, qui illius veritate aliter non inveſtigata auderet contrarium docere, ut faciunt nonnulli ex Theologis, qui relatis verbis multarum declarationum, Summorum Pontificum, aut Congregationis, ut illas evitent, conſueverunt indiſtinctè reſpondere: De illis nobis non conſtat authenticè: atque ita liberè contrariam ſententiam tuentur. Quod certè vix abeſt ab irreverentia, ac temeritate. Quinimò, ut inquit Salas *de leg. tract.* 14. *diſp.* 21. *q.* 97. *ſect.* 12. *in fin.* rectè facit judex, qui declarationes S. Congregationis, quas invenerit apud aliquem probatum Authorem, ut veras habuerit, & ſequatur, etiamſi nec à parte allegentur, nec producantur: adjiciens, In foro conſcientiæ teneri unumquemque eas ſequi, ſi de illis ſufficientem notitiam habuerit: juxta ea quæ tradit Navarr. *conſ.* 1. *num.* 12. *& per totum de Conſtit.*

60 Obiicitur quartò. Interpretationum quatuor ſunt ſpecies, quarum meminit glo. & Abb. in *c.* 1. *de poſtul. Præl.* Item gloſſ. *fin. in c. Sicut*, §. 1. 11. *quæſt.* 1. & in *l. Si de interpretatione*, *ff. De leg.* Prima interpretatio eſt generalis, & neceſſaria, & in ſcripis redigenda ut Principis. Et hæc facit jus quoad omnes, ut hic & in *c. Conſtitionem*, *de ſent. excomm. in* 6. & *c. Inter alia inſ. eod. tit.* Secunda eſt generalis, & neceſſaria, ſed non in ſcriptis redigenda, ut conſuetudinis, *c. Cum dilectus*, *de conſuet.* & d. *l. Si de interpretatione.* Et hæc ad præſentem quæſtionem non pertinet. Tertia non eſt generalis, ſed neceſſaria, & in ſcriptis redigenda, ut judicis, *l. Non poſſunt*, *ff. De legib.* Quarta nec generalis eſt, nec in ſcriptis redigenda, nec neceſſaria, ſed probabilis tantum, ut Magiſtrorum, *l. Unica*, C. *De profeſſ. qui in urb. Conſtantinop. lib.* 12. *cum Concord.* de quibus ibi per Luc. de Penn.

61 Dum autem dicimus Congregationem habere Authoritatem interpretandi Concilium, hoc videtur intelligendum de ultima ſpecie interpretationis, id eſt probabilis, quam cæteris Doctoribus Pius IV. ſua Conſtitutione interdixit, ut videntur innuere illa verba: (gloſſas, commentaria, ullumue interpretationis genus.) Ad exemplum Nicolai IV. in *c. Exiit qui ſeminat*, §. *Itaque ſub pœna, de verb ſignif. in* 6. quam Conſtitutionem propterea nemo auſus eſt interpretari, ut ibi notat gloſſ. adeo ut neceſſe fuerit ut Joannes XXII. illam prohibitionem ſuſpenderit in Extravag. *Quia nonnunquam, eod. tit.* Nec non exemplo Juſtiniani, qui in *l.* 1. C. *De veter. jur. enucl.* ſui Codicis interpretationem prohibuit his verbis, (Nullis juriſperitis in poſterum audere commentarios illi applicare, & verboſitate ſua ſupradicti Codicis compendium confundere; quemadmodum in antiquioribus temporibus factum eſt, cùm per contrarias interpretantium ſententias totum penè jus conturbatum eſt.)

Nec tollit obicem quod Sac. Congregationis authoritas emanaverit à Summo Pontifice. Nam & Papæ interpretatio nonnunquam probabilis eſt; & non neceſſaria, ut not. Jo. Andr. *in addit.*
62 *ad Specul. in rubr. Ne ſede vacante*, ubi propterea ait Innocentium IV. vere fuiſſe Patrem juris, quia pavit nos duplici pabulo, ſcilicet ſolemni apparatu, ut Magiſter, in quo ejus authoritas eſt probabilis tantum; & Conſtitutionibus, quas fecit ut Pontifex, & nunc habemus in 6. lib. Decretalium, in quibus authoritas illius neceſſaria eſt. Quod multo magis videtur procedere in interpretationibus Sac. Congreg. quia cum abſque ſpeciali Sanctiſſimi facultate legem condendi authoritatem non habeat, nec videtur habere interpretandi ea interpretatione, quæ neceſſaria, & generalis dicitur, & vim legis obtinet; nam ejus eſt jura interpretari, cujus eſt condere, §. *Ex his*, 11. *quæſt.* 1. *c. Inter alia*, *de ſent. excommun. c. fin. de conceſſ. preb. l. fin.* C. *De legib.* Unde in Conſtitutione Sixti V. de qua ſupra in princ. legitur ad Summum pontificem tantummodo ſpectare generalia Concilia indicere, confirmare, interpretari.

Atque ita declarationes Sac. Congreg Concilii eſſe tantum, ut inquiunt, doctrinales, neque illis eſſe neceſſario ſtandum affirmat (nullum tamen adducens fundamentum) Thom. Sanchez *de matrim. tom.* 3, *lib.* 8. *diſp.* 2. *n* 10. Petr. de Ledeſm. *in Summ. tom.* 1. *de Sacram. Pænit. c.* 13. *difficult.* 7. Alphonſ. de Vega *in Summ. to.* 1. *c.* 62. *caſu* 40. Villalobos, & alii nonnulli Theologi.

63 Cæterum ad hanc quoque objectionem patet reſponſio ex dictis à n. 8. uſque ad nu. 42. ubi decem fundamentis latiſſimè probatum eſt Sacræ Congregationis authoritaté eſſe Apoſtolicam, ejuſque interpretationem non eſſe tantum probabilem, ſed neceſſariam, quæ in ſcriptis redigitur, & obligat omnes generaliter in utroque foro. Et ſanè cum in proœmio dictæ Bullæ Sixtus V. primò dixerit decretorum Tridentini Concilii interpretationem ad ſingularem Summi Pontificis authoritatem tantummodo pertinere, ac deinde immediatè hanc interpretandi authoritatem Congregationi impertitus fuerit; patet manifeſtè eum tribuiſſe Congregationi jus faciendi interpretationem illam, quæ ſingulariter pertinet ad Summũ Pontificem, & ſic generalem & neceſſariã juxta tex. hic, & in d. l. fin. ubi id no-

Proſſ. Fagn. 1. *Decretal.*

tat Bald. C. *De legib.* Præſertim vero quia cum Sixtus V. in declarationibus editis poſt inſtitutionem Congregationum à ſe erectarum diſponat, ut Cardinales ſibi viros Sacræ Theologiæ, & Pontificii, ac Cæſarei juris peritos in conſultationibus adhibeant, apertè diſtinguit interpretationem Congregationis ab interpretatione Magiſtrorum. Quod, ut inquit Card. Paleott. *de ſacri Conſiſt. conſult. par. 5. qu. 40. verſ. Quare ut antea*, conſonat cum veteri inſtituto Oecumenicorum Conciliorum, in quibus non ſolum cōveniebant Patriarchæ, Archiepiſcopi, & Epiſcopi, qui jus ſuffragij definitivi habebant, ſed Presbyteri etiam, & Diaconi ſæpe adhibebantur, qui ſententiam conſultivam dicebant, ac Patrum deliberationes conſilijs ſtudiiſque ſuis juvabant. Et confirmatur, quia in ijſdem declarationibus in principio, ut dictarum Congregationum expeditiones validæ exiſtant decernitur, ut Cardinales in qualibet Congregatione non ſint pauciores tribus. Hæc autem ratio validitatis expeditionum inepta eſſet, ſi Congregationis authoritas eſſet tantùm doctrinalis, ut Magiſtrorum.

64 Sed urgebis. Judices, ac Magiſtratus univerſi authoritatem habent à Principe, apud quem ſunt principaliter juriſdictiones, tanquam apud fontem, à quo fluunt, & refluunt ſicut flumina ad mare, ut inquit formaliter Bald. in *c. 1. §. Ad hoc, numer. 11. de pact. juram. firm.* aliàs eſt ſub titulo *de allodijs in uſib. feud.* & Gram. *deciſ. 46. in princip.* adeo ut nec minima juriſdictio poſſit conferri, niſi authoritate Principis mediata, vel immediata, ut notatur in *l. Et quia, ff. De juriſd. omn. jud. in l. Privatorum, C. eod. tit.* per Innoc. in *c. Cum ab Eccleſiarum, inf. de off. ordin.* & tradit Bald. in *d. §. Ad hoc, num. 2.* & tamen diffinitiones, & interpretationes Judicum legis vigorem non habent, ſed inducunt tantum parendi neceſſitatem in ea particulari cauſà in qua emanant, *l. Paulus, la prima, ff. De re judic.* & d. *l. Non poſſunt, ff. De legibus.* Innoc. in *c. Cum ſpeciali, ſub num. 4. de appell.* quem ibi ſequuntur Joan. Andr. *col. 3. verſ. Quidam dicunt*, & Ant. de Butr. *num. 11. verſ. Dicit tamen Innocentius.* Bald. in *l. Cum de novo, in princ. C. de leg.* Ergo ſimiliter etſi ſacra Congregatio habeat decidendi authoritatem à Principe; tamen illius interpretatio videtur tertiæ ſpeciei, id eſt illius, quæ generalis non eſt, licet ſit neceſſaria, & in ſcriptis redigenda ut judicis. Vel certe quatenus illius declarationes habeant legis authoritatem, id videtur procedere in illis tantum, quæ generaliter, & per modum legis eduntur, non autem in illis, quæ fiunt in aliquo ſpeciali caſù.

65 At facilis eſt reſponſio. Quia juriſdictio alijs Judicibus attributa regulariter reſtricta eſt ad certos limites perſonarum, aut territorii, extra quos non extenditur, *l. fin. ff. De juriſd. omnium judic.* Nam ſicut Prætor univerſam juriſdictionem mandare alii poteſt, ita & in perſonas certas, vel de una ſpecie poteſt, ut legitur in *l. Prætor, ff. eod.* At ſacra Congregatio fuit generaliter aſſumpta à Summis Pontificibus ad decreta Tridentini Concilii interpretanda: & propterea decidit non ſolum caſus particulares, & in concreto, ſed ut plurimum aperit ſenſus, & mentem Sanctæ Synodi generaliter, & in abſtracto, Ea verò, quæ in facto conſiſtunt reijcit ad Judices ordinarios. Unde eatenus ſe extendit illius authoritas, quatenus protenditur latitudo decretorum Concilii, quibus declarationes intrinſecè
66 inſunt, ut oſtenſum eſt ſupra. Et ideo cum Congregatio declaravit decretum Concilii *c. 6. ſeſſ. 23.* ademiſſe clericis non habentibus requiſita ibi præſcripta, privilegium fori dumtaxat, ſed nihil diſpoſuiſſe de privilegio Canonis. Item cum declaravit ad obtinendum ſimplex beneficium eccleſiaſticum ſufficere ex eo decreto decimumquartum annum inchoatum: & è converſo ad obtinendas dignitates quibus animarum cura nulla ſubeſt in Cathedralibus, vel Collegiatis Eccleſijs ex decreto *c. 12. verſ. Ad cæteras, ſeſſ. 24.* requiri annum vigeſimum ſecundum completum, & in alijs innumeris caſibus: quamvis declarationes editæ fuerint ad conſultationem Epiſcoporum, aut partium litigantium in aliquo ſpeciali caſu: tamen nemo dixerit non eſſe generaliter obſervandas, cum decreta illa Concilii, quæ generaliter ligant omnes, habeant ſemper in ventre ſenſum, ſeu intellectum illum, quem ſacra Congregatio ſua declaratione manifeſta-
67 vit. Et propterea videmus ſententiam Principis, quæ venit ad declarandum aliquod dubium juris, quamvis lata fuerit inter partes, & in caſu particulari; tamen facere jus quoad omnes, quia non ſolum habet vim ſententiæ, ſed etiam generalis ſtatuti, ut decidit Bald per illum text. in *l. fin. num. 1. C. De legib.* Et in proprijs terminis cum Pontifex, vel authoritatem habens ab ipſo reſpondet ad conſultationem alicujus in aliquo particulari caſu, reſponſum illud facere jus commune inter omnes: Eſt textus apertus in c. *Ex multa, de voto*, per quem tex. ita determinat gl. in *c. Ex tua, in ver. Conſultationem, de fil. presbyt.* & Felin. alios allegans in *c. In, 17. ſupra eod.* Quibus accedit quod etſi ad hanc interpretationem faciendam deſideraretur præciſa authoritas legis condendæ; illa tamen non deeſſet, quia Congregatio ex Bulla Sixti in his, quæ morum reformationem concernunt, authoritatem habet pro juſtitia, & æquitate decernendi quæcumque ſibi viſa fuerint in univerſo orbe. Unde ſicut Princeps authoritatem habet ubique, & quoad omnes, ſic & is, qui authoritatem habet ab ipſo, ut poſt Jacob. de Belviſio dixit Jo. And. in *c. Per venerabilem, col. 1. qui fil. ſint legit.*

68 Quamobrem ut concludamus, Sacræ Congregationis reſcripta ſunt veluti reſponſa prudentum: nam, ut olim prudentes, reſpondet diffinitivè conſultationibus eorum, qui illius ſententiam exquirunt circa intelligentiam decreto-
69 tum Concilii. Occaſione autem viſitationis Liminum, & emendationis Conciliorum Provincialium conſuevit reſpondere Epiſcopis eam conſulentibus ſuper omnibus dubiis ad Eccleſiarum regimen pertinentibus etiam non Conciliaribus. Conſtat autem eorumdem prudentum reſponſa vim legis obtinere *c. Reſponſa prudentum, 2. diſt. l. Ius autem civile, ff. De juſt & jur. §. Reſponſa, inſtit. de jur. natur.* & *l. 1. §. Sed neque, C. De veter. jur. enucl.* Valet enim illatio: Ita ait Celſus Juriſconſultus; ergo ita eſt, *l. 1.* ubi Bart. Bald. Ang. Paul. de Caſtr. Alex. Jaſ. & cæteri notant, *ff. Si cert. pet.*

Hanc autem Sac. Congregationis authoritatem DD. quoque paſſim reverenter agnoſcunt. Nam Nicolaus Garz. *de beneſ. tom.* 1. *in præfat.* (Quod attinet (inquit) ad declarationes S. Congregationis certum eſt eas non eſſe declarationes doctrinales, ſicut latas à Doctoribus, & Juriſperitis, ut aliqui Theologi perperam dicunt, ſed eſſe declarationes definitivas, ſeu deciſivas vim legis habentes, & ut leges recipiendas, utpotè latas ex Commiſſione Papæ, & à perſonis habentibus interpretandi, & reſpondendi facultatem à Principe, ut apparet ex Bulla Sixti V. quæ eſt in parte ſecunda Bullarij in ordine ſeptima, ubi habetur facultas dictæ Congregationis.) Et eadem Sac. Congregatio cuidam Abbatiſſæ Meſſanenſi ſic reſpondit: Eadem ratio habenda eſt de his, quæ ſcribuntur à Cardinalibus ſacræ Congregationis Concilii Tridentini nomine ipſius Congregationis, ac ſi à Papa ſcripta eſſent, & aliàs ſic cenſuit: decreta, & litteræ Congregationis Concilii ſemotis litibus ſunt executioni demandanda, nec ſuper his ſententia, nec decretum aliquod eſt faciendum. Et ita ſuper declarationibus Sac. Congregationis Papa ſtatim dat Breve, & Auditor Cameræ Monitorium in earum executionem. Et Rota eas abſque ulla controverſia, & diſputatione amplectitur, ſuſcipit, & obſervat, ut praxis oſtendit. Et quamvis declaratio ſit facta ad inſtantiam alicujus, ſeu in caſu particulari, tamen facit jus quoad omnes, & in univerſum. Hæc ille.

Similiter Eman. Rodriq. *de regul. tom.* 1. *q.* 11. *ar.* 1. *&* 2. affirmat has declarationes ſi authenticæ habeantur in judicio, & extra eſſe obligatorias, & dicendas eſſe definitivas, quæ ut tales imponunt neceſſitatem, & in ſcriptis rediguntur ſicut declarationes ipſius Principis legiſlatoris, & teſtatur ſecundum eas in Tribunalibus judicari.

Sed & Ludovicus Miran. *in Manual. Prælat. to.* 2. *quæſt.* 26. *ar.* 11. rejecta opinione quotumdam, qui in Hiſpania contrarium aſſerebant, concludit declarationes ſacræ Congregationis authentico ſigillo, & ſubſcriptione munitas non ſolum habendas eſſe ut doctrinales, verum etiam ut judiciales, & in utroque foro obligare, & ſecundum ipſas in omnibus Tribunalibus judicari debere. Eo quod cum Cardinales faciant hujuſmodi declarationes ex commiſſione Summi Pontificis, & ipſius aucto ritate; eadem lege, qua jubemur Papalem declarationem recipere, tanquam certam, & veram, eadem jubemur etiam recipere eaſdem declarationes explicantes mentem, & intentionem legiſlatoris.

71 Idem cenſet Jo. de Salas, *de legib. tr.* 14. *q.* 97. *diſp.* 21. *ſect.* 12. dicens declarationes dictæ Congregationis non ut probabiles, & doctrinales dumtaxat habendas eſſe, ſed ut authoritativas, & neceſſarias tanquam ſi ab ipſo Papa editæ fuiſſent, & ideo habere vim obligandi in utroque foro tam in judicio, quàm extra, non ſolum pro illis perſonis, ad quarum inſtantiam fiunt, ſeu in illo ſpeciali caſu, cui Congregatio reſpondet, ſed ut leges generales in ſimilibus omnibus: idque probavi tum ex verbis conſtitutionis Sixti V. in quibus Papa eamdem, quam ipſe habet, interpretandi, & exequendi facultatem Congregationi impartitur; maximè quia illa exceptio dubiorum, cum debeat eſſe de regula legis, id manifeſtius reddit: tum ex conſultatione Papæ, quia ex ea, etiamſi ſit ſuper particulari caſu, jus generale editur, juxta textum in c. *Ex multa*, *de voto*, allegat pro hac ſententia Eman. Rodrig. & Nicolaum Garziam, *loc. citatu*, Item *in praxi Epiſcopali part.* 1. *Ver. Authoritas*, ac præterea Rotam *deciſ.* 482. 743. *&* 750. *part.* 1. *& deciſ.* 325. *par.* 2. *diverſ.* in quibus Rota juxta declarationes Cardinalium judicavit, refert etiam, licet mutilatè, verba alterius deciſionis Rotæ *in cauſa Tudent. juriſdictionis*, 28. *Novembris* 1607. *coram Cardinali Sacrato*, quæ ſic ſe habent. Cum fuiſſet pro parte Moderni Epiſcopi data quædam declaratio S. Congregationis ſuper interpretatione Concilii Trid. Rota quæ ſolet acquieſcere reſolutionibus S. Congregationis negativè reſpondit. Cæterum cum fuerit repertum, quod illa non erat reſolutio S. Congregationis, ſed quædam annotatio bon. me. Card. Caraffæ: iterum propoſui dubium, & Domini affirmativam ſententiam amplexi fuerunt. Impreſſa eſt hæc deciſ. in *Rep. c.* 3. *deciſ.* 166. *n.* 1. & ſubdit Salas ſe hujuſmodi verba retuliſſe, neſciens an alibi tam expreſſum, aut grave teſtimonium pro declarationibus S. Congreg. reperiatur. Sed expreſſius hoc habetur in deciſione Romana Capellaniæ, 2. *Januarij* 1589. *coram Cardinali Pamphilio*, in hæc verba: Domini attenta reſolutione Illuſtriſſimorum DD. S. Concilii Interpretum in cauſa Piſtorien. quod præſentandus non debet eſſe Presbyter ex eo, quod in fundatione dicatur Capellanum debere celebrare divina officia, &c. receſſerunt à reſolutis in hac cauſa, & dixerunt Capellaniam non eſſe Sacerdotalem. Quam quidem deciſionem ad litteram retuli in c. 1. *n.* 73. *infr. de ætat. & qualit.* Deinde addit Salas, *ubi ſupra* in verſ. *Quartò colligo*, effectum obligandi, quem habent prædictæ declarationes, non ſolum eſſe quoad futura, ſed etiam quoad præterita, quia hoc eſt de natura legis declaratoriæ, & potius ligat conſtitutio antiqua, quam nova declaratoria: ſecundum gloſ. in *Clem. Statutum. in ver. Declaramus, de elect.* & ibi Card. *q.* 2. *gloſ. in c.* 11. *de decim. in ver. Declaramus, lib.* 6. & Abb. *hic n.* 8. & ſententias contra declarationes S. Congregationis latas, eſſe ipſo jure nullas, ut ibi per eum in verſ. *Sextò colligunt.* Id ipſum cenſent & alii Recentiores. Nec aliud ſentit Baſil. Pont in *tract. De matrim. lib.* 5. *c.* 13. *§.* 1. *n.* 7. ab aliquibus perperam allegatus pro contraria ſententia. Tantum enim, ait, non obſtant deciſiones Rotæ, quas pro ſua ſententia Menochius refert; his enim ego oppono Congregationis declarationes, quæ majus pondus authoritatis habent.

72 His demum addo Rotam in *cauſa Fulginaten. hæreditatis* 14. *Februarij* 1650. *coram R.P.D. Veroſpio*, cujus hæc ſunt verba. Prædicta verò certiora redduntur ex reſolutione S. Congregationis Concilij Tridentini in *una Meliten. ſub die* 10. *Maij* 1608. qua Eminentiſſimi Patres reſponderunt profeſſionem ab hujuſmodi Equitibus obedientię nuncupatis emiſſam nullius eſſe roboris, atque momenti ad obligandum ipſos Religioni, niſi eorum inſtitutio per Apoſtolicam Sedem fuerit approbata, vel ab eadem Eminentiſſimus magnus Magiſter legitimam ad id facultatem obtineat. Quorum reſponſa non ſolum futuris imponendi finem controverſiis vim obtinent, ſed

juſtam quoque per ſe ferunt interpretationem in præcedentibus caſibus hactenus deciſis, neque in judicium deductis pari ratione ſervandam, juxta gloſſ. *in proœm. Clem. in verb.* De cætero, Salas. *de legib. quæſt. 97. tract. 4. ſect. 12. verſ. 5 Colligo*, ubi loquitur in ſpecie de reſolutionibus S. Congregationis prædictæ Rota coram Gregorio *deciſ. 310. numer. 7.* & *deciſ. 317. numer. 32. par. 4. tom. 2. recent.* & in Milevitana Antianitatis, 26, *Maij* 1650. *in* § *Non obſtat quod prædicta ordinatio coram Reverendiſſimo D. meo Decano*, & ab hoc Tribunali ſemper magna cum reverentia ſuſcipi ſolent, ut dictum fuit in Averſan. Beneficiorum, 3. *Iulij.* 1606. coram Cardinali Sacrato: & coram Buratto *dec.* 479. *num.* 2. & in Meten. Abbatiæ, 19. *Iunij* 1628. *Coram D. meo Decano.* Et in Majoricen. Parochialis, 13. 13. *Iunij* 1646. *coram R. P. D. meo Celſo.* Et in aliis relatis in Calaguritan. Clavis, 12. *Ianuarij.* 1648. *in ultimo*, §. *Coram R. P. D. meo Corrado.* & in Oppiden. Proceſſionum, 18. *Maij* 1646. *in* §. *Et hæc juris diſpoſitio coram me.*

DE RESCRIPTIS.

Cap. Cæterum.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum ſecundum in eodem negotio ab adverſario impetratum non valet, ſi de primo non faciat mentionem, & primum manet in ſuo robore. & n 3.*

2 *Reſcriptum ſecundum non valet, ſi taceat primum fuiſſe impetratum communi conſenſu. & n. 14.*

4 *Reſcriptum primum ſi non fuit præſentatum, & illius authoritate facta citatio, valet ſecundum prius præſentatum, licet de primo mentionem non faciat.*

5 *Reſcriptum ſecundum ad lites non faciens mentionem de primo an ſit ipſo jure nullum, an vero ſit annullandum ope exceptionis.*

Et quid in litteris beneficialibus. & gratioſis n. 8.

9 *Subreptio non inficit litteras contentioſas ipſo jure, ſed ope exceptionis*

10 *Secus ſi litteræ ſint gratioſæ*

11 *Reſcriptum ſecundum ſi faciat mentionem de primo, valet ſecundum, & non primum.*

12 *Reſcriptum ſecundum faciens mentionem de primo an tollat primum ipſo jure.*

13 *Gratia ſecunda quamvis faciat mentionem de prima, tamen non tollit primam, niſi in ſecunda fuerit expreſſè derogatum regulæ de jure quæſito non tollendo. & n. 17.*

14 *Reſcriptum ſecundum non ſufficit ut faciat mentionem de primo, niſi etiam faciat mentionem de illius qualitatibus, quæ reddidiſſent Principem difficiliorem ad ſecundas litteras concedendas.*

15 *Subreptionem inducit omne tacitum, quo expreſſo princeps non tam facilè dediſſet litteras*

16 *Princeps, ſi in ſecunda gratia non fuerit facta mentio de qualitatibus primæ, præſumitur circumventus.*

18 *Regulæ de jure quæſito non tollendo Papa non cenſetur velle derogare quibuſcunque utatur verbis, & clauſulis, niſi eidem regulæ expreſſ deroget. & n. 26.*

19 *Amplia primò etiamſi Papa habuerit certam ſcientiam ex narratis de præjudicio tertij.*

20 *Amplia ſecundò in jure quomodolibet quæſito, & ex privilegio.*

Amplia tertiò, etiam in gratia motu proprio. n. 22.

Amplia quartò, etiamſi Papa proceſſerit de plenitudine poteſtatis. n. 23.

Amplia quintò etiam ſi generaliter derogaverit conſtitutionibus Apoſtolicis, & regulis Cancellariæ etiam cum clauſula, quorum tenores, *n. 26.*

Limita primò, in gratia ex ſui natura præjudiciali. n. 28.

Limita ſecundò, in gratia quæ ſit ob publicam utilitatem. n. 32. & n. 48.

21 Quomodolibet *dictio, includit omne jus quantumcunque minimum.*

24 *Clauſula* de plenitudine poteſtatis *operatur etiam in præjudicium tertij. fallit ut n. 25.*

25 *Proteſtatio de qua in regula de non tollendo jus quæſitum tollit conſenſum, & voluntatem Papæ ab actu gerendo.*

27 *Clauſula derogatoria in litteris Apoſtolicis ſemper apponi conſueverunt.*

29 *Gratia ex ſui natura præjudicialis quando dicatur. & n. 30. & 31.*

30 *Scientia Papæ de præjudicio tertij ſi proveniat ex narratis, non ſufficit ad tollendum jus quæſitum ſine expreſſa derogatione regulæ.*

31 *Proteſtatio cedit facto omnino contrario.*

33 *Studia litterarum pertinent ad communem utilitatem.*

34 *Privilegio conceſſo miſerationis cauſa renunciari non poteſt.*

35 *Officium obtinens ad ſui vitam, ſi evadat cæcus, an valeat proviſio de eodem officio alteri facta ſine derogatione regulæ de jure quæſito non tollendo, latè diſcutitur, ut n. ſeqq. uſque in finem*

36 *Officia ex ſui natura regulariter ſunt perpetua, præſertim ſi concedantur ad Vitam.*

37 *Officialis perpetuus ſine juſta cauſa de poteſtate ordinaria amoveri non poteſt.*

38 *Regula de non tollendo jus quæſitum obſtat ſecundæ gratiæ de officio prius alteri ad vitam conceſſo.*

39 *Cæcitas non eſt juſta cauſa removendi aliquem ab officio prius obtento.*

Quamvis ſit officium eccleſiaſticum. n. 43

Et quamvis detur principaliter propter exercitium, & non propter dignitatem n. 62. & n. ſeq. uſque in finem.

40 *Cæcus qui perdit viſum non perdit officium.*

41 *Senatorium ordinem retinet, & judicantis officio fungitur.*

Retinet magiſtratum prius acceptum ibid.

42 *A tutela non removetur, ſed datur illi curator, vel coadjutor. & n. 73.*

43 *Mutus Archidiaconus, qui amiſit officium linguæ, non removetur ab officio.*

44 *Idem ſi amiſerit officium oculorum.*

45 *Officialis electus, qui ante confirmationem evaſit cæcus, debet in eodem officio remanere, illudque per alium exercere. & n. 58.*

46 *Officium obtinens ſive gratuitum, ſive oneroſum, ſi fiat inhabilis, non privatur officio, ſed inſervit per ſubſtitutum, & retinet ſtipendia ſua.*

47 *Etiamſi officium requirat induſtriam perſonæ.*

50 *Coadjutoria concernit principaliter publicam utili-*

ſilitatem, non autem remotio officialis infirmi ab officio.

51 Prælatus etiam invitus cogi poteſt ad cedendum, quando ſubeſt periculum deſtructionis eccleſiæ, dummodo ei detur et bonum concambium.

52 Utilitas publica præfertur privatæ.

53 Coadjutoria gratia cur non requirat derogationem regulæ de jure quæſito non tollendo.

54 Infirmi remotio ab officio, vel beneficio eſt contra jus, & utilitatem publicam. & n. ſeqq.

55 Afflictis afflictionem addere peccatum eſt.

56 Rex Portugalliæ inhabilis à Regno non removetur, ſed datur illi coadjutor à Romano Pontifice ob publicam utilitatem.

57 Officio, vel beneficio ſuo quem privare ſine culpa, perverſum eſt, & contra eccleſiaſticam cenſuram. & n. ſeq.

59 Cæcis eſt miſerendum, & de novo ſubveniendum.

60 Dementia non eſt juſta cauſa removendi ab officio perpetuo, ſed ſolum dandi coadjutorem.

61 Repetitio unquam fieri intelligitur etiam in eadem clauſula quando ex illa reſultat aliquid exorbitans à jure communi.

62 Infirmus ab officio removeri poteſt de poteſtate ordinaria quando officium datur principaliter non propter dignitatem, ſed propter exercitium.

Contrarium n. 73. & ſeqq. uſque in fin.

Declaratur primò, ut procedat in officio temporali, non autem in ſpirituali, & perpetuo. n. 65.

Declaratur ſecundò, ut procedat in officiali, qui ex propria culpa in morbum incidit. n. 68.

Sed contra ſecundum Canones. n. 69.

Declaratur tertiò, ut procedat in remotione ab adminiſtratione, non autem à titulo, & habitu officij. n. 70.

Declaratur quartò, ut non procedat ſtante conſuetudine inſerviendi per ſubſtitutum n. 78.

Declaratur quintò, ut non procedat in officiali, qui factus eſt cæcus. n. 80.

Intellectus legis: ſi quos judices, C. De off. Præfect. Præt. orient. n. 63. & ſeqq. uſque in fin.

63 Judices propter longinquam infirmitatem inutiles ab adminiſtratione removentur, & alij in eorum locum ſubrogantur, contrarium. n. 67. & 73.

Declaratur multis modis ut n. 65. & ſeqq. uſque in finem.

64 Index datus mutari jubetur ſi propter infirmitatem diu fuerit impeditus.

Procedit in judice delegato, n. 71.

66 Leges debent imitari Canones, ſed non è converſo.

67 Index propter furorem, vel cæcitatem ſupervenientem non debet removeri.

68 Officialis, qui ex propria culpa in morbum incidit, removetur ab officio ſecundum leges.

69 Secus ſecundum Canones.

70 Judices ob adverſam valetudinem inutiles removentur ab adminiſtratione, ſed non ab officio.

71 Delegati juriſdictio de facili per ordinarium judicem revocatur.

72 Judicium ſolvitur vetante eo, qui juſſit judicare.

73 Tutor factus inutilis propter adverſam valetudinem non removetur, ſed datur illi coadjutor.

74 Epiſcopatus eſt nomen oneris, non honoris.

75 Infirmi ſive Epiſcopi ſive Presbi, ſive ſimplices beneficiati ſive officiales, non removentur, ſed eis dantur coadjutores, & n. ſeqq.

76 Officia perpetua, & ſpiritualia regulantur per omnia ut beneficia eccleſiaſtica.

77 Imò difficilius quis removetur ab officio, quàm à beneficio.

79 Officiales collegiorum urbis ægritudine, vel ſenio, aut aliàs legitime impediti ex conſuetudine inſerviunt per ſubſtitutum ſibique emolumenta percipiunt.

80 Lex generalis poſterior non tollit legem ſpecialiter loquentem ſed diſtinguitur, & limitatur per legem antiquam.

81 Cæcus non poteſt dici inhabilis ad officium, vel magiſtratum, nec reſpectu tituli, nec reſpectu exercitij. & n. ſeqq uſque in finem.

82 Non excuſatur à Concilio, vel patrocinio.

83 Si ſit ſapiens, cogi poteſt ire ad conſilium, & conſulere.

84 Non privatur voto, quod aliàs haberet ſi cæcus non eſſet.

85 Non dicitur inhabilis ad legendum, vel ſcribendum, cum à lege ſit habilitatus ad hæc implenda per ſubſtitutum.

86 Cæcus vis ingenij, & intellectus perſpicacior eſt, & n. ſeqq.

87 Judicandi munus magis conſilio prudentis viri, quàm corpore explendum eſt.

1 CÆTERUM. Si in ſecundo reſcripto de primo reſcripto adverſarii ejuſdem cauſæ non ſit mentio, valet primum: alter valet ſecundum, & ſi primum communi
2 conſenſu fuit obtentum, non valet ſecundum hoc tacito impetratum. Hoc dicit Joa. Andr. Bald. Bellam. Butr. Cardin. Anchar. Abb. Joan. de Anan Felin. & Dec. & ſunt tres partes, quæ per ſe patent: ſecunda ibi *ſi verò*, tertia ibi *verum*.

3 Nota ex hac decretali tres regulas in materia reſcriptorum ſcitu neceſſarias, & uſu forenſi admodum frequentes. Prima regula eſt ſi ſecundæ litteræ in eodem negotio ab adverſario impetratæ, de primis non faciant mentionem, primæ remanent in ſuo robore, & ſecundæ non valent. Hæc regula habetur in prima parte text. & validitas primarum litterarum probatur ibi: *Priores judices ad deciſionem cauſæ procedere poſſunt*. & nullitas ſecundarum, ibi: *nec ſecunda littera obtinent alicujus roboris firmitatem*. Ratio hujus primæ regulæ, quia ſi princeps recordatus fuiſſet primarum litterarum, ſecundas utique non conceſſiſſet. Ideoque ſecundæ non valent ex defectu intentionis, ut *cap. Ex parte, l. 1. infra de offi. deleg.* ibi: *ſi memores fuiſſemus nos pro prædicto N. litteras direxiſſe, pro adverſario nullatenus ſcripſiſſemus*. Ad idem *cap. In noſtra infr. eod. cap. Ex litteris de off. deleg.* Quare hanc regulam ponunt hic gloſſ. poſt caſum, Joan. Andr. Bald. & omnes in Summ. text.

4 Declara tamen hanc primam Regulam, dummodo primæ litteræ fuerint præſentatæ, & illarum auctoritate fuerit facta citatio, aliàs enim valerent ſecundæ; quæ primò fuerunt præſentatæ, etiamſi in eis de primis litteris nulla mentio facta eſſet, *cap. Ut debitus*: & ibi notatur in gloſ. in *verb. Aſſignata, infra de Appel.* gloſſ. 1. & 2. hic Bald. *n. 1.* & plerique alii. Plures alias declarationes ad hanc regulam vide hic plenè per Felin. *à n. 2. verſ. Limita decem modis*.

5 An autem ſecundum reſcriptum non faciens

men-

mentionem de primo impetrato ſuo et eadem cauſa ab adverſario ſit ipſo jure nullum, necne, ſunt opiniones. Abb *hic n. 5.* refert Compoſtel. tenere ſecundum eſſe ipſo jure nullum, & pro eo dicit optimè facere hanc litteram ibi: *nec ſecundæ litteræ obtinent alicujus roboris firmitatem.* Quæ verba cum ſint præſentis temporis, videntur inducere nullitatem ipſo jure. ad gloſſ *in reg. de pæn. de regul. jur. lib. 6.* & in l. *In criminali in verb. Habeatur*, *Cod. De juriſdict. omn. judic.*

Sed tu adverte; nam Compoſtell. non fuit in hac opinione, imò cum Innocentio oppoſitum cenſuit ut mox dicetur: & forte Abb. voluit allegare Tancre dum, qui, ut refert Hoſtien. *hic n. 1. in verb. Secundæ litteræ*, tenuit ſecundas litteras non facientes de primis mentionem eſſe ipſo jure nullas, motus ex antiqua compilatione, in qua dicebatur, nec ſecundæ litteræ de jure obtinent, &c. exponebat enim de jure, id eſt ipſo jure, & eum ſequitur hic Andr. Siculus, ſed contrariam opinionem, id eſt ſecundum reſcriptum ad lites non eſſe nullum ipſo jure, ſed annullandum per ſententiam, adeo ut per tale reſcriptum detur juriſdictio, & teneat proceſſus ſecundi judicis, ſi ex adverſo non excipiatur, tenuit Goffr. *hic*, qui ad motivum Tancr reſpondet, verba illa de jure ex compilatione, qua utimur, fuiſſe ſublata ad confundendam illius opinionem, ut refert Hoſt *ubi ſupra*. Idem tenuerant hic Philippus, Petr. de Sampſone relati à Cardinali, *n. 3.* Innoc. *n. 2. in verb. Nec ſecundæ*, & *n. 3.* Compoſtell. *in fin. princ. ver. Securius, & juſtius.* Abb. Antiq. *n. 2.* Hoſt *dicto n. 1. in verb. Secunda littera.* Joan. Andr. *n. 6.* Bald. *n. 4.* Card. *n. 3. d.* Abb. Sicul. *n. 5. verſ. Tertia opinio*, dicens hanc opinionem eſſe communem fere omnium DD. & Felin. *n. 10.* dicens ita tenere omnes DD. hic excepto Andrea Siculo, cujus motivis reſpondet.

6 Pro hac opinione inducitur *c. Si autem, & cap. Plerumque, infra eod.* in quibus patet ſecundum reſcriptum ſubreptitiè impetratum ob taciturnitatem primi valere poſt annum data negligentia primi impetrantis: ergo non fuit nullum ab initio, alioquin tractu temporis non potuiſſet convaleſcere, ut in regula *Non firmatur, de reg. jur. lib. 6.* Quæ inductio approbatur hic ab omnibus, ut atteſtatur Felin. *in cap. Ad audientiam, tl 2. n.*

7 *17. §. Litteræ ad lites infr. eod.* & ad hunc tex. & ſimilia jura, quæ videntur obſtare huic opinioni reſponderi poteſt, ſecundum reſcriptum non habere roboris firmitatem, ſeu eſſe nullum inſpecto effectu: nam id, quod ope exceptionis poteſt annullari, poteſt dici largo modo nullum, ut *l. Si dari ſt puler. ff. de verb. oblig.* ſecundum Abb. *hic n. 8.* facit tex. in *l. 1. in princ.* juncta expoſitione Bald. *in verb. Nulla ff. De offic. ejus, cui mandata eſt juriſdictio*, vel plenius reſponde, ut hic per Felin. *n. 10.*

8 Limita communem opinionem, ut procedat in reſcriptis ad lites, ſeu litteris juſtitiæ, juxta terminos hujus decretalis: ſecus verò in litteris beneficialibus, ſeu gratioſis; nam ſecundæ non facientes mentionem de primis, ſunt ipſo jure nullæ, *Cap. Conſtitutus infra eodem, cap. Cum olim, de re judicata, cum concordant.* Ratio differentiæ

9 eſt, quia litteræ contentioſæ per ſubreptionem non annullantur ipſo jure, ſed veniunt annullandæ ope exceptionis, dicto *cap. Si autem*, & *cap. Plerumque infr. eodem, cap. Ut debitus, de appell.* Abb *hic n. 6.* Late Hoſt *in Summ. hoc tit. § Quæ poſſunt objici, verſ. Sed nunquid proceſſus*, Compoſtell. *in cap. Super litteris, n. 6. verſ. Primo caſu infr. eod.* Rota *deciſ. 13. incip. Verum ſi ſit delatum, hoc tit. in antiq.* & *deciſ. 151. incip. Si aliquis judex, alias 63. de appell. in antiq. & in recent. deciſ. 582. n. 2. par. 2.* Seraph. *deciſ. 513. n. 7.* At verò in beneficialibus, & gratioſis litteræ ſubreptitiæ ſunt ipſo jure nullæ, *cap. Ad audientiam, tl 2 infra eod. Clem. 1. de præb. cap. Si motu proprio, eod. tit. lib. 6.* Abb *hic n. 6. verſ. Nam ſcire debes aliam concluſionem.* Et tenent gloſ. fin. Innoc. & omnes in d. *c. Ad audientiam*, ut ibi dixi in ult. not. *n. 20.* & ſeqq.

11 Secunda regula eſt: ſi ſecundæ litteræ faciant mentionem de primis, valent ſecundæ, & non primæ, habetur hæc regula in ſecunda parte hujus tex. ibi: *ſi verò in ſecundis litteris.* Et eam ponunt Joan. Andr. & reliqui poſt eum, *in Summ.* tex, gloſſ. *in verb. Judicio.* Innoc. *n. 6.* & alii communiter. Ratio hujus ſecundæ regulæ eſt, quia cùm hoc caſu conſtet de intentione Principis volentis primas litteras revocare, & de poteſtate non ſit ambigendum, poſteriores derogant prioribus, *cap. Bona*, ibi: *reſpondemus igitur, quod poſteriores debent prioribus præjudicium generare: de confir. util. vel inutil. cap. 1. Cum ibi not. de conſ. lib. 6. l. Pacta noviſſima C. De pactis.*

12 An autem ſecundum reſcriptum faciens mentionem de primo tollat primum ipſo jure, adeo ut proceſſ. s factus ſuper primo ſit nullus, eſt ardua quæſtio, quam prolixe examinat Abb. *hic n. 10.* ad eum recurre.

13 Limita hanc ſecundam regulam, niſi ſecundæ litteræ auferant jus tertio quæſitum ex primis litteris; quia tunc non valent ſecundæ, etiamſi de primis faciant mentionem, niſi expreſſe in ſecundis fuerit derogatum regulæ Cancellariæ de jure quæſito non tollendo, Card. Seraph. *deciſ. 1082.* & latius dicam infr. *n. 18.*

14 Tertia eſt regula & quidem valde notabilis: non ſufficit ut ſecundæ litteræ faciant mentionem de primis, ſed amplius requiritur ut in eis fiat mentio de illarum qualitatibus, quæ ſi fuiſſent expreſſæ, reddidiſſent Principem difficiliorem ad ſecundas litteras concedendas. Hæc regula ſimiliter probatur clarè ex tertia parte textus noſtri ibi: *verum.* Nam ſi primæ litteræ fuerunt impetratæ de communi conſenſu, non valent ſecundæ; quamvis de primis faciant mentionem; niſi etiam in eis exprimatur illa qualitas, quod primæ fuerint impetratæ de conſenſu partium. Et ita intelligunt hoc cap. gloſſ *in verb. De commiſſione*, dicens eſſe nullas ſecundas litteras, quamvis de prima commiſſione fecerint mentionem, ſi tacuerunt quod de communi conſenſu fuerit impetrata. Abb. Antiq. *n. 2. in verb. Verum.* Hoſt. *n. 3. in eod. verb.* Bald. *n. 14.* Abb. Siculus, *n. 3.* Joan. Andr. Bellam. Butr. & omnes in Summ. tex. & hanc regulam pluribus confirmat Cardin. *conſ. 136. Factum ſic ſe habet. Vacantibus Canonicatu, &c. numer. 9.* & *conſ. 142. Punctus quæſtionis, num. 6. & 7.* Alex. *conſ. 111. Perſpectis litteris, numer. 2. lib. 6.* Concordat. *cap. Dile-*

I

Dilectus, il primo *infra eod. cap. Coram*, *juxta ſe-*
cundum intellectum, *de off. deleg. cap.* 2. ibi, (Quo-
niam in poſterioribus litteris non fuit mentio
facta priorum, nec in eis, &c.) *de dol. & contu-*
mac. cap. Inter monaſterium. ibi: (Tum etiam quo-
niam de privilegijs Apoſtolicæ Sedis, & pro-
ceſſu negotij coram primis judicibus nihil in ſe-
cundis litteris dicebatur, quod ſi fuiſſet expreſ-
ſum, obtinere minimè potuiſſent,) de re judic.
cum multis concord.

15 Ratio hujus tertiæ regulæ eſt, quia omne ta-
citum, quo expreſſo Princeps non tam facilè de-
diſſet litteras, reddit reſcriptum ſubreptitium,
cap. Super literis, *cum materia*, & *cap. Poſtulaſti*,
infra eod. Abb. *hic numer.* 3. *verſ. Ratio eſt.* Caſſad.
dec. 12. *numer.* 14. *de præb.* Rota. *dec.* 739. *nu-*
mer. 1. *par.* 2. & *dec.* 670. *numer.* 4. *par.* 4. *rec.* &
aliàs paſſim. Quæ quidem ſubreptio licet in con-
tentioſis non annullet reſcriptum, niſi fuerit ex-
ceptum: tamen in beneficialibus, & gratioſis
reddit gratiam ipſo jure nullam, ut oſtenſum eſt
ſupra numer. 10.

16 Et per hoc aliàs dixi ſecundam gratiam de
officio prius alteri collato cum clauſula *ad tui*
vitam, ab eodem Pontifice factam non valere,
cùm in ea non fuiſſet expreſſum, quod prima ab
eodem emanaverat cum illa qualitate, *ad tui vi-*
tam, de quo ſi Papa recordatus fuiſſet, veriſimi-
liter ſecundam gratiam vel nullo modo, vel cer-
tè non tam facilè conceſſiſſet. Ideoque ſecunda
gratia eſt ſubreptitia, ac nulla, & Princeps præ-
ſumitur circumventus per ſupradicta, & per tex.
in *cap. Cum olim* ibi: (Contra pronunciationem
ſuam contulit, ſicut credimus, circumven-
tus.) *infra de re judic.* cum ibi not. per Felin.
numer. 2. *verſ. Ideo infert*, quod gratia ſecunda, &
in *cap. Conſtitutus*, ibi: Cum de hoc memoratus
P. non feciſſet in ſuis litteris mentionem, intel-
ligendum erat circumveniſſe prædeceſſorem
noſtrum, & dictas litteras veritate tacita impe-
traſſe, infra hoc titulo.

17 Cæterum adverte, quia hodie non ſufficit, ut
in ſecunda gratia fiat mentio de prima cum il-
lius qualitatibus; ſed amplius requiritur, ut ex-
preſsè, & nominatim derogetur regulæ Cancel-
lariæ 18. *de non tollendo jus quæſitum*: alioquin ſe-
cunda gratia eſt ipſo jure nulla. Hæc concluſio
eſt Mohedan. *deciſ.* 7. *per totam maximè num.* 6.
de reſtit. ſpol. ubi reſolvit collationem officij cu-
ſtodis pontis, & portæ Salariæ factam à Papa cum
clauſula, *non obſtante collatione per nos alteri facta*,
nullum præjudicium intuliſſe primo officiali,
& obſtare regulam de jure quæſito non tollen-
do: & allegat Bart. qui idem tenet in *l. Prædia*,
num. 2. *C. De locat. prædior. lib.* 11. & Bald. *in auth.*
Hoc inter liberos, *num.* 3. *verſ. De clauſula autem*,
C. De teſtam. concordat Buratt. *deciſ.* 421. *numer.*
1. Quinimò non valere ſecundam gratiam de
officio priùs alteri ad vitam conceſſo, etiamſi in
ea fuerit facta expreſſa, & individua derogatio
primæ gratiæ, & intrare prædictam regulam de
jure quæſito, cui derogatum non fuerat, tenuit
Rota *in cauſa Bononien. Portæ Palatis coram Litta*,
ut latiùs dicam infra num. 38.

81 Neque obſtat ſi dicas regulam non intrare
ubi conſtat Papam voluiſſe auferre jus alteri
quæſitum, quoniam de hoc quæritur an volue-
rit; & propter proteſtationem in regula appo-
ſitam conſtat nolle, quibuſcumque utatur verbis,
& clauſulis, niſi expreſsè deroget regulæ. Sar-
nen. *in proœm. dictæ regulæ quæſt.* 5. *num.* 3. & fuit
dictum in cauſa Burgenſi juris ſepeliendi coram
Cæſare de Graſſ. 10. *Iunii* 1575. quæ habetur in
tit. de reſcr. deciſ. 9. & ſequitur Seraph. *dec.* 1082.
num. 6. & 7.

19 Amplia primò hanc concluſionem, ut locum
habeat, etiamſi Papa ex narratis in litteris ha-
buerit certam notitiam præjudicii tertii; ut ple-
nè firmavit Rota coram Cæſ. de Graſſ. in d. *dec.*
9. *de reſcript. per totam*, & *in recent. dec.* 607. *num.*
5. *par.* 3.

20 Amplia ſecundò in jure quomodolibet quæſi-
to, etiam ex privilegio. Sarnen. *ſuper reg. de*
non tollen. jus quæſ. quæſt. 15. *circa fin.* Gozzadin.
conſ. 14. *numer.* 22. Roland. *conſ.* 2. *num.* 23. *lib.*
4. latè Cæſ. de Graſſ. *deciſ.* 1. *per totam*, *de verb.*
21 *ſignificat.* Seraph. d. *deciſ.* 1082. *num.* 1. Num di-
ctio, *quomodolibet*, in regula appoſita includit
omne jus quantumcunque minimum, gloſ. *in*
Clem. 2. *in verb. Quomodolibet*, *de ſent. excom-*
mun. Pariſ. *conſ.* 58. *num.* 10. *lib.* 1. Seraphin *ubi*
ſupra, *num.* 3.

22 Amplia tertiò etiamſi Papa ſecundam gratiam
fecerit motu proprio, & ex certa ſcientia Mo-
hed. d. *deciſ.* 7. *num.* 1. & 2. *de reſtit. ſpoliat.* Cæſ.
de Graſſ. d. *deciſ.* 9. *de reſcript. num.* 14. nam mo-
tus proprius non firmat privilegium contra jus
alterius, ut dixi in *cap. Cauſam quæ*, *num.* 18. &
ſeqq. infra eod.

23 Amplia quartò, etiamſi Papa proceſſerit de
plenitudine poteſtatis; nam etſi clauſula *pote-*
24 *ſtatis plenitudine* operetur in tertii præjudicium,
ut voluerunt Pariſ. *conſ.* 5. *nu.* 91. & *conſ.* 30. *nu.*
25 46. *lib.* 4. & Gozzadin. *conſ.* 5. *nu.* 25. & *ſeqq.* ta-
men hoc non habet locum in terminis regulæ, in
qua proteſtatio tollit conſenſum, & voluntatem
ab actu gerendo, ubi ei non derogatur; & ita nul-
la poteſt alia formula introduci, per quam poſſit
dici conſtare de mente Papæ, niſi faciat regulæ
mentionem. Quæ ſunt formalia verba Cardinal.
Seraphin. *in præcitata deciſ.* 1082. *n.* 9. ubi etiam
ſubdit ita deciſum fuiſſe coram Blanchetto *in una*
Mediolanenſi fructuum 24. *Aprilis* 1592 in proprijs
terminis hujus regulæ.

26 Amplia quintò etiamſi in gratia ſecunda fue-
rit generaliter derogatum conſtitutionibus Apo-
ſtolicis, & regulis Cancellariæ in contrarium
facientibus etiam cum clauſula, Quorum tenoris.
Nam nihilominus Rota ſemper tenuit hujuſmo-
di generales derogationes non ſufficere, quia
regulæ de jure quæſito non tollendo ſpecialiter,
& individuè eſt derogandum. Put. *deciſ.* 265.
lib. 2. & fuit dictum in Bononien. *uſusfructus* 23.
Maii 1625. *coram Coccino circa med. verſ. Aut ni-*
titur, ubi allegantur deciſiones concordantes,
27 & eo magis quia clauſulæ derogatoriæ in litteris
Apoſtolicis ſemper apponi conſueverunt. Put.
deciſ. 418. *num.* 4. *lib.* 2. unde ſi clauſulæ genera-
les ſufficerent ad derogandum regulæ, in omni
gratia cenſeretur illi derogatum, & regula red-
deretur omnino inanis, & eluſoria, *cap. Commiſ-*
ſa, *de elect. lib* 6.

28 Limita nunc propoſitam concluſ. ut non proce-
dat in gratia ex hujuſmodi natura præjudiciali,
& de indubitata concedentis ſcientia, quia in ta-
li gratia non poteſt de ignorantia Papæ, aut ſub-
reptio-

reptione dici, ex quo Papa ſcit per eam tertio
præjudicari propter jus certum, de quo præſu-
mitur habere notitiam, ut dicit Bald. in *l. fin.*
numer. 9. *C. Sententiam reſcin. non poſſe*, & ideo
non requiritur derogatio regulæ, quæ eſt funda-
ta in defectu intentionis, ſed ſufficit actus con-
trarius ad removendam priorem voluntatem in
proteſtatione regulæ poſitam, *c. Sollicitudinem*,
in fin. de appell. cap. Cum acceſſiſſent, & *cap.*
Cum M. Ferrarienſis, de Conſtit. cum ſimilibus,
ut per Rotam *de off. deleg. deciſ.* 15. *in fin. & de*
cauſ. poſſ. & propriet. deciſ. 6. *in novis.* & latiſſi-
mè per Felin. *in d. cap. Cum M. nume.* 77. & ita in
pluribus cauſis firmavit Rota, ut coram Card.
Seraph. *dec.* 762. *num.* 4. *& dec.* 1445. *num.* 6. *&*
in recen. dec. 174. *num* 1. 2. *&* 3. *par.* 1. ubi alle-
gantur aliæ deciſiones concordantes, & *dec.* 607.
nu. 4. *par.* 3. *& dec.* 11. *nu.* 25. *par.* 6. & in dicta
Bononien. *uſusfructus* 23. *Maii* 1625. *verſ. Non ob-*
ſtat quod hæc gratia coram Coccino.

29 Dicitur autem gratia præjudicialis ex ſui na-
tura, quando per neceſſario implicat præjudiciũ
tertii, ita ut ſola gratia ſecum afferat præjudi-
cium in neceſſariam conſequentiam, & Papa il-
lud agnoſcit ex natura gratiæ, ut dicitur in præ-
alleg. deciſionibus cujus generis ſunt exemptio
à decimis, prout loquitur Caſſad. *deciſ.* 1. *de pri-*
vileg. Seraph. *deciſ.* 762. *nu.* 4. & exemplificant
præcitatæ deciſiones. Item exemptio à juriſdi-
ctione Epiſcopi, in quibus terminis Corn. *con-*
ſil. 86. *num.* 16. *lib* 4. Item commutatio ultimæ
voluntatis, ut *d. dec.* 11. *num.* 25. *par.* 6. *recent.*
Item unio, & erectio, Seraph. *d. dec.* 1445. *nu.*
6. Item ſæcularizatio Eccleſiæ regularis, ut *d.*
dec. 174. *nu.* 1. *par.* 1. *recent.* Item diſmembratio,
in d. Bononien. *uſusfructus verſ. Non obſtat. quod*
30 *hæc gratia.* Nec prædictis refragatur, quod non
ſufficiat ſcientia Papæ, ſed ulterius requiratur
derogatio regulæ. Cæſ. de Graſſ. *d. dec.* 3. *de reſcr.*
& in Cæſaraugustana juriſdictionis 13 *Junii* 1594.
coram Card. Seraph. & dictum eſt ſupra in pri-
ma ampliatione, quoniam non loquuntur de
ſcientia, quæ oritur ex natura ipſius rei quæ geri-
tur, ſed ex ſcientia deſumpta ex narratis, circa
quæ Papa faciliùs potuit circumveniri, quia in
narrando poſſunt adeſſe ſuggeſtiones, quæ di-
cuntur tam ſi verum, quam ſi falſum narretur, ut
dicitur in d. *deciſ.* 3. *de reſcr. nu.* 44 & ideo bene
requiritur derogatio, quia deficit voluntas Papæ
etiamſi vera narrentur, ne per ſuggeſtiones tol-
latur jus tertii, ut dicitur in regula; & in his ter-
minis procedunt deciſiones in contrarium allega-
tæ. At ſecùs eſt, ubi Papa intelligit Præjudicium
ex natura ipſius gratiæ, ut bene in d. *deciſ.* 607.
nu. 5. *par.* 3. *recent.* & in d. Bononien. *uſusfructus*
d. verſ. Non obſtat quod hæc gratia.

31 Rurſus gratia, quæ de ſui natura non eſt præ-
judicialis, non habet tantam repugnantiam cum
regula, ſicut ipſamet gratia præjudicialis. Cum
enim præjudicium in illa ſit accidentale, ſtante
proteſtatione, de qua in regula, dici poteſt Pa-
pã intellexiſſe gratiam facere, ſi & quatenus ceſ-
ſet præjudicium tertii: Verum in gratia præju-
diciali ex ſui natura non poteſt cadere hujuſmo-
di interpretatio, quia ſublato præjudicio ceſſat
omnino gratia; & conſequenter cum veniant in
concurſum proteſtatio, & factum, neceſſe eſt, ut
proteſtatio cedat facto omnino cõtrario, extra-
diris per Bart. & alios in *l. Non ſolum*, *§. Morte*,
ff. De nov. oper. nunciat. & notatur in d. *dec.* 174.
numer 3.

32 Deinde limita eamdem concluſionem in gra-
tia, quæ fit ob publicam utilitatem, in qua de-
rogatio regulæ non requiritur, quia per eam non
cenſetur præſervatum jus particulare in concur-
ſu juris publici, cui cedere debet. Arg. *l. Item*
ſi verberatum, *§.* 1. *ff. De rei vendit. l. Lucius*, *ff.*
De evict. plenè Anton. Gabr. *comm. concl. in ti-*
tul. De jure quæſit. non tollen. concl. 2. *numer.* 1. &
in terminis regulæ tradunt Sarnen. *ſuper dicta re-*
gula quæſt. 19. *& deciſ. penult lib.* 2. Anton Augu-
ſtin. in *Repert. ſuper d. reg. num.* 8. Rebuff. *ſuper*
eadem reg. gloſſ. 6. *numer.* 30. *in verb. Etiamſi mo-*
tu proprio, & fuit multoties reſolutum in Rota,
33 ut *deciſ.* 759. *num.* 1. *par.* 1. *diverſ.* quæ loquitur
in terminis indulti conceſſi pauperibus Collegii
S. Jacobi ſuſcipiendi gratis gradum Doctoratus
in Collegio Univerſitatis; & fuit conſideratus
favor publicus, tum quia litterarum ſtudia ad
communem pertinent utilitatem, ut in procem.
34 Gregor. verſ. Ad communem. Tum quia fuit
conceſſum miſerationis cauſa cui renunciari non
poteſt, ex Felin. in *c. Si diligenti*, *numer.* 16. *de*
for. compet. Item coram Card. Seraph. *dec.* 762.
num. 5. ubi dicitur ita fuiſſe reſolutum in Sala-
mantina Privilegiorum 14. *Novembris* 1583. &
in Granaten. Hoſpitalis 26. *Maii* 1583. coram
Bravo. Item in recent. *dec.* 174. *nu.* 7. *par* 1. quæ
loquitur in ſæcularizatione facta per Papam ob
bonum publicum, & reformationem Eccleſiæ
Cæſaraugustanæ.

35 Ex facto quæſitum eſt, A, per litteras Apoſto-
licas fuit proviſus de officio cum clauſula ad ſui
vitam, & cum deinde luminibus orbatus eſſet,
de eodem officio per ſimiles litteras proviſus fuit
B. An ſecundæ gratiæ obſtet regula de jure quæ-
ſito non tollendo?

36 Videtur reſpondendum obſtare, quia cum re-
gulariter officia ex ſui natura ſint perpetua, Cal-
derin. *conſ.* 3. *de reſcriptis*, Guidopap. *dec.* 195.
numer 1. præſertim quando conceduntur ad vi-
tam, ad tex. in *l.* 1. & ibi gloſ. 1. *ff. Pro ſocio*, & no-
tat Abb. in *cap. Cum inter R. in* 3. *notab. de elect.* &
in *cap. Ad noſtram*, *numer.* 7. *de confirm. util, vel*
37 *inutil.* Primò officiali fuit jus quæſitum in tan-
tum, ut ſine juſta cauſa de poteſtate ordinaria
non potuerit amoveri, ut latiſſimè deducit Bo-
lognett. *conſ.* 3. Roman. *conſ.* 467. Menoch. *de*
arbitrar. qu. 55. *lib.* 1. *in addit. nu.* 8. Carol Tapia
in l. fin. C. De Conſtit. Princip. cap. 9. *à nu.* 73. *uſque*
38 *ad numer.* 95. *par.* 2. Ideoque ſecundæ gratiæ de
eodem officio alteri factæ, proculdubio obſtat
regula de jure quæſito non tollendo, ut in termi-
nis terminantibus reſolvit Rota *in Bononien. offi-*
cii Portæ Palatii 5. *Novembris* 1594. coram Litta,
quæ eſt *deciſ.* 334 *par.* 4. *diverſ. & concord.* Mo-
hedan. *deciſ.* 7. *maximè num.* 6. *de reſtit ſpol.* & Bu-
rat. *dec.* 421. *num.* 1.

39 Cæcitas autem ſupraveniens non eſt juſta cau-
ſa removendi quem ab officio prius obtento, ut
40 *l. Infamia* ibi: non etiam amiſſionis oculorum,
caſus quæſitum tibi adimit honorem, C. *De De-*
curion. lib. 10. quem tex. ſic ſummat Bart. qui
41 perdit viſum, non perdit officium *l.* 1. *§. Quam-*
vis autem, ibi: Cæcus & Senatorium ordinem
ertinet, & judicandi officio fungitur, & infra
me-

melius eſt, ut retinere quidem dicamos jam ac-
ceptum magiſtratum poſſe, *ff. De poſtulando, &*
42 *l. Cæcus, ff. De iudiciis.* Sed & tutor luminibus
captus non removetur à tutela, ſed datur il-
li curator, vel coadjutor, *l. Etiamſi tutor. ff. De*
author. tutor. l. poſt ſuſceptam, ff. De excuſ. tu-
tor. & *l. Solet*, & ibi Bart. *num. 2. & 3.* Bald.
in princ. & Legiſtæ, *ff. De tutel.* & Canoniſtæ in
cap. final. de ſupplen. neglig. Prælat. lib. 6. ubi in
ſpecie Archid. *num. 2. circa fin. verſ. Et quod ta-*
lis Abbas. Joan. Andr. *eodem num. verſ. Item inio-*
ri longa ægritudine impedito datur curator. Gemin.
col. 2. eod. verſ. Butr. *num. 4.* Philipp. Prob. *ad*
Monach. nu. 2.

Quod locum habet etiam in officiis, & digni-
tatibus Eccleſiaſticis, ut *cap. final. infr. de cleric.*
43 *ægrot.* Nam cum tex. ibi decidat non eſſe remo-
vendum ab officio Archidiaconum, qui amiſit
officium linguæ: gloſſ. ibi dicit idem eſſe ſi ami-
44 ſerit officium oculorum, & ſequuntur Hoſtien.
in princ. Joan. Andr. *num. 14.* Henric. Boich.
num. 4. Butr. *num. 19* & Card. *in 2. quæſt. num. 3.*
Abb. *in conſ. 45. per totum, maximè num. 3. lib. 1.*
45 ubi conſulit electum ad officium, qui eo interim
antequam confirmationem obtineret, evaſit cæ-
cus, debere in eodem officio remanere, illudque
per alium exercere, & eum ſequitur Vant. *de*
nullit. ex defect. iurisd. deleg. num. 42. & 43. Et
generaliter in quocunque officio id ipſum pro-
bat Bolognett. *d. conſ. 3. num. 12.* ubi quod licet
46 rectè à principio gratiam, vel officium gratui-
tum, vel onetoſum quis receperit: tamen ſi po-
ſtea perpetuo morbo inhabilis effectus fuerit,
non poterit officio privari; ſed ſi officium con-
ceſſum non habet adminiſtrationem, tunc reti-
nebit honorem, & emolumenta, onus verò de-
ponet: ſin autem adminiſtrationem habeat, in-
ſerviet per ſubſtitutum, & habebit ipſe officium,
47 & ſtipendia ſua, etiamſi eſſet officium requirens
induſtriam perſonæ. Et idem repetit *num. 39.* ſub-
dens ita pulcrè determinate Maynet in *l. Nemo*
poteſt, nu. 79. ff. De reg. iur.

48 Nec prædictis obſtat motivum, quod cum
primus officialis ob ſupervenientem cæcitatem
deſierit officium exercere, ne illud publico in-
commodo ſubjaceret, fuerit eidem datus coad-
jutor, qui quidem coadjutor poſtea idem offi-
cium obtinuit cum emolumentis. & ita hæc ſe-
49 cunda gratia videatur facta ex cauſa publicæ uti-
litatis, in qua propterea non requiritur deroga-
tio regulæ de jure quæſito non tollendo, ſecun-
dum ea, quæ dicta ſunt ſupra in ſecunda limita-
tione *num. 32.*

50 Nam reſpondetur rationem publicæ utilitatis
poſſe tantum conſiderari, prout hic fuit conſide-
rata, in datione coadjutoris, non autem in pro-
viſione officii; & ratio differentiæ eſt, quia gra-
tia coadjutoriæ datur principali propter publi-
cam utilitatem, ut ſcilicet per eam ſit conſultum
officio, & populo, *cap. Ex parte, in fin. de cler.*
ægrot. Abb. in *cap. Tua nos, num. 4. eod. tit.* Rot.
dec. 114. num. 12. cum ſeqq. par. 6. recen. At verò
in proviſione officii hæc ratio eſt impertinens,
quia nullum eſt publicum incommodum, quod
officialis infirmus titulum, & habitum officii
retineat, dummodo adſit alius, qui illius vices
ſuppleat, & onera officii ſupportet, ut per Abb.
ubi ſupra. Quam differentiam inter hos duos

Proſp. Fang. in 1. Decretal.

caſus apertiſſimis verbis conſtituit pater Juris,
& organum veritatis Innocentius in *cap. Niſi*
51 *cum pridem, num. 4. in verb. Malitiam, verſ. Nos dici-*
mus, de renunc. Nam primò ibi firmat propter
malitiam populi, quando ſubeſt periculum de-
ſtructionis Eccleſiæ, Prælatum etiam invitum
cogi poſſe ad credendum Prælaturæ, dummodo
52 detur ei bonum concambium, quia utilitas pu-
blica præfertur privatæ. Deinde opponit quod
imo utilitas privata præferatur publicæ, quia
furioſi, & alii infirmi ab officio non removen-
tur, ut *cap. 1. cap. Quamvis, cap. Qualiter, & cap.*
Cum percuſſio, 7. qu. 1. Et tandem ſolvit per hæc
præciſa verba. [Dic quod in cap. prædictis non
præfertur privata utilitas publicæ; imo utraque
utilitas ibi ſervatur, privata in eo quod infir-
mus remanet in dignitate; & publica in eo, quod
53 infirmo datur coadjutor.) Ita Innocent. quem
ibi totidem verbis ſequuntur Hoſt. *num. 24.* Jo.
Andr. *47. verſ. Non obſtat, quod infirmi non remo-*
ventur. Bellam. *num. 4. verſ. Sed oppono.* Butr. *num.*
21. verſ. Nec obſtat. Abb. *num. 11. eodem verſ.*
Card. in §. *Propter malitiam, num. 1. quæſt. 4. in*
fin. Et hæc eſt ratio cur in coadjutoria nõ requi-
ratur derogatio regulæ de jure quæſito non tol-
lendo, nempe quia gratia coadjutoriæ quæ re-
ſpicit favorem publicum, eſt juri communi con-
formis, & nemini præjudicat, ut dicitur in d.
54 *dec. 114. num. 12. par. 6. rec.* At verò remotio in-
firmi a quibuſvis beneficiis, vel officiis eſt contra
jus, & utilitatem publicam. Quod clarè deduci-
tur ex *cap. Scriptſit, 7. quæſt. 1.* ubi ſic legitur; Om-
nino injuſtum eſt, ut honore ſuo privetur ægro-
tus; atque ideò hoc per nos fieri nullatenus po-
teſt, ne peccatum in mea anima ejus depoſitio-
55 ne veniat. Idem deducitur ex *cap. Cum percuſſio,*
immediatè ſequenti, ibi: (Non debet à nobis ad-
di flagellatis afflictio (ſcilicet in ſubtractione
beneficii) ne nos culpæ, quod abſit, offenſa reſpi-
ciat, id eſt, ſequatur nos, & arripiat, quia ſi flagel-
latis addimus afflictionem, peccamus, ut expo-
nunt Archid. & Turrecrem. Unde gloſ. ibi for-
mat caſum in clerico, qui ob ægritudinem pri-
vatus fuerat beneficio: & ſubdit, quod Grego-
rius ſuper hoc querela pulſatus præcepit, ut o-
mnia ei reſtituerentur; quia, inquit, ſi pro ægri-
tudine Eccleſia privaretur, & Deus offendere-
tur, & alii non invenirentur hoc exemplo deter-
riti qui vellent Eccleſiæ militare.) Hactenus ver-
ba gloſſæ. Ex quibus conſtat tantum abeſſe ut ſit
favor publicus privare ægrotum, ut potiùs hoc
adverſetur publicæ utilitati propter rationem
gloſſæ. quæ deſumpta eſt ex *cap. 1. de Cler. ægrot.*
unde Abb. *ibi in 3. notab.* ſic ait: (Exiſtenti in in-
firmitate, & ſic in impotentia ſerviendi non de-
bet ſubtrahi beneficium, ne ex hoc turbetur ſta-
tus Eccleſiæ) Et ſimiliter Roman. *conſ. 457. nu. 7.*
verſ. Quartò per tex. in d. *cap. 1.* dicit remotio-
nem officialis ſine culpa tendere non ad conſer-
vationem, & bonum ſtatum officii, ſed potiùs ad
ejus ſubverſionem eo conſiderato, quod difficul-
56 ter reperiretur, qui hoc officium ſubiret regimi-
nis. Ad idem eſt tex. in *cap. Grandi, de ſupplenda*
negligentia Prælat. lib. 6. ubi Regi Portugaliæ inhabi-
li Papa dat coadjutorem perpetuum ob publicã
Regi utilitatem; & tamen per hoc cenſetur vo-
luiſſe Regnũ à Rege abdicare, ſed tantũ publicæ
utilitati conſulere per deputationẽ adminiſtra-

toris, ut ibi deciditur in *verſ. Per hoc autem.*
Ac demum in quocunque officio idem deduci-
tur ex *cap. Satis perverſum, 56. diſtinct.* ubi dici-
citur: ſatis perverſum, & contra eccleſiaſticam
probatur eſſe cenſuram, ut quis privetur, quem
ſua culpa, vel facinus ab officii, quo fungitur,
gradu non deijcit. Et tam in officiis, quàm in
beneficiis format ibi caſum gloſſ. Archidiacon.
& Turrectem. & per illum text. Rebuff. *in tract.*
nominat. quaſt. 21. num. 65 dicit perverſum eſſe,
ut ſine culpa quis privetur per Papam ſuis offi-
ciis, vel beneficiis: & eodem modo Roman.
dictio conſ. 467. num. 1. per illum text. dicit ſatis
perverſum, & conſequenter iniquum eſſe, ut
Rector hoſpitalis ſine culpa ab officio removea-
tur: & eum ſequitur Menoch *de arbitr. quaſt. 55.*
58 *lib. 1 in addit num. 8.* & in terminis noſtris Abb.
conſ. 47. num. 3. lib. 1. dicit eſſe contradictum *cap.*
Satis perverſum, ut electus ad officium civile, &
nondum confirmatus removeatur ab officio ex
cauſa ſupervenientis cæcitatis, ne addatur affli-
ctis afflictio, & ſine culpa ſua quis privetur jure
59 ſuo, cum ſit potius cæcis miſerendũ, & eis de no-
vo ſubveniendũ, ut *cap. Licet, de conſtitu.* Hæc Abb.
quem ſequitur Vant. *de nullit. ex defect. tit. ad de-*
60 *leg. num. 42 & 43* Quinimo Petr. de Anchar.
in *in conſ. 188. num. 7* plenè conſuluit, nec per-
petuam dementiam, ex qua officialis redditur
prorſus inhabilis, eſſe juſtam cauſam removen-
di eum ab officio, ſed ſolum dandi coadjutorem:
& loquitur in Generali Humiliatorem, amoto
per Papam ex cauſa dementiæ ab officio Gene-
ralatus.

61 Et ex his patet cauſam publici incommodi
jure optimo fuiſſe prætermiſſam in ſecunda gra-
tia proviſionis officii, quia cum ex ea inducere-
tur privatio primi officialis, hujuſmodi priva-
tioni, quæ juri communi, & favori publico ad-
verſatur, talis cauſa adaptari non poteſt. Quo
fit ut eadem cauſa expreſſa in coadjutoria ne-
quaquam poſſit cenſeri repetita in proviſione
officii, quia talis repetitio nunquam fieri intelli-
gitur in eadem oratione, quando ex illa reſul-
tat aliquid exorbitans à jure communi & contra
jus tertiò quæſitum, ut optimè deducit Ruin.
conſ. 123. num. 12. vol. 3.

62 Rurſus non obſtat aliud motivum, quod offi-
cialis factus inhabilis propter ægritudinem re-
moveri poſſit de poteſtate ordinaria (& ſic abſ-
que derogatione regulæ de jure quæſito non
tollendo) quando officium datur principaliter
non propter dignitatem, ſed propter exerciti-
63 um, ut in hoc caſu ex Alciato, *de præſumpt regul.*
3. præſumpt. 19. num. 7. qui hoc firmat per tex. in
l. Si quos iudices, *C. De off. Præf. Præt. orien.* ubi
judices propter adverſam, & longinquam cor-
poris valetudinem inutiles ab adminiſtratione
64 removentur, & vice eorum alii ſubrogantur:
& in *l. Si longiùs*, *ff. De iudiciis*, ubi judex datus
mutari jubetur ſi propter infirmitatem diu fuerit
impeditus.

65 Nam ad prædictas leges, & conſequenter ad
hanc doctrinam Alciati primo loco reſpondet
Hugo in *cap. Si quis ſibbas, 18. qu. 2.* & poſt eum Ar-
chid. in *cap fin. num. 2. verſ. Item pro illorum ſen-*
tentia, de ſupplen. neglig. Prælatorum, lib. 6. & Tur-
rectem. in *cap. Scripſit, art. 10 in reſponſione ad pri-*
mum & ſecundum argum. verſ. Hic habetur, 7. quaſt 1.
per hæc præciſa verba, videlicet quod leges ta-
les loquuntur de honore temporali; Canones
66 verò de ſpirituali, & perpetuo, & alia eſt in
ſæcularibus cauſis, alia in divinis; & leges de-
bent imitari Canones, & non è converſo Hæc
ex illis. Quamobrem eum officium, de quo agi-
tur, ſit perpetuum, adminiſtrationemque in fo-
ro conſcientiæ, & ordinem ſacrum habeat anne-
xum: conſequens eſt, ut in remotione ab hujuſ-
modi officio non ſint ſervandæ illæ leges, ſed ſa-
cri Canones, qui officialibus infirmis dari ju-
bent coadjutores, ut *de Cler. ægrot. per tot.* & *c.*
Unic. eod. tit. lib. 6.

67 Præterea, ut ſubdit Turrecrem. *ubi ſupra*,
dictæ leges habent alias contrarias leges, in qui-
bus continetur, quod propter furorem vel cæ-
citatem ſupervenientem judex, vel magiſtratus
non debet removeri, *ut ff. De ſtat. homin. l. Qui*
furere, *& ff. De poſtulan. l. 1. §. Quamvis autem*, *&*
ff. De iudi in, *l. Cæcus.*

68 Deinde reſpondetur doctrinam Alciati, & per
citatas leges intelligi debere in officiali, qui ex
propria culpa in morbum incidit, non autem,
in eo, qui ſine culpa ſua factus eſt inutilis, quia
talis non removetur ſed datur illi Coadjutor, &
ita declarat Archidiac. in d. *c. fin. num 2. verſ.*
Poteſt dici. & poſt eum Joan. Andr. *ibidem, num.*
1. verſ. Ad quæ, & Butr *num. 2. in fin. verſ. Quia*
id verum, Magneſ in *l. Nemo poteſt*, *num. 80. ff.*
De reg. iur. licet ſecundum Canones infirmitas
excuſet à privatione tituli, & emolumentorum,
69 etiamſi ex propria culpa provenerit. Covar *l. 3.*
var. reſol. cap. 13 num. 8. ſcripſi in *cap. Ut Abbates*,
num. 36. de ætat. & qualit. & in *c. Licet*, *num. 147.*
de præb.

70 Tertiò loco reſponderi poteſt tex. in dicta
l. Si quos iudices, *C. De off. Præf. Præt. orien.* non lo-
qui de remotione judicum inutilium ab officio,
ſed ab adminiſtratione, ut verba ipſa ſonant,
& dum ſubjungit: & eorum vice alii ſubrogen-
tur hoc ſimiliter exponi debet retento eodem
themate, ſcilicet in adminiſtratione, prout ſi-
milia verba in his terminis exponit Abbas, in
cap Tuæ nos, *num. 4. de Cleric. ægrot.* & ante eum
Archid. in d. *c. fin num. 2. verſ. Si tamen bene ad-*
71 *vertas de ſupplen neglig. Præl. lib. 6.* Textus verò in
d. *l. Si longiùs*, *ff. De iud.* loquitur in judice dele-
72 gato, cujus juriſdictio de facili per ordinarium
judicem eum delegantem revocatur, cum ju-
dicium ſolvatur vetante eo, qui juſſit judicare,
ut *l. Iudicium*, *ff. De iudic.* & quod de tali judi-
ce loquatur, clarè colligitur ex verb. Ibi poſi-
to, *datus*, quod exponitur, id eſt delegatus, ut
l. Iudex, & *l. A iudic. ff. eod.* ſecundum Archidiac.
loco citato, verſ. Sed poſſet reſponderi, quod lex, ſi lon-
giùs.

73 Quartò loco reſponderi poteſt Alciati do-
ctrinam confundi ex eo, quod ſecundum leges
tutor nullam habet dignitatem, ſed datur prin-
cipaliter propter adminiſtrationem, *l. 1. ff. De*
tutel. & de adminiſtrat. tutor per tot & tamẽ Tutor fa-
ctus inutilis propter adverſam valetudinem non
removetur, ſed datur ei coadjutor, ut *l. Solet*,
ff De tutel. & latiùs dictum eſt ſupra, *num. 42.* &
74 ſecundum Canones etiam Epiſcopatus datur
principaliter propter exercitium, cum ſit nomẽ
oneris, non honoris, ut dicitur in *cap. Qui Epi-*
ſcopatum, 8. quaſt. 1. & officium Parochi ſimiliter
datur

datur principali propter exercitium curæ ani-
75 marum *cap. Quia nonnulli, de Cleric. non reſident.* & generaliter quodcunque beneficium dator principaliter propter officium, *cap. fin. de reſcr. lib. 6.* & tamen nec Epiſcopi nec Parochi, nec ſimplices beneficiati propter morbum incurabilem à ſuis beneficiis removeri poſſunt, ſed eis coadjutores adjungi debent *cap. Scripſit, cap. Quamvis, cap. Petiiſti, 7. quæſt. 1. & de Cler. ægrot. per tot.* & *cap. Unic. eodem tit. lib. 6.* & latiùs o-
76 ſtenſum eſt ſupra num. 44. 54. & ſeqq. Quare idem prorſus dicendum in officio, de quo agitur, quod cum ſit perpetuum, & collativum, & annexum habeat ordinem ſacrum regulatur per omnia, ut beneficium eccleſiaſticum, ſecundum Sarnen. *in regul. de infirm. quæſt. 22. verſ. Aut loquimur de offi.* 10, & ante eum Federic. de Senis *conſ. 20. in civitate Peruſii, num. 3. verſ. Sed quod officio Pœnit.*

77 Imò difficiliùs removetur quis ab officio perpetuo, quàm à beneficio, ut latè probat Bolong. *d. conſ. 3. n. 125. & 131.*

78 Quinto loco reſpond. eandem Alciati doctrinam non applicari caſui noſtro, quia ex antiqua obſervantia, & ſtylo officiales Collegii, de quo agitur, legitimè impediri etiam per ſenium, & inhabilitatem perpetuam officiorum ſuorum titulos indifferenter retinuerunt inſervientes per ſubſtitutum, ſibique emolumenta perceperunt. Qui quidem ſtylus eſt conformis Bullæ Pii V. 83. §. 12. & conſonat etiam cum obſervantia alio-
79 rum collegiorum. Nam ut omittamus ſacræ Rotæ Auditores, idipſum ſervatur in Advocatis Conſiſtorialibus, & in Cantoribus Cappellæ Pontificiæ, qui licet conſtituantur principaliter propter exercitium: tamen ob ſupervenientem ægritudinem, vel ſenium non removentur, ut eſt notorium, & in Cantoribus conſtat ex Bulla Sixti V. 38. *In ſuprema.*

Ultimò aliis omiſſis, ad Alciati doctrinam reſpondetur, præcitatas leges non habere locum in officiali cœco, quia cum generaliter ſtatuant, ut officiales propter morbum inutiles removeantur; & in cæco ſpecialiter ſit cautum, ut judicantis officio fungatur, retineatque magiſtratum prius acceptum, ut *d. l. Cæcus, ff. De iudic.*
80 & *l. Prima, §. Quamvis autem ff. De poſtul.* intelligi debent de aliis infirmis, non autem de cæcis; quia lex generalis poſterior non tollit legem ſpecialiter loquentem. Dyn. *conſ. 27. num. 3. verſ. Item ex hoc reſultat.* Bart. in *l. Huius, in fin. ff. Ad Turpil.* & alii apud Ant. Gabr. *commun. concl. tit. De legibus, concl. 1. num. 6. & 10.* Sed potiùs diſtinguitur, & limitatur per leges antiquas, ne videatur illas corrigere. Caſtill. *Conſ. 10. In facto ſupponitur, num. 5. verſ. Ad tegamentum*, ubi dicit omnes DD. ita tenere, & eò magis, quia cum leges prædictæ loquantur de officiali inutili, hæc verba non adaptantur cæco, & conſequenter nec illorum diſpoſitio, *l. 4. §. Toties;*
81 *ff. De damn. infert.* Nam cœcus oon poteſt dici inutilis ad officium, vel magiſtratum quandoquidem aut conſideramus titulum, & habitum ipſius officii: & hoc reſpectu planum eſt nec in cæco, nec in quovis alio infirmo ullam reperiri inhabilitatem. Et in hoc concordant gloſſ. 1. Bart. Bald. Angel. & omnes in d. l. *Cæcus, ff. De iudic.* & Gloſſ. 1. & communiter Canoniſtæ in *c. fin. de Cler. ægrot.* & optimè probat Bolognett. *dicto conſ. 3. num. 33.* Aut conſideramus uſum,
82 & exercitium officii: & hoc reſpectu ſimiliter planum eſt cæcum nullatenus eſſe inutilem ad ea, quæ conſilio implenda ſunt, *ut l. 1. C. Qui morb. ſe excuſ. lib. 10.* & in *l. 2. §. Corporis debilitas, ff. De vocat. muner.* unde ait gloſſ. in d. *l. 1. in verb. Perſonalium*, cæcus à conſilio, vel patrocinio non excuſatur, quia ingenio pollet, cui vim
83 natura negavit. Imò ſi ſit ſapieos compelli poterit ire ad Concilium, & conſulere, ſecundum Joan. de Anan. in *cap. Licet num. 4. infra de cen-*
84 *ſibus*: & Sacra Congregatio Concilii jam declaravit ex cæcitate ſuperveniente quem non privari voto, quod aliàs haberet, ſi cæcus non eſſet.
85 Et quamvis nudum, & rude miniſterium legendi, ſcribendique, quod magis corpore, quam ingenio expletur, cæcus per ſeipſum præſtare nequeat: tamen poteſt illud adimplere per ſubſtitutum exemplo judicis cæci, qui ſcribit, ac legit ſententiam per alium, Bald. in *l. fin. num. 4. verſ. Sed pone, C. De ſent. ex pericul. recitand.* Bart. Bald. & Angel. in d. *l. Cæcus, ff. De iudic.* Lucas de Penna, in d. *l. 1. num. 8. & 9. C. Qui morb. ſe excuſant, lib. 10.* Nec propterea dici, aut cenſeri poteſt inhabilis, ut in fortioribus terminis latè deducit Bolognett. d. *conſ. 3. num 35.* ubi pluribus oſtendit infantem nec reſpectu exercitii poſſe dici inhabilem ad officium ſibi delatum, ea potiſſimum ratione, quia à lege datum fuit remedium, ut per alium adminiſtret, & qui per alium facit, per ſeipſum facere videtur. Et ideò tanquam inhabilis non poteſt officio privari, quia is, qui à lege habilitatus eſt, non poteſt dici, nec reputari inhabilis: ut latiùs per eum confert. tex. in *cap. in Audientiam*, & ibi bona gloſſa *in verb. Infirmitas, de Cler. non reſident.* & Gloſſ. *ult. in cap. 1. de Cler. ægrot.* Quod ſi hoc eſt in infante, qui prorſus caret uſurationis, multò
86 fortiùs obtinebit in cœco, cui vis intellectus, & ingenii perſpicacior eſt, ut per Gloſſ. in d. *l. 1. C. Qui morb. ſe excuſ. lib. 10.* ſatis enim eſt, ut oculis intellectus cernat, ac judicio ſuo quid agen-
87 dum determinet, cum munus judicandi magis concilio prudentis viri, quàm corpore explendum ſit, ut ait Ant. *de nullit. ex defect. iuriſd. delegat. num. 43.* Qua de re plura exempla congerit Tiraquell. *de iur. primogen. quæſt. 21. num. 17. tom. 1.* & curioſum exemplum ponit Joannes de Anan. poſt Ant. de Butr. in *c. Licet, num. 3. & 4. inf. de cenſibus.*

Et ita pronunciatum fuit ſub *die 11. Iulii 1649.* in cauſa Romana Correctoris ſacræ Pœnitentiariæ per Eminentiſſimos DD. S. R. E. Cardinales Lantem, Quevam, & Cherubinum judices delatos appellat, remota: & ſententia fuit executioni demandata vigore ſpecialis commiſſioois Sanctiſſimi mandati expediti ſub die 11. Auguſti immediatè ſequentis.

DE RESCRIPTIS.

Cap. Inter cæteras.

S V M M A R I V M.

1 Reſcriptum impetranti ſufficit alterum probare ex diſiunctivè narratis.

2 Alternativa ut verificetur ſatis eſt alteram partem eſſe veram.

3 Clericus beneficiatus gaudet privilegio fori, licet clericalem habitum, & tonſuram non deſerat, & Eccleſiæ non inſerviat.

Alternativa diſpoſitio unum in effectu continet.

4 ibid.

Alternativè petens non dicitur præcisè alterum petere.

5 Iurans non venire contra contractum an ſit periurus, ſi petat pretium ſuppleri, vel contractum reſcindi.

6 Prohibitum ſimpliciter an ſit etiam prohibitum alternativè. & n. 9.

7 Alternativa ambiguitatem, & obſcuritatem inducit.

8 Iuramentum poteſt remitti ab eo, in cuius favorem eſt iuratum.

Alternativa petitio pendet à voluntate debitoris, cuius eſt electio. ibid.

9 Alternativa poſita inter perſonas reſolvitur in coniunctivam, & requirit concurſum utriuſque copulati.

10 Alternativa negativa ut verificetur an ſufficiat alterum non factum eſſe; an verò requiratur ut neutrum ſit factum.

11 Dictiones, vel, & aut, ſunt propriè, & ſimpliciter alternativæ, quæ verba, & ſenſum diſiungunt.

12 Dictiones, ſeu, & ſive, non ſunt alternativæ propriè, & ſimpliciter, ſed habent naturam mixtam.

13 Et ſunt indifferentes ad diſiunctivam, & coniunctam.

Contrarium. num. 21.

Declaratur. num. 34. & ſeq.

14 In diſpoſitione favorabili, ut in legatis ſtant ampliativè; in non favorabili, ut in contractibus, ſtant diſiunctivè

Contrarium. num. 17.

15 Intellectus l. Si quis ita legaverit, ff. De aur. & arg. leg. & num. 17. 24. & 27.

16 Legatum pecuniæ, quæ habetur Perusii, ſeu Paduæ, an comprehendat utramque. & num. 24.

Et quid ſi loco dictionis, ſeu, poſita ſit dictio, vel, num. 34.

17 Dictio, ſeu, ex ſui natura eſt augmentativa.

Contrarium n. 21.

18 Interpretatio lata fit etiam in odioſis quatenus patitur verborum proprietas.

19 Interpretatio ſtricta fit in legatis ut minus gravetur hæres quàm fieri poſſit.

20 Intellectus l. In teſtamentis, ff. De regul. jur.

21 Dictio, ſeu, regulariter eſt diſiunctiva, ſeu alternativa.

22 Legato equo albo, ſeu nigro, alter tantùm debetur.

23 Dictio, ſive, propriè importat alternativam, ſeu, diſiunctivam.

24 Dictio, ſeu, iuncta cum relativo auget diſpoſitionem.

25 Legatis libris impreſſis, ſeu manuſcriptis, debentur omnes.

26 Participium reſolvitur in ſuum verbum cum relativo.

27 Dictiones, ſeu, & ſive, quando ponuntur inter illa, quæ habent conformitatem, & convenientiam, ſtant ampliativè.

Inter ſynonyma ſtant expoſitivè pro id eſt. n. 30.

Inter genus, & ſpeciem ſtant coniunctivè, ſeu expoſitivè, n. 31.

28 Portus. De Portu idem iudicatur, quod de Vrbe.

29 Legatum Digeſti veteris, ſeu Inſortiati utrumque comprehendit.

32 Dictiones, ſeu, & ſive, ad vitandum abſurdum quamvis verba diſiungant, ſenſum tamen coniungunt.

33 Augent, diſiungunt, & exponunt prout ſuadet mens diſponentis, & ſubiecta materia. & n. ſeq.

34 Habent ſymbolum cum coniuncta, in quam facilius tranſeunt, quàm dictiones, aut, & vel.

35 Falſitas, vel ſubreptio in uno ex diſiunctivè narratis non vitiat reſcriptum.

36 Filius ſacerdotis non concluditur in ſacerdotio genitus.

37 Ioannis Andreæ pater quis fuerit.

38 Filius ſacerdotis non excluditur à beneficio, niſi probetur genitus poſt ordinem ſacrum.

39 Fallit ſi agatur de beneficio paterno.

40 Item fallit in Eccleſia Orientali.

41 Obligatus ad duo alternativè poteſt præſtare quod maluerit ut liberationem conſequatur.

42 In alternativis electio regulariter eſt debitoris.

43 Fallit in legatis alternativis, quorum electio in dubio eſt legatarii.

44 Item fallit in pœnis alternativè appoſitis, quarum electio eſt iudicis, non rei, niſi in caſibus, &c.

45 Examinatores Synodales an ſint neceſſariò eligendi Magiſtri, Doctores, aut Licentiati; an verò ſit in poteſtate Epiſcopi eligere alios clericos his qualitatibus carentes, & num. ſeq. uſque in fin.

46 Alternativa regulariter eſt electionis, non ordinis.

47 Fallit ſi ſit poſita inter diverſas perſonas, & in primò nominatis ſubſit maior ratio.

48 Diſiuncta poſita inter perſonas, inter quas cadit affectio ordinata, non reſolvitur in coniunctam.

49 Vicarius Capituli Sede vacante non poteſt eligi non Doctor, aut Licentiatus, niſi in defectum aliorum his qualitatibus prædictorum.

50 Regulares non graduati an poſſint eligi in Examinatores Synodales exiſtentibus graduatis.

51 Regulares deputari non poſſunt Iudices Synodales, aut Conſervatores, niſi habeant qualitates requiſitas.

52 Qualitates actu requiſitæ debent actu concurrere, nec ſufficit aptitudo.

53 Dictio, etiam, implicat caſum magis dubitabilem.

54 Concurſus habitus coram Examinatoribus non Magiſtris, ſeu Doctoribus, aut Licentiatis in Theologia, vel iure Canonico, non eſt nullus.

55 Doctor ignarus perinde ac nullus.

1 INTER CÆTERAS. Ex disjunctivè narratis in reſcripto ſufficit impetranti alterum probare. Hoc dicit ſecundum Io. Andr. & Doctores communiter. Vel clariùs ſecundum Abbatem. Si Papa mandat in reſcripto de duobus inquiri alternativè ad certum effectum conſequendum, ſufficit alterum probari. Communis diviſio. Conſultatio, & reſponſio. Secunda ibi, *Huic.* Et prima pars ſubdividitur. Nam primò ponitur quæſtio. Secundò declaratio ibi, *Puta.*

2 Nota primò ad verificationem disjunctivæ, ſeu alternativæ ſufficere alteram partem eſſe veram. Et ad hoc quotidie allegatur hæc Decretalis, concordat *c. In alternativis, de regul. iur. lib. 6. l. Si quis ita ſtipulatus fuerit*, & *l. Si quis*
3 *ita ſtipuletur, ff. De verborum obligatione.* Hinc cenſuit Sac. Congregatio Concilii Clericorum beneficiatum fori privilegio gaudere, licet careat requiſitis habitus, & tonſuræ clericalis, & ſervitii Eccleſiæ, quia Tridentini Concilii decretum in *c. 6. ſeſſ. 23.* loquitur alternativè ibi. (Niſi beneficium eccleſiaſticum habeat, aut clericalem habitum, & tonſuram deferens alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſerviat.) Et ſic ſufficit alteram partem alternativæ verificari per regulam hujus Decretalis. In alternativa enim diſpoſitione unum in effectu continetur, l. *Cum illud, ff. Quan. dies leg. ced. l. Si illud*, ubi Bald. *ff. De*
4 *legat. 2.* Unde qui alternativè petit, non dicitur præciſè alterum petere, §. *Huic autem, inſtit. de*
5 *action.* & hic notat Dec. *in 3. notab. qui propterea, num. 23* infert videri dubitabile dictum Baldi in *l. Qui ſub conditione*, §. *Si quis, ff. De cond. inſtit.* quem hic refert, & ſequitur Felin. *ad finem verſ. Et memento in æternum*, videlicet quod qui juravit non venit contra contractum; poteſt nihilominus petere ut pretium ſibi ſuppleatur, in quo fuit deceptus. Sed ſi peteret
6 alternativè pretium ſuppleri, vel contractum reſcindi, eſſet perjurus; quia illud, quod eſt ſimpliciter prohibitum, eſt etiam prohibitum alternativè. Et idem dixerunt Cyn. & Angel. in *l. 2. in 6. quæſtione, C. de reſcinden. vendit.* Hoc inquam dictum ſecundum Dec. non videtur verum; tum quia, ut prædixi, petens alternativè, non dicitur præciſè alterum petere: imò alterna-
7 tiva ambiguitatem, & obſcuritatem inducit, ut eſt textus in *l. Prætor edixit*, § *Quod autem, ff. De iniur. in l. Ubi autem*, §. *Qui id, ff. De verborum obligatione*, & notat Bartol. in *l. Stipulationes non dividuntur, in ultima quæſtione, ff. eod.* tum quia qui petit alternativè pretium ſuppleri, vel contractum reſcindi, non videtur venire contra promiſſionem, quia quamvis ſimpliciter, & abſolutè promiſerit non contravenire; hoc tamen intelligi debet contra voluntatem ejus, in cujus
8 favorem juravit; alioquin eo volente, benè poteſt contractus reſcindi, cum ipſe juramentum ſibi præſtitum remittere poſſit, *c. 2. de ſponſal.* Oldrad. *conſ. 241. Factum tale in fine, verſ. Tertio quid plus.* Et eſt communis opinio, ut teſtantur Raphaël Fulgoſ. *conſ. 38. Ad primum, in princ.* & Alexan. *conſ. 125. Viſis, & conſideratis, numero 2. verſ. Secundò quia iuramentum, lib. 1.* & pleniùs *conſ. 59. Viſo inſtrumento, in princ. lib. 1. & num. 7. verſ. Non obſtat tertium.* Quamobrem petitio alternativa, quæ in effectu pendet à voluntate debitoris, cujus eſt electio *l. Plerumque, in fine, ff. De iur. dot.* & *d. reg. In alternativis*, non videtur eſſe prohibita. Nec verum eſt quod prohibetur ſimpliciter, cenſeri etiam prohibitum alternativè: nam in contrarium eſt caſus in *l. Adigere*, §. *1. ff. de iure patr.* & in *l. fin.* §. *Is qui, ff. Qui, & à quibus.* Et eſt gloſ. in *c. Multorum, in ver. Aut certè, 27. quæſt. 2.*
9 Prædicta autem Regula, videlicet In alternativis ſatis eſſe alteram partem eſſe veram, tres recipit declarationes.

Primò enim declaratur, ſeu reſtringitur ut non procedat in alternativa, quæ ponitur inter perſonas, quia tunc reſolvitur in copulativam: & ſic requiritur concurſus utriuſque copulati, textus eſt in *l. Cum quidam, C. de verbor. ſignificat.* Unde ſi teſtator inſtituat hæredem Titium, aut Seium, ambo erunt hæredes, ut ibi eſt caſus. Et ſimiliter ſi Papa conferat beneficium Titio, aut Seio, utrique debetur beneficium, & uno recuſante, accreſcit alteri; & dictio, *vel*, eodem modo tunc ponitur copulativè. Ita notabiliter per d. *l. Cum quidam*, reſolvunt Archid. & Gemin. in *c. Paſtoralis, 7. quæſt. 1.* & ſequitur Felin. *hic num. 1. verſ. Fallit primò.*

Cæterum hæc declaratio recipit octo notabiles ſublimitationes, quas ponit Iaſ. in d. *l. Cum quidam.* ad quem remiſiſſe ſufficiat.

10 Secundò prædicta regula declaratur procedere ſi alternativa concipiatur per verba affirmativa, ut in exemplo hic poſito in littera, & in *l. Plerumque, in fine, ff. De iur. dot.* Secus ſi per verba negativa, quia oportet ut neutrum contingat. Textus eſt in d. *l. Si quis ita ſtipuletur, in fine, ff. De verborum obligatione*, ubi ſi promittis te daturum ſi navis non venerit, aut Titius conſul factus non fuerit, ad hoc ut non tenearis, requiritur utrumque non factum eſſe. Ad idem textus in *l. Si is qui ducenta*, § *Utrum, ff. De reb. dub.* ubi ſi ſic concipiatur ſtipulatio, ſi illud, aut illud factum non erit, oportet ut neutrum factum ſit. Et tenent hic Card. *num. 4. in prima oppoſ.* & Abb. *in 3. notab. num. 2.* Idem tenet Angel. in d. *l. Si quis ita*, & Marian. Socin. *conſ. 52. Ut veram, col. penul.* relatus hic à Dec. *num. 26.*

Contrarium tenet Imol. *hic*, & in *l. Si ita quis ſtipuletur*, ubi Alexand. *ff. De verb. oblig.* quia ſive ſermo ſit affirmativus, ſive negativus, diſpoſitio effectum habet verificata altera parte, ut in d. *l. Si quis ita ſtipulatus.* Et eſt ex mente Dyni in d. *reg. in alternativis*, *verſ. Ad ſecundam partem oppono*, ubi dicit eſſe differentiam inter alternativam affirmativam, & alternativam negativam, quia in affirmativa ſufficit alterum fieri, in negativa oportet alterum non fieri; tamen idem eſſe in utraque, ſi conſideretur effectus; quia in affirmativa ſufficit alterum affirmativè; in negativa ſufficit alterum negativè. Tu diſtingue. Aut quæritur an in alternativa negativa ſufficiat alterum adimpleri quoad effectum ut committatur ſtipulatio; Et concluſio ſit non eſſe differentiam, An alternativa affirmativè, vel negativè concipiatur: quia utroque caſu, ſi alterum verificetur, committitur ſtipulatio, ut in exemplo proximè relato. Et in hoc primo caſu loquitur Dyn. *ubi ſupra.* Aut quæritur, an ſufficiat alterum adimpleri quoad ef-

fectum vt ſtipulatio non committatur; & con-
cludendum eſt non ſufficere, ſed oportere, ut neu-
trum fiat. Vude in exemplo, de quo ſupra, pro-
mitto decem, ſi nauis non venerit, aut Titius
conſul non fuerit, ſi neutrum contingat, non
committitur ſtipulatio, nec ſum obligatus. Ità
in effectu diſtinguunt hic Felin. *nu. 16. verſ. Fallit
quarto*, & Dec. *nu. 26.* qui propterea dicunt ca-
vendum eſſe ab Abbate, dum in ſuo exemplo,
videlicet, Dabo decem ſi Imperator non venerit
in Italiam, vel filius mihi non naſcatur, dixit
non ſum obligatus, ſi alterum accidat; debuit
enim dicere ſi neutrum accidat. Et hoc ſic de-
claratur. quia ſi alterum fiat ex alternatiuis, ſti-
pulatio committitur, vt dictum eſt. Ergo à con-
trario ſenſu ſi alterum non fiat, non committi-
tur ſtipulatio. Et vt verum ſit hoc, id eſt alte-
rum non factum eſſe, neceſſe eſt ut neutrum fiat;
Et ita ad hoc vt non oriatur obligatio, copulati-
uè requiritur vt neutrum fiat. Sed certè Abbas
in meo codice non dicit illud, ad quod eum al-
legant Felin. & Dec. videlicet, Non ſum obliga-
tus ſi alterum accidat. Sed dicit, Non ſum obli-
gatus ſi neutrum iſtorum accidat. Et ita concor-
dat cum ipſis.

Aduerte tamen, quia hæc diſtinctio procedit
ſi alternatiua concepta verbis negatiuis ſit poſita
in conditione, vt in exemplo ſuperiùs poſito,
Dabo decem, ſi navis non venerit, aut Titius
conſul factus non fuerit; tunc enim ad hoc vt
ſim obligatus ſufficit vt alterum fiat; & ad hoc
vt non ſim obligatus, requiritur vt neutrum fiat.
At ſecus eſt ſi alternatiua negatiua proferatur
purè, & ſimpliciter, verbi gratia: Promitto
contractum non reſcindere, aut pretij ſupple-
mentum non petere: tunc enim non ſufficit vt
vnum non faciam, ſed teneor neutrum facere.
Quod breviter & dilucidè explicat Io. Andr. in
*d. c. In alternatiuis, in princ. de regul. iur. lib. 6. in
mercurial.* Intellige, inquit, regulam de qua ibi,
de alternatiuis affirmatiuis; in negatiuis enim
requiritur vt neutrum fiat, *l. Si quis ita, ff. De ver-
bor. obligat.* ſecundum Dynum. Declaro,
quia ſicut affirmatiua vult alterum fieri; ita ne-
gatiua vult alterum non fieri, & ſic neutrum fie-
ri. Et ſequitur Philipp. Franc. *nu. 1. in 2. notab.*
Quamobrem lapſi ſunt Doctores, qui abſolotè
dixerunt non eſſe differentiam inter alternati-
uam affirmatiuam, & negatiuam. Imò enim qui
promittit hoc, vel illud facere, ſatis eſt vt alte-
rum faciat. At qui promittit hoc, vel illud non
facere, non ſuffiecit vt non faciat vnum, ſed tene-
tur vtrumque non facere.

11 Tertiò prædicta regula, id eſt, in alternatiuis
ſufficere alterum adimpleri, declaratur procede-
re in alternatiua propria, & ſimplici, quæ ſcili-
cet tam ſenſum, quàm verba disjungit, qualis
eſt dictio, *vel*, vt hic in textu, & in *l. Pediculis, §.
Argento, ff. De aur. & arg. leg.* & in *l. Cum quidam,
in princip. C. de verbor. ſignif.* & tenet Bartol.
in *l. Si quis ita legauerit, ff. De aur. & arg. leg.* vbi
per dicta iura reprobat Cynum dicentem di-
ctionem, *vel*, non eſſe alternatiuam ſimpliciter,
& ideo vtrumque requirere. Talis etiam eſt di-
ctio, *aut* vt clarè probatur in d. *l. Si quis ita, in
l. Si is qui ducenta, §. Vtrum, ff. De reb. dub. in l. Prætor
edixit, §. Quod autem ff. De iniur.* & in *l. Vbi au-
tem, ff. De verb. obl.* & in hoc conſentiunt
omnes.

12 Sed aliud dicendum eſt in alternatiua impro-
pria, & non ſimplici, ſicuti eſt dictio, *ſeu* & di-
ctio, *ſiue*, quæ appellantur ſubdiſiunctiuæ, &
habent naturam mixtam, cum aliquando ha-
beant naturam alternatiuæ, aliquando coniun-
ctiuæ, ut inquit Bartol. in *l. Si quis ita legauerit,
poſt med. verſ. Quædam eſt dictio diſiunctiua,
ff. De aur. & arg. leg.* Abb. *hic num. 4. &* Bald.
13 *nu. 14.* dicens dictionem, *ſeu*, eſſe indifferentem
14 ad diſiunctam, & coniunctam. Et in his dictio-
nibus Bartol. *loco citato* diſtinguit, ſic. Aut ver-
ſamur in diſpoſitione fauorabili, vt in legatis, in
quibus fit plenior interpretatio, quàm in contra-
ctibus, *l. in teſtamentis, ff. De regul. iur.* Et di-
ctiones huiusmodi ſtant copulatiuè. Et ita pro-
15 cedit illa lex. Si qois, ita, vbi ſi legauero vxori
mundum, ornamenta, ſeu quæ eius cauſa para-
ui, omnia debentur: nam fauore legati ſecun-
dom Bartol. diſiunctiva, *ſeu* accipitur pro con-
iuncta. Aut verſamur in diſpoſitione non fauo-
rabili, vt in contractibus. Argum. *l. Veteribus,
ff. de pact.* &c. *Contra eum, de regul. iur. lib. 6.* Et
dictiones *ſeu*, & *ſiue*, ſtant alternatiuè, ſicut di-
ctio, *aut*, prout de dictione, *ſiue* eſt textus in *l. Si
ita quis ſtipuletur, ff. De verb. oblig.* de quo latius
per eundem Bartol. in d. *l. Si is qui ducenta, §. Vt-
rum, ff. De reb. dub.* & hanc diſtinctionem ſe-
quuntur hic Imol. *num. 6. verſ. Aut loquimur in al-
ternatiua hominis.* Abb. *nu. 4.* & Felin. *in pen-
ult. col. num. 16. in 3. fall.* & idem voluit Bald. in
d. *l. Si quis ita legauerit*, & Roman. poſt alios
in *conſ. 363. Petitur, num. 2.* vbi apoſtilla in ver.
Ampliationem citat plurimos, & eſt communis
declaratio, vt inquit Dec. hic alios citans *ſub
16 num 27.* Vnde ſi teſtator legat pecuniam, qoam
habet Peruſij, ſeu Paduæ, vtraque pecunia ve-
nit in legato, vt idem Bald. firmat, in *l. penult.
in nona oppoſitione, verſ. Et hoc facit, C. De ver-
bor. ſignif.* dicens eſſe nooum dictum, & mente
tenendum, quem ſequitur Brixienſis *in Repertorio
in ver. Seu.*

17 Sed tu adverte; nam tex. in d. *l. Si quis ita
legauerit, ff. de aur. & arg. leg.* non fundat ſe in
eo quod materia ſit fauorabilis, ſed in natura
ampliatiua dictionis, *ſeu*, dum dicit: hoc enim
verbum, *ſeu* ampliandi legati gratia poſitum
eſt: & ita dictionem, *ſeu*, ex ſui natura eſſe aug-
mentativam, per illum textum firmat Abb. *hic
num. 4.* Calder. *conſ. 548. in fine. aliàs 4. de verb.
ſignif.* Roman. *d. conſ. 363. nu. 2.* dicens de hoc
eſſe caſum in d. *l. Si quis ita*, & allegat gloſſam
in *c. Ego Ludovicus, in ver. Seu, 63. diſt.* & Io.
Andr. in *c. Licet, de offic. Vicar.* & ſequitur Cra-
18 uetta *conſ. 105. num. 6.* Quare ſi hoc eſt ex pro-
pria verbi ſignificatione, perinde locum habere
debet in materia odioſa, atque in fauorabili,
quia etiam in odioſis fit lata interpretatio qoa-
tenus patitur verborum proprietas, *l. cum lege,
vbi Aret. ff. De teſtam.* & not. Calder. *conſ. 1. de con-
19 ſang. & affinit.* Præterea non videtur verum, ma-
teriam legatorum, de qua ibi agitur, eſſe fauo-
rabilem. Imò enim regula eſt in contrarium,
cum in legatis fieri debeat ſtricta interpretatio
Ideoque in dobio videtor legatum quod mini-
mum eſt, *l. Nummis, ff. De leg. 3. l. Apud Iulianum,
aliàs in c. Idem Iulianus, §. Seio, de leg. 1.* Teſta-
tor enim cenſetur voluiſſe minus grauare
hæredem, quam fieri poſſit, *l. Vnum ex familia,*

§. Si

20 §. *Sirem de leg. 2.* Nec obſtat textus, quem Imola allegat in *l. In teſtamentis, ff. de reg. iur.* Nam illa regula non videtur procedere in legatis, quæ licet in Teſtamento relicta ſint; tamen ſtrictè interpretari debent, ut prædixi; unde glo. quæ ſibi ponit exemplum in legatis, non benè dicit, & eam reprobat Dec. *ibidem num. 4.* Sed & Bartol. in *l. Cum avus, ff. De condit. & demonſt.* videtur intelligere illam legem reſpectu inſtitutionis, quia inſtitutio eſt caput teſtamenti, §. *Ante hæredis inſtitution. de leg.* Et ideò latior interpretatio fit in teſtamentis, quàm in legatis, ut not. glo. fin. in *l. Si plures, ff. De condit. inſtit.*

21 Tu conclude dictionem, *ſeu* regulariter eſſe diſiunctivam, ſeu alternativam, *c. Litteras, de deſponſ. impub. c. Paſtoralis, de cau. poſſeſſ. & propr.* Clem. *Non poteſt, de procur. c. ult. in fin. 75. diſt.* & notat. in Archid. in c. *Ego Ludovicus, ad finem, 63. diſt.* Calder. *conſ. 248. circa med. verſ. Idem probat dictio*, ſeu, *alias 22. de præb.* Gemin. *conſ. 32. num. 11. verſ. Cum dictio* ſeu, *diſiunctionem ſignificet.* Roman. *conſ. 179. num. 7. verſ. Ex quibus quidem verbis, maximè ex dictione*, ſeu, *quæ regulariter eſt alternativa*, ubi Horatius Mandoſ. *in apoſtilla, in ver. Regulariter*, plura cumulat; & idem Roman. *conſ. 65. ad fin* ubi dicit naturam dictionis, *ſeu*, eſſe diſjunctivam; & ideò non eſſe ad improprietatem, id eſt ad conjunctionem trahendam. Alex. *conſ. 79. num. 5. lib. 5.* dicens dictionem, *ſeu*, eſſe diſjunctivam, ſicut dictio, *aut*, & poni inter diverſa. Cravett. *conſ. 967. num. 3. cum ſeq.* ubi ait hanc

22 propriè dici dictionem alternativam, quia de ſui natura hoc importat. Unde ſi teſtator legat equũ album, ſeu nigrum, alter tantum debetur, quia non videtur ſenſiſſe de pluribus, ut inquit Bald.

23 *hic num. 13.* quem ſequitur Dec. *num. 28. verſ. Et iſtud expreſſè.*

Et idem dicendum de dictione, *ſive*, ut in *l. Si quis ita ſtipuletur, ff. De verbor. oblig.* & tradit Imol. in *conſ. 14. num. 3.* ubi ait dictionem, *ſive*, propriè importare diſjunctivam, ſeu alternativam. Unde Marian. Socin. hic dicebat nunquam ſibi ſuaderi potuiſſe, ut ſi quis legaverit fundum talem, ſive domum talem, utrumque debeatur,

24 qoia hoc videtur contra mentem teſtatoris.

Sed fallit primò hæc regula, quando dictio, *ſeu*, jungitur cum relativo, quia eo caſu auget, & ampliat diſpoſitionem, *l. Ea tamen adiectio, ff. De l. 3.* Unde ſi teſtator legat uxori mundum, & ornamenta, ſeu quæ ejus cauſa parata ſunt, debentur omnia. Et in hoc caſu loquitur textus in d. *l. Si quis ita legaverit, ff. De aur. & arg. leg.* Secundum intellectum, quem ponit Bartol. Socin. in *l. Si is qui ducenta, §. Vtrum, ff. de reb. dub.* Quamobrem ſi legetur pecunia, qoæ habetur Patavii, ſeu Peruſii, ut in exemplo Baldi, de quo ſupra num. 16. debetur utraque; quia perinde eſt ac ſi legata fuiſſet pecunia, quæ habetur ſeu

25 Patavij, ſeu Peruſil.

Nec obſtat ponderatio Decii hic nu. 28. quod ſcilicet textus in d. *l. Si ita quis*, faciat vim ſimpliciter, in illa dictione, *ſeu*, quæ eſt ampliativa, non autem in relativo; imo enim non facit vim ſimpliciter, & abſolutè in ſola natura dictionis, *ſeu*, ſed in modo, quo fuit adjecta; non enim dicit per verbom, *ſeu*, legatum ampliari; ſed dicit verbum illud *ampliandi legati gratiâ* poſitum eſſe. Et ſic ponderat potiùs modum poſitionis, ſeu adjectionis, quàm naturam verbi. Unde congruè dici poteſt habuiſſe relationem relativi.

Et per hoc puto idem dicendum ſi teſtator uteretur participio, veluti ſi diceret: Lego libros meos impreſſos, ſeu manuſcriptos. Idem enim eſt ac ſi dixiſſet, lego libros meos, qui ſunt im-

26 preſſi, ſeu manuſcripti; cum participium reſolvatur in ſuum verbum cum relativo, ut not. glo. *in Clem. 1. in ver. Si dignitatibus, de præb.* Bartol. in *l. Centurio. ff. De vulg. & pupill.* & in *l. 1. ad fin. ff. De condition. & demonſtr.* Alex. *conſ. 7. num. 16 lib. 7.* & ita libri omnes veniunt in legato, per ſupradicta.

27 Fallit ſecundò propoſita regula quando dictio, *ſeu*, vel *ſive*, ponitur inter illa, quæ habent conformitatem, & convenientiam, ita ut non ſint omninò diverſa: tunc enim non ſtat alternativè, ſeu diſjunctivè ſed ampliativè, ut hic per Dec. *num. 28. verſ. Vnde poſtremò cogitabam.* Et ita ſecundum eum poteſt intelligi textus in d. l. *Si quis ita legaverit, ff. De aur. & arg. leg.* Nam mundus & ornamenta mulieris, de quibus ille textus loquitur in primo exemplo, ſatis dicuntur parata uxoris gratiâ, *l. Augmento, § Ornamenta, & §. Mundus, ff. eod.* Et idcirco cum teſtator legavit mundum, & ornamenta, ſeu quæ uxoris gratia patata ſunt; illa dictio, *ſeu*, poni-

28 tur augmentativè. Et idem patet in ſecundo exemplo, id eſt cum teſtator legavit vina, quæ etant in urbe, ſeu portu. Nam de portu idem eſt judicium, quod de urbe, *l. Cæſar, ff. de publican.* &c. *Vbi periculum, §. Porrò, de elect. lib. 6.* Et quia vinum in portu deſtinatum erat ad civitatem; idcircò reputabatur eſſe in civitate, ut not. Bald. In *l. Ex facto proponebatur, ad fin. ff. de hæred. inſt.* & Alber. in *l. 1. §. 1. ff. De offic. Præf. urb.* Non igitur mirum, ſi dictio, *ſeu*, ibi ſtet ampliativè. Ad idem textus in *c. 1. Verum, de ſtat. regul. lib. 6.* ibi (ab aliquo Principe, ſeu Domino temporali,) in *l. fin. §. Sunt munera, ff. De muner. & honor.* ibi; *civilia ſeu publica*, & in *l. 1. ff. De his quib. ut indig.* ibi, legato, ſeu fideicommiſſo. Hodie enim hæc per omnia ſunt exæquata, ut in *l. 1. ff. De l. 1.* Ad idem allego gloſſam notabilem in *c. Bona memoria, il primo, in ver. Nominationem*, quæ eſt glo. *fin. in f. de poſtul. Prælat.* dum ponderat idcircò textum ibi dicere poſtulationem, ſeu nominationem, quia talis nominatio ſatis ſimilis eſt poſtulatio-

29 ni, imò quaſi idem eſt. Et ad hanc ſpeciem videtur poſſe referri quod ait Cremen. *ſingul. 56. lego Digeſtum*, videlicet, ſi legetur alicui Digeſtum vetus, ſeu Infortiatum; dictionem, *ſeu*, augere, & utrumque deberi. Sequitur Ludovic. Gomes, *in §. Sed iſta poſt, num. 38. inſtit. de action.* & Horat. Mand. ad Rom. *conſ. 363. in ver. Ampliationem.*

30 Fallit tertiò, cum dictio, *ſeu*, ponitur inter ſynonyma, ſeu idem importantia, quia ſtat expoſitivè, ſeu declarativè. Clemen. *Si Romanus, de præb.* Clem. 2. *de vit. & honeſt. cler. Clemen. 1. de cenſib.* Concil. Trident. *cap. 10. ſeſſ. 7.* ibi, dimiſſorias ſeu reverendas in *c. 1. ſeſſ. 24.* ibi, *Examinis, ſeu inquiſitionis*, & paſſim alibi, Gemin. *conſ. 115. ſuper dubio, n. 7.* Bald. *conſ. 218. Statuto, num. 3. verſ. Si autem ponitur, lib. 2.* & *conſ. 203. Punctum quidam, num. 2. lib. 5.* Paul.

de Caſtr. *conſ 379 Primò videndum*, *col. 2. verſ. Tertiò dica*, *lib. 1.* Socin. Iun. *in l. Centurio*, *num. 174. verſ. Ad ſecundum*, *ff. De vulg. & pupil.* Quod maximè procedit, ne in diſpoſitione ſuperfluitas inducatur, ut per Paul. de Caſtr. *loc. citato.* Et idem dicendum de dictione, *ſive*, quæ cum ponitur inter ſynonyma, exponitur pro, id eſt, ut cum dicitur Alexander, ſive Paris, *l. Ad protegendam*, & ibi glo. 1. C. *De in litem dand. iur.* & notat Bart. in d. *l. Si quis ita legaverit*, *poſt med. verſ. Quadam eſt dictio diſiunctiva.* Licet Dec. *hic num. 31.* in prædicto exemplo dixerit dictionem, *ſive*, augere, quod non eſt verum, quia Alexander non eſt alius à Paride, ac proinde dictio, *ſive*, non auget, ſed exponit.

31 Fallit quartò, cùm dictio, *ſeu*, ponitur inter genus, & ſpeciem, quia reſolvitur in conjunctam, ut *l. Sapè ibi*, *dari*, *ſeu donari*, *ff. De verb. ſignificatione.* & firmat Bartol. in l. *Quintus*, *la prima* per illum textum *num. 3. ff. De aur. & arg leg.* & ſequuntur Doctores hic. Similiter & dictio, *ſive*, cum ponitur inter genus, & ſpeciem ſtat expoſitivè pro id eſt, ut per eundem Bartol. in *conſ. 41 Statuto civitatu*, *num. 3. verſ. Et quod ponatur*, *lib. 2.* ubi Apoſtilla in *ver. Præcedit genus*, dat concordantes.

32 Fallit quintò, ſi aliàs ſequeretur abſurdum: nam ad illud vitandum, dictiones, *ſeu & ſive*, quamvis verba disjungant, ſenſum tamen conjungunt, ut tradit Paul. de Caſtr. *conſ 318. Viſo & examinato*, *num. 4. lib. 1.*

33 Fallit ſextò, ubi apparet de mente diſponentis, quia tunc dictiones, *ſeu*, *& ſive*, poſſunt importare conjunctionem, item disjunctionem, ſive diſgregationem, & quandoque expoſitionem, prout aliæ conjunctiones, ut firmat Bald. *conſ. 229. Primum dubium*, *num. 2. verſ. Secundum punctum*, *lib. 1.* Imol. *conſ. 44. num. 3.* ubi dicit dictionem, *ſive*, propriè importare disjunctivam, ſeu alternativam; ſed importare conjunctionem, ubi conſtat de mente proferentis. Unde ut notabiliter inquit Bald. *hic num. 2.* tene pro firma regula, quod ſemper ad intentionem diſponentis eſt recurrendum, ut ſolemniter notat Bernard. in *c. Ex parte*, *in gloſ. 1. ſupra eod.*

34 Ex his patet Doctores circa dictiones, *ſeu* & *ſive*, eſſe admodùm varios, alii enim dicunt illas ex ſui natura eſſe augmentativas; alii cenſent eſſe ex propria ſignificatione alternativas, ſeu disjunctivas: alii verò aſſerunt eas habere naturam mixtam, & eſſe indifferentes ad conjunctam, & disjunctam; fateor tamen eas habere ſymbolum, & convenientiam quandam cum conjuncta; unde in eam faciliùs tranſeunt, quam dictiones, *aut*, & *vel*, quæ ſtrictè ſunt alternativæ. Et propterea quamvis ſuperius firmatum ſit legatum pecuniæ, quæ habetur Peruſii, ſeu Paduæ utrumque comprehendere; ſecùs tamen eſt ſi legetur pecunia, quæ habetur Peruſii, vel Paduæ, quia altera tantum debetur, nec alternativa; *aut*, tranſit in conjunctam, cùm hoc non reperiatur jure cautum, prout hic firmat Imol. & Felin quidquid contra ſenſerit Card. item Cyn. & Alber. de Roſate in *l. Cum quidam*, *C. De verborum ſignif.* Nam Cyni opinionem dixit eſſe falſiſſimam Bartol. in *l. Si is qui ducenta. §. Vtrum*, *ff De rebus dub.* & ſequitur Iaſ. in d. *l. Cum quidam.* Et ita ſecundùm eum textus in d. *l. Si quis ita legaverit*, procedit tantùm in dictione, *ſeu*, & *ſive*, quæ licet regulariter ſint alternativa, facilè tamen tranſeunt in conjunctam. Unde quatenus habeant mixturam diſiunctæ, & conjunctæ; proximiùs tamen accedunt ad naturam diſiunctæ, ſeu alternativæ, & in ea magis incaleſcunt, ut de Hermaphrodito dicitur in *l. Quæritur*, *ff. De ſtat. homin.* & in *c. Si teſtes*, *§. Hermaphroditus*, *4. qu. 3.* licèt quandoque augeant, quandoque exponant, prout ſuadet mens diſponentis, & ſubjecta materia, ut declarat Ægid. Bellam. *conſ. 39. num. 7. & 8.* & Felin. *hic num. 3.* qui ad hoc quamplurimos cumulat, licet ſatis confusè.

35 Secundò nota reſcriptum, in quo duo alternativè narrantur, non eſſe ſubreptitium, ex eo, quod alterum ſit falſum, & ſic falſitas, vel ſubreptio in uno ex disjunctivè narratis non vitiat reſcriptum, & utile per inutile non vitiatur ſecundum Ægid. Cremonen. quem hic ſequuntur Jo. Andr. *num. 7.* Baldus, *num. 1. verſ. Nota quod alternativa.* Butr *num. 2. & 3.*

36 Tertiò nota non valere illationem, Quis eſt fi-
lius ſacerdotis: ergo eſt in ſacerdotio genitus.
37 Sicut contigit in Jo. Andrea, cujus pater erat
magiſter grammaticæ, eumque genuit antequam
eſſet in Presbyterum ordinatus, ut idem de ſe ip-
ſo refert *in addition. ad Specul. in Rubr. de fil. Preſ-*
byter. ut ſe defenderet adverſus eos, qui ip-
ſum ſpurium adſtruebant. Ad hoc bonus textus
in *c. Ad extirpandas*, & quod ibi dixi *num. 4. infra*
de fil. Presbyter. & in *l. 2. §. In filiis*, *ff. De Decurion.*
38 ubi natus ante Decurionatum eſt filius Decurio-
nis Unde infertur ut ad repellendum aliquem
à beneficio non ſufficiat probare promoven-
dum eſſe filium ſacerdotis, niſi etiam probetur
poſt ſacerdotium genitus, ut hic per Butr. *num.*
4. & Abb *in 1. & 2. notab.* Et intellige ſacerdo-
tium pro ordine ſacro, cum hodie Subdiaco-
natus annexum habeat votum ſolemne conti-
nentiæ, *c. 1. infra*, *qui cler. vel voven.* & *c. unde*
39 *voto lib. 6.* Fallit ſi ageretur de beneficio paterno;
quia tunc ſatis eſſet probare eum filium ſacerdo-
tis, licet non procreatum in ſacerdotio, cum
filius etiam legitimus prohibeatur immediatè
ſuccedere in beneficio patris, ut eſt caſus in
c. Ad extirpandas, *de fil. Presbyt.* & hic declarant
40 Abb. *num. 1.* Felin. *num. 2. verſ. Et ad iſtum textum*,
& Dec. *num. 6.* Item fallit ſi eſſet filius ge-
nitus ex ſacerdotio in Eccleſia Orientali, quæ
votum continentiæ non admiſit, *c. Nicena*, *31.*
diſt. & *c. Cum olim*, *de cler. conjug.* Felin. *eod. num.*
2. in fine.

41 Quartò nota eſſe in optione illius, qui ad duo
alternativè tenetur, alterutrum præſtare ut libe-
rationem conſequatur, *l. penult. C. De condict.*
indeb. & *c. Referente*, *infra*, *de præb.* cum aliis hic
allegatis in glo. *in ver iſtorum*, quam communi-
42 ter DD. recipiunt. Et ſic in alternativis ele-
ctio regulariter eſt debitoris, *reg. in alternati-*
vis, *de reg. iur. lib. 6. l. Plerumque*, *§. finali ff. De iur.*
dot, *& §. Huic autem qui loco*, *inſt. de act. cum ſimili-*
bus.

43 Fallit hæc regula multipliciter, ut hic per DD. præſertim Felin. *nu. 4.* Sed præcipuè recipit duas notabiles limitationes. Prima eſt ut non procedat in legatis alternativis, ita glo. in *l. Lucio*, *in ver. Vendicare*, *ff. De legat.* 2. quæ notabiliter di-

cit

tit in legatis alternativis electionem eſſe hæredis, ſi ad eum verba dirigantur, puta; Hæres dato; ſed ſi dirigantur ad legatarium, ipſius eſſe electionem. ut ſi dicatur, Tu legatarie percipito. Verum ſi teſtator utatur verbo, *lego*, quod eſt indifferens, vel ſimili, in dubio electionem eſſe legatarii, & non hæredis, Quam Gloſſam reputat ſingularem, & meliorem de corpore juris. Imol *hic num. 5.* & Felinus, *d. num. 4. verſ. Facit Gloſſ.*, & Alex in *l. Qui duos, ff. De leg. 1.* Idem tenet Dyn. *in d. reg. In alternativis*, & Bald. in d. *l. Lucio*

44 Secunda limitatio eſt ut non procedat in pœnis alternativè appoſitis, quia non datur optio reo, & ſic debitori, ſed judici, Gloſſ. *fin. in c. Acrapula, infra, de vit. & honeſt. cleric.* quam ſequuntur Joan Andr. & communiter Doctores, ut ibi teſtatur Abb. *num. 4.* & ſequitur Felin. *hic* plurimos cumulans, *num. 5. verſ. Fallit quinto*, ubi amplius hanc fallentiã reſtringit decem modis, quos per te videas.

Ultimò nota, alternativam regulariter eſſe electionis, non ordinis. De quo tamen hic latiùs ut in quæſtione ſeq. Et de his duabus ſpeciebus alternativæ, vide Gloſſam *unicam in regula Sexti, In alternativis.*

45 QUÆRO cùm decreto Concilii Tridentini *c. 18. verſ. Sint verò, ſeſſ. 24.* ſtatutum ſit ut Examinatores Synodales pro parochialibus conſerendis ſint Magiſtri, ſeu Doctores, aut Licentiati in Theologia, aut Jure Canonico, vel alii clerici, ſeu regulares etiam ex Ordine Mendicantium, aut etiam ſæculares. qui ad id videbuntur magis idonei: nunquid inter diverſa perſonarum genera ibi alternativè expreſſa optio ſit Epiſcopo tributa, vel potius ordo præſcriptus, adeò ut clericos gradu Magiſterii, Doctoratus, aut Licentiaturæ carentes eligere non debeat, ubi aliorum his qualitatibus præditorum copia ſuppetat.

46 Videtur reſpondendum alternativam, *vel*, quæ habetur in d. *verſ. Sint verò*, præſcribere ordinem, non electionem. & Epiſcopum ad ſecundam partem alternativæ pervenire non debere quamdiu primæ poſſit eſſe locus

47 Primò quidem, quia etſi alternativa regulariter electionem tribuat, & alteram ejus partem adimplere ſufficiat, ut hic, & in *c. Cum plures*, ubi Gloſſ. *in ver. Forma, de off. deleg. lib. 6.* cum concordantibus, de quibus ſupra in 1. notabili tamen quando eſt poſita inter perſonas habentes diverſas qualitates, & in primò nominatis ſubeſt major ratio, quàm in poſterioribus in ſecunda parte alternativæ comprehenſis; tunc alternativa ordinem inducit, non electionem; & ad ſecundam partem alternativæ pervenir i non debet, niſi in ſubſidium, & in defectum primæ Ita probat textus in *c. Metropolitano*, juncta Gloſſa *in ver. Ex presbyteris, 63. diſt.* ubi cum textus jubeat ut Metropolitano defuncto, in ejus locum ſubrogetur alius ex Presbyteris, vel Diaconis; gloſ. notat illis verbis eſſe deſignatum ordinem, ut ex Diaconis Metropolitanis non eligatur. niſi

48 deſint Presbyteri. Idem probat textus in *l. Heredes mei, §. final. ff Ad Trebell.* ubi fideicommiſſum relictum alternativè nepotibus, vel cæteris cognatis non debetur cæteris cognatis donec extent nepotes, qui prædilecti præſumuntur, & in *l. Cum Pater, §. penult. ff. De leg. 2.* ubi disjuncta poſita inter perſonas, inter quas cadit affectio ordinata, non reſolvitur in conjunctam, ut ibi per Bartol. Unde ſi teſtator mandet aliquid dari liberis, aut iis deficientibus, conſanguineis, aut affinibus; ſequimur ordinem, ut ait glo. in d. *c. in alternativis, verſ. Sunt tamen quædam alternativa, in quibus debet ordo ſervari.* Id ipſum colligitur ex *l. Si fundum ſub conditione, §. His verbis, de leg. 1.* & *c. Mandato, de præben. lib. 6.* & notat glo. *c. Licet in verb. Vel in Parochiali, de ſepultura, in 6.* quam ibi Joannes de Lignano relatus à Franc. teſtatur eſſe communiter approbatam. Felinus, in *c. Cum dilecta num. 4. verſ. Et dicit Gloſſa, infra eodem.* At in caſu noſtro major ratio ſubeſt in Magiſtris, Doctoribus & Licentiatis pro illorum idoneitate, quàm in ſimplicibus clericis. Ergo ordo ſcripturæ ſpectandus eſt, ità ut bi eligi non debeant, niſi ubi illi deficiant.

Secundò, idem ſuadetur, quia aliàs prima pars alternativæ eſſet otioſa, niſi deſignaret ordinem; & ſatis fuiſſet tribuere Epiſcopo facultatem eligendi clericos ſæculares, vel regulares idoneos. Ad quod abſurdum vitandum fateri neceſſe eſt ſecundam partem alternativæ eſſe ſubſidiariam: nam ne ſyllaba quidem in legibus debet eſſe ſuperflua, ſecundum Bald. *in rubr. C. De contrahen. empt. quaſt. 9.* quin potiùs debent verba intelligi impropriè, & contra eorum naturam, quàm ut nihil operentur, *c. Si civitas, de ſent. excom. lib. 6.* Abb. in *c. fin. num. 9. de præb.* & *in conſ. 32. col. 1. poſt med. lib. 2.*

49 Tertiò, id confirmari poteſt, quia aliàs Sac. Congregatio Concilii idem videtur cenſuiſſe circa intellectum, tex. *c. 16. ſeſſ. 24.* ubi jubetur eligi Vicarius Capituli ſede vacante, qui ſit ſaltem in Jure Canonico Doctor, vel Licentiatus, vel aliàs quantum fieri poterit idoneus, Declaravit enim niſi deſint Doctores, & Licentiati, non poſſe eligi alium his qualitatibus carentem.

Non obſtat, quod illa verba poſita in fine ſecundæ partis alternativæ videantur tribuere facultatem præferendi non Doctores, & non Licentiatos, ſi ſint magis idonei, Doctoribus, & Licentiatis: quia reſpondetur, vel illa verba poſita in fine ex regula vulgata referri ad totam clauſulam, ita ut elegi debeant magis idonei ex ſingulis gradibus ibi expreſſis; vel ſi referenda ſit ad ſecundam partem alternativæ tantùm, hoc importare, ut cum in defectum habentium qualitates expreſſas in prima parte alternativæ pervenitur ad perſonas expreſſas; in ſecunda ex eis eligantur, qui ad id magis idonei videbuntur. Et ſic illa verba non adverſantur ſuprapoſitæ opinioni.

50 Item non obſtat, quòd cum in ſecunda parte habeatur mentio Regularium, quorum plures Religiones non habent inſtitutum hos gradus conferendi, ſequeretur, ſecundum hanc opinionem, ut Epiſcopus deberet præferre Graduatos plerumque non admodum litteratos Regularibus longè doctioribus, qui ad gradus hujuſmodi ex Religionis inſtituto non promoventur. Quia reſpondetur hoc abſurdum vitari, ſi ita intelligamus Concilium ut ex illis Religionibus, quæ his gradibus carent. poſſint aſſumi non habentes eas qualitates, etiamſi alii graduati non deſint: nam in illis fortè non videtur neceſſarium hos

gra-

gradus requirere, cùm eos aſſequi ex inſtituto Religionis prohibeantur.

Deinde reſpondetur Concilium abſolutè voluiſſe ut primò loco deputarentur Magiſtri, ſeu Graduati; quia cùm hi ſtudiorum curſus peragere, & in publicis functionibus litteraturæ periculum facere conſueverint; eos juris præſumptione ſufficienter idoneos judicavit, à qua quidem juris præſumptione quemadmodum noluit poſſe recedi ex eo, quod alii aptiores, & doctiores reperirentur ex clero ſæculari, cùm alternativa, ut dictum eſt, ſit ordinis, non electionis: ita nec cenſendum eſt voluiſſe ut poſſet recedi ex eo; quod aptiores reperirentur ex clero Regulari; utroſque enim ſub una, & eadem oratione, ac determinatione Concilium complectitur. Unde ſuccedit regula. *Iam hoc iure, §. fin. ff. De vul. & pupill.* & *l. final. C. De ſent.* de qua per Dec. in *c. Novit. num. 56. de iudic.* Nec videtur inconveniens ut Epiſcopus carere debeat in hac functione miniſterio Regularium, qui ex inſtituto hos gradus ſuſcipere non ſolent. Quandoquidem Patres Concilii non latebat multas Religiones extare ejuſmodi inſtituti. Unde ſi voluiſſent eos comprehendere, expreſſiſſent: Argum *l. Vnica, §. Sin autem ad deficientis, C. De caduc. tollen.* & *c. Ad audientiam, verſ. Nam ſi intelligeremus, de decim.* ejuſmodi enim expreſſio parum de membrana occupaſſet, ut inquit Oldr. *conſ. 200. num.*
51 *10.* Et quemadmodum abſurdum non eſt ut Regulares quantumvis idonei non poſſint eſſe Iudices Synodales, ſi careant qualitatibus requiſitis in *c. Statutum, de reſcript. in 6.* ut in *Clemen. 2. eod. tit.* nec judices conſervatores, ſi non habeant requiſita *c. fin. de offic. deleg. eod. lib.* & *Conſtitutionis Gregorii* XV. *de Conſervatoribus*: ita nec videtur abſurdum ut non poſſint eſſe Examinatores Synodales, niſi deficientibus Magiſtris, aut Graduatis: nam ubi lex cer-
52 tas qualitates actu requirit, debent illæ qualitates actu concurrere, nec ſufficit aptitudo. Abb. in *c. Cum in cunctis, §. Inferiora; num. 10. de elect.* Gloſſ. & DD. in d. *c. Statutum*, & Roman. *conſ. 216. Electio, num. 3. 5. & ſeq.* Quinimo in Religionibus Monaſticis gradus Magiſterii, Doctoratus, & alii ſimiles non ſunt in uſu. Et tamen Monachos, Graduatis non deficientibus, Concilium apertè excludit in d. *c. 18. ſeſſ. 24.* ut indicant verba illa, *etiam ex Ordine Mendicantium*, quæ poſita ſunt ad differentiam non Mendicantium. Ergò ſi Concilium exiſtentibus Graduatis, in Examinatores Synodales noluit deputare, poſſe Monachos, licet ex eorum inſtituto hos gradus ſuſcipere non ſoleant; eodem modo dicendum eſt noluiſſe ut deputari poſſent Regulares, etiam ex illis Ordinibus Mendicantium,
53 qui ſimile habent inſtitutum, Præſertim verò quia in Mendicantibus major ſuberat ratio dubitandi quin deputari poſſent, ut innuunt eadem verb, *etiam ex ordine Mendicantium*; ponderando particulam, *Etiam*, quæ implicat caſum magis dubitabilem, *c. Tanta, de ſimon.* Gemin. *conſ. 65. num 8. verſ. Sed dictio.*

54 Cæterum adverte, quia etſi Epiſcopus eligere debeat Examinatores prædictis qualitatibus inſignitos, ſi eorum copia ſuppetat; non tamen ſequitur ut ſi alios clericos idoneos eligat, concurſus propterea ſit nullus: nam Sacra Congregatio Concilii aliàs conſulta in caſu Montis Regalis, an concurſus habitus coram Examinatoribus Synodalibus non Doctoribus, vel Magiſtris, aut ſaltem Licentiatis in Thologia, vel Jure Canonico ſit nullus, cùm præſertim alii extant his qualitatibus præditi: *Die 2. Auguſti 1607.* reſpondit debuiſſe quidem eligi Examinatores, qui ſint Magiſtri, ſive Doctores, aut Licentiati in Theologia, aut Jure Canonico. Cæterum etiamſi his qualitatibus careant, concurſum non eſſe propterea nullum.

55 Illud præterea omittendum non eſt, ſi alicubi non reperiantur Doctores, niſi prorſus imperiti; eo caſu licere Epiſcopo, prætermiſſis Doctoribus, alios clericos magis idoneos deputare ſive ſæculares, ſive regulares, ut aliàs in electione Vicarii Capitularis reſpondit Sac. Congregatio; approbavit enim electionem factam de Vicario non Doctore, nec Licentiato aliàs idoneo, cùm ibi non extaret niſi unicus Doctor, iſque omninò imperitus: Doctor enim ignarus perinde ac nullus. Felin poſt alios in *c. Clerici, num. 1. verſ. Vtrum autem Doctor titulo tantum, inf. de iud.*

DE RESCRIPTIS.

Cap. Eam te.

SVMMARIVM.

1 *Sede vacante ſi Papa tribuat Capitulo vel vicesgerenti, ut præbendam conferat, Epiſcopus ibi creatus mandatum adimplere tenetur.*

Capitulo ſi diriguntur monitoria, vel præceptoria ſuper receptione alicuius, & ad Epiſcopum ſpectat receptio, Epiſcopus, qui tempore datæ erat de Capitulo, exequi tenetur.

3 *Promotus non dicitur qui ante conſecrationem, licet ſit electus, & confirmatus vel proviſus, & num. 5. 9. & 15.*

Contrarium, num. 23. & ſeqq.

Declaratur. num. 30 & 38.

4 *Epiſcopi promoti in Curia an ex Bulla Vrbani VIII. teneantur ſe conferre ad reſidentiam infra menſem computandum à die proviſionis, an verò à die conſecrationis, & nu. ſeqq. uſque in finem.*

6 *Epiſcopus non dicitur ante conſecrationem, ſed electus, & n. 28.*

Declaratur duobus modis, ut n. 30. & 38.

7 *Electio & conſecratio unum faciunt Epiſcopum.*

8 *Pontifex non dicitur ante conſecrationem.*

9 *Proviſus à Papa ante conſecrationem non dicitur Epiſcopus, ſed electus.*

Declaratur n. 30. & 38.

10 *Archiepiſcopus appellari non poteſt ante ſuſceptionem Pallii.*

11 *Papa ante conſecrationem, & coronationem ex ſtylo non ſcribit nomen ſuum, nec Pontificatum in data, ſed utitur dimidia Bulla, & appellat ſe electum, & num. 13.*

12 *Aſſerentes tamen eum non debere ſe Epiſcopum, ſed electum inſcribere, ſunt eo ipſo excommunicati.*

14 *Imperator non dicitur ante coronationem.*

15 *Proviſio, ſeu pronunciatio Papæ in Conſiſtorio habet*

bet vim electionis, & confirmationis.

16 *Epiſcopi, vel Pontificis appellatione in materia pœnali non venit electus confirmatus ante conſecrationem.*

Contrarium, n. 25.

17 *Civitas interficiens electum non incidit in pœnam interficientis Epiſcopum*

18 *Promoti in Curia ad Epiſcopatum tenentur viſitare Cardinales præſentes.*

19 *Lex debet eſſe rationabilis, & poſſibilis, aliàs non eſt obligatoria.*

20 *Epiſcopi ex æqua cauſa poſſunt ſingulis annis duos, vel tres menſes ab Eccleſia abeſſe. & num. 36.*

21 *Et hæc facultas non fuit eis adempta per Conſtitutionem Vrbani V III. ſuper reſidentia.*

22 *Et illa nipoſſunt à principio ſuæ promotionis, etiam antequam ſe conferant ad reſidentiam.*

Contrarium. n. 37.

24 *Proviſi à Papa etiam ante conſecrationem appellantur, promoti. & n. 27.*

25 *Proviſi nondum conſecrati accedentes ad Eccleſias, & adminiſtrantes ante levatas Bullas incidunt in pœnas Extravag. Iniuncta, & elect.*

26 *Conſtitutio in favorem animæ recipit latam interpretationem, licet ſit exturbans, & pœnalis.*

29 *Præfecti Cathedralibus Eccleſiis dicuntur etiam non conſecrati*

30 *Epiſcopi appellatione venit etiam electus, quando in eo militat eadem ratio, quæ in conſecrato.*

31 *Epiſcopus electus, & confirmatus teneatur perſonaliter reſidere, ſicut conſecratus, & nn. ſeqq. & num. 40.*

32. *Et inter eum, & eligentes contrahitur ſpirituale coniugium.*

33 *Epiſcopus electus, & confirmatus ante conſecrationem non poteſt exercere ea, quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, ſed ea ſolum, quæ ſunt iuriſdictionis*

34 *Formula, qua utitur Papa in promovendis Epiſcopis in Conſiſtorio.*

35 *Parochus tenetur perſonaliter reſidere etiamſi nondum ſit promotus ad ſacerdotium.*

37 *Abſcedere non dicitur, qui prius non reſedit.*

38 *Epiſcopi appellatione venit tantùm conſecratus in concernentibus exercitium, & decorem ordinis Epiſcopalis.*

39 *Sed in concernentibus iuriſdictionem venit etiam electus confirmatus, vel proviſus per Papam.*

41 *Electus confirmatus poteſt dare licentiam clerico ſe abſentandi à Parochiali ſtudiorum cauſa.*

1 EAM TE. Intellectus huius capitis eſt admodum involutus, maximè propter ſcripta intricata Innocentii; & legitur quinque modis, ut hic per Cardinalem *in 3. 4. & 10. oppſitione*: communiter tamen ſic ſumatur. Si vacante Sede Papa ſcribat Capitulo, ut præbendam conferat, Epiſcopus ibi creatus mandatum adimplere tenetur. Hoc dicit Joann. Andr. Bald. Bellam Butr. Anchar Imol. Abb. & Io. de Anan. Sed juxta quartam lecturam Innocenti, quam dicunt communiter approbatam Cardin. & Abb. *in princ.* & Ripa n. *44. circa fin. verſ. Quartus fuit intellectus*, Hoc intendit. Si vacante Sede ſcribitur Capitulo tanquam gerenti vices Epiſcopi, ut præbendam alicui conferat, creatus Epiſcopus nondum executo mandato, & ad eum ſpectat collatio præbendarum, illud adimplere tenetur. Adverte

2 tamen quia in dubio mandatum factum Capitulo Sede vacante cenſetur tanctum Capitulo uti vices gerenti: unde procedit lectura Jo. Andr. ut benè hic per Henric. Boie. *num. 8.* & Ripam, *in princ. num. 48.* Vel meliùs juxta quintam lecturam, de qua per Cardinalem *in princ. & in 10. oppoſ.* ſi Capitulo diriguntur Monitoriæ, vel Præceptoriæ ſuper receptione alicujus, & ad Epiſcopum ſpectat receptio, Epiſcopus, qui tempore datæ erat de Capitulo, exequi tenetur, & ſecundum hanc lecturam, quæ magis conſonat rationi ponderatæ in littera ibi, (quod nullatenus feciſſe deberes, ſi datam litterarum diligentiù attendiſſes): textus videtur procedere de plano Cõtinet autem quinque, ut dicebat Hoſt. mandatum, executionem, cavillationem, reprehenſionem, & antipophoram.

3 Nota primò, ibi: *Ante ſuam promotionem* juncto fine ibi, *Nec adhuc eſſet conſecratus.* Epiſcopum electum, & confirmatum ante conſecrationem non dici promotum ad Epiſcopatum; & ita ex hac litera deducit Franc. Vercellenſis. cum quo tranſeunt communiter DD. ut latiùs dicam infra n. 5.

4 Et ex hoc infero ad quæſtionem, quæ nuper contigit in facto. Urbanus VIII. ſan. mem. in Bulla *ſuper reſidentia Epiſcoporum* edita die 14. Decembris 1634 quæ incipit *ſancta Synodus*. ſtatuit, ut jam Præfecti Cathedralibus, vel majoribus Eccleſiis etiam S. R. E. Cardinales ſe itineri committant, & ad reſidentiam conferant infra unum menſem, ſi in Urbe exiſtant; infra duos. ſi extra Urbem in Italia; ſi extra Italiam infra quatuor computandos à die publicationis Bullæ: nondum autem Præfecti infra prædictos terminos computandos à die eorum promotionis ſub pœna amiſſionis facultatis teſtandi, & aliis pœnis in conſtitutione expreſſis. Quæſitum eſt, an verba illa à die promotionis, intelligi debeant à die conſecrationis, an verò à die propoſitionis. & proviſionis in Conſiſtorio, ita ut proviſus in curia, & non conſecratus ſi infra menſem non contulerit ſe ad reſidentiam, incidat in pœnas conſtitutionis.

5 Et quidem verba illa, à die promotionis, eſſe exponenda, id eſt à die conſecrationis, videtur ſuaderi poſſe, quia non dicitur quis promotus ante conſecrationem, licet ſit electus, & confirmatus, ut probatur in hoc *cap. Coniungendo, principium.* ibi. *Ante ſuam promotionem*, cum fine ibi, *Nec adhuc eſſet conſecratus*: & originaliter ex hac littera deduxit Franc. Vercell. quem poſtea ſequuti ſunt Joannes Andr. num 3. Bellam. *in princ. in verſ. Promotionem* Puteus, Cardin. Anchar. Imol. Abb. & Felin. omn*in 1. notab.* Joannes de Selva *in tr. De Benef. part. 1. quæſt. 2. num. 48.* ubi ex hoc infert, ut ſi in privilegio fiat immerito de promotis, non veniant

6 electi non conſecrati, per tex *hi:* Similiter ante conſecrationem non dicitur Epiſcopus, ſed electus, *c. Tam litteris*, & ibi Abb *in 1 notab de De his quæ fiunt à Prælatis ſine conſ. Capit.* Ubi etiam Abb. *in 1. notab.* Gloſſ 1. & DD. in *c. 1 de Relig. domibus.* cum ſimilibus, ut hic per Felin.

7 *col. 2. in fin. verſ. Cum iſtis concordant*, & benè pro-

tione Epiſcopi vel promoti in pœnalibus non veniat non conſecratus. Nam dicta extravag. Injunctæ, imponit pœnas Epiſcopis accedentibus ad Eccleſias ſibi commiſſas, & adminiſtrationem ſuſcipientibus ante expeditas Bullas: & tamen comprehendit etiam promotos in curia, ſeu proviſos per Papam, nec non electos, & confirmatos, etiam non conſecratos, cum de illis, & de conſecratis loquatur disjunctivè. Unde ſi promoti, & nondum conſecrati ad Eccleſias ſe conferrent, & bonorum Eccleſiaſticorum adminiſtrationi ſe immiſcerent, proculdubio in-
26 ciderent in pœnas ibi ſtatutas. Præterquam quod cùm materia reſidentiæ concernat utilitatem animæ, etſi Conſtitutio Urbana aliàs eſſet exorbitans, & pœnalis; tamen reciperet extenſionem, ut notat Joannes Andr., in *c. Ex tenore, num. 5. verſ. Illa enim conſtitutio. Qui fil. ſint legit.* ubi ſingulariter ait, conſtitutionem: etſi videatur odioſa, quia pœnalis; tam favorabilem eſſe, ſi ſit inducta in animarum favorem, & ideò illius pœnam non eſſe reſtringendam, ſed dilatandam. Sequitur Sarnen. alios citans in *regul. de veriſimili, in 1. quæſtione, num. 3. verſ. Iſtis tamen non obſtantibus.* Et nihilominus etiam in pœnalibus ſic lata interpretatio, quatenus patitur verborum proprietas, ut dixi in *c. Inter cæteras, num. 18. ſupra eodem.* præſertim cum in proviſis, &
27 conſecratis militet eadem ratio, ut patebit infra, num. 31. Alterum eſt jus noviſſimum Concilii Tridentini *ſeſſ. 7. cap. 9.* Ubi ſic legitur: ad majores Eccleſias promoti munus conſecrationis infra tempus à jure ſtatutum ſuſcipiant. Ecce igitur tex. rotundus, quod promoti dicuntur eſſe non conſecrati.

Nec obſtat hæc decretalis, quoniam non probat id, ad quod eam inducit Franciſcus Vercell. & ſequaces ſupra citati num. 5. ubi benè advertunt hic Dec. Ripa, & Joan. de Anan. omnes *in primo not.* Nam tempore datæ litterarum vacabat Sedes Ergò ille non erat electus, & confirmatus, quia ſic Sedes non vacaſſet, *cap. Transmiſſam, infr. de elect.* & dum tex. dicit, nec adhuc eſſet conſecratus debet intelligi, nec electus.
28 Addo quod præcitati Doctores videantur habuiſſe bonum intellectum, non enim dixerunt abſolutè aliquem non dici promotum ante conſecrationem, ſed dixerunt Epiſcopum non dici promotum. Unde ſenſus eſt, quod non conſecratus non dicitur promotus Epiſcopus, quia electus, & confirmatus, licet dicatur promotus, adhuc tamen non dicitur Epiſcopus. Idque ſatis apertè præter alios declaravit Imola *in 1. not.* dum ait: Nota quod ante conſecrationem non dicitur quis promotus in Epiſcopum, licet ſit electus, & confirmatus: nam ante confirmationem non debet appellari Epiſcopus, ſed electus, dum ſit confirmatus.

29 Præterea conſtitutio Urbani non loquitur explicitè de Epiſcopis, quorum appellatione, ut prædixi, regulariter veniunt ſolum conſecrati: ſed ad inſtar Concilii Tridentini, *cap. 1. verſ. Ne verò, ſeſſ. 23.* loquitur de Præfectis Cathedralibus, vel majoribus Eccleſiis, quorum appellatione abſque dubio veniunt etiam non conſecrati, ut clarè probatur in decreto ejuſdem Concilii d. *ſeſſ. 23. cap. 2.* ubi ſancta Synodus ſtatuit per hæc formalia verba videlicet, Eccleſiis Cathedralibus, ſeu Superioribus quocumque nomine, ac titulo Præfecti ſi munus conſecrationis intra tres menſes non ſuſceperint ad fructuum perceptorum reſtitutionem teneantur. Et ita evidenter patet Præfectos Eccleſiis Cathedralibus propriè dici ante conſecrationem: & conſequenter dum Bulla Urbani præſcribit eiſdem Præfectis terminum ad conferendum ſe ad reſidentiam computandum à die eorum promotionis, debet intelligi de illa promotione, quæ fit à Papa in Conſiſtorio ante conſecrationem, & cum myſterio Bulla ad inſtar Concilii Tridentini non Epiſcopi, ſed Præfecti nomen adhibuit, ut fortè ſubmoveret dubitationem, quæ fieri potuiſſet de computatione temporis à die conſecrationis.

30 Et nihilominus etiam ſi Bulla nominatim loqueretur de Epiſcopis; tamen Regula illa, quod Epiſcopi appellatione non venit electus, & confirmatus non conſecratus, recipit duas notabiles limitationes, quæ optimè adaptantur caſui, de quo nunc agitur.

Primò enim limitatur niſi in electo militet eadem ratio, quæ militat in conſecrato: tunc enim appellatione Epiſcopi venit etiam electus, ut per Gloſſ. *in Clem. 1. in ver. Epiſcopi de for. compet.* & in Abb. *num. 2.* & tunc promotus dicitur etiam non conſecratus: & ita per illam gloſſam probat hanc limitationem Felinus, *hic, num. 1. col. 2. poſt. princ. verſ. Et adde gloſſ.* & ante eum Marian. Socin. *in ſua diſput.* quæ incipit, *Sacroſanctæ:* & eſt tertia in ordine reddens rationem, quia ſtante rationis identitate non dicitur fieri extenſio, ſed comprehenſio: & eum ſequitur idem Felinus, *hic num. 5. col. 5. poſt medium, verſ. Re-*
31 *ſpondet ad gloſſam*· in materia autem reſidentiæ, de qua loquitur Conſtitutio Urbana, nulla eſt differentia inter electum, confirmatum, ſeu pronunciatum à Papa, & conſecratum, ut probat
32 textus in *c. Inter corporalia, §. Sicut enim, de tranſlat. Epiſcopi.* per hæc formalia verba: (Sicut enim Epiſcopus conſecratus ſine licentia Romani Pontificis ſuam non debet Eccleſiam derelinquere, ſic & electus confirmatus, cum non debeat in dubium revocari, quin poſt electionem, & confirmationem Canonicam inter perſonas eligentium, & electi conjugium ſit ſpirituale contractum, cui profectò Epiſcopalis dignitas nihil addit. & infra. Unde cum non ſit majus vinculum Epiſcopi ad Eccleſiam quàm electi, maximè cum fuerit confirmatus, imò idem penitùs, & non aliud: idem juris obtinet
33 in utroque.) Hæc ibi. Et quamvis ante conſecrationem non habeat poteſtatem ordinis, quæ in conſecratione tantum confertur, tamen aſſequitur plenariam in ſpiritualibus, & temporalibus adminiſtrationem, *cap. Tranſmiſſam de elect.* & Papa in Conſiſtorio facta propoſitione per
34 Cardinalem relatorem pronunciat Epiſcopum, per hæc formalia verba. (Auctoritate Dei omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, & Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, ac noſtra, Eccleſiam N. de perſona N. providemus, ipſumque illi in Epiſcopum præficimus, & Paſtorem, curam, & adminiſtrationem ipſius eidem in ſpiritualibus, & temporalibus plenariè committen.) & Cardinalis relator firmat ſchedulam, quam mittit Vicecancellario per ſimilia, ut refert Flamin. Pariſ. *de ſignat. Benef.*

12 *Niſi defectus proveniat ex dolo illius, à cuius auctoritate*
fides ſcripturæ dependet.
14 *Inſtrumenti unius falſitas, & defectus fidei influit etiam*
in alia inſtrumenta.

1 AD AUDIENTIAM. Falſa latinitas
vitiat reſcriptum Papæ; Hoc dicit Jo.
Andr. Bald. Bellam. Butr. Card Anch.
Imol. Abb. Jo. de Anan. Barbat. Felin.
2 & Dec. & ſic litteræ Apoſtolicæ deficiendo in fi-
gura litterarum deficiunt in figura ſubſtantiæ, ut
inquit Bald. hic num. 2. Ratio decretalis eſt, quia
reſcriptum Papæ tranſit per multas manus, &
magna maturitate decoquitur, *cap. Apoſtolica*,
& ibi Gloſſ. *35. quæſt. 4.* Joan. de Imol. *conſ. 133.*
Viſo reſcripto, num. 5. nec veriſimile ut aliquis ex
officialibus non viderit falſam latinitatem, &
illam non emendaverit, ut hic in Gloſſ. *unica.*
3 Ideoq; reſcriptum hujuſmodi præſumitur extra
voluntatem, & cancellariam Principis, & ab
aliis fuiſſe falſificatum, ut ait Gloſſ. & Felin. *hic*
num. 2. Imò hæc eſt præſumptio juris, & de jure,
ut reſpondit Ludovicus. Romanus *conſ. 376. Quæ-*
ſtio eſt numquid, num. 11. in fin.
4 Et intellige regulam hujus tex. etiamſi falſa
latinitas ſit in uno tantum ex capitulis ſeparatis,
adhuc enim reſcriptum vitiatur in totum, quia
5 tota auctoritas & fides defuit, cum fides ſcriptu-
ræ ſit indiviſibilis, ut patet in tex. ibi : *fidem te*
nolumus adhibere: & in *cap. Si ad Scripturas, 9. di-*
ſtinctione & in *cap. Pura, & ſimplex 3. q. 9.* Et hic fir-
6 mant Bald. *num 15* & Felin. *num. 2.*
Nec obſtat tex. in *cap Si eo tempore infra eodem*
lib. 6. ubi ſubreptio in una parte non vitiat to-
7 tum reſcriptum in partibus ſeparatis. Quoni-
am aliud eſt ſubreptio in tacendo verum, ut ibi
aliud in exprimendo falſum, ut hic: nam ſubre-
ptio non impedit quin conſtet de voluntate
Principis in capitulo ſeparato quando eſt in
parte, quæ non cauſat principaliter conceſſio-
nem gratiæ, ſed Papa aliunde movetur. At fal-
ſa grammatica operatur, ut totum reſcriptum
videatur extra voluntatem Principis. ſecundum
ea, quæ dicta ſunt ſupra num. 1. & ita poſt Ab-
batem in *c. Sedes, infra eodem.* Ad prædictam ob-
jectionem reſpondet Felin. *hic num. 2.* qui am-
plius ad regulam hujus decretalis ponit quinq;
ampliationes, & 11. limitationes, quas per te
8 videas. Et ultra eum limita duodecimo eandem
regulam, ut locum habeat ſi falſa latinitas ſit in
parte, in qua Princeps reſcribit: ſecus verò ſi ſit
in ſupplicatione, & narrativa partis, ut per Jo.
de Imol. *d. conſ. 133. n. 5.*
9 Ex facto quæſitum eſt an litteræ in forma Bre-
vis quibus tribuitur facultas teſtandi, & transfe-
rendi penſiones, ex omiſſione regiſtrationis in
Camera cenſeantur nullæ quoad utramque fa-
cultatem, an verò quoad facultatem teſtandi
duntaxat.
10 Facultas teſtādi, quę regiſtrari debet in Camera
nullam habet connexitatem cum facultate tranſ-
ferendi; ideòque omiſſio regiſtrationis, etſi adi-
mat fidem Brevi quoad facultatem teſtandi, non
11 tamen cenſetur illam adimere quoad facultatē
transferendi: nam quoties ſeparata ſunt Capi-
tula, quamvis ex aliquo defectu ſcriptura non
probet quo ad unū, poteſt tamen probare quoad
alia, Gloſſ. in *l. Si ex falſis, in verb Niſi forte, Cod*
De tranſact. quam dicit Alex. *ibidem, num. 4.* in
12 judiciis obſervari; & omnes ad eam recurrere.
Quod ſine dubio procedit quando defectus non
provenit ex dolo illius, à cujus authoritate fides
ſcripturæ dependet, prout non provenit in ca-
ſu noſtro. Rota *deciſ. 3. de fide inſtrum. in antiquis.*
Bart. Angel. & alii apud Anton. Gabr. *comm.*
concl. de crimin. concl. 3. num. 2. Legiſtæ, in d. *l.*
Si ex falſis, & Canoniſtæ in *cap Fraternitatis*,
infra de hæreticis. Dec. *in conſ. 317. numero 7.*
& 8.
13 Neque obſtat quod fides inſtrumenti ſit indi-
viſibilis, ut dictum eſt ſupra num. 5. quia reſpon-
detur id procedere quando agitur de defectu fi-
dei perſonæ adſtruentis fidem inſtrumento; tunc
enim ſi perſonæ non creditur, ut puta notario
in uno Capitulo, nec credi etiam debet in alio,
cum ab ejuſdem perſonæ authoritate depende-
14 ant. Imò, quod plus eſt, falſitas, & defectus fidei u-
nius inſtrumenti influit etiam in alia inſtrumen-
ta. Ita loquuntur Doctores in *l. Si ex falſis*: Et ita
accipi debet quod dicitur fidem inſtrumenti eſſe
indiviſibilem. At in caſu noſtro fides unius par-
tis Brevis, ſcilicet facultatis teſtandi non proū-
ciſcitur à perſona, quæ ſubſequi debebat: & ita
ceſſat ratio individuitatis fidei quam Doctores in
falſitate inſtrumenti conſiderant.

DE RESCRIPTIS.

Cap. Cauſam quæ.

SUMMARIUM.

1 *ORdo reſcripti interpretationem recipit à iure*
communi.
2 *Clauſula in reſcripto poſita debet ad ſtatum*
iuris reduci ubicunque ſita reperiatur.
3 *Ordo ſenſus, & intellectus magis ſervandus, quàm ab-*
ſivus ordo verborum
4 *Reſcriptum Principis debet reduci ad terminos iuris com-*
munis, etiam improprijando verb. Et quid in privile-
giis. n. 7. & ſeqq.
5 *Reſcripta contra ius elicita, niſi aliud appareat de volun-*
tate Principis, non valent. & num. 31.
6 *Reſcriptum conceditur ad iuris communis obſervantiam;*
aliàs tranſit in privilegium.
8 *Privilegia ſunt reſtringenda, ut minus lædant ius com-*
mune, quàm fieri poſſit, dum tamen aliquid confe-
rant quantumcunque minimum, & numero 24. &
26.
9 *In quantum tangunt ius concedentis ſunt latiſſimè inter-*
pretanda.
10 *Sed in quantum tangunt ius tertii, ſunt reſtringenda. &*
num. ſeqq.
11 *Gratia principis ita eſt interpretanda, ut non noceat*
tertio.
12 *Amplia primò etiam in gratia conceſſa miſerabilibus*
perſonis.
13 *Amplia ſecundò etiam in gratia conceſſa Regibus.*
Amplia tertiò etiamſi præiudicium ſit modicum, num,
15. ſed contra, num. 16.
Amplia quartò etiam quando reſcribitur motu proprio,
num. 17.

Amplia quintò, etiamſi aliàs gratia nihil conſerret. num. 24. & 26.

Amplia ſextò, etiamſi oporteat recedere à proprietate verborum. n. 27.

Limita, niſi verba ſint adeo clara, ut ceſſet omnis ambiguitas num 34.

14 *Privilegia Regum in dubio ſunt interpretanda, ut minus derogent iuri communi & ſuperioritatè Pontificia.*

18 *Motus proprius non firmat privilegium contra ius alterius.*

19 *Licet praſervet à ſubſcriptione, non tamen operatur remotionem iuris alieni.*

20 *Princeps non intendit, iuri alterius derogare.*

21 *Clauſula ex certa ſcientia & de plenitudine potestatis ſtante intentionis defectu nihil operatur.*

22 *Intentionis defectus ſemper opponi poteſt, licet in motu proprio ſublata ſit facultas de eo dicendi.*

23 *Onus tamen probandi incumbit alleganti.*

25 *Verba reſcripti tolerabilius eſt ut nihil operentur, quàm ut aliquis indebitè damnum patiatur.*

25 *Privilegium, ubi non agitur de praiudicio tertii, non debet adeo ſtrictè interpretari, ut nihil operetur.*

28 *Clauſula, Non obſtante collatione alteri facta, intelligitur de collatione invalida, ne tertiò praiudicetur.*

29 *Reſcripti verba, quod aliquis ſi[illegible] privatus beneficio propter crimen non inducens privationem ipſo iure, impropriantur, & exponuntur, quod ſit privandus.*

30 *Princeps reſcribens ſcienter contra ius tollit iuris obſtaculum.*

31 *Contrarium.*

32 *Declaratur.*

33 *Princeps reſcribendo ſimpliciter contra ius praſumitur circumventus.*

34 *Verba clara interpretationem non admittunt.*

35 *Regula de iure quaſito non tollendo debet expreſſè derogari, nec ſufficit ſcientia Papa implicita, vel explicita ex narratis quod agebatur de praiudicio tertii.*

36 *Nec ulla formula introduci poteſt, per quam dici poſſit conſtare de mente Papa volentis tertio praiudicare, niſi faciat regala mentionem.*

37 *Fallit in gratia ex ſui natura praiudiciali.*

38 *Item fallit in gratia, qua ſit ob publicam utilitatem.*

1 CAUSAM QUÆ. Ordo reſcripti interpretationem recipit à jure communi: Hoc dicit. Jo. Andr. Bellam Butr. Card. Anchar. Imol. Abb. Joan. de
2 Anan. vel aliter ſecundum Ant. de Butr. Abb. & Felin. clauſula in reſcripto poſita debet ad ſta-
3 tum juris reduci, ubicunque ſita reperiatur, vel plenius ſecundum Bald. ordo reſcripti recipit interpretationem ab ordine præfixo de iure cōmuni: & verba præpoſita, vel poſtpoſita idem ſignificant: & ordo ſenſus, & intellectus magis ſervandus, quàm abuſivus ordo verborum. Dividitur in duas partes, in prima ponitur partis conqueſtio, in ſecunda reſponſio, ac judicis inſtructio: ibi, *non volentes.*

4 Nota primò, ex hac decretali notabilem theoricam, quod reſcriptum Principis debet reduci ad terminos juris communis, etiamſi oporteat id facere per impropriationem verborum, prout ex hoc tex. deducunt Abb. & Decius ambo *in primo notabili*, & notat in Gloſſ. in *cap. Paratus in verb. Si verba, 23. q.* 1. quæ per hunc text. dicit, verba in reſcripto poſita iuri, & æquitati eſſe conformanda, licet verba non patiantur. Oldrad. *conſ. 268. Quaeſtio eſt utrum, num. 5.* Calder. *conſ. 2. Si mandatur, num. 1. de reſcript.* dices reſcripta debere interpretari ſecundum ius etiam ſi quantum ad verba videantur diſcrepare à jure communi, & de hoc eſſe caſum in hac decretali, & in *cap. Super litteris, infra eodem*, & in *cap. Super quaeſtionem, §. Si vero, de off. deleg.* Ad quod plura more ſuo cumulat hic Felinus *num. 5. & ſeqq.*

5 Rationem hujus concluſionis aſſignat Calder. *ubi ſupra*, quia reſcripta contra jus elicita, niſi aliud appareat de voluntate Principis, non valent, *l. Reſcripta, Cod. De precib. Imper. offer. cap. Reſcripta, 25. q. 2.* ergo in quantum poſſunt, reduci debent ad jus commune.

6 Aliam rationem reddit Abb. hic num. 1. quia reſcriptum conceditur ad juris communis obſervantiam, nec debet aliquid continere contra jus: nam tunc eſſet privilegium, ut notat gloſſ. in *cap. 5. verb. Noſcatur, in fin. de conſtitut. lib. 6.* & Cyn. in dicta *l. Reſcripta, Cod. De precib. Imp. offerend.* Igitur ne reſcriptum quid operetur contra naturam ſuam, debet ita, & taliter intelligi, ut juri communi non obviet.

7 Et per hanc rationem videtur Abb. ſentire aliud eſſe dicendum in privilegiis, quæ conceduntur contra obſervantiam juris communis, & tenet expreſsè Gloſſ. hic *in verb. Pracedat*, dicens verba in reſcriptis eſſe intelligenda ſecundum jus commune, ut hic, & in concordant. in ea allegatis: ſecus in privilegiis, *cap. Ad audientiam, in fin. infr. de Decim. cap. In his, de privilegiis.* Idem Innoc. *hic numero 2.* & Hoſtienſ. *numero 10.* dicentes in privilegiis fieri latam interpretationem, *l. final. ff. De conſtitut. Princip. cap Olim de verborum ſignificatione*, dummodò à verbis privilegii non recedatur, *cap. Ad aures, infr. de privileg. cap. In ſingulis, §. Porro, de ſtatu Monachorum.* cum ſuis concordant.

8 Sed tu dicas privilegia, in quantum poſſunt, eſſe reſtringenda ad limites juris, ut quantò minus fieri poteſt lædat jus commune, ut eſt tex. in d. *l. Si quando, in princip. Cod. de inoff. teſt.* dum tamen ita intelligantur, ut aliquid conferant quantumcunque minimum, per ea, quæ leguntur, & notantur in *cap. Olim, de verborum ſignif.* in *d. cap. In his, de privileg.* ut benè per Butr. *hic num. 17.* Imol. *numero 15. verſ. Interdum autem*, & Dec. *num. 3.*

9 Et quamvis privilegia in quantum tangunt jus concedentis latiſſimè ſint interpretanda, per id quod habetur in *cap. Cum dilectus, inf. de conſuetudin.* Nam quoad concedentem cenſentur eſſe beneficia, in quibus ſit latiſſima interpretatio, quando agitur de præjudicio ſolius concedentis, juxta not. in *cap. fin. infr. de translation. Epiſcoporum, &* in d. *cap. Olim, de verborum ſi-*
10 *gnificat.* tamen in quantum tangunt jus tertii, ſunt reſtringenda, *cap. Paſtoralis, infr. de privil.* & not. Innoc. in *cap. Cum dilecti, de donat.* in *cap. Tua, de decim.* & in d. *c. ult. de translation. Epiſcop.* Oldrad. d. *conſ. 268. numero 2* Baldus in *l. Nec avus, num. 2. C. De emancipat. liber.* Butr.

hic

ic numero 18. Imol. *num. 11. verſ. Et prædicta pro-*
tedunt, & Felin. *num. 10. verſ. Et ideo dicit* Bald.
Itaque ſi princeps alicui privilegium conce-
dit, ipſum ſic temperatè, & civiliter eſt intelli-
gendum, ut in quantum fieri poteſt, ſine alteri-
us injuria, & juris alicui præjudicio (præſertim
ſi per ipſam juris interpretationem aliqua utili-
tas cui conceditur, afferri poſſit) intelligatur
conceſſum, quæ ſont formalia verba Oldradi in
præalleg. *conſ. 268 num. 1.*
11 Et generaliter conceſſiones Principis ita eſſe
interpretandas, ut non noceant tertiò, probant
jura clara in *l. 2. §. Merito*, ibi: nam quoties ali-
quid in publico fieri permittitur, ita oportat
permitti, ut ſine injuria cujuſque fiat, *ff. Ne quid*
in loc. pub. & in *l. Impuberi*, ibi: privilegium
militum ad alienam injuriam porrigi non opor-
tet, *ff. De adminiſtrat. tutor.* & in *l. Sed cum ab hæ-*
rede, ibi: præſertim ſi novum benificium cum
alterius injuria poſtulatetur, *ff. Ad Trebell.* & in
l. Nec avus, ibi: nec in cujuſquam injuriam be-
neficia tribuere moris eſt noſtri, *Cod. De eman-*
cipat. liber. & in *cap. Ex tuarum, infr. de uſu Pallii*,
ubi Gloſſ. *in verbum, Permittat*, & in *cap. Ad aures,*
verſ. Cum non ſit intentionis noſtra, ſupra eodem
cap. Ex parte il primo, ibi: Si memores fuiſ-
ſemus, & *cap. Super eo*, ibi: Non tamen eſt
noſtræ intentionis, *infr. de off. deleg.* cum pluri-
mis concordant, & notat Gloſſ. 1. in *cap. Ec-*
ce, 99. diſtinct. & in *cap. lege, in verb. Diviſiones,*
10. diſtinct. & in *cap. 1. in verb. Juſtitiam, 22. di-*
ſtinctione, cum multis ſimilibus ut hic per Filinum,
num. 10, verſ. Et generaliter. Rota *in antiquioribus*
deciſ. 2 num. 2 de renunc.
12 Amplia primò, etiamſi privilegium conceſ-
ſum eſſet perſonæ miſerabili; nam adhuc intel-
ligendum eſſet ſine præjudicio tertii; neque enim
jura patiuntur ut unius inopia per alterius inju-
riam relevetur, nec quod ex pietate aliquibus
miſerabilibus perſonis conceditur, ad injuriam
alterius redundet, *cap. 1. 22. quæſt. 2. & cap. 2.*
inf. de eccleſ. ædific. & tradunt Oldr. *d. conſ. 268.*
numero 8, & Sarnen, *in reg. de iure quæſito non toll.*
quæſt. 1. num. 4.
13 Amplia ſecundò, etiam in privilegiis conceſ-
14 ſis Regibus, quæ odioſa ſunt, ut per Rebuff. *ſu-*
per concord. in tit. De Regib. ad Prælat. nominan. in
princ. in Gloſſ. *in verb. Cathedralibus*, & Felinus,
hic num. 25. & ideò veniunt interprætanda, ut
minus derogent juri communi, & ſuperioritati
Pontificiæ, Caputaq. *deciſ. 84. n. 6. & 7. o. 2.*
15 Amplia tertiò, etiamſi præjudicium ſit modi-
cum, Gloſſ. in *cap. Cum olim, in verbum, Præiudi-*
cium, infra de conſuetudin. Felinus, *hic numero 10.*
verſ. Et quæ dicuntur de præiudicio, ſed in oppo-
ſitum eſt Gloſſ. *fin. add. l. Nec avus, Cod. De eman-*
cip. liber. quæ exponit verbum, injuriam, ſcili-
cet magnam; ſed parva toleratur. Et allegat
multa jura. Ad idem Gloſſ. in d. *cap. Ad aures,*
in verb. Intentionis, ſupra eodem, quæ dicit Papam
ſic uni concedere beneficium, ut alium non læ-
dat, vel gravet, ſaltem graviter, ſeu enormi-
ter per jura ibi allegata.
17 Amplia quartò, etiam quando reſcribitur
motu proprio, ut notat. Hoſt. in *cap. Cauſam quæ,*
in princ. in verb. Vobis conſultum, infra de teſt. Cal-
drin. in *cap. Mandatum, num. 24. ſupra eodem.* Abb.
in *cap. 1. numero 21. de iudic.* Felin. *hic numero 10.*
verſ. Et procedunt hæc. Rota *deciſ. 531. numero 25.*
18 *in 3. 4. par. recen.* Et quod motus proprius non
firmet privilegium contra jus alterius, tenent
Abbas in *cap. Ad aures, num. 5. ſupra eodem* Butr. in
cap. Per venerabilem, numero 15. infr. qui fil. ſint le-
gitimi. Præpoſ. in *cap. Quia circa num. 4. de con-*
ſangu. & affinit. Rota *in antiq. dec. 445. aliàs 71.*
de reſcr. & *dec. 33. num. 6. & 8. de præb.* ubi quod
19 motus proprius licet præſervet à ſubreptione,
tamen non operatur remotionem juris alterius
20 Seraphin. *dec. 398. num. 6.* Ratio, quia Princeps
non intendit juri alterius derogare, *cap. Super*
21 *eo, de off. deleg.* cum concord. Et ſtante defectu
intentionis, clauſulæ *ex certa ſcientia, & de ple-*
nitudine poteſtatis, nihil operantur Rota. *dec. 474.*
22 *numero 18. par. 8. recent.* quinimo defectus inten-
tionis ſemper opponi poteſt, licet in motu pro-
prio ſublata ſit facultas de eo dicendi. Seraphin.
23 *deciſ. 955. num. 14.* Onus tamen probandi inten-
tionis defectum incumbit allegant, idẽ Seraph.
dec. 1434. num. 11.
24 Amplia quintò, etiamſi aliàs privilegium ni-
25 hil conferret, quia potius debet tolerari, ut ver-
ba reſcripti nihil operentur, quàm ut aliquis in-
debitè damnum patiatur, quæ ſunt formalia ver-
ba Sarn. *in reg. de non toll. iur. quæſit. quæſt. 1. n. 4*
& *quæſt. 22. ad fin. alleg.* Iaſ. poſt Gloſſ. Barr & a-
lios, in *l. fi. §. in computatione, col. fin C. De iure*
delibe. & Gemin. in *cap. Si Papa, in fine princ. de*
privil. lib. 6.
Ubi tamen non agitur de præjudicio tertii,
26 privilegium non debet adeò ſtrictè interpretari,
ut nihil operetur, ut hic per Imol. *num. 11.* &
Felinus *eodem numero verſ. Secunda declaratio*, & ita
intelligi poteſt Gloſſ. noſtra in *verb. Procedat, in*
fin. dum vult in privilegiis non fieri interpre-
tationem ſecundum jus, quia illa contra jus con-
ceduntur, cum privilegiũ dicatur quaſi privans
legem, ſeu jus commune, *cap. Privilegia, 3. diſt.*
& ideò ita debet interpretari, ut aliquid addat
juri communi d. *cap. In his, de privil.* & *cap. Abba-*
te, de verb. ſignif.
Amplia ſextò & ultimò, etiamſi oportet re-
27 cedere à proprietate verborum: nam potius ver-
ba Principis ſunt impropriandi, quàm ut tertio
præjudicium inferant, ut tradit Roman. *conſ. 334.*
circa primum, num. 1. verſ. Secundò idem probatur,
dicens de hoc eſſe caſum in *cap. Super eo, de off.*
deleg. Ruin. *conſ. 123. Viſa facta ſerie, poſt numerum*
12. libr 3 Sigiſmund. Loffred. *conſ. 39. Quidam*
Baron. 25. Iaſ. in *l. Ex facto, in 4. notab ff. De*
vulg. & pupill. Bolognett. *conſ. 2. In cauſa vertente,*
numero 38. Sarnen. *in reg. de iur. quæſ. non toll. d.*
q. 1. num. 4.
Hinc deducitur primò, ut ſi Papa mandet con-
28 ferri alicui beneficium non obſtante collatione
de ipſo alteri facta, hæc verba ſint intelligenda
de collatione invalida, non autem de valida, ne
alteri præjudicetur, prout hic firmat Compoſt.
num. 13. verſ. Et per eaſdem rationes. Subdens ſe
ita de mandato Papæ ſententiam protuliſſe apud
Mediolanum, quia hujuſmodi litteræ ſunt o-
dioſæ, & ambitioſæ, & jus alterius uſurpantes,
& ideò reſtringendæ, & hanc deciſionem Com-
poſtell. ſequitur hic Jo. Andr. Bald. Butr. Imol.
& alii communiter, illamque pluribus exornat
Felinus *num. 9. cum multis ſeqq.* & quamvis *n. 25.*
verſ. Conſidera ſecundò, videatur dubitare de illi-
us veritate in puncto juris, ſubdit tamen ab ea
in practica recedendum non eſſe, quia non

habet contradictorem. Quibus adde Mohedan.
dec. 7. de reſt. ſpol. ubi vertebatur lis inter duos
ſuper officio cuſtodis pontis, & portæ Salariæ,
quorum præſens prædictum officium à Papa ob-
tinuerat ad ſui vitam. Secundus idem officium
poſtea obtinuerat ab eodem Pontifice cum clau-
ſula Motu proprio, & ex certa ſcientia, & non
obſtante collatione per nos alteri facta, & cum
facultate ingrediendi poſſeſſionem propria au-
ctoritate, & Rota reſolvit conceſſionem ſecun-
dam non valere, & primum officialem ſpoliatũ
eſſe reintegrandum, & *num. 6.* dicit non obſtare
clauſulam illam, Non obſtante conceſſione per
nos alteri facta: nam intelligitur de invalida li-
cet per errorem alleget Innocentium, cum de-
buerit allegare Compoſt.
29 Deducitur ſecundò, ut ſi Papa in ſuis litteris
aſſeret aliquem à jure privatum eſſe ſuo bene-
ficio propter tale crimen, illudque alteri confer-
ret; ſi tamen de jure non eſſet privatus, ſed pri-
vandus: prædicta verba deberent impropriari,
& reduci ad ſenſum juris, id eſt, ut eſſet privan-
dus. Ita notabiliter determinat Felin. *hic num. 6.*
30 *verſ. Sed ex iſta deciſione*, & quamvis Petr. de
Ancher. *conſ. 293. incipit Vltra alia*, velit ut Prin-
ceps diſponendo ſcienter contra jus, tollat ju-
ris obſtaculum, *l. Idem Vlpianus*, *ff. De excuſ. tu-*
31 *tor.* nihilominus Felin. *ubi ſupra*, dicit ſe non
credere iſtud eſſe tenendum, quia habere ali-
quem pro privato ſuis beneficiis, qui de jure
non eſt privatus, eſt diſponere contra jus. Ve-
rum Papa non intendit contra jus diſponere, niſi
dicat, non obſtante, &c. gloſ. in *cap. 1. in verb.*
Noſcatur, de conſt. lib. 6. Ergo reſcribendo quod
ſit privatus, nulliter reſcribit, & contra mentem
ſuam. Nec dicatur, derogat juri ex certa ſcien-
tia eo ipſo quod ſcribit contra jus. Quoniam ſi
hoc eſſet, quodcunque reſcriptum contra jus va-
leret indiſtinctè, cum Papa præſumatur habere
omnia jura in ſcrinio pectoris, *cap. 1. de conſtit.*
lib. 6. quod tamen conſtat eſſe falſum, ut *l. Reſcrip-*
ta, Cod. De precibus Imp. offer. cum ſuis concord.
32 Et quamvis poſſit juri derogare, tamen id ve-
rum eſt, quando conſtet de certa ſcientia, quæ
non percipitur ex hoc ſolo, quod ſcribat con-
tra jus, quia ſequeretur tunc dictum abſurdum
neceſſariò, ſed percipitur ubi adjicit hoc ver-
bum (ex certa ſcientia) vel ſi diceret Titium
privandum volumus haberi pro privato: Tunc
33 enim apparet Principem ſcire ſe derogare, ſed
reſcribendo ſimpliciter contra jus, præſumitur
circumventus, ut idem Felin. tradit in *cap. Non-*
nulli in 4. fallentia ſecunda regula verſ. Secundò con-
tra iſtam 4. fallentiam, infra eodem: (Nec dica-
tur in beneficialibus reſcriptum non indigere
clauſula *non obſtante*, quia hoc eſt falſum, ut i-
dem deduxit in eodem *cap. Nonnulli, verſ. Fallit*
nono. Et iſta latiùs reaſſumpſit conſulendo in
diœceſi Lunenſi, in qua unus impetraverat Ec-
cleſiam alterius, quia Papa in ſuis litteris dicebat
eum privatum eo quod ſine licentia ſe abſenta-
verat à cura animarum. Hæc enim non erat ſuf-
ficiens cauſa, quæ cum beneficio privaret ipſo
iure) Hæc Felin.
34 Et ex his collige declarationem ad plenam
regulam hujus textus, quod litteræ Apoſtolicæ
ad intellectum juris ſunt reducendæ: procedit
enim ubi verba hoc patiuntur; ubi verò nulla eſt
ambiguitas, ceſſat hæc communis interpretatio,
l. Ille, aut ille, §. Cum in verbis, ff. De leg. 3. In-
noc. *his numero 2. & 3. in fin.* Compoſtell. *num. 10.*
Abb. *in 1. notab. verſ. Quod intelligo.*
35 Hodie verò ubi agitur de tollendo jure alteri
quæſito non ſufficit, ut verba litterarum Apoſto-
licorum ſint clara, imo nec ſufficit ut Papa ha-
buerit ſcientiam implicitam: vel explicitam ex
narratis, quod agebatur de jure tertii tollendo,
ſed debet nominatim fieri mentio, & individua
derogatio regulæ de jure quæſito, ut optimis
fundamentis reſolvit Rota apud Cæſar. de Graſſ.
deciſ. 9. aliàs 3. de reſcrip. & *deciſ. 10. numero 1. de*
verb. ſignif. quæ deciſiones fuerunt poſtea multo-
36 ties approbatæ, Seraph *deciſ 1082. numero 6. &*
ſeqq. ubi etiam deciſum ait nullam aliam formu-
lam poſſe introduci, per quam poſſit dici conſta-
re de mente Papæ volentis tertio præiudicare,
niſi faciat regulæ mentionem, quia proteſtatio,
quam Papa facit in regula, tollit ejus conſenſum,
& voluntatem ob actu gerendo ubi ei non de-
rogatur, ex Sarnen. *in proœm. regul. quæſt. 5. n. 3.*
37 Fallit in gratia ex ſui natura præjudiciali, in
qua non requiritur derogatio regulæ. Rot. *in*
38 *recent. dec. 11. numero 25. par. 5.* Item fallit in gra-
tia, quæ fit ob publicam utilitatem, ut in *dec.*
174. numero 7 par. 1. recent. Quæ omnia latius re
aſſumpſi in *cap. Cæterum*, à num. 18, ſupra eod.
ubi plenè videas.

DE RESCRIPTIS.

Cap. Super litteris.

SVMMARIVM.

1 *DEciſio huius cap. attenditur etiam inter Le-*
giſtas.
2 *Tacens verum, vel exprimens falſum in*
reſcripto, ſi per malitiam, caret fun-
ditus impetratis: ſi per ſimplicitatem aut aliàs non
obtinuiſſet reſcriptum, & idem aut obtinuiſſet,
& ſecundum iuris ordinem, Delegatus procedit. &
num. 3.
3 *Bona fides abeſſe præſumitur ubi enormis læſio reperi-*
tur.
4 *Subreptio doloſa vitiat reſcriptum in totum, ſi autem*
proceſſit ex ſimplicitate, vel ignorantia, eatenus vi-
tiat, quatenus fuit cauſa conceſſionis.
5 *Subreptio, & obreptio an, & in quo differant.*
6 *Cauſantur ex duplici cauſa.*
7 *Mendacium committi poteſt tam falſum exprimendo,*
quàm verum tacendo.
8 *Subreptio, & obreptio quid ſit.*
9 *Reſcriptum falſum, & obreptitium in quo diffe-*
rant.
10 *Subreptio doloſa vitiat reſcriptum.*
11 *Ampliatur primò, etiamſi impetrans eſſet ſanctus.*
12 *Sed contra.*
13 *Ampliatur ſecundò, etiam in litteris Beneficialibus.*
Ampliatur tertiò, etiam in privilegiis. n. 15.
Ampliatur quartò, etiamſi fuerit cauſa partis reſcripti
tantum. num. 18.
Et reſcriptum contineat plura capitula ſeparata, &
ſubreptio non fuerit cauſa obtinendi omnia, nume-
ro 19.

Maximè in litteris gratiæ. n. 20.
Et in expectativis. n. 23.
Ampliatur quintò, ſive fuerit commiſſa exprimendo falſum, ſive tacendo verum n. 25.
Ampliatur ſeptimò, etiamſi non fuerit cauſa conceſſionis. n. 33.
Limita primò, niſi ſubreptio doloſa ſit circa ea, quæ non tangunt ſubſtantiam, vel formam reſcripti. nu. 34.
Limita ſecundo, niſi reſpiciat unum tantum ex duobus alternativè narratis. n. 35.
Limita tertio, niſi litteræ fuerint obtentæ motu proprio. n. 37.
14 *Falſitas non præſumitur in litteris ad lites, ſicut præſumitur in litteris ad beneficia.*
15 *Mendacium necat privilegium.*
16 *Subreptio magis vitiat litteras gratioſas, quàm litteras ad beneficia.*
17 *Subreptio doloſa in gratioſis etiamſi minima ſit eſt attendenda.*
Etiamſi Papa aliàs fuiſſet conceſſurus ibidem.
21 *Subreptio facilius vitiat litteras beneficiales, & gratioſas, quàm reſcripta ad lites.*
22 *Subreptio etiam doloſa non vitiat reſcripta ad lites ipſo iure, ſed ope exceptionis, ſed litteras gratioſas, & beneficiales vitiat ipſo iure.*
23 *Expectativæ ſunt ambitioſæ, & reſtringendæ.*
24 *Subreptio non doloſa non vitiat litteras in totum, ſed eam partem tantum, cuius fuit cauſa.*
26 *Expreſſio falſitatis, & ſuppreſſio veritatis facta per dolum æquiparantur.*
27 *Exempla doloſæ ſubreptionis per falſi expreſſionem in reſcriptis ad lites.*
28 *In litteris Gratiæ.*
29 *Exempla doloſæ ſubreptionis per veri ſuppreſſionem in reſcriptis ad lites.*
30 *In litteris gratiæ.*
31 *Diſpenſatio nunquam porrigitur ad defectus ſuppreſſos.*
32 *Sufficit tamen exprimere qualitates in genere.*
33 *Subreptio doloſa vitiat reſcriptum in totum, etiamſi Princeps aliàs conceſſiſſet.*
35 *Intellectus* c. Si eo tempore, de reſcriptis, lib. 6.
36 *Alternativè petens non cenſetur præcisè alterum petere, fallit ſi alternativa non poſſit niſi in uno verificari.*
Minor petens alternativè ſibi provideri de beneficio curato, vel ſimplici, cenſetur ſe reſtrinxiſſe ad ſimplex, cuius eſt capax. ibid.
37 *Motus proprius omnem ſubreptionem excludit.*
Dari tamen poteſt de defectu intentionis n. 38.
38 *Subreptio duplex, altera quæ provenit ex parte impetrantis, altera, quæ oritur ex re ipſa. Primam tollit motus proprius. Secundam non.*
39 *Motus proprius relevat ab onere iuſtificandi gratiam, ſed probato intentionis defectu, nihil operatur.*
Requiritur tamen oris apertio, quando in conceſſione eſt ſublata facultas contrarium dicendi, vel operandi. ibid verſ. In præiudicium.
40 *Subreptio in dubio an præſumatur doloſa.*
41 *Quid in reſcriptis ad lites.*
Et quid in literis gratioſis. n. 45.
42 *Falſi crimen nemo præſumitur committere propter literas de ſimplici iuſtitia.*
43 *Dolum non præſumitur quis commiſiſſe in re modica.*
44 *Dolus præſumitur in eo, qui in facto proprio non antique, neque intricate falſum narrat, etiam in litteris iuſtitiæ. & n. 46.*
45 *Subreptio in gratioſis ſemper præſumitur cum dolo, ſed hæc præſumptio eſt iuris tantum; & ideo poteſt contrarium probari.*
Et ſi gratia ſit modica, dolus non præſumitur numero 46.
46 *Dolus in litteris gratiæ præſumitur in eo, qui expreſſit falſum, vel tacuit verum in facto proprio.*
47 *Ignorantia in facto proprio non præſumitur.*
48 *Falſitas quæ non inducit Principem ad gratiam facilius concedendam, ſed eſt ſuperflua, non præſumitur doloſa.*
49 *Idem ſi vera expreſſa Princeps difficilius conceſſiſſet.*
50 *Dolus in eo, qui ſuggeſſit falſum, vel tacuit verum in reſcripto ex quibus probetur.*
51 *Simplicitati, & imperitiæ parcitur.*
52 *Subreptio per ſimplicitatem, vel ignorantiam ſi non fuit cauſa conceſſionis, reſcriptum non vitiat.*
53 *Quod procedit etiamſi impetrans tacuerit ea, quæ de proceſſu ſunt neceſſario exprimenda.*
54 *Idem procedit etiam in beneficialibus. Sed vide numero 57.*
Sed fallit ſi qualitates ſint tales, ad quarum expreſſionem impetrans tenetur de iure communi numero 57.
Item fallit ſi ſubreptio cadat in eo, ad quod verba conceſſionis non adaptantur, ibidem verſ. Motivum autem.
Item fallit ubi eſt diverſitas perſonarum, vel cauſarum actoris, vel rei, n. 60.
Item fallit ſi expreſſio falſitatis facta fuerit non cauſa demonſtrationis, ſed cauſa taxationis, numero 61.
55 *Litteræ non vitiantur ex eo, quod impetrans tacuerit beneficium ab alio iniuſtè poſſideri, vel perſonatum.*
56 *Et exprimens beneficium cum cura, vel reſidentia obtinebit beneficium ſimplex, & reſidentiam non requirens.*
57 *Subreptitia non eſt impetratio theſauraria ſub nomine dignitatis cum ſit officium, verſ. At ſecus eſt.*
Stylus Principis attenditur ad dignoſcendum an veriſimiliter litteras conceſſiſſet, nec ne, ibidem verſ. Ad dignoſcendum.
Item attenditur, an gratia præiudicium inferat. ibid.
58 *Litteræ impetrationis ob taciturnitatem beneficii, etiam modici, vitiantur.*
59 *In litteris beneficialibus non tenetur impetrans facere mentionem niſi de qualitatibus in iure expreſſis.*
62 *Subreptio per ſimplicitatem, vel ignorantiam vitiat reſcriptum in totum, ſi ſit ſubſtantiæ reſcripti inductiva.*
Quod à fortiori procedit in beneficialibus, & gratioſis. num. 66.
Item procedit etiam quando ſubreptio non fuit cauſa finalis, ſed impulſiva. n. 67.
Et quid ſi alius pro abſente litteras impetravit. numero 71.
63 *Reſcriptum inutile fit ſi talis veritas taceatur, vel talis falſitas exprimatur, quæ tacita, vel expreſſa, Papa litteras non dediſſet.*

64 *Exempla non doloſa ſubreptionis ſubſtantia reſcripti inductive. & n. ſeq.*

65 *Reſcriptum commiſſionis cauſæ ſuper re feudali non facta mentione de feudo, non valet.*

67 *Reſcriptum vitiatur tacendo id, quod ſi fuiſſet expreſſum, nihilominus fuiſſet obtentum, ſed non ita facile.*

Fallit ſi taciturnitas proveniat ex probabili ignorantia. num. 68.

Niſi taceatur id, quod erat de iure exprimendum. n. 69.

Subreptitia eſt reſignatio eius, qui expreſſit ſe eſſe forenſem, cum in impetratione beneficii expreſſiſſet ſe eſſe civem Romanum, numero 67. verſ. Et melius.

Penſio reſervata non facta mentione alterius penſionis reſervata ſuper eodem beneficio eſt ſubreptitia, ac nulla, ibid.

69 *Reſcriptum non vitiatur ſi taceatur id, quod de iure non debet exprimi, licet eo expreſſo Princeps non ita facile litteras conceſſiſſet,*

70 *Intellectus* cap Gratia de præben. lib. 6.

72 *Subreptio per ſimplicitatem, vel ignorantiam ſi non fuit cauſa totius conceſſionis, ſed partis tantum, eam ſolam vitiat, & non totum reſcriptum.*

Quod procedit etiam in beneficialibus. n. 76.

Sed fallit ſi obtentum per ſubreptionem habeat connexitatem cum reliquis. n. 78.

Item fallit ſecundum aliques in privilegiis. n. 79.

Sed contra. num. 80.

73 *Simplicitas reſpicit ius, ignorantia factum.*

74 *Vitium eatenus vitiare debet quatenus ingreditur ſubſtantiam actus.*

75 *Exempla non doloſa ſubreptionis, quæ non fuit cauſa totius conceſſionis, ſed partis duntaxat.*

80 *Privilegia, & litteræ beneficiales in materia ſubreptionis æquiparantur.*

1 SUPER LITTERIS. Famoſum, & difficile, ac varias decidens opiniones. Cardin. Emanavit enim ad declarationem opinionum legiſtarũ inſurgentium ex intellectu duarum legum, nempe *l. Præſcriptione*, & *l. Et ſi legibus conſentaneum. Cod. Si contra ius, vel util. public.* quæ ſunt canonizatæ in *cap. Præſcriptione*, & in *c. Et ſi legibus*, 25. *quæſtione* 2. ejuſque deciſio attenditur etiam inter Legiſtas, ex quo in contrarium non reperitur ſtatutum de jure civili, ut declarat Abbas in *cap. Licet ex ſuſcepto, numero* 10. *verſ. Quartus decimus caſus, infr. de for. compet.* & Dec. *hic numero* 1. *in fin. verſ. Et ſic emanavit.* Item in materia reſcriptorum obtinet principatum Ant. de Butr. & notat Bart. in d. *l. Præſcriptione, numero* 3. *verſ. Certè Domine*; & eſt clavis totius tituli; Abbas Siculus. Sum-
2 matur variis modis, qui tamen ferè in idem recidunt Joan. Andr. cum quo concordant Bellam. & Anchar. ſic ſummat: Qui per malitiam tacet verum, vel falſum exprimit in reſcripto, caret impetratis: idem in eo, qui hoc fecit ignorantia, vel ſimplicitate ſi expreſſo verò, quod tacuit, vel tacito falſo, quod expreſſit, litteras non habuiſſet: ſi verò nihilominus ſaltem in forma communi litteras habuiſſet, ſecundum juris formam procedet judex. Bald. ſommat ſic: Qui per malitiam tacet verum, vel exprimit falſum in reſcripto, caret funditus impetratis: ſi verò hoc facit ex ignorantia, vel ſimplicitate, ſi quidem non erat veriſimiliter conceſſurus, ſimiliter non valet; ſed ſi ſaltem in forma communi con-
3 ceſſiſſet literas, ſecundum juris formam procedet judex; & bona fides abeſſe præſumitur ubi enormis læſio reperitur. Cardin. ſic: exprimens falſum, vel tacens verum in reſcripto, ſi malitiosè, caret impetratis ſi per ſimplicitatem, aut aliàs non obtinuiſſet reſcriptum, & idem; aut obtinuiſſet ſecundum juris ordinem, Delegatus procedit. Butr. Imol. & Ioan. de Anan. Jacob. Zocchius *vol.* 2. *Repet. fol.* 208. & Quintil Mand. *vol.* 6. *in Appendic. fol.* 30. Doloſa ſubreptio reſcriptum vitiat indiſtinctè, temeraria verò ſobreptio vel ex ſimplicitate, vel ex ignorãtia procedens ſi eſt ſubſtantia reſcripti inductiva, totaliter reſcriptum vitiat: aliàs verò ſi ſolius formæ ſpecificæ, illam tollit, ſed non reſcripti ſubſtantiam quoad formam communem. Abb. & Ambroſ. de Vignare *vol.* 2. *Repetent. fol.* 211. exprimens falſum, vel tacens verum in reſcripto, ſi malitiosè, caret prorſus impetratis: ſed ſi per ſimplicitatem, vel ignorantiam, aut obtinuiſſet verò expreſſo, vel ſuppreſſo falſo, ſaltem litteras in forma communi, & Delegatus procedit ſervato juris ordine, & non ſpeciali forma reſcripti; ſecus ſi nullo modo literas habuiſſet. Vel
4 brevius ſecundum eundem Abbatem. Guido p. Bero. & Felin. Doloſa ſubreptio vitiat reſcriptũ in totum: ſi autem proceſſit ex ſimplicitate, vel ignorantia, eatenus vitiat, quatenus fuit cauſa conceſſionis Hoc dicit. Dividitur in tres partes principales Prima ponit caſum, ſuper quo antiquitus erant opiniones, quas recitat. Secundò illas per diſtinctionem bimembrem ad concordiam reducit Tertiò dat regularem doctrinam. Secunda ibi, *Not igitur.* Tertia ibi, *Niſi forma.*

5 Ad intelligentiam textus præmittendum eſt primò ſubreptionem, & obreptionem eſſe ſynonyma, & idem importantia, ut probat textus in *l.* 1. *Cod. Si nuptiæ & reſcript. pet.* ubi in eodem caſu reſcriptum appellatur ſubreptitium, & obreptitium: & ibi illum textum ad hoc ponderat Bald. *in princ. in verſ. Obreptione*, & Dec. in *c. Cæterum, numero* 28. *verſ. Sed tamen talis differentia, ſupra eodem*: & Iaſ. in *l. præſcriptione, numero* 1. *verſ. Mihi autem videtur, Cod. Si contra ius*, & quamvis aliqui putent obreptionem eſſe quando exprimitur falſum, ſubreptionem verò quando tacetur verum, ut Iaſ. *conſ.* 2. *In themate, numero* 1. *verſ. Imo plus lib.* 6. Alii verò exiſtiment litteras obreptitias dici quando ſub involucro verborum, puta ironicè, vel callidè, ſeu fraudulenter loquendo effugiunt deliberatam conſcientiam Principis; ſubreptias verò quando Papa plenè intellexit totum illarum tenorem, ſed narratum eſt falſum, vel ſuppreſſum verum: & in hac opinione fuerit Innoc. in *c. Cum dilecta, num.* 1. 2. & 3. *infra eodem*, & ibi etiam Ioan. de Imol. *numero* 10 & Berous *hic numero* 2. Gemin. *conſ.* 120. *Quia in facto, numero* 3. *in fin verſ. Et ſic iſto caſu*, tamen hæc differentia jure non probatur, ut dicit Abbas in *eodem cap. Cum dilecta, numero* 7. Dec. & Iaſ. *locis citatis*. & Quintilianus Mandoſ *hic numero* 5. Imo ſecundum eos his vocabulis Doctores promiſcuè utuntur, nec conſtituunt differentiam inter obreptitium,

&

& ſubreptitium, & ita magis communiter teneri
atteſtantur. Socin. Sen. in conſ. 77. Licet in præſenti,
num. 86. vol. & Mandoſ. hic num. 5. in fin. Hanc e-
tiam dicit eſſe veram opinionem Dec. hic num.
4. quibus adde Calderinum conſ. 314. Aliàs primo,
de feudis. Gemin. conſ. 33. Pro examinatione, in princ.
& conſ. 63, Dubia ſupraſcripta, in princ. verſ. Secun-
dò præmitte.
6 Præmittendum ſecundò, ſubreptionem, vel
obreptionem cauſari ex duplici cauſa, videlicet
ex taciturnitate veritatis, & ex expreſſione
falſitatis, ut patet in textu ibi, tacita veritate,
vel ſuggeſta falſitate: & infra ibi, falſitatis ex-
preſſionem, vel ſuppreſſionem veritatis, ſecundum
Anton. de Butr. hic numero 8. & de reſcripto ſub-
reptio notat Bart. in l. Præſcriptione, numero 5.
verſ. Quæro utrum reſcriptum ſubreptitium, Cod.
Si contra jus: & de obreptitio Bald. ibidem, num.
7 16. & ſeqq. & de utroque Iaſ. numero 1. & ſic
mendacium committi poteſt tam falſum expri-
mendo, quàm verum tacendo, ut eſt tex. in cap.
Cum dilecti filii, infr. de accuſat. ubi jurans ple-
nam dicere veritatem, tacendo incurrit pœnam
falſi. Butr. hic num. 8. & ſcripſi plenius in c. Fal-
ſidicus, in 2. not. infr. de crimine falſi: & tangam
8 infra numero 26. Subreptio igitur, vel obreptio
eſt expreſſio falſi, vel taciturnitas veri, quo non
expreſſo, vel tacito, Papa nullo modo litteras
conceſſiſſet, ſed potius denegaſſet, textus eſt
hic verſ. Si verò, & in c. Dudum, el 2, verſ. Inſuper,
de elect. Vel conceſſiſſet quidem, ſed non ita fa-
cilè, ut eſt textus, in cap. Poſtulaſti, infra eodem,
aut veriſimile eſt conceſſurum non fuiſſe, ut di-
cit textus, in cap. 2. de fil. Presbyt. lib. 6. & notat
Gemin. conſ. 63. Dubia ſupradicta: in princ. verſ. Se-
cundò præmitte.
9 Præmittendum tertiò, aliud eſſe reſcriptum
falſum, aliud ſubreptitium: nam reſcriptum fal-
ſum eſt, quod caret primordio veritatis, ut l.
Cum filius, §. Hæres, ff. De legat. ſecundò, veluti
cum reſcriptum emanat præter conſcientiam
Principis, vel Cancellarii ſui ab illis, qui ſunt
inferiores perſonæ, & quæ non ſunt ad hoc de-
putatæ. Obreptitium eſt illud, quod non caret
primordio veritatis, quia ſcilicet emanavit qui-
dem à Principe, ſeu ab ejus cancellario, ſed ta-
men fuit mendacium in eo inſertum; & ita intel-
ligi debent jura in l. Si quis obrepſerit, ff. Ad leg. Cor-
nel. de fal. & in l. Sed ſi hac, §. Patronum, ff. De in
jus vocan. & notat, Cynus in l. Præſcriptione, num.
9. Cod. Si contra jus vel util. publ. Dic brevius ſecun-
dum Bart. ibi num. 3. Reſcriptum falſum eſt illud,
quod nunquam exivit de cancellaria Principis,
Obreptitium autem quod eſt verum in ſe, ſed
cauſæ in eo inſertæ ſunt falſæ. Sequitur Iaſ. ibid.
num. 1.

His præmiſſis deſcendo ad materiam decre-
talis, & eã proſequar per quatuor regulas prin-
cipales ex textu deſumptas, adjectis ampliatio-
nibus, limitationibus, & exemplis, ex quibus
ſubreptionis materia, quam ſcribentes paſſim
conclamant eſſe difficilem, ac profundam, rema-
nebit, ni fallor, clarè, & dilucidè explicata.
10 Prima regula eſt: Subreptio doloſa vitiat re-
ſcriptum. Deſumitur hæc prima regula ex textu
noſtro in verſ. Ubi, qui priori modo: & notat
Joan. Andr. Bald. & omnes in Sum. tex. in pri-
mo, membro, poſt gloſ. in ver. Priori modo, Innoc.
princ. & Hoſtien. num. 6.
11 Ampliatur primò hæc regula, ut locum habeat
etiamſi reſcriptum impetrans eſſet ſanctus, ut eſt
textus in cap. 1. Ut lite pendente: vitiatur enim re-
ſcriptum, quia propter meritum vitæ non eſt re-
cedendum à juris diſpoſitione, & ita per illum
textum notat Bald. in Rubrica Ut lite pendente, in
fin. & Dec. hic. num. 3. licet hoc dictum impugnet
12 Bero. in ſecunda lectura, numero 15. quia ſanctus,
& perfectus dici non poteſt, qui doloſè falſum
exprimit, aut veritatem ſupprimit, allegat tex-
tum in c. Cavete, 22, quæſt, ult. & in c. 1. cap. Mihi.
22. quæſt. ſed melius facit c. 1. ibi, uterque reus eſt
& qui veritatem occultat, & qui mendacium
dicit. infra de crimine falſi: & multipliciter re-
ſpondet ad textum in d. c. Ut lite penden. qui vi-
detur loqui de Beato Thoma Cantuarienſi.
13 Ampliatur ſecundò, ut locum habeat non mo-
do in reſcriptis ad lites, de quibus ſpecificè lo-
quitur hoc c. Sed etiam, & multò fortiùs in literis
beneficialibus, quia faciliùs redduntur nullæ, ut
dicam infra n. 21. & quia ſunt magis odioſæ, c.
Quamvis, de preben. lib. 6. & hic firmat Butr.
numero 27. Abb. num. 2. in prima notat. Barbar. n. 25.
Dec. num. 16. & Bero. in prima lectura, n. 4. & 39.
14 & in ſecunda num. 61. & 62. & in hoc concordant
omnes à fortiori, ut inquit Felin. hic num. 1. verſ.
in litteris gratia, num 5. facit tex in c. Accedens,
de crimine falſi: ubi in litteris ad lites non ita præ-
ſumitur falſitas, ſicut in beneficialibus, & ibi
Innoc. in princ. arguit, quod ſi quis ſuggeſſit fal-
ſum in litteris de ſimplici juſtitia non præſumi-
tur doloſè feciſſe, ſecus in litteris gratiæ; quia
dolus ex perſpicuis indiciis probatur, l. Dolum,
Cod. De dolo, & cum Innoc. concordant ibi Ho-
ſtien. num. 8. Joan. Andr. num. 21. Bellam. n. 22.
verſ. Hoſtien. dicebat. Cardin. num. 18. Imol. n. 8.
verſ. Hoſtienſis verò, & Abbas n. 7.
15 Ampliatur tertiò, ut à fortiori locum habeat
etiam in privilegiis, quia mendacium necat pri-
vilegium, ut inquit Bald. per illum textum, in
l. Et ſi in princ. Cod. Si contra jus, exemplum in eo,
qui feudum impetravit, vel remiſſionem crimi-
nis mendaciter narrando ſe ſtrenuum militem,
& multos latrones apprehendiſſe, vel transfu-
16 gas indicaſſe, ut ibi notant gloſſ. 1. Paul. de Ca-
ſtro, & alii ſcribentes, dixi à fortiori, quia ſub-
reptio magis vitiat literas gratioſas, quàm litte-
ras ad beneficia, ut voluit gloſſ 2. in c. Non poteſt,
17 de præben. lib. 6. & eſt bonus textus in cap. 1. & 2.
de filiis Presbyt. eod. lib. Bero. hic num. 39. Unde
ſubreptio in gratioſis etiamſi minima ſit, eſt at-
tenda. Rota. deciſ. 435. num. 1. p. 3. recent. etiamſi
Papa aliàs fuiſſet conceſſurus, Puteus, Dec. 424.
lib. 1. Rota. ubi ſupra.
18 Ampliatur quartò, etiamſi doloſa ſubreptio
fuerit cauſa partis reſcripti dumtaxat, quia ni-
hilominus vitiat reſcriptum in totum, & hoc in
pœnam doloſi, ut in tex. ibi. In ſuæ perverſitatis
pœnam nullum ex illis literis commodum conſe-
quatur. Et ita delegatus nec de cauſa cognoſcere
poterit, ſecundum ſpecialem, vel favorabilem
formam traditam in literis, puta ut ſummarie,
ac ſimpliciter procedatur, nec etiam juxta juris
ordinem: ſecundum Jo. Andr. num. 10. in ver.
19 Præſum. Et ex hoc ſecundum Abbatem hic n. 2.
nota textum apertum, quod ſubreptio doloſa vi-
tiat omnia contenta in reſcripto, licet reſcripti
con-

contineat plura capitula ſeparata, prout hic
erant forma, & ſubſtantia reſcripti, etiamſi ſub-
reptio non fuerit cauſa obtinendi omnia, quod
eſt valde notabile, ſecundum eum. Idem Bar-
bat. *num. 25.* Quod latius proſequitur Bero. *à*
num. 5. uſque ad num. 9. reſpondendo ad objecta
Philippi Decii.

20 Quod ſi hoc habet locum in litteris conten-
tioſis, fortiùs debet obtinere in litteris gratiæ, ut
per Abbatem ubi infra, & cum eo conſentiunt
hic Bero. *num. 13.* & Quint. Mendoſ. *num. 7. verſ.*
21 *Ampliant. vol. 6. Repetent. in Append'c. fol. 31.* Ratio
eſt ſecundum Abbatem, *d. n. 2.* & in *cap. Cæte-*
rum, numero 6. verſ. Nam ſcire debes, ſupra eodem.
Quia ſubreptio facilius inficit litteras Beneficia-
22 les, & gratioſas, quàm reſcripta ad lites; illæ
enim per ſubreptionem vitiantur ipſo jure,
hæ verò ad lites per ſubreptionem etiam delo-
ſam regulariter non vitiantur ipſo jure, ſed ope
exceptionis *c. Si autem ſupra eodem*, & infra, *c.*
Plerumque, Bellam. *d. 485. Proceſſus factus*, Innoc.
Butr. & Abb, in *c. Cæterum, ſupra eodem* cum ſi-
milibus, ut dixi in *c. Ad audientiam*, poſt Feli-
num *ibi numero 17. verſ. Litteræ ad lites, infra eodem*
& eſt communis opineo, ut hic atteſtatur Bero.
num. 23. verſ. Verum antequam, & num. 37.

23 Quæ ampliatio præcipuè vendicat ſibi locum
in litteris expectativis, quia ſunt ambitioſæ, &
reſtringendæ; & ideo per ſubreptionem dolo-
ſam vitiantur in totum, *Quamvis, il. p. de praben.*
lib. 6. juncto cap. 2 infra de conceſſ. præben. & c. 2. eo-
dem tit. lib. 6 Bero. *hic num. 43.*

24 Et ex hoc collige limitationem notabilem ad
textum in *c. Si eo tempore, de reſcriptis lib. 6.* Ut
procedat quando ſubreptio non fuit doloſa:
tunc enim vitiat ſolum illam partem gratiæ,
cujus fuit cauſa, & non reliqua contenta in re-
ſcripto, ſecundum Abbatem, *hic. n. 2. verſ. Ex*
quo collige, & ita etiam limitari debet quod ait
Ant. de Butr. in *c. Exhibita, circa fin. verſ. Ex his*
deciditur, de Iudi. videlicet reſcriptum non vitia-
ri in totum, ſi ex copulativè narratis in reſcrip-
to una pars ſit falſa: nam ſi malitioſè illa copu-
lativè narrata ſint, in totum deſerent reſcrip-
tum vitiare. Vel ſecundò & melius ad textum,
in d. *c. Si eo tempore*, reſponde, ut dicam infra in
2. limitat. huius 1. regula, n. 35.

25 Ampliatur 5. ſupradicta regula, ut locum ha-
beat ſive ſubreptio fuerit commiſſa exprimendo
falſum, ſive tacendo verum; parificantur enim
quoad taciturnitas veri, & ſuggeſtio falſi, ut eſt
caſus apertus *hic. verſ. Qui priori modo*, (id eſt
per fraudem, ſecundum Gloſſ. Innoc. & Hoſt.)
falſitatem exprimunt, vel ſupprimunt veritatem
in ſuæ perverſitatis pœnam nullum ex litteris
commodum conſequantur, & notant Cardin.
in 12. not. Abb. *num. 2. verſ. Et nota quod hæc pa-*
rificantur, Dec. *num. 4 verſ. Tertio.* Joan. Andr.
26 Bellam. Butr. Anchar. & omnes in *ſumm. tex. in*
1. membro, & in ſpecie Ambr. de Vignate, *vol.*
2. Repetent, fol. 211 qui ſummat ſic, Mendax pre-
cator doloſus, id eſt dolo tacens verum, vel ex-
primens falſum, in totum caret impetrantis. Fa-
cit ad hoc quia non ſolum dicendo, ſed etiam
tacendo committitur mendacium, *l. Ea quæ com-*
mendant. ubi Bart. *num. 1. hoc inducit ad teſtes. ff. De*
contrahend. empt taſ. in *l. Præſcriptione, in 2. not. C.*
ſi contra ius, vel utilitatem publicam, & hic junge
quæ dixi ſupra nu. 7.

27 Exemplum doloſæ ſubreptionis per falſi ex-
preſſionem in reſcriptis ad lites habetur in *c. Se-*
des, *§. Si quis verò ſupra eodem*, item ſecundum
Bald. *hic num. 7.* exemplum in eo, qui dicit ſe mi-
ſerabilem perſonam; & ideò impetravit proce-
di ſummariè, & de plano: nam ſi perſona miſera-
bilis non eſt, reſcriptum ei non prodeſt, quia cal-
lidè mentitus eſt paupertatis ingenium, ut *l. 1.*
29 *Cod. de Mendic. valid. lib. 11.* In litteris autem gra-
tioſis habetur in *cap. Ad aures ſupra eodem*, & in
cap. Si proponente: infra eodem, & in *cap. Ex litteris*
de tranſact. in eo, qui dixit ſe Clericum, cum
nondum eſſet tonſuratus.

29 Exemplum doloſæ ſubreptionis per veri ſup-
preſſionem in reſcriptis ad lites, eſt in litigioſo,
qui doloſè impetrat ſecundum reſcriptum nulla
d prima facta mentione. *c. Cæterum, &c. Ex teno-*
re, ſupra eod. c. 2. De dolo & contum. vel qui tacuit
proceſſum habitum ſuper eodem negotio. *c. In-*
ter. de re iudic. vel de litis pendentia, cap. Cauſam, 2l.
2. de teſtib. Item ſecundum Baldum *hic ſub num. 7.*
Pone exemplum in muliere, quæ impetravit re-
ſcriptum ſuper actione de dote, cum eſſent nu-
ptiæ inceſtuoſæ, ut *l. Si quis inceſt. C. De inceſt.*
nupt. Item in eo, qui impetravit tanquam filius,
30 cum eſſet ſpurius, ut *l. Si qua illuſtris: C. Ad Orfi-*
cianum. In litteris autem beneficialibus exem-
plum habes in *cap. Ad Aures*; & in *c. Cum adeò ſu-*
pra eodem, & in *c. Si motu proprio, de præben. lib. 6.*
ſecundum Cardin. *hic num. 13. in 3. quæſt.* poſt
. Goffred. & Hoſt, *num. 6. in verſ. Priori, & num 8.*
31 *in ver. ſupprimunt.* Abb. Antiq. *num. 3.* Jo. Andr.
num. 2. Item ſecundum Bald. *num. 7. in fin.* In lit-
teris gratioſis poteſt poni exemplum in eo, qui
fecit ſe legitimari tanquam ſimplicem naturalē,
cum eſſet inceſtuoſus: nam ad defectus ſuppreſ-
ſos nunquam porrigitur diſpenſatio, ſed opor-
tet exprimi qualitatem defectuum, *l. Sed ſi hac. §.*
32 *Patronum, ff. De in ius voc.* ſufficit tamen exprime-
re qualitatem in genere, puta quod ſit illegiti-
mè notus, licet non dicat ex moniali, vel Mona-
cho, ſecundum Bald. *hic num. 8.*

33 Ampliatur 6. etiamſi expreſſio falſi, vel taci-
turnitas veri non fuerit cauſa conceſſionis, pro-
pterea quod eo non expreſſo, vel tacito Papa
nihilominus literas conceſſiſſet, hæc enim diſtin-
ctio an Papa veriſimiliter dediſſet literas necne,
adhibetur in tantum in *2. reg.* videlicet quando
ſubreptio committitur per ſimplicitatem, vel
ignorantiam: at ubi committitur per dolum, vel
malitiam, ſubreptio indiſtinctè vitiat reſcriptū,
& innuit gloſſ. hic in *ver. Nullatenus*, dum ait, non
diſtingui hoc caſu quæ falſitas ſit expreſſa, vel
veritas occultata, ſed ſufficere: ut per malitiam
hoc fecerit, & tenet expreſsè Innoc. *in princ. in*
ver. Cognoſcet, ibi: Plus dicimus, quia ſi etiam il-
lud per fraudem obtineat, quod aliàs obtenturus
eſt, non valet. *l. Et ſi. C. Si contra ius*, & cum In-
noc. concordat hic Jo. Andr. *num. 12.* Imola *n.*
5. Abb. *in 1. not.* Barbat. *num. 24.* Baro. *num. 13.*
& Quintil. Mandoſ. *num. 7.* Dec. in *c. Sedes,*
in 4. not. ſupra eod. Bellam. *d. 4. num. 1.* Mohed.
d. 8. de reſcript. ubi decisum fuit gratiam diſpen-
ſationis vitiari per falſam expreſſionem ætatis
quinq; annorū, licet non fuerit neceſſaria, & Pa-
pa conceſſiſſet, & gratia nō ſit fundata in d. æta-
te, quia in gratioſis, & in facto proprio præſumi-
tur dolus, qui vitiat gratiā. Ratio eſt odiō ipſius
dolo-

doloſi, Butr. *hic num. 3. verſ. Ratio prima.* Hæc
enim eſt pœna exprimentis falſum, vel tacentis
verum per dolum, vel malitiam, quia reddit ſe
indignum gratia; & ideo indiſtinctè caret impe-
tratis: ſic probat hæc decretalis ibi, in ſuæ perver-
ſitatis pœnam.

34 Nunc limita 1. regulam ſuperiùs propoſitam,
ut locum non habeat ſi ſubreptio non fuit cauſa
formæ, nec ſubſtantiæ, nec alicujus de contentis
in litteris, ut quia in illis aliquid falſum doloſè,
& ſcienter expreſſum fuerit, quod nihil de con-
tentis in litteris cõcernebat, ſed erat omninò ex-
tra materiam in illis poſitam: nam talis ſubrep-
tio literas juſtitiæ, vel gratioſas nec in totum, nec
in parte vitiat, ut hic probatur à contrario ſen-
ſu, & eſt de mente Abb. *hic à contrario*, ſecundum
Bero. *in 1. lectura, num. 43.* & *in 2. num. 53.* Ad
hoc quod notat Innoc. & Hoſt in *c. Ex litteris inf.
de tranſact.* Quuod ſi ſubreptio ſcienter commiſſa
fuerit, quæ non ſit cauſa conceſſionis, nullo mo-
do vitiat litteras, & impetrans illarum vigore
poteſt beneficium obtinere.

35 Limita 2. niſi plura in reſcripto fuerint nar-
rata alternativè quia tunc ſi ſubreptio etiam re-
ſpiciat unum, illud tantum vitiat, non autem alia
in quibus nulla fuit commiſſa ſubreptio, ut nota-
biliter voluit Antonius de Butr. in d. *c. Exhibita
prope finem, verſ. Et ſiquidem*, dicens hoc eſſe pla-
num, & Bero. *hic in 1. lectura, num. 7. poſt med.
verſ. Verum nota*, licet Butrii mentionem non fa-
ciat, & ita poteſt intelligi textus in *c. Si eo tem-
pore, infra eod. lib. 6.* nam Papa ibi dedit litteras
ad duo alternativè narrata, videlicet ad benefi-
cium curatum, vel ad beneficium ſimplex. Unde
quamvis gratia de beneficio curato eſſet ſubrep-
titia propter defectum ætatis in literis non ex-
preſſum, non tamen propterea vitiatur de bene-
ficio ſimplici, circa quod nulla fuit ſubreptio,
cum impetrans haberet ætatem requiſitam ad
illud obtinendum, & eſt ratio quia ad veritatem
alternativè ſufficit alteram partem eſſe veram.
36 *l. Ita ſtipulatus. ff. De verbor. oblìgat. c. Inter cæteras.
ſupra eodem*, & quamvis alternativè petens non
dicatur præciſè alterum petere § *Huic autem. in-
ſtitut. de Action.* Dec. in d *c. Inter cæteras, in 3. not.*
tamen quando diſpoſitio alternativa ab initio
non poteſt niſi in uno verificari, ſimpliciter de
illo ſolo facta cenſetur, arg. *l. Si duo. ff. De verbo-
rum obligatione*, Unde minor, qui tacendo defe-
ctum ætatis, petiit ſibi provideri de beneficio
curato, vel de ſimplici, cenſetur præciſè ſuam
petitionem reſtrinxiſſe ad beneficium ſimplex,
cujus eſt capax; ac proinde gratia de ſimplici
non vitiatur, d. *c. Si eo tempore*, Quod nota per-
petuò ad intellectum illius textus.

37 Limita, 3. niſi litteræ fuerint obtentæ motu
proprio Papæ, quia tunc ſubreptio etiam ſcienter
facta non vitiat, & hoc propter virtutem motus
proprii ipſius Principis, quæ omnem ſubreptio-
nem excludit. Clemen. *Si Romanus de præben. cap.
Si motu proprio, eodem titulo lib. 6.* ſecundum Bero.
hic in ſecunda lectura, num. 42. Rota *dec. 353. num.
1. par. 4. recent.*

38 Cæterum adverte quia ſubreptio eſt duplex,
altera, quæ provenit ex parte impetrantis, alte-
ra, quæ oritur ex re ipſa. Primam tollit motus
proprius; ſecundam non; Bellam. *d. 392 d. 475.*
Vitalin. *in Clem. Per litteras, num. 11. & 12. de præ-
ben.* Felin. in *c. In nostra, in 10.* Corrolar. *de re-
ſcipt.* Card. Seraph. *d. 398. n. 5.*

Rurſus adverte, quia etſi contra litteras mo-
tu proprio obtentas non poſſit dari de ſubrep-
tione, ut prædixi, tamen poteſt dari de defectu
intentionis, qui ſubreptioni æquiparatur, ut in
præallegata deciſione Seraphini *398. num. 2.*
Imò quod eſt ſubreptio in gratia facta ad ſup-
plicationem partis, eſt defectus intentionis in
gratia facta motu proprio, ut dicitur in *deciſ.*
39 *119. n. 6. part. 5. recent.* Et quamvis motus propri-
us relevet impetrantē ab onere juſtificandi gra-
tiam, quæ ſolum innititur voluntati, & verbo Pa-
pæ, Achil. *dec. iſ. 10. de probat.* Put. *d. 101. lib. 3.* Car-
din. Seraph. *diſp. 1484. num. 10.* & *in recent. d.
633. num. 8.* & *d. 645. num. 2. par. 1* tamen non
impedit, quin ex adverſo poſſit dari de defe-
ctu intentionis Papæ; eoque probato motus pro-
prius non operatur. Bald. in *l. Imperialis, §. Si
milet, Cod. De nup.* Bellam. *diſp. 382.* Caſſador.
d. 4. verſ. Non tamen, de pent. cum aliis relatis in
præalleg. *d. 119 num. 3 par. 5. recent.* Adverte ta-
men quia requiritur oris apertio, quando in
conceſſione eſt ſublata facultas contrarium di-
cendi, vel oppunendi, & interpretandi. Capu-
taquen. *d. 134. num. 4. par. 3.* Put *deciſ. 50. num. 5.
lib. 1.* & *d 377. in fin. lib 3.* Seraph. *dec 351 & 764.
n. 1.* Rota, *d. 157, n. 14. par. 1. 6. recent.*

40 Modo pro abſolutione hujus primæ regulæ
duo ſuperſunt inveſtiganda. Primum eſt, An
ſubreptio in dubio præſumatur doloſa ad effe-
ctum, ut probans ſubreptionem relevetur ab o-
nere probandi dolum. Secundum qualiter do-
lus probetur.

41 Circa primum diſtinguendum eſt inter reſcri-
pta ad lites, & litteras gratioſas: nam in reſcri-
ptis ad lites ſubreptio in dubio non præſumitur
doloſa, & qui fraudem, vel dolum allegat, pro-
bare debet, *l. Quoties, §. Qui dolo, ff. De prob.*
nam quilibet præſumitur bonus donec probe-
tur malus, *c. Unic. infr. de Servitin. c. Dudum, de
præſump. l. Meritò, ff. Pro ſocio*. & hic firmant
Gloſſ. *in ver. Priori modo*, & Gloſſ. *ſeq.* Innoc. *in
princ. in ver. Facta fuerit, verſ. Et debet probare do-
lum, qui allegat*, Abb. Antiq *num. 3. in eodem verſ.*
Hoſt. *num. 7.* Joannes Andr *num. 21.* Bald *num.
14.* & alii communiter. Caputaquen. *d 226 num.*
42 *1. & 2. par. 3.* Et pro hac opinione eſt textus op-
timus in *c. Accedens, infr. de crimine falſi*, quem
ſic ſummat Abbas Antiq propter litteras de
ſimplici juſtitia nemo præſumitur committere
crimen falſi: & ibi Gloſſ. 1 & Innoc. *in princ.* &
Hoſt. *num. 4.* inde ſumunt argumentum, quod
ſi quis ſuggeſſit falſum in litteris de ſimplici ju-
ſtitia, non præſumitur doloſè feciſſe Ratio eſt,
quia de facili poſſunt obtineri, ut ibi dicitur. nec
43 in re modica præſumitur quis dolum commi-
ſiſſe, *l. Si oleum, §. Ult.* & *l. ſeq. ff. De dolo*, eſt ta-
44 men unus caſus, in quo in reſcriptis ad lites præ-
ſumitur dolus, videlicet quando ſint magnæ con-
jecturæ doli, ut ſi eſt falſitas in narratione facti
proprii, non antiqui, neque intricati, vel ſi
ſint litteræ magni ponderis Et idem de ſimuli-
bus conjecturis, ut hic pulchrè per Abbatem,
num. 7. verſ. Sed tu conclude & Felin. *num. 5. verſ.
Eſt etiam unus caſus.*

45 In litteris autem gratioſis ſtat regula in oppo-
ſitum, quia expreſſio falſi, & taciturnitas veri
ſem-

rigitur ad alium, *cap. Suſceptum*, *infra eodem lib. 6* & opinionem gloſſ. dicit videri veriorem Dec. *hic num. 18. verſ. Et ideo verior videtur.* De qua plenius diſſerit Bero. *num. 40. verſ. contrarium*, & *num. 51. verſ. Secunda tamen opinio.* Sed non videtur recedendum à 1. opinione, quam paſſim ſervat Rot. ut in præcitatis deciſionibus.

Motivum autem gloſſæ poſſet procedere ſi ſubreptio caderet circa id ad quod verb literarum non adaptantur. Unde ſi quis exprimat dignitatem cum ſit beneficium ſimplex, nõ valent litteræ, licet Papa ſimplex beneficium faciliùs contuliſſet, quia dignitatis appellatione non veniunt beneficia ſimplicia, *c. Si fortè*, juncta gloſſ. *in ver. Dignitatem*, *de elect. lib. 6.* & ſimili modo impetrans præbendã integram, non poterit obtinere dimidiã, licet dimidiam faciliùs impetraſſet, quia appellatione integræ præbendæ non venit dimidia, tex. eſt in *c. Cum, de non ſacerdotali : de præb. eod. lib.* & in litteris ad beneficia tanquã ambitioſis non ſit extenſio de caſu ad caſum, etiam ex majoritate rationis, nec valet arg. de majori ad minus etiam affirmativè, ut in *d. c. Cum de non ſacerdotali* : & in *c. Quemvis de præben. lib. 6.* & in *c. Suſceptum de reſcriptis*, *eodem lib.* & notat Bero *hic numero. 44 poſt princ. verſ. Hæc ratio non placet, in prima lectura*, & in *2. numero 55.* & in hoc caſu intrat ratio gloſſæ quod non ſufficiat, ut Papa voluerit providere, ſed neceſſaria ſit proviſio. At ſecus eſt ſi ſubreptio ſit circa qualitatem beneficii, quam ſi Papa ſciviſſet, eodem modo, vel faciliùs conceſſiſſet: tunc enim nõ applicatur motivũ gloſſæ quod non ſufficiat ut Papa voluerit providere, ſed requiratur proviſio; quoniam Papa tunc verè providit de beneficio, licet ejus qualitatem ignoraverit, quàm tamen ſi ſciviſſet, eadem vel majori facilitate providiſſet, & ideò ſubreptio non vitiat, ut *d. c. Dudum*, & ibi Gloſſ. *in ver. De ipſa.* & in *c. Si pro Clericis*, *de præben. lib. 6.* & tenet Rota *diſt. 11. num. 10 p. 6. rec.* Caputat. *dec. 160. numero 1. p. 1.* ubi allegat Romanum *conſ. 194. in 2. dubio*, & Cravet *conſ. 2. num. 17. & 19.* Quo fit ut ſi quis impetraverit Theſaurariam in certa Eccleſia ſub nomine dignitatis, cum eſſet Officium, talis ſubreptio non vitiet litteras, ut pro majori parte tenuerunt Domini de Rota *dec. 582. aliàs 4. Quidam obtinuit, de reſcr. in antiquis*; quia ſi fuiſſet narratum illud eſſe officium, Papa eodem modo, imò faciliùs dediſſet, cùm faciliùs conſueverit conferre beneficia minora, quæ ſonant in Officium, quàm Dignitates, & faciliùs beneficia ſimplicia, quàm Curata, ut in *c. Ad aures. ſupra eodem* & in *c. Gratia eod. titulo lib. 6.* Et illam deciſionem ſequuntur hic, & pluribus confirmant Abb. *numero 6. verſ. Et ad prædicta.* Dec. & Bero. *in 1. lect. numero 44. & in 2. n. 54. & ſeqq.* Ad cognoſcendum autem quæ ſint illa, quibus expreſſis Papa veriſimiliter gratiam conceſſiſſet, vel non cõceſſiſſet, attenditur communis ſtylus Principis, vel uſus Cancellariæ; item probabilis conjectura, vel communis uſus aliarum litterarum, quas Principes conceſſerũt, vel conſueverunt concedere, aliàs nunquam deprehendi poſſet, num Princeps feciſſet gratiã, ſi fuiſſet expreſſum, nec ne? fortè enim feciſſet, & forte non, ut bene per Lapum *allegat. 89. Duo Prælati* Quod latiùs proſequitur Felin *hic numero 8. verſ. In 1. reg* & cenſuit. Rota apud Caſſad. *d. 12*

Proſ. Fagn, in 1. Decretal.

numero 14. de præben. & in vet. d. 105. numero 1. & 3. & d. 739. numero 1. part. 2. Potiſſimum verò attenditur, an gratia præjudicium inferat: quia tunc præſumptio eſt Papam vel non conceſſurũ, vel difficiliùs, ut dicitur in præallegata *d. 105. numero 3.* Et tenet Cardin. *conſ. 96. Videtur unio, numero 8.*

58 Limita 1. hanc 2. reg. ut locum habeat dummodo qualitates non expreſſæ ſint tales, ad quarum expreſſionem non tenetur impetrans de jure communi; ſecus ſi ſint tales, de quibus impetrans debuit de jure mentionẽ facere, quia tunc taciturnitas earum vitiat, etiamſi aliàs Papa omninò literas conceſſiſſet, ita procedit tex. in *cap. Si motu proprio*, *de præben lib 6.* ubi taciturnitas beneficii prius obtenti, quantumvis modici vitiat litteras impetrationis. Hoc enim procedit quia de obtento etiam modico de jure eſt facienda mentio, ut ibi in Gloſſa penult. & poſt Dominicum declarat Felinus *hic numero 2. verſ. Limita*

59 *1.* Dec *numero 8.* & regula eſt, quod non tenetur impetrans facere mentionem in litteris beneficialibus, niſi de qualitatibus in jure expreſſis, Felin. ubi ſupra qui allegat Calder. *conſ. 6. de præben.* & Domin. in *c. Poſtulaſti*, *infra eodem.*

60 Limita 2 ut non procedat ubi eſt diverſitas perſonarum, vel cauſarum actoris, vel rei quia tunc etiamſi ſuper tacito fuiſſent datæ litteræ, nihilominus reſcriptum obreptitium vitiatur. Ita Calder. *conſ. 11. Epiſcopus Delegatus*, *de ſententia excom.* allegat. *cap. Significante*, *infra eodem* & ſequitur Felinus *hic numero 1. circa finem, verſ Et dicit quod regula.*

61 Limita 3. dummodo ea, quæ ſunt expreſſa circa qualitates beneficii, expreſſa ſint cauſa demonſtrationis, ſubreptio non doloſa non obeſt, ſi Princeps nihilominus conceſſiſſet; ſecùs verò ſi expreſſa eſſent cauſa taxationis, quia tunc reſcriptum beneficiale non poteſt reduci ad ea, quæ ſi fuiſſent benè expreſſa, non retraxiſſent Principem à conceſſione literarum. Rota *d. dec. 4. numero 5. verſ. Abſtamen*, *de reſcript. in antiquis.* *Domin. in cap. Poſtulaſti*, *infra eodem* : & hic notant Felin *num. 3. verſ. Limita 4.* Dec. *numero 18. verſ 2* & Bero. *in 1. lectura num. 44. & in 2. n. 56.* Quando autem aliquid dicatur expreſſum cauſa demonſtrationis, vel taxationis, vide per eundẽ Bero. *numero 45. in prima Lectura*, *& in ſecunda num. 57.*

62 Tertia regula; Expreſſio falſitatis, vel ſuppreſſio veritatis per ſimplicitatem. vel ignorantiam vitiat reſcriptum in totum, ſi ſit ſubſtantiæ reſcripti inductiva, ſeu fundamentum, vel cauſa totius conceſſionis, id eſt ſi Princeps tacita falſitate. vel expreſſa veritate, nullo modo dediſſet litteras. Deſumitur hæc tertia regula ex litera hujus textus, ibi: *Si verò per hujuſmodi falſitatis expreſſionem, vel ſuppreſſionem etiam veritatis litteræ fuerint impetratæ, quæ tacita, vel expreſſa nos nullas prorſus litteras dediſſemus* : & eam ponunt *hic* Innoc. *numero 4. in verſ. Si vero tertia regula*; Hoſtienſ. *numero 10. verſ. Vel per ſimplicitatem.* Joannes Andr. *numero 11.* & notant Abb *numero 4. & 6.* Felinus *numero 6. verſ Limita 5* & Dec. *num. 8. in 3. notab.* & idem Abbas in r. *Conſtitutus in 2. notab.* & in *c. Sedes*, *numero 4. ſupra eodem* : & in *c. Ad audientiam*, *numero 14.* & ibi Felin. *num. 22. in 3. ampliat. infra eodem* Franc. in *c. Si tem-*

pore, *num.* 4. *de reſcriptis*, *lib.* 6. Bellam. *diſt.* 4. *num.* 1. & probatur ratione evidenti, quia deeſt voluntas concedentis, à qua dependet ſubſtantia reſcripti: nam, ut ait gloſſa hic in *ver. Literas dediſſemus*, ſimplicitas, & ignorantia non prodeſt circa hujuſmodi literas impetrandas, imò ad hoc ut reſcriptum teneat, nihil debet ſupprimi ex iis, quæ movere poſſunt animum Principis ad dandum reſcriptum, vel denegandum. Et in-
63 fra immediatè ponit quamplurima exempla, & in fine dat generalem theoricam his verbis: (& generaliter ubicumque talem veritatem tacuit, vel talem falſitatem expreſſit, qua tacita, vel expreſſa, Papa literas non dediſſet, reſcriptum inutile fit;) at cum gloſſa concordant Hoſtien. *numero* 10. Joan. Andr. *num.* 25 *verſ. Aut id factum*, Bellam. *num.* 13. *poſt med. verſ. Aut non habuiſſet*, Butr. *numero* 3. *verſ. Tertia regula*, *num.* 5. Card. *numero* 13. *verſ. Quinta regula*, Anchar. *numero* 4. *verſ. Et tunc aut ex falſitate*, Imol. *numero* 0. *verſ. Secùs ſi Delegatus*, Abbas in 2 *notab.*

64 Exempla hujus 3. regulæ, ſecundum Innocentium *hic numero* 4. *verſ. Nos nullas*, habentur in *cap. Ad aures*, *de cohabitat. cleric. & mulierum* in *c. Super eo*, & in *c. Cum olim*, *de re iudicat.* in *c. Inter dilectos*, *de fide inſtrum.* in *c. Cum adeo*, & in *c. Conſtitutus*, *ſupra eodem*: in *c. Ex litteris*, *de tranſactione* & in *l. final. Cod. Sent. reſcindi non poſſe.*

65 Aliud exemplum quando in totum vitietur reſcriptum propter ſubreptionem, vel obreptionem ex ignorantia, vel ſimplicitate poni poteſt, ſi impetretur reſcriptum commiſſionis cauſæ ab ipſo Papa ſuper re feudali non facta mentione, quod feudalis ſit; quia tunc Papa veriſimiliter ſe non intromiſiſſet ſuper re feudali, niſi fortè in defectum non adminiſtratæ juſtitiæ, ex quo ad dominum feudi talis cognitio ſpectabat, ut in conſtitutione Federici *Hac edictali*, §. *Præterea*, *cap. Cæterum*, & *c. Novit de iudiciis*, *cap. Ex tranſmiſſa*, & *c. ſeq. de for. compet.* Unde quia hæc ſubreptio, & taciturnitas fuit cauſa totius conceſſionis, reſcriptum corruit in totum, licet ignorantia, vel ſimplicitas, non autem dolus intervenerit, utroque enim caſu litteræ pariter vitiantur: nam etſi dolus præponderet ſimplicitati, & ignorantiæ, tamen idem erit effectus, quando ſubreptio fuit cauſa totius conceſſionis, ut bene per Quintil. Mandoſ *in repet. huius cap. numero* 7. *in fin. verſ. Exemplum*, *tom.* 6. *Repeten. in Append. fol.* 31.

65 Ampliatur primò hæc tertia regula, ut à fortiori locum habeat in literis beneficialibus, & gratioſis, ut concludit Abbas *hic in* 2. *not.* Felin. *numero* 0. *verſ. Limita quintò*, & Dec. *num.* 17. Seraph *d* 734. *num.* 7. Rota *d.* 94 *num.* 60, & 61. *par* 7. *recent.* & conferunt quæ dixi ſupra n. 21.

67 Ampliatur ſecundò, ut locum habeat non ſolum quando ſubreptio fuit cauſa inductiva, & finalis ipſius conceſſionis, ſed etiam quando fuit cauſa impulſiva, ut quia Princeps etiam ceſſante ſubreptione fuiſſet quidem conceſſurus, ſed non ita de facili, ſeu de levi, & ſic ſubreptio fuit cauſa impellens; nam nihilominus ſaltem in gratioſis ſubreptio vitiat, ut eſt textus in *cap. Poſtulaſti*, in illis verbis, *de levi non ſcribimus*: & ibi ponderant Doctores, *inſr. eodem* & tenet Gloſſa *in c. fin.* in *figuratione caſus*, *de filiis Presbyter. lib.* 6. & ibi Prob. *in Addit. ad Monach. numero* 3. *verſ. Ipſo iure*, Abb. *hic numero ſeptimo*, & in *c. Ad aures*, *numero* 4. *ſupra eodem*. Gemin in *cap. Dudum*, *numero* 15: *de preben. lib.* 6. & ibi Anchar, *numero* 3. & Franc. *ad fin.* Imol. *in d. cap. Poſtulaſti*, *num.* 4. & ibi etiam Felin. *num.* 1. Calder. *conſ.* 13. *An poſſidem*, *in tit. De reſcriptione*, Alexand. *conſ.* 95. *Inquiſitis*, *numero* 8. *verſ. Non obſtant ſupra allegata*, *lib.* 7. & *conſ.* 161. *Viſis narratis*, *numero* 5. *verſ. gratia litteræ gratioſæ*, *eodem lib* & millies reſolvit Rota, ut apud Caſſad. *d.* 12. *numero* 14. *de preben.* Put. *d.* 232. *numero* 2 *lib.* 1. Seraph. *d.* 19. *numero* 2 ubi decidit reſignationem eſſe ſobreptitiam ſi quis in interpretatione beneficii dicat ſe eſſe Romanum, & poſtea in reſignatione dicat ſe eſſe forenſem, quia propter hujuſmodi narrativam Papa motus fuit ad faciliùs concedendum, quàm ſi narraſſet ſe eſſe civem Romanũ. cum hoc caſu opus eſſet derogatione: & apud Burat. *decis.* 15. *numero* 6. & *d.* 510. *num* 7. & in recent. *d.* 418. *numero* 1. *par.* 1. & *d.* 670. *n.* 4. *par.* 4 & *d.* 94 *numero* 60, & 6. *par.* 7. & *d.* 739. *n.* 1. *par.* 2. ubi reſolvit reſervationem penſionis non facta mentione alterius penſionis ſuper eodem beneficio reſervatæ eſſe ſubreptitiam, ac nullã: quia ſi Papa ſciviſſet dictam penſionem, vel non conceſſiſſet ſecundam, tum non ſoleant duplici onere gravari beneficia, ad notata in *c. Mandatũ*, *infra eodem* Caſſador *d.* 3. *penſ.* cum aliis ibi allegatis: vel ſaltem difficiliùs conceſſiſſet, quod ſufficit ad cauſandam ſubreptionem, atque inde nullitatem gratiæ Socin Senior *conſ.* 260. *numero* 2. Corn. *conſ.* 243. *num.* 6. *lib.* 1. Cravetta *conſ.* 236 *num.* 3.

68 Sed tu adverte, quia hæc concluſio non procedit quando ſubreptio provenit ex ignorantia probabili; tunc enim taciturnitas ejus, quo expreſſo reſcriptum non ita facilè fuiſſet obtentum, illud non vitiat, ut efficaciter probat textus in *c. Gratia*, *de reſcript. lib.* 6 tenendo prout communiter tenetur. quod non ponat caſum ſpecialem: nam ſi Papa ſciviſſet de alio beneficio, non ita facilè conceſſiſſet, & tamen quia illa taciturnitas erat cooperta juſtâ ignorantiâ, reſcriptum valet: & ita illum textum ad hoc pondarant Abb. *numero* 5. Felinus *numero* 6. *verſ. Limita ſecundò*: ex quo ſequitur magna limitatio ad regulam d. *cap. Poſtulaſti*, *in verſ. De levi*, videlicet quod tacere id. quo expreſſo Princeps non ita facilè reſcripſiſſet, vitiat reſcriptum nam hæc regula non obtinet quando taciturnitas provenit ex juſta ignorantia, ut per Felin. *ubi ſupra.*

69 Pro concordia poteſt dici primam opinionem gloſſæ, & ſequacium procedere quando tacetur id, quod de jure erat exprimendum in literis; tunc enim taciturnitas utcumque non doloſa vitiat litteras, etiamſi Papa eo expreſſo conceſſiſſet, quamvis non facilè, ut *cap. Si motu proprio*, *de preben. lib.* 6. & conſtat ex dictis ſupra num. 58 Secùs verò ſi per ignorantiam taceatur id, de quo non eſt cautum in jure, ut debeat exprimi; quia tunc litteræ non vitiantur, licet eo expreſſo difficiliùs fuiſſent obtentæ; ita gloſſa in *Clem.* 1 *in ver. Vel alteri*, *paulo poſt. princ. de preben.* Calder. *conſ.* 6. *ad fin. verſ. Per prædicta*, *eodem tit* & *conſ.* 10. *de reſcriptione* & *conſ* 1. *n. de filiis Presbyter.* Felinus *hic num.* 2. *verſ. Et regula*

eſt,

eſt, & in c. *Poſtulaſti*, *numero 1. verſ. Declara etiam, inſr. eadem Rota d. 32. Extra Rotam*; *numero. 5. de reſcript. in novis.* ubi ait: (Non omnia tacita, quorũ expreſſio movere potuiſſet ad denegandum gratiam, vitiant; ſed ea ſolum, de quibus repetitur expreſſum, vel de quibus in jure eſt cautum, ut eis expreſſis eam gratiam nullatenus conceſſiſſet;] & ideò conceſſio facta per Papam criminoſo valet ipſo jure, *cap. Inter dilectos, de exceſſ. Prælat. c. Accedens*, *de accuſat.* & notat præcitata gloſ. *in Clem. 1.* & tamen ſi fuiſſet crimen expreſſum, hoc valde potuiſſet movere ad denegandum, *c. Eam te*, *de ætat. & qualit.* cum ſimil. concordat Bellam. *d. 697. Concluſio extra Rotam*, *numero 4. & 6.* Caputaq. *d. 310. n. 3. par. 1.* Mohedan. *d. 7. de reſcript.* Rot *d. 105. n. 2. par. recent.* Navar. *conſ. 1. quæſt. 11. de conſtit.* & *conſ. 2. numero 5. de reſcriptione*, *& in aliis pluribus.*

70 Verum huic concordiæ adhuc fortiter obſtat textus in d. c. *Gratia*, *de reſcript. lib. 6.* nam ibi deciditur, ut impetrans beneficium à Papa tacito alio, quod ſibi abſenti collatum fuerat ab Ordinario, poſſit utrumque retinere ſi ſint compatibilia; ſi verò incompatibilia ſint, habeat optionem retinendi quod maluerit: & redditur ratio deciſionis, quia tempore impetrationis neſciebat, & tamen fuit ignoranter tacitum beneficium, quod de jure erat exprimendum, d. *c. Si motu proprio*, *de præb. lib. 6.* Ergo ſubreptio ex juſta ignorantia proveniens non vitiat litteras, etiamſi fuerit tacitum id, quod de jure erat exprimendum.

Doctores dant varias ſolutiones, ut per Joan. Andr. in d. *cap. Gratia num. 2.* & hic per Butr. *num. 27.* Abb. *num. 5.* & Beto. *in prima lectura*, *num. 41.* Sed placet ſolutio ipſius Beroii, *num. 42.* videlicet quod ibi ſubreptio ex juſta ignorantia proveniens idcirco non vitiat literas ad beneficia, quia ex ignorantia tacitum fuit beneficium, in quo impetrans jus in re nõ habebat, ſed tantũ jus ad rem; nam fuerat collatum beneficium abſenti, ignoranti per Ordinarium, quo caſu abſenti non acquiritur jus in beneficio, ſaltem, in re, & irrevocabiliter, niſi per ratificationẽ, ut *cap. Si tibi abſenti*, *de præben. lib. 6.* & ideò ſubreptio proveniens ibi ex tam probabili ignorantia non vitiat litteras, quia ad hoc ut vitiet, debet taceri beneficium, in quo impetranti eſt acquiſitum jus in re quantumcumque ſit modicum: & ita procedit textus in d. *c. Si motu proprio*, de jure autem ad rem non eſt facienda mentio in litteris *Clem. Gratia de reſcript.* & hæc eſt ratio, cur in d. *c. Gratia*, ſubreptio ex tolerabili ignorãtia proveniens non vitiat, quia fuit tacitum id, quod de jure exprimendum non erat, licet eo expreſſo Papa non ita facilè literas conceſſiſſet.

71 Limitant nonnulli hanc tertiam regulam, ut non procedat ſi alius pro abſente litteras impetravit, quia ſubreptio non nocet abſenti, & ignoranti, Rota *d. 68. D. Urbano V. de reſcript. in antiq.* quam ſequitur *hic* Felin. *num. 7.* & Bart. Socinus *conſ. 270. Conſiderato*, *ad fin.* ſed eam confutat Dec. *num. 9.* quia intentio reſcribentis attenditur, & non ignorantia partis, licet probabilis. Adde tu, quod ſubreptio vitiat etiam quando alius pro eo impetravit, ut probat textus in c. *Si eo tempore*, *ibi.* (ſecus ſi ad petitionem illius, vel alterius pro eo oblatam,) *de præb. lib. 6.* ubi hoc tenent Anch. *in 3. not.* & Franc, *n. 3.*

72 4. *Regula.*; Subreptio per ſimplicitatem, vel ignorantiam, quæ non fuit cauſa totius conceſſionis, ſed partis illius dumtaxat, reſcriptum non vitiat in totum, ſed eatenus tantũ, quatenus fuit cauſa conceſſionis. Colligitur hæc 4 reg. quæ in ordine literæ eſt 2. ex illis verbis (Nota ſi talis expreſſa ſit falſitas, vel veritas occulta, quæ quamvis fuiſſet tacita, vel expreſſa, nos nihilominus, ſaltem in forma communi litteras dediſſemus, Delegatus non ſequens formam in litteris ipſis appoſitam ſecundum ordinem juris in cauſa procedat.) Et ſic reſcriptum non vitiatur quoad ſubſtantiam, quia ſubreptio non fuit ſubſtantiæ reſcripti inductiva, ex quo Papa in forma communi litteras conceſſiſſet, ſed vitiatur quoad formam, ſeu modum procedendi, quia ſubreptio fuit ipſius formæ inductiva; & ideò delegatus non procedit ſecundum formam reſcripti, ſed ſecundum juris ordinem; & ita hanc regulam ponunt hic Abb. Antiq. *n. 3. verſ. Quæ per ſimplicitatem* Joan. Andr. *num. 8.* Butr. *n. verſ. Tertia regula* Cardin. *numero 13. in 3. & 4. reg.* Imol. *in princ.* Abb. Siculus *in 2. not. & n. 4. verſ.* Secunda regula. Felin. *num. 2.* Dec. *num. 8. in 3. not.* & Quint. Mandoſ. *num. 7.* Jo. Andr. Bald. Bellam.
73 & omnes in ſum. tex. *Et ſimplicitas propriè reſpicit jus, ignorantia verò reſpicit factum*, ſecundum Abb.
74 Antiq. *num. 2.* & Jo. Andr. *num. 11.* & ratio hujus reg. eſt ſecundum Anton. de Butr. *num. 3. verſ. Ratio ſecunda*; & Ju. de Imul. *col. 4. poſt medium*, *verſ. Et illam opinionem*; quia vitium eatenus actum vitiare debet, quatenus ingreditur actus ſubſtantiam, ut ſic quantitas infirmitatis actus menſuretur quantitati vitii; & hoc rationabile. Si ergo ſubreptio cauſat formam ſolam, illam tantum vitiat relicta ſubſtantia, & ſequitur Rota *d. 169. num. 8. verſ. Et bene applicatur elegans doctrina Butrii p. 2. recent.*

75 Exemplum in creditore, qui impetravit reſcriptum contra debitorem, narrando per ignorantiam, vel ſimplicitatem ex ſtatuto, vel conſuetudine cauſas in 1. inſtantia cognoſci ſimpliciter, & de plano; quod falſum erat, cum verè in illa patria procederetur in cauſis via ordinaria, non autẽ ſummaria, ac privilegiativa, & quæ tollat plura ſubſtantialia judicii, juxta textum in *Clem. Sæpe de verb. ſignif.* & in *Clem. Diſpendioſam*, *de judiciis*; & ſic ignorantia, vel ſimplicitas impetrantis narrando hujuſmodi conſuetudinem, vel ſtatutũ, fuit cauſa inductiva formæ reſcripti, id eſt procedendi ſummariè, & de plano; & ideo hæc forma vitiatur, quia ſi Papæ non fuiſſet narratum de hujuſmodi conſuetudine vel ſtatuto, ſub tali forma literas non conceſſiſſet; ſed non fuit inductiva ſubſtantiæ reſcripti, quia etiam ceſſante ſtatuto, vel conſuetudine Papa in communi forma conceſſiſſet literas, & ideò non vitiatur reſcriptum quoad ſubſtantiam ſed perinde eſt ac ſi cauſa ſimpliciter commiſſa fuiſſet abſque illis clauſulis inſolitis. Judex igitur delegatus vigore hujus reſcripti non procedet ſummariè ſecundũ formam reſcripti, ſed via ordinaria, & juris ordine ſervato, juxta textum in *l. 1.* & in *Auth. Offeratur. C. De lit. conteſt.* & in *l. Prolatam. C. De ſenten.* & in *c. Quoniam contra*, *infra de probat.*

25 *Abbatum privilegium ordinandi ſaculares, in quos habent ordinariam iuriſdictionem, an ſit inſertum in corpore iuris. & n. 27.*

26 *Abbas ſi ſit Presbyter, & benedictus, poteſt Novitio ſui monaſterii primam clericalem conſerre tonſuram, licet conſultius ſit ut abſtineat.*

28 *Conciliaria decreta non includuntur in derogationibus generalibus, ſi derogationes huiuſmodi ponantur in litteris gratia, & reſcriptis contrarijs.*

29 *Conſtitutio poſterior tollit priorem directè contrariam etiam Conciliarem, licet de illa mentionem non faciat.*

30 *Concilia generalia habent clauſulam derogatoriam ad ſequentia reſcripta contraria, non autem ad ſequentes conſtitutiones, etiamſi ſint ſolius Papa.*

31 *Concilii generalis poſterius decretum tollit primum contrarium, quamvis generali Concilio expreſsè non deroget, aut de illo mentionem non faciat. & num. ſeqq & num. 35. uſque ad n. 38. & n. 42. uſque ad n. 49.*

32 *Reſcriptum contra generale Concilium cur non valeat niſi Concilio fuerit ſpecialiter derogatum. & n. ſeqq.*

33 *Lex Canonica, vel civilis habens clauſulam derogatoriam non tollitur per contrarium reſcriptum, niſi fiat mentio de illa ſpecialiter, vel per verba aquipollentia.*

34 *Littera Apoſtolica, in quibus generali Concilio derogatur, ſunt invalida, non ex defectu poteſtatis Papa, qui eſt ſupra Concilium, ſed voluntatis. & n. 44.*

36 *Teſtamentum primum habens clauſulam derogatoriam, rumpitur per ſecundum, in quo ſit clauſula generalis, Non obſtantibus quibuſcumque aliis teſtamentis.*

37 *Intellectus* c. Domino ſancto 50. diſt.

Conſtitutiones Conciliares ſi invicem ſint contraria, quanam ex illis ſervari debeat. ibid.

38 *Privilegiis clauſis in corpore iuris multo magis cenſetur derogatum, quàm non inſertis.*

39 *Derogatio generalis nunquam operatur circa ignorata in facto conſiſtentia.*

40 *Privilegium inſertum in corpore iuris facit ius commune inter nominatos, & de eo iudicatur quoad effectum derogatorium, ſicut de iure.*

41 *Lex ſpecialis in materia, in qua eſt privilegium clauſum in corpore iuris, tollit illud, etiamſi de eo non faciat mentionem.*

42 *Concilium Tridentinum antiquioribus Conciliis, aut privilegiis clauſis in corpore Iuris non conſuevit nominatim derogare, quod pluribus exemplis oſtenditur. & ſeq.*

44 *Concilia omnia œcumenica manant ex eodem fonte Apoſtolica poteſtatis, ſine qua non habent firmamentum.*

45 *Canonibus Apoſtolorum praiudicatur per poſteriores Canones.*

46 *Conciliaria decreta ita ſunt interpretanda, ut non ſint inania, & eluſoria.*

47 *Praſumptio validitatis actus dicitur aliarum praſumptionum regina.*

48 *Clauſula*, Ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis; *item clauſula*, Quorum tenores, *in generali privilegiorum derogatione annullant etiam privilegia habentia clauſulam derogatoriam ad ſequentes contrarias diſpoſitiones.*

NONNULLI. Per literas Apoſtolicas, de hac conſtitutione mentionem non facientes, non poteſt quis trahi ultra duas dietas extra ſuā diœceſim, niſi de conſenſu partium literæ fuerint impetratæ: Hoc dicit uſque ad § *Sunt & alii*, & dividitur in tres partes. Primò, ponit abuſum impetrantium judices remotos. Secundò providet ibi, *cum autem.* Tertiò, excipit ibi, *Niſi.*

Nota primò, per judicem delegatum à Papa quem trahi non poſſe ultra duas dietas. Hæc enim conſtitutio loquitur in delegatis Sedis Apoſtolicæ, ut probat littera ibi, *gratia Sedis Apoſtolica abutentes.* Et infra ibi, *per litteras Apoſtolicas.*
2 Quid in delegatis ab inferioribus? Innocentius hic *num. 5.* tenet ordinarios, ſcilicet Epiſcopos, Archiepiſcopos, ac etiam Sedis Apoſtolicæ legatos bene poſſe ultra duas dietas trahere litigãtes, cum id non reperiatur eis prohibitum. Sed alii contradicunt quoad delegatos à Metropolitanis, & Legatis Apoſtolicæ Sedis, quos quidem delegatos dicunt debere obſervare quod delegati Apoſtolici ſervant. arg. *c. In cauſis, de re iudic.* ut refert hic Compoſt. *num. 4. in ver Per litteras.* Tu dic in legatis Sedis Apoſtolicæ communem opinionem eſſe contra Innocentium ut ſcilicet trahere non poſſint ultra duas dietas. Abb. Antiq. *in eod. ver num. 3.* Hoſtienſ. *num. 13.* Jo. Andr. *num. 9.* Abb. Siculus *num. 3. in fin*, & reliqui omnes. Rationem reddit Abb Antiq. quia cum legati nequeant contra Concilium diſpenſare, *c. Dilectus, c. Dilectio*, & *c. Venerabilis, de præb.* hanc regulam obſervabunt (editam ſcilicet ab Innocentio III. in generali Concilio, ut patet in ſupraſcriptione) in Delegatis à Metropolitanis. Hoſtienſ. *hic eod. num. 13.* ſentit cum Innocen. ut ſcilicet non arctentur hac conſtitutione, eo quod ordinarii cōmuniter non habeant provincias admodum diffuſas; unde non poteſt de facili reus enormiter gravari; nec eſt conſiderandus caſus ſpecialis contrarius ſi occurrat. arg *c. Erit autem lex. 4. diſt.* Sed Abb. Antiq. diſtinguit; nam aut Metropolitanus vult in propria perſona, vel in ſua curia examinare cauſam, & poteſt trahere litigantes etiam ultra duas dietas; quia ex tota provincia confluitur ad judicium Metropoliticum. *c. Scitote 6. q. 3.* Aut vult negotium delegare; & ſatis æquum eſt ut delegatus extra diœceſim ultra duas dietas non citet, & ſic moderabitur Archiepiſcopus ſuos delegatos ſecundum conſtitutionem Eccleſiæ Romanæ: nã ſatis indignum eſt quemquam Pontificum, vel ordinum ſequentium hanc obſervantiam refutare, quam beati Petri ſedem ſequi viderit, & docere. *c. Baſilicas, de conſecr. diſt. 1.* idem concludit
3 in Epiſcopis. Sed certè hæc conſtitutio, quæ permittit ut Delegatus citare poſſit infra duas dietas à finibus diœceſis applicari non poteſt delegato ab Epiſcopo Diœceſano; quia Epiſcopus nec infra unam dietam extra fines ſuæ diœceſis poteſt cauſas delegare. *c. Epiſcopum, cum duob. ſeqq. queſt. 2. c. Placuit. 7 q 1. & Clem. 1. de*
4 *foro compet.* cum multis ſimil. In Epiſcopis ergo teneas quod ſtatuitur in *c. Cum Epiſcopus, de off. Ordinar. lib. 6.* ut ſcilicet tam per ſe, quàm per alium poſſint cauſas audire, & tribunal erigere in qualibet parte ſuæ diœceſis, dummodo nō in loco exempto. Et in Metropolitanis ſerva

quod ſtatutum eſt in *c. Vt litigantes*, *eod. tit. & lib.* ut hic per Io. Andr. *num 9* & Abb. *numero 4.*
Quocumque enim ſubditi trahantur, dummodo
non extra ſuam diœceſim, non poſſunt conqueri,
nec læditur mens hujus conſtitutionis, quæ non
prohibet reum citari niſi ultra duas dietas extra
diœceſim, ſecundum Abb. *hic num. 2.* & mox
ſubjiciam.

6 Secundò nota ibi, *extra diœceſim*: dietas non
eſſe computandas à civitate, vel oppido, ubi reus
domicilium habet, ſed à finibus ſuæ diœceſis, ut
hic, & apertiùs in *c. Statutum. §. Cum verò verſ.
Nullus: infra eod. lib. 6.* Rationem reddit Io.
Andr. *hic num.* 8. & Abb. *num. 2.* quia nullum
gravamen infertur ex impetratione judicis intra
diœceſim, cum per totam diœceſim trahi poſſit
7 coram Ordinario, ut in *d. c. Cum Epiſcopus, de
off. ordin. in 6.* Quod tamen verum eſt ſi agatur
actione merè perſonali, quæ ſcilicet non eſt in
rem ſcripta, nec datur ad certam rem, ut actio le-
gis Aquiliæ, ex ſtipulatu, & conſimiles. Tunc
enim computantur dietæ à finibus diœceſis ubi
8 reus habet domicilium, ut hic. Secus verò ſi aga-
tur actione reali, aut actione perſonali in rem
ſcripta, ut ſunt interdicta, quæ licet perſonalia
ſint, in rem tamen ſcripta ſunt, *ut l. 1. §. penult.
ff. de interdic.* & notatur in *l. 3. §. Eſt autem, ff.
ad exhiben.* vel ſi agatur actione perſonali, quæ
datur ad certam rem, ut actio depoſiti, commo-
dati, & ſimiles: his enim caſibus computantur
dietæ à loco ubi res ſita eſt, ut infra in *c. Proxi-
mo, ſecundum opinionem gloſſæ in d. c. Statutum §.
Cum verò, in ver. Vnam dietam, infra eodem lib.
6.* Innoc. *hic numero 3 & 4.* & hoc propter odium
trahentium ad extraordinarios judices: nam
aliàs bene licet in reali actione reum convenire
ubi habet domicilium, licet alibi res ſita ſit *l. fin.
C. De præſcript. long. tempor.* vel ſecundum
Compoſtell. quando agitur actione reali, aut
perſonali in rem reſcripta, vel ad certam rem, fit
computatio non tantum à loco, ubi res ſita eſt;
ſed etiam à diœceſi, ubi reus domicilium habet.
Unde ſi à fine diœceſis, in qua eſt res, eſſent ul-
tra quam duæ dietæ uſque ad locum, ad quem
citatur reus, non autem à fine diœceſis, in qua
reus domicilium habet; per hujuſmodi citatio-
nem non læderetur hæc conſtitutio, *arg. infra, c.
proximo* ibi: (ex hoc videatur domicilium ha-
bere, &c.) qui textus innuit, ut ſi ibi habeant do-
micilium, bene poſſunt à fine illius diœceſis
computari dietæ & tamen ibi actione reali; ſci-
licet ſuper eccleſia actor intendebat agere; atq;
ita erat in poteſtate illius computare dietas, vel à
loco rei ſitæ, vel à loco domicilii conventi, ſi
hoc impetranti expediret, quantum ad hoc ut
reus non poſſet conqueri, quod ultra duas dietas
traheretur.

9 Tertiò nota ex illis verbis, *ut reus fatigatus la-
boribus, & expenſis liti cedere, vel importunitatem
actoris redimere compellatur.* Hanc conſtitutionem
fuiſſe editam in favorem rei: ſolus ergo reus pro-
hibetur trahi extra diœceſim ultra duas dietas.
Quod ſtatutum eſt in favorem ordinariæ juriſ-
dictionis. arg. *c. Vt debitus, de appellat.* & in
odium impetrantium, ut hic patet, ſecundum
Hoſt. *num. 3* & quia reus favorabilior eſt, quàm
actor. *l. Favorabiliores ff. de reg. iur.* & quia
actor ſequitur forum rei. *c. Cum ſit generale, in-
fra, de foro compet.* & hoc intelligendum de reo
originaliter. Actor verò originalis licet in pro-
greſſu litis fiat reus, bene poteſt trahi ultra
duas dietas à finibus diœceſis ſuæ, dummodo
non trahatur ultra duas dietas à finibus diœceſis
10 rei. Unde ſi Romanus conveniat Anglicum ultra
duas dietas à domicilio Romani, & poſtea An-
glicus reconveniat Romanum coram eiſdem ju-
dicibus: benè citabitur Romanus ultra duas die-
tas à ſuo domicilio, ſed non à domicilio rei, ideſt
Anglici, ut exemplificant hic Innoc. & Compoſt.
in princ. cum quibus. Hoſt. Io. Andr. & cæteri
tranſeunt. Idem dicendum ſi reus non reconve-
niat, ſed cum actor, qui dedit libellum, deſiſtat,
reus vult ut procedatur in cauſa; quod poteſt
reus. *Auth. Quod ſemel, C. Quomod. & quando
iud* vel cum actor litteras præſentavit, & vult ſu-
perſedere; reus verò vult ut procedatur per eas.
cum ſactæ ſint communes: quod ſimiliter poteſt
reus, ut notatur in *c. Ex conqueſtione, de reſt.
ſpoliator.* In omnibus enim his caſibus, & ſimi-
libus bene trahi poſſet actor, qui modò eſt reus,
ultra duas dietas à finibus ſuæ diœceſis, ſed non
à finibus diœceſis rei, ſecundum Compoſt. *num 1.
vers. Item etſi reus.* Idemque obſervandum ſi
reus fiat actor in cauſa appellationis, vel alio
modo; quia non propterea trahi poterit ultra
duas dietas extra ſuam diœceſim, cum reo ori-
ginali hoc beneficium ſit conceſſum. Subdit ta-
11 men Innocentius, quod actor dicitur potiùs ci-
tare quàm citari, ideſt, actor cum reconvenitur,
non dicitur trahi, quia potius alium traxit; & ſic
non habet locum littera ibi, *trahi poſſit* ut expli-
cat Cardin. *n. 3. verſ. Dicit tamen Innocentius.*

12 Quartò nota in verſ. Niſi, duos caſus in quibus
reus trahitur ultra duas dietas coram Delegato
Apoſtolico. Primus eſt cum de partium conſen-
ſu litteræ impetrantur, quod intellige ſi partes
expreſſè conſentiant in judices remotos, ſe-
cundum Abb. *num. 4.* idque fuerit expreſſum In
Delegatione Papæ. Cardin *conſ. 71 in princ.* Secun-
13 dus eſt, cum Papa ex certa ſcientia reſcribit con-
tra jus: quod facere cenſetur cum de hac conſti-
tutione in litteris mentionem facit, ut per Butr.
14 *num. 7.* Tertium caſum addit Compoſt. videlicet
cum cauſa delegatur in curia: nam de ſtylo cu-
riæ non habet ibi locum hæc decretalis: & ſe-
quuntur Io. Andr. Butr. Imol. & Felin. limitan-
tes, niſi aliquis eſſet privilegiatus; non enim
trahi poſſet ultra duas dietas, tamen non facta,
mentione de privilegio: nam ſi de privilegio
Papa notitiam habuiſſet, veriſimiliter ipſum ſer-
vare voluiſſet, aut ſaltem difficiliùs reſcripſiſſet.
Quæ ratio ceſſat cum dat reſcriptum in cu-
ria contra non privilegiatum; & ita refert Com-
poſt. ſe obtinuiſſe. Alios octo caſus, in quibus
exceptio de duabus dietis locum nõ habet, pro-
15 ſequitur Felin. *num. 30* Sed extra ipſos reus tra-
hi non poterit extra diœceſim ultra duas dietas,
& hodie ultra unam, ut eſt expreſſum in *c. Statu-
tum, §. Cum verò, de reſcr. lib. 6.* & ibi notat gloſ. in
ver. Vnam dietam, Joan. Andr. *hic num. 7.* Butr.
num. 9. Abb. *num 3.* Cardin. *conſ. 71. in princ.* ubi
reſpondit, ſi Delegatio Papæ ſimpliciter fiat ul-
tra unam dietam abſque expreſſione, ſenten-
tiam non valere: *& num. 2. in 2. dubio.*, dicit poſ-
ſe opponi de nullitate, etiamſi talis ſententia fue-
rit confirmata.

16 Dietas autem intellige non legales, ſecundũ quod viginti milliaria computantur pro dieta, *l. Tertia ff. De verborum ſignif. l. Vicena, ff. Si quis cautione* nec ſpeciales, ſeu ſingulares, id eſt, eorum qui utuntur diplomate felici, & de duabus dietis faciunt unam, *l. Certinum, §. Cum ita,* juncta gloſ. in *ver. Diplomata, ff. De verborum obligatione*, quales ſe dicit ſæpius expertum fuiſſe Hoſtien. *hic num. 7.* Sed intellige vulgares, id eſt
17 ſecundum conſuetudinem regionis, de quibus plura exempla ponit Hoſtien. & in ſpecie à villa Fecuſia, aliàs Secuſia, unde aſſerit ſe originẽ duxiſſe, uſque ad Taurinum Siquidem nomina ex communi uſu intelligenda ſunt. *c. Ex literis il 1. infra de Sponſal.* non enim ex opinionibus ſingulorum, ſed ex communi uſu nomina exaudiri debent, *l. Labeo, ff. De ſuppellect. leg.* & lex debet patriæ convenire, cap. Erit autem lex, 4. diſtinctione cum conſuetudo ſit optima legum
18 interpres, *c. Cum dilectus, de conſuet. l. Si de interpretatione, ff. De legib.* unde magis ſtatur uſui, quàm ſignificationi vocis, *l. Vxori in princ. ff. De legat. 3.* de quo plenius notatur in *c. Illud, 12. diſt.* & ita concludit hic gloſſ. in *ver. Vltra duas dietas*, Innoc *num. 2.* Compoſt. *eod. num.* & hoc dictum ſequuntur communiter DD. ut dicit Abb. *num. 6.* Nec multum diſcrepat Hoſtien. *num. 10*, qui putat hoc eſſe arbitrarium, ita tamen, ut arbitrium reguletur ſecundũ conſuetudinem regionis. Quid enim, inquit, ſi traham te per mediam leucam ultra duas dietas vulgares? Quid ſi traham te ſatis ultra leucam? & quid ſi nec vulgares apparean? puta citatur quis in montanis, quò nunquam; aut perrarò vadunt homines. Et quidem exceptio in hyeme locum habet, & in æſtate non poteſt opponi, ut ſi Maurianen. civis Ebrudunum citetur Certe quod legibus omiſſum eſt, non omittet religio judicantis, *l. Quæſitum, ff. De teſtib.*, qui & qualitatem regionis conſiderabit, *l. Præſides, ff. De feriis*, & cum hac opinione Hoſtien tranſit etiam Joan Andr. *num. 32.* & conſentiunt Butr. *num. 20.*
19 & Abb. *num. 6.* qui tamen tenent in defectum vulgarium non eſſe locum arbitrio judicis, ſed recurrendum eſſe ad legales; quia judicis arbitrium ſuccedit in his, quæ à lege non ſunt determinata, *l. 1. ff. De iure deliber. cap. De cauſis, infra de off. Deleg.* & hoc tenet Gloſſ. *in cap. Cupientes, in ver. Commode, de elect. lib. 6.* & Arcid. in d. *c. Statutum, de reſcr. in 6.* An autem potius attendi debeat vita terreſtris, quàm maritima ſi dietæ ſint diverſæ per terram, & aquam, vide Archid. in d. *Statutum. §. Cum autem*, & Butr. *eod. n. 20.*

Ultimò nota ex hoc textu juncta ſupraſcriptione, litteras Apoſtolicas impetratas contra conſtitutionem in generali Concilio editam, vel habentem clauſulam derogatoriam ad ſequentes contrarias diſpoſitiones non valere, niſi de conſtitutione ipſa faciant mentionem Butr. *hic nu. 7.* & Felin. *num. 2.* de quo latius dicam infra *nu. 21.* Hinc inferunt aliqui moderni ut decretum Concilii Tridentini in *c. 10. ſeſſ. 23.* adimens Abbatibus facultatem conferendi ſæcularibus tonſurã, & minores Ordines, non valeat, cum non faciat mentionem conſtitutionis ſeptimæ Synodi, de qua in *c. Quoniam, 69. diſt.* Hinc articulum plenè examino in quæſtione ſequenti, ubi explico materiam derogationis ad contrarias conſtitutiones vel privilegia.

20 Revoco igitur in dubium an facultas quam habent Abbates, Presbyteri & benedicti conferendi primam tonſuram, & minores Ordines ſæcularibus in quos habent Eccleſiaſticam, & quaſi Epiſcopalem juriſdictionem, fuerit ſublata decreto Concilii Tridentini in *c. 10. ſeſſ. 23.*

Præſens controverſia non pertinet ad validitatẽ ordinationis, ſeu impreſſionem characteris; de hoc enim diffusè egi in *c. 1 ſupr. de ſuppl. neglig. Prælat.* in quæſtione, An Prælatus inferior ſæcularis habens facultatem à Sede Apoſtolica poſt Concilium Tridentinum conferendi primam tonſuram, & minores Ordines aliquibus perſonis ſæcularibus tantùm, ſi conferat aliis, quàm expreſſis in litteris Apoſtolicis, imprimat characterem, necne. ſed quæritur hoc loco an Abbas benedictus licitè, ac ritè poſſit ordinare ſuos ſubditos ſæculares, adeo ut non ſolum ordines conferat, ſed etiam ordinum executionem. Et quàvis articulus videatur indubitabilis, eo quod decretum Concilii in d. *c. 10. ſeſſ. 23.* diſertis verbis ſtatuat ut Abbatibus non liceat inpoſterum alicui, qui regularis ſubditus ſibi non ſit, tonſuram, vel minores ordines conferre, nec litteras dimiſſorias clericis ſæcularibus, ut ab aliis ordinentur, concedere, ſed horum omnium ordinatio ad Epiſcopos, intra quorum diœceſis fines exiſtunt pertineat, non obſtantibus quibuſvis privilegiis: tamen non deſunt ex recentioribus Theologis, qui opinentur contrarium Nam Sanchez *in opuſcul. moral. tom. 2. lib. ſeptimo, cap. 1. dub. 19. num. 20. verſ. Sed hoc non caret difficultate*, libere affirmat Abbates benedictos hodie eo decreto non obſtante licitè poſſe etiam ſæcularibus ſuis ſubditis conferre tonſuram, & minores Ordines ac literas dimiſſorias concédere, innixus præcipuè duobus fundamentis.

21 Primum eſt quia cum privilegium minores Ordines conferendi fuerit conceſſum Abbatibus in generali Concilio, nempe in ſeptima Synodo *cap. 14.* non cenſetur ſublatum per generalem privilegiorum derogationem Concilii Tridentini: oportet enim ut generali Concilio expreſſè, & ſpecialiter derogetur per clauſulam *non obſtante aliqua lege, vel conſtitutione etiam in Concilio generali edita*, juxta textum *hic*, & in *cap. Ex parte*, ubi eſt caſus, ibique notant Hoſtien. & alii communiter *de Capell. Monach.* & in *c. Eam te, de ætat. & qualit.* Archid. in *c. 1. in ver. Noſcatur, de conſtit. in 6.* Baldus in *l. Humanum, Cod. De leg.* Jacobatius *de Concilio lib. 5. art. 18.* Felinus *hic num. 2.* Roman. *conſ. 436. numero 11. in fin. verſ. Primo ex eo*, Capra *conſ. 157. numero undecimo, & ſeq.* Covar. *lib. 4. variar. reſol. c. 16. num. 16. verſ. Sed & ex his diffinitionibus.*

22 Quo fundamento motus Navarr. *in Man. c. 27. numero 265.* opinatus eſt privilegium conceſſum Religioſis in *Clem. Dudum, §. Si verò, iidem Prælati de ſepult.* nempe audiendi confeſſiones ſæcularium abſque Epiſcopi licentia quoties Epiſcopus eam exhibere recuſaverit, non fuiſſe ſublatum decreto Concil. Trident. *c. 15. ſeſſ. 23.* eo quod etſi ibi dicatur non obſtante quocunque privilegio, non tamen dicitur non obſtante privilegio generalis Concilii.

23 Secundum fundamentum eſt, quia privilegium hoc

hoc conceſſum Abbatibus eſt inſertum in corpore Juris, nempe ordinandi in *c. Quoniam, 69. d. c. Cum contingat, de ætat. & qualit. cum concord.* & dimiſſorias concedendi in *c. Abbates, de privil. in 6.* In generali autem privilegiorum derogatione, qualis eſt quæ habetur in fine d. *c. 10. ſeſſione 23.* non comprehenditur privilegium in corpore Juris clauſum, gloſſ. *in Auth. Quæ in provinciis, in ver. Illis. in fine*, quam ibi ſequitur Bartol. *in 2. opoſ.* & Bald *verſ. Tertia ſolutio, Cod. Ubi de crimin. agi oporteat*. Gloſſ. *in authen. Ut omnes obediant iud. in ver. Privilegio, coll. 5* Bart *in Extravag. Ad reprimendum, in verſ. Non obſtantibus, num. 11.* Roman. *conſ. 498. In caſu quo quæritur, numero 14. in fin.* & *numero 15. verſ. Quo verò ad ſecundum caput*, Butr. in *cap. fin. in 4. col. verſ. Sed eſt dubium, de foro compet.* Rip in *c. 1. Ante, numero 56. ſupra eodem* Felinus *hic numero 26 verſ. Duodecima concluſio*, Dec. *conſ. 164. numero 4* Unde cautela eſt ut privilegiatus ſuper immunitate faciat eam inſeri in ſtatutis: quia tunc nova impoſitio ei derogans non operabitur niſi etiam faciat mentionem de inſertione, ſecundum Paul. de Caſtr. in *d. auth. Quæ in Provincia*, & Cepoll. *cautela, 76. incip. Domini, Principes.* Ad idem eſt gloſſ. *2. in §. Omnes, in ver. Compelluntur* & ibi Bald. & Paul. de Caſtr. *ff. De iudic.* Felin. poſt alios in *c. 1. numero 12. verſ. Unum in propoſitu benè nota, ſup. eodem.*

Cæterum his non obſtantibus nullatenus eſt recedendum à diſpoſitione clara d. *c. 10. ſeſſ. 23.* nam duo fundamenta, quæ ad eam elidendam ut ſupra afferuntur, neque in facto, neque in jure ullam habent ſubſiſtentiam.

24 Et quod pertinet ad factum, obſervandum eſt in VII. Synodo generali *c. 14.* ſtatutum eſſe his verbis: (Lectoris autem manus impoſitione licentia eſt ſolummodo in proprio monaſterio faciendi, ſi dumtaxat eidem Abbati manus impoſitio facta noſcatur ab Epiſcopo ſecundum morem præficiendorum Abbatum, dum conſtet illum eſſe Presbyterum.] Ex quo contextu colliguntur tres conditiones, quæ neceſſariò exiguntur ad hoc ut Abbas poſſit ritè, & rectè ordinare. Prima eſt, ut ſit Presbyter, ut in *verſ. Dum tamen conſtet.* Seconda, ut ſit ſolemniter benedictus; id enim importat manus impoſitio, de qua Synodus loquitur, *cap. Manus, 1. quæſt. 1.* & notat gloſſ. in *c. Quoniam, in verb. Impoſitio, 69. diſt.* Et hæ duæ conditiones pertinent ad validi-
25 tatem ordinationis, ut ibi per Archid. & DD. Tertia eſt quæ pertinet ad ordinationem ritè celebrandam, ut ſcilicet Ordines conferat ſuis ſubditis regularibus tantùm. Quæ conditio ſatis clarè deſumitur ex illis verbis, *ſolummodo in proprio Monaſterio*: ſecundum Specul. tit. De privil. n. 5. verſ. Item nequeunt primam tonſurã conferre niſi converſis, &c. Et quamvis poſſit ordinare etiam Monachos alterius monaſterii ſi fuerit invitatus, ſecundum glol. in *ver. Monaſterio*; Item eos, in quos habet ordinariam, & quaſi Epiſcopalem juriſdictionem: hoc tamen non eſt ex diſpoſitione VII. Synodi, quæ reſtricta eſt ad Monachos proprii monaſterii; ſed ex indulto Summorum Pontificum, ut mox dicetur. Itaque cum Concilium Tridentinum in d. *c. 10. ſeſſ. 23.* quoad hoc concordet cum decreto VII. Synodi generalis, ut ſcilicet Abbatibus non liceat tonſuram, vel minores Ordines conferre, niſi ſuis ſubditis Regularibus, vel quod idem eſt, ſolummodo in proprio monaſterio, ut loquitur VII. Synodus: neſcitur quo ſpiritu aſſeratur decretum Tridentini Concilii non valere, eo quod non deroget privilegio VII. Synodi: manifeſtum eſt enim derogationem non fieri niſi ad contraria. Atque ita ex facto corruit hoc primum fundamentum.

Similiter nec videtur in facto ſubſiſtere ut privilegium hoc ordinandi ſubditos ſæculares ſit inſertum in corpore juris: nam d. c. Quoniam, 69. diſt quod eſt deſumptum ex VII. Synodo, non loquitur niſi de ſubditis Regularibus, ut oſtenſum eſt ſupra. Item decretalis Innocentii III. in *cap. Cum contingat. de ætat. & qualit.* dum loquitur de laicis, qui ad monaſteria convolantes à ſuis Abbatibus tonſurantur, intelligitur de tranſeuntibus ad monaſteria, ut ibi convertantur, & fiant Monachi, ut hæc ipſa verba explicat Gloſſa in *c. Abbates, in ver. Convolaverint,*
26 *de privil. in 6.* Unde cum textus loquatur de novitiis, qui veniunt Regularium appellatione, *c. Religioſo*, & ibi Archid *de ſententia excommunicationis. 6.* quoad hoc decretalis non diſcrepat à decreto Concilii Tridentini: jam enim Sacra Congregatio pro majori parte exiſtimavit *d. c. 10.* non obſtare quo minus Abbas Presbyter, & benedictus poſſit novitio ſui monaſterii clericalem conferre tonſuram; tametſi adjecerit conſultius eſſe, ut ab hujuſmodi ordinatione abſtineat: quod Concilium præbet etiam gloſ. in *d. c. Abbates, in eodem, ver. Convolaverit, in addit.* Datur (inquit) Concilium quod hoc non fiat infra annum probationis, quia certum eſt quod poſtea exire poſſet, & fraus fieri, quæ præcavenda eſt. Unde illa decretalis Innocentii III. reſtringitur ad ſubditos regolares dumtaxat, quod etiam ex eo apertiùs colligitur quod in illa recenſentur ad litteram verba VII. Synodi generalis; unde ſequitur ut ſit intelligenda de regularibus tantùm, ad quos reſtringitur VII. Synodus
27 & non de ſæcularibus. Eodem modo decretalis Alexandri III. in *c. 1. de ſuppl. negl. Præl.* quæ tribuit Abbatibus Ciſtercienſibus facultatem benedicendi ſuos Monachos, & alia, quæ ad officium hujuſmodi pertinent exercendi, ſi Epiſcopus tertiò requiſitus ſubſtitutos Abbates benedicere recuſaverit, reſtringitur ad ſubditos regulares Ideoque gloſ. *fin.* verba illa (& alia, quæ ad hujuſmodi officium pertinent) exponit, ſcilicet ut conferant lectoratum in proprio Monaſterio, & allegat textum in d. *c. Cum contingat*, & in d. *c. Quoniam*, demum decretalis Alexandri IV. in d. *cap. Abbates de privil. in 6.* diſponit quidem ut Abbatibus non liceat aliis, quàm monaſteriorum ſuorum converſis, & qui ad illa convolaverint, & in quos eccleſiaſticam, & quaſi Epiſcopalem juriſdictionem obtinent, primam clericalem conferre tonſuram, niſi eis id competat ex pleno Apoſtolicæ Sedis indulto, & ut dicit ibi Gloſſa in *ver. Quaſi Epiſcopalem*, ſi Abbas in parochia ſua, vel alio loco habet juriſdictionem in ſpiritualibus, quod aliàs de jure debet habere Epiſcopus, etiam puros laicos, nec converſos, nec convertendos poterit clericare, ſed tamen hoc privilegium non competit

Abba-

Abbatibus in vim prædictæ decretalis, quæ potiùs venit limitativè, ſeu reſtrictivè ad privilegia Abbatum, quàm ut nova illis conferat, ut indicant verba illa, (nec eis licitum ſit aliis, quã monaſteriorum ſuorum converſis, &c.) Et cùm Abbates, nec de jure communi, nec ex privilegio canonis habeant juriſdictionem quaſi Epiſcopalem in laicos, ſed ſolus Epiſcopus, ut dicit gl præalleg. & eſt tex. in *cap. Cum Epiſcopus, de off. ord lib. 6* cum multis ſimilibus; ſequitur ut Abbates poſſint ordinare ſubditos ſæculares, non ex privilegio ullo in corpore juris clauſo, ſed ſolùm in vim juriſdictionis quaſi Epiſcopalis, quam habent ex indulto Apoſtolico in jure non inſerto, in quo includitur etiam facultas tonſurandi laicos juxta declarationem prædictæ decretalis Alexand. IV.

28 Sed quatenus in facto verum eſſet facultatem ordinandi Clericos ſæculares competere Abbatibus ex indulto VII. Synodi, ſeu aliorum Canonum: tamen de jure duo fundamenta in contrarium adducta nullatenus conſiſtunt: nam propoſitio illa quod in derogationibus generalibus literarum Apoſtolicarum non includantur decreta Conciliaria, niſi illis ſpecialiter derogetur, non habet locum niſi in literis gratiæ, & reſcriptis contra jus, & ita procedunt duæ decretales, in quibus eadem propoſitio principaliter fundatur: altera ſcilicet in *cap. Ex parte, de Capell. Monachorum*, ubi Abb & Conven. Riven. aſſerebant ſe per litteras Apoſtolicas obtinuiſſe, ut poſſent ſinguli Monachi in ſingulis eorum Prioratibus commorari contra diſpoſitionem generalis Cõcilii Lateranenſis ſub Innocentio III. Altera hic ubi diſponitur, ne quis trahi poſſit ultra duas diætas in vim reſcripti Apoſtolici, niſi in eo fiat mentio de hac conſtitutione ab eodem

29 Innocentio III. edita in generali Concilio: at ſecus eſt in conſtitutionibus generalibus; quia poſterior indiſtinctè tollit priorem directè contrariam, licet de illa mentionem non faciat: textus eſt expreſſus in *c. 1. de conſtit. in 6.* ibi; (Romanus Pontiſex, qui jura omnia in ſcrinio pectoris ſui cenſetur habere, conſtitutionem concedendo poſteriorem, priorem, quamvis de ipſa mentionem non faciat, revocare noſcatur.) Atque ita expreſsè diſtinguit, & declarat glo. in ver. Noſcatur, dicens d. *c. Ex part. cap.* Nonnulli, & alia jura ſuperius citata non eſſe contraria, illa enim loquuntur de reſcriptis datis contra legem, quæ non valent, niſi ipſis fiat mentio de lege: At prædictum c. 1. de ſecunda lege loquitur, qui primam tollit directè contrariam, licet de illa non faciat mentionem. Et potuit eſſe ratio, ut ſubdit Gloſſa, quià maturiùs, & deliberatiùs fit legis promulgatio, quam reſcripti conceſſio, ut in proœmio 6. in fine. Id ipſum cenſent in d. *c. 1. Archid. col. 1. verſ. Revocare noſcatur*, & *verſ. Vel dic planius*, ubi ait hoc præcipuè habere locum in reſcriptis, quæ impetrantur contra Concilia generalia. Joan. Mon. *ſub numero* 1. ubi opponit de d *c. Ex parte*, & ſolvit dicens; (Ibi eſt caſus diverſus, non adverſus: & eſt ratio diverſitatis inter dictos caſus: ibi loquitur quando reſcriptum datur contra jus commune, quia tunc non videtur Princeps tollere legem per reſcriptum, niſi faciat mentionem de ea; ſecus de conſtitutione, quæ eſt primæ adverſa, quia lex fit cum magna ſolemnitate, ut *l. Humanum, Cod. De leg.* & ideò Princeps deliberatus de condendo jure alicui primo adverſo primum tollit; non ſic mandando reſcriptum, quod cum tanta deliberatione non datur) Hæc Joan. Mon. & ſequitur ibidem Gemin. *col. 5. circa med. in gl. 3.* ac reliqui omnes. Et idem Gemin. *in c. Ut officium, §. Denique, in 2. not. de hæret. in 6.* Imol. & Clem *1. in ultima not. de ſepult.* & declarat Alex. *conſ. 131. Perſpectis, numero 1. verſ. Circa primum dubium, lib. 6.* Et in reſcriptis contra jus loquitur Baldus in d. *l. Humanum, col. 3. verſ. Sed Dominus, Cod. De leg.* Felinus *hic numero 5. in prima Fallen.* & alii ſupra in contrarium adducti, num. 21 Et in diſpenſationibus contra concilium generale Covarr. *variarum reſol. lib. 4. c. 16 numero 16. verſ. Sed & in*

30 *his diſpenſationibus.* Ex quibus apparet conſtitutionem Apoſtolicam contra decreta generalis Concilii valere, quamvis Cõcilio non deroget, aut de illo mentionem non faciat, idque etiam ſi conſtitutio poſterior ſit ſolius Papæ; quia generalia Concilia habent clauſulam derogatoriam ad ſequentia reſcripta, non autem ad ſequentes conſtitutiones. Philipp Prob. *ad Monach. in cap. 1. numero 3. de conſt. in 6.* & ante eum Oldrad. *conſ. 328. Ad idem num. 3.* & alii proximè citati. Et quamvis nonnunquam in conſtitutionibus, quæ per modum legis univerſalis eduntur, fiant derogationes ad contraria decreta in generali Concilio promulgata; id tamen cenſeri debet factum ad abundantiorem cautelam, non quod derogatio ſit neceſſaria, ut ex prædi-

31 ctis conſtat. Verùm ſi decreto generalis Concilii opponatur aliud decretum poſterius editum in alio Concilio generali, ut nunc ſupponitur, res videtur eſſe extra omnem difficultatem Primò,

32 quia idcircò in derogationibus generalibus literarum Apoſtolicarum non includuntur decreta Conciliaria; quia cum hæc edantur in generali Concilio ſumma cum deliberatione, ac maturitate; & è converſo à Summis Pontificibus nonnunquam literæ contra jus per occupationem, vel importunitatem extorqueantur, quas veriſimiliter non conceſſiſſent, ſi ad contrariam diſpoſitionem conciliarem animum applicaſſent: propterea iidemmet Pontifices ſanxerunt ut eorum reſcripta, quæ decretis alicujus Concilii generalis adverſantur vigorem non habeant, niſi in eis fuerit derogatum generali Concilio. Quod conſtat ex reſponſo Honorii III. in d. *cap. Ex parte, de Capell. Monach* ubi decernens non valere literas gratiæ à quibuſdam Monachis impetratas contra concilium Lateranenſe, de quo in *c. 2. de ſtatu Monachorum*, cujus nulla mentio facta fuerat, reſcribit ut infra, videlicet, hujuſmodi literas ab Apoſtolica Sede non credimus emanaſſe; quod ſi per occupationem forſitan emanaverint, nolumus per hoc derogari Concilio ſupradicto: ubi Gloſſ in *ver. Occupationem*, dicit tales literas præſumi extortas, vel per occupationem Romani Pontificis, vel per importunitatem petentium Ad quod confert textus, in *cap. Si quando, ſupra eodem*, ubi Alex III. reſcribit Epiſcopo Ravennaten ut ſi quando aliqua eidem à Sede Apoſtolica dirigantur quæ illius animum exaſperare videantur, aut pareat reſcripto, aut cauſam rationabilè aſſignet, qua-

re

re pareretur non poſſit; quia, inquit, patienter ſuſtinebimus, ſi non feceris quod prava nobis fuerit inſinuatione ſuggeſtum. Quamobrem quod in literis gratiæ non cenſeatur derogatum generali Concilio, ſuadent rationes tam ex parte ipſius Concilii, quàm ex parte Papæ reſcribentis. Ex parte Concilii, quia cùm ſtatuta ibi edantur matura diſcuſſione, & unanimi tot Patrum conſenſu, æquum non eſt ut eis indeliberate derogetur per ſpeciales poſteriores literas, *c. Eccleſia veſtra il 2. de elect.* ubi Gregor. IX. agens de forma electionis à Concilio Lateranenſi præſcripta; (Neque enim, inquit, credendum eſt Romanum Pontificem, qui jura tuetur, quod alias excogitatum eſt multis vigiliis, & inventum, uno verbo ſubvertere voluiſſe) Unde Oldr. *conſ. 326. Quod articuli, num. 1. in fin.* dicit (præſumi non poſſe quod Dominus Papa juri nedum publico, ſed quaſi divino cum ſolemnitate, videlicet in ſacris generalibus Conciliis promulgato, ſub tali taciturnitate voluerit derogare, cùm etiam ſit legati proviſione ſtatutum, ut reſcriptū nedum contra jus divinum, ſed etiam contra jus publicum impetratum extorquendum ſit de manibus impetrantis. *l. 3. C. De ſacris largitionibus.*) Et infra: (Calumnioſum eſt ergo dicere hujuſmodi ſacra Concilia tali diſſimulatione fuiſſe ſublata, faciliùs enim tolluntur ſimplices decretales, & conſtitutiones, quas ſolus Papa promulgat, quàm unaquæque ex Conciliis cum multitudine, & ex authoritate tot ſolemnium perſonarum, & de ipſarum ſenſu, & conſilio, & tot firmata capitibus promulgata.) Et d. *conſ. 328. n. 3.* (Non enim (inquit) eſſet conveniens, ut vallata fortiori vinculo, ſcilicet Concilii generalis, ſic de facili tollerentur, ſicut alia, quæ ſunt tanto

33 vinculo roborata) Hæc Oldrad. Et generale eſt, ut cum lex Canonica, vel civilis habet clauſulam derogatoriam, non valeat contrarium reſcriptum, niſi faciat mentionem de illa ſpecialiter, vel ſaltem per verba æquipollentia, ut hic; ubi Felinus *num. 2. in c. fin. ſupra eodem* & in *c. Venico*; & ibi Joan. And & DD. *de exceſſ. Prælat. in 6.* Anchar. *conſ. 255. In quæſtione, col. 3.* Sed neque ex parte Papæ reſcribentis cenſetur derogatum Cōcilio; tum quia reſcripta hujuſmodi præſumuntur ab ipſo obtenta per occupationem, ut dicitur in d. *c. Ex parte, de Capell. Monach.* Unde cenſentur non emanaſſe ab Apoſtolica ſede, ideſt de ſcientia Papæ, ut ibi explicat gloſſa *in ver. Aſſerunt.* ad hoc *c. Si quando de ſent. excomm.* ibi (cum per ignorantiam, vel negligentiam, aut occupationem nimiam, vel etiam per ſubreptionem contingat hujuſmodi literas impetrari) tum quia præſumuntur extorta per ambitionem, & importunitatem, juxta tex. *in c. Tua fraternitatis, de Presbyt.* & in *l. 1. C. De petitionibus bon. ſublat. lib. 10.* ubi per importunitatem non concedenda ſæpè concedimus, dicit Imperator, & notat gloſſa *in d. c. Tua in ver. Importunitatem.* Et Gemin. *conſ. 36. quod collatio, numero 2. verſ. Quod non præſumitur*, ubi ait Papam non ita de facili derogare Conſtitutionibus Conciliaribus, &

34 præſumi circumventum. Unde quod literæ Apoſtolicæ contra generale Concilium non valeant, non provenit ex defectu poteſtatis Papæ, qui eſt ſupra Concilium, *c. 1. 25. quæſt. 1. Innotuit* & *c. Significaſti, de elect.* Covarr. *lib. 4. variar. reſol. c. 16. numero 16.* & dixi latè in *d. c. Significaſti.* Sed ex defectu voluntatis, quia vult illas non valere, niſi in eis expreſsè fuerit derogatum Concilio, ut diciditur in d. *c. Eam te, de ætat. & qual.* eo quod etſi ſolutus ſit legibus; tamen ſecundum leges vivere debet, d. *c. Significaſti*, & *l. Digna vox. Cod. De leg.* ut in propoſito dixit Oldrand. d. *conſ. 326. numero 4.* & *conſ. 328. numero 1.* Nec per reſcripta quælibet intendit detrahere utilitati publicæ, vel privatæ, *l. fin. Cod. Si contra ius vel utilitatem publicam*, *l. Nec damnoſa*, & *l. Reſcripta. Cod. De prec. Imper. offer quæ ſunt canonizata, 35. quæſt. 2.*

35 At hujuſmodi rationes omnes ceſſant cum generali Concilio opponitur aliud Concilium generale; nam quod pertinet ad ſolemnitatem, utrumque celebratum pari conſilio, & maturitate, & utrumque cenſetur vallatū eiſdem clauſulis derogatoriis. Felinus poſt alios *hic numero 1. verſ. Et nota quod omnis Conſtitutio* Unde cùm par ſit vinculum utriuſque, ratio poſtulat, ut poſterius deroget primo: quia nihil tam naturale eſt quam eo genere quodque diſſolvi, quo colligatum eſt, *l. Nihil tam naturale. ff. De regul. iur.* ut in his terminis conſiderat Oldrad. *de conſ. 320.*

36 *num. 3.* Et propterea quamvis primum teſtamentum habens clauſulam derogatoriam non rumpatur per ſecundum, tamen rumpitur, ſi in ſecundo adſit clauſula generalis, Non obſtantibus quibuſcunque aliis teſtamentis, *l. Si quis in princ. teſtam.* & ibi Bart. & DD. *de leg. 3.* Card. *in Clem. 1. in 3. quæſt. de ſepult.* & Bened. Capra *conſ. 31. Punctus.* Latiſſimè Barbat. *in c. Cum eſſes, col. 37. de teſtam.* Et quamvis ab emptione quæ non tantum conſenſu, ſed etiam traditione eſt roborata, non diſcedatur ſolo conſenſu; tamen diſceditur omnino ſi in contrarium retraditio ſubſequatur, *l. Ab emptione, ff. De pact.* Oldrad. *ubi ſupra.* Et generaliter quibuſcunque ferè modis obligamur, iiſdem in contrarium actis liberamur, ut Paul. ait in *l. Ferè. ff. De regul. iur.* Facit tex. *in l. ſancta noviſſima. Cod. de pactis in leg. Cum de novo*, & *l. Sed & poſteriores. ff. De leg.*

Similiter decreta in ſecundo generali Concilio palam eſt non poſſe dici extorta per occupationem, vel importunitatem: non per occupationem, quia Epiſcopi in Concilio congregati aliis negotiis non vacant, quam pertinentibus ad celebrationem illius, non per importunitatem, vel ambitionem, quia ſinguli articuli prævio accurato examine, ac diſcuſſione ſuffragiis Patrum diffiniuntur. *§. Synodus autem, 15. diſt.* facit, *c. Prudentiam, de off. Deleg.* ſequitur ergo ut conſtitutio conciliaris poſterior deroget contrariæ antiquiori, licet de illa mentionem non faciat.

37 Neque obſtat textus in *c. Domino ſancto, in fine 50. diſtin.* ubi Iſidorus ſcribit: quotieſcunque in geſtis Conciliorum diſcors ſententia invenitur, illius Concilii magis teneatur ſententia cujus, aut antiquior, aut potior extat authoritas: Nam reſpondetur præd. authoritatem procedere quando ambæ conſtitutione ſunt particulares, & locales, juxta textum in *c. In Canonibus, 19. diſt.* ſecus ſi ambæ conſtitutiones Conciliares ſint generales, quia ſemper poſterior præjudicat priori, ut in *c. 1. extra de renunt. ſpirit.* Ita formaliter

liter declarat gloſſ. *in d. c. Domino, in ver. Diſcors.* Et quamvis hæc ſolutio non placeat ibi Præpoſito, eo quòd ſi conſtitutiones ſint diverſorum locorum, unaquæque ſervari debet in ſuo loco; ſi ſint ejuſdem loci, poſterior derogat priori; tamē textus intelligi poteſt de Concilio antiquiori dignitate, & authoritate, non autē de antiquiori quoad tempus tantùm; quia tunc poſterius generale derogat primo; ſecundum Hugon. & Archid. *n. 4.* Unde Turrecrem. *161. n. 2.* & idem Præpoſitus *n. 6.* (Si diſſonantia quæ reperitur in canonibus univerſalium Conciliorum ſit circa ea, quæ ſunt juris poſitivi, ut puta circa regimē humanæ vitæ aut diſciplinam Eccleſiaſticā, concludunt abſolutè ſtandum eſſe conſtitutioni poſteriori Conciliorum; quia cum hujuſmodi agibilia humana habeant materiam variabilem, pro loco, tempore, & conditionibus perſonarū; ſæpè ſtatuta priorum Conciliorum temperantur, ſupplentur, atque etiam corriguntur per poſteriora Concilia.) Hæc illi; unde Auguſt. cujus eſt, hæc concluſio, *lib. 2. de baptiſ. contra Donatiſtas*, ait (ſæpè priora Concilia a poſterioribus emendari cum aliquo rerū experimento aperitur quod clauſum erat, & cognoſcitur quod latebat.) Ergo ut Turrecrem. & Præpoſ. ſubdunt *locis cit.* in talibus non habet locum antiquitas, quantumcunque magnæ fuerit auctoritatis, quoniam aliqua ſuperioribꝰ temporibus erant convenientia quæ noſtris plurimum diſpendioſa eſſent, ideſt quaſi impoſſibilia *c. Non debet, cum vulg. de conſang. & affinit.* ſicut patet in canonibus Apoſtolorum circa diſpoſitionem clerici fornicarii. Patet etiam de Concilio illo præſtantiſſ. Niceno, cui circa diſpoſitionem ſedium Patriarcalium præjudicatum eſt per Concilium univerſale VI. ut in *c. Renovantes. 22. diſt* & illi ſtatur, & præjudicatur Niceno, licet ſit antiquioris, & potioris authoritatis, & de eo nulla ibi mentio facta fuerit. De intellectu autem d. *c. Domino ſancta. 15. diſt.* vide pleniſſimè ibi per Turrecrem.

Nec eſt omittendum ſecundum Innoc. in d. *c. Ex parte, in ver. Mentio. de Capell. Monachorum* verum non eſſe in litteris, quas Papa concedit, indiſtinctè eſſe faciendam mentionem de jure, etiamſi ſint ſtatuta Conciliorum, ejuſque opinio quatenus affirmat quoad derogationem non eſſe conſtituendam differentiam inter conſtitutiones conciliares, & alias conſtitutiones, forte verior eſt ſecundum Felin. *his num. 3. verſ. Sed non videtur verum*, qui ex mente Innocentii in contrarium retorquet textum in *c. Eam te, de æt. & qualit.* & in d. *c. Ex parte*, quem itidem contrarium probare obſervat etiam Alex. *conſ. 111 Perſpectis, num. 6. lib. 6.* Et quamvis ut Felin. ſubjicit, non ſit de facili recedendum à contraria ſententia Archid. quam videtur ſequi totus mundus & tenet Rota apud Caſſad. *deciſ. 2. num. 8. verſ. Pro deciſione, de Preb.* tamen cum illa non tranſeat abſque contradictione, ac difficultate; non debemus eam extendere extra caſum litterarum contra jus, in quo Archidiaconus loquitur. Concludendum eſt igitur per diſpoſitionem poſteriorem Concilii generalis indiſtinctè cenſeri ſublata decreta contraria antiquorum Conciliorum, licet de illis mentio facta non fuerit. Et hanc ſententiam aliàs probavit S. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum. Nam cum Epiſcopus Tarraconen. quæſiviſſet an diſpenſationes quæ in *cap. de multa.* (Quod eſt generalis concilii Lateranen. ſub Innoc. III.) *de præben.* pro legitimis habentur, videlicet circa ſublimes, & litteratas perſonas cenſerentur revocatæ per Concilium Tridentinum, *ſeſſione 24. c. 17.* ibi (quibuſcumque diſpenſationibus non obſtantibus,) cum de eis non fuerit habita mentio ſpecialis: Sac. Congregatio cenſuit comprehendi etiam diſpenſationes, de quibus in d. *c. De multa* nec opus fuiſſe ſpeciali mentione, aut derogatione juris communis.

38 Quod verò ſpectat ad privilegia, multo magis debet cenſeri derogatum inſertis in corpore juris, quàm non inſertis: nam etſi privilegiis Canonum difficiliùs conſueverit derogari, *l. Eius militis, §. Militia miſſus, ff. De militar. teſtam.* tamen quoad non inſerta allegari poteſt defectus intentionis Papæ propter illorum ignorantiam, vel oblivionem, ut conſtat ex *c. Ex parte, de offic. Deleg.* in illis verbis: (Si memores fuiſſemus nos pro prædicto N. litteras direxiſſe, adverſario, nullatenus ſcripſiſſemus) Quæ quidem ignorantia præſumi non poteſt de inſertis in corpore juris. Et hæc eſt ratio cur Pontifex per poſteriorem

39 conſtitutionem cenſeatur tollere priorem contrariam, licet de illa mentionem non faciat; & tamen non cenſeatur tollere particularia ſtatuta, vel conſuetudines, juxta textum in *cap. 1. de conſtitut. in 6.* generalis enim derogatio non operatur circa ignorata in facto conſiſtentia. Tiber. Decian. *conſ. 40. num. 87. & ſeqq. lib. 3.* Et in terminis ob hanc rationem ita tenet Franc. *in d. cap. 1. num. 5. verſ. Limita tamen*, dicens privilegium in corpore juris clauſum revocari per contrariam conſtitutionem, etiam ſi de illo non fiat ſpecialis mentio, cum præſumatur ſcientia illius, ſicut & juris communis. Et ſequitur Felinus *in cap. 1. num. 11. verſ. Fallit. 9. ſupra eodem*, ubi ſimiliter concludit privilegium derogans juri communi in corpore juris clauſum tolli per contrariam diſpoſitionem, etiam nulla facta mentione privilegii, quia illius mentio non eſt neceſſaria, ſicut nec juris communis: non ſic ubi primum eſt extra corpus, quia præſumitur Papæ incognitum: ſubdens ita tenere communiter Doctores, ſicuti etiam teſtatur Decius *ibid. num. 52. verſ. Et prædicta concluſiones.* Et quamvis contrarium ſentiant in d. c. 1. Abbas & Barbat. tamen ſecundum Felin. tutius eſt tenere communem. Et ab ea non eſſe recedendum dicit, etiam Dec. *eodem numero 52. in fin.* quam etiam tenet Geminianus in *cap. Ignorantia, numero 6. verſ. Item illo reſpectu, 38. diſtin.* & in *c. 1. verſ. Quæro quia, de conſtit. in 6.*

Principalis ratio eſt ſecundum Felin. & Dec.

40 *ubi ſupra*, quia ſi facienda ſit mentio privilegii inſerti in corpore juris, id non alia cauſa poteſt contingere, niſi quia privilegium ſic inſertum facit jus commune inter nominatos, ut per gloſſ. 4. *in c. Conſtitutionem, de reg. in 6.* & in *Clem. Dudum, § Verum, in ver. De iure, de ſepul.* & per Joan. Andr. poſt Hoſtien. in *c. Ex parte, il primo, numero 3. ſuper ver. Cæterum, de Decim.* ſed juris communis non eſt facienda mentio, *cap. primò de ſpirit. & de cap. primò de conſtitutione in 6.* & tradit Innocentius & omnes

in

pore, num. 4. de reſcriptis, lib. 6. Bellam. *diſt. 4. num. 1.* & probatur ratione evidenti, quia deeſt voluntas concedentis, à qua dependet ſubſtantia reſcripti: nam, ut ait gloſſa hic in *ver. Literas dediſſemus*, ſimplicitas, & ignorantia non prodeſt circa hujuſmodi literas impetrandas, imò ad hoc ut reſcriptum teneat, nihil debet ſupprimi ex iis, quæ movere poſſunt animum Principis ad daudum reſcriptum, vel denegandum. Et in-
63 fra immediatè ponit quamplurima exempla, & in fine dat generalem theoricam his verbis: (& generaliter ubicumque talem veritatem tacuit, vel talem falſitatem expreſſit, qua tacita, vel expreſſa, Papa literas non dediſſet, reſcriptum inutile fit;) at cum gloſſa concordant Hoſtien. *numero 10.* Joan. Andr. *num. 25 verſ. Aut id factum,* Bellam. *num. 13. poſt med. verſ. Aut non habuiſſet.* Butr. *numero 3. verſ. Tertia regula, num. 5.* Card. *numero 13. verſ. Quinta regula,* Anchar. *numero 4. verſ. Et tunc aut ex falſitate,* Imol. *numero 6. verſ. Socius ſi Delegatus,* Abbas in *2 notab.*

64 Exempla hujus 3. regulæ, ſecundum Innocentium *hic numero 4. verſ. Nos nullas*, habentur in *cap. Ad aures, de cohabitat. cleric. & mulierum* in *c. Super eo,* & in *c. Cum olim, de re iudicat.* in *c. Inter dilectos, de fide instrum.* in *c. Cum adeo,* & in *c. Conſtitutus, ſupra eodem:* in *c. Ex litteris, de tranſactione* & in *l. final. Cod. Sent. reſcindi non poſſe.*

65 Aliud exemplum quando in totum vitietur reſcriptum propter ſubreptionem, vel obreptionem ex ignorantia, vel ſimplicitate poni poteſt, ſi impetretur reſcriptum commiſſionis cauſæ ab ipſo Papa ſuper re feudali non facta mentione, quod feudalis ſit; quia tunc Papa veriſimiliter ſe non intromiſiſſet ſuper re feudali, niſi fortè in defectum non adminiſtratæ juſtitiæ, ex quo ad dominum feudi talis cognitio ſpectabat, ut in conſtitutione Federici *Hac edictali, §. Praterea, cap. Cæterum,* & *c. Novit de iudiciis, cap. Ex transmiſſa, & c. ſeq. de for. compet.* Unde quia hæc ſubreptio, & taciturnitas fuit cauſa totius conceſſionis, reſcriptum corruit in totum., licet ignorantia, vel ſimplicitas, non autem dolus intervenerit, utroque enim caſu litteræ pariter vitiantur: nam etſi dolus præponderet ſimplicitati, & ignorantiæ, tamen idem erit effectus, quando ſubreptio fuit cauſa totius conceſſionis, ut bene per Quintil. Mandoſ *in repet. huius cap. numero 57. in fin. verſ. Exemplum, tom. 6. Repeton. in Append. fol. 31.*

65 Ampliatur primò hæc tertia regula, ut à fortiori locum habeat in literis beneficialibus, & gratioſis, ut concludit Abbas *hic in 2. not.* Felin. *numero 5. verſ. Limita quintò;* & Dec. *num. 17* Seraph *d. 734. num. 7.* Rota *d. 94 num. 60, & 61. par. 7. recent.* & conſerunt quæ dixi ſupra n. 21.

67 Ampliatur ſecundò, ut locum habeat non ſolum quando ſubreptio fuit cauſa inductiva; & finalis ipſius conceſſionis, ſed etiam quando fuit cauſa impulſiva, ut. quia Princeps etiam ceſſante ſubreptione fuiſſet quidem conceſſurus, ſed non ita de facili, ſeu de levi, & ſic ſubreptio fuit cauſa impellens; nam nihilominus ſaltem in gratioſis ſubreptio vitiat, ut eſt textus in *cap. Poſtulaſti*, in illis verbis, *de levi non ſcribemus:* & ibi ponderant Doctores, *infr. eodem* &. tenet Gloſſe *inc. fin. in figuratione caſus, de filiis Presbyter. lib. 6.* & ibi Prob. *in Addit. ad Monach. numero 3. verſ. Ipſo iure,* Abb. *hic numero ſeptimo,* & in c. *Ad aures, numero 4. ſupra eodem.* Gemin in *cap. Dudum, numero 15. de preben. lib. 6.* & ibi Anchar. *numero 3.* & Franc. *ad fin.* Imol. *in d. cap. Poſtulaſti, num. 4.* & ibi etiam Felin. *num. 1.* Calder. *conſ. 13. An poſſidens, in tit. De reſcriptione,* Alexand. *conſ. 95. Requiſitus, numero 8. verſ. Non obſtant ſupra allegata, lib. 7. & conſ. 101. Viſis narratis, numero 5. verſ. ... litera gratioſa, eodem lib* & millies reſolvit Rota, ut apud Caſſad. *d. 12. numero 14. de preben.* Put. *d. 232. numero 2 lib. 1.* Seraph. *d. 19. numero 2.* ubi decidit reſignationem eſſe ſubreptitiam ſi quis in interpretatione beneficii dicat ſe eſſe Romanum, & poſtea in reſignatione dicet ſe eſſe forenſem, quia propter hujuſmodi narrativam Papa motus fuit ad faciliùs concedendum, quàm ſi narraſſet ſe eſſe civem Romanũ. cum hoc caſu opus eſſet derogatione: & apud Burat. *decis. 55. numero 6.* & *d. 510. num. 7.* & in recent. *d. 418. numero 1. par. 1.* & *d. 570. n. 4. par. 4* & *d. 94 numero 60.* & *6. par. 7.* & *d. 739. n. 1. par. 2.* ubi reſolvit reſervationem penſionis non facta mentione alterius penſionis ſuper eodem beneficio reſervatæ eſſe ſubreptitiam, ac nullã; quia ſi Papa ſciviſſet dictam penſionem, vel non conceſſiſſet ſecundam, cum non ſoleant duplici onere gravari beneficia, ad notata in *c. Mandatũ, infra eodem* Caſſador *d. 3. penſ.* cum aliis ibi allegatis: vel ſaltem difficiliùs conceſſiſſet, quod ſufficit ad cauſandam ſubreptionem, atque inde nullitatem gratiæ Socin Senior *conſ. 260. numero 2.* Corn. *conſ. 245. num. 6. lib. 1.* Cravetta *conſ. 236 num. 3.*

68 Sed tu adverte, quia hæc concluſio non procedit quando ſubreptio provenit ex ignorantia probabili; tunc enim taciturnitas ejus, quo expreſſo reſcriptum non ita facilè fuiſſet obtentũ, illud non vitiat, ut efficaciter probat textus in *c. Gratia, de reſcript. lib. 6* tenendo prout communiter tenetur, quod non ponat caſum ſpecialem: nam ſi Papa ſciviſſet de alio beneficio, non ita facilè conceſſiſſet, & tamen quia illa taciturnitas erat cooperta juſtâ ignorantiâ, reſcriptum valet: & ita illum textum ad hoc ponderant Abb. *numero 5.* Felinus *numero 6. verſ. Limita ſecundò:* ex quo ſequitur magna limitatio ad regulam d. *cap. Poſtulaſti, in verſ. De levi,* videlicet quod tacere id. quo expreſſo Princeps non ita facilè reſcripſiſſet, vitiat reſcriptum: nam hæc regula non obtinet quando taciturnitas provenit ex juſta ignorantia, ut per Felin. *ubi ſupra.*

69 Pro concordia poteſt dici primam opinionem gloſſæ, & ſequacium procedere quando tacetur id, quod de jure erat exprimendum in literis; tunc enim taciturnitas utcumque non doloſa vitiat litteras, etiamſi Papa eo expreſſo conceſſiſſet, quamvis non facilè, ut *cap. Si motu proprio, de preben. lib. 6.* & conſtat ex dictis ſupra num. 58 Secus verò ſi per ignorantiam taceatur id, de quo non eſt cautum in jure, ut debeat exprimi; quia tunc litteræ non vitiantur, licet eo expreſſo difficiliùs fuiſſent obtentæ; ita gloſſa in *Clem. 1 in ver. Vel alter, paulo poſt. princ. de preben.* Calder. *conſ. 6. ad fin. verſ. Per prædicta, eodem tit.* & *conſ. 10. de reſcriptis* & *conſ 1. n. de filiis Presbyter.* Felinus *hic num. 2. verſ. Et regula*

eſt,

eſt, & in *c. Poſtulaſti*, *numero 1. verſ. Declara etiam*, *infr. eadem Rota d. 32. Extra Rotam ; numero. 5. de reſcript. in novis.* ubi ait : (Non omnia tacita, quorũ expreſſio movere potuiſſet ad denegandum gratiam , vitiant ; ſed ea ſolum, de quibus reperitur expreſſum , vel de quibus in jure eſt cautum , ut eis expreſſis eam gratiam nullatenus conceſſiſſet ;] & ideò conceſſio facta per Papam criminoſo valet ipſo jure , *cap. Inter dilectos, de exceſſ. Prælat. c. Accedens , de accuſat.* & notat præcitata gloſ. *in Clem.* 1. & tamen ſi fuiſſet crimen expreſſum, hoc valde potuiſſet movere ad denegandum, *c. Eam te , de ætat. & qualit.* cum ſimil. concordat Bellam. *d. 697. Concluſio extra Rotam , numero 4. & 6.* Caputaq. *d. 310. n. 3. par. 1.* Mohedan. *d. 7. de reſcript.* Rot. *d. 105. n. 2. par. recent.* Navar. *conſ. 1. quæſt. 11. de conſtit.* & *conſ. 2. numero 5. de reſcriptione , & in aliis pluribus.*

70 Verum huic concordiæ adhuc fortiter obſtat textus in d. *c. Gratia , de reſcript. lib. 6.* nam ibi deciditur , ut impetrans beneficium à Papa tacito alio , quod ſibi abſenti collatum fuerat ab Ordinario, poſſit utrumque retinere ſi ſint compatibilia ; ſi verò incompatibilia ſint , habeat optionem retinendi quod maluerit : & redditur ratio deciſionis, quia tempore impetrationis neſciebat, & tamen fuit ignoranter tacitum beneficium , quod de jure erat exprimendum , d. *c. Si motu proprio , de præb. lib. 6.* Ergo ſubreptio ex juſta ignorantia proveniens non vitiat litteras, etiamſi fuerit tacitum id , quod de jure erat exprimendum.

Doctores dant varias ſolutiones , ut per Joan. Andr. in d. *cap. Gratia num. 2.* & hic per Butr. *num. 27.* Abb. *num. 5.* & Bero. *in prima lectura , num. 41.* Sed placet ſolutio ipſius Beroii, *num. 42.* videlicet quod ibi ſobreptio ex juſta ignorantia proveniens idcirco non vitiat literas ad beneficia, quia ex ignorantia tacitum fuit beneficium, in quo impetrans jus in re nõ habebat, ſed tantũ jus ad rem; nam fuerat collatum beneficium abſenti , ignoranti per Ordinarium , quo caſu abſenti non acquiritur jus in beneficio , ſaltem, in re , & irrevocabiliter , niſi per ratificationẽ, ut *cap. Si tibi abſenti , de præben. lib. 6.* & ideò ſubreptio proveniens ibi ex tam probabili ignorantia non vitiat litteras , quia ad hoc ut vitiet , debet taceri beneficium , in quo impetranti eſt acquiſitum jus in re quantumcumque ſit modicum : & ita procedit textus in d. *c. Si motu proprio* , de jure autem ad rem non eſt facienda mentio in litteris *Clem. Gratia de reſcript.* & hæc eſt ratio , cur in d. *c. Gratia* , ſubreptio ex tolerabili ignorãtia proveniens non vitiat. quia fuit tacitum id , quod de jure exprimendum non erat , licet eo expreſſo Papa non ita facilè literas conceſſiſſet.

71 Limitant nonnulli hanc tertiam regulam , ut non procedat ſi alius pro abſente litteras impetravit, quia ſubreptio non nocet abſenti , & ignoranti. Rota *d. 68. D. Urbano V. de reſcript. in antiq.* quam ſequitur *hic* Felin. *num. 7.* & Bart. Socinus *conſ. 270. Conſiderato , ad fin.* ſed eam confutat Dec. *num. 9.* quia intentio reſcribentis attenditur, & non ignorantia partis, licet probabilis. Adde tu, quod ſubreptio vitiat etiam quando alius pro eo impetravit , ut probat textus in *c. Si eo tempore , ibi.* (ſecus ſi ad petitionem illius, vel alterius pro eo oblatam ,) *de præb. lib. 6.* ubi hoc tenent Anch. *in 3. not.* & Franc. *n. 3.*

72 *4. Regula.* Sobreptio per ſimplicitatem, vel ignorantiam , quæ non fuit cauſa totius conceſſionis, ſed partis illius dumtaxat, reſcriptum non vitiat in totum, ſed eatenus tantũ , quatenus fuit cauſa conceſſionis. Colligitur hæc 4. reg. quæ in ordine literæ eſt 2. ex illis verbis (Nota ſi talis expreſſa ſit falſitas, vel veritas occulta, quæ quamvis fuiſſet tacita, vel expreſſa , nos nihilominus , ſaltem in forma communi litteras dediſſemus , Delegatus non ſequens formam in litteris ipſis appoſitam ſecundum ordinem juris in cauſa procedat.) Et ſic reſcriptum non vitiatur quoad ſubſtantiam, quia ſubreptio non fuit ſubſtantiæ reſcripti inductiva, ex quo Papa in forma communi litteras conceſſiſſet , ſed vitiatur quoad formam , ſeu modum procedendi , quia ſubreptio fuit ipſius formæ inductiva ; & ideò delegatus non procedit ſecundum formam reſcripti, ſed ſecundum juris ordinem ; & ita hanc regulam ponunt hic Abb. Antiq. *n. 3. verſ. Qui per ſimplicitatem* Joan. Andr. *num. 8.* Butr. *n. verſ. Tertia regula* Cardin. *numero 13. in 3. & 4. reg.* Imol. *in princ.* Abb. Siculus *in 2. not. & n. 4. verſ. Secunda regula.* Felin. *num. 2.* Dec. *num. 8. in 3. not.* & Quint. Mandoſ. *num. 7* Jo. Andr. Bald. Bellam.
73 & omnes in ſum. tex. *Et ſimplicitas propriè reſpicit jus, ignorantia verò reſpicit factum*, ſecundum Abb.
74 Antiq. *num. 2.* & Jo. Andr. *num. 11.* & ratio hujus reg. eſt ſecundum Anton. de Butr. *num. 3 verſ. Ratio ſecunda* ; & Jo. de Imol. *col. 4. poſt medium , verſ. Et illam opinionem* ; quia vitium eatenus actum vitiare debet , quatenus ingreditur actus ſubſtantiam , ut ſic quantitas infirmitatis actus menſuretur quantitati vitii ; & hoc rationabile. Si ergo ſubreptio cauſat formam ſolam , illam tantum vitiat relicta ſubſtantia , & ſequitur Rota *d. 169. num. 8. verſ. Et bene applicatur elegans dictum Butrii p. 7. recent.*

75 Exemplum in creditore , qui impetravit reſcriptum contra debitorem, narrando per ignorantiam, vel ſimplicitatem ex ſtatuto , vel conſuetudine cauſas in 1. inſtantia cognoſci ſimpliciter, & de plano; quod falſum erat, cum verè in illa patria procederetur in cauſis via ordinaria, non autẽ ſummaria, ac privilegiativa, & quæ tollat plura ſubſtantialia judicii , juxta textum in *Clem. Sæpe de verb. ſignif.* & in *Clem. Diſpendioſam , de judiciis* ; & ſic ignorantia , vel ſimplicitas impetrantis narrando hujuſmodi conſuetudinem , vel ſtatutũ , fuit cauſa inductiva formæ reſcripti, id eſt procedendi ſummariè & de plano; & ideo hæc forma vitiatur, quia ſi Papæ non fuiſſet narratum de hujuſmodi conſuetudine vel ſtatuto , ſub tali forma literas non conceſſiſſet ; ſed non fuit inductiva ſubſtantiæ reſcripti , quia etiam ceſſante ſtatuto , vel cõnſuetudine Papa in communi forma conceſſiſſet literas , & ideò non vitiatur reſcriptum quoad ſubſtantiam ſed perinde eſt ac ſi cauſa ſimpliciter commiſſa fuiſſet abſque illis clauſulis inſolitis. Judex igitur delegatus vigore hujus reſcripti non procedet ſummariè ſecundũ formam reſcripti, ſed via ordinaria, & juris ordine ſervato, juxta textum in *l. 1.* & in *Auth. Offeratur. C. De lit. conteſt.* & in *l. Prolatam. C. De ſenten.* & in *c. Quoniam contra , infra de probat.*

25 *Abbatum privilegium ordinandi ſæculares, in quos habent ordinariam iuriſdictionem, an ſit inſertum in corpore iuris. & n. 27.*

26 *Abbas ſi ſit Presbyter, & benedictus, poteſt Novitio ſui monaſterii primam clericalem conferre tonſuram, licet conſultius ſit ut abſtineat.*

28 *Conciliaria decreta non includuntur in derogationibus generalibus, ſi derogationes huiuſmodi ponantur in litteris gratiæ, & reſcriptis contra ius.*

29 *Conſtitutio poſterior tollit priorem directè contrariam etiam Conciliarem, licet de illa mentionem non faciat.*

30 *Concilia generalia habent clauſulam derogatoriam ad ſequentia reſcripta contraria, non autem ad ſequentes conſtitutiones, etiamſi ſint ſolius Papæ.*

31 *Concilii generalis poſterius decretum tollit primum contrarium, quamvis generali Concilio expreſſè non deroget, aut de illo mentionem non faciat. & num. ſeqq & num. 35. uſque ad n. 38. & n. 42. uſque ad n. 49.*

32 *Reſcriptum contra generale Concilium cur non valeat niſi Concilio fuerit ſpecialiter derogatum. & n. ſeqq.*

33 *Lex Canonica, vel civilis habens clauſulam derogatoriam non tollitur per contrarium reſcriptum, niſi fiat mentio de illa ſpecialiter, vel per verba æquipollentia.*

34 *Littera Apoſtolica, in quibus generali Concilio derogatur, ſunt invalida, non ex defectu poteſtatis Papa, qui eſt ſupra Concilium, ſed voluntatis. & n. 44.*

36 *Teſtamentum primum habens clauſulam derogatoriam, rumpitur per ſecundum, in quo ſit clauſula generalis, Non obſtantibus quibuſcumque aliis teſtamentis.*

37 *Intellectus* c. Domino ſancto 50. diſt.

Conſtitutiones Conciliares ſi invicem ſint contraria, quanam ex illis ſervari debeat. ibid.

38 *Privilegiis clauſis in corpore iuris multo magis cenſetur derogatum, quàm non inſertis.*

39 *Derogatio generalis nunquam operatur circa ignorata in facto conſiſtentia.*

40 *Privilegium inſertum in corpore iuris facit ius commune inter nominatos, & de eo iudicatur quoad effectum derogatorium, ſicut de iure.*

41 *Lex ſpecialis in materia, in qua eſt privilegium clauſum in corpore iuris, tollit illud, etiamſi de eo non faciat mentionem.*

42 *Concilium Tridentinum antiquioribus Conciliis, aut privilegiis clauſis in corpore Iuris non conſuevit nominatim derogare, quod pluribus exemplis oſtenditur. & ſeq.*

44 *Concilia omnia œcomenica manant ex eodem fonte Apoſtolica poteſtatis, ſine qua non habent firmamentum.*

45 *Canonibus Apoſtolorum præiudicatur per poſteriores Canones.*

46 *Conciliaria decreta ita ſunt interpretanda, ut non ſint inania, & eluſoria.*

47 *Præſumptio validitatis actus dicitur aliarum præſumptionum regina.*

48 *Clauſula*, Ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis; *item clauſula*, Quorum tenores, *in generali privilegiorum derogatione annullant etiam privilegia habentia clauſulam derogatoriam ad ſequentes contrarias diſpoſitiones.*

NONNULLI Per literas Apoſtolicas, de hac conſtitutione mentionem non facientes, non poteſt quis trahi ultra duas dietas extra ſuā diœceſim, niſi de conſenſu partium literæ fuerint impetratæ: Hoc dicit uſque ad § *Sunt & alii*, & dividitur in tres partes. Primò, ponit abuſum impetrantium judices remotos. Secundò providet ibi, *cum autem*. Tertiò, excipit ibi, *Niſi*.

Nota primò, per judicem delegatum à Papa quem trahi non poſſe ultra duas dietas. Hæc enim conſtitutio loquitur in delegatis Sedis Apoſtolicæ, ut probat littera ibi, *gratia Sedis Apoſtolica abutentes.*
2 Et infra ibi, *per litteras Apoſtolicas.* Quid in delegatis ab inferioribus? Innocentius hic *num. 5.* tenet ordinarios, ſcilicet Epiſcopos, Archiepiſcopos, ac etiam Sedis Apoſtolicæ legatos bene poſſe ultra duas dietas trahere litigātes, cum id non reperiatur eis prohibitum. Sed alii contradicunt quoad delegatos à Metropolitanis, & Legatis Apoſtolicæ Sedis, quos quidem delegatos dicunt debere obſervare quod delegati Apoſtolici ſervant. arg. *c. In cauſis, de re iudic.* ut refert hic Compoſt. *num. 4. in ver Per litteras.* Iudic in legatis Sedis Apoſtolicæ communem opinionem eſſe contra Innocentium ut ſcilicet trahere non poſſint ultra duas dietas. Abb. Antiq. *in eod. ver num. 3.* Hoſtienſ. *num. 13.* Jo. Andr. *num. 9.* Abb. Siculus *num. 3. in fin*, & reliqui omnes. Rationem reddit Abb Antiq. quia cum legati nequeant contra Concilium diſpenſare, *c. Dilectus. c. Dilectio*, & *c. Venerabilis, de præben.* hanc regulam obſervabunt (editam ſcilicet ab Innocentio III. in generali Concilio, ut patet in ſupraſcriptione) in Delegatis à Metropolitanis. Hoſtienſ. *hic eod. num. 13.* ſentit cum Innocen. ut ſcilicet non arctentur hac conſtitutione, eo quod ordinarii cōmuniter non habeant provincias admodum diffuſſas; unde non poteſt de facili reus enormiter gravari; nec eſt conſiderandus caſus ſpecialis contrarius ſi occurrat. arg *c. Erit autem lex. 4. diſt.* Sed Abb. Antiq. diſtinguit; nam aut Metropolitanus vult in propria perſona, vel in ſua curia examinare cauſam, & poteſt trahere litigantes etiam ultra duas dietas; quia ex tota provincia confluitur ad judicium Metropoliticum. *c. Scitote 6. q. 3.* Aut vult negotium delegare; & ſatis æquum eſt ut delegatus extra diœceſim ultra duas dietas non citet, & ſic moderabitur Archiepiſcopus ſuos delegatos ſecundum conſtitutionem Eccleſiæ Romanæ: nā ſatis indignum eſt quemquam Pontificum, vel ordinum ſequentium hanc obſervantiam refutare, quam beati Petri ſedem ſequi viderit, & docere. *c. Baſilicas, de conſecr. diſt. 1.* idem concludit
3 in Epiſcopis. Sed certè hæc conſtitutio, quæ permittit ut Delegatus citare poſſit infra duas dietas à finibus diœceſis applicari non poteſt delegato ab Epiſcopo Diœceſano; quia Epiſcopus nec infra unam dietam extra fines ſuæ diœceſis poteſt cauſas delegare. *c. Epiſcopum, cum duob. ſeqq. quæſt. 2. c. Placuit. 7 q 1. & Clem. 1. de*
4 *foro competer.* cum multis ſimil. In Epiſcopis ergo teneas quod ſtatuitur in *c. Cum Epiſcopus, de off. Ordinar. lib. 6.* ut ſcilicet tam per ſe, quàm per alium poſſint cauſas audire, & tribunal erigere in qualibet parte ſuæ diœceſis, dummodo nō in loco exempto. Et in Metropolitanis ſerva

quod ſtatutum eſt in *c. Vt litigantes*, *eod. tit.* & *lib.* ut hic per Io. Andr. *num.* 9 & Abb. *numero* 4.
Quocumque enim ſubditi trahantur, dummodo
non extra ſuam diœceſim, non poſſunt conqueri,
nec læditur mens hujus conſtitutionis, quæ non
prohibet reum citari niſi ultra duas dietas extra
diœceſim, ſecundum Abb. *hic num.* 2. & mox
ſubjiciam.

6 Secundò nota ibi, *extra diœceſim*: dietas non
eſſe computandas à civitate, vel oppido, ubi reus
domicilium habet, ſed à finibus ſuæ diœceſis, ut
hic, & apertiùs in *c. Statutum*. §. *Cum verò verſ.*
Nullus: *infra eod. lib.* 6. Rationem reddit Io.
Andr. *hic num.* 8. & Abb. *num.* 2. quia nullum
gravamen infertur ex impetratione judicis intra
diœceſim, cum per totam diœceſim trahi poſſit
7 coram Ordinario, ut in *d. c. Cum Epiſcopus*, *de
off. ordin. in* 6. Quod tamen verum eſt ſi agatur
actione merè perſonali, quæ ſcilicet non eſt in
rem ſcripta, nec datur ad certam rem, ut actio le-
gis Aquiliæ, ex ſtipulatu, & conſimiles. Tunc
enim computantur dietæ à finibus diœceſis ubi
8 reus habet domicilium, ut hic. Secus verò ſi aga-
tur actione reali, aut actione perſonali in rem
ſcripta, ut ſunt interdicta, quæ licet perſonalia
ſint, in rem tamen ſcripta ſunt, *ut l.* 1. §. *penult.*
ff. de interdic. & notatur in *l.* 3. §. *Eſt autem*, *ff.
ad exhiben* vel ſi agatur actione perſonali, quæ
datur ad certam rem, ut actio depoſiti, commo-
dati, & ſimiles: his enim caſibus computantur
dietæ à loco ubi res ſita eſt, ut infra in *c. Proxi-
mo*, *ſecundum opinionem gloſſæ in d. c. Statutum* §.
Cum verò, *in ver. Vnam dietam*, *infra eodem lib.*
6. Innoc, *hic numerò* 3 & 4. & hoc propter odium
trahentium ad extraordinarios judices: nam
aliàs bene licet in reali actione reum convenire
ubi habet domicilium, licet alibi res ſita ſit *l. fin.*
C. De præſcript. long. tempor. vel ſecundum
Compoſtell. quando agitur actione reali, aut
perſonali in rem reſcripta, vel ad certam rem, fit
computatio non tantum à loco, ubi res ſita eſt;
ſed etiam à diœceſi, ubi reus domicilium habet.
Unde ſi à fine diœceſis, in qua eſt res, eſſent ul-
tra quam duæ dietæ uſque ad locum, ad quem
citatur reus, non autem à fine diœceſis, in qua
reus domicilium habet; per hujuſmodi citatio-
nem non læderetur hæc conſtitutio, *arg. infra*, *c.
proximo* ibi: (ex hoc videatur domicilium ha-
bere, &c.) qui textus innuit, ut ſi ibi habeant do-
micilium, bene poſſunt à fine illius diœceſis
computari dietæ & tamen ibi actione reali; ſci-
licet ſuper eccleſia actor intendebat agere; atq;
ita erat in poteſtate illius computare dietas, vel à
loco rei ſitæ, vel à loco domicilii conventi, ſi
hoc impetranti expediret, quantum ad hoc ut
reus non poſſet conqueri, quod ultra duas dietas
traheretur.

9 Tertiò nota ex illis verbis, *ut reus fatigatus la-
boribus*, & *expenſis liti cedere*, *vel importunitatem
actoris redimere compellatur*. Hanc conſtitutionem
fuiſſe editam in favorem rei: ſolus ergo reus pro-
hibetur trahi extra diœceſim ultra duas dietas.
Quod ſtatutum eſt in favorem ordinariæ juriſ-
dictionis. arg. *c. Vt debitus*, *de appellat.* & in
odium impetrantium, ut hic patet, ſecundum
Hoſt. *num.* 3 & quia reus favorabilior eſt, quàm
actor. *l. Favorabiliores*: *ff. de reg. iur.* & quia
actor ſequitur forum rei. *c. Cum ſit generale*, *in-
fra, de foro compet.* & hoc intelligendum de reo
originaliter. Actor verò originalis licet in pro-
greſſu litis fiat reus, bene poteſt trahi ultra
duas dietas à finibus diœceſis ſuæ, dummodo
non trahatur ultra duas dietas à finibus diœceſis
10 rei. Unde ſi Romanus conveniat Anglicum ultra
duas dietas à domicilio Romani, & poſtea An-
glicus reconveniat Romanum coram eiſdem ju-
dicibus: benè citabitur Romanus ultra duas die-
tas à ſuo domicilio, ſed non à domicilio rei, id eſt
Anglici, ut exemplificant hic Innoc. & Compoſt.
in princ. cum quibus, Hoſt. Io. Andr. & cæteri
tranſeunt. Idem dicendum ſi reus non reconve-
niat, ſed cum actor, qui dedit libellum, deſiſtat,
reus vult ut procedatur in cauſa; quod poteſt
reus. *Auth. Quod ſemel*, *C. Quomod. & quando
iud* vel cum actor litteras præſentavit, & vult ſo-
perſedere; reus verò vult ut procedatur per eas.
cum factæ ſint communes: quod ſimiliter poteſt
reus, ut notatur in *c. Ex conqueſtione*, *de reſt.
ſpoliator.* In omnibus enim his caſibus, & ſimi-
libus bene trahi poſſet actor, qui modò eſt reus,
ultra duas dietas à finibus ſuæ diœceſis, ſed non
à finibus diœceſis rei, ſecundum Compoſt. *num* 1.
vers. Item etſi reus. Idemque obſervandum ſi
reus fiat actor in cauſa appellationis, vel alio
modo; quia non propterea trahi poterit ultra
duas dietas extra ſuam diœceſim, cum reo ori-
ginali hoc beneficium ſit conceſſum. Subdit ta-
11 men Innocentius, quod actor dicitur potiùs ci-
tare quàm citari, id eſt, actor cum reconvenitur,
non dicitur trahi, quia potius alium traxit; & ſic
non habet locum littera ibi, *trahi poſſit* ut expli-
cat Cardin. *n.* 3. *verſ. Dicit tamen Innocentius.*

12 Quartò nota in verſ. Niſi, duos caſus in quibus
reus trahitur ultra duas dietas coram Delegato
Apoſtolico. Primus eſt cum de partium conſen-
ſu litteræ impetrantur, quod intellige ſi partes
expreſſè conſentiant in judices remotos, ſe-
cundum Abb. *num.* 4. idque fuerit expreſſum in
Delegatione Papæ. Cardin *conſ.* 71 *in princ.* Secun-
13 dus eſt, cum Papa ex certa ſcientia reſcribit con-
tra jus: quod facere cenſetur cum de hac conſti-
tutione in litteris mentionem facit, ut per Butr.
14 *num.* 7. Tertium caſum addit Compoſt. videlicet
cum cauſa delegatur in curia: nam de ſtylo cu-
riæ non habet ibi locum hæc decretalis: & ſe-
quuntur Io. Andr. Butr. Imol. & Felin. limitan-
tes, niſi aliquis eſſet privilegiatus; non enim
trahi poſſet ultra duas dietas, tamen non facta,
mentione de privilegio: nam ſi de privilegio
Papa notitiam habuiſſet, veriſimiliter ipſum ſer-
vare voluiſſet, aut ſaltem difficiliùs reſcripſiſſet.
Quæ ratio ceſſat cum dat reſcriptum in cu-
ria contra non privilegiatum; & ita refert Com-
poſt. ſe obtinuiſſe. Alios octo caſus, in quibus
exceptio de duabus dietis locum nõ habet, pro-
15 ſequitur Felin. *num.* 30. Sed extra ipſos reus tra-
hi non poterit extra diœceſim ultra duas dietas,
& hodie ultra unam, ut eſt expreſſum in *c. Statu-
tum*, §. *Cum verò*, *de reſcr. lib.* 6. & ibi notat gloſ. in
ver. Vnam dietam, Joan. Andr. *hic num.* 7. Butr.
num. 9. Abb. *num* 3. Cardin. *conſ.* 71. *in princ.* ubi
reſpondit, ſi Delegatio Papæ ſimpliciter fiat ul-
tra unam dietam abſque expreſſione, ſenten-
tiam non valere: & *num.* 2. *in* 2. *dubio.*, dicit poſ-
ſe opponi de nullitate, etiamſi talis ſententia fue-
rit confirmata.

Dietas

16 Dietas autem iotellige non legales, ſecundũ
quod viginri milliaria computantur pro dieta,
l. Tertia ff. De verborum ſignif. l. Vicena, ff. Siquis
cautione nec ſpeciales, ſeu ſingulares, id eſt,
eorum qui utuntur diplomate felici, & de dua-
bus dietis faciunt unam, *l. Cortinum, §. Cum ita,*
joncta gloſ. in *ver. Diplomata, ff. De verborum ob-*
ligatione, quales ſe dicit ſæpius expertum fuiſſe
Hoſtien. *hic num. 7.* Sed intellige vulgares, id eſt
17 ſecundum conſuetudinem regionis, de quibos
plura exempla ponit Hoſtien. & in ſpecie à vil-
la Fecuſia, aliàs Secuſia, onde aſſerit ſe originẽ
duxiſſe, uſque ad Taurinum Siquidem nomina
ex communi uſu intelligenda ſunt. *c. Ex literis il*
1. infra de Sponſal. non enim ex npinionibus ſin-
gulorum, ſed ex communi oſu nomina exaudi-
ri debent, *l. Labeo, ff. De ſuppellect. leg* & lex de-
bet patriæ convenire, cap. Erit autem lex, 4.
diſtinctione com conſuetudo ſit optima legum
18 ioterpres, *c. Cum dilectus, de conſuet. l. Si de inter-*
pretatione, ff. De legib. unde magis ſtatur uſui,
quàm ſigoificationi vocis, *l. Vxori in princ. ff.*
De legat. 3. de qoo plenius ootatur in *c. Il-*
lud, 12. diſt. & ita concludit hie gloſſ. in *ver.*
Vltra duas dietas, Innoc *num. 2.* Compoſt. *eod. num.*
& hoc dictum ſequuntur communiter DD. ut di-
cit Abb. *num. 6.* Nec multum diſcrepat Hoſtien.
num. 10. qui putat hoc eſſe arbitrarium, ita ta-
men, ut arbitrium reguletur ſecundũ conſuetu-
dinem regionis. Quid enim, inquit, ſi traham
te per mediam leucam ultra duas dietas vulga-
res? Quid ſi traham te ſatis ultra leucam? &
quid ſi nec vulgares apoareant? puta citatur quis
in montanis, quò nunquam; aut perratò vadunt
homines. Et quidem exceptio in hyeme locum
habet, & in æſtate non poteſt opponi, ut ſi Mau-
rianen. civis Ebrudunum citetur Certe quod
legibus omiſſum eſt, noo omittet religio judi-
cantis, *l. Quæſitum, ff. De teſtib.* qui & qualita-
tem regionis conſiderabit, *l. Præſides, ff. De ferin,*
& cum hac opinione Hoſtien tranſit etiam Jo-
an. Andr. *num. 32.* & conſentiunt Butr. *num. 20.*
19 & Abb. *num. 6.* qui tamen tenent in defectum
vulgarium non eſſe locum arbitrio judicis, ſed
recurrendum eſſe ad legales; quia judicis arbi-
trium ſuccedit in his, quæ à lege non ſunt deter-
minata, *l. 1. ff. De iure deliber. cap. De cauſis, in-*
fra de off. Deleg. & hoc tenet Gloſſ. *in cap. Cu-*
pientes, in ver. Commodo, de elect. lib. 6. &
Arcid. in d. *c. Statutum, de reſcr. in 6.* An autem
potius attendi debeat vita terreſtris, quàm ma-
ritima ſi dietæ ſint diverſæ per terram, & aqoam,
vide Archid. in d. *Statutum. §. Cum autem*, &
Butr. *eod. n. 20.*
Ultimò nota ex hoc textu juncta ſupraſcriptio-
ne, litteras Apoſtolicas impetratas contra con-
ſtitutionem in generali Concilio editam, vel ha-
bentem clauſulam derogatoriam ad ſequentes
contrarias diſpoſitiones non valere, niſi de con-
ſtitutione ipſa faciant mentionem Butr. *hic nu. 7.*
& Felin. *num. 2.* de quo latius dicam *infra nu. 21.*
Hinc inferunt aliqui moderni ut decretum Con-
cilii Tridentini in *c. 10. ſeſſ 23.* adimens Abbati-
bus facultatem conferendi ſæcularibus tonſurã,
& minores Ordines, non valeat, cum non faciat
mentionem conſtitutionis ſeptimæ Synodi, de
qua in *c. Quoniam, 69. diſt.* Hinc articulum ple-
nè examino in quæſtione ſequenti, ubi expli-
co materiam derogationis ad contrarias conſti-
tutiones vel privilegia.
20 Revoco igitur in dubiom an facultas quam
habent Abbates, Presbyteri & benedicti confe-
rendi primam tonſuram, & minores Ordines
ſæcularibus in quos habent Eccleſiaſticam, &
quaſi Epiſcopalem juriſdictiouem, fuerit ſubla-
ta decreto Concilii Tridentini in *c. 19. ſeſſ. 23.*
Præſens controverſia non pertinet ad validi-
tatẽ ordinationis, ſeu impreſſionem characteris;
de hoc enim diffusè egi in *c. 1 ſupr. de ſuppl. neglig.*
Prælat. in qoæſtione, An Prælatus inferior ſæcu-
laris habens facultatem à Sede Apoſtolica poſt
Conciliom Tridentinum conferendi primam
tonſuram, & minores Ordines aliquibus perſo-
nis ſæcularibus tantùm, ſi conferat aliis, quàm
expreſſis in litteris Apoſtolicis, imprimat cha-
racterem, nec ne. ſed quæritur hoc loco an Abbas
benedictus licitè, ac ritè poſſit ordinare ſuos
ſubditos ſæculares, adeo ut noo ſolum ordines
conferat, ſed etiam ordinum executionem. Et
quãvis articulus videatur indubitabilis, eo quod
decretum Concilii in d. *c. 10. ſeſſ. 23* diſertis ver-
bis ſtatuat ut Abbatibus non liceat impoſterum
alicui, qui regularis ſubditus ſibi non ſit, ton-
ſuram, vel minores ordines conferre, nec litte-
ras dimiſſorias clericis ſæcularibus, ut ab aliis
ordinentur, concedere, ſed horum omnium
ordinatio ad Epiſcopos, intra quorum diœceſis
fines exiſtunt pertineat, non obſtantibus quibuſ-
vis privilegiis: tamen non deſunt ex recentiori-
bus Theologis, qui opinentur contrarium Nam
Sanchez *in opuſcul. moral. tom. 2. lib. ſeptimo, cap. 1.*
dub. 19. num. 20. verſ. Sed hoc non caret difficultate,
libere affirmat Abbates benedictos hodie eo de-
creto non obſtante licitè poſſe etiam ſæcularibus
ſuis ſubditis conferre tonſuram, & minores Or-
dines ac literas dimiſſorias concedere, innixus
præcipuè duobus fundamentis.
21 Primum eſt quia cum privilegium minores
Ordines conferendi fuerit conceſſum Abbatibus
in generali Concilio, nempe in ſeptima Synodo
cap. 14. non cenſetur ſublatum per generalem
privilegiorum derogationem Concilii Triden-
tini: oportet enim ut generali Concilio expre-
ſsè, & ſpecialiter derogetur per clauſulam *non*
obſtante aliqua lege, vel conſtitutione etiam in Concilio
generali edita, juxta textum *hic*, & in *cap. Ex par-*
te, ubi eſt caſus, ibique notant Hoſtien. & alii
communiter *de Capell. Monach.* & in *c. Eam te, de*
ætat. & qualit. Archid. in *c. 1. in ver. Noſcatur, de*
conſtit. in 6. Baldus in *l. Humanum, Cod De leg* Ja-
cobatius *de Concilio lib. 5. art. 18.* Felinus *hic num.*
2. Roman. *conſ. 436. numero 11. in fin. verſ. Primo*
ex eo, Capra *conſ. 157. numero undecimo, & ſeq.*
Covar. *lib. 4. variar. reſol. c. 16. num. 16. verſ. Sed*
& ex his diffinitionibus.
22 Quo fundamento motus Navatr. *in Man. c. 27.*
numero 265. opinatus eſt privilegium conceſ-
ſum Religioſis in *Clem. Dudum, §. Si verò, iidem*
Prælati de ſepult. nempe audiendi confeſſiones ſæ-
cularium abſque Epiſcopi licentia quoties Epiſ-
copus eam exhibere recuſaverit, non fuiſſe ſub-
latum decreto Concil. Trideot. *c. 15. ſeſſ. 23.*
eo quod etſi ibi dicatur noo obſtante quocunque
privilegio, non tamen dicitur non obſtante pri-
vilegio generalis Concilii.
23 Secundum fundamentum eſt, quia privilegium

Digitized by Google

hoc conceſſum Abbatibus eſt inſertum in corpore Juris, nempe ordinandi in *c. Quoniam, 69. d. c. Cum contingat, de ætat. & qualit. cum concord.* & dimiſſorias concedendi in *c. Abbates, de privil. in 6* In generali autem privilegiorum derogatione, qualis eſt quæ habetur in fine d. *c. 10. ſeſſione 23.* non comprehenditur privilegium in corpore Juris clauſum, gloſſ. *in Auth. Quæ in provincia, in ver. Illic. in fine*, quam ibi ſequitur Bartol. *in 2. opoſ.* & Bald *verſ. Tertia ſolutio, Cod. Vbi de crimin. agi oporteat*, Gloſſ. *in authen. Vt omnes obediant iud. in ver. Privilegio, coll. 5* Bart. *in Extravag. Ad reprimendum, in verſ. Non obſtantibus, num. 11.* Roman. *conſ. 498. In caſu quo quæritur, numero 14. in fin.* & *numero 15. verſ. Quo verò ad ſecundum caput*, Butr. in *cap. fin. in 4. col. verſ. Sed eſt dubium, de foro compet.* Rip in *c. 1. Ante, numero 56. ſupra eodem* Felinus *hic numero 26 verſ. Duodecima concluſio*, Dec. *conſ. 164. numero 4* Unde cautela eſt ut privilegiatus ſuper immunitate faciat eam inſeri in ſtatutis: quia tunc nova impoſitio ei derogans non operabitur niſi etiam faciat mentionem de inſertione, ſecundum Paul. de Caſtr. in *d. auth. Quæ in Provincia*, & Cepoll. *cautela, 76. incip. Domini, Principes.* Ad idem eſt gloſſ. *2. in §. Omnes, in ver. Compelluntur* & ibi Bald. & Paul. de Caſtr. *ff. De iudic.* Felin. poſt alios in *c. 1. numero 12. verſ. Vnum in propoſitu benè nota, ſup. eodem.*

Cæterum his non obſtantibus nullatenus eſt recedendum à diſpoſitione clara d. *c. 10. ſeſſ. 23.* nam duo fundamenta, quæ ad eam elidendam ut ſupra afferuntur, neque in facto, neque in jure ullam habent ſubſiſtentiam.

24 Et quod pertinet ad factum, obſervandum eſt in VII. Synodo generali *c. 14.* ſtatutum eſſe his verbis: (Lectoris autem manus impoſitione licentia eſt ſolummodo in proprio monaſterio faciendi, ſi dumtaxat eidem Abbati manus impoſitio facta noſcatur ab Epiſcopo ſecundum morem præficiendorum Abbatum, dum conſtet illum eſſe Presbyterum.] Ex quo contextu colliguntur tres conditiones, quæ neceſſariò exiguntur ad hoc ut Abbas poſſit ritè, & rectè ordinare. Prima eſt, ut ſit Presbyter, ut in *verſ. Dum tamen conſtet*, Secunda, ut ſit ſolemniter benedictus; id enim importat manus impoſitio, de qua Synodus loquitur, *cap. Manus, 1. quæſt. 1.* & notat gloſſ. in *c. Quoniam, in verb. Impoſitio, 69. diſt.* Et hæ duæ conditiones pertinent ad validi-
25 tatem ordinationis, ut ibi per Archid. & DD. Tertia eſt quæ pertinet ad ordinationem ritè celebrandam, ut ſcilicet Ordines conferat ſuis ſubditis regularibus tantùm. Quæ conditio ſatis clarè deſumitur ex illis verbis, *ſolummodo in proprio Monaſterio*: ſecundum Specul. tit. De privil. n. 5. verſ. Item nequeunt primam tonſurâ conferre niſi converſis, &c. Et quamvis poſſit ordinare etiam Monachos alterius monaſterii ſi fuerit invitatus, ſecundum gloſ. in *ver. Monaſterio*, Item eos, in quos habet ordinariam, & quaſi Epiſcopalem juriſdictionem: hoc tamen non eſt ex diſpoſitione VII. Synodi, quæ reſtricta eſt ad Monachos proprii monaſterii; ſed ex indulto Sumorum Pontificum, ut mox dicetur, Itaque cum Concilium Tridentinum in d. *c. 10. ſeſſ. 23.* quoad hoc concordet cum decreto VII. Synodi generalis, ut ſcilicet Abbatibus non liceat tonſuram, vel minores Ordines conſerre, niſi ſuis ſubditis Regularibus, vel quod idem eſt, ſolummodo in proprio monaſterio, ut loquitur VII. Synodus: neſcitur quo ſpiritu aſſeratur decretum Tridentini Concilii non valere, eo quod non deroget privilegio VII. Synodi: manifeſtum eſt enim derogationem non fieri niſi ad contraria. Atque ita ex facto corruit hoc primum fundamentum,

Similiter nec videtur in facto ſubſiſtere ut privilegium hoc ordinandi ſubditos ſæculares ſit inſertum in corpore juris: nam d. c. Quoniam, 69. diſt quod eſt deſumptum ex VII. Synodo, non loquitur niſi de ſubditis Regularibus, ut oſtenſum eſt ſupra. Item decretalis Innocentii III. in *cap. Cum contingat. de ætat. & qualit.* dum loquitur de laicis, qui ad monaſteria convolantes à ſuis Abbatibus tonſurantur, intelligitur de tranſeuntibus ad monaſteria, ut ibi convertantur, & fiant Monachi, ut hæc ipſa verba explicat Gloſſa in *c. Abbates, in ver. Convolaverint,*
26 *de privil. in 6.* Unde cum textus loquatur de novitiis, qui veniunt Regularium appellatione, *c. Religioſo*, & ibi Archid *de ſententia excommunicationis. 6.* quoad hoc decretalis non diſcrepat à decreto Concilii Tridentini: jam enim Sacra Congregatio pro majori parte exiſtimavit *d. c. 10.* non obſtare quo minus Abbas Presbyter, & benedictus poſſit novitio ſui monaſterii clericalem conſerre tonſuram; tametſi adjecerit conſultius eſſe, ut ab hujuſmodi ordinatione abſtineat: quod Concilium præbet etiam gloſ. in *d. c. Abbates, in eodem, ver. Convolaverit, in addit.* Datur (inquit) Concilium quod hoc non fiat infra annum probationis, quia certum èſt quod poſtea exire poſſet, & fraus fieri, quæ præcavenda eſt. Unde illa decretalis Innocentii III. reſtringitur ad ſubditos regulares dumtaxat, quod etiam ex eo apertiùs colligitur quod in illa recenſentur ad litteram verba VII. Synodi generalis; unde ſequitur ut ſit intelligenda de regularibus tantùm, ad quos reſtringitur VII. Synodus
27 & non de ſæcularibus. Eodem modo decretalis Alexandri III. in *c. 1. de ſuppl. negl. Pral.* quæ tribuit Abbatibus Ciſtercienſibus facultatem benedicendi ſuos Monachos, & alia, quæ ad officium hujuſmodi pertinent exercendi, ſi Epiſcopus tertiò requiſitus ſubſtitutos Abbates benedicere recuſaverit, reſtringitur ad ſubditos regulares Ideoque gloſ. *fin.* verba illa (& alia, quæ ad hujuſmodi officium pertinent) exponit, ſcilicet ut conferant lectoratum in proprio Monaſterio, & allegat textum in d. *c. Cum contingat*, & in d. *c. Quoniam*, demum decretalis Alexandri IV. in d. *cap. Abbates de privil. in 6.* diſponit quidem ut Abbatibus non liceat aliis, quàm monaſteriorum ſuorum converſis, & qui ad illa convolaverint, & in quos eccleſiaſticam, & quaſi Epiſcopalem juriſdictionem obtinent, primam clericalem conſerre tonſuram, niſi eis id competat ex pleno Apoſtolicæ Sedis indulto, & ut dicit ibi Gloſſa in *ver. Quaſi Epiſcopalem*, ſi Abbas in parochia ſua, vel alio loco habet juriſdictionem in ſpiritualibus, quod aliàs de jure debet habere Epiſcopus, etiam puros laicos, nec converſos, nec convertendos poterit clericare, ſed tamen hoc privilegium non competit

Abba-

Abbatibus in vim prædictæ decretalis, quæ po-
tiùs venit limitativè, ſeu reſtrictivè ad privile-
gia Abbatum, quàm ut nova illis conferat, ut
indicant verba illa, (nec eis licitum ſit aliis, quã
monaſteriorum ſuorum converſis, &c.) Et cùm
Abbates, nec de jure communi, nec ex privile-
gio canonis habeant juriſdictionem quaſi Epi-
ſcopalem in laicos, ſed ſolus Epiſcopus, ut dicit
gl. prælleg. & eſt tex. in *cap. Cum Epiſcopus, de off.
ord. lib. 6.* cum multis ſimilibus; ſequitur ut Ab-
bates poſſint ordinare ſubditos ſæculares, non
ex privilegio ullo in corpore juris clauſo, ſed
ſolùm in vim juriſdictionis quaſi Epiſcopalis,
quam habent ex indulto Apoſtolico in jure non
inſerto, in quo includitur etiam facultas tonſu-
randi laicos juxta declarationem prædictæ de-
cretalis Alexandri IV.
28 Sed quatenus in facto verum eſſet facultatem
ordinandi Clericos ſæculares competere Abba-
tibus ex indulto VII. Synodi, ſeu aliorum Cano-
num: tamen de jure duo fundamenta in contra-
rium adducta nullatenus conſiſtunt: nam propo-
ſitio illa quod in derogationibus generalibus
literarum Apoſtolicarum non includantur de-
creta Conciliaria, niſi illis ſpecialiter derogetur,
non habet locum niſi in literis gratiæ, & reſcri-
ptis contra jus. Et ita procedunt duæ decretales,
in quibus eadem propoſitio principaliter funda-
tur: altera ſcilicet in *cap. Ex parte, de Capell. Mo-
nachorum*, ubi Abb. & Conven. Riven. aſſerebant
ſe per litteras Apoſtolicas obtinuiſſe, ut poſſent
ſinguli Monachi in ſingulis eorum Prioratibus
commorari contra diſpoſitionem generalis Cõ-
cilii Lateranenſis ſub Innocentio III. Altera
hic ubi diſponitur, ne quis trahi poſſit ultra
duas dietas in vim reſcripti Apoſtolici, niſi in
eo fiat mentio de hac conſtitutione ab eodem
29 Innocentio III. edita in generali Concilio: at
ſecus eſt in conſtitutionibus generalibus; quia
poſterior indiſtinctè tollit priorem directè con-
trariam, licet de illa mentionem non faciat:
textus eſt expreſſus in *c. 1. de conſtit. in 6.* ibi;
(Romanus Pontifex, qui jura omnia in ſcrinio
pectoris ſui cenſetur habere, conſtitutionem
concedendo poſteriorem, priorem, quamvis de
ipſa mentionem non faciat, revocare noſcatur.)
Atque ita expreſsè diſtinguit, & declarat glo. in
ver. Noſcatur, dicens d. *c. Ex part. cap. Nonnulli*,
& alia jura ſuperius citata non eſſe contraria,
illa enim loquuntur de reſcriptis datis contra
legem, quæ non valent, niſi ipſis fiat mentio
de lege: At prædictum c. t. de ſecunda lege lo-
quitur, qui primam tollit directè contrariam,
licet de illa non faciat mentionem. Et potuit
eſſe ratio, ut ſubdit Gloſſa, quia maturiùs,
& deliberatiùs fit legis promulgatio, quam re-
ſcripti conceſſio, ut in prœmio 6. in fine. Id
ipſum cenſent in d. *c. 1. Archid. col. 1. verſ. Revo-
care noſcatur*, & *verſ. Vel dic planius*, ubi ait hoc
præcipuè habere locum in reſcriptis, quæ
imperrantur contra Concilia generalia. Joan.
Mon. *ſub numero* 1. ubi opponit de d. *c. Ex parte*,
& ſolvit dicens; (Ibi eſt caſus diverſus, non
adverſus: & eſt ratio diverſitatis inter dictos ca-
ſus: ibi loquitur quando reſcriptum datur con-
tra jus commune, quia tunc non videtur Prin-
ceps tollere legem per reſcriptum, niſi faciat
mentionem de ea; ſecus de conſtitutione, quæ
eſt primæ adverſa, quia lex fit cum magna ſo-
lemnitate, ut *l. Humanum, Cod. De leg.* & ideò
Princeps deliberatus de condendo jure alicui
primo adverſo primum tollit; non ſic mandan-
do reſcriptum, quod cum tanta deliberatione
non datur.) Hæc Joan. Mon. & ſequitur ibidem
Gemin. *col. 5. circa med. in gl. 3.* ac reliqui omnes.
Et idem Gemin. in *c. Ut officium, §. Denique, in 2.
not. de hæret. in 6.* Imol. & Clem. *1. in ultima
not. de ſepult.* & declarat Alex. *conſ. 211. Perſpectis,
numero 1. verſ. Circa primum dubium, lib. 6.* Et in
reſcriptis contra jus loquitur Baldus in d. *l. Hu-
manum, col. 3. verſ. Sed Dominus, Cod. De leg.* Fe-
linus *hic numero 5. in prima Fallen.* & alii ſupra
in contrarium adducti, num. 21. Et in diſpenſa-
tionibus contra concilium generale Covarr.
*variarum reſol. lib. 4. c. 16. numero 16. verſ. Sed & in
his diffinitionibus.* Ex quibus apparet conſtitutio-
30 nem Apoſtolicam contra decreta generalis
Concilii valere, quamvis Cõcilio non deroget,
aut de illo mentionem non faciat, idque etiam ſi
conſtitutio poſterior ſit ſolius Papæ; quia gene-
ralia Concilia habent clauſulam derogatoriam
ad ſequentia reſcripta, non autem ad ſequentes
conſtitutiones. Philipp. Prob. *ad Monach. in cap.
1. numero 3. de conſt. in 6.* & ante eum Oldrad.
conſ. 328. Ad idem num. 3. & alii proximè citati.
Et quamvis nonnunquam in conſtitutioni-
bus, quæ per modum legis univerſalis eduntur,
fiant derogationes ad contraria decreta in ge-
nerali Concilio promulgata; id tamen cenſe-
ri debet factum ad abundantiorem cautelam,
non quod derogatio ſit neceſſaria, ut ex prædi-
31 ctis conſtat. Verùm ſi decreto generalis Concilii
opponatur aliud decretum poſterius editum in
alio Concilio generali, ut nunc ſupponitur, res
videtur eſſe extra omnem difficultatem. Primò,
32 quia idcircò in derogationibus generalibus lite-
rarum Apoſtolicarum non includuntur decreta
Conciliaria; quia cum hæc edantur in generali
Concilio ſumma cum deliberatione, ac maturi-
tate; & è converſo à Summis Pontificibus non-
nunquam literæ contra jus per occupationem,
vel importunitatem extorqueantur, quas veriſi-
militer non conceſſiſſent, ſi ad contrariam diſ-
poſitionem conciliarem animum applicaſſent:
propterea iidemmet Pontifices ſanxerunt ut eo-
rum reſcripta, quæ decretis alicuius Concilii
generalis adverſantur vigorem non habeant, niſi
in eis fuerit derogatum generali Concilio. Quod
conſtat ex reſponſo Honorii III. in d. *cap. Ex
parte, de Capell. Monach.* ubi decernens non va-
lere literas gratiæ à quibuſdam Monachis impe-
tratas contra concilium Lateranenſe, de quo
in *c. 2. de ſtatu Monachorum*, cujus nulla mentio fa-
cta fuerat, reſcribit ut infra, videlicet, hujuſmo-
di literas ab Apoſtolica Sede non credimus e-
manaſſe; quod ſi per occupationem forſitan ema-
naverint, nolumus per hoc derogari Concilio
ſupradicto: ubi Gloſſ. in *ver. Occupationem*, di-
cit tales literas præſumi extortas, vel per occu-
pationem Romani Pontificis, vel per importuni-
tatem petentium. Ad quod confert textus, in
cap. Si quando, ſupra eodem, ubi Alex. III. re-
ſcribit Epiſcopo Ravennaten. ut ſi quando ali-
qua eidem à Sede Apoſtolica dirigantur quæ il-
lius animum exaſperare videantur, aut pareat
reſcripto, aut cauſam rationabilẽ aſſignet, qua-
re

liter declarat gloſſ. *in d. c. Domino, in ver. Diſcors.* Et quamvis hæc ſolutio non placeat ibi Præpoſito, eo quòd ſi conſtitutiones ſint diverſorum locorum, unaquæque ſervari debet in ſuo loco; ſi ſint ejuſdem loci, poſterior derogat priori; tamē textus intelligi poteſt de Concilio antiquiori dignitate, & authoritate, non autè de antiquiori quoad tempus tantùm; quia tunc poſterius generale derogat primo; ſecundum Hugon. & Archid. *n. 4.* Unde Turrecrem. *161. n. 2.* & idem Præpoſitus *n. 6.* (Si diſſonantia quæ reperitur in canonibus univerſalium Conciliorum ſit circa ea, quæ ſunt juris poſitivi, ut puta circa regimē humanæ vitæ aut diſciplinam Eccleſiaſticā, concludunt abſolutè ſtandum eſſe conſtitutioni poſteriori Conciliorum; quia cum hujuſmodi agibilia humana habeant materiam variabilem, pro loco, tempore, & conditionibus perſonarū; ſæpè ſtatuta priorum Conciliorum temperantur, ſupplentur, atque etiam corriguntur per poſteriora Concilia.) Hæc illi; unde Auguſt. cujus eſt, hæc concluſio, *lib. 2. de baptiſ. contra Donatiſtas,* ait (ſæpè priora Concilia à poſterioribus emendari cum aliquo rerū experimento aperitur quod clauſum erat, & cognoſcitur quod latebat.) Ergo ut Turrecrem. & Præpoſ. ſubdunt *loc. cit.* in talibus non habet locum antiquitas, quantumcunque majoræ fuerit auctoritatis, quoniam aliqua ſuperiorib' temporibus erant convenientia quæ noſtris plurimum diſpendioſa eſſent, id eſt quaſi impoſſibilia *c. Non debet, cum vulg. de conſang. & affinit.* ſicut patet in canonibus Apoſtolorum circa diſpoſitionem clerici fornicarii. Patet etiam de Concilio illo præſtantiſſ. Niczno, cui circa diſpoſitionem ſedium Patriarcalium præjudicatum eſt per Concilium univerſale VI. ut in *c. Renovantes. 22. diſt.* & illi ſtatur, & præjudicatur Niczno, licet ſit antiquioris, & potioris authoritatis, & de eo nulla ibi mentio facta fuerit. De intellectu autem d. *c. Domino ſancta. 15. diſt.* vide pleniſſimè ibi per Turrecrem.

Nec eſt omittendum ſecundùm Innoc. in d. *c. Ex parte, in ver. Mentio, de Capell. Monachorum* vetitum non eſſe in litteris, quas Papa concedit, indiſtinctè eſſe faciendam mentionem de jure, etiamſi ſint ſtatuta Conciliorum, ejuſque opinio quatenus affirmat quoad derogationem non eſſe conſtituendam differentiam inter conſtitutiones conciliares, & alias conſtitutiones, forte verior eſt ſecundum Felin. *hic num. 3. verſ. Sed non videtur verum,* qui ex mente Innocentii in contrarium retorquet textum in *c. Eam te, de æt. & qualit.* & in d. *c. Ex parte,* quem itidem contrarium probare obſervat etiam Alex. *conſ. 111 Perſpectis, num. 6. lib. 6.* Et quamvis ut Felin. ſubijcit, non ſit de facili recedendum à contraria ſententia Archid. *1.* quam videtur ſequi totus mundus. & tenet Rota apud Caſſad. *deciſ. 2. num. 8. verſ. Pro deciſione, de Præb.* tamen cum illa non tranſeat abſque contradictione, ac difficultate; non debemus eam extendere extra caſum litterarum contra jus, in quo Archidiaconus loquitur. Concludendum eſt igitur per diſpoſitionem poſteriorem Concilii generalis indiſtinctè cenſeri ſublata decreta contraria antiquorum Conciliorum, licet de illis mentio facta non fuerit. Et hanc ſententiam aliàs probavit S. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum. Nam cum Epiſcopus Tarraconen. quæſiviſſet an diſpenſationes quæ in *cap. de multa,* (Quod eſt generalis concilii Lateranen. ſub Innoc. III.) *de præben.* pro legitimis habentur, videlicet circa ſublimes, & litteratas perſonas cenſerentur revocatæ per Concilium Tridentinum, *ſeſſione 24. c. 17.* ibi (quibuſcumque diſpenſationibus non obſtantibus,) cum de eis non fuerit habita mentio ſpecialis: Sac. Congregatio cenſuit comprehendi etiam diſpenſationes, de quibus in d. *c. De multa* nec opus fuiſſe ſpeciali mentione, aut derogatione juris communis.

38 Quod verò ſpectat ad privilegia, multo magis debet cenſeri derogatum inſertis in corpore juris, quàm non inſertis: nam etſi privilegiis Canonum difficiliùs conſueverit derogari, *l. Eius militis, §. ſoluta miſſus, ff. De militar. teſtam.* tamen quoad non inſerta allegari poteſt defectus intentionis Papæ propter illorum ignorantiam, vel oblivionem, ut conſtat ex *c. Ex parte, de offic. Deleg.* in illis verbis: (Si memores fuiſſemus nos pro prædicto N. litteras dirèxiſſe, adverſario, nullatenus ſcripſiſſemus.) Quæ quidem ignorantia præſumi non poteſt de inſertis in corpore juris. Et hæc eſt ratio cur Pontifex per poſterio-
39 rem conſtitutionem cenſeatur tollere priorem contrariam, licet de illa mentionem non faciat; & tamen non cenſeatur tollere particularia ſtatuta, vel conſuetudines, juxta textum in *cap. 1. de conſtitut. in 6.* generalis enim derogatio non operatur circa ignorata in facto conſiſtentia. Tiber. Decian. *conſ. 40. num. 87. & ſeqq. lib. 3.* Et in terminis ob hanc rationem ita tenet Franc. *in d. cap. 1. num. 5. verſ. Limita tamen,* dicens privilegium in corpore juris clauſum revocari per contrariam conſtitutionem, etiam ſi de illo non fiat ſpecialis mentio, cum præſumatur ſcientia illius, ſicut & juris communis. Et ſequitur Felinus *in cap. 1. num. 11. verſ. Fallit. 3. ſupra eodem,* ubi ſimiliter concludit privilegium derogans juri communi in corpore juris clauſum tolli per contrariam diſpoſitionem, etiam nulla facta mentione privilegii, quia illius mentio non eſt neceſſaria, ſicut nec juris communis: non ſic ubi primum eſt extra corpus, quia præſumitur Papæ incognitum: ſubdens ita tenere communiter Doctores, ſicuti etiam teſtatur Decius *ibid. num. 52. verſ. Et prædictæ concluſiones.* Et quamvis contrarium ſentiant in d. c. 1. Abbas & Barbat. tamen ſecundum Felin. tutius eſt tenere communem. Et ab ea non eſſe recedendum dicit etiam Dec. *eodem numero 52. in fin.* quam etiam tenet Geminianus in *cap. Ignorantia, numero 6. verſ. Item illo reſpectu, 38. diſtin.* & in *c. 1. verſ. Quare quia, de conſtit. in 6.*

Principalis ratio eſt ſecundum Felin. & Dec.
40 *ubi ſupra,* quia ſi facienda ſit mentio privilegii inſerti in corpore juris, id non alia cauſa poteſt contingere, niſi quia privilegium ſic inſertum facit jus commune inter nominatos, ut per gloſſ. 4. *in c. Conſtitutionem, de reg. in 6.* & in *Clem. Dudum, § Verum, in ver. De iure, de ſepul.* & per Joan. Andr. poſt Hoſtien. in *c. Ex parte, il primo, numero 3. ſuper ver. Cæterum, de Decim.* ſed juris communis non eſt facienda mentio, *cap. primò de ſpons. & de cap. primò de conſtitutione in 6.* & tradit Innocentius & omnes

in

in dicto capite 1. ſupra eodem, ubi in ſpecie Felinus *numero 11. in 2. fallen.* Ergo nec privilegii inſerti in corpore juris: nam quoad effectum derogatorium ita judicatur de privilegio in jure clauſo, ſicut de jure, Gloſſ. in *c. Vt circa*, §. *1. in ver. Corporali, verſ. Item privilegium, de electione in 6.* & ibi Gemin. & Franc. in d. *c. 1. verſ. Limita tamen, de conſtit. in 6.* Ideoque per generalem derogationem, quæ habetur in fin. *cap. Alma mater, de ſent. excomm. in 6.* ſublatum fuit privilegium Templariorum, & Hoſpitalariorum in corpore juris inſertum, nempe in *cap. Vt privilegia, infra de privil.* ſecundum Gloſſ. & Archid. in d. *c. Alma mater, in ver. Concesſis*, Abbas verò loquitur ſecundū opinionem illorum, qui tenent in privilegio eſſe derogandum juri communi, quæ tamen opinio reprobatur, & fundamentum ejus tollitur, quia eo ipſo quod datur privilegium, videtur jure communi derogatum, ut notat Bald. in *l. Item Lapilli, col. 5. verſ. Et nota, ff De rer. diviſ.* Et ita ad opinionem Abbatis reſpondet Dec. *in d. cap 1. num. 12. verſ. Sed dicendum eſt*, præterea Abbas & Barbat. moventur ea ſpeciali ratione, quia in Principe non eſt veriſimilis recordatio privilegii in corpore juris clauſi propter importunitatem impetrantium. At hæc ratio, quidquid ſit de illius veritate, militat tantùm in privilegiis, & litteris gratiæ, quæ conceduntur contra privilegia in jure inſerta, non autem in derogatione privilegiorum quæ fit in generali Concilio, ut dictum eſt ſupra num 15.

41 Neque obſtant anthoritates in contrarium adductæ ſupra num. 3. ſiquidem procedunt tantùm quando lex, vel Princeps revocat generalia privilegia; eo enim caſu cum per hujuſmodi revocationem non tollat jus comune; conſequens eſt ut nec tollat privilegia in jure inſerta, quæ ſortiuntur naturam juris communis. Unde eo caſu cum derogatio privilegiorum poſſit referri tam ad inſerta, quàm non inſerta; ex veriſimili mente referri debet potiùs ad non inſerta. At ſecus eſt ſi fiat lex ſpecialis in materia, in qua eſt privilegium in corpore juris clauſum, ut in caſu noſtro, in quo Concilium Tridentinum edidit ſpeciale decretum in d. *c 10. ſeſſ. 23.* contra jus, quod habent Abbates ordinandi Clericos ſæculares, in quos habent quaſi Epiſcopalem juriſdictionem juxta *c. Abbates, de privileg in 6.* hoc enim caſu ſicut jus commune, ita privilegiū in jure clauſum tollitur per generalē privilegiorum derogationem: ita ſingulariter determinat Bart. *in Extrav. Ad reprimendum, verſ. in Non obſtantibus, col. fin.* quem refert & ſequitur Felinus in *d c. 1. numero 12. in fin. verſ. Salvo niſi condendo legem*: & apertiùs declarat Dec. *ibi numero 53.* his verbis: (Patet ex prædictis quod faciliùs derogatur privilegio inſerto in corpore juris, quàm non inſerto: & hoc procedit quando tollitur jus commune; tunc enim tollitur facilius inſertum, quia jus commune reputatur, ſecus eſt quando non tollitur jus commune, ſed tollitur privilegium, quia tunc faciliùs tollitur non inſertum, quia eſt privilegium propriè, & ſimpliciter, quam tollatur inſertum, quod non videtur privilegium ſimpliciter, ex quo de eo judicatur idem, quod de jure communi.) Hæc Dec. ſubdens hoc ſecundo caſu habere locum gloſſas quæ volunt ut tollātur privilegia, non videantur tolli inſerta in corpore juris. Præterea contraria opinio procedit tantùm in privilegio ſpeciali in jure clauſo, cui non intelligitur derogatum per conſtitutionem juris communis, niſi de eo fiat ſpecialis mentio. At ſecus eſt in privilegio generali, quale eſt privilegium conceſſum Abbatibus ordinandi Clericos ſæculares, in quos habent Epiſcopalem juriſdictionem: quia utcunque ſit inſertum in corpore juris, nempe in d. *c. Abbates, de privil in 6.* tamen cenſetur ſublatum per poſteriorem conſtitutionem illi contrariam, etiā nulla facta mentione privilegii. Ita poſt alios diſtinguit, & declarat Philipp. Franc. *in d. c. 1. n. 3. verſ. 2. nod tamen intelligit, de conſt lib. 6.*

24 Valde confirmantur prædicta ex ſtylo Tridentinæ Synodi, quæ antiquioribus Conciliis, vel privilegiis in corpore juris clauſis nominatim derogare non conſuevit, ſi quando contra illa ex juſtis, & rationabilibus cauſis aliquid ſtatuendum duxit, Unde in *c. 2. ſeſſ. 25. de regul.* correxit decretum Concilii Lateranenſis, de quo in *cap. Monach. de ſtat. Monachorum*, quatenus permiſerat Monachis habere peculium de licentia Abbatis, ut Sacra Congregatio Concilii, aliàs declaravit adverſus ſententiam Navarr. & ſcripſi latiſſimè, in d. *c. Monach.* tamen generali Concilio neque ibi derogatur, neque in c. 22 ubi ponuntur ampliſſimæ derogationes quoad decreta omnia illius ſeſſ. eodem modo in *cap. 6. ejuſdem ſeſſ. 25. de regul.* ex ſententia Sac. Congregationis in electionibus Superiorum regularium ſublata fuit forma eligendi per compromiſſum, vel quaſi per inſpirationem à generali Concilio præſcripta in *c. Quia propter, de elect.* Et tamen de Concilio Lateranenſi nulla fit mentio. Et in *c. 2. ſeſſ. 24.* dum præcipitur ut provincialia Concilia quolibet ſaltem triennio celebrentur, tollitur obligatio ea celebrandi ſingulis annis inducta per conſtitutionem Innocentii III. editam in generali Concilio; de qua in *c. Sicut, de accuſat.* Atque, ut alia omittāmus, dum in *c. 12. ſeſſ. 23.* præfinivit ætatem vigeſimi ſecundi anni inchoati ad Subdiaconatum, & vigeſimi tertii ad diaconatū, abrogavit diſpoſitionem Concilii Viennenſis, qua conſtitutum erat, ut quis liberè poſſet in decimooctavo ad Subdiaconatus, & in vigeſimo ætatis ſuæ anno ad diaconatus ordines promoveri. Et tamen in eod. c. ra. Nullam fecit mentionem Viennenſis Concilii. Sed & in privilegiis clauſis in corpore juris idem omnino obſervat. S. Synodus ſive illa ſint conciliaria, ſive non.

28 Ac propterea, in *c. 15. ſeſſ. 24.* contra opinionem. Navarri, de qua ſupra n. 2. ex ſententia ibidem Sacrę Congregationis ſuſtulit privilegium Clementis V. conceſſum regularibus in concil. Vienneñſi, de quo in Clem. Dudum §. Si verò iidem Prælati, de ſepult. audiendi ſcilicet confeſſiones ſæcularium ſine ordinariorum licentia, quoties ordinarii eam exhibere recuſaverint Et in *c. 6. verſ. Is autem, ſeſſ 27.* ademit clericis non habentibus requiſita ibi præſcripta fori privilegium, ordini Clericali conceſſum etiam in Concilio, Pariſienſi, ut habetur in *c. 2. de for. comp.* Et tamen nemo unquam in dubium revocavit validitatem decreti Concil. Trid. ex eo quod Pariſienſi Concilio non derogaverit Rurſus in *c. 17. ſeſſ. 24.* ademit Cardinalibus privilegiū retinen-

di ex diſpenſatione Apoſtolica plura beneficia
euram animarum habentia in corpore juris clau-
ſum, de qun in Extrav. Jo. XXII. *Execrabilu, de
prab.* nam & Extravagantes prædictæ ſunt pars
corporis juris, ut Gregorius XIII. in ſua conſti-
tutione declaravit. Item per generalem deroga-
tionem, quæ habetur in *c. Vnico ſeſſ.* 22. *de ob-
ſervan. & evit. in celebr. Miſſ.* ſublatum eſt pri-
vilegium fratrum Prædicatorum, & Minorum
eclebrandi Miſſam i n altari viatico abſque Diœ-
ceſani licentia, de quo in *c. in bis, de privil.* ut
cenſent Nauarr. *in Man. c. 25. num.* 82. *in fin.*
Suarez. *tom.* 3. *diſp.* 81. *ſect.* 3. *in fin.* Henriq. *in
ſumm. lib.* 9. *c.* 27. *num.* 2. *in gl. littera. S.* & latè
probatum eſt, in *c. In bis infra de privil.* in quæ-
ſtione, utrum fratres Prædicatores in clauſtro
monaſterij ſui ordinis poſſint in altari portatili
Miſſam celebrare etiam invito Epiſcopo diœce-
ſano: ubi alia exempla hisſimilia congeſſimus.

In his ergo & plurimis alijs caſibus, in quibus
Tridentina Synodus non derogavit contrarijs
decretis aliorum Conciliorum, aut privilegijs
Canonum, ſi diceremus illius diſpoſitionem non
valere, id aut contingeret ex defectu poteſtatis,
44 aut voluntatis. Non primum, quia utriuſque
Concilij generalis æqualis eſt authoritas, & par
in parem non habet imperium. *c. Innotuit. de
elect.* omnia enim Concilia œcumenica manant
ex eodem fonte Apoſtolicæ poteſtatis, ſine qua
non habent firmamentum, ut habetur 22. *diſt.
per tot. c.* 1. *& ſeq.* 17. *diſt. c. Ideò.* 2. *q.* 6. & *c.
Significaſti de elect.* & tradit poſt alios Couarr.
variar. reſol. libr. 4. *cap.* 16. *num.* 6. Itaque
in diſpoſitionibus hujuſmodi non habentibus
clauſulam derogatoriam non negari potentiam
derogandi ſcripſit Gemin, in *c.* 1. *in* 6. *col. verſ.*
45 *Ego credo, de Conſtit. in* 6. & Felin. *hic* poſt
alios *num.* 5. *in* 6 *ampl.* Ideòque etiam Canoni-
bus Apoſtolorum per poſteriores Canones præ-
judicatur. *c. Presbyter.* 82. *diſt.* gl. in *c. Domino
ſancto. in ver. Diſcors.* 50. *diſt.* ubi etiam decla-
rat quomodo fieri poſſit ut unus Canon juſtè
adverſetur alteri, cum omnes ſint promulgati
inſtinctu Spiritus ſancti. Neque ſecundum, quia
cum in generali Concilio conſtitutiones dici non
poſſint extortæ per occupationem, vel importu-
nitatem, aut circumventionem, ut ſuperius di-
ctum eſt: defectus voluntatis aut oriri potuiſſet
ex ignorantia antiquorum Conciliorum, vel Ca-
nonum; & abſurdum eſt de tot Patribus hoc aſ-
ſerere: imò enim quod à pluribus quæritur ſapi-
entibus faciliùs invenitur, *c. De quibus,* 20. *diſt.*
& per ampliores homines perfectiſſima veritas
revelatur, *l. ult. ad fin. C. De fideicomm.* & *c.
Extra conſcientiam.* 64. *diſt.* gl. in *c. Prudentiam,
in ver. Plurimorum. infra de off. deleg.* aut quia
per errorem crediderint illis non fuiſſe ſpecialiter
derogandum; & hoc ex ijſdem rationibus con-
vincitur eſſe calumnioſum. Error enim juris in
Concilio generali non eſt tolerabilis. Oldrad.
conſ. 326. *num.* 15. *verſ. Ex quo etiam convinci-
46 tur.* Aut denique quia non babuerint intentio-
nem, ſeu voluntatem illis derogandi; & ſecun-
dum hoc voluiſſent facere actum inanem, & elu-
ſorium, quod ſimiliter non eſt dicendum. Nam,
ut ait Oldrad. *d. conſ. num.* 4. (in his quæ in ge-
nerali Concilio cum tanta maturitate, & ſolem-
ni deliberatione tranſeunt, ſeu examinatione

Proſp. Fagn. in 1. *Decretal.*

elimantur, nihil eſt, nec eſſe debet quod fruſtra
membranas occupet.) Hæc ille, Nec Synodus
cenſenda eſt elegiſſe viam, per quam ejus judicia
poſſint ſubverti. *l.* 3. *ff. De teſtam. milit. l. Quo-
ties. la* 2. *ff. De reb. dub.* Bart. in *l. Seia.* §. *Cato,
47 de fund. inſtr.* Et hanc conjecturam validitatis
actus eſſe cæteris potentiorem ſcripſit Ruin. *conſ.*
72. *nu.* 4. *vol.* 2. & Dec, *in l. In teſtamento, n.* 12.
C. De teſtam. milit. Quinimmò eam dicit eſſe
reginam aliarum interpretationum, Ceph. *conſ.*
35. *num.* 49. & Card. *Mant. de coniect. vult. vo-
lunt. lib. vult. tit. vult. num.* 13. Quæ conjectura
eo magis ſumenda eſt in caſu præſenti, quia ſi
decreta Trident. Concilij ex hoc defectu ſpecia-
lis derogationis non valerent, magna ejuſdem
Concilij pars ſubverteretur, quod quàm ſit ab-
ſurdum, nemo non videt.

48 Ex abundanti quatenus derogationes Tri-
dentinæ Synodi non ſufficerent, extat motus
proprius Pij IV. incipien. *In Principis Apoſto-
lorum,* 13. *Kal. Mart.* 1565. in quo ampliſſimè
derogatur privilegijs, & indultis omnibus, ac ſi
de verbo ad verbum eſſent inſerta in his, quæ
decretis Tridentini Concilij contrariantur. Hæc
autem clauſula ſufficit ad derogandum legi con-
trariæ habenti clauſulam derogatoriam ad reſcri-
pta, ſicuti habent Concilia generalia, non ſolùm
ſi appoſita fuerit in generali conſtitutione; ſed
etiam in privilegijs, & litteris gratiæ, ut tradit
Ant. de Butr. in *c.* 1. *ſupra eod.* Bart. *in l. Si quis,
in princ. teſtam. de leg.* 3. idemque operatur
clauſula & certa ſcientia, & de plenitudine po-
teſtatis appoſita in litteris Pij IV. ut per Alex.
conſ. 111. *Perſpectu lib.* 6. ubi conſuluit pro qua-
tuor Cardinalibus creatis à Paulo II. per litteras
in forma brevis exhibitas poſt obitum ejuſdem
Pontificis: & latiſſimè reſpondit eas litteras va-
lere, & per clauſulas antedictas fuiſſe ſufficienter
derogatum Extravaganti Eugenij IV. incipien.
In eminenti, habenti clauſulam derogatoriam,
& annullativam eorum, quæ in contrarium fie-
rint. Quemadmodum autem pro litteras gratiæ
cum clauſula, Quorum tenores, vel, ex certa
ſcientia, derogatur contrarijs conſtitutionibus
generalibus etiam habentibus clauſulam dero-
gatoriam ad reſcripta: ita per conſtitutionem
generalem habentem aliquam ex prædictis clau-
ſulis derogatur contrarijs privilegijs, quamvis
habeant clauſulam derogatoriam ad ſequentes
contrarias diſpoſitiones, Felin. *hic num.* 2. *in ſe-
cunda, fallen. & num.* 6. *in fin. verſ. Sed ubi agi-
tur.* Rom. *conſ.* 327. *num.* 8. *verſ.* 2. *reſpondeo,*
ubi probat ſufficere derogationem in genere
cum clauſula, pro expreſſis, quando Papa reſcri-
bit motu proprio, vel per modum legis genera-
lis, aut ex certa ſcientia, & ibi apoſtilla citat plu-
res, & teſtatur de communi opinione; alias enim
Papa non poſſet derogare validè, ut conſiderat
Feder. de Sen. *conſ.* 47. *Habita ſuper caſu, num.* 2.
Si diceremus, inquit, quod generalis derogatio
privilegiorum antecedentium non ſufficeret, jam
indifferenter auferetur Papæ poteſtas tollendi, &
derogandi privilegijs derogatorijs; quod nefas
eſt ſentire. Ideò dicimus quod per ſufficientia ge-
neralia derogatoria poſita in lege, vel Canone,
vel decretali, vel alio privilegio, derogatur ſpe-
cialibus privilegijs quantumcumque habentibus
ſpeciales clauſulas derogatorias,) allegat. *c. Quia*

ſapè . de elect. c. Vt officium , de heret. & *c.* 1. *De ſent. excomm. in* 6. Et ſequitur Dec. *conſ.* 164. *Viſo tenore in princ.* dicens ſic ſervari de ſtylo curiæ; & ſimiliter teſtatur de communi, poſt Jo. de Ann. *conſ.* 56.

Hactenus oſtendimus decretum Concilij Tridentini, in d. *c.* 10. *ſeſſ.* 23. fruſtra oppugnari ex hoc capite, quod Septimæ Synodo generali, aut privilegijs Canonum non derogaverit.

49 Sed alij paulò modeſtiùs non audent affirmare decretum illud eſſe nullum, ſed dicunt in eo non comprehendi Abbates, qui habent juriſdictionem ordinariam, & quaſi Epiſcopalem in Parochos, & Parochianos privativè ad Epiſcopum; ita Stephanus Gratianus *diſcept. forenſ. tom.* 2. *c.* 212. *per tot*, & alij recentiores. Sed hanc quoque opinionem falſam eſſe probavimus in *c. Significaſti, infra de off. Archid.* ubi plenè videas.

An autem conſtitutio edita à Papa in generali Concilio dicatur Conciliaris quoad effectum derogationis dixi latiſſimè in *c. Ex parte , de Capell. Monachor.*

DE RESCRIPTIS.

Cap. Ad audientiam.

SVMMARIVM.

1 *Impetrans an teneatur facere mentionem de litteris ad beneficia prius renunciatis.*

2 *Impetratio beneficij vacantis non facta mentione receptionis vigore litterarum ad vacatura, valet ſi receptus velit renunciare iuri, quod habet ex priori receptione.*

3 *Impetrans non tenetur facere mentionem de beneficio iam reſignato.*

4 *Expectans poteſt renunciare litteris impetratis , & earum commodo non ſolùm expreſſè , ſed etiam tacitè.*

5 *Expectans nullum contrahit vinculum ſpirituale cum beneficio , quod expectat , nec habet ius in re.*

6 *Expectans an poſſit renunciare litteris pro pecunia ſine labe ſimoniæ. & num. ſeq. uſque ad nu.* 13.

7 *Litteræ ad beneficia an conferant ius ſpirituale , & num. ſeqq.*

8 *Expectans non conſequitur ius in re , nec ius ad rem , ſed ius quoddam præparatorium ad beneficium obtinendum.*

9 *Imò conſequitur ius ad rem.*

10 *Et quamvis non habeat ius ſpirituale completivè ; habet tamen initiativè.*

11 *Simonia non committitur ſi purè renuncietur litteris ad vacatura , & poſtea reſervetur renuncianti annua penſio.*

12 *Dummodò tamen hæc explicentur authoritate ſuperioris.*

13 *Simoniacum non eſt in pactum deducere etiam in ſpiritualibus ea , quæ præcipiuntur à iure , dummodo deducantur eo modo, quo tacitè inſunt , num.* 17.

14 *Expectans non poteſt ſecundum beneficium adipiſci , niſi renunciet litteris.*

15 *Beneficium ſecundum volens obtinere poteſt in pactum deducere reſignationem primi.*

16 *Propter concurſum iuris quandoque quid annectitur ad naturam alterius.*

17 *Simoniacum eſt ex pacto ſepulturam eligere in eo loco, in quo quis de iure ſepeliri debet.*

18 *Item deducere in obligationem civilem , id quod debetur naturaliter tantùm.*

19 *Simoniam an committat qui debitori ſuo dat aliquid ſpirituale ut quod ſuum eſt recuperet.*

20 *Litteræ beneficiales ſubreptitiæ ſunt ipſo iure nullæ.*

21 *Et de facto revocari debet quidquid illarum vigore intentatum eſt.*

22 *Proceſſus habitus per litteras ſubreptitias eſt ipſo iure nullus, & poteſt detecta ſubreptione quandocunque revocari.*

23 *Beneficium poſſideri non poteſt , niſi canonicè habeatur.*

24 *Littera in beneficijs per ſubreptionem obtentæ eſt loco tituli.*

25 *Tacitæ conditionis defectus impedit litteras ne producantur in eſſe.*

26 *Subreptio vitiat privilegia , & beneficia Principum ipſo facto.*

27 *Subreptio vitiat litteras gratioſas , etiamſi ignoranter , & per ſimplicitatem fuerit ſubreptum.*

28 *Litteræ contentioſæ per ſubreptionem non vitiantur ipſo iure , ſed annullari debent ope exceptionis.*

29 *Reſcriptum ſubreptitiè impetratum ob taciturnitatem primi non eſt nullum.*

30 *Proceſſus in vim litterarum ſubreptitiarum ad lites valet parte non opponente.*

31 *Reſcriptum ſubreptitium tribuit iuriſdictionem , ſi de ſubreptione oppoſitum non fuerit. & n.* 38.

32 *Littera contentioſa ſuper beneficijs quoad ſubreptionem regulantur ſicut aliæ litteræ contentioſæ.*

33 *Proceſſus ſuper executione litterarum beneficialium habitus per iudicem principaliter deputatum ſuper contentione beneficiali valet, ſi de ſubreptione non fuerit oppoſitum.*

34 *Proceſſus habitus coram executore litterarum beneficialium ſubreptitiè impetratarum an valeat. & n. ſeqq.*

35 *Executor cum aſſumit partes iudicis iudicatur de eo ſicut de iudice.*

36 *Proceſſus venit acceſſoriè ad gratiam, & ideo vitiatur ad limites ipſius gratiæ.*

37 *Subreptio cur magis inficiat litteras gratiæ, quàm iuſtitiæ.*

38 *Iuriſdictio an tribuatur per litteras ſubreptitias.*

39 *Falſæ litteræ nullam conferunt iuriſdictionem.*

40 *Penſio an ſit beneficium, & veniat beneficij appellatione, latiſſimè examinatur uſque ad n.* 121.

41 *Penſionum duæ ſunt ſpecies.*
Intellectus cap. Conquerente, de Cler. non reſiden, *ibidem.*

42 *Penſio ceſſante fraude ſuper fructibus Eccleſiæ conſtitui poteſt nomine beneficij.*

43 *Beneficium ſuper alio beneficio creari poteſt , dummodo id fiat ſine labe ſimoniæ , & abſque ſciſſura beneficij.*

44 *Penſio, quæ in titulum beneficij aſſignatur, verè, & propriè eſt beneficium Eccleſiaſticum.*

45 *Et diffinitur ſicut beneficium.*

46 *Item de illa fieri debet mentio in litteris, ſicut de beneficio.*

Item

47 Item ſimoniacum eſt pro ea obtinenda pecuniam dare.

48 Penſio quid ſit, & unde dicatur. & n. ſeq.

49 Penſio pendet formaliter à beneficio, à quo detrahitur, ſicut uſus fructus à proprietate.

50 Penſio, quæ ſimpliciter conſtituitur ſuper fructibus Eccleſiæ, & alicui aßignatur authoritate ſuperioru, an ſit beneficium, & beneficij nomine intelligatur. & ſeq. uſque ad n. 74.

Referuntur authores, & argumenta pro opinione affirmativa. ibid. & n. ſeqq.

51 Penſionis facienda eſt mentio in litteris ad beneficia, ſicut & beneficij.

52 Penſio repræſentat ipſum beneficium.

53 Dictio, alius, implicat ſimilia.

Niſi per alia iura declaretur aliquid non eſſe ſimile. num. 56.

Item denotat diverſitatem in ſuppoſito, & identitatem in ſubſtantia, & eſt implicativa eiuſdem generis. n. 55. & 65.

54 Nullum ſimile eſt idem.

57 Subrogatum ſapit naturam eius, cuius loco ſubrogatur.

58 Sed non eſt idem cum ſubrogato.

59 Patrimonium, ad cuius titulum quis ordinatur, quamvis beneficium repræſentet, non tamen eſt beneficium.

60 De Preſtimoniis an debeat fieri mentio in litteris. & num. 62.

61 Hoſpitale an ſit beneficium, an ve de eo in litteris ſit facienda mentio. & n. 63.

64 Referuntur authores, & fundamenta pro ſententia negativa.

66 Penſio non includitur in mandato de providendo alicui de beneficio uſque ad certam ſummam.

Intellectus c. Quamvis, de præben. lib. 6. ibidem & n. ſeqq.

67 Beneficium curatum in mandato de providendo non comprehenditur beneficij appellatione.

68 Eccleſiarum civitatis appellatione in litteris beneficialibus non includitur Cathedralis.

69 Penſio ex ſtylo Concilij Tridentini non habetur pro beneficio. & n. 130.

70 Dictio, verò, eſt adverſativa præcedentium, & adverſatur in iure, & in facto.

71 Penſio eſt ſtipendium merè temporale nihil habens ſpiritualitatis annexum, & cadere poteſt etiam in laicum. & n. 81. & 128.

72 Item poteſt pretio conſtitui, transferri, ac redimi ſine labe ſimoniæ.

73 Nec de illa fieri debet mentio in litteris.

74 Penſio, quæ hodie ex ſtylo aßignatur loco beneficij, an ſit beneficium Eccleſiaſticum, & veniat illius appellatione. & n. ſeq. uſque ad n. 121.

75 Non eſt quid merè temporale, ſed ſpiritnale, vel ſpirituali annexum, & prærequirit clericatum inſtar beneficij. & n. 81.

76 Nec reſervari debet niſi in habitu Clericali, & tonſura incedentibus, præterquam ſi non excedat ſexaginta ducatos auri de Camera.

77 Clericatus tamen requiritur, etiamſi penſio ſexaginta ducatos non excedat.

78 Laico reſervari non poteſt niſi per Papam.

79 Penſionarij olim non tenebantur ad horas; ſed hodie ex conſtitutione Pij V. obligantur ad officium parvum B. M. Virginis.

80 Penſio datur hodie propter officium, ſicut beneficium.

Proſp. Fagn. in 1. Decretal.

81 Et in Rota auditorio receptum eſt ut non ſit quid profanum, ſed annexum ſpirituali.

82 Simoniacum eſt penſionem conſtituere, vel transferre, aut redimere pecuniæ interventu.

83 Penſio extingui non poteſt anticipatis ſolutionibus ſine authoritate Papæ.

84 Gratis tamen remitti, & condonari poteſt in totum, vel in parte, ſimpliciter, vel ad tempus.

85 Subſidium charitativum ſolvitur de penſione ſicut ac beneficio.

86 Seminarij taxa ſolvi debet ex fructibus non modò beneficiorum, ſed etiam penſionum.

87 Penſionarij tenentur ad Collectam per Clericos ſolvendam ſicut cæteri beneficiati.

88 Annata ſicut ſolvitur de beneficijs excedentibus viginti quatuor ducatos; ita hodie de penſionibus ultra ſummam ducatorum quatuordecim. & n. ſeq.

89 Et in expeditione litterarum proviſionis beneficij, ſuper quo eſt penſio reſervata, ſolvitur detracta penſione.

90 Illegitimus ſicut non eſt capax beneficij, ita nec penſionis ſine diſpenſatione.

91 Penſio extinguitur per profeßionem regularem penſionarij.

92 Item per contractum matrimonij.

93 Et quid ſi penſio fuerit reſervata laico de Eccleſia benè merito, aut pro ſervitio Eccleſiæ impenſo, vel impendendo.

94 Et quid ſi fuerit reſervata Clerico pro temporali ſervitio.

Et in gratia penſionis an fieri debeat mentio tam de beneficijs, quàm de alijs penſionibus ibidem verſ. Sextò facit. & n. 116.

95 Penſionis fructus, ſicut & beneficij licitè vendi, & locari poſſunt dummodo non ad vitam, vel ultra triennium ſine authoritate Papæ.

96 Penſionarius ſine beneplacito Apoſtolico non poteſt conſtituere pro pecunia procuratorem irrevocabilem ad fructus penſionis exigendos.

97 Cancellaria habet penſionarios pro beneficiatis, & vult in litteris fieri mentionem de penſionibus, ſicut de beneficijs, & n. 132.

98 Beneficium Eccleſiaſticum ex ſui natura debet eſſe perpetuum. & n. 118.

99 Penſio non vacat, ſed extinguitur morte penſionarij, ſicut uſusfructus morte uſufructuarij.

100 Beneficium requirit canonicam erectionem, aliàs non eſt beneficium.

Vicarius perpetuus conſtitui non poteſt ſine erectione tituli Vicariæ. ibidem.

101 Penſio Clerico aßignari poteſt ſine ulla erectione, aut canonica inſtitutione.

102 Penſionarius non dicitur ſponſus Eccleſiæ, nec ullum ſpirituale coniugium, vel quaſi cum Eccleſia contrahit.

103 Beneficiatus intitulatur, & obligatur Eccleſiæ.

104 Titulus, & beneficium pro eodem aſſumuntur.

105 Penſionarius non intitulatur, nec ad reſidentiam tenetur.

106 Beneficium quamvis reſignari non poßit; penſio tamen poteſt extingui ſine ſuperioris authoritate.

107 Diffinitio quid ſit.

108 Quidditatem rei oſtendit.

109 Et differentia ſpecierum non cognoſcuntur niſi per diffinitionem.

110 Beneficium quid ſit.

111 *Nomen debet eſſe conſequens rei.*

112 *Penſio ex ſententia Rotæ eſt quoddam ius temporale, adeſt ad tempus ſeparatum, & formale per ſe diſtinctum à beneficio.*

113 *Penſio in materia odioſa, & ſtrictè intelligenda non venit beneficij appellatione.*

114 *Etiamſi beneficium exprimatur per dictionem univerſalem,* quodcunque.

Secus ſi materia ſit favorabilis, ibid. & n. 117. 123. 124. 131. & 134.

115 *Penſionem transferens, aut redimens pro pecunia ſine authoritate Papæ, quamvis ſimoniam committat, non tamen incidit in excommunicationem Extrav. 2. de Simon.*

116 *Beneficiorum etiam manualium fieri debet mentio in litteris.*

117 *Penſio in materia favorabili venit beneficij Eccleſiaſtici appellatione non ex proprietate vocabuli, ſed per interpretationem extenſivam. & n. 129.*

118 *Beneficia manualia vere, & proprie non ſunt beneficia.*

119 *Etiamſi authoritate Epiſcopi ſint fundata.*

120 *Capellania ſi ex perpetua fiat amovibilis ad nutum, deſinit eſſe beneficium.*

121 *Clericus primæ tonſuræ, qui beneficium Eccleſiaſticum à ſe poſſeſſum reſignavit, reſervata ſibi penſione, an gaudeat privilegio fori, licèt in habitu, & tonſura non incedat. & n. 127. & ſeqq.*

122 *Conſtitutio Clementis VII. adimens in criminalibus privilegium fori Clericis dominij Reipublicæ Venetæ refertur.*

123 *Clericus penſionem obtinens an veniat appellatione Clerici non beneficiati, de quo prædicta conſtitutio loquitur.*

124 *Regreſſum habens dicitur habere ius ad beneficium.*

125 *Conſtitutio exorbitans ſtrictè intelligi debet ut minus lædat ius commune quàm fieri poſſit.*

126 *Fori privilegium Clericis indultum eſt de iure divino.*

131 *Penſionarius ex declaratione Gregorij XIII. cenſetur beneficiatus ad effectum gaudendi privilegio fori Eccleſiaſtici.*

133 *Homicida voluntarius, eiuſve ſocius poteſt obtinere, & obtentas retinere penſiones abſque diſpenſatione, non obſtante* cap. 7. ſeſſ. 14. Concilij Tridentini.

135 *Epiſcopus non poteſt quemquam ad ſacros Ordines promovere ad titulum penſionis, niſi pro neceſſitate, vel commoditate Eccleſiarum ſuarum.*

136 *Penſio non eſt titulus ad Ordines ſacros, niſi diſpenſativè.*

137 *Tonſura collatio facta ab Epiſcopo familiari ſuo triennali valida eſt, ſi ſtatim ei reſervata ſuit penſio.*

1 AD AUDIENTIAM. il ſecundò Si habens litteras Papæ ad beneficium, eis propter annuam penſionem renunciat, non valent litteræ beneficiales per eum hoc tacito impetratæ. Hoc dicit. Dividitur in duas partes. In prima ponitur facti narratio, in ſecunda proviſio, ibi, *fraternitati.*

Nota primò ibi, *annuas penſiones, ſeu alia beneficia*, appellatione beneficij non venire annuam penſionem, quæ reſervatur ſuper fructibus Eccleſiæ. Sed de hoc latiſſimè dicam infra in prima quæſtione.

Secundò nota ibi, *de illis mentione non habita*, impetrantem teneri mentionem facere non tantùm de beneficijs obtentis, ut in c. Poſtulaſti, ſupra eod. ſed etiam de litteris priùs impetratis ad beneficium, etiam extinctis, erant enim hoc caſu extinctæ per renunciationem. c. Sanè de renunc. & c. Cum pridem, de pact. Et tamen de illis oportuit fieri mentionem, ubi hic per Goffr. & Hoſt. *n. 4. in ver. Occaſione*, Cardinal. *num. 2. in quarto notab.* & Abb. *num* 4. reddentes rationem, quia ex quo per litteras conſequi poterat beneficium, & per eum ſtetit quominus conſequeretur; perinde eſt ac ſi conſequutus fuiſſet, ut in *Reg. ſexti, Cum per eum.* Quoniam qui ad rem actionem habet, ipſam rem habere videtur, ut *l. Qui actionem. ff. de regul. iur.* & *l. Nemo videtur. ff. De in integ. reſtitut.* Unde quaſi beneficium habentes, aliud impetrare non poſſunt. Item ſecundum Abb. omne tacitum, quod expreſſo Princeps aut nullo modo, aut difficiliùs conceſſiſſet litteras, ſubreptionem inducit. *c. Poſtulaſti, ſupra eod.* ſed ſi Princeps ſciviſſet impetrantem habuiſſe litteras, & eis renunciaſſe, utique ſecundas non conceſſiſſet, ſaltem ita facilè; præſertim cum vigore

2 primarum obtinuerit annuam penſionem. Hæc concluſio quod de litteris extinctis facienda ſit mentio, non videtur vera, & contrarium in fortioribus terminis tenet Innocen. in *c. In noſtra num. 4. infra eod.* Nam ſecundum eum, ſi Canonicus poſtquam vigore litterarum receptus eſt ad vacaturam præbendam, impetravit litteras de beneficio vacante, mentione non habita de priori receptione, valent ſecundæ litteræ, ſi velit renunciare jure, quod habet ex priori receptione. Quia, (inquit,) non credimus hanc veritatem ſuppreſſam talem, qua expreſſa, litteras non habuiſſet, argum. *c. Paſtoralis 7. q. 1. c. Cum ſecundum. infra de præben. & argum. c. Super*

3 *litteris, ſupra eodem.* Præterea de beneficio reſignato, quod plus eſt, non eſt facienda mentio in impetratione ſecundi beneficij. Et hoc ſervat curia. Ergo nec facienda eſt mentio de litteris ad vacaturam præbendam priùs renunciatis, quod minus eſt, *c. Quoniam de conceſſ. præben. lib. 6. argum. c. Ex parte, il tertio, infra de decim.* Demùm à priori ſententia recedit Abb. in *c. Pax, infra eod. ſub num. 9. col. penult. verſ. Credo etiam*, ubi firmat de litteris priùs purè renunciatis non eſſe opus mentionem facere in ſecundis, ſubdens hoc ſenſiſſe ibi Innocentium in fortioribus terminis. Nec ſecundùm eum obſtat hæc Decretalis, quia impetrans conſequutus fuerat penſionem, vel aliud beneficium vigore primarum litterarum; ideòque tenetur de illis mentionem facere, ſecus ſi nihil fuiſſet conſecutus. Et ad hoc facit hic textus à contrario ſenſu, & ſequitur Fel. *hic num. 1. verſ. Adde quæ dixi*, & in d. *c. Poſtulaſti, ſupra eod.*

4 Tertiò, nota duas differentias inter expectantem vigore mandati Apoſtolici de providendo, & intitulatum in beneficio. Prima differentia eſt, quia expectans poteſt pro libito renunciare litteris impetratis, & earum commodo non ſolùm expreſsè, ut hic patet, ſed etiam tacitè, ut in *c. Veniens, & c. Sanè, infra de renunc.* At verò intitulatus non poteſt beneficio renunciare ſine licentia ſuperioris, *c. Admonet, & c. Quod in dubijs, ead. tit.* Abb. *hic num. 3.* Ratio differentiæ

Digitized by Google

tiæ eſt, quia inter beneficiatum, & Eccleſiam
vinculum ſpirituale contrahitur, quod ſine au-
thoritate ſuperioris diſſolvi non poteſt. *c. Sicut*
in unaquaque. 21. *q*. 2. *c. Inter corporalia, c. Quan-*
to, & *c. fin. de tranſl. Epiſc*. & *c. Niſi cum pridem*,
§. *Verùm, ibi*, non debes deſerere ſponſam tuam,
cui deſigendo manum apud extraneam re fide
5 media copulaſti, de renunciat. At expectans nul-
lum contrahit vinculum ſpirituale cum bene-
ficio, quod expectat, nec habet jus in re,
ut in *capit. Quoniam. de conceſſ. præbend. libro* 6.
& fuſius patebit infra num. 7. & ſequentibus.
6 Altera differentia eſt, quia expectans poteſt
renunciare litteris Apnſtolicis pro pecunia, ſeu
alia re temporali ſine labe ſimoniæ, ut hic vide-
tur probari, quia Pontifex non reprobat annuam
7 penſionem ab impetrante receptam. Et eſt ratio,
quia per litteras ad beneficium obtinendum non
dicitur quis conſequi jus ſpirituale, ex quo ad-
huc non eſt receptus in Canonicum, nec dum
beneficium eſt aſſecutus. Et ità, licet vacillando,
concludit glo. hic in ver. Renunciantes, quam
dicit eſſe mirabilem Abb. *num*. 6. & nunquam
oblivioni tradendam propter illius authorita-
tem. Idem videtur ſentire Bald. *num*. 2. *in ver*.
Beneficio litterarum. Nam, ut ipſe ait, textus
non dicit beneficio Eccleſiaſtico, quia nondum
illud erat adeptus, ſed adepturus, quaſi dicat re-
nunciavit officio judicis, quod oritur ex litteris
obtentis ſuper proviſione; & ideò non eſt ſimo-
nia, quia jus ſpirituale nondum erat formatum.
& infra nu. 7. concedit non committi Simoniam,
ſi hoc fiat juſſu, & authoritate Epiſcopi, vel re-
dimendo ſuam vexationem, argum. *l. Furti*. §.
Qui iuſſu, & *l. Quoniam. ff. De infam*. At verò
intitulatus renuncians beneficio pro pecunia, vel
commodo temporali, abſque dubio involuitur
crimine Simoniæ. *c. Cum pridem*. & *c. fin. infra*
de pact. glo. in ver. Dimittere, & DD. in *c. Ex*
parte, il primo de offic. deleg. Abb. antiqu. *hic*
8 *num*. 4. *in ver. Renunciantes*. Verùm hanc po-
ſteriorem differentiam refellit Abb. Sicul. *num* 6.
verſ. Sed contrarium videtur verum, quia impe-
trans etſi per litteras ad vacatura non conſequa-
tur jus in re, imò nec jus ad rem; conſequitur
tamen quoddam jus præparatorium ad benefi-
cium obtinendum, quod eſt ſpirituale, vel ſpiri-
tuali annexum, Exemplo præſentationis, quæ
eſt ſpirituali annexa, quia parat viam ad inſti-
tutionem obtinendam, quæ eſt quid ſpirituale.
9 Tu dic expectantem licet non conſequatur jus in
re, conſequi tamen jus ad rem, ut eſt textus for-
malis in *c. Quoniam ex conſtitutione de conceſſ.*
preben. lib. 6. ibi. In quibus non eſſet quæſitum
jus in re, licet ad rem. Et in Extravagan. Joan-
nis XXII. *Sedes Apoſtolica. de offic. deleg*. ibi,
Jus ad rem expectantibus ante competens, & ibi
10 glo. *in ver. Ius ad rem*. Et Bald. *hic num*. 12. ubi
dicit expectantem quamvis non habeat jus ſpiri-
tuale complectivè, habere tamen initiativè. Qua-
re ſi huic jure pro commodo temporali renun-
ciet; procul dubio ſimoniam committit. Et hoc
contra glo. tenet expreſsè Innoc. *nu*. 1. Ait enim:
Si pro pecunia, vel aliquo temporali renunciaſ-
ſet litteris, cùm ex eis habeat jus ad petendum
ſpirituale beneficium, eſſet ſimonia, arg. *c. prox.*
ſupra eod. Et ſequuntur totidem verbis Hoſt. *n*. 3.
11 *in ver. Taliter venditas*; Jo. Andr. *nu*. 10. & ple-
Proſp. Fagn. in 1. *Decretal.*

rique alij. Subdunt tamen Hoſtien. & Jo. Andr.
eſſe ſimoniam ſi ex pactione partium renuncie-
tur litteris, & aſſignetur annua penſio; ſecus ſi
putè fiat renunciatio ex officio ſuperioris, vel
amicis intervenientibus, & poſtea reſervetur ei
annua penſio, quia tunc non eſt ſimonia. Et ita
intelliguntur *c. Sanè*, & *c. Veniens, de renunciat*. &
c. Cum pridem, de pactis. Et conſentit Bald.
num. 12. qui explicans more ſuo mentem Inno-
centij, Aut renunciatio, inquit, eſſe facta cauſa-
tivè, & eſt ſimonia; aut ſimpliciter, & non in
fraudem; & non eſt ſimonia, ſed eſt potius pro-
videntia æquitatis. Nam æquum eſt ex quo re-
nunciat, ut fiat ſibi aliqua recompenſatio, ar-
gum. *l. Sed ſi lege*. §. *Conſuluit. ff. De petit. hæredit.*
12 Cæterum ut hæc tranſeant ſine vitio, per ſupe-
riorem ſunt explicanda, ſecundum Hoſtienſem.
13 Quartò nota, ea quæ præcipiuntur à jure, in
pactum deduci poſſe etiam in ſpiritualibus abſ-
que vitio ſimoniæ. Quod optimè probat hæc
14 littera. Nam expectans de jure non poterat ſecun-
dum beneficium adipiſci, niſi prius renuncia-
ret litteris. Unde prædicta renunciatio tanquam
juri conſentanea licitè potuit in pactum deduci.
Et ſecundum hoc expone verbum, *venditas*, id eſt
tali pacto renunciatas. Ad idem *c. Eleuterius, in*
princip. & in *glo*. 1. 18. *q*. 2. *c. Contra morem*,
6. *diſtin. c. De Syra*, 28. *diſtin*. & *c. Significaſti*,
in princip. & in *glo. ſecunda infra de elect*. & te-
nent hic *glo. in ver. Nunciantes*, Innocen. *in princ*.
Hoſt. *num*. 3. *verſ. Vel dic quod ex quo aſſigna-*
batur. Jo. Andr. *nu*. 10. *verſ. Si verò beneficium*,
15 & Felin. alios cumulans, *num*. 8. Quinimò ob
hanc rationem ſecundum glo. Innocen. & alios
præalleg. etiamſi quis haberet beneficium, & vel-
let ſecundum obtinere, in pactionem poſſet de-
ducere reſignationem primi, quia ad hoc de jure
tenetur, & tacitè ineſt, cum non poſſit eſſe du-
plex, *c. Cum non ignores*, & *c. Cum iam dudum*,
de preben, cum ſuis concordant. At idem bo-
nus textus in *c. Ex parte, il ſecundo in princip.*
de Cler. non reſident. ubi patet obligationem
de facienda reſidentia, quæ de jure ineſt, poſſe in
pactum deduci etiam in ipſo actu aſſecutionis be-
neficij. Per quem textum ſupraſcriptam conclu-
ſionem firmat Gemin. *in conſ*. 84. *num*. 14. *verſ.*
16 *Non obſtat quod iſta conditio*. Ratio eſt ſecun-
dum Anton. de Butr. *in c. Cum M. de conſtitut*.
relatum hic à Felin. *num*. 8. quia propter con-
curſum juris quandoque quid annectitur ad na-
turam alterius, ut in *c. Cæterum, de iudic*. cum
ſimilib.
17 Intellige tamen concluſionem ut ſupra fir-
matam, dummodo id, quod deducitur in pa-
ctum, deducatur eo modo, quo de jure tacitè
inerat; ſecus ſi alio modo, quia eſſet ſimonia,
puta ſi ex pacto eligatur ſepultura in eo loco, in
quo quis de jure alias ſepeliri debebat, ut notat
gl. *in c*. 1. *in ver. Apud quos*, & in *ver. Facienda, de*
ſepult. lib. 6. quia cum jus ſepulturæ conceſſum à
jure non ſit ſitum, ſed variabile, *c. Cum libe-*
rum, de ſepult. expreſſio per pactum efficit ut
hoc jus nunc inſit alio modo, quàm prius ineſſet,
18 ut poſt Dominicum declarat hic Felin. num. 9.
Et idem dicendum eſſet, ſi quis ex pacto deduce-
ret in obligationem civilem id, ad quod eſſet
obligatus naturaliter tantùm; hoc enim ſimo-
niacum eſſet, ut per Felin. *hic num*. 10. qui ad

hoc allegat notata per gloſſam ſecundam in c.
Conſuluit. in fine, de uſur. & ibi Doctores, maxi-
mè, Jo. de Anan. & Inno. in c. Tuam, ante medium
magna Gloſſa, de etat. & qual. & B. Tho. in 2. 2.
19 q. 28. art. 2. in reſponſione ad ſecundum argum. Sed
certè D. Tho. eo loci nihil dicit ad hoc propoſi-
tum, ſed id videtur docuiſſe in 4 ſent. diſt. 25. q. 3.
art. 3. ad ſecundum, ubi primò dicit, res Eccleſiæ
quamvis ſint aliquo modo Papæ, non eſſe tamen
ejus omnibus modis habendi, ſicut illud, quod ad
manum habet. At deinde ſubdit. Non eſt autem
dubium quòd ſimoniam committeret ſi quis ali-
quod ſpirituale debitori ſuo daret, ut quod ſuum
eſt recuperaret; & ita etiam in propoſito Papa à
ſimonia non excuſaretur, ſi (quod abſit) ſpiritua-
lia pro temporalibus rebus Eccleſiarum daret.
Quo loco S. Doctor ſupponit ita demum eſſe ſi-
moniam, dare aliquid ſpirituale debitori ſuo, ſi
res non ſit debita omnibus modis, & ſic naturali-
ter, & civiliter. Alioquin non congrueret ratio
illa, quod res Eccleſiæ non ſint Papæ omnibus
modis habendi. Et ita intellige hanc doctrinam,
quæ aliàs pugnaret cum communi concluſione
Canoniſtarum quoad ea, quæ præcipiuntur à ju-
re, & tacitè inſunt, ſicut eſt reſtitutio rei alienæ,
ut in reg. ſexti, Peccatum, licitè in pactum deduci
poſſunt etiam in ſpiritualibus. Quod nota prop-
ter ea quæ de hac doctrina D. Tho. ſcripſi in c.
Tua nos, n. 21. infra de ſimonia.
20 Ultimò nota ibi, revocando in irritum. litteras
ſubreptitias in beneficialibus eſſe ipſo jure nullas,
ut hic, & apertius in Clem. 1. ibi, (veluti ſubrepti-
tia nullius eſt momenti,) de præb. in cap. Si motu
proprio, ibi, (quantumcunque modicum benefi-
cium taceatur in ea, ipſam veluti ſubreptitiam vi-
21 res nolumus obtinere,) eod. tit. lib. 6. & in c. 1. &
2. de fil. presby. eod. lib. adeò ut de facto revocari
poſſit, & debeat quidquid vigore harum littera-
rum intentatum eſt, etiamſi de ſubreptione ex-
ceptum non fuerit, ut probatur in hac Decretali,
quæ ad hoc quotidie à Doctoribus allegatur. Et
hic tenent gl. fin. verſ. Vel poteſt dici, Innoc. n. 2. in
ver. Revocando. Abb. antiq. n. 5. in ver. Irritum, Jo.
22 Andr. n. 14. Butr. n. 5. in ultimo not. dicens pro-
ceſſum habitum per litteras ſubreptitias eſſe ipſo
jure nullum, & poſtea detecta ſubreptione quan-
docunque revocari Card. n. 3. in 5. not. Abb. Sicul.
n. 5. & n. 8. & 9. in fin. verſ. Secundo caſu. & alij om-
nes teſte Felin. n. 22. §. Litteræ beneficiales. Idem fir-
mat Innoc. in c. Ad aures, & in c. Conſtitutus, per illa
iura ſupr. eod. Imol in c. Ad hæc in ult. not. ſupr. eod. &
Marian. Soc. in repet. d. c. Poſtulaſti, in 8. princ. art. Et
hanc regulam conſtituit Oldr. conſ. 81. incip. Quod
proceſſus, n. 2. verſ. Nam ſubreptio gratiam reddit nul-
lam, & per conſequens proceſſum: ubi allegat
hanc Decretalem, & conſ. 257. Factum tale eſt, n. 40.
23 verſ. Præterea in dicto reſcripto. Rationem verò cur
litteræ beneficiales ſubreptitiæ ſint irritæ ipſo ju-
re, aſſignat gl. fin. in eod. verſ. Vel poteſt dici, quia
ſcilicet beneficium non poteſt poſſideri niſi cano-
nicè habeatur, c. Ex frequentibus, de inſtit. Sed iſti
per fraudem obtinuerunt, & ideò injuſtè. Vel ſe-
24 cundum Compoſt. in c. Super litteris, n. 19. ſupr. eod.
ſubreptio in beneficialibus gratiam vitiat propter
puritatem, quæ deſideratur in beneficijs, & quia
in beneficijs ſic obtentis littera eſt loco tituli. At
ſine juſto titulo quis non habet jus in beneficijs.
arg. l. Habere ius, ff. De decur. & l. Si quis ſepulchrum, ff.
De relig. & ſumpt. fun. Unde, ut ipſe ait, probato
quod littera eſt injuſta, vel ſubreptitia, probatur
quod in beneficio per talem litteram obtento
quis non habet titulum juſtum, & per conſequens
25 jus in ipſo beneficio non habet. Vel denique ſe-
cundum Bald. in c. Cum adeò, n. 19. verſ. Nota diligen-
ter, ſup. eod. litteræ obreptitiæ ad beneficia idcircò
ſunt nullæ, quia qui mentitur, facit ſe indignum,
ut in Authen. Contra qui propriam, C. De non num. pe-
cun. Unde tacitæ conditionis defectus impedit lit-
teras ne producantur in eſſe. Nam idem operatur
26 tacita conditio, quod expreſſa, ut notatur in l. Item
quia, ff. De pact. Quod autem dictum eſt de litteris
impetratis ad beneficia Eccleſiaſtica, vendicat ſi-
bi locum etiam in alijs privilegijs, & beneficijs
Principum: nam hæc quoque per ſubreptionem
vitiantur ipſo facto, ut in l. 1. ff. De natal. reſtit. & in
l. Etſi legibus conſentaneum, C. Si cont. ius vel util. publ.
notatur in c. Cum dilectus, ſup. eod. & tenet Abb. hic n.
14. verſ. Quod autem dixi: & Felin. poſt alios n. 22. in
ſecunda ampliat. qui hinc infert ad indulgentias
ſubreptitiè impetratas.
27 Rurſus procedit communis concluſio ut ſupra
firmata etiamſi ignoranter, & per ſimplicitatem
fuerit ſubreptum, ſatis eſt enim ut aliàs Princeps
veriſimiliter non fuiſſet conceſſurus, ut in cap.
Conſtitutus, ſupra eod. per quem textum ſic firmat
Abb. hic num. 14. verſ. Et vitiat ſubreptio, & latius
in c. Super litteris, ſup. eod. Cald. conſ. 14. de reſcr.
Creſcen. deciſ. 10. de præb. Seraph. dec. 160. n. 7. &
Felin. hic n. 22. qui ſupradictam regulam ampliat
alio modo, & limitat dupliciter.
28 Cæterùm, ut prædixi, hæc obtinent in litteris
beneficialibus, & gratioſis. At ſecus eſt in litte-
ris contentioſis, quia per ſubreptionem non viti-
antur ipſo jure, ſed annullari debent ope excep-
tionis, ut probatur in c. Si autem, & in c. Plerumque,
29 ſupra eod. ubi ſecundum reſcriptum ſubreptitiè
impetratum ob taciturnitatem primi non eſt nul-
lum. Patet, quia ſi nullum eſſet, non convaleſce-
ret data negligentia primi impetratoris. Et hæc
inductio ab omnibus approbatur in c. Cæterum, ſu-
pra eodem, ut hic teſtatur Felin. n. 17. §. Litteræ ad
lites. Et hanc differentiã inter litteras beneficiales,
& litteras ad lites conſtituunt gl. Inno. Jo. And. &
reliqui ſupracitati n. 21. & Rebuff. in praxi benef.
tit. de differ. inter reſcripta gratiæ & iuſtitiæ, num. 1.
Et in reſcriptis ad lites hujuſmodi regulam latiſſi-
mè firmat Hoſt in ſumma hoc tit §. Quæ poſſunt obijci,
verſ. Sed numquid proceſſus authoritate illarum. Com-
poſtell. in c. Super litteris, nu. 6. verſ. Primo caſu ſu-
30 pra eod. Bald. hic n. 10. Mill. in repert. in ver. Reſcri-
ptum §. 34. incipien. Reſcriptum ad lites. Rota de-
ciſ. 13. incipien. Verum ſi ſit delatum, de reſcr. in anti-
quior. ubi reſolvit proceſſum in vim litterarum
ſubreptitiarum valere, parte non opponente, &
deciſ. 651. incip. Si aliquis iudex, aliàs 65. De appellat.
in antiquis. ubi allegat gloſſam hic in ver. Irritum,
ibi, contrarium videatur: latè Bellam. deciſ. 84. incip.
Executoria, in princ. Caputaquen. deciſ. 225. part. 3.
31 Seraph. deciſ. 513. num. 7. ubi firmat reſcriptum
ſubreptitium tribuere juriſdictionem, ſi non fue-
rit de ſubreptione oppoſitum: allegat. Innoc. in c.
Cum M. in fine, de conſtit. & Gaſſad. deciſ. 1. de reſcr.
32 Sed hic occurrit dubium, quid juris ſit de lit-
teris ad lites ſuper beneficijs, an ſcilicet quoad
hoc regulari debeant tanquam contentioſæ; an
verò tanquam beneficiales. Compoſtell. in d. c.
Super litteris, num. 6. verſ. Et intellige verum,
ſupra

ſupra eodem : tenet litteras contentioſas ſuper
beneficijs quoad ſubreptionem regulari ad eum
modum, quo dictum eſt ſupra de aliis contentio-
ſis. Et cum ſequitur hic Ioan. Andr. *n.* 14. Quod
etiam ſentit, ſi diligenter expendatur, gloſ. 1. *in
c. Ex parte A. verſ. Vel dicas, de teſtib.* dum
dicit ideò in caſu valuiſſe litteras tacita veritate
impetratas, quia hæc exceptio ab initio non fuit
oppoſita : & hoc apertius tenet ibi Abb. *in 3.
notab.* & idem Abb. *hic ante finem* : & Felin.
poſt eum, *num.* 17. *verſ. Ampliatur iſta regula.*
33 Unde ſi deputaretur judex principaliter ſuper
contentione beneficiali, valeret proceſſus ſuper
executione litterarum beneficialium, quamvis
eſſent ſubreptitiæ, ſi de ſubreptione non fuiſſet
oppoſitum, ut dicunt Abb. & Felin.
34 Sed quid in executore litterarum beneficia-
lium? Reſpondeo. Aut executor aſſumit partes
judicis; aut aſſumit partes executoris. Si aſſu-
mit partes judicis, & procedit cauſa cognita,
puta quia impetrator petijt ut executor compel-
leret Capitulum ad eum recipiendum, & impo-
neret ſilentium ſuper conditione, & judicio re-
ctè agitato, & executor pronunciavit, nec ab
ejus pronunciatione fuit appellatum. Et hoc caſu
proceſſus tenet, ex quo de ſubreptione non fuit
oppoſitum, nec appellatum; nam litteræ ſor-
tiuntur naturam litterarum ad lites. Ita conclu-
dit Compoſt. *in d. c. Supra litteris, ſuper eodem*,
quem hic ſequuntur Jo. Andr. Butr. Imol. & DD.
35 ut Felin. *c*ſtatur *n.* 22. *verſ. Fallit primò.* Ratio eſt,
quia cùm executor aſſumpſerit partes judicis, ju-
dicamus de eo ſicut de judice. Sed proceſſus ju-
dicis valet ſi exceptio ſubreptionis non fuit op-
poſita, ut firmatum eſt ſupra. Ergo & proceſſus
executoris. Si vero executor aſſumit partes exe-
cutoris; tunc proceſſus eſt ipſo jure nullus ſecun-
dum prædictos, & Abb. *conſ.* 129. *ſuper quæſtio-
nis materia, num. .... lib....* Et eſt ratio, quia tunc
proceſſus venit acceſſoriè ad gratiam, & ideò vi-
36 tiatur ad limites ipſius gratiæ, *argum. regula acceſ-
ſorium, de regul. iur. in* 6. ad hoc *c. Conſtitutus, ſu-
pra eod.* & *c. Cum noſtris, de conceſſ. præben.* & *c.
Cum olim. de dolo, & contum.* & quod pro-
ceſſus veniat acceſſoriè ad gratiam, eſt textus in *c.
Si ſuper de offic. deleg. in* 6. Quam diſtinctio-
nem in effectu poſuit Bald. *in l. præſcriptione,
col.* 4. *verſ. Ego dico quod etiam, C. Si contra
ius.* Nam, ut ipſe ait, quando in privilegijs eſt
annexa cauſæ cognitio, puta, Provideas Titio ſi
eum idoneum inveneris, ſtatur declarationi
Commiſſarij factæ cauſa cognita, licèt non fun-
detur in cauſa veritatis; & ſi quis ex hoc grava-
tur, appellet : allegat Innoc. *in c. fin. de præ-
ſumpt. & gloſ. in Clemen.* 1. *de offic. deleg.* ſi au-
tem non eſt annexa cauſæ cognitio, ſed Princeps
diſponit per ſe ipſum motus ex obreptione impe-
trantis : tunc ipſo jure non valet privilegium per
eum impetratum. An autem, & quandò exe-
cutor poſſit aſſumere partes judicis, notant In-
nocen. & DD. in d. c fin. de præſumpt.
37 Poſtremò inveſtiganda eſt ratio diverſitatis cur
ſubreptio magis inficiat litteras gratioſas, quam
contentioſas : videbatur enim oppoſitum ſtatu-
endum fuiſſe, quia gravior eſt cauſa Principem
fallere in materia juſtitiæ, quam in materia gra-
tiæ. Nam per ſubreptionem in gratia non lædi-
tur niſi Princeps. At in materia juſtitiæ non ſolùm
læditur Princeps, ſed etiam tertius cui præjudi-
cium infertur, arg. *c. Super eo, de offic. deleg.* & *l.*
2. *§. Si quis à Principe, ff. Ne quid in loco publ.* Do-
ctores laborant in perquirenda ratione differen-
tiæ. Abb. hic dicit hujuſmodi rationem non
reperiri in jure expreſſam. Sed inter rationes,
quæ à Doctoribus aſſignantur, eam eſſe ſatis ap-
parentem, quia facilius conceduntur litteræ de
juſtitia, & quia magis videtur ingratus qui niti-
tur obtinere beneficium per ſubreptionem. Un-
dè non mirum ſi ſubreptio magis vitiet litteras
gratiæ, quàm litteras de ſimplici juſtitia. Sed ſe-
cundum Felin. hic in fine meliorem rationē red-
dunt Cardin. & Imol. videlicet quia litteræ ad
beneficia tribuunt jus. At litteræ ad lites tribuūt
judicem, ſed non jus. Undè cum primæ ſint ma-
joris præjudicii, propterea facilius inficiuntur.
Cogitabam poſſe aſſignari aliam rationem diver-
ſitatis, videlicet quia in litteris gratioſis cum
non ſit pars, quæ poſſit excipere de ſubreptione,
impetrans veriſimiliter diù pergeret in detentio-
ne beneficii injuſte occupati. Undè ceſſante pro-
viſione hominis, neceſſe fuit ut lex provideret in-
ficiendo gratiam, ut ſic falſus precator conſule-
ret conſcientiæ ſuæ, aut per gratiam *perinde va-
lere*, aut per ceſſionem beneficii, ſecundum ea,
quæ de intruſis, & titulum non habentibus le-
guntur, & notantur *in c. Niſi cum pridem. §. Pro-
pter conſcientiam*, in gloſſ. *in ver. Dumtaxat in-
fra de renun,* & in *c. Ex frequentibus, de inſtitut.*
At verò in litteris juſtitiæ adeſt pars cuius inter-
eſt, quæ poteſt opponere exceptionem ſubrep-
tionis, & appellare. Undè ſtante proviſione ho-
minis non oportuit ut lex provideret per irrita-
tionem litterarū, ad textum *in l. Quamdiu, la ſecun-
da, ff. De acquir. hæred.* & gloſſ. magna *in l.* 2. &
ibi per Cynū, & Bartolū. C. De jure emphyteut.
Hanc materiam ſubreptionis litterarum, &
proceſſus deſuper habiti magiſtraliter examinat
Compoſtell. in *c. Super litteris, à num.* 6. *verſ.
Quæritur primò, ſupra eodem.* Conſtituit enim
duo membra principalia. Primum an, & quando
valeat proceſſus habitus ſuper litteris ſubreptiti-
tiis. Secundū, quando huiuſmodi exceptiones de
falſitate ſuggeſta, vel veritate ſuppreſſa debeant,
& poſſint proponi. Et circa primum membrum
diſtinguitur inter litteras juſtitiæ ad lites etiam
ſuper beneficiis, & inter litteras impetratas ad be-
neficia obtinenda. Item inter privilegia. Cujus
dicta ſunt magni effectus, & quotidie allegantur,
ut inquit Abb. *hic num. verſ. Et circa hunc ar-
ticulum*, qui utrumque membrum diſtinctio-
nis Compoſtellani latè proſequitur. Quorum
dicta in effectu reſolvit more ſuo in ampliatio-
38 nes, & fallentias Felin. *num.* 17. *& ſeqq.* Pul-
chrè etiam in hac materia loquitur Bald. *hic num.*
8. quærit enim cum gloſſa magna numquid per
litteras ſubreptitias detur, juriſdictio. Et diſtin-
guit inter litteras gratioſas, & contentioſas. In
gratioſis dicit referre, an juriſdictio detur de vir-
tute litteræ gratioſæ, ſcilicet cum littera; an
ſeorſum. In primo caſu dicit nullam eſſe juriſdi-
ctionem, quia cum principale ſit nullum, Ergò
& poteſtas ex eo, allegat Innocen. *in c. Ad
aures.* & *c. Cæterum, ſupra eod.* In ſecundo au-
tem caſu benè datur juriſdictio ſecundum eum,
ſed elidi poteſt ope exceptionis, allegat eundem
Innocen. in *c. Cum dilecta, ſupra eodem*, quia

principale eſt validum, & ſine vitio, licet acceſ-
ſorium non ſit abſque vitio, litteras autem con-
tentioſas concludit non eſſe nullas, & niſi exci-
piatur de ſubeptione, per eas dari efficacem
39 juriſdictionem. Hoc tamen intellige ſi litteræ ſint
ſubreptitiæ, prout loqoitur Bald. & alij prælle-
gati; ſecus ſi ſint falſæ, quia tales revera non ſunt
litteræ, ſicut falſus procurator, non eſt procura-
tor; & ideò indiſtinctè nullam conferunt juriſ-
dictionem, imò ſunt irritæ ipſo jure, ut deter-
minat Innoc. *in d. c. Super litteris*, in gloſſ. *incip.
Imò ſinc forſan. num. 6. verſ. Sed quid ſi littera fal-
ſæ dicuntur, cum verſ. ſequen. uſque ad finem illius gloſ.*
Latè Ægid. Bellam. *deciſ.* 84. *incip. Executoria*,
ubi in fine refert hanc diſtinctionem poſuiſſe Cy-
num *in l. Præſcriptione, in quarta col. C. Si con-
tra ius*, & ſequitur hic Felin. *num.* 21. *verſ. Fal-
lit ſeptimò.* Et circà hanc declarationem vide
quod de quodam Regulari, qui in Hiſpania litte-
ras Apoſtolicas diſpenſationum matrimonialium
falſificavit, plenè ſcripſi in c. *Super eo, infra de
crimine falſi.*

40 QUÆRO numquid annoa penſio ſit benefi-
cium, & veniat beneficij appellatione.

41 Obſervandum eſt pro clariori ſolutione quæ-
ſtionis propoſitæ duas eſſe ſpecies penſionum.
Quædam enim eſt penſio, quæ aſſignatur in titu-
lum beneficij Eccleſiaſtici, ut contingit cum Ec-
cleſia reditibus abundat, & caret ſuffragio mini-
ſtri, & auctoritate ſuperioris ſtatuitur ut ibi ſit
unum beneficium pro clerico, cui aſſignetur
penſio, ſeu portio fructuum ejuſdem Eccleſiæ an-
nuatim percipienda. In quibus terminis loqui-
tur textus in *c. Conquerente, infr. de Cler. non reſi-*
42 *den.* ut ibi declarat Abb. *num.* 5. Nam ſuper
fructibus unius Eccleſiæ conſtitui poteſt certum
beneficium aſſignando certam penſionem ex re-
ditibus Eccleſiæ pro temporalitate beneficij no-
viter creati, ut idem colligit ex eo textu *num.* 1.
in primo notab. dummodo id non fiat in frau-
dem, quo caſu eſt locus prohibitioni Concilij
generalis, de qua in *c. Extirpanda. §. Qui verò, in
fine. de præben.* ibi Ne quis in fraudem de redi-
tibus Eccleſiæ, quæ curam habere debet proprij
ſacerdotis, penſionem alij quaſi pro beneficio
conferre præſumat, ut fuſius explicat ipſe Abb.
eod. num. 5. Itaque ceſſante fraude ſuper fru-
ctibus Eccleſiæ poteſt conſtitui certa penſio no-
mine beneficij, ut in d. *cap. Conquerente* notant
Anton. de Butr. *in primò notab.* Petr. de An-
43 char. *num.* 2. & Ioan. de Imol. *in primo notab.* ubi
ex eo textu deducit ſuper uno beneficio poſſe
aliud beneficium creari, videlicet ut certa quan-
titas pecuniæ annuatim pro alio beneficio perci-
piatur. Quod verum intelligit, ſi id fiat abſque
vitio ſimoniæ, & abſque ſciſſura beneficij juſta
cauſa ſuadente, ſecundum ea, quæ habentur in
c. Vacante, & c. Maioribus, de præben. & ſequi-
tur ibi Alexan. de Næuo *in primo notab. n.* 2.
& 3.

Et de hac penſionis ſpecie non ambigitur quin
44 verè, & propriè ſit beneficium Eccleſiaſticum,
ut probatur in prædicta Decretali *Conquerente.*
45 Nec refert quod appelletur penſio, quia non eſt
vis in nomine, & cum ſit titulus beneficij, diffini-
tur ſicut beneficium. Ita Cardin. *in Clem.* 1. *§.
Eadem, num.* 4. *verſ. Sed quatenus eſt beneficium,
de ſupplen. neglig. Prælator,* Petr. de Anchar.
in *c.* 1. *num.* 5. *verſ. Si igitur prædictæ condi-
tiones, de regul. Iur.* 6. Abb. *conſ.* 47. *incipien.
Illud de iure quæritur, verſ. Quartum conſidera-
tur, lib.* 2. Caccialup. *de penſion. quæſt.* 12. Gi-
gas *in eod. tract. q.* 1. *num.* 1. *& q.* 28. *num.* 20.
& quæſt. 99. *num.* 23. Redoan. *de ſimon. ſecunda
par. c.* 14. *num.* 18. & Couarr. *pract. quæſt. c.* 36.
num. 10. *verſ. Quartò quoties.*

Et hinc fit ut de penſione hujuſmodi facienda
46 ſit mentio in litteris, perinde ac de beneficio, ut
notat Calder. *conſ.* 30. *incipien. An ſi ſacriſta,
in fine, verſ. Nec obſtat, de præben.* Butr. in *c.
Poſtulaſti, col.* 1. *num.* 7. *verſ. Quæritur aliquis,*
& ibi etiam Cardin. *col. penult. verſ. Secundò
quæro,* & Imol. *col.* 2. *verſ. Poteſt quæri ſupra
eod.* & Gigas *de penſion. q.* 67. *num.* 1.

Hinc etiam fit ut quemadmodum de beneficio
47 Eccleſiaſtico provideri debet purè, & ſine pacto,
nec conditione, & nō pro ullo commodo tempo-
rali, aliàs committeretur ſimonia, *c. Quam
pro.* 1. *q.* 2. *c. fin. de pact. c. Conſulere, de ſimon.*
Eodem modo ſimoniacum eſt pecuniam dare
pro hujuſmodi penſione obtinenda, ut conclu-
dit Abbas *in prææalleg. conſ.* 47. & Gigas *de quæſt.* 99.
num. 23.

Hinc demum alia plura deduci poſſunt, de
quibus plenè ibi per Gigantem *à* 1. *uſque ad num.*
6.

48 Quædam verò eſt penſio, quæ ſimpliciter
conſtituitur ad tempus ſuper fructibus Eccleſiæ,
& alicui aſſignatur authoritate Soperioris. Quam
Guil. de Monte Laudu. & poſt eum Cardin. in d.
Clemen. 1. *§. Eadem, num.* 4. *de ſupplen. negl. Præ-
lat.* ſic diffiniunt, videlicet: Penſio eſt certa por-
tio ex aliqua menſa, vel beneficio ex cauſa ad
tempus, non in perpetuum ſeparata, & ſequitur
ibidem Imol. *col.* 3. *verſ. Circa ſecundam par-
tem,* & Gigas d. *q.* 1. *num.* 1. Quæ diffinitio
ſecundum Cardin. convenit penſioni quatenus
49 eſt commodum temporale tantùm, & non qua-
tenus eſt titulus beneficialis. Et dicitur penſio
à pendeo, quia dependet formaliter à beneficio à
quo detrahitur, ſicut uſusfructus à proprietate,
c. Fin. de pignor. c. Poſſeſſiones, 16. *q.* 1. *c.
Quicunque,* 12. *q.* 2. & *c. Quamvis, il primo de
præben. lib.* 6.

50 Et de hac ſecunda penſionis ſpecie celebris
eſt controverſia inter Doctores, num ſit benefi-
cium, & beneficij nomine intelligatur. Abbas
Antiqu. *hic in princip.* poſt Vincen. quem ci-
51 tat, per hanc Decretalem tenet eum, qui recipit
annuam penſionem authoritate Apoſtolica, non
poſſe impetrare litteras ad beneficia, niſi de pen-
ſione ſpecialem mentionem faciat. Quod etiam
tenent Joan. Andr. *num.* 4. qui verbum, *De
illis,* ſupplet, & *de annua penſione per illos obten-
ta.* Abb. Sicul. *num.* 4. *verſ. Et dicit hic* Jo.
Andreæ, & Felin. *num* 1. *in eod. verſic.* Rationem
reddit Abbas Antiquus, qoia nomine beneficij
Eccleſiæ continetur penſio, & quicquid aliud per-
cipitur ab Eccleſia. *c. Ex multis,* 1. *q.* 3. *c. Poſſeſſio-
nes,* 16. *q.* 1. Unde quemadmodum tenetur
impetrans facere mentionem de beneficio, *c. Po-
ſtulaſti ſupra eod.* ita & de penſione. Et fuit ſenten-
tia Innocentij in d. *c. Poſtulaſti. in fine,* ait enim;
Et quod dicit de Vicaria (id eſt ut de illa ſit fa-
cienda mentio in litteris) idem intellige ſi ha-
beat aliquam poſſeſſionem ab Eccleſia, vel re-

ditum,

dictum, vel penſionem, & allegat hanc decreta-
lem. Verùm citati Authores intelligi poſſunt de
prima ſpecie penſionis, quæ aſſignatur in titu-
lum beneficij. Et ita authoritatem Innocentij in-
telligit Calder. *d. conſ.* 30 *in fine*. dicens eam
eſſe intelligendam de poſſeſſione, vel reditu,
quæ aſſignata fuerunt loco beneficij, quod debe-
batur ratione litterarum, vel alias, & quod ita
intellexerit Innocentius, probat hæc decretalis,
quam allegat. & æquiparatio Vicariæ, quæ da-
tur in titulum, alioquin ſi intelligeretur de alia
penſione, ut Calderin. inquit, non eſſet benè
52 dictum. Et ita etiam poteſt intelligi Bald. *hic
in princip.* dum ait penſio: repræſentat ipſum bene-
ficium, argum. *l. Final. ff. Mand.*
53 Sed clarè Andr. Barbatia ſolus contra omnes,
ut inquit Felin. *hic in princip. verſ.* ſed Andreas Si-
culus, tenet ſtrictè & propriè loquendo appella-
tione beneficij venire etiam penſionē, eique ſub-
ſcribunt Paul. Roman. *in tract de penſion. c. 6. nu.*
34. & *c. 7. num.* 16. & Andr. Gambara *in tract. de
offic. lega. lib. 6. à num.* 309
Et primò arguit ſic. Dictio, *alius*, implicat ſi-
milia, gloſſ. & Doctores in *c. Sedes*, *ſupra eod.* Sed
dictiu, *alius*, hic ponitur inter penſiones, & bene-
ficia. Ergò penſiones ſunt beneficia.
Sed huic argumento reſpondetur negando
conſequentiam. Peccat enim in forma, & hoc
tantùm concludit, videlicèt, Ergò penſiones ſunt
ſimiles beneficijs. Et hoc modò concludendo,
argumentum retorquetur. Nam ſi penſio eſt ſi-
54 milis beneficio, Ergo non eſt beneficium, quia
nullum ſimile eſt idem, *l. Quod Nerva*, *ff. De-
poſ.* & *l. Actionu verbo*. §. *ff. De action. & oblig.*
ubi glo. *in ver. Obtinent.* notat nihil eſſe id, cui
idipſum ſimile eſt. Item aliud eſt eſſe tale, aliud
haberi pro tali. ut notat Bartol. *in l. Si Maritus*,
§. *Legis*, *ff. De adulter.*
Deindè reſponderi poteſt imò dictionem,
55 *alius*, ſiguificare diverſitatem, ut *l. Si fugitivi*, ubi
textus cum gloſ. *C. De ſeru. fugit.* §. *Gallinarum*,
inſtit. de rerum. diviſ. & in propoſito notat Bald.
hic n. 2. Card. in 2. *notab. n.* 1. & Abb. *in* 1. *not.*
Sed de hoc infr. n. 65.
56 Tertiò loco reſpondet Felin. *hic*, & Joan. de
Selu. *in tract. de beneſ.* 1. *part. q.* 3. majorem
propoſitionem eſſe falſam, quandò per alia ju-
ra eſt declaratum aliquid non eſſe ſimile, ut idem
Felin. not. in d. *c. Sedes*, *ſupra eodem.* Et ita
eſt in propoſito per *c. Quamvis*, *de præb. lib.* 6.
Secundò arguit ſic. Subrogatum ſapit naturam
57 ejus, cujus loco ſubrogatur, *cap. Eccleſia il pri-
mo. Vt lit. pend.* cum ſimilibus. Sed penſio ſub-
rogatur loco beneficij, Ergo eſt beneficium.
58 At ſimiliter reſpondetur negando conſequen-
tiam. Nam hæc ratiocinatio concludit tantùm
ut penſio ſapiat naturam beneficij, non autem
ut ſit beneficium, quoniam quod ſapit naturam
alterius, non eſt id cujus naturam ſapit, ut pro-
batur. *in l. Non ſolum*, *ff. Rem ratam habet*, ubi
ſtipulatio repræſentat actionem; & tamen non
59 eſt actio. Et eſt ſimile in patrimonio, ad cujus
titulum quis ordinatur, juxta textum in *c. Cum
ſecundum*, *de præben.* quod ſapit naturam bene-
ficij; & tamen non eſt beneficium, ut not. gl. 1.
in *c. Tuæ. eod. tit.* quæ ab omnibus approbatur,
ut inquit Gigas *de penſion. q.* 28. *n.* 4. *verſ.* Nam
patrimonium. Et pater ex decero Concilij Tri-
dentini *c.* 2. *ſeſſ.* 21. ubi beneficium, & patrimo-
nium, ad cujus titulum quis ordinatur, ponuntur
tanquam diverſa.
Tertiò denique arguit ſic. De beneficio Ec-
cleſiaſtico debet fieri mentio, *c. Si motu proprio de
præb. lib.* 6. Sed de penſione debet fieri mentio,
ut hic. Ergò penſio eſt beneficium. Verum
hic quoque malè ratiocinatur Barbatia. Nam
ut argumentum concluderet, oporteret ut major
propoſitio eſſet univerſalis affirmativa, videlicèt:
Omne id, de quo fieri debet mentio in litteris,
eſt benficium. Vel negativè concepta, ideſt in
litteris nun debet fieri mentio. Ergò penſio eſt
60 beneficium. Sed arguendo hoc modo, major
eſt falſa, tolle inſtantiam: etiam de præſtimonijs
fieri debet mentio, ut tradit Felin. in *c. Poſtula-
ſti*, *ſupra eodam.* Imò & de patrimonio ſecun-
dum Vincentium, & alios, licèt Innocentius, &
communis contra. Et tamen nemo affirmaret
61 hæc eſſe beneficia Eccleſiaſtica. Rurſus fieri de-
bet mentio in litteris de Hoſpitali, quod datur
in titulum, ſecundum Cardin. *in Clemen.* 2. *nu.* 8.
in 10. *quæſt. de offic. ordinar.* & tamen Hoſpi-
tale non eſt beneficium, Clem. *Per litteras de præb.*
gloſſ. 2. *in Clemen. Si beneficiorum*, *de decim.*
Undè non ſequitur, De aliqua, re fieri debet
mentio; Ergo illa res dicitur beneficium. Ita in
effectu reſpondet Felin. *hic*, & Joan. de Selu.
d. quæſt. 3. Verum hujuſmodi inſtantiæ non tranſ-
62 eunt abſque difficultate, quia multi tenent præ-
ſtimonia, & præſtimoniales portiones verè eſſe
beneficia Eccleſiaſtica, per *c. fin de conceſſ. præb.
lib.* 6. Inter quos Hoſt. *in c. Poſtulaſti*, *ſuper
eod.* Oldrad. *conſ.* 81. *num.* 2. & 3. & *conſ.* 140.
num. 1. 2. & 6. Abb. *conſ.* 47. *nu.* 1. *lib.* 2. Mill.
*in repert. in ver. Beneficij appellatione continentur
præſtimonia.* Rebuff. *in praxi tit. Seculare beneficium
quotuplex*, *num.* 16. Nauarr. *de oratione c.* 21. *num.*
9. Et in univerſa Hiſpania obſervari ut præ-
ſtimonia conferantur Clericis in titulum perpe-
tui beneficij. teſtantur Hoieda *de incompat. be-
nefic. ſecunda part. cap.* 8. *num.* 15. Gonzal. *ad
regul.* 8. *Cancellar. gloſſ.* 5. §. 2. & Garzias *de
benefic. part.* 1. *c.* 3. *n.* 118. Licet de jure con-
trarium teneant Joan. Andr. in d. *c. Poſtulaſti*, *n.*
3. Gemin. *in c.* 1. *n.* 9. *de rer. permut. lib.* 6. & alij
plures,
Similiter Hoſpitalia, quæ dantur in titulum,
63 ſunt beneficia, ut in Clemen. *Quia contingit*, §.
Vt autem de relig. domib. Felin. *in c. De quar-
ta*, *num.* 13. *de præſcript.* Undè an hæc ſint ve-
ra ut ſcilicèt de præſtimonijs, & hoſpitalibus ſit
facienda mentio, vide per Cardin. *in d. Clemen.* 2.
in 10. & 11. *quæſt. de offic. ordinar.* ſortè meliùs
reſponderi poſſet negando minorem. Imò e-
nim de penſione, quæ non datur in titulum
beneficij, jure communi inſpecto, non eſt facien-
da mentio in litteris, ut tenet Card. *in d. Clem.*
2. *qu.* 9. & latius patebit infra num. 73. Nec ob-
ſtat hæc Decretalis, quia intelligi poteſt de pen-
ſione, quæ in titulum aſſignatur, & ſic primæ
ſpeciei, ſecundum Cald. *ſupra citatum. n.* 46.
Itaque, ut Felinus inquit, conſultius fuiſſet
hujuſmodi argumenta non ponere: ſed teſte Phi-
loſopho lib. De cælo, in fine, ad pauca reſpi-
cientes facilè enunciant. Undè præter Felin. &
Joan. de Selu. hanc Siculam garrulitatem redar-
guunt etiam Andr. Gambara *in proœmio ſuo*
com-

commenti ſuper conſtitutione Iulij II. de ſimon. elect. Roman. Pontif. & Gigas *de penſion q. 28. num. 6. ad finem.*

64 Contrariam igitur opinionem, videlicet penſionem non eſſe beneficium, nec venire beneficij appellatione niſi largè, prout beneficium diffinitur eſſe benevola actio gaudium tribuens capienti, ſequuntur communiter Doctores *in c. Quamvis, il 1. de præb. lib. 6.* videlicet Archid. *col. 2. in ver. Provideri.* Jo. Andr. *col. fin, in ver. In Gloſſa Papa noſter*, Gemin. *in ultim. notab.* Petr. de Anchar. *in 3. notab.* & Franc. *in 2.* Et in hac Decretali Cardin. & Imol. ambo *in notab.* Abbat. *in 1. notab.* & Felin. *in princip.* Staphil. *de litteris gratia in nona forma expectativarum num. 27.* Sarnen. *in reg. de infirm. q. 16. & de annali q. 21.* Caccialup. *de penſion. q. 12. & ult.* Gig. *in eod. tract. num. 28.* Selua *de benefic. prima par. q. 3. nu. 11.* Car. Palcott. *de Nothis, & ſpurijs c. 58. num. 4.* Mandoſ. *regula 19. Cancellariæ q. 11. num. 11. & conſ. 55. num. 18. & conſ. 139.* Nauarr. *conſ. 11. num. 8. de Conſtitut.* & Couarr. *pract. cap. 36. num. 10 verſ. Quarto quoties.*

Quinimò, excepto Andrea Siculo, hanc partem ſequuntur omnes, ut teſtantur Felin. & Gigas locis citatis. Et penſiones propriè beneficia Eccleſiaſtica dici non poſſe, dixit Rota *in cauſa Brixien. Confidentiæ 5. Iunij 1591. coram Penia.* quam ad litteram referunt Modeſtini *de benef. par. prima, c. 5 num. 52.*

65 Pro qua opinione inducitur primò hæc Decretalis in illis verbis, *annuas penſiones, ſeù alia beneficia*; ponderando dictionem, *alia*, quæ ponitur inter diverſa, juxta textum in d. *l. Si fugitivi. C. de ſerv. fugit.* Quam inductionem probarunt hic Bald. *num. 2.* Cardin. Abb. & Felin. *locis cit.* Sed hæc inductio videtur parum urgere, quia dictio, *alia*, denotat quidem diverſitatem in ſuppoſito, ſed identitatem in ſubſtantia, ut probat Raph. Cuman. *conſ. 45. incipien. Sine diſputatione, in princ. verſ. Etiam addito.* Eſt enim dictio implicativa ejuſdem generis. *l. Quidam relegatus. ff. De reb. dub.* & probatur in *c. Sacris, infra de ſepult.* notant gloſſ. & Doctores in *c. Sedes ſupra eodem.*, & in d. *l. Si fugitivi.* Undè quemadmodum cum dicitur, Abbates, vel alij Religioſi, non licèt inferre ut Abbates non ſint Religioſi, *Clemen. ii. in princ. de reſcr.* Item cum dicitur, Decanatus, Archidiaconatus, vel alia beneficia, non benè infertur ut Decanatus, & Archidiaconatus non ſint beneficia; quin potiùs concluditur oppoſitum, ut in *c. Cum in cunctis. §. Inferiora, de elect.* ita cum dicitur hic penſiones, ſeu alia beneficia, non benè infertur ut penſiones non ſint beneficia, ſed potius infertur oppoſitum. Et propterea Abb. Antiq. Andr. Sicul. & alij inducunt hanc Decretalem pro contraria opinione ponderantes eamdem dictionem, *alia.*

Sed pro hac parte eſt textus formalis in d. *c.*
66 *Quamvis, il primo de praben. lib. 6.* ubi cum mandatur alicui provideri de beneficio uſque ad certam ſummam, non includitur penſio. Et ita hunc textum ad hoc allegant hic Joan. Andr. *nu. 4.* in ver. penſiones, Bellam. *in princip. in eod. ver.* Bald. *num. 2.* Card. *n. 1. in ſecundo notab.* & plerique alij; quinimò Doctores omnes, ut inquit Gigas *de penſion. q. 28. n. 9. in fine, & num. 10.*

Nec refragatur quod ille textus fundet ſe in ratione illa, quod litteræ ad beneficia ſint ambitioſæ, & ſtrictè intelligendæ, quoniam ſi ex proprietate vocabuli appellatione beneficij veniret penſio, utique includeretur etiam in litteris ad beneficia; quia in omni materia quantumcunque odioſa, & ſtrictè intelligenda ſit lata interpretatio quatenus requirit verborum proprietas. *l. Cum lege*, ubi Aretin. *ff. De teſtam*, & notat Calder. *conſ. 1. de conſang. & affinit.* & Dec. poſt eum in *c. Inter cæteras, nu. 28. ſupra eod.* Et per hoc patet reſponſio ad objectum Gigantis *d. q. 28. n. 6. in fine, verſ. Prima opinio.*

67 Neque urget ſi dicas cum Gigante *d. q. 28. nu. 6.* in mandato de providendo, de quo loquitur ille textus, appellatione beneficij non comprehendi beneficium Curatum, ut deciditur *in c. Cum in illis, de præben. lib. 6.* & tamen nemo dixerit beneficium curatum non eſſe propriè beneficium. Ergò eodem modo ex eo quod in litteris ad beneficia non comprehendatur penſio, non licèt inferre ut Penſio non ſit beneficium. Etenim replicari poteſt quod Curatum beneficium non comprehendatur in mandato de providendo, non provenire ex eo quod beneficium curatum non ſit propriè beneficium, ſed quia eſt ſpeciali nota dignum, & Papa non cenſetur voluiſſe illud ſub tali generalitate includere, ut notant Doctores in d. *c. Cum illis*, & eſt bona gloſſa in *Clemen. Per litteras, in ver. Provideri, de praben.* ſicut in litteris beneficialibus appellatione Eccleſiarum civitatis non venit Cathedralis, non quia non ſit propriè Eccleſia; ſed quia propter
68 illius honorem Papa non vult illam includi ſub tali generalitate, ut formaliter dicitur in *d. c. Quamvis, in verſ. Quanquam.* At non ſic eſt in penſione, quia non ideò non includitur in litteris ad beneficia quod ſit ſpeciali nota digna, cum minus ſit penſio, quam beneficium, ſed quia litteræ ad beneficia ſunt ambitioſæ, & ſtrictè intelligendæ, Et hanc rationem ibi exprimit textus. Quaſi dicat, cum penſio propriè non ſit beneficium, & in materia ambitioſa, ſicuti ſunt litteræ ad beneficia, non ſit facienda extenſio ultra propriam ſignificationem vocis; propterea in mandato de providendo beneficij appellatione penſio non includitur. Et ita arbitror ſalvari poſſe communem inductionem illius Decretalis.

69 Pro eadem opinione inducitur etiam aliquot Decreta Concilij Tridentini, videlicèt *c. 2. ſeſſ. 21.* ubi primò agitur de beneficijs, ad quorum titulum Clerici ſacris Ordinibus initiantur, ibi, *beneficium Eccleſiaſticum*, &c. ac deindè ſubjungitur Patrimonium *verò*, vel penſionem,
70 &c. Ponderanda eſt enim illa dictio, verò, quæ eſt adverſativa præcedentium, *c. 1. §. Qui verò*, & ibi gloſſ. *in ver. Etiamſi*, & Doctores notant *de regular. lib. 6.* Bald. *conſ. 412. Verba teſtamenti, per totum, lib. 1.* & adverſatur in jure, & in facto, ut notat Abb. *conſ. 63. Videtur primo, in fine, lib. primo.* Ad idem Decretum Concilij in *c. 18. §. Ad hanc autem portionem, ſeſſ. 23. & in c. 15. ſeſſ. 25.* ubi ſimiliter penſio, & beneficium ponuntur tanquam diverſa, ibi, *beneficium aliquod Eccleſiaſticum*, & ibi, *nec penſiones, &c.* Nititur autem opinio communis hac præcipua ratione, quia penſio hujus ſpeciei eſt ſtipen-

ſtipendium merè temporale nihil habens ſpiri-
tualitatis annexum, cuius propterea, iure com-
muni inſpecto, etiam laicus eſt capax, ut notant
Bald. Felin. & alij hic Gemin. Franc. & reliqui
ſupracitati num. 64 Lauren. in c. Poſſeſſiones, 16.
q. 1. Cardin. in Clem. 2. num. 7. qu. 9. verſ. Con-
trarium, de offic. Ordinar. Gigas de penſion. q. 1.
n. 1. & q. 21. 33. & 51. n. 2. Ripa in cap. 2. n.
128. de iudic. Burſatt. conſ. 178. n. 27. lib. 2. Re-
buff. de pacif. poſſeſſor. à num. 150. aliàs 132. Cæ-
ſar de Graſſis deciſ. 91. num. 5. & deciſ. 114. num.
8. Qualis eſt penſio, quæ laico aſſignatur in ſti-
pedium pro ſervitio temporali, puta pro patroci-
nio, pro pulſandis campanis, aut aperiendo fo-
res Eccleſiæ, vel alias pro remuneratione labo-
rum, de quibus plenè per Hoſtien. Joan. Andr.
& Doctores in cap. Super inordinata, infra de
præb. Dixi in c. Cum in cunctis à n. 90. de elect.
Penſio enim huiuſmodi eſt omninò prophana,
undè non mirum ſi cadere poſſit etiam in laicum
ut per Gigan. q. 67. num. 2. Duaren, in tract.
De beneſ. lib. 6. c. 4. & Mandoſ. in reg 19. Can-
cell. q. 11. n. 2. & de ſignat. gratia, tit. de pen-
ſion. in princip.
72 Hinc deducunt multi penſionem hanc ſimpli-
cem pretio conſtitui, transferri, ac redimi poſ-
ſe ſine labe ſimoniæ, ut poſt ſeriam, & proliaam
diſputationem in translatione concludit Gigas,
qu. 99. & in extinctione, ſeu redemptione q. 45.
& 87. & ante eum Hieron. Paul. in pract. Cancel.
verſ. Quod penſiones quæ conſtituuntur. Rebuff.
in repet. c. Extirpandæ, §. Qui verò, in 6. not.
in materia penſionis ad finem de præb. Duaren.
in tract. de beneficijs lib. 6. c. 4. §. Annua huiuſ-
modi, Redoan. de Simon. 2. part. cap. 14. nu. 15.
Burſatt. conſ. 126. num, 90. ad finem, lib. 2. Et
ea Theologis Card. Caiet. in 1. tom. opuſ. tract.
31. reſpon. 10. & Medin. in Summ. lib. 1. cap. 14.
§. 22. De quo tamen vide quod dicam infra n.
75, & 81.
73 Hinc etiam deducunt alij de hac ſimplici pen-
ſione non eſſe faciendam mentionem in impetra-
tione beneficij; Quia iura non præcipiunt in lit-
teris mentionem fieri niſi de beneficio, cap. Si
motu proprio, de præben. lib. 6. Clemen. 2. de
offic. Ordi. ubi hoc tenent de Eleaz. & Zenzelin.
& poſt eos Cardin num. 7. quæſt. 9. Imol. col.
penult. verſ. An impetrans. Et in cap. Poſtulaſti,
ſupra. eod. Joan. Andr. & Henr. Boich. num. 5.
Butr. num. 7. Cardin. num. 5 & Felin. num.
8. in 3. declaratione, & 30. Corollar. Mill. in re-
pert. in ver. Gratia, verſ. Decimo ſexto, Hieronym.
Paul. in pract. Cancell. in notabil. ſupervacanti-
bus non reſer. verſ. Gratiam beneficijs impetrans.
Capella Tholoſana deciſ. 473. & ita ſervat Ro-
ta, ut noviſſimè teſtatur Gonzal. ad regul. 8. Cancel.
in gl. 5. §. 5. à n. 16.
Sed major eſt difficultas, Quid dicendum in
74 penſionibus, quæ hodie ex ſtylo curiæ aſſignan-
tur loco beneficij, ut quis commodiùs ſuſtenta-
ri valeat, vel ex cauſa reſignationis, ſeu ceſſio-
nis, ne exinde reſignans nimium diſpendium
patiatur. De his enim non immeritò ambigitur
an dici poſſint beneficia Eccleſiaſtica, & veniant
beneficij Eccleſiaſtici appellatione.
75 Pro opinione affirmativa facit primò, quia
huiuſmodi penſiones non ſunt quid merè tem-
porale, ſed potius ſpirituale, aut ſpirituali an-
neaum dependenter, ſeu conſequenter inſtar be-
neficij. Patet, quia quemadmodum beneficium
Eccleſiaſticum præreqnirit celricatum, c. Cum
adeò, & ibi gloſ. in ver. Nec Clericus, ſupra
eodem, c. Ex litteris, infra de tranſact. c. 2.
de inſtitution. Et hac ratione dicitur ſpirituale,
ſeu ſpirituali anneaum dependenter, ut docet S.
Tho. in 2. 2. q. 100. art. 4. & ibi expoſitores.
Sotus de iuſt. & iur. lib. 9. quæſt. 1. art. 1. Na-
uarr. in Man. c. 23. num. 108. & ſcripſi latiſſimè
in c. Cum pridem, in 3. quæſt. & num. 60. infra
de pactis. Ita & penſio Clericatum prærequirit
ea ſtylo Curiæ notiſſimo, de quo teſtantur Re-
doan. de Simon. 2. part. cap. 14. num. 13. Navarr.
conſ. 63. num. 5. de Simon. & Rota deciſ. 139. lib.
3. par. 3. diverſ. Et hodie eſt expreſſum in con-
ſtitutione Pij V. incipien. Sacroſanctum, de re-
vocatione privilegiorum circa penſiones obtinendas, &
transferendas per laicos, Bigamos, Clericos coniugatos,
&c. in Bullar. tom. 2. pag. 269. & in conſtitu-
tione Sixti V. incipien. Cum ſacroſanctam, de
76 habitu, & tonſura per Clericos, ſeu Milites Benefi-
cia, vel etiam penſiones obtinentes deferendis. In
Bullar. eod. tom. pag. 653. ubi ſtatuitur ut Cle-
rici obtinentes penſiones debeant tonſuram,
& habitum Clericalem, veſtes ſcilicèt talares iu-
giter deferre; alioquin non geſtantes dictum ha-
bitum Clericalem penſionibus ſint ipſo facto
privati, & penſiones extinctæ, &c. & in futu-
rum nonniſi actu Clericis in habitu Clericali, &
tonſura incedentibus penſiones reſerventur, cum
decreto irritante, &c. Atque ita ex hac poſte-
riori conſtitutione non tantùm prærequiritur
celricatus ad penſiones obtinendas, ſed etiam ut
penſionarij iugiter incedant in habitu, & tonſu-
ra, præterquam ſi penſiones inſimul non exce-
77 dant ſummam ſexaginta ducatorum auri de Ca-
mera, in quibus tamen requiritur clericatus, li-
cèt non delatio habitus, & tonſuræ, ut idem Six-
tus poſtea declaravit in alia conſtitutione, quæ
incipit Paſtoralis. In Bullar. d. tom. 2. pag. 654.
Quamobrem uſu receptum eſt ut penſio non
78 poſſit laico reſervari, niſi per Romanum Ponti-
ficem, teſte Rebuff. de pacif. poſſeſſor. num. 153.
aliàs 135. Et Nauarr. conſ. 34. de præben.
Secundò, pro eadem opinone facit quia ex
79 conſtitutinne Pij V. incipien. Et proximo. In
Bullar. tom. 2. pagina 347. Penſionarij obli-
gantur ad recitandum officium parvum Beatæ
Mariæ Virginis, licèt prius ad Horas non te-
nentur, ut tradit Gigas de penſion. quæſt. 30 ubi
refert ita etiam tenuiſſe Hieronymum Paulum
practicum Curialem auctorem libelli, qui in-
ſcribitur Provinciale omnium Eccleſiarum,
fol. 48. verſ. Quod penſiones, in fine, & Gomeſ.
in regul. Cancellar. de infirm. reſignant. quæſt. 16.
80 Ergò penſio datur hodie propter officium ſicut
beneficium, iuxta textum in c. fin. de reſcr. lib.
6. cum concord. de quibus ibi in gloſſa. in verſ.
Datur, ut per Nauarr. de reſtitut. lib. 2. c. 2. num.
200. & ſtatutum eſt in Concilio Lateranenſi no-
viſſimo ſub Leone X. ſeſſ. 9. §. Statuimus quo-
que, adeò ut propterea poſt memoratas conſti-
81 tutiones Henriquez in ſumma lib. 13. c. 13. §. 2. Di-
xerit penſionem dari titulo Eccleſiaſtico. Quare
penſionem hodie non eſſe quid merè temporale,
ſed ſpirituali anneaum probarunt Nauarr. conſ.
59. Quidam Canonicus, conſ. 62. Status propoſiti
qua-

quæſtionis, num. 2. *&* 3. *ubi num.* 3. dicit Za-
barellam, Cajetanum, & alios, qui dixerunt
penſionem eſſe jus merè remporale, parum cautè
loquutos fuiſſe; & *conſ.* 65. *Fuit reſervata, num.*1.
de Simon. Et in Man. *cap.* 23. *num.* 111. Hieron.
Gabriel. *conſ.* 191. *num.* 8. *lib.* 2. Redoan. *de Spol.
Eccleſ. cap.* 14. §. *Ex his, à num.*6. Mandoſ. *reg.*
19. *Cancellar. quæſt.* 11. *n.* 11. Cardin. Tolet. *in
ſumma lib.* 5. *c.* 9. Et hodie jam receptum eſt in
Rotæ Auditorio penſionem non eſſe quid pro-
phanum, ſed annexum ſpirituali, ut patet in
cauſa Britonorien. Commendæ, 12. Decembris
1588. coram Gipſio, ut referunt moderni *de re-
ſignat. beneficior. lib.* 6. *q.* 4. *n.* 54. *& in tract. De
beneſ. part.* 1. *c.* 5. *n.* 19. & habetur apud Farinac.
conſ. lib. 1. *deciſ.* 63.

82 Tertiò pro eadem opinione facit, quia ſicut
ſimoniacum eſt pro pecunia beneficium Eccle-
ſiaſticum conferre, vel permutare, aut reſignare,
c. Cum pridem. & *c. Fin. de pact. c. Si quis dator,
cum duobus ſequentib. c. Si quis obiecerit*, & *c. Sal-
vator.* 1. *q.* 3. eodem modò ſimoniacum re-
putatur penſionem conſtituere, vel transferre, aut
redimere pecuniæ interventu, ut tenent Adrian.
quodlib. 4. *ad* 5. Cordub. *lib.* 1. *q.* 21. *punct.
primo*. Sayr. *de Cenſur. lib.* 2. *c.* 5. *num.* 15. &
alij recentiores apud Garziam *de beneſ. par.* 1. *c.*
5. *num.* 20. poſt Paul. Roman. & Aodream
Gambar. ſupracitatos num. 53. Quinimò, ut in-
quit Nauarr. *d. conſ.* 59. *num.* 1. *de ſimon.* Penſio
nō poteſt juſtè emi ſecundum omnes, nec redimi
ſecundum ferè omnes abſque auctoritate Apo-
ſtolica, contra Cajetanum ſentientem penſionē
eſſe jus merè remporale, & ideò eſſe redimibile
pecunia, *in primo tom. opuſculor. tractat.* 31. *reſ-
ponſ.* 10. Et hoc ipſum reſpondit idem Nauarr.
d. conſ. 61. *in eo*, qui penſionem ſibi reſervatam
ad utilitatem alterius Curialis de ipſius Curialis
conſenſu ſoluta eidem certa pecuniæ quantitate
in alium tranſtulit. & *conſ.* 65. in penſionario
habente facultatem transferendi, qui intendebat
transferre reſervata ſibi facultate exigendi quoad
83 viveret, eod. tit. de ſimon. Quam ſententiam &
Rota amplexa eſt in cauſa Pharen. penſionis. 24.
Januarij 1578. coram Clem. VIII. quæ habetur
in impreſſis *deciſ.* 454. *num.* 7. *par.* 1. *diverſor.* ubi
tenuit penſionem extingui non poſſe anticipatis
ſolutionibus ſine auctoritate ſuperioris, poſt
præpoſ. in *c. Agathoſa in fine*, 63. *diſtin.* Sarnen. *in
regula de infirm. q.* 16. & Gigas *de penſ. quæſt.* 45.
Et adde eundem Gigantem *q.* 87. ubi expreſſius
tenet penſionem redimi non poſſe pro tot antici-
patis ſolutionibus ſine authnritate Papæ. Et ita
ſe habet ſtylus Curiæ, qui facit jus: teſte eodem
Nauarr. *d. conſ.* 61. *in fine*, & *conſ.* 11. *incip.* N.
84 *preſſus admodum ære alieno, in tit. de reb. Eccleſ.
non alienan.* licèt penſio uti debitum pecunia-
rium poſſit gratis remitti, & condonari in totum,
vel in parte, ſimpliciter, vel ad tempus ſine autho-
ritate ſuperioris, ut tenet Præpoſ. *loco citato.* Gig.
quæſt. 45. & Nauarr. *d. conſ.* 11. *verſ. Reſpondeo
primo.*

85 Quartò facit pro eadem opinione, quia de
penſione loquitur ſubſidium charitativum, ſicut
de beneficio, ut per Bellene. *in tract. de ſubſid.
charit. q.* 75. Caecialup. *in tract. de penſion. q.* 12.
86 & Gig. *in eod. tract. q.* 49. Quemadmodum &
taxa pro ſeminario ſolvi debet ex fructibus non
modò beneficiorum, ſed etiam penſionum,
87 ut in decreto Concilij Tridentini *c.* 18. *verſ. Ad
hanc autem portionem, ſeſſ.* 23 Et generale eſt
ut penſionarij teneantur ad collectam per Cleri-
cos ſolvendam ex fructibus beneficij, ſicut cæteri
beneficiati, ut pluribus probat Gigas *q.* 28. *n.* 19.
verſ. Tertiò limita.

88 Similiter de penſionibus ſolvenda eſt annata
in expeditione litterarum reſervationis, ſicut
ſolvitur de beneficijs excedentibus valorem vi-
ginti quatuor ducatorum auri de Camera. Et ita
obſervat Curia. Imò ſtylus habet ut quandò
alicui providetur de beneficio, ſuper cujus fru-
ctibus eſt alicui reſervata annua penſio, tunc in
89 expeditione litterarum proviſionis beneficij ſol-
vatur annata detracta penſione. Et quidem anna-
ta ante tempora Leonis X. ſolvebatur pro pen-
ſionibus excedentibus prædictam ſummam vi-
ginti quatuor ducatorum; ſed tempore ipſius
Leonis ſtatutum fuit ut annata ſolveretur ex pen-
ſionibus aſcendentibus ad ducatos duodecim, ut
teſtatur Gigas *quæſt.* 26.

90 Et eodem modo ſicut illigitimè natus non eſt
capax beneficij Eccleſiaſtici ſine diſpenſione,
c. Litteras, de fil. presbyter. c. 1. *eodem tit. lib.*
6. ita pariter ſine diſpenſatione non eſt pen-
ſionis capax, ut concludit Gigas *quæſt.* 16. *per
totam.*

Quinto, facit quia ſicut beneficia ingreſſi reli-
91 gionem ſequuta profeſſione vacant, *c. Benefi-
cium, de regular. lib.* 6. ita extinguitur penſio per
profeſſionem Penſionarij, qui verbum, benefi-
cium, poſitum in ea decretali intelligitur largè
de quocunque beneficio, ut ibi notant Jo. Andr.
Gemin. & Franch. *in Principio.* Et ita in pen-
ſione firmat Gigas *q.* 57. *num.* 5. *verſ. in contra-
rium, & num.* 6. dicens hanc ſenteotiam eſſe de
92 jure veriorem. Item ſicut per contractum ma-
trimonij per verba de præſenti vacant omnia
beneficia Clerici in minoribus conſtituti, *c. Pri-
mo*, & ibi gloſſ. 1. & Doctores *infra de Clericis
conjugat.* Ita etiam per contractum matrimonij
extinguitur penſio Clerico aſſignata ex cauſa re-
ſignationis, aut ceſſionis, vel ut commodius ſu-
ſtentari valeat, de qua nunc agimus, ut conclu-
dit Caccialup. *de penſion. quæſt.* 30. *& ult. verſ.
Et pro declaratione materia.* Put. *deciſ.* 469.
lib. 2. Joannes Paulus *deciſ.* 188. *lib.* 2. Couarr.
in 4. *Decretal. ſecunda par. c.* 6. §. 3. *n.* 6. Julius
Clarus *in pract. crimin.* §. *fin. q.* 73. *num.* 5. &
Gigas *q.* 54. *num.* 4. amplius teſtatur hanc
opinionem amplecti Curiam Romanam, & ſibi
ipſi in facto accidiſſe, quia poſteaquam matri-
monium contraxit, quaſdam penſiones amiſiſſe
ſibi tanquam Clerico in minoribus reſervatas
per Clementem VII. licèt ſecus ſit in penſione
93 aſſignata laico de Eccleſia benemerito, quod
fieri poteſt juxta terminos, in quibus conſuluit
Oldrad. *conſ.* 226. *incipien. Quidam Epiſco-
pus.* Aut pro ſervitio Eccleſiæ impenſo vel im-
pendendo, puta advocato pro patrocinio, & de-
fenſione, vel pro alijs cauſis temporalibus de
quibus per Hoſt. & DD. in *c. Super inordinata,
infra de præben.* Hoc enim caſu per contractum
conjugij penſio non extinguitur, ut poſt Guillel.
de Monte Laud. *in Clem.* 1. *de reb. Eccleſ. non
alien.* firmant ibi *Cardin.* q. 18. & Imol. *col.* 6.
verſ. Sed numquid advocatus, quemadmodum
nec

nec extinguitur ſi fuerit aſſignata clerico pro
ſervitio, vel officio temporali, ut notant Laurent.
Cardin. & Imol. *in Clemen.* 1. *§. An eadem, de
ſupplen. neglig. Prælat.* & poſt eos Gigas *d. q. 54. n.
3. verſ. Primo caſu.*

Sextò facit quia ſicut in impetratione benefi-
cij fieri debet mentio de obtentis, *c. Si motu
proprio, de preb. lib. 6. cum concordant.* Ita &
in gratia penſionis. quæ clerico aſſignatur lo-
co beneficij ut commodius ſuſtentari valeat, fa-
cienda erit mentio de beneficijs, & alijs penſio-
nibus, niſi in gratia reſervatæ fiat motu pro-
prio, ut ſuper Epiſcopatibus, vel ex cauſa reſi-
gnationis, ſeu ceſſionis; & ita ſervatur de con-
ſuetudine, & ſtylo curiæ, ut teſtatur Garxias
de benefic. par. 1. cap. 5. num. 85. Ideoque in pen-
ſionibus pro Palatinis apponi conſuevit hæc
clauſula, videlicet, [Et cum indulto quod penſio
per præſentes reſervata loco beneficij Eccleſia-
ſtici non cedat, nec in numero beneficiorum,
ſeu penſionum, etiam ſub eodem tecto conſiſten-
tium intret, vel illius taciturnitas in impetra-
tionibus aliorum beneficiorum, ſeu penſionum
deinceps faciendis ſubreptionem, aut nullitatem
aliquam faciat.]

Septimò, pro hac parte facit, quia ſicut fructus
95 beneficij quamvis licitè vendi, & locari poſſint,
ut in *c. Veſtra, de locat.* tamen vendi aut locari
nequeunt ad vitam propter prohibitam rerum
Eccleſiaſticarum alienationem, ut notat gloſſ.
in *Clem. 1. in ver. Unius, de reb. Eccleſ. non alie-
nan.* Imò nec ultra triennium, ut in *Extrauag.
Ambitioſæ, eod. tit.* Ita quamvis & fructus pen-
ſionis licitè vendi, & locari queant; id tamen fie-
96 ri non poteſt ad vitam, ut firmat Nauarr. *in præ-
alleg. conſ. 11. de reb. Eccleſ. non alienan.* ubi plu-
ribus conſuluit non licere Penſionario pro pecu-
nia conſtituere aliquem Procuratorem irrevoca-
bilem ad fructus penſionis exigendos, vita ejuſ-
dem penſionarij durante, ſine autoritate Apoſto-
lica. Quod malè ſervatum intellexi à nonnullis
Curialibus, qui ad ſui vitam conſtituerunt pro-
curatores, ut in rem propriam ad exigendam pen-
97 ſionem, recepta ab ipſis certa pecuniarum quan-
titate. Ultimò, omiſſis alijs, facit pro hac opi-
nione, quia Cancellaria habet penſionarios pro
beneficiaris, & vult in literis mentionem fieri de
penſionibus, ſicut de beneficijs, ut patebit in quæ-
ſtione ſequenti *n. 132.* Et contraria opinio vera
eſt tantummodò in penſione, quæ non aſſignatur
loco beneficij, ſed in ſtipendium, in qua loquun-
tur plerique ex Auctoribus præcitatis *num. 73.* ut
declarant Andr. Gambara *de offic. leg. lib. 6. num.
323.* Gigas *de Penſion. quæſt. 67. concluſ. 2.* Mandoſ.
*de Signatura grat. tit. de penſion. in princip. verſ. Hinc
dicimus.* Item procedit eadem opinio in penſio-
ne, quam quis habet à laico pro titulo Ordinum,
de qua loquitur Rota *deciſ. 36. de reſcript. in anti-
quis, & deciſ. 9. de praben. in antiquior.* & Felin in *c.
Poſtulaſti, num. 8. in tertia declarat. & in 30. corollar.
ſupra eod.*

Verum his non obſtantibus, arbitror dicen-
dum nec penſiones, quæ hodie ex ſtylo Curiæ
Clericis reſervantur, eſſe beneficia Eccleſiaſtica,
nec propriè, & ſtrictè loquendo venire beneficij
Eccleſiaſtici appellatione. Quod multipliciter
probo. Et primò. Beneficium Eccleſiaſticum
98 ex ſui natura debet eſſe perpetuum, *c. Præcepta, 55.
Proſp. Fagn. in 1. Decretal.*
*diſtin. c. Sanctorum, 70. diſtin. c. Veniens, de fil.
Presbyter. c. penult. de Cler. ægrotant.* & nota-
tur in *c. Si gratiosè, de reſcript. in 6.* Lap. *alleg. 9.
incip. Diſputat, num. 3.* Petr. de Anchar. in *c. 1. nu.
4. de regul. iur. in 6.* Caſſad. *deciſ. 4. num. 2. & de-
ciſ. 12. nu. 9. de præben.* plenè Franciſ. Marc. *deciſ.
Delphin. 1071. lib. 1.* & *deciſ. 1120. num. 22.* pen-
ſio autem non eſt perpetua, ſed temporalis; ex-
99 tinguitur enim morte Penſionarij, cui ſolvitur,
ſicut uſusfructus morte uſufructuarij, *§. Finitur.
Inſtit. de uſufruct. l. Antiquitas, C. de uſufruct. & ha-
bit.* Undè in litteris reſervationis penſionis ſem-
per apponitur clauſula, [Tibi, quoad vixeris,
vel procuratori tuo legitimo annis ſingulis per-
ſolvendam.] ut per Gigan. *de penſion. q. 1. num.
5.* & *quæſt. 12. in princip.* Nec penſio vacat per obi-
tum Penſionarij, ſed extinguitur ut prædixi, ac
proindè ut vacans impetrari non poteſt. At be-
neficium Eccleſiaſticum ſuti perpetuum vacat, &
alteri confertur, *c. 2. cum duobus ſequentibus, c. Ex
tenore, & c. fin. inf. de conceſſ. præben.* cum multis
ſimilibus. Secundò beneficium Eccleſiaſticum
100 requirit canonicam erectionem, aliàs non eſt be-
neficium, *c. Nemo, de conſecr. diſtin. 1. c. 1. 22.
diſtin.* Undè Sacra Congregatio Concilij aliàs
reſpondit Vicarios perpetuos conſtitui non poſ-
ſe in vim, *cap. 7. ſeſſ. 7.* abſque erectione tituli Vi-
cariæ. Item beneficium ſine canonica inſtitutio-
ne obtineri non poteſt, ut in regula Beneficium,
de *regul. iur. lib. 9.* Sed Eccleſiaſtici proventus
101 annuatim à Clerico percipi poſſunt ſine ulla ere-
ctione, aut canonica inſtitutione; quia ex eo non
dicitur quis propriè beneficiatus, ut inquit gloſ.
notabilis in *d. c. Beneficium, in princip.* per textum
in *c. Quicunque ſuffragio, 12. quæſt. 2. c. Poſſeſſiones,
16. quæſt. 1. c. Clerici, & c. Si Epiſcopus, quæſt. 3.* & *c.
Quoniam de Magiſtr.*

Tertiò, inter beneficiatum & Eccleſiam con-
102 trahitur matrimonium ſpirituale, *c. Sicut in una-
quaque, xi. quæſt. x. c. fin. Inter corporalia, c.
Quanto. & c. fin. de tranſl. Epiſ. c. Requiſiſti, de teſtam.*
vel quaſi matrimonium, ut not. gloſ. 1. *in c. Ne
pro defectu, infra de elect.* Butr. in *c. fin. num. 15. de
poſtul. Prælat.* & dixi plenius in *d. c. Quanto, num. 7.*
At Penſionarius non dicitur Sponſus Eccleſiæ,
nec ullum ſpirituale conjugium cum Eccleſia
contrahit, ut in dict. *c. Poſſeſſiones*, cum alijs alle-
gatis num. præced.

103 Quartò, ut inquit Petr. de Anchar. in *c. Quam-
uis, il primo, in 3. not. de præben. lib. 6.* propter be-
neficia quis intitulatur, & obligatur Eccleſiæ; &
tenetur ad continuam reſidentiam, *cap. fin. de
Cler. non reſiden.* Adde textum *in uſibus feudor.
104 lib. 1. tit. 6. in princip.* ubi pro eodem aſſumuntur
beneficium, & titulus beneficialis, ſicut etiam
communiter uſu receptum eſt. Sed per penſio-
nem quis non intitulatur, nec ad reſidentiam tene-
105 tur, *dict. c. Poſſeſſiones, & c. Illud, 2. quæſt. 6.* Et
hanc idem Anchar dicit eſſe rationem decidendi
in ea Decretali.

Quintò, beneficium Eccleſiaſticum reſignari
106 non poteſt ſine Superioris auctoritate, *c. Admonet.
de renunc.* Idque propter rationes ſuperius expreſ-
ſas in tertio, & quarto fundamento. Sed penſio
etiam Clerico aſſignata juxta hodiernum Curiæ
ſtylum remitti, & condonari poteſt ſine ulla au-
thoritate Superioris, dummodo purè, & libera-
liter id fiat, ut dictum eſt ſupra *num. 84.*

107 Sextò, quorum diverſa eſt diffinitio, diverſa
quoque eſt ſubſtantia. Nam diffinitio teſte Boe-
tio, eſt oratio cujuſcunque rei ſubſtantiam de-
monſtrans, ut refert gloſ. in l. *Omnis diffinitio,*
ff. de regul. Iur. & quidditatem rei oſtendit, ut in-
108 quit Aret. in *l. Moribus, col. 2. verſ. Secundo nota*
argumentum, ff. de vulg. & pupill. Et differen-
109 tiæ ſpecierum non cognoſcuntur niſi per diffini-
tionem. *l. 1. C. De iure emphyt. l. Quæſitum, in princ.*
ff. de fundo inſtructo, & l. Si quintus, §. Cum au-
rum, ff. de aur. & arg. legat. *Ad hoc l. 1. §. 1.*
ff. de dolo. *Inſtitut. de tutel. in princ. & c. Cum*
110 *cauſam, infr. de raptor.* Sed diffinitio penſionis,
de qua ſupra nu. 48. multum differt à diffinitio-
nibus beneficij Eccleſiaſtici, quas ponunt Jo. de
Selua *in tract. de benef. part. 1. quæſt. 1.* Duaren.
111 *lib. 2. c. 4.* Coraſ. *part. 1. c. 2. num. 1.* Card.
Tolet. in *Summa lib. 5. c. 76.* Nauar. *de reditib. Ec-*
cleſiaſt. quæſt. 1. monit. 55. nu. 4. Moderni *de re be-*
neficiar. lib. 1. q. 3. nu. 1. & alij complures. Ergò
neceſsè eſt aliud eſſe penſionem, & aliud benefi-
cium Eccleſiaſticum, & conſequenter penſionē
non venire beneficij Eccleſiaſtici appellatione. ad
l. Si idem, C. de Codicill. Nam nomen debet eſſe
conſequens rei, *Inſtitut. de donat. §. Eſt & aliud, c.*
Si officia, 59. diſtin. Undè illud, Si re priveris, nec
nomen habere mereris, *l. fin. C. de ſentent. ex peric.*
recitant. c. Cleros. & ibi Archid. 21. *diſtin.* & *c. Non*
omnis, 2. q. 7.

112 Septimò, ut dixi Rota *deciſ. 425. part. 1. di-*
verſor. Penſio quamvis ſit ſpirituali annexa; ta-
men eſt quoddam jus temporale, id eſt ad tem-
pus ſeparatum, & formale ac per ſe diſtinctum
ab ipſo beneficio.

113 Ultimo, alijs omiſſis, Penſiones noſtri tempo-
ris non eſſe beneficia, nec propriè comprehendi
ſub nomine beneficij Eccleſiaſtici inde patet ma-
nifeſtè, quod in materia odioſa, & ſtrictè intelli-
genda, appellatione beneficij nunquam venit
penſio: textus eſt clarus in d. *c. Quamvis. il primo*
114 *de præben. lib. 6.* & patebit in quæſtionibus ſequen-
tibus. Quod procedit etiamſi beneficium expri-
matur per dictionem univerſalem, *quodcunque,*
ut ibi probatur in verſ. *Et ideò, in fine,* quod plu-
ribus exornat Gigas *de penſion. q. 28. num. 16.*
Atqui ſi penſio eſſet verè, & propriè beneficium
Eccleſiaſticum, utique comprehenderetur ap-
pellatione beneficij etiam in materia odioſa, &
ſtrictè intelligenda, ut oſtenſum eſt ſupra *num. 66.*
verſ. Nec refragatur. Et hanc partem tenent
communiter Doctores, concedunt enim penſio-
nem eſſe propriè beneficium in eo tantùm caſu,
in quo penſio aſſignatur in titulum beneficii, ut
patet ex dictis ſupra *num.* 44. Et probatur per
textum *in Clem. 2. §. 1. iuncto §. Cæteri verò, in ver.*
Quodcunque, de vit. & honeſt. Clericor. Nam ibi
Clericus contraveniens illi Conſtitutioni eſt
ſuſpenſus à perceptione fructuū beneficii, quod
obtinet per ſex menſes. nec appellatione benefi-
cij ibi venit penſio. Et in §. *Cæteri,* Sacerdotes,
non beneficiati utentes virgata veſte, dicit ibi tex-
tus, redduntur inhabiles ad quodcunque bene-
ficium Eccleſiaſticum obtinendum. Gloſſa verò
in d. *ver. Quodcunque,* dicit appellatione beneficij
comprehendi penſionem, quæ in titulum datur.
Ergò quæ non datur in titulum non comprehen-
ditur. Et ita hunc locum expendit Gigas *de pen-*
ſion. quæſt. 94. num. 4.

Non obſtant argumenta contraria. Nam ad
primum, ſecundum, & tertium reſpondetur con-
cedendo penſionem hodie non eſſe quid merè
temporale, ſed ſpirituali annexum, id eſt benefi-
cio, & dari propter officium; Ideoque Simoniam
committi in penſione ſicut in beneficio, Sed hinc
non ſequitur ut penſio propriè ſit beneficium.
115 Quod inde apparet manifeſtè, quod penſionem
transferens, aut redimens pro pecunia ſine aucto-
ritate Romani Pontificis, quamvis committat ſi-
moniacam pravitatem; tamen non incidit in ex-
communicationem latam in *Extrauag. ſecunda de*
Simon. quia ibi non excommunicantur niſi Si-
moniaci in ordine, & beneficio, ſecundum recep-
tam ſententiam, de qua teſtatur Nauarr. *dict. conſ.*
65. num. 1. verſ. Secundo quod dici poſſit de Simon.

Ad quartum, & quintum reſpondetur ex eo
quod de penſione ſicut de beneficio ſolvatur cha-
ritativum ſubſidium, collecta. vel taxa, & quod
penſio ſicut beneficium vacet per profeſſionem,
& matrimonium, hoc tantum inferri ut penſio in
illis caſibus ſit ſimilis beneficio, & eodem jure
cum beneficio cenſeatur, non autem ut ſit bene-
ficium. Quod inde etiam apparet, quia Hoſ-
pitalia quoque, Confraternitates, & Collegia ad
ejuſmodi taxam tenentur, ut in d. *c. 18. ſeſſ.*
23. & tamen non ſunt beneficia, ut ſuperius teti-
gimus, *num. 61.*

Ad Sextum patebit ſolutio ex reſponſione ad
ultimum.

Ad Septimum itidem reſpondetur ex eo quod
fructus penſionis ſicut beneficij ad vitam vendi,
aut locari nequeant, hoc tantùm ſequi ut ejuſmo-
di fructus veniant appellatione rerum Eccleſiaſti-
carum, non autem ut penſio ſit beneficium.

116 Ad ultimum denique reſpondetur Cancella-
riam habere penſionem pro beneficio ad illum
effectum tantum ut de penſione ſicut de benefi-
cio facienda ſit mentio in litteris, non autem ge-
neraliter, & indiſtinctè. Ratio autem cur in eo ca-
ſu penſio reguletur inſtar beneficij, ea eſſe poteſt,
quia Papa non ita de facili provideret eum, qui
nihil haberet ex proventibus Eccleſiaſticis, arg.
c. Poſtulaſti. ſupra eodem. Ac propterea de penſio-
nibus, ſicut de titulis beneficialibus oportet men-
tionem fieri, quemadmodum & de beneficijs ma-
nualibus, licet propriè non ſint beneficia, ut pa-
tebit infra *num.* 118 fieri debet mentio, ut notat
Calder. *conſ. 9. de reſcript.* Ripa in *c. Ad aures,*
num. 12. ſupra. eod. Selua, *de benef. tertia part.*
quæſt. 11. num. 8. Rebuff. *de nomin. q. 9. nu. 27.*
& Rota in *cauſa Seguntina Theſaurariæ, 29 Aprilis*
1596. *coram Orano.*

Demum argumenta omnia in contrarium ad-
ducta huc ſpectant ut penſio hodie in multis caſi-
bus reguletur inſtare beneficij, ubi ſcilic. id ſua-
det ſubjecta materia, non autem, ut ex proprieta-
te vocabuli comprehendantur appellatione be-
neficij Eccleſiaſtici.

117 Quamobrem concludendo, & opiniones con-
ciliando videtur ſic diſtinguendum. Aut verſa-
mur in materia odioſa, & ſtrictè intelligenda; &
procul dubio beneficij appellatione non venit
penſio. Aut verſamur in materia favorabili; &
tunc penſio includitur appellatione beneficij non
ſolum accipiendo nomen beneficii in genere
prout eſt benevola actio tribuens gaudium capi-
enti. (de hoc enim ineptum eſſet dubitare

cum

eum quælibet Principis liberalitaa, ſeu gratia
etiam prophana, & laicalia dicatur beneficium,
ut donatio rei temporalis, *c. Cum dilecti, infra
de donat.* Dixi in *c Olim de verbor. ſignific.*) ſed
etiam accipiendn nomen beneficii in ſpecie pro
beneficio ſpirituali, Eccleſiaſtico, ut per Gi-
gant. *q. 94. num. 8. verſ.* Imò largo modo penſio
dici poteſt Eccleſiaſticum beneficium. Pro qua
diſtinctione induco textum in d. *c. Quamvu, il
primo de præben. lib. 6.* Nam ibi deciditur in
litteris ad beneficia penſionem non includi ob
illam rationem, quod litteræ huiuſmodi ſunt
ambitioſæ, & reſtringendæ. Ergò à contrario
ſenſu ſi materia ſit ſavorabilia, & latè interpre-
tanda beneficij nomine veniet etiam penſio. Id-
que non es proprietate vocia, ſed per interpre-
tationem extenſivam, ut per Gigan. *quaſt. 58.*
118 *num. 28. verſ. Secundo limita*, ſicut in materia
favorabili appellatione beneficij includuntur
etiam beneficia manualia, quæ tamen verè, &
propriè non ſunt beneficia, ut tenent Staphil. *de
litteris gratia, nona forma expectatiuar. num. 29.*
Gamhar. *de offic. leg. lib. 4. rub. 1. n. 1.* Ludouic.
Gomez, *de expectativis, nu. 94.* Duaren. *in tract.
de beneſ. lib. 2. c. 4.* ubi ait Prioratus clauſtrales
beneficiis non annumerari, quia perpetui non
119 ſunt. Quintanaduen. *lib. 1. Eccleſiaſticor. c. 3.
num. 12.* & Nauarr. *conſ. 5. de præb. & conſ. 8.
num. 7. de iurepatr.* dicens Capellaniam ſic
fundatam etiam authoritate Epiſcopi non eſ-
ſe beneficium, & *conſ. 9. de offic. ordinar. & conſ.
27. de præben.* ubi ait Capellaniam deſinere eſſe be-
120 neficium ſi ex perpetua fiat ad nutum amovibilis.
Et hanc diſtinctionem inter materiam odioſam,
& favorabilem in propoſito ſæpius probavit ſacra
Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini
interpretum. Quinimò & Gregor. XIII. ut pa-
tebit infra *num. 129. 131. & 134.*

Secundò QUÆRO, utrum in decreto Con-
121 cilii Trident. *c. 6. ſeſſ. 23.* qua parte ſtatuitur ut
Clericus prima tonſura initiatus, aut etiam in mi-
noribus ordinibus conſtitutus fori privilegio
non gaudeat, niſi beneficium Eccleſiaſticum ha-
beat, vel habitum, & tonſuram deferens alicui
Eccleſiæ de mandato Epiſcopi inſerviat, appella-
122 tione beneficii Eccleſiaſtici veniat penſio.

Hanc quæſtionem format Hieronymus Gigaa
in *tract. ſuo de penſion. quæſt. 94. num. 8.* in ter-
minis conſtitutionis Celmentis VII. emanatæ
ad inſtantiam Reipublicæ Venetæ infraſcripti te-
noria, videlicet: Statuimus & ordinamus quod
de cætero poſt trimeſtre à die publicationis præ-
ſentium computandum tam conjugati, quam a-
lii dicti dominii Clerici etiam ad minores ordi-
nes promoti non beneficiati, nec in ſacria Ordi-
nibus conſtituti cujuſcunque Dignitatia, ſtatus,
gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, privi-
legio Clericali in criminalibua dumtaxat gaudere
nequeant. Sed tales clericali charactere inſigniti,
ac in minoribus ordinibua conſtituti non benefi-
ciati, & alii, qui ætatis legitimæ ad Ordines ſa-
cros ſuſcipiendos, ſi Ordinem ſacrum non ſu-
ſceperint, delinquentes pro tempore per iudices
ſæculares capi, inquiri, & juxa eorum demerita
omnibus pœnis, quibua meri laici delinquentes
de jure puniri deberent, liberè, & licitè puniri
poſſint, nec ſe ſub prætextu privilegii Clericalis
tueri, & defendere, & ad Curiam Eccleſiaſticam
123 recurrere valeant. Et dicit Gigas ſæpiùs ſe con-
ſultum fuiſſe an in prædicta conſtitutione appel-
latione Clerici non beneficiati veniret Clericus
cui reſervata ſuit annua penſio ſuper fructibus
alicuius Eccleſiaſtici beneficii, & reſpondiſſe ne-
gativè, motua es concluſione, quam ſuperius
firmaverat, quod in materia ſavorabili, qualis
eſt hæc privilegii fori, appellatione Clerici bene-
ficiati venit etiam Clericus, qui nullum poſſidet
Eccleſiaſticum beneficium, habet tamen, & per-
cipit annuam penſionem ſibi authoritate Apoſto-
lica reſervatam ſuper fructibus alicujus Eccleſia-
ſtici beneficii, Menſæ, vel Dignitatis. Quod qui-
124 dem reſponſum confirmat ea ratione, quia Cle-
rico, cui penſio reſervatur, ut plurimum datur
in litteris reſervationis penſionis regreſſus ad be-
neficium ob non ſolutionem penſionis, juxta ſty-
lum Curiæ, & propter hujuſmodi regreſſum
dicitur habere jus ad beneficium, allegat. Æneam
de Falconib. *in tract. ſuo de reſervat. in 47. effe-
ctu, num. 10. & 11.* licèt hæc ratio non ſit uni-
verſalis, quia non comprehendit niſi Clericos,
quibus reſervatur penſio ex cauſa reſignationia
beneficii; & hos non omnes, ſed illos tantùm
125 quibus in litteria Apoſtolicis datur hujuſmodi
regreſſus. Præterea ſecundum Gigantem, cum
antedicta conſtitutio exorbitet à jure communi,
quippè quæ reſtringit privilegium fori Clericalis
à jure communi indultum, ſtrictè intelligi debet
ut minus lædat jus commune quàm fieri poſſit,
ut per Doctores in *c. Cauſam, quæ ſupra eodem.*
Imò ſecundum jus commune intelligi, & inter-
pretari debet, ut notatur in *l. Ex facto, in princ.*
ubi Imol. & Alex. *ff. De vulg. & pupill. ſubſtic.* Ac
demum in exorbitantibus non ſit extenſio. *c.
Quæ à iure, de reg. iur. lib. 6.* & notant gloſſ. &
Doctores in *l. Si conſtante, in princ.* ubi Alexand.
ff. Sol. matrim. Ergo verba illa, *non beneficiati*,
in dicta conſtitutione intelligenda ſunt de Cleri-
cis, qui non habent aliquod beneficium, neque
126 Eccleſiaſticam penſionem. Hæc autem præcipuè
vendicant ſibi locum in caſu conſtitutionis præ-
dictæ, quia privilegium Clericale eſt Clericis
indultum de jure divino, ut eſt textus in *c. Si Im-
perator.* & ibi gloſſa in *ver. Et diſcuti, 96. diſtin.*
Calderin. in *repetit. c. Perpendimus, de ſentent.
excomm.* Cardin in *Clem. 1. q. 1. de offic. ordi-
nar.* Abb. in *c. Propoſuit, col. 3. verſ. Ex quo
infertur, de conceſſ. præb.* Præpoſ. *in c. In iſtis,
in fine 4. diſtin.* & ſcripſi pleniua in *c. Eccleſia S.
Maria, ſupra de conſticut.* Quamobrem ut mi-
nus lædatur jus commune, in terminis conſtitu-
tionis prædictæ Clericus penſionem habens be-
neficiatus cenſeri debet. Eamdem opinionem
127 in terminis Concilii Tridentini tenet Salzedo di-
cens ita fuiſſe in ſupremo Concilio judicatum,
in practica criminali canonica *c. 67. num. 10.*
Et quamvis in ultima editione anni 1594. aſſirmet
Illuſtriſſimos Cardinales ſacræ Congregationis
contrarium judicaſſe, exiſtimantes d. *c. 6.* Con-
cilii quoad privilegium fori non comprehende-
re Clericum, cui ſuit reſervata penſio in fru-
ctibus alicuius beneficii, prout teſtatur Flamin.
Pariſ. *de reſignat. beneſic. lib. 1. q. 10. in fine,
& lib. 2. q. 15. num. 15.* & Nicolaus Garzias de
beneſic. par. prima. cap. 5. n. 70 Veritas tamen a-
128 liter ſe habet.

Nam dubitatum fuit à quodã Clerico Veliterne

hoc allegat notata per gloſſam ſecundam in c.
Conſuluit. in fine, de uſur. & ibi Doctores, maxi-
mè, Jo. de Anan. & Inno. in c. Fuam, ante medium
magnæ Gloſſa. de ætat. & qual. & B. Tho. in 2. 2.
19 q. 28. art. 2. in reſponſione ad ſecundum argum. Sed
certè D. Tho. eo loci nihil dicit ad hoc propoſi-
tum, ſed id videtur docuiſſe in 4 ſent. diſt. 25. q. 3.
art. 3. ad ſecundum. ubi primò dicit, res Eccleſiæ
quamvis ſint aliquo modo Papæ, non eſſe tamen
ejus omnibus modis habendi, ſicut illud, quod ad
manum habet. At deinde ſubdit. Non eſt autem
dubium quòd ſimoniam committeret ſi quis ali-
quod ſpirituale debitori ſuo daret, ut quod ſuum
eſt recuperaret; & ita etiam in propoſito Papa à
ſimonia non excuſaretur, ſi (quod abſit) ſpiritua-
lia pro temporalibus rebus Eccleſiarum daret.
Quo loco S. Doctor ſupponit ita demum eſſe ſi-
moniam, dare aliquid ſpirituale debitori ſuo, ſi
res non ſit debita omnibus modis, & ſic naturali-
ter, & civiliter. Alioquin non congrueret ratio
illa, quod res Eccleſiæ non ſint Papæ omnibus
modis habendi. Et ita intellige hanc doctrinam,
quæ aliàs pugnaret cum communi concluſione
Canoniſtarum quoad ea, quæ præcipiuntur à ju-
re, & tacitè inſunt, ſicut eſt reſtitutio rei alienæ,
ut in reg. ſexti, Peccatum, licitè in pactum deduci
poſſunt etiam in ſpiritualibus. Quod nota prop-
ter ea quæ de hac doctrina D. Tho. ſcripſi in c.
Tua nos, n. 21. infra de ſimonia.
20 Ultimò nota ibi, revocando in irritum. litteras
ſubreptitias in beneficialibus eſſe ipſo jure nullas,
ut hic, & apertius in Clem. 1. ibi, (veluti ſubrepti-
tia nullius eſt momenti,) de præb. in cap. Si motu
proprio, ibi, (quantumcunque modicum benefi-
cium taceatur in ea, ipſam veluti ſubreptitiam vi-
21 res nolumus obtinere,) eod. tit. lib. 6. & in c. 1. &
2. de fil. presby. eod. lib. adeò ut de facto revocari
poſſit, & debeat quidquid vigore harum littera-
rum intentatum eſt, etiamſi de ſubreptione ex-
ceptum non fuerit, ut probatur in hac Decretali.
quæ ad hoc quotidie à Doctoribus allegatur. Et
hic tenent gl. fin. verſ. Vel poteſt dici, Innoc. n. 2. in
ver. Revocando. Abb. antiq. n. 5. in ver. Irritum, Jo.
22 Andr. n. 14. Butr. n. 5. in ultimo not. dicens pro-
ceſſum habitum per litteras ſubreptitias eſſe ipſo
jure nullum, & poſtea detecta ſubreptione quan-
docunque revocari Card. n. 3. in 5. not. Abb. Sicul.
n. 5. & n. 8. & 9. in fin. verſ. Secundo caſu, & alij om-
nes teſte Felin. n. 22. §. Litteræ beneficiales. Idem fir-
mat Innoc. in c. Ad aures, & in c. Conſtitutus, per illa
iura ſupr. eod. Imol in c. Ad hæc in ult. not. ſupr. eod. &
Marian. Soc. in repet. d. c. Poſtulaſti, in 8. princ. art. Et
hanc regulam conſtituit Oldr. conſ. 81. incip. Quod
proceſſus, n. 2. verſ. Nam ſubreptio gratiam reddit nul-
lam, & per conſequens proceſſum: ubi allegat
hanc Decretalem, & conſ. 257. Factum tale eſt, n. 40.
23 verſ. Præterea in dicto reſcripto. Rationem verò cur
litteræ beneficiales ſubreptitiæ ſint irritæ ipſo ju-
re, aſſignat gl. fin. in eod. verſ. Vel poteſt dici, quia
ſcilicet beneficium non poteſt poſſideri niſi cano-
nicè habeatur, c. Ex frequentibus, de inſtit. Sed iſti
per fraudem obtinuerunt, & ideò injuſtè. Vel ſe-
24 cundum Compoſt. in c. Super litteris, n. 19. ſupr. eod.
ſubreptio in beneficialibus gratiam vitiat propter
puritatem, quæ deſideratur in beneficijs, & quia
in beneficijs ſic obtentis littera eſt loco tituli. At
ſine juſto titulo quis non habet jus in beneficijs.
arg. l. Habere ius. ff. De decur. & l. Si quis ſepulchrum, ff.
De relig. & ſumpt. fun. Unde, ut ipſe ait, probato
quod littera eſt injuſta, vel ſubreptitia, probatur
quod in beneficio per talem litteram obtento
quis non habet titulum juſtum, & per conſequens
25 jus in ipſo beneficio non habet. Vel denique ſe-
cundum Bald. in c. Cum adeò, n. 19. verſ. Nota diligen-
ter, ſup. eod. litteræ obreptitiæ ad beneficia idcircò
ſunt nullæ, quia qui mentitur, facit ſe indignum,
ut in Authen. Contra qui propriam, C. De non num. pe-
cun. Unde tacitæ conditionis defectus impedit lit-
teras ne producantur in eſſe. Nam idem operatur
26 tacita conditio, quod expreſſa, ut notatur in l. Item
quia, ff. De pact. Quod autem dictum eſt de litteris
impetratis ad beneficia Eccleſiaſtica, vendicat ſi-
bi locum etiam in alijs privilegijs, & beneficija
Principum: nam hæc quoque per ſubreptionem
vitiantur ipſo facto, ut in l. 1. ff. De natal. reſtit. & in
l. Etſi legibus conſentaneum, C. Si cont. ius vel util. publ.
notatur in c. Cum dilectus, ſup. eod. & tenet Abb. hic n.
14. verſ. Quod autem dixi: & Felin. poſt alios n. 22. in
ſecunda ampliat. qui hinc infert ad indulgentias
ſubreptitiè impetratas.
27 Rurſus procedit communis concluſio ut ſupra
firmata etiamſi ignoranter, & per ſimplicitatem
fuerit ſubreptum, ſatis eſt enim ut aliàs Princeps
veriſimiliter non fuiſſet conceſſurus, ut in cap.
Conſtitutus, ſupra eod. per quem textum ſic firmat
Abb. hic num. 14. verſ. Et vitiat ſubreptio, & latius
in c. Super litteris, ſup. eod. Cald. conſ. 14. de reſcr.
Creſcen. deciſ. 10. de præb. Seraph. dec. 160. n. 7. &
Felin. hic n. 22. qui ſupradictam regulam ampliat
alio modo, & limitat dupliciter.
28 Cæterùm, ut prædixi, hæc obtinent in litteris
beneficialibus, & gratioſis. At ſecus eſt in litte-
ris contentioſis, quia per ſubreptionem non viti-
antur ipſo jure, ſed annullari debent ope excep-
tionis, ut probatur in c. Si autem, & in c. Plerumque,
29 ſupra eod. ubi ſecundum reſcriptum ſubreptitiè
impetratum ob taciturnitatem primi non eſt nul-
lum. Patet, quia ſi nullum eſſet, non convaleſce-
ret data negligentia primi impetratoris. Et hæc
inductio ab omnibus approbatur in c. Cæterum, ſu-
pra eodem, ut hic teſtatur Felin. n. 17. §. Litteræ ad
lites. Et hanc differentiã inter litteras beneficiales,
& litteras ad lites conſtituunt gl. Inno. Jo. And. &
reliqui ſupracitati n. 21. & Rebuff. in praxi beneſ.
tit. de differ. inter reſcripta gratiæ & iuſtitiæ, num. 1.
Et in reſcriptis ad lites hujuſmodi regulam latiſſi-
mè firmat Hoſt in ſumma hoc tit §. Quæ poſſunt obijci,
verſ. Sed numquid proceſſus authoritate illarum. Com-
poſtell. in c. Super litteris, nu. 6. verſ. Primo caſu ſu-
30 pra eod. Bald. hic n. 10. Mill. in repert. in ver. Reſcri-
ptum. §. 34. incipien. Reſcriptum ad lites. Rota de-
ciſ. 13. incipien. Utrum ſi ſit delatum, de reſcr. in anti-
quior. ubi reſolvit proceſſum in vim litterarum
ſubreptitiarum valere, parte non opponente, &
deciſ. 651. incip. Si aliquis iudex, aliàs 65. De appellat.
in antiquis. ubi allegat gloſſam hic in ver. Irritum,
ibi, contrarium videatur: latè Bellam. deciſ. 84. incip.
Executoria, in princ. Caputaquen. deciſ. 225. part. 5.
31 Seraph. deciſ. 513. num. 7. ubi firmat reſcriptum
ſubreptitium tribuere juriſdictionem, ſi non fue-
rit de ſubreptione oppoſitum allegat. Innoc. in c.
Cum M. in fine, de conſtit. & Gaſſad. deciſ. 1. de reſcr.
32 Sed hic occurrit dubium, quid juris ſit de lit-
teris ad lites ſuper beneficijs, an ſcilicet quoad
hoc regulari debeant tanquam contentioſæ; an
verò tanquam beneficiales. Compoſtell. in d. c.
Super litteris, num. 6. verſ. Et intellige verum.

ſupra

ſupra eodem : tenet litteras contentioſas ſuper beneficijs quoad ſubreptionem regulari ad eum modum, quo dictum eſt ſupra de aliis contentioſis. Et eum ſequitur hic Ioan. Andr. *n.* 14. Quod etiam ſentit, ſi diligenter expendatur, gloſ. 1. *in* 6. *Ex parte A. verſ. Vel dicas, de teſtib.* dum dicit idcò in caſu valuiſſe litteras tacita veritate impetratas, quia hæc exceptio ab initio non fuit oppoſita. & hoc apertius tenet ibi Abb. *in* 3. *notab.* & idem Abb. *hic ante finem* : & Felin. poſt eum, *num.* 17. *verſ. Ampliatur iſta regula.*
33 Unde ſi deputaretur judex principaliter ſuper contentione beneficiali, valeret proceſſus ſuper executione litterarum beneficialium, quamvis eſſent ſubreptitiæ, ſi de ſubreptione non fuiſſet oppoſitum, ut dicunt Abb. & Felin.

34 Sed quid in executore litterarum beneficialium? Reſpondeo. Aut executor aſſumit partes judicis; aut aſſumit partes executoris. Si aſſumit partes judicis, & procedit cauſa cognita, puta quia impetrator petijt ut executor compelleret Capitulum ad eum recipiendum, & imponeret ſilentium ſuper conditione, & judicio rectè agitato, & executor pronunciavit, nec ab ejus pronunciatione fuit appellatum. Et hoc caſu proceſſus tenet, ex quo de ſubreptione non fuit oppoſitum, nec appellatum : nam litteræ ſortiuntur naturam litterarum ad lites. Ita concludit Compoſt. *in d. c. Supra litteris, ſuper eodem,* quem hic ſequuntur Jo. Andr. Butr. Imol. & DD.
35 ut Felin. eſtatur *n.* 22. *verſ. Fallit primò.* Ratio eſt, quia cùm executor aſſumpſerit partes judicis, judicamus de eo ſicut de judice. Sed proceſſus judicis valet ſi exceptio ſubreptionis non fuit oppoſita, ut firmatum eſt ſupra. Ergo & proceſſus executoris. Si vero executor aſſumit partes executoris; tunc proceſſus eſt ipſo jure nullus ſecundum prædictos, & Abb. *conſ.* 129. *ſuper quaſtionis materia, num.* .... *lib.* ... Et eſt ratio, quia tunc proceſſus venit acceſſoriè ad gratiam, & idcò vi-
36 tiatur ad limites ipſius gratiæ, *argum. regula acceſſorium, de regul. iur. in* 6. ad hnc c. *Conſtitutus, ſupra eod.* & c. *Cum noſtris, de conceſſ. præben.* & c. *Cum olim. de dolo, & contum.* & quod proceſſus veniat acceſſoriè ad gratiam, eſt textus in c. *Si ſuper de offic. deleg. in* 6. Quam diſtinctionem in effectu poſuit Bald. *in l. præſcriptione, ſol.* 4. *verſ. Ego dico quod etiam, C. Si contra ius.* Nam, ut ipſe ait, quando in privilegijs eſt annexa cauſæ cognitio, puta, Provideas Titio ſi eum idoneum inveneris, ſtatur declarationi Commiſſarij ſactæ cauſa cognita, licèt non fundetur in cauſa veritatis; & ſi quis ex hoc gravatur, appellet : allegat Innoc. *in c. fin. de præſumpt. & gloß. in Clemen.* 1. *de offic. deleg.* ſi autem non eſt annexa cauſæ cognitio, ſed Princeps diſponit per ſe ipſum motus ex obreptione impetrantis : tunc ipſo jure non valet privilegium per eum impetratum. An autem, & quandò executor poſſit aſſumere partes judicis, notant Innocen. & DD. in d. c fin. de præſumpt.

37 Poſtremò inveſtiganda eſt ratio diverſitatis cur ſubreptio magis inficiat litteras gratioſas, quam contentioſas: videbatur enim oppoſitum ſtatuendum fuiſſe, quia gravior eſt cauſa Principem fallere in materia juſtitiæ, quam in materia gratiæ. Nam per ſubreptionem in gratia non læditur niſi Princeps. At in materia juſtitiæ non ſolù læditur Princeps, ſed etiam tertius cui præjudicium infertur, arg. c. *Super eo, de offic. deleg.* & *l.* 2. *§. Si quis à Principe, ff. Ne quid in loco publ.* Doctores laborant in perquirenda ratione differentiæ. Abb. hic dicit hujuſmodi rationem non reperiri in jure expreſſam. Sed inter rationes, quæ à Doctoribus aſſignantur, eam eſſe ſatis apparentem, quia facilius conceduntur litteræ de juſtitia, & quia magis videtur ingratus qui nititur obtinere beneficium per ſubreptionem. Undè non mirum ſi ſubreptio magis vitiet litteras gratiæ, quàm litteras de ſimplici juſtitia. Sed ſecundum Felin. hic in fine meliorem rationẽ reddunt Cardin. & Imol. videlicet quia litteræ ad beneficia tribuunt jus. At litteræ ad lites tribuũt judicem, ſed non jus. Undè cum primæ ſint majoris præjudicii, propterea facilius inficiuntur. Cogitabam poſſe aſſignari aliam rationem diverſitatis, videlicet quia in litteris gratioſis cum non ſit pars, quæ poſſit excipere de ſubreptione, impetrans veriſimiliter diù pergeret in detentione beneficii injuſte occupati. Undè ceſſante proviſione hominis, neceſſe fuit ut lex provideret inficiendo gratiam, ut ſic falſus precator conſuleret conſcientiæ ſuæ, aut per gratiam *perinde valere*, aut per ceſſionem beneficii, ſecundum ea, quæ de intruſis, & titulum non habentibus leguntur, & notantur *in c. Niſi eum pridem. §. Propter conſcientiam,* in gloſſ. *in ver. Dumtaxat infra de renun,* & in *c. Ex frequentibus, de inſtitut.* At verò in litteris juſtitiæ adeſt pars cuius intereſt, quæ poteſt opponere exceptionem ſubreptionis, & appellare. Undè ſtante proviſione hominis non oportuit ut lex provideret per irritationem litterarũ, ad textum *in l. Quamdiu, la ſecunda, ff. De acquir. hæred.* & gloſſ. magna *in l.* 2. & ibi per Cynũ, & Bartolũ. C. De jure emphyteut.

Hanc materiam ſubreptionis litterarum, & proceſſus deſuper habiti magiſtraliter examinat Compoſtell. in c. *Super litteris, à num.* 6. *verſ. Quæritur primò, ſupra eodem.* Conſtituit enim duo membra principalia. Primum an, & quando valeat proceſſus habitus ſuper litteris ſubreptitiis. Secundũ, quando huiuſmodi exceptiones de falſitate ſuggeſta, vel veritate ſuppreſſa debeant, & poſſint proponi. Et circa primum membrum diſtinguitur inter litteras juſtitiæ ad lites etiam ſuper beneficiis, & inter litteras impetratas ad beneficia obtinenda. Item inter privilegia. Cujus dicta ſunt magni effectus, & quotidie allegantur, ut inquit Abb. *hic num. verſ. Et circa hunc articulum,* qui utrumque membrum diſtinctionis Compoſtellani latè proſequitur. Quorum dicta in effectu reſolvit more ſuo in ampliatio-
38 nes, & fallentias Felin. *num.* 17. *& ſeqq.* Pulchrè etiam in hac materia loquitur Bald. *hic num.* 8. quærit enim cum gloſſa magna numquid per litteras ſubreptitias detur, juriſdictio. Et diſtinguit inter litteras gratioſas, & contentioſas. In gratioſis dicit referre, an juriſdictio detur de virtutæ litteræ gratioſæ, ſcilicet cum littera; an ſeorſum. In primo caſu dicit nullam eſſe juriſdictionem, quia cum principale ſit nullum, Ergò & poteſtas ex eo, allegat Innocen. *in c. Ad aures.* & c. *Cæterum, ſupra eod.* In ſecundo autem caſu benè datur juriſdictio ſecundum eum, ſed elidi poteſt ope exceptionis, allegat eundem Innocen. in c. *Cum dilecta, ſupra eodem,* quia

principale eſt validum, & ſine vitio, licet acceſ-
ſorium non ſit abſque vitio, litteras autem con-
tentioſas concludit non eſſe nullas, & niſi exci-
piatur de ſubreptione, per eas dari efficacem
39 juriſdictionem, Hoc tamen intellige ſi litteræ ſint
ſubreptitiæ, prout inquitur Bald. & alij prælle-
gati; ſecus ſi ſint falſæ, quia tales revera non ſunt
litteræ, ſicut falſus procurator, non eſt procura-
tor; & ideò indiſtinctè nullam conferunt juriſ-
dictionem, imò ſunt irritæ ipſo jure, ut deter-
minat Innoc. *in d. c. Super litteris.* in gloſſ. *incip. Imò ſine forſan. num. 6. verſ. Sed quid ſi litteræ falſæ dicuntur, cum verſ. ſequen. uſque ad finem illius gloſ.* Latè Ægid. Bellam. *deciſ.* 84. *incip. Executoria,* ubi in fine refert hanc diſtinctionem poſuiſſe Cynum *in l. Præſcriptione, in quarta col. C. Si contra ius,* & ſequitur hic Felin. *num.* 21. *verſ. Fallit ſeptimò.* Et circà hanc declarationem vide quod de quodam Regulari, qui in Hiſpania litteras Apoſtolicas diſpenſationum matrimonialium falſificavit, plenè ſcripſi in *c. Super eo, infra de crimine falſi.*

40 QUÆRO numquid annua penſio ſit benefi-
cium, & veniat beneficij appellatione.

41 Obſervandum eſt pro clariori ſolutione quæ-
ſtionis propoſitæ duas eſſe ſpecies penſionum.
Quædam enim eſt penſio, quæ aſſignatur in titulum beneficij Eccleſiaſtici, ut contingit cum Eccleſia reditibus abundat, & caret ſuffragio miniſtri, & auctoritate ſuperioris ſtatuitur ut ibi ſit unum beneficium pro clerico, cui aſſignetur penſio, ſeu portio fructuum ejuſdem Eccleſiæ annuatim percipienda. In quibus terminis loquitur textus in *c. Conquerente, infr. de Cler. non reſi-*
42 *den.* ut ibi declarat Abb. *num.* 5. Nam ſuper
fructibus unius Eccleſiæ conſtitui poteſt certum beneficium aſſignando certam penſionem ex reditibus Eccleſiæ pro temporalitate beneficij noviter creati, ut idem colligit ex eo textu *num.* 1. *in primo notab.* dummodo id non fiat in fraudem, quo caſu eſt locus prohibitioni Concilij generalis, de qua in *c. Extirpandæ. §. Qui verò, in fine. de præben.* ibi Ne quis in fraudem de reditibus Eccleſiæ, quæ curam habere debet proprij ſacerdotis, penſionem alij quaſi pro beneficio conſerre præſumat, ut fuſius explicat ipſe Abb. *eod. num.* 5. Itaque ceſſante fraude ſuper fructibus Eccleſiæ poteſt conſtitui certa penſio nomine beneficij, ut in d. *cap. Conquerente* notant Anton. de Butr. *in primo notab.* Petr. de An-
43 char. *num.* 2. & Ioan. de Imol. *in primo notab.* ubi
ex eo textu deducit ſuper uno beneficio poſſe aliud beneficium creari, videlicet ut certa quantitas pecuniæ annuatim pro alio beneficio percipiatur. Quod verum intelligit, ſi id fiat abſque vitio ſimoniæ, & abſque ſciſſura beneficij juſta cauſa ſuadente, ſecundum ea, quæ habentur in *c. Vacante, & c. Maioribus, de præben.* & ſequitur ibi Alexan. de Nævo *in primo notab. n.* 2. *&* 3.

Et de hac penſionis ſpecie non ambigitur quin
44 verè, & propriè ſit beneficium Eccleſiaſticum,
ut probatur in prædicta Decretali *Conquerente.*
45 Nec refert quod appelletur penſio, quia non eſt
vis in nomine, & cum ſit titulus beneficij, diffinitur ſicut beneficium. Ita Cardin. *in Clem.* 1. *§. Eadem. num.* 4. *verſ. Sed quatenus eſt beneficium, de ſupplen. neglig. Prælator.* Petr. de Anchar. in *c.* 1. *num.* 5. *verſ. Si igitur prædictæ conditiones, de regul. iur.* 6. Abb. *conſ.* 47. *incipien. Illud de iure quæritur, verſ. Quartum conſideratur, lib.* 2. Caecialup. *de penſion. quæſt.* 12. Gigas *in eod. tract. q.* 1. *num.* 1. *& q.* 28. *num.* 20. *& quæſt.* 99. *num.* 23. Redoan. *de ſimon. ſecunda par. c.* 14. *num.* 18. & Couarr. *pract. quæſt. c.* 36. *num.* 10. *verſ. Quartò quoties.*

Et hinc fit ut de penſione hujuſmodi facienda
46 ſit mentio in litteris, perinde ac de beneficio, ut
notat Calder. *conſ.* 30. *incipien. An ſi ſacriſta. in fine, verſ. Nec obſtat, de præben.* Butr. in *c. Poſtulaſti, col.* 1. *num.* 7. *verſ. Quæritur aliquis,* & ibi etiam Cardin. *col. penult. verſ. Secundo quæro,* & Imol. *col.* 2. *verſ. Poteſt quæri ſupra eod.* & Gigas *de penſion. q.* 67. *num.* 1.

Hinc etiam fit ut quemadmodum de beneficio
47 Eccleſiaſtico provideri debet purè, & ſine pacto,
vel conditione, & nō pro ullo commodo temporali, aliàs committeretur ſimonia, *c. Quam pio.* 1. *q.* 2. *c. fin. de pact. c. Conſulere, de ſimon.* Eodem modo ſimoniacum eſt pecuniam dare pro hujuſmodi penſione obtinenda, ut concludit Abbas *in prælleg. conſ.* 47. & Gigas *de quæſt.* 99. *num.* 23.

Hinc demum alia plura deduci poſſunt, de quibus plenè ibi per Gigantem *à* 1. *uſque ad num.* 6.

48 Quædam verò eſt penſio, quæ ſimpliciter
conſtituitur ad tempus ſuper fructibus Eccleſiæ, & alicui aſſignatur authoritate Superioris. Quam Guil. de Monte Landu. & poſt eum Cardin. in *d. Clemen.* 1. *§. Eadem, num.* 4. *de ſupplen. negl. Prælat.* ſic diffiniunt, videlicet; Penſio eſt certa portio ex aliqua menſa, vel beneficio ex cauſa ad tempus, non in perpetuum ſeparata, & ſequitur ibidem Imol. *col.* 3. *verſ. Circa ſecundam partem,* & Gigas d. *q.* 1, *num.* 1. Quæ diffinitio ſecundum Cardin. convenit penſioni quatenus
49 eſt commodum temporale tantùm, & non qua-
tenus eſt titulus beneficialis. Et dicitur penſio à pendeo, quia dependet formaliter à beneficio à quo detrahitur, ſicut uſusfructus à proprietate, *c. Fin. de pignor. c. Poſſeſſiones,* 16. *q.* 1. *c. Quicunque,* 12. *q.* 2. & *c. Quamvis, il primo de præben. lib.* 6.

50 Et de hac ſecunda penſionis ſpecie celebris
eſt controverſia inter Doctores, num ſit beneficium, & beneficij nomine intelligatur. Abbat. Antiqu. *hic in princip.* poſt Vincen. quem ci-
51 tat, per hanc Decretalem tenet eum, qui recipit
annuam penſionem authoritate Apoſtolica, non poſſe impetrare litteras ad beneficia, niſi de penſione ſpecialem mentionem faciat. Quod etiam tenent Joan. Andr. *num.* 4. qui verbum, *De illis,* ſupplet, & *de annua penſione per illos obtenta.* Abb. Sicul. *num.* 4. *verſ. Et dicit hic* Jo. Andreæ, & Felin. *num.* 1. *in eod. verſic.* Rationem reddit Abbas Antiquus, quia nomine beneficij Eccleſiæ continetur penſio, & quicquid aliud percipitur ab Eccleſia. *c. Ex multis,* 1. *q.* 3. *c. Poſſeſſiones.* 16. *q.* 1. Unde quemadmodum tenetur impetrans facere mentionem de beneficio, *c. Poſtulaſti ſupra eod.* ita & de penſione. Et fuit ſententia Innocentij in d. *c. Poſtulaſti. in ſine,* ait enim; Et quod dicit de Vicaria [ideſt ut de illa ſit facienda mentio in litteris) idem intellige ſi habeat aliquam poſſeſſionem ab Eccleſia, vel reditum,

dictum. vel penſionem, & allegat hanc decreta-
lem. Verùm citati Authores intelligi poſſunt de
prima ſpecie penſionis, quæ aſſignatur in titu-
lum beneficij. Et ita authoritatem Innocentij in-
telligit Calder. *d. conſ.* 30 *in fine*, dicens eam
eſſe intelligendam de poſſeſſione, vel reditu,
quæ aſſignata fuerunt loco beneficij, quod debe-
batur ratione litterarum, vel alias, & quod ita
intellexerit Innocentius, probat hæc decretalis,
quam allegat, & æquiparatio Vicariæ, quæ da-
tur in titulum, alioquin ſi intelligeretur de alia
penſione, ut Calderin. inquit, non eſſet benè
52 dictum. Et ita etiam poteſt intelligi Bald. *hic*
in princip. dum ait penſio repræſentat ipſum bene-
ficium, argum. *l. Final. ff. Mand.*
53 Sed clarè Andr. Barbatia ſolus contra omnes,
ut inquit Felin. *hic in princip. verſ.* ſed Andreas Si-
culus, tenet ſtrictè & propriè loquendo appella-
tione beneficij venire etiam penſionē, eique ſub-
ſcribunt Paul. Roman. *in tract de penſion. c. 6. nu.*
34. & c. 7. num. 16. & Andr. Gambara *in tract. de*
offic. lega. lib. 6. à num. 309
Et primò arguit ſic. Dictio, *alius*, implicat ſi-
milia, gloſſ. & Doctores in *c. Sedes. ſupra eod.* Sed
dictio, *alius*, hic ponitur inter penſiones, & bene-
ficia. Ergò penſiones ſunt beneficia.
Sed huic argumento reſpondetur negando
conſequentiam. Peccat enim in forma, & hoc
tantùm concludit, videlicèt, Ergò penſiones ſunt
ſimiles beneficijs. Et hoc modò concludendo,
argumentum retorquetur. Nam ſi penſio eſt ſi-
54 milis beneficio, Ergo non eſt beneficium, quia
nullum ſimile eſt idem, *l. Quod Nerva, ff. De-*
poſ. & *l. Actioni verbo, §. ff. De action. & oblig.*
ubi glo. *in ver. Obtinent.* notat nihil eſſe id, cui
idipſum ſimile eſt. Item aliud eſt eſſe tale, aliud
haberi pro tali, ut notat Bartol. *in l. Si Maritus,*
§. Legu, ff. De adulter.
Deindè reſponderi poteſt imò dictionem,
55 *alius*, ſignificare diverſitatem, ut *l. Si fugitivi*, ubi
textus cum gloſ. *C. De ſeru. fugit. §. Gallinarum,*
inſtit. de rerum. divſ. & in propoſito notat Bald.
hic n. 2. Card. in 2. *notab. n.* 1. & Abb. *in* 1. *not.*
Sed de hoc infr. n. 65.
56 Tertiò loco reſpondet Felin. *hic*, & Joan. de
Selu. *in tract. de benef.* 1. *part. q.* 3. majorem
propoſitionem eſſe falſam, quandò per alia ju-
ra eſt declaratum aliquid non eſſe ſimile, ut idem
Felin. not. in d. *c. Sedes, ſupra eodem.* Et ita
eſt in propoſito per *c. Quamvis, de præb. lib.* 6.
Secundò arguit ſic. Subrogatum ſapit naturam
57 ejus, cujus loco ſubrogatur, *cap. Eccleſia il pri-*
mo. Vt lit. pend. cum ſimilibus. Sed penſio ſub-
rogatur loco beneficij, Ergo eſt beneficium.
58 At ſimiliter reſpondetur negando conſequen-
tiam. Nam hæc ratiocinatio concludit tantùm
ut penſio ſapiat naturam beneficij, non autem
ut ſit beneficium, quoniam quod ſapit naturam
alterius, non eſt id cujus naturam ſapit, ut pro-
batur. *in l. Non ſolum, ff. Rem ratam habet*, ubi
ſtipulatio repræſentat actionem; & tamen non
59 eſt actio. Et eſt ſimile in patrimonio, ad cujus
titulum quis ordinatur, juxta textum in *c. Cum*
ſecundum, de præben. quod ſapit naturam bene-
ficij; & tamen non eſt beneficium, ut not. gl. 1.
in *c. Ius. eod. tit.* quæ ab omnibus approbatur,
ut inquit Gigas *de penſion. q. 28. n. 4. verſ.* Nam
patrimonium. Et patet ex decreto Concilij Tri-
dentini *c. 2. ſeſſ.* 21. ubi beneficium, & patrimo-
nium, ad cujus titulum quis ordinatur, ponuntur
tanquam diverſa.
Tertiò denique arguit ſic. De beneficio Ec-
cleſiaſtico debet fieri mentio, *c. Si motu proprio de*
præb. lib. 6. Sed de penſione debet fieri mentio,
ut hic. Ergò penſio eſt beneficium. Verùm
hic quoque malè ratiocinatur Barbatia. Nam
ut argumentum concluderet, oporteret ut major
propoſitio eſſet univerſalis affirmativa, videlicèt:
Omne id, de quo fieri debet mentio in litteris,
eſt benficium. Vel negativè concepta, id eſt in
litteris nun debet fieri mentio. Ergò penſio eſt
60 beneficium. Sed arguendo hoc modo, major
eſt falſa, tolle inſtantiam: etiam de præſtimonijs
fieri debet mentio, ut tradit Felin. in *c. Poſtula-*
ſti, ſupra eodam. Imò & de patrimonio ſecun-
dum Vincentium, & alios, licèt Innocentius, &
communis contra. Et tamen nemo affirmaret
hæc eſſe beneficia Eccleſiaſtica. Rurſus fieri de-
61 bet mentio in litteris de Hoſpitali, quod datur
in titulum, ſecundum Cardin. *in Clemen. 2. nu. 8.*
in 10. quæſt. de offic. ordinar. & tamen Hoſpi-
tale non eſt beneficium. Clem. *Per litteras de præb.*
gloſſ. 2. *in Clemen. Si beneficiorum, de decim.*
Undè non ſequitur, De aliqua, re fieri debet
mentio; Ergo illa res dicitur beneficium. Ita in
effectu reſpondet Felin. *hic*, & Joan. de Selu.
d. quæſt. 3. Verum hujuſmodi inſtantiæ non tranſ-
62 eunt abſque difficultate, quia multi tenent præ-
ſtimonia, & præſtimoniales portiones verè eſſe
beneficia Eccleſiaſtica, per *c. fin de conceſſ. præb.*
lib. 6. Inter quos Hoſt. *in c. Poſtulaſti, ſuper*
eod. Oldrad. *conſ.* 81. *num.* 2. & 3. & *conſ.* 140.
num. 1. 2. & 6. Abb. *conſ.* 47. *nu.* 1. *lib.* 2. Mill.
in repert. in ver. Beneficij appellatione continentur
præſtimonia. Rebuff. *in praxi tit. Sæculare beneficium*
quotuplex, num. 16. Nauarr. *de oratione c.* 21. *num.*
9. Et in univerſa Hiſpania obſervari ut præ-
ſtimonia conferantur Clericis in titulum perpe-
tui beneficij. teſtantur Horeda *de incompat. be-*
nefic. ſecunda part. cap. 8. *num.* 15. Gonzal. *ad*
regul. 8. *Cancellar. gloſſ.* 5. §. 2. & Garzias *de*
benefic. part. 1. *c.* 3. *n.* 118. Licet de jure con-
trarium teneant Joan. Andr. in d. *c. Poſtulaſti. n.*
3. Gemin. *in c.* 1. *n.* 9. *de rer. permut. lib.* 6. & alij
plures,
63 Similiter Hoſpitalia, quæ dantur in titulum,
ſunt beneficia, ut in Clemen. *Quia contingit*, §.
Vt autem de relig. domib. Felin. in *c. De quar-*
ta, num. 13. *de præſcript.* Undè an hæc ſint ve-
ra ut ſcilicèt de præſtimonijs. & hoſpitalibus ſit
facienda mentio, vide per Cardin. *in d. Clemen.* 2.
in 10. & 11. *quæſt. de offic. ordinar.* fortè meliùs
reſponderi poſſet negando minorem. Imò e-
nim de penſione, quæ non datur in titulum
beneficij, jure communi inſpecto, non eſt facien-
da mentio in litteris, ut tenet Card. *in d. Clem.*
2. *qu.* 9. & latius parebit infra num. 73. Nec ob-
ſtat hæc Decretalis, quia intelligi poteſt de pen-
ſione, quæ in titulum aſſignatur, & ſic primæ
ſpeciei, ſecundum Cald. *ſupra citatum, n.* 46.
Itaque, ut Felinus inquit, conſultius fuiſſet
hujuſmodi argumenta non ponere; ſed teſte Phi-
loſopho lib. De cælo, in fine, ad pauca reſpi-
cientes facilè enunciant. Undè præter Felin. &
Joan. de Selu. hanc Siculam garrulitatem redar-
guunt etiam Andr. Gambara *in proœmio ſuo*
com-

commenti ſuper conſtitutione Iulij II. de ſimon. elect. Roman. Pontif. & Gigas *de penſion q.* 28. *num.* 6. *ad finem.*

64 Contrariam igitur opinionem, videliect penſionem non eſſe beneficium, nec venire beneficij appellatione niſi largè, prout beneficium diffinitur eſſe benevola actio gaudium tribuens capienti, ſequuntur communiter Doctores *in c. Quamvis, il* 1. *de præb. lib.* 6. videlicet Archid. *col.* 2. *in ver. Provideri.* Jo. Andr. *col. fin, in ver. In Gloſſa Papa noſter*, Gemin. *in ultim. notab.* Petr. de Anchar. *in* 3. *notab.* & Franc. *in* 2. Et in hac Decretali Cardin. & Imol. ambo *in notab.* Abbat. *in* 1. *notab.* & Felin. *in princip.* Staphil. *de litteris gratia in nona forma expectativarum num.* 27. Sarnen. *in reg. de infirm. q.* 16. *& de annali q.* 21. Caccialup. *de penſion. q.* 12. *& ult.* Gig. *in eod. tract. num.* 28. Selua *de beneſic. prima par. q.* 3. *nu.* 11. Car. Paleott. *de Nothis, & ſpurijs c.* 58. *num.* 4. Mandoſ. *regula* 19. *Cancellariæ q.* 11. *num.* 11. *& conſ.* 55. *num.* 18. *& conſ.* 139. Nauarr. *conſ.* 11. *num.* 8. *de Conſtitut.* & Couarr. *pract. cap.* 36. *num.* 10 *verſ. Quarto quoties.*

Quinimò, excepto Andrea Siculo, hanc partem ſequuntur omnes, ut teſtantur Felin. & Gigas locis citatis. Et penſiones propriè beneficia Eccleſiaſtica dici non poſſe, dixit Rota *in cauſa Brixien. Confidentiæ* 5. *Iunij* 1591. *coram Penia*, quam ad litteram referunt Moderni *de beneſ. par. prima, c.* 5 *num.* 52.

65 Pro qua opinione inducitur primò hæc Decretalis in illis verbis, *annuas penſiones, ſeù alia beneficia*; ponderando dictionem, *alia*, quæ ponitur inter diverſa, juxta textum in d. *l. Si fugitivi. C. de ſerv. fugit.* Quam inductionem probatunt hic Bald. *num.* 2. Cardin. Abb. & Felin. *locis cit.* Sed hæc inductio videtur parum urgere, quia dictio, *alia*, denotat quidem diverſitatem in ſuppoſito, ſed identitatem in ſubſtantia, ut probat Raph. Cuman. *conſ.* 45. *incipien. Sine diſputatione, in princ. verſ. Etiam addito.* Eſt enim dictio implicativa ejuſdem generis. *l. Quidam relegatus. ff. De reb. dub.* & probatur in *c. Sacris, infra de ſepult.* notant gloſſ. & Doctores in *c. Sedes ſupra eodem.*, & in d. *l. Si fugitivi.* Undèquemadmodum cum dicitur, Abbates, vel alij Religioſi, non licèt inferre ut Abbates non ſint Religioſi, *Clemen.* 2. *in princ. de reſcr.* Item cum dicitur, Decanatus, Archidiaconatus, vel alia beneficia, non benè infertur ut Decanatus, & Archidiaconatus non ſint beneficia; quin potiùs concluditur oppoſitum, ut in *c. Cum in cunctis.* §. *Inferiora, de elect.* ita cum dicitur hic penſiones, ſeu alia beneficia, non benè infertur ut penſiones non ſint beneficia, ſed potius infertur oppoſitum. Et propterea Abb. Antiq. Andr. Sicul. & alij inducunt hanc Decretalem pro contraria opinione ponderantes eamdem dictionem, *alia.*

Sed pro hac parte eſt textus formalis in d. *c.*
66 *Quamvis, il primo de præben. lib.* 6. ubi cum mandatur alicui provideri de beneficio uſque ad certam ſummam, non includitur penſio. Et ita hunc textum ad hoc allegant hic Joan. Andr. nu. 4. in ver. penſiones, Belham. *in princip. in eod. ver.* Bald. *num.* 2, Card. *n.* 1. *in ſecundo notab.* & plerique alij; quinimò Doctores omnes, ut inquit Gigas *de penſion. q.* 28. *n.* 9. *in fine, & num.* 10.

Nec refragatur quod ille textus fundet ſe in ratione illa, quod litteræ ad beneficia ſint ambitioſæ, & ſtrictè intelligendæ, quoniam ſi ex proprietate vocabuli appellatione beneficij veniret penſio, utique includeretur etiam in litteris ad beneficia; quia in omni materia quantumcunque odioſa, & ſtrictè intelligenda ſit lata interpretatio quatenus requirit verborum proprietas. *l. Cum lege*, ubi Aretin. *ff. De teſtam.* & notat Calder. *conſ.* 1. *de conſang. & affinit.* & Dec. poſt eum in *c. Inter cæteras, nu.* 28. *ſupra eod.* Et per hoc patet reſponſio ad objectum Gigantis *d. q.* 28. *n.* 6. *in fine, verſ. Prima opinio.*

67 Neque urget ſi dicas cum Gigante *d. q.* 28, *nu.* 6. in mandato de providendo, de quo loquitur ille textus, appellatione beneficij non comprehendi beneficium Curatum, ut deciditur *in c. Cum in illis, de præben. lib.* 6. & tamen nemo dixerit beneficium curatum non eſſe propriè beneficium. Ergò eodem modo ex eo quod in litteris ad beneficia non comprehendatur penſio, non licèt inferre ut Penſio non ſit beneficium, Etenim replicari poteſt quod Curatum beneficium non comprehendatur in mandato de providendo, non provenire ex eo quod beneficium curatum non ſit propriè beneficium, ſed quia eſt ſpeciali nota dignum, & Papa non cenſetur voluiſſe illud ſub tali generalitate includere, ut notant Doctores in d. *c. Cum illis*, & eſt bona gloſſa in *Clemen. Per litteras, in ver. Provideri, de præben.* ſicut in litteris beneficialibus appellatione Eccleſiarum civitatis non venit Cathedralis, non quia non ſit propriè Eccleſia; ſed quia propter
68 illius honorem Papa non vult illam includi ſub tali generalitate, ut formaliter dicitur in *d. c. Quamvis, in verſ. Quanquam.* At non ſic eſt in penſione, quia non ideò non includitur in litteris ad beneficia quod ſit ſpeciali nota digna, cum minus ſit penſio, quam beneficium, ſed quia litteræ ad beneficia ſunt ambitioſæ, & ſtrictè intelligendæ, Et hanc rationem ibi exprimit textus. Quaſi dicat, cum penſio propriè non ſit beneficium, & in materia ambitioſa, ſicuti ſunt litteræ ad beneficia, non ſit facienda extenſio ultra propriam ſignificationem vocis; propterea in mandato de providendo beneficij appellatione penſio non includitur. Et ita arbitror ſalvari poſſe communem inductionem illius Decretalis.

69 Pro eadem opinione inducitur etiam aliquot Decreta Concilij Tridentini, videlicèt *c.* 2. *ſeſſ.* 21. ubi primò agitur de beneficijs, ad quorum titulum Clerici ſacris Ordinibus initiantur, ibi, *beneficium Eccleſiaſticum*, &c. ac deindè ſubjungitur Patrimonium *verò*, vel penſionem,
70 &c. Ponderanda eſt enim illa dictio, verò, quæ eſt adverſativa præcedentium, *c.* 1. §. *Qui verò*, & ibi gloſſ. *in ver. Etiamſi*, & Doctores notant *de regular. lib.* 6. Bald. *conſ.* 412. *Verba teſtamenti, per totum, lib.* 1. & adveſatur in jure, & in facto, ut notat Abb. *conſ.* 63. *Videtur primo, in fine, lib. primo.* Ad idem Decretum Concilij in *c.* 18. §. *Ad hanc autem portionem, ſeſſ.* 23. *& in c.* 15. *ſeſſ.* 25. ubi ſimiliter penſio, & beneficium ponuntur tanquam diverſa, ibi, *beneficium aliquod Eccleſiaſticum*, & ibi, *nec penſiones, &c.* Nititur autem opinio communis hac præcipua ratione, quia penſio hujus ſpeciei eſt

ſtipen-

ſtipendium merè temporale nihil habens ſpiritualitatis annexum, cuius propterea, jure communi inſpecto, etiam laicus eſt capax, ut notant Bald. Felin. & alij hic Gemin. Franc. & reliqui ſupracitati num. 64 Lauren. in *c. Poſſeſſiones, 16. q.* 1. *Cardin. in Clem. 2. num. 7. qu. 9. verſ. Contrarium, de offic. Ordinar.* Gigas *de penſion. q.* 1. *n.* 1. *& q.* 21. 33. *&* 51. *n.* 2. Ripa in *cap. 2. n.* 128. *de iudic.* Burſatt. *conſ.* 178. *n.* 27. *lib.* 2. Rebuff. *de pacif. poſſeſſor. à num.* 150. *aliàs* 132. Cæſar de Graſſis *deciſ.* 91. *num.* 5. *& deciſ.* 114. *num.* 8. Qualis eſt penſio, quæ laico aſſignatur in ſtipedium pro ſervitio temporali, puta pro patrocinio, pro pulſandis campanis, aut aperiendo ſores Eccleſiæ, vel alias pro remuneratione laborum, de quibus plenè per Hoſtien. Joan. Andr. & Doctores in *cap. Super inordinata, infra de præb.* Dixi in *c. Cum in cunctis à n.* 90. *de elect.* Penſio enim huiuſmodi eſt omninò prophana, undè non mirum ſi cadere poſſit etiam in laicum ut per Gigan. *q.* 67. *num.* 2. Duaren. *in tract. De beneſ. lib. 6. c.* 4. & Mandoſ. *in reg* 19. *Cancell. q.* 11. n. 2. *& de ſignat. gratiæ, tit. de penſion. in princip.*

72 Hinc deducunt multi penſionem hanc ſimplicem pretio conſtitui, transferri, ac redimi poſſe ſine labe ſimoniæ, ut poſt ſeriam, & prolixam diſputationem in translatione concludit Gigas, *qu.* 99. & in extinctione, ſeu redemptione *q.* 45. *&* 87. & ante eum Hieron. Paul. *in pract. Cancel. verſ. Quod penſiones quæ conſtituuntur.* Rebuff. *in repet. c. Exſtirpanda, §. Qui verò, in 6. not. in materia penſionis ad finem de præb.* Duaren. *in tract. de beneficijs lib. 6. c.* 4. *§. Annua huiuſmodi,* Redoan. *de Simon. 2. part. cap. 14. nu.* 15. Burſatt. *conſ.* 126. *num,* 90. *ad finem, lib.* 2. Et ex Theologis Card. Caiet. *in 1. tom. opuſ. tract.* 31. *reſpon.* 10. & Medin. *in Summ. lib. 1. cap.* 14. §. 22. De quo tamen vide quod dicam infra n. 75. & 81.

73 Hinc etiam deducunt alij de hac ſimplici penſione non eſſe faciendam mentionem in impetratione beneficij; Quia jura non præcipiunt in litteris mentionem fieri niſi de beneficio, *cap. Si motu proprio, de præben. lib. 6. Clemen. 2. de offic. Ordi.* ubi hoc tenent de Eleaz. & Zenzelin. & poſt eos Cardin *num. 7. quæſt.* 9. Imol. *col. penult. verſ. An impetrans.* Et in *cap. Poſtulaſti, ſupra. eod.* Joan. Andr. & Henr. Boich. *num.* 5. Butr. *num.* 7. Cardin. *num.* 5 & Felin. *num.* 8. *in 3. declaratione, & 30. Corollar.* Mill. *in repert. in ver. Gratia, verſ. Decimo ſexto,* Hieronym. Paul. *in pract. Cancell. in notabil. ſupervacantibus non reſer. verſ. Gratiam beneficijs impetrans.* Capella Tholoſana *deciſ.* 473. & ita ſervat Rota, ut noiſſimè teſtatur Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. in gl. 5. §. 5. à n.* 16.

Sed major eſt difficultas, Quid dicendum in
74 penſionibus, quæ hodie ex ſtylo curiæ aſſignantur loco beneficij, ut quis commodiùs ſuſtentari valeat, vel ex cauſa reſignationis, ſeu ceſſionis, ne exinde reſignans nimium diſpendium patiatur. De his enim non immeritò ambigitur an dici poſſint beneficia Eccleſiaſtica, & veniant beneficij Eccleſiaſtici appellatione.

75 Pro opinione affirmativa facit primò, quia huiuſmodi penſiones non ſunt quid merè temporale, ſed potius ſpirituale, aut ſpirituali annexum dependenter, ſeu conſequenter inſtar beneficij. Patet, quia quemadmodum beneficium Eccleſiaſticum prærequirit celricatum, *c. Cum adeò,* & ibi gloſ. *in ver. Nec Clericus, ſupra eodem, c. Ex litteris, infra de tranſact. c. 2. de inſtitution.* Et hac ratione dicitur ſpirituale, ſeu ſpirituali annexum dependenter, ut docet S. Tho. in 2. 2. *q.* 100. *art.* 4. & ibi expoſitores. Sotus *de iuſt. & iur. lib. 9. queſt. 1. art.* 1. Nauarr. *in Man. c. 23. num.* 108. & ſcripſi latiſſimè in *c. Cum pridem, in 3. quæſt. & num. 60. infra de pactis.* Ita & penſio Clericatum prærequirit ex ſtylo Curiæ notiſſimo, de quo teſtantur Redoan. *de Simon. 2. part. cap. 14. num.* 13. Nauarr. *conſ. 63. num. 5. de Simon.* & Rota *deciſ. 139. lib. 3. par. 3. diverſ.* Et hodie eſt expreſſum in conſtitutione Pij V. incipien. *Sacroſanctum, de revocatione privilegiorum circa penſiones obtinendas, & transferendas per laicos, Bigamos. Clericos coniugatos,* &c. in Bullar. *tom. 2. pag.* 269. & in conſtitutione Sixti V. incipien. *Cum ſacroſanctam, de*
76 *habitu, & tonſura per Clericos, ſeu Milites Beneficis, vel etiam penſiones obtinentes deferendis.* In Bullar. *eod. tom. pag.* 653. ubi ſtatuitur ut Clerici obtinentes penſiones debeant tonſuram, & habitum Clericalem, veſtes ſcilicèt talares jugiter deferre; alioquin non geſtantes dictum habitum Clericalem penſionibus ſint ipſo facto privati, & penſiones extinctæ, &c. & in futurum nonniſi actu Clericis in habitu Clericali, & tonſura incedentibus penſiones reſerventur, cum decreto irritante, &c. Atque ita ex hac poſteriori conſtitutione non tantùm prærequiritur celricatus ad penſiones obtinendas, ſed etiam ut penſionarij iugiter incedant in habitu, & tonſu-
77 ra, præterquam ſi penſiones inſimul non excedant ſummam ſexaginta ducatorum auri de Camera, in quibus tamen requiritur clericatus, licèt non delatio habitus, & tonſuræ, ut idem Sixtus poſtea declaravit in alia conſtitutione, quæ incipit *Paſtoralis.* In Bullar. *d. tom. 2. pag.* 654.
78 Quamobrem uſu receptum eſt ut penſio non poſſit laico reſervari, niſi per Romanum Pontificem, teſte Rebuff. *de pacif. poſſeſſor. num.* 153. *aliàs* 135. Et Nauarr. *conſ. 34. de præben.*

Secundò, pro eadem opinone facit quia ex
79 conſtitutione Pij V. incipien. *Et proximo.* In Bullar. *tom. 2. pagina* 347. Penſionarij obligantur ad recitandum officium parvum Beatæ Mariæ Virginis, licèt prius ad Horas non tenentur, ut tradit Gigas *de penſion. quæſt.* 30 ubi refert ita etiam tenuiſſe Hieronymum Paulum practicum Curialem auctorem libelli, qui inſcribitur Provinciale omnium Eccleſiarum, *fol. 48. verſ. Quod penſiones, in fine,* & Gomeſ. *in regul. Cancellar. de infirm. reſignant. quæſt.* 16.
80 Ergò penſio datur hodie propter officium ſicut beneficium, juxta textum in *c. fin. de reſcr. lib. 6. cum concord.* de quibus ibi in gloſſa. *in verſ. Datur,* ut per Nauarr. *de reſtitut. lib. 2. c. 2. num.* 200. & ſtatutum eſt in Concilio Lateranenſi noviſſimo ſub Leone X. *ſeſſ. 9. §. Statuimus quoque,* adeò ut propterea poſt memoratas conſti-
81 tutiones Henriquez *in ſumma lib. 13. c. 13. §.* 2. Dixerit penſionem dari titulo Eccleſiaſtico. Quare penſionem hodie non eſſe quid merè temporale, ſed ſpirituali annexum probarunt Nauarr. *conſ.* 59. *Quidam Canonicus, conſ. 62. Statum propoſitæ*

quæ-

quæſtionis, *num.* 2. *&* 3. *ubi num.* 3. dicit Za-
barellam, Cajetanum, & alios, qui dixerunt
penſionem eſſe jus merè temporale, parum cautè
loquutos fuiſſe: & *conſ.* 65. *Fuit reſervata, num.* 1.
de Simon. Et in Man. *cap.* 23. *num.* 111. Hieron.
Gabriel. *conſ.* 191. *num.* 8. *lib.* 2. Redoan. *de Spol.
Eccleſ. cap.* 14. *§. Ex his, à num.* 6. Mandoſ. *reg.*
19. *Cancellar. quæſt.* 11. *n.* 11. Cardin. Tolet. *in
ſumma lib.* 5. *c.* 9. Et hodie jam receptum eſt in
Rotæ Auditorio penſionem non eſſe quid pro-
phanum, ſed annexum ſpirituali, ut patet in
cauſa Britonorien. Commendæ, 12. Decembris
1588. coram Gipſio, ut referunt moderni *de re-
ſignat. beneficior. lib.* 6. *q.* 4. *n.* 54. *& in tract. De
benef. part.* 1. *c.* 5. *n.* 19. & habetur apud Farinac.
conſ. lib. 1. *deciſ.* 63.

82 Tertiò pro eadem opinione facit, quia ſicut
ſimoniacum eſt pro pecunia beneficium Eccle-
ſiaſticum conferre, vel permutare, aut reſignare,
c. Cum pridem, & *c. Fin. de pact. c. Si quis dator,
cum duobus ſequentib. c. Si quis obiecerit*, & *c. Sal-
vator.* 1. *q.* 3. eodem modò ſimoniacum re-
putatur penſionem conſtituere, vel transferre, aut
redimere pecuniæ interventu, ut tenent Adrian.
quodlib. 4. *ad* 5. Cordub. *lib.* 1. *q.* 21. *punct.
primo*, Sayr. *de Cenſur. lib.* 2. *c.* 5. *num.* 15. &
alij recentiores apud Garziam *de benef. par.* 1. *c.*
5. *num.* 20. poſt Paul. Roman. & Andream
Gambar. ſupracitatos num. 53. Quinimò, ut in-
quit Nauarr. *d. conſ.* 59. *num.* 1. *de ſimon.* Penſio
nō poteſt juſtè emi ſecundum omnes, nec redimi
ſecundum ferè omnes abſque auctoritate Apo-
ſtolica, contra Cajetanum ſentientem penſionē
eſſe jus merè temporale, & ideò eſſe redimibile
pecunia, *in primo tom. opuſculor. tractat.* 31. *reſ-
ponſ.* 10. Et hoc ipſum reſpondit idem Nauarr.
d. conſ. 61. *in eo*, qui penſionem ſibi reſervatam
ad utilitatem alterius Curialis de ipſius Curialis
conſenſu ſoluta eidem certa pecuniæ quantitate
in alium tranſtulit. & *conſ.* 65. in penſionario
habente facultatem transferendi, qui intendebat
transferre reſervata ſibi facultate exigendi quoad
83 viveret, eod. tit. de ſimon. Quam ſententiam &
Rota amplexa eſt in cauſa Pharen. penſionis. 24.
Januarij 1578. coram Clem. VIII. quæ habetur
in impreſſis *deciſ.* 454. *num.* 7. *par.* 1. *diverſor.* ubi
tenuit penſionem extingui non poſſe anticipatis
ſolutionibus ſine auctoritate ſuperioris, poſt
præpoſ. in *c. Agathoſæ in fine*, 63. *diſtin.* Sarnen. *in
regula de infirm. q.* 16. & Gigas *de penſ. quæſt.* 45.
Et adde eundem Gigantem *q.* 87. ubi expreſſius
tenet penſionem redimi non poſſe pro tot antici-
patis ſolutionibus ſine authoritate Papæ. Et ita
ſe habet ſtylus Curiæ, qui facit jus: teſte eodem
Nauarr. *d. conſ.* 61. *in fine*, & *conſ.* 11. *incip. N.*
84 *preſſus admodum ære alieno*, *in tit. de reb. Eccleſ.
non alienan.* licèt penſio uti debitum pecunia-
rium poſſit gratis remitti, & condonari in totum,
vel in parte, ſimpliciter, vel ad tempus ſine autho-
ritate ſuperioris, ut tenet Præpoſ. *loco citato*. Gig.
quæſt. 45. & Nauarr. *d. conſ.* 11. *verſ. Reſpondeo
primo.*

85 Quartò facit pro eadem opinione, quia de
penſione loquitur ſubſidium charitativum, ſicut
de beneficio, ut per Bellenc. *in tract. de ſubſid.
charit. q.* 75. Caccialup. *in tract. de penſion. q.* 14.
86 & Gig. *in eod. tract. q.* 49. Quemadmodum &
taxa pro ſeminario ſolvi debet ex fructibus non
modò beneficiorum, ſed etiam penſionum,
87 ut in decreto Concilij Tridentini *c.* 18. *verſ. Ad
hanc autem portionem*, *ſeß.* 23 Et generale eſt
ut penſionarij teneantur ad collectam per Cleri-
ros ſolvendam ex fructibus beneficij, ſicut cæteri
beneficiati, ut pluribus probat Gigas *q.* 28. *n.* 19.
verſ. Tertiò limita.

88 Similiter de penſionibus ſolvenda eſt annata
in expeditione litterarum reſervationis, ſicut
ſolvitur de beneficijs excedentibus valorem vi-
ginti quatuor ducatorum auri de Camera. Et ita
obſervat Curia. Imò ſtylus habet ut quandò
alicui providetur de beneficio, ſuper cujus fru-
ctibus eſt alicui reſervata annua penſio, tunc in
89 expeditione litterarum proviſionis beneficij ſol-
vatur annata detracta penſione. Et quidem anna-
ta ante tempora Leonis X. ſolvebatur pro pen-
ſionibus excedentibus prædictam ſummam vi-
ginti quatuor ducatorum; ſed tempore ipſius
Leonis ſtatutum fuit ut annata ſolveretur ex pen-
ſionibus aſcendentibus ad ducatos duodecim, ut
teſtatur Gigas *quæſt.* 26.

90 Et eodem modo ſicut illigitimè natus non eſt
capax beneficij Eccleſiaſtici ſine diſpenſione,
c. Litteras, *de fil. presbyter. c.* 1. *eodem tit. lib.*
6. ita pariter ſine diſpenſatione non eſt pen-
ſionis capax, ut concludit Gigas *quæſt.* 16. *per
totam.*

Quinto, facit quia ſicut beneficia ingreſſi reli-
91 gionem ſequuta profeſſione vacant, *c. Benefi-
cium*, *de regular. lib.* 6. ita extinguitur penſio per
profeſſionem Penſionarij, qui verbum, benefi-
cium. poſitum in ea decretali intelligitur largè
de quocunque beneficio, ut ibi notant Jo. Andr.
Gemin. & Franch. *in Principio*. Et ita in pen-
ſione firmat Gigas *q.* 57. *num.* 5. *verſ. in contra-
rium*. *& num.* 6. dicens hanc ſententiam eſſe de
92 jure veriorem. Item ſicut per contractum ma-
trimonij per verba de præſenti vacant omnia
beneficia Clerici in minoribus conſtituti, *c. Pri-
mo*, & ibi gloſſ. 1. & Doctores *infra de Clericis
coniugat.* Ita etiam per contractum matrimonij
extinguitur penſio Clerico aſſignata ex cauſa re-
ſignationis, aut ceſſionis, vel ut commodius ſu-
ſtentari valeat, de qua nunc agimus, ut conclu-
dit Caccialup. *de penſion. quæſt.* 30. *& ult. verſ.
Et pro declaratione materiæ.* Pur. *deciſ.* 469.
lib. 2. Joannes Paulus *deciſ.* 188. *lib.* 2. Couarr.
in 4. *Decretal. ſecunda. par. c.* 6. *§.* 3. *n.* 6. Julius
Clarus *in pract. crimin. §. fin. q.* 73. *num.* 5. &
Gigas *q.* 54. *num.* 4. amplius teſtatur hanc
opinionem amplecti Curiam Romanam, & ſibi
ipſi in facto accidiſſe, quia poſteaquam matri-
monium contraxit, quaſdam penſiones amiſit
ſibi tanquam Clerico in minoribus reſervatas
per Clementem VII. licèt ſecus ſit in penſione
93 aſſignata laico de Eccleſia benemerito, quod
fieri poteſt juxta terminos, in quibus conſuluit
Oldrad. *conſ.* 226. *incipien. Quidam Epiſco-
pus.* Aut pro ſervitio Eccleſiæ impenſo, vel im-
pendendo, puta advocato pro patrocinio, & de-
fenſione, vel pro alijs cauſis temporalibus de
quibus per Hoſt. & DD. in *c. Super inordinata,
infra de præben.* Hoc enim caſu per contractum
conjugij penſio non extinguitur, ut poſt Guillel.
de Monte Laud. *in Clem.* 1. *de reb. Eccleſ. non
alien.* firmant ibi *Cardin.* q. 18. & Imol. *col.* 6.
verſ. Sed numquid advocatus, quemadmodum

nec

nec extinguitur ſi fuerit aſſignata clerico pro
ſervitio, vel officio temporali, ut notant Laurent.
Cardin. & Imol. *in Clemen.* 1. §. *An eadem, de
ſupplen. neglig. Prælat.* & poſt eos Gigas *d. q.* 54. *n.*
3. *verſ. Primo caſu.*

Sextò facit quia ſicut in impetratione benefi-
cij fieri debet mentio de obtentis, *c. Si motu
proprio, de præb. lib. 6. cum concordant.* Ita &
in gratia penſionis. quæ clerico aſſignatur lo-
co beneficij ut commodius ſuſtentari valeat, fa-
cienda erit mentio de beneficijs, & alijs penſio-
nibus, niſi in gratia reſervatæ fiat motu pro-
prio, ut ſuper Epiſcopatibus, vel ex cauſa reſi-
gnationis, ſeu ceſſionis; & ita ſervatur de con-
ſuetudine, & ſtylo curiæ, ut teſtatur Garzias
de benefic. par. 1. *cap.* 5. *num.* 85. Idcoque in pen-
ſionibus pro Palatinis apponi conſuevit hæc
clauſula, videlicet, [Et cum indulto quod penſio
per præſentes reſervata loco beneficij Eccleſia-
ſtici non cedat, nec in numero beneficiorum,
ſeu penſionum, etiam ſub eodem tecto conſiſten-
tium intret, vel illius taciturnitas in impetra-
tionibus aliorum beneficiorum, ſeu penſionum
deinceps faciendis ſubreptionem, aut nullitatem
aliquam faciat.]

Septimò, pro hac parte facit, quia ſicut fructus
95 beneficij quamvis licitè vendi, & locari poſſint,
ut in *c. Veſtra, de locat.* tamen vendi aut locari
nequeunt ad vitam propter prohibitam rerum
Eccleſiaſticarum alienationem, ut notat gloſſ.
in Clem. 1. *in ver. Vnius, de reb. Eccleſ. non alie-
nan.* Imò nec ultra triennium, ut in *Extrauag.
Ambitioſa, eod. tit.* Ita quamvis & fructus pen-
ſionis licitè vendi, & locari queant; id tamen fie-
96 ri non poteſt ad vitam, ut firmat Navarr. *in præ-
alleg. conſ.* 11. *de reb. Eccleſ. non alienan.* ubi plu-
ribus conſuluit non licere Penſionario pro pecu-
nia conſtituere aliquem Procuratorem irrevoca-
bilem ad fructus penſionis exigendos, vita ejuſ-
dem penſionarij durante, ſine autoritate Apoſto-
lica. Quod malè ſervatum intellexi à nonnullis
Curialibus, qui ad ſui vitam conſtituerunt pro-
curatores, ut in rem propriam ad exigendam pen-
97 ſionem, recepta ab ipſis certa pecuniarum quan-
titate. Ultimò, omiſſis alijs, facit pro hac opi-
nione, quia Cancellaria habet penſionarios pro
beneficiatis, & vult in litteris mentionem fieri de
penſionibus, ſicut de beneficijs, ut patebit in quæ-
ſtione ſequenti *n.* 132. Et contraria opinio vera
eſt tantummodò in penſione, quæ non aſſignatur
loco beneficij, ſed in ſtipendium, in qua loquun-
tur plerique ex Auctoribus præcitatis *num.* 73. ut
declarant Andr. Gambara *de offic. leg. lib.* 6. *num.*
323. Gigas *de Penſion. quæſt.* 67. *concluſ.* 2. Mandoſ.
*de Signatura grat. tit. de penſion. in princip. verſ. Hinc
dicimus.* Item procedit eadem opinio in penſio-
ne, quam quis habet à laico pro titulo Ordinum,
de qua loquitur Rota *deciſ.* 36. *de reſcript. in anti-
quis,* & *deciſ.* 9. *de præben. in antiquior.* & Felin in *c.
Poſtulaſti, num.* 8. *in tertia declarat. & in* 30. *corollar.
ſupra eod.*

Verum his non obſtantibus, arbitror dicen-
dum nec penſiones, quæ hodie ex ſtylo Curiæ
Clericis reſervantur, eſſe beneficia Eccleſiaſtica,
nec propriè, & ſtrictè loquendo venire beneficij
Eccleſiaſtici appellatione. Quod multipliciter
probo. Et primò. Beneficium Eccleſiaſticum
98 ex ſui natura debet eſſe perpetuum, *c. Præcepta,* 55.
diſtin. c. Sanctorum, 70. *diſtin. c. Veniens, de fil.
Presbyter. c. penult. de Cler. ægrotant.* & nota-
tur in *c. Si gratiosè, de reſcript. in* 6. Lap. *alleg.* 9.
incip. Diſputat, num. 3. Petr. de Anchar. in *c.* 1. *nu.*
4. *de regul. iur. in* 6. Caſſad. *deciſ.* 4. *num.* 2. *& de-
ciſ.* 12. *nu.* 9. *de præben.* plenè Franciſ. Marc. *deciſ.
Delphin.* 1071. *lib.* 1. & *deciſ.* 1120. *num.* 22. pen-
ſio autem non eſt perpetua, ſed temporalis; ex-
99 tinguitur enim morte Penſionarij, cui ſolvitur,
ſicut uſusfructus morte uſufructuarij, §. *Finitur,
Inſtit. de uſufruct. l. Antiquitas, C. de uſufruct. & ha-
bit.* Undè in litteris reſervationis penſionis ſem-
per apponitur clauſula, [Tibi, quoad vixeris,
vel procuratori tuo legitimo annis ſingulis per-
ſolvendam.] ut per Gigan. *de penſion. q.* 1. *num.*
5. & *quæſt.* 12 *in princip.* Nec penſio vacat per obi-
tum Penſionarij, ſed extinguitur ut prædixi, ac
proindè ut vacans impetrari non poteſt. At be-
neficium Eccleſiaſticum ſuti perpetuum vacat, &
alteri confertur, *c.* 2. *cum duobus ſequentibus, c. Ex
tenore, & c. fin. inſ. de conceſſ. præben.* cum multis
ſimilibus. Secundò beneficium Eccleſiaſticum
100 requirit canonicam erectionem, aliàs non eſt be-
neficium, *c. Nemo, de conſecr. diſtin.* 1. *c.* 1. 22.
diſtin. Undè Sacra Congregatio Concilij aliàs
reſpondit Vicarios perpetuos conſtitui non poſ-
ſe in vim, *cap.* 7. *ſeſſ.* 7. abſque erectione tituli Vi-
cariæ. Item beneficium ſine canonica inſtitutio-
ne obtineri non poteſt, ut in regula Beneficium,
de *regul. iur. lib.* 9. Sed Eccleſiaſtici proventus
101 annuatim à Clerico percipi poſſunt ſine ulla ere-
ctione, aut canonica inſtitutione; quare ex eo non
dicitur quis propriè beneficiatus, ut inquit gloſ.
notabilis in *d. c. Beneficium, in princip.* per textum
in *c. Quicunque ſuffragio,* 12. *quæſt.* 2. *c. Poſſeſſiones,*
16. *quæſt.* 1. *c. Clerici,* & *c. Si Epiſcopus, quæſt.* 3. & *c.
Quoniam de Magiſtr.*

Tertiò, inter beneficiatum & Eccleſiam con-
102 trahitur matrimonium ſpirituale, *c. Sicut in una-
quaque,* 21. *quæſt.* 2. *c. fin. Inter corporalia, c.
Quanto,* & *c. fin. de tranſl. Epiſ. c. Requiſiſti, de teſtam.*
vel quaſi matrimonium, ut not. gloſ. 1. *in c. Ne
pro defectu, infra de elect.* Butr. in *c. fin. num.* 15. *de
poſtul. Prælat.* & dixi plenius in *d. c. Quanto, num.* 7.
At Penſionarius non dicitur Sponſus Eccleſiæ,
nec ullum ſpirituale conjugium cum Eccleſia
contrahit, ut in dict. *c. Poſſeſſiones,* cum alijs alle-
gatis num. præced.

103 Quartò, ut inquit Petr de Anchar. in *c. Quam-
vis, il primo, in* 3. *not. de præben. lib.* 6. propter be-
neficia quis intitulatur, & obligatur Eccleſiæ; &
tenetur ad continuam reſidentiam, *cap. fin. de
Cler. non reſiden.* Adde textum in *uſibus feudor.*
104 *lib.* 1. *tit.* 6. *in princip.* ubi pro eodem aſſumuntur
beneficium, & titulus beneficialis, ſicut etiam
communiter uſu receptum eſt. Sed per penſio-
nem quis non intitulatur, nec ad reſidentiam tene-
105 tur, *dict. c. Poſſeſſiones,* & *c. Illud,* 2. *quæſt.* 6. Et
hanc idem Anchar dicit eſſe rationem decidendi
in ea Decretali.

Quintò, beneficium Eccleſiaſticum reſignari
106 non poteſt ſine Superioris auctoritate, *c. Admonet.
de renunc.* Idque propter rationes ſuperius expreſ-
ſas in tertio, & quarto fundamento. Sed penſio
etiam Clerico aſſignata juxta hodiernum Curiæ
ſtylum remitti, & condonari poteſt ſine ulla au-
thoritate Superioris, dummodo purè, & libera-
liter id fiat, ut dictum eſt ſupra *num.* 84.

eum quælibet Principis liberalitas , ſeu gratia
etiam prophana, & laicalis dicatur beneficium.
ut donatio rei temporalis , *c. Cum dilecti, infra
de donat.* Dixi in *c Olim de verbor. ſignific.*) ſed
etiam accipiendo nomen beneficii in ſpecie pro
beneficio ſpirituali , Eccleſiaſtico, ut per Gi-
gant. *q.94. num.8. verſ.* Imò largo modo penſio
dici poteſt Eccleſiaſticum beneficium. Pro qua
diſtinctione induco textum in d. *c. Quamvis, il
primo de praben. lib. 6.* Nam ibi deciditur in
litteris ad beneficia penſionem non includi ob
illam rationem, quod litteræ huiuſmodi ſunt
ambitioſæ, & reſtringendæ. Ergò à contrario
ſenſu ſi materia ſit favorabilis, & latè interpre-
tanda beneficij nomine veniet etiam penſio. Id-
que non ex proprietate vocis, ſed per interpre-
tationem extenſivam, ut per Gigan. *quæſt. 58.*
118 *num. 28. verſ. Secundo limita,* ſicut in materia
favorabili appellatione beneficij includuntur
etiam beneficia manualia, quæ tamen verè, &
propriè non ſunt beneficia, ut tenent Staphil. *de
litteris gratiæ, nona forma expectativar. num.29.*
Gamhar. *de offic. leg. lib. 4. rub. 1. n. 1.* Ludouic.
Gomez, *de expectativis , nu. 94.* Duaren. *in tract.
de benef. lib. 2. c. 4.* ubi ait Prioratus clauſtrales
beneficiis non annumerari , quia perpetui non
119 ſunt. Quintanaducn. *lib. 1. Eccleſiaſticor. c. 3.
num.* 12. & Nauarr. *conſ. 5. de præb. & conſ. 8.
num. 7. de iurepatr.* dicens Capellaniam ſic
fundatam etiam authoritate Epiſcopi non eſ-
ſe beneficium, & *conſ. 9. de offic. ordinar. & conſ.
27. de præben.* ubi ait Capellaniam deſinere eſſe be-
120 neficium ſi ex perpetua fiat ad nutum amovibilis.
Et hanc diſtinctionem inter materiam odioſam,
& favorabilem in propoſito ſæpius probavit ſacra
Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini
interpretum. Quinimò & Gregor. XIII. ut pa-
tebit infra *num.* 129. 131. & 134.

121 Secundò QUÆRO, utrum in decreto Con-
cilii Trident. *c. 6. ſeſſ. 23.* qua parte ſtatuitur ut
Clericus prima tonſura initiatus, aut etiam in mi-
noribus ordinibus conſtitutus fori privilegio
non gaudeat, niſi beneficium Eccleſiaſticum ha-
beat, vel habitum, & tonſuram deferens alicui
Eccleſiæ de mandato Epiſcopi inſerviat, appella-
122 tione beneficii Eccleſiaſtici veniat penſio.

Hanc quæſtionem format Hieronymus Gigas
in *tract. ſuo de penſion. quæſt. 94. num. 8.* in ter-
minis conſtitutionis Celmentis VII. emanatæ
ad inſtantiam Reipublicæ Venetæ infraſcripti te-
noris, videlicet : Statuimus & ordinamus quod
de cætero poſt trimeſtre à die publicationis præ-
ſentium computandum tam conjugati, quam a-
lii dicti dominii Clerici etiam ad minores ordi-
nes promoti non beneficiati , nec in ſacris Ordi-
nibus conſtituti cujuſcunque Dignitatis, ſtatus,
gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, privi-
legio Clericali in criminalibus dumtaxat gaudere
nequeant. Sed tales clericali charactere inſigniti,
ac in minoribus ordinibus conſtituti non benefi-
ciati, & alii , qui ætatis legitimæ ad Ordines ſa-
cros ſuſcipiendos , ſi Ordinem ſacrum non ſu-
ſceperint, delinquentes pro tempore per iudices
ſæculares capi, inquiri , & juxta eorum demerita
omnibus pœnis, quibus meri laici delinquentes
de jure puniri deberent , liberè, & licitè puniri
poſſint , nec ſe ſub prætextu privilegii Clericalis
tueri, & defendere, & ad Curiam Eccleſiaſticam

Proſſ. Fagn. in 1. Decretal.

123 recurrere valeant. Et dicit Gigas ſæpiùs ſe con-
ſultum fuiſſe an in prædicta conſtitutione appel-
latione Clerici non beneficiati veniret Clericus
cui reſervata fuit annua penſio ſuper fructibus
alicuius Eccleſiaſtici beneficii, & reſpondiſſe ne-
gativè, motus ex concluſione , quam ſuperius
firmaverat , quod in materia favorabili, qualis
eſt hæc privilegii fori, appellatione Clerici bene-
ficiati venit etiam Clericus, qui nullum poſſidet
Eccleſiaſticum beneficium, habet tamen , & per-
cipit annuam penſionem ſibi authoritate Apoſto-
lica reſervatam ſuper fructibus alicujus Eccleſia-
ſtici beneficii, *Menſæ*, vel Dignitatis. Quod qui-
124 dem reſponſum confirmat ea ratione , quia Cle-
rico, cui penſio reſervatur , ut plurimum datur
in litteris reſervationis penſionis regreſſus ad be-
neficium ob non ſolutionem penſionis, juxta ſty-
lum Curiæ . & propter hujuſmodi regreſſum
dicitur habere jus ad beneficium, allegat. Æneam
de Falconib. *in tract. ſuo de reſervat. in 47. effe-
ctu , num.* 10. & 11. licèt hæc ratio non ſit uni-
verſalis, quia non comprehendit niſi Clericos ,
quibus reſervatur penſio ex cauſa reſignationis
beneficii ; & hos non omnes , ſed illos tantùm
125 quibus in litteris Apoſtolicis datur hujuſmodi
regreſſus. Præterea ſecundum Gigantem, cum
antedicta conſtitutio exorbitet à jure communi,
quippè quæ reſtringit privilegium fori Clericalis
à jure communi indultum, ſtrictè intelligi debet
ut minus lædat jus commune quàm fieri poſſit ,
ut per Doctores in *c. Cauſam , quæ ſupra eodem.*
Imò ſecundum jus commune intelligi , & inter-
pretari debet , ut notatur in *l. Ex facto , in princ.*
ubi Imol. & Alex. *ff. De vulg. & pupill. ſubſit.* Ac
demum in exorbitantibus non fit extenſio. *c.
Quæ à iure, de reg. iur. lib. 6.* & notant gloſſ. &
Doctores in *l. Si conſtante, in princ.* ubi Alexand.
ff. Sol, matrim. Ergo verba illa , *non beneficiati* ,
in dicta conſtitutione intelligenda ſunt de Cleri-
cis, qui non habent aliquod beneficium , neque
126 Eccleſiaſticam penſionem. Hæc autem præcipuè
vendicant ſibi locum in caſu conſtitutionis præ-
dictæ, quia privilegium Clericale eſt Clericis
indultum de jure divino, ut eſt textus in *c. Si Im-
perator.* & ibi gloſſa *in ver. Et diſcuti, 96. diſtin.*
Calderin. in *repetit. c. Perpendimus , de ſentent.
excomm.* Cardin in *Clem. 1. q. 1. de offic. ordi-
nar.* Abb. in *c. Propoſuit , col. 3. verſ. Ex quo
infertur, de conceſſ. præb.* Præpoſ. *in c. In iſtis,
in fine 4. diſtin.* & ſcripſi plenius in *c. Eccleſia S.
Mariæ, ſupra de conſtitut.* Quamobrem ut mi-
nus lædatur jus commune, in terminis conſtitu-
tionis prædictæ Clericus penſionem habens be-
neficiatus cenſeri debet. Eandem opinionem
127 in terminis Concilii Tridentini tenet Salzedo di-
cens ita fuiſſe in ſupremo Concilio judicatum ,
in practica criminali canonica *c. 67. num.* 10,
Et quamvis in ultima editione anni 1594. affirmet
Illuſtriſſimos Cardinales ſacræ Congregationis
contrarium judicaſſe, exiſtimantes d. *c.* 6. Con-
cilii quoad privilegium fori non comprehende-
re Clericum , cui fuit reſervata penſio in fru-
ctibus alicuius beneficii, prout teſtatur Flamin.
Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 1. q. 10. in fine,
& lib. 2. q. 15. num.* 15. & Nicolaus Garzias *de
benefic. par. prima. cap. 5. n.* 70 Veritas tamen a-
liter ſe habet.

128 Nam dubitatum fuit à quodã Clerico Veliternæ

diœceſis, qui erat clericus primæ tonſuræ, &
beneficium Eccleſiaſticum à ſe poſſeſſum, reſer-
vata ſibi penſione, reſignaverat, an gauderet
privilegio fori. licet in habitu, & tonſura non
incederet; die ſexta Decembris 1576. ſacra Con-
gregatio nihil decrevit: Nam primò aſpectu
videbantur obſtare verba Concilij, ibi, *benefi-
cium Eccleſiaſticum habeat.* Et ſic re ipſa corpus
129 beneficij; Penſio autem non eſt hujuſmodi, quæ
conſiſtit in mera temporalitate. Item quamvis
appellatione beneficij veniat penſio largo modo;
tamen clarum eſt propriè non venire, *c. Quamvis,
de praben. in 6.* ubi ſi Pontifex mandat alicui pro-
videri de beneficio, non poteſt dari penſio
niſi expreſsè fiat mentio penſionis in litteris. Sta-
phil *de litteris gratia. quaſt.* 28. *c.* 6. *c. Ad audien-
tiam, de reſcriptis.* ubi omnes, excepto Barba-
tia, dicunt penſionem ſtrictè non venire appel-
latione beneficij, in materia favorabili venire:
ſed non eſt favor ut gaudeat in habitu, & tonſu-
130 ra non incedens. Ultimò, Concilium non intel-
lexit appellatione beneficij venire penſionem,
ut in *c.* 2. *ſeſſ.* 21. *c.* 18. *ſeſſ.* 23. *c.* 15. *ſeſſ.* 25. tamen
quia in terminis adeſt deciſio Gigan. *qu.* 94. quæ
in praxi obſervatur Neapoli, Venetijs, & alibi,
& in dubio judicandum pro foro Eccleſiaſtico,
cenſuerunt Patres amplius deliberandum, die 13.
Decembris 1576. ſacra Congregatio prævidit a-
liquas difficultates futuras in deciſione hujus
quæſtionis; quia jure veteri, & verbis *c.* 6. *ſeſſ.*
23. & ſolito modo loquendi Concilij non vide-
tur Penſionarius comprehendi appellatione ha-
bentis beneficium. Quia tamen conſuetudo &
Venetijs, & Neapoli ſtat pro penſionario, juxta
deciſionem Gigantis, licèt quoad conſuetudi-
nem ea Romæ non probetur, nec in ſtatu Eccle-
ſiaſtico, & conſuetudo unius loci ad alium non
extendatur: ſacra Congregatio cenſuit non expe-
dire decidere iſtum caſum, ſed ad Sanctiſſimum
remittere decidendum.
131 Sanctiſſimus audita relatione Congregationis,
die 18. Decembris 1576. declaravit Penſiona-
rium cenſeri beneficiatum ad effectum gaudendi
privilegio fori Eccleſiaſtici, de quo Concilium
loquitur. Idque duabus rationibus. Primò, quia
132 Cancellaria habet Penſionarium pro beneficia-
to, ideo vult exprimi in Bullis penſiones ſicut be-
neficia. Secundo quia Pius V. Bulla ſua coëgit
penſionarium ad dicendum officium, ſaltem
Beatæ Mariæ.
Vnde poſtea ſacra Congregatio conſulta, An
clericus primæ tonſuræ, qui in habitu incedit,
habetque tanquam clericus penſionem, ſed non
beneficium, nec Eccleſiæ juſſu Epiſcopi deſervit
gaudeat privilegio fori: Cenſuit gaudere ad in-
ſtar obtinentis beneficium. An autem prælle-
gatum Concilij decretum in *c.* 6. *ſeſſ.* 23. *in princ.*
ubi ſtatuit ut nullus antè decimum quartum an-
num beneficium poſſit obtinere, appellatione
beneficij comprehendat penſionem, dixi in *c. Cum
in cunctis, num.* 102. *infra de elect.*
133 Tertiò QUÆRO, An homicida voluntarius,
ejuſvè ſocius poſſit obtinere, & obtentas reti-
nere penſiones abſque diſpenſatione, non ob-
ſtante *cap.* 7. *ſeſſ.* 14. quod de beneficiis tan-
tùm loqui videtur.
Die 11. Julij 1577. propoſito hoc dubio Con-
gregatio generalis omnium ſententijs cenſuit
d. c. 7. non comprehendi penſiones, tamen fa-
ciendum verbum cum Sanctiſſimo, & in memo-
riam revocandum quod Cancellaria in Bullis di-
cit cum retentione quorumcunque beneficiorum
aliàs compatibilium, & penſionum. Referenti-
bus *die* 19. *Iuly* 1577. Cardinalibus Morono, &
Alciato ſanctitas ſua non habuit pro bono argu-
mento quod Cancellaria ita exprimat; id enim
fit ad majorem declarationem. Tamen dixit in
134 materia favorabili, ut illa privilegij fori, appel-
latione beneficii venire penſionem. Die 8. Au-
guſti 1577. Congregatio generalis cum hæc eſ-
ſent relata, dixit ſervandam eſſe hanc diſtinctio-
nem, & ita reſcribendum.
135 Quarto QUÆRO, an Clericus poſſit ab Epiſ-
copo ſacris Ordinibus initiari ad titulum annuæ
penſionis, ſicut poteſt ad titulum beneficij Eccle-
ſiaſtici.
Solutio; Si agatur de penſione, quæ aſſignatur
in titulum beneficij, & ſic primæ ſpeciei, de
qua egimus ſupra *in prima quaſt. num.* 41. extra
dubium eſt ad illius titulum poſſe Clericum pro-
moveri, quia talis penſio eſt verè, & propriè be-
neficium Eccleſiaſticum ut illic firmavimus. Sed
ſi agatur de penſione ſecundæ ſpeciei, quæ in
ſtipendium aſſignatur ad tempus ſuper fructibus
alicujus Eccleſiæ, dicendum eſt Epiſcopum non
poſſe ad titulum talis penſionis quemquam pro-
movere, niſi ad eum modum, quo poteſt Cleri-
cos ordinare ad titulum patrimonij, id eſt pro ne-
ceſſitate, vel utilitate Eccleſiæ. Ita expreſsè ſta-
tuitur decreto Concilij Tridentini in *c.* 2. *ſeſſ.* 21.
ibi, [Patrimonium verò, vel penſionem obti-
nentes ordinari poſthac non poſſint niſi illi, quos
Epiſcopus judicaverit aſſumendos pro neceſſita-
te, vel commoditate Eccleſiarum ſuarum,] &
advertit Navarr. *conſ.* 14. *incipien. Quaſitum eſt,
num.* 2. *verſ. Tum quia Concilium, de tempor. or-
136 din.* Undè ſacra Congregatio iam pridem
reſpondit penſionem non eſſe titulum ad ſacros
Ordines niſi diſpenſativè. Sed & jure commu-
ni inſpecto, quamvis penſio aſſignata ſit clerico
pro titulo recipiendorum Ordinum; Non tamen
cenſetur titulus beneficialis. de quo in *c. Tua,
de praben.* ut tradit Gigas *de penſion. q.* 33 *in
princip.* Cæterùm ſubſiſtente cauſa neceſſitatis,
vel utilitatis Eccleſiæ, etſi Clericus poſſit ordi-
nari ad titulum penſionis, tamen cogi non poteſt
ad Ordines ſuſcipiendos, quia in *c. Querus, in-
fra de atat. & qualit.* ubi Clerici beneficiati ex
cauſa neceſſitatis, vel utilitatis compelluntur re-
cipere Ordines ſuis beneficiis non annexos, ap-
pellatione beneficij non venit penſio, ut ibi dixi
num. 28.
137 Ultimò QUÆRO, an in decreto Concilij Tri-
dentini *c.* 9. ibi, *& beneficium ſtatim re ipſa illi
conferat, ſeſſ.* 23. appellatione beneficij veniat
penſio.
Contingit hic caſus in Epiſcopo Brixienſi, qui
ut ſuum familiarem decennalem ad penſionem
obtinendam capacem redderet, primam tonſu-
ram eidem contulit abſque litteris dimiſſoriali-
bus Patriarchæ Venetiarum, ſubſecuta ſtatim
dictæ penſionis reſervatione. Et cum dubitare-
tur an valida eſſet tonſuræ collatio, ſacra Con-
greg. Concilij cenſuit tonſuram collatam ab E-
piſcopo familiari ſuo decennali validā eſſe ſi ſta-
tim ei reſervata fuit penſio. Itaque appellatione
bene-

Digitized by Google

beneficij, de quo loquitur, d.c. 9. *ſeß.* 23. cum materia illa ſit favorabilis, ex ſententia ſacræ Congregationis comprehenditur etiam penſio.

DE RESCRIPTIS.

Cap. Edoceri.

S V M M A R I V M.

1 *Abbas In cauſa monaſterij convenitur per reſcriptum, in quo nulla ſit mentio de conventu, nec propter hoc appellari poteſt, niſi Abbatis, & conventus bona eſſent diſtincta omnino.*

2 *Menſa conventualis inſtituenda eſt, diſtincta, & ſeparata ab Abbatiali in omnibus monaſterijs commendatis.*

3 *Menſa Abbatialis à conventuali ſeparari non debet in monaſterijs, quæ dantur in titulum.*

4 *Commendatarij monaſteriorum an poſſint ſe immiſcere in his, quæ concernunt regularia inſtituta.*

1 EDOCERI. In cauſa monaſterij convenitur Abbas per reſcriptum, in quo nulla ſit mentio de conventu, nec propter hoc appellari poteſt, niſi Abbatis, & conventus bona eſſent diſtincta omninò. Hoc dicit Abbas Siculus, communis diviſio. Secunda ibi, *ſuper quo.* Et primò ponit duas quæſtiones, Secunda ibi, *ac licet.* Item pars ſecunda duo facit. Primò, ſolvit illas duas quæſtiones, & cauſam reddit. Secundò excipiendò declarat ſolutionem, ibi, *niſi fortè.* Joan. Andr.

In textu ibi. *Abbatis, & conventus negotia eſſent omninò diſcreta.* Nota in monaſterio aliquandò menſam Abbatialem eſſe diſtinctam à menſa conventuali. Quod ſi quæras an expediat hanc diſtinctionem inducere, aut approbare conventiones, ſeu concordias eam inducentes, ſic diſtingue; Aut monaſterium eſt commendatum. & ſervanda eſt diſpoſitio Bullæ 18. Gregorij XIII. Superna, §. 9. *in Bullar. tom. 2. pag* 381. qua decernitur, ut in omnibus monaſteriis, quæ commendata reperiuntur, & in poſterum commendabuntur, etiam S. R. E. Cardinalibus, ubi non fuerit, inſtituatur menſa conventualis ab Abbatiali menſa diſtincta, & ſeparata, ut ibi plenius videre eſt. Et quamvis Bulla loquatur tantum de monaſterijs ordinis Ciſtercienſis: tamen conveniens eſt ut ſervetur etiam in alijs ordinibus Monachorum. Ratio, eſt quia cum commendatarij ſint Clerici ſæculares, non decet, ut ſint cum Regibus commixti, nemo enim poteſt Eccleſiaſticis officijs ſimul, & monachali regulæ deſervire. C. *Nemò* 16. *quæſt.* 1. & ſicut dicitur in Concilio Hiſpalenſi, in uno, & eodem officio non debet eſſe diſpar profeſſio, dicente Moyſe, Non arabis in boue ſimul, & aſino, id eſt homines diverſæ profeſſionis in unum non ſociabis; nam cohærere, & conjungi non poſſunt, quibus vota, & ſtudia ſunt diverſa *c. In nova* 16. *q.* 7 & diſpares mores, [inquit Tullius de Amicitia) diſparia ſtudia ſequuntur, quorum diſſimilitudo diſſociat amicitias. Undè & de jure communi ſi non profeſſus eligitur ad regimem Eccleſiæ regularis, caſſatur electio, conſuetudine in contrarium non obſtante, ut eſt caſus in *c. Cum cauſam, de elect. & decreto Concilii Trident. ſeß.* 14. *cap.* 10. ſtatuitur, ut regularia beneficia in titulum regularibus provideri conſueta conferantur tantùm Religioſis illius ordinis, ne veſtem lino, lanaque contextam induant, & in *c.* 21. *ſeſſ.* 25. *de Regular.* diſponitur ut monaſteria commendata, quæ inpoſterum vacabunt, non niſi Regularibus ſpectatæ virtutis & ſanctitatis conferantur. Non ergò videtur decens eſſe, ut clericus ſæcularis, cum Monachis conjungatur, & communi menſa utatur cum eis.

3 Aut monaſterium non datur in commendam, ſed in titulum; & hoc caſu ſeparatio menſæ Abbatialis à conventuali fieri non debet, quia eſt contrà Regulam S. Benedicti, ſecundum quam inter Abbatem, & Monachos omnia ſunt communia, & in diſpoſitione Abbatis cuncta ſunt poſita, ut in *c. Cum ad monaſterium.* §. *Abbas de ſtat. monachor.* Item Abbas, & Monachi conſtituunt unum corpus, cujus Abbas eſt caput, Monachi verò membra ut hic patet, & 18. *qu.* 2. *per tot.* colleg. Paduan. *conſ.* 2. *num.* 26. *& ſeq.* poſt Concilia Cardinalis Zabarellæ. Non licèt autem à capite membra recedere, *cap. non decet,* 12. *diſt. cap. cum non liceat de præſcript. cap. Novit,* & ibi gloſſ. *in verb. Non decet, de his quæ fiunt à Prælatis.* Quamobrem jure optimo in caſibus contingentibus ſacra congregatio rerum Conſiſtorialium ſæpius improbavit conventiones pro ſeparatione menſæ Abbatialis à conventuali, & in ſpecie in cauſa Cracovien. tranſactionis, ſeu ſeparationis menſæ inter Abbatem. & monachos monaſterij Capriunicen. ordinis Ciſtercien. 16. Maij 1652.

4 Extra QUÆRO, an commendatraij monaſteriorum poſſint ſe immiſcere in his, quæ concernunt Regularia inſtituta. Solutio patet ex litteris in forma Brevis ſel. rec. Innocentis X. quarum tenor talis eſt, videlicèt.

INNOCENTIVS PAPA X.

Ad futuram rei memoriam.

PASTORALIS Officij nobis divinitus commiſſi partes eſſe cognoſcimus. ut Religioſorum virorum in humilitatis ſpiritu ſub ſnavi Religionis iugo Altiſſimi obſequijs mancipatorum commodis, & felici directioni intendentes, illos à diſpendijs quibuſlibet quantum nobis ex alto conceditur, aſſeramus. Sanè pro parte dilecti filij Claudij Abbatis generalis Ordinis Ciſtercien. per eius procuratorem nobis nuper expoſitum fuit, quod licèt peculiaria Ordinis prædicti privilegia à quamplurimis Romanis Pontificibus, & ſignantur à Fel. rec. Pio II. Sixto V. Innocentio VIII. Pio IV. Pio V. & Greg. VIII. Prædeceſſoribus noſtris conceſſa, & confirmata reſpectivè diſponant ac declarent, quod commendatarij monaſteria d. Ordinis in commendam obtinentes nullam in monaſteria ſibi commendata quoad eorum monachos iuriſdictionem exerceant, ſed viſitatio ad Abbatem Ciſtercij, & quatuor primores quemlibet in ſua generatione iuxta for-

nam antiquam privilegiorum pertineat, ac Monachi ipſorum monaſteriorum commendatorum d. Abbatem Ciſtercij, & primos quatuor, ac eorundem commiſſarios ad eamdem viſitationem recipere, & in eorum manibus profeſſionem emittere debeant: commendatarij verò nè quempiam propter delictum eijciant, ſed quotieſcunque Monachi quid admiſerint, quod quidem animadverſione dignum ſit, idquamprimum Priori clauſtrali, vel Commiſſario ſignificent, qui correctionem iuxta ordinis præ. ſtatuta faciat; ac demum Prior, & Subprior in ijſdem commendatis, ſeu commendandis monaſterijs officiales ſpirituales dicti ordinis profeſſi, & non ſæculares per commendatarios, etiamſi S.R.E. Cardinales fuerint inſtituantur: Et præterea Concil. Tridentini decreto ſeſſ. 25. cap. 20. ſtatutum reperiatur, ut priores clauſtrales, aut in Prioratibus conventum habentibus ſuperiores, qui correctiones, & ſpirituale regimen exercent, à capitulis generalibus, vel ipſorum ordinum Viſitatoribus inſtituantur: Ac inſuper à Congregatione venerabilium fratrum noſtrorum eiuſdem S. R. E. Cardinalium negotijs, & conſultationibus Epiſcoporum, & Regularium præpoſita reſolutiones præmiſſis, ac conſtitutionibus Apoſtolicis innixæ emanaverint die ſecunda Auguſti 1647. quibus tunc exiſtenti noſtro, & ſedis Apoſtolicæ in regno Poloniæ Nuncio iniunctum fuit, ut ſerio invigilaret, ne commendatarij huiuſmodi, & ſignanter dilectus pariter filius Alexander Donhoff commendatarius monaſterij Andreonen. Ordinis præfati Cracovien. diœc. circà officialium electiones, vel circà Monachorum vitam, & mores, cæteraque inſtitutum regulare ſpectantia ſe ingerent: Nihilominus ijdem commendatarij paſſim, & imprimis præfatus Alex. Donhoff in vim litterarum Apoſtolicarum ſuper eorumdem monaſteriorum commendis expeditarum, in quibus huiuſmodi monaſteriorum cura, regimen, & adminiſtratio tã in ſpiritualibus, quàm temporalibus plenariè committitur, prætendunt ius inſtituendi, ac deſtituendi Priores, & Officiales clauſtrales viſitandi, corrigendi, ſtatuendi, ordinãdi, & exercendi ea, quæ inſtitutũ regulare contingunt eorumdemq; commendatariorũ nonnulli nõ contenti redditibus, ac fructibus, quorum maiorem partem ex opulentioribus dicti Ordinis monaſterijs colligunt, in alienam inſuper meſſem veluti in electiones, ac depoſitiones Priorum ac Subpriorum, aliorumque Officialium, ac etiam in viſitationes, & Monachorum correctiones falcem mittere præſumentes, prædicta privilegia, & conſtitutiones Apoſtolicas contemptui habent in grave eiuſdem Claudij. Abb. imò univerſi ordinis prædicti iuriũ præiudicium, quare idẽ Claudius Abb. nobis humiliter ſupplicari fecit, ut in præmiſſis opportunè providere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur d. Claudium Abbatem ſpecialibus favoribus, & gratijs proſequi volentes, & à quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, alijſque Eccleſiaſticis ſententijs, cenſuris, & pœnis à iure, vel ab homine, quavis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibèt innodatus exiſtit, ad effectum præſentium dumtaxat conſequen. harum ſerie abſolventes, & abſolutum fore cenſentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati de prædictorum Cardinalium conſilio inhærentes præallegatorum ſummorum Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum privilegijs Ordinis Ciſtercien. huiuſmodi conceſſis, ac decreto eiuſdem Sac. Collegij Concilij Tridentini, ac reſolutionibus alias deſuper factis Apoſtolica auctoritate tenore præſentium declaravimus, decernimus, ac ſtatuimus non licere commendatarijs, Priores, Subpriores aut Officiales clauſtrales inſtituere, ac deſtituere, viſitare monachos, eoſdemque corrigere, nec facultates eiſdem in litteris Apoſtolicis conceſſas, & expreſſas, prout ſupra ad ea, quæ inſtitutum regulare concernunt, ac tenore prælibatorum privilegiorum, & Sac. Concilij diſpoſitione monaſtico regimini relinquuntur, trahi poſſe, ac debere. Ideòque dilectis filijs noſtris, & Sedis prædictæ Nuncijs, ſivè etiam locorum ordinarijs, vel dicti ordinis conſervatoribus per eaſdem præſentes iniungimus, ut quotieſcunque requiſiti fuerint ab huiuſmodi vexationibus, ac violentijs manifeſtis commendatarios per cenſuras, & alia iuris remedia, implorato etiam ſi opus fuerit brachij ſæcularis auxilio, cohibeant, & compeſcant, ſalva ſemper in præmiſſis auctoritate Congregationis eorumdem Cardinalium. Decernentes præſentes litteras ſemper firmas, validas, & efficaces exiſtere, & fore, ac ab omnibus, ad quos ſpectat, ac pro tempore ſpectabit inviolabiliter obſervari. Sicque in ijſdem præmiſſis per quoſcunque iudices ordinarios, & delegatos etiam cauſarum Palatij Apoſtolici auditores iudicari, & definiri debere, ac irritum, & inane quidquid ſecus ſuper his à quoquam, quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtan. præmiſſis, ac rec. mem. Bonifacij Papæ VIII. de una, & in Concilio generali edita de duabus dietis, dummodò ultrà tres dietas aliquis auctoritate præſentium in iudicium nõ trahatur, alijſque Apoſtolicis, ac in univerſalibus provincialibuſq; concilijs editis generalibus vel ſpecialibus conſtitutionibus & ordinationibus, nec nõ præfati Ordinis etiam iuramento confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, privilegijs quoque indultis, & litteris Apoſtolicis in contrarium præmiſſorum quomodolibèt conceſſis, confirmatis, & innovatis, Quibus omnibus, & ſingulis, illorum tenores præſentibus pro expreſſis haben. illis alias in ſuo robore permanſuris, ad præmiſſorum effectum ſpecialiter, & expreſſe derogamus, cæteriſque contrarijs quibuſcunque. Volumus autem, quod præſentium tranſumptis etiam impreſſis, manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis eadem prorſus fides in iudicio, & extra adhibeatur ſi forent exhibita, vel oſtenſa. Datum Romæ apud S. Mariam Maiorem ſub Annulo Piſcatoris, die 25. Septembris 1654. Pontificatus noſtri, Anno decimo.

Similes litteræ expeditæ fuerunt pro Monachis Camaldulenſibus ſub die 20. Martij Anno 1657.

DI

DE RESCRIPTIS.

Cap. Dilectus.

SVMMARIVM.

1 *REſcriptum ſuper reſtitutione beneficij non valet tacita cauſa excommunicationis, & privationis impetrantis. & n. 7.*

2 *Iudex admitti debet ad defendendam ſententiam ſuam.*

3 *Iudici etſi non fiat iniuria per appellationem; ſit tamen aliquale praiudicium ex retractatione ſententia.*

4 *Iudex, qui malè iudicavit, qualiter ſit puniendus.*

5 *Iudex à quo regulariter non eſt citandus in cauſa appellationis, ſi proceſſerit per requiſitionem, ſeu ad inſtantiam partis.*

6 *Secus ſi ex officio.*

7 *Agens poſſeſſorio recuperanda repellitur exceptione amotionis à beneficio, & excommunicationis.*

8 *In reſcripto non ſufficit factum narrare, niſi cauſa facti adijciatur, quam iudex prætendit.*

9 *Et de pluribus cauſis facienda eſt mentio, ſi plures ſint.*

10 *Modus itidem exprimendus ſi cauſam dandi, vel negandi praſtaret.*

11 *Reſcriptum non valet cum proceſſus ſupprimitur.*

12 *Reſcriptum redditur ſubreptitium non ſolum tacendo id quod eſt factum, ſed etiam tacendo quomodo, & ex qua cauſa ſit factum.*

13 *Princeps ex generalitate facilè poteſt circumveniri.*

14 *Viſitator generaliter datus à Papa poteſt Clericos beneficiis privare propter eorum graves, & manifeſtos exceſſus.*

15 *Declaratur procedere ſi hoc habeat ex litteris delegationis, aliàs ſecus. & n. ſeqq.*

16 *Delegatus non poteſt beneficio privare, niſi hoc exprimat commiſſio ei facta.*

17 *Viſitator, & iudex cenſetur uti poteſtate, per quam actus ſuſtinetur.*

18 *Viſitatores generales poſſunt inquirere, & referre, ſed non privare.*

19 *Intellectus cap. In ſingulis, de ſtatu Monachor. & num.*

20 *Privatio beneficij eſt pœna ordinaria, qua non imponitur niſi pro graviſſimo crimine prævia citatione, & legitimis exceptionibus diſcuſſis.*

21 *Privatus à iudice non ſervante ordinem iudiciarium poteſt petere reſtitutionem tanquam ſpoliatus.*

22 *Viſitator datus à Papa cenſetur datus ad corrigendum.*

23 *Viſitator poteſt à beneficiis ſuſpendere. & n. ſeq.*

24 *Correctio an depoſitionem contineat.*

25 *Viſitator an poſſit contra contumaces ad pœnam privationis procedere.*

26 *Epiſcopus viſitans loca exempta, vel nullius diœceſis in vim Concilij Tridentini an poſſit cauſas ordinarias cognoſcere, ac diffinire. & n. ſeq. uſque in fin.*

27 *Viſitationis finis qui ſit.*

28 *Viſitatio & correctio ſit ad pœnitentiam, & extra formam iudicij. & n. 40. 42. & ſeq.*

29 *Appellatio in his, ubi de viſitatione, & morum correctione agitur, ad effectum ſuſpenſivum non admittitur, niſi modus excedatur.*

30 *Appellatio in cauſis ordinarijs admittitur ad utrumque effectum, etiamſi in viſitatione diœceſis cognoſcantur. & n. 32.*

31 *Epiſcopus extra viſitationem nullam habet iuriſdictionem in locis nullius diœceſis. & n. 35.*

32 *Appellationis remedium ad innocentia præſidium inſtitutum.*

33 *Viſitatores licet procedant ſine ſtrepitu, & figura iudicij; tamen legitima defenſiones ſemper ſunt ſalva.*

34 *Defenſio à iudice, vel à Principe tolli non poteſt.*

35 *Epiſcopus in loco exempto non poteſt tribunal erigere.*

36 *Viſitatio debet ab Epiſcopo quàm celerrimè abſolvi, debita tamen cum diligentia.*

37 *Sententia non nimia feſtinatione, ac præcipitanter ferenda eſt.*

38 *Et debent ſaltem præcedere termini ſubſtantiales.*

39 *Archiepiſcopus in viſitatione provincia Epiſcopo negligente poteſt in criminibus notorijs procedere, & pœnas ordinarias imponere.*

41 *Epiſcopus in viſitatione Capituli exempti poteſt ſine adiunctis punire crimina, ſed non pœna ordinaria.*

42 *Viſitatoris Regularium officium eſt abſque iudiciorum ſtrepitu intendere regulari diſciplinæ, & reformationi Ordinis.*

43 *Procuratio non debetur viſitatori, qui vadit pro cauſis expediendis.*

44 *Epiſcopus in viſitatione poteſt imponere pœnas non ordinarias, ſed eas tantum quæ morum correctionem reſpiciunt.*

45 *Cauſa ordinaria extra viſitationem ſunt cognoſcendæ.*

46 *Epiſcopus in viſitatione Eccleſiæ exempta non debet ad ſpecialem inquiſitionem deſcendere, nec ſententias ferre.*

1 DILECTUS. il primò. Reſcriptum impetratum ſuper reſtitutione beneficij non valet, ſi de cauſa excommunicationis, & amotionis impetrantis mentionem non faciat, hoc dicit ſecundùm Joan. Andr. & omnes. Dividitur in duas partes. In prima ponitur facti narratio. In ſecunda judicis inſtructio: ibi, *nos igitur*. Secundum Hoſt. Duo Presbyteri propter evidentes exceſſus Eccleſijs privantur. In communi forma impetrant ut reſtituatur: litteræ viribus carere pronunciantur.

2 Nota primò ex eo quod hic viſitator, qui ſententiam privationis tulerat, denunciavit Papæ argumentum quod judex eſt admittendus à ſuperiore ad defendendam ſententiam ſuam, prout hic colligunt Goffred. Hoſt. *num. 1. in verſ. Quod cum ipſe.* Jo. Andr. *num. 2. in ver. Intimavit.* Bald. *num. 4.* Butr. *num. 6.* Cardin.
3 & Anch. ambo in *primo notab.* & Abb. *num. 6.* Nam etſi judici non fiat injuria ex eo quod litigatores ad appellationis remedium convolaverint, ut *l. Et in maioribus*, C. *De appellat.* tamen

men infertur ei aliquale præjudicium ex retractatione ſententiæ, arg. *l. A ſententia. ff. Eod. tit.*
4 Præterea intereſt judicis ſententiam ſuam tueri, quia obeſſet ei ſi deprehenderetur iniquo animo pronunciaſſe *c. Hoc etiam 11. q. 6.* nam litem feciſſet ſuam, & condemnaretur in veram æſtimationem. *l. Si filiusfamilias, ff. De iudic. l. 2. C. De pœn. iudic.* qui malè judic. Quod ſi per imperitiam, in quantum ſuperiori æquum, & bonum videretur, ut *inſtit. de obligat. quæ ex delict. naſcun. in princ. l. ult. ff. De var. & extraord. cognit.* Sin autem per ſordes, vel per gratiam iniquè judicaſſet, ſuſpenſus eſſet per menſem ab officij executione, in æſtimatione litis nihilominus condemnandus, ut in *c. Æterni. §. Si quis, de ſenten. & re iudic. lib. 6.* ob quas rationes repellendus non eſſet judex, qui ſponte ſe offerret ad inſtruendum ſuperiorem ſuper proceſſu, &
5 ſententiam ſuam defendere niteretur. Dixi, qui ſponte ſe offerret, quia regulariter judex non eſt citandus, cùm ex revocatione ſententiæ non inferatur ei directum & notabile præjudicium, *c. Venerabilibus in princ. de ſent. excom. lib. 6.* & notat Innoc. in *c. In noſtra, de procurat.* & in *c. De cætero, de tranſac.* Io. Andr. & omnes hic, teſte Felin. *num. 3.* Cæterum hoc declaratur verum eſſe ſi judex proceſſerit per inquiſitionem, & ad inſtantiam partis, ut in *d. c. Venerabilibus*, & eſt communis opinio ut teſtatur Felin. *hic* n. 4. *verſ. Sed non eſt recedendum*, quidquid contra ſcripſerit Salic. in *l. fin. in fine. C. Si reus, vel accuſ. mort. fuer.* Cujus motivis breviter reſpon-
6 det Felin. d. *num.* 4. Secus autem eſt ſi judex proceſſerit ex officio, quia debet citari, ut ſententiam ſuam defendat. Tum quia tenet locum partis; Tum etiam quia ſua intereſt ne poſtea puniatur, ſi comperiatur proceſſiſſe iniquo animo, vel per impudentiam, ut probatur in *eod. c. Venerabilibus*. Secundum Abb. *hic num. 6.* & Felin. *num.* 4. & notat. gl. in *c. Cum ſpeciali, in ver. Coram ſuperiore, de appellat.* Aliàs quinque declarationes ad prædictam regulam, quod judex non ſit citandus, ponit idem Felin. *à num. 5. verſ. Secunda declaratio uſque ad nu.* 10.
7 Secundò, nota duas cauſas inſicientes reſcriptum ad lites. Altera eſt cùm impetratur ſuper reſtitutione beneficij, & impetrans non exprimit ſe per ſententiam fuiſſe eodem beneficio privatum. Altera cum excommunicatus impetrat non facta mentione excommunicationis. Tres rationes hujus ſubreptionis aſſignat gl. *in ver. Excommunicationis.* Prima eſt, quia tacuit proceſſum judicis. *c. Inter, de re iudic.* Secunda, quia tacuit vitium ſuum; quod ſi expreſſiſſet, nullas litteras obtinuiſſet, cum ei interdicatur agere, *c. Intelleximus de iudic. c. Pia, de except. lib. 6.* ſecundum Innocen. n. 2. *in eod. ver.* Tertia, quia ingeſſit ſe excommunicationi fidelium, propter quod puniendus eſt, *c. Illud. §. Illud autem, de Cler. excom. miniſtr.* & *c. Placuit* 11. *q.* 3. Et hinc collige duas exceptiones, quæ admittuntur contra agentem poſſeſſioni recuperandæ, videlicet ſententiam privationis, & excommunicationis ſecundum Anton. de Butr. *num. 4. & 5.*
8 Tertiò nota ibi, *cauſam*, in reſcripto ſuper reſtitutione beneficij non ſolùm eſſe exprimendam ſententiam privationis, & excommunicationis, ſed etiam ipſius ſententiæ cauſam. Non enim, ut inquit Innoc. *num. 1. in ver. Sine cauſa* ſufficit factum narrare, ut expoliationem, niſi quis narret cauſam facti, quæ ſi expreſſa fuiſſet, Papa veriſimiliter litteras non conceſſiſſet, ut *hic*, & in *l. 3. C. De adopt.* Idem notat gl. 1. dicens non ſufficere in litteris Papæ ſeriem facti narrare niſi cauſa facti adjiciatur, arg *c. Occidit, 23. q. ult.* & *c. Cum cauſa, infra, de teſtib.* cum alijs in gl. allegatis, & conſentit Jo. Andr. *num. 7. in ver. Amotions*, & Cardin. *num. 2. in 6. notab.* Quod procedit etiamſi cauſa verè non ſubſit. Nam nihilominus fieri debet mentio de illa, quam prætendit viſitator: præſumitur enim quis dolosè ſeriem negotij tacere, ſi mentionem non facit de cauſa, quam judex prætendit. *c. Super eo, de cohabit. Cleric. & mulier*, per Innoc. *hic num. 2. in ver. Iuribus carere*, & Hoſt. *nu.* 4.
9 *verſ. Item nota, quod non ſufficit*, & Cardin. *n. 5. in tertia oppoſitione*, adeò ut etiam de pluribus cauſis facienda ſit mentio, ſi plures fuit, aliàs non valeret abſolutio, ut hic & *in cap. Ex parte. infra de offic. ordin.* & in *c. Cum pro cauſa, de ſent. excomm.* ſecundum Goffred. *hic*, & Hoſt. *num. 3. in verſ. Sue cauſe.* Roman. *conſ.* 272.
10 Commiſſio impetrata, in fine. Quinimo ſecundum Innocentium exprimendus eſt etiam modus facti, quando modus cauſam dandi, vel negandi præſtaret. *l. Vt reſponſum. C. De tranſact.* Nam aliter Princeps reſcriberet ſi actum eſſet per viam accuſationis, aliter ſi per viam inquiſitionis. arg. *c. In primis, 2. q. 1. c. Qualiter, il ſecundo de ac-*
11 *cuſat.* & *c. Licet, de Simon.* Itaque reſcriptum non valet cùm proceſſus ſupprimitur. *c. Inter monaſterium, de ſenten. & re iudic.* ſecundum
12 Hoſt. *hic num. 4. verſ. Item nota quod non valet.* Et ex prædictis collige notabilem theoricam, videlicet reſcriptum reddi ſubreptitium non ſolum tacendo id quod eſt factum, ſed etiam tacendo quomodo, & ex qua cauſa ſit factum, omiſſio enim modi & formæ vitiat diſpoſitionem,
13 ut *l. Qui Romæ. §. Flavius Hermes. ff. De verbor. obligat.* & *c. Piſanis, de reſtit. ſpoliat.* Rationem aſſignant Roman. & Felin. ubi ſupra, quia ex ea generalitate, quæ obſcuritatem parit, poteſt Princeps facilè circumveniri. *l. fin. ad fin. ibi, Falsò ſermone ſe iactat. C. De dot. promiſſ.*
14 Quartò nota ibi, *duxerit amovendos*, generalem viſitatorem poſſe clericos beneficijs privare propter eorum graves, & manifeſtos exceſſus, juxta textum in *c. Inventum 16. q. 7.* prout hic notant Petr. Ægidius, & Abb. *Antiq. num. 2.* Bald. *nu. 3. in ſecundo notab.* Petr. de Anchar. *num. 2. in ſecundo notab.* Anton. de Butr. *in primo notab.* dicens Viſitatores generales datos generaliter in Eccleſijs civitatis diœceſis, habere poteſtatem procedendi ut Inquiſitores uſque ad ſententiam privationis à beneficio, & ſequitur Abbas Siculus dicens Viſitatorem datum ad corrigendum, poſſe privare beneficijs, & Felin. *num.* 2. Idem firmat Feder. *de Sen. conſ.* 55. Per viſitatores, & idem Feder. *conſ.* 145. Joannes Epiſcopus in *tertia col. num.* 2. ubi amplius tenet Viſitatores poſſe deponere cauſa ſubſiſtente. Quod etiam tenent hic Jo. Andr. & Collectar. prout illos refert Bald. *n. 6. circa finem.* Quod intelligunt Petrus, Ægidius & Abbas dummodo Viſitator ſit datus à Papa, prout hic datus fuerat, ut probatur circa princ. ibi, *commiſimus*, aliàs ſecus, ut in *c. In ſingulis,*

de

de ſtatu Monach. & conſentiunt alij præallegati. Item hoc intelligit Felin. *d. num.* 2. dummodo viſitator hoc faciat præmiſſa citatione, & legitimis exceptionibus diſcuſſis. Et ita intelligit Federicum locis citatis.

Moventur omnes, quia nomine viſitationis continetur correctio: propterea enim inſtituitur viſitatio, ut corrigantur qui fuerint corrigendi, arg. *c. Eaqua, verſ. Et tam in ſpiritualibus*, & *verſ. Si verò Abbates, infra de ſtatu Monachor.* Nec poſſent forſan corrigi, niſi à beneficio amoverentur. Unde conſequens eſt ut viſitator poſſit clericos & à beneficio removere etiam quos viſitando reperit criminoſos, ut hic, & in *c. Ex litteris, de exceſſ. Prælat.* in *c. Ad petitionem, de accuſat.* *in cap. Cum I. & A. de re iudic.* & *in cap.* 1. *de offic. Vicar. lib.* 6. Non obſtat textus in *c.* 1. *de tempor. ordinat*, quia loquitur in occultis criminibus; textus autem noſter in manifeſtis, ut patet ibi, Et manifeſtos, ſecundum Jo. Andr. & Butr. *num.* 8.

15 Sed tu adverte, quia etſi plerique ex Doctoribus præallegatis ſimpliciter dicant generalem Viſitatorem datum à Papa poſſe clericos criminoſos à beneficijs amovere; tamen hæc concluſio procedit tantum in duobus caſibus.

Primus eſt cum viſitator hoc habet in ſæcularibus. Quod non obſcurè ſentit Hoſt. hic num. 2. in ver. Amovendos, dum dicit generales viſitatores non poſſe à beneficijs amovere niſi ſint delegati, ideſt niſi hoc habeant ex litteris delegationis; & ita intelligit text. in *d. c. Cum I. & A. de ſent. & re indic.* & *in cap. Qualiter, il ſecundo de accuſat.* prout illum declarat Cardin. *hic n.* 5. *in prima oppoſitione.* Idem tenet Feder. *de Sen. d. conſ.* 145. ubi tamdem concludit cum Lapo, viſitatorem ſimpliciter datum non poſſe deponere, niſi in ſuo mandato dicatur, *inquiras*, & *corrigas*. Et conſentit Imola in *Clem. Attendentes, in 6. col. de ſtatu Monach.* & Felin. *hic num.* 2. confert quod notat Jo. And. in *c.* 1. *de homicid.*
16 *lib.* 6. dum dicit delegatum non poſſe aliquem privare beneficio, niſi hoc exprimat commiſſio ei facta, ſicut fiat expreſſum in *c. Quia diverſitatem, de conceſſ. præben.* & in *c. Cum dilecti, de accuſat.* & ſequitur Cardin. poſt Paul. in *Clem. Attendentes. §. Viſitatores, num.* 4. *in* 6. *quæſtione, verſ. Oppono ad hoc*, & *verſ. Et ex hoc non expedit reſpondere, de ſtatu Monach.* Et in hoc primo caſu intelligo hanc decretalem, ſupponendum eſt enim Abbatem S. Stephani in ſua commiſſione habuiſſe hanc facultatem amovendi clericos à beneficijs ob eorum graves, & manifeſtos exceſſus. Neque dicas hunc intellectum eſſe divinativum, cum de hac facultate nulla habeatur mentio in littera: obſervandum eſt enim de poteſtate Abbatis hic non fuiſſe dubitatum, ſed tantummodo de ſubreptione litterarum, eo quod impetrans non feciſſet mentionem de cauſa amotionis, & excommunicationis. Unde in reliquis ſupponendum eſt Abbatem fuiſſe legitima poteſtate ſuffultum; alioquin à beneficio amovere non potuiſſet, ut bene conſiderat Cardin. *num.* 5. *verſ. Et vult hæc ſolutio*, ubi ait. (Iſte Abbas erat etiam delegatus, ſeu datus judex, ſeu inquiſitor ſuper hoc, & hæc vera ſolutio, ſed divinat. Verùm dic quod hic non diſputatur de poteſtate Viſitatoris, ſed præſupponitur quod habebat. Quando autem non eſt ſibi tributa ſpecialis poteſtas, comparari poſtea officiali Epiſcopi, qui etiam non amovet à beneficio, *c.* 2. *de offic. Vicar. lib.* 6.) Hæc ille. Et ita etiam poteſt intelligi textus in c. fin. infra de ſtatu Monach. Idcircò enim Viſitatores illi privare poſſunt beneficijs non exemptos, quia clarè ibi hoc reperitur eis commiſſum.

17 Secundus caſus, in quo Viſitator poteſt clericos beneficijs privare, eſt cum ſimul eſt viſitator, & judex; cum enim eo caſu duplicem habeat poteſtatem, videlicet viſitatoris, & judicis; dum privat clericum beneficio, cenſetur uti ea poteſtate per quam actus ſuſtinetur, & ſic judicis, arg. *l.* 2. §. 1. *verſ. Perinde. ff. de iudic.* & ſuit theorica Bald. in *l. Non codicillum, nu.* 7. *C. De teſtam.* ut ſcripſi pleniùs in *c. Cum tempore, num.* 35. 38. *& 39. & ſeqq. infra de arbitr.* Et in propoſito tenet Butr. *hic num.* 8. ubi dicit viſitatorem non judicem quamvis generaliter datum à Papa non poſſe deponere; ſecus ſi ſit Viſitator judex delegatus. Itaque ſi Viſitator ſit etiam judex delegatus, poteſt procedere ad ſententiam privationis: intellige ſi hoc habeat in commiſſione. Atque ita hic caſus coincidit cum primo. Sin autem ſit ordinarius; tunc abſolutè poteſt, ſervatis tamen ſervandis, amovere clericos à beneficio, etiam in viſitatione, & actus ſuſtinetur in radice ordinariæ juriſdictionis, licet non debeat, cum teneatur viſitationem celeriter abſolvere, ut dicam
18 infra *num.* 36. Sed extra hos duos caſus conſtituenda eſt regula in contrarium, videlicet generalem viſitatorem non poſſe quemquam à beneficio amovere. Quod tenent hic Innoc. num. 1. Hoſt. *num.* 2. Jo. Andr. *num.* 5. omnes in ver. *Amovendos*. Bald. *num.* 6. dicens eum Innocentio generales Viſitatores poſſe inquirere, & referre, ſed non privare; allegat ſimile in *l. fin. ff. De offic. Præfec. vigil. & l. Solet. ff. De offic. Proconſul.* Idem firmant Lap. Feder. de Sen. Cardin. Imola, & Felin. ſupracitati *num.* 14. latè idem Cardin. poſt Paul. de Eleazar. in *Clem. Attendentes. §. Viſitatores, nu.* 4. *in* 6. *quæſtione de ſtatu Monach.* ubi tandem concludit pro hac parte.

19 Fundatur principaliter hæc opinio ſecundum omnes in *c. In ſingulis. §. Ordinentur, verſ. Ita quod ſi rectorem, de ſtatu Monach.* ubi eſt expreſſum viſitatores non poſſe penitus ab adminiſtratione amovere, ſed debere Epiſcopo denunciare ut amoveat. Nec refert quod ille textus non procedat in Viſitatoribus datis à Papa, ſed ab alijs dumtaxat, ut hic dicunt Petr. Ægid. & Abb. ſupracitati *num.* 14. Quoniam hæc differentia non probatur jure, ut inquit Cardin. *hic num.* 5. *verſ. Sed hæc diverſitas inter datum à Papa.* Quinimò ſi bene advertatur, ille textus loquitur in Viſitatore Apoſtolica auctoritate delegato, ut indicat littera ibi; vice noſtra ſtudeant viſitare, ubi gl. exponit verba illa, *vice noſtra*, ideſt tamquam delegati authoritate illius conſtitutionis, & Hoſt. *num.* 1. *in eod. ver. Tamquam delegati à nobis.*

20 Deinde fundatur hæc opinio quia privatio beneficij eſt pœna ordinaria, quæ non imponitur niſi pro graviſſimo crimine prævia citatione in judicio ordinario, & legitimis exceptionibus diſcuſſis, *c. Inventam* 16. *q.* 7. & ibi Hugo. Archid.

chid. & Bellam. omnes in *ver. Severitate*, *c. Satis perverſum*, & ibi gl. *unica 56. diſt.* & notat hic
21 Fin. *nu.* 2. adeò ut privatus à judice non ſervante ordinem judiciarium poſſit petere reſtitutionem tamquam ſpuliatus, *c. Ad petitionem* ibi. (etſi reſtituendus foret propter judiciarium ordinem non ſervatum.) *infra, de accuſat.* & *c.*
22 *In primis 2. q. 1.* At Viſitator non judex non poteſt in viſitatione cognoſcere cauſas ordinarias, & requirentes judicialem indaginem, ut dicam pleniſſimè in quæſtione ſequenti à *num.* 25. *uſque in finem.* Ergo nec poteſt infligere hanc pœnam privationis beneficij. Nec refragatur ratio Petri de Sampſone, Ægidij Cremonenſis, & Abbatis Antiqui, quod Viſitator datus à Papa ſit datus ad corrigendum, & forte viſitatus non poſſit corrigi, niſi amoveatur à beneficio. Quoniam hinc non ſequitur ut viſitator poſſit excedere limites viſitationis, & correctionis, quæ fit ad pœnitentiam, & extra formam judicij ut
23 dicam infra *num.* 28. *&* 40. *uſque in finem.* Et viſitatum alioquin incorrigibilem poterit ab adminiſtratione beneficij amovere, ſeu à beneficio ad tempus ſuſpendere, ſed non privare titulo, ſeu à beneficio deponere, ut in ſimili notat gloſſa in d. *c. Ad petitionem*, *in ver. Modus probandi, in fine.* Suſpenſio enim hujuſmodi fieri poteſt etiam extrajudicialiter, & ob crimen occultum, ut hodie ſancitum eſt decreto Concilij Tridentini in *c.* 1. *ſeſſ.* 14. ut ſcripſi pleniùs in *c. Ex tenore*, & in *c. Ad aures, infra de tempor. ordinat.* Non
24 obſtat quod verbum *correctionis* etiam depoſitionem contineat, arg. *c. Contumaces* 50. *diſt.* & notat gl. 1. in *c. Querenti, de verbor. ſignificatione*, & Cardin. in d. *Clemen. Attendentes. §. Viſitatores, in 6. queſtione poſt princ. de ſtatu monachor.* Siquidem hoc procedit ſi ſubjecta materia hoc ſuadeat; aliàs ſecus, ut patebit ex dicendis *infra num.* 28. Vel ſecundum Hugonem verba illa, *peregrina eis communio tribuatur*, non intelliguntur per amotionem ab officio, & beneficio, ſed per ſuſpenſionem, ut notatur in d. *c. Contumaces, in glo. in ver. Neglexerint.*

25 Et hinc fortè colligi poteſt notabilis limitatio ad regulam ſuperiùs propoſitam, ut ſcilicet contra contumaces, maximè ſi ſint notorij, poſſit Viſitator procedere etiam ad pœnam privationis, cùm eo caſu non ſit opus procedere ſervata tela judiciaria. Ita ſingulariter poſt Lap. notat Cardin. loco proximè citato per *d. c. Contumaces. c. Si quis*, 81. *diſt. c. Eleutherius* 18. *q.* 2. *c. Sciendum* 8. *q.* 1. *c. Si quis tumidus* 15. *q.* 7. & *c. Si apud*, 23. *q.* 5.

26 QUÆRO, An Epiſcopus viſitans Eccleſias exemptas, vel nullius diœceſis in vim Concilij Tridentini, *c.* 8. *ſeſſ.* 7. *& c.* 9. *ſeſſ.* 24. poſſit proceſſus judicialiter conficere, cauſaſque ordina-
27 rias cognoſcere, ac diffinire. Videtur reſpondendum non poſſe. Nam viſitationum omnium præcipuus ſcopus eſt ſacram, orthodoxamque doctrinam expulſis hæreſibus inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere, & populum cohortationibus ad religionem, patientiam, innocentiamque accendere, *cap.* 1. *§. Florentinum*, 85. *diſtinct. c. Placuit*, 11. *q.* 1. *c. In ſingulis, & c. fin. de ſtatu Monach. cap. Romana, §. Sanè, de cenſ. in 6.* & habetur diſertis verbis in *cap.* 3. *ſeſſ.* 24. Concilij Tridentini, *§. Viſitationum autem.* Hæc autem non ſtrepitu judiciali, ſed paternis admonitionibus, & extrajudiciali correctione potius perficiuntur, ut in *cap.* 1. *ſeſſ.* 13.
28 Viſitatio enim, & correctio ad pœnitentiam, & extra formam judicij, Arg. *cap. Si homo*, 27. *qu.* 1. & *c. Cum beatus*, 45. *diſt.* & notat. glo. in *c. Ad noſtram, in ver. Minus. infra de appellat.* Quam ſequuntur ibi Tancred. & Vincen. Hoſt. *in fin.* Anchar. *num.* 4. Abb. *n.* 7. & alij communiter. Idem dixit Calder. *conſ.* 451. *aliàs* 11. *verſ. Nam viſitatio.* Unde ex fine hujuſmodi ſatis probatur in viſitatione non eſſe judicialiter procedendum.

29 Secundò idem probatur, quia in his ubi de viſitatione, & morum correctione agitur, non admittitur appellatio ad effectum ſuſpenſivum, niſi modus excedatur, *c. Licet, ubi gl.* 1. *& fin.* & *c. Irrefragabili, de offic. ordin. d. c. Ad noſtram*, ubi Innoc. & omnes notant. *de appellat.* & hodie ſtatutum eſt decreto *c.* 10. *ſeſſ.* 24. ejuſdem Con-
30 cilij. Sed in cauſis ordinarijs admittitur appellatio ad utrumque effectum devolutivum, & ſuſpenſivum, juxta *c.* 1. *ſeſſ.* 13. *& cap.* 20. *ſeſſ.* 24. etiamſi in viſitatione diœceſis cognoſcantur, ut
31 ſæpius cenſuit S. Congregatio. Ergo dum Epiſcopus has cauſas judicialiter cognoſcit, excedit modum viſitationis, atque tranſgreditur limites ſuæ facultatis, quia extra viſitationem nullam habet juriſdictionem in locis nullius diœceſis, ut patet ex decreto d. *c.* 9. *ſeſſ.* 24. & ſæpius fuit reſolutum.

Et confirmatur; quia aut à ſententia diffinitiva Viſitatoris datur appellatio, aut non datur. Si dixeris dari appellationem, hoc eſt contra decretum Concilij in *d. cap.* 10. & jura proximè citata, quibus interdicitur appellatio in cauſis viſitationum. Item ſic nullus eſſet fructus viſitatio-
32 nis, quia decreta omnia per appellationem ſuſpenderentur. Si dixeris non dari, hoc eſt contra *d. c.* 1. *ſeſſ.* 13. & *d. c.* 20. *ſeſſ.* 24. & contra omnia jura, quæ dicunt à ſententia diffinitiva, vel diffinitivæ vim habente poſſe appellari ad utrumque effectum ſuſpenſivum, & devolutivum, *cap. De appellationibus. c. Dilectus*, & *c. Ut debitus, de appellat.* & *cap. Romana, eod. tit. lib.* 6. *cum mult. ſimil.* Item eſſet in facultate Viſitatoris cognoſcendo, & diffiniendo in viſitatione cauſas ordinarias præripere omnibus litigantibus remedium appellationis, quod ad innocentiæ præſidium jura inſtituerunt, ut in d. *c.* 1. *ſeſſ.* 13. & ad corrigendam judicantium iniquitatem, vel
33 imperitiam, ut in *l.* 1. *ff. De appellat.* & tamen, ut inquit Feder. de Sen. *conſ.* 55. *Per Viſitatores, num.* 1. *verſ. Sed certum eſt*, quomodocumque, & qualitercumque Papa mandet per Viſitatores procedi ſive ſimpliciter, ſive de plano, & ſine ſtrepitu, & figura judicij, ſive præciſè ſcribat, ſemper legitimæ defenſiones ſunt ſalvæ, *cap. Ex parte, il ſecundo de off. deleg. Clem. Paſtoralis, in fine, de re iudic.* & *l. Sæpè, ff. De verbor.*
34 *obligat.* Plurimum enim claudicaret judicium, ſi audiretur impugnatio, & non defenſio, quæ à jure provenit naturali, & quam judici ſive Principi tollere non licet, ut in d. Clem. *Paſtoralis*, & *c. Cum inter, de except.* Supereſt igitur, ut in viſitatione nullatenus poſſint cauſæ ordinariæ cognoſci, & diffiniri.

35 Tertiò idem ſuadetur, quia jure communi in-

Inſpecto non licebat Epiſcopo in loco exempto tribunal erigere, aut juriſdictionem exercere. *c. Luminoſo.* 18. *q.* 2. *c. Cum Epiſcopus*, ubi gl. in *ver. Non exempto, de offic. ordin. in* 6. Concilium verò ut in iiſdem locis Eccleſiaſtica diſciplinam conſervaret, ac reſtitueret, conceſſit Epiſcopis jus viſitandi tamquam ſedis Apoſtolicæ delegatis, juxta d. *c.* 8. *ſeſſ.* 7. *&* *d. c.* 9. *ſeſſ.* 24. Unde reliqua juriſdictio ordinaria remanet ſalva inferioribus Prælatis, utpote illis non adempta decretis Concilij, *l. Præcipimus, in fine.* C. *De appellat.* Et eſt text. *in c. Fratres.* §. *Quod ſi contra,* 16. *q.* 1. Quod ſi Epiſcnpi in viſitatione poſſent cauſas ordinarias diffinire, Concilium non nudum jus viſitandi, ſed ordinariam quoque juriſdictionem eiſdem tribuiſſet; eſſet enim in eorum facultate cauſas omnea decidere in viſitatione in fraudem privilegij exemptionia contra text. in *c. Quanto*, ubi gl. notat in *ver. Fraudem, infra de privileg.*

36 Quartò Epiſcopus debet viſitationem quam celerrimè abſolvere, ne inutilibus ſumptibus cuiquam gravis onerofuſue ſit, ut ſtatuitur in *c.* 3. *ſeſſ.* 24. ibi: Studeant quam celerrimè, debita tamen cum diligentia viſitatinnem ipſam abſolvere, & in Concilio Toletano c. 4. quod refertur in c. *In-*
37 *ter cetera*, 10. *q.* 3. decernitur ut Epiſcopus diœceſim viſitans non amplius quam una die per unam quamque baſilicam remorandi licentiam habeat. Sed cauſas ordinarias debet Epiſcopus, ac judex matura deliberatione examinare, & ſententias non nimia feſtinatione, ac præcipitan-
38 ter ferre. *c. Cum ex litteris, inf. de in integr. reſtit.* Clem. *Paſtoralis.* §. *Verum de re judic.* & debent ſaltem præcedere termini ſubſtantiales. Caſſad. *deciſ.* 8. *de reſcr.* Rota *deciſ.* 1278. *par.* 3. *diverſ.* Imò ſatis eſt ut cauſa infra biennium à die motæ litis terminetur, juxta *c.* 20. *ſeſſ.* 24. Unde ex hac contraria procedendi ratione in viſitatione, atque in cauſis ordinarijs manifeſtè apparet cauſas ordinarias non eſſe in viſitatione cognoſcendas.

39 Quintò, ſpeciale eſt in criminibus notorijs cum Epiſcopus eſt negligens, ut Archiepiſcopus viſitans provinciam poſſit de his criminibus cognoſcere, & pœnas ordinarias imponere. *c. Romana.* §. *Sanè, verſ. Notoria verò crimina, de appellat. in* 6. Ergo in contrarium eſt jus commune. *l. Ius ſingulare. ff. De legib.*

40 Sextò, hæc opinio ſatis probatur in *d.* §. *Sanè* ubi Prælatus in viſitatione jubetur ea, quæ ad ejus officium ſpectant, abſque coactione, & exactione qualibet juramenti ad emendationem per ſalubria monita nunc levia, nunc aſpera, juxta datam à Deo prudentiam diligenter intendere.

Septimò, idem videtur probari decreto *c.* 6. *ſeſſ.* 25. Concilij Tridentini ubi conſtituitur differentia an Epiſcopus viſitet capitula Eccleſiarum exempta; an verò procedat extra viſitationem. Et in viſitatione quidem dicitur poſſe ſolus pro-
41 cedere; extra viſitationem verò non niſi adhibitis duobus de capitulo. Et ſacra Congregatio ejuſdem Concilij interpres jam declaravit Epiſcopum in viſitatione capituli poſſe ſolum crimen aliquod corrigere, & punire, non tamen pœna ordinaria, ſed ea potius, quæ morum emendationem reſpiciat. Quod ſi compilato proceſſu formato judicio, prout juris fuerit, contra aliquem capitularem in viſitatione Epiſcopus procedere voluerit, ſervandam eſſe formam traditam c. *6. ſeſſ.* 25. ut non ſolus, ſed adhibitis deputatis procedat. Patet igitur idem eſſe in viſitatione procedere juris ordine ſervato, & extra viſitationem cauſas cognoſcere.

Octavò, pro hac ſententia eſt textus expreſſus in *c. In ſingulis.* §. *Ordinentur, infra de ſtatu Monach.* ubi Concilium generale præcipit ut in Capitulis provincialib. regularium deputentur religioſæ perſonæ, quæ ſingulas Abbatis ejuſd. regni, ſeu provinciæ non ſolum Monachorum, ſed etiam Monialium tamquam delegati auctoritate illius conſtitutionis ſtudeant viſitare, corrigentes, & reformantes, quæ correctionis, & reformationis officio viderint indigere. Et mox ſubdit: (ita quod ſi rectorem loci cognoverint ab adminiſtratione penitus amovendum, denuncient Epiſcopo proprio ut illum amovere procuret. Quod ſi non fecerit, viſitatores hoc referant ad Apoſtolicæ Sedis examen.) Ex quibus verbis patet Viſitatores non poſſe beneficijs privare. Nec mirum; quia cauſa hæc privationis eſt ordinaria, & judicialem requirit indaginem, ut dictum eſt ſupra *num.* 20. Atque ita per textum in *d. c.* In ſingulis firmant Innoc. Hoſt. Jo. Andr. Butr. Cardin. & alij plures, quo citavi ſupra *num.* 18. Et ad hanc decretalem, & ad alia jura, quæ videntur tribuere Viſitatoribus poteſtatem amovendi à beneficio reſponde, ut dixi ſupra, *num.* 16.

42 Nonò, hoc tenet Jo. Andr. *inter conſil.* Feder. de Sen. *conſ.* 292. *col.* 1. *ſub num.* 1. *verſ.* *Ad hoc reſpondeo*, ubi conſuluit Viſitatores ordinatos à Capitulo provinciali Monachorum ordinis S. Benedicti poſſe quidem viſitare monaſteria Monialium habitus nigri; (ſed abſit (inquit) quod tribunal teneant, vel judicialiter cognoſcant, eſt enim ipſorum officium abſque judiciorum ſtrepitu intendere regulari diſciplinæ, & reformationi ordinis.) Quod probat etiam Jo. de Imola in *c.* 1. *de cenſ. in* 6. ubi ait, Viſitatorem non poſſe procedere judicialiter per viam fori contentioſi, ſed extrajudicialiter per modum fori pœnitentialis, & videtur eſſe ibi aperta deciſio
43 Innoc. *in ver. Viſitatis*, ibi: (Viſitare intellige etiamſi vadat cauſa conſignandi pueros in fronte, vel conſecrandi Eccleſias, vel pro quocumque alio negotio communi, &c. Secus autem ſi pro cauſis expediendis eat) Sentit ergo Innocentius Epiſcopum, dum cauſas cognoſcit, & expedit, non cenſeri viſitare, ac propterea eidem non deberi procurationem, & ſequitur ibidem Anchar. *num.* 4. *verſ. Secus*, ſecundum Innocentium, ſi vadit pro cauſis expediendis.

44 Ultimò, etſi nonnulli recentiores contrarium ſenſerint in hanc ſententiam videtur ſæpiùs reſpondiſſe ſacra Congregatio Concilij: nam olim à capitulo Segobicenſi conſulta, An, & ad quæ genera pœnarum poſſet Epiſcopus ſe extendere in viſitatione, & ad pœnam ordinariam delicti procedere; reſpondit poſſe imponere pœnas non quidem ordinarias, ſed eas tantùm, quæ morum correctionem, & emendationem reſpiciunt. Et
45 Archidiacono Juvenacenſi poſtulanti an Epiſcopus in viſitatione poſſet cauſas ordinarias cognoſcere; reſpondit cauſas ordinarias extra vi-
46 ſitationem eſſe cognoſcendas. Ac demum die 1. Februa-

Februarij 1607. præcepit Epiſcopo Tornacenſi, ut in viſitatione Collegiatæ Eccleſiæ exemptæ contineret ſe intra limites notiſſimos viſitationis, ita ut neque ad ſpecialem inquiſitionem deſcenderet, nec proceſſus conficeret, nec ſententias ferret; ſed in his, quæ morum correctionem, atque emendationem reſpiciunt, ſine judicij ſtrepitu decerneret.

DE CONSVETVDINE.

Cap. Conſuetudines.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo inſerens gravamen Eccleſiis, ſeu eis oneroſa non tenet. & n. 3.*
2 *Et de facto revocari debet. n. 4.*
4 *Remittere verbum quid importet.*
5 *Conſuetudo ut ſit ſervanda, debet eſſe rationabilis, & Religioni conveniens.*
6 *Conſuetudo Eccleſiæ præiudicialis ratione caret. & n. 33.*
7 *Statutum inſerens gravamen Eccleſiis non valet, etiamſi ſit legati de latere. n. 9.*
8 *Conſuetudo, & ſtatutum non differunt, niſi ſicut tacitum, & expreſſum.*
10 *Conſuetudo ut dicatur Eccleſiis oneroſa non ſufficit qualecunque præiudicium, ſed requiritur magnum.*
11 *Quod iudicis arbitrio relinquitur.*
Et quid poſt Bullam Vrbani VIII. num. 21. & ſeq.
12 *Læſio enormis, vel magna iudicatur iudicis arbitrio.*
13 *Eccleſia tenetur tolerare incommoda non multum lædentia propter conſuetudinis authoritatem.*
14 *A conſuetudine ſine magna cauſa non eſt recedendum.*
15 *Minima, ſeu modica in remedijs ordinarijs attenduntur.*
16 *Fallit propter authoritatem conſuetudinis.*
17 *Conſuetudo, qua Parochus tenetur ſuis parochianis in Paſchate dare Agnum paſchalem, vel paſtum, aut certa die candelas de cera alba, an valeat. & n. 18.*
19 *Et quid in conſuetudine, qua Plebanus dare debet cuilibet parochianorum certas libras carnis porcinæ ante ſolutionem decimarum.*
22 *Modica præiudicia non magnopere curat lex.*
23 *Fallit ſi diſpoſitio concepta ſit verbis univerſalibus. & n. ſeqq.*
24 *Verba univerſalia comprehendunt etiam minima.*
25 *Conſtitutio loquens per verba univerſalia, & geminata non recipit interpretationem reſtrictivam à iure communi.*
26 *Conſuetudo gravans clericos, eorumque bona patrimonialia an ſit nulla. & n. ſeqq.*
Et quid poſt Bullam Vrbani VIII. n. 31.
27 *Bona patrimonialia Clericorum an gaudeant privilegio bonorum Eccleſiæ.*
28 *Præſcriptio in bonis patrimonialibus Clericorum de iure communi currit ſicut in bonis laicalibus.*
Et quid poſt Bullam Vrbani VIII. & n. 3.
29 *Conſuetudo ut clericus teſtari poſſit de fructibus ſuæ præbendæ percipiendis poſt eius obitum uſque ad annum, valida eſt.*
30 *Reſtitutio in integrum non datur Clerico ratione læſionis in bonis patrimonialibus, vel in reditibus Eccleſiarum ei debitis.*
32 *Conſuetudines Eccleſiis præiudiciales per hoc cap. ſublatæ, quæ ſint. & num. ſeqq. uſque ad num. 58.*
Quid ſi conſuetudo ſit inter laicos. n. 33.
Et quid ſi præiudicet Eccleſiæ aliter, quàm reſpectu immunitatis, aut libertatis Eccleſiaſticæ. n. 34.
Et quid in conſuetudine interpretativa. n. 35.
Et quid in conſuetudine inductiva decem, vel viginti annorum. n. 37. & 42.
Et quid in centenaria. n. 40.
Et quid in quadragenaria n. 41.
Et quid in immemorabili. n. 48.
Et quid ſi cum immemorabili concurrat fama privilegij. n. 52.
33 *Conſuetudo multùm gravans Eccleſiam eſt nutritiva peccati, & inperſcriptibilis.*
35 *Conſuetudo interpretativa non cenſetur ſublata per ſtatutum tollens conſuetudinem.*
36 *Conſuetudo interpretativa favorabilior eſt, quàm inductiva, & ſufficit probare obſervantiam ſine præſcriptione.*
37 *Conſuetudo minoris temporis, quàm annorum quadraginta, contra Eccleſiam non procedit. & n. 42.*
38 *Et quid ſi conſuetudo non ſpecialiter contra Eccleſiam, ſed generaliter contra omnes.*
39 *Conſuetudo laicorum non poteſt clericos abſtringere.*
40 *Centenaria conſuetudo, vel præſcriptio procedit etiam contra Eccleſiam Romanam concurrentibus de iure requiſitis.*
41 *Conſuetudo, vel præſcriptio quadragenaria obtinet contra Eccleſiam. & n. 44.*
43 *Niſi magnum illi afferat præiudicium.*
45 *Beneplacitum Apoſtolicum ex curſu triginta annorum cum ſervantia ſubſequuta, præſumitur etiam contra Eccleſiam de iure communi.*
46 *Sive fuerit reſervatum, ſive non.*
47 *Secus poſt Bullam Vrbani VIII.*
Negativa ſufficienter probatur ex regiſtro, in quo diſpoſitio, de qua agitur, non reperitur deſcripta. ibid.
48 *Beneplacitum quamvis præſumatur ex obſervantia triginta annorum, etiam ubi agitur de magno præiudicio; tamen ex regiſtro probari poteſt non interveniſſe.*
49 *Immemorabilis poteſt Eccleſiis præiudicare, quia habet vim tituli.*
50 *Contrarium.*
Declaratur. n. 52.
51 *Immemorabilis non habet vim privilegij quando eſt à iure reprobata, vel quando eſt in materia, in qua non eſt veriſimile, ut Papa aliquem privilegiaverit.*
52 *Immemorabilis conſuetudo, vel præſcriptio præiudicialis Eccleſiæ, quibus caſibus tollatur per conſtitutionem Vrbani VIII.*
53 *Immemorabilis à iure reprobata non ſuſtinetur poſt Bullam Vrbani VIII. etiam concurrente fama privilegij Apoſtolici.*
54 *Laicus eſt incapax iuris conferendi etiam ex conditione in limine fundationis, vel ex immemorabili.*
niſi

niſi fama privilegij concurrat.

55 *Item nullo unquam tempore poteſt præſcribere ius decimandi, niſi concurrente ſama privilegij.*

56 *Item nec per immemorabilem acquirit ius nominandi capellanos amovibiles in parochialibus Eccleſiis, niſi cum prædicta ſama.*

57 *Secus poſt Bullam Vrbani VIII.*

58 *Papæ officium eſt Eccleſiarum idemnitati conſulere, & pernicioſas conſuetudines extirpare.*

59 *Conſtitutio Vrbani VIII. improbans, & caſſans quæcumque præiudicialia Sedi Apoſtolica, vel iuriſdictioni, immunitati, aut libertati Eccleſiaſtica, Eccleſiis, & perſonis Eccleſiaſticis, earumque bonis, ac iuribus, per partes refertur. & n. n. ſeqq. uſque in fin.*

61 *Legati, Miniſtri Apoſtolici, & ſeudarij ſine ſpeciali mandato Papæ non poſſunt quidquam præiudiciale Eccleſiis, vel perſonis Eccleſiaſticis facere, ſeu tolerare.*

63 *Bulla cœnæ Domini publicatur quot annis ad damnanda, & evitanda Eccleſiis, & perſonis Eccleſiaſticis præiudicialia cum eorum uſibus, & obſervantijs, etiam immemorabilibus. & n. 74.*

65 *Conſtitutionibus Apoſtolicis ad ſuſtinenda Eccleſiis præiudicialia obyci non poteſt, quod non ſint publicata, vel uſu recepta.*

66 *Libri continentes opiniones damnatas, vel minus legitimas Bullarum interpretationes, etiam permiſſu Legatorum editi non ſunt attendendi.*

67 *Moleſtia Legatis, & Nuncijs illatæ in denegando ingreſſum in provinciam, vel eorum facultates impediendo, ac eos expellendo, damnantur.*

68 *Collecta Eccleſiæ, ac perſonis Eccleſiaſticis, earumque bonis ſine Apoſtolica authoritate per laicos, vel alios imponi, & exigi non poſſunt etiam à ſponte dantibus.*

69 *Laicorum attentata contra Eccleſias, ac perſonas Eccleſiaſticas, etiam ab immemorabili, & cum ſama privilegij ſunt ipſo iure nulla.*

70 *Immunitatis, & libertatis Eccleſiaſtica violationes generaliter improbantur, & n. 72.*

Et ad cautelam revocantur cum conſuetudinibus etiam immemorabilibus, & cum ſama privilegij. n. 74.

71 *Inveſtitura, pignorationes, & aliæ diſpoſitiones temporales de bonis Sedis Apoſtolica, vel inferiorum Eccleſiarum prorogari, aut perpetuari non poſſunt.*

72 *Immunitati Eccleſiaſticæ, & Eccleſiis, ac perſonis Eccleſiaſticis, earumque bonis præiudicialia quæcunque ſunt irrita, nec unquam fuerunt convalidata, etiam ex immemorabili, cum ſama privilegij, ſcientia, & permiſſione Romanorum Pontificum.*

74 *Et ad cautelam revocantur.*

75 *Et Eccleſiæ in integrum reſtituuntur.*

76 *Enunciativæ iuriſpatronatus, & quædam aliæ per incuriam miniſtrorum in expeditionibus litterarum inſerta, declarantur erroneæ. & n. ſeq.*

77 *Principes privilegia impetrantes obligantur ex ſtylo ad tuendam immunitatem Eccleſiaſticam.*

78 *Status ultimus Eccleſiarum, earumque virium non eſt attendendus, ubi de antecedendi contrario ſtatu conſtat.*

79 *Interpretatio gratiarum, & diſpoſitionum Apoſtolicarum in favorem ſupremorum Principum Regularibus, & alijs quibuſcunque interdicta eſt ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ.*

Proſp. Fagn. in 1. Decretal.

1 CONSUETUDINES. Duos habet in-
tellectus, juxta primum, & commu-
nem, hoc dicit. Conſuetudo inferens
2 gravamen Eccleſiis, ſeu eis onerosa,
non tenet. Sed juxta ſecundum, quem Abb. dicit
eſſe magis ſingularem, hoc intendit, Conſuetudo
inferens gravamen Eccleſiis, debet judicis officio
tolli. Breve eſt, & diviſionem non patitur.
3 Nota primò, ex hac decretali, & nunquam,
obliviſcaris generalem regulam in favorem Ec-
cleſiarum, ſecundum Abb. & Decium *in primo*
not. videlicet conſuetudinem in Eccleſiarum præ-
4 judicium, & gravamen induci non poſſe: nam,
verbum *remittere*, hic poſitum, exponitur, ideſt
tollere, & non ſecundum eas iudicare, ſecundum
Innoc. in ver. Remittere, cui ſubſcribunt Jo.
Andr. & Card. ambo *num. 2.* vel radicitus extirpa-
re, ſecundū Abb. Antiq. *in eodem. ver.* & Hoſt. *nu. 8.*
& ſic ſupponunt Doctores hujuſmodi conſuetu-
dines non de jure, ſed de facto tolli, ac extirpari
debere tanquam illicitas, & pernicioſas corrup-
telas; & ita declarat explicitè Cardin. hic nu. 2.
verſ. Et ſecundum prædicta, dicens; (Et quam-
vis per tales conſuetudines non ligentur Eccle-
ſiæ, tamen quia quandoque, de facto gravan-
tur, ideo revocari debent.] Ad hoc *cap. Mala, 8.*
diſt. & *c. Bona rei. 12. q. 2.* & hic intellectus,
quem Abb. hic in princ. fatetur eſſe communem,
hodie reperitur canonizatus in conſtitutione.
ſan. mem. Urbani VIII. de qua infra *num. 59.*
nam in §. *Nec non reliqua*, de quo infra *in ſum-*
mario, num. 72. conſuetudines in præjudicium.
Eccleſiarum declarantur eſſe ipſo jure nullæ, &
quamvis poſtea caſſentur, & revocentur; id ta-
men dicitur fieri ad abundantiorem cautelam,
& quatenus foret opus, & nihilominus illicitæ,
irrationabileſque declarantur in §. *Et quatenus*
foret opus, ut patebit infra in ſummario *nu. 74.*
Pone caſum in *c. 1. infra de his, quæ fiunt à*
maiori parte Cap. ſecundum Innoc. & Abb. *hic*
in princ. vel ſecundum Hoſt. *num. 5.* Pone exem-
plum in *c. Clericis, de iudic. in c. Non minus*, &
in *c. Adverſus, de immunit. Eccleſ.* & in *c. No-*
vit. de ſent. excom. Alia quinque exempla con-
ſuetudinum Eccleſiis præjudicialium, ac repro-
batarum habes in præall. conſtitutione Urbani
in §. *Moleſtias quoque*, ut, infra in ſummario *n. 67.*
5 *& ſeq.* & quatuor alia exempla in §. *Inſuperque*,
ut in eod. ſummario, *num. 76. & 77.* Ratio præ-
dictæ regulæ, ac deciſionis hujus decretalis ea
eſt, quia conſuetudo ut ſit ſervanda, debet eſſe
rationabilis, & Regioni conveniens, *c. Erit autem*
lex, 4. diſt. & arg. l. Sunt perſonæ. ff. De religioſ.
& ſumpt. funer. nam cum illa ſit jus quoddam
moribus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur,
cum deficit lex, *c. Conſuetudo, 1. diſt. l. De qui-*
bus. ff. De legib. ſicut lex debet eſſe rationabilis,
& Religioni convenire, ita & conſuetudo; alio-
quin dicenda eſt potius corruptela, & non ſer-
vari, ſed magis extirpari debet, d. *c. Mala, 8. diſt.*
6 & *c. fin. infra eod.* At conſuetudo Eccleſiis one-
roſa, ſeu præjudicialis, ratione caret. *c. 1. infra*
de his quæ fiunt à maiori par. Cap. c. Ad audien-
tiam. c. Cum inter nos, & venerabilis, infra
eod. & *c. Cum cauſa, de ſent. & re iudicat. gloſſ.*
un. hic Hoſt. *num. 6. & 7.* & Abb. *in 1. not. verſ.*
Et ſi quæretur de ratione, Jo. Andr. *ſupra in ru-*
brica, num. 10. verſ. Nec obſtat, & patet ex me-

 mo-

morata Bulla Urbani in §. *Nec non reliqua*, & §.
Et quatenus foret opus: ut infra in ſummario,
num. 72. & 74. Item cum conſuetudinis ſit nu-
trire publicam utilitatem, quæ conſiſtit in ſacris,
& ſacerdotibus, *l.* 1. §. 1. ... *ff. De iuſt. & iure* uti-
que ſi ſit Eccleſiis damnoſa, Religioni non eſt
conveniens, & per conſequens irrationabilis eſt.
ut in effectu ratiocinatur Butr. hic *nu.* 2. & 6. &
Abb. *loco citato.*
7 Extenditur autem regula hujus textus, ut pro-
cedat etiam in ſtatuto Epiſcopi, quod ſi inferat
8 gravamen Eccleſiis, non valet: idem enim eſt
effectus conſuetudinis, & ſtatuti; & utrumque
procedit ab ead. cauſa efficiente, nec differunt
niſi ſicut tacitum, & expreſſum; quia conſuetu-
do cauſatur à conſenſu tacito, conſtitutio ab ex-
preſſo, ut *l. De quibus. ff. De legib.* & ita poſt Gof-
fred. hic firmant Hoſt. *in fin.* Cardinal. *nu.* 1.
Anchar. *eod. num. verſ. Quid in conſtitutione*, &
Abb. in *primo not. verſ. Per quod arguo*: & idem
Hoſt. in *c. Quam Eccleſiarum, num.* 4. *ſupra de con-*
9 *ſtitut.* Quinimo hoc vendicat ſibi locum etiam in
ſtatutis Legati de latere, ut patet in ead. Conſti-
tutione Urbani VIII. §. *Nihilominus*, qua decla-
rantur irrita, & ad cautelam revocantur quæcun-
que Eccleſiis præjudicialia à legatis, & aliis ibi
expreſſis emanata etiam per viam declarationis,
vel conſtitutionis, ut patebit infra in ſummario,
num. 64. & vide quod legitur, & notatur in *c. Di-
lectus, infra de offic. legat.*
10 Cæterum cum hæc decretalis reprobet con-
ſuetudinem, quæ infert gravamen Eccleſiis, am-
bigui juris eſt de quo gravamine hoc ſit intelli-
gendum. Nam bellam. *hic in* 2. *quæſtione* fatetur
ſe de hoc ſemper hæſitaſſe, & audiviſſe dubitari
etiam per majores, nec ſe vidiſſe hoc à quoquam
clarè decifum: Nimis enim generalis eſt regula,
quam tradit hæc decretalis, & patet, quia omnes
conſuetudines præjudicantes Eccleſiis etiam ap-
probatæ in jure ipſis Eccleſiis gravamen indu-
cunt. Doctores tamen conveniunt in reſtrigen-
da generalitate hujus regulæ, licet non ead. ver-
borum formula utantur. Nam gloſſ. *hic in princ.*
& Jo. Andr. *num.* 2. intelligunt textum de con-
ſuetudine, quæ multum lædit Eccleſiam, Hoſt.
nu. 5. explicat verbum, *gravamen*, ſcilicet enor-
me, & oneroſum, Collectar. *num.* 3. & Abb. *n.* 5.
requirunt magnum, Bellam. *d. q.* 2. magnum, &
notabile, Cardin. *in* 2. *oppoſitione* quod gravat
immodicè. Abb. *in primo not.* non modicum, &
conſ. 72. In negotio, *num.* 3. *lib.* 1. ait, Non
quamlibet conſuetudinem contra Eccleſiam eſſe
nullam, ſed illam, quæ magnum præjudicium
affert, & nulla ratione fulcitur, & Decius *hic in
primo not.* reſtringit textum ad conſuetudinem
multum gravantem.
11 Placet tamen opinio Bellam. *loco citato*, vide-
licet in gravaminibus determinatis à jure, & in
his, quæ ſunt conſimilia determinatis, ſtandum
eſſe juris diſpoſitioni, in aliis verò quamvis gra-
vamen debeat eſſe magnum, ſeu notabile, ſecun-
dum Doctores; tamen hoc judicis arbitrio diju-
dicandum relinquitur, arg. *c. In cauſis, infra de offic.*
12 *Delegat.* ſecundum Bellam. ſic læſio enormis, vel
magna judicatur judicis arbitrio, ut patet ex cu-
mulatis à Menochio *de arbitr. iudic. lib.* 2. *cent.*
1. *caſ.* 72. *num.* 5. & *caſ.* 74. *num.* 4.
13 Tenetur ergo Eccleſia propter authoritatem,
conſuetudinis tolerare incommoda non multum
14 lædentia, prout eſt caſus hic, juncta gloſſ. ſecun-
dum. Cardinal. *in* 2. *oppoſ.* neque enim à con-
ſuetudine eſt recedendum ſine magna cauſa. *l. In*
15 *rebus. ff. De conſtitut. Princip. c. Cum conſuetu-
dinis, infra eod.* Et quamvis in remediis ordina-
riis curetur etiam de modicis, *c. Mr.* 14. *q. ult. c.
Si proponente, de reſcript.* Card. *ſupr. in proœm. in ver.*
16 *Volentes, in* 2. Tamen hoc fallit propter conſuetu-
dinis authoritatem, ut hic per eundem Cardin.
in 2. *oppoſitione.*
17 Et ex hoc ſolvitur quæſtio de conſuetudine,
quæ alicubi viget, ut Parochialium Eccleſiarum
Rectores teneantur ſuis Parochianis in Paſchate
dare agnum paſchalem, vel paſtum, vel quid ſi-
mile: nam ſecundum Cardin. hic prope finem,
ſi quod traditur eſt tale, ut inde Eccleſia mul-
tum gravetur, non valet conſuetudo; aliàs ſecus,
per præd. & arg. *c. Cum Apoſtolus, infra de
cenſ.*
18 Ex hoc etiam infert Feder. de Sen. *conſ.* 154.
incipien. Quæro an laici, ut valeat conſuetudo,
quod Presbyter debeat certa die dare Parochia-
nis candelas de cera alba, quia conſuetudo hujuſ-
modi eſt modicum præjudicialis, & ſequitur
Decius hic num. 2.
19 Sed è converſo non videtur ſubſiſtere conſue-
tudo, quæ dicebatur vigere in Caſtro Corſiani,
quod Plebanus cuilibet Parochianorum dare de-
beret certas libras carnis porcinæ ante ſolutio-
nem decimarum, quia multum gravat Eccleſiam
ut hic per Abb. *num.* 2.
20 Porrò ſupradicta diſtinctio inter magnum, &
modicum præjudicium procedit de plano in ter-
21 minis juris communis. Verum poſt conſtitutio-
nem Urbanam, de qua infra *num.* 59. non vide-
tur tranſire abſque difficultate, quia Pontifex
dum reprobat conſuetudines Eccleſiæ præjudi-
ciales, utitur verbis univerſalibus, ac geminatis,
ut patet in §. *Nihilominus*, ubi irrita eſſe decla-
rat omnia & ſingula Eccleſiis quomodolibet præ-
judicialia & quibuſvis, & ex quavis cauſa quan-
docunque, qualitercunque, & quomodocunque,
emanata, ut infra in ſummario, *num.* 64. & in
§. *Nec non reliqua*, *num.* 72. ibi *omnia quæcun-
que, & qualicunque Eccleſiis, &c. quomodolibet præ-
iudicialia.* Quæ quidem verba videntur com-
prehendere quodcunque præjudicium cujuſcun-
que ſit qualitatis. ex notatis per gloſſ. *in c. Ut
circa, in ver. Omnia, & ſingula, de elect. lib.* 6.
22 & per Jaſonem in *l. Titia.* §. *fin. num.* 3. *ff. De
verbor. obligat.* Nec refert, quod de his, quæ
ſunt modici præjudicii non magnopere curet lex,
23 ut pluribus exemplis fusè probat Cravetta *conſ.*
182. *Videtur, num.* 15. Quoniam hoc non pro-
24 cedit ubi verba ſunt univerſalia. Tunc enim et-
iam minima veniunt in diſpoſitione, ut plenè per
eumdem Cravet. *Conſ.* 194. *Verba tranſactionis, col.
antepenult. verſ. Secundo, & verſ. Tertio, &
conſ.* 228. Jafredus *num.* 12. *verſ. Octavò conſide-*
25 *ro.* Et quamvis conſtitutio aliàs non eſſet intel-
ligenda de quolibet præjudicio, ſed de gravi,
& magno dumtaxat, ut ſic reciperet reſtrictio-
nem, & interpretationem paſſivam à jure com-
muni, ad *l.* 2. *C. De noxal.* tamen ſecus dicendum
videtur hoc caſu propter verba univerſalia, &
geminata, quæ impediunt conſtitutionem reci-
pere interpretationem reſtrictivam, ut voluit Sa-
lic.

lic. in *d. l. 2.* quem refert, & ſequitur Alex. *conſ. 118. In caſu, num. 5. verſ. Et tantò magis, lib. 5. & conſ. 35. Viſo themate, num. 8. & 9. lib. 6.* latiſſimè Cravetta in *precitato conſ. 194. per totum.* Tamen hac de re ſanctiſſimus eſſet conſulendus, cum interpretatio hujus Bullæ ſit cuilibet interdicta, & ante declarationem Apoſtolicam ſine ulla diſtinctione ad litteram ſit intelligenda, ut infra in ſummario, *num. 79.*

26 Ulteriùs QUÆRITUR, An diſpoſitio hujus decretalis improbans conſuetudines Eccleſiis oneroſas vendicet ſibi locum in clericis, eorumque bonis patrimonialibus.

27 Opinionem affirmativam videtur ſequi Hoſt. *hic num. 5.* & Joan. Andr. *num. 1.* nam ſuper *ver. Eccleſiis,* addunt idem in Clericis, per *c. Clericis, infra de iudic.* & ex hoc inferunt Ant. de Butr. *num. 5.* Jo. de Imol. *num. 1.* & Jo. de Anan. *num. 2.* ut non valeat conſuetudo gravans bona patrimonialia Clericorum, cum hæc gaudeant eod. privilegio, quo gaudent res Eccleſiarum, ut notat gloſſ. in *c. Ex litteris in ver. obligata, infra de pignor.* ita ut propterea ſicut res Eccleſiæ à laicis collectari non poſſunt, ita nec bona patrimonialia Clericorum, ſecundum eos.

Sed contrariam opinionem amplectitur Abb. *hic num. 3. verſ. Sed tu adverte,* non enim ſubſiſtit fundamentum, quod bona Clericorum fruantur eodem privilegio, quo res Eccleſiarum, imo contrariam regulam firmat idemmet Butr. in *c. Si diligenti, de præſcript.* ubi aſſerit eodem privilegio Clericorum bona regulariter non potiri, niſi in caſibus in jure expreſſis, licet quoad collectas eod. privilegio gaudeant, quia hic caſus eſt expreſſus in jure, ut *c. Final. de vit. & honeſtat. Clericor.* & fatetur Abb. *hic d. num. 3. verſ. Fateor tamen.* Unde ipſe putat hoc cap. non ex-
28 tendi ad bona patrimonialia Clericorum, non ob regulam ſupraſcriptam; non quia videmus hujuſmodi bona non frui privilegio rerum Eccleſiaſticarum quo ad præſcriptionem: nam contra Eccleſiam non currit præſcriptio, niſi quadragenaria, ut in *c. De quarta, infra de præſcript. & in Auth. Quas actiones. C. De ſacroſ. Eccleſ.* At contra bona patrimonialia Clericorum currit præſcriptio, ſicut in bonis laicalibus, ut notat
29 gloſſ. 1. in *c. Poſſeſſiones, 16. q. 4.* Tum ex doctrina Jo. Andr. *in reg. Nemo poteſt, lib. 6. in Mercur.* ubi pluribus firmat valere conſuetudinem, ut Canonicus poſſit teſtari de fructibus ſuæ præbendæ percipiendis poſt ejus obitum uſque ad annum. Et dicit non obſtare hoc capitulum, quia in caſu quæſtionis ab eo formatæ non præjudicabatur Eccleſiæ, ubi hic, ſed ſucceſſori in præbenda, & ſic apertè ſentit Jo. Andr. valere conſuetudinem inferentem gravamen ne dum bonis
30 Clericorum patrimonialibus, ſed etiam redditibus, qui eis debentur occaſione Eccleſiæ: Tum denique quia non ita judicis officio ſuccurritur bonis Clericorum ſicut bonis Eccleſiarum; ideoque Clericus in bonis patrimonialibus non petit reſtitutionem in integrum ratione læſionis, nec in Eccleſiarum redditibus ei debitis, prout ſentit gloſſ. in Clem. un. in ver. Eccleſia, de in integrum reſtit. & tenet Speculator, *in tit. de reſtit. in integrum. §. Qualiter, nu. 7. verſ. Sed numquid Clericus.* Non obſtat d. *c. Clerici, de iudiciis.* Quoniam, ut reſpondet Abbas, ille textus non reprobat conſuetudinem, niſi reſpectu privilegii ipſis Clericis tributi in favorem totius ordinis Clericalis; & ita etiam ſecundum eum intelligi debent Hoſt. & Jo. Andr. *loc. cit.* quia loquuntur de Clericis ipſis, non autem de eorum bonis patrimonialibus.

31 Tu dicas primam opinionem hodie reperiri approbatam in ſæpius citata conſtitutione Urbani VIII. in qua reprobantur, & irritæ decernuntur non ſolum conſuetudines Eccleſiis, ſed etiam perſonis Eccleſiaſticis, earumque juribus, bonis, & fructibus præjudiciales, ut in §. *Nec non reliqua,* & conſtabit infra in ſummario, *num. 72.* & ſic non ſolum Clerici, ſed etiam eorum bona patrimonialia, ſive per viam declarationis, ſive extenſionis, hodie procul dubio comprehenduntur in diſpoſitione hujus decretalis, & ponderandum, quia textus in c. *Non minus; de immunit. Eccleſ.* loquitur ſimpliciter per illa verba, *de bonis Eccleſiarum, & Clericorum,* & tamen ex illa decretali eliciunt omnes quoad immunitatem à collectis eod. privileg. potiri res Eccleſiarum, & bona patrimonialia Clericorum, ut ibi dixi in 6. not. Ergo fortius idem dicendum quoad diſpoſitionem hujus cap. in terminis conſtitutionis Urbani, quæ de Clericis, eorumque bonis, juribus, ac fructibus explicitè loquitur: ſimiliter gloſſ. *ult. in d. c. fin. de vita, & honeſtat. Clericor.* propter illa verba, quæ habentur ibi in textu, de facultatibus ſuis, generaliter ait, res Clericorum, & Eccleſiarum eod. privilegio gaudere.

32 Ultimò QUÆRITUR, de quibus conſuetudinibus hoc capitulum intelligatur.

33 Excludam caſus non dubios. Certum eſt primò textum eſſe generaliter intelligendum, etiamſi conſuetudines Eccleſiis oneroſæ ſint inter laicos, ſecundum Cardin. *hic num. 2. verſ. Et ſecundum prædicta:* nam etſi regulariter Papa de laicis non judicet, *c. Novit. de iudic.* hoc tamen fallit ratione peccati, ut ibi, & hic, & ex hoc dicto Cardin. ſingulariter notat conſuetudinem inducentem Eccleſiis magnum gravamen eſſe peccati nutritam, & conſequenter impræſcriptibilem, ſecundum ea, quæ leg. & not. in *c. fin. infra eod.* & ſcripſi in *c. Extirpandæ in 1. not. infra de præ-*
34 *ben.* & adde quæ dixi ſupra *num. 6.* Rurſus certum eſt, hunc textum non reſtringi ad libertatem Eccleſiaſticam, quia generaliter loquitur, & ponderat gravamen, quod infertur Eccleſiis ex conſuetudine, ſecundum Abb. *hic in 1. not. verſ. Et pondera.* Et hodie expeditum eſt in præcitata Bulla Urbani VIII. in qua reprobantur conſuetudines præjudiciales non modo juriſdictioni, vel immunitati, aut libertati Eccleſiæ, ſed generaliter Eccleſiis, perſonis Eccleſiaſticis, & earum bonis, ut infra in ſummario, *num. 72.*

35 Secundò, manifeſtum videtur ex hoc cap. ſublatam non eſſe conſuetudinem interpretativam, de qua in l. *Si de interpretatione. ff. De leg.* & in *c. Cum dilectus, infra eod.* quia textus intelligi debet de conſuetudine propriè ſumpta, quæ eſt contra jus: conſuetudo autem interpretativa juri non adverſatur; ideoque non cenſetur ſublata per ſtatutum tollens conſuetudinem, ut conſulendo tenet Dec. *conſ. 11. Quoniam indican-*
36 *tium, num. 10.* & poſt cum Decian. *conſ. 124.*

Poſt abſolutum num. 28. *lib.* 3. Hujuſmodi enim
conſuetudo interpretativa, ſeu juris præexiſten-
tis declarativa favorabilior eſt, quàm conſuetudo
diſpoſitiva, ideoque in ea ſufficit probare ob-
ſervantiam ſine præſcriptione, ut originaliter vo-
luit Nicolaus de Matarellis, quem refert, & ſe-
quitur Ant. de Butr. in *c. ult. num.* 17. *verſ. Ex hu*
dicit Nicolaus, infra eod. Alex. conſ. 8. *Et adverte,*
num. 7. *& ſeq. lib.* 2. plenè Aymo *conſ.* 201. *Præ-*
ſupponitur, num. 11. *&* 12. & reſolvit Rota apud
Put. *deciſ.* 283 *lib.* 1. *& deciſ.* 256. *num.* 6. *&* 7.
part. 2. *diverſ.* quod nota etiam pro intellectu
præcitatæ conſtitutionis Urbani.

37 Tertiò, ſi loquamur de conſuetudine inducti-
va ſi illa ſit decem, vel viginti annorum, res eſt
extra dubium, quia contra Eccleſiam talis con-
ſuetudo non procedit, *c. Placuit*, §. *Poteſt*, 16.
q. 3. & notat. Innoc. in *d. c. Cum dilectus, nu.* 5.
in ver. Talis, infr. eod. ubi ait, conſuetudinem
contra Eccleſiam oportere eſſe præſcriptam, &
38 ſic non minoris temporis, quàm annorum qua-
draginta, & ſequitur ibi Cardin. *num.* 12. *in*
6. *quæſt.* Niſi fortè conſuetudo non eſſet ſpeciali-
ter contra Eccleſiam, ſed generaliter contra
omnes; quia tunc ſufficerent decem anni etiam
39 contra Eccleſiam ſecundum Innocen. quod di-
cit eſſe notandum. Cardin. ubi ſupra, ſed alii con-
tra, & bene ſecundum Hoſt. *ibidem num.* 16. &
Joan. Andr. *num.* 13. quia conſuetudo laicorum
non poteſt Clericos aſtringere, ut notat idem
Joan. Andr. ſupra *in Rubr. num.* 10. *verſ. Nec*
obſtat.

40 Quartò de centenaria conſuetudine, vel præ-
ſcriptione ſimiliter non eſt ambigendum, quia
procedit etiam contra Eccleſiam Romanam, ut
in Auth. *Quas actiones*, C. *De ſacroſ. Eccleſ.* quæ
eſt canonizata in *c. Nemo*, 16. *q.* 3. & idcirco con-
currentibus de jure requiſitis, hodie reperitur
expreſsè præſervata in ead. conſtitutione Urba-
ni VIII. in §. *Non intendimus*, ut infr. in Sum-
mario, n. 81.

41 His præhabitis duo dubia ſuperſunt exami-
nanda. Primum eſt, an hæc decretalis ſuſtulerit
conſuetudinem quadragenariam. Secundum, an
ſuſtulerit immemorabilem.

Circa primum pro parte affirmativa facit, quia
conſuetudo ſi ſit præſcripta ſpatio annorum
quadraginta, obtinet etiam contra Eccleſiam,
c. Cumana, inf. de elect. c. Cum Eccleſia Sutri-
na, & ibi notatur, *de cauſ. poſſeſſ. & propriet.*
& notat. Innoc. in *cap. Cum dilectus, num.* 5. *in*
ver. Talis, infr. eod. quem ibi ſequuntur Hoſt.
num. 16. Joan. Andr. *num.* 13. Cardin. *num.* 12.
in 6. *quæſt.* & alii communiter. Idem Jo. Monac.
in *c. Generale, num.* 7. *de elect. lib.* 6. ubi firmat
conſuetudinem poſſe Eccleſiis præjudicare ſi ſit
infra hominum memoriam, & ſic annorum, qua-
draginta.

42 In oppoſitum eſt veritas, quia ſi hoc cap. In-
telligeretur de conſuetudine infra quadraginta
annos, eſſet de indubitabili, contra textum in
l. Habeo, *ff. De Carbon. edict.* Nam talis con-
ſuetudo nullo caſu procedit contra Eccleſiam,
ſed tantum contra laicos, C. *Quæ ſit long. con*
ſuet. per totum. & *l.* 2. *ff. De aqua pluv. arc.* &
notant Innocen. Hoſt. & Joan. Andr. *loc. cit.* ut
dictum eſt ſupra *num.* 37. Ergo ſupervacaneum
43 fuiſſet illam tollere. Nec obſtat, quod conſue-
tudo quadragenaria procedat etiam contra Ec-
cleſiam, ut in contrario. Quoniam hoc locum,
non habet ſi Eccleſiæ magnum inferat gravamen
ut hic. Hodie ceſſat omnis difficultas, quia ut
patebit infra *num.* 80, in conſtitutione Urbani in
§. Præſentes quoque, diſertis verbis reprobatur
conſuetudo, & præſcriptio Eccleſiæ præjudicia-
lis, etiamſi ſit quadraginta annorum: & quam-
vis poſtea in §. *Non intendimus*, præſervetur
centenaria ſimpliciter, & immemorabilis in
caſibus ibidem exceptis: tamen quoad quadra-
genariam nulla ſit præſervatio, ut infra in Sum-
mario, *num.* 81. & ſic indiſtinctè remanet ſubla-
ta, Arg. *l. Præcipimus, in fin. C. De appellat. & l. San-*
cimus, C. De teſtam.

Ex quibus etiam conſtat hodie non procedere
quod ait Bellam. *hic num.* 1. videlicet hoc cap.
non habere locum in præſcriptione, quæ in-
duci poteſt etiamſi ſit Eccleſiæ oneroſa, ut in
Auth. *Quas actiones*, C. *De ſacroſ. Eccleſ. & in*
c. 1. *de præſcript. lib.* 6. Contrarium enim liquidò
apparet ex memorata conſtitutione, quæ ex-
preſsè loquitur tam de conſuetudine, quàm
44 de præſcriptione. Et quamvis fateor hoc per-
quam durum eſſe, cum jura omnia admittant
præſcriptionem quadragenariam, etiam contra
Eccleſiam, *ut cap. De quarta*, ibi gloſ. 1. & DD.
c. Ad aures, & *c. Illud autem, infra de præſcript.*
cum ſexcentis ſimilibus: tamen ita lex ſcripta
eſt, *l. Proſpexit*, *ff. Qui, & à quibus*: vel certè
ceſſat legis durities ex his, quæ dixi ſupr. *num.* 6.
& 33.

45 Hinc etiam conſtat hodie non obtinere quod
Doctores affirmant ex curſu triginta annorum
cum obſervantia ſubſequuta præſumi beneplaci-
tum Apoſtolicum interveniſſe etiam contra Ec-
cleſiam. Anchar. *conſ.* 136. *In conſiliis, num.* 2.
Alex. *conſ.* 17. *Viſo inſtrumento, num.* 8. *lib.* 4. &
ſæpius reſolvit Rota, *ut deciſ.* 179. *num.* 1. *par.* 2.
diverſ. & *deciſ.* 202. *num.* 7. *part.* 7. *Recentior &*
coram Gregor. XV. *deciſ.* 52. *num.* 2. ubi in alie-
natione bonorum Eccleſiæ triginta annos effe-
ctum ſortita, & in tranſactione Put *deciſ.* 355.
num. 1 *lib.* 1. & in inveſtitura Rota *deciſ.* 40.
num. 7. *part.* 4. *Recent.* & in permutatione fuit
deciſum in cauſa Mediolanen. reſciſſionis per-
mutationis 10. Ianuarij 1597. coram Cardinali
Pamphilio impreſſa apud Nicol. Garz. *de beneſ.*
part. 12. *c.* 2. *num.* 185. & approbata in *deciſ.* 694.
num. 5. *part.* 1. *Recent.* & in unione beneficij libe-
ri ad beneficium juriſpatronatus (quæ eſt valdo
46 præjudicialis Eccleſiæ) cenſ. Rota in *recent.*
deciſ. 506. *num.* 2. *&* 3. *part.* 2. Quod procedit
ſive beneplacitum Apoſtolicum fuerit reſerva-
tum, ſeu enunciatum, ſive non, ſecundum
communem opinionem de qua deſtatur Fel. in *c.*
Albericus. n. 4. *de teſtib.* & quam multoties pro-
bavit Rota Put. *d. deciſ.* 355. *num.* 2. *lib.* 1. Serap.
deciſ. 1042. *num.* 3. Rota d. *deciſ.* 506. *num.* 3.
part. 2. & *deciſ.* 202. *num.* 7. *part.* 7. *recent.* & in
præalleg. Mediolanen. Reſciſſionis permuta-
tionis.

47 Id inquam conſtat hodie non obtinere; quan-
doquidem hanc beneplaciti præſumptionem
improbavit Vrbana conſtitutio in his, quæ ſunt
Eccleſijs præjudicialia, etiamſi beneplacitum
fuerit reſervatum, vel promiſſum, ut infra in
Summario, *num.* 64. Idque ob eam rationem,

quia

quia confirmationes, approbationes, & beneplacita Papæ, præſertim ubi agitur de præjudicio perpetuo, ſemper conſueverunt in ſcriptis expediri, præcipuè per litteras Apoſtolicas, ſive ſub plumbo, ſive in forma brevis ſub annulo Piſcatoris; ac proinde ſi in regiſtris Apoſtolicis, quæ fideliter cuſtodiuntur, non reperiantur regiſtrata, vel non exhibeantur originalia litterarum Apoſtolicarum, aut tranſumpta juxta formam alterius Bullæ ejuſdem Pontificis: inde deducitur, Romanos Pontifices numquam præjudicialia hujuſmodi approbaſſe, vel confirmaſſe, aut beneplacita deſuper conceſſiſſe: ot patet in §. *Quodque confirmationes*, & in §. *Minuſque inde*, & conſtabit infra in Summario, *num. 62. & num. 73.*

Hic enim eſt optimus modus probandi negativam, ut firmat Paul. de Caſtro in *Auth. Si quis in aliquo, in fin. C. De edendo*, & Ripa in *cap. Cum Eccleſia Sutrina, num. 82. de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* Ideoque ex regiſtro denunciationum probatur ſufficienter denunciationem non fuiſſe factam, ut ex facto reſpondit Bartol. *conſ.* 81. Martinus Forniconis, *num. 2. verſ. Iſta autem negativa, libr. 1.* Et ſimiliter ſi in libro, in quo collationes conſueverunt regiſtrari, non apparet collatio, ex hoc probatur concludenter poſſeſſorem eſſe intruſum, ſeu titulum non habere, ut voluit Felin. in *c. Illud, n. 7. circa fin. verſ.* Et
48 *idem ſi forte probaretur, de præſumpt.* & Ripa *loco citato.* Et quamvis ex lapſu temporis annorum triginta cum obſervantia præſumatur ſolemnitas, ſeu beneplacitum Superioris, etiam ubi agitur de magno præjudicio, ſecundum Joan. de Imol. in *c. Pervenit*, & ibi gloſ. 1. *de empt. & vendit.* Hoc tamen non impedit quin contrarium probari poſſit. Et probatur ſufficienter eo ipſo, quod beneplacitum in regiſtro non reperitur deſcriptum, ut ſingulariter declarat Felin. in d. *cap. Illud, num. 6. verſ. Secundò eſt advertendum, & n. 7. de præſumpt.* Quod eſt notatu dignum ad dignoſcendam juſtitiam prædictæ conſtitutionis.

49 Circa ſecundum, An hoc capitulum improbans conſuetudinem Eccleſiis onerоſam comprehendat immemorabilem, Joan. Monach. in *c. Generali, num. 7. de elect. lib. 6.* tenet conſuetudinem poſſe Eccleſiis præjudicare ſi ſit ſupra hominum memoriam, quia habet vim ſtatuti, ut *l. Hoc iure*, §. *Ductus aquæ, ff. De aqua quotidiana, & æſtiva.* Similiter Bald. in *c. 1. in princ. 6. col. verſ. Quæro quanto tempore. qui feud. dar. poſſ.* tenet conſuetudinem, cujus initii non eſt memoria, validam eſſe, licet ſit Eccleſiis oneroſa. Idemque firmat Cardin. in *Clem. 2. in 8. quæſt. de reb. Eccl. non alien.* & Dec. *hic n. 5.*

50 Sed contrarium magis probatur Collectario hic *n. 3. circa fin.* ubi ait, ſententiam Jo. Monac. ſtare non poſſe, per ea, quæ notantur in *cap. 1. infra de his, quæ fiant à maior. par. cap.* & in *c. Cum cauſa, de re iudicat.* Hæc poſterior opinio reperitur hodie approbata in conſtitutione Urbana in §. *Nec non reliqua*, ubi generaliter declaratur irrita, & ad cautelam caſſantur quæcumque præjudicialia non tantum Sedi Apoſtolicæ, ſed etiam Eccleſiis inferioribus, & Eccleſiaſticis perſonis, earumque bonis, & damnantur, revocanturque contrariæ conſuetudines etiam

Proſp. Fagn. in 1. Decretal.

51 immemorabiles, ut patebit infra in Summario Bullæ, *num. 72. & n. 74.* Unde non obſtat, quod immemorabilis habeat vim tituli, ſeu privilegii; d. §. *Ductus aquæ*, quoniam hoc non procedit, ubi talis conſuetudo eſt à jure reprobata, ut in caſu præſenti; tunc enim nec vim privilegii, nec vim aliquam habet, ita Philipp. Franc. in c. 1. *in 2. not. verſ. Imò tradit. Hoſt. de conſuet. lib. 6.* & Put. *deciſ. 466. num. 4. lib. 2.* quibus adde Felin. in *c. Cum ex officii, n. 13. verſ. Secundò dico, de præſcr.* ubi pluribus oſtendit titulum privilegii non probari ex curſu temporis immemorabilis, quando verſamur in materia, in qua non eſt veriſimile, ut Papa aliquem privilegiaverit; qui potius privilegia, quæ adeò deviant ab honeſtate, præſumi falſa, vel ſubreptitia, ut idem dixit in *cap. 2. num. 16. verſ. Stylus Curiæ de reſcript.*

52 Cæterum adverte, quia in ead. conſtitutione, in §. *Non intendimus.* Pontifex declarat ſe non intendere immemorabilem tollere, niſi in caſibus, in quibus per ſacros canones, ſeu Concilia univerſalia, vel conſtitutiones, aut diſpoſitiones Apoſtolicas illa reprobatur, ſeu illi derogatur, aut aliàs de jure illa non ſuffragatur, ut infra in *ſummar. num.* 81. Et ita etiam limitant opinionem ſuam Cardinalis, & Dec. *locis citatis*, dicentes immemorabilem Epiſcopis oneroſam valere, niſi ſit expreſsè reprobata in aliquo caſu particulari. Quamobrem dicta conſtitutio qua parte immemorabilem improbat, fortè parum, aut nihil operatur, cum poſtea ſe reſtringat ad terminos juris communis.

53 Illud tamen admonendi ſumus, quod in illis caſibus, in quibus immemorabilis conſuetudo reperitur à jure reprobata, hodie ſuſtineri non poteſt, etiamſi cum ipſa concurrat fama privilegii Apoſtolici, cum Bulla Urbani in *præallegat.* §. *Necnon reliqua* ſuſtulerit immemorabilem etiam cum fama privilegii.

54 Quamobrem etſi laicus ſit incapax juris conferendi, *c. Si quis deinceps, c. Per laicos*, & *c. Laicis, 16. q. 7.* adeò ut neque ex conditione adjecta in limine fundationis illud poſſit acquirere, ut per Lambert. *de iure patr. 1. part. quæſt. 9. art. 1. num. 70. 96. & 105.* neque ex immemorabili conſuetudine, ut firmat Roch. de Curt. in *c. fin. hoc tit. ſect. 5. n. 44.* Lambert. *d. tract. in 3. part. lib. 2. q. 1. art. 12.* Seraph. *deciſ. 1382. num. 3.* tamen de jure communi immemorabilis ſuffragatur ſi fama privilegii concurrat. Felin. in *cap. Cauſam quæ, à num. 2. de præſcript.* & in *c. Cum contingat, num. 4. & 5. de for. compet.* Probus, ad Monachum in *c. Nullus, num. 3. de tempor. ordinat. lib. 6.* Aufrer. de *poteſt. ſecular. ſuper Eccleſias regul. 2. num. 25.* Balb. *de præſcript. 1. part. 5. partis principalis. q. 7. à num. 16.* Creſcen. *deciſ. 1. num. 2. de decim.* Put. *deciſ. 365.*
55 *lib. 1.* Similiter quamvis laici ſint decimarum incapaces, nec ullo tempore poſſint illas præſcribere, *d. c. Cauſam quæ, de præſcript.* Rebuff. *de decim. q. 10.* tamen poſſunt de jure communi ſi eum immemorabili concurrat fama privilegii, ut reſolvit Rota, *deciſ. 215. part. 2. diverſ. & in recent. dec. 698. num. 2. par. 3. dec. 545. n. 1. par. 4. deciſ. 22. num. 14. & dec. 56. nu. 1. par. 7.*
56 Et eod. modò ſi jus commune ſpectetur, laico immemorabilis poſſeſſio ſuffragatur ad nomi-

nandum Capellanos amovibiles in Parochiali-
bus Eccleſiis, quando ſama pr vi egii concurrit.
Bald. *d. q. 7.* Anton. Gabriel. *concluſ. prima de præ-
ſcript. à num. 16.*

57 At hæc omnia ceſſant poſt conſtitutionem
Urbani VIII. quia in his, quæ ſunt præjudicia-
lia Eccleſiis, dicta conſtitutio improbat, & an-
nullat conſuetudines, & præſcriptiones, etiamſi
ſint immemorabiles, & cum prætenſa ſama privi-
legii Apoſtolici, idque ob eam rationem, quia
cum privilegia hujuſmodi conſueverint in ſcrip-
tis expediri, probatur negativa eo ipſo, quod in
Regiſtris Apoſtolicis non reperiuntur regiſtrata,
aut non exhibentur originalia, vel tranſumpta;
& mens Romanorum Pontificum ſemper fuit hu-
juſmodi præjudiciales conſuetudines numquam
approbandi, ſeu confirmandi, niſi de prætenſa
approbatione, vel confirmatione Apoſtolica
conſtiterit ex prædictis regiſtris, aut originali-
bus, vel tranſumptis, ut in §. *Nec non reliqua*, & pa-
tebit infra in ſummario, *num. 73.* Hoc enim mo-
do ſufficienter probatur negativa, ut dixi ſupra,
num. 47. & 48.

58 Porrò cum ad Rom. Pontificis officium ſpe-
ctet Eccleſiarum indemnitati conſulere, *c. Quæ in
Eccleſiarum, ſupra de conſtitut. c. 3. infra de arbitr.*
libertatem, immunitatemque Eccleſiaſticam tue-
ri, *c. 1. de immunit. Eccleſ. lib. 6.* & conſuetudi-
nes Eccleſiis præjudiciales, ac pernicioſas extir-
pare, ut ex hoc textu notant Anchar. *in primo*
59 *not.* Cardin. & Decius uterque *in 2. not.* Hinc
provide ſan. mem. Urban. VIII. conſtitutionem
edidit *die 5. Iunii 1641. incip. Romanus Pontifex*,
quam per partes ſingulas compendioſè hic refe-
rendam duxi, ut uſui eſſe poſſit, cum ſit de ma-
teria admodum gravi, & quotidie in praxi occur-
rente.

60 Dividitur ergo hæc conſtitutio, in 8. partes.
In prima narrat cauſam conſtitutionis, nempe
quod aliqui Legati, & Nuncii, aliique ſedis Apo-
ſtolicæ miniſtri, Gubernatores, ac officiales Ca-
meræ, nec non Barones, & feudarii præter,
vel contra facultates ſibi conceſſas aliqua Sedi
Apoſtolicæ, aut juriſdictioni, vel immunitati,
ſeu libertati Eccleſiaſticæ Eccleſiis, ac perſonis
Eccleſiaſticis, earumque bonis, & juribus præ-
judicialia fecerunt, ſeu tolerarunt. Quodque
gratiæ, & inveſtituræ bonorum etiam juriſdictio-
nalium ad Romanam, vel inferiores Eccleſias
61 ſpectantium ad certas vitas, ſeu lineas factæ lon-
gius proponuntur, vel perpetuantur, cum tamen
Legati, & alii prædicti ſine ſpeciali Papæ man-
dato nulla hujuſmodi præjudicialia unquam ta-
citè, vel expreſsè facere potuerint, nec Roma-
62 nis Pontificibus illa innotuerunt, ſaltem cum ſuis
circumſtantiis. Beneplacita verò Apoſtolica, ma-
ximè ubi agitur de præjudicio perpetuo, ſemper
conſueverint in ſcriptis expediri; adeò ut ſi in
regiſtris Apoſtolicis non reperiantur, aut non
exhibeantur originalia, vel tranſumpta juxta
formam alterius conſtitutionis ejuſdem Urbani
edita die prima Junii 1635. inde deducatur Ro-
63 manos Pontifices nunquam ſuper his beneplaci-
ta conceſſiſſe. Cum præſertim publicetur quot-
annis Bulla in die Cœnæ Domini pro impug-
nandis, & evitandis hujuſmodi præjudicialibus,
quæ propterea fuerunt, ac ſunt ipſo jure nulla.

64 In ſecunda parte ibi, *nihilominus*, ad abun-
datiorem cautelam reprobat, & damnat, & eo
ipſo nulla eſſe declarat omnia, & ſingula acta,
decreta, indulta, & declarationes, concordia, &
pacta etiam nomine Sedis Apoſtolicæ inita, alie-
nationeſque officiorum, ac jurium ejuſdem Se-
dis, Eccleſiarumvè inferiorum, & quaſcunque
alias diſpoſitiones Romanæ, ſeu quibuſvis aliis
Eccleſiis, ac perſonis Eccleſiaſticis, ſeu juriſdi-
ctioni, vel immunitati, aut libertati Eccleſiaſticæ
quomodolibet præjudicialia à Legatis, & aliis
antedictis quomodocunque emanata, etiam per
viam declarationis, vel conſtitutionis, ac ſub
reſervatione, vel promiſſione beneplaciti Apo-
ſtolici etiam cum executione, & longiſſima ob-
65 ſervantia ſubſequuta, etiam intuitu ſupremo-
rum Principum ex quacunque cauſa, etiam tranſ-
actionis, vel pacis univerſalis, etiam ſub præ-
textu, quod Bullæ Apoſtolicæ non ſint publica-
66 tæ, vel uſu receptæ, aut contrario uſu abrogatæ,
etiam in permittendo editionem librorum, ut
præfertur, præjudicialium, ſeu continentium
opiniones damnatas, vel minus legitimas conſti-
tutionum Apoſtolicarum interpretationes, vel
contrà diſciplinam Eccleſiaſticam.

67 In tertia parte ibi, *Moleſtias quoque*, damnat,
& reprobat, & nulla eſſe declarat in ſpecie præju-
dicialia infraſcripta. Primo ſcilicet moleſtias, &
impedimenta Legatis, & miniſtris Apoſtolicis
per quoſcunque illata in denegando ingreſſum in
provinciam, vel eorum facultates impediendo,
68 ac eos expellendo. Secundò, collectas, militum
hoſpitationes, & alia onera ſuper Eccleſiis, &
locis pijs, ac perſonis Eccleſiaſticis, earumque
bonis, ſeu fructibus per laicos, vel alios quoſcun-
69 que ſine Apoſtolica authoritate impoſita, & ex-
acta etiam à ſponte contribuentibus. Tertiò, mo-
leſtationes, carcerationes, & attentata quæcun-
que à quibuſvis laicis contra perſonas Eccle-
ſiaſticas, vel Eccleſias, vel earum bona, ſive juxta
etiam per tempus immemorabile, etiam cum for-
ma privilegij executioni demandata. Quartò,
70 tranſgreſſiones Canonum, conſtitutionum Apo-
ſtolicarum, & generalium Conciliorum in præ-
judicium Sedis Apoſtolicæ, ſive juriſdictionis,
vel immunitatis, aut libertatis Eccleſiaſticæ, ſeu
Eccleſiarum, earumque bonorum, ſeu fru-
ctuum, etiam, ut præmittitur, effectum ſortitas.
71 Quintò, prorogationes, & perpetuationes gra-
tiarum, & inveſtiturarum ad certas vitas, vel tem-
pus jam elapſum, item pignorationum, vendi-
tionum cum pacto redimendi, aliarumque diſpo-
ſitionum de bonis etiam feudalibus, ac juribus
Sedi Apoſtolicæ, ac inferiorum Eccleſiarum
quocunque tempore executioni demandatas.

72 In quarta parte ibi, *Nec non reliqua*, generali-
ter damnat, & irrita eſſe declarat omnia quot-
cunque, & qualiacunque ſedi Apoſtolicæ, vel ju-
riſdictioni, immunitati, aut libertati Eccleſiaſti-
cæ, ſeu Eccleſiis, vel perſonis Eccleſiaſticis, ea-
rum juribus, bonis, & fructibus quomodolibet
præjudicialia cum omnibus inde ſecutis; adji-
ciens illa non fuiſſe convalidita etiam ex imme-
morabili tempore cum fama privilegii Apoſtoli-
73 ci, juncta etiam ſcientia, & permiſſione Roma-
norum Pontificum. Nec inde aliquam præſum-
ptionem beneplaciti Apoſtolici, neque aliquam
bonam fidem, poſſeſſionem, aut præſcriptio-
74 nem induci poſſe, niſi de approbatione appareat
ex

ex regiſtris Apoſtolicis: quinimo fuiſſe quotan-
nis reprobata in Bulla cœnæ Domini. Et ad cau-
telam illa reprobat, & damnat, declaratque bene-
placita Apoſtolica ſemper fuiſſe denegata, & qua-
tenus opus foret, ead. præjudicialia revocat, caſ-
ſat, & annullat cum conſuetudinibus etiam im-
memorabilibus, & forma privilegij, quas illici-
75 tas, irrationabileſque declarar: Sedemque Apo-
ſtolicam, & inferiores Eccleſias, ac perſonas ec-
cleſiaſticas in integrum reſtituit.
76 In quinta parte, ibi, *inſuperque*, quia quandoque
per miniſtrorum incuriam in proviſionibus ca-
thedralium narratur, & admittitur præſentatio,
nominatio, vel ſupplicatio, licet de jure part.
non conſtet: & quandoque nonnulla decreta in
proviſionibus Eccleſiarum apponi ſolita, narran-
77 tur per obitum expiraſſe, cum tamen perdurare
debeant quouſque fuerint adimpleta: quando-
que verò in indultis, & privilegijs omittuntur
litteræ, quibus impetrantes ex ſtylo ſe obligant
ad tuendam immunitatem, ac libertatem eccle-
ſiaſticam: & quandoque in expeditionibus gra-
tiæ narrantur factæ in vim concordatorum cum
ſede Apoſtolica initorum, quæ tamen expira-
runt; declarat hujuſmodi narrationes, & admiſ-
ſiones erroneas, ac minime præjudiciales.
78 In ſexta parte ibi, *ſtatumque ultimum*, declarat,
& decernit ultimum ſtatutum eccleſiarum, lo-
corum jurisdictionalium, gratiarum & conceſ-
ſionum, jurium Apoſtolicæ Sedis, & inferiorum
eccleſiarum non eſſe attendendum, ubi de ante-
cedenti contrario ſtatu modo, vel forma præmiſ-
ſis conſtat.
79 In ſeptima parte ibi, *& quantus*, prohibet qui-
buſcunque etiam regularibus interpretationem
tam huius conſtitutionis, quam gratiarum, ac
diſpoſitionum Apoſtolicarum in favorem ſupre-
morum Principum ſub pœna excommunicatio-
nis latæ ſententiæ, ac nullitatis gerendorum; de-
clarationemque ſibi, ac ſucceſſoribus reſervat;
& ante declarationem vult Bullam hanc ad litte-
ram eſſe intelligendam.
80 In octava parte ibi, *preſentes quoque*. Ponit
clauſulas executivas, & removet obſtacula, dero-
gans contrarijs, & in ſpecie regulæ de jure quæ-
ſito non tollendo, & conſuetudini, ſive præſcri-
ptioni etiam quadraginta annorum, & immemo-
rabili & cum forma privilegij, cum clauſula
ſublata, & decreto irritanti. Præſervat tamen
declarationes, in Romana curia factas per Rotã
vel cameram, aut alios à Papa ſpecialiter deputa-
tos. Item præſervat centenariam præſcriptio-
81 nem concurrentibus de jure requiſitis, & imme-
morabilem, niſi in caſibus, in quibus per ſacros
Canones, ſeu Concilia univerſalia, vel conſtitu-
tiones Apoſtolicas illa reprobatur, ſeu illi
derogatur, aut aliàs de jure illa non
ſuffragatur, firma tamen re-
manente Bulla Cœnæ
Domini

DE CONSVETVDINE.

Cap. Quanto.

SVMMARIVM.

1 *CONSVETVDO non habilitat Presbyteros ad ea, quæ ſunt reſervata ordini Epiſcopali.*

2 *CONfirmationis Sacramentum conferri poteſt per ſolos Epiſcopos, non autem per ſimplices Sacerdotes.*

3 *Epiſcopis non licet, nec unquam licuit committere Sacerdoti, ut conferat Chriſma.*

4 *Papa an poſſit dare licentiam non Epiſcopo conferendi Ordines ſacros.*

5 *Conſuetudo Eccleſiæ prævalet authoritati cuiuſcunque Doctoris.*

6 *Opinio Butr. & Abb. circa poteſtatem Sacerdotalem refellitur tanquam periculoſa. & n. ſeq. uſque ad n. 20.*

7 *Epiſcopi, & Sacerdotes gradu, ordine, & poteſtate differebant etiam in primitiva Eccleſia. & n. ſeqq.*

8 *Epiſcopi in locum Apoſtolorum, Presbyteri vero in locum Diſcipulorum ſucceſſerunt. & n. 11.*

9 *Promotio non fit niſi de minori ad maius.*

10 *Intellectus c. Olim, 95. diſt.*

Presbyteri olim nomine ab Epiſcopis non differrebant, ſed propter ſchiſmata. Facta eſt nominum diſtinctio ibidem. & n. ſeqq.

11 *Epiſcopi, & Presbyteri unde dicti.*

12 *Presbyteros non differre ab Epiſcopis, Arrianorum fuit hæreſis.*

13 *Maiorum, & minorum Sacerdotum diſcretio, non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Chriſto ſumpſit exordium.*

14 *Sacerdos ſupremus in primitiva Eccleſia conſecrabatur ſpeciali conſecratione, & ad ſpecialem actum.*

15 *Epiſcopi præcipue pertinent ad hierarchicum ordinem divina ordinatione inſtitutum.*

16 *Eccleſia effectum Sacramenti impedire non poteſt, quando concurrunt ea, quæ ſunt de neceſſitate Sacramenti.*

17 *Presbyteri conficiunt, & Epiſcopi characterem Confirmationis, & Ordinis conferunt non obſtante Eccleſiæ prohibitione.*

18 *Epiſcopus, vel Sacerdos excommunicatus depoſitus, & degradatus poteſtatem conſecrandi non amittunt.*

19 *Conſuetudo circa poteſtatem Presbyteris tribuendam in hisquæ ſunt Ordinis Epiſcopalis nihil poteſt.*

20 *Generalis ordinis Sylveſtrinorum an poſſit ſuis ſubditis Regularibus tonſuram, & minores ordines conferre, ut conſuevit ab immemorabili tempore & n. ſeq. uſque in fin.*

21 *Abbas non poteſt primam tonſuram, & minores conferre niſi ſit Presbyter & benedictus.*

22 *Abbas non benedictus non poteſt minores ordines conferre, niſi Epiſcopus tertio requiſitus eum benedicere recuſarit.*

23 *Benedictio Abbatis eſt de ſubſtantia quoad poteſtatem ordines conferendi, ſed non quoad hoc ut electus dicatur Abbas.*

24 *Abbas ante benedictionem poteſt exercere ea, quæ ſunt officij.*

Ordines conferre non eſt officij tantum, ſed ordinis. ibid.

25 *Abbas benedictus conferens minores ordines ſæculari, imprimit characterem, ſecus ſi non ſit benedictus.*

26 *Benedictio proportionaliter id tribuit Abbati, quod conſecratio Epiſcopo.*

Epiſcopus non conſecratus non poteſt ordines conferre. ibid.

27 *Communicatio privilegiorum in forma communi non comprehendit facultatem conferendi ordines.*

28 *Communicatio quantumvis ampla, & generalis non comprehendit facultatem ordinandi, cum ſit difficillima conceſſionis.*

29 *Abbas non benedictus quamvis ex privilegio habeat uſum Pontificalium, non tamen poteſt ordines conferre.*

30 *Conſuetudo etiam immemorabilis ordines conferendi non ſuffragatur.*

31 *Privilegio multa acquiri poſſunt, quæ tamen non poſſunt præſcribi.*

32 *Conſuetudo conferendi Sacramenta ſolis Epiſcopis reſervata improbatur.*

33 *Immemorabilis Poſſeſſio quando habeat vim tituli.*

34 *Poſſidere qui non poteſt, is non poteſt præſcribere.*

35 *Eccleſia per ſimplicem Sacerdotem non poteſt reconciliari, & contraria conſuetudo eſt corruptela.*

36 *Ordines minores conferre eſt ordinis Epiſcopalis, non autem iuriſdictionis.*

37 *Archiepiſcopus ante ſuſceptum pallium, & Epiſcopus non conſecratus poſſunt exercere quæ ſunt iuriſdictionis tantum.*

38 *Delegari poſſunt ab Epiſcopo quæ ſunt iuriſdictionis, etiam non Sacerdoti, ſed non ea quæ ſunt ordinis.*

39 *Vicarius capituli ſede vacante ſuccedit in his, quæ ſunt iuriſdictionis, non autem in his, quæ ſunt ordinis.*

40 *Degradatio, ſeu depoſitio à minoribus ordinibus eſt ordinis Epiſcopalis.*

Inſtituendi, ac deſtituendi ius manat ab eodem fonte. ibid.

41 *Epiſcopi declarantur eſſe Presbyteris ſuperiores, & ſoli miniſtros Eccleſiæ ordinare.*

42 *Conſuetudo contra Concilia generalia validè introduci non poteſt.*

Concilia Generalia habent tacitam derogationem ad ſequentes diſpoſitiones contrarias. ibid.

Privilegium Papæ contra Concilium abſque derogatione non valet. ibidem.

---

1 QUANTO. Prætextu conſuetudinis Presbyteri non poſſunt in fronte chriſmare: hoc dici ſecundum Ioan. Andr. Card. Anchar. & Imol. Sed quia hæc litera loquitur indefinitè de Sacramentis, quæ ſolis Epiſcopis ſunt reſervata, & Sacramentum Confirmationis non ponitur niſi gratia exempli; ideò ſecundum Ant. de Butr. & Abb. generaliùs ſic poteſt ſummari. Conſuetudo non habilitat Presbyteros ad ea, quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, ſeu reſervata ordini Epiſcopali. Dividitur in duas partes. In prima ponitur præſumptuoſa conſuetudo. In ſecunda illius reprobatio ibi, *diſcretioni*.

2 Nota primò, Sacramentum Confirmationis conferri poſſe per ſolos Epiſcopos, non autem per ſimplices Sacerdotes, concordat *c. Manus*, & *c. De his, de conſecr. diſt. 5. c. Quamvis Choriepiſcopi, 68. diſt.* & *c. un. §. Per frontis chriſmationem, infr. de Sacra. Unct.* ubi dicitur: cum cæteras unctiones ſimplex Sacerdos, vel Presbyter valeat exhibere; hanc nonniſi ſummus Sacerdos, ideſt Epiſcopus debet conferre. Et eſt hodie diffinitum à Concilio Tridentino. *ſeſſ. 7. de Confirm. can.* 4. Si quis dixerit ſanctæ Confirmationis ordinarium miniſtrum non eſſe ſolum Epiſco-
3 pum, ſed quemvis ſimplicem Sacerdotem, anathema ſit. Adeò ut propterea ex delegatione Epiſcoporum non liceat ſimplici Sacerdoti, nec unquam licuerit hoc Sacramentum adminiſtrare. Et in hoc concordant omnes DD. ut inquit Innocen. *hic num.* 4. Compoſt. *eod. n.* & Bellam. *num. 6.* licet ſecus ſit in Delegatione Papæ, *c. Pervenit, 95. diſt.* & concludunt hic gl. Innocent. & omnes, de quo plenius dicam in d. *§. Per frontis chriſmationem.* An autem Papa poſſit dare licentiam
4 non Epiſcopo conferendi Ordines ſacros, Innoc. hic n. 4. recitat ſecundo loco opinionem Sylveſtri dicentis poſſe, dummodò talis habeat ipſos Ordines, quos vult conferre: ſed contrarium ſentit D. Thom. *in 4. diſt. 25. q. 1. art. 1. ad 3.* ait enim [Papa, qui habet plenitudinem poteſtatis committere poteſt non Epiſcopo pertinentia ad Epiſcopalem dignitatem, modò illa non habeant relationem ad Corpus Chriſti verum; ideòque ex ejus commiſſione Sacerdos ſimplex poteſt conferre ordines minores, & confirmare; non autem non Sacerdos, nec Sacerdos majores ordines, qui habent immediatam relationem ad Corpus Chriſti, ſupra quod conſecrandum Papa non habet majorem poteſtatem quam ſimplex Sacerdos.] Hæc ille, quem refert, & ſequitur Turrecr. *in c. Pſalmiſta, nu. 3. 23. diſt.* Et hæc opinio S. Thomæ ſervatur in practica, ut inquit Sylveſt. in *ver. Ordo 3. num. 7.* ideſt non apparet Eccleſiam Romanam unquam de mandaſſe ſimplici Sacerdoti hanc facultatem conferendi Ordines ſacros. Conſuetudo autem Eccleſiæ præ-
5 valet authoritati cujuſcumque Doctoris, S. Tho. *in 22. q. 10. art. 12.* Et vide Capreol. *in 4. diſt. 7.* & Bellam. *hic n. 7.* & DD. in dicto cap. *Pervenit. 95. diſt.*

6 Secundo nota ſecundum Ant. de Butr. *num. 5. in tertio not.* & Abb. *num. 2. in ſecundo not.* ex ritu Apoſtolorum impediri impreſſionem characteris in Sacramento Confirmationis, & Ordinis: Nam, ut ipſi dicunt immediatè poſt mortem Chriſti omnes Presbyteri in communi regebant Eccleſiam & ſacerdotes ordinabant. *c. In novo, 21. diſt.* & *c. Legimus, 93. diſt.* nec erant inter eos Epiſcopi, ſed idem Presbyter, quod Epiſcopus, ut in *c. Olim. 95. diſt.* ſed poſtmodum ad ſchiſmata ſedanda ordinaverunt Apoſtoli, ut crearentur Epiſcopi, & certa Sacramenta eis reſervarunt, illa interdicendo ſimplicibus Presbyteris, ut in d. *c. Legimus.* Verum hæc doctrina eſt admodum periculoſa, & implicat tres aſſertiones omninò falſas.

Primò

7 Primò enim in eorum dictis Butr. & Abb. affir-
mant in primitiva Eccleſia in collatione ſacra-
mentorum nullam fuiſſe differentiam inter Epiſ-
copos, & ſimplices Sacerdotes, & conſequenter,
ſummam poteſtatem ordinis eſſe poteſtatem Sa-
cerdotalem, ita ut omnis ſacerdos ex vi poteſtatis
ſacerdotalis poſſit omnia Sacramenta miniſtra-
re, Confirmationem, omnes Ordines, omnes
8 benedictiones, & omnes conſecrationes imper-
tiri, quod videtur erroneum; quondam Apoſtoli,
in quorum locum Epiſcopi ſucceſſerunt, d. c. In
novo 21. diſt. fuerunt a Chriſto inſtituti gradu,
poteſtate, & ordine majores, & ſuperiores Diſ-
cipulis, in quorum locum ſucceſſerunt Presbyte-
ri, ut per glo. *Luc.* 10. ſiquе manifeſtum eſſe cui-
libet fideli dicit Cardin. Turrecrem. in d. c. *Legi-
mus, num.* 1. *verſ. Sed iſta opinio* *Nos enim duodecim
elegit, quos Apoſtolos nominavit.* Matth. 10. de
9 quibus in Pſalm. 44. *Conſtitues eos principes ſuper
omnem terram.* Et in Pſalm. 138. *Nimis confortatus eſt
principatus eorum.* Quod ipſũ colligitur ex electio-
ne Matthiæ, qui erat unus ex ſeptuaginta duo-
bus, quem, & Barnabam ſimiliter Diſcipulum,
ut gloſſ. dicit Actor. 1. *Statuerunt orantes quis eo-
rũ eligeretur in opus miniſterij Apoſtolici.* Hinc enim
manifeſtè patet non eſſe idem miniſteriũ Apoſto-
lorum, & Diſcipulorum, ſed differens ſtatu, & po-
teſtate, quandò quidẽ ſi idem ſtatus, & miniſteriũ
eſſet Apoſtolorum & Diſcipulorum, fruſtra
Diſcipulus diceretur aſſumi ad id quod jam erat.
Ad hoc. d. c. *Legimus*, 93. *diſt. verſ. Qui provehi-
bitur, de minori ad maius provehitur.* Et eodem
modò Paulus, & Barnabas inter Diſcipulos aſ-
ſumptus eſt, & conſecratus in Epiſcopum, *A-
ctor.* 12. quando Spiritus ſanctus dixit, *Segregate
mihi Paulum, & Barnabam in opus, ad quod aſ-
ſumpſi eos, tunc ieiunantes, & orantes, imponen-
teſque eis manus, dimiſerunt eos*: Atque ita Pau-
lus & Barnabas ex Diſcipulis conſecrati ſunt E-
piſcopi. Undè patet etiam in primitiva Eccle-
ſia extitiſſe differentiam gradus, ordinis, & po-
teſtatis inter Epiſcopos, & ſimplices ſacerdotes,
quod fuſius probat Turrecrem. in d. c. *Legimus*,
à num. 1. *verſ. Verum inter Epiſcopum, & Presbyte-
rum ſemper fuerit differentia in gradu poteſtatis, & præ-
latione.*
10 Neque obſtat quod in primitiva Eccleſia idem
eſſet Presbyter qui & Epiſcopus, ut dicitur in
d. c. *Olim.* 95. *diſt.* nam ut reſpondet S. Thom.
in 2. 2. q. 184. *art.* 6. *ad primum.* [De Presbytero,
& Epiſcopo dupliciter loqui poſſumus; Uno mo-
dò quantum ad nomen, & ſic olim non diſtin-
11 guebantur Epiſcopi, & Presbyteri: nam Epiſ-
copi dicuntur ex eo quod ſuperintendunt, ſicut
dicit Auguſtinus 19. *Civit. Dei.* Presbyteri autem
in Græco dicuntur quaſi ſeniores. Undè & Apo-
ſtolus communiter utitur nomine Presbytero-
rum quantũ ad utroſque, cum dicit 1. ad Timot.
5. *Qui benè præſunt presbyteri duplici honore digni ha-
beantur*; & ſimiliter etiam nomine Epiſcopo-
rum. Undè dicit *Actor.* 20. Presbyteris Ephe-
ſinæ Eccleſiæ loquens. *Attendite vobis & univerſo
gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos rege-
re Eccleſiam Dei*; ſed ſecundum rem ſemper inter
eos fuit diſtinctio, etiam tempore Apoſtolorum,
ut patet per Dionyſ. c. 5. *Eccleſ. Hierarch.* & *Lu-
cæ.* 10. ſuper illud: *Poſt hæc autem deſignavit Do-
minus, &c.* Dicit gloſſ. ſicut in Apoſtolis forma
eſt Epiſcoporum, ſic & in Septuaginta duobus
Diſcipulis forma eſt Presbyterorum ſecundi or-
dinis. Poſtmodum tamen ad ſchiſma vitandum
neceſſarium fuit, ut etiam nomina diſtinguerem-
tur, ut ſcilicet majores dicerentur Epiſcopi, mi-
nores autem Presbyteri. Dicere autem presby-
12 teros non differre ab Epiſcopis, inter dogmata
hæretica numerat Auguſtinus in lib. de hæreſ. ubi
quod Arriani dicebant presbyterum ab Epiſco-
po nulla differentia debere diſcerni.] Hæc S. Tho.
ſimiliter Hugo in d. c. *Legimus*, 93. *diſt.* dicit
ab initio differentiam fuiſſe inter Epiſcopos, &
ſimplices ſacerdotes, ſicut & nunc eſt in admini-
ſtratione, & prælatione, & in officijs, & in Sa-
cramentis ſed quo ad appellationem non fuiſſe
differentiam, quia communiter, & indifferenter
illi & iſti dicebantur Epiſcopi, & presbyteri;
ſed quia ſchiſmata inceperunt tunc in Eccleſia
ex ipſa parilitate nominis; idcirco ad ea ſubmo-
venda convenienter ſtatutum eſt ut ſicut poteſta-
te differebant, ita & nominibus. c. *In illis* 80. *diſt.*
& ſequuntur in eod. c. *Legimus.* Arch. *num* 5.
Turrecr. *num.* 2. *verſ. Nec obſtat*, & *num.* 4. *verſ.
His habitis*, & præpoſ. *n.* 1. & idem Turrecrem in
d. c. *Olim in princip.* 95. *diſt.*
13 Secundò, affirmant Butr. & Abb. differentiam
inter Epiſcopos, & ſacerdotes quoad poteſtatem
conſecrationis, & ordinis fuiſſe introductam ex
ordinatione Apoſtolorum, quod ſimiliter vide-
tur erroneum. Imo enim ut legitur in *can. Decretu*,
21. *diſt.* [Simpliciter maiorum, & minorum
Sacerdotum diſcretio in novo teſtamento ab ip-
ſo Chriſto ſumpſit exordiũ, qui duodecim Apo-
ſtolos tanquam maiores ſacerdotes; & Septua-
ginta duos Diſcipulos quaſi minores ſacerdotes
14 inſtituit.] Hæc ibi; Quemadmodum enim in ve-
teri lege, quæ figura fuit novæ, ad *Hebr.* 7. ſu-
premus Sacerdos ex ordinatione divina conſe-
crabatur ſpeciali conſecratione, & ad ſpecialem
actum ultra ſimplices Sacerdotes, ut patet Levit.
8. ſic & in nova lege dicendum eſt ex divina or-
dinatione conſtitutum eſſe ut Epiſcopus, qui eſt
ſummus Sacerdos, conſecretur ad ſpecialem
actum, qui ei ſoli competit, qui eſt miniſtros
ordinare, & hujuſmodi, quæ ſolis Epiſcopis con-
veniunt. Quo argumento utitur Gratianus in
15 d. *can. Decretu, verſ. Summi enim Pontifices.* Et Turre-
crem. in *prealleg. c. Legimus*, 93. *diſtin. num.* 4. *verſ.
ſecunda concluſio.* Quæ multo clarius procedunt
poſt Concilium Trident. quod in *c.* 4. *ſeſſ.* 23. *de
Sacram. Ordinis iuncto can.* 6. declarat præter cæ-
teros Eccleſiaſticos gradus Epiſcoporum, qui in
Apoſtolorum locum ſucceſſerunt, ad hierarchi-
cum ordinem divina ordinatione inſtitutum præ-
cipuè pertinere, & poſitos, ſicut Apoſtolus ait, à
Spiritu ſancto regere Eccleſiam Dei, eoſque pres-
byteris ſuperiores eſſe, ac Sacramentum Confir-
mationis conferre, miniſtros Eccleſiæ ordinare,
atque alia pleraque agere ipſos poſſe, quarum
functionum poteſtatem reliqui inferioris ordi-
nis nullam habent. Et in *can.* 7. ſubijcit anathe-
mati contrarium dicentes. Quamobrem hodie
hæreticum eſſe affirmare Epiſcopos non eſſe
Presbyteris ſuperiores ex inſtitutione divina te-
net Vaſquez in 3. *part. D. Thomæ tom.* 3. *diſp.* 240.
cap. 3. *num.* 26.
16 Tertio affirmant Butr. & Abb. ex ritu Apoſto-
lorum factũ eſſe ut ſimplices Sacerdotes admini-

ſtrando

ſtrando Sacramentum Confirmationis, & Ordi-
nis, non imprimant characterem. Quod ſimili-
ter ſtare non poteſt, quia Eccleſia non poteſt im-
pedire effectum Sacramenti, quando concurrūt
ea, quæ ſunt de neceſſitate Sacramenti, c. Ordi-
nationes, 9. q. 1. c. Quod quidam 1. q. 1. Unde ſi ve-
rum eſſet ſimplicem Sacerdotem ex ordinatio-
ne Chriſti eſſe verum miniſtrum Sacramenti
Chriſmatis, & Ordinis, non potuiſſe ab Eccle-
ſia impediri impreſſo charcteris, neque enim
quicunque effectus, puta ſcandalum, vel ſchiſ-
ma poteſt effectum Sacramenti impedire, ut in-
quit Turrecrem. in d. c. Legimus, 93. diſt. nu. 2. verſ.
17 Tertio probatur concluſio. Et propterea Bellam. hic
nu. 9. poſt Henric. verſ. Henricus verò, concludit
Presbyteros conficere, & Epiſcopos characte-
rem Confirmationis, Ordinis conferre, non ob-
ſtante quavis Eccleſiæ prohibitione, allegat
Archid. in c. Manus de conſecrat. diſt. 5. & Guilel.
18 de Monte Laud. in Clem. Plerique, de elect. & te-
net hic expreſsè Innoc. num. 4. Qua ratione
factum eſt ut Sacerdos & Epiſcopus etiam ex-
communicatus, depoſitus, & degradatus reti-
neat poteſtatem conſecrandi, quia ordinem non
amittit, ſed tantùm jus conſecrandi ſibi aufertur;
& ideò ſi conſecrat, peccat, ſed tamen conſecra-
tum eſt Epiſcopus enim non dedit ordinem, ſed
Deus per miniſterium Epiſcopi, & Deus poſſet
auferre, non Epiſcopus, quia non eſt conſtitutus
miniſter auferendi ordinem, ſicut conferendi;
quia propter efficaciā conſecrationis debet eſſe
ordo perpetuus, ut formaliter inquit D. Thom.
in. 4. diſt. 13. q. 1. art. 1. q. 4. in corp. & ad. 2. Et
hanc dicit veriſſimam opinionem Sylveſt. in ver.
Degradatio, num. 9.

Tertio nota circa poteſtatem inferioribus Sa-
19 cerdotibus tribuendam in his quæ ſunt ordinis
Epiſcopalis, conſuetudinem nihil poſſe; ut hic
per Butr. num. 7. Imol. num. 2. in ult. notab. Abb.
nu. 2. & reliquos omnes. An autem hoc vendicet
ſibi locum ſi conſuetudo ſit immemorabilis, di-
cam plenè in quæſt. ſeq.

20 Ex facto quæſitum eſt, An generalis Ordinis
Sylveſtrinorum poſſit ſuis ſubditis Regularibus
primam tonſuram, & minores ordines conferre,
prout ab immemorabili tempore conferre con-
ſuevit.

Videtur reſpondendum non poſſe. Nam ex ju-
21 ris communis diſpoſitione ad hoc ut Abbas ſuos
ſubditos ordinibus minoribus initiare valeat,
duo neceſſario requiruntur, id eſt ut ſit ſolemni-
ter benedictus, & Presbyter, ut ſtatutum eſt in
ſeptima Synodo relata in c. Quoniam, 69. diſt. &
in c. Cum contigat, de ætat. & qualit. his verbis:
Dummodo ipſis ab Epiſcopo ſecundum morem
præficiendorum Abbatum manus impoſitio fa-
cta noſcatur, & conſtet eum exiſtere Sacerdotem
per primam tonſuram juxta formam Eccleſiæ da-
tam à talibus clericalis ordo confertur. Ex quibus
verbis, præſertim ponderando dictionem illam,
dummodo, quæ facit diſpoſitionem conditiona-
lem, adeò ut niſi verificetur qualitas illa adjecta,
diſpoſitio locum non habeat, c. fin. in fin. de
tranſlat. Epiſ. c. Ex tuarum, in fin de uſu pall. Gemin.
conſ. 96. Pro hujus dubij declaratione, num. 4.
verſ. Nam hæc dictio, dummodo, ſatis clarè col-
ligitur duas conditiones eſſe neceſſarias ad hoc ut
per primam tonſuram Abbas conferat ord[illegible]
clericalem, & inter has conditiones primo loco
requiritur, ut ei manus impoſitio per Epiſco-
pum facta ſit. Quæ quidem manus impoſitio ni-
hil eſt aliud, quam ſolemnis benedictio: ut illic
gloſ. & Doct. interpretantur. Et dixi in c. Presby-
22 ter, de Sacrament. non iteran. Idem probat text. in
c. Primo de ſupplen. negli. Prælat. ubi ita demum
Abbas non benedictus poteſt ſuos Monachos
benedicere, & ordinare, ſi Epiſcopus tertió re-
quiſitus eumdem Abbatem benedicere recuſave-
rit: quod indicat ſemota Epiſcopi recuſatione.
Abbatem non benedictum non poſſe ſuos ſubdi
tos ordinare, cum Pontifex illud conceſſerit in
odium Epiſcoporum, ne propterea in ſpirituali-
bus patiantur Monaſteria detrimentum propter
Epiſcoporum negligentiam, ut ibi animadvertit
gloſſ. in verb. Alia. Atque ita ſimplices Abbates,
quibus manus impoſitio per Epiſcopum facta
non eſt, prorſus carere poteſtate Ordines con-
ferendi, ſcripſerunt in d. c. Cum contingat. Hoſt.
Io. And. Ant. de Butrio. Abb. & alij omnes, Ber-
tac. in tract. de Epiſcopis lib. 3. par. 2. num. 9. Sylveſt.
in verb. Ordo tertio ſub num. 2. verſ. Simplices verò
Abbates. Rebuſ. in prax. tit. de cleric. & à quibus, &
quomodo num. 14. & Gabr. conſ. 181. num. 27. in fine.
23 & num. 29. lib. 2. Neque obſtant DD. in contra-
rium allegati; quia non dicunt benedictionem
non eſſe de ſubſtantia ad effectum conferendi
Ordines; id enim eſſet contra canones ſuperius
relatos: ſed ſolum dicunt eam non eſſe de ſub-
ſtantia ad hoc, ut electus dicatur Abbas; nam
etiam ſine benedictione Abbas eſt. Atque ita
loquitur Card. in Clem. Attendentes, §. Sta-
tuimus, quæſtione 6. nu. 2. in fin. de ſtat. monac. Felin.
in c. Ex ante num. 7. de reſer. Io. de Salva, de beneſ.
q. 38. num. 76. & q. 2. num. 78. & ſeq. Et quam-
24 vis ijdem aſſerant, Abbatem ante benedictio-
nem poſſe exercere ea quæ ſunt officij; & or-
dines tamen conferre non eſt officij tantum,
ſed ordinis, ut ait Innoc. in d. c. 1. num. 2. de
ſupplen. negli. Prælat. atque ibi etiam Bellam.
num. 11. circ. princ. verſ. Dicit tamen, & Card.
col. 2. ante fin. verſ. Et hoc videtur ſentire. Nec
aliud ſtatuitur decreto c. 10. ſeſſ. 23. Conc.
Trid. nam ibi tantum prohibentur Abbates con-
ferre ordines cuiquam, qui regularis ſubditus ſi-
bi non ſit. Unde non poteſt deſumi à contrario
ſenſu ut ſuo ſubdito regulari cuilibet Abbas poſ-
ſit conferre ordines; ſed ita demum ſi habeat
qualitates à ſacris canonibus requiſitas, cum
Concilium hac in parte nihil diſponat, recipiat-
que declarationem, atque interpretationem paſ-
ſivam à jure communi, l. 1. De noxal. gloſ. Bart. &
DD. in l. Sciendum ff. Qui ſatisd. cog. Atque ita
hanc ſententiam alias ſecuta eſt ſacra Congrega-
tio Concilij; declaravit enim ſecularem tonſu-
ratum ab Abbate benedicto, vel habente privi-
legium ut poſſit ea omnia, quæ poteſt Abbas
benedictus, quamvis ab eo non debuerit ordi-
nari ob demptam ſibi à Concilio juriſdictionem;
25 recepiſſe tamen charcterem: ſecus verò ſi Ab-
bas non eſſet benedictus, vel tale privilegium
non haberet; cum eo caſu prorſus careat ordi-
nandi poteſtate. Itaque Generalis Sylveſtri-
norum quatenus ſit Abbas, quod tamen eſt ſatis
dùbium, ut in facto deducitur, tamen cum non
ſit benedictus, ut eſt in confeſſo, nullo modo po-
teſt de jure communi minores ordines conferre
id

Id enim proportionaliter præſtat benedictio Ab-
26 batibus, quod conſecratio Epiſcopis. Feliu. in *c. Inter monaſterium, in pr.nc. de re iudic.* & ſcriptum plenius in *c.ap.* 1. *in 4. notab. de ſuppl. neglig. Prælator.* ideoque non poteſt conferre ordines Abbas ante benedictionem, ſicut non poteſt Epiſcopus ante conſecrationem. *c. Tranſmiſſa* ubi gloſ. in verb. *De talibus, &c. quod ſicut.* §. *Præterea, de elect.*

Ex privilegijs autem Generalis ſimiliter non videtur hanc facultatem habere. Nam quod pertinet ad communicationem privilegiorũ quamvis Paulus V. extenderit omnia privilegia ordinum tam Mendicantium, quam non Mendicantium ad Congregationem Sylveſtrinorum: in literis tamen Apoſtolicis adeſt clauſula, dum-
27 modo privilegia ſacris canonibus & Trid. Conc. decretis non ſint contraria. Atque ita hæc communicatio non comprehendit facultatem conferendi ordines, quæ in Abbate non benedicto eſt contra canones, ut in d. *c. Quoniam,* & *c. Cum contigat.* Rurſus quamvis idem Pontifex conceſſerit Monaſterio Gualdi ejuſdem ordinis Nucerinæ diœceſis omnia privilegia quæ competũt univerſo ordini ſancti Benedicti. Certum eſt tamen hoc privilegium extendi non poſſe ad facultatem ordinandi quam habent Abbates ſancti Benedicti, quia in eodem Monaſterio nullus Abbas degit, ſed tantùm ſimplex Prior cui non congruit prædicta facultas, nec unquam illa uſus eſt. Unde cum eam non habeat ſuperior ipſius Monaſterij, cui localiter conceſſum eſt privilegium; longè minus illam habebit Generalis, qui nititur ſola communicatione, & extentione, ejuſdem privilegij, arg. *l. Nemo plus iuris ff. De reg. iur. cum concord.* de quibus ibi per gloſſ. At præterea abſolutum eſt hujuſmodi communicationes quantumvis amplas, & generales nunquam comprehendere ea quæ ſunt Ordinis, cum ſint difficillimæ conceſſionis, ut in ſpecie pleniſſimè conſuluit Ant. de Butr. *conſ.* 19. Quod ſæpius fuit approbatum in Rota, & in Congregatione Concilij in caſibus contingentibus. Privilegium verò quod adfertur Nicolai IV. tantùm concedit Generali uſum inſignium Pontificalium his verbis: [Ut tu, & ſucceſſores tui, qui erunt pro tempore Generales dicti ordinis, mitra decorata, annulo, & alijs quibuſcumq; Pontificalibus inſignijs uti,
29 & poſt Miſſarum ſolemnia ſuper populum benedictionem ſolemnem elargiri liberè poſſitis,] &c. Hoc autem privilegium nullo modo comprehendit facultatem exercendi ea, quæ ſunt ordinis, ut probat tex. juncta gloſſ, in verb. *Tonſuram,* in *c. Abbates de privilegijs in 6.* ibi enim diſponitur, ut Abbas, qui ex indulto Apoſtolico poteſt uti Pontificalibus, poſſit etiam conferre tonſuram ſuis ſubditis, gloſſ. verò, Et hoc intellige, inquit, ſecundum determinationem d. *c. Cum contingat. de Abbate benedicto, & Preſbijtero,* & ſequitur *ibidem* Anch. *ſub num.* 3. Et hanc ſententiam probavit ſacra Congregatio in Abbate Monaſterij Beatæ Mariæ de Laude Tornacenſis diœceſis, cenſuit enim ejuſmodi Abbatem potuiſſe regularibus ſibi ſubditis conferre primã tonſuram, ac minores ordines, quamvis in indulto Apoſtolico, quo eodem conceditur uſus Mitræ & Baculi, nulla de ejuſmodi facultate habeatur mentio; dummodo tamen fuerit ſolemniter benedictus, & Presbyter. Ratio eſt, quia inſignia Pontificalia ſunt potiùs dignitatis, quàm ordinis Epiſcopalis, & hoc præſtant Abbatibus, quod genitalia mulis; ut dicit Io. And. in *c. Ut Apoſtolica, de privileg.* & Præpoſ. in *c. Quoniam num.* 569. *diſt.* ideoque ex conceſſione unius non infertur ad aliud, ut in *c. Abbates,* poſt Flor. tradunt Gem. & Franc. *prope fin.* & Card. in d. *Clem. Attendentes.* §. *Statuimus, an te numerum quartum, de ſtat. Monach.*

30 Denique non ſuffragatur Generalibus, quòd ab immemorabili tempore ſuis ſubditis minores ordines contulerint; quia ea, quæ ſunt ordinis, nullo tempore præſcribuntur; ut eſt textus clarus hic, ubi omnes notant, ut dixi ſup. in 3. *not.* & in terminis Abbatis allegantis conſuetudinem pro minorum ordinum collatione, poſt Io. Andr. concludit Arch. in d. *c. Abbates, ſub num.* 2. & Gemin. qui eam conſuetudinem irrationabilem appellat. & Henriç. Boich. in d. *c. Cum contingat, in fin.*

In Conogregatione Concilij habita die 20. Decembris proximi præteriti propoſitum fuit dubium, An Generalis Sylveſtrinorum poſſit ſuis ſubditis regularibus primam tonſuram, & minores ordines conferre. Et quod pertinet ad juris communis diſpoſitionem cenſuerunt omnes Generali hanc facultatem non competere; cum non conſtet eum eſſe Abbatem, & benedictum, ut requirit text. in *c. Quoniam, 69. diſt.* & in *cap. Cum contingat. de atat. & qualit.* Præterea cenſuerunt, neque ex privilegio Generalem habere hanc poteſtatem minores ordines conferendi; quia communicatio privilegiorum ordinis Sancti Benedicti præterquam quod habet clauſulã, (dummodo privilegia ſacris Canonibus, & Tridentini Concilij decretis non adverſentur) non extenditur ad ea, quæ ſunt ordinis, cum ſint difficilis conceſſionis, juxta *conſ.* 19. Ant. de Butrio. Et privilegium utendi inſignijs Pontificalibus, quod habent Generales Sylveſtrinorum non importat facultatem conferendi minores ordines, *text* juncta gloſſ. *in verbo Tonſuram, in cap. Abbates, de privil. in 6.* & alias cenſuit S. Congregatio ſimiliter per textum hic, majori parte Patres exiſtimarunt; non ſuffragari conſuetudinem, & ſecundum quam Generales pro tempore dictæ religionis dicuntur ab immemorabili tempore minores ordines contuliſſe.

31 Sed quia aliquibus viſum eſt immemorabilem conſuetudinem habere vim privilegij Apoſtolici, *c. Super quibuſdam,* & ibi gl. *in ver. Non extat memoria de verbor. ſignificat.* & facere ut præſumatur, melior titulus de mundo, ut ubiq; dicunt DD. quos citat Menoch. *conſ. 90. num. 65.* & *conſ. 80. n. 43.* Rota *deciſ. 249. num. 4. part. 5. recentior.* ideo placuit Patribus ſuper hac conſuetudine rurſus audire Generalem.

In qua dubitatione videtur reſpondendum, ejuſmodi conſuetudinem utcumque immemorabilem non valere. Nam ea, quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, nullo unquam tempore præſcribuntur; ſed facultas minores ordines conferendi eſt ordinis Epiſcopalis: ergo nullo tempore præſcribitur: Major propoſitio probatur apertè in hac decretali, ubi improbatur conſuetudo quorumdam Sacerdotum. qui præſumebant conferre Sacramenta ſolis Epiſcopis reſervata; atque hinc

hine omnes colligunt ea quæ ſunt reſervata or-
dini Epiſcopali non poſſe acquiri per præſcri-
ptionem etiam immemorabilem. Ratio eſt, quia
ſimplex Sacerdos abſque Apoſtolico privilegio
non eſt capax exercendi ea quæ ſunt ordinis Epi-
33 ſcopalis; & præſcriptio immemorabilis ita de-
mum æquipollet privilegio, & habent vim tituli,
ſi is qui vult præſcribere ſit capax; ut notat ex-
preſsé Abbas *hic num.* 2. his verbis. (Nota
vnam regulam mente tenendam, quod ea, quæ
ſunt ordinis Epiſcopalis non poſſunt acquiri per
inferiorem ex conſuetudine quantumcunque ve-
tuſtiſſima: nam poſſeſſio temporis, cujus ini-
tij non eſt memoria, habet vim tituli quando
datur capacitas in exercente, alias non.) Et ſic
limita, *cap.* 1. *de præſcr. lib.* 6. & *l. Hoc iure*, §. *Du-
ctus aquæ*, *ff. De aqua quotid. & æſtiva.* & allegat. Io.
Andr. idem dicentem in *c.* 2. *de præben. in* 6. Idem
notat gloſſ. 1. *in c. Illud*, 43. *diſt.* Card. *conſ.* 57.
n. 3. Felin. poſt alios in *cap. Cum contingat. num.*
4. *verſ. Secundo fallit*, *de foro compet.* Pariſ. in *c.
Cum nobis*, *num.* 5. *& ſeq. de præſcript.* Balb. *in
tract. præſcirpt. in prima parte quintæ partis principa-
lis in* 7. *quæſt. num.* 53. & alij relati ab Anton.
Gabr. *commun. concl. lib.* 5. *de præſcr. concl.* 1. *nu.*
16. Et inde fit ut multa acquiri poſſint per pri-
vilegium, quæ tamen non poſſunt acquiri per
præſcriptionem immemorabilem, ut notatur
in *d. c.* 2. *de præb. in* 6. *in d. c. Cauſam*, *& in c.
Accedens de præſcr.* & tradit Barthol. Soccin. *in
conſ.* 260. *vol.* 2. *num.* 22. *verſ. Videmus enim
quod multa privilegia concedi poſſunt, quæ immemora-
bili præſcriptione non quæruntur.* Etenim, ut ait
Ioan. Monach. in d. *cap.* 2. *num.* 4. Jura quæ
dicunt tempus immemorabile habere vim privi-
legij, loquuntur quando cadere poteſt jus in ali-
quem abſque anthoritate Sedis Apoſtolicæ ex-
preſſa: ſed jus exercendi ea, quæ ſunt ordinis
Epiſcopalis, non cadit in ſimplici Sacerdote abſ-
que expreſſa anthoritate Sedis Apoſtolicæ, ut hic,
Ergò tempus immemorabile quo ad hoc non ha-
34 bet vim privilegij. Ratio eſt, quia qui non po-
teſt poſſidere, nullo tempore poteſt præſcribere,
c. Cauſam, *de præſcr.* & *c. Sine poſſeſſione reg. iur.
in* 6. Sed ſimplex Sacerdos, non poteſt poſſide-
re, aut ſimpliciter exercere ea quæ ſunt ordinis
Epiſcopalis: ut hic patet. Ergò nec ullo tempore
præſcribere. Idem probat tex. in *c. Aqua*, *de con-
ſec. eccl. vel altar.* ubi Gregorius prohibet ec-
35 cleſias reconciliari per ſimplices Sacerdotes, etſi
aqua fuerit per Epiſcopum benedicta non ob-
ſtante, inquit, conſuetudine Eccleſiæ Braeharen-
enſis, quæ dicenda eſt potius corruptela: atque
ex co textu ſimiliter eliciunt gloſ. & DD. ea, quæ
ſunt ordinis Epiſcopalis, nullo unquam tempo-
re poſſe præſcribi, cum Pontifex reprobet ibi
conſuetudinem tanquam corruptelam: & de
conſuetudine immemorabili loquuntur ibi Vinc.
& Ioan. Andr.

36 Minor propoſitio, id eſt, Minores Ordines
conferre non eſſe jurisdictionis, ſed Ordinis E-
piſcopalis probatur per text. expreſſum in *cap.
Quod ſicut*, §. *Super eo*, *de elect.* ubi Innocent. III.
jubet corripi, & caſtigari Epiſcopum, qui in
die conſecrationis ſuæ antequam Miſſarum ſo-
lemnia finirentur Aeolytbum ordinavit, & infr.
in §. *Præterea* reprehendit Archiepiſcopum,
qui antequam impetret Pallium, Clericos ordi-
nare feſtinat. Certum eſt autem Epiſcopum ante
conſecrationem, & Archiepiſcopum ante ſuſce-
ptum pallium poſſe exercere ea, quæ ſunt juriſ-
dictionis, non autem ea, quæ ſunt ordinis, cap.
Tranſmiſſa, ubi not. gloſſ. & DD. *de elect.* Sed
Epiſcopus ante conſecrationem, & Archiepiſco-
pus ante ſuſceptum pallium non poſſunt minores
ordines conferre, d. §. *Super eo*, & §. *Præterea.*
37 & tradit Bertach. in *tract. de Epiſcopo lib.* 3. *part.*
2. *num.* 8. Ergò minores ordines conferre non eſt
juriſdictionis, ſed ordinis.

Præterea, quæ ſunt juriſdictionis, poſſunt al-
teri Sacerdoti, imò etiam non Sacerdoti ab E-
piſcopo delegari, non autem ea quæ ſunt ordi-
nis Epiſcopalis, *d. c. Aqua*, *di conſecr. Eccleſiæ
vel altar.* ibi [quia licet Epiſcopus committere
valeat quæ juriſdictionis exiſtunt, quæ ordinis
38 tamen Epiſcopalis ſunt non poteſt inferioris
gradus clericis demandare.] Et *c. Si cui. de elect.
in* 6. ſed poteſtas conferendi minores ordines
non poteſt ab Epiſcopo delegari ſimplici Sacer-
doti, ut omnes tradunt in *d. c. Aqua* & probat
Syluest. in *verb. Epiſcopus num.* 9. Ergo hæc po-
teſtas non eſt juriſdictionis, ſed ordinis Epiſco-
palis.

39 Præterea in cap. Sede vacante, tranſeunt quæ
pertinent ad juriſdictionem *c. Cum olim.* ubi gl.
in *verb. Capitulo de maiori. & obed.* ſed facultas mi-
nores ordines conferendi non tranſit in Capitu-
lum ſede vacante, ut per gl. in *c. Si Epiſcopus*, *de
ſupp. neg. Prælat. in* 6. & in *c. His quæ de maior. & obed.*
Feder. de Sen. *conſ.* 30. *col.* 2. Ergo hæc facultas
ad juriſdictionem non pertinet.

40 Adhæc Clericos à minoribus ordinibus de-
ponere, ſeu degradare eſt ordinis Epiſcopalis, *c.
Epiſcopus* 11. *q.* 3. ubi gl. in *verb. Reliqui.* Ergo &
clericos initiare, quia ejus eſt deponere, cujus
eſt ordinare. *c. Nullus primas*, 9. *q.* 2. *c.* 3. *de Parochijs*,
Hoſt, in *c Cum contingat*, *num.* 2. *de foro compet.* Ita
arguit Bertac. *de Epiſcopis lib.* 3. *par.* 2. *num.* 24. &
tradit Abbas poſt gloſſ. in *c. Tranſmiſſa*, *num.* 4. *de
elect.* Idem enim eſt judex recti, & obliqui ſecun-
dum Philoſ. 2. *de anima* Turrecr. in *cap. San-
cta Romana*, *num. quarto verſu Tertio ſic*, 15.
diſt.

Rurſus minorum Ordinum collationem non
eſſe juriſdictionis tantùm, ſed ordinis, tradit ex-
preſsè Innocen. in *cap.* 1. *num.* 2. *de ſupplen. negl.
Prælat.* quem ibi ſequuntur Ægid. Bellam. *n.* 11.
circa princ. & Card. *col.* 2. *ante finem*, *verſ. Et hoc
videtur ſentire*, & idem ſcripſit Archid. in *cap.
Quoniam* 69. *diſt.* Petr. de Anchar in *c. Ea
quæ*, *num.* 4. *de reg. Iur. in* 6. & Sylueſt. in *verb.
Ordo ſub num.* 2. *verſ. Conſuetudo licet det iuriſdictio-
nem.*

Ac denique hanc eſſe fidei Catholicæ verita-
41 tem, diffinitum videtur decreto Conc. 1. Trid.
ſeſſ. 23. *de Sacram. Ordin. c.* 4. ubi Epiſcopi de-
clarantur Presbyteris eſſe ſuperiores, & miniſtros
Eccleſiæ ordinare, & alia pleraque peragere
poſſe, quarum functionum poteſtatem reliqui
inferioris ordinis nullam habent, & contrarium
aſſerentes anathematizantur *can.* 7. Concludit
ergo argumentum initio propoſitum quod jus
minores ordines conferendi, cū ſit ordinis Epiſ-
copalis, nullo unquam tempore præſcribi poſſit.
Atque hoc argumento utitur Archid. in d. *cap.
Quoniam*, ubi ait, jus conferendi minores ordines
non

non pertinere ad juriſdictionem, ſed ad poteſtatem conſecrationis vel ordinis, ideòque non poſſe acquiri per conſuetudinem. Et loquitur Archidiac. in terminis noſtris, de Abbate non benedict. Atque id ipſum etiam de prima tonſura poſt Io. Andr. tradit Anchar. in *c. Abbates, ſub nu.* 2. *in quinto notab. in fin. de privil lib.* 6. & hanc conſuetudinem irrationabilem appellat ibi Gemin & Henric. Boich in *d. c. Cum contingat. in fin. de ætat. & qualit.* & eſt communis opinio glo. & DD. in d. *c. Aqua de conſecr. Eccleſia. vel A-*
42 *ltar.*

Ex abundanti ex alio etiam capite improbatur hujuſmodi conſuetudo, quia ut Abbas non benedictus conferat minores ordines eſt contra generale Concilium, videlicet contra ſeptimam Synodum, id eſt ſecundam Nicænam, *cap.* 14. *relatam in d. c. Quoniam, 69. diſt.* & in d. *c. Cum contingat.* At contra decreta generalis Concilij non poteſt valdè introduci conſuetudo, vel præſcriptio, ut in cauſa Mediolanenſi privilegij fori cenſuit ſuperioribus annis ſacra Congregatio Concilij ſequuta opinionem Hoſt. & Io. Andr. in *c. Cum laicus, propè fin, de reb. Eccleſ. non alien.* Bald. in *tit. de pace Conſtan. col.* 4. §. *Imperialis Clementia, in ver. Mos Romanorum, nu.* 22. *in. fin.* & Iaſ. in *l. De quibus, n.* 54. *verſ. Addo quod eodem modo. C. De legib.*

Ratio eſt quia generalia Concilia cenſentur habere tacitam derogationem ad futuras contrarias diſpoſitiones; ita ut ex defectu voluntatis nec ſummi Pontificis privilegium contra Concilium ſuſtineatur, niſi Concilio expreſsè derogatum fuerit, tex. eſt ad litteram in cap. Ex parte, de Capell. Monach. & tradunt Archid. Ioan. Andr. Ioan. Monach. Gemin. Anch. & alij communiter in *cap. de conſtit. in* 6. Oldrad. *conſ.* 326. Quod articuli, & Bald. in *l. Humanum, in* 3. *notab. C, De leg.* Undè ſi contra Concilium generale non valet privilegium Apoſtolicum, in quo adeſt expreſſus conſenſus Papæ, multo minus valebit conſuetudo, quæ non habet Papæ conſenſum niſi tacitum, ac præſumptum, ut notat Anchar. *in cap. uni de Beneficio*, ſub *n.* 2. *verſ. ſecundo quæro, de præben. in* 6. Alia ratio cur non valet conſuetudo contra generale Concilium, deſumitur ex *c. Sicut.* 15. *diſt.* eaque utuntur Hoſt. Ioan. Andr. & DD. in d. *c. Cum laicis*, ut alibi dixi. Itaque uſus quantumcumque vetuſtiſſimus, cui innititur Abbas non benedictus pro minorum ordinum collatione, non ſolum improbatur ex natura rei, quæ ex ſe impræſcriptibilis eſt, ſed etiam ex vi legis Conciliaris, contra quam legitimè præſcribi non poteſt. Propoſito hoc dubio an Generalis Sylveſtrinorū poſſit ſuis ſubditis regularibus primā tonſuram, & minores ordines conferre: S. Congregatio Cardinalum Concilij Tridentini interpretum re accurato ſtudio ſemel, atque iterum diſcuſſa, cenſuit non poſſe, & ſic ordinatos characterem non recepiſſe. Cæterum agendum eſſe cum S. D. N. XV. ut eidem Generali Monſterio S. Sylveſtri de Monteſano, aut S. Benedicti de Fabriano Camerinenſi diœceſis reſidenti ex ſpeciali gratia concedere dignetur hanc facultatem quam ex longiſſima conſuetudine exercuit conferendi primam tonſuram & quatuor minores ordines ſuis ſubditis regularibus, atque ordines perperam collatos ſecreto repetendi. Quod cum Sanctiſſimo relatum eſſet die 29. Januarij 1622. Sanctitas ſua benigne annuit.

DE CONSVETVDINE

Cap. Cum venerabilis.

SVMMARIVM.

1 *CONSuetudo dimittendi dignitatem, vel ad aliam ſe transferendi ſine ſuperioris licentia non valet. & n. 6.*

2 *Conſuetudine induci non poteſt, ut electus adminiſtret non habita confirmatione à ſuperiore. & n. 7. & 13.*

3 *Legati de latere poſſunt eſſe plures in una Provincia.*

4 *Conſuetudo non, per quam rumpitur nervus Eccleſiaſtica diſciplinæ.*

5 *Romanæ Eccleſiæ poteſtas dicitur nervoſa, quia non frangitur, licet in cortice vulneretur.*

6 *Licentia adminiſtrandi ante confirmationem non ſufficit petita, niſi fuerit obtenta.*

7 *Immemorabilis conſuetudo dimittendi Prælaturam, vel adminiſtrandi non habita ſuperioris licentia non valet.*

8 *Immemorabilis non habet vim tituli, ubi conſuetudo à iure eſt reprobata.*

9 *Conſuetudo pernicioſa eſt, per quam omittitur inquiſitio, quæ in confirmatione ſervari debet.*

10 *Electus poteſt adminiſtrare ante confirmationem, ſi hoc habeat ex privilegio, ut Ciſtercienſes, & Præmonſtratenſes.*

11 *Electi in partibus remotis ſtante conſuetudine poſſunt adminiſtrare ante confirmationem, etiamſi curia ſit ultra montes.*

12 *Electi in concordia extra Italiā, & Papæ immediatè ſubiecti adminiſtrare poſſunt ante confirmationem, niſi eſſet Legatus in provincia.*

1 CUM VENERABILIS. Non valet conſuetudo, per quam Prælatus ſine ſuperioris ſui licentia poteſt dimittere Prælatu-
2 ram. Hoc dicit ſecundum Ioan. Andr. & alios poſt eum, vel plenius ſecundum Abb. Non poteſt introduci ex conſuetudine, ut quis poſſit dimittere dignitatem ſine ſuperioris licentia, vel ut poſſit electus adminiſtrare non habita confirmatione à ſuperiore. Dividitur in tres partes. In prima ponitur temeraria translatio. In ſecunda tranſlati excuſatio: ibi, *Poſtmodum.* In tertia excuſationis reprobatio: ibi, *Cum igitur.*

3 Nota primò ibi, *Legationis officio fungerentur.* In una provincia poſſe ſimul eſſe plures Legatos de latere prout hic erant Epiſcopus Hoſt. & Cardinalis S. Crucis.

4 Secundò nota ibi, *Non tam Conſuetudo*: non valere conſuetudinem, per quam rumpitur nervus Eccleſiaſticæ diſciplinæ. Bald. *hic. in princ.* Unde dicit Archid. in *c. Fraternitatis, num.* 3. 34. *diſt.* poteſtatem Romanæ Eccleſiæ dici nervoſam, quia non frangitur, licet in cortice vulneretur.

6 Tertio nota, ex hac decretali duos caſus, in quibus generasls conſuetudo ſervari non debet. primus eſt dimitendi dignitatem, ſeu Prælaturam, vel ad aliam ſe transferendi abſque Superioris licentia, ut patet ibi, *propria temeritate migraſſe*, & notant Io. Andr. Bald. Bellam. Butr. Card. Anchar. Abb. & Io. de Anan *in ſummario textus*.

7 Secundus eſt adminiſtrandi Prælaturam ante obtentam Superioris confirmationem: quamvis enim hæc litera dicat, nec habita, nec petitá: tamen hoc non ideò dixit, quod ſatis fuiſſet petere, ſed dixit factum narando, & contemptum aggravando, ut benè per Ioan. Andr. *num.* 3. & Abb. *num.* 4. *verſ. Oppono.* Ad hoc enim non ſufficit licentiam petere, niſi obtineatur, ut *c. Admonet. c. Quod in dubijs*, & *c. Niſi cum pridem*,
8 *infra de de renunc.* & pondera rationem in textu expreſſam cur in prædictis duobus caſibus conſuetudo non ſit ſervanda, videlicet quia hæc non tam conſuetudo, quam corruptela meritò eſt cenſenda, quæ ſacris Canonibus eſt inimica, ut in littera. Ex hoc enim ſequitur ut non valeat, etiamſi ſit tanti temporis, ut ejus initij non extet memoria: nam quotieſcunque lex non ſolum tollit, ſed etiam reprobat, & damnat conſuetudinem uti pravam & irrationabilem: tunc cenſetur ſublata etiam immemorabilis, ut poſt alios tradit Couar. *ver. reſolut. lib.* 3. *cap.* 13. *num. verſ.* 5. *Adnotandum tamen eſt.* Et eſt ratio, quia etiamſi tempus immemorabile regu-
9 lariter habeat vim tituli, ſeu privilegij, ut *l. Hoc iure §. Ductus aquæ. ff. De aqua. quotid. & æſtiu.* Hoc tamen fallit ubi conſuetudo à jure eſt reprobata. Ita Franc. in *c.* 1. *in* 2. *not. verſ. Imo tradit Hoſt. de conſuetud. lib.* 6. Felin in *c. Cum ex officij num.* 13. *de præſcript.* Put. *deciſ.* 466. *num.* 4. *lib.* 2. Quo fit ut Oldrad. *conſ.* 146. *Factum tale eſt. de conſuetud. num.* 6. *verſ. Præterea non bene ratiocinatus fuerit*: poteſt privilegio concedi, ut quis ſine confirmatione adminiſtret, ut c. 1. *infra de ſuppl. neglig. Prælat.* & *c. Quia vos, de appellat.* & ibi notatur per Hoſt. ſi poteſt privilegio: ergo & conſuetudine; ſunt enim paria hæc, ut notatur per Innoc. in *c. Novit infra de Iudic.* Etenim æquiparatio iſta non procedit ubi conſuetudo eſt a jure improbata, ut hic, & ipſemet Oldrad. tenuit *loco inferius citan-*
10 *do, num.* 12. eſſet enim pernitioſa conſuetudo, per quam omitteretur inquiſitio, quæ in confirmatione ſervari debet. *c. Cum nobis*, & *c. Venerabilem*, *infra de elect.* ſecundum compoſt. *hic num.* 1. qui refert propter hoc fuiſſe caſſatam electionem Prioris S. Crucis Colubrien. qui annos quinque ſine confirmatione adminiſtraverat, licet poſtea Papa illum reſtituerit ex gratia. Un-
11 dè quidam hoc habent ex privilegio, ut ſine confirmatione adminiſtrent, ſicut Ciſtercienſes; nam ſicut dicitur in patre dante tutorem filio emancipato, quod Prætor eum confirmat ſine inquiſitione, *§. Sed hoc inſtit. de ſatiſdat. Tutor.* & hoc propter confidentiam, quam gerit jus de tutore per patrem dato: Sic poteſt dici Papam tantam fiduciam habere de aliquibus, ut eis indulgeat, ut etiam ſine inquiſitione eorum electiones confirmentur, & hæc dicta Compoſtellani ſequuntur hic Ioan. Andr. *num.* 8. & communiter DD.

12 Rurſus etſi idem Oldrad. *conſ.* 9. *Poſito ſine præiudicio, num.* 5. *verſ. Item ponit.* conſuluerit electum in Epiſcopum de conſuetudine Portugalliæ ſtatim poſſe adminiſtrare ante confirmationem: tamen hoc ideò dixit, quia Ultramontani in concordia electi poſſunt illico adminiſtrare, etiam circumſcripta conſuetudine in vim *cap. Nihil, infra de elect.* Et quia Papa tunc temporis reſidebat ultra montes, & electus Bracarenſis diſtabat à curia per 30. dietas, & amplius, dubitabatur an eſſet locus diſpoſitioni d. *c. Nihil ita, ut* licuiſſet electo ſtatim adminiſtrare, & Oldrad. reſpondit licuiſſe ſtante prædicta conſuetudine Portugalliæ. Atque ita tunc non agebatur de conſuetudine contra jus, ut in caſu hujus cap. 1. ſed de conſuetudine interpretativa prædictæ decretalis *Nihil*.

Sed quidquid ſit in caſu Oldradi, generaliter
13 tene quod hic dicitur, ſcilicet non valere conſuetudinem adminiſtrandi ante confirmationem Superioris, prout tenuit ipſemet Oldrad. ſibi contrarius in *conſ.* 128 *Quoniam ad inveſtigationem, num.* 7. ubi agit hujuſmodi conſuetudinem eſſe à jure reprobatam; & ideò nec titulum, nec jurisdictionem conferre; & ſi aliqui Ordines hoc habent, ut ſine confirmatione adminiſtrent, id non eſſe ex conſuetudine, ſed ex privilegio. Idem firmant hic gloſſ. *ſecunda* Innoc. *nu.* 1. Compoſt. *eod. num. verſ. Sed licet*, Hoſt. *num.* 6. Ioan. Andr. *num.* 8. Butr. *num.* 24. *verſ. Dic quod conſuetudo*, Cardin. *num.* 5. & Abb. *num.* 6.

14 Fallit hæc regula in ſpeciali caſu d. *cap. Nihil infra de elect.* videlicet in Prælatis, qui immediatè ſubſunt Papæ; nam ſi ſint electi in concordia, & ſint extra Italiam conſtituti, ex generali diſpenſatione Papæ ſtatim adminiſtrant, ne ſcilicet Eccleſia interior patiatur in temporalibus, & ſpiritualibus læſionem, ut ibi in tex. & hic in gloſſ. *penult.* & per Innoc. *num.* 1. *verſ. Hodie autem.* Niſi in partibus remotis eſſent Legati, quia tunc non haberet locum diſpoſitio d. *c. Nihil.* ceſſante nimirum illius ratione, ſed eſſet locus huic decretali, ut ſentit Innoc. in fin. dum ait: Sed hic cum in provincia eſſent Legati, à quibus poterat confirmationem habere, non prodeſt conſuetudo. Compoſtel. *nu.* 2. Abb. Antiq. Ægid. & Boatin quos refert, & ſequitur Io. Andr. *in fin.* & Io. de Anan. *num.* 1. *verſ. Et colligitur hic.*

DE CONSVETVDINE.

Cap. Cum dilectus.

S V M M A R I V M.

1 *CONſuetudine introduci poteſt, ut una Eccleſia de Collegio alterius teneatur ſibi Prælatum eli-*
2 *gere. & n.* 26.
Monachus in Prælaturam electus habet ius proſequendi propriam electionem, etiam in iudicio contentio-
3 *ſo.*
Monachus non poteſt conſentire electioni de ſe ſactæ a
4 *extraneo Collegio abſque ſui ſuperioris licentia.*
Capitulum ſede vacante poteſt ſuper iure eligendi litigare.

Pri-

5 *Privilegium poteſt concurrere cum iure communi.*

6 *Monachi unius monaſterij ex conſuetudine poſſunt ſibi vendicare ius eligendi Abbatem in alio Monaſterio.*

7 *Conſuetudo eſt optima legum interpret.*

8 *Suſpenſus non poteſt eligere, nec eligi.*

9 *Capitulum generale an poſſit ſtatuere, ut Prælatus Generalis eligi non poſſit de eadem natione, de qua fuit immediatus prædeceſſor. & num, ſeq. uſque in fin.*

10 *Electio Abbatis Generalis tam activa, quàm paſſiva liberè ſpectat ad univerſam Congregationem.*

11 *Statutum reſtringens libertatem electionis an ſit contra ius. & n. 34. & ſeq.*

12 *Capitulum generale non poteſt ſtatuere contra Canones.*

13 *Maior pars Capituli non poteſt præiudicare minori in iure eligendi, ſed requiritur omnium, & ſingulorum conſenſus.*

Declaratur. n. 47. 48. & 50.

14 *Capitulum generale non ſtatuit contra ius privatum iure alterius detrahendo.*

15 *Maior pars Collegij non ſufficit in ſtatutis, quæ ſiunt contra ius alicui competens.*

16 *Ius eligendi Generalem ex corpore totius Congregationis eſt publicum, quod pacto, vel ſtatuto tolli non poteſt.*

17 *Intellectus* l. Scyphi. ff. De opt. *legat. & n. 50.*

18 *In electione qualibet eligendus eſt melior, & vita ſanctitate præſtantior.*

Declaratur. n. 53.

19 *Electio de digno omiſſo digniori regulariter ſuſtinetur. ſed peccant ſic eligentes.*

20 *Statutum Principis ut electio fieri non [illegible] de extraneis, vulnerat libertatem electionis.*

21 *Generali non licet in electione Provincialium, & aliorum officialium aliquos nominatim proponere, ex quibus unus canonicè eligatur*

22 *Electio non dicitur libera ſi facultas eligendi reſtringatur, ita ut certum genus perſonarum, imò una perſona eligi non poſſit.*

Declaratur. n. 29. 35. 39. & 55.

23 *Electio paſſiva maiorem libertatem requirit quàm activa.*

24 *Statuta excludentia à beneficijs certum genus perſonarum dicuntur contra ius.*

25 *Capitulum generale poteſt ſtatuere ut electio Generalis fieri debeat ex certo gremio perſonarum. uſque ad n. 39.*

26 *Conſuetudo eligendi Prælatum ex certo genere perſonarum valet.*

27 *Statuti, & conſuetudinis æqualis eſt autoritas.*

38 *Conſuetudo in tantum valet, in quantum nititur tacito conſenſu eius, qui poteſt ius condere.*

39 *Statutum reſtringens electionem ad certum genus perſonarum ſuſtinentur quatenus concernit præiudicium ſtatuentis.*

30 *Capitulares poſſunt iuri electionis paſſivæ renunciare.*

31 *Electio de certò genere perſonarum facta per metum, vel impreſſionem an valeat.*

32 *Voluntati nihil eſt ſub cælo ita contrarium ſicut metus.*

33 *Epiſcopus cum ſuo Capitulo poteſt ſtatuere de iure communi, ut Monachi unius monaſtery eligant ſibi Prælatum de gremio alterius monaſterij.*

34 *Vt electio ab uno monaſterio fiat de gremio alterius non eſt contra ſed præter ius.*

Proſp. Fagn. in 1. Decretal.

35 *Statutum reſtringens electionem valet ſi fiat ex iuſta cauſa.*

36 *Conſtitutio Capituli generalis, qua cavetur ne in Priores monaſteriorum eligantur plures quàm tres de una natione, valida eſt.*

37 *Alternativa in electione tam Provincialium, quam Generalis in pluribus Religionibus etiam non Mendicantibus inſtituta eſt.*

38 *Electio Generalis, quæ in aliquibus Religionibus fit ex ſingulis Provincijs per turnum, an ſit rationabilis.*

39 *Conſtitutio Capituli generalis excludens perſonas unius tantum nationis ab electione paſſiva non eſt contra libertatem electionis.*

40 *Matrimonium carnale ſicut & ſpirituale omnimodam libertatem requirit.*

41 *Conditio ſi puella non nupſerit alicui ex certo genere perſonarum non eſt contra libertatem matrimonij, ſi alij ſuperſint, quibus poſſit nubere.*

42 *Statutum adigens ad contrahendum matrimonium cum certò genere perſonarum, vel prohibens ne puella nubat extra loca, ubi poſſidet hæreditatem, eſt nullum.*

43 *Secus ſi ſtatutum excipiat tantum certum genus perſonarum.*

44 *Statuta civitatum ſuper matrimonio non valent ex defectu poteſtatis etiam reſpectu pœnæ.*

45 *Conſtitutionibus omnium ferè Ordinum regularium reperiuntur aliqui inhabitabiles ad electionem paſſivam.*

46 *Prælati regulares habent ius ſuſpendendi ſubditos à gradibus, & dignitatibus ex quacumque cauſa etiam occulta, & extra iudicialiter.*

47 *Capituli maior pars poteſt ex iuſta cauſa excludere certam nationem ab electione paſſiva.*

48 *Maior pars Collegij non poteſt præiudicare minori, ſi actus ſint voluntarij, ſecus ſi neceſſarij vel ob publicam utilitatem.*

49 *Ius eligendi ex Collegio alterius Eccleſiæ non eſt publicum, ſed commune.*

50 *Maioris partis factum in iure univerſitatis, vel Collegij præiudicat minori, ſecus in iure ſingulari*

51 *Conſtitutio arctans ad eligendum Abbatem ex gremio certi monaſterij intelligitur ſi ibi reperiatur aliquis idoneus.*

52 *Electorum libertas non læditur ex eo quod non reperiatur niſi unus idoneus in monaſterio, de cuius gremio tenetur eligere.*

53 *Electio non ſemper facienda eſt de digniori ſimpliciter, ſed de digniori quoad aliquid.*

54 *Iuramenti forma in electione Romani Pontificis quæ.*

55 *Electionis libertas non violatur ſi ab ipſimet Capitularibus quorum intereſt, reſtringatur electio.*

56 *Capitulum generale de iure communi poteſt conſtitutiones facere.*

57 *Verbum*, poteſt, *præcedente negatione inducit neceſſitatem præciſam, & privat potentia.*

58 *Statuto ſi caveatur ut minor, vel mulier non poſſit vendere ſine conſenſu conſanguineorum, ſi aliter vendant, contractus eſt nullus.*

59 *Beneficij collatio facta minori quatuordecim annorum eſt ipſo iure nulla, & proviſus non facit fructus ſuos.*

60 *Statutum concernens favorem publicum à ſtatuentibus revocari non poteſt ſi fuerit à ſuperiore confirmatum.*

61 *Capitulum generale an poſſit revocare decreta à ſe prius edita in vim privilegiorum Sedis Apoſtolicæ.*

62 *Statutum concernens publicam utilitatem, etiamſi confirmatum non fuerit, revocari non poteſt à ſtatuentibus.*
63 *Verbum* videbitur, *refertur ad arbitrium boni viri.*
64 *Statutum ſpeciale derogat generali, ſi ab eo diſcrepet, aut illi videatur contradicere.*
65 *Species contraria generi ſive præcedat genus, ſive ſequatur, limitat & reſtringit genus.*
66 *Statuta ſi ſint contraria, eſt attendendum ſpeciale, licet non habeat clauſulam derogatoriam.*

CUM DILECTUS. De conſuetudine poteſt induci, ut una Eccleſia
1 de Collegio alterius teneatur ſibi Prælatum eligere. Hoc dicit Hoſtienſis, dividit in quinque partes: Sed Io. Andr. in duas. Prima narrat duplicem quæſtionem cum partium allegationibus. Allegatio pro electo ibi, *dictus*. Secunda unam definit ibi, *Quia nos*. Alteram diffiniendam committit, ibi, *cæterum*. Brevius ſecundum Baldum. Sunt duæ partes. Thema cum allegationibus. Quædam Papæ declaratio, & quædam commiſſio. Secunda ibi, *Quia nobis*.

Nota primò ibi, *litigarint*. Monachus quamvis non habeat proprium, *c. Non dicatis, 12, q. 1.*
2 tamen electum in Prælatum habere jus proſequendi propriam electionem, etiam in judicio contentioſo, ita ut abſque alio mandato poſſit principaliter ſuper proprietate juris eligendi litigare in præjudicium eorum, quorum intereſt. Ad idem text. *in. c. Cum dilectus ſupra de reſcript.* Quod tamē procedit ſecundum Petr. de Anchar. & Abb. *in princ.* ſi eligatur à Collegio proprio;
3 quia tunc eo ipſo quod eligitur, videtur ſibi data poteſtas acceptandi prælationem. Unde in acceptatione hujuſmodi nullius conſenſus exigitur. Ad hoc quod notatur in *c. Qui tacet, de reg. iur. in 6. in Mercurial.* Secus verò ſi eligatur ab extraneo Collegio, quia cum velle, vel nolle non habeat, non poteſt conſentire electioni de ſe factæ ſine licentia ſui Superioris petita, & obtenta. Imò ſi conſenſerit, hoc ipſo ejus electio irritatur. Caſus eſt in *c. Si Religioſus, de elect. lib. 6. facit tex. in c. Religioſus, de teſtam. eod. lib.*

Secundò nota in eodem verbo, Capitulum ſede
4 vacante poſſe ſuper jure eligendi litigare, & eſt unus caſus in quo quæſtio Eccleſiæ poteſt tractari vacante Eccleſia; licet regula ſit in contrarium. Ratio eſt ſecundum Cardin. & Imol. quia talis quæſtio pertinet ad conventum ſine prælato. Facit quod legitur, & notatur in *c. Decretum. ſupra de reſcript.*

Tertio nota ibi, *tam de iure communi, quàm privilegio ſpeciali*, privilegium poſſe concurrere cum
5 iure communi, de quo in *c. Veniens, de præſcript.* & in *c. Cum perſona, de privil. in 6.* Sed contrarium tenet gloſſ. in *c. Contra morem, in ver. Privilegio 100. diſt.* Dicit Bald. *hic num.* 4. quoddam eſſe privilegium juri communi contrarium; quoddam juri communi conſonans: vel ſecundum cum hoc eſt privilegium, quia jus commune prius erat violatum in fundatione monaſterii per conſtitutionem diœceſani de cōſenſu patronorum, & ſic reverti ad ius commune quod erat quodammodo ſublatum, vocatur privilegium, ut dicimus de Eccleſia Nonantulana. Ad hoc *l. Si unus. §. Pactus, verſ. Quoties enim ad ius, ff. De Pact.* [illegible] ſic reparatio ſtatus appellatur privilegium ſeu indulgentia.

6 Quartò nota, ibi, *de gremio monaſterij*. Karoſcus ex conſuetudine poſſe unum monaſterium vendicare ſibi ius eligendi Abbatem in alio monaſterio. Quid autem ſit, ſi Monachi ſint diverſæ Religionis, vel habitus, an Monachus unius poſſit eligi in Abbatem alterius, dic ut in *Clem. 2. de elect.* & in *c. Abbate, de ver. ſignif.*

Quintò nota, ibi, *quam etiam contra conſuetudi-*
7 *nem approbatā*, diſpoſitionem ambiguam recipere declarationem ab obſervantia ſubſecuta, quia conſuetudo eſt optima legum interpres [illegible] concordat *c. Certificari, de ſepult.* & *l. Si de interpretatione. ff. De legib.* Item conſuetudo, ut dicit Hoſt. interpretatur, corrigit, immutat, abrogat, & præſumptionem inducit. Quæ ſingula latè hic proſequitur Cardin.

Sextò nota, ibi, *à ſuſpenſis, & de ſuſpenſo*, ſuſ-
8 penſum non poſſe eligere, nec eligi. Ad idem *c. Cum inter R. infra de elect. c. Cum bonæ, de ætat. & qual.* & *c. Poſtulaſti, de cler. excomm. miniſtr.* An autem poſſit excommunicare, & beneficia conferre, dic ut per gloſſ. in *ver. à ſuſpenſis*, per Innoc. *num. 4.* & omnes hic.

Ultimo nota, electionem Abbatis de jure communi ſpectare ad collegium Eccleſiæ, ſeu monaſterij [illegible]. De electione activa non eſt dubium. *c. 1. infra. de elect.* & dicam infra proximè. De electione paſſiva hic videtur caſus, de quo in *c. Cum Eccleſia, de elect.* Veritas tamen eſt paſſivam eſſe liberam circumſcripta conſuetudine, vel ſtatu, de quo dic plene in quæſtione ſequenti.

Poſito decreto Capituli Generalis Congrega-
9 tionis Somaſchæ, quo determinatum eſt, ut [illegible] ſtea quam Præpoſiti Generales Congregationis ſui triennalis regiminis tempus expleverint, ſucceſſor immediatè eligi non poſſit ex eadam natione, ſeu de ſtatu.

QUÆRITUR, an hoc decretum ſit validum, & obſervandum.

Contra decreti validitatem hæc potiſſimum videntur urgere.

10 Et primò electio Generalis tam activa, quàm paſſiva libere ſpectat ad univerſam Congregationem, ut de electione activa eſt textus in *c. fin. 16. q. 7.* in *c. Abbatem l. primò 18. q. 2.* & in *c. Interdinatione, 61. diſt.* & de paſſiva in *c. Abbatem in monaſterio 18. q. 2.* & *hic*, ubi hoc notant Doctores, & in ſpecie Anton. de Butr. in *prima lect. num. 7.* & *in 2. lect. num. 38.* & *num. 45.* Card. Zabarell, *num. 9. q. 1.* gloſſ. 1. in *c. 2.* ubi Archid. & Turrecr. *num. 1. diſt. 66.* Et quamvis prædicta jura non loquantur de Abbate Generali, ſed de Abbatibus ſingulorum monaſteriorum, & nomen Congregatio, ibi ſignificet ſingularem cujuſque monaſterij conventum: tamen ſicut electio Abbatis particularis cujuſque monaſterii fieri debet liberè ex corpore Congregationis illius monaſterij, de cujus Prælati electione agitur; ita ex cadē ratione electio Generalis, qui tot

Con-

Congregationi præficitur, eligi debet liberè ex
11 corpore totius Congregationis, ut conſiderat
Rota *deciſ. 65. num. 5. part. 1. in recentior.* ergò
ſtatutum reſtringens libertatem electionis eſt
conta jus quod tenet Butr. *hic in ſecunda lectura
num. 45.* quia inquit, id quod erat voluntatis ſe-
cundum diſpoſitionem juris communis, trahitur
ad cauſam neceſſitatis, quod eſt directè contra
jus commune; & conſequenter decretum de quo
agitur excludens certam rationem ab electione
paſſiva præpoſiti Generalis videtur nullum, ex
12 defectu poteſtatis, quia capitulum Generale non
poteſt ſtatuere contra canones, ſicut nec Epiſco-
pus, nec Synodus. *c. Quod ſuper his, de maior.
& obed.* gloſ. *hic in ver. Conſtitutum*, & Butr. *in
ſecunda lect. num. 38.* & Abb. *num. 10.* Nauarr.
conſ. 8. Quæritur primò, n. 1. de conſt.

Secundo, cum quilibet de Congregatione ha-
13 beat ius ut eligi poſſit in Generalem, ut ſuperius
dictum eſt, major pars Capituli generalis non
poteſt cuiquam invitò hoc jus adimere, ex no-
tat. per gloſſ. communiter approbatam in *c.
Quia propter, in ver. Vice omnium, de elect.*
Butr. *hic in ſecunda lect. num. 6.* Nauarr, *conſ. 2.
in quadam Religione, num. 3. hoc tit.*. Sed ad
hoc requiritur omnium, & ſingulorum conſen-
ſus, quia nemo cogitur juri ſuo renunciare in-
vitus, *c. Abbas, inſ. Quod met. cauſ. l. Invitum. C.
De contrah. empt.* Hoſt. in d. *c. Quia propter
num. 49.* & quod omnes tangit, ab omnibus
approbari debet *l. ult. C. De auctor. præſt.* gl. in *c.
2. in ver. Ab omnibus. 66. diſt.* Et in his terminis
tradit Rota *in prædicta deciſ. 65. num, 5. in fin.*
14 Et Capitulum Generale non ſtatuit contra jus
privatum juri alterius detrahendo, quia hoc eſt
ſolius Papæ. *c. Quæ in Eccleſiarum, de conſt. c.
Conſtitutus, de relig. domib. c. Statuimus. 16. q. 1.*
Butr. *ubi ſupra num. 37.* Ad quod confert *deci-
ſio* Putei 41. *lib. 1.* & Sarnon. *de iure quaſ. q. 9.* dum
volunt ut in competentibus de jure communi ſit
neceſſaria derogatio regulæ de jure quæſito non
15 tollendo. Et generaliter in ſtatutis quæ fiunt
contra jus alicui competens non ſufficere majo-
rem partem Collegij, ſeu univerſitatis, ſed de-
bere omnes eſſe concordes reſpondit Angel. *conſ.
247. incipien, Viſis. & examinatis,* quem referunt,
in *c. Cum omnes, de conſt.* Felin. *nu. 2. verſ. Hanc
concluſionem limita primò,* dicens hanc eſſe notabi-
lem limitationem ad *l. Quod. maior ff. Ad municip.*
& Dec. *num 36. in 1. lect.*

16 Tertiò, hoc jus ut fieri poſſit electio de cor-
pore totius Congregationis eſt publicum; & i-
deò pacto non poteſt tolli: ergo nec ſtatuto. *c. Si
diligenti, de for. compet. c. Requiſiſti, de teſtam. cum
ſimil.* Et ita arguit gloſſ. *hic in ver. Conſtitutum.*
& Butr. *in 2. lect. nu. 39.*

Quartò, pro hac parte adducitur text. in *l.
17 Scyphis. ff. De opt. legat.* ubi Paulus reſpondit:
ſcyphi electione data, ſi non omnibus ſcyphis
exhibitis legatarius elegiſſet, integram ei electio-
nem manere placet. Sicut igitur ſi vel una res ex-
cludatur à facultate eligendi, electio legatarij
non dicitur libera, nec tenet, ut ibi notat gloſſ.
in ver. Integram, & Bart. *in princ.* ita & multo
minus videtur libera electio Capituli Generalis,
à qua excluduntur perſonæ unius nationis. Quem
textum ad hoc propoſitum adducit Rota, ut
dicemus infra *in 7. & ult. fundamento*, licet eum
alleget ſub initio *l. Nec ſolum. ff. De opt. legat.*

Quintò in omni electione ille eſt præferendus
18 qui cæteris eſt melior, ac morum & vitæ ſancti-
tate præſtantior. *c. Licet ergo, 8. q. 1. cum concord.*
de quibus per gloſſ. *in cap. 2. in ver. Sanctiones,
de off. cuſtod.* & Lambert *de iure patr. lib. 2.
par, 1. quæſt. 10. art. 3. num. 5. & 6.* At
facile poteſt contingere, ut in natione excluſa
ab electione paſſiva reperiatur aliquis religioſus
qui cæteris omnibus dignior, & præſtantior ſit.
Ergò ille erit neceſſariò eligendus; & conſe-
quenter ſervandum non erit decretum excludens
illum ab electione paſſiva, ut in propoſito con-
ſiderat Rota *deciſ. 65. num. 8. par. 1. in recent.* Et
quamvis pro validitate electionis ſatis ſit ſi dig-
19 nus eligatur, & electio de digno, omiſſo di-
gniori ſuſtineatur. *c. Monaſterium 16. q. 7. c. Cum
nobis de elect.* & tradit poſt alios Couarr. *in
reg. Peccatum, par. 2. §. num. 3. verſ. Sed hoc
in hunc ſenſum*; id tamen procedit poſtquam
facta eſt electio, quæ ex omiſſione dignioris non
retractatur, ut litium occaſiones amputentur;
ſed ante electionem omnia jura clamant, ut me-
liores, & ſanctiores eligantur; & ideò pec-
cant contrà juſtitiam diſtributivam, qui omiſſo
digniori eligunt dignum, ut notant omnes in *c.
Conſtitutis, de appellat.* S. Thom. in 2. 2. *q.
63. art. 2. ad 3.* Couarr. & Rota *loc. cit.* &
patet ex conſtitutionibus hujus Congregationis,
pag. 30.

20 Sextò, ad hoc adducitur Bald. in *c. Cum terra
num. 6. de elect.* ubi determinat non valere ſta-
tutum Principis, ut electio fieri non poſſit de
extraneis, etiamſi in Patria inveniantur multi
digniſſimi; quia, inquit, licet hoc ſit honeſtum,
tamen vulnerat libertatem, quia nimis arctat
eam.

Et confirmatur ex declaratione olim edita à
21 ſacra Congregatione Concilij. Nam conſulta
à Generali Ordinis S. Auguſtini an liceat eidem
Generali in electione Provincialium, Priorum,
aliorumque officialium facienda aliquos nomi-
natim proponere, ex quibus unus canonicè per
ſecreta ſuffragia ad officium eligatur, reſpondit
non licere, de qua videtur caſus in d. *c. Cum terra
de elect.*

22 Ultimò, in proprijs terminis conſtitutionis
excludentis certum genus perſonarum ab ele-
ctione paſſiva adducitur Rota *in prææalleg. deciſ.
65. num. 6. par. 1. in recentior.* cujus hæc ſunt ver-
ba; [Cum in electione requiratur ſumma liber-
tas, & ab ea debeat longè abeſſe omnis coactio,
& reſtrictio,] d. *c. Cum dilectus in fin.* ibi, *liberam
habeant*, &c. Si facultas eligendi reſtringitur,
ita ut certum genus perſonarum, imò una perſo-
na eligi non poſſit, non dicitur libera electio. *l.
Nec ſolum l. Imò. ff. de opt. leg.* Bald. *in tract. de ſchiſ-
mate*, quem poſuit poſt *tit. C. De edicto D. Hadria-
ni tollen. num. 12. verſ. eſt & tertium*, & in *l. fin. §.
Sed etſi quis, num. 26. C. Communia de legat.* Præ-
23 ſertim quia major libertas requiritur in electio-
ne paſſiva quàm in activa, ut per Butr. *hic num. 26.
in prima lect. & num. 25. & 45. in ſecunda lect.* & I-
mol. *ſub. n. 1.* Idem Butr. in *c. Cum in ter. l. tertiò
num. 11. de elect.* Et facit, quod de jure quilibet
24 poteſt eligi, & inſtitui dummodo ſit idoneus. *c.
Ad decorem de inſtitut.* Et propterea ſtatuta ex-
cludentia à beneficijs certum genus perſonarum

dicuntur contra jus. Butr. *hic num. 38. cum duob. ſeqq. in 2. lect.* & ſæpiſſime fuit in Rota reſolu-
25 tum.

Sed his non obſtantibus reſpondendum videtur decretum, ut proponitur, editum à Capitulo Generali eſſe validum, & ſervandum ex duobus præcipuè fundamentis.

Primum fundamentum eſt, quia Capitulum Generale de cujus auhtoritate in condendis ſtatutis non eſt ambigendum, tam ex conſtitutionibus Ordinis, quam de jure communi, *c.* 1. & ibi gloſſ. *in ver. Conſtitutum, de his quæ. fi. à maior. par. Capit. c. In ſingulis §. Huiuſmodi, & §. Si verò, de ſtat. Monach. DD. in c. Cum omnes, de conſt.* poteſt ſtatuere, ut electio Generalis fieri debeat ex certo gremio perſonarum. Ergo multo magis poteſt ſtatuere ut ex pluribus Nationibus Congregationis excludantur ab electione paſſiva Religioſi unius nationis tantum; quia hoc ſecundo caſu minus reſtringitur libertas electionis, quàm in primo, ut ex ſe patet.

26 Aſſumptum probatur primò, quia de conſuetudine induci poteſt, ut Capitulum unius Eccleſiæ eligat ſibi Prælatum ex collegio alterius Eccleſiæ; & ſic valet conſuetudo eligendi Prælatum ex certo genere perſonarum. Caſus eſt hic, ubi id notat Abb. Antiq. Io. Andr. Bald. Butr. Imol. Cardin. Anchar. Abb. Sicul. & reliqui omnes in princ. Et concordat text. in *c. Abbate*, & ibi gloſ. *in ver. Conſuetudinem, de verb. ſignif.* ergo id poteſt induci etiam ex ſtatuto Capituli: & ita arguit Abb. in *c. Licet, num. 12. de elect.* & eſt ex mente Innocen. Compoſtell. & aliorum, de quibus infra *num. 33. verſ. Quinto probatur*, dum ad probandam validitatem ſtatuti reſtringentis electionem ad gremium certi monaſterij adducunt textum in d. c. *Abbate, de verb. ſignif.* qui loquitur de conſuetudine, ſeu præſcriptione:
27 æqualis enim eſt authoritas utriuſque gloſſ. in *c. fin in ver. Vilis auctoritas, infra eod.* Imo maior auctoritas juris ſcripti, quam juris non ſcripti *l. 2. C. Quæ ſit longa conſuet.* ex qua deſumptus eſt textus in d. *c. fin.* & in *c. Conſuetudinis 11. diſt.* Ratio eſt,
28 quia in tantum valet conſuetudo, in quantum nititur tacito conſenſu ejus, qui poteſt jus condere. *l. De quibus verſ. Nam cum ipſe leges ff. De legib.* & in propoſito obſervat Dec. in c. *Licet, de vitanda, num. 43. de elect.* non debet autem eſſe minor virtus expreſſi conſenſus ſtatuentis, quàm taciti, imò major, arg. *l. Cum ex filio. §. Filio,* & quod ibi notat Bart. *ff. De vulg. & l. Expreſſa nocent, ff. De regul. iur. c. Conſtitutionem, verſ. Sed expreſſe de regul. in 6.* Ergò ſi valet conſuetudo Capituli de eligendo ex certo genere perſonarum, multo magis valet ſtatutum.

29 Deinde probatur aſſumptum, quia ſtatutum reſtringens electionem ad certum perſonarum, quamvis eſſet contrà jus; & ideò non valeret in præjudicium tertij, ut dictum eſt in primo & ſecundo arg. contrario: ſuſtinetur tamen quatenus concernit præjudicium ſtatuentis, ut in ſtatuto Epiſcopi de electione facienda ex gremio certi monaſterij tradit gloſſ. *hic in ver. Conſtitutus*, quod dicit eſſe benè notandum Butr. in 2. *lect. num. 41.* quia limitat *cap. Quod ſuper his, de maior. & obed.* Et cum gloſſ. conſentiunt *hic* Innoc. Abb. Antiq. Compoſtell. Bellam. Cardin. & alij communiter: ergo cum in hoc ſtatuto non agatur niſi de præjudicio Capituli ſtatuentis, ſequitur ut abſolutè ſit validum. Ratio eſt, quia Capitulares qui habent jus electionis paſ-
30 ſivæ, benè poſſunt huic juri renunciare. *c. In præſentia ad finem, de renunciat. c. Ad Apoſtolicam. de regul. c. Si terra, de privileg. gloß. fin. in c. Cum veniſſet, de teſtib.* Dec. in *c. Cum acceſſiſſent num. 2. 4. de conſt.*

31 Tertiò, idem aſſumptum probatur ex doctrina Abb. *in c. Cum terra, num. 3. de elect.* ubi tenet valere electionem factam per metum, ſeu impreſſionem; quandò electores non compelluntur eligere certum, ſed aliquem de certo genere perſonarum, nec per hoc tolli libertatem eligendi, & idem Abb. in c. *Licet. num. 12. eodtit.* ubi dicit electionem validam eſſe, ſi electores compellantur eligere de certo generè perſonam, quia non amittitur omninò libertas eligendi, ſed reſtringitur. Et adducit ſimile de conſuetudine, quæ poteſt arctare jus eligendi puta ad certum genus perſonarum, ſed non poteſt tollere libertatem, remanente poteſtate eligendi, ut probatur in d. *c. Cum terra*, & ibi per Io: Andr. juncto textu hic.

Et quamvis de hac Abbatis doctrina in caſu metus, ſeu impreſſionis meritò dubitari poſſit, & contrarium determinet Bald. in *l. fin. §. Sed etſi quis, num. 26. C. Communia, de legat.* & fuſiùs in ſuo conſilio ſchiſmatis, quod poſuit poſt rubricam C. *de edict. D. Hadrian. tollent. num. 12.*
32 eo quod nihil ſub cælo ſit ita contrarium voluntati, ſicut metus, & implicet contradictionem, & repugnantiam quandam, ut ſit electio, & non ſit libera, ut ibi per eum, & in d. *c. Cum terra num. 12.* & per eumdem Abb. *ibid. num. 1.* tamen ſi omni metu, & impreſſione ceſſante ijdem met electores ſe adſtringant per viam ſtatuti ad electionem faciendam ex certo genere perſonarum, doctrina Abbatis videtur omnino admittenda. Et propterea Dec. in d. *c. Licet*, dum reprobat opinionem Abbatis dicit non valere illationem à conſuetudine Capituli ad ſtatutum Principis, quia illa habet conſenſum tacitum illius, de cujus præjudicio agitur. Sentit ergò Decius ſi Capitulum conſentiat, ut in caſu noſtro, non eſſe conſtituendam differentiam inter conſuetudinem, & ſtatutum. Et nihilominus Panormitanum eſſe receptum ſimpliciter teſtatur Nauarr. *conſ. 7. num. 1. de conſt.*

33 Quartò, probatur authoritate Innocentii hic num. 2. ubi reprobans opinionem gloſſæ dicit ſe non videre quare Epiſcopus cum ſuo Capitulo non poſſit ordinare, ut Monachi unius monaſterij eligant ſibi Prælatum de gremio alterius mo-
34 naſterij. *c. Quanto, de his quæ fin. à Præl. c. Catholica, 11. diſt.* & eſt ſatis expreſſum ſecundum eum in *c. Abbate, de verb. ſignif.* Et cum Innocentio videtur tranſire Abb. Antiq. n. 3. *verſ. Ad gloßam Licet Epiſcopus*, & apertius Bernard. Compoſtel. *num. 1. & 2.* dicens non eſſe contra jus, ut unum monaſterium de aliquo eligat, licet ſit præter jus. Quod patet ex eo quia hoc jus præſcribitur, ut in d. *c. Abbate.* At non præſcriberetur ſi eſſet contra jus. *c. Maſſana, de elect.* & ſequitur Cardin. Bellam. *num. 3. verſ. Dicit tamen Innocentius.* Si ergo ſecundum eos valet ſtatutum Epiſcopi arctans electionem ad certum genus

genus perſonarum in præjudicium Monachorum non conſentientium, multo magis valere debet idem ſtatutum ſi capitulariter fiat ab ipſimet regularibus de quorum præjudicio agitur. Nam Canoniſtæ inter ſe diſcordes in hoc unanimes conveniunt in hac decretali, ut ſtatutum valeat quatenus concernit præjudicium ſtatuentis, ut dictum eſt.

35 Quintò, quando ſtatutum reſtringens electionem editur ex juſta cauſa, conſentiunt omnes eſſe validum, etiamſi fiat ab Epiſcopo, non obſtante Monachorum præjudicio, in terminis juris communis, & circumſcriptis exemptionibus, gloſſ. Innoc. Compoſtell. Cardinal. Abb. & alii communiter hic per text. in *c. Ut noſtrum. Ut Eccleſ. benef. c. Dudum, de reb. Eccleſ. non alienan. lib. 6. & c. Conſtitutus, infra de appellat.* Decretum autem de quo agitur ſupponitur factum pro publica quiete, & fuit editum à Capitularibus, quorum intereſt.

36 Sextò, ad idem aſſumptum probandum adducitur Nauarr. d. *conſ. 7. incipien. Capitulum Generale. de conſt.* ubi in his ferè terminis conſuluit valere conſtitutionem Capituli Generalis multarum Nationum, qua cavetur ne in Priores monaſteriorum eligantur plures, quam tres de una natione. Tum quia ex pluribus cauſis poteſt eſſe rationabilis, ut ibi per eum; tum quia ſtatutis Collegii Bononienſis, & aliorum multorum in Hiſpania cautum eſt, ne ex eadem civitate eligantur plures collegæ, & ne ex eadem diœceſi plures, quàm duo. Tum quia valet conſuetudo, ut Abbas unius monaſterii eligatur ſolùm, de gremio alterius. Et ex aliis fundamentis ibi adductis, ſubdens non reſtringi libertatem electionis ex eo quod reſtringatur electio ad certum genus perſonarum ex Panormit. ſuperiùs relato in verſ. Tertiò, idem aſſumptum, num. 31. Unde & Papa ſecundùm eum eligitur tantum de Collegio Cardinalium, & in Hiſpania non conferuntur beneficia, niſi Hiſpanis, & in Gallia niſi Gallis.

37 Ac demum probatur aſſumptum ex multarum religionum obſervantia. Etenim plura Capitula Generalia Ordinis Prædicatorum, S. Auguſtini, & aliorum Ordinum etiam non Mendicantium, inſtituerunt alternativam in provinciis, ideſt ut electio provincialis ſemel fieri debeat de una natione, & ſemel de alia, & in electione Generalis hanc alternativam inſtituit Congregatio S. Benedicti Hiſpaniarum anno 1559. ut refertur in *deciſ. Rotæ 65. nu. 15. par. 1. in recent.* Qua etiam in familia Ultramontana, & Citramontana utuntur in alternis ſexenniis fratres Minores S. Franciſci in electione Generalis Miniſtri, & Com-
38 miſſarii. Imò quod magis eſt, in aliquibus Religionibus introductum eſt, ut electio Generalis fiat ex ſingulis Provinciis per turnum, ut in ſpecie ſervatur in Congregatione Canonicorum Regularium Lateranenſium. Licet hæc ratio eligendi per turnum videatur minus tuta, quippe quæ aliquando impingit electores ad conſentiendum in minus dignum, maximè in parvis Religionibus, ut nos docuit experientia: exceptio enim quod religioſi illius provinciæ, in quam cadit turnus, ſint parum idonei, & in aliis provinciis multi reperiantur ſanctiores & meliores, parit jurgia, & inimicitias inter Religioſos, & inextricabiles habet difficultates propter quas jura ſanxerunt, ut ſuſtineatur electio de digno omiſſo digniori, ut dictum eſt ſupra in 4. argumento. Ob quam rationem ſimiliter DD. adnotarunt collationem zeli ad zelum, & meriti ad meritum, de qua canones loquuntur ad conſtituendam majorem, & ſaniorem partem, ut in *c. In geneſi, in c. Dudum, & in c. Eccleſia veſtra, l. ſecundo, de elect. cum concord.* vix ad praxim deduci poſſe ſine diſſidio. Neque verò tanti eſt facienda ratio æqualitatis ſervandæ in religione, ut propterea ad Prælationem totius Ordinis aſſumi debeant inhabiles. Alternativa videtur rationabilior, præſertim in magnis religionibus.

39 Secundum principale fundamentum pro validitate decreti eſt quod quatenus etiam ſtatuta reſtringentia electionem ad certas perſonas, vel nationem non valerent, in quibus terminis loquuntur Doctores in contrarium citati, tamen aliud dicendum eſt in decreto de quo agitur; quia per illud non arctatur electio ad certum genus perſonarum, ſed tantum excluduntur perſonæ unius ſtatus, vel nationis ab electione paſſiva, & relinquitur vocalibus libertas eligendi in Genera-
40 lem quem maluerint ex omnibus aliis nationibus. Hoc autem non eſſe contra libertatem electionis ſuadetur efficaci exemplo matrimonij carnalis, quod non ſecus ac matrimonium ſpirituale omninodam libertatem requirit. *c. Gemma,* & ibi Hoſt. & Doct. *not. de ſponſ.* Feder. de Sen. *conſ. 169. Domino Conrado per tot.* Et ni-
41 hilominus quamvis conditio ſi puella nupſerit alicui ex perſonis arbitratu tertij deſignandis tamquam impediens libertatem matrimonij non valeat, & habeatur pro non adjecta, *l. Cum tale, §. Si arbitratu. ff. De condit. & demonſtr.* aliud tamen dicendum eſt in conditione negativa, ſi non nupſerit alicui ex certo genere perſonarum, quia valet conditio, dummodo alij ſuperſint, quibus condignè puella poſſit nubere. Caſus eſt in *l. Cùm ita legatum. ff. De condit. & demonſtr.* cujus reſponſi verba hæc ſunt: (Cum ita legatum ſit; ſi Titio non nupſerit, vel ita, ſi neque Titio, neque Seio, neque Mævio nupſerit, & denique ſi plures perſonæ comprehenſæ fuerint, magis placuit cuilibet eorum ſi nupſerit, amiſſuram legatum, nec videri tali conditione viduitatem injunctam, cum alii cuilibet ſatis commodè poſſit nubere. Ex quo contextu ſatis clarè apparet excluſionem plurium perſonarum à facultate nubendi non eſſe impeditivam libertatis matrimonij carnalis, & idem juris eſt ſi excludantur perſonæ unius civitatis, ut ex text. in *l. Hoc modo, §. Si Aritia. ff. Fol.*

42 Et eodem modo non valet quidem ſtatutum adigens ad contrahendum cum certo genere perſonarum, ſecundùm opinionem Felini in *c. 1. num. 20. verſ. Nec puto procedere, de Sponſal.* ideoque, ſacra Congregatio Concilii olim conſulta an ſtatuta locorum, quibus fœminæ poſſidentes hereditatem prohibentur extra dicta loca nubere, ſint valida; cenſuit decretum quidem *c. 9. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* non deciſiſſe hunc caſum; ſed jure veteri ſecundum communem ſententiam, de qua per Curtium ſenior. *conſ. 207.* declarandum ſtatutum eſſe nullum, & ita referendum Sanctiſſimo qui generali conſtitutione
43 hujuſmodi ſtatuta nulla declaravit; tamen ſecus

 eſt

43 eſt ſi ſtatutum excipiat certum genus perſonarum duntaxat, & relinquat libertatem contrahendi cum omnibus alijs, ut notabiliter tradit Bald. in *l. 1. §. 1. Ius naturale, num. 10. ff. De iuſt. & iur.* ubi tenet ſtatuto civitatis poſſe prohiberi ſub pœna ne quis accipiat Gibellinam in uxorem, & tale ſtatutum valere reſpectu pœna, ſi factum ſit propter aliquam publicam utilitatem Gaſpar Galder. in d. *c. Gemma, de Sponſal.* Roman. *in rubr. ff. Solut. matrim. in 7. col.* Cravett.
44 *conſ. 610. Lege municipali, in princ.* Quinimò Bart. & Angel. in *l. Edicimus. C. De Murilegul. lib. 11.* dicunt valere ſtatutum prohibens ſub certa pœna ne inter homines diverſarum civitatum contrahatur matrimonium, dummodo poſſint honeſtè nubere inter homines ſuæ civitatis; & quamvis in ſtatuto civitatis verior ſit opinio Jo. Andr. in *c. Statutum, in princ. verſ. Facit hæc decretalis, de hæret. lib. 6.* ubi concludit hujuſmodi ſtatuta laicorum non valere ex defectu poteſtatis, quia cum matrimonium, & ejus cauſa, & dependentia ab illis ſint Eccleſiaſtici fori, *c. Tuam, de ord. cognit. c. Lator qui fil. ſint legit.* & eſt hodie diffinitum à Trid. Synodo. *conſ. ult. ſeſſ. 24. de ſacram. matrim.* Si quis dixerit cauſas matrimoniales non ſpectare ad judices Eccleſiaſticos, anathema ſit; Judex Eccleſiaſticus debet ſe intromittere, ne talis pœna exigatur, ſicut facit de pœna conventionali, ut in d. *c. Gemma, de Sponſal.* tamen ſi conditum eſſet à Superiore Eccleſiaſtico, impugnari non poſſet, ex hoc cap. Quod per excluſionem certi generis perſonarum, ut in caſu Bald. impediet libertatem matrimonii, ut ex prædictis conſtat. Quemadmodum ergo conditio, vel ſtatutum excludens à nuptiis perſonas unius ſectæ non impedit libertatem matrimonii carnalis, ſi alii ſuperſint, &c. ita nec decretum excludens certum genus perſonarum ab electione paſſiva impedit libertatem matrimonii ſpiritualis. *c. Inter corporalia, de tranſlat. Epiſcopi.* Et quidquid ſit de veritate prædictarum opinionum, ceſſat omnis difficultas hoc caſu, in quo ſtatutum fuit editum ab ipſiſmet electoribus, de quorum libertate agitur.

45 Accedunt prædictis regularium ordinum inſtituta. Nam nulla ferè eſt religio, in qua ex conſtitutionibus Capituli Generalis non reperiatur aliquis inhabilitatus ad tempus ad electionem paſſivam; in pleriſque enim ſtatutum eſt, ut Generalis vel Provincialis poſt expletum tempus ſui officii non poſſint immediatè eligi ad eandem Prælationem; idemque in multis religionibus conſtitutum eſt de viſitatoribus, & in ſpecie de diffinitoribus id cavetur conſtitutionibus hujus Congregationis *pag. 26. §. In Capitulo. & pag. 12.* excluduntur non habentes ſex annos re-
46 ligionis, & trigiuta ætatis, & alias qualitates ibi præſcriptas. Neque vero in hoc dubitari poteſt de poteſtate Religionum, quia Prælati regulares jus habent ſuſpendendi, & ſic ad tempus excludendi ſubditos à gradibus, & dignitatibus ex quacumque cauſa etiam extrajudicialiter, ut patet, in *c. 1. ſeſſ. 14.* Conſil. Trid. & aliàs declaravit ſacra Congregatio. Unde ſicut à Capitulo Generali excludi poteſt ab electione paſſiva certus numerus religioſorum, ita excludi poſſunt religioſi unius nationis, cum hæc quoad libertatem electionis non differant ſpecie, ut eſt text. in d. *l. Cum ita legatum, iuncta l. Hoc modo. §. Si Aritia. ff. De cond. & demonſtr.* ubi quoad libertatem matrimonii carnalis parificantur excluſio aliquarum perſonarum nominatim, & excluſio perſonarum unius civitatis.

Nec prædictis obſtant adducta in contrarium. Ad primum enim reſpondetur negando ſtatutum aſtringens ad eligendum ex gremio certi monaſterii eſſe contra jus; imò enim eſt tantum præter jus ſecundum opinionem Compoſtell. & aliorum quos retuli ſupra in primo fundamento pro hac parte, verſ. Quartò probatur authoritate Innocentii.

Reſpondetur ſecundò hujuſmodi ſtatutum, eſto ſit contra jus, tamen de jure communi, & circumſcriptis exemptionibus valere, etiamſi fiat ab Epiſcopo in præjudicium Monachorum quando editur ex juſta cauſa, ut hoc caſu quemadmodum ex communi Canoniſtarum ſententia dictum eſt ſupra in verſ. Quintò quando ſtatutum.

Reſpondetur tertiò, authoritates in contrarium adductas loqui in ſtatuto Epiſcopi, qui ſecundùm unam opinionem non poteſt arctare Monachos non conſentientes ad eligendum ſibi Prælatum ex gremio alterius monaſterii. Unde non procedunt ſi ſtatutum fiat ab eodem Capitulo Monachorum, quorum intereſt, ut hoc caſu, quia valet ſtatutum etiam contra jus commune in præjudicium Capituli ſtatuentis, ut eſt de mente gloſſ. *hic in ver. conſtitutus;* & eſt communis opinio, ut patet ex dictis ſupra *num. 29.*

47 Ad ſecundum reſpondetur negando ad validitatem hujus ſtatuti neceſſarium eſſe conſenſum omnium, & ſingulorum; imò enim ſufficit conſenſus majoris partis Capituli: nam cum editum fuerit ex juſta cauſa, ſufficit major pars etiamſi auferat aliquibus jus electionis paſſivæ, ut declarat Imola, in *c. fin. in 12. col. verſ. Circa ſecundam partem, infr. eod.* quem refert, & ſequitur Felin. in *c. Cum omnes, num. 2. verſ. Sed iſta limitatio, de conſt.* & ibi etiam Dec. *nu. 36. in prima lect.* ubi reprobat opinionem Angeli in contrarium allegati, quod abſque dubio procedit hoc caſu, in quo ex conſtitutionibus Ordinis *pag. 69. & ſeq.* univerſaliter conſtitutum eſt, ut in omni conſolatione ſive in Capitulo, ſive extra Capitulum in qua aliquid definiendum fuerit ſecreta ferantur ſuffragia, & quod major pars cenſuerit, id definitum intelligatur, & à cæteris omnibus etiam contra ſentientibus decreto illi ſubſcribatur; hoc enim caſu factum majoris partis abſolutè præjudicat minori, ut per Angel. *conſ. 269. Punctus eſt, aliàs incipit, Non eſt dubium, &* Dec. in d. *c. Cum omnes, num. 28.*

48 Similiter concluſio illa quod non ſufficiat major pars quandò tractatur de jure alicui auferendo, procedit tantum in actibus voluntariis, ut declarat gl. *1. ad fin. in d. c. Cum omnes,* quam Doctores ibi communiter ſequuntur, ut teſtatur Dec. *num. 29.* & in his terminis procedit gloſſ. in contrarium allegata in d. *c. Quia propter in ver. Vice omnium, de elect.* loquitur enim in promiſſo, qui eſt actus merè voluntarius; unde non mirum ſi quilibet poteſt contradicere ne privetur voce ſua, ſecundùm Abb. in *c. In cauſis, de elect.* Secus autem eſt ſi actus ſit neceſſarius, vel ſaltem utilis, ut hoc caſu in quo decretum fuit editum ex neceſſitate, vel utilitate publicæ quietis;

tis; quia ſufficit conſenſus majoris partis. Quæ limitatio eſt etiam Innocentij, & DD. in c. *Cum omnes*. ut per Dec. *d. num.* 35. Lap. *allegat.* 130. *infra ſcripta ſunt.* Bald. in *l.* 1. *ff. De magiſtr. conveniend.* Ad idem eſt gloſſ. in *extrav. Providè, in ver. Proceſsibus, ad fin. de ſent. excom.* quæ dicit ſic: Ubi agitur de electionibus, & ſimilibus, quod major pars facit, omnes facere videntur, ut *l. Quod maior. ff. Ad municipal.* Item ubi factum omnium reſpiceret debitum, vel publicam utilitatem, quia tunc ſufficeret major pars. *cap. final. de in quæ fi. à maior. part. Cap.* Hæc gloſſ. Et ex contrario ſequeretur ut Capitulum Generale ex cauſa quantumvis neceſſaria, vel utili nunquam poſſet excludere aliquem ab electione paſſiva: eſſet enim in poteſtate ejus qui excluditur, illam impedire, ſi omniũ, & ſingulorum conſenſus requireretur, quod eſſet valde abſurdum, & contra bonum publicum religionum.

49 Ad tertium, reſpondetur ex Hoſt. *hic num.* 4. (hoc jus ut una Eccleſia de alia eligat, non eſſe publicum, ſed commune. *c. Nobis, de iure patr.* & *c. Sacroſancta, de elect.* nam contra publicum non prodeſt conſuetudo, ſed contra commune benè currit, ut notatur hic in *ver. temporis*, unde & hoc jus præſcribitur, ut in *c. Abbate, de verb. ſignif.* & Epiſcopus benè poteſt facere contra hoc jus *c. De cætero, de tranſact. c. At ſi clerici, de iudic.*) Hæc Hoſtienſis. Quod ſi hoc poteſt Epiſcopus in præjudicium Capituli Monachorum, multo magis poterit ipſumet Capitulum, de cujus præjudicio agitur.

50 Ad quartum, ideſt ad *l. Scyphi, ff. De opt. legat.* reſpondetur ibi electionem legatarij non valere, niſi ſcyphi omnes legati fuerint exhibiti, quia cum propter illorum ignorantiam legatarius non habeat conſenſum liberum, non poteſt ei ab hærede, vel alio in electione præjudicium inferri. At hoc caſu electores, de quorum excluſione agitur, capitulariter conſenſerunt. Unde ſuccedit limitatio, quæ habetur in ead. *l. Scyphi. in fin.* ibi: Niſi ex his dumtaxat eligere voluiſſet, cum ſciret & alios eſſe. Præterea ibi agitur de jure ſingulari, à quo non licet arguere ad jus univerſitatis, vel Collegij, in quo factum majoris partis præjudicat minori. c. 1. & ibi gloſſ. in *ver. Conſtitutum, de his quæ fi. à maior. part. cap. c. In Geneſi, & c. Eccleſia veſtra, de elect. gloſſ. in c. Inter Canonicos, in ver. Capituli, eod. tit.* & in d. *extrav. Provide, in ver. Proceſsibus in fin. de ſent. excomm.*

51 Ad quintum reſpondet Navarr. d. *conſ.* 7 *de conſtit.* ubi poſtea quam firmavit valere conſtitutionem Capituli Generalis, quod in Priores non poſſint eligi, niſi tres de una natione, dicit non obſtare quod exinde videantur cogi electores ad eligendos indignos, quia quando non poſſent eligi omnes Priores digni de omnibus nationibus niſi plures, quàm tres eligerentur de una, tunc poſſent plures eligere de illa, quia nunquam eſt eligendus indignus: ad quod allego textum in c. Abbate, *de verb. ſignif.* ubi patet obligationem eligendi Abbatem ex certo gremio monaſterij habere locum dummodo ibi reperiatur aliquis idoneus, quod ſi non reperiatur, aliunde fore eligendum, & concordat. *c. Nullus, 65. diſt. c. Sacrorum, 63. diſt.* & *c. In nomine Domini, 23. diſt.* ibi: eligatur autem de ipſius Eccleſiæ gremio ſi reperitur idoneus, vel ſi de ipſa non invenitur, ex alia aſſumatur. Nec propterea generabitur monaſterio præjudicium in futuris electionibus, ut ibi not. gloſſ. *fin. verſ. Sed pone quod nullus reperiatur idoneus.*

52 Ad idem eſt doctrina Joan. Andr. in d. *c. Cum terra num. 4. verſ. Oppones*, quem ibi ſequitur Cardin. *n.* 3. ubi opponens quod non valeat conſuetudo eligendi de certo gremio eo quod libertas electionis poſſit in totum tolli, ſi ibi non eſſet niſi unus idoneus: nam electores neceſſe haberent illum eligere. Reſpondet hoc non facere conſuetudinem, ſed caſum, ſicut contingeret ſi in orbe non eſſet niſi unus, ut idem Joan. Andr. & Card. not. in *cap. Conſideravimus, eod. tit.* tales autem eventitios caſus non computamus, *l. Iulianus, ff. Qui & Quib. c. fin. de homic.*

53 Præterea conſiderandum eſt hunc caſum non poſſe contingere ut in natione excluſa reperiatur aliquis, qui ſit cæteris dignior. Ratio eſt quia, ut inquit D. Thom. in *quodl. 6. art. 9.* (Aliquis poteſt dici melior dupliciter, uno modo ſimpliciter qui eſt ſanctior plus habens de charitate. Alio modo dicitur aliquis melior quoad aliquid. Contingit autem quandoque aliquem eſſe meliorem ſimpliciter, qui tamen non eſt melior quantum ad hoc ut Prælationem ſuſcipiat, quia alius forte poteſt Religionem magis juvare vel per conſilium ſapientiæ, vel per auxilium potentiæ, &c. Non ergò ſemper eſt præeligendus melior ſimpliciter, ſed quoad aliquid.) Hæc D. Thom. Quamvis autem poſſit dari caſus, ut in illa natione excluſa reperiatur aliquis, qui ſimpliciter & ſecundum ſe ſit cæteris ſanctior, tamen quia per ejus electionem deſtruitur illud bonum publicum, quod conſideravit Capitulum generale in promulgatione illius decreti, non debet cenſeri magis idoneus quantum ad aliquid; ac proinde

54 non eſt præeligendus. Hinc juramentum in electione Romani Pontificis non fit ſimpliciter de ſanctiore eligendo, ſed in hæc verba: Teſtor Deum qui me judicaturus eſt, quod eum eligo, quem ſecundùm Deum judico eligere debere; ut in conſtitutione Gregorij XV. *Æterni Patris Filius*. Et in hac ipſa Congregatione quamvis electores jurent digniorem eligere in præpoſitum Generalem tamen cum myſterio addita ſunt verba, *penſatis circumſtantijs*.

Præterea ex conſtitutionibus ejuſdem Congregationis multi reperiuntur excluſi ad tempus ab electione paſſiva, ut dictum eſt ſupra in ultimo fundamento pro hac parte, verſ. *Accedunt prædictis*. Et tamen hoc non repugnat juramento de digniore eligendo, licet aliquis æſtimare poſſit quempiam illorum eſſe cæteris digniorem: ergo eodem modò nec repugnabit decretum de quo agitur, licet aliquis ex natione excluſa dignior cæteris videri poſſit.

55 Ad ultimum ſic reſpondetur. Congregatio S. Benedicti Hiſpaniarum in caſu Rotæ opponebat, quod conſtitutio illa reſtringens electionem Generalis in alterius triennij ad gremium certi monaſterij ſubreptitiè edita fuiſſet à Sanctiſſimo ad ſupplicationem ipſius Congregationis, quia Congregatio pro eadem conſtitutione nunquam ſupplicaverat, ut legitur in principio deciſionis. Unde ſtante defectu conſenſus Congregationis,

Rota

Rota reſolvit conſtitutionem eſſe illi præjudicialem, quia quomodocumque reſtringatur electio, etiam per excluſionem unius ab electione paſſiva, infertur præjudicium libertati electorum, non conſentientium, juxta text. in d. *l. Scyphi. ff. De opt. legat.*

Hæc autem reſolutio nullatenus applicari poteſt caſui noſtro, in quo, ut ſæpius repetitum eſt, decretum excludens certam nationem editum fuit ab ipſa Congregatione, de cujus præjudicio tractatur.

56 Ex quibus omnibus concluditur hoc decretum eſſe validum, & conſequenter obſervandum in proximo generali Capitulo ex diſpoſitione tam juris communis, *c. In ſingulis, §. Huiuſmodi,* & *§. Si verò, de ſtat. Monach.* quàm conſtitutionum Congregationis, ut patet *pag. 40. §. Qua,*
57 & *pag. 89. §. Quicquid*, & paſſim alibi; alioquin ſi in Præpoſitum Generalem eligeretur aliquis de natione excluſa, electio nulla foret, quia decretum non prohibet ſimpliciter electionem fieri, ſed ſtatuit ut electio fieri non poſſit: verbum, autem *poſſit* præcedente negatione inducit neceſſitatem præciſam, & privat potentia, ſecundùm gloſſ. ordin. in *c. 1. in ver. Non poteſt, de regul. iur. in 6.* quam Bart. & omnes ſequuntur in *l. Gallus, ff. De liber. & poſthum.* ut teſtatur ibi Jaſ. *num. 19. & 23.* & idem Bart. in *l. De his, num. 4. ff. De tranſact.* Abb. in *cap. 1. in ult. not. de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* & in *cap. 1. in 2. not. de fid. inſtr.* & reddit actum de jure impoſſibilem, ut ait Bald. in *l. 1. n. 6. C. Qui admitti,* & Jaſ. in d. *l. Gallus.*

Et propterea quidquid fit ab eo, cui facta eſt prohibitio per verbum *non poſſit*, eſt irritum ipſo jure, ut reſpondit Bart. in *conſ. 97. In quaſtione, num. 4. lib. 1.* Alex. *conſ. 77. in princ. &*
58 *conſ. 82.* Viſo proceſſu, *num. 3. libr. 3.* Hinc ſi ſtaturo caveatur ut minor, vel mulier non poſſit vendere ſine conſenſu conſanguineorum, ſi aliter vendant, contractus eſt nullus, ita ut nec naturalem pariat obligationem, ut determinat Bartol. in d. *l. Cum lex, in penult. col. num. 6. ff. De fideiuſſor.* [quia (inquit) dicere quod non poſſit contrahere, nihil eſt aliud quàm auferre poteſtatem, & facultatem vendendi:] & ſequitur Jaſ. in d. *l. Gallus, num. 16. verſ. Prima concluſio*: ubi hanc theoricam pluribus exemplis confirmat; & *num. 19.* teſtatur eſſe communem, & ab omnibus indifferenter approbatam.

59 Ideoque cùm olim dubitatum fuerit in S. Congregatione Concilij an *cap. 6. ſeſſ. 23.* diſponens neminem ante decimumquartum annum beneficium obtinere poſſe, comprehendat eum, qui anno duodecimo ætatis beneficium obtinuit, & nunc effectus eſt ætatis annorum quatuordecim, adeò ut nunc non ſit legitimus poſſeſſor, & fructus ſuos non fecerit: S. Congregatio annexa doctrinæ Jaſonis in d. *l. Gallus, num. 17. cum ſeq. ff. De liber. & poſthum.* ubi quod actus redditur nullus ipſo jure cum quid prohibetur cum verbo, *non poſſit*; cenſuit collationem ante decimumquartum annum fuiſſe nullam.

60 Neque verò hoc caſu integrum eſt capitularibus ab hoc decreto recedere, quia non fuit ſimpliciter editum in favorem ſingularium perſonarum, ſed pro publica quiete. At ſtatutum concernens favorem publicum, ſtante confirmatione conſtitutionum, quæ dicta pag. 89. præcipiunt ut decreta Capituli Generalis obſerventur, etiam antequam referantur inter conſtitutiones, à ſtatuentibus revocari non poteſt, etiamſi per revocationem fiat reditus ad jus commune, ut concludit Abb. in *c. Cum acceſſiſſent num. 2. verſ. Nota quod ſtatuentes*, & *verſ. Si verò ſtatutum, de conſt.* Roman. *conſil. 37. Viſo puncto, col. fin.* & Angel. in *l. Omnium, col. ult. C. De teſtam.* Ratio eſt ſecundùm eos, quia ex quo Superior confirmat, videtur diſpoſitionem ſuam facere *l. 1. §. Sed neque. C. De veter. iur. enucl. c. Si Apoſtolica, de preb. in 6.* Idem tenet Cardin. *conſ. 130. Ad primam partem.* ubi reſpondit ſtatuta Capituli confirmata per Papam non poſſe tolli
61 per Capitulares, quatenus reſpiciunt favorem publicum, & eodem ſpectat quod ſcripſit Nauarr. *conſ. 8. Quaritur primo, in princ. de conſt.* ubi ait, Capitulum Generale non poſſe revocare decreta à ſe priùs edita, eo quod cum habeat jus condendi decreta ex privilegio Sedis Apoſtolicæ, decreta ipſa non dicuntur Capituli Generalis, ſed Papæ; & ideò ab inferiori à Papa revocari non poſſunt per jura quæ ad hoc citat Felin. in d. *c. Cum acceſſiſſent, num. 9. de conſt.*

62 Quinimò non eſt vis aliqua in confirmatione; quia ſtatutum concernens utilitatem publicam etiam abſque confirmatione Superioris revocari non poteſt à ſtatuentibus, nec illi tacitè vel expreſsè renunciari, ut determinat Innoc. in *c. Cum olim. il 2. num. 7. verſ. Imò plus dicemus*, aliàs eſt in *c. Accedentibus, de privil.* & ibi Jo. Andr. *num. 5.* Butr. *num. 7.* Anchar. *num. 4. verſ. Subdit Innocentius*, & Dec. in *d. c. Cum acceſſiſſent, num. 13. verſ. Preterea quando ſtatutum reſpicit utilitatem publicam, facit ſecundùm eos c. Si diligenti, de for. competen.*

Non obſtat quod ex Bullis dictæ Congregationis Capitulum Generale ſicut potuit decretum, condere, ita etiam poſſit ante ullam executionem, illud abrogare, ut patet *pag. 5. linea 5. & pag. 16. linea, 11.* ibi (ſtatuta condere, quoties videbitur, mutare, ac de novo ſtatuere) Nam reſpondetur hanc facultatem immutandi ſtatuta competere ſtatuentibus etiam de jure communi, ut notant omnes in *c. Cum acceſſiſſent*, per illum, textum, ubi in ſpecie Felin. *num. 3. & 10. de conſt.* Unde cum prædictæ Bullæ idem diſponant, quod jus commune, debent ad inſtar juris communis declarare, & limitari ut non procedant in ſtatutis editis ex cauſa publicæ utilitatis: *l. Iurs gentium. §. Si paciſcar, ff. De pact. iuncta l. Tranſigere* ubi gloſ. *magn. C. De tranſact. gloſſ.* Bart. & omnes in *l. Sciendum. ff. Qui ſatiſd. cogan:*

63 Nec refragatur verbum *videbitur*, in Bullis poſitum, quia refertur ad arbitrium boni viri, & regulatum à jure. *l. Si fideicommiſſaria libertas. l. ſecunda in princ. de fideicomm. libert.* ibi, (Si tibi videbitur peto ut manumittas;] quod accipiendum eſt ac ſi dictum fuiſſet, ſi tibi quaſi bono viro videbitur, & tradunt Gemin. Roman. & alij copiosè relati à Menoch. *de arbitr. iudic. lib. 1. q. 8. num. 2.*

Præterea quatenus Capitulum Generale poſſit hoc decretum revocare, hoc tamen intelligi debet ſervata forma præſcripta in conſtitutionibus dictæ Congregationis, ut ſcilicet id fiat electioni-

ctionibus majorum officialium abſolutis, ut habetur *pag. 67. c. 18.*

64 Neque obſtat quod in alia conſtitutione initio relata caveatur ut ſi quid ſtatuendum fuerit circa electiones, id fieri debeat ante electiones majorum officialium.

Etenim cum hæc conſtitutio generaliter diſponat, ut propoſitiones circa electiones fiant in ſede vacante, & è contrà, ſecunda conſtitutio diſponat ſpecialiter ut propoſitiones decretorum, Capituli Generalis fiant in ſede plena, prima conſtitutio Generalis non cenſetur loqui, neque diſponere in caſu decretorum Capituli Generalis, de quo ſpecialiter fuit cautum in ſecunda conſtitutione. Ita declarat Angel. *conſ. 160. Domina, in princ.*

Ratio eſt quia quotieſcunque proviſio ſpecialis diſcrepat à generali, imò prima fronte illi contradicit, puta ſi unum ſtatutum diſponat, ut de falſitate poſſit inquiri uſque ad vigeſimum annum, & alio ſtatuto ſpeciali caveatur, ut contra teſtem falſum non poſſit inquiri niſi infra menſem; tunc generali ſtatuto derogatur per ſpeciale, ut decidit Bartol. in *l. Sancito legum, ff. De pœn.* quem refert, & ſequitur idem Angel. alia exempla cumulans *conſ. 355. Quæſtio prædicta, per totum.*

65 Hinc ſi Imperator conceſſerit Cremonenſibus uſum aquarum Padi uſque ad mare, & Parmenſibus conceſſerit omnes aquas in territorio Parmenſi, prævalet quoad aquas Padi privilegium Cremonenſium tamquam magis ſpeciale de aquis Padi, ut ex facto reſpondit Signorol. de *Homod. conſ. 70. num. 12.*

Hinc etiam ſtatutum ſpecialiter loquens de ſucceſſione certarum perſonarum derogat ſtatuto generali, excludens perſonas in genere, ut conſuluit Bald. *conſ. 78. Duo ſunt ſtatuta, lib. 1.* quia inquit certum eſt quod ſpecies contraria generi ſive præcedat genus in eadem diſpoſitione, vel alia, ſive ſequatur, eximitur à genere, & derogat generi, & reſtringit genus, ut non referatur genus ad illam ſpeciem, cum inter genus;
66 & ſpeciem ſit incompatibilitas, ſive contrarietas, & idem Bald. *conſ. 292. Verba pactorum, n. 3. in fin. verſ. Dictum ſtatutum lib. 2.* ubi generaliter docet ſi ſint duo ſtatuta contraria, unum ſpeciale, & alterum generale, eſſe attendendum ſpeciale etiamſi non habeat verba derogatoria, ſive ſpecies præcedat genus, ſive ſequatur, ut in regul. Generi per ſpeciem derogatur; & ſequitur Angel. *d. conſ. 355.* & Alex. *conſ. 141. num. 9. lib. 2.*

Quod maximè procedit hoc caſu, in quo ſecunda conſtitutio de proponendis decretis Capituli Generalis poſt abſolutas electiones habet ſpecialem rationem, nimirum ut religio decreta experiatur priuſquam abroget, aut inter conſtitutiones referat, alioquin ſi ante ullam executionem, & experimentum decreta poſſent pro libito voluntatis abrogari à majori parte Capituli, jam lex eſſet ludibrio poſita, *l. Si Prætor. ff. De iudic.* ibi; alioquin luſoria erunt hujuſmodi edicta, & decreta Paſtorum: Die 29. Martij 1638. Sanctiſſimus. D. N. Urbanus VIII. per litteras in forma brevis confirmavit ſupradictum decretum Capituli Generalis Congregationis Somaſchæ.

DE POSTVL. PRÆLAT.

Cap. Bonæ memoriæ.

SVMMARIVM.

1 *Poſtulatio per quamprivata, vel minor utilitas communis, vel maiori præfertur, vel quæ fit à minori quàm tertia parte Collegij, admitti non debet. & n. ſeq.*

2 *Canonici veniunt clericorum appellatione in materia favorabili, vel indifferenti.*

Ravennatenſis Eccleſia duplex habet Collegium, id eſt Cardinalium, & Canonicorum. ibid. & n. 14.

3 *Electio Prælati pertinet ad Canonicos, non autem ad inferiores Beneficiatos.*

4 *Canonicatus comprehenduntur in indulto conferendi beneficia Clericorum.*

5 *Clericorum appellatione an veniant Canonici, & dignitatis obtinentes in materia odioſa, & reſtringibili. & n. ſeq.*

6 *Canonici cenſentur exempti per exemptionem Clericis Eccleſiæ conceſſam.*

7 *Exemptionis materia eſt ſtrictè accipienda.*

8 *Clericorum nomen generale eſt, & comprehendit parvos, & magnos.*

9 *Canonici ſunt digniores Clericis.*

10 *Et appellantur Eccleſiæ Senatus.*

11 *Permutationis materia favorabilis eſt, & largè interpretanda.*

12 *Species ubicunque ponit aliquid ultra genus ſuum, appellatione generis non venit illa ſpecies.*

13 *Parochialis appellatione non venit Eccleſia Parochialis Collegiata, ſi materia ſit odioſa.*

14 *Cardinales Eccleſiæ Compoſtellanæ, Ravennaten. & Mediolanen. dicuntur Cardinales, ſicut dicitur Rex Scaccorum.*

15 *Et ſunt Cardinales ſine pileo rubro, & ſine ſucco.*

16 *Cardinalis Epiſcopus ad aliam Cathedralem non eligitur, ſed poſtulatur.*

17 *Et quid in Cardinali non Epiſcopo.*

18 *Cardinales habent alas ligatas, ſicut Epiſcopi.*

19 *Cardinales reſidentes in Curia æquiparantur ſtellis fixis, quæ non moventur niſi motu orbis.*

20 *Cardinalatus de iure eſt incompatibilis cum Epiſcopatu. & n. ſeq. uſque ad n. 24.*

Et quid ex Concilio Tridentino. n. 24.

21 *Et quid de conſuetudine. & n. 23. & 31.*

22 *Cap. De multa. de preben. an habeat locum in Cardinalatibus, & Epiſcopatibus.*

23 *Cardinali in Curia reſidenti Epiſcopatus non datur in titulum, ſed in commendam.*

24 *Concilium Tridentinum non habet Cardinalatum pro incompatibili cum Epiſcopatu, & refellitur contraria opinio Alphonſi Herede.*

25 *Epiſcopatus plures nemo etiam Cardinalis poteſt ſimul retinere in titulum, ſeu commendam.*

26 *Cardinales quibus caſibus comprehendantur in diſpoſitione generali.*

27 *Epiſcopi etiam Cardinales tenentur præcepto divino in ſuis Epiſcopatibus reſidere.*

28 *Cathedralem unam in titulum obtinere, & aliam in commendam ad adverſatur Concilio in c. 2. ſeſſ. 7.*

29 *Commendæ de iure communi erant temporales, & ideo non erant incompatibiles cum titulis.*

Com-

30 *Commendæ noſtri temporu ſunt perpetuæ, & habent rationem tituli, & commendatarius facit fructus ſuos*

31 *Epiſcopatus non vacat per promotionem ad Cardinalatum.*

32 *Conſuetudo Eccleſiæ Romanæ facit ius.*

33 *Cardinales an expediat metropolitanis, vel Cathedralibus Eccleſiis præfirere.*

34 *Cardinales ſunt coadiutores Papæ.*

35 *Cardinalium conſilio apud Romanum Pontificem univerſalis Eccleſiæ adminiſtratio nititur.*

36 *Cardinalium inſtantia eſt ſollicitudo omnium Eccleſiarum.*

37 *Communis, & maior utilitas præfertur ſpeciali, & minori.*

38 *Epiſcopatus Cardinales habent in Romana Curia reſidentiam.*

39 *Electio, poſtulatio, & nominatio in quibus conveniant, & n. ſeq. uſque ad n. 57.*

40 *Electio fieri debet à maiori parte Collegij.*

41 *Fallit in electione Papæ, in qua duæ partes requiruntur.*

42 *Poſtulatio facta à non maiori parte Capituli poteſt reſpui, nec ulla fit iniuria poſtulantibus.*

43 *Eligentes ſcienter indignum ſunt ipſo iure privati pro illa vice poteſtate eligendi.*

44 *Poſtulatio ſcienter impoſtulabilem ſimiliter pro ea vice ſunt privati.*

45 *Nominantes itidem indignum, ſunt privati pro illa vice poteſtate nominandi, ſi nominatio ſit perfecta, aliàs ſecus.*

46 *Electio, poſtulatio, & nominatio fieri debent collegialiter, aliàs per ſubſequentem conſenſum ſingulorum non convaleſcunt.*

47 *Electo acquiritur ius petendi confirmationem, & num. 77.*

48 *Scrutinio publicato electoribus variare non licet.*

49 *Poſtulato ius acquiritur poſtquam poſtulatio fuit ſuperiori præſentata, nec licet poſtulantibus reſilire. & n. 78.*

50 *Poſtulans, & ſuperior poſſunt ſimul recedere à poſtulatione etiam poſtulato contradicente.*

51 *Nominatio facta ſuperiori tribuit ius nominato ut ea pendente ad electionem non ſit procedendum. & n. 78.*

52 *Nominatio in qua exprimitur conſenſus de præſenti idem eſt quod electio.*

53 *Electio caſſatur ſi electus ſe immiſceat adminiſtrationi Eccleſiæ ante confirmationem.*

54 *Poſtulatus qui ante admiſſam poſtulationem ſe adminiſtrationi immiſcuit privatur omni commodo poſtulationis.*

55 *Et poſtulantes qui eum admiſerunt, eligendi & poſtulandi facultate privantur.*

56 *Idem in nominato.*

57 *Electio, poſtulatio, & nominatio in quibus differant. & n. ſeq. uſque in finem.*

58 *Electio quid ſit.*

59 *Poſtulatio innititur magis gratia, quàm iuſtitia.*

60 *Poſtulatio quid ſit.*

61 *Poſtulatio admittitur, electio confirmatur.*

62 *Poſtulatum non cogitur Prælatus concedere.*

63 *Debet tamen compelli per ſuperiorem, ſi iuſta cauſa exigat.*

64 *Prælatus non concedens poſtulatum, tenetur illi providere de conſimili beneficio.*

65 *Gratia eſt quidquid facit Papa.*

66 *Poſtulationem concorditer factam ſi ſuperior non admittat, iniuriam inſeret.*

67 *Nominatio quæ fit per unum tantum propriè non dicitur electio.*

68 *Nominatio fit de pluribus; poſtulatio verò, & electio de uno tantùm.*

69 *Nominatio fieri poteſt alternativè, poſtulatio non.*

70 *Nominatus primò cenſetur dignior, maior, & magis dilectus.*

71 *Electio fieri debet de digniori, licet ſuſtineatur de digno.*

72 *Poſtulatio fit de ineligibili puta extraneo, laico, & illegitimo.*

73 *Fratres minores ad Cathedralem non eliguntur, ſed poſtulantur.*

74 *Criminoſus eſt impoſtulabilis.*

75 *Electio debet eſſe canonica.*

76 *Poſtulatio, & nominatio quam ſolemnitatem requirant.*

77 *Electo quale ius acquiratur antequam nominatio fuerit ſuperiori præſentata.*

78 *Nominatio quæ fit ante ſcrutinium non tribuit ius.*

79 *Nominationum tres ſunt ſpecies.*

1 BONÆ MEMORIÆ. il primò. Poſtulatio per quam privata, vel minor utilitas communi vel majori præfertur, vel quæ fit à minori quam tertia parte Collegij, admitti non debet; Hoc dicit. Dividitur in tres partes. Prima ponit duas diſcordes poſtulationes. Secunda utramque repellit, cauſas exprimens, ibi, *nos igitur.* Tertia monet novam proviſionem fieri. ibi, *mandantes.*

2 Nota primò, ex ſupraſcriptione juncto textu Papam aliquando ſcribere Canonicis ſub nomine clericorum, quod fecit hic propter duplex Collegium, quod eſt in Eccleſia Ravennate; alterum ſcilicet Cardinalium, alterum Canonicorum ſecundùm Boactinum, quem hic refert Jo. Andr. *num.* 3. Cardin. *in princ.* concordat textus *in c. Illud, & 93. diſt.* ubi Gregorius Collegium Ravennatis Eccleſiæ appellat clerum, ibi, *à clero veſtro.* Et ſic collige clericorum appellatione comprehendi etiam Canonicos: nam Papa hic ſcri-
3 bit clericis Ravennatis Eccleſiæ, & intelligit de Canonicis, ad quos pertinet jus eligendi Prælatum, non autem de clericis inferiobus, qui licet ibi ſint beneficiati, tamen non ſunt de Capitulo, nec faciunt Collegium, *c. Dilecta,* cum glo. *de exceſſ. Prælator.* & notat Compoſt. dicens ita ſervare Eccleſiam Romanam in *c.* 1. *num.* 4. ubi et-
4 iam Jo. Andr. *num.* 11. & ibi dixi *num.* 31. *& ſeqq. ſup. tit. proximo.* Quæ concluſio abſque dubio procedit in materia favorabili, vel indifferenti, ut ſentit. Feder. de Sen. *conſ.* 73. *Factum tale eſt. Dno, &c. num.* 3. *verſ. Verbi gratia,* ubi dicit in conceſſione facta per Papam Cardinali, ut poſſit conferre beneficia clericorum cedentium, vel decedentium comprehendi etiam beneficia canonicorum, cum hæc ſit quædam gratia, & privilegium, allegat. *c. Penul. de verb, ſignif. c. Si cui, in* 1. *reſpon. de præben. in* 6. & *c.* 1. *de regul.*
5 *iur. eod. lib.* ſed difficultas eſt quid in materia odioſa ſtritè intelligenda. Cardinalis hic num. 1. in ſecundo notab. concludit etiam in hujuſmodi materia Canonicos venire appellatione clericorum. Movetur primò per hanc decretalem, quæ

tamen

tamen nihil facit quia hic appellatione clerico-
rum veniunt Canonici propter ſubjectam mate-
riam, quia videlicet agitur de poſtulatione &
6 electione, quæ ad ſolos Canonicos pertinet, ut
proxime dictum eſt. Deinde movetur Cardinalis
per *c. Per exemptionem, de privil. in 6.* ubi per ex-
emptionem conceſſam clericis alicujus Eccleſiæ
7 etiam Canonici intelliguntur exempti; & tamen
materia exemptionis eſt ſtrictè accipienda pro-
pter præjudicium quod infert poteſtati ordina-
rij, arg. *c. Pervenit. 11. q. 1.* Ad hoc Concilium
Tridentinum in *c. 11. ſeſſ. 24. in princ.* ubi exem-
ptiones dicuntur perturbationem in Epiſcopo-
rum jurisdictione excitare, & exemptis præbere
occaſionem laxioris vitæ.

Ad hunc textum qui valde ſtringit reſpondet
Abb. *hic num. 2.* poſſe contingere, ut privilegium
illud exemptionis aliàs nihil operaretur, putà ſi
in Eccleſia eſſent tantum canonici, quo caſu lic-
ret lata interpretatio, etiam in materia odioſa, ne
privilegium aliàs redderetur eluſoriū, ut eſt tex-
tus in *c. Si ſententia, de ſent. excomm. lib. 6.* Me-
lior textus eſt in *c. In his, infra de privil.* Sed hæc
reſponſio infirma eſt; quia ille textus dum deci-
dit exemptis clericis etiam Canonicos intelligi
exemptos, utique ſupponit in Eccleſia extare
tam Clericos, quam canonicos. Præterea hæc
reſponſio reſtringit deciſionem illius textus ad
caſum, in quo in Eccleſia non eſſent niſi Cano-
nici; quod fieri non debet, tum quia textus ge-
neraliter loquitur, tum quia cum hic caſus, ut in
Collegiata Eccleſia nullus ſit clericus præter
Canonicos, ſit valdè rarus, non cenſetur ad eum
conditor canonis reſpexiſſe. *l. Iura, cum trib.
ſeqq. ff. De leg.* Magis ergo placet alia reſponſio
quod idcircò in d. cap. Per exemptionem, appel-
latione clericorum veniunt Canonici, quia aliàs
abſurdum foret ut exemptis clericis inferioribus
non eſſent exempti Canonici, qui ſunt principa-
liores in Eccleſia.

8 Demum movetur Cardinalis, quia eſſe cano-
nicum non potuit aliquid ſuper alios clericos,
niſi quatenus à jure ſpecialiter eis conceditur.
Igitur Canonici debent venire appellatione cle-
ricorum, cum nomen clerici ſit nomen generis,
& genus inferat ſuas ſpecies. Quod motivum dé-
ſumpſit ex Feder. d. *conſ. 73. num. 2.* ubi dicit no-
men clericorum generale comprehendere pau-
cos, & magnos. *c. De perſona 11. q. 1.* & tamquam
genus habere ſub ſe ſpecies. Nam aliqui dicuntur
Canonici qui ſunt in Eccleſia Colligiata, & faci-
unt unum corpus cum ſuo Prælato. Aliqui dicun-
tur clerici, & retinent nomen ſui generis, ſicut
dicimus arrógatio & adoptio ſunt ſpecies adop-
tionis, ut not. in *c. Vn. de cognat. leg.* Et ſtrictè
loquendo poteſt dici, Si eſt Canonicus: ergo cle-
ricus, quia ſpecies infert genus, ſed non è con-
verſo, Clericus eſt: ergo Canonicus.

9 Sed & huic motivo patet reſponſio ex dictis
Innocentij in *cap. Sedes, ſupra de reſcript.* ubi do-
terminat, ut ſi Papa det reſcriptum contra Titium
clericum, & quoſdam alios, ſub illa clauſula
generali non includantur Canonici, quia ſunt di-
gniores ſimplicibus clericis. Unde cum Cano-
nicus habeat qualitatem canonicatus ultra alios
clericos, in materia ſtricta non debet venire ap-
10 pellatione clericorum. Ad hoc Concilium Tri-
dentinum in *c. 12. in fine, ſeſſ. 24.* ubi Canonici
appellantur Eccleſiæ ſenatus, & Feder. de Sen. d.
11 *conſ. 73.* loquitur in permutatione quæ cum non
fiat, nec fieri præſumatur, niſi beneficiorum uti-
litate exigente. *c. Quæſitum, de rer. permut.* de-
bemus in ea tamquam favorabili æquitatem præ-
ferre, & largè interpretari, ut ipſemet declarat,
num. 4. verſ. Item permutatio.

12 Quamobrem concludo in materia reſtringi-
bili, appellatione clericorum non venire Cano-
nicos, nec alios in dignitate Eccleſiaſtica conſti-
tutos, prout etiam concludit Abbas *hic num. 2. &
in rubr. infra, de vita, & hon.* & *cleric.* Felin. in *c.
Non dubium, n. 1. de ſent. excom.* Dec. in *c. Cum
non liceat, n. 18. de præb.* quia vbicunque ſpecies
13 ponit aliquid ultra genus ſuum, appellatione ge-
neris non venit illa ſpecies, ut eſt textus valde no-
tabilis in *c. Statutum, de elect. in 6.* ubi appella-
tione Eccleſiæ Parochialis non venit Eccleſia Pa-
rochialis Collegiata, quia ſemper habet qualita-
tem Collegij ultra Parochiam, & ibi dicit textus
hoc procedere in materia odioſa, ſecus in mate-
ria favorabili, vel indifferenti: & hoc tenent ibi
Arch. Jo. Monach. Jo. Andr. Gemin. Franc. &
reliqui interpres. Unde cum Canonici habeant
qualitatem canonicatus ultra alios clericos, non
debet venire appellatione clericorum in materia
ſtrictè intelligenda. Quid autem in caſu conver-
ſo an appellatione clericorum veniant clerici, vi-
14 de per eundem Feder. d. *conſ. 73.* Adverte etiam
ad id quod ſuperius diximus de duplici Collegio
Ravennatis Eccleſiæ: nam conſimiles Canonici,
Cardinales ſunt etiam in Eccleſia Compoſtella-
na, Mediolanenſi, nec tamen ſecundum Abb.
hic num. 3. ſunt verè Cardinales, ſed tales nun-
cupantur honoris cauſa ex privilegio Papæ, &
dicuntur Cardinales ſicut dicitur Rex ſcaccorum,
ut inquit gloſſ. in *c. Pudor. in ver. Principem mun-
15 di, 32. q. 2.* & Sarnen. in *regula de Annali. quæſt. 47.
num. 5.* Sunt enim Cardinales ſine pileo rubro,
& ſine ſucco, ut concludit Cardinal. Jacobat.
de Concil. lib. 1. art. 1. num. 271.

16 Secundò nota Cardinalem ad Epiſcopatum
non eligi, ſed poſtulari, quod citra controver-
ſiam procedit in Cardinali Epiſcopo, quia ſicut
ſimplex Epiſcopus ad aliam Cathedralem non
eligitur, ſed poſtulatur, ut hic patet, & in *c.
Bonæ memoriæ.* & *c. fin. inf. eod.* ita & Epiſco-
17 pus Cardinalis. Idque indubitanter verum eſſe
affirmat hic Jo. de Anan. *num. 4.* ſed in Cardi-
nali non Epiſcopo DD. non conveniunt. Hoſt.
18 *hic num. 1.* tenet Cardinalem Presbyterum eſſe
poſtulandum, quia habet alas ligatas, ut in *c. 2.
inf. de cler. non reſid.* ſicut Epiſcopus, ut in *d. c.
fin. inf. eod.* & in *c. Niſi cum pridem, in fine de
renunc.* ſed Abb. Antiq. Ægid. tenuerunt Cardi-
nalem non Epiſcopum poſſe eligi. Et ad hunc
textum reſpondent verbum, *poſtulavit* ſtare im-
propriè reſpectu Cardinalis, & propriè reſpectu
Epiſcopi, concludentes propterea Cardinalem
hic fuiſſe electum, non poſtulatum. Simile in *c.
Plerumque, ſupra de reſcript.* Verum hæc ſolutio
deſtruit litteram. Hunc articulum tractant Do-
ctores, & in ſpecie Abb. Sienl. in *c. Eccleſia veſtra,
il ſecundo inf. tit. prox.* Dic ut ibi.

Tertiò nota argumentum optimum, quod E-
piſcopus ad Cardinalatum promotus non debet
retinere Epiſcopatum ſaltem, in titulum. Nam
Cardinales tenentur conſulere, & aſſiſtere Papæ,

19 *c. Fundamenta, §. Decet, de elect. lib. 6.* Et ut Bald.
inquit, *num.* 3. æquiparantur ſtellis fixis, quæ
non moventur niſi motu orbis, ſic Cardinales
reſidentes in Curia non moventur, niſi motu
Papæ. Item tenentur in ſuis titulis, & Eccleſiis
Urbis perſonaliter reſidere, ita ut etiam à tantæ
dignitatis faſtigio ſint deponendi ſi ad eas redire
contumaciter detractaverint, ut eſt caſus in *d. c.*
1. *de cler. non reſiden.* Epiſcopatus ſimiliter
continuam reſidentiam requirit, *cap. Qualiter,*
eod. tit. c. Pervenit. cum multis ſeqq. 7. *q.* 1.
Nam durum eſt dimittere Eccleſiam ſua ſponſo,
& paria ſunt non habere ſponſum, vel prorſus
20 inutilem, *c.* 2. *de tranſl. Epiſc.* Quamobrem hic
vides Papam noluiſſe admittere poſtulationem
factam de Cardinali ad Archiepiſcopatum Ra-
vennatem, quia oportuiſſet aut Romanam Cu-
riam deſerere, aut moram trahere extra Ar-
chiepiſcopatum. Utrumque autem erat incon-
veniens, merito Papa poſtulationem non admi-
ſit. Atque hinc Abb. *num.* 6. colligit Cardinala-
tum, & Epiſcopatum eſſe incompatibiles in ea-
21 dem perſona; ſubdit tamen noviſſimis tempo-
ribus ſervatam eſſe ut Epiſcopus promotus in
Cardinalem non perdat ipſo jure Epiſcopatum,
imò retineat illum titulum, ſicut prius, niſi Papa
aliter diſponat, & ſic teſtatur ſervatum fuiſſe
in Cardinali Sanctæ Crucis quoad Epiſcopatum
Bononienſem, & in Cardinali ſancti Marcelli
22 quoad Epiſcopatum Senenſem. Et hoc quia
plerique conſuluerunt *c. De multa de praben.*
non habere locum in Epiſcopatibus, Cardinala-
tibus, & ſimilibus. Quod tamen ſecundum eum
etſi verum ſit quoad verba juris, tamen quoad
mentem ſecus dicendum eſt, quia potius debet
vacare ipſo facto unus Epiſcópatus per adeptio-
nem alterius, vel Cardinalatus, quam vacet unus
Archidiaconatus per adeptionem alterius digni-
tatis inferioris.

Hanc ipſam opinionem tenet idem Abb. in *c.*
Eccleſia veſtra, il ſecundo num. 3. infra, de elect.
Felin. in *c. Quod ſuper his de fide inſtrum.* Go-
meſ. *in proœm. Regul. Cancell. in verſ. Ex quo*
refertur, & in reg. de impetran. beneſ. vacan.
per obit. familiar. Cardinal. queſt. 12. Petr.
Duenn. in *ver. Beneficium, reg.* 71. & Dominic.
Sort. in particulari quæſtione quam fecit de plu-
ralitate beneficiorum, ubi affirmat eſſe legem
prohibitoriam, ne Cardinales qui Romæ reſi-
dent Epiſcopi fiant prout illum refert Alphonſ.
Hojeda, qui pluribus eandem opinionem tue-
tur in *tract. de beneſ. incompatib. par. 1, cap.* 2.
quibus addo Cardinalem Cajetanum in 2. 2.
queſt. 185. *art.* 5. ubi notabiliter ait: ſecundum
doctrinam juris communis falſum aſſumitur
quod Cardinalis de jure poteſt eſſe Epiſcopus cu-
juſcumque Eccleſiæ quantumcumque remotæ.
Quoniam ut in dicta decretali patet (loquitur
de hac decretali) propter impoſſibilitatem reſi-
dendi in utraque Eccleſia Romana ſcilicet, &
Ravennenſi, præfertur utilitas univerſalis Eccle-
ſiæ, ut Cardinalis præſens ſit Romæ, & non ad-
mittitur poſtulatio ipſius ad Archiepiſcopatum
Eccleſiæ Ravennatis. Et quia textus clarus eſt,
& rationi innititur ſanctæ, ideo dicendum vide-
23 tur, quod Cardinalatus, & Epiſcopatus ſint de
numero incompatibilium de jure, ut Panormita-
nus etiam ibi ſentit, quidquid ſit de conſuetudi-
ne; ſi tamen conſuetudo, & non potius abuſio
appellanda eſt. Hæc Cajeta.

Quorum opinioni valdè ſuffragatur ſtylus Ro-
manæ Curiæ. Nam Cardinali qui in Urbe reſide-
re debet Papa non conſuevit Epiſcopatum con-
ferre in titulum, ſed in commendam, ut ex il-
lius fructibus decenter ſuſtentari valeat. Hoc
autem incompatibilitatem arguit, ut in *c. Du-*
dum, il ſecundo verſ. Cum nullus infra, tit. proxi-
mo. De quo ſtylo teſtantur Sotus, & Hojeda
locis citatis. Et quamvis non deſint qui negent
hujuſmodi incompatibilitatem Cardinalatus
cum Epiſcopatu, & Abb. *hic* affirmet in facti
contingentia ſe vidiſſe multorum conſilia pro
hac ſententia, eamque conetur defendere Andr.
Barbat. *in tract. de præſtan. Cardinal. in prima*
parte, queſt. 12. ejus tamen fundamenta infir-
ma ſunt, eiſque ſufficienter reſpondet Hojeda,
24 in *d. c.* 2. *num.* 10. Addit Hojeda pro hac ſenten-
tia eſſe textum expreſſum Concilij Tridentini,
in *c.* 17. *ſeſſ.* 24. ubi clarè dicit probari Cardi-
nalem comprehendi in hac prohibitione, ut
non poſſit obtinere Cardinalatum cum Epiſco-
patu.

Sed certè Hoieda in hoc decipitur, quia
longè diverſus eſt ſenſus illius decreti. Nam ibi
ſolum ſtatuitur ut unum beneficium ſingulis con-
feratur, vel ad ſummum duo, ſi primum ſit in-
ſufficiens, & dummodo utramque perſonalem
reſidentiam non requirat, ideòque jubetur ob-
ſervari etiam in S. R. E. Cardinalibus, ibi:
quod in quibuſcumque perſonis, &c. Unde de-
cretum illud non obſtat quominus Cardinalis
poſſit obtinere unam Eccleſiam etiam Cathe-
dralem, quia in numero beneficiorum Conci-
lium ibi non computat dignitatem ipſam Car-
dinalatus, alioquin ſi illam computaret, Car-
dinalis non poſſet obtinere duo beneficia ſim-
plicia etiam tenuiſſima, quia eſſet triplex; &
ſic Cardinalis eſſet deterioris conditionis quàm
alij clerici qui non prohibentur obtinere
ſecundum beneficium, ſi primum ſit inſuffi-
ciens.

Præterea hoc ipſum ſatis clarè colligitur ex
eod. *c.* 17. *in §. Hyperò.* ubi qui ante Conci-
lium obtinuerunt plures Cathedrales tenentur
unam dimittere. Ergo ſi decretum illud ſervari
debet in Cardinalibus ut initio præcipitur, ma-
nifeſtè ſequitur, ut ſi quis cardinalis eo tem-
pore obtineret plures cathedrales, poſſet alijs
dimiſſis unam retinere; & ita concilium non
habuit Epiſcopatum pro incompatibili cum
cardinalatu.

Et confirmatur ponderando *c.* 1. *ſeſſ.* 23. ubi
in decreto de perſonali reſidentia Epiſcopi in
diœceſi S. Synodus declarat comprehendi etiam
S. R. E. Cardinales, & ita non obſcurè admit-
tit cardinales poſſe obtinere Epiſcopatum; alio-
quin non obligaſſet eos ad perſonaliter reſiden-
dum in Epiſcopatu, ſed potius adſtrinxiſſet ad
Epiſcopatum dimittendum, ut fecit de pluribus
cathedralibus in *d. c.* 17. & in decreto proximè
citando.
25 Demum apertiſſimè deducitur mens conci-
lij ex *c.* 2. *ſeſſ.* 7. ubi ſtatuitur, ut nemo quacum-
que etiam dignitate, gradu, aut præeminentia
præfulgeat plures cathedrales Eccleſias in titu-
lum, ſeu commendam recipere, & ſimul reti-

here

nere præſumat; & rationem ſubjicit, cum valdè felix ſit ille cenſendus, cui unam Eccleſiam benè, ac fructuosè regere contigerit. Qui autem plures Eccleſias tunc detinebant, una quam mallent retenta, reliquas infra certum tempus dimittere tenerentur; alioquin Eccleſiæ ipſæ, ultimò obtenta dumtaxat excepta, eo ipſo vacare
26 cenſerentur. Conſtat enim hoc decretum comprehendere etiam S. R. E. cardinales tum ponderando rationem ibi expreſſam, cum valde Felix, &c. tum quia dictio illa univerſalis negativa, *nemo* etiam cardinales includit, ut notat Archid. Joan. Andr. & Gemin. in *cap. Nemo, de elect. lib. 6.* præſertim ſtante ſubſequenti clauſula, quacumque etiam dignitate, gradu, aut præeminentia præfulgens, Felin. in *cap. Cum in iure peritus, de offic. deleg.* & *in rubr. de maior. & obed* & Gomez, *in reg. de Valore, quæſt. 1. num. 5.* Tum denique quia in his quæ reſpiciunt incommodum & periculum animarum, ut eſt retentio plurium Epiſcopatuum, in diſpoſitione generali includuntur etiam cardinales, ut notat gloſſa, & DD. in *cap. Sciant cuncti, de elect. lib. 6.* Belenzin. poſt Romanum & alios quos citat in *tract. de charitativo ſubſidio, quæſt. 6.* & Gomez, in *reg. de publican. reſignat. quæſt. 12. num. 3.* Et hanc ſententiam
27 alias probavit S. congregatio Concilij. Nam conſulta an Cardinales comprehendantur in decreto dict. *cap. 2. ſeſſ. 7.* eo quod comprehendi non dicantur, niſi eorum fiat mentio, & præcipuè in odioſis, reſpondit comprehendi, cum ſimus in lege correctoria, & in materia peccati: maximus enim inquit abuſus eſt, ut qui vix fructuosè unam Eccleſiam regere poſſit alteram accipere audeat, cum unuſquiſque in ſua Eccleſia reſidere præcepto divino teneatur, ut *ſeſſ. 23. cap. 1.* & Cardinalis ad reſidendum ſit adſtrictus. Si igitur in eo decreto Cardinales includuntur, neceſſariò ſequitur, ut poſſint unam Cathedralem obtinere, & retinere licet non plures.
28 Nec unquam hoc revocavit in dubium Sacra Congregatio, ſed tantummodo dubitavit an liceret retinere unam cathedralem in titulum, & aliam in commendam cum eo decreto non videatur prohibitum niſi plures habere in titu-
29 lum, vel plures in commendam, & non abhorreat ab antiquis ſacris canonibus unam in titulum & aliam in commendam obtinere, ut patet in *cap. Relatio, 21. quæſt. 1.* & ex Sacr. Congregationis ſententia dictum eſt non licere tum ex contextu *dict. cap. 2.* tum ex his quæ tradunt
30 Doctores in regula de triennali poſſeſſ. Nam commenda in dict. cap. Relatio erat temporalis, & rationem depoſiti habebat, *cap. Nemo*, & ibi gloſſ. in *verb. Commendare, de elect. lib. 6.* & commendatarius non faciebat fructus ſuos, ut apertè colligitur ex *epiſt. 13. lib. 2. Beati Gregorij.* Hodie verò, cum ſit perpetua, & omninò habeat rationem tituli, & fructus Commendatarius faciat ſuos, & nudum commendæ nomen retineat, non eſt mirum ſi cum alia Eccleſia quæ habeatur in titulum non poſſit ſimul retineri, cum commendarij habeantur ut veri Prælati. De hoc ſcripſi plenius in *cap. Dudum, il ſecundo infra titul. prox.*

Ex his patet Cardinales ex Sac. Congregatio-

nis ſententia non prohiberi unam cathedralem obtineri etiam in titulum; prohiberi tamen obtinere plures ſive utramque in titulum, ſive utramque in commendam ſive unam in titulum
31 & aliam in commendam. Et huic interpretationi multum favet obſervantia Romanæ Curiæ. Videmus enim paſſim Epiſcopos ad Cardinalatum promotos retinere Epiſcopatum abſque ulla diſpenſatione, quod non eſſet ſi Cardinalatus, & Epiſcopatus eſſent de numero incompatibilium, cum & Cardinales comprehendantur in *cap. De multa, de præben.* ut reſolvit Abb. in *cap. Eccleſia, il ſecundo infra titul. prox.* & Gomez, *in reg. de impetran. benef. vacant. per obit. familiar. Cardinal. quæſt. 2. num. 6.* Item Cardinalibus paſſim conferuntur Epiſcopatus: & quamvis hoc fiat per viam commendæ, tamen Commendatarij noſtri temporis habentur pro veris Prælatis, ut proximè dictum, & plenius ſcripſi in *capit. 1. infra de Capell. Monachorum.*
32 Conſuetudo autem Eccleſiæ Romanæ facit jus ut notatur in *cap. Ex litteris,* in gloſſ. *ſuper ver. Noſtri moris, ſupra de conſtit.* & in *cap. In cauſis, infr. de re iudic.* & tenet Hoſtien. *hic num. 7. verſ. Sed numquid conſuetudo,* & prævalet authoritati cujuſcumque Doctoris, ut ex
33 D. Thoma dixi in *c. Quanto, de conſuet.* Fateor tamen conſultius fore, ut aliunde ſuppeditentur S. R. E. Cardinalibus neceſſaria ad eorum dignitatem decenter ſuſtinendam, & Metropolitanis, & Cathedralibus Eccleſiis præficiantur
34 Paſtore qui poſſint in illis aſſiduè reſidere ſine detrimento Eccleſiæ univerſalis. Nam cum Cardinales Romani Pontificis in executione Sacerdotalis officij jure levitico coadjutores exiſtant,
35 *cap. Per venerabilem, §. Rationibus, infra. Qui fil. ſint legit.* & eorum conſilio apud eum univerſalis Eccleſiæ adminiſtratio nitatur, ut habetur in decreto Concilij Tridentini *cap. 1. §.*
36 *Quæ verò, ſeſſ. 25.* ita ut propterea inſtantia Cardinalium ſit ſollicitudo omnium Eccleſiarum ut hic dicit Innocent. in *ver. Generali.* Qua de re plura Gomez, *in regul. de impetran. benef. vacant. per obit. familiar. Cardinal. quæſt. 17.*
37 *num. 3. & ſeqq.* profectò commune hoc bonum præferri debet bono unius particularis Eccleſiæ. Qua ratione Innocentius III. in hac decretali non admiſit poſtulationem Presbyteri Cardinalis ad Archiepiſcopatum Ravennatem, quia inquit Cardinalis præſentia utilior eſt non ſolùm Romanæ, ſed etiam Eccleſiæ generali tam apud Apoſtolicam Sedem, quàm apud Eccleſiam Ravennatem; Unde non immeritò præferentes ſpeciali utilitati communem, & minori majorem prædictum Cardinalem poſtulationi veſtræ non duximus concedendum.
38 Porrò in ſex Epiſcopatibus propè Urbem exiſtentibus qui optari ſolent à Cardinalibus præſentibus in Urbe, nulla ſubeſt difficultas, qui habent reſidentiam in Curia Romana, ut in conſtitutione S. D. N. de qua multa ſcripſi in cap. Qualiter, infra de cler. non reſiden. Unde in eis nulla conſiderari poteſt cum Cardinalatu incompatibilitas, ut per Cardinal. Cajetan. in 2. 2. *d. quæſt. 185. art. 5. verſ. Ob hanc rationem ſex Epiſcopi.* Sot. *de iuſt. & iur. lib. 10. q. 3. art. 4. col. 8. verſ. Hac namque ratione.*

39 Ultimò nota in verſ. *Mandantes*, tres modos
providendi Eccleſiæ vacanti, videlicet per ele-
ctionem, poſtulationem, & nominationem: con-
cordat textus in *c. Quodſicut, in princ. infra, tit.
prox.*

QUÆRO an, & in quibus conveniant, &
differant ejuſmodi modi.

40 Solutio. Conveniunt primò ratione efficien-
tis, quia omnes fieri debent à majori parte Col-
legij, ut de electione in Eccleſiis inferiobus
patet in *c. Cumana*, & in *c. In Geneſi, infra, tit.*
41 *prox.* & paſſim alibi. Dixi in Eccleſiis inferiori-
bus propter Eccleſiam Romanam, in qua requi-
runtur duæ ex tribus partibus Cardinalium, ut
in *c. Licet, eod. tit.* & eſt ſimile in electione Ab-
42 batiſſæ, ut in *c. Indemnitatibus, de elect. lib. 6.*
De poſtulatione eſt textus in *c. Poſtulationem,
inf. eod.* ubi patet reſpui poſſe poſtulationem
factam à non majori parte Capituli, & nullam
fieri injuriam poſtulantibus, & notat gloſſa in
*c. Cupientes. §. Denique, in ver. Gratia, de elect.
lib. 6.* plenè Roman. *conſ. 330. Circa primum,
num. 20. verſ. Poſtremò*, & idem in nomina-
tione cum eadem ſit ratio, ut inferiùs pa-
tebit.

43 Secundò, conveniunt ratione materiæ, ſeu
perſonæ quæ eligitur, poſtulatur, aut nomina-
tur, quia indignus in omnibus repellitur. Unde
ſicut eligentes ſcienter indignum ſunt ipſo jure
privati pro illa vice poteſtate eligendi, *c. Cum in
cunctis. §. fin. infra, tit. proximo*, ita & ſcienter
44 poſtulantes impoſtulabilem *c. Bonæ memoriæ,
il primo infra de elect.* & *c. 1. ſupra eod.* ubi hoc
tenet gloſſa communiter approbata in *ver. Pri-*
45 *vare, & in ver. Poſſemus.* & idem dicendum
in nominatione, dummodo ſit perfecta, aliàs
enim nominantes non privantur poteſtate no-
minandi etiamſi nominaverint indignum, textus
eſt in *c. Perpetuò, de elect. lib. 6.* & tradit Re-
buff. in *repet. c. Poſtulaſti in quarto notab. de
Cler. excomm. miniſtr.* & in *tract. nomin. quæſt. 1.
num. 30.*

46 Tertiò, conveniunt ratione formæ in hoc,
quia omnes fieri debent collegialiter, ſeu capi-
tulariter; idcòque ſicut electio facta à minori
parte Capituli per ſubſequentem conſenſum
ſingulorum non convaleſcit, ut eſt textus in
c. Auditu, infra, de elect. ita nec poſtulatio, ſeu
nominatio, ut tenet Roman. *dicto conſ. 330. n. 20.
verſ. Nec refragatur.*

47 Quartò, & ultimò conveniunt ratione finis,
ſeu effectus, quia ſicut electo acquiritur jus pe-
tendi confirmationem. *c. Poſtquam*, & *c. Nihil, in-*
48 *fra, de elect.* & *c. Super his, de accuſat.* ita ut pu-
blicato ſcrutinio non liceat electoribus variare.
c. Publicato. infra tit. proximo gloſſ. 1. *in c.
Quanto, 63. diſt.* imò compelli poſſint ad ele-
ctionem perficiendam; Gemin. *conſ. 84. Quia
iſtud dubium, num. 13. verſ. Et idem dicitur.* Ita
49 & poſtulato acquiritur jus ex poſtulatione po-
ſteaquàm fuit Superiori præſentata, ita ut non
liceat poſtulantibus ab ea reſilire, ut in *cap.
prox. §. Nec obſtabat*, & tenet Innoc. *hic num. 1.
verſ. Tamen in hoc credo.* Hoſt. *n. 18. in ver.
Per electionem.* Jo. Andr. *num. 10.* Butr. *nu. 48.*
Cardin. *num. 9. verſ. Ipſe etiam Innocentius, &*
50 Abb. *num. 8.* Subdit tamen Innocentius quod
ſi poſtulans, & Superior, à quo poſtulatur, con-
cordarent, utique poſſet idem poſtulans recede-
re, non obſtante contradictione aliqua poſtula-
ti: Quod etiam admittunt Hoſtien. & Compo-
ſtell. cum nec poſtulato jus aliquod ſit quæſitum,
& ſequuntur Jo. Andr. *nu. 12.* Butr. Cardin. &
Abb. *locu citatu.*

51 Similiter & ex nominatione jus acquiritur
nominato, adeo ut non liceat ab eo reſilire, ubi
facta fuerit Papæ, *cap. Contra ſanctorum, 16.
quæſt. ult.* & arg. à contrario ſenſu in *cap. Et
qui, §. Diffinitiva, verſ. Nominationes, 2. quæſt. 6.*
& ea pendente non procedatur ad electionem,
ut poſt Goffred. notat. Archid. in *cap. Quanto,
num. 6. 63. diſt.* in hoc enim nominatio ſimilis
eſt poſtulationi, cum in utraque vigeat ratio
ibi aſſignata, videlicèt ne illudatur ſedi Apoſto-
licæ ſecundum Innocen. ubi ſupra. Hoſt. *num 19.
verſ. Nominatio verò*, Joan. Andr. *num. 11.* &
alios prxalleg. & reſpondit Joan. Calderin. *conſ.
51. An nominantes, aliàs 5. de elect.* Quod
multò magis procedit ſi in nominatione expri-
52 matur conſenſus de præſenti; talis enim nomi-
natio idem eſt quod electio, quia non refert qui-
bus verbis quis exprimat conſenſum, *cap. Hu-
mana 22. quæſt. 5.* Unde per talem nominatio-
nem abſque dubio jus acquiritur nominato,
præſertim ſi habeat conſuetudo talis Eccleſiæ,
ut per talia verba celebretur electio, gloſ. *prima*
in d. *c. Quanto, circa finem, verſ. Sed ſi per de-*
53 *nominationem.* Item conveniunt ratione effe-
ctus, quia quemadmodùm ſi electus adminiſtret
ante confirmationem, ejus electio caſſatur, *cap.
Qualiter. infra tit. proximo, cap. Cum iam du-
dum, in fine, de præben.* niſi in caſu, *cap. Nihil
eſt §. fin. infra. de elect.* gloſ. *prima in cap. Ho-*
54 *ſti, eod. tit.* ita & poſtulatus ſi ſe immiſceat ad-
miniſtrationi Eccleſiæ, ad quam fuit poſtulatus
ante admiſſam poſtulationem privatur omni
commodo, & jure poſtulationis. textus eſt val-
55 dè notabilis in *cap. Bonæ memoriæ, il primo inf.
tit. prox.* ubi patet poſtulationem ejus, qui
ea nondùm admiſſa adminiſtrationem ſuſcepit
ex hoc ipſo irritam effici. Quinimò poſtulantes
qui eum ad Eccleſiam receperunt, eligendi, atque
poſtulandi facultate fore privatos, proviſione
dictæ Eccleſiæ facienda ad ſedem Apoſtolicam
56 devoluta. Et de hoc eſt ibi caſus expreſſus ſecun-
dum Roman. *dicto conſ. 330. num. 21.* Et idem di-
cendum in nominato, quia viget eadem ratio
quæ in electo aſſignatur in d. *c. Qualiter*, vide-
licet quia adminiſtrationi ſe irreverenter immiſ-
cuit, cum ſecundum Apoſtolum nemo debeat
ſibi honorem aſſumere, ſed qui vocatur à Deo
tamquàm Aaron.

57 Differunt autem electio, poſtulatio, & nomi-
natio ſimiliter reſpectu efficientis, quia electio
innititur juri communi. Unde ſolet ſic diffiniri
58 ſecundum Abb. *ſup. in rubr. num. 2.* videlicet,
electio eſt alicujus perſonæ ad prælationem, vel
fraternam ſocietatem canonicè facta vocatio:
59 Poſtulatio verò etiamſi unanimiter fiat, inniti-
tur magis gratiæ, quàm juſtitiæ, ut eſt textus
hic. Undè Hoſt. *num. 12. verſ. Non tamen ex iu-
ſtitia*, feſtivè dicit, plus eſt ibi de aqua, quàm
de vino. Simile in *c. Contingit, il primo §. primo
infr. de ſenten. excomm.* Undè illam ſic diffinit
60 Abb. *ubi ſupra, num. 1.* videlicet, Poſtulatio
eſt quædam gratiæ petitio à Superiori facta
de

dc promovendo aliquem ad prælationem, ad
quam de jure communi propter defectum ali-
61 quem. vel impedimentum eligi, ſeu promoveri
non poterat. Et propterea electio dicitur con-
firmari, & poſtulatio admitti, *cap. ſcriptum* &
62 ibi gloſſ. in *ver. Maiorem. infra. tit. prox,* Et
quia poſtulatio gratia eſt, Prælatus non cogitur
poſtulatum concedere, *cap. Litteras 63. diſt. cap.*
63 *Admonet, de renunc. in Authen. de Sanctiſſ. Epiſ.* §.
Nullus. Si tamen juſta cauſa exigeret, debe-
ret compelli per Superiorem, ut illum concede-
ret, *c. Nullus de iure patr.* ſecundum gloſ. *hic in ver.*
64 *Gratia*, & Innoc. *in eod. ver.* Et Hoſt. *num.* 15.
Quamvis, ut gloſſa ſubdit, per indirectum quo-
dammodo cogatur illũ concedere ſi ſit idoneus,
cum teneàtur illi providere de conſimili benefi-
cio. *cap. Paſtoralis, eod. titulo.*

65 Cæterum quamvis poſtulatio admittatur ex
gratia, quia quidquid facit Papa gratia eſt, ut no-
tatur in cap. Sedes Apſtolica ſupra, de reſcr. &
& per Hoſt. *hic num.* 14. tamen ſi concorditer
66 fiat, infertur injuria, ſi ſuperior illam non admit-
tat, *c. penult. infra. eod.* & tradit Alex. *conſ.* 80. *nu.*
12. *verſ. Ad textum, lib. primo.* Nominatio ſimili-
ter innititur gratiæ, quia per eam ſupplicatur Pa-
pæ, ut dignetur uni ex nominatis providere, ut
patebit infra *num.* 68.

Differunt etiam reſpectu efficientis, quia no-
67 minatio poteſt dici etiam quæ fit per unum tan-
tum quæ propriè non dicitur electio, ſecundùm
Hoſt. *hic in fine, verſ. Vel dic quod nominationem*, Jo.
Andr. *num.* 12. *verſ. poſſet etiam dici nominatio*, &
Abb. *numero* 8. *verſ. Et quamquam Innocentius*,
exemplum patet in nominatione quam facit Rex
Franciæ ad Prælaturas, ut patet in *concordatis in tit.
de regia ad Prælaturam nominatione facienda.* §. 1. *&
ſeq.* ut per Rebuff. *in tract. nomin. q.* 1. *n.* 31. & dixi
in *c.* 1. *infra tit. prox.*

68 Secundò, differunt reſpectu materiæ primò
in numero, quia nominatio fit de pluribus, *cap.*
Quod ſicut ibi: Quæ facta eſt de tribus, dicenda
videtur potiùs nominatio infra, de elect. cum
ſcilicet duo, vel tres excellentiores ſunt in Ec-
cleſia, & omnes nominatur Papæ, eique ſup-
plicatur, ut uni ex illis dignetur providere, *cap.
Archidiaconum Florentinum*, 85. *diſt.* ſecundum
Hoſt. *hic num.* 19 *verſ. Nominatio verò* Joan.
Andr. *num.* 10. *verſ. Nominatio debet eſſe ſo-
lemnis*, Butr. *num.* 48. *verſ. Sed hoc differt.*
Cardin. *num.* 9. *verſ. Ipſe etiam Innocentius*, &
Abbas *ubi ſupra.* Archid. *in cap. Quanto nu.* 6.
63. *diſt.* & in *cap. Nulla, de elect. lib.* 6. Re-
buff. in *tract. nominat. quaſt.* 1. *num.* 20. Po-
ſtulatio verò ſicuti & electio fit de uno tantum,
adeò ut ſi unus tantum nominetur poſtulatio ſit,
vel quaſi, non autem nominatio, & hanc præ-
cipuam differentiam inter nominationem, &
poſtulationem aſſignat hic Hoſt. *num.* 21. *Sed
hac eſt differentia*, cum quo tranſeunt communi-
69 ter Doctores, & præſertim Ioan. Andr. Butr.
& alij proximè citati, & hinc eſt ut nomina-
tio fieri poſſit alternativè, ſed poſtulatio non, ut
hic notat. Jo. Andr. & Imola, *in fine.* Gemin.
& Franc. in *cap.* 2. *de elect. in* 6. Rebuff. *di-
70 cta queſt.* 1. *num.* 29. & primo nominatus cen-
ſetur dignior, cap. *Quorumdam, de elect. lib.*
9. Felin. in *cap. Cum dilecta. num.* 5. *de re
ſcript. & maior. l.* 1. *ff. De albo ſcribendo,*
ac magis dilectus, Bald. in *rubr. C. Si
quis, omiſſ. cau. teſtam. col. fin.* Rebuff. *loco citato.*

Deinde differunt reſpectu materiæ in quali-
71 tate, quia electio fieri debet de digniori, ut no-
tant omnes in *cap. Conſtitutus, infra de appellat.* S.
Thomas in 2. 2. *quaſt.* 63. art. 2. *ad tertium* Couarr.
in reg. Peccatum, par. 2. §. 7. *num.* 3. *verſ. Sed hoc
imbuit ſenſum*, licet ſuſtineatur de digno *cap. Mo-
naſterium* 16. *quaſt.* 7. *cap. Cum nobis infra,
tit. proximo* Couarr. *ubi ſupra.* Rota *deciſ.* 65.
num. 8 *par.* 1. *in recent.* poſtulatio verò fit
72 de ineligibili, non tamen criminoſo, ſeu alias
indiſpenſabili Dixi de ineligibili, ſeu patien-
te defectum, ut extraneo, laico, & illegiti-
73 mo, qui non eliguntur, ſed poſtulantur. §.
Sed aliud, & *c. Oſius* 61. *diſt. c. Innotuit, in-
fra, de elect.* gloſſ. 2. *in c. Litteras*, 63. *diſt.*
ſic etiam Fratres Minores poſtulari poſſunt ad
Eccleſiam Cathedralem, vel Metropolitanam,
ſed non eligi, *cap. Quorumdam, de elect. in* 6.
Cardin. *conſ.* 36. in princ. ſic etiam Cardi-
nalis, vel Epiſcopus ad Epiſcopum non eligi-
tur, ſed poſtulatur, ut eſt textus hic, & di-
ctum eſt ſupra *in ſecundo notab. num.* 16. Dixi,
74 non tamen criminoſo, quia talis eſt impoſtula-
bilis, ut in *c.* 1. *ſupra, eod.* ubi poſtulatio fa-
cta de Epiſcopo, qui interdictum non ſerva-
vit repellitur, ut indigna propter poſtulatam
perſonam, quia, ut inquit gloſſ. *ibi in ver. Per-
ſonam.* vitium fuit materiæ, non artificis, *l. Si
ſervus.* §. *Si calicem ff. Ad legem Aquil.* ſed no-
minatio fit de excellentioribus, ut dictum eſt
ſupra, & ita in hoc convenit cum electione
quæ fieri debet de digniori, & differt à po-
ſtulatione quæ fit de ineligibili. Nam dictum
gloſſæ, & Innocentij, *hic in verſ. Nomina-
tionem*, quod nominatio canonica dicatur quan-
dò omnes concordant, de aliquo ineligibili aſ-
ſumendo, non recipitur ab Hoſt. & alijs prælleg.

Tertio differunt reſpectu formæ, quia electio
75 debet eſſe canonica, ideſt forma canonis ſervari
debet, quæ præſcribitur in decretali. *Quia pro-
pter, infra, de elect.* Poſtulatio autem eam for-
mam non requirit, ſed ſatis eſt ut ſit concors, ut
hic dicit Hoſt. *num.* 18. *verſ. Et nota quod ele-
ctio debet eſſe canonica, & num.* 19. Joan. Andr.
num. 9. *in ver. Canonicam*, & idem in nomina-
tione, cum non reperiatur jure cautum, ut ſupra-
ſcripta forma in ea ſervari debeat.

Et quamvis gloſſ. & Innoc. *ubi ſupra*, dicant
differentiam eſſe inter poſtulationem, & nomi-
76 nationem, quia poſtulatio fit cum ſolemnitate,
ut notatur, *in cap. In cauſis, infra, de elect.* No-
minatio verò ſine ſolemnitate, hoc tamen non
placet Hoſtien. *num.* 21. *verſic. Scripſit etiam*,
niſi hoc intelligat ut de ſolemnitate decreti, quæ,
ut Hoſt. dicit, ſecundum magiſtrum ſuum eſt de
ſubſtantia poſtulationis, ut notatur, in *c. Inno-
tuit, eod. tit.* & paulo infra idem dicit in nomina-
tione quæ non requirit, niſi ſolemnitatē decreti,
& cum opinione Hoſt. tranſeunt Jo. Andr. *num.*
12. Butr. *num.* 48. Abb. *num.* 8. & communiter
Doctores.

Ultimò, differunt reſpectu finis, ſeu effectus
quia electo jus acquiritur etiam ante confirma-
77 tionem, dummodo conſentiant, vel conſentire
velit, *cap. Cum inter canonicos, infra. tit. proxi-
mo* gloſſ. 1. *c. Quanto* 63. *diſt.* Cardin. *conſ.* 30.
num. 9.

Digitized by Google

num. 9. & quidem acquiritur jus Prælaturæ, & jus adminiſtrandi, licet non exercitium prælaturæ, & adminiſtrationis Nam per confirmationem nihil novi juris acquiritur, ſed tantum exercitium, *cap. Paſtoralis, in fine, de reſcript.* §. *Ecce.* 16. *quæſt.* 1. electio enim facit Imperatorem, ut in *cap. Legimus*, 93. *diſt.* & ita concludit gloſſa *prælleg. in d. cap. Quanto*, Goffred. in *cap.* 2. *de translat. Epiſc.* ubi dicit per confirmationem dari quidem poteſtatem adminiſtrandi, *cap. Noſti*, & *c. Transmiſſam de elect.* ſed nihil addi quoad ſubſtantiam, ſive vinculum matrimoniale, ut in *d. cap.* 2. nam per mutuum conſenſum contrahi debet ſpirituale matrimonium, *cap. Licet, eod. tit.* poſt quem obligatus eſt ſponſus Eccleſiæ, *cap. Sicut*, 7. *quæſt.* 1. & ſequitur Archid. in d. *cap. Quanto, num.* 3. *verſ. Vnde dicas*, 63. *diſt.* ubi tandem reſidet in hoc ut facta canonica electione ſtatim habeat electus adminiſtrationem, ſed non effectum jurisdictionis, & idem dixit, in *cap.* 1. 23. *diſt. ſuper gloſ. in alijs, & in addit. hoc videtur ſalſum*, &c. ſubdit tamen quod ſecundum Innocentium & Hoſt. electores numquam dicuntur transferre dominium Prælaturæ, licet dent per quod poſſit prælatura peti, undè electi ab electoribus non poſſunt prælaturam, quia eam non habent, nec etiam eam plenè dare poſſunt, imò ipſam prælaturam recipere videntur à confirmatore, qui eis confert plenitudinem ſui officij, *cap. Cum in cunctis, cap. Transmiſſam*, & *cap. Nihil eſt, de elect.*

78] At verò poſtulato jus non acquiritur ex poſtulatione, *cap. penult. infra. eod.* Innocent. *hic in ver. Et gratia.* Niſi ad eum modum quo dictum eſt *ſupra. num.* 49. Similiter & nominatio ex ſimplici nominatione nullum jus quæritur, *cap. Et qui, verſ. Nominationes*, 2. *quæſt.* 6. ita ut nominantibus liceat à nominatione reſilire, antequam fuerit ſuperiori præſentata, ut patet ex dictis *ſupra, num.* 51. Quod multo magis procedit in tractatu electionis, quæ fit antè ſcrutinium, ut cum dicitur, talis eſſet bonus; Ex hac enim nullum jus quæritur nominato; *cap. Quod ſicut in princ.* & ibi gloſſ. 1. *infra de elect.* & poſt Goffred. not. Hoſt. *hic num.* 21. *verſ. Ex nuda autem*, Calderin. *dicto conſ.* 51. *aliàs* 5. *de elect. in fine*, gloſſa *pragm. ſanction. in* §. *Volens, in ver. Nominationes, in tit. de collat.* Ratio eſt quia per talem nominationem exprimitur conſenſus de futuro: & eſt ſenſus, Nomino talem, id eſt nomino eum eligendum, ſicut etiam aliquis eligitur in poſtulandum ut in *cap. Poſt translationem, de renunciat.* & *c. Valentinianus*, 63. *diſt.* gloſſ. 1. *d. cap. Quanto. ver. Dico quod ſi nominatio*, Rebuff. poſt alios *in tract. nomin. q.* 1. *num.* 26. ubi propterea hanc ſpeciem nominationis appellat conſultoriam, ſeu

79. tractatoriam. Et ſic obiter habes tres ſpecies nominationum ad beneficia vacantia. Altera eſt conſultoria quæ fit ante ſcrutiniũ, de qua proximè dictum eſt. Altera eſt quæ fit in ſcrutinio, & in qua exprimitur conſenſus de præſenti, & hæc coincidit cum electione, ut dictum eſt *ſupra n.* 52. Tertia demum eſt, quæ fit Papæ de pluribus excellentioribus ad hoc ut uni ex illis dignetur providere, & in hac procedunt paritates, & diſcrimina, de quibus fusè actum eſt in præcedentibus: & ita has tres ſpecies diſtinguit Rebuff. *d. quæſt.* 1. *num.* 26. & ſeq. Adverte tamen ad id quod obiter dictum eſt; aliquem eligi in poſtulandum, vel è converſo nam hodie hoc eſt correctum, per *cap. Vnicum. inf. eod. lib.* 6.

DE POSTVL. PRÆLAT.

Cap. Etſi unanimiter.

SVMMARIVM.

1 *EPiſcopus poſtulandus eſt, non eligendus.*
Favet ſi nulli ſit alligatus Eccleſiæ. n. 3.
2 *Concordia plena non ſupplet defectum modi in*
3 *eligendo, nec poſtulandum facit eligibilem.*
4 *Electio de perſona poſtulanda non valet.*
5 *Factum contra legis prohibitionem non valet, quamvis*
6 *lex non procedat ad annullationem actus.*
Caſſationis cauſa eſt nullitas, & iniquitas, & caſſatur de facto etiam quod nullum eſt.
7 *Poſtulatio, & electio non valet ſi quis dicat poſtulo, & eligo. ut melius valere poteſt.*
8 *Epiſcopus ſi de facto eligatur ad aliam dignitatem, non devet electio per ſuperiorem confirmari, n. ſeqq.*
9 *Epiſcopus eſt Eccleſiæ ſuæ alligatus vinculo matrimoniali, quod diſſolvi non poteſt niſi per Papam auctoritate Divina.*
10 *Epiſcopus non poteſt electioni ſuæ conſentire, c. Cur. & n. ſeqq.*
11 *Conſenſus poſtulantium non eſt liber, cum ab alieno arbitrio dependeat.*
12 *Poſtulatus ſi conſentiat, eo ipſo repellitur tanquam ambitioſus.*
13 *In Patriarcham Antiochiæ Maronitarum Epiſcopus de Nauca more illius nationis electus non confirmatur, ſed e vinculo ſuæ Eccleſiæ abſolvitur, & ad Eccleſiam Patriarchalem transfertur.*
14 *Patriarchalibus ſedibus vacantibus à Canonicis fieri non poteſt electio vel poſtulatio quouſque ad notitiam ſedis Apoſtolicæ perducatur.*
15 *Poſtulatio quid ſit, & in quo differat ab electione. & n.* 19.
16 *Poſtulari non poſſunt qui propter vitium eligi prohibentur, ut criminoſi.*
17 *Declaratur. n.* 18.
18 *Poſtulandi qui ſint.*

1 ETSI UNANIMITER. Epiſcopus poſtulandus eſt, non eligendus. Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. Bald. & reliquos omnes. Dividitur quo ad mentem in quatuor partes. Nam primò factum narrat, Secundò permittit unam rationem decidendi, ibi, *cum ſua.* Tertiò, decidit, ibi, *electionem.* Quartò aliam deciſionis rationem ſubijcit, ibi, *cum eligere.*

2 Nota primò, ibi *unanimiter vota veſtra concurrerint.* Plenam concordiam non ſupplere defectum modi in providendo. Secundum Ant. de Butr. *hic num.* 3. Nam iſti Canonici Calaritani cum debuiſſent procedere per viam poſtulationis, proceſſerunt per viam electionis nemine diſcrepante, hoc enim importat verbum *unanimiter*

mitre

miter, *ut cap. Bonæ il ſecundo, ſuprà eod.* & tamen Papa irritat electionem: concordia enim unanimis vim non habet tollendi defectum poſtulandi, ut eum faciat eligibilem, ut hic per Abbatem in ſecundo notab.

3 Secundò nota, ibi, *cũ ſuæ alligatus Eccleſiæ*. Idcircò Epiſcopum non eſſe eligendũ, quia eſt Eccleſiæ ſuæ alligatus; ex quo deducitur à contrariò ſenſu ſecundum Ioan. Andr. *hic. num. 2.* Ant. de Butr. *num. 4.* Anch. *num. 1. col. 2. ante med. verſ. Primò ergo poſtulandus.* Cardin. & Imol. *num. 2.* ut ſi non ſit amplius alligatus Eccleſiæ, puta quia renuntiavit Epiſcopatui, tunc benè poſſit eligi, quia ceſſat ratio prohibitionis, de quo dic ut per eundem Ioan. Andr. in *cap. Ad ſupplicationem, alias poſt tranſlationem ſuper gloſſ. 2. infra de renunciat.*

4 Tertiò, nota ibi, *tanquam contra Canones minus licitè attentatam.* Non valere electionem de perſona poſtulanda, ut hic per Butr. *num. 7.* Quamviſ enim Pontifex dicat, duximus irritandam, tamen præcedentia verba, ibi, *tanquam contra Canones minus licitè attentatam*, nec non ſubſequentia, ibi, *cum eligi nullo iure potuerit*: apertè oſtendunt hujuſmodi electionem eſſe irritam ipſo jure, tum quia actus geſtus contra legis prohibitionem eſt ipſo jure nullus, quamvis lex ulteriùs non procedat ad irritationem actus, ut l. Non dubium, & ibi Legiſtæ, & maximè Bart. C. *De legib. quæ eſt canonizata, in c. Imperiali. 25. quæſt. 2.* Cardin. in 4. *notab.* & Imol. *num. 2. verſ. Nota quod factum.* Tum quia illud verbum, *potuerit*, præcedente negatione, privat potentiam, & inficit actum ipſo jure. Gloſſa *ordinaria in cap. Beneficium de regul. iur. lib. 6.* & ſcripſi plenius in *cap. Cauſam, n. 21. 30. & ſeqq. infra de elect.* & dum tex. dicit, *duximus irritandam*, expone ſcilicet de facto ſicut de facto proceſſit, ad notata per Bald. in *l. Si quis ad Civilia num. 6. & 7. C. De appell.* ubi dicit duplicem eſſe cauſam caſſationis, id eſt nullitatê, & iniquitatem; & caſſari etiam quod nullum eſt, quia caſſatio ad factum refertur. Vel dic irritandam, id eſt irritam denunciandam, & eſt ſimile in *cap. Accedens, il primo* iuncta gloſſ. in *verb. Caſſavimus, infra ut lit. non conteſt.* & tradit Bald. *dicto num. 7.* Antiqui, ut vitarent periculum nullitatis utebantur clauſula, de qua hic in gloſſ. *Magna in fine*, & per Innocent. *in princ.* videlicet eligo poſtulandum, & poſtulo eligendum, vel eligo, & poſtulo ut melius valere poteſt: ſed hæc practica hodie reprobatur in *cap. 1. infra eod. l. 6.*

8 Quartò, nota Epiſcopum non eſſe eligendum ad aliam dignitatem, ſed poſtulandum; & ſi de facto eligatur, non debere per ſuperiorem confirmari; & ita hic eſt caſus ſecundum Bald. *in princip.* Rationem habes in littera, quia Epi-
9 ſcopus eſt Eccleſiæ ſuæ alligatus, ſcilicet nexibus præceptorum *cap. Niſi cum pridem, in fin. de renunciat.* Hoſt. *hic in princ. in verb. Alligatus.* Vel ſecundum gloſſam expone verbum, alligatus, ſcilicet vinculo matrimoniali, ut *cap. Inter corporalia, verſ. Sicut autem infra de tranſla. Epiſcop.* Quod quidem vinculum diſſolvi non poteſt niſi auctoritate divina, id eſt auctoritate illius, quem conſtat eſſe vicarium IEſu Chriſti, *d. cap. Inter corporalia*, gloſſ. *hic poſt princ.* & Bald. *num. 1.* Non enim homo, ſed Deus ſeparat quos Romanus Pontifex, qui non puri hominis, ſed veri Dei vicem gerit in terris, Eccleſiarum neceſſitate, vel utilitate penſata, non humana, ſed Divina potius auctoritate diſſolvit. Quæ ſunt verba tex. *in cap. Quanto, de tranſlat. Epiſcopi*; & ideò ſequitur hic in littera, non habeat ſine noſtra permiſſione volatum.

10 Quare cum Epiſcopus non poſſit ſuæ electioni conſentire, conſequens eſt ut nec poſſit eligi, ſed benè poſtulari à Papa, *c. Bonæ memoriæ, il primo, in princip. ſupra eod.* & in hoc magna eſt vis ſecundum Abb. Antiq. *hic num. 2.* Nam cum quis dicit Eligo te, idem eſt ac ſi diceret, Ego conſentio in te tanquam in ſponſum, vel Prælatum, quod eſſe non poteſt, quia alteri matrimonialiter copulatus eo vinculo perdurante, in aliam Eccleſiam niſi adulterinè conſentire non poteſt, *cap. Sicut vir, 7. quæſt. 1.* Undè delinquit Eccleſia, quæ in talem conſentit, ut in ſponſum, vel Prælatum; & idcircò non debet eligi, ut hic. At ubi quis conſentit poſtulando, non in eum tanquam in ſponſum conſentit, ſed in voluntate ſuperioris rem
11 totam, & conſenſum ſuum ponit, & ita ejus conſenſus liber non eſt, cum ab alieno arbitrio non habito, ſed habendo dependeat, *cap. Super eo, & cap. Per tuas, infra de condit. appoſit.* Poſtulatus verò ſi conſentiat hoc
12 ipſo tanquam ambitioſus caſſatur in Curia, ut atteſtantur Hoſt. *hic in princip. in verb. Volatum*, & Ioan. Andr. *num. 2. in eod. verb.* Itaque jure optimo conſtitutum eſt, ut Epiſcopus ſit poſtulandus, non autem eligendus, nec ejus electio confirmanda.

Et ex his cum actum fuerit in S. Congregatione rerum conſiſtorialium, an ſit confirmanda ele-
13 ctio de perſona R. P. D. Joannis à Sapa Epiſcopi de Nauca in Patriarcham Antiochenum nationis Maronitarum ab Archiepiſcopis, Epiſcopis, & clero facta more illius gentis, & ſecundum antiquos Canones, ut *cap. Qui Epiſcopus. §. Cum in his 34. diſt. cap. 1. 63. diſt. cum ſimil.* Die 6. Auguſti 1649. ſacra Congregatio cenſuit non eſſe locum confirmationi, ſed Epiſcopum poſſe per Sanctiſſimum abſolvi à vinculo Eccleſiæ de Nauca, quo tenetur, & transferri ad Eccleſiam Patriarchalem Antiochiæ Maronitarum, ita à Sanctitatis ſuæ prædeceſſoribus pluries factum fuit.

14 Adde quod Benedictus, XI. in extravag. *Sancta Romana, de elect.* conſiderans civitates omnes quatuor Patriarchalium ſedium, nempe Conſtantinopolitanæ, Alexandrinæ, Anthiochenæ, & Hieroſolymitanæ aut eſſe deſtructas, aut occupatas ab infidelibus, vel à ſchiſmaticis detineri, ipſarum Capitulis, ſeu Canonicis diſperſis, ſtatuit, ut quamdiu civitates ipſæ ſchiſmaticorum, aut infidelium ſubſunt, aut ſuberunt ditioni, aut detinebuntur per eos, Canonici dictarum Patriarchalium ſedium, cum earum aliquam vacare contigerit, ad electionem, poſtulationem, ſeu quamvis prouiſionem de perficiendo ſibi Patriarcha nullo modo procedant, quouſque ad Apoſtolicæ Sedis notitiam perducatur, decernens irritum, & inane ſi ſecus factum fuerit, licet illa extravagans à quibuſdam intelligatur de Patriarchis Latinis, non autem de Græcis.

Ulti-

Ultimò nota, ex fine tex. aliud eſſe poſtula-
15 tionem, aliud electionem : nam poſtulatio eſt
quædam gratiæ petitio à ſuperiore facta de pro-
movendo aliquem ad Prælationem, ad quam
de jure communi propter defectum aliquem, vel
impedimentum eligi, ſeu promoveri non pote-
rat, ut diffinit Abb. *ſupra in rubrica, num.* 1.
vel ſecundum Hoſt. *hic num.* 3. Poſtulatio eſt
alicujus perſonæ, quæ eligi prohibetur, non
propter vitium; ſed propter defectum, ad eli-
gendum, ſeu promovendum concors petitio.
16 Et ex hoc patet criminoſum poſtulari non debe-
re, cum propter vitium eligi prohibeatur, *c. in §.
Nos igitur ſupr. eod. & cap. Cum in cunctis.* §. 1. ibi; *Qui
etiam vita,* &c. *infra, de elect.* Hoſt. *hic dicto num.* 3.
Butr. *num.* 16. Imol. *num.* 4. & alij communi-
ter, & idem Hoſt. *in dicto cap.* 1. *num.* 10. licet
ibi Innocent. contrarium ſenſerit, unde ſicut
perjurus, inobediens, incontinens eligi prohi-
betur, ut *cap. Querelam. infra de iureiur. cap. Ut le-
viorum, de vita & honeſt. clericor. cap. Dudum, &
cap. Cum in cunctis, de elect.* ita & poſtulari,
ut in dicto *cap.* 1. *&* 2. *ſupra eod.* & *cap. Scri-
ptum, infra de election.* ſed quando non propter
17 vitium, ſed propter defectum prohibetur eligi,
tunc poſtulatur, veluti ſi patiatur defectum or-
dinis, quia laicus eſt, vel ſit in minoribus ordi-
nibus conſtitutus, *cap. A multis. infra de ætat.
& qualit.* vel ſi patiatur defectum natalium, *cap.
Innotuit, infra de elect.* vel ætatis. *ut cap. Cum no-
bis olim eod. tit.* vel defectum conſenſus. quia
Epiſcopus eſt, ut *hic,* & in *cap. Bone* 1. *&* 2.
ſupra eod. & idem in aliis ſicut ſunt ſervi, liberti,
filij familias, adſcriptitij, obligati ex publica ad-
miniſtratione, bigami, corpore vitiati, Chi-
rurgi, Medici, infames, publici pœnitentes, &
alij plurimi, de quibus hic latiſſimè, per In-
noc. *à num.* 1. *uſque in fin.* & Petr. de Anch. *num.* 1.
18 *col.* 2. *verſ. Quæritur hic communiter,* licet per-
miſceant etiam criminoſos, qui ut prædiximus,
ſicut ſunt propter vitium ineligibiles, ita & im-
poſtulabiles ut homicidæ, niſi ſpecialiſſimâ gra-
tiâ, ſecundum Imol. *hic num.* 4. *poſt med. verſ. Et
per hoc poteſt apparere.* & dummodo pœnitentiam
19 egerint, ut per Anch. *col.* 3. *in princ. verſ. Et omnes
prædicti ſunt poſtulandi ſi egerint pœnitentiam.* Cir-
ca hoc tamen vide diſtinctionem Antonij de Bu-
trio *num.* 16. Electio verò eſt alicujus perſonæ
ad prælationem, vel fraternam ſocietatem cano-
nicè facta vocatio, ſecundum Abbatem ſupra in
rubrica, num. 2. Atque ita electio innititur juri
communi, poſtulatio autem gratiæ; Butr. *hic nu.*
9. In quibus autem conveniant electio poſtulatio,
& nominatio, poſui latiſſimè in *cap. Bone, il. ſe-
cundo ſupra eod. à num.* 39. *uſque ad num.* 57. & in qui-
bus differant à 57. *uſque ad num.* 79.

Explicit pars prima libri primi Decretalium.

ANT A.316.044

XV. F 1.
7129